JØRGEN OLAFSEN-HOLM

BOLSØYBOKA

ANNEN DEL

OVERSIKT OVER BOLSØY HERREDS GÅRDER
OG DERES HISTORIE

Utgitt av Bolsøyboknemnda med bidrag av Bolsøy kommune og private

Molde
Mindor Bolsø & Co.s trykkeri
1948

Forord.

Denne del av Bolsøyboka skulde utkomme i umiddelbar tilslutning til første del (1938). I 1940 var trykkingen nådd til gården Bolsø. Ved Moldes brann brente manuskriptet sammen med en del av arkivtilfanget. Det ble supplert igjen, nytt manuskript utarbeid i 1941/42 og deponert i Bolsøy Sparebanks hvelv. Dette ble beslaglagt av tyskerne og gjenmurt. Der lå manuskriptet til våren 1944, da det ble løslatt.

I mellemtiden var boktrykker Mindor Bolsø tatt til fange av tyskerne høsten 1942, såvidt jeg vet for illegalt arbeid, og holdt feng slet først på Vollan og Falstad, siden på Grini til frigjøringa. Han gjenopptok da trykkingen, og har tross papirvansker, et overordentlig arbeidspress og liten hjelp i trykkeriet, holdt det gående seigt og jevnt inntil dette store verket altså nå er ferdig.

Jeg benytter anledningen til på vegne av Bolsøyboknemnda, leserne og forfatteren å uttrykke vår varmeste takk og anerkjenning til boktrykker Mindor Bolsø, som ved sin utholdenhet og energi har gjort verket teknisk mulig. Gjennem sin patriotiske innsats i Norges krig og for denne boken trer han inn i en værdig plass i Bolsøybygdas historie, som han også ved sin ætt tilhører.

Det ble utvalgt en rekke medarbeidere til denne del. Dødsfall og andre årsaker har ført til at jeg har måttet overta det hele, unntatt gårdene nr. 55 Gujord til og med nr. 59 Eidseter, som er utarbeidet av avdøde løytnant Edv. Lie. Dette frafall må meget beklages og har ført til tap for boken, særlig derved at medarbeiderne for de forskjellige bygdelag forutsattes å være godt stad- og personkjent, hva jeg ikke ihvertfall i samme grad kan si om meg selv, trass i at jeg har budd i Bolsøy i 40 år.

* *

I en bygdebok som omfatter bygdas bebyggelseshistorie vil det som regel bli trangt om plassen for hver enkelt gårds historie og beskrivelse. Enda, værre blir det når det gjelder den enkelte bustad. Det kan ikke bli annet enn et grissent skjelett en kan ta med, en plasering av den enkelte gård innenfor det hele samfund av gårder, som tilsammen utgjør bygda, nærmest skjematisk, visende hoveddrage-

ne i gardenes skiping og rettslig-administrative stilling gjennem tidene. Likevel krever denne skjematiske skildring med innledning og enkelte særavsnitt 800 sider, eller knapt 8 sider pr. gnr. i gjennemsnitt.

Vi har ikke kunnet utnytte hele det rike tilfang som står til rådighet. Gården er bygdesamfundets urgrunnvoll. Den er i og for seg et sjølvstendig samfund med sitt eget opphav og sin egen framvokster som kommer først og går foran bygdas skiping og utvikling.

Skildringa av hvorledes garden er blitt til, hvorledes den har vokst fram til det den er idag, hvorledes den ser ut, hva den består av i luter og lunner fra fjøre til fjell, av folket som har levd der gjennem skiftende tider, stridd og arbeidd, tuftet og ryddet, hva hver teig, åker eller atlege på gården, hva alle bakker, daler, berg, skjær og holmer, grunner og fjører heiter, om elver og vatn, utskiftning, husbygging, gårds- og yrkesskikker, krøtter- og seterbruk, onner og kviletider, matstell og klebunad, gardfolkets liv i gaman og glede eller i sut og sorg - alt dette og mere til som hører under en gårdskildring kan ikke presses inn i en bok av rimelig omfang, selv om gårdtallet ikke var 102 som her i Bolsøy. Det vil kreve særhandsaming for hvert enkelt gårdsnummer, som i våre dager oftest er det samme som et grendelag.

En gang vil det kanskje komme så langt at de kvinner og menn som utleder sin uvstamning fra bygdas garder vil slå seg sammen om å utarbeide en slik gardshistorie for sin ættegård.

* *

Framstillingen er som det sees vesentlig en gjengiing av kildenes meldinger. En får se dette verket som kildeoppgaver og innledning til de enkelte Bolsøygarders historie.

Med denne forutsetning tør vi håpe at boken og de forarbeider som ligger bak den vil komme til nytte og bli fortsatt.

Gårdenes og de forskjellige bruks eierrekker er etter tinglyste hjemmelsbrever ført fram til 1937 i den utstrekning det har kunnet slas fast etter skjøtebøkene.

Den av mine medarbeidere i verkets administrasjon som har betydd mest er fullmeklig E. N. Fuglseth. Siden bokplanens første dag i 1936, og jeg håper inntil den siste Bolsøyboken er nådd ut til leserne, innehar han det byrdefulle verv som bokverkets forretningsfører, kasserer og finansminister. Til idag i sitt 81. år har han med aldri sviktende energi forestått dette arbeide og herunder også forvaltet opplaget av bokens første del (som på det nærmeste er utsolgt). Ved siden herav har han forestått billedinnsamlingen.

Jeg tør si at uten fullmektig Fuglseths store innsikt i nettop denne del av oppgaven, ville dette verket ikke vært mulig. Han fortjener derfor utgivernes, forfatterens og jeg tør gå ut fra også lesernes takk.

Bokens finansiering innen rimelig tid vilde neppe ha kunnet skje uten den støtte som Bolsøy kommune har ytt, og som gjennem årene er øket til et betydelig beløp. Jeg uttaler derfor også en takk til Bolsøy kommunale myndigheter for denne støtte og den forståing de har vist tiltaket.

Endelig takker jeg de mange andre som på ømse vis har bistått ved utarbeidingen eller innsamlingen av tilfanget, særlig kontormann Knut Heggheim, konsulent Asbjørn Heggem og kontorbetjent ved Romsdal Sorenskriverembede Steffen Bjørseth. De to førstnevnte har gjennemgått avsnitt av framstillingen av deres heimgarder og -grender, og hr. Bjørseth har etter skjøteregistrene utarbeidet alle eierlister etter 1838 for alle bruk.

Jeg må be om overbæring for feil og mistydinger som sikkert vil forekomme, og som for en dels vedkommende ihvertfall ikke er til å unngå i et så stort verk, tross anvendt omhu. Særlig må jeg gjøre merksam på at fråsegner om grenser, byter og navn på punkter ikke må oppfattes som bindende. De er her i boken ment som ledd i den topografiske skildringen av bygd og gård, og selv som slike er de heller ikke å oppfatte anderledes enn som tilnærmet riktig.

Det hadde økt bokens værdi om billedstoffet hadde kunnet gjøres rikere. Tross gjentatte oppmodinger i pressen er det ikke lykkes å få med mere enn listen viser. Dette er også for den vesentligste del tilveiebragt av fullmektig Fuglseth ved personlige henvendinger.

* *

Ved å tilegne min lærer i rettshistroie ved Universitetet, avdøde dr. juris Professor Absalon Tarangers minne denne boken, har jeg ønsket å gi uttrykk for høgaktning og takknemlighet overfor ham som personlighet og forsker, med særlig sikte på hans store livsverk - den grunnleggende utforskning og framstilling av det norske folks samfunds- og rettshistorie.

Nordskog i Bolsøy, 31. august 1948.

Jørgen Olafsen-Holm.

Bolsøybokas forfatter,
overrettssakfører Jørgen Olafsen-Holm.

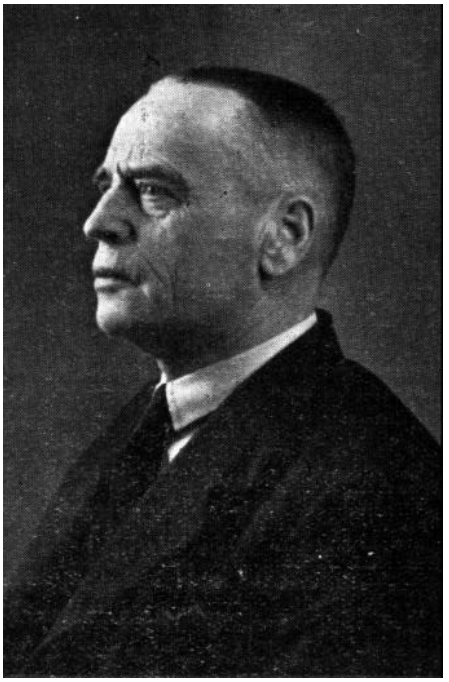

er født på gården Holm i Veøy 25/5 1882, sønn av gardbr. Ole Halvorsen Aarset (Holm) og h. Marit Olafsen, datter av klokker i Veøy Jørgen Olafsen og h. Aase Johnsdtr. Hogsvold. Ole Olsen Holm(I) f. 1725 p. g. Hjelden i Nesset overtok g. Holm i 1756 og kjøpte den til odel 1. jan. 1781 fra Hilmar Meinckes arvinger i T.hjem. Han var g. m. Alet Iversdtr. Hjelvigen. Sagnet (vandresagn) sier at de fikk såpotetes i bruragave av presten Erik Røring som var en stor „potetesprest". Siden da har alle gardens eiere het Ola. Den nåv. Ola(v) er den 7de i rekken. Far var odelsbåren til Aarset i Veøy, som han overlot til sin yngre bror, Olaf Halvorsen Aarset, for å overta sin mor, Synnøve Olsdatter Holms odelsgård; morbroren Ola Olsen Holm (IV) var barnløs.

Min morsætt er fra Dovre og Lesja (Domaas, Norderhus, Hogsvold og Tynnel).

Student 1903 (Ragna Nielsens realgymnasium, Kristiania.) Juridisk embedseksamen 1907. Midl. assistent v. Stortingets Kontor 1905-08. Overrettssakfører Molde 1908, fra 1940 med kontor på „Nordskog" i Bolsøy. Tidligere verker bl. a. Bidrag til Romsdals forhistorie (R. Sogelags årsskr.) Bolsøyboka I (1938). Romsdals Amt - Møre og Romsdal fylke - under kommunalt folkestyre (Fylkets jubileumsskrift 1938). Norges Næringsliv, Bind I, Møre og Romsdal fylke - tekstinnledning (1942), foruten tallrike bidrag i tidsskrifter og dagspressen om fag- og andre emner. Under trykning: Veøy Brandtrygdelag gjennem hundre år. Utgitt av Veøy Brandtrygdelag.

G. m. farmasøyt Aasta Olafsen-Holm, datter av apoteker Hilmar Otto Strand og h. Anna f. Helberg. Bruket „Nordskog" er utskilt fra Reknes gård i 1912, bebygget i 1912/13 og fra dette år er det vår heim.

(Foto s. 811).

BOLØBYGÅRDENES HISTORIE.

28. KAPITEL.

Innledning.

Grunnlaget for og rammen om gårdshistorien vil være bygdens almindelige historie, serlig eiendomsforholdenes utvikling.

Nærværende verks første del er derfor en nødvendig forutsetning for det nu følgende avsnitt, og serlig bokens 24. kapitel, hvor den for bygdens samtlige gårder almene eller felles utvikling er søkt påvist. For oldtidens vedkommende og enn mindre for de forhistoriske tidsavsnitt, kan få eller som regel ingen skriftlige kilder påberopes for den enkelte gårds serhistorie. Slike kilder støter en først på i de såkallte diplomer - d. v. s. skinn- eller pergamentbrever, hvorav de fleste nu er forsvunnet fra gårdene - om det i det heletatt fins noe igjen. De er enten gått tilgrunne ved elde eller ildebrand o. l. eller innsendt til arkiver og museer. En del av dette for gårdshistorien så overordentlig viktige kildemateriale er trykt i den store dokumentsamling, som heter „Diplomatarium Norwegicum“, og som omfatter ca. 20 store bind; men det er ytterst sjelden selv her å treffe på en Bolsøygård. Fritt er det ikke, som berørt i bokens første del. De eldste kilder for gårdshistorien blir da jordfunnene og navneverket. M. h. t. jordfunn, må vi henvise til innledningskapitlet i første del skrevet av konservator Th. Petersen ved Trondheim Museum.

Det er selvsagt rent tilleldig om det har vært funnet oldsaker på en gård. Det at intet er funnet betyr ikke at gården ikke skriver sig fra oldtiden, likesålitt som det at oldsaker ***er funnet*** på en gård beviser at stedet har vært gård i oldtiden; det betyr i sig selv bare at folk har holdt til der, har passert funnplassen i oldtiden. Men i samband med andre ting, navneverket, gravplasser, tingplasser o. l. kan funnene likevel være av den største betydning for klarleggingen av en gårds oldtidshistorie. Gårdens eierforhold for eller ved reformasjonen gir også meget viktige oplysninger om en gårds skjebne.

Finnes det at den da har tilhørt enten en kirke, et prestebol, erkestolen eller et kloster vet man at gården eller den del som har vært på slik eiers hånd ikke lenger var bonde-odelsgods, men allerede i middelalderen var overgått til leilendingsgods. Erkebiskopgodsets og klostergodsets skjebne etter reformasjonen er her noe uklar. Erkebiskopen og hans råd --- domkapitlet - hadde rådigheten foruten over det egentlige erkebiskopgods også over Trondhjem Domkirkes store godssamling. Alt dette gikk under navnet ,,Sanct Ollufs Jorder". Erkestolen med Trondhjems Domkirke har eiet større eller mindre parter i følgende gårder i det gamle Fanne otting, ifølge Aslak Bolts jordbok (ca 1440); se første del s. 184-188. Soleimon (Solomdalen?) Hiællasætre (Hjelset) Raudhamold (Romuld) Updølo (Opdøl), Huanes (Hungnes) Elgiså (Elvsås) Berg, Bolsøya, Wigh nest Sellisnes (d. e, Vik i Veøy), Fuglasæthre (Fuglset) Fannebostodom (Fanbostad). I erkebiskop Olaf Engelbrektsøns jordbok nevnes videre følgende gårde, som ikke nevnes i Aslak Balts jordbok: Molde, Reknes, Strande, Lillebostad, Kleiffue og Rødwiken. Dessuten nevnes som erkestolen tilhørende jordgods under Fanne otting: Treggerboell og Scorpo, men disse gårder kan ikke sees noen gang å ha tilhørt Fanne otting eller Bolsøy prestegjeld. Dette må altså være jordgods som ligger i andre ottinger, men hvis eier har bodd i Bolsøy. Erkestolens jordbøker inneholder tallrike eksempler på slike forvekslinger, og av dette har serlig Amund Helland latt sig forlede til ikke bare å konstruere en fullstendig forvirret ottinginndeling av gårdene, men til også å flytte gårder i andre ottinger over til Fanne eller Bolsøy. Se hans Romsdals Amts Beskrivelse, serlig under Bolsøy Herred. Disse gårder kan man følgelig ikke gjenfinne i Bolsøy herreds matrikul, hverken nu eller tidligere. Helland opfører dem derfor som ,,forsvunne navn eller gårder".

* *

Når og hvorledes erkestolen, kirkenes og den øvrige geistlighet har erhvervet sine mange gårder og gårdparter er i det enkelte vanskelig å fastslå. Det skjedde som tidligere vist litt etter litt helt fra kristendommens første dager. Når det gjelder serlig erkebispegodset i Bolsøy, finner vi enkelte holdepunkter, serlig i Aslak Bolts jordbok. Her nevnes for *Romulds* vedkommende at en Øisten Broke måtte avstå (en del av) gården til erkebispen. Av *Berg* måtte en Pæder Anbjørnson avstå et øresbol til erkebiskop Eskild (Askel). *Thore Teiste* har avstått et halvt markabol i *Bolsøya* med tilliggende selveide, og en Sakse Gunnarson har makeskiftet en part i Bolsøya til erkestolen

mot dennes part i Setre. En Jorunn Bjørnsdatter har måttet avstå et øresbol i Fuglset til erkebiskopen, og en Bjørn Sveinson har kjøpt sig fri for et lovbrudd ved å overgi tre aurabol i Fanbostad.*)

Alt dette er passert før Aslak Bolts erkebiskoptid, altså før 1430. Og når erkestolen, som hadde sitt sete fjernt fra bygdefolket kunde bli eier av parter i 17 av ottingens daværende ca. 70 gårder er det greit å forstå at det fallt enda rikeligere på de hjemlige kirker og deres geistlighet. Det er ikke så rart at det vanskelig kan påvises en eneste gård i Bolsøy, hvor ikke enten en kirke eller et presteembede, erkestolen eller et kloster var parteier. Av klostergods kan det dog bare påvises to gårde i Bolsøy, Eikrem, hvori Bakke kloster eide en hovedpart, og Strande, hvori Reins kloster (Rissa) eide en del.

*

*

I de gårder hvori erkestolen (Sanct Olluf) var eier ved reformasjonen, er i 1661/69 eierforholdet følgende:

Reknes, er Oden Aagesens personlige odel og eiendom. Det er å merke at denne eier var nær beslektet med erkebiskop Gaute Ivarson og dermed også med erkebiskop Olaf Engelbrektson.

Molde: Gården er gått over til odel og privateie, idet Oden Aagesen er blitt eier av en part, „Nordmørsparten", på l½ vog også i denne gård. Vi vet ikke om denne part svarer til erkestolens tidligere part som i jordboken av 1530 er opgitt til 8 mark smør (i landskyld). Det er dog ganske bemerkelsesverdig at hr. Oden er blitt eier i begge disse tidligere erkestolgårder, når en vet at han netopp hørte til erkebispeetten.

Fanbostad er gått over til lensherre Peder Vibe, og siden hans arvinger.

Strande eies av Veøy prestebol, Veøy kirke, Bolsøy kirke, Akerø kirke, Akerø prestebol og Reins kloster med Veøy prestebol som hovedeier med utbøkslingsretten.

Bolsøya eies fra 1650 av statholderen, 1661 av statholder Vibe, 1669 av oberst v. Howen.

Lillebostad eies i 1661 og 1669 av Henrich Zachariassen Holck (sønn av Veøypresten).

Opdøl eies i 1661 og 1669 av Veøy prestebord.

Hungnes eies i 1650 av statholder Peder Vibe og encken Mielve, i 1661 av Peder Vibe og Hustru Mildred „Bembnes". I 1669 er sistnevnte sammen med oberst v. Howen eier.

Kleive eies i 1661 av Christoffer Urne, Veøy kirke og Veøy

*) Askel erkebiskop i Nidaros 1402--1428. Aslak Bolts forgjenger.

prestebord samt Bolsøy kirke med hver sine parter av forskjellig størrrelse. I 1669 angis istedetfor Chr. Urne en Johan Frimand eier av en tilsvarende part, mens kirkenes og prestebordets parter er de samme.

Røvig eies i 1650 og 1661 av statholderen (P. Vibe), i 1669 av Obersten (v. Howen).

Hvor merkelig eierforholdet kunde arte sig med slike gårder som var kommet over i kirkens eller geistlighetens eie gir gården *Eikrem* et slående eksempel på. Denne gård var visstnok tidlig i middelalderen gått helt over i geistlighetens eie, og ved reformasjonen (1536) er eierforholdet følgende :

Bakke kloster eier	2 vog 1 pund
Kongen eier	2 pund
Veøy kirke eier	1 pund
Veøy prestebord eier	1 ½ pund
Bolsøy kirke eier	1 pund
Vågøy kirke eier	1 pund

I 1661 er eierforholdet det samme bortsett fra at kongens part nu er overgått til Peder Vibe, som nu også eier Eikremgjerdet med ½ vog.

I 1723 er Bakke klosters part overgått til fogd Børge Eeg og Wibes part til *oberst v. Howen,* mens kirkene og prestebordet framdeles eier sine parter.

* *

Det er forholdsvis greit å følge kirke- og prestegodsets skjebne etter reformasjonen. Vi har vist utviklingen i bokens første del. Uklarere er det å se hvorledes det gikk erkestolens og klostrenes gods i Bolsøy. Det ser ut til at Bakke klostergods har vært oprettholdt forbi 1670, og at klostret ved denne tid framdeles var eier av en betydelig part i Eikrem. Reinsklostrets gods må ihvertfall ha vært oprettholdt til 1669, idet klostret ennu eier en part i Strande. Erkestolens jordgods i Bolsøy er derimot forsvunnet på et meget tidlig tidspunkt. Det ser ut til å ha vært inndradd under krongodset temmelig snart etter reformasjonen, og solgt til private. Mange av de gårde hvor erkestolen var parteier før reformasjonen sees å være kommet over i statholderens - fra ca. 1650 - hr. Peder Vibes eie. - Flere sees erhvervet av privatfolk, som stod i nær slektskapsforhold til de siste erkebiskoper, Gaute Ivarson og Olaf Engelbrektson, f. eks. Mollde og Reknes, og visstnok også Hungnes („hustru Mieldred“). Rike Torsteins jordgods i Romsdal, „Mielffue guodz”, se første del s. 290

er bemerkelsesverdig i denne forbindelse. Dette gods synes etter Rike Torsteins jordbreve å ha stått i meget nært forhold til erkestolens gods. Det er flere ting som tyder på at dette jordgods har stått i forskjellig rettslig stilling til erkebiskopembedet. En del av stolens gods tillå selve erkebiskopstillingen og tjente til underhold av den til enhver tid fungerende erkebiskop. Det var det egentlige erkebiskopgods. En annen del tillå domkapitlet - erkebiskopens geistlige råd eller de 24 kanniker og korsbrødre. Atter en annen del tillå erkebiskopkirken - katedralen i Nidaros. Det egentlige erkebiskopelige jordgods synes å ha vært opfattet som erkebiskopens private eiendom, og at den siste erkebiskop, Olaf Engelbrektsøns slektninger har regnet sig arveberettiget til det. Det er mulig at det i datidens ennu primitive opfatning ikke fallt så naturlig som senere å skjelne mellem en persons privateiendom og samme persons rådighetsrett i egenskap av øvrighet. Her spiller den katolske geistlighets absolutte uavhengighet av staten - kongen - en viss rolle: Erkebiskopens gods var erkebiskopens - altså her den siste erkebiskcps personlige eie, og kunde aldri bli kongens. Når erkebiskopen ikke var mer trådte hans arvinger til. At forholdet virkelig var dette, og at erkebiskop Olaf Engelbrektsans slektninger søkte å dra konsekvensen av det med eller uten held, kan selvsagt ikke fastslåes. Vi antyder det som en mulighet. Spørsmålet kan ikke avgjøres uten ved i hvert enkelt tilfelle å undersøke hvorledes de erkebiskopelige gårder eller parter blev disponert etter erkebiskopens flukt i 1536 og hans senere død.

Som tilhørende erkebiskopen og i det hele erkestolen forsvinner godset på 15 h. tallet. Når det gjelder domkapitlets serlige gods, har Chr. III og Fr. II ved kongebreve på 1550/60 tallet stadfestet at godset skulde vedbli å tjene til domkapitlets underhold, men ettersom kannikene døde ut blev ingen ny utnevnt, og godsets oprinnelige formål fallt dermed bort. Dette gods, i likhet med domkirkens og dens forskjellige alteres gods og inntekter må da antas å være overgått i kronens umiddelbare forvaltning og blev på 16 og 17 h. tallet etterhånden solgt til private. Se første del, serlig 24. kapitel.

* *

Som regel kan en gå ut fra at alle hele garder i Bolsøy som har skyld av 3 vog fiskeleie eller derover er ihvertfall oldtidsgårder og oprinnelige. Gårder med mindre skyld er enten utgått av en eldre større gard ved deling, eller optatt av almenningen. Gårdens opdeling i hovedbruk skriver sig som regel fra leilendingstiden, som for

de fleste gårdes vedkommende varer til ca. 1780/1830. Til grunn for opdelingen i bruk lå den siden middelalderen utviklede opdeling i skyldparter, som etterhånden skiftet eier og som ved odelskjøpet i nevnte periode som regel blev kjøpt av "partens bruker eller leilending". Ofte bare en enkelt skyldpart, men ofte blev flere skyldparter kjøpt sammen og brukt underett. Gården Molde er et eksempel på dette siste under amtmann Nobels tid. Reknes likeså under Auden Aagesen. Gårdshistorien viser en rekke slike eksempler.

Ved skylddeling og utskiftning fra 18 h. tallet og utover til 1860/80, ja helt fram til 90 årene er så de enkelte skyldparter i gårdene - eller m. a. o. de enkelte hovedbruk blitt fysisk sondret ut fra hverandre - slik at hvert bruk fikk sine serskilte teiger av gårdens innmark, siden også av dens utmark. Denne sondring og fradeling, hvorved hvert bruk får sitt for sig fortsetter så ved de moderne utskiftninger, som tilslutt vil utslette den gamle enhet helgården og sette de større eller mindre selvstendige bruk istedet. Fullgården vil bare være bevart i gårdsnummeret og gårdsnavnet, sålenge den nuværende matrikulering består. I virkeligheten er forholdet nu det at de gamle fullgårder som regel omfatter en hel grend hvor hovedbrukene er gårdene, med ett eller flere parsellbruk under sig igjen.

Eldre inndeling og navn, serlig gårdsnavn.

Vi har i bokens første del nærmere omhandlet den eldste kjente inndeling av Bolsøybygden som Fanne skipreide eller otting. Da der i tidligere beskriving av Bolsøy, serlig av professor Amund Helland i Romsdals Amts Beskrivelse (1911) gjør sig gjeldende forskjellige meningsforvirrende misforetåinger er det nødvendig å komme tilbake på skipreide- eller ottinginndelingens forhold til Fannebygden -- Bolsøybygden, og Romsdalsbygdene i det hele. Helland omhandler dette i sitt verks første del s. 50 ff. Her nevner han en del gårde tilfeldig og spredt som hørende under Bylingseyar åttungr, idet han uttaler at til denne åttungr hørte i Bolsøy herred følgende gårde: Solemdalen, Bolsøen, Fuglset, Berg, Fanbostad, Elsås, Strande, Hjellset, Opdøl, Hungnes og Raumold ytre og indre. Så nevner han tilslutt som et forsvunnet gårdsnavn i Bolsøy: *af Skorpo*. Dette er helt missvisende eller likefrem uriktig. Ganske visst hørte alle de av professor Helland nevnte Bolsøygårde undtatt Scorpo og Treggerboll under Fanne (Bylingseyar) åttung i oldtid,

middelalder og nyere tid, men det var ikke seregent for bare de foran nevnte gårde. *Alle* gårde i det nuværende Bolsøy herred og prestegjeld hørte i nevnte perioder til Fanne ottung med en eneste undtagelse - gården Sotnakken, som før i tiden lå under Øyrisfjardar ottung og Nesset tinglag til 1874. Ifølge Helland skulde bare 12 Bolsøygårder ha ligget under Fanne ottung; det virkelige forhold var at samtlige Bolsøy tinglags 102 gårder i sammenheng rundt hele Fannefjorden, Osen, samt gårdene på Nesjestranda til gården Hengnes i Veøy lå under åttungen såsant de var busatt, hvad de var ihvertfall på siste 16 h. tallet. Nu kunde man muligens anta at det var ved en uopmerksomhet Helland var kommet til sitt resultat for Bolsøys vedkommende, men ved å gjennemgå hans tilsvarende redegjøring for Romsdals øvrige åttunger finnes den samme meningsforvirrinde misforståing. For hver åttung regner han op noen enkelte og ganske få spredte garder som hørende under vedkommende åttung slik at man må få den forståelse at åttungen ikke omfattet flere gårder av dette herred, men derimot et tilfeldig spredt antall gårder av andre herreder - tinglag. Således heter det i Romsdals Amts Beskrivelse s. 50: Til Vestnes åttungr hørte i Voll herred gården Berild (Berinjordr). Dette er åpenbart uriktig, fordi Berild altid hørte til *Straums* åttung sammen med alle andre gårder i Voll, foruten gårdene i Vågstranda sogn og Sekken kapellsogn av Veøy. Deretter regner Helland op 9 garder av Vestnes åttungr, tidligere har han regnet 9 gårder av Sylte herred. Det virkelige forhold var at samtlige garder i det tidligere Vestnes (og Sylte) herred utgjorde Vestnes åttungr (skipreide, tinglag). Med konsekvent misforståing henlegger Helland videre Bjørset i Bolsøy til Sunds åttung, mens han plasserer Sporsheim i Aukra, Sunds tinglag til Øyrisfjord åttung, gården hørte selvsagt under Sunds åttung. Videre i konsekvent forfølging av misforståingene nevner Helland for hver åttung bare et litet fåtall av vedk. åttungs garder som hørende under åttungen, de øvrige av gårdene lar han forsvinne fra åttungrammen.

Grunnen til denne misforståing er for en del klar: Helland har bare bygget på delvise jordbøker, antakelig Aslak Bolt, Olaf Engelbregtsøn og fru Ingerds. Disse nevner selvsagt bare en del av gårdene i de åttungr hvor henholdsvis erkestolen og kronen har jordgods, nemlig bare det jordgods som tilhører erkestolen eller kronen (fru Ingerd). De øvrige av åttungens gårder finner man overhodet ikke i disse jordbøker, for å finne *alle* åttungenes gårder må man ty til skattemanntallene når det gjelder tiden før 1661/69.

At det er det for knappe kildemateriale som har ført Helland på avveie fremgår også av at han som vist legger gården Bjørset i Fanne til Sund, og Bjermeland i Vestnes i Øyrisfjord, Berild i Straums til Vestnes, Skorpa i Herøy til Fanne åttung. De således feilplaserte gårder har som det meget hyppig hender i de nevnte jordbøker så vel som i samtidige eller yngre skattemanntall vært opført under den åttung hvor *eierne* eller *eieren av en part* i gården bodde som beskattet, skjenket eller pantsatt - bøteheftet - odelsgods, eller for å tale i det rettslige sprok - i den jordbok eller det skattemanntall som har vært Hellands kilde har den beskattedes, giverens eller den skyldiges personlige verneting vært benyttet istedetfor eiendommens og dermed er forvekslingen opstått.

Det beror altså også på en misforståing når Helland 1. c. betegner „af Skorpa" som et gammelt nu forsvunnet gårdsnavn i Bolsøy, det er her tale om gårdsnr. I *Skorpen* i Herøy nevnt i Aslak Bolts jordbok, idet erkestolen av en mann boende i Bylingseyar åttung hadde erhvervet øresbol af Scorpo - d. v. s. en landskyldpart av gården Skorpen i Herøy, idet mannen som bodde i Bylingseyar åttung eiet denne gårdparten ; derfor er parten blitt opført i Bylingseyar åttung. Helland med O. Rygh fører også op en gård „Treggerboll" som forsvunnet fra Bolsøy.. Dette gårdsnavn forekommer ganske riktig i et skattemanntall for Fanne åttung, men uten nummer og landskyld.

Det hender imidlertid ikke så rent sjelden at en gård i et distrikt kan forville sig til et helt forskjellig distrikts skattemanntall eller jordbørker. Skorpo, Bjermeland, Bjørset m. fl. nevnt foran og andre gårder er eksempler på det.

Gården Treggerboll forekommer bare en eneste gang i alle manntall som vi har sett fra 1519-1801-1836. Ellers har vi ikke funnet spor av den. Derimot er det et gårdsnavn og en gård *Nerland (Nederland)* ved Øverland i Bolsøy som foran omhandlet forsvunnet, enten det her gjelder en hel gård eller bare en del av en gård (Øverland ?). Andre *gårder* kan ikke av forhenværende kilder sees å være blitt vekk av Fanne åttungs gårdsregister.

* *

Om gårdsnavnene i Bolsøy i sin almindelighet, deres alder og sosiale klasse har vi talt foran i 24. kapitel. Vi behandlet her de enkelte navns oprinnelse og betydning. Gårdsnavnenes skrivemåte ned gjennem tiden vil bli vist her, dels under vedkommende gård,

Når man tar for sig prestegjeldets 102 gårdsnavn vil ihvertfall deres betydning i de fleste tilfelle ligge i selve ordet. Men i flere tilfeller kan meningen være ganske godt skjult. Ofte vil navnet også ha undergått så stor forandring gjennem tidene at det ikke lenger kan gjenkjennes i sin oprinneljge form og skrivemåte. Det er serlig siden det oldnorske sprok blev forvansket gjennem dansk og tysk at gårdsnavnenes forkledning etterhånden blev mer og mer broket. Hvorledes navnenes sprokdrakt har skiftet gjennem århundrene fra det 14. til det 20. vil framgå under den enkelte gårds historie nedenfor, hvor de gamle dokumenters og protokollers skrivemåte er bibeholdt. Som med skriftsproket ellers ser det ut som om det serlig siden dansketidens innledning (1450) mer og mer har vært om å gjøre for skriverne å gjøre navnene og ordene så vidløftig som mulig med flest mulige bokstaver.

Vi skal nu gjennemgå hvert enkelt av Bolsøygårdenes navn:

Gardsnr. 1. ***Tollås.*** ca. 1480 skrevet ***Thiellos.*** Bortsett fra denne ganske visst den eldste kjente form, skrives navnet alltid i sammensetning med ***toll-, tall-, tholl-*** eller ***toel-*** og aas. O. Rygh antar at det har sin oprinnelse i ***toll*** - furu, og ***aas.*** Altsa furuåsen eller på norsk bent fram tollåsen. Hvis den eldste form er den oprinnelige eller nærmest den oprinnelige oldnorske, ligger navnet nærmere gårdnavnet Tjelle i Nesset, som Rygh antar har den oldn. form ***Thjallam.*** Rygh prøver her som så ofte hvor annen antakelig forklaring ikke kan finnes å forklare gårdnavnet fra et elvenavn som skulde være ***Thjolo*** -- på groven fra Tjellevatnet forbi gården. Denne grov er bare en liten bekk som ikke egentlig kan sies å prege gårdens topografiske forhold. Derimot er disse forhold ikke ulik naturforholdene ved Tollås. Er Thiello(s) med ordroten ***Tjeld,*** det opr, navn ***kan*** det forklares av at det er tungt og bratt til gårds både på Tjelle og Tollås. ***Tjeld,*** g. n. betyr bl. a. å gå sakte. G. norsk ***Tjeld*** har også meningen fugleskrik. På den annen side passer meningen tollåsen - åsen med tolleskog godt både på gården Tollås og gården Tjelle. For den vitenskapelige opfatning eller om man vil den naturlige synes denne forklaring av navnet å være den rimeligste. Se ellers navnets skrivemåter under gården Tollås' kapitel.

Gårdsnr. 2, ***Solomdalen,*** Aslak Bolts jordbok (1430) nevner en gård ***Soleimom.*** Det er mulig at dette skal være Solomdalen, men det er langt fra sikkert. O. Rygh vil henføre navnet til den store klasse av *Solheim-navn*. Hvis han hadde vært lokalkjent gjorde han

neppe det. Solomdalen er ikke utpreget solrik og ikke egentlig beliggende mot solen; tvertom. Gården ligger på bakside, men ganske visst med tunet og åkerjorden solvendt - bak fjellpartiet Skåla - Horja. Men det som betinger navnedannelsen er gårdens beliggenhet i en dal - en åpen dal mot vest som solen går om (kring) fra so. - s. sv. v. og om sommeren også nv. således at solen hele dagen og kvellen fyller dalen ved å gå om den, jfr. navnets eldre form Solumdal. Vi har navnet Solombø på gården på toppen av Sekken i Veøy. Her går solen hele dagen og kvellen til nedgang om *bæ* - gård altså en navnedannelse og form helt parallellt med Solomdal.

Gårdsnr. 3, *Gjerdet* (Solomdalsgjerdet). Navnet forklarer sig selv som gjerdet, inngjerdingen (av oldn. *gerdi)* i Solomdalen - altså en sekundær gårdskiping i forhold til den eldre Solomdalgård.

Gardnr. 4, *Fransset*et, av mannsnavnet Frantz eller Frans, som nevnes i sktmnt. 1623 som husmann, under Solomdalen ,,Frands i Fjæren."

Gårdsnr. *5. Kvistseter.* Gården er optatt på 16 h. tallet etter at sagdrift og tømmerhugst var almindelig, og navnet synes naturlig å skrive sig fra at der på bureisingsfeltet har vært mye furukvist etter hugst. Tømmerskogen stod dengang tett i Solomdalmarken, hvorfra gården er utgått, og der var flere sager på Solomdalen og Tollåsen.

Gardsnr. 6 *Fransgjerdet.* Navnet av samme oprindelse som gnr. 4.

Gårdsnr. 7, *Hammeren,* av fjellhammer.

Gårdsnr. *8, Stranden med Murlien* av strand - fjære og mur - mure, d. e. strandroten, murerot, idet lien gikk like ned til sjøen og fjæren.

Gårdsnr. 9 og 10. *Brokstad.* Det kan komme av mannsnavnet eller tilnavnet Broke (Aslak Bolt, Øysten Broke blev skyldig erkebispen jord i Fanne otting for ubrot (ugjerning). Det kan også komme av kleplagget brok, det første er sandsynligst.

Gårdsnr. 11. *Grønnes,* av grønt nes i fjæren.

Gårdsnr. 12 *Dvergsnes,* av skjæret Dvergen i fjorden n. for gården.

Gardsnr. 13, *Skevik,* kan komme av skipsvik - vik for skip eller av skitvik, leiret eller mudret bukt.

Gårdsnr. 14, *Røvik,* nærmest av ryddet vik - d. v. s. den dyrkede vik. Eller av viken ved elven Røa. Jeg antar dog at elven har navn etter gården og ikke omvendt.

Gnr. 15. *Gjeitnes* av dyrenavnet gjeit.

Gnr. 16. *Hovdenakken* av fjellbetegnelsen *hovde* -- haug eller hode, og fjellbetegnelsen *nakke* -- koll.

Gnr. 17 *Bolsøy:* Se foran I. del under bygdens navn og under gårdens kapitel nedenfor.

Gnr 18, *Draget:* Av båtdraget over eidet mellem Dragvågen og Karlsøyfjorden hvor ferdesbåten blev dradd de få meter over eidet mellem fjordene.

Gnr. 19. *Lillebostad,* av littli bolstadr (oldn.) den lille bustad i motsetning til den store bustaden inne på øya, Bolsøy gård.

Gnr, 20, *Torhus,* av *tor* d. e. berg, strand, som er typisk for gården. O. Ryghs forklaring av kvinnevavnet Thora er overflødig og neppe riktig.

Gnr. 21, *Kringstad.* O. Rygh antar at mannsnavnet Grimkel er oprinnelsen, det kan ikke uten videre godtas, hensett til landskapets, serlig kystlinjens konfigurasjon. Idet man svinger skarpt inn fra leia i Julsundet har man stedet, likesom man taper det av syne når man stevner ut Julsundet, man har da kringgått eller kringfaret stedet. Den eldste kjente skriftlige form for navnet forekommer i skattemanntellet av 1520 som *Kringstadt.* Stavelsen *kring* forekommer i det hele alltid senere, der navnet sees skrevet. Noen skriveform *Grim* forekommer overhodet ikke som kjent. Men derfor *kan* oprinnelsen til navnet allikevel ha vært mannsnavnet Grimkel, som ved lydforvanskning i tidens løp er blitt til kring. Særlig nærliggende er det ikke. Da er forklaringen kring - rundt, omkring, eller svingeadverbiet naturligere, ennskjønt heller ikke dette *kan påståes å* være oprinnelsen. Noen elv eller annen naturfaktor som navnet kan stamme fra - bortsett fra kystlinjens forløp, kjennes heller ikke.

Gnr. 22, *Mek.* I de eldste manntall hvor gården forekommer skrives navnet *Meegh* (1597), senere Meeg (1623-1801) og Meg. I matrikulutgaven av 1907 heter gården Mek. Navnets ophav må være *Midvik* - d. e. den mittre vik; det passer her regnet fra Kringstadbukta som den yste vik og Moldebukta som den innste jfr. O. Rygh.

Gnr. 23, Bjørset. Navnets eldste kjente skrivform er *Bersett* (skattemnt. 1596). I 1603 skrives navnet *Biorsett* 1614 *Biørsett, 1620 Biorsett, Bøersett* og fra 1723 *Bjørset.* O. Rygh henviser til en form *Biorkusetr* i Aslak Bolt. Vi har ikke kunnet finne at A. B. nevner Bjørrset (Bjørkusetr) blandt erkestolens jordgods i Fanne, O. Rygh

utlegger derfor navnet av *Biorku* - et elvenavn, som han mener å finne i Bjørsetbakken. Denne forklaring synes ikke å burde godtas av lokalkjente. Bekken er for ubetydelig. Dessuten ligger det eldste gårdstunet høit oppe og langt fra bekkens *setr* d. e. dens munning ved fjorden. På den strekning bekken passerer gårdens gamle tun (Glomstuen) er den dessuten litet karakteristisk - flat og tørr om sommeren og i det hele meget for ubetydelig som navnegrunnlag for en gård fra forhistorisk tid.

Det ligger nærmere å tenke på *bior* - bever ; navnet kan da forklares som *beversetet* - beverplassen. Ellers kan en tenke på dyre- og mannsnavnet *Bjørn,* g.no. beri, trenavnet *biørk.* Det sandsynligste er dog *bjor* -- bever, idet det vel kan tenkes at den stille Bjørsetbekken i forhistorisk tid har vært tilholdssted for bever.

Gnr. 24, *Reknes,* 1520 *Rekenes,* 1597 *Reckeniss,* 1603 *Reckenes, Rachnes,* 1609 *Rackeniss,* 1611 *Rachenes,* 1611 *Rechnes,* 1661 *Rechenes* 1723 *Ræchnes* 1763 *Rechnes.*

Navnet skriver sig fra det utskytende nes i fjorden på gårdens vestlige del. *Rakneset* - av *rak* - *rekved* av å reka - drive: Et nes, hvor forskjellig kunde drive iland fra sjøen. O. Ryghs forklaring av elvenavnet Reku har intet for sig, av den grunn at der ingen elv eller merkbar bekk fins på gården, og ialfall ikke ved neset. Derimot stemmer oprindelsen av raknes av rak, drivende ting i sjøen godt med forholdene gjennem all kjent tid.

Gnr. 25, Moldegård. Navnet var inntil ca. 1700 tallet alltid skrevet og uttalt *Molle* (1520), *Mollde, Molde,* romsdalsdialekt *Moille* og blev gitt tilføiingen *gård* da ladeplassen i Molde fjære kom op, for å skille gärden fra strandstedet. Det norske ord *Molde* oversettes av prof. dr. Alf Torp med skoddebanke ved havbrynet som det blåser kallt fra, antas beslektet med *mol* og *mold* - muld. O. Rygh henviser til elvenavn og antar at formen i oldn. har vært *Moldar.* Det er gode grunner til å anta at navnet best forklares av ordet *Molde* etter Torp. Det blåser ofte kallt fra Molde-landet, og det ligger også ofte tykk skodde innover Moldeheia og lia fra Julsundet og havet.*)

Gnr. 26, *Fuglset* av oldn. *Foklasetr* - fugleplassen - spillplass for årfugl og storfugl, tilholdssted for fugl. Skriveform 1430 *Fuglasæthre, 1597 Foggelsseth,* 1603 *Fouggelseth,* 1610 Fullesett, 1623 Fogelszett, 1669 Fuglsett, 1733 Fugleset.

Gnr. 27, Øverland: Oldn. Efraland, ca. 1597 Offuelandt, 1603 -1611 Offuerlandt, 1723 Overland. (I 1597 nevnes som nabogård

*) Ringen *Mollde,* Harald gråfelds saga Snorre, har neppe noe med gårdsnavnet å gjøre.

Neerland, men denne gjenfinnes ikke senere). O. Rygh henviser til at gården ligger høit oppe i lien. Dette er ikke så ; gården ligger middels høit - ca. 15-55 m. o. h. regnet til tunet og ikke høiere enn nabogårdene; kanskje heller litt lågere regnet etter tunet.

Gnr. 28. Tøndergård. Har sitt navn etter den første ødegårdsmann eller husmann som optok stedet av utmarken ca. 1610, Peder Tønder.

Gnr. 29, Berg: Skrives 1597-1669 Berrig, Berrigh med vanlig oprindelse av berg - fjellparti, fjellgrunn. Noe serlig utpreget berg fins ikke ved gården, heller intet serlig fjell. Tvertimot; ved tunet er det flatt og myrlendt til en alm. skrånende lifot med grusgrunn. Bart berg fins muligens, men ihvertfall ikke serlig framtredende. Heller ikke ligger gården tilfjells, men i moderat høide regnet etter bygden.

Gnr. 30, Fanbostad: 1430 Fannebostadom, 1500 Phanebostad, 1610 Faneboustad, 1633 Fandboustad, 1669 Fandbostad, 1723 likeså. O. Rygh utleder navnet fra det samme ord som i Fannefjord og Fanne (otting.) Det må antas riktig, idet gården har fått sitt navn av fjorden og ikke omvendt. Når Rygh vil utlede Fanne av et oldnorsk ord *forn* som har gitt fjordnavnet Farni etter et hertil svarende navn på Oselven (elven fra Fannewatn) synes det mindre sikkert. Prof. dr. Alf Torp nevner ikke denne form. Derimot ordet fane som bl.a. både før og nu har betydningen "full fane'. Dette antar vi er den korrekte forklaring på fjordens navn, idet fjorden i det romsdalske fjordsystem regnet fra vest - Tommerfjorden -- til syd-nord nettop fyller tallet fem for Romsdalsfjordene. Fannefjorden er den femte, som „fyller fanen" eller „gjør fanen full". Navnet er da likeså gammelt som sprokets tale her ved fjorden. Navngiveren er kommet vest fra - inn Misundet, forbi Tomrefjorden, Tresfjorden, Sekkafjorden (Storfjorden) Langfjorden og hadde da passert fire fjorder som han tydelig så og adskilte. Så seilte han over til eller inn Fannefjorden, og det var den femte, altså „fanen". Intet tyder på at Oselven har hett Farni.

Fanbostad har da fått navnet sitt, ikke fordi den ligger ved fjorden mer enn bygdens andre gårder; tvertimot den ligger lenger fra fjorden enn de fleste. Men fordi en fra den høie bakken der Fanbostads gamle tun ligger kan se hele Fannefjorden fra ytterst til innerst. Det er neppe mulig fra noe annet gårdstun langs hele fjor-

den. Navnet må derfor antas å komme av at gården er den bustad der en kan se Fannebygda „like inn i innerste Fannin“.

Gnr. 31, Leirgrovik : Navnet er som gårdsnavn relativt nytt fra 16 h. tallet og er dannet av grovanavnet Leirgrova, som har øyret op leira i bukta ved gården.

Gnr. 32, Eikrem: Forhistorisk heim-navn sammensatt trenavnet eikr. Det skrives i tiden 1597-1669 med skiftende fordanskninger som Eckrimb, Echrenn, Echrem, Ekrim, Ekremb o. s. v. Det må føres tilbake til forekomst av viltvoksende eiketrær eller eikeskog, hvilket vel kan forklares, da gården har bestått siden den milde klimaperiode i forhist. tid.

Gnr. 33 og 34, Årø, gno. Åareyr, d. e. elveøyr. Skrivemåten har vært Aare, Are, Ahre, Aarøe eller lignende fordanskning siden middelalderen. Det er et forhistorisk navn av eldste navneklasse i bygden, og skriver sig fra at garden blev optatt på de lave og flate elveøyrer som dengang var adskillig lavere enn nu -- likesom det også er en mulighet for at Aarøelven i forhistorisk tid har hatt sitt løp vestover til Leirgrovik nordenfor gårdens tun, slik at den fløt utover de flate og låge strekninger der ytre Arøybrukene nu ligger nedenfor hovedveien.

Gnr, 35 Aarøneset. Ny navneskiping for gården på 16 h. tallet. Antakelig tidligere plassbruk under Årø.

Gnr, 36 Røbekk: Skrives 1632 Røebech, 1633 Rørbech, 1669 Roebech, 1723 Røbek. Der går ingen bekk forbi gården, knapt nok den minste grov synlig i terrenget. Ryghs forklaring av navnet fra et elvenavn er derfor ikke rimelig. Et stykke op og vest for gården under liåsen ligger en bakke kallet *Raumelen* etter den røde sand, som forekommer der i store mengder overalt. Det tør være et spørsmål om denne haugen eller bakken har vært kallt *Raubakken.*

Gnr. 37 Elvsaas: I A. B.s jordbok 1440 skrives navnet Elgisaa, 1596 Øllisaas, 1603, -09, -11, -23, -33 Elsaas, 1645 Elzaasz, 1646, 1650, 1657, 1661, 1665, 1669 Elsaas, 1723 Elfsaas, 1763, 1801 Elvsaas. Gården ligger rett under den høie, tildels bratte og sterkt utpregede skogås, Hausen, som i forskjellige terasser faller av ned mot gården. Det ligger nærmest å tenke sig navnet dannet på grunnlag av dyrenavnet elg, og det bør merkes at de store sammenhengende skogstrekninger langs Fannefjorden og i Åradalen - i forhistorisk tid har vært velskikket elgeterreng. Det er mulig, men ikke sikkert at gårdens busetning kan føres tilbake til forhistorisk tid. O. Rygh

antyder etter Sophus Bugge at navnet skal forklares ut fra det urnordiske ord *ølgishof* - tempel *og* som betyr *fredhelg*. Noen nærmere påvisning av denne utlednings berettigelse anfører R. ikke. Det er sikkert nok at elgsdyret har forekommet ved Fannefjorden i forhistorisk tid; det skulde derfor ikke være noe i veien for å forklare navnet ut i fra dette.

Gnr. 38 Strande: O. E.s jordbok 1530 Strande, 1596 Strande, 1623, 1633 Strand, 1645 Strande og Strand, 1650, 1657, 1661, 1665, 1669, 1723, 1763, 1801 Strande. Navnet kommer av strand, gno. strond, d. e. strandbredd, fjære, og betyr gården ved fjæren eller ved eller på stranden. Navnet er av forhistorisk ophav.

Gnr. 39 *Lønset:* Navnets eldste kjente skriveform i Dipl. Norw. er Lodensetter, 1520 Lonsetter, 1596 Lønsett. Dipl. dat. Eig i Vardal 24/5 1605 Lundset, 1603 Loennszett, 1609/10 Lønszett, Løenszett, 1611 Lonsett, Lønndsett, 1623 Lønnset, 1633 Løntszett, lønnszet, 1646 Lønset, 1650 Lønnset, 1657 Løndset, 1661 lønset, 1669 Lønnsett, Lonset, 1723 Lønset. Navnet er sammensatt av mannsnavnet Loden og -setr, d. e. Lodens gård. Det er av forhistorisk ophav.

Gnr. 40 Ellingsgården: Nytt navn etter 1763 for Ytter Sierset, oldn. Sigridasetr, nu Sigerset.

Gnr. 41 Ekren. Av ekre, d. e. atlege. Navnet finnes første gang i 1610; 1623, 1633 Ekrinn, i dansketiden er skriveformen oftest fordansket til Echren; Echrem eller Ickerim og er i jordbøkene av og til forvekslet med gnr. 32, Eikrem.

Gnr. 42, Sigerset, 1500/1575 Sigridasetr, 1610 Siersett, 1633 Sirresett. Se under Ellingsgård.

Gnr. 43, Hatlen. 1610: Heszel, senere oftest Hatlen av trenavnet hatl, d. e. hassel.

Gnr. 44 Skjersli og gnr. 45 Skjerså: Avledet av Sigridasetr. Navnene under 40-45 er relativt sene dannelser som gardsnavn, sen middelalder eller kanskje også i etterreformasjonstiden.

Gnr. 46 Mjelve. D. N. 1500/1575 Miolfue, 1520 Melven, 1596 Melffue (1657) 1603 Miellued, 1611 Millue, 1623, -33 Millued, 1646 Mieldue, Melle, 1650 Mielffue, 1661 Mielued, Mielue, 1665 Mielffued, 1762 Mielve. Ordets oldnorske form er Miolfa, d. e. sand- eller elvemel. Navnet er av forhistorisk eller urnordisk ophav, det har sammenheng med ordet mjøl, d. e. mel og mjell, om sne d. e. løs.

Gnr. 47 Hjellset, (sammenlign gnr. 54 Hjælset.) Aslak Bolt 1440 Hjællasætre, 1520 Hielsetter, 1550 Hillezetther, 1575 hiellesetther,

1596 Jelsett, 1623 Jelszet, 1633 Jellsett, 1645 Jelset, Jeldset, 1650 Jellset, 1657 Gielset, 1661 Jeldszet, 1665 Jældset, 1669 Jeldset, 1723 Jelset likeledes i 1763, 1801 Jelsæt.

Disse forskjellige skrivemåter er brukt for begge gårdes navn. Av navnet kan det av de forskjellige skattemanntall og jordbøker ikke sees om det er gnr. *47 Hjellset* eller gnr. 54 *Hjælset* som er ment.

Gnr. 47 Hjellset må antas å ha sitt navneophav av oldn. *hjal* d. e. haug, høi bakketopp; det passer på denne gård.

Gnr. 54 *Hjælset* bør helst tillegges det samme ophav; her synes *gjeld* i sammenhengen tjæregjeld å være mer nærliggende. O. Rygh antyder ophav fra mannsnavnet *Hjalmr;* det er kanskje ikke så usandsynlig, men noen positiv kilde for det kan han ikke påvise. Den oldn. form skulde da være Hjalmsseter, d. e. Hjalms gård. Begge disse gårde er av forhistorisk oprindelse. Det er heller ikke *umulig* at begge gårde kan ha hørt sammen og omfattet alle mellemliggende gårde, gnr. 48-53. Det er forskjellig som tyder på det, bl.a. navnene Jelset - Houge, Jelsethage. Disse mellemliggende gårde er ihvertfall yngre gårdskipinger å dømme både etter navn, størrelse og beliggenhet.

Gnr. 48 Uren: 1657, 1669 Vren, Wren, W-ren, 1723 Uhren, nytt navn på gård dannet av lokaliteten *Ura* av en tidl. nabogård. Navnet som gårdsnavn antas opstått ca. 1650.

Gnr. 49 Uren Øde: Som nr. 48.

Gnr. 50 Mork: 1596 Mørck, 1603 Mørch, 1611 Marek, Marck, 1623, -33 mørch, 1645, (46, 50) 1657, 1661 Morch (Mørch) 1665, 1669, 1723, 1763, 1801 Morch, oldn. form *mork, morc,* d. e. skog, skogholt. Navnet skriver sig altså fra at gården har vært optatt som bustad i skogen, sett fra eldre bustader og daterer sig antakelig tilbake til tidlig middelalder.

Gnr. 51 Havnen: Nytt navn (1657 Hafen) 1763 og 1801 nedre Morch. Det er tvilsomt om navnet Hafen som er opført i kvegskattmanntallet av 1657 tilhører denne gård, idet navnet er opført mellem gnr. 89 og 94 som tilh. Oelle Hafen med 2 hester, 18 kjør og 38 småfe.

Gnr 52 Øvrehagen: 1623 Hagge, 1633 Hage, 1650, 1661 Hauge, 1669 Hage, 1801 Øverhagen. Ny navneskiping med ophav i lokalitet under eldre gård.

Gnr. 53 Nerhagen, likeså. Nevnes Nedre Hagen i 1801.

Gnr. 54 Hjælset. Se under gnr. 47 Hjellset. Det er et spørsmål om ikke disse to skrivformer i virkeligheten betyr ett og samme navn - det oprinnelige *Hialmsetr* etter *Hjallsetr*. Det vil i tilfelle også bety at ikke bare de to nuværende gårder nr. 47 Hjellset (ytre eller øvre) og nr. 54 Hjælset (indre eller nedre) og de mellemliggende gårder, nr. 48 og 49 Uren og Uren øde, nr. 50 Mork, 51 Havnen, 52 Øverhagen og nr. 53 Nerhagen oprinnelig har vært en gård - *Hjallsetr* eller *Hjalmsetr*. Ingen av disse former kan sees av forhåndenværende kilder. I 1520 skrives navnet *Hillesetter,* 1550 *Hillezetter,* 1596 *Jelsett* uten angiving av gårdsnummer. En kan derfor ikke vite om det er den ene eller den annen av disse to gårder det her er tale om; det kan muligens også være at det på 15 h. tallet var bare en Hjelsetgård og i det hele bare en gård mellem Mjelve og Gujord. I skattemanntallet 1520 nevnes bare en skattyter mellem Mjelve og Eide - nemlig Olluff på Hielsetter. I 1596 nevnes Niels Mørck etter Haldsten Jelsett (fra vest) og etter Mørck kommer Olluff og Peder Jelsett. Nu er det altså blitt ialfall tre gårder på strekningen. Jelsetnavnet skrives ens for indre og ytre. Slik vedblir det i alle kilder. I 1603 skrives det dels *Jelsett,* dels *Jeldszett,* eller *Jellszett.* Slik vedblir det i 1601/05. 1607/08, 1610, 1612, 1614, 1618 ens for begge Hjellset-(Hjælset) gårder. Fra 1614 finnes dog også formen Hielsett eller Offuer Hielszetter som antakelig gjelder nr. 47, fordi det er opf. mellem nr. 44 og nr. 50. Men i 1617 finnes *neder „Hielzsetter" og* i 1617 atter *Jelsett.* Så veksles der atter med Hielsett og Hielzsetter eller Jelsett, Jeldsett utover rundt 1650 tallet. Nu støter en også på formen *Gieldset* blandt de andre nevnte - på begge gårder. Det er i det hele ikke mulig å se noen bestemt forskjell i den eldre navnebruk. I 1801 skrives gnr. 54 *Gjeldset,* mens gnr. 47 skrives *Jelset.* I 1838 skrives begge gårder under navneformen *Hjælsæt* mens matrikulen av 1907 benytter den form som er angitt i overskriften her. Det er således ikke mulig å avgjøre med noen sikkerhet hvilken av gårdene har den eldste rett til navnet, om det er ett navn eller to forskjellige.

Gnr. 55, Gujord: 1596 Gudjou, 1603 Gudiord, 1609 guodtiordt, 1611 goiord, 1623 guiord, 1633, 1645 gudiord, 1646, 1650 gudjord, Gud Jord, 1657 Guiior, 1661 Guiord, 1665, 1669 Guiord, 1723 Gujorden, 1763, 1801 Gujord.

Navnet må antas sammensatt av det oldn. (urn.) ord for gud og jord, og altså leses *gudejorden,* gudens eller gudenes jord. Det må

antas at sammensetningen ellers er den samme som i Gussiås (Nesset), eldre form Gudseås av Gudsæ, gen. Gudsævar, d. e. gudenes vatn (sjø). O. Rygh antar at sammensetningen med jord taler imot at første ledd kan være gud i betydning hedensk guddom; herom tør vi ikke ha noen bestemt mening, ordet *jord,* gen. *jardar* må antas å nå tilbake til urnordisk tid. Navneskipingen på gården og dermed gården selv skriver sig sikkert fra forhistorisk tid. Det kan vel tenkes at der har stått et hov eller en gude-offerplass der. Noe positivt om dette kjennes dog ikke hittil.

Gnr. 56, *Berg;* se under nr. 29, Berg. Disse gårder forveksles og forvanskes felles i dansketiden og sammenblandes i navnet dessuten med Berg i Veøy.

Gnr. 57 Roaldset: 1596 Rolset, 1609 Roldset, 1610 Røuldsett, 1611 Roulsett, Roelsett, 1623 Roffuelsett, 1633 Roffuelszett, 1645, 1646, 1650, 1657 Roelset, 1661, 1723, 1763 Roelszet, 1801 Roaldset. Navnet må antas dannet ved mannsnavnet Roald. Roaldset - Roalds bustad.

Gnr. 58 Roaldsetli: Se under Roaldset; dette navn er forskrevet på samme måte i navnet på denne gård som under forrige nr. Det ser ut til at gårdens navn før 1669 delvis også har vært *Dyrlien og* Dyr-ryg. I kvegskattmanntallet 1657 nevnes en gård Dyrlien etter nr. 57 Roaldset med Knud Dyrlien som bruker. I jordboken 1669 finnes Dyrryg opført likeledes etter Roaldset, med enken Inger og Knud Pedersen som brukere. I jordboken av 1661 finnes ganske riktig en Knud på Roaldsetli også, som også er bruker her i 1665 og da 50 år gammel. Dette kan altså være den Knud Dyrlien som nevnes i 1657 og Knud Pedersen Dyrryg som nevnes der i 1669. Det merkelige er at hverken i kvegskattmanntallet i 1657 eller jordboken 1669 fins Roaldsetli nevnt, derimot Dyrlien (i 1657) og Dyrhaug (1669). Derimot er Roaldsetli nevnt både i 1646, 1650, 1661 og 1665, men i disse skattemanntall fins intet om Dyrlien eller Dyrryg mellem gnr. 57 og gnr. 59. Etter 1669 sees ikke noe gård- eller bruksnavn her sammensatt med *Dyr*.

Gnr. 59 Eidssæter. 1645 Eidseter, 1646 Eedsetter, 1650, 1665, 1723, 1801 Eidsetter, 1657Edsetter, 1661 Eidszetter og Eidseter, 1669 Eidtzetter. O. Rygh antar at navnet oprindelig skriver sig fra at gården har vært seterstøl for nabogården nr. 63 Eide. Det er mulig; hvis antakelsen ikke kan støttes på positive oplysninger men bare på formodning, må den antas usikker. Gårdenes beliggenhet op mot

Batnfjords- eller Fanneeidet tillater i og for sig den slutning at navnet skriver sig fra *eidet* altså bustaden -- setr - på eidet eller den samme oprindelse som O. Rygh tillegger gnr. 63 Eide.

Gnr. 60 Opdøl. A. B. 1440 Vppdølle. O. E. 1530 Opdall, 1596 Oppedall, 1603, 1611 OPdall, 1610, 1623 Opdall, 1623, 33, 45, 46, 50, 57, 61, 69 dels Opdall eller Opdal. 1723, 1763, Opdahl, 1801 Opdal.

Den oldn. form antas å ha vært *Updøl* eller *Updyle. O.* Rygh utleder navnet fra en elv *Updæla,* som han angir betegner en elv som kommer fra en høitliggende dal. Dette passer ikke serlig på den elv som går i fjorden ved gården. Den kommer fra relativt lave og flate dalfører; i sitt nedre løp kalles den ganske visst Opdal-elven, men ovenfor Gujord bru heter den Gujordelven for det vestlige løps vedk. Det østre løp har ihvertfall fra Stangarvatnet navnet Skaldelielven. Ifølge prof. dr. Alf Torp betegner *dyla* en liten fordypning i landskapet og *døl* betegner en liten dal eller et engestykke ved tunet, eller sandig fordypning i fjæren. Prof. Torps tydning av sammensetningen forekommer oss derfor den rimeligste - utledet enten av de flate (eng-)terrasser ved tunet eller av de store sandøyrer ved elveosen. Det er ihvertfall et forhistorisk gårdsnavn.

Gnr. 62 Skjedsvik (uttales Sjevik eller Sjivik). I 1596 skrives navnet Sketzuigen, 1609, 1657 Schiedsuig, 1611 Skeedsuigh, 1646 Schiedtsuig, 1650 Schiedtzuig, 1661 Scheedtzuig, 1665 Skietzuig, 1669 Schietzwiig, 1723 Siertzwig, 1763 Schedsvig, 1801 Sketsuigen. I matr. utg. 1907 Skedsvik. I grenden og i det hele i Kleive sogn benevnes gården *Viken* utt. *Viikja.* Den nærmestliggende forklaring på navnet må være av ordet *skit* i betydningen av en uren vik i fjorden - en vik hvor det drev sammen forskjellig rask. Viken i fjæren var ved høgre sjøstand i eldre tid mere utpreget enn nu.

Gnr. 62, Hungnes. A. B. 1440 Hunanese, O. E. 1530 Hunes, 1596 Hungenes, 1603 Hungnees, 1609 hugnesz, 1611 Hugnis og Hungnis. 1623, 1646 Hungnesz, 1633, 1650 Hugnes, 1645 Hungnis. 1650 Hugnes, Hegnes, 1657 Homnes, 1661 Hungenesz, 1665 Hungenes, 1669, 1723, 1801 Hungnnæs. Uttale nu Hoongnæs. O. Rygh utleder navnet av mannsnavnet Hunn. Det kan også tenkes sammensatt av det oldn. ord *hun* - d. e. dyreunge -- serlig bjørneunge og *nes,* d. e. nes i fjorden. Altså Bjørneungeneset eller Bjørneneset. Dyrebetydninger i gårdsnavn synes ganske almindelig i oldtiden, mens personnavn da er sjeldnere.

Gnr. 63, Eide: I sølvskattemannt. 1520 og 1618 formen Ede, 1610 også Heide. D. N. X 800 1550 Edde, 1596 Eidt, D. N. XII 832 1596, 1657 Eyde, samme år i sagsktmnt. Eede, 1603 Eide, 1623, 1661 eide, 1633 Eyde, 1645, 1646, 1650, 1661, 1669, 1763, 1801 Eide, 1723 Eidde. Navnet uttales i bygden *Ejje.* Oprindelsen er ordet *eid* i oldn. d. e. en landtunge mellem to fjorder - her Fannefjorden og Batnfjorden, som i eldre tid benevntes Fanneeidet. Gårdsnavnet kan da forklares som navnet på den gård som støter op mot eller over eidet. Navnet er av forhistorisk ophav.

Gnr. 64 *Røsberg:* skt.mnt. 1596 Raszeberg, 1603 Røszeberg, 1610 Røszelbergh, 1623 Røeszberregh, 1633 Røsberrig, Roeszbereg, 1645 Røesbereg, 1646 Røszberig, 1650 Røesberig, Røszberig, 1657, 1661 Røsberrig, 1665 Røszberg, 1669 Røsberig, 1723, 1763, 1801 Røsberg. Navnet antas sammensatt av *berg* - d. e. bart fjellparti i dagen og det oldn. ord *røs,* d. e. framrakende, røslig, stor - altså det store eller opstikkende berg. Dette stemmer med at gården ligger ved en utpreget berghaug, Denne forklaring etter prof. dr. Alf Torp synes å burde foretrekkes for O. Ryghs forsøk på å forklare navnet av et mannsnavn *Raudr* eller Refr og dyrenavnet ross, (d. e. hest, hoppe). Navnet skriver sig fra middelalderen og er overført fra lokalitet under eldre gård.

Gnr. 65, Stokke: 1610 Stoeke, 1623, 1633, 1661 Stocke, 1645 1646, 1657, 1669, 1723 Stoche, 1763, 1801 Stokke. Navnet inneholder det samme ord som stokk, d. e. tømmerstokk, oldn. *Stokkr,* glnr. *Stokkar* og må formentlig settes i forbindelse med skog, tømmervelte e. l. Det skriver sig fra oldtiden.

Gnr. 66. Nés: 1520, 1650, 1657 Ness, 1550 Nees, 1596, 1646 Nesz, 1623, 1633 nessze, 1650 nes, 1661 Nesz, Nesse, 1645, 1661 Nees, 1665, 1669 Næs, 1723, 1801 Næss, 1763 Næs. Navnet er neppe fra oldtiden og må opfattes som et lokalitetsnavn på del av eldre gård.

Gnr. 67, Grovan: 1603, 1610, 1623, 1633, 1645, 1646, 1661, 1665 *Groenn.* (Navnet *Glauen* forekommer på gårdens plass i sktmt. 1610, men må være en feilskrift). 1657 Grofue, 1669 Groffue, 1723, 1763, 1801 Groven. Av grov - bekkegrov, oldn. grof. Navn for lokalitet på eldre gård av hvilken d. g. er utgått. Uttales i bygden *Grovanj.*

Gnr. 68 og 69 Raumold. I A. B. 1440 Raudhamold, 1596 Rødmoldt, 1603 Rømolld, 1608 Ramold, 1610 Romoll, Romald, 1611 Rødsmall, 162 Romell, Rausmold, 1623, 1633 indrerømel, 1646 Romeld,

1650 Rømmell, Rømel, 1661 Rømmel, 1665 Rømeld, 1669 Rømold, 1723 Romald, 1763 Rømold, 1801 Romold. O Rygh antar at navnet skriver sig fra sammensetningen *raud mold* d. e. rød muld, altså av fargen på en framtredende jordart på gården. Det er sannsynlig at navnet stammer fra oldtiden eller ihvertfall fra tidlig middelalder; det er overført på gården som lokalitetsbetegning på dele av eldre gård.

Gnr. 70, Kleive: 1520 Kleive, 1596, 1603, 1610 Kleffue, 1611, 1657 Kløffue og Kleffue, 1633, 1645, 1646, 1650, 1665, 1669, 1723, 1763, 1801 Kleve. Navnet skriver sig fra ordet (oldn.) kleif, d. e. bratt sti eller vei, høi bakke over fjellgrunn. Navnet uttales i bygden Kleiv-ve, jfr. O. Rygh. Det er av forhist. ophav.

Gnr. 71 Skalle sees første gang nevnt i skt.mnt. 1596 som Skalle, 1603 likeså (en form „Skade“ angitt i mnt. 1611 beror antakelig på feilskrift). 1623, 1646, 1650, 1669 Schalle, 1645 Skalde, 1657, 1661, 1723, 1763, 1801 Schalde, av oldn. skalle, d. e. (når det er tale om lokalitet på land) naken lyngbakke, stenet rygg i marken, sv. dial. høg bergudde, også hodeskalle. Her er betydningen naken bakke eller stenet rygg, eller haug den rimeligste forklaring, jfr. også O. Rygh.

Gnr. 72 Løkken med Lunglien: Her er tale om to gårdsnavn, idet Langlien som antakelig er en rest av en eldre utgått gård er slått sammen med Løkken, utt. *lykkjå*. Dette navn skrives i 1623 løekinn, 1632 (Rygh) Løckeen, 1633 Løckrenn, 1646, 1650, 1661, 1665, 1669 Løchen, 1650 Lochrenn, 1723 Løchren, 1801 Lykken, antakelig av g.norsk *lykja* d. e. innhengning, innhegnet jordstykke. Navnet antas knyttet til gården i middelalderen, helst i senere del og er overført fra lokalitet under eldre gård ved deling.

Gnr. 73 Bratset med Langlien: Om Langlien se foran og nedenfor. Bratset skrives i 1611, 1657 Braset (ledingsjordboken og kvegskattmnt.) 1623, 1633 bragszet, 1646 bradset, 1650 Bradtzet, Bradset, 1661 Bradszet, 1665 Bradset, 1669 Brasett, 1723 Bradset, 1763 Braset, 1801 Braseth av oldn. brattasetr, d. e. det bratte busted, hyppig forekommende fra oldtid og tidl. middelald.

Gnr. 74 Lien nedre med Langlien. Om Langlien se foran. Lien nedre benevnes nu Nerlien eller Nerli. Navnet på gnr. 74 er i 1623 Bøgdelen eller lin, lien, 1633, 1646, 1650, 1665, 1669 Bøgdelien, 1650 Bødelien, 1657 bare Lien og Bøgdelie, 1661 Bøgdelj, 1669, 1623 Lien, 1763 Bøijgdelie, 1801 Bøygdelien. Tilsvarende skrivemåte er det på Langelien som skrives Langlj, Langlie,

Gnr. 75 *Lien øvre,* 1633 Lien,, 1646 Lj, 1650 Lie, 1665, 1669 Lien, 1723 Lien.

Navnet Lien med tilføielsen øvre, nedre, bygde-, lange-, høistakk-lien, synes i middelalderen å ha vært nyttet på hele området langs fjellåsen på Osdalens nordside fra Bratset til Istad og navnet tas op igjen østenfor. Istad med Sollien, Botterlien og Dyrlien. Lien-betegningen omfatter altså frasett selve Istadgården praktisk talt en strekning etter Lissiden på nesten en gammel mil, og når navnet Lien er brukt både fra Kleive/Bratset på strekningen østover til Istad og fra Istad på strekningen østover og forbi den gamle grense mot Nordmøre, tyder dette med bestemthet på at strekningen i middelalderen har vært et sammenhengende ødeområde, bare avbrutt av gården Istad. Etterhvert som der blev ryddet bustader i den store *lien,* fikk disse rydninger sine særnavn som Langelien, Bygdelien, Nerlien, Øverlien, Høistakklien, Sollien, Borttelien (den borterste lien) og Dyrlien. Bygdelien har fått sitt navn enten fordi rydningen lå *mellem* Istad og den sammenhengende bygden lenger vest. Eller navnet kan skrive sig fra motsetningen til Langlien som lå inne i fjellmarken. På samme måte har Botterlien forklares av at denne lien sett fra Istad ligger lenger „borte" enn Sollien.

Alle disse Lien-navn er typisk for de senest optatte gårde; alle har de på et forholdsvis sent trin vært optatt som bureisingsbruk. Det er mulig at dette optak når tilbake til middelalderen. Men da ingen av disse gårdsnavn forekommer i de eldste kjente manntall på 15 h. tallet, ser det ut til at det først er i 16 h. tallet - 1603-1650 at de fleste for ikke å si alle er blitt festet ved de senere gårder. De forskjellige skattemanntall og jordbøker viser at bare *Lien* uten nærmere betydning meget hyppig har vært benyttet for alle disse gårder og at særtillegget som Bøgdelie eller Høistaklie o s. v. blev. brukt når det gjaldt å skjelne en Liengård fra en annen.

Ved disse tider - da disse Lienbustader blev reist, var vel Nordmørsgården Duåsen ennu neppe optatt. Lien-området har altså strukket sig helt til Heggem. Navneforholdene i dette avsnitt av bygden synes derfor å peke hen på at her omkring Osvatnet og Fosterlågen har ligget store ødemarker eller almenningsområder til langt ut i middelalderen. Det ligger da nær her å tenke på den bemerkning i Aslak Bolts jordbok av 1440, idet han omtaler gården Rød i Nesset. Her sier erkebiskopen at det tilligger erkestolen et fiskevatn *„udi almerki norder yver* fjellen *A Ryodom".* D. v. s. at dette fiskevatn

(som altså erkestolen enten eier helt eller har del i, ligger i almenningen som atter ligger nordenfor fjellene fra Rød. Her sies det da først at der nordenfor disse fjell ved Rød ligger en almenning (almerki) og i denne almenning ligger erkestolens fiskevatn. Om det er Osvatnet, Fosterlågen ellet noe av de mindre vatn mellem Osmarka og Langfjorden det her siktes til, er ikke godt å si.

Osvatnet har i eldra tid - etter dr. Asbjørn Øverås m. f1.s tolkning - hett Gudsæ, derav gårdsnavnet Gudsævaraas, d. e. Gussiaas, idet *Gudsæ* antas å skrive sig fra en hedensk helligdom i eller ved vatnet. Det er mulig at Gussiås som gård skriver sig fra hedensk tid, men sikkert er det ikke. Vi vet at den var optatt som gård før 1560. Men siden erkestolen eier fiskevatn udi almerki a Fanne skoghe ligger det nær å tenke at dette er Osvatnet, som altså før hette *Gudesjøen* eller *Guds sjø.* Det siste navn kan tenkes opstått i tidlig middelalder av den grunn at vatnet var skjenket erkestolen - d. e. da det samme som at den var skjenket til Gud. Imidlertid må det antas at navnets utledning fra Gudsæ i hedensk mening er det sannsynlige, men utelukket er det ikke at navnet både på vatnet *Gud sæ og* på gården *Gudsæås* kan skrive sig fra tidlig kristen (katolsk tid).

Det hele området omkring Gudsæ (Osvatnet) og østover til Fosterlågen var Fanneskoghe - almenning som må antas å ha strukket sig fra vasskillet mot Langfjorden til vasskillet mot Batnfjorden og Skjeisdalen - dog slik at ihvertfall gården Istad med sine enemerker alt i forhistorisk tid var gått ut av almenningen og blitt privat og eneeie. I samband med dette kan betegningen *Lien* på foran omhandlede store skogstrekning på Fanneskogens nordside så meget lettere forklares.

Om almenningen bestod da Lien-bustadene blev reist fra Bratset til Heggem eller om dette store li-området da var overgått i privat og særeie for de tilstøtende eldre gårder som Bratset, Istad og Heggem er ikke mulig med sikkerhet å avgjøre. Flere ting tyder dog på - som nevnt i bokens første del - at flere av Osmarkgårdene er optatt som leilendingsgårde fra almenning. -

Gnr. 76, Amundsgården: Dette navn er forholdsvis nytt. Gårdens navnehistorie er ganske merkelig. Før 1801 (folketellingen) sees gården i alle skattemanntall og off. bøker under navnet *Wedelfen.* Første gang dette navn påtreffes er i krøtterskatten i 1657, da „Olle Amundsen ved elfuen" opføres som opsitter under m. nr. 75 Lien med 2 hester, 13 kjør, 10 geiter og 12 sauer. I jordboken av 1661

skrives navnet Wedelffuen og opføres som gnr. 76. Opsitteren heter fremdeles Olle. I 1665 skrives navnet *Wedelffuen* og brukeren Olluff under gnr. 76. I 1669 Wid Elffuen, 1723 Wedelfuen, 1763 Wed-Elven. O. Rygh utleder gårdens nuværende navn av oldn. mannsnavn Og-*mundr*. Men dette er øiensynlig uten forbindelse med gårdsnavnet. Det nuværende navn skriver sig fra mannsnavnet *Amund* i dets dansk norske nuværende form, antakelig er den Amund som er nevnt i kvegskt.mnt. 1657 som far av brukeren Olle det nuværende gårds-navns far. Navnet Wedelffuen i dets forskjellige fordanskede former skriver sig temmelig sikkert fra forholdsordet *ved*, d. e. i nærheten av og *elven*. Altså bruket nær eller nærmest elven, som i 1657 var bu-stadens lokal- eller bruksnavn, mens gårdsnavnet dengang var Lien under nr. 75. Med andre ord: bruket var den bustad, det bruk under Lien-gården eller -gårdene som lå nærmest elven - d. e. Istadelven. Nu har framleis en Lien-gard, nemlig Høistakkli, gnr. 77 og ligger østenfor Amundsgård, nærmere Istad og elven. Der må altså være skjedd en nummerombyting. Navnet *Wedelffuen* er derfor også en forholdsvis sen navnesktping - fra omkring mitten av 16 h. tallet.

Gnr. 77, Høistakklien. Se om dette navn ovenfor. Navnet har vært skrevet med forskjellige fordanskninger både for Høi og stakk, således 1623 høstelien, 1633, 1646 Høstachlin, 1650, 1661 Høstachlj, 1657, 1665. 1723 Høstachlien, 1661 Høstachlin, 1669 Høystachlj, 1723 Høstachlie, 1801 Høystak-lien.

Navnet forklarer sig selv og enten det kommer av at bustaden oprindelig var reist i en utslått hvor det pleiet å stå høistakker, eller av at den første opsitter på grunn av løemangel har måttet stakke høiet sitt den første tiden. Gårdens optak faller i den store bureis-ningstiden først på 16 h tallet.

Gnr. 78 *Istad:* Mens de gårdsnavn vi nu har behandlet siden Bratset er forholdsvis nye navneskipinger, er Istad et forhistorisk navn og var etter alt å dømme gjennem hele oldtiden det eneste *gårds*-navn på strekningen Bratset-Heggem. Navnet skrives i skattemann-tallet 1596 Istadt, 1610 i stad og Ichstadt, 1623, 1633, 1645 Jdstad, Idstad, 1650 Isted, Istad, 1657 Ista, 1661 Jestad, Istad, 1669, 1723, 1763 1801 Istae.

O. Rygh søker å utlede navnet av mannsnavnet (islands) Isi. Det antas ren gjetning og har neppe noen forbindelse med gårds-navnets skiping, Navnet Istad antas å være det samme som ordet „*istad* som er enstydig på n. og gno. vistnok også ono. med ordet

stad, som har en rekke forskjellige betydninger, deribl. sted, stansning, stilling, spor etter noe, merke, landingsplass, sjøstrand, åkerkant m. v. Sammenholdt med gårdens beliggenhet i forhist. tid - som den innerste mot ødemarken regnet fra bygden både vesten- og østenfor synes den naturlige forskning av navnet å være stansning - ophør - nemlig av bygden, d. e. bygdens siste bustad på det tidspunkt. (Prof. dr. Alf Torp).

Navnet er meget interessant og betydningsfullt for busetningshistorien. Det synes nemlig å stadfeste den antaking vi fremholder ellers her i boken, at Istad var oldtidsbygdens ytterste utpost mot audnet - og almenningen eller "lien". Det stadfester videre dr. Magnus Olsens klassedeling av gårdsnavn, idet navnet som tilhørende stad-klassen må antas å være en oprindelig gård enten av første eller ihvertfall av annen optakklasse.

Gnr. 79 Ødegården: Gården finnes første gang nevnt under dette nr. og navn i 1633 og formen er da Ødegård. I 1646 heter opsitteren Peder Ytter Steenløsz, men i 1661 (jordboken) er gårdsnavnet Ødegård. Navnet forekommer ikke i senere manntall. Det kan komme av at gården virkelig har vært øde - både da den fikk navnet og blir atter øde etter en tids drift.

Ellers forekommer betegnelsen ødegård og halvødegård på en mengde gårder som skatteklassebetegning. Men bare de gårder som i virkeligheten en gang i tiden har vært opgitt eller forlatt av brukeren synes å ha fått betegningen som gårdsnavn. Navnet er opstått i etterreformasjonstid - neppe før 1623 - altså i den store bureisningstid.

Gnr. 80, Steinløysen : Dette er et ganske merkelig og enestående gårdsnavn. Navnet skriver sig fra middelalderen, idet gården har tilhørt Veøy kirke og skrives i 1596 stenløs, 1603 steenszløs, 1611, 1623, 1633 Stennløsz, 1645 yter Steinløsz, 1646 Steenløsz, 1650 Stenløss, 1657 Steenløss, 1661 Ytter Stenløs, 1665 Ytterstenløs og Inderstenløs. 1669 Ytter steenløs og Steenløs, 1723 Ytter Steenløs og inder Steenløs, 1801 Ytter og Inder Steenløs. Navnet må skrive sig fra at jorden ved bustaden var forholdsvis fri for stein, lett å markary. Navnet er overført på gården som lokalitet fra eldre gård eller almenning.

Gnr. 81, Hatlen: 1603 Hattle, 1606 Hatlenn, 1609 hattlenn, 1611 Hattelen og Hatle, 1623 Hattleen, 1633 hattleen, 1650 Hadtlen, 1661. Hattlenn, Navnet skriver seg fra treslaget hassel og kan ha hatt

formen Hatlelien i eldre tid, som ved sammendraging er blitt til hatlen. Navnet synes å skrive sig fra middelalderen, idet gården da tilhørte Veøy prestebord. Navnet Seter forekommer også på gården, til å begynde med vekselvis med Hatlen. I 6623 benevnes gården Hatlen, mens de to brukere Knut og Peter heter Seter, 1633 ser det ut til at gårdens navn har vært både Seter og Hatlen, idet der det år opføres en ødegårdsmann, Knut Hatlen og to ødegårdsmenn Erich og Knud Szetter, alle under gnr. 81. I 1657 bare Setter, 1661 både Hattlenn og Seter og folketelling 1665 bare Setter, i jordboken 1669 likeså, matr. 1723 likeså, fogdregnsk. 1763, folketelling 1801 likeså. Denne veksling i navnet må antas å komme av at gården har vært delt i to eller tre forskjellige dele, som regel hvert med egen bruker (leilending) under kirken. Seter-navnet er altså det nyeste og må her komme av at gården fra først av har vært en seterstøl; ordets vanlige oldn. betydning av gård synes her ikke å gjelde, fordi gårdoptaket må antas å være skjedd adskillig senere enn oldtiden.

Gnr. 82, Sollien: 1623 soeliden og soelid. 1633 soelid, 1645 Sollj, 1646 Sollj, 1650 likeså, Sollie og Sollid, 1657 Sollie, 1661 Sollien, 1665 og 1669 solj, 1723 og 1763 Sollie, 1801 Sollien. Om navnet forøvrig og dets oprindelse henvises til utredningen om Lien-navnet foran. Ordet sol må forklares ut fra bustadens solrike beliggenhet, og navnet må ha vært et eldre lokalitetsnavn ved bureisning som i middelalderen eller muligens senere er overført på gården.

Gnr. 83, Botterlien : Om Liennavnet se foran. 1646 Bortrelj, 1650 bortrelj, 1657 Bortrelie, 1661 Bordtelij, 1665 Borterli, 1669 Bortrelj, 1723 Bortelie, 1763 likeså, 1801 Botterlien. Navnet må forklares som før nevnt som den borterste li i betydningen av den fjerneste li. Gårdens jord har i middelalderen tilhørt Veøy prestebord og det tyder på at gårdsnavnet må være like gammelt. Det er imidlertid ting som peker derhen at flere av disse Li-gårdene i middelalderen har vært samhørig og da under Veøy prestebord som eier eller andre grupper av liengårde sees å ha tilhørt private godseiere. Det kan derfor være spørsmål om ikke alle disse markagårde er reist etter at områdene omkring Fannevatnet kom på prestebolets hånd, således at der da har funnet sted en bureisning, hvorunder de forskjellige særnavn med endelsen lien er blitt gårdsnavn.

Gnr. 84, AspeIund: Gården synes oprinnelig å ha hett Lillestenløs, hvilket navn første gang finnes i 1646 som Liden steenløsz, 1661 Lile stenløs, 1763 Lille steenløs, 1801 Lillestenløs. Gårdsnavnet

Aspelund må derfor være en senere navneskiping på gården. Om navnet Stenløs, se foran. Aspelund betyr likefrem en lund av aspetrær.

Gnr. 85, Aspholen: 1623 Aszpehuolld, 1633 aspehoell, 1646 Aszphoell, 1650 Asphoell, 1657 Aspehole, 1661 Aspehoel, 1665 Aspehol, 1669 Aspehoug, 1723 Aspehoel, 1763 og 1801 Aspeholen. Dette navn såvelsom det forangående må forklares ut fra treslaget asp eller osp som er hyppig forekommende omkring Osvatnet. Navnene uttales i dialekten som Auspholen og Auspelunden.

Gnr. 86, Nordhaugen: Navnets første skrivemåte synes å ha vært Houffen eller Hoffue, 1623 Hoffuen 1633 likeså, og Hougen, 1646 Hougen, 1650 Haugenn, og Hougenn, 1661 Houen, 1665 Inderhoffuen, 1669 Inderhougen, 1723 Inderhougen, 1763 Indre Houen, 1801 Norhouen. Navnet må sees i forbindelse med de etterfølgende navn sammensatt med *haugen* og tillegget nord, inder o. s. v. skriver sig fra gårdenes beliggenhet etter hinannen fra øst- og vestover, til Osen. Navnene er av forholdsvis ny skiping, antakelig fra sen middelalder og for enkeltes vedkommende kanskje også fra etterreformasjonstiden. Det bemerkes at et gårdsnavn Haffue eller Hoffue er opført i skattemanntallet for 1603 med en Olluff Haffue som leilending og mellem gnr. 80 og gnr. 99. Dette navn må altså sikte til en av haugen-gårdene uten at det kan sees hvilken.

Gnr. 87, Midthaugen : Navnet finnes første gang nevnt i jordboken av 1661 som Mithouen engeteig, 1723 Mi-Hougen, 1763 midthouen, 1801 Midthauen. Om navnets oprindelse se under forrige gnr.

Gnr. 88, Ytterhaugen : 1657 Ytterhoffue, 1661 Ytterhouen og Ytterhougen, 1669 Ytterhofuen og Ytter Hougen, 1723, likeså, 1801, Ytter Hauen, 1763 ytter Houen. Om navnets oprindelse se foran.

Gnr. 89, Holsbøen: 1610 Holsbyenn og Holsbøen, 1623 Hollsbøenn, og Hollsbøn, 1633 holszbøenn, 1646 Holdtzbøen, 1650 Holdtzbøen og Holdtzbøe, 1657 Holsbøe, 1661 Holdtzbøe, 1665 Holtz Bøn, 1669 Holzbøen, 1763 likeså, 1801 Holsbøe. Siste del av navnet er det gammelnorske bær - eller bø d. e. gård, og første stavelse Hol eller Holl som oprindelig må ha hatt formen holt er det gammelnorske ord for skogstykke, lund, kan også bety haug, bakke eller høitliggende stengrunn. Ordets betydning i navnet her må antas å være skog, slik at sammensetningen betyr bustaden i skogen og må antas å skrive sig fra oldtiden,

Gnr. 90, Øren: 1633 Ørenn, 1646 Øren, 1650 Ørenn, 1661 Ørenn, 1665 Øren, 1669 likeså, 1763 Øren, 1801 Øren.

Gårdsnavnet Øren oldn. Øyr kan ha sin oprindelse på gårdsnr. 90 fra elveøyr, idet gården ligger ved Osvatnets utløpsos.

Gnr. 91 Sotnakken. 1633, 1650 Sodenach, 1657 Sotnachen, 1763 Sodenach. Ordet Nakk (nach og nak) har den vanlige betydning av utpreget haug, nakke eller bergknaus. Første stavelses riktige form må antas å være sot eller saat. Dette ords betydning er mangfoldig, bl. a. sitteplass, fiskeplass på stranden, skuddhold, skjul, bolig, bakhold o. l. Gårdens beliggenhet på en utpreget haug eller nakke dypt inne i skogen peker nærmest hen på enten at nakken i tidligere tid har vært en god jaktplass eller tilholdssted for jegere og fangstmenn, sml. prof. dr. Alf Torp I. c. O. Rygh setter navnet i forbindelse med elvenavnet sodi og sikter formentlig da til Sotåen, som han mener er identisk med dette navn.

Gnr. 92, *Sotåen:* 1633 Szoetaan, Sotten og Sottaan, 1654 Soda, 1661 Soedtåen og Sotåen, 1665 Soedaaen, 1669 Sodaaen, 1763 Sodaaen, 1801 Sodaaen. Navnet må formentlig sees i forbindelse med foranstående gårdsnavn, idet siste del da nærmest må utledes fra å - d. e. elv. Det er dog ikke sandsynlig at elvenavnet har vært sodi som av Rygh antatt, men at det kommer av samme ord sot eller saat som i Sotnakken, og har forbindelse med begge gårders tidligere egenskap av jakt- eller fangstplasser. Som bustader for jordbruk må begge gårder og deres navn først antatt opstått i nyere tid, men som lokalitetsnavn under eldre gård eller i almenningen kan stedsbetegnelsene Sotnakken og Sotåen vel skrive sig fra forhistorisk tid.

Gnr- 93, Baardalen: 1650 Bordal, 1661 Børdal, 1763 Bordahl, 1723 Borddal engeteig. Navnet Bordal eller Baardal har ihvertfall i senere tid vært knyttet til hele dalføret imellem Skåla og Buvikfjellet samt det nordenforliggende fjell Tælen. Elven ned fra dette skar og dalføre har vært kallt Bordal- eller Baardalselven. Navnet synes fra dette videre område i matrikulen å være overført på en engeteig altså en utslått, og vel også på det skogområde som denne teig lå i. Som gårdsnavn er det opstått i sen tid sammen med den bustad som det blev lagt på og som senere gikk ut igjen som jordbruk. Sammensetningsleddet *baar* som må antas det riktige har forbindelse med gno. *bæra* d. v. s. bære byrder. Dette kan tyde på at navnet på dalen og skaret imellem de nevnte fjell er opstått som følge av at her gikk overgangen mellem indre Fannefjorden og Langfjorden,

garden Horsgård i Veøy. At denne overgang var sterkt nyttet er innlysende og det er vel tenkelig at forskjellige slags varer og forsyninger måtte bæres eller kløves over skaret. Navnet skulde altså være Bæredalen. Navnet kan også settes i forbindelse med bord, altså bordmaterial og det er sandsynlig at der alt i tidlig tid har vært rik tømmerskog i disse områder og at tilvirkning av f. eks. „huggenbord“ kan ha vært drevet der fra gammel tid. Det bør også merkes at Bordal saug var en av de eldste vassager i distriktet og det var på 1650 tallet to eller flere sager i Bordal, men gården hadde allerede da fått sitt navn. Under enhver omstendighet er oprindelsen fra trelastdrift eller tømmerdrift og bordtilvirkning ikke unaturlig.

Gnr. 94 Ulleland: 1596 Vllelandt, 1610 Vlelannd, 1623 welelannd, 1633 wllelannd, wlleland, 1646 Vleland, 1650 Vele Land og Vlleland, 1657 Vlleland, 1661 Veleland og Weleland, 1665 Wlleland, 1669 Vleland, 1723, 1763 og 1801 Ulleland.

Navnet forekommer allerede i 1324, men gjelder visstnok da gården Ullaland i Volda. Det må imidlertid antas at navnets betydning er den samme både der og i de øvrige forekommende tilfelder, og har sammenheng med gudenavnet Ullr. Denne guddom var i tidlig forhistorisk tid før vikingetiden hovedguden i Norden, serlig i Norge, og mange steder i landet finnes der i gårdsnavn og andre fortidsminner spor etter Ull-dyrkelse. O. Rygh antyder at dette gårdsnavn kan ha sammenheng med den gudsdyrkelse som fant sted i Osvatnet i tidlig hedensk tid og som man utleder fra vatnets oldtidsnavn gud-sæ, se foran. Forklaringen synes ikke urimelig og noen nærmereliggende kan vanskelig påvises. Navnet og gården er forhistorisk.

Gnr. 95 Nakken: 1611 møgenach (Rygh gjengir det som Monckenacke). Vi har grunn til å anta at vår gjengivelse etter skattemannt. 1611 som møgenach er riktig. 1623 Nachen, 1633 nakeenn, 1646 Nachen, 1650 Nachenn, 1657 Nachen, 1661 Nachenn, 1667 Nachen, 1723-1763 og 1801 Nachen.

Navnets oprindelse er selvgitt ved gårdens beliggenhet på den høie og fra Fannefjorden bratte nakk eller haug med forholdsvis flatt topp-parti. Hvis Ryghs gjengivelse Monckenacke er riktig, tyder det på at gården har vært klostergods, men oven kilde som bekrefter dette kjennes ikke.*) Hvad der skal legges i formen Møgenache eller ordet

*) Av skattemanntall og jordbøker for Fanne otting viser bare to gårder Eikrem og Strande som har vært klostergods

møg i denne forbindelse et ganske uvisst. Navnet antas å være en middelalderskiping, muligens senere.

Gnr. 96 Myren: 1623 Myrenn, 1646 Myren, 1650, 1657, 1661, 1669, 1723 Myren, 1763, 1801 Myhren. Navnet er senere skiping og oprindelig stednavn under eldre gård, neppe eldre enn 16 h. tallet.

Gnr. 97 Kortgården. Navnets tidligere form var Kortsseter, 1646 Kortsætter og Kortzætter, 1650 Kortsæt eller Sætter, 1657 Korchgaard, 1661 Kortszedter, 1665 Kortseter, 1669 Kortsætter, 1723 Kortgård, 1763, 1801 Kortgården. Navnet såvel som gården er opstått i senere tid, antakelig omkring 1600 og oprindelseu må være mannsnavnet Kort. Det er å merke at dette navn da ikke var ualmindelig i Bolsøy, jfr. Kort Gullsmed i Molde Ladeplatz, som var eiendomsbesitter på forskjellige steder i Fanne otting.

Gnr. 98 Risan: 1657 Risen, 1665 Risemyren, 1669 Rise. 1723 Risen, 1763 Riisen, 1801 Rjsen. Navnet ordet *ris* kan komme både av betydningen ris - d. e. skogris, snar, og *ris* - verbum *å risa,* stige, heve sig, steilt. Det naturlige her synes å være det siste, idet man også har et ord *risen* i samme betydning. Det skulde da tyde på et bratt landskap, hvilket synes å stemme med terrenget, Også dette navn på gården er et lokalitetsnavn fra senere tid og gitt fra eldre gård,

Gnr. 99 Mauset: 1596 Mojsett, 1623 moiszett og mouszett, 1633 likeså og Moitsetter og mioszet, 1645 moiset, 1646 Møyszett og Møyset, 1650 Møysett og Møyset, 1657 Myrset, 1661 Møyszet, 1665 Moyieset, 1669 Møyset, eller Møysett, 1723 likeså, 1763 Mojset, 1801 Mauseth. Det er uvisst om første navneledd oprindelig er *møy, moy, may,* eller tilsvarende ord sammensatt med i, eller om dette navneledd er ordet mau. Ihvertfall har det ikke vært mulig av sproghistoriske ordbøker å finne et slikt ord. Man kan også tenke på ordet *mø* i formen møy, d. e. ugift kvinne hvis navnet kan antas sammensatt med dette, kunde det tyde på at gården har vært optatt av en kvinne eller bebodd av en kvinne i eldre tid. Antakelsen er imidlertid usikker. Navnet finnes flere steder bl. a. i Furnes, Surnadal og i sammensetninger med *mau* eller *maur* flere andre steder. O. Rygh slår på enten et elvenavn eller ordet *maur* (innsekt) plantenavnet *madra,* m. fl. Men denne tydning synes å være like meget gjetning som den her forsøkte. Navnet skriver sig muligens fra middelalderen. Etter gårdens landskyld i 1669 kan det være en oldtidsgård fra forhistorisk tid.

Det er det sandsynlige at navnet da også er av forhistorisk ophav og har tilhørt gården siden den var optatt som jordbruk.

Gnr, 100. Bjerkelien : 1623 berkelin, 1633 likeså, 1646 Bierchelien, 1650 Bierchelij, 1657 Birchelien, 1661 Bierchelij, 1665 likeså, 1669 Biercheli, 1723 Bierchelien, 1763 Bierchelie. Navnet er et stednavn under eldre gård og optatt antakelig på 16 h. tallet. Det kan muligens være eldre som gårdsnavn, idet gården eller den jord som senere blev gården i middelalderen tilhørte Kleive kirke.

Gnr. 101 Talset og 102 Talsethagen: 1596 thalsett, 1603 Talleszett, 1611 Thallsett og Talsett, 1623 thallszett, 1633 likeså, 1645 Thalsett, 1646 likeså, såmt Talset, 1650 Thaldset, og Taldset og Thaldsett, 1657 Talsett, 1661 Tallset, 1665 Talset, 1669 Talsett, 1723, 1762 Talset, 1801 Tahlseth. Den eldste form for navnet som er kjent finnes i Rike Torsteins jordbreve som kjennes etter en avskrift av 1575, men som er betydelig eldre, antakelig fra de siste 14 h. tall eller de første 15 h. tall. Her skrives navnet *Thagalsetre.* Dette må derfor antas å være navnets oldnorske form. Navnet antas å være gårdens oprindelige og skrive sig fra forhistorisk tid, idet gården hører blandt de oprindelige fullgårder. Talsethagen er en senere gårdskiping utgått av Talset, og har fått navnet hagen av *hage,* som det vanlige ord for inngjerding. Navnet har vært skrevet i 1669 i to ord Talset Hagen og 1723 Talset Hagen, 1763 Talsethoug, 1801 Talsethagen. *Navnet Talset:* Navneleddet tagal er vanskelig å forklare. Ordet betyr som i nynorsk taus, stille og derav kunde man kanskje tenke på stille bustad, ensom e. l., men tydningen blir usikker. O. Rygh antar at navnet er det samme som gnr. 36 Talset i Nesset, som i Aslak Bolt er skrevet Telgsætre og som har formene Tolszett og Toldsettir samt Thalsett. Han forklarer derfor navnet med plantenavnet Telgr d. e. bregne (sml. ormetelg). Dette kunde gå an å være sikkert nok, hvis man ikke for Bolsøygårdens vedk. hadde formen Tagalsetre, men denne form viser altså at Nessetgården Talset ikke behøver å være det samme navn som Bolsøygården Talset.

* *

Foruten de foran gjennemgåtte gårdsnavn finnes der i eldre jordbøker vedr. Fanne otting forskjellige navn som ikke lenger gjenfinnes i herredets matrikul og som en heller ikke kan se er opgått i andre gårder. Dette gjelder således gården eller gårdparten Scorpo nevnt i Aslak Bolts jordbok samt gården eller gårdparten Treggerboell nevnt i Olaf Engelbrektsons jordbok. Som foran påpekt antas del at

ingen av disse gårder noen gang har ligget under Fanne otting eller i Bolsøy prestegjeld og herred. Når de er opført under Fanne, er det skjedd fordi eieren av vedk. gårdparter har bodd i Fanne enten da gårdpartene kom under erkestolen og helst da, eller senere da vedk. jordbøker blev nedtegnet. Dette gjelder som likeledes nevnt før flere av de gårder og gårdparter som erkestolens jordbørker omfattet ikke bare i Fanne otting, men også i Romsdal og vel også i andre distrikter i det hele.

* *

Vi har foran bare befattet oss med de egentlige *gårdsnavn*. Og oprindelig representerte disse navn også alle bustader i Fanne otting. Men etterhånden som gårdkløvingen skred fram opstod der en rekke nye navn, stadig flere, en utvikling som fortsetter den dag i dag. I begyndelsen av gårdkløvingen blev gårdens fellesnavn benyttet også for de nye gårder eller bruk som gikk ut. Men det blev etterhånden almindelig å gi disse nybruk serskilte navn forskjellig fra gårdens og hvis da det nye bruk i senere matrikler fikk selvstendig gårdsnummer, blev navnet altså også et selvstendig gårdsnavn. Mange av de nuværende Bolsøygårde har fått sitt navn på denne måten. De nye navn blev da skipet på forskjellig grunnlag. Som oftest ved stednavn som var vel kjent og nyttet fra den gård hvorfra de nye bruk gikk ut, som f. eks. de foran omh. tallrike lien-navn. Eller navnet kunde bli gitt etter den første bureiser på den nye gård eller det nye bruk som f. eks. Sigridaseter, Ellingsgården, Roaldset e. l. Selv etter at gårdkløvingen var nådd så vidt at de fleste gårder var opdelt i flere hovedbruk bevarte hvert av brukene som regel gärdens fellesnavn uten noe særnavn. Dette var navnestillingen i sin almindelighet helt fram til begyndelsen av dette hundreår, ennskjønt det i annen halvdel av 18 h. tallet nok var innledet en egen navneskikk således at de bruk som utgikk fra en eldre gård foruten gårdens navn også fikk hvert sitt sernavn. Denne navneskikken blev lovfestet ved lov om skylddeling av 1908, og siden den tid har hvert bruk som utgår fra en gård sitt eget særnavn eller bruksnavn. De eldre hovedbruk derimot som har bestått fra før matrikulen av 1836 og eldre matrikler bærer gårdsnavnet fremdeles, selv om det kan være mange hovedbruk om samme gårdsnavn.

Det er ikke mulig innenfor rammen av dette avsnitt å gjennemgå alle de særnavn som de enkelte bruk under gårdene har. De aller fleste av disse er nyere navneskipinger som skriver sig fra de siste

generasjoner. Alle navn, også disse vil bli nevnt under gårdshistorien sammen med vedkommende bruk.

For å forstå gårdshistorien og gårdsutviklingen må leserne vite en del om betegnelsene for jord- og gårdsverdier og -herligheter i eldre tid. -- eller det som kalles jordskyld, landskyld eller matrikulskyld. I våre dager og helt fra 1661/69 føres der registre over Norges samtlige jordeiendommer. Disse registre kalles tilsammen Norges Riksmatrikul. Som verdienhet for jord har vi nu betegningen skyldmark og skyldøre. Det er 100 skyldere i en skyldmark og en skyldmark utgjør en femhundretusendel av Norges samlede matrikulerte jord (umatrikulert er de øvre høgfjellvidder, en del andre statsalmenninger og stor-parten av all jord og grunn i Finnmark fylke). Altså Norges samlede matrikulerte jord og grunn med dertil hørende herligheter er vurdert til 500 000 skyldmark. En gård på 5 skyldmark utgjør altså i jordverdi et hundre tusendelen av rikets samlede matrikulerte jordverdi. Denne matrikulskiping har bestått siden 1863. Før den tid var det et lignende matrikulverk, men der var matrikulskylden uttrykt i skylddaler, ort og skilling, og denne ordning skrev sig fra 1838. (Den gamle matrikul). Før den tid gjaldt den første matrikulordning fra 1661/69, altså istandbragt i dansketiden under Fr. III. Den gang som senere var det serlig av hensyn til skatte- og byrdefordelingen og de offentlige skatteregnskaper at matrikulverket var istandbragt. Fra 1669 til 1823/38 var matrikulverket og matrikulskylden revidert, men stort sett gjaldt det matrikulsystem og de matrikulskyldbetegninger som var nyttet i 1661 og tidligere. Disse betegninger var forskjellig i forskjellige landsdele og distrikter. På vestlandet var det skyldvog, skyldpund og skyldmerker. Opphavet til disse var den årlige avgift, her i Bolsøy fisk, som gårdenes brukere (leilendinger) i enda eldre tid, middelalderen, måtte svare gods- eller gårdeieren for gårdens eller gårdpartens bruk. Denne årlige avgift kalltes landskylden og må her i Romsdal i hvertfall i flere bygder være svart med *fisk*. Vog-, pund- og merker-landskylden kalltes derfor „fiskeleieskylden" og er av stor viktighet den dag idag, fordi den som regel ennu legges til grunn ved mange slags delingstiltak under utskiftninger. I andre deler av landet gjaldt det andre betegninger og andre produkter for landskyldsvaringen - løb (laup) smør, „hud", „skippund tunge" m. v. I 1665 bestemtes det at all landskyld skulde omregnes enten i smør, fisk eller korn, slik at 1 skippund tunge, d. e. fullvektig korn, skulde regnes likt med l½ laup smør og 3 voger

fisk. Dette siste var nettop landskylden (matrikulskylden) for en normal hel- eller fullgård i Bolsøy og Romsdal i det hele.

1 vog var 3 pund, og ett pund 24 merker. När en da f. eks. eiet 1 vog i en gård, hvis samlede skyld var 3 vog, eide en altså nøiaktig 1/3 del av gården. Eide en bare 1 pund var parten følgelig bare niendedelen av gården. Hvis ens gårdpart bare var 12 merker, hadde en altså bare en attendedel av gården.

Slik uttrykkes det når en eiet jord og slik når en leiet jord. Gårdpartens eller jordens kapital- eller bruksverdi uttrykkes m. a. o. ved den årlige leieavgift, betegnet her i Bolsøy ved „fisk". Da den første matrikul organisertes i 1661/69 var det slutt med landskyldens betaling i fisk; det var korn eller penger her i Romsdal, og den gamle fiskeleieskylden var altsä da omregnet i korn eller i penger.

Også for dem som selv eiet og drev sine gårder blev jordveien - gårdparten - regnet i landskyld; svartes det ingen årlig landskyld skulde det fastsettes ved skjønn hvad en rimelig landskyld vilde vært om gården eller parten hadde vært bøksel -- d. e. leilindingsgods. Når vi før 1820 - 1800 tallet snakker om gårdparter og enkelte bruk i en gård - et gårdsnummer må vi være merksam på at ennu var som regel partene og brukene i en gård ikke utskiftet med teiger svarende til jordskyldanpartene. Hele gården, alle parter og bruk lå som et eneste fellesskap, sameige, hvori hver parteiger var delaktig etter sin landskyld og drev sams eller hver sine åkrer og ekrer, slåtteteiger, enten fast eller i ärbyte. Unnataksvis kunde det dog være slik at en parteiger eller et bruk i en gård på ett eller annet vis en gang i tiden hadde fått sitt for sig sjøl. Grunnen til det var da oftest at en eneeigar-gård var blitt delt på to (eller flere) slik at selve jordvidden var blitt delt. Men det kunde også komme av at en bureiser, en „nybøling" eller „nymenning" hadde fått lov å sette sig ned i utmarka - f. eks. i almenningen. Her fikk han da et utmål, en vidd for sig sjøl. Men likevel blev hans bruk uttrykt eller betegnet i så og så mange pund eller merker, svarende til hvad bruket var verdt i årlig landskyld eller leie.

Serlig av hensyn til beskatningen var dette nødvendig. Landskyldbeløpet var m. a. o. også som regel skattegrunnlaget både for de faste skatter som ledingen og for ekstraskattene.

I skattemessig henseende sattes gårdene også i klasse på annen måte. En fullgård eller helgård var på 3 vog og derover. Var landskyiden under 3 vog var det en halvgård og var den under 1 ½ vog

altså under 1 vog 1 pund og 12 merker var det en ødegård. De mindste gårder kalltes halvødegårder.

När landskylden skulde bestemmes eller revideres var det gårdens naturlige avkastningsevne det kom an på, altså jorden og herlighetene, som de lå der fra naturens hånd uten oparbeiding, utbygging eller kultur. Jordart, solrikdom, høide over havet, serherligheter som laks- eller elvefiskeri, nøtteskog, tømmerskog, neverskog, tang- og tarestrand, kobbeskjær o. l. var herligheter som øket landskyldtaksten. At en gård var vell opdyrket og forbedret mot en som lå brakk, gjorde intet fra eller til, når jorden eller herlighetene fra naturens hånd var jevngod. Beliggenhet *fra havet* (d. e. selve havkysten, hvor de store fiskerier foregikk) hadde betydning for landskyldtaksten. Derimot ser en i de eldste skyldsetninger ikke tale om avstand fra vei eller fjord. At gården er lettdrevet og har dyrkningsjord - d. e. tørr steinlett jord, veier meget. Likeledes at det er seter, kvernfall o. l.

Myrjord og silendt, baksølt jord er dårligste klasse. Selv store vidder slik jord eller jord tilfjells og -skogs blir satt i liten landskyldtakst. Derav kommer det at såkallte markagårder fra denne tid med veldige vidder i inn- og utmark hadde en landskyld bare på noen merker, mens en jevnstor gård ved fjorden med tør gammel åkerjord kunde ha like mange pund i landskyld eller landskyldtakst.

* *

Før fiskeleielandskyldens tid, d. v. s. i middelalderen, var det andre betegninger for landskyld og jordverdi som er omtalt i bokens første del, 13 kapitel.

* *

Ved skipingen av matrikulverket får gårdene også sine nummer. Før 1669 var gårdene nevnt bare ved navn, og i de ottinger hvor det var flere gårder med samme navn f. eks. i Fanne, ledet dette ofte til forvekslinger og feiltaking. Den første matrikul hadde bare ett nummer for hver gård, altså ingen bruksnummer eller undernummer for de enkelte parter eller bruk i den enkelte gård. Ved matrikulrevisjonen i 1823/38 blev nummersystemet endret; der innførtes nu foruten selve gårdsnummeret (matrikulnummeret) også nummer for de enkelte gårdparter eller bruk, løbenummer (som altså var bruksnummer, fortløpende). Nummerrekken begyndte fra 1838 med Kringstad som matrikulnummer (gårdsnr.) 1 og bruket Kringstadvorpen som løbenr. 1 og gikk østover etter Fannestranden rundt Osen og vestover igjen på Fannefjordens sydside rundt Vågan til Hovdenakken, derfra over til

Bolsøya. Torhus blir da det siste nummer i matrikulen med 102.

Da gårdene i Veøy fra Vågseter/Nesje til Hengnes var innbefattet i Fanne ottings eldre matrikul, inneholdt denne i tiden fra 1820 til 1867 blindnummerne fra 103-119.

Etter matrikulskipinga av 1868 begynder nummerne i Bolsøy tinglag med gården Tollås, går vestover langs Fannefjordens sydbredd, rundt Dvergsnes og Vågan til Hovdenakken, derfra til Bolsøya og Torhus, hopper derfra til Bolsøy herreds vestligste gård, Kringstad, og går så i ubrutt rekke tilbake etter Fannefjordens nordbredd til Botterli rundt Osen og vestover på fjordens sydbredd til Talsethagen som nu er den siste gård i rekken og nr. 102. Løbenummerne er her sløifet og erstattet med bruksnummer for hver gård; denne underrekke går ikke utenfor gården.

* *

De fleste Bolsøygårdes historie er forholdsvis grei. Stundom støter en dog på forskjellige gåtefulle tilhøve, serlig ved nyere gårdskipinger, ved kløving av eldre gård eller ved gårder optatt av almenning; dette gjelder således gårdene med navnending på *hagen,* som i eldre kilder som regel nevnes bare *Hagen,* hvor navnelikhet og navneforveksling ofte vanskeliggjør gjenkjenningen i manntall og jordbøker. En støter på navneformen som *Hage, Hagge, Haue, Hove, Hauge, Hoffue, Hoffuen, Houwen, Hougen, Hoff* o. s. v. uten nummer eller med et felles gårdsnr. når det gjelder de eldre matrikulavsnitt. Det er da vanskelig å bestemme fra hvilken eldre gård disse og lignende navnetyper er gått ut, når en ikke kjenner de senere eiendomsforhold f. eks. etter senere bestående fellesskap o. l. Det er heller ikke mulig ved sammenligning av fiskeleieskylden i de første jordbøker å finne det ut, fordi delingen har gått for sig før der overhodet eksisterte noen matrikul med opgave over gårdenes fiskeleieskyld, ja endog så tidlig at gårdenes verdi måltes i kyrlag, månedsmatbol, øyresbol eller markabol. Feiltakinger er derfor her meget lett mulig. Ofte har en bare brukernes navn å bygge på. En kan finne en Erich Hage. I neste manntall finner en Erich Hoffue eller Erich Hauge. Serlig omkring Hjelset synes det å ha vært et bureisningsområde i forholdsvis sen tid med optak av bustader under gårdsnavn Hagen (i en eller annen forvansket form). Det samme gjelder forskjellige -haugen-gårder i Osen.

Navnet *Berg* stiller også mange gåter fordi det i Fanne otting var ikke mindre enn tre forskjellige Berg-gårder, hver med flere bruk.

Det var Berg i Veøy („Bergsvikberg"), Berg ved Hjelset og Berg ved MoIde. I de eldste kilder mangler ofte nummer og da står en der, og har bare brukerens fornavn å holde sig til.

De største problemer stiller alikevel de mange Liengårder, som fantes og delvis framleis finnes i Kleive, på strekningen Bratset til Nordmørsgrensen. Frasett Istad, som er lett å kjenne igjen i alle kilder, fordi det er en oldtidsgård, og den forsvunne gård *Gammelseter*, er alle garder på denne nesten milelange strekning utgått eller opstått av ett eller to store feIlesnavn og fellesområder - *lien*.

Vi har her i eldre tid (fra ca. 1600 og utover til 1800) følgende Lien-gårder: Gnr. 74, Bygdelien, Langelien, Lien, 75 Lien ved Elffuen, 76 Wid-Ellffuen, 77 Høistakli. Så kommer Istad som nr. 78 og herunder må det forsvunne Gammelseter eller Istadsetter plaseres, 79 Ødegård, som vel også skjuler et eldre navn. Så kommer gnr. 80 Steinløysa, som en forholdsvis grei gammel gård, men under mange forskjellige skikkelser som bare Stenløs, som Ytter Stenløs og Inder Stenløs og som Lille Stenløs. Gnr. 81 Hatlen som før hette Seter. Så gnr. 82 Sollien og 83 Botterlien. Dette store Lienområde og disse mangfoldige lien- og seternavn med tillegg og sammensetninger peker hen på en lang felles historie og muligen også på et felles gårdsophav. Disse spørsmål vil være nærmere behandlet navnehistorisk ovenfor, og vi kan forsåvidt henvise til dette avsnitt. Her vil vi se noe nærmere på disse gårdes eiendomsrettslige ophav, fordi det ser ut som om der består en nær sammenheng mellem alle disse gårde fra og med Bratset eller endog Lykken (Løkken) til og med Botterli og Aspelund. Men der er dog serlig for gårdene østenfor Istad flere vesentlige ting som skiller.

Det første vi støter på disse gårde er i skattemanntallet av 1603.

Liengårdene (nu under gnr. 72-77) står i en klasse for sig, dog med adskillige likhetspunkter jevnført med gårdene østenfor Istad og ved Osvatnet. Mellem Kleive og ved Nordmørsgrensen tilbake rundt Osvatnet finner vi bare Skalle, Bratset, Istad og Stenløs i skattemanntallene og jordbøkene før 1600, altså de nuværende gårde nr. 72, 73, 78 og 80. De øvrige nuværende gårde på denne strekning, nr. 74, 77, 79 samt 81-88 forekommer ikke i disse manntall. Følgelig har det før 1600 ikke vært svart skatter av eller fra de steder hvor disse gårder senere er opstått. Men fra de første 16 h. tall begynder disse gårder å komme litt etter litt og under forhold som tydelig viser at der da på denne strekning har foregått et gårdoptak - en bureisning

etter all sannsynlighet i utmarken eller ødemarken som ennu muligens har vært almenning.

Den første bustad (gård) vi støter på i den store ødemark mellem Bratset og Istad har navnet *Lien* (altså uten noe særnavn) nummerløs i skt.mnt. 1603 og betegnes da som „ødegård" med tre opsittere, Erich i Lienn, Lauritz i Lienn og Enndre i Liidt. Bustaden fins nu i alle foreliggende manntall og jordbøker med flere eller ferre opsittere (festebønder og husmenn) under det rent generelle navn *lien* og uten nummer fram til 1669. I den nye matrikul det år opføres en gård *Lien* under nr. 74 og en annen gård *Lien* under nr. 75, begge med samme bruker, Anders Pedersen, begge med 2 pund i landskyld og tilhørende samme godseier. Fra 1701 - 1763 er det bare en opsitter på gården *Lien* som for denne tid opføres under gnr. 74. Fra 1801 er navnet „bare" Lien utgått. Bøigdelien er opført under gnr. 74 (gammelt nr. 56). I matrikulen av 1838 er *Lid* øvre opført med m. nr. 56, mens *Lid* nedre har fått nr. 55. I den nuværende matrikul er Lien øvre gnr. 74 og Lien nedre gor. 75.

Først i 1617 støter vi på et av de serlige lien-navn, nemlig Bøgdelien med Knud som bruker og ødegårdsmann opført under gnr. 74. Bustaden gjenfinnes nu i alle manntall (dog ikke under kvegskatten i 1657) med en eller flere brukere fram til og med folketellingan i 1801 og har da to opsittere. I matrikulen av 1838 er navnet forsvunnet (opgått i Lien nedre).

I 1622 er det kommet en ny lien-bustad til, nemlig *Langelien* som siden gjenfinnes i manntallene som regel med en opsitter og en landskyld av somtid 1 pund, somtid 1 vog fram til 1763. I folketellingen av 1801 er bustaden som også føres under gnr. 74 utgått (overgått under Løkken, 72, og Bratset 73 gl. nr. 53 og 54).

Allerede i 1623 i sktmnt. er en ny „sær"-li optatt som bustad. Det er Høistaklien eller som det skrives *høstelin*, en „ødegård" med Olluff som bruker. Bustaden gjenfinnes i alle skattebøker og jordbøker helt til nu, den første landskyldtakst var 1 pund.; det er bare en åsidder (jfr. mtr. 1838 under gl. nr. 60, nytt nr. 59 også med 1 pund i matr.skyld 1 daler 1 ort 6 sk. nu gnr. 77).

Nu går det over 30 år før ny bustad reises i „lien". Det er i „lien ved elven" (ved Elffuen) hvor vi først finner en opsitter Oelle Amundsen ved Elffuen i krøtermanntallet 1657; han skatter da for 1 hest 9 kjør og 18 småfe. Denne bustad fins att i alle kilder senere under navnet Wedelven i en eller annen forvansket form til 1801. Fra da

er navnet Amundsgården under gnr. 75, i matr. 1838 også Amundsgård med Vedelven i parentes, gnr, 57, nytt nr. 58.

Nu er vi nådd fram til Istad, som må antas å ha bestått fra eldre tid, middelalder eller oldtid i likhet med Skalle og Bratset. Under Istad ligger den tidligere bustad *Gammelseter* som nu er opgått i Istad.; det ser ut til at det i sin tid, først på 16 h. tallet var en selvstendig gård; det kan ikke avgjøres, den opføres alltid under Istads gnr. Dernest har vi Ødegård som første gang finnes i 1633, mens Stenløs består alt i 1596 og Hatlen fra 1610. Sollia, Botterlia, Aspelund, Asphol, Nordhaug og Midthaug først fra senere del av 16 h. tallet.

Også østenfor Istad støter vi straks på disse .,ser"-liengårder og ser-skoggårder som *hatlen, sollia, bortelia, aspelunden, aspholen, nordhauen, mitthauen* m. fl.

Vi må i denne sammenheng erindre at hele det området det her er tale om fra Kleive (eller straks østenfor) til Fosterlågen, rundt Osvatnet tilbake til Midthaug så langt tilbake som vitskap has har båret navnet *Osmarken* og i middelalderen *Fanneskogen,* d. e. Os-skogen eller *skogen i Funne.* Både *mark* og *skogr* betyr på oldn. skog - skogstrekning. Fra oldtiden av gjennem hele middelalderen er det på denne strekning altså skogen som har vært det alt beherskende for ferdesfolk og de tilstøtende bygdelags inntrykk. Området har da vært et eneste ubrutt skogøde, brutt av Istadgården muligens fra oldtid. Herfor bærer da også den bureisning som skjer og som vi kan følge fra 16 h. tallet et klart bevis, først ved tidsfølgen i lien-bustadene som vist foran, men serlig ved bustadenes navn. Først bare med ,,i lien" i sin rene almindelighet føiet til brukernes (bureiserens) fornavn; det var da nok fordi det var ikke så mange nymenninger innover denne store lien å ta feil mellem. Når de nevnte ,,Elland i lien" visste alle hvor han satt, likeså med Iffuer og Olluff. Men så kommer der flere av samme navn, det blir to Knuder, to Olluffer o. s. v. og da trengs det nøiere betegning. Så ser vi at først opstår ser-linavnet *bøgdelia, så langelia, så høistakklia* og så tilslutt her vestenfor Istad *lia ved elffuen.* Og slik ser vi at opsitterne etterhvert blir benevnt. På bustaden *i lien ved elven* var Amund et jamnt navn, derfor fikk denne gården etter snart 150 år også navnet Amundsgården, som vel da hadde vært nevningen i bygda alt lenge.

Nøiaktig tilsvarende er det gått for sig østenfor Istad; de bustader som lå nærmest den gamle gården blev reist først - *steinløysa,*

øygaren, hattlen (nysetra i mottatt til gammelsetra), *sollia, bortelia,* (og på Nordmørsiden *dyrlia).* Lengst vekk fra bebodd strøk i selve hjertet av urskogen lå Aspelunnen og Aspholen. Det ser ut til at det som senere blev gården Aspelund er utgått av samme eiendomsavsnitt som Steinløysa, fordi de første bustader som blev Aspelund heter lille Stenløs framover på 16. h. tallet. Dette måtte bli de nyeste og siste bureisninger; dit ned til Fannevatnet var ingen vei, der var myr- og silendt og ingen egentlig solbakke. Karakteristisk står her bustaden i midthauen. Her var helt fram til 1650 bare en utslåteig (engeteig og matrikulskylden blev bare 18 merker på gårdens store vidde. Det var den sist reiste *gård* i Osmarka.

* * *

Et felles og meget betegnende drag ved alle disse omkring 16 h. tallet framvoksne bustader er den usedvanlig låge landskyld eller matrikulskyld. Summen av denne skyld for gårdene nr. 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87 og 87 utgjør knapt 13 vog, altså ikke mer enn gnr. 24, 25, 26 og 27 (Reknes - Øverland) sammenlagt, tiltross for at den samlede jordvidd for de nevnte Osmarkgårder var og er den mangedobbelte. Frasett Istad finnes ingen helgård på denne strekning hvor langt en går tilbake i disse gårdes historie og den enkelte gårds landskyld var sjelden 1 vog. Oftest er det bare vel et pund, men bare i ett tilfelle, *midthauen* engeteig (nu gnr. 87 Midthaug) er landskylden under 1 pund (18 merker - ¾ pund).

Til sist reiser her sig det dunkleste av alle spørsmål som Osmarkgårdenes historie stiller: Hvorledes var eiendomsforholdene *før* gårdene blev reist? Tilhørte disse veldige ødestrekninger mellem Bratset-Istad-Heggem (Nordmøre) rundt Osvatnet, Kleive de tilstøtende gårde, eller var strekningene eierløs - utenfor privat eierrett - altså almenning? Sogneprest O. Olafsen hevder i Romsdal Sogelag s. 27 såvidt det synes uten forbehold at Osmarken har ligget ubebodd og som almenning til ut mot 16 h. tallet Han må da også mene at gårdene Heggem (Øre), Gussiås (Nesset) og Istad i Bolsøy først må være reist på 15 h. tallet. Det kan neppe være riktig. Vi har tidligere nevnt diplomet om grensegangen mellem Gussiås og Heggem, som foregikk i 1564 og som betegner de to gårder som „gamle jorder." Det er allerede sagbruk på Istad og Steinløys i 1596. Dette ved siden av gårdsnavnene peker i alle tre tilfelle mot oldtiden.

Det synes også klart at når Gussiås og Heggem allerede i 1564

er uklar om sine utmarksbyter som altså da støter mot hinannen viser dette bestemt at på den kant av Osmarka var almenningen ihvertfall da utgått for lenge siden. Men grunnen til uklarheten var helst den at der i 1554 ikke bestod fastsatte byter mellem Gussiås og Heggem, fordi gårdene nettop i sin tid var optatt i almenning.

Olafsen bygger serlig på de samme kilder for busetningen i Osmarka som vi har gjennemgått foran, skattemanntallene og Aslak Bolts bemerkning om en almenning norden yfir ffjellen a Ryadom hvor erkestolens fiskevatn lå.

På 15 h. tallet var almenningsforvaltningen forlengst overgått til kongen ved embedsmennene, fogdene. Hvis buoptaket på Osmarka fant sted i almenning må det altså ha vært ved bøksel av almenningsjord, med landskyld til kongen etter de før siterte lovregler i M. L. og Chr. IV.s landslover.

Det er ting som tyder på at det har vært slik ihvertfall på 15 h. tallet. Så sent som i 1618 finner vi i lensregnskapet under bustaden Lien følgende post: „Gaff Eling i lienn aff denn helle gaard „hand på boer til høystbemeldte konng Mayestæt pending 1 daler „som Thredie aars biugszell". Elling i lien bøksler følgelig av kongen. Det er på det rene at Lien-gården ikke tilhørte det kgl. strøgods - Vestnesgodset i Romsdal, og da Liengården var ny fra etterreformasjonstid, er det ikke sannsynlig at det her er tale om konfiskert gods. Det heter at det er av den hele gård Elling svarer tredje års bøksel. Hvad hermed er ment er ikke godt å si. I 1622 finner vi at „Elland i lien" har fornyet tredjeårsbøkselen til fogden - altså kongen. Men fra 1650 sees welbyrdig hr. Rosenkranz å være eier av alle gårdene mellem Keive og Høistakli. Hvilken av Rosenkranzene dette var er ikke godt å si; det var flere av dem i høge statsembeder på 16 h. tallet. Rosenkranz eier også de samme gårder i 1661. I 1669 er derimot Margrete i Hancken blitt eier av alt det jordgods i Kleive som Rosenkranz tidligere eiet. Hun var en rik enke som bodde i Borgund, og var antakelig en pårørende av Rosenkranz. I 1723 er magister Anders Iversøn Borchs arvinger eiere av de samme garde, dog ikke Wedelfen, som er overgått til Jacob Schultz av futdynastiet på Gjermundnes. Magister Anders Iverson Borch var 3. sønn av futen Iver Anderson på Gjermundnes, han var føtt 1660 og blev rektor ved Trondhjems Katedralskole. Han var altså bror av Ludv. Iversøn Munthe som hadde tatt sin mors navn.

Fra Høistakklia sees lensmann Thystel Eckrimb opført som eier

fra 1650 --- 1669. I 1723 er Anna Catharina Schultz eier her. Hun var av Gjermundnesdynastiet og blev gift med Major Lossius, som sees å være opført som eier i 1763. Istad er delvis odelsgods allerede i 1650; en part tilhører lensmann Thystel Eckrim, en annen part en godseiende bonde, Peder Ofrland ihvertfall til 1669. I 1723 og 1763 er Ludvig Iversøn Munthe, s. a. futen Iver Andersen på Gjermundnes eier.

Gammelseter under Istad er øde i 1633, i 1650 sees den å være odelsgods med Olle Gammelseter som eier. I 1661 og 1660 eies den av lensmann Thystel Eckrimb, men i 1723 og 1763 eies også denne gård av magister Anders Iversøn, visstnok en bror av Ludvig Iversøn Munthe. Det ser altså ut til at hele det godskompleks som lå fra og med Skalle til Amundsgården gjennem lange tider har tilhørt samme eier.

Leilendingsgodset - gårdene - østenfor Istad eides vesentlig av Veøy prestebord. Prestebordet eier her omtrent hele gården Ødegård, Stenløs, Hatlen, Solli, Botterli og Aspelund.

Det er ikke godt å tyde den utvikling som disse eierforhold gir uttrykk for. Det er mulig at det betyr at alle disse gårder fra og med nr. 74 Lien til nr. 77 Høistakli, nr. 79 Ødegård til og med Aspelund er opstått av områder som enten på optaktiden var eller tidligere hadde vært almenning. Dele av denne almenning kan ha vært solgt til welbyrdig hr. Rosenkranz, til lensmann Thystel Eckrimb og Peder Ofriand eller ha tilhørt erkestolen og overgått til Veøy prestebord. Å si noe visst lar sig ikke gjøre før kildematerialet blir fullstendigere. Det er sannsynlig at Olafsens antaking av en almenning her er riktig, ihvertfall delvis.

En felles eiendommelighet ved alle gårder og bruk fra og med Skalde til og med Wedelfen eller Amundsgård er det, de alle på 16 h. tallets første halvdel eies av welbyrdig hr. Rosenkranz. Hvilken av de flere Rosenkranzer dette var går ikke fram av manntallene og jordbøkene. Det er kjent at lensherren i Bergenhus, hr. Erich Rosenkranz eiet uhyre samlinger av jordgods både i Sør- og Nord-Norge, og blandt dette det såkallte Losnagods. Men Erik Rosenkranz var allerede utnevnt til lensherre i 1556; det kan derfor ikke være ham som står som eier av de her nevnte Kleivegårder i jordboken av 1650. Men også på 16 h. tallet er det flere Rosenkranzer i høge riksembeder i Norge; flere av disse var Erik Rosenkranz's etterkommere eller pårørende, og disse er ved arv kommet i besittelse av welbyrdig hr,

Erichs gods, hver i sine landsdeler. Imellem 1650 og 1661 forsvinner Rosenkranz som eier av de her omhandlede gårder og etterfølges overalt i Kleive av den nevnte godseierenke, Margrete i Hancken, hun bodde i Borgund, og i jordboken av 1661 sees hun å eie Skalle, Bratset, Bøigdelien, Langelien, Lien (nedre og øvre) og Amundsgård (Wedelfen). Derimot eide hverken Rosenkranz eller Margrete i Hancken noen del av eller part i Høistakli. Her var Thystel Eckrimb eier alt fra 1650, i 1661 og 1669. Samtidig eiet han også part i Istad og Gammelseter.

I 1723 sees det å være inntrådt eierskifte på hele denne gårdstrekning. Nu er det Magister Anders, Iversøn Borch som eier alle gårder i Kleive som før Rosenkranz og Margrete i Hancken hadde eiet, og dessuten også av Thystel Eckrimbs parter i Høistakli, Istad og Gammelseter. Magister Anders Iversøn Borch var en sønn av futen Iver Andersen på Gjermundnes og hustru Inger født Munthe, hvis barn alle tok navnet Munthe, undtaken Magister Anders, som altså hadde tatt slektsnavnet Borch. Han var som titelen magister viser en lærd mann, og rektor ved Trondhjems katedral- eller domskole. I 1723 sees han å være død og som eier står opført i jordboken (matrikulen) Mag. Anders Iversøns arvinger. Disse er framleis eiere av de samme gårder i 1763, undtatt Wedelffuen som eies av Jacob Mortensen Schultz. Høistakli eier Anna Catharina Schultz (Jacobs søster) gift med futen Børge Eeg, og hvis part i 1763 er overgått til Capitain Chr. Lossius (svigersønn). Schultzernes gårdparter her stammer også fra Gjermundnesfuten, idel både Jacob Schultz og Anna Catharina Schultz var futen Iver Andersøns datterbarn. Datteren Iverisse var g. m. fogd i Romsdal, Morten Schultz.

Parten i Istad er i 1723 og 1763 overgått i Ludvig (eller Lodvig) Iverssn Munthes eie, også en sønn (i 1763 vel helst en sønnesønn) av futen Iver Andersøn.

Det godskompleks som bestod i gårdene Skalle, Bratset, Bygdelien, Langelien, Lien, Wedelffen (Amundsgård) har altså fra første halvdel av 16 h. tallet til forbi 1763 -- eller i henved 150 år hørt sammen på de samme eieres - Rosenkranz, Margrete i Hancken, - Meg. Anders Iversøn - eller futdynastiets hender.

Ser vi på de følgende Osmarkgårder, Ødegård eller Ytter-Stenløs, Stenløs, Hatlen (Seter), Solli, Botterli, Aspelund (Lille Stenløs - Øye) viser det sig til samme tid at Veøy prestebord er eier av ihvertfall størsteparten om ikke det hele av allesammen. Altså i tiden fra 16 h.

tallet (og antakelig alt fra reformasjonen for prestebordets vedk. sikkert fra før denne tid) er hele Osmarkområdet fra Kleive til Nordmøre grense og rundt Osvatnet til grensen mot Asphol delt mellem store godseierskap. Vestenfor Istad Rosenkrantz (senere Margrete i Hancken og eller herrene Mag. Anders Iversøn og hans arvinger). østenfor Istad alltid Veøy prestebord. Alt tyder på at vestenfor Istad har kongen vært eier først på 16 h. tallet og tidligere; det må være en rest av dette kongsgodset Elland i Lienn svarer tredje årsbøksel av i 1618 og 1621 når det heter at „Elland i Lienn gaff 1 daler for „dend helle gård Lienn hand boer i tredje års buigszel til Ko. Mai.“ Dette er nemlig lens- eller fogregnskapets postering.

Det er en ennu „bare”-liengård Elland bøksler av kongen. Bøygdelien og Langelien er nu gått ut som „sær”lien gårder, mens „lien ved elffuen “ ennu ikke er busatt; den sees først i 1657, mens høistaklien allerede er busatt i 1623, men sees ikke før. Den jord som Elland i lien bøksler i 1618 og 1621 av kongen omfatter altså både Lien øvre og nedre, Amundsgård og Høistakli. Men i tiden 1621-23 er Høistakli ophøiet til egen gårdsbustad med sitt eget navn, mens lien ved elffuen (Wedelffen, Amundsgård) når op i denne verdighet i tiden 1650 -1657. Betegnelsen Lien øvre og nedre finnes ikke før i matrikulutgaven av 1838.

* *

Vi har ovenfor søkt å vise hvorledes bygden fra først av trådte fram som spredte bustader i den sammenhengende skog- og ødemark som rådet rundt Fannefjorden og de øvrige Romsdalsfjorder i oldtiden og utover i middelalderen. Den enkelte gård med et enkelt tun eller flere samtun viste sig som forholdsvis små rydninger i skogen, som regel kringgjert på alle kanter også mot sjøen. Dette preget bevarte gårdene med en langsom utviding av bømarken inntil bygdeveiene tok til å ete sig fram fra gård til gård, og med dem bureisning, som dengang som senere fulgte langs ferdesveiene. Hvor det blev vei, blev det bygd. Men det var tungt å flytte ut fra det gamle samtun, hvor åkerjorden brukt gjennem århundrer lå, og utenfor den de markarydde bøslåtter - alt i sameige eller smådelt i åkrer og slåttelapper - alt under bøkselherrens rådvelde, slik at brukeren og bonden ikke kunde selge en jordbit, men bare bruke det det som var brukt i hundrevis av år.

I og med at godseierveldet ophører på 16. og 17 h. tallet og idet bønderne blir sjøleigere og odelsmenn, tar rydningene i storsko-

gen til å utvide sig, og det kommer nye rydninger til Jordens brukere blir litt etter litt og serlig fra 2. halvdel av 17 h. tallet også jordens eiere; de kan selge og dele sin jord til jordløse, men sålenge det fullstendige sameige rår i innmark går det enda smått med rydning av nye tun eller utflytting fra de gamle. Kornjorden rundt det var verdifull, ja den var hellig; det syntes ugjørlig å sette bu uten gammel åkerjord. Det var en forestilling som var nedarvet fra de tidligste tider, og er stadfestet i sagaenes frasagn om at landnamsmennene på Island tok med sig mulljord fra sine gamle åkrer på gården hjemme i Norge, som de forlot for derved å vigsle jorden på den nye bustad over havet.

Først gjennem innføring av tvungen utskifting av sameige - serlig i åkrer og innmark - og gjennem utskiftingsstellets forbedring fra loven av 1821 gjennem loven av 1857 til loven av 1882 blir tilhøva lagt tilrette for en spredning og utviding av bygden. Det blir framleis motstand mot å flytte ut av gamletunet og serlig mot å forlate den gamle åkerjorden, og de som blir tvunget til det, regner sig selv og blir regnet som uheppne. Det viste sig imidlertid at det gikk, og gikk meget bedre enn ventet. Det viste sig at det å få sin jord samlet for sig med eget tun sentralt i driftsjorda var en like stor foremon, ja mye større enn å ha del i gammeltunet og de spredte gamle åkrer. Samstundes var kunsten å grøfte opfunnet, og bonden hadde lært at med grøfting og gjødsling kunde ny kornjord skapes. Ikke minst de såkallte husmenn - plassbrukerklassen, har gitt eksempler på at jorden utenfor gamletunet og gamleåkrene kunde bære avlinger når den blev rett skjøttet.

Etterhvert som innmarkutskiftningene skrider fram rundt fjorden, lysner det i skogen og vides rydningene ut; fram på 18 h. tallet tar Boløybygda til å bli sammenhengende, ihvertfall grendevis; det ytterste utkantbruk på den ene gard får sin dyrkingsjord mot det ytterste bruk av nabogården, og tunene blir jevnt fordelt langs fjorden eller i dalen.

Vi kan derfor trygt si at intet har bidradd så effektivt til skipinga av bygden vår som sjøleigarrettens atterreising i samband med utskiftningsverket.

Bolsøy og Kleive kirkeskjøter m. v.

Som oftere omtalt i første del og foran, inntraff det rundt 1780 en hending som hadde den største eiendomsrettslige og sosiale betydning for Bolsøy, Veøy og andre bygder i Romsdal. Det var Cammerråd Ole Alsings fallitt og død. Alsing var ved denne tid uten sammenligning Romsdals amts største jordgodseier. Foruten Vestnesgodssamlingen med et stort antall gårder og parter, serlig i Vestnes, Veøy og Bolsøy eiet han samtlige det gamle Veøys prestegjelds kirker med tilhørende kirkegods, d. v. s. alle sognekirker i de daværende kirkesogn Veøy med Rødven, Bolsøy med Kleive, Nesset med Eresfjord og Vistdal og Vestnes med Sylte. Som kirkeeier pålå det Alsing å vedlikeholde kirkene og kirketjenesten, Chr. V.s Norske Lov med senere tillegg, serlig reskript av 1733. Etter disse lover var det forbudt for kirkeeierne å fraselge noe av kirkenes jordgods, idet dette alt fra middelalderen var bestemt til kirkenes og kirketjenestens vedlikehold. Det var også pålagt menigheten, jfr. bokens første del, å bidra til kirkeholdet, serlig når det gjaldt hovedreparasjoner og med en part av tienden (kirkeluten). Bønderne hadde derfor umiddelbar interesse i å påse at kirkeeierne gjorde sin plikt med et nøiaktig vedlikehold, derved forminskedes byrden ved hovedreparasjoner og nybygg av kirker eller nyanskaffelser av inventar. Det var ,,kirkens verge eller forsvar" som her representerte kirkens og menighetens interesser. Men kirkeeierne var som regel høitstillede embedsmenn og godseiere, i det hele „storfolk" som betraktet kirkeeierskapet som en forretning, hvor det gjaldt å få størst mulig netto. Om det samme må sies om tiden fra 1536 til 1723, da kongen var kirke- og kirkegodseier skal vi ikke bestemt påstå. Men forholdet var allerede i 1733 - altså 10 år etter at kongen hadde solgt landets kirker til private godseiere, at de jevnt over etter hvad reskriptet viser, var i sterkt forfall.

Forholdet var at landskylden av kirkenes leilendingsgårder som tidligere inngikk i ,,kirkestolen" - d. e. kirkekassen fra 1537 etterhånden mer og mer blev tatt til inntekt i statskassen uten at tilsvarende bevilgninger blev ydet til kirkenes vedlikehold. Det måtte derfor gå galt, hvad regjeringen i Kjøbenhavn snart blev opmerksom på. For da å slå to fluer med ett smekk, resolverte kongen, Fredrik IV i 1723 at kirkene med tilh. gods skulde realiseres for statskassens regning men med plikt for kjøperne til å holde kirkene vedlike. Derved opnåddes at staten blev fritatt for kirkeholdsplikten og fikk penge-

verdien for kirkeanleggene, men serlig for de mange hundre garder og parter som utgjorde kirkenes jordgods.

Dette resulterte i at landets kirker og kirkegods fra 1723 blev solgt og innbragte millionkapitaler i kongens kasse. Veøy, Bolsøy, Vestnes og Nesset sogne- og annekskirker blev allerede i 1723 solgt til Rådmann i Trondhjem, Lorentz Hansen Holst. Etter ham overgikk de sammen med kirkegodset til sønnen Hans Holst og kom senere i Cammerråd Alsings eie. Det var nu - i 1780 årene - hengått ca. 55 år hvorunder kirkeholdet hadde påligget private. Ennskjønt staten var betydelig strengere i kravet til vedlikehold etter 1723 enn den hadde vært overfor sig selv i de to hundre år kirkene var statseiendom, gjorde kirkeeierne også nu minst mulig. Og kirkeforfallet vedblev. Men samtidig gjorde godseierne den erfaring at det var ingen serlig forretning å være kirkeeier. Menighetene fulgte bedre og bedre med, og statens krav på vedlikehold og straffetrussler for forsømmelse blev skarpere og skarpere. Og da Cammerråd Alsings sammenbrudd kom i 1781 var tiden moden til avskaffing av dette rovdriftsystem, som nu hadde vedvart i snart 250 år.

For å sette en stopper for uvesenet og samtidig legge forholdene tilrette for rimelige vilkår for kirkens leilendingsbønder, serlig med sikte på å bli odelseiere av sine brukende gårder, gikk nu bønderne i de forskjellige kirkesogn sammen om å kjøpe kirkene og kirkegodset selv. Det er resultatet av dette samyrke som er uttrykt i de nedenfor optrykte kirkeskjøter m. v.

Den Sr. (Seigneur) Andreas Nordløff, som i formen optrer som kjøper for kirkene i Bolsøy og deres jordgods kjenner vi ikke nærmere til. Han må ha vært en ansett og sosialt høitstillet mann å dømme etter seigneurtitelen (fransk og betyr herre). Vi har ikke støtt på ham oftere i Bolsøykilderne. Han var altså bøndernes representant under den offentlige auksjon i Cammerråd Alsings bo og har derfor muligeds vært commissær eller procurator.

* *

Da kirkeskjøtene og dertil knyttede dokumenter betegner et stort systemskifte, som grep på det dypeste inn i bygdens og bygdefolkets liv og utgjør det rettsgrunnlag hvorpå bygdens kirkelige, sosiale og økonomiske utvikling i stor utstekning er bygget på, har vi ment at disse dokumenter burde optrykkes:

Bolsøe kirke skjøte til Sr. Andreas Nordløff på Bolsøe kirke og jordegods for 1100 rdl.

„Anno 1781 den 6 desember blev her på Molde efter foregående betimelig auksjons proklamation paa alle vedkommende publique steder holdt tredie gangs auktion over Vedøe og Bolsøe prestegjelds kirker og jordegods, efter kirkestolen udvist, samt tiende og enhver kirke er tilhørende, hvorpå Sr. Andreas Nordløff blev høistbydende, men har overdraget sit bud for Bolsøe hovedkirke for den summa 1100 riksdaler - skriver elleve hundrede riksdaler dansk kurant til samtlige nuværende gaardbrukende opsiddere udi bemeldte hovedsogn, saaledes at enhver gaards opsidder i sognet skal være og bli lige deelagtige udi dette kirkekjøb paa den maade, at enhver opsidders tilkommende anpart at være hver gaardpart følgeagtig og ei fra samme maa adskilles, så ingen opsidder maa selge, avstaa eller overdrage sin nu tilkjøbte kirkepart til nogen anden end den paa gaarden tilkommende, som skal være forbunden, naar nuværende gaardbrukere og opsiddere, der med øvrige sognets gaardbrukere er ligemeget eiende i dette kirke kjøb, enten ved døden avgaar, eller frivillig fratræder eller overdrager den til nogen, at erstatte den fratrædende eller hans bo den av ham udlagde anpart med 11 riksdaler 2 ort og 4 skilling, som er den redelige udbetaling av sognets nuværende 96 gaardbrukere eller opsiddere, hvorav vil følge, at om for eftertiden et nuværende brug skulde bli delt i tvende brug bliver hver av samme brug ei at ansætte anderledes end halft, og altsaa hvert brug erstatter den først fratrædende hver halft, som siden vil vedblive ved saadant delt brug, halft mot de øvrige, hvorimot om tvende brug skulde komme i et brug svares av tiltrædende til hver fratrædende ligemeget, og altsaa saadant brug ansees for dobbelt mot nu, da indretningen av anparten denne gang er ansat efter et tal, og som saaledes samtlige Bolsøe kirkes nu værende gaardbrukere har betalt førnævnte summer i den anledning det jeg hermed sælger og skjøter og avhænder fra forrige eier avg. kammerraad Alsings boes arvinger og kreditorer til overanførte samtlige nu værende gaardbrukere og opsiddere i Bolsøe hovedsogn, bemeldte Bolsøe hovedkirke med al den ret og herlighed kirken fulgt haver av jordegods, dog saaledes, at for de efter kirkestolens udvis borttagne og assignerede gaarde, og det 1 pund i nedre Mork med byksel uten landskyld, som er bortsolgt, bliver denne kirke godtgjort i proportion av det fratagne i det tillagde jordegods paa Nordmøre 2 øre og 4 m. med landskyld, men byksel over 1 spand

2 øre og 12 m. bestaaende i føgende gaarde : Nedre Jordal 2 øre med byksel og landskyld. Gravem 6 m. med byksel og landskyld, av gaarden Hoven 1 spand 6 m. uten landskyld, men med byksel. Tiende eller andet kirken tilhørende, af hvad navn nevnes kan, uforandret skal følge og tilhøre kjøberne, samtlige Bolsøe sogns nu værende gaardbrugere og opsiddere paa foranførte maade, at eftermanden erstatter hver fratrædende sin udlagde anpart, og ei til efterrettelighed overleveres. Og da Hans Kongelig Maj. forordning av 25. februar 1733 allernaadigst har befalet at ved kirkens avhændelse følgende Clausul i det udstædende skjøde ordlydende skal indføres saa bliver samme hermed insereret, ord for ord saa meldende udi et ligelydende skjøde for Sylte Annexkirke er anført. Resten saaledes: ,,Og til des mer sikkerhed for kjøberne bliver dette auktionskjøde bekreftet under min haand og cignet.

Molde 5/10 1782. P. Jalles. Tingl. 21/10 1782.

* *

Auktionsskjøde til Kleve sogns almue på Kleve kirke for 650 riksdaler. Opsiddernes antal 71 stykker og enhver svarende andel 9 riksdaler 1 ort, dat. 25/1 1782, hvilket med disse forandringer er likelydende med det på samme høstting for denne otting indførte skjøde for Bolsø sogns almue og ditto hovedkirke.

Og da Bulsøy kirkes skjøde er forfatted og udstedt paa 95 gaardbrugere og ikkuns 80 har betalt hver sinne 14 riksdaler til kirkens kjøb saa er endnu 15 gaardbrugere der ikke har betalt, altsaa er der i den henseende paa samtlige kirkeeieres vegne at lade tvende mænd omgaa til disse 15 mand at tilspørge dem om de vil betale hver sine 14 riksdaler til kirken eller ikke, hvorpaa tegnes deres skriftlige svar, de som vil betale, men ei kan nu straks, gives tid til nestkommende 14 april, de som ikke vil betale ei heller kommer med pengene til bestemt tid, blir ganske udeladt fra at have nogen del i kirkens eiendommer, hverken de paa gaardene nuværende eller efterkommende opsiddere.

Meeg, Ole Øverland hrr. byfoged Jalles. Tøndergaard, prost Meier. Leergrovig, Jon Ord. Ytre Aarø, monsj Schieldeiup. Aarønes, etatsraad Hammer. Ytre Sigerset, Iver. Ekrem, Jon. Frantzzæde, Ole Tollaas, Ole Andersøn Solemdal, Ole Andersøn Bulsønes, Ole Bulsøen, Anders Torhuus, Knut Draget, Benjamin.

At dette tilspørgsel er til alle vedkommende omgaaet og bekjendtgjort, det bevidnes av undertegnede, som samme har forrettet.

Kringstad 31/1 1784.

Ingen af ovenmeldte har deklareret at ville betale noget till kirkens kjøb.

Jon Hansøn Kringstad. Ole Olsøn Kringstad.

At ovennevnte 15 gaardbrukere, ingen penge til kirkens kjøb udbetalte, det bevidner jeg som dette aars indkasserer.

Fuglset den 18/4 1784.

K. Fuglset.

Ved denne kirkes salg og kjøb er avgjort opsidderen paa gaarden betaler den gebyr som ved kirkens kjøb af almuen er indgaat, jeg er altsaa villig at betale af Överland hvad svares bör, men da opsidderen bygselmand Torsten Sjursön og samme har i brug, er han pligtig som opsidder at udlægge hvad som bör, da saasnart opsidderen Torsten Sjursön fraviker og forlader gården er jeg straks villig at udbetale hvad fordres vil. Dette er hvad jeg til svar herpaa har at gi, ti gaardens opsidder og ei gaardens eier bör svare disse penger som kommer enhver ved fratrædelsen tilgode. 20/1 1784 tg $^{21}/_{16}$. Jalles.

Når ikke annen kilde er opført, sikter de årstall som er nevnt nnder gårdene til følgende:

1440 Erkebiskop Aslak Bolts jordbok.
1530 Olav Engelbregtsons do.
1520 Manrtall for sølvskatten,
1550 Ingerd, Ottesdtrs jordbok.
1596/1601 Lensregnskap for Trondhjems len, manntall over skattefrie bønder og sagskatt.
1603, 1601, 1605, 1608/09 } Sten Billes lensregnskap
1610 Skattemanntall.
1611 1-dalerskatten.
1614 likeså.
1617 likeså.
1618 Lensregnskap, sagskatt m. v.
1619/20 „ landskyld av kongens leiegods.
1621/22, 1623/24 « sagefall (bøtefortegnelse).

1623 } 1-dalerskatt.
1633 }

1645 Kopskatt (skatt pr. hode uansett alder, inntekt eller formue).
1646 Leilendingsskatt og odelsskatt.
1650 5-dalerskatten.
1657 Kvegskatt og krøtertelling.
1661 Alm. jordbok med landskyldfortegnelse.
1665 Folketelling av alt mannkjønn over 12 år.
1669 Revidert alm. matrikul med landskyld, leding og tiende-fortegnelse.
1701 Alm. folketelling over alt mannkjønn.
1723 Matrikulrevisjon med opregning av gårdenes landskyld (matrikulskyld), avtak eller tillegg, herligheter, godhet, beliggenhet m. v.
1763 Fogdregnskapene.
1801, Alm. folketelling
1838 Trykt alm. matrikul som innfører daler, ort- og skilling-skylden.
1865 Alm. folketelling.

Ordet ibidem, jbdm., ib. eller ibm. betyr fra samme gård eller samme sted.

Etter 1820/30 årene er årstallet for skjøter o. a. hjemmelsbreve og dokumenter hentet fra skjøte- og pantebøker.

29. KAPITEL.

Gårdene i Røvik sogn.

Sognet ligger på Fannefjordens sydside, dels mot denne fjord og dels mot Karlsøyfjordens østbredd, som her sydover fra Bolsøysundet danner en rekke viker, våger og nes, hvorfor bygden her kalles *Vågann*, og omfatter de fleste av grendens bustader. Fra Vågann fører Gjeitneselvens brede dal omtrent rett i øst på Horjas og Skålas nordside; fra mittre del av denne dal og østover ligger Solomdal- og Tollåsgrenda, som ved Solomdalskaret står i samband med den del av grenda som ligger ned til Fannefjordens sydside - eller gårdene Franssetet, Fransgjerdet, Stranden, Brokstad, Grønnes og vestligst på Neset ved Bolsøysundet Dvergsnes.

Landskapet i Røvik sogn er åpent mot syd, vest og n.vest, med Skåla og dens utløpere, forholdsvis lave åsformasjoner i øst og sydøst. Bygden er derfor solrik og lett, med fritt utsyn over Karlsøyfjorden, Storfjorden og den lave Bolsøya i vest, som skjermer bygden mot fjorden utenfor. Gårdene i disse grendelag ligger derfor lunt og varmt til; det merkes på skogen, som for største delen er furu. Jordbruksvilkårene er gode, og dyrkingsjordens høide over havet er gjennemsnittlig lav. Veøy herreds nordligste gård, *Vågseter*, hører topografisk til Vågannngrenda og ligger tun ved tun mot bustadene under Hovdenakken i Bolsøy.

Tollåsen, Gård nr. 1.

Gården er den østligste i Røvik sogn. Tunet ligger fra gammel tid i Tollåsliens sydvestskråning, og altså i Gjeitnesvassdragets nordre dalside. Gårdens samlede område strekker sig fra Lilleskåla i syd til Fannefjorden i nord. Det er en skoggård, hvad den

sikkert har vært i al historisk tid. Dens ophav må føres tilbake til oldtiden og antakelig til dens forhistoriske avsnitt (se foregående kapitel), og må med sine 3 vog fiskeleielandskyld antas å ha tilhørt de ophavelige odelsgårders sekundærklasse som en fullgård. I den første kilde som er kjent for gården -- Rike Torsteins jordbreve i avskrift fra 1575, hvis originaler må antas å datere sig tilbake til 14 h. tallet, nevnes *Tiellos* som delvis tilhørende Rike Torstein (Torstein Askelson Bjerke - se første del), og er allerede da utgått som bonde-odel og drives som bøksel- eller leilendingsgods, nevnes ikke i sølvskattmnt. av 1520, derimot i manntallet av 1596 over skattefrie

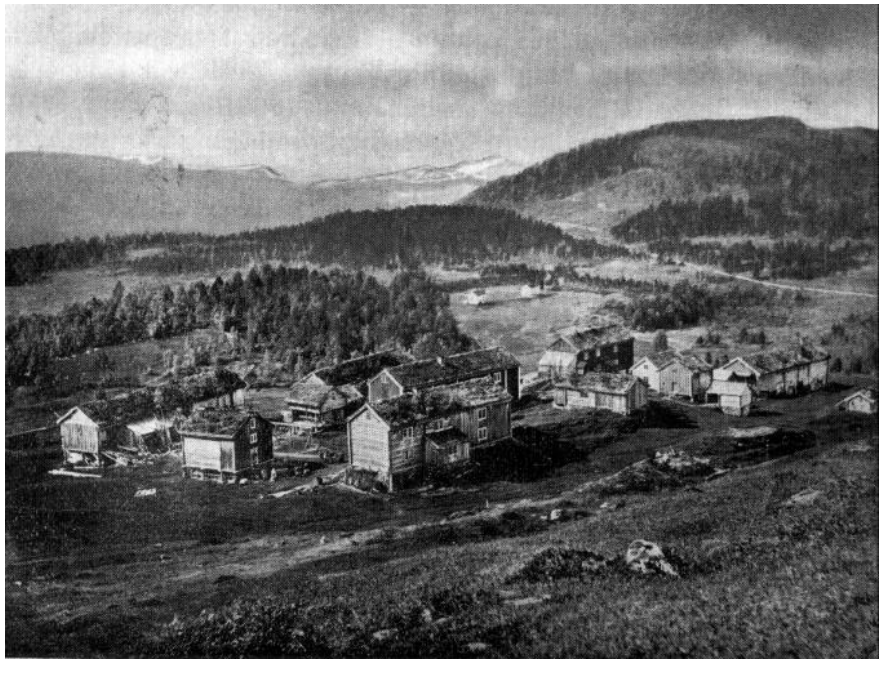

Tollås gårdstun ca. 1870.

leilendingsbønder med Erich og Olluff som brukere. I samme års sagsk.mnt. nevnes Erich som eier av en flombsaug med 22 tylters kjøbmannsbord i årsskur. 1603: leilending bønder: *Bendigt Thollaass, Joen ibid.* 1609: Joen Thollaas med en flomsaug (30 tltr.) 1611 dalerskatten : *Jon og Erich* Thalleraas som brukere. 1611 leding 1 tund korn, 1½ m. smør. I 1614 er fremdeles *Joen og Erich* brukere,

1617 Joen og Størcker og husmann Olluff Tollaas. I 1621 svarer Joen Thollaas pendingskatt for en sag med 2 dlr. og en liden kvern med 1 ort, det er to drenge på gården, begge heter Olluff. Eier ikke angitt 1623. Leilending er fremdeles Størcker Thollaas Joenn thollaas står opført som saugeier 1633 leilendinger Povel thollaas Størker ibm. husmann Hans Thollaas. Saugen består. Kopskatt 1645, to leilendinger Størker Toldaas og Encken, Størker er gift, han har 1 sønn og 1 datter. Encken likeså. 1646, gården opført som halvødegård, leilendinger Arne Tholdaass og Størcker ibm. 1650: 3 vog i gården eies av statholder Hannibal Sehested g. m. kong Chr. IV.s datter Ulrikke Eleonore, gården har derfor tilhørt den opsamling av gårder som Chr. IV. overdro svigersønnen - bl. a. Vestnesgodset. Gården har siden 1583 tilhørt kongen og før Gyrvh. Fadersdtr. Sparres godsansamling; sammen med Vestnesgodssamlingen gikk dette i 1639 over til Hannibal Sehested men blev tatt tilbake under kronen rundt 1659. Leilendinger Størcker og Arne Tholdaass, som hver bruker en halvpart, 1½, vog fiskeleie. En saug beskattes med 10 daler som Beckesaug som det er ,,gandsche ringe tømmer og brug til." Drenger: Erich og Joenn Tholdaas hver med ½ dlr. i skatt. 1657 opføres ialt fire brukere : Ole Toldaas 1 hest, 9 kjør, 7 geiter, 5 får, Størcker Toldaas 1 hest, 7 kjør, 5 geiter, 6 får, Encken 2 geiter, 2 får, 2 kjør, Olle Poffuelsen 2 hester, 6 kjør, 6 får, 4 geit. Den samlede kvegskatt blir 2 daler 3 ort og 33 sk. 1661 : en halvpart eies av lensherre Peder Wibe, den annen av Veøy sogneprest, hver med 1½ vog. Wibe forestår bøkselen - d. v. s. gårdens utleie. Folketall av 1665 (alt mannkjønn over 12 år) Toldaas, landskyld 3 vog, tre leilendingsbønder, Ole Størckersen 50 år, Sæmund 46 år, Olle Poffuelsen 40 år, drenge: Johanes Poffuelsen en krøbling och gammel soldat 30 år, Knud Johansen 14 år, knegt Thollach Rasmussen 26 år. 1669: Leilendinger Olle og Simon Størcherssn og Olle Pouffelsen : Eiere Oberst Reinh. v. Howen som nu eier Vestnesgodssamlingen, l½ vog. Veøy prest l½ vog. Obersten har bøkselretten. Pending 3 ort tiende 4 tdr. aure (havre) småtiende 3 ort 1 kvern 6 skil. Folketall 1701, opsitter Peder Tollaasen, søn Olle Pedersen 12 år, tjenestekarl Erik Jensen 20 år. Opsitter Anders Tollaasen 40 år, sønner Anders 12, Claus 8, Jens 6, Tjenestekarl Claus Tollaas 40. 1723 anføres om gården: 3 opsittere, Rådmann Holst eier l½ vog og bøxler gården. Zacharias Flovig med bøxel 1 vog 1 p. 12 m. Ingen husmænd, aflagt sæter, 1 fj. ira gården, skoug til husbehov, 2

bekkekverner, intet fiskeri uden af havet, hielpelig fegang, gården ligger i baglien 7 miil fra haved, ringe jordart uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen leilighed til rødning, udsæd 3 skjep blandkorn 7 tdr. 7 skipp. hafre, avling 48 læs høe, 3 hæster 11 kjør, 30 småfæe taxt (landskyld) 3 vog, forhøiet 12 mark. 1762: Toldaas saug er under forsægling, isaamaade intet derpaa skaaret. Fogedregnskap 1763 : Cammerraad Alsing eier og bøksler 1 vog 1 pd. 12 mk. Sakarias Flovig (Zacharias H. Holck?) 1 vog 1 pd. 12 mk. tils. 3 vog, åsiddere : Peder Olsen, Søren og Ole Andersen som hver bruker 1 vog; herunder en saug. Skjøte tinglest 18/10. 1772 fra Jacob Pedersen Marselius til Ole Alsing paa 1½ vog (halvparten) i gården for 16 rdlr. Fru Marselius betegnes som en datter av kaptein Frederik Wissløff og har arvet den solgte part i Tollaas av sin far. Auksjonsskjøte på 2 vog i garden tilh. Ole Alsing til Peter Møller for 470 rdlr. opsitterne samtlige opsagt til neste faredag 1775, opsittere var Ole Tomesen, *Nils Eriksen* og Ole Andersen, tingl. 25/10 1784. I 1785 har disse Tollaasmenn opnådd kongelig privilegium til å skjære 800 bord på Tollås sag; de har altså eiet sagen ihop. Skjøte tingl. 25/6 1792 fra P. Møller til Anders Olsen på 1/3 part i d. g. eller 1 vog fiskeleie med bøksel og landskyld samt 1/3 part udi d. g.s skoug, savbrug og kvernebrug for 199 rdlr. Samtidig utstedes og tinglyses skjøter fra d. s. til Nils Eriksen og Anders Findsøn. Gården går altså ved disse skjøter som alle er utstedt 21/1 1792 ut som leilendingsgods. Kjøperne grunnlegger eiendomsodel til hver sitt bruk utgjørende 1/3 part med 1 vog skyld på hvert. Samtidig gir Anders Olsen Tollaas kår til sin far Ole Andersen som nu opgir sin bøksel. I det skjøte som Peter Møller gir kjøperne heter det: „- alle trende skal være forpliktet for sin livs tid og deres etterkommere sålenge noen av leilendingene er ilive å selge selgeren og hans arvinger gårdens produkter og alle bord som på sagen skjæres samt tjære og nye tønder for de gangbare almindelige priser som andre betaler uden avinds bud. Birkeved skal betales med 2 ort og 12 skill. favnen levert Molde".

I 1801 bodde følgende personer på gården :

1, Familie: Nils Eriksen 50, Anna Larsdtr. 50, i 1 ste ægteskab, Bonde og Gaardebruger. Iver Nilsen 22 ugivt national soldat, Erich 18 ugivt, Mallena 20 ugivt, Alles 11, Anna 6, Mildri 3, deres Børn. 2. Familie : Anders Olsen 36, Giertrud Thronsdtr 32, i 1 ste ægteskab, Bonde og Gaardebruger. Giertrud Andersdtr. 3, Synov Andersdtr. 1, deres Børn. Peder Olsen 15, Tyri Olsdtr 35 ugivt, Guri

Erichsdtr. 34 ugivt, tjenestefolk. 3. Familie: Anders Findsen 37, givt 1 Gang, Anna Eriksdtr. 51, givt 2 Gang, Bonde, Gaardebruger. Tomas Olsen 21. Erich 18, Ole 16, Anna dtr 13, deres Børn.

4 de Familie: Ole Andersen 58, Kari Olsdtr. 57, i 1ste ægteskab, Huusmand uden Jord. Guri Andersdtr 70, til Leige boende, Enke i 1 ste ægteskab, Almisselem.

Bnr. 1, Tollåsen, av sk. M. 4.32, gl. 1 vog fiskeleie eller 2 daler 5 skill. Odelsgrunnleggerne Nils Eriksen og hustru Anna (Ane) Larsdtr. lever begge i 1801 og er da 50 år; Nils døde før utg. 1807, idet enken skjøter gården til sønnen Iver Nilsen 17/12 1807; han var føtt 1779. Han eier gården framdeles i 1838 og skjøter senere gården til sin eldste sønn, Nils Iversen uten at skjøtetiden. kan sees av skjøteboken; på sommertinget på Lønset 19/6 1877 skjøter Nils Iversøn gården til sin sønn Iver Nilsøn f. Tollås, g. m. Karen Marie Andersdtr. Brokstad. Deres sønn, Nils Iversøn Tollås får skjøte fra faren 30/9 1926 og innehar nu gården. Han er g. m. Gunda Kristiansdtr. Stensvold. I tiden 1792 til 1939 er såvidt det kan sees av skjøteboken ikke den minste del av gården frasolgt.

I 1865 bodde følgende personer på gården Lnr 168: Nils Iversen grdm. selveier 50, Ane Johansdatter hans kone 46, Iver Nilsen 14, Johan 9, Edvart 4, Gjertru dt 16, Ingeborg Anna Nilsdt. 12, Andrine 7. Karen Arnesdtr. tjenestepige 23. Alle født i Bolsø. 1 hest, 8 stort kvæg, 20 faar. Utsed: ¼ td. byg, 5½ havre, 3 tdr poteter. Gutorm Amundsen husmand m. Jord 36, f. i Våge pr.gj. Nella Nilsdtr. hans kone 37, f. i Bolsø, Andreas Pedersen 10, Nils Guttormsen 7. Knud Andreas Guttormsen 6, Olaus Gutormsen 4, Mattias Gutormsen 2, Guri Anna dtr. 1, deres barn, født i Bolsø. 6 faar, 3 gjeter, utsed: ¾ td. havre, ½ poteter. Lno 169 a : Ole Olsen, selveier 45, f. i Bolsø, Mali Iversdtr. 37, f. i Bolsø, Oliver Olsen 13, Olufine dtr. 15, Ingeborg Josefine 11, Bereth Ingine 8, Martine Emilie 6, Anna Karoline 4, Ole Augustinus 1, deres børn, f. i Bolsø. Bereth Olsdtr. tj.pige 22. 2 hester, 5 stort kvæg, 16 faar, 1 svin, udsæd: 2 td. havre, 3 tdr. poteter.

Lnr. 169 b: Ole Olsen yngre, selveier 37, Ingeborg Anna Olsdtr. 35, Oluf Olsen deres søn 8. Alle f. i Bolsø. 1 stort kvæg, 6 faar. Udsæd : ¾ td. havre, ¼ poteter.

Lnr. 170: Nils Knudsen, selveier 35, Marie Ottersdtr. 28, Oline Nilsdtr. deres barn 3, Marie Knudsdtr. tj.pige 29, Peder Andreas Arnesen tj.dreng 16, Otter Larsen føderådsmand 66, Sønnøve Knudsdtr. hans kone 64, Alle f. i Bolsø,

Bnr. 2, Tollåsen, sk. M. 4.32, gl. 1 vog fiskeleie, (2 daler 5 skilling.) Odelsgrunnleggeren, Anders Findsøn var føtt 1764, g.m. enke Anna Erichsdtr. (Tollås?) f. 1750. De fem barn som opgis i 1801 er alle av hustruens 1. ekteskap med Ole Olsen (Tollås?) Anders Findsøn skjøter gården til sin hustrus yngste sønn, Ole Olsen, f. 1785, antakelig da denne blev myndig i 1806. I den off. matrikul av 1838 står Nils Jacobsøn som eier; ifølge skjøteboken har Ole Olsens sønn, Anders Olsen fått skiftehjemmel 29/5 1838, og skjøter gården ved høsttinget på Lønset 18/10 1849 til sin bror, Ole Olsen Tollås.

Ved skifte etter Ole Olsen, som må være død umiddelbart før 16/5 1881 utlegges gården til sønnen Olliver Olsen, som døde før 10/2 1882, idet hans enke, Marie Tollås da får utskiftebevilling -" den kommer nu under auksjon og 18/1 1895 får Erik Olsen Staurset (Tollås) auksjonsskjøte og eiet gården til 1920. Da sønnen Oluf Eriksen er utvandet til Amerika, overdrar Erik gården til sin datter, Severine, senere gift med Peder Larsen Draagen fra Bud.

Bnr. 3, Nymarken, sk. M. 0.42, gl. 13 skilling er utgått ved skjøte til Ole Olsen Solemdal, tinglest 20/6 1860. Ole Olsens datter, Ingeborg sees å være blitt eier før 1898; ved skjøte av 21/11 1898 overdrar hun bruket til sin datter Ingeborg Gjertine Olsdtr. + kår. En myrstrekning under Frantssætet medfølger, tgl. 21/11 1898.

Bnr. 4, Tollås, sk. M. 3.37 gl. 1 vog fiskeleie, 2 daler og 5 skilling. Odelsgrunnleggeren Anders Olsøn var gift med Gjertrud Tronsdtr.; de var føtt henh.vis 1765 og 1769 og hadde i 1801 2 barn, Gjertrud og Synnøve. Ingen av deres barn overtar gården, som etter 1801, men før 1838 er overgått til Michel Knutsen ved skjøte fra Anders Olsøns arvinger. I matrikulutg. 1838 står Otter Larsen Tollås som eier; han fikk først skifteskjøte 30/5 1841.

Nils Knutsen Tollås og h. Marie er eiere i 1898 og overdrar da, 18/1 gården til sin svigersønn, Ingebrigt T. Torvik, g. m. Oline Nilsdtr. Tollås.

I 1924, 15/3 blir deres sønn, Nils Knutsen Torvik eier, g. m. lærerinne Mina Holtmon.

Bnr. 5, Nordly, sk. M. 0.03, utgått fra bnr. 4 ved skjøte til Bernhard Rasmussen Flaaten, dat. 10/12 1926.

Bnr. 6, Haugen, sk. M. 0.32. Bruket er utgått av bnr. 4 og grunnlagt av Knut G. Tollås ved skjøte fra Nils I. Tollås dat. 18/11 1929 og eies nu av Peder Knutsen Tollås fra 22/12 1937.

Bnr. 7, Torshaug, sk. M. 0.02, likeledes utgått av bnr. 4 og grunnlagt av Torvald I. Torvik ved skjøte fra Nils I. Torvik 1/3 1930.

Bnr. 8, Langgjerdet, sk. M. 0.57, utgått fra bnr. 2, grunnlagt av Anton I. Torvik ved skjøte av 2/11 1936.

Solomdalen. Gård nr. 2.

Gården ligger i Gjeitneselvens dal med tunene i dalens solside fra Røvikåsens østre avhending østover til Tollåsen. Om navnet se foregående kapitel. Gården antas optatt i oldtiden og sees nevnt i Aslak Bolts jordbok 1440 som angir erkestolen som eier av „j øresbol af *Soleime* i bylinxey attunge"; dette må antakelig sikte til d. g. I 1537 blev erkebiskopgodset og dermed dets part i g. inndradd under kongen. I 1650 sees statholder Hannibal Sehested å være eier av hele gården; det betyr at den har tilhørt dels erkestolen, dels Vestnegodset i tidligere tid, antakelig siden middelalderen. I 1661 er lensherre Peder Vibe eier, i 1669 oberst v. Howen, 1723 rådmann Hans Holst (Trondhjem) og i 1763 cammerråd Ole Alsing; den 13/3 1772 blir Bolsøy kirke eier, idet kirken overtar Solomdalen mot å overlate Meeg. Makeskiftebrevet er utstedt i Kjøbenhavn. I 1799 er if. skjøteboken *Veøy* kirke eier av 2 p. 15 m. i gården og i 1800 av bøkselretten til 1 vog 18 m. Fra nu av er gården ikke leilendingsmen odelsgods. Gårdens eldste landskyld var 3 vog samlet, altså en helgård. Følgende brukere finnes: 1596 Olluf Solemdall, 1603 Encken på Solumdall en flomsaug (40 thølter). 1609 Beritte Sollumdalle, flomsaug (40 thølter), antakelig enken. 1611 Beritte Sellumdall og Knud Sellumdall opsittere, Peder Sollumdall husmann. 1614 Berite og Knud Solumdall brukere. Frands Sollumdal husmann (Franssætet ?) 1617 Knud Sollumbdall, Saamund brukere, husmann Frandz, dreng Olluff, 1621 Frandz husmann, Knud Sollembdal har sag og sammen med Sæmund en „flombquern". Leilendinger 1623 Knud og Sæmund Sollemdall, Fossleie Knud Sollemdalls saug 2 dlr. 1633 samme opsittere, samme saug. 1645 Encken Solumdal, 2 døttere, en søn, 1 ort

8 sk. i skatt. Sæmund Solemdal, hustru 1 dreng og 1 pige 1 ort 8 sk. 1646 betegnet som halvgård, Erich og Semund brukere, sag som før. I 1650 betegnes sagen som en Becke Saug som det gandsche Ringe Tømmmer og brug er till. 10 dlr. skatt, fremdeles halvgård. Erich bruker 1½ vog 18 m. Semund 1 vog, drenge og sønner Anders og Thrund Sollembdall. 1657 Lille Erich Sollemdall 1 hest 9 kjyr, 2 geit, 3 får Stor Erich Knudsen ibm. 7 kjyr, 3 geit, 2 får. Simen och hans sønn Oelle ibm. 1 hest, 12 kjyr, 5 geit, 4 får. 1661 Leilendinger Ole 1 v. 18 m. Stor Erich 2½ pund 3 m. Lille-Erich 2½ pd. 3 m. altså tils. 3 vog landskyld. 1665 skyld 3 vog, opsittere Oluff 39 år bruker 1 v. 18 m. Store Erich 73 år, Lille Erich 40 år, drenger Hans Semundsen 26 år; en vanfør dreng. Knegt Ole Øriesen 23 år, husmann Erich Olsen 56 år. 1669 leilendinger Erich Knudsen (Stor-Erich), Jacob Knudsen, Olle Simundsen, leding, 3 ort 8 sk. tiende 4½ tønde (aure) korn, småtiend 1 dlr., 2 querne, lands. 3 vog. På tingstedet Lønset 27/4 1689 tinglest stevning fra Aage Aagesen (Molde) mot Knud Erichsen Sollumdalen for at Knud hadde kallt Aage Aagesen en kjeltring; 1701 opsittere leilendinger Iver 40, Erich 28, Hans 44 år, barn Olle Iversern 9, Erik Hansan 9 år, dreng hos Erik, Peder Eriksen „forig soldat" 40 år.

1723. 3 opsiddere. Raadmand Holst ejer og bøxler. Ingen husmand. 1 aflagt sætter ½ fj. fra gaarden, skoug til huusbehov og lidet saugtømmer. 3 bekkeqværner for 18 s., intet fiskerie uden af haved. Goed Fægang, gaarden ligger i sollien 6¾ mil fra haved, god jordart, viis til korn, god til eng, letvunden, ingen leilighed til rødning. Sæd: 3 skp. blandkorn, 12 td. hafre. Avling: 60 læs høe. Creatur: 3 hæster, 14 kiør, 15 ungnød, 24 smaafe. Gl. taxt: 3 vog. Forhøyd: 1 pd.

1772: Bolsø kirke makeskifter til sig gården Solomdalen fra Cammerraad Ole Alsing mot kirkens gård Meeg. Solomdalen betegnes da som velopbygget med fornøden skov og 3 opsittere. Makeskiftebrevet er utstedt i Kjøbenhavn. 27/1 1799 kjøper Erich Lassesen bøkselretten til 2 ort 16 sk. landskyld for 296 rdlr. av Veøy kirke. 23/6 1800 Erik Knudsøn S. kjøper av Veøy kirkes eiere 2 p. 15 m. for 204 rdlr. 16 sk. 22/9 1800 opsitter Mikkel Olsøn, foreldre og kårfolk Ole Anderssøn og h. Karen Mikkelsdtr. 29/7 1802 saugbesikt. Leilendinger 1800 Ole Knudsøn og h. Marit Ellefsdtr. oplader sin bøksel til fordel for sønnen som nu kjøper bruket til odel. 22/9 1800 Mikkel Olsøn tilstår sine foreldre Ole Andersøn og Karen Mik-

kelsdtr. kår. Erik Lassesen selger (bøkselretten for) gården til Ole Knudsen for 291 rdlr. 2 ort, 16 sk. Gården er nu delvis ført tilbake til bondeodelsgods for Erik Knudsøn og Ole Knudsøn, men Veøy kirke eier ennu 1 vog 18 m. - altså noe over tredjeparten. I 1801 bodde følgende personer på gården:

1. Familie: Ole Andersen 60, givt 2. gang, Bonde og Gaardebruger, Karen Michelsdtr. 56, givt 1 gang, Michel Olsen 26 ugivt, national soldat, Ole 17, ugivt, Giertrud dtr. 24, ugivt, deres Børn. Guri Hansdtr., 38, Tjenestepige.

2. Familie: Ole Knudsen 68, Marit Ellefsdtr. 64, i 1ste ægteskab, Bonde og Gaardebruger, Beret Olsdtr. 30, ugivt, deres Datter, Anders Hansen 35, Ole Erichsen 20, Ole Arnesen 16, Elen Arnesdtr. 22, deres tjenestefolk, alle ugivt.

3. Familie: Knud Erichsen 49, Anna Erichsdtr, 48, i 1ste ægteskab, Erich Knudsen 17, Erich Knudsen den yngre 15, deres Børn. Marit Pedersdtr. 31, ugivt, Gulou Erichsdtr. 30, ugivt, deres tjenestefolk.

Bnr. 2, sk. M. 7.10, gl. 1 vog 18 m. (2 dlr. 2 ort 6 sk) eier 1830 Ole Monsen Solheimdalen. Han skjøter 17/10 1830 bruket til sønn, Mons Olsen, som 21/10 1872 skjøter til sønn, Lars Monsøn Solemdal, som skjøter til sønn Matheus Larsøn Solheimdal dat. 6/6 1902. Lars Matheusen Solemdal får skjøte fra faren 28/4 1937.

I 1865 bodde følgende personer på gården:

L.nr. 171 a Solemdal. Mons Olsen, selveier, 61, Bereth Larsdtr. 64, Lars Monsen, deres søn 29, Bereth Monsdtr, 32, Gjertru Monsdtr. 24, deres døtre, Hans Olsen, 21, Olbjørn Olbjørnsen, 17, tjenestedrenger. Alle født i Bolsø 2 hester, 8 stort kvæg, 28 faar, 5 gjeter. Sæd: 3/8 td. byg, 7½ havre, 3 poteter.

Jens Andersen, huusmand med Jord, 48, Marie Andersdtr, hans kone, 42, Andreas Jensen, 18, Knud Jensen 11, Marith Jensdtr 7, deres Børn. Alle f. i Bolsø. 2 stort kvæg, 9 Faar, 3 Gjeder. Sed: 1½ td. havre, 1 Poteter.

Lnr. 172 a. Peder Eriksen, selveier 46, Ane Steffensdtr. hans kone 46, Erik 22 og Olaus Pedersen 14, deres sønner. Anna 20, Marith 18, Synnøve 12, Petrine 6 og Karoline Pedersdtr. 4, deres døtre: Alle f. i Bolsø. 2 hester, 7 stort Kvæg, 20 Faar, 9 Gjeder, 1 svin. Udsæd: ¼ td. byg, 6½ havre, 2½ poteter.

Lnr. 173 a Solemdal. Mikal Andersen selsveier 25, Mali Knudsdtr. hans kone 25, Anders Mikalsen 2, Bereth Mikalsdtr. 1. Alle f. i Bolsø. 2 hester, 8 stort kvæg, 26 faar, 9 gjeder, Sed; 7 td, havre,

2½ poteter. Knud Andersen tjenestedreng 21, f. i Bolsø, Bereth Hansdtr. tjenestepige, ugift, 46, Oline Endresdtr. hendes datter, 10, begge f. i Grøtten pr.gjeld, Peder Andreas Andersen tjenestedreng 14 Anders Mikkelsen, Føderådsm. 60, begge f. i Bolsø, Bereth Ingebretsdtr. hans kone 56, f. i Grøtten pr.gj., Bereth Andersdtr. deres datter 15, Sivert Johansen Huusm. m, Jord 32, ugift, Bereth Anna Johansdtr. bestyrer Broderens Huusholdning, 38, ugift, Gjertru Anna Andersdtr., hendes datter 8. Alle f. i Bolsø. 5 faar, 1 gjed. Ole Mikkelsen, huusm. m. Jord 33, sed: 1 td. havre, 1 td. poteter, Karen Mikkelsdtr. bestyrer Brorens Huusholdning, 36, ugift, Markus Mikkelsen Huusm. m. Jord 56, enkemand. Kreatur: 6 får, 6 gjeter, sed: ½ td. havre, 1 td. poteter. Beret Sivertsdtr. tjenestepige 46, ugift. Alle. f. i Bolsø.

Bnr, 2, Bøen, sk. M. 0.81 utgått fra bnr. 1. Ole Olsen Solemdal blir eier 9/8 1875, død før 24/6 1892. Enken Randi Olsdtr. overdrar bruket til sønn Olaus Olsen 28/9 1911.

Bnr: 3, sk. M. 4.79 (2 dlr. 2 p. 15 m.). Av dette bruk eier Veøy kirke i 1800 ennu en part svarende til en fiskeleieskyld av 2 p. 15 m. Det kan ikke sees av skjøteboken når eller med hvilken leilending dette eierforhold ophører. I 1838 eies hele bruket (1. nr. 172) av Ole Eriksen med en matr.skyld av 2 dlr. Ole Eriksen er død før 5/3 1840, idet hans bror Peder Eriksen da blir utlagt gården på skifte etter ham. Peder er eier til 6/3 1902, da dattersønnen Peder Torsteinsøn får skjøte. Peder Eriksen f. 1819, g. m. Ane Steffensdtr. f. 1819. Erik Pedersen overtar bruket ved skjøte fra faren Peder Torsteinsen 23/9 1929.

Bnr. 4, Midtgjérdet, sk. M. 0.54 (gl. 16 skill.) er utgått fra bnr.-ne 3 og 6. Enken Synnøve Knutsdtr. og Anders Mikkelsøn skjøter bruket til Markus Mikkelsøn 21/1 1846. Markus Mikkelsøn skjøter 23/6 1866 til Peder Olsen Tollås; dennes arvinger til Anna og Karl Aandahl 9/4 1894. Deres sønn, Ole K. Aandahl får skjøte 18/5 1937 og gir sine foreldre og søsteren Josefa kår.

Bnr. 5, Midtgjerdet, sk. M. 0.42 (22 skill.). Utgått fra bnr.ne 3 og 1. Ole Mikkelsen får skjøte 24/10 1868; hans arvinger skjøter til datteren Ane Bergsfjord 17/10 1912,

Bnr. 7, hagen, sk. 12 øre, utgått fra bnr. 3 og 6. Mikkel Andersen skjøter til Peder Eriksen 20/6 1901. Hans Olsen Solemdal eier og skjøter til Per Karlsen Aandal 15/11 1922.

Bnr. 8, Solheimsbø, sk. 31 øre, utgått av bnr. 1. Matheus Lar-

sen skjøter til Andreas Jensen Solheimdal 19/6 1903, fra Andreas Jensen til Ole Olsen Nakken.

Bnr. 9, Solheimdalen. Skyld Mark 0.18. (Fra bnr. 1 og 6). Skjøte fra Matheus L. Solheimdal og Mikal A. Solheimdal til pike Serianna Sivertsdtr. Solheimdal, dat. og tgl. 21/10 1904. Auksjonsskjøte til Peder Pedersen, dat. 7/9, tgl. 22/9 1908. Skjøte fra Peder Pedersen til Andreas Tisthammer, dat. 3/3, tgl. 15/3 1934.

Bnr, 10, Hagen. Skyld Mark 0.22. (Fra bnr. 6). Skjøte fra Mikal Andersen Solheimdal til døtrene Marie og Olianna. Bruksrett for selgeren for livstid, dat. 14/10, tgl. 24/10 1913. Kjøpekontrakt fra Mikal Andersen Solheimdal til Knut Mikalsen Solheimdal, dat. 6/10, tg1. 20/10 1923.

Bnr. 11, Solstad. (Fra bnr. 1). Skyld Mark 0.50. Skjøte fra Mathæus Solheimdal til sønn Ole M. Solheimdal, dat. 23, tgl. 24/4-37.

Bnr. 22, Biltun. Skyld Mark 1 øre (Fra bnr. 3). Skjøte fra Erik P. Solheimdal til Konrad og Bastian Solheimdal, dat. 24/4, tgl. 12/5-37.

Bnr. 13, Bjørkelund. Skyld Mark 1 øre. (Fra bnr. 3). Skjøte fra Erik P. Solheimdal til Peder P. Solheimdal, dat. 24/4. tgl. 15/5-37.

Solomdalsgjerdet, Gård nr. 3,

Gården må antas utgått fra Solomdalen i middelalderen ; derpå tyder navnetillegget -gjerdet, d. e. en inngjerding i eller fra Solomdalen, Eierforholdet fra middelalderen og inntil gårdens bondeodel blev gjenreist på slutten av 17 h. tallet er det samme som for Solomdalen; gården hørte til Vestnesgodset og var altså fra 1583 i kongens eie, senere til forbi 1650 i Statholder Hannibal Sehesteds, Peder Wibes, Oberst Reinh. v. Howens, Rådmann Hans Holst, hans arvingers og kammerråd Alsings besitting, og har i hele denne tid vært drevet som bøksel- eller leilendingsgods. Den siste leilending var Knud Iversøn Solomdalsgjerdet, som kjøpte gården av kammerråd Alsings arvinger i 1784. Landskylden var 1 vog fiskeleie. Gården har fra 1606 og til 1784 alltid vært på en brukers eller leilendings hånd:

1606 Rasmus på Gjerde, en Anders på Gjerde, som i 1609 måtte bøte ½ dlr. „for hand i lige maade forsømmede Predickenn formiddelst druckenschab“ må være dreng på gården. Fra 1611 til forbi 1650 heter leiebonden Erich i Gjerde. Iffuer Gjerde skatter 1623 med 1 ort (altså dreng). Husstand 1645 Erich, hustru, 1 dreng, 1 pige. Olle Gjerde, hans hustru, 1 tjenestepike, dette tyder på at det har bodd to familier på gården da. 1657 besetning 2 hester, 10 kjyr, 4 geit, 5 sauer, bruker Oelle, 1661 likeså. I 1665 skrives navnet Olluf, 61 år, drengen heter da Ole Knudsøn 20 år. Det er da gårdens mannlige befolkning. 1669 er Olle Erichsenn opført som bruker.*) Landskylden er nu forhøiet til 1½ vog; Ole må altså være sønn av den tidl. leilending Erich. Folketelling 1701 viser atter Erich, 52 år som bruker med sønnene Olle 17 og Poul 14 år. I matr. 1723 er anført: 1 opsidder. Raadmand Holst ejer og Bøxler. Ingen huusmand. 1 aflagt sætter ½ f. fra gaarden, skoug til huusbehov og lidet saugtømmer. 1 bekkeqværn for 6 s. Intet fiskeri uden af haved. Er af samme beskaffenhed som sollemdahl. Sæd: l½ skp. bl.korn, 4 td. hafre. Avling. 24 læs høe. Creatur: 1 hest, 7 kiør, 4 ungnød, 12 smaafæ. Gl. taxt: 1 vog. Forhøyd 1 p. 12 mrk.

I 1757 avholdes syn og skjønn over gårdens skog, antakelig av hensyn til sagskuren. 1763 bruker Iver Knudsøn. 25/10 1784 selger kammerråd Ole Alsings arvinger gården - 1 vog - med bøksel og landskyld - til Knud Iversøn Solomdalsgjerdet for 40 rdlr. Knud Iversøn Solomdalsgjerdet var føtt 1761, g. m. Beret Olsdtr. f. 1678. I 1801 innløser han gårdens ledingsskatt. 3 tveiter korn og 3 mark smør før 14 rdlr. Etter skjøteboken har Knud Iversøn Solomdalsgjerdet kjøpte gården (1 vog landsk. med bøkselretten) av Kammerråd Alsings arvinger for 40 rdlr. og fikk skjøte 25/10 1784 Dette stemmer ikke med det kårbrev som Knud Iversøn oprettet til faren, Iver Knudsøn 24/10 1791, og som lyder: „Imod det mig av min kjære fader Iver „Knutsøn Solemdalsgjerdet for nogle år siden meddelte skjøde på „gården Solemdalsgjerdet, er jeg bleven forbunden ligesom jeg i kraft „af dette mit kårbrev, forbinder mig at svare bemeldte min kjære „fader og hans hustru min stedmoder Mildrid Torsteinsdatter udi livs „tid følgende kår og ophold af før bemeldte gård som jeg anskaffer „mine foreldre så lenge de begge lever 7½ tønne havre ½ tønne „bygg af forsvarlig korn, foster til 2 kjør og 8 småfekreaturer. Til „besvarelse så længe som mine foreldre forgodtbefindende anskaffer jeg dem fri brænde af gårdens skoug samt hugget og fremkjørt.

*) Oberst v. Hoeven eier.

„Når en af mine foreldre ved døden avgår da nyder den længstleven-
„de ikkun et kofoster og foder til 4 småfæ så og 3de tønder havre
.og ¼ tønde byg samt frit hus og brænde således som 3 og 4 part
„formelder. Iøvrig forbinder jeg mig at være mine forældre behjel-
„pelig med tilsyn og pleie, således som af en søn fordres, pålegger,
„egner og anstår, og i fald jeg mod formodning skulde sælge gården,
„da skal dette kår påligge gården så længe mine forældre lever i
„hvis eie gården end måtte være. Hvilket bekræftes under hånd og
„seil, datum Elvsås den 24 october 1791. Knut Iversøn Solemdals-
„gjerde.“

Etter dette har Knud Iversøn fått skjøte av faren, Iver Knudsøn, som må være den som kjøpte gården av Alsings arvinger. Iver Knudsøn Solomdalsgjerdet blir altså den første odelsmann på gården ; han var føtt 1727, og gift i 2. ekteskap med Mildrid Torstensdatter, føtt 1733. Sønnen Knud Iversøn var av første ekteskap f. 1761, g. 1. g. med Ingeleiv Inder-Nes, 2. g. med Beret Olsdtr. f. 1768. Folketellingen 1801 opfører på gården:

1. Familie : Knud Jversen, 40, gift 2 gang, Bonde og Gaardebruger, Berit Olsdtr. 33, gift 1. gang, Jver Knudsen 6, Erich Knudsen 2, Engelev Knudsdtr. 9, deres Børn. Hans Hansen 27, ugivt, national soldat, Ole Arnesen 18, Marit Olsdtr. 27, Anna Erichsdtr. 36, alle ugivt. Deres tjenestefolk.

2. Familie : Iver Knudsen 74, Mildri Torstensdtr, 68, begge i 2. ægteskab, Lever af et vilkår af Gaarden.

Knud Iversøn innløser i 1801 gårdens ledingsskatt av sorenskr. Peder Leth Øwre for 14 rdlr. Ledingen var årlig 3 tveiter korn og 3 merker smør. 1838, gnr. 3, bnr. 1, *Solomdalsgjerdet* sk. 2 dlr.4 ort, 12 sk. (1 vog fiskeleier eier Iver Knudsøn føtt 1795, g. m. Sara Torstensdtr. Fuglset. De gir skjøte 3/12 1855 til sønnen Knud Iversen, g. m. Live Olsdtr. Ophaug, f. 1820, d. 1906. Folketelling 1865:

Lnr. 174 a Knud Iversen, selveier, 45, f. i Bolsø, Live Olsdtr. hans kone, 44, f. i Lom, Iver Knudsen 10, Ole 8, Andreas 5, Sara Knudsdtr. 7, Gjertru 4, deres barn. Iver Iversen, dreng, 25, Endre Olsen, do., 13, Olianna Olsdtr. 17, alle f. i Bolsø. Oline Olsdtr. 24, f. i Læssø, deres tjenere. Iver Knudsen, Føderådsmand 70, Sara Larsdtr.. hans kone 70, Anders Iversen, logerende snekker 32, Ole Iversen, syg søn 35, Ane Iversdtr. tjenestepige, 37. Kreatur: 2 hester, 11 stort kvæg, 36 Faar, 18 gjeder, 1 svin. Sed: ¾ td. Byg, 8½ td. Havre, 4 td. poteter. Nils Johansen, Huusm. m. Jord, ugift, 34, f. i Bolsø. Karen Nilsdtr.

bestyrer sønnens Huusholdning, enke 63, f. i Bolsø. 5 faar, sæd: ¼ td. havre, ¼ poteter.

Lnr. 174 b. Ole Olsen, selveier 60, Ane Knudsdtr. hans kone 60, Knud Olsen, søn, hjelper Faderen, 34, Bereth Olsdatter, datter 24, alle f. i Bolsø. Kreaturhold: 2 stort Kvæg, 10 Faar, 3 Gjeder. Sæd: 1½ td. Havre, 1 td. Poteter.

Lnr. 172 b, 173 b, Midtgjerdet. Peder Olsen, selveier 38, f. i Bolsø, Ane Johnsdtr, hans kone 37, f. i Læssø, Ole Antonius 3, Ingeborg 5, Anna 1, deres barn, alle f. i Bolsø. 2 stort Kvæg, 7 Faar, 4 Gjeder. Udsæd: 1 td. havre, 1 poteter.

Bøen, lnr. 171 b. Ole Olsen, selveier, 55, Gjertrud Kristoffersdtr. 61, hans kone, Ole Olsen, logerende fisker, 29, Kristoffer Olsen, logerende skrædder, 23, Gjertru Marie Olsdtr., deres datter, 26. Alle f. i Bolsø.

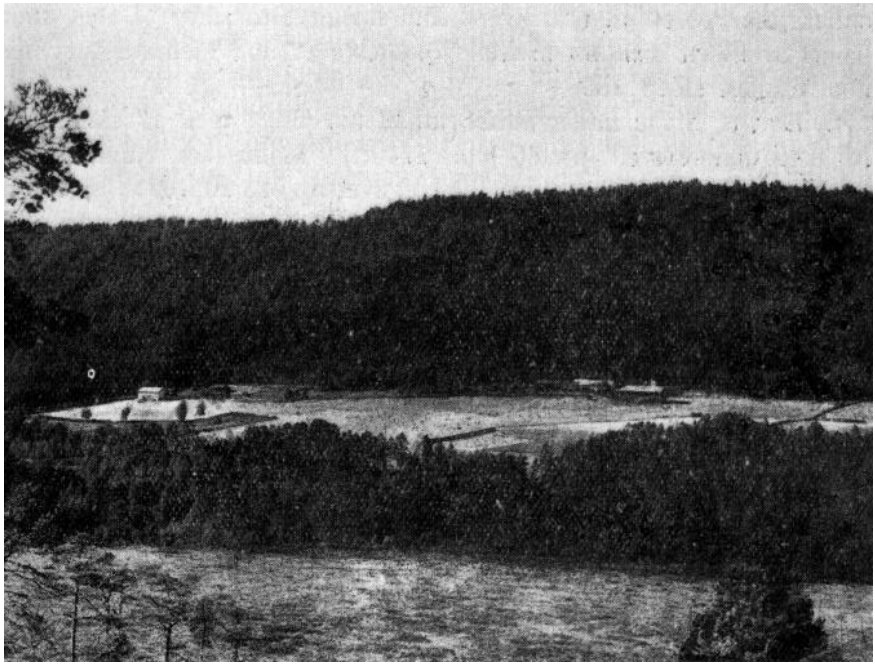

Solomdalsgjerdet.

Knud Iversen døde i 1873, og enken skjøter gården 18/10 1878 til sønnen Iver Knudsøn, f. 25/1 1855, g. m. 1. Synnøve Pedersdtr. Solomdal, i 1880, 2. Aagot Larsdtr, Frøyset fra Frøyset i Veøy.

Han styrer framleis gården når dette skrives og er den fjerde Iver som siden 1623 er bonde på Solomdalsgjerdet, den tolvte bruker siden 1605 og den femte odelseier siden 1784. Iver K. Gjerdet har drevet gården og skogen fram til en av de beste i Bolsøy med 20 storfe, 2 hester og småfe. Han har ombygget eller bygget fra nytt alle gårdens hus, men har faret varsomt med skogen, som er gårdens største herlighet. Han har ingen sønn. Hans datter, Gjertrud, er g. m. disponent ved Dyrkornanleggene, Lars Sætre, og 18/8 1924 skjøtet Iver Gjerdet gården samt gnr. 4, bnr. 5 Saugbrauten til datterens eldste sønn, Knut Larsøn Sætre, som altså nu er eier.

Bnr. 2, Bøen (Gjerbøen) utgått fra bnr. 1 med skyld 17 skill. nu M. 0.85 (gl. matr. nr. 85, løpenr. 174 b.)

28/12 1833 skjøte fra Iver Knudsøn Solomdalsgjerdet til Ole Olsen Gjednes ; skjøtet sees ikke tinglest før 15/12 1860 ; sønnen Knud Olsen får skjnte 12/10 1868, se foran. Han hadde ingen sønn. Hans datter, Ane, blev g. m. Sivert Andreassen Brokstad. Deres sønn, Knud Sivertsen har nu bruket. Skjøte eller nytt hjemmelsbrev sees ikke tinglest siden 1868.

Bnr. 3, Solheimdalsgjerdet, utgått av bnr. 1 med 17 skilling, nu M. 0.40 (gamle matr. nr. 85 lno. 174 c.) Skjøte fra Knut Iversøn Solomdalsgjerdes enke, Live til Iver Iversøn 23/10 1874; skjøte fra denne til, sønn Oliver Iversøn 3/1 1908.

Bnr. 4, Solheimdalsgjerdet („Bakken") utgått av bnr. 1 med 13 skilling, nu M. 0.26 (gl. løpenr. 174 b.). Skjøte fra Knut Iversøn Solomdalsgjerdes enke, Live Olsdtr. til Knut Andersøn Solomdal (f. 1844). Dennes sønn, Anton Knutsøn får skjøte 31/3 1902. Enken Martine skjøter til deres sønn, lærer Knut Solemdal 23/8 1933. Han er gift med Martha Matheusdtr. Solheimdal. Lærer Knut Solemdal blev ansatt i Ødegårds Kreds i Kleive av Bolsøy folkeskole i 1928. Han har sterke kulturhistoriske interesser, hvad serlig hans bidrag til Bolsøyboken gir uttrykk for; hans evner som samler av folkeminne, gammel bruk og skikk, når langt ut over det vanlige og som få kjenner han bygde- og bondelivet i eldre tid.

Franssetet, gård nr. 4.

Gården ligger ved Fannefjordens sørstrand, rett. i nord for og ved Solomdalens utløp i fjorden. Den er antakelig utgått av gården Solomdalen og fins ikke nevnt som egen bustad før i 1646, da *Jens Jemt* og *Peder Jemt* opføres under Franzsædet som ,,Huusmendt og Handtuercksfolck“ hver med 1 dlr. i skatt. Men allerede i 1633 fins eu ,,Franz i fierren“ opført i skattemnt. mellem Talset og Grønnes. 1650: Jens Jempt som ,,Husmand og strandsider”. 1657: Jens Fransætter 3 kj. 1 geit, 3 sau. Ørye Fransætter 5 kj, 5 sau. 1661 opf. Bolsø kirke som eier og Jens som bruker, landsk. 1 pd. Folketall 1665: Jens 40 år, stedssønn Jon Pedersøn 14 år; Jens har følgelig vært g. m. enken. Der er nu to husmenn under bruket, Peder Jonsøn, 60 år og Ole Knudsøn 61 år. Det må antas at Jens og Peder Jemt var Jemtlendinger, og var flyttet til bygden rundt 1645/46; Jens var da 20 år; muligens var de soldater som hadde deltatt i krigen før 1648, da Jemtland blev avstått til Sverige. 1669: Jens Ottersøn bruker, Bolsø kirke eier. 1701. Soldat Knud Fransæde 32 år, sønn Anders Knudsøn 3 år, 1723: 1 opsidder. Vedøe kierke ejer og bøxler, skoug til brendefang. Ingen qværn, intet fiskerie uden af haved. Ringe fægang, gaarden ligger i baglien 6½ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td. hafre. Creature: 1 ko, 2 ungnød, 5 smaafæ. Avling: 5 lass høe. Gl. taxt 12 mrk.

1763 bruker Peder Nielsøn, Bolsø kirke eier. Folketall 1801 : 1 Familie. Haagen Arnesen, 39 Marit Olsdtr. 34, i 1ste ægteskab. Bonde og Gaardebruger. Gunille Haagensdtr 3, deres Datter, Ole Olsen, tjenestedreng, 36, ugivt. 2. Famile. Ole Olsen, 62, Anna Jonsdtr. 70, i 1ste ægteskab, lever af et vilkår af Gaarden. 3. Familie. Knud Ingebrigtsen 37, Sigri Thronsdtr. 43, i 1ste ægteskab. Huusmand med Jord. Ingebrigt Knudsen 4, deres Søn, Anna Olsdtr. til Leije boende, 73, Enke i 1. ægteskab, Almisselem.

Haagen Arnesøn kjøper bøkselretten til gården (1 pund fiskeleie) av Bolsøy kirke. De tidligere leilendingsfolk, Ole Olsen f. 1739 og h. Anne Jonsdtr. (f. 1739) har samtidig fått kår. Arne Haagensøn er eier i 1838. Arne Fransetet har på høsttinget for Bolsøy 20/10 1853 latt tinglese et dokument hvorved han bortfester til Erik Olsen Tollaas og skolelærer Ole Olsen Tollaas og begges arvinger for et tidsrum av 500 år en myrstrekning for en innfesting av 20 spd. en gang for alle og 1 ort (80 øre) i årlig avgift. Folketelling 1865:

Franssæde, lnr. 175 a. Arne Haagensen, selveier, 58, Anne lversdtr. hans kone 52, Haagen Arnesen 31, Ane Martha Arnesdtr. 13, Terikka Arnesdtr. 10, deres barn, alle f. i Bolsø. Kreaturhold: 1 hest, 3 stort kvæg, 8 Faar, 2 Gjeder. Sæd: ¼ td. byg, 1½ havre, 1 poteter. Johan Johansen, Husm. m. Jord, 35, Ingeborg Anna Sørensdtr. hans kone 24, Ingeborg Johansdtr. 2, deres barn. Alle f. i Bolsø, Kreaturhold: 1 stort Kvæg, 4 Faar, 3 Gjeter. Sæd: ½ td. havre, ½ poteter. Arne Haagensen Fransgjerdes ene datter, Oline, var gift med Østen Jakobsen, som får skjøte av svigerfaren 9/10 1875. Han var fra Gudbrandsdalen. Ivar Jørgensen Moen får skjøte 24/7 1894, men Østen Jakobsen kjøper gården igjen neste år med skjøte 18/4 1895 og selger til Olav Knutsen ved skjøte 18/12 1923. Olav K. Fransetet selger til Ingeborg O. Stornes 2/7 1924.

Fra bnr. 1 Fransetet er utgått: *Brauten*, bnr. 2, matr. nr. 86, løpenr. 175 c. skyld M. 0.26, gl. sk. 10 sk. Skjøte fra Arne Haagensen til Johan Johansen 10/11 1873. Bnr. 3, *Buvik* matr. nr. 86 løbe nr. 176 skyld M. sk. 22 sk. Kjøpekontrakt fra Sivert Ingebrigtsen til Sivert Larsen Lillehammer 12/4 1866. Skjøte fra Bolsø kirke til Sivert Ingebrigtsen Buvik på d. grd. og Quistsæter 20/10 1871. Skjøte fra Sivert Larsen Buviks arvinger til Sivert Sivertsen Buvik på d. grd. og Kvistsæter 19/12 1912. Skjøte fra, Sivert S. Buviks enke Kristianna til Iver A. Aarø på d. grd. og Kvistsæter 14/10 1924. Skjøte fra Iver Aarø til Andreas A. Nordhaug på d. grd. og Kvistsæter gnr. 5, bnr. 1 21/9 1929.

Bnr. 4, *Buvik*, matr. nr. 86, løbe nr. 176 b. utgått fra bnr. 3 skyld M. 0,19 gl. 3 skill. Skjøte fra Sivert L. Buviks enke, Beret Marie til sønn Sivert Andreas Sivertsen 5/12 1882. Skjøte fra Knut S. Buvik til Hilda K. Buvik 9/5 1931.

Bnr. *5, Sagbrauten* sk M. 0.11 utg. fra bnr. 1. Skjøte fra Østen J. Frantssætet til Iver Knutsen Solheimdalsgjerdet 10/12 1905. Skjøte fra denne til dattersønn Knut Larsen Sætre 18/8 1924.

Bnr. *6, Sagbrauten* sk. M. 0.05 utg. fra bnr. 1. Skjøte fra Østen J. Frantssætet til Matheus Larsen Solheimdal 21/6 1905, skjøte fra denne til sønn Lars M. Solheimdal på halvparten og gnr. 2, bnr. 1, 23/4 1937.

Bnr. 7 *Frantssætet*, sk. M. 0.07 utg. fra bnr. 1. Skjøte fra Østen J. Frantsset til Sivert Andreas O. Buvik 26/11 1920. skjøte fra denne til Bertha Kristine Solbakken 11/9 1937,

Bnr, 8, *Haugen* sk. M. 0.16 utg. fra bnr. 1 skjøte fra Helene og Knut Sivertsen til Ole Steffensen 5/2 1913.

Bnr. 9, *Soltun*, sk. M. 0.04, utg. fra bnr. 1. Skjøte fra Ingeborg Stornes til Irvin Dahl 23/4 1938.

Bnr. 10, *Bilpark* sk. 2 øre utg. fra bnr. 1.

Bnr. 11, *Sagtomten*, sk. M. 0.05 utg. fra bnr. 1 skjøte fra Ingeborg Stornes til Nils Tollås 15/12 1938.

Kvistseter, gård nr. 5.

En markagård i baklien noe vestenfor Fransetet mot Fannefjorden Sees første gang i 1646 og nevnes som ødegård med Niels quistzetter, som bruker, skatter l½ dlr. eier Bolsøy kirke, s. bruker 1650, landsk. 1 vog; 1661 er skylden bare ½ vog. Olle bruker, f. 1615: S. bruker 1665, barnløs. 1669 Olle Steffensøn (ant. d. samme.) 1701 : Enken med to sønner Iver Olsen 20 og Anders Knudsøn 6 år. 1723 anføres : Øde. Bolsøe kierke ejer og bøxler. Ingen husmand, skoug, setter eller qværn. Er en Fieldgaard, har ligget under fæefod over 30de aar, er ingen skoug eller anden herlighed til, kand ej saaes noget, kand afles høe 6 læs, kunde føede 1 koe, gl. taxt: 1 pd. 12 mrk. aftaget 12 mrk. Gården er heller ikke bebodd i 1763 og 1801, den selges senere. Gården er ikke nevnt i krøtertelling 1657 og har ant. da også ligget øde. Landskylden er også på 18 h. tallet l½ pd. Eieren 1838 Ingebrigt Buvik m. fl. skyld 1 ort 20 sk. nuv. sk. M. 0.50. Gården er altså solgt av Bolsøy kirke til opsittere på Buvik m. fl. før 1838 og har siden vært drevet som en del av Buvik, er m. a. o. ophørt å eksistere som selvstendig bustad og gård.

Gnr. 5, bnr. 1, Kvistseter, se under Buvik bnr. 2, *Grønhaugteig* utg. fra bnr. 1, Ole Steffensen Buvik får skjøte 3/10 1935.

Fransgjerdet, gård nr. 6.

Sees f. g. nevnt 1665 som rødningsplass, ops. Knud 89 år m. husmann Otte Ottesen 60 år, Bolsøy kirke eier, skyld ½ pund. 1701 folketall leilending Joen 60 år, ant. d. s. 1705 Johan Frantzgjærde, hans quinde Eli Andersdtr. 1723: 1 opsidder, Bolsøe kiercke eier og bøxler, skoug til Huusbehov, ingen sæther, ingen qvern. Intet fiskerie uden af haved. Ringe Fægang, gaarden ligger i baglien 6½ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td. hafre, avling 5 læs høe, creatur: 1 koe, 2 ungnød, 5 smaafæe, gl. taxt 1 pd.

1763 leilending Peder Olsøn sk. ½ pd. kirken eier, 17/5 1793 Nils Iversøn Frantzgjærde overtar leiebruket på bøksel og svarer den tidl. leier Iver Nilsøn og Marit Mikkelsdtr. kår. I 1801 bodde følgende personer på gården: 1 Familie: Nils Iversen 36, Marit Nilsdtr. 32, i lste ægteskab. Bonde og Gaardebruger. Iver Nilsen 4, Nils Nilsen 1, Ragnild Nilsdtr. 3, deres Børn. Michel Pedersen 50, Jørgen Iversen 12, Giertrud Olsdtr. 38, deres tjenestetfolk, alle ugivt.

2. Familie : Iver Nilsen 70. Marit Michelsdtr. 38, i 1ste ægteskab. Lever af et Vilkår af Gaarden. Som opsitter er i 1838 opført Iver Nilsen Fransgjerde, Bolsøy kirke er etter skjøteboken fremdeles eier. I 1865 bodde følgende personer på gården: Nils Iversen, selveier, 37 Oline Eriksdtr., hans kone, 40, Marie Nilsdtr 8, datter, Lars Pedersen, 18, Inger Olsdtr. 21, Guri Anna 12, deres tjenere, Iver Nilsen Føderådsmand, 70, alle f. i Bolsø, Ingeborg Olsdtr. hans kone 71, f. i Næsseth prgj. Anders Nilsen, Logerende Jordarb., ugift 60, f. i Bolsø.

Nils Iversøn betegnes her som selveier. I skjøteboken sees han å ha fått skjøte fra Bolsøy kirke tinglest 5/6 1885. Det må forklares på den måte at han har eiet gården allerede før etter utinglest kjøpekontrakt. Nils Iversøn skjøter 19/10 1895 til sønn Edvard Nielsen som sammen med hustruen Ingeborg skjøter til sønnen Nils Edvardsen 24/4 1937. Med bnr. 1 er sammenføiet en del av den nedlagte gård - gnr. 7 Hammeren. Se under d. grd.

Gnr. 6, bnr. *2 Fransgjerdet med Hammeren,* utgått fra bnr. 1 av sk. M. 0.02. Andreas Andersøn Myklebust blir eier ved auk.skjøte 14/5 1903 og skj. til Lars A. Ekren 3/5 1909.

Hammeren, gård nr 7.

1646 Knud Hammeren opf. under husmenn og handtuercksfolk, skatter 1 daler. Samme Knud har i 1657 5 kjør, 5 geit og 8 sauer. Bolsøy kirke eier og landsk. er 1 pd. 1661 Knud bruker han er 56 år i 1665 og har ikke barn (hjemme). 1669 nevnes han som Knud Olsøn, ledingen er 10 skilling, tienden ½ td. havre, kirken eier. 1701 Bruker Knud 52 år, sønnen Knud 20 år, Christen 6 år. 1723: 1 opsidder. Bolsøe kierke ejer med bøxel, skoug til huusbehov. Intet fiskeri uden af havet, Noget ringe Fægang; gaarden ligger 6½ miil fra haved, middelmaadig jordart, nogenledis viis til korn, temmelig god til eng, tungvunden. Sed: 1½ td. hafre. Avling: 8 las hø. Creature: 2 kiør, 2 ungnød, 6 smaafæ. Gl. taxt 1 pd. ; forhøyed 12 mrk. 1763 gården ligger øde. I 1801 likeså. 23/6 1800 Knud Iversøn Fransgjerde kjøper bøkselretten til 1 pd. for 50 rdlr. med bibehold av kirkens landsk.rett. Dette er et slags kjøp, idet den som eier bøkselretten til en gård ikke kan opsies, Fra nu av hører gården sammen med Fransgjerdet og er utgått som selvstendig bustad. I matr. 1838 er gården dog opført under selvstendig nummer, matr. nr. 89, lnr. 179 som Hammeren øde av sk. 1 pd. (3 ort 5 skilling),

Gnr. 7, bnr. *1 Hammeren* (m. nr. 89 lnr. 179 b. sk. M. 0.07 gl. 3 skill. Nils I. Fransgjerdet skj. til enke Karen A. Brokstad 14/10 1874. Karen A. Havnen skjøter til Andreas A. Myklebostad 20/10 1906, sistn. til Lars A. Ekren 3/5 1909. Denne rest av den gamle gård følger således Fransgjerdet.

Stranden (med Murlien), gård nr. 8.

G. sees nevnt f. g. 1623 Haldsten Stranden og Christoffer Stranden opf. under øddegårdsmendt og husmendt. 1657: Christopher strand, 3 kjør og 6 geit, 3 sauer. Veøy prestebord er eier. 1669 leilending Tollach Rasmussøn, landsk. 18 mk. leding 6 sk. tiende 2 skjep. havre. 1701 opf, bare en beboer. husmann Erik 40 år. 1723: 1 opsidder. Wedøe Præsteboel tilhørig med bøxel. Skoug til huus-

behov. Intet fiskerie uden af haved, noget ringe Fægang, gaarden ligger i baglien 6¼ miil fra haved, middelmådig jordart, nogenleedis viis til korn, temmelig god til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 1 td. hafre. Avling: 5 læs hø. Creature: 2 kiør, 1 ungnød, 2 småfæ. gl. taxt 12 mrk. Forhøyed 6 mrk. 1763 er Johan bruker. I 1801 var beboerne følgende: 1. Familie. Sivert Johansen, 43, givt 2 gang, Beret Erichsdtr. 28, givt 1. gang, Johan Sivertsen 12, Esten 9, Erich 3, Marit Sivertsdtr. 4, Karen 1, deres børn, Johan Larsen, Huusbondens Fader, 70, enkemand i 2. ægteskab. Blind og vanfør. I 1838 opf. Sivert Johansen som opsitter på Strand med Murli, skylden er h.h.vis 12 mk. og 2 pd. 12 eller tils. 1 dlr. 2 ort 17 sk.

Gnr. 8, bnr. *1 Stranden med Murlien* matr.nr. 90 lnr. 180 sk. M. 2.08. Eier Veøy prestebord. Erik Eriksen Stranden får kongeskjøte tinglest 23/8 1887, jordavgiften 1 td. 2 sk. såbygg blir hvilende på bruket til Bolsøy sogneprest. I 1865 var beboerne følgende: Erik Eriksen, selveier, 31, Jakopine Olsdtr. hans kone 30, Edvart Eriksen, 8, Ole 5, Marie Eriksdtr. 11, Oline 6, Siri Anna 3, deres børn. Alle f. i Bolsø. Ane Andersdtr. 26, tjenestepige, f. i Agerø, ugift, Knud Eriksen 5, hendes søn, f. i Bolsø. Kreaturhotd: 1 hest, 5 stort kvæg, 14 får, 2 gjeder. Sed: ¼ td. byg, 5 td. havre, 3 td, poteter. Erik Eriksens enke, Jakobine Olsdtr. skj. til sønn Ole Eriksen med kår 1/7 1887. Ole Eriksen til sønn Simon Olsen 7/1 1918, Simon Olsen Stranden skj. til Olav E. Dyrli 1/2 1930, sistn. skj. til Almer Olai E. Dyrli 14/10 1937.

Bnr. *2, Stranden østre* utgått av bnr. 1 sk. M. 1.05 v. skjøte fra Ole E. Stranden til sønn Martin Olsen 7/12 1917. Anna Stranden skjøter til Olav E. Dyrli 1/12 1930.

Bnr. *3, Langåslien* sk. M. 0.05, utgått av bnr. 1 vi. skjøte fra Ole E. Stranden til Andreas Bergfjord 16/12 1929.

Murlien nevnes f. g. i 1646 som ødegård. Knud Murli er bruker, eier Veøy prestebord, landsk. 2½ pund. 1650 Knud bruker, nevnes ikke i krøtertallet 1657, det tyder på at gården ligger øde. 1665: Bruker Lasse 55 år, sønn Ole 12 år, landsk. 2½ pd. 1669: Lasse Johnsen bruker, presten eier, leding 20 skill. tiendt 1 td. havre. 1 folketelling 1701 er anført „Murlien er øde". 1723: Øde. Vedøe Præsteboel ejer og bøxler, skoug til brendefang. Intet fiskerie uden af haved. Er en fieldgård, ingen skoug eller herlighed til og har ligget over 40 år under Fæefoed. Kand intet såes, har været aflet 6

læs foeder ej ellers. Gl. taxt 2 p. 12 mrk. Aftaget: 1 p. 12 mrk. 1763 fremdeles, øde. Siden er gården utgått som selvstendig bustad, se foran.

Brokstad øvre, gård nr. 9.

Ø. og n. Brokstad*) antas å ha vært en gård; den eldste skylden 3 vog 2 pd. altså en fullgård. Navnet taler for at dens opr. ligger i forhist. tid. Det bekreftes ved funn av en steinøks med skafthull som konservator Petersen antar skriver sig fra bronsealder. (Se 1 del innledn. s. XXV). I Aslak Bolt (1430) nevnes en Øistein Broke som måtte avstå jordgods til erkestolen. O. Rygh antar at det kan ha vært bonden på Brokstad. Olluf Brogstadt er i 1603 jordeigende bonde med en årlig landsk. inntekt av 2 pd. fisk. Om det er Brogstad han eier er tvilsomt. Han er selv opført som leilendingsbonde på gården. 1610/11 opf. gården med 3 tdr. korn og 4 m. smør i leding, serskilt for øvre og nedre B. Brukere er i 1611 Arne Bragstadt, Olluff Bragstadt og Olluff Bragstadt, hver med 1 dlr. i skatt. 1614 Olluff fremdeles som jordeieiende, som leilendinger opf. nu Arnne Bragstad og to Olluffer, dreng „Jest'. 1621 : Knud Offuer Brogstad betaler 1 rdlr. „for hand sloeg Amund ibm.s koe“. 1617 brukere Olluf Offuerbrakstad, Olluff Brokstad og Amund Offuerbrogstad. Olluff og Amund bruker i 1619 en gårdpart ihop, leding 4 thunder korn 1 m. smør, tiende 5 skjepper. 1621 Brokstad saug eies av Olluff og står på Skjerså, han skatter for liden quern. 1623 Knud offr brogstad 1 dlr. i leilendingskatt. Olluff brogstad odelsskatt for 1 vog fisch, sagskatt 2 dlr. 20 tylt bord. 1633 Knud, Erich, Peder, Anders og Olluf Brogstad, den siste med egen odel 1 vog fiskeleie uten ang. av gård. 1645, Peder, Knud, Oelle, Anders, alle gift, Peder har en datter, Oelle en tjenestepike, 1646 Anders B. opf. som odelseier av 1 vog; som leilendingsgods de samme som i 1645 med Olluff istdf. Oelle, ant. samme person, da disse navn blev brukt om hinannen. 1650 Veøy sogneprest eier den ene del („Halvgård”) 1½ vog med Knud og Peder som leilendinger. Anders Brogstad og Olluff Brogstad eier selv

*) Navnet antas opstått av oldn. broka, d. e. rase ut om skred -- skredmark jfr. utrasinger fra hamrene øverst på bøen.

sammen den annen halvgard med 2 vog; de er altså allerede odelsmenn. Krøtertallet 1657: Peder Bragstad 1 hest, 8 kiør, 4 geder, 4 faar. Anders Ofuer Bragstad, 2 heste, 9 kiør, 7 geder, 4 får. Anders Oelsen ibid., 1 hest, 11 kiør, 16 geder, 6 får, 1 suin. Oelle Bragsta, 1 hest, 4 kiør, 3 geder. 1661: Gården er nu delt i to, øvre Brokstad, Offuer Brogstad med 2 vog i skyld og Veøypresten som eier. Anders og Peder som bruker av hver 1 vog og Neder Brogstad med Anders Nederbrogstad som odelseier for 1 vog, 6 merker, og Olle nederbrogstad som odelseier av 1 pund 6 merker. Nedre Brokstad går altså ut herfra. 1665: Leilendinger øvre Brokstad Ole Pedersen 28 år, Anders 44 år, tjener Find Pedersen 16 år, 1669: Veøypresten eier, leilend. Olle Pedersen og Anders Joensen med hver 1 vog, tiende 2 tdr. havre, leding ½ daler. 1701: De eneste mannlige personer på gården er Peder Olsen 26 år opsidder og Erich 30 år opsidder, 1723 : 2 opsiddere. Wedøe Presteboel tilhørig med bygsel, skoug til huusbehov. 1 bekkeqvern for 6 s. Intet fiskeri uden af haved. Ringe fægang, gården ligger i baglien 6 miil fra haved, god jordart, viis til korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2 skp. blandkorn, 7 td. hafre. Avling: 28 læs hø. Creature 6 kiør, 2 hester, 4 ungnød, 13 småfæ. Gl. taxt 2 vog. 1763: Veøypresten eier hele øvre gården fremdeles, bruker Ole Nielsen og Erik Nielsen, hver med 1 vog. Gårdens befolkning er i 1801: 1. Familie : Chresten Knudsen 40, givt 1. gang, bonde, gårdebruger, Anna Olsdtr. 47, givt 2. gang, Ingeborg Olsdtr. 15, deres datter, Ole Knudsen 20, Inger Andersen 30, Rasmus Olsen 17, deres tjenestefolk 2. Familie. Arne Ellingsen, mand, 63, givt 1ste ægteskab, Stensa Olsdatter, hans kone, 96, givt 2. gang, lever af et vilkår i gården. Beret Olsdtr. 57, til leje boende, ugivt, almisselem.

Gnr. 9, bnr. 1, sk. M. 4.11.

I 1838 brukes gården av Knud Knudsen med en landskyld av 2 vog ny skyld 2 dlr. 3 ort 4 skilling, matr.nr. 91 (gl. 97) lnr. 181, eier er framleis Veøy prestebord. 3/8 1857 tingleses kongeskjøte hvorved Veøy prestebord selger hele gården til Halvor Evensen med ¼ del, G. Hoffmann ¼ del og Thorvald Owren ¼ del. Dette var formentlig et spekulasjonskjøp og eierskapet benevnes Brokstadinteressentskapet. Ved skjøte tinglest 10/9 1864 selger Th. Owren på interess.skapets vegne gården til Erik Eriksen Stranden. I 1865 er beboerne: Erik Eriksen, selveier, 60, Marit Sivertsdtr. hans kone 70, Sivert Ingebrigtsen, forpagter 41, Beretmaria Eriksdtr. hans kone 32,

Ingebrigt Sivertsen 13, Sivert A. 5, Inger Maria Sivertsdtr. 3, Ingeborg A. 11, deres barn, Marit Knudsdtr. hans moder, enke, føderåd, 80, Maria Arnesdtr. tjenestepige 21, Sivert Sivertsen, logerende Haandsagskjærer, 29, alle f. i Bolsø, Ingeborg Sørensdtr. hans kone, 39, f. i Vestnes, Ingeborg Anna Sivertsdtr. 5, Elen Anna 3, deres barn f. i Bolsø.

Erik E. Brokstad selger til Sivert Ingebrigtsen Buvik 23/10 1868. Ingebrigt Sivertsen får hjemmel 7/1 1882 på skifte. Severin Ingebrigtsen Brokstad får skjøte 31/7 1920. Gården er en av de få som siden den blev odelsgård ikke er utparsellert. Den har den samme jord- og skyldverdi som den hadde i 1661. Den ligger mot Fannefjorden og hører blandt bygdens beste skoggårder.

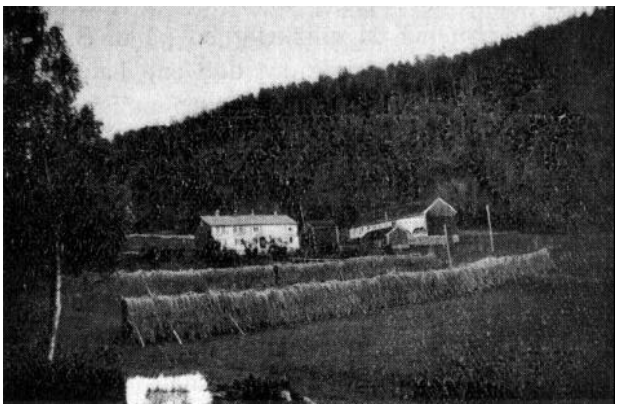

Brokstad øvre.

Brokstad nedre, gård nr. 10.

Se under øvre Brokstad. I ledingsregnsk. 1610/11 er *neder Brokstadt* opført med 4½ thund (korn) 6 m. smør. Ledingsregnsk. 1619 opf. Olluff neder Brogstad med 4½ thunde korn og 6 m. smør, desuten ,,forbedret korn 1½ td. og smør 2 m. Tiende 6 sjepper. I 1617 opført som eier av odelsjord Olluff Brogstad med 3 rdlr, i odelsskatt. Den Olluff som er opf. som eier av odelsgods -

2 pund fiskeleie - i 1603 og senere må være den Olluff nederbrokstad som nevnes i 1619; det er dog ikke nevnt som sikkert at det var i Brogstad han eiet sin odelsjord. Han opføres nemlig som leilending på Brokstad; det er mulig at han eiet en del av gården og brukte en annen del som leilending. I 1623 nevnes også Olluff Nederbrokstad og Knud Brogstad. Det ser ut til at delingen av den opr. fullgård alt nu er foregått. Men øvre og nedre er stadig blandet sammen utover til 1661. Den Olluff Brogstad som eier Schierszaae saug og en liden quens i 1621 og som svarer fossleie må være busatt på nedre Brokstad. Sagen har han også i 1623 og skatter da med 2 dlr. og 2 tylter bord. Hans odelsgods er i 1633 øket til 1 vog fiskeleie. I 1645 heter han Oelle. 1646 nevnes Anders Brokstad som odelseier av 1 vog; han må da antakelig bo på n. Br. I 1650 opf. Annders og Olluf som odelseiere av den ene halvgård med 1 vog landsk. hver, altså av N. B. Krøtertallet på n. B. var i 1657 Oelle 1 hest. 4 kjør, 1 geit, Anders Olsen 1 hest, 11 kjør, 16 geit, 6 sau, 1 gris. 1661 opføres neder Brogstadt for sig selv med Anders N. B. og Oelle n. B. med „eigit odel“, Anders med 1 vog, 1 merker og Olle med 1 pund 6 merker. Folketallet 1665: Anders. 60 år bruker 1 v. 6 m. sønn Erich Andersen, gammel soldat 30 år; Lars 16 år. Olle 58 år bruker 1 p. 6 m. I matr 1669 er anført: Anders Olsen Eier sielff 5 pd. 2½ øre, leding 3 ort 8 s. Tiende aure 2 td. 2 sch. smaatiende l½ ort 4 s., 1 quernn 6 s. schatt. Bøxler sielff. Det annet bruk sees ikke igjen her. På tingstedet Eide.*). tingleses 2/5 1690 skjøte til Peder Andersen Brogstad fra søsteren Anne Andersdtr. på 1 pund i gården m. bøkselretten. 1701 Peder nerebrokstad 58 år opsitter, sønner Anders 18, Peder 8, Elling 3. 1708 skjøter Peder Andersen til sønnen Anders Pedersen 2 pd. og 6 mrk. av gården. 1723: 1 opsidder. Aasidderen ejer og bøxler, skoug til huusbehov og lidet saugtømmer. Ingen fiskerie uden af haved. Af samme beskaffenhed som over Brogstad. Sæd: 2 skp. helkorn, 6 td. havre. Avling 27 læs hø. Creature : 1 hest, 7 kiør, 7 ungnød, 16 smaafæ, gl. taxt 1 v. 1 p. 12 mrk., forhøied 12 mrk. 1756 Erich Erichsøn Sollindalen og Olle Iffuersøn Schersliden skjøter til Peder Andersøn 1 pd. 12 mrk. av gården. 1763: Peder Nedre Brokstad eier og bruker 1 v. 1 pd. 12 m. Iver Aarø eier i 1744 en del av gården, gir sin svigermor Marit Knutsdtr. m. mann Morten Siffuersøn kår; 24/10 1774 skjøte tingl. fra Morten Sivertsøn B. Iver Solomdalsgjerde og Lasse Røvik til Iver Sivertsøn på 1 v. 1 p. 12 m. av gården. Morten Sivertsøns

*) I 1677 er Brogstad tingsted.

hustru var gårdjente på n. Brokstad og hadde ved skifte i 1774 arvet 2 pd. og 6 m. i garden for 54 rdlr. Iver Solomdalsgjerde og Lasse Røvik solgte som verger for h.h.v. Marta Pedersdtr. og Karen Pedersdtr. hver med 18 merker og en pris av 18 rdlr. Marta og Karen P.døtre var altså søstre av Morten Sivertsøns hustru. 20/6 1789: Vergen Knud E. Solomdalsgjerde selger 15 merker i g. som Marta Iversdtr. arvet etter faren Iver Sjursøn. 1794: Arne Ellingsøn og h. Stevor Andersdtr. tar kår 10/9. 1795: Åstedssak mellem Røvik og Brokstad m. fl. 20/6 1797: Enken Marit Pedersdtr. skifter etter sin mann Iver Pedersøn og sees senere gift pány med Erik Brokstad. Folketall 1801 : Erich Erichsen, 53, givt 1. Gang, Bonde, Gaardebruger, Marit Pedersdtr., 50, givt 2. Gang, Peder Iversen, 22, ugivt, National Soldat, Anna, dtr. 25, deres børn. Jakob Johansen, 32, Kirsten Iversdtr., 44, Anna Ingebrigtsdtr., 32, ugivt, Tjenestefolk.

Under gnr. 9 og 10 uten nærmere angiving hvor, bor i 1801 følgende husmannfamilier : 4. Familie: Peder Andersen, 46, Husmand med Jord, Beret Olsdtr., 50, i 1ste ægteskab, Ole Pedersen, 11, deres søn. 5. Familie; Lars Olsen 62, givt 2. Gang, jordløs Husmand, Alles Olsdtr., 52, givt 1. Gang.

Brokstad nedre, gnr. 10, bnr. 1, mat.nr. 92, løpenr. 182, skyld mark 4.92, daler 3, skill. 21,1 vog, 1 bismerpund, 12 mark. Skjøte til Morten Eriksen fra Erik Eriksen. Makeskifte fra Morten Eriksen til Beret Torstensdatter - senere gift med Knut Andersen pa 1 pund og 21 mark, dat. 21/10 1819, tgl. 13/1 1822. Do. fra Erik Eriksen til Beret Torstensdatter på 1 pund og 3 mark, dat. og tgl. som foran. Skjøte til Knut Andersen fra Morten E. Jelset på 9 mark, dat. 13/7, tgl. 6/8 1828. Folketall 1865 :

Lnr. 182 a. Ole Olsen, selveier. 30, f. i Bolsø, Beret Anna Knudsdtr., kone, 27, Karn Anna Olsdtr., 4, barn, Marit Olsdtr. tj.pige 17, f. Opdal. 1 hest, 5 kveg, 17 får, ½ td. bygg, 4 havre, 3 poteter. Do. Bugten. Jon Hansen, husmand m. jord, 70, Beret Sivertsdtr. hans kone, 55. 1 stort kveg, 4 får, 1/16 td. bygg, $^1/_4$ havre, 1 td. poteter.

Lnr. 182 b. Hans Olsen, selveier, 34, Karen Anna Knudsdtr., hans kone, 24, Karen Marie Hansdtr., 2, Knud Andersen, hendes fader, føderåd, 72, Marit Sivertsdtr, hans kone, 65, Ole Paulsen, tjenestekarl 22, Ole A. Stenersen do., 14. 1 hest, 6 stort kveg, 16 får, ½ td. byg, 3½ havre, 3 poteter. 1865. Oline Rasmusdtr., tj.pige, 19, Ragnhild Olsdtr., do., 25, Beret Olsdtr., do., 68. Bugten, Anders Amundsen, huusmand m, jord, 64, Ingeborg Nilsdtr., hans kone, 66, Margrethe

Andersdtr., deres datter, 27. Husdyr: 1 stort kveg, 6 får. Sæd: 1/8 td. byg, ½ td. havre, ½ poteter.

Skjøte fra Knut Andersens enke Marit til Ole Olsen, dat. 7/12, tgl. 18/12 1868. Skjøte fra Beret Anna Knutsdatter til sønn Ole Mathias O. Brokstad, dat. 13/11 1899, tgl. 2/3 1900. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 5,62. Skjøte fra Mathias O. Brokstad til Hans M. Brokstad + kår, dat. 9., tingl. 19/3 1937.

Brokstad nedre, Ringset, gnr. 10, bnr. 3, skyld mark 0.40, (Fra bnr. 1.) Skjøte fra Ole Mathias Brokstad til Morten Brokstad, dat. 20., tingl. 24/1 1936. *Brokstad, nedre,* (Fra bnr. 1) gnr. 10, br.nr. 2, matrnr. 92, 1.nr. 182 b, skyld mark 2.71, daler 1, ort 2, skill. 22. Skjøte fra Knut Andersens enke Marit til svigersønn Hans Olsen, dat. 7/12, tingl. 18/12 1866. Skjøte fra Hans Olsen til sønn Karl Hansen dat. 1/10 1898, tgl. 10/4 1903 + kår. Utredsel til Bolsøy sogn kr. 5.62.

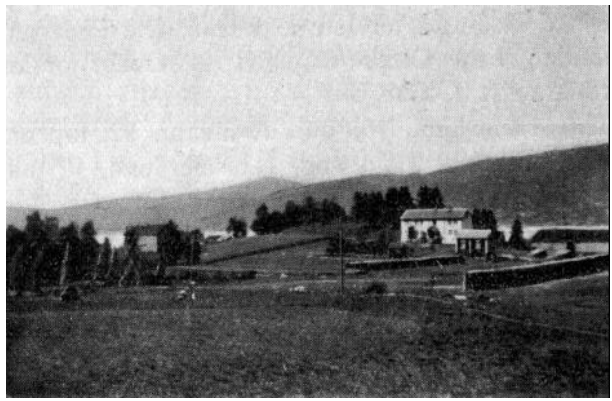

Brokstad nedre (Karl Brokstads bruk)

Grønnes, gård nr. 11.

Gården ligger til Fannefiorden mellem, Brokstad og Dvergsnesset med tunet og bømarken på den svakt stigende strandflate under Røvikåsens n. avfall. Skylden 2 p. 12 m. fiskeleie tyder på at den ikke er av

forhist. opr. men er utgått ved deling av eldre gård. Navnet tyder på det samme som lokalitetsbetegning ant. i utmark; gården kan tenkes utgått både fra Røvik, Brokstad og Dvergsnes. Gårdens jordskyldverdi var allerede i midd.alderen overgått til Bolsøy kirke. Navnet uttales *grøn-næse* og sees ikke nevnt før 1600. 1603: Hermand Grønnes leilending med ½ dlr. i skatt som ødegårdsmann. I 1610 er Peder Grønnes opf. under 1 dlr. skatten, i 1610/11 er gardens leding 1 thund korn og 1 m. smør, tiende 1 skjeppe 1 fr. 1614 og 1617 den samme, 1621 betegnes Peder Grønnes fremdeles som husmann og bruket som ødegård, leding 1 td. korn 1 m. smør. 1623: ødegård, to ops. begge heter Peder Grønnesz. 1633: Peder alene, ødegård. 1646: likeså; Olluff alene. 1650: Kirken eier, ødegård. Hans Grønnes, landsk. 2 pd. 12 m. fiskeleie. 1661: Hans Grønnes, Bolsøy kirke eneeier. 1650 Søffren G. 36 år, enebruker, husmann Søren Erichsen 50 år, matr. 1669 landsk. 2½ pd. Bolsøy kirke eier, bruker Sørenn Jostesen, leding 20 skj. tiende 1 td. havre, div. skatter 20 sk. (krøtertallet 1657 mangler). Folketall 1665 (mangl.) 1701 opsitter Lars 52 år, sønnen just 9, Lasse 7, Lars 5, Joen 2. 1723: 1 opsidder, Bolsøe kierke ejer med bøxel. En huusmand uden pladtz, skoug til huusbehov og lidet saugtømmer, 1 liden beckeqværn for 4 s, intet fiskeri uden af haved. Ringe Fægang, gården ligger i baglien 5 3/4 miil fra haved, god jordart, viis til korn, temmelig god til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2 td. hafre. Avling: 10 læs høe. Creature: 1 hest, 3 kiør, 1 ungnød, 7 småfæ. G. taxt: 2 pd. 12 mrk. Forhøyed 12 mrk. 1763: Opsitter Peder Eriksen, Bolsøy kirke eier fremdeles hele gården. 4/7 1791 overtar Erik Pedersen Grønnes og h. Elisabeth Pedersdtr. 1 p. 12 m. av gården mot kår til mannens bror Anders Pedersen. Det er her tale om overlating av bruksretten, neppe salg, idet hele gården ennu eies av kirken. 22/6 1801 selger Bolsøy kirke bøkselretten til 2 pd. 12 m. altså hele gården til nevnte Anders Pedersøn for 170 rdlr. Anders Grønnes var en av de 42 bønder i Bolsøy som våren 1803 fikk lån av det off. til kjøp av såkorn (fra 2 til 20 rdlr.) mot pant i sine gårde ,,- hvilket herved offentlig bekjendtgjøres og ,,tilkjendegives derhos af disse af kongelige cassa udlånte penger tager ,,fortrinsret for hvad lån bemeldte personer herefter måtte erholde - ,,tinglest Lønset tingsted 27/6 1803 i medfør av kgl. res. 11/4 1803.“ Folketall 1801 : 1, Familie: Anders Pedersen 44, bonde og gårdebruger, Inger Olsdtr 36, i 1ste ægteskab, Elen Andersdtr. 6, Elisabet 2, deres børn, Marit Arnesdtr. 24, tjenestepige. 2. Familie: Erich Pe-

dersen 51, givt 1. gang, Elisabeth Pedersdtr. 70, givt 2. gang, huusmand med jord.

1838: Grønnes, gnr. 11, bnr. 1, matr. nr. 93, lørpenr. 183, skyld mark 4.18, daler 1 ort 1, skill. 20, 2 bismerpund 12 mark. eiere Johan Sivertsen og Amund Iversen med 1 pund, 6 merker hver, tils. 1 daler, 1 ort 20 skill. Skjøte fra Beret Torstensdatters mand Knut Andersen Brokstad til Johan Sivertsen på et bp. 6 m., dat. og tgl. 16/10 1837. Skjøte fra Johan Sivertsen til Amund Iversen på et bp. 6 m., dat. 23/11 tgl. 7/12 1841. Folket.1865 : Peder Sivertsen, selveier, 51, Kristianna Ammundsdtr. 38, hans kone, Ammund Iversen, føderåd, hendes fader, 66, Anne Nilsdtr. hans kone, 70, Anders Jansen, tjenestekarl 21, Peder A. Erlandsen, tj.karl 17, Karn Knudsdtr, tjenestepige 32, Erika Olsdtr. tj.pige 15, alle f. i Bolsø. Kreaturhold: 1 hest, 9 kvæg, 30 får, 2 svin. Sed: 1/32 td. rug, 3/8 td. byg, 5 td. havre, 4 td. poteter. Skjøte fra Amund Iversen til svigersønn Peder Sivertsen, dat. 16/10, tg1. 22/10 1886. Skifteskjøte efter Peder Sivertsen til Lassse Olsen Grønnes, dat. 31/1, tgl. 6/2 1911. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 4,26. *Grønnes vestre*, gnr. 11, bnr. 2, skyld mark 1,08. Skjøte fra Lasse O. Grønnes til Lars N. Fylling dat. 28/11-23, tgl. 30/6-25.

Dvergsnes, gård nr. 12.

Gården er den vestligste av gårdene på fastlandet på Fannefjordens sydside og ligger på selve Dvergsneset omkring den skarpe bukt inn fra Bolsøysundet. Den har en skyld i 1650 av 2 voger, men opføres som fullgård. Den må antas optatt i middelalderen, da den først kjente eier er Bolsøy kirke. Muligheten av at gården er optatt allerede i oldtiden er tilstede. Flere gravøyser fra yngre jernalder i åsene bak gården kunde tyde på det.

Gården nevnes første gang i pendingesk. mannt. (ekstraskatt) 1597 som leilendingsgård med ,,*Iffr. Thoersen y Duersznes* som leilending fritatt for skatt på gr. av lav inntekt. *Peder Duerness* opf. i 1603 som ødegårdsmann med ½ dlr. i skatt, Jon Duersnes opf. som bruker i 1611 uten ang. av eier. Som ødegårdsmann eller husmann opf. Jørgen Duersnes med ½ dlr. skatt. 1 ledingsregnsk. 1611 opf.

m. 3 thunder korn og 4 m. smør, 1614 er Jon Duersnes leilending og bruker. Ørie Duersnes opf. som husmann på ødegård. 1617 de samme brukere, men Ørie heter nu Jørgen. Leding 1619 3 tdr. korn, 4 m. smør, pluss forbedret ½ dlr. og 1 marc. tiend 8 skjepper, bruker Joenn ødegårdsmann ser ikke ut til å svare leding og tiend. I 1621 betegnes Ørie som husmann, Joenn svarer fossleie for en liden bækkequern. 1623 Joenn Duersnis. 1633 Gunder D. 1645 likeså; han er gift og har en thienistepigge og svarer kopskatten med 1 ort. 1646 svarer Gunder 6 daler i skatt for fullgård. 1650 Gunder fremdeles bruker, Bolsøy kirke eier, skyld 2 vog, skatt 5 dlr. 1657 1 hest, 14 kjyr, 10 geit, 8 sauer. 1661 kirken eier, nu to leilendinger, Gunder og Amund, hver bruker 1 vog. Gunder eier selv odelsgods av Mittet i Veøy med 1 vog fiskeleie. 1669 kirken eier, samme brukere, ledingsskatten er 1½ ort 4 skill. tiende 2 tdr. havre småskatter 1½ ort 4 sk. Folketall 1701 : Opsitter Peder 30 år, sønner Olle 5, Peder 1 år, husmann Peder Willumsøn 80 år. 1723: 2 opsiddere. Bolsøe kirke ejer og bøxler, skoug til husbehov. Intet fiskeri uden af haved. Ringe Fægang, gaarden ligger i sollien 5½ mil fra haved, middelmaadig jordart, viis til korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen leilighed til rødning. Sed: 4 skp. bl.korn, 4½ td. hafre. Avling: 24 læs hø, Creature: 2 hester, 6 kiør, 4 ungnød, 18 smafæ, gl. takst: s v. 21/10 1794: Opsitter Tron Jonsun, kårfolk foreldrene Johanes Pedersøn og Kari Trondtr. 10/9 1795: Åstedssak mot Røvik om skoghugst og byter. 23/6 1801: Gården er fremdeles leilendingsgods. Erik Olsøn overtar bøkselen og tilstår de tidl. leilendinger, foreldrene Ole Eriksen og Ingeborg Hansdtr. kår.

Folketall 1801 : 1. Familie: Thron Johansen, 38, Anna Estensdtr. 44, i 1ste Ægteskab, Bonde og Gårdbruger, Johan Thronsen, 6, Esten Thronsen, 5, deres Børn, Knud Knudsen, 17, Karen Erichsdtr, 12, tjenestefolk, Karen Thronsdatter, 76, Huusbondens Moder, Enke i 2. Ægteskab. 2. Familie: Erich Olsen, Husbonde, 33, ugivt, Ingeborg Olsdtr. 23, Mette Johansdtr, 18, Tjenestefolk, Ingeborg Hansdtr., 63, Husbondens Moder, Enke i 1ste ægteskab, lever af Vilkår i Gården, Marit Andersdtr., 77, et Legdslem, Enke i 1ste Ægteskab, Almisselem.

Dvergsnes, gnr. 12, bnr. 1, matr. nr. 94, løpenr. 184, skyld mark 3,99 daler 1 ort 2 skill. 6, 1 vog. Bolsøy kirke eier og bygsler. Skjøte fra Bolsøy sognekommune og formannskap til Ole Mathias A. Dvergsnes, dat. og tgl. 23/10 1896, påheftet halv landskyld kr. 9.- ärlig til Bolsø sogns kirkekasse.

1838: Dvergsnes, gnr. 12, bnr. 2, matr. nr. 94, løpenr. 185. (Fra bnr. 1.) Skyld mark 3,85, daler 1, ort 1, skill. 20, 1 vog. Bolsø kirke eier og bygsler. Folket. 1865: Ole Larsen, leilending, 36, f. i Veø, Karn Knudsdtr. hans kone 33, f. i Bolsø, Ingeborg A. Olsdtr. 6, Ole Olsen, Føderåd, 54. begge f. i Veø, Anne Jakobsdtr. hans kone 65, f. i Bolsø, Isak Hansen, tjenestekarl 18, f. i Våge, Anne Olsdtr. fattiglem 51, f. i Bolsø, sindsvag fra sit 20de år. 1 hest, 5 kvæg, 8 får, 10 gjeder. Sed: ½ td. byg, ¼ td. blandkorn, 5½ havre, 2½ td. poteter. Do. lnr. 185. Tron Johannesen, leilending 41, skydsbonde, Beret Iversdtr. hans kone 47, Johannes Tronsen 10, Iver 4, Sara Tronsdtr. 8, Trond Johansen hans fader, enkemand, føderåd, 71, Andreas Aslaksen, 21, alle f. i Bolsø, Anne Andersdtr. 18, f. i Veø, Marit Tøresdtr, 27, f. i Lesje, Karoline Olsdtr. 16, f. i Bolsø, Johanne Didriksdtr. 29, f. i Tingvold. 1 hest, 5 kvæg, 21 får, 10 gjeter. Sed: 3½ td. rug, ¾ byg, 3½ td. havre, 4½ potet. Bygselbrev fra Bolsø kirke til Johannes Trondsen Dvergsnes på hans og hustrus levetid, dat. 13/7, tgl. 10/8 1886. Skjøte fra Bolsøy sognestyre til Johannes Trondsen på d. e. og bnr. 3, dat. og tgl. 23/10 1896. Halv landskyld kr. 9.- årlig til Bolsø sogns kirkekasse + kår. Auksjonsskjøte til Peder P. Rekdal, dat. 5/8, tgl. 6/8 1910. Festeseddel til Lasse O. Grønnes på et myrstykke for 80 år, dat. 26/6, tgl. 17/10 1911. skjøte fra Peder Trondsen Rekdal til Johannes Andersen Røvik, på d. g. og bnr. 3, dat. 14/3, tgl. 23/3 1912. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 4.56. Skjøte fra Johannes A. Røvik til Jørgen J. Røvik på d. grd. og bnr. 3, dat. 5/1, tgl. 1/3 1928 + kår.

Dvergsnes midtre, gnr. 12, bnr. 1, skyld mark 0,07. (Fra bnr. 1). Skjøte fra Bolsø sognestyre til Johannes Trondsen Dvergsnes på d. e. og bnr. 2 + kår samt påheftet halv landskyld kr. 9.- årlig, dat. 23/10, tgl. 23/10 1896. Auksjonsskjøte til Peder P. Rekdal, dat. 5/8, tgl. 6/8 1910. Skjøte fra Peder T. Rekdal til Johannes A. Røvik, dat. 14/3, tgl. 23/3 1912. Skjøte fra Johannes A. Røvik til Jørgen J. Røvik på d. e. og bnr. 2 + kår, dat. 5/1, tgl. 1/3 1928.

Dvergsnes, Dalen. (Fra bnr. 2). Gnr. 12, bnr. 4, skyld mark 0.50. Dvergsnes, Reiten. (Fra bnr. 1). Gnr. 12, bnr. 5, skyld mark 0.95 Skjøte fra Ole Mathias Dvergsnes til Ragnvald O. Dvergsnes, dat. 1/2, tgl. 5/11 1933. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 0.95.

Skevik, gård nr. 13.

Gården ligger til Karlsøyfjorden syd for Dvergsnes, hvor en forh. vis djup vik skjærer inn i fjordens østbredd. Gården tilhørte kongsgodset og i 1650 statholder Hannibal Sehested og lå formentlig under Vestnesgodset. Den eldste landsk. var bare på 1 pd. fiskeleie; gården må derfor antas utgått av eldre nabogård -- helst Røvik. Gårdene hadde fra 15 h. tallet og til forbi 1723 vært på samme eiers hånd. G. nevnes f, gang i 1650 med Chresten schieuig som leilending, sønn eller dreng Jørgen S. Statholderen eier, skylden er 1 pd. Krøtertall 1657 4 kjyr, 6 geit, 3 sauer. Siden gården ikke nevnes i noen av de mange manntall før 1650 må det antas at det er en av de mange bustader som var reist under Chr. IV. i første halvdel av 16 h. tallet, da det var en stor bureisningstid. 1661 : Opsitter Rasmus sheuig, lensherre Peder Vibe eier, skyld 1 pd. 1665 : Folketall Christen 68 år, leilending. 1669: Christen Iffuersøn bruker, oberst v. Howen eier, sk. 1 pd. leilendingskatt 8 skill. tiende ½ td. havre. 1701: Folketall opsitter Peder 56 år, sønn Jørgen 5 år, 22/1 1720 Rådmann Hans Hansen Holst selger sitt gods, deribl. d. g. til Mathias Rafn. Matr. 1723: 1 opsidder, Mathias Rafn ejer og bøxler, skoug til brendefang. Intet fiskeri uden af haved. Ringe fægang, gården ligger i sollien 5¼ miil fra haved, ringe jordart, u-vis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td. 2 skp hafre. Avling: 6 læs hø. Creature: 2 kiør, 1 ungnød, 4 småfæ. Gl. taxt 1 pd. 17/4 1756 Ole Knudsøn Røvig får skjøte på 2 pund 6 mark i Røvik og halvparten av Skevik. 21/4 s.å. gir Ole Knudsøn Hunnes pantobl. i begge gårdparter til sogneprest Erik Røring, Ole K. Hunnes og Ole K. Røvig må derfor være en og samme person. 1763 : Opsitter Arne, eier Math. Rafns arvinger, skyld 1 pund. 24/10 1791 Ole Knutsen Røvig og h. Ingeborg Jonsdtr. skjøter til eldste sønn Jon Olsøn Røvig de samme gårdparter med bøksel og landsk. for 399 rdlr. og kår til foreldrene.

Folketall 1801. 1 ste Familie: Sivert Larsen, 47, bonde og gårdebruger, Anna Olsdtr. 42, i 1ste ægteskab, Synnov Sivertsdtr. 10, Mallena 8, Anna 6, deres børn, Martha Larsdtr. 32, ugivt, tjenestepige. 2. Familie: Anna Lassesdtr. 60, enke i 1. ægteskab, lever af vilkår, i gården, Anna Arnesdtr. 23, hendes datter, ugivt, lever af spinden.

Skevik, gnr. 13, bnr. 1, matr.nr. 95, løpenr. 186, skyld mark 1,70 daler, ort 3 skill. 10,1 bismerpund. Skjøte fra Anders Lassesen til

Ole Knutsen på 12 m. Do. fra Johan Olsen til sønn Ole Johnsen på do. Do. fra Ole Johnsen til Ole Knutsen på do. Skifte til Knut Andreas Olsen sl. 4/11 1839. Do. til Ole Knutsen 7/9, tgl. 19/9 1860.

1865. Knud Tronsen, grdbr. 38, f, i Veø, Anne Maria Lassesdtr. hans kone, 41, Ole Knudsen, 14, Lars 11, Sivert 9, Peder A. 8, Tomas 5, Ingeborg M. Knudsdtr. 17, Karen 7, deres barn, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kvæg, 13 får, 1 svin. Sæd: ¼ td. byg, 2½ havre, 2 poteter.

Skjøte til Lars Knutsen 29/5, tgl. 2/6 1876. Bygselbrev fra Lars Knutsen til Ole Lassesen Røvikhagen og efterkommere for 80 år på et stykke av Kålmårmyren, dat. 22/6, tgl. 10/7 1885. Skjøte fra Lars Knutsen til Ole Kristensen Røvik + kår, dat. 28/12 1915, tgl. 27/4 1916. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 3.95.

Røvik, gård nr. 14.

Gården ligger under Røvikåsens sydli på en svakt skrånende gl. strandflate ned mot Røvikbukta i vest, som skjærer inn i Karlsøyfjordens østbredd, og optar strekningen mellem fjorden og Solomdalsgjerdet i øst. Solrik, Solrik beliggenhet, lett, god jord og utm. skogbund med betydelige skogområder. Gården må antas å være optatt i forhist. tid. Om oldfunn på gården, se I. del XXIX. Det er etter beliggenhet, godhet og storleik grunn til å anta at Røvik hører blandt de først optatte gårder i Fanneområdet, se I. del 25 kap. Den eldste landskylden er i 1650 5 vog 1 pd. 12 mrk. viser at Røvik er en over-fullgård, en av de største i hele ottingen. Gården sees første gang nevnt i 1520 med Erik Røewighen som opsitter med 2 lodd sølff i skatt og 4 lodd sølff for jordgods. Det tyder på at han enten har eiet sitt bruk i Røvik eller annet jordgods. I Olav Engelbregtsøns jordbok 1530 opføres 7 øre av gården som tilhørende Sanct Olluffs jorder i Romsdal (Erkestolen). I „Rike Torsteins“ jordbreve (fra 15 h. tallet) sees gården å ha tilhørt med en part Torstein Askelsøn eller

hans ett. I 1597 er gården leilendingsgård med Olluff Røuigen og Jens Allbrettsøn som opsittere, skattefri fordi de ikke har en inntekt av 4 rdlr. årlig. Eier nevnes ikke. S. å. opføres Olluff som eier av flomsaug med opgitt årsskur 12 tylter kjøpmannsbord og 3 tylter utskott, 1603 Peder Schrøder, 1606 heter han Peder Schreder, leilendingsbonde. Drenge Erich og Løuigh Røuig, s.å. står Peder Skrøen opf. f. en flomsaug i ,,Røuigh marc“ (i Røvikskogen). Sagen nevnes også i 1609 med 90 thillter. I dalerskatten 1611 er Jens i Røuigen bruker. Husmann Halluord Røuig, drenge Olluff, Errich og Hans Røuig. I jordboken 1610 er landskylden opf. med 3 voger, leding 1 tveit korn og 16 m. smør, 1614 leilendingsbonde Jens i Røuigen med dreng Hans R. 1616 likeså. 1618 Jens Jostsøn, sagskatt med 10 rdlr. I lensregnsk. 1619 heter det: ,,Gaff Jens Jostsen på Røuigen aff dens helle gård hand på bor thill høibem. K. M. penningh 1 rdlr. i tredje års tage, d. e. tilleggsbøksel. Gården er altså nu i kronens eie. Landskylden er i 1619 3 vog, Jens Røeuigen svarer s. å. i leding 1 vett korn og 16 m. smør, tiende 18 skjepper. 1621 ny sagskatt m. 10 dlr. Jens Jostsen er bruker og svarer ny tredjeårsskatt for 1622 med 1 dlr. 1621 fossleie for Jens Røuevighs saug, dessten av en annen sag som Jens eier sammen med Atle Røuevigh, og fossleie for Jens’ kvern. I bøteregnsk. 1623 fins følgende dunkle anmerkning: 1624, 4 januar ,,Same thid affsonnid med Peder Røeuig en hallff ,,voxen goedt (geit) for leiemål (utuktig levnet) med Mali Amunds- ,,dotter påa min husbonns guode behaugh -- gaff pending 5 dlr".

Jenz Røruig leilending, Erich ,,boeuig,, og Joest i Røeuigen ødegårdsmenn. Dreng Olluff Røuig. 1633 Jens som bruker og Olluff som dreng. Sagskatt 1645 Joest Røeuigen m/ hustru, daater og thiennistepige svarer tils. i kopskatt 1 ort. 1646 sagskatten på Røvik sag er 10 rdlr. 1650 Hans og Just Roevig bruker hver sin halvpart av gården med 2½ vog og 18 merker. Statholder Sehested eier. Krøtertallet 1657 Just Røvig og hans sønn Just har 2 hester, 6 kjyr, 2 geit, 3 sauer. Anna Røvig 3 hester, 14 kjyr, 12 geit, 10 sauer. 1661 Peder Vibe er nu eier av g. bruker er Rasmus Rasmussen med 4½ vog og Joest Rasmussen med 1 vog. Rasmus Røvig opføres s.å. med 2 vog 10 mrk. odelsgods i Sør-nesje. Folketall 1665: Skylden 5½ vog, ops. Rasmus 40 år bruker 15 mrk. Stedsøn Anders Hansen 19 år, bruker Jost 46 år 1 vog, drenge Poffuel Andersøn 60 år, Ole Pedersen 26, Peder Danielsen 23, Jon Iffuersen 15, knegt Jens Knudsøn 23. 1669 Just Justsøn bruker 2 pd. 15 m. bruker av hovedpar-

ten Rasmus Rasmussen 4 vog, leding 1 dlr. tiende 5 tdr. havre, oberst v. Howen eier. Folketall 1701 opsitter Rasmus 83, tjenestekarle Anders Rasmussen 16, Siur Pedersøn 9, opsitter Semund 40, sønner Jens 9, Olle 7, Soldat Olle Tellefsøn 29 år. 22/1 1720 skjøte fra Rådmann i Trondheim og proprietær til Vestnes Hans Holst til Mathias Rafn på 2½ vog i Røwig og 1 pund i Skevig.. Kjøper ikke opgitt. Matr. 1723: 2 opsiddere; Mathias Rafn ejer og bøxler. En Huusmand uden pladz, skoug til huusbehov. Intet fiskeri uden af haved. Goed fægang, gården ligger i sollien 5½ miil fra haved, temmelig god jordart, uvis til korn, god til eng, har lidt schade af søen, middelmådig vunden, ingen lejlighed til rydning. Sæd: 6 skp buug, 11½ td. hafre. Avling: 86 læs hø. Creature: 4 hester, 17 kiør, 11 ungnød, 27 småfæ. Gl. taxt 5 v. 1 p 12 mrk. Har været en saug som er aflagt, men skal nu igien optagis. En salt kiedel. Taxeris for 48 s. 17/4 1756 Math. Rafn selger 2 vog 2½ pund til Ole Knudsøn Hunnes (Hungnes?). 18/10 1756 Ole Knudsøn Hunnes pantsetter gården for 300 rdl, til sogneprest i Veøy, Erik Røring. 12/6 1758 Kgl. bevilling dat. Frederiksborg slott Kbhn. for Truls Rafn og Ole Knudsøn til årsskur 300 bord på Røevig bøygdesaug. 23/3 1762 Truls Rafns dødsbo selger 2 vog 2½ pd. i Røvik og en part av Skevik samt en del i Røvig saug til Lasse Eriksøn som låner 250 rdlr. av Arne Knudsøn Brastad mot pant i landskyld 1 vog 2 p. 22 m. 4/7 1791 Lasse Eriksøn R. er død og sønnen Lasse Lassesøns arv er 73 rdlr. 24/10 1791 Jon Olsøn kjøper 2 pund og 6 m. med bøksel og landsk. av faren, Ole Knudsøn samt halvdelen, 12 m. i Skjevik. Ole Knudsøn var blitt eier av parten i Røvik 17/4 1756 og tar nu kår for sig og kone, Ingeborg Jensdtr. i Røvik. 23/3 1762 Trols Rafn selger til Lasse Erichsen Røvig halvp. av g. ell. 2 vog 18 mrk. S. å. utsteder Ole Knudsøn og Lasse Erichsen følgende deklarasjon: Røevig saug står på egen Odels-Grund med begge Damstokens Ender og tilhører Os undertægnede. Timmeret som derpå er skåret er taget af Røevig Gårds Odels skov, og er dette Aar 1762 skåret 300 Vandkantede Bord - - -

Ole Knudsen Lasse Erichsen
Røevig Røevig

22/3 1763 pantsetter Lasse Eriksøn 2 p. 8 m. landskyld til Gunder Rasmussen Øvre Frostad. 1763 ops. Ole, eier selv 2 v. 18 mrk. Lasse 2 v. 18 m. Dessuten eier de sammen 1 vog som brukes av Erik. Ole og Lasse er følgelig nu blitt odelsmenn, mens Erik er deres leilending. Sag og kvern. 10/9 1795 Åstedssak om bytene mot

Brokstad og Dvergsnes samt om skoghugst 27/10 1795. Anders Lassesøn Røvik kjøper 2 vog, 2 pund 6 m. med bøksel og landsk. og 1/3 del i Røvik saug samt 12 mark med bøksel og landsk. i Skevig og kirkepart for 500 rdlr. av sin mor og søskende med kår til moren, Siri Andersdtr. De øvrige søskende var Mali Lassesdtr. g. m. Lasse Iversøn Gjednes, Tron Lassesøn Røvig, Lars, Marit, Brit, Gjertrud og Erik. 20/10 1800 Ole Olsøn Røvik kjøper av broren Jon Olsøn Røvig tvende stykker udyrket jord for 30 rdlr. Folketall 1801 : 1. Fam. Anders Lassesøn 46, bonde og gårdebruger, Anna Olsdtr. 42, i 1ste ægteskab, Lasse Andersen 17, Ole 12, Anders 10, Knud 6, Ingeborg Andersdtr. 15, Sirianna 2, deres barn, Niels Andersen 27 ugivt, national soldat, Beret Olsdtr. 22, enke i 1 ste ægteskab, tjenestefolk.

2. Familie: Sigri Andersdtr. 72, enke i 1 ste ægteskab, gårdebruger, Erich Lassesøn 31 ugivt, Lars Lassesøn 28, ugivt, hendes sønner. 3. Familie: Jon Olsen 33, enkemand i 1. ægteskab, bonde og gårdebruger, Ole Jonsen 5, hans søn. Ole Olsen 30, ugivt, national soldat, Chresten Arnesen 21, ugivt, Johan Andersen 14, ugivt, Beret Andersdtr. 31, ugivt, Marit Olsdtr. 57, enke i 1. ægteskab, Beret Ellingsdtr. 10, tjenestefolk, Ingeborg Jonsdtr. Huusbondens moder, 77, enke i 1 ste ægteskab, lever af vilkor af gården.

4. Familie: Anders Arnesen 60, huusmand med jord, Marit Olsdtr. 56, i 1ste ægteskab, Ole Andersen 8, deres søn.

5. Familie: Hans Erichsen 43, huusmand med jord, Anna Thronsdtr. 52, i 1 ste ægteskab, Mildri Larsdtr. 14, tjenestepige.

6. Familie: Knud Knudsen 46, huusmand med jord, Åse Endresdtr. 43, i 1ste ægteskab, Anna Knudsdtr. 3, deres datter.

7. Familie: Knud Knudsen 61, huusmand med jord, givt 1. gang Ingeborg Pedersdtr. 59, givt 2 gang, Peder Knudsen. 15, deres søn.

8 Familie: Jacob Nilsen 27, jordløs huusmand og daglejer, Beret Knudsdtr. 24, i 1 ste ægteskab, Ingeborg Jacobsdtr. 1, deres datter.

Grensebeskr. 3/4 1802. Jon Olsøn Røvig innløser gårdens ledingsplikt 5½ tveit korn og 8¼ mark smør (omsatt i penger 1 rdlr. 3 ort 1 sk.) for 33 rdlr. 27/6 1803 Anders Lassesøn løser gårdens ledingsplikt av Mette Susanne sal. Øwre for 32 rdlr. (11 tveit korn 16 m. smør). Folketelling 1865: Røvik bnr. 187 a. Anders Olsen, selveier, 40, Margrethe Johannesdtr. 30, hans kone, Ole Andersen 15, Iver 13, Lars 11, hans sønner, Johannes deres sønn 4, Anne M. Andersdtr. hans datter 14, Gjertru Anna Andersdtr. deres datter 2, Anne Knudsdtr., hans moder, føderåd, enke, 73, Annund. Olsen, tjenestekarl

24, Ole Olsen, tjenestekarl, 28, f. i nordre Fron, Marit Eriksdtr. tjenestepige 24, Andrine Lassesdtr. 20. Alle f. i Bolsø. 2 hester, 13 kvæg, 32 får, 2 svin. Sed: 1 td. byg, 1 blandkorn, 7 havre, 6 poteter.

Hagen. Andreas Pedersen, huusm. m. jord, 46, Jakobine Jakobsdtr. hans kone, 48, Peder Andreasen, deres søn 16, Johanna Andreasdtr. deres deres datter 11, alle f. i Bolsø. 2 kvæg, 8 får, sed: 1/16 byg, ¾ havre, 1 td. potet.

Marit Eriksdtr. husmandsenke m. jord 68, Guraa Hansdtr, logerende spinderske, ugift, 54, Tøri Olsdtr. logerende dagarbeiderske 54, Anne Marie Eriksdtr. logerende, 20, Hans Hansen, logerende dagarbeider 22, f. i Fron, Edvard O. Hansen, de to sidstes uægte søn, 1, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 1 svin, sed : 1/16 byg, ½ bl. korn, ½ havre, ¾ poteter.

Mætte Knudsdtr., husmandsenke, 56, f. i Bolsø, Knud Knudsen, fisker 30, Kristian Knudsen 12, hennes sønner; Karen M. Knudsdtr. 15 Alle f. i Bolsø. 2 kveg, 7 får, 2 gjeter. Sed 1 td, blandkorn, 1½ poteter.

Nygjerdet. Just Larsen, husmd. m. jord, 40, f. i Veø, Ingeborg Olsdtr. hans kone 36, Ole Justesen 8, Lars 2, Elen Anna Justsdtr. 5, deres barn, alle f. i Bolsø. 1 stort kveg, 5 får, ½ td. havre, 1 potet.

Røvik lnr. 187 a: Marit Knudsdtr. husmandsenke, selveier, 36, Ole Sivertsen 10, Knud 4, hendes sønner, Elen Anna Sivertsdtr. 7, hennes datter, alle f. i Bolsø, Iver Didriksen, tjenectekarl 35, f. i Tingvold, 2 kvæg, 6 får, 1½ td. havre, ¾ td, poteter.

Røvik 1 nr. 187 c. med Bordvik 188 b. Anders Lassesen, selveier 48. f. i Molde, Anne Pedersdtr. hans kone 46, f. i Veø, Jørgen Andersen, 12, Knud 9, Andraes 7, Lars 5, Anders 3, Torstein 1, Anna Andersdtr. 15, deres barn, alle f. i Bolsø. 3 kvæg, 11 får, 2 td. havre, 2 td. poteter.

Røvikhagen lnr. 187 d. Sivert Olsen, selveier, 38, f. i Bolsø, Sigrid Olsdtr. hans kone 26, f. i Veø, Anna Sivertsdtr, deres datter, 2, Anna M. Olsdtr., tj.pige 18, begge f. i Bolsø. 3 stort kveg, 7 får, 3/16 td. byg. 1½ td. havre, 1½ td. poteter.

Røvikgagen lnr. 187 c, 190. John Olsen, selveier, 52, f. i Bolsø, Kari Fredcriksdtr. hans kone, 44, f. i Lesje, Lassine Johnsdtr. 7, Anne M. 4, Ingeborg O. 1, deres døtre. 1 stort kveg, 5 får, ½ td. havre, ¾ poteter.

Røvik lnr. 188 a. John Olsen, selveier, 40, Anne Martha Olsdtr. hans kone, 34, Ole Johnsen, 12, Ole Anton 11, John Johnsen 9,

Karn Anna Johnsdtr. 7, Marit 4, Ingeborg 2, deres barn. Karn Olsdtr. hans moder, føderådsenke, 63, Ingeborg Olsdtr. hendes datter, ugift 33, Peder Pedersen, tjenestekarl, ugift 24, nordre Fron, Lars Kristoffersen, tjenestekarl, ugift, 17, Martha Olsdtr. tjenestepige, ugift, 27, Oleannna Olsdtr. tjenestepige, ugift, 21. Alle f. i Bolsø. 2 hester, 10 kveg, 27 får, 2 svin, ½ td. byg, 7 havre, 5 td. poteter.

Røvik Myren, Ole Pedersen, husmd. m. jord, snedker, 66, Beret Jakobsdtr. hans kone 69, Beret Eriksdtr., deres fosterdtr. 10, Ole Olsen hans sønn, logerende skibstømmermand 31, Ingeborg Knudsdtr., hans kone, 35, Ole Olsen, deres søn, 2 år, Marit Olsdtr, deres datter 1. Alle f. i Bolsø. 1 kvæg, 7 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Røvik, Nygjerde: Ole Andersen, husmand m. jord 46, f. i Bolsø, Dordi Olsdtr., hans kone 69, f. i Tingvold, Elen Maria Andersdtr., fosterdtr. 15, f. i Tingvold, Beret Ammundsdtr., fattiglem, enke 80, f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Røvik, Krogen : Hans Larsen, husmd. m. jord, skrædder, 54, nrdr. Fron, Anne Kristensdtr., hans kone, 72, f. i Veø, Erik Hansen, logerende dagarb. 35, f. i Gryten, Maria Hansdtr., hans kone 28, Hans Eriksen, deres sønn, 3, Anne Maria Hansdtr. 5, Hanna Hansdtr. 1, deres døtre. 1 kveg, 6 får, ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Løvås: Gurå Eriksdtr., husmdsenke m. jord 48, f. i Gryten, Johan Olsen, 11, Ole 8, Lars 4, hendes sønner, 1 kveg, 5 får, 1/16 td. byg, ¼ td. havre. ½ td. poteter.

Røvik Reiten : Anders Tronsen, husmd. m. jord, 46, f. i Veø, Anne Bjørnsdtr. hans kone, 40. f. i Gryten, Tobias Andersen, deres søn, 1, f. i Bolsø Ingeborg Olsdtr., føderådsenke, 69, f. i Vestnes. 1 kveg, 6 får, ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Søter: Iver Larsen, Husmd. m. jord, 29, f. i nordre Froen, Mari Olsdtr., hans kone, 27, Lars Iversen, 6, Ole 5, deres sønner, Mari Iversdtr. 2, Anne Iversdtr. 1. Alle f. i nordre Fron. 2 får, 1/16 td. byg, 1 td. poteter.

Røvik, lnr. 188 c. (Sendingen): Hans Andersen, grdbr. selveier, 57, f. i Bolsø, Marit Toresdtr. hans kone 58, f. i Gryten, Anne Maria Hansdtr., deres dtr. 17, f. i Bolsø, 4 kveg, 5 får, 1½ td. havre, 1¼ td. poteter.

Røvik, Hagen, lnr. 189. Ole Lassesen, grdbr. selveier, 40, Ingelev Iversdtr., hans kone, 41, Lasse Olsen, deres søn, 3, Ingeborg Olsdtr., fattiglem, ugift, 41, alle f. i Bolsø 2 kveg, 7 får, ¾ td. havre, 1½ td. poteter,

Røvik-gårdene.

Røvik, gnr. 14, *br. nr.* 1, matr. nr. 96, løpenr. 187 a. Skyld daler 3, ort 4, skill 22. 2 vog 2 bismerpund og 1 2/7 m. Skjøte fra Ole Andersen til Anders Olsen, dat 8/4, tgl. 9/4 1847.

Skiftehjemmel til Anders Olsen, dat. 1/4, tgl. 11/4 1874. Skjøte fra Anders Olsen til sønn Iver Andersen + kår, dat, 12/4 1887, tgl. 20/10 1888. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 9.02. Skjøte fra Eli enke efter Ivar A. Røvik til sønn Anders I. Røvik, dat. 21/12-26, tgl. 27/1 1927 + kår.

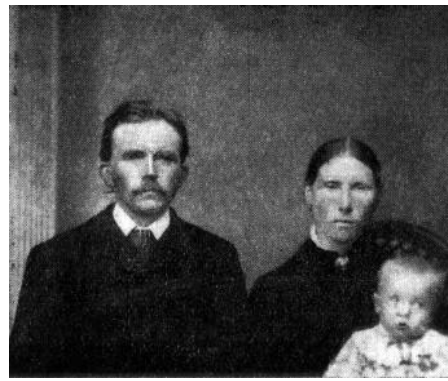

Iver A. Røvik m. familie.

Nygjerdet (fra bnr. 1). Gnr. 14, bnr. 2, matr. nr. 96, løpenr. 187 b., skyld mark 0.57, skill. 11, 4 5/7 m.. Skiftehjemmel til Ole Sivertsen, dat. 18/7, tgl. 21/10 1842. Skjøte fra Sivert Olsens enke Marit til sønn Ole Sivertsen Nygjerdet + kår, dat. 12/10, tgl. 14/10 1892. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 1,77. Skjøte fra Ole Sivertsen til svigersønn Ole O. Amundsgård + kår, dat. 26/10, tgl. 21/1 1930.

Bordvik, (fra bnr. l), gnr. 14, bnr. 3, matr. nr. 96, løpenr. 177 c. og 178 b., skyld mark skill 16, 6 mark. Skiftehjemmel til Ole Johnsen, dat. 16/7, tgl. 22/10 1848. Skjøte fra Ole Andersen til Ole Knutsen på løpenr. 187 c. dat. 15/4 1845 tgl. 22/10 1846. Skjøte fra Ole Knutsen til Lasse Andersen på do., dat. 25/4, tgl. 22/10 1846. Skjøte fra Anders Lassesen til sønn Lasse Andersen, dat. 15/11 tgl. 26/11 1880. Skjøte fra Lasse Andersens enke Randi og hennes datter Ane Martha til sønn Olav H. Bordvik + kår, dat. 21/4 1921, tgl. s. d.

Røvik (fra bnr. l), gnr. 13, bnr. 4, matr. nr. 96, løpenr. 187 d. skyld mark 1.02, ort 1, skill. 8. Skjøte fra Anders Olsen til Sivert Olsen, dat. og tgl. 18/6 1858. Skifte efter Sivert Olsen til enken Sigrid og ny mann Rasmus O. Hjelset, odelsretten forbeholdes barna. Sl. 20/11, tgl. 23/11 1877. Skjøte fra Rasmus Olsen til sønn Oluf R. Hagen og kår til selgeren, dat, 23/6, tgl. 30/6 1920. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 2.05. Skjøte fra Oluf Hagen til fru Anna Gundersen + kår, dat. 24/2, tgl. 20/3 1925. Skjøte fra Anna Gundersen til Ivar Røvik, dat. 9/11. tgl. 15/12 1927.

Ole J. Røvik og familie.

Røvik (fra bnr. 1) gnr. 14, bnr. 5, matr.nr. 96, løpenr. 190, skyld skill. 6. Skiftehjemmel til Johan Olsen, dat. 13/5, tgl. 19/5 1871. skjøte fra Johan Olsen til Kristen Eriksen Gjeitnes, dat. 19/10, tgl. 7/12 1877. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 169. Skjøte fra Kari Jakobsdatter til sønn Jakob K. Røvikhagen, dat. 18. tgl. 23/4 1928.

Røvik (fra bnr. 1), gnr. 14, bnr. 6, matr.nr. 96, løpenr. 188 a. Skyld 3 daler, 4 ort, 18 skill. 2 vog 2 bismerpund. Skjøte fra Ole Johnsen til John Olsen, dat. og tgl. 20/6 1853. Skjøte fra Ane Martha Olsdtr. til sønn Ole Johnsen, dat. 14/10, tgl. 17/10 1884. Skjøte fra Ole J. Røvik til Svigersønn Knut H. Valved på diverse betingelser, dat, 1. tgl. 13/4 1919.

Sendingan (fra bnr. 6) gnr. 14, bnr. 7, matr.nr. 96, løpenr. 188 c, skyld mark 0.97 1 ort. Skjøte til Sergent Hans Andersen, dat. 22/9, tgl. 18/10 1855. Skjøte fra Hans Andersen til svigersønn Ole Olsen Sandnes, dat. 10. tgl. 14/10 1892. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 1.94. Kontrakt fra Hans O. Sendingen til Ole I, Nakken eier av gnr. 14 bnr. 12 på en jordstrimmel til vei over denne eiendom, dat. 29/10, tgl. 1/12 1934.

Løvåsen, (fra bnr. 2) gnr. 14, bnr. 8, matr.nr. 96. løpenr 188 d. skyld mark 0.38 skill, 18. Skjøte fra Ane Martha Johnsdatter og sønn Ole Johnsen til lærer L. Aslaksen, dat. 18. tgl. 19/10 1876. Skjøte fra L. Aslaksen til John Aslaksen + kår, dat. 12/5, tgl. 20/6 1922. Utredsel til Bolsøy sogneprest 1.86.

Hagen, gnr. 14, bnr. 9, matr.nr, 96, løpenr. 189, skyld mark 0.61, skill. 22. Skjøte fra Ingebrigt Andersen til sønn Anders Ingebrigtsen, dat. 31/12 1852, tgl. 20/6 1853. Skjøte fra Anders Ingebrigtsen til Kristoffer Hansen, dat. 3/5 tgl. 9/5 1859. skjøte fra Kristoffer Hansen til Ole Lassesen Hatlen, dat. 21. tgl. 22/10 1859. Skjøte fra Ole Lassesen til Johannes Andersen Røvik, dat. 21/10 1892 tgl. 21/6 1893: Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 1.91.

Kirkebø (fra bnr. 2) gnr. 14, bnr, 10, skyld mark 0.05. Skjøte fra Ole J. Røvik til John M. Eikrem, dat. 15. tgl. 19/10 1907. Skjøte fra K. Valved til ds., dat. 22/8, tgl. 1/9 1927. Skjøte fra John M. Eikrem til Karl J. Eikrem + kår, dat. 19/3, tgl. 11/4 1928.

Bjerkelund, (fra bnr. 3) gnr. 14, bnr. 11, skyld mark 0.05. Skjøte fra Lasse Andersen Bordvik til Baard Madsen, dat. 18, tgl. 19/10 1906. Skjøte til Sigurd Madsen, dat. 8, tgl. 9/2 1937.

Elverhøi (fra bnr. 6) gnr. 14, bnr. 12, skyld mark 0.03. Skjøte fra Knut Valved til Ole Iversen Nakken, dat. 11/12 1919, tgl. 14/1 1920,

Fredheim (Era bnr. l), gnr. 14, bnr. 13, skyld mark 0.59. Skjøte fra Ivar A. Røvik til Knut T. Stenløs, dat. 22/9, tgl. 1/11 1921, skjøte fra Knut Stenløs og kone Ingeborg til Håkon J. Sundland + kår, dat. 20/4, tgl. 15/6 1934.

Solvang (fra bnr. 3), gnr. 14, bnr. 14, skyld mark 0.20. Skjøte fra Lasse A. Bordviks enke Randi til svigersønn Ingvald Lillevik og datter Martha, dat. 14/2, tgl 3/5 1921.

Røvik Skolehave, (fra bnr. l), gnr. 14, bnr. 15, skyld mark 0.01, Gavebrev fra Ivar A. Røvik til Røvik Folkeskole, dat. 22/6-25, tgl. 28/4-27. Må ikke selges til andre enn hovedbrukets eier.

Røvikbygda.

Vonheim (fra bnr. 1) gnr. 14, bnr. 16, skyld mark 0.43. Skjøte fra Anders Røvik til Eilert E. Berg, dat. 3, tgl. 15/12 1928.

Røvik (fra bnr. 6) gnr. 14, bnr. 17, skyld mark 0.01. Sammenføiet med bnr. 9.

Myrann (fra bnr. 6) gnr. 14, bnr. 18, skyld mark 0.30. Skjøte fra K. Valved til Eilert K. Røvik, dat. 30/7-30, tgl. 4/3-1937.

Steinsrud (fra bnr. l), gnr. 14, bnr. 19, skyld mark 0.08. Skjøte fra Anders I. Røvik til Arne I. Røvik, dat. 26/4, tgl. 95/7 1933.

Bergtun, (fra bnr. 16) gnr. 14, bnr. 20, skyld mark 0.02. Skjøte fra Eilert Berg til Arthur Berg, dat. 25/9, tgl. 2/11 1936.

Solheim, (fra bnr. 6), gnr. 14, bnr. 21, skyld mark 002. Skjøte fra Knut Valved til Mathias O. Hovde, dat. 26/8, tgl. 18/9 1937.

Furuheim (fra bnr. 1 og bnr. 6), gnr. 14, bnr. 22, skyld mark 0.03. Skjøte fra Anders I. Røvik til Georg Vestad, dat. 6/11, tgl. 24/2 1938. Skjøte fra Kåre Valved til ds., dat. og tgl. s. d.

Gjeitnes, gård nr. 15.

Gjeitnes er herredets sydvestligste gård og ligger til nordsiden av Hovdenakvågen og Røabukten - Karlsøyfjordens dypeste innskjæring mot aust. Denne gårds historie, ihvertfall fra første halvdel av 16 h. tallet er forskjellig fra de hittil beskrevne. Den har nemlig ikke som vanlig tilhørt noen av de store gårdopsamlinger, men har vært i privateie for en vesentlig del på brukernes hånd, ialfall fra 16 h. tallet. Den har m. a. o. vært bondeodel så langt tilbake som den kan følges etter manntallene. Hvorledes eierforholdet var i middelalderen og på 15 h. tallet kan ikke sees. Det er ikke utelukket at odelen her kan ha vært bevart helt fra oldtiden, idet den må antas å vere optatt alt da. Når gården i 1669 for en del er gått over til Gjermundnesfuten, må det være ved individuellt kjøp, idet hele gården i 1661 eies av Lasse Vogseter med 2 vog og av Iffuer gedenes med 2½ pund, tils. 2 vog, 2 pund 12 merker - altså en stor halvgård. Før Lasse Vogseter var Ole Bjermeland eier av 1 vog 12 merker i gården. Både han og Lasse Vogseter bøkslet parten vekk til en leilending. Ellers Stiller eier- og brukerforholdet sig slik:

1597 opføres *Syuerd Gedenes* med en landskyld av 1 pund fisk som fritatt for skatten fordi hans årlige „indkompst“ ikke var 4 rdlr. *Gunder Gedenes* skattefri av samme grunn med en årlig landskyld indtekt av 2½ pund fisk. Gården er altså allerede i 1597 delt i to bruk (to skyldparter). Sktmt. 1603 opf. *Gunder paa Giedenes* som

jordeigende bonde med en landsk. inntekt av 4 pund fisk som opsitter på G. 1610 er han opf. som jordeigende opsitter med 5 pund fisk. Ledingskatten 1610 7 tdr. korn og 9 m. smør. 1614: Gunder Gjedenes jordeigende bonde m. 5 pd. fisch som inntekt av landsk. Samtidig opføres han som bruker på Gjetnes. I 1617 likeså. 1618 bøteregnskap: „Gaff Otte Giedennes for hand haffuer slagenns med „Thore Kalsøenn til høybem. Konng Maytts penndinge 4 rdlr.” Leding 1619 leding som før, tiend 8 skjep. 1621: Otte Giednes eier sag sammen med Jens Rhoeuig. Bøteregnsk. 1624, 12. jan. „Same „thid paa min husbonds guode behaug affsonid med Otte Giedenes „for hand haffuer ligget hoes sin thillkommendes fæstemøe Karen „poulsdtr. gaff for for dennem begge 9 dlr.” (Det gjelder i slike tilf. fogedregnsk. „Min husbonds guode behaug” sikter til en art benådning av kongen eller lensherren). 1623: Eier Otte giedenis for 1½ vog, sag i Gjetneselven, dreng Peder giedenis. 1633: Otte eier 1½ vog og er dessuten bruker; den annen bruker er Hans Giedenes. 1645: Otte er gift, enebruker nu. 1646: Otte og Iffuer. 1650: Otte eier og bruker 1½ vog, Olle Bjermeland eier og Iffuer bruker 3½ pund (1 vog 12 merker). 1657: Under krøtertallet er bare Tore Gedenes opført, 1 hest, 5 kjyr, 3 geit. 1661 : Lasse Vogseter eier, Tore bruker 1½ vog, Iffuer 1 vog 1 pd. Folketall 1665: Samlet skyld 2 vog 2 pund 12 merker. Opsitter lffuer 40 år, Thore 25 år, husmann Lars Jensen 55 år. Matr. 1669: Futen Iver Andersøn er nu eier av 1 vog 16 m. som Iffuer Olsen og Torre Larsøn bruker. Iffuer eier dessuten selv i gården 1 pund 20 merker. Leding ½ dlr. 18 sk. Tiende 3 tdr. havre, futen bestyrer gården og innkasserer landskylden. 1701: Folketall opsitter Knud 38. år, dreng Olle Jacobsøn, soldat 29 år, opsitter Arne 38, sønn Sjur 2, dreng Knud Pedersen, reservesoldat 30. Husmann Iver Erichsøn 80 år. 20/8 1701. Prest i Stjørdal, Jens Lemvig Bull selger 1 pd. 12 merker til Iver Stephensøn. 1723 : 2 opsiddere. Mag. Anders Iversens arv. ejer 2 v. og bøxler gården. Åsidderen Knud ejer 1 p. 12 mrk. 1 huusmand uden pladz, 1 setter ½ f. fra gården, skoug til huusbehov og noget saugtømmer, 2 bekkeqverner for 16 s., intet fiskeri uden af haved, ringe fægang, gården ligger i sollien 5 miil fra haved, ringe jordart, u-vis til korn, ringe til høe, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd : 4 skp. blandkorn, 5½ td. hafre:, Avling; 36 læs høe. Creature: 2 hester, 9 kiør, 6 ungnød; 13 småfæ. Gl. taxt: 2 v. 2 p, 12 mrk., forhøyed 12 mrk. 20/8 1761, skjøte fra Jens „Lemvig”

resid. capp. i Stjørdal til Iver Knudsøn på 1 pd. 12 mrk. og til Iver Stephensøn likeledes på 1 pd. 12 mrk. 1763 står Iver Knudsøn som eier for 1 vog 1 pd. mens Iver Stephensøn eier 1 vog 1 pd. 12 mrk. 2/3 1780 Tosten Amundsen kjøper 1 vog 1 pd. med bøksel og landsk. av Anders Christophersøn samt ½ part i Røvig saug og gårdens kirkepart for 250 rdlr. og kår til selgeren. 2/7 1787 Knud Arnesøn Eikrem blir høistbydende på tvangsauksjon i Molde over 1 vog 1 pund med bøksel og landsk. for 30/6 1788 Anders Knudsøn kjøper 1 vog 1 pund 12 mrk. med bøksel og landsk. 1/6 part i Røvik saug et kvernhus og kirkepart for 300 rdlr. 25/10 1791. Lasse Iversøn G. er g. m. Mali Lassesdtr. 23/6 1794 Peder Nielsen G. har ode1 til 1 vog og 6 m. Lasse Iversøn Solomdalsgjerdet bruker parten. Odelsmannen lyser pengenød (kan ikke løse og får henstand). Iver Andersøn arver sin mor Mildrid Olsdtr. og avstår sin odelsrett 1 vog 1 pd. til Tosten Amundsen. 22/10 1795 Peder Nielsen Gjednes er odelsberettiget til 1 vog 1 pd. 12 m. selger odelsretten til Lasse Iversøn for 20 rdlr.

Folketall 1801:

1. Familie : Thosten Amundsen, 61, bonde og gårdebruger, givt 1. gang, Beret Olsdtr. 59, givt 2. gang, Margaretha Tostensdtr. 17, deres datter, Morten Olsen 23, Giertrud Anna Jonsdtr. 11, tjenestefolk.

2. Familie : Lasse Iversøn 35, bonde og gårdebruger, Mali Lassesdtr. 34, i 1ste ægteskab, Iver Lassesøn 9, Sigrid Lassesdtr. 6, Anna 2, deres børn. Ole Nilsen 24, Beret Pedersdtr. 28, Mallena Jonsdtr. 17, tjenestefolk.

3. Familie: Anders Chrestensøn 64, huusmand med jord, givt 2. gang, Giertrud Pedersdtr. 50, givi 1. gang, Anders Andersen 8, deres søn. 3/4 1802: Iver Andersøn G. kjøper av Lasse Iversøn G. et stykke uryddet mark „gives navn Bådneset langs med søen" lengde N. S. 204 favn og O. V. 90 F.

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 1, matr.nr. 97, løpenr. 191, skyld daler 2 skill. 21, 1 vog, 1 bismerpund. 32 mark. Skjøte fra far og søskende til Iver Lassesen, dat. og tgl. 21/6 1819. Skjøte fra Iver Lassesen til Lasse Iversen, dat. og tgl. .23/10 1857. I 1858 er Iver Lassesen eier. Skjøte fra Lasse Iversen Gjetnes til sønn Iver Lassesen dat. 8/6. tgl. 1/7 1877. Skjøte fra Ivar L. Gjetnes og kone Severine til sønn Konrad I. Gjetnes på d. e. og bnr. 13 + kår og forkjøpsrett for yngre søskende, dat. 30/10 1929, tgl. 4/1 1933. Folketall 1865: Lnr. 191 a Gjednes. Lasse Iversen, grdbr. selveier 45, f. i Bolsø, Martha Larsdtr. hans kone. 39, f. i Veø, Iver Lassesen, 10, Lars Las-

sesen 6, deres sønner, begge f. i Bolsø, Marit Sørnsdtr., hendes dtr. før ægteskab 18, f. i Veø, Ingeborg Lassesdtr, hans datter før ægteskab 15, Beret Lassesdtr. 11, Gjørgine Lassesdtr. 3, deres døtre, Iver Lassesen, hans fader, føderåd, 75, Beret Pedersdtr, hans kone, 70, Tomas Lassesen, tjenestekarl, 23, Lasse Andersen, tjenestekarl, 17, Anne Sivertsdtr. tjenestepige, 20, alle f. i Bolsø. 1 hest, 10 kveg, 30 får, 2 svin, ½ td. byg, 6 3/8 td. havre, 4 td. poteter.*)

Hans Jansen, husmd. m. jord 31, fisker, Karn Knudsdtr., hans kone, 25, Beret M. Hansdtr. deres dtr. 2, Beret Andersdtr., logerende syerske, enke, 34, Beret Anna Olsdtr., hendes dtr. 6, alle f. i Bolsø. 2 får, ¼ td. havre, ½ td, poteter.

Bnr. 191 b. Lars Iversen, grdbr., selveier, 40, Synnøve Pedersdtr. hans kone 23, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 8 får, 1/8 td. byg, ½ td. havre, ¾ td. poteter.

Bnr. 192 a. Erik Lassesen, grdbr., selveier, 40, f. i Bolsø, Ingeborg Madsdtr. hans kone, 43, f. i Vestnes på gården Kristiseter. Erik var gift tre ganger. Kristen Eriksen, deres søn, 11, f. i Vestnes, Knud Kristoffersen, tjenestekarl, 21, Kristoffer Kristoffersen, tjenestekarl, 12, Else Andersdtr, tjenestepige 45, Lasse Lassesen, logerende skomaker 29, Karn Ånnundsdtr. hans kone, 25, alle f. i Bolsø, Anne Lassesdtr. deres dtr., 2 f. i Veø, Erland Rasmussen, husmd. uden jord, smed, 51, f. i Lom, Anne Eriksdtr., hans kone, 41 f. i Vestnes, Karl Edvard Erlandsen, 7, f, i Vestnes, Ole M. Erlandsen, 4, deres sønner, Maria Erlandsdtr., 1, deres dtr., begge f. i Bolsø. 1 kveg, 20 får, 1 hest, 1 svin, ¼ td. byg, 5 td. havre, 2 td. poteter.

Gjednes bnr. 192 b. Ole Larsen, grdbr., selveier, 32, f. i sdr. Bergenhus, håndsagskjærer, Sigrid Lassesdtr., hans kone, 24, Løve Olsen, 4, Anton Olsen, 2, deres sønner, alle f. i Bolsø. 4 får, ¼ td. havre, ½ td. poteter.

Do. Bnr. 192 c. Lasse Eriksen, grdbr. føderåd. 61, Anne Andersdtr., hans kone, 64, Beret Lassesdtr., deres dtr. ug. 34, Johan Tomasen, hendes uægte sønn, 2, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, 1 svin, ¼ td. havre, 3/8 td. poteter.

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 2, matr.nr. 97, løpenr. 191 b, (fra bnr. 1) Skyld mark 1.02, 1 ort, 4. skill. Skjøte fra Lasse Iversen til Lars Iversen, dat. og tgl. 17/10 1862. Skjøte fra Lars Iversens enke Synneve Pedersdtr. til sønn Josef Larsen, samt kår, dat. 28/8, tgl. 3/9 1895.

*) Br.nr 1 heter i grenna Nordigaren; Lasse Iversens kone var fra Brudeskar på Vågstranna, hans far kaltes Gammel-iver -- til forskjcll fra sønnen, den unge Iver (den seneste Iver).

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 3, „Utigarden" matr.nr. 94, løpenr. 192. (Fra bnr. 1). skyld mark, daler 1, ort 4, skill. 13. 1 vog, 1 bismerpund. 1 1838 er Lasse Eriksen eier. Skjøte fra Lasse Eriksen til Erik Lassesen, dat. 14/7, tgl. 17/10 1862. Skiftehjemmelsbrev til Erik Lassesen, dat. 19/11 tgl. 1/12 1870. Skjøte fra Erik Lassesen til Rasmus Knutsen Hjelset samt kår, dat. 28/8 1888, tgl. 24/5 1890. Dom avsagt 20/6, tgl, 10/7 1900, hvorved Iver Lassesen Gjetnes er kjent eiendomsberettiget til denne eiendom. Leiekontrakt fra Rasmus K. Gjetnes til O. M. Erlandsen „for ham og kone og en efter mig, sålenge den årlige avgift kr. 4.- svares på et jordstykke," dat. 24/9 1899, tgl. 1/3 1909. Skjøte fra Iver Lassesen til Oluf Olsen Holen, dat, 20/10 1910, tgl. 9/1 1911. Skjøte fra Oluf Holen til Johan Leithe og hustru Ida, dat.

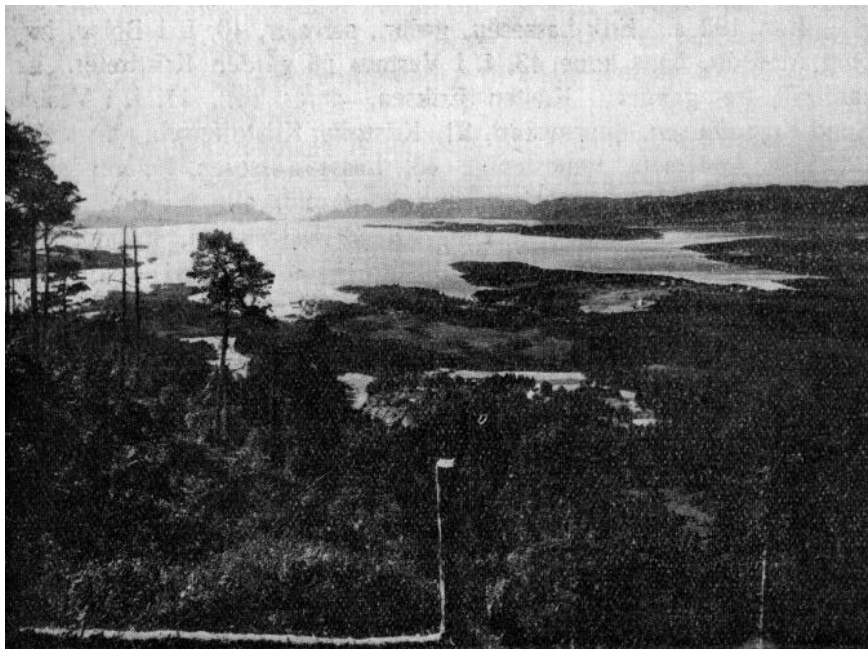

Vågann.

21/3, tgl. 2/4 1938, Kår til Oluf og Lina Holen, Rasmus Gjednes bodde etter 1899 i Molde, hvor han drev vognmannsforretning og opopførte et par større bygårder ved Øvre vei, av hvilken den ene er 3 etasjes murgård den dag idag kalles Gjednesgården etter Rasmur,

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 4, matr.nr. 97, løpenr. 192 b (fra bnr. 3). Skyld mark 0.21, skill. 8. Skjøte fra Lasse Eriksen til Ole Larsen Gjetnes, dat, 14/7, tgl. 17/10 1862. Festebrev fra Ole Larsen Gjetnes til Kristian Knutsen Røvik og efterkommere på et jordstykke i 100 år fra 1/4 1896, dat. 1/4, tgl. 9/11 1896. Skjøte fra Ole Larsens enke Sigrid Lassesdtr. til Johan J. Dahle samt kår, dat. 20/4, tgl. 1/5 1918. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 155. Festebrev fra Ole Larsen Gjetnes til Tomas Knutsen Skevik og efterkommere til notvoll til 30/12 1069, dat. 8/6 1909, tgl. 7/1 1910. Skjøte fra Thomas Skevik til Signe Skevik på festet parcell med bygninger samt kår, dat. 23/12-38, tg1. 3/1-39.

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 5, matr.nr. 97, løpenr. 192 c, (Era bnr. 3). Skyld mark 0,52, ort 1. Skjøte fra Lasse E. Gjetnes's dødsbo til sønn Lasse Lassesen, dat. 21/6, tgl. 22/6 1858. Skjøte fra Lasse Lassesens enke Karen til Anton I. Gjetnes samt kår, dat. 26/9, tgl. 20/10 1935. Skjøte fra Anton I. Kortgård Gjetnes til sønn Anton A. Gjetnes samt kår, dat. 9/10, tgl. 1/11 1930. Skjøte fra Anton A. Gjetnes og hustru Ingeborg til Astrid og Julie A. Gjetnes på diverse betingelser, dat. 4, tgl. 8/3 1938.

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 6, matr.nr. 97, løpenr. 192 d. Fra bnr. 3) Skyld mark 0.12, skill. 5. Skjøte fra Iver Lassesen Gjeitnes til Johannes Brekke, dat. 1/12, tgl. 17/10 1911. Skjøte fra Johannes Brekkc til Lars Pedersen Bolsø, dat. 9., tgl. 19/10 1915..

Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 7, matr.nr. 97, løpenr. 192 e. (Fra bnr. 3). Skyld mark 0.35, skill. 15. Skjøte fra Erik Lassesen til Ole Olsen Røvik, dat. og tgl. 23/10 1869. Skiftehjemmelsbrev til Ole Olsen, dat. 29/5, tgl. 11/6 1886. Skifteskjøte i Ole Olsens bo til Albert A. Strande, dat. 13/4, tgl 17/4 1899.

Gjeitnes, Osen, gnr. 15. bnr. 8, matr.nr. 97, løpenr. 192 f. (Fra bnr. 3). Skyld mark 0.19, skill. 8. Skjøte fra Erik Lassesen Gjetnes til Ole Hovdenak jr., dat. 27/6. tgl. 24/5 1835. Auksjonsskjøte til Alfred Ahdell, dat. 10/3, tgl. 15/9 1923.

Gjeitnes, Lillebø, gnr. 15, bnr. 9, skyld mark 0.13. (Fra bnr. 3). Skjøte fra Iver Lassesen Gjetnes til Lasse Eriksen Gjetnes, dat. og tgl. 21/10 1904. Skifte sl. 15/1, tgl. 30/1 1920. Eiendommen utlagt enkemannen Lasse E. Gjetnes.

Gjeitnes, Brubakken, gnr. 15, bnr. 10, skyld mark 0.02. (Fra bnr. 1). Skjøte fra Iver Lassesen Gjeitnes til Andreas A. Nordhaug, dat. og tgl. 24/6 1905 Skjøte fra Andreas A. Nordhaug til Søren

Juberg, dat. 13, tgl. 15/6 1906. Skjøte fra Iver L. Gjetnes til ds. på en parcell fra bnr. 1 tillagt d.e., dat. 13, tgl. 16/11 1912.

Gjeitnes, Stenbakken, gnr. 15, bnr. 11, skyld mark 0.85. (Fra bnr. 1). Skjøte fra Iver Lassesen til Ole Lassesen, dat. 18, tgl. 19/10 1906.

Gjeitnes, Frihagen, gnr. 15, bnr. 12, skyld mark 0.25. (Fra bnr. 3). Skjøte fra Iver L. Gjeitnes til Johannes J. Brekke, dat. 22, tgl. 24/10 1908. Skjøte fra Johannes Brekke til Lars P. Bolsø, dat, 9, tg1. 19/10 1915.

Gjeitnes, Århaugen med Sagtomt, gnr. 15, bnr. 13, skyld mark 0.27. (Fra bnr. 3). Skjøte fra Oluf Olsen Holen til Konrad I. Gjeitnes. Skjøte fra Iver L. Gjeitnes og hustru Severine til Konrad I. Gjeitnes på denne eiendom og bnr. 1 samt kår og forkjøpsrett for yngre søskende, dat. 30/10-29, tgl. 4/1-33.

Gjeitnes, Østre Gjeitnes, gnr. 15, bnr. 14, skyld mark 1.53. (Fra bnr, 3). Skjøte fra Iver Lassesen Gjeitnes til O. Hovdenak, dat. 20/10 1910, tg1. 6/8 1911. Skjøte fra Ole Hovdenak til Alfred A. Gjeitnes, dat. 15/8, tgl. 1/9 1922. Skjøte fra Alfred A. Gjeitnes til Anton A. Gjeitnes, dat. 9/10, tgl. 1/11-30.

Gjeitnes, Frihagens myrland, gnr. 15, bnr. 15, skyld mark 0.02. (Fra bnr. 14). Skjøte fra Iver Lassesen Gjeitnes til Johannes Brekke, dat, 12/1, tgl. 17/10 1911. Skjøte fra Johannes Brekke til Lars P. Bolsø på dette bruk og bnr. 12, dat. 9/10, tgl. 19/10 1915.

Gjeitnes, Osvang, gnr. 15, bnr. 16, skyld mark 0.02. (Fra bnr. 8). Skjøte fra Ole Hovdenak til Elias H. Haddal, dat. 28/9, tgl. 17/10 1911.

Gjeitnes, Fredsberg, gnr. 15, bnr. 17, skyld mark 0.02. (Fra bnr. 8). Skjøte fra Ole Hovdenak til T. Røsberg, dat. 30/5, tgl. 14/10 1912.

Gjeitnes, Fagerheim, gnr. 15, bnr. 18, skyld mark 0.19. (Fra bnr. 14). Skjøte fra Ole Hovdenak til Olaf H. Borvik, dat. 33/5, tgl. 14/1O 1912. Skjøte fra Olat Borvik til Gunerius Mauseth, dat. 21/2, tgl. 24/4 1918.

Gjeitnes, Bedehustomten, gnr, 15, bnr. 19, skyld mark 0.01, (Fra bnr, 14). Ikke skjøte.

Gjeitnes, Sæterteigen, gnr, 15, bnr. 20, skyld mark 0.70. (Fra bnr. 14). Skjøte fta O. Hovdenak til Konrad Gjeitnes, dat. 9/8, tgl, 17/8 1923.

Gjeitnes, Vikstad, gnr. 15, bnt. 21, skyld mark 0.70. (Fra bnr.

13). Skjøte fra Rasmus Gjetnes' dødsbo vedtatt av Iver L. Gjetnes til O. M. Erlandsen,. dat. 18/7, tgl. 17/8 1918.

Gjeitnes, Framgløtt, gnr. 15, bnr. 22, skyld mark 0,03. (Fra bnr. 11). Skjøte fra Ole L. Gjeitnes til Vågenes Kooperative Innkjøpslag, dat. 3, tgl. 18/9 1925. Skjøte fra Vågenes Kooperative Innkjøpslag til Kornelius Seljevold, dat. og tgl. 15/3 1926.

Gjeitnes, Ranesset, gnr. 15, bnr. 23, skyld mark 0.10. (Fra bnr. 8). Skjøte til O. Hovdenak jr., Fredrik Aarøe og O. Kringstad på d. ei. og gnr. 16, bnr. 6, dat. 14, tgl. 16/4 1934.

Gjeitnes, Vågane idrettsplass, gnr. 15, bnr. 24, skyld mark 0.01. (Fra bnr. 8). Skjøte fra Oleanna Ahdäll til Vågenes Ungdomslag og Vågann Turn- og Idrettslag, dat. 16/7, tgl. 19/8 1928.

Gjeitnes, Nygård, gnr. 15, bnr. 25, skyld mark 0.55. (Fra bnr 1) Skjøte fra Iver L. Gjeitnes til Ivar I. Gjeitnes, dat. 27/5, tgl. 15/11-29.

Gjeitnes, Nordheim, gnr. 15, bnr. 26, skyld mark 0.28. (Fra bnr. 25). Makeskifte fra Ivar Gjeitnes til Arthur Gjeitnes, dat, 9/6, tgl. 19/11 1937,

Hovdenakken, gård nr. 16.

Gården ligger fra den østligste poll av Hovdenakkvågen østover under fjellpartiet Horjas nordvestside og grenser i syd til Vågseter og Nesje i Veøy. Som tilhørende Veøy kirkes gods må gården ihvertfall stamme fra middelalderen, men neppe fra oldtiden, idet den eldste kjente landskyld bare er 5 pund, og gården betegnes som halvgård. Ledingen er 3 tdr. korn og 4 merker smør som vanlig for halvgårder. Navnet er lokalitetsnavn og tilsier også at gårdens oprinnelse er å søke i - helst tidlig - middelalder.

I pendingeschattmnt. 1597 fins *Olluf Hudenach* opført blandt de leilendinger hvis årsinntekt ikke utgjør 4 rdl Gården er ved denne tid leilendingsgods. 1603, *Olluf Hoffenenach* leilendingsbonde. 1609 sees Olluf Hobdenach å ha bemektiget sig 5 laks fra *Jens Schreder* i

Røuig*) (ant. tvist *om* fiskeri). I 1611 er Olluf fremdeles bruker. I jordboken av 1610--11 er ledingen opf. med 3 tdr. korn og 4 m. smør, 1614, leilending Olluff Hoffdenach, 1617 likeså, 1619/20 leding 3 tdr. korn 4 m. smør forbedret 1 tr. 2 m. Tiend 4 skjep. bruker Olluf Hoffedenach, 1621, Olluf H. eier „Rhøe saug", d. e. sag i elven Røa - Gjetneselven. 1623: Bruker Olluff Hoffdenach med sag, vanlig sagskatt. Størcher ib. opføres som ødegårdsmann (halv skatt). 1633, samme bruker og sag. 1645: Olluff H. gift, en sønn, 1646,

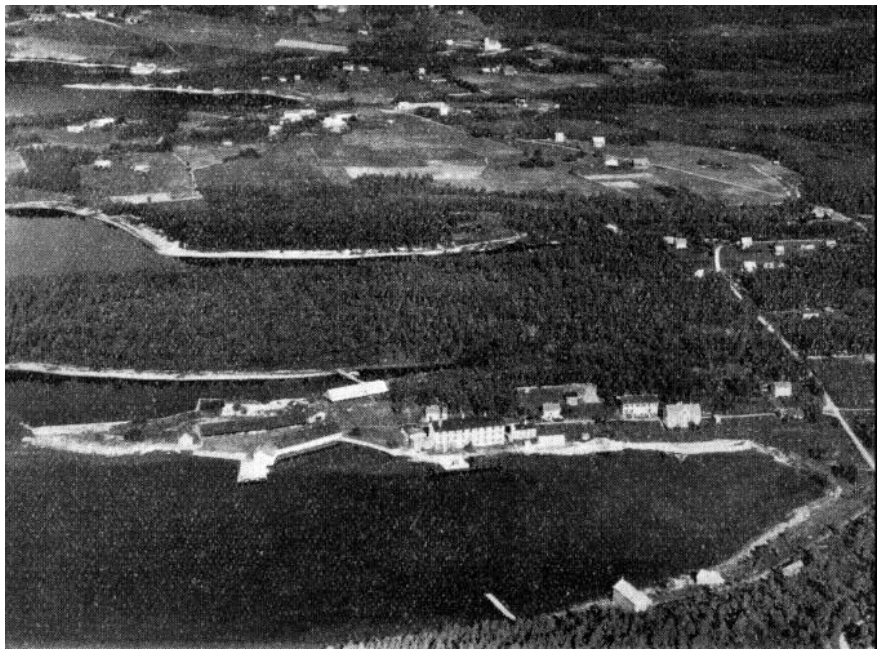

Røvikbygda fra luften. Hovdenakvågen og Hovdenak bruk i forgrunnen.

likeså, sagskatt 10 rdl. 1650: Wedøe kircke eier: skylden er 1 vog 2 pund, Olluff H. bruker, sønner og drenge Gunder H. og Olle H. „til saugen gansche ringe tømmer og brug". 1657: Krøtertall Syver H. 2 hester, 8 kjyr, 6 geit, 4 sauer. Gunnar H. 2 kjyr, 2 geit, 3 sauer. 1661: Kirken eier, Siffuer bruker 5 pd, d. v. s, hele gården. 1665 folketall : Skylden er nu 6 pund, d. e. 2 vog, bruker Siffuer 46 år, dreng Iffuer Christensøn, har vært soldat. Husmenn Gunnar Olsøn 32 år, Ole 50. Matr. 1669: Bruker Siur Arnesøn og Gunnar

*) Navnet er ant. Schrøder, muligens en slektning av fogden Peder SCbrøder som da bodde i Røvik.

Olsen hver sin part, kirken eier, sag til gården, leding ½ daler, tiend 2 tdr. havre 1693: Besiktigelse av skog, sag og saltkjel på Hovdenak. Opsidder var Knut Sivertsøn Hovdenak. Skogen sterkt forhugget, men en del veksterlig skog ennu finnes. Angående sagbruket forklarte den gamle opsidder Siver Andersøn at sagen av hans formann som var en gammel mann tilforn var brukt, og siden han gården av forrige foget og Ricard Ricardsøn den 13. februar 1650 til bøksel bekom, har han svart 5 rdlr. årlig grunnleie mot å bruke sagen. *Saltkjelen* var opbygget for ca 10 år siden og ¾ parter tilhørte Vogsæter og Gjetnes og ¼ part Hovdenak opsittere. Det blev forbudt å hugge i skogen og å bruke sagen. Folketall 1701: Hoffdenach Officergård, bruker Siur 80, sønn Anders 24, opsitter Knud 40 år. 3/10 1701: Major Rønne eier og bøksler til Sjur Sivertsen. Matr. 1723:

2 opsiddere. Wedøe kierke ejer og bøxler, men Capitainen tillagt imod Kongens goedz på Nordmør, kierken igien bekommet. I sætter ½ fj. fra gården, skoug noget til saug og noget til huusbehov. 1 flomqværn for 8 s. Intet fiskerie uden af haved. Ringe fægang, gården ligger i sollien 5 mil fra haved, middelmådig god jord, mådelig viis til korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 3 skp. bl. korn, 5 td. hafre. Høavling: 40 læs. Creature: 2 hester, 8 kiør, 4 ungnød, 16 småfæ. Gl. taxt: *2* v. En flom saug som efter Rente Cammeretz ordre af dato 25de desember 1723 skal casseris. 1 salt kiedel.

11/5 1739 Jac. Johansøn Schultz pantsetter 2 vog i Elvsås og 2 vog i Hovdenakkcn til foged Børge Eeg. 17/2 1745 Jac. J. Schultz pantsetter 2 vog i gården til Anna Svendsdtr. for 99 rdlr. 12/6 1758 Kgl. Bevilling dat. Frederiksborgs Slott. Kbhn. til Jacob Johansen Schultz til 300 bords årsskur på Hoffdenach Bøygdesaug. 1763: Jacob J. Schultz eier. Erkl. fra Iwer Iwersøn Hovdenach om at Hovdenach saug står på Schultz odelsgrunn og at skuren i 1762 var 300 vandkantbord. Iver og Siur er brukere med hver 1 vog. Sivert er død før 1801. Hans enke heter Helle Lassesdtr. f. 1750. 1788 7/12. Saugen står på kirkens grunn, saugmester Torstein Strande, 300 bordt schoret. 1793: Peter Møller eier, leilendinger Sivert Lassesøn og Peder Olsøn. Forlik om hugst i skogen. 1/6 1798 Peter Møllers arvinger selger gården til Hans Thiis Møller for 1522 rdlr.; det var to brukere hver på 1 vog. Leilendinger var Sivert Lassesøn og Peder Olsøn, 1/6 1798 Peter Møllers arvinger skjøter til sønnen Hans Thiis Møller, Peder Olsens bruk i Hovdenakken på 1 vog i skyld far 770 rdlr.

Bruker av d. a. part er Sivert Lassesøn. 30/10 1800 holdtes byteopgang mellem Vogseter i Veøy (tilh. Veøy kirke) og Hovdenak tilh. H. Th. Møller. Da den opgåtte grense danner herreds- og prestegjeldsgrensen på vedk. strekning mellem Bolsøy og Veøy, inntar vi dokumentet: Anno 1800 den 30 oktober blev efter foregående forening mellem velædle herr. Hans This Møller og Veøy kirke foretaget markeskjælsgang og skogbytte i mellem gårdene Hovdenakken og Vogsæter, der er beliggende i Romsdals fogderi Fanne Otting hvor da på velbemeldte Hans This Møller som eier av gården Hovdenak var tilstede Marcus Persen og Iver Bjørnsen Moldenesset, ligeså på Veøy kirkes vegne der eier gården Vogseter var tilstede Knut Eriksøn Holmsgjerde og Ole Olsøn Nesje, Lasse Sivertsøn Nesje og Peder Olsen Berg, hvor skovbyttet blev forrettet efter avgangne Sivert Hovdenakken og flere ældstes sigende, som på begge parter faller på det rigtigste og begynder fra søen på den søndre side av Hovdenakvågen kaldet. og efter den der nedrindende bæk til et furutræ som er mærket, så at Hovdenakken skog og leiemål er på den østre og Vogsæters på den vestre side av bækken.

Men fra dette første træ som er merket med kors går byttet op gjennem ,,Gielbodalen“ kaldet, ved den nederste side av de merkede trær, som videre midt i dalen, fragår den nederste side og midt op gjennem dalen, og fra dalen går det lige i øst til en stor sten oven for Småvand kalde Kiønden og derfra i øst gjennem efter de trær som er mærkede med 2de kryds, hvorav det ene er hugget i øst det 2ndre i vest for træerne, så at Hovdenakkens er der nordenfor og Vogsæter skogen søndenfor disse merker og således fremefter underst i ,,Brandhaurøren” kaldet, oven for en slæt biergklippe kaldet Svaet, lige på en dal kaldet Lomkjøndalen og der igjennem på midten av et lidet vand kaldet Lomkiønden hvor dette merkeskiel og skogbytte går ud.

Således i alt blev dette skovbytte forrettet som herved bekreftes ved begge parters underskrift og forsegling.

Datert 2/7 1801 tgl. 26/10 1801.

Folketelling 1801. 1. Familie : Peder Olsen 61, bonde og gårdebruger, Chresti Pedersdtr. 60, i 1ste ægteskab, Ole Pedersen 82, Chresti Pedersdtr. 23, Anna Pedersdtr. 14, deres barn, Anders Olsen 21, tjenestedreng, national soldat.

2. Familie: Helle Lassesdtr. 51, enke i 1. ægteskab, gårdebruger, Anna Sivertsdtr. 17, Ingeborg Sivertsdtr. 13, hendes døtre, Ole

Hansen 43, ugivt, opsynsmand på gården, Peder Jestesøn 22, ugivt, tjenestedreng.

21/6 1802 Leilending Anders Hansøn, tidl. Sivert Lassesøns bøkselbruk, hans enke Helle Lassesdtr. får kår. 10/7 1805: Capitan von Catterbach eier og bøkslnr et bruk av sk. 1 vog til Anders Sivertsen, som faren før har brukt.

Hovdenakken, gnr 16, bnr. 1, matr.nr. 98, løbenr. 193, 194, lnr. 193, 2 daler 1 vog. Skyld mark 10,53 Daler 4. Lnr. 194, 2 dlr. 1 vog. Auksjonsskjøte i L. B. Møller og kones bo til kjøpmann Jeppe Øwre på 1 vog, dat 3/6, tgl. 8/7 1824. Skjøte til konsul Frazers enke Sara Marie Frazer, dat. 3/6 1824, tgl. 1/2 1925. Skjøte til kjøpmann Gullbrand Onsum på 1 vog, dat. 3/6 1825, tgl. 7/3 1826. Skjøte fra Gullbrand Onsum til kjøpmann A Macé på en del av denne gård (skogteige) med forbehold om forkjøpsrett for hovedbruket, dat. 21/3, tgl. 28/6 1828. Skjøte til Nils Johnsen fra I. A. Øwre og Sara Marie Frazer på 1 vog, dat. 30/9 1830, tgl. 18/10 1831. Skjøte fra A. Mace til Bastian M. Widt og Nils Johnsen på en del skogteige, dat. 19/9, tgl. 16/10 1832. Auksjonsskjøte til N. H. Knudtzon og sønner på 1 vog. 6 skogteige solgt til kjøpmann Macé, dat. 1/11 1830, tgl. 6/8 1839. Skjøte fra N. H. Knudtzon og sønner til Nils Johnsen på 1 vog, dat. 30/1, tgl. 6/2 1843.

1838: M. nr. 98, L.nr. 104 Hovdenak, sk. 2 daler (gl. 1 vog fiskeleie) eier Knud Pedersøn, L.nr. 194 Hovdenak sk. 2 daler (gl. 1 vog), eier Nils Johnsøn. Gården samles nu på en eiers hånd og odelen gjenreist med Nils Johnsen Hovdenak som odelsmann.*) Hans hustru var Heline Andersdtr. Deres datter, Marit Hovdenak blir gift med Ole Olsen Ohra, som etter Nils Johnsens død fikk skjøte av sin svigermor 20/10 1850. I 1861 løser Ole Ora Hovdenak inn resten av gårdens skog av Bastian M. Width. Folketall 1865: Hovdenak bnr. 193, 194. Ole Olsen, grdbr., selveier, 43, f. i Eid, Marit Nilsdtr. hans kone 35, Nils 12, Ole 9, Anton 1, deres sønner, Elen Anna 11, Nikoline 6, Marie 4, deres dtr., alle f, i Bolsø, Heline Andersdtr., føderådsenke 55, f. i Bolsø Ole Ingebrigtsen, tjenestekarl 28, f. i Våge, Ole Sivertsen, tjenestekarl, 17, f. i Våge, Sivert Lassesen, tjenestekarl, enkemand, 72, f. i Vestnes, Jakobine Kristoffersdtr. tjenestepige, 23, f. i Bolsø, Gjertru Tronsdtr., tjenestepige, 27, f. i Vestnes. 3 hester, 13 kveg, 36 får, 1 svin, 1 td. bl. korn, 9 td. havre, 6 td. poteter.

*) Niels Johnsen Hovdenak ble i 1835 tildelt Romsdals Amts Landhusholdningsselskabs premie for å ha dyrket 6 mål og lagt igjen 3½ mål jord samt gravet 457 al, grøfter.

Hovdenakgjerdet : Sivert Andersen, husm. m. jord, skomager 52, Kjirsten Iversdtr. hans kone 50, Gjørgine Sivertsdtr., deres dtr. 18, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, l½ td. havre, 1 td. poteter.

Hovdenakvågen: Erik Aamundsen, husmd. m. jord, 42, f. i Gryten, håndsager, Serine Pedersdtr., hans kone, 32, Anton Eriksen, 4, Peder Eriksen, 2, Beret A. Eriksdtr. 9, deres barn, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, 3/8 td. havre, 1 td. poteter.

Do.: Sivert Olsen, husmd. m. jord, jordbryter, 40, Anne Ingebrigtsdtr. hans kone, 42, begge f. i Våge, Beret Sivertsdtr. 12, Anne Sivertsdtr.. 7, deres dtr., f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får, 1/8 td. havre, ¼ td. poteter.

Ole Olsen Ohra og Marit Andersdtr. Hovdenak blir således stamforeldre til den senere både i og utenfor Bolsøy så bekjente Hovdenak-ett. Blandt deres foran opførte barn er senere amtsingeniør og statsrad Nils Hovdenak, fabrikkeier Ole Hovdenak, som siden overtok Hovdenak gård og bruk, datter Ellen Anna, g. m. direktør Anders Østbye, Gjøvik. Nikoline, g. m. gårdbruker og teglverkeier Nils Stenså, Veøy.

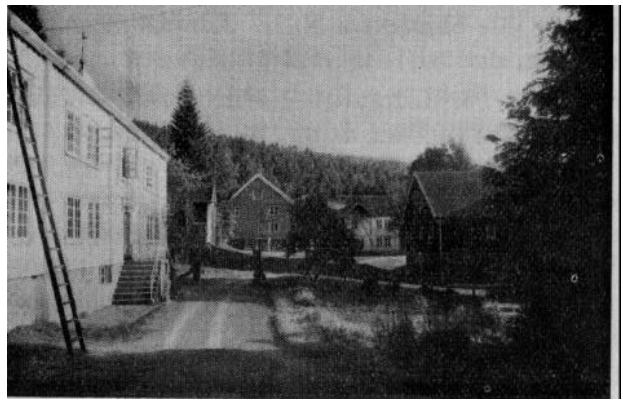

Hovdenak gårdstun

Ole Ohra Hovdenak døde før 1896 og hans enke Marit skjøter 8/1 1896 gården til nest eldste sønn Ole Hovdenak, g. m. Pauline, f. Setnes. I deres tid er der foregått store forandringer på gården, også ved selve gårdsbruket, idet eiendommen er blitt opdrevet og op bygget til en av bygdens beste og største med tidsmessige landbruksbygninger og gårdshus. Hovdenakken er en meget vakker gård, fritt-

liggende med utsikt over hele Vågannbygden, fjorden og Fannestranden. Størst er den utvikling brukseier Ole O. Hovdenak har skapt utenfor det egentlige gårdsbruk i og med grunnleggingen av Hovdenak Brug (Hovdenak Stolefabrikk rn. v.) ved Hovdenakvågen. Ved brukseierens store forretningtiltak, innsikt og energi reistes her i tiden fra 1895 og utover til 1920 årene et industri-, handels- og bureisningssentrum på gårdene Hovdenakk, Gjeitnes og Vågseters grunn som blev av den største økonomiske og sociale betydning ikke bare for Bolsøybygden, men for alle bygder i Romsdal ved den avsetning de her fikk for serlig sine bjerkematerialer og ved den adgang til fast lønnet arbeid som Hovdenak fabrikker ga. Neppe noe annet tiltak innen Bolsøy har satt så dype merker i bygdens utvikling som disse brukseier O. Hovdenaks bedrifter, som forutsettes nærmere omtalt under bygdens industri.

Ole og Pauline Hovdenaks sønn, Ole Hovdenak yngre, f. 1886 overtok Hovdenak gård ved skjøte av 11/12 1923. Han er g. m. Solveig Hole, f. 1894, datter av avd. lensmann i Nesset, Erik Hole. De har barna Ester, Åsta, Ole og Helge.

Flatheim, gnr. 16, bnr. 2, skyld mark 0.17 (fra bnr. 1). Skjøte fra Ole Hovdenak til Peder E. Hovdenak, 17/10 1911.

Fredly, gnr. 16, bnr. 3, skyld mark 0.01, (fra bnr. 1). Skjøte fra O. O. Hovdenak til Edvard E. Hovdenak, 23/1 1912.

Furuly, gnr. 16, bnr. 4, skyld mark 0.01, (fra bnr. 1). Skjøte fra Ole Hovdenak til Nils Johnsen. 20/12 1912. Skjøte fra Nils Johnsen til K. Seljevold, 20/3 1925.

Myrvang, gnr. 16, bnr. 5, skyld mark 0.02, (fra bnr. 1). Skjøte fra O. Hovdenak til M. K. Bakken, 26/6 1917.

Hovdenaknesset, gnr. 16, bnr. 6, skyld mark 0.75, (fra bnr. 1). Skjøte til O. Hovdenak jr., Fredrik Aarøe og O. Kringstad, 16. april 1934.

Fredly, gnr. 16, bnr. 7, skyld mark 0.03 (Fra bnr. 6). Skjøte til Edvard Hovdenak, dat. 4/9 1925.

Stenrud, gnr. 16, bnr. 8, skyld mark 0.03, (fra bnr. 6). Skjøte til Johan Gjeitnes, dat. 10/6, til. 1/7 1927. Do. fra den samme til den samme, 15/9 1931.

Hovdenakken, Heimhug, gnr. 16, bnr. 9, skyld mark 0.01, (fra bnr. 6) Skjøte til Ane Martha Røvik, 2/12 1929.

29. KAPITEL.
Gårdene i Bolsøy (Røbekk) sogn.

Disse gårder ligger dels på Bolsøya (nr. 17-20) dels på Fannefjordens nordbredd (nr. 21-54)

Bolsøya er ved Draget delt i to deler selve hovedøya med bygden, rundaktig ca. 1½ km. lang i retning no. sv. og ca. ½ km. bred, og Forøya - eller en mot sv. fra Draget utløpende ca. 3 km. lang tange, som er ubebygget frasett en del sommerhus på den vestligste del. Fra vest skjærer Dragvågen smalt og dypt inn i Bolsøya og er fra gammel tid en kjendt sildevåg. Bolsøya er ganske lav. Det høgste punktet ligger neppe 40 m. o. h. (ved gravstedet). Utenfor de dyrkede strøk er hele øya skogvokset; furuskogen er framherskende. Jordsmonnet er gjennemgående meget godt og vegetasjonen frodig. Den vestligste tange av Forøya - Klaveråsen - består av snaue berg. Bergarten på øya består av en krystalinsk gneis som „går“ med stor regelmessighet og som derfor siden ca. 1900 har vært brudt til bygnings- og gatestein (Molde Sparebanks hus i Molde) og der er utført betydelige mengder til Trondhjem, Aalesund, Molde m. fl. byer.

Ellers er Bolsøya kjent etter sagnet fordi rotter og mus ikke skal kunne leve der. Ihvertfall blev det påstått i nærv. forfatters barndom at det ikke fantes noe av dette utøy på øya. Det blev også sagt at folk fra andre bygder hentet Bolsøyjord som .middel mot mus og rotter.

Bolsøy sogns øvrige gårder ligger fra grensen mot N. Aukra til Molde (nr. 21, Kringstad, 22 Meek og nr. 23 Bjørset, 24 Reknes og 25 Moldegård). De øvrige gårder fra og med nr. 26 til og med nr. 54 Hjælset ligger på den egentlige Fannestranden.

M. h. t. skogveksten her er også furuskogen overveiende, serlig til og med Lønset. På bømarken utenfor de dyrkede strøk rår dog løvskogen. Riksveien gjennem Julsundet skjerer gjennem alle gårder

vestenfor Molde. Østenfor Molde fortsetter riksveien, som tidlegere har vært kallt Fannestrandsjåseen og skjærer gjennem alle gårder i sognet, overallt på innbøene og som regel gjennem dyrket mark. Bygden er på fastlandet i Bolsøy sogn helt sammenhengende og ganske tett. Den ligger åpent og fritt til mot syd med utsikt over Fannefjorden og Storfjorden mot Romsdalsfjellene i syd (panoramaet). Bygden regnes som en av de vakreste i vårt land. Den nye Frænavei som nu er anlagt ovenfor og østenfor byen har åpnet for et avsnitt av bygden som om mulig er enn vakrere enn strøket omkring den gamle Fannestrandsjåseen. Det er strekningen fra og med Fuglset til og med Eikrem - Årødalen. Serlig er utsikten over Øverland mot Fannen og innover mot Romsdalsfjellene overordentlig vakker. Partiet mot fjorden og fjellene sett fra Eikrem var på 1880 tallet malt av Hans Gude.

Bolsøy, gård nr. 17.

Se første del s. 9 samt 4. kap. s. 91 ff. og 25 kap. s. 437 ff.

Gården ligger på selve Bolsøya, på den østlige breie del og støter i n. til Fannefjorden, i øst til Bolsøysundet og i s. ø. til Karlsøyfjorden og for den ytterste del til Storfjorden. Det må holdes meget sannsynlig at gården oprinnelig har omfattet hele Bolsøya og at de ovrige tre gårder er utgått av d. g. som hovedgård. For Dragets vedkommende er dette på det rene. For Lillebostad og Torhus vedkommende kan det ikke historisk bevises, men alle forhold tatt i betraktning må en gå ut fra det.

Hvis en skal anta at noen bustad er optatt *først* som gårdsbruk i det senere Fanne ottings område, må det være gården Bolsøy. Men som det er påvist i bokens første del, hvortil det er henvist ovenfor, må det nærmest antas at gårdsettingen her fant sted med en rekke enspregede gårder samtidig. Det synes imidlertid som om *Bolsøya* har vært holdt som den beste og at den blev sentralgården og temmelig sikkert også høvdingsetet for bygdehersen eller helligdomssenere også tingstyreren.

Om gårdens eldste historie henvises til den arkeologiske innled-

ning til første del, av konservator Th. Petersen. De eldste funn på gården beviser tilhold av mennesker på øya i en tid som ligger så langt tilbake i tiden at innlandsisen er rykket fram igjen og har trykket landet ned i havet. Tilsvarende funn på Vedalshaug i tilsv. h. o. h. stadfester dette. Men disse folk hadde intet med gårdens optak å gjøre; de var ikke jordbrukere, men fangst- og samlerfolk, som ikke budde fast, skjønt flintplassen på det senere Draget har vært bebodd gjennem titusener av år før det blev tale om gårdoptak, idet flintene finnes fra ca. 30 m. o. h. nedover til ca 12 m. o. h. Storvikristningen er et videre bevis for at folk har hatt tilhold også på Fannefjordens nordbredd i disse ufattelig fjerne tider. Det var de mest primitive folkeferd, det kan finnes spor etter i Romsdal og dermed i Norge, ja i Norden i det hele. Blandt de funne flinter på Bolsøya er der også redskaper som skriver seg fra steinalder, dels fra eldre nordisk og fra den såkallte yngre steinalder. Se 1. del innledning s. XXI - XXIII, hvor enkelte av flintredskapene er avbildet. Men disse redskaper eller våpen skriver sig også fra et ikke jordbrukende fangstfolk. Det tar nu imidlertid til å li mot de tider at folket er blitt delvis bufast med jordbruk og februk som attåtnæring. Om Bolsøya eller om *gård* i det senere Fanne var optatt som gårdsbruk så tidlig som i slutten av d. y. steinalder kan vel neppe bevises. Men det antas godtgjort at Kornavl var kjent i Norge fra denne tid, og det er ingen grunn til å utelukke at det var kjent i Romsdal og Fanne.

Serlig Bolsøya med de mange gravfunn og levninger fra samfunnsmessige tiltak som tingneset, steinkredser m. v. gir rett til å slutte en meget høg alder for gårdsettingen her, som peker langt tilbake i den dunkle forhistoriske tid.

Selv om noe er gravet fram av Bolsøyas jord, ligger det meste ennu gjemt, og en systematisk gravning av fagfolk på de gamle kulturplasser vilde sannsynligvis gi interessante resultater. Bolsøya har nok vært et hellig og viet sted langt bakover gjennem tidene. Der er funnet et sølvsmykke nedgravet i jorden med en sølvvekt av ca. 1 kg. - en hel formue den gang (ca. 900 e. Kr.) og da det var bestemt til å bæres av en kvinne, sier det sig selv at det må ha vært en meget høitstående person. Et bronsespenne for kvinner tydet i samme lei.

Vi kan ikke på langt nær si at vi kjenner Bolsøygårdens for- og oldtidshistorie; det er litet vi *kjenner* av den. Men det er den gård i Fanne hvis eldste historie vi kan skimte best og lengst bakover,

Også i tidlig og senere middelalder var den et stormanns- og vel også et høvdingsete, som eides av medlemmer av Giskeetten, som nedenfor skal bli vist.

På 16 h. tallet sees gården å være gått over i kongens eie og har da antakelig stått sammen med Vestnesgodset. Statholder Hannibal Sehested og etter ham Peder Vibe er eiere rundt 1650. Gårdens eiendomshistorie faller fra 1583 da sammen med det øvrige Vestnesgods med de samme eierskifter, inntil den etter realisasjon av Cammerråd Alsings bo gikk over til bondeodel.

Aslak Bolts jordbok av ca. 1430: Thore Theiste eiet for ½ markabol av Bylingxøy med selveide; eies nu i 1430 av erkestolen. Saxe Gunnarson eiet 1 markabo1 i gården; begge disse parter er før 1430 gått over til erkestolens eie; erkebiskopens jordregister bygger på ,,Chorsbrødrenes kapitels bo av 1298"; erkestolen har fra tidlig middelalder hatt parter i gården. Dipl. Norw. II s 431 : Kjøpebrev av 28/10 1495, D. N. I. s. 709 bekreftes av lagrettesmennene Olaff Olssøn og Anbyrn Assersøn utstedt på Giske den nevnte dato, ,,die apostolorum Symonis & Judhe" (Simon og Juda Apostlers dag) selger Østen Enersøn en halvdel av *Bollisøin* til Ridder Alf Knutsøn, som tidligere eiet den annen halvpart. Dette må være Alf Knutsøn (og fru Magnhild Odzdatter) av Giskeetten, altså far til riksråden Knut Alfsøn som ble myrdet på Akershus slott av Henrik Krummedike i 1530. Olaf Engelbrektsons jordbok: Erkestolen eier av en part i *Bolsøin* ,, 1 kyrlag". 1520: *Rasmus i Bølsio,* skatt av 15 lod sølff og 3 lod for eiendom i jord, muligens i eget bruk i Bolsø. Fru Ingerd Ottesdtr. (til Austråt) forleningsliste av ca. 1530/40 opføres *Boldeszøø* med en leding av 16 marc smør. Thorsten i Bulsøe leilending 1597 skattefri, eier av en flomsaugh årsskur 63 tylter årlig ,,saugskatt etter Ko. Ma. breffs liudelse". Regnsk. 1601; *Jacob Smed på Mollde* under Bolsø med 5 dlr. i pengebot for ulovlig slått av ,,Bolsøe Holmer". *Tostenn Bolsøenn* 1608 under ,,Landbohold" med l½ vog. 1611 Olluff *Bolmen* og *Thorsten Bolsøen* som brukere; *Knud Bølsiøn* dreng for full lønn. Landsk. er 3 vog og leding 1 wett korn og 16 m. smør. 1614 leilendinger Olluff Bølsøenn, Tosstenn bølsøenn, dreng Olluff. 1617 opf. bare Knud Jenssen som bruker. Som husmenn Hans Bolsøen og Olluff ib. Sagskattmnt. 1618 er bemerk.-verdig. ,,Knud Jenssøn på Bollssøen aff en saug i forbem. Herri ,,Ellff pendinge 6½ dlr. 14 sk. Morten Parckmand Fogett i Rums-,,dallen aff en saug i Herri Ellff. -- Hr. Zacharias sogneprest i Wed-

,,øen aff en saug i Herri Ellf. Disse 3 sauger går med it vand og ,,scherer pr. vices“. 1619: bruker Knud Bollsøenn 1 vett korn 16 march smør, tiend 26 skjepper. Landskyld 3 voger fisch. Gården må ha vært fogdgård eller krongods siden Fogden Parckmand synes å bo der. 1621/22 sees Knud Jenssøn på Bolsøen fremdeles å eie saug udi Herri Elff. Han har svart 3dje års tage til kronen med 1 dlr. gården er altså kongens. 1623: Amund soner 3 daler i bot for leiermål. 1633 Samme Knud bruker. Husmann Peder og dreng Anders bøllszøen. 1645 folketall : Jacob og hustru, Søffren og hustru, en tjenestepike. 1616: betegnes som fullgård med Jacob som bruker. Peder Bølszøe bruker en ødegård. 1650: Bruker Peder med 2 pund, eier statholderen (H. S.) av ødegården. Hovedbruket brukes av Jacob med 3 voger, han betegnes som ,,forarmit” etter hosfølgende ,,thingsuinde”. Dette gir et eiendommelig innblikk i tidens forhold: Jacob Bolsø har antakelig klaget over skattene på grunn av dårlig økonomisk stilling og søkt skattelette eller lette i landskyld. Statholderen har da latt futen forhøre sig hos tingalmuen om dette forholdt sig riktig, og Jacob har vært heldig; han fikk tingalmuens attest for at han var ,,forarmit“ tross sin store gård. Noe slikt er ikke oplyst om naboen Peder, skjønt hans bruk bare var ca. femteparten mot Jacobs, som antakelig må ha vært gammel; han finnes ikke i det følgende manntall. Krøtertallet 1657: Knud Bølset 2 hester, 10 kjyr, 12 geit, 10 sau, 1 gris. Knud Knudsøn: 1 hest, 9 kjyr, 9 geit, 5 sau. Morten ib. 5 kjyr, 3 sau, 1 geit. 1661 : De samme brukere som i 1657. Brukere: Knud Olsøn bøksler av P. Vibe, 2 vog, Morten Olsøn likeså 2½ pund, Knud Knudsøn bøksler av Veøy prestebord 2 vog. Kirken eier altså nu ca. 1/3 del av gårdens landskyld, men P. Vibe har utbøkslingsretten til hele gården. 1669: Veøy prestebord eier 2½ vog av landskylden. Oberst v. Howen ½ vog, men har utbøkslingsretten til hele gården. Brukere av disse 2 voger er Kuud Knudsøn. Leding ½ dlr. tiend 2 tdr. 2 skjepp. havre. De øvrige brukere er Jacob Alffsøn og Jens Joensen med tils. 2 vog 2½ pund, som også eies av obersten. Leding ½ dlr. og 3 tdr. havre i tiend.

Bolsønes er i denne matrikel opført som egen gård med 2 pund 1 sk., bruker er Oberst v. Howen selv, som altså også er eier. Allerede i 1633 finner vi under gnr. 17 i Neset opført som eget bruk

Med dette ark blev trykningen avbrut! av krigen 4/9 1940. Rentrykt 8/3 1941
M. B.

med Olle Nesse som leilending. Draget er nu utgått som egen gård med 18 merker i skyld, tils. blir dette ikke mer enn 2 vog, 2 pund, 18 merker. Den sammenlagte landsk. for Bolsøygården fra 1650 blir altså i 1669 6 vog 1 pund og 18 merker, altså en skyldauk på ca. 1 vog. Folketall 1701: Opsitter Jacob 70 år, sønner Alf 8 og Iver 6 år. Ops. Peder 30 år, barnløs. Ops. Knud 54, sønner Niels 10 og Olle 9 år. Bolsønes: Ops. Oluf 48, sønn Henrik 12 år, Matrikul 1723 mangler, 1763 : Alsing eier 3 vog og utbøksler hele gården. Veøy prb. eier 1 vog og 1 pd. 12 merker av landsk. Leilendinger er Aslaks enke 2 vog, Mathias 2 vog og Gunders enke 2 pd. 12 mrk. tils. 4 vog, 2 p. 12 m. Bolsønes eies av Alsing og brukes av Benjamin med 2 pund. Sommertinget på Lønset 17/6 1782 er en stor merkedag i gårdens historie; da kjøper de hittil værende leilendinger sine bruk til ode1 og eiendom: Ole Olsen Bolsøen kjøper 1 vog 1 pd. 12 mark med bøksel og landsk. av Abraham Schielderop for 44 rdlr. 1 ort 12 sk. Samme dag kjøper Ole Larsen og Tore Andersen hver likeledes 1 vog 1 pd. og 12 m. av gården for s. pris. Likeledes kjøper Knud Benjamenssøn 2 pund i Bolsønes 1 pund i Bolsø for 59 rdlr. 3 ort 8 skill. Gården blir hermed atter odelsgård.

19/6 1784: Bytegang mellem Bolsøy gård og Draget:

Vi undertegnede er således med hinanden forenet angående merker mellem vores gårder på Bolsøen og Draget, at bemeldte Dragets eiendel skal begynde inde på Draghalsen kaldet og går der i sør og nord tvers over straks indenfor, hvor en sort bergklump ligger til Dragvågen, hvor den falder tør, og hvor skolemester Ole Lassesøn Bulsønes merke fra Bolsøen avsenker og hvor nogle træ er merket med kors, fra Draget på nordre side fra gjerdesgården som skiller bømarken fra udmarken går merket utefter Bolsøen 300 favne hvor tvers over den i sør og nord endel træ er merket med kors. Men for resten blir fæledet på „furu"øen felles og på ligemåde som det fra gammel tid har vært. Men da jeg Tore Bolsøen har hugget tilligemed Ole Lassesøn og Ole Sylte Bolsøen endel tømmer på Draghalsen og førbemeldte stokker ved Dragvågen som var bevilget å tilhøre Abraham Schielderop under Draget den tid Sr. Andreas Nordløff var nærværende ved delingen og Sr. Schielderop nu er formået ei videre at påtale den forseelse imod mig ved retten. Så overdrager jeg og min far Anders Toresøn ham derimod til fri rådighed den part som mig ellers skulde tilkomme i den endnu udelte skov ude ved Johansdraget. Jeg Abraham Schielderop bevilger de 2de mend Knut Benjaminsøn

og Tore Andersøn at om de bliver sindet, at bygge sig et lidet bådnøst inde på Draghalsen. 19/8 1784.

15/7 1784 Mindelig deling over gårdens marker, åkrer og eng foretatt av Knud Eikrem og Rasmus Andersen Mjelve. Gårdens opsittere og eiere er: Otte Olsøn, Ole Lassesøn, Thore Anderssøn, Knud Bulsønes. Mange stednavn er nevnt og dokumentet av betydelig historisk og rettslig interesse. 7/7 1791 Opsitter Tore Andersen Buisøen, kårfolk foreldre Anders Toresøn og Ingeborg Jespersdtr. 22/10 1795 Ole Olsen Bulsøen skjøter 1 vg. 1 p. 12 m. med bøksel og landk. til broren Otte Olsøn. Ole har eiet gårdparten siden 15/1 1782, kjøpesum 90 rdlr. og kår til selgeren og hustru Kristen (Kristi?) Jacobsdtr.

Folketall 1801: 1. Familie: Ole Lassesøn, Huusbonde, 64, skolelærer og gårdebruger, Anna Larsdtr., 54, i lste ægteskab, Lasse 20, Knud 14, deres børn.

2. Familie : Erich Andersen, 46, Huusmand med jord, Anna Arnesdtr. 44, i 1ste ægteskab, Marit Erichsdtr. 4, deres datter, Giertrud Erichsdtr. 38, til lejeboende, ug., lever af spinden, Lars Larsen 42, til lejeboende, ug. skolelærer.

3. Familie : Thore Andersen, 34, Huusbonde, Bonde og Gårdebruger, Giertrud Knudsdtr. 42, begge i 1. ægteskab, Synøve Lassesdtr. 11, Knud Thoresen 1, Ingeborg Thoresdtr. 8, Karen Thoresdtr. 4, deres barn, Anders Thoresen 77, Husbondens Fader Enkemand i 1. Egteskab, lever af vilkår i gården.

4. Familie : Otte Olsen, Huusbonde, 46, Bonde og gårdebruger, Beret Iversdtr. hans kone, 44, i 1ste ægteskab, Ole Ottosen 3, deres søn, Ole Ottosen 10, tjenestedreng.

5. Familie : Ole Olsen, 60, Chresti Jacobsdtr. 65, i 1. ægteskab lever af et vilkår i gården.

6. Familie : Elling Olsen 68, Huusmand med jord, Sigri Andersdtr. 41, i 1ste ægteskab, Elling Ellingsen 8, Ingeborg Ellingsdtr. 4, deres børn.

Gnr. 17 I. Bolsøenæs. 1. Familie : Knud Benjaminsen, 41, Bonde og Gårdebruger, Ingeborg Olsdtr. 43, i 1ste ægteskab, Stephen Knudsen 20, Knud 7, Benjamin 4, Anna Knudsdtr. 12, deres børn.

19/2 1802 : Ole Lassesen Bolsøen selger sitt bruk 1 vog 1 pd. 12 m. til svogeren Lars Fladset for 250 rdl. 1838: Eiere M. nr. 99 l.nr. 195 a Bolsøen med Bolsønes Benjamin Knudsøn skyld 1 daler 14 skill. l.nr. 195 b. Steffen Knudsøn Nygjerdet 8 skill. 196 a Bol-

søen Knud Olsen, 196 b. Næsplassen 1 ort 14 skill. Tron Olsøn, 197 Bolsøen Knud Thoresens enke 1 dal. 1 ort 9 skill. L.no. 198 Bolsøen sk. 1 dal. 1 ort 9 skill (gl. 1 vog 1 pund 12 mrk.) eier Ole Ottesen.

Bolsøen, Neset søndre, gnr. 17, bnr. 1, matr.nr. 96, løbenr. 195 a. Skyld mark 2.09, daler 1, skill. 14, 2 bismerpund 20 mark. Hjemmelsbrev til Benjamin Olsen enke Serianna Andersdtr., dat. 28/6 tgl. 21/10 1842. Skjøte fra Serianna Andersdatter til Knut Benjaminsen dat. og tgl. 18/6 1858. Folketelling 1865:

Bolsønes. Lno. 195 a. Knud Benjaminsen, selveier, 40, Kristianna Olsdtr. hans kone 34, Seriana Andersdtr. deres moder, føder. Enke, 56, Maria Olsdtr. barnfoster. 12, Knut Knudsen 8, Ole 6, Biata Knudsdtr. 3, Iver 1, deres børn, Sivert Benjaminsen, losjerende skrædder, 26, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 stort kveg, 12 får. Sed: 1/8 td. byg 2½ td. havre, 2 td. poteter,

Lno. 195 c. Anders Pedersen, selveier, 33, Ivrika Eriksdtr., kone 37, Marie Andersdtr. 11, Karn 7, Ingeborg 4, Jakob Andersøn 1, Oli. ne Andersdtr. lægdslem, ugift, 32, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 9 får, 1/8 td. byg, 1½ td. havre, 2½ td. poteter.

Anders Andersen, husmd. m. jord 53, Karn Ottarsdtr. kone 60, Marit Andersdtr. datter 30, Sivert Andersen, søn 21, Ane Marta Larsdtr. fosterdtr. 6, f. i Frænen, Peder Andreas Aretsen, fostersøn 13, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 11 får, 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Lno. 196 a. Bolsø. Ole Knudsen, selveier, 38, Beret Pedersdtr. kone, 35, Anton Andersen, tjenestekarl 16, Gjertrud Olsdtr., tjenestepige, 30, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 18 får, 5/8 td. byg, 3 td. havre, 3 td. poteter.

Peder Olsen, Føderådsmand m. jord, 45, Karn Larsdtr., kone, 62 Karnanna Pedersdtr., datter, 22, Peder Andreas Knudsen, pleiesøn, 13, Kristoffa Olsdtr., pleiedtr. 2, Rudolf Kristensen, fostersøn 1, Ane Knudsdtr., losjerende løsjente, 40, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 9 får, 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Lno. 196 b. Bolsø Næsplads. Tron Tronsen, selveier, 33, ugift, Ane Tronsdtr., søster 34, ugift, begge f. i Bolsø, Johan Rikard Iversen, fostergut, 12, f. i Molde, Mattias Olsen, fostergut, 4, Tron Tronsen, føderådsmand 65, Marit Olsdtr., hans kone 62, Ole Tronsen, losjerende fisker 24, alle f. i Bolsø. 4 kveg, 12 får, 1 svin. ¼ td. byg, 2½ td. havre, 3 td. poteter.

Lno. 197 Bolsø. Tomas Knudsen, selveier, 43, f. i Bolsø Syn-

nøv Knudsdtr., kone 30, f. i Grytten, Marie Andersdtr., tjenestepige, 19, Ole Pedersen, pleiesøn, 11, Karnanna Tomasdtr., deres datter 7, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 22 får, 1 svin, ½ td. byg, 3 td. havre, 3 td. poteter.

Sandvikbø. Enger Kristoffersdtr., husmandsenke m. jord, 66, Ane Larsdtr., hendes datter, 28, Elling Larsen, hendes søn 20, Oline Knudsdtr., tjenestepige 16, alle f. i Bolsø, Magnus Eriksen, fostersøn 12, f. i Molde. 2 kveg, 5 får, 1/8 td. byg, 1 td. havre, 2 td. poteter.

Bolsø, lno. 198. Ole O. Bolsø, selveier, 32, Berret Olsdtr., søster 34, husholder, Karn Olsdtr., søster 28, tjenestepige, Ottar Olsen, bror 26, tjenestegut, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 19 får, 2 svin. ½ td. byg, 4 1/8 td. havre, 3¼ td. poteter.

Ole Ottarsen, føderåd, 68, Andrine Pedersdtr., dennes kone 45, Lars Olsen, 16, Andreas Olsen 10, deres sønner, alle f. i Bolsø, Johannes Svendsen, losjerende Handelsm. 22, f. i Sverige.

Skjøte fra Knut Benjaminsens enke Kristianna til sønn Ole Knutsen dat. 7, tgl. 24/7 1885. Skjøte fra Ole Knutsens enke Marit til Alfred A. Bolsø dat. 14, tgl. 20/4 1931.

Bolsøen, Nygjerdet (fra bnr. l), gnr. 17, bnr. 2, matr.nr. 99, løbenr. 195 b, skyld, mark 1.13, skill. 8,4 mark. Skjøte fra Ane Olsdatter til sønn Sivert Olsen dat. 6. tgl. 10/12 1875. Skifteskjøte til Olaf Sivertsen dat. 27/4, tgl. 8/5 1885. Skjøte fra Olaf Sivertsen til Jakob Thorstensen Horsgård dat. 18. tgl. 19/10 1909. Uskiftebevilling for Jakob T. Horsgårds enke Brit Larsdatter.

Bolsøen, Nesset Nordre, (fra bnr. 1) gnr. 17, bnr. 3, matr.nr. 99 løbenr. 195 c. Skyld mark 1.35, 2 ort 19 skill. Skjøte fra Knut Benjaminsen til Anders Pedersen Lønset dat. 26/11. tgl. 3/12 1858. Skjøte fra Anders Pedersen og hustrus arvinger til medarvingen Karen Hansen dat. 3. tgl 15/3 1926, bruksrett for Marie og Ingeborg på livstid. Skjøte fra Karen Hansen og Ingeborg Bolsø til Ole Eriksen Bolsø dat. 9/9 1930 tgl. 15/10 1932.

Bolsøen Neset (fra bnr. 3) gnr. 17, bnr. 4, matr.nr. 99, løbenr. 195 d. Skyld mark 0.33 11 skill. Skjøte fra Anders Pedersen Bolsønes til Anders Andersen Bolsønes dat. 19/12 1872 tgl. 10/12 1875. Gavebrev fra Anders Andersens enke Karen til datterdatters datter Thomasine Trondsdatter dat. 5, tgl. 9/1 1885.

Bolsøen, Orviken (fra bnr. 1 og 4) gnr. 17, bnr. 5, matr.nr. 99, løbenr. 195 e, skyld mark 0.50, 15 skill. Skjøte fra enkene Kristianna Olsdatter og Ivrikka Eriksdatter til Anders Benjaminsen dat. 19.

tgl. 20/10 1882. Skjøte fra Anders Benjaminsen til sønn Lars Andersen dat. 26/9 tgl. 5/10 1883. Skjøte fra Lars Andersen Orvik til Anders Larsen dat. 12/5 tgl. 15/5 1926.

Bolsøen, Bergsplassen (fra bnr. 1 og 3) gnr. 17, bnr. 6, matr.nr. 99, løbenr. 195 f og g, skyld mark 0.10 3 skill. Skjøte fra Knut Benjaminsens enke Ivrikka til Elling Larsen Bolsø dat. 2/2 tgl. 22/10 1886. Skjøte fra Marit H. Bolsø v/ Lars L. Nyvoll til Lars J. Brudeskar dat. 23. tgl. 30/6 1925.

Bolsøen, Tingneset (fra bnr. 1) gnr. 17, bnr. 7, matr.nr. 99, løbenr. 195 h, skyld mark 0.09, 2 skill. Skjøte fra Knut K. Bolsønes til Nils Knutsen Reitan dat. 18. tgl. 22/6 1888. Skjøte fra Nils K. Bolsønes til Iver Knutsen Bolsønes dat. 27/8 tgl. 2/9 1889. Auksjonsskjøte til Thomasine Bolsønes dat, og tgl. 15/10 1931.

Bolsøen, gnr. 17, bnr. 8, matr.nr. 99, løbenr. 196 a, skyld mark 3.45, 4 ort, 19 skill. 1 vog og 9 mark. Skjøte fra Knut Olsen til søn Ole Knutsen. Skifteskjøte efter Ole Knutsen, eiendommen utlagt enken Beret Pedersdatter dat. 1/10 1872, tgl. 5/6 1874. Skjøte fra Beret Pedersdatter og Anders Olsen Røvik til Marit E. Røvik dat 3. tgl. 5/6 1874. Skjøte fra Marit Eriksdatter til Ane Knutsdatter Bolsø dat. og tgl. 20/10 1876. Skjøte fra Ane Knutsdatter Bolsø til Erik Nilsen Mjelve dat. 17. tgl. 18/10 1878. Skjøte fra Erik Nilsen Mjelve til sønn Nils Eriksen dat. 19/11 tgl. 2. og 3/12 1890. Skjøte fra Karen Marie Knutsdatter til Erik Nilsen Mjelve dat. 17. tgl. 23/5 1893. Skifte efter Karen Anna Pedersdatter, eiendommen utlagt enkemannen Erik Nilsen dat. 1. tgl. 2/4 1898. Skjøte fra Erik Nilsen til datter Marit dat. og tgl. 18/1 1900. Presteattest dat. 25/9 tgl. 19/10 1907 at Aslak Olsen Lillevik 9/11 1900 blev gift med Marit Eriksdtr.

Bolsøen, Nespladsen, gnr. 17, bnr. 9, matr.nr. 99, løbenr. 196 b, skyld mark 1.32 1 ort 14 skill. 1 bismerpund 3 mark. Skjøte fra Jørgen Langseths enke Beret til Trond Trondsen Dvergsnes dat. 7/9 1833 tgl. 1/4 1812. Auksjonsskjøte til Knut Knutsen det. 28/8 1871 tgl. 16/4 1875. Skjøte fra Knut K. Nesplass til sønnesønn Knut Thomassen dat. 24/11 1903, tgl. 7/12 1904.

Bolsøen, gnr. 17, bnr. 10, matr.nr. 99, løbenr. 197, skyld mark 2.38 1 daler 1 ort 9 skill. 1 vog 1 bismerpund 12 mark. Skifte efter Knut Toresen til sønn Thomas Knutsen dat. 7/1 tgl. 4/4 1847. Skjøte fra Thomas Knutsen til svigersønn Erik E. Strande dat. 2/12 1884 tgl. 9/1 1886. Skjøte fra Erik E. Bolsøs enke Karen Anna til sønn Edvard Eriksen dat. 2. tgl. 14/6 1921.

Bolsøen, gnr. 17, bnr. 11, matr.nr. 99, løbenr. 198, skyld mark 3.29 - 1 daler 1 ort 9 skill. 1 vog 1 bismerpund 12 mark. Skjøte

fra Lars Andersen til Ole Ottesen dat. 20/3 tgl. 2 21/10 1826. Utskiftebevilling for Ole Olsens enke Ane dat. 6 tgl. 7/1 1892. Hjemmelsbrev på skifte efter Ole Olsens og gjenl. hustru til sønn Ole Olsen, bruksrett for enken med ny mann dat. 9 tgl. 20/2 1893. Skjøte fra Ole Olsen til Iver Ellingsen Ellingsgård dat. 15 tgl. 26/6 1911. Skjøte fra Iver Ellingsens enke Synnøve til sønn Ole I. Ellingsgård dat. 12 tgl. 14/10 1937.

Bolsøen, Varholmbukten, (fra bnr. 11) gnr. 17, bnr. 12, matr.nr. 99, løbenr. 199 b, skyld mark 0,71 - 1 ort 2 skill. Skjøte fra Ole Olsen Bolsø til bror Otto Olsen dat. 29, tgl. 20/6 1882. Skjøte fra Otto Olsen og hustru til svigersønn Knut O. Hjelset dat. 14/10, tgl. 17/10 1911. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 2,35.

Bolsøen, Sandvigbøen, (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 13, skyld mark 0,25. Skjøte fra Erik Eriksen Bolsø til Lars Olsen Røvik dat. 2/1, tgl. 2/2 1891.

Bolsøen, Vågpladsen, (fra bnr. 8) gnr. 17, bnr. 14, skyld mark 0,34. Skjøte fra Erik Nilsen Mjelve til Peder Olsen Lillebostad dat. 30/6, tgl. 24/7 1894. Skjøte fra Peder Olsen Lillebostad til Ole O. Bøe dat. 15/10 1894, tgl. 17/9 1895. Skjøte fra Ole Bøes enke Marit til Knut Pedersen Bolsø dat. 6, tgl. 7/8 1902.

Bolsøen, Bolsøbugten, (fra bnr. 11) gnr. 17, bnr. 15, skyld mark 0,12. Skjøte fra Ole Olsen Bolsø til Nils K. Bolsønes dat. og tgl. 19/6 1902. Skjøte fra Ole Olsen Bolsø til Iver E. Ellingsgård på d.e. og bnr. 11, dat. 15, tgl. 26/6 1911. Begjæring om at d. e. blir sammenføiet med bnr. 11, dat. 7, tgl. 9/9 1937.

Bolsøen, Bergly, (fra bnr. 8) gnr. 17, bnr. 16, skyld mark 0.05. Skjøte fra Aslak O. Lillevik og kone til Erik Kristofferscn dat. 30/3, tgl. 2/4 1908.

Bolsøen, Skogheim, (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 17, skyld mark 0,06. Skjøte fra Erik Eriksen Bolsø til Anders Pedersen Bolsø dat. 4/6, tgl. 19/9 1910.

Bolsøen, Furuly, (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 18, skyld mark 0,08. Skjøte fra Erik E. Bolsø til Peder Pedersen dat. 30/10, tgl. 1/11 1915. Skjøte fra Erik E. Bolsø til d. s. dat. 28/12 1916, tgl. 24/1 1917.

Bolsøen, Sommerro, (fra bnr. 11) gnr. 17, bnr. 19, skyld mark 0,02. Skjøte fra Iver Ellingsgård til Kristian Sivertsen og Anton B. Strande.

Bolsøen, Luna, (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 20, skyld mark 0,03. Skjøte fra Erik E. Bolsø til Johannes Einang og Nils Knutsen dat. 28/12 1916 tgl. 24/1 1917. Eier fru Anna Årø-Knutsen ifølge påteg-

ning tgl. 1/8 1934. Skjøte fra ds. til Petra E. Berglund på d. e. og gnr. 26, bnr. 7, dat. 5, tgl. 15/9 1934.

Bolsøen, Sandviken, (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 21, skyld mark 0,20. Skjøte fra Erik E. Bolsø til N. Thv. J. Lie på d. e. og bnr. 22 dat. 3, tgl. 15/11 1917. Skjøte fra N. Thv. J. Lie til I/S Bolsøen Stenbrudd, Lie & Co. på d. e. og bnr. 22, dat. 11, tgl. 15/2 1918. Skjøte fra I/S Bolsøen Stenbrudd til Edvard Bolsø, udat. tgl. 2/12-35.

Bolsøen, Bolsøen Stenbrudd, (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 22, skyld mark 0,30. Skjøte fra Erik E. Bolsø til ing. N. Thv. J. Lie på d. e. og bnr. 21, dat. 3, tgl. 15/11 1917. Skjøte fra N. Tv. J. Lie til I/S Bolsøen Stenbrudd, Lie & Co. dat. 11, tgl. 15/2 1918. Skjøte fra I/S Bolsøen Stenbrudd, Lie & Co. til Edv. Bolsø, udat. tgl. 2/12 1935.

Bolsøen, Petter-Heim (fra bnr. 8) gnr. 17, bnr. 23, skyld mark 0,02. Skjøte fra Aslak O. Lillevik og kone til Petter Hågensen dat. 15/6, tgl. 22/8 1918. Skjøte fra Petter Hågensen til sønnedatter Ebba Hågensen dat. 27/8, tgl. 1/9 1927.

Bolsøen, Sandviken vestre (fra bnr. 11) gnr. 17, bnr. 24, skyld mark 0,18. Skjøte fra Iver E. Ellingsgård til I/S Bolsøen Stenbrudd, Lie & Co. dat. 22, tgl. 24/1 1918. Skjøte fra I/S Bolsøen Stenbrudd, Lie & Co. til Edv. Bolsø udat. tgl. 2/12 1935.

Bolsøen, Lyngen (fra bnr. 8) gnr. 17, bnr. 25, skyld mark 0,05. Skjøte fra Aslak Lillevik og kone til A. Sylthe, dat. 8, tgl. 15/3 1919. Skjøte fra A. Sylthe og hustru Petra til Elisabeth Sylthe og Astrid Stavseth dat. 10, tgl. 15/10 1929. Skjøte fra Elisabeth Sylthe til Astrid Stavseth dat. 30/3, tgl. 1/5 1933.

Bolsøen, Torhaug (fra br. 10) gnr. 17, bnr. 26, skyld mark 0,30. Skjøte fra Erik E. Bolsøs enke til Thomas E. Bolsø, udat. tgl. 1/1 1921.

Bolsøen, Torhaug (fra bnr. 8) gnr. 17, bnr. 27, skyld mark 0,04. Skjøte fra Aslak O. Lillevik og kone til Thomas Eriksen Bolsø udat. tgl. 1/9 1928.

Bolsøen, Salingen (fra bnr. 10) gnr, 17, bnr. 28, skyld mark 0,02. Skjøte fra Edvard E. Bolsø til Molde Seilforening dat. 21/11 -22, tgl. 16/1 1923. Skjøte fra Molde Seilforening til Ingebrigt Berg dat. 8, tg1. 15/7 1934.

Bolsøen, Åsheim (fra bnr. 27) gnr. 17, bnr. 29, skyld mark 0,06. Skjøte fra Thomas E. Bolsø til Georg Amundsen dat. 5/1 tgl. 1/8 1928.

Bolsøen, Bakketun (fra bnr. 10) gnr. 17, bnr. 30, skyld mark 0,40. Skjøte fra Edvard Bolsø til Theodor Lillebostad dat. 5, tgl. 15/10 1929.

Bolsøen, Kvila (fra bnr. 20) gnr. 17, bnr. 31, skyld mark 0,02. Eier fru Sofie Einang ifølge påtegning på skylddelingen tgl. 1/8 1934.

Bolsøen, Hals (fra bnr,. 8, 10 og 11) gnr, 17, bnr. 32, skyld

mark 0,06. Skjøte fra Aslak Lillevik og kone, Edv. Bolsø og Ole E. Ellingsgård til Ragnvald Follestad udat. tgl. 1/4 1935.

Bolsøen, Kveldro østre (fra bnr. 8-10 og 11) gnr, 17, bnr. 33, skyld mark 0,03. Skjøte fra Edv. Bolsø, Aslak Lillevik og Ole Ellingsgård til Knut Draget dat. 25/10 1935 tgl. 24/2 1936.

Draget, gård no. 18.

Gården støter i øst til gården Bolsøy, i n. til Dragvågen, i vest atter til Bolsøygårdens utmark og i syd til Storfjorden. Den ligger på Bolsøya og er sikkert utgått fra Bolsøygården ved mitten av 16 h. tallet. Navnet har den etter det smale Drageidet ved Dragvågens østre poll hvor båter på tur fra eller til Molde fra bygdene innenfor ble dradd over fra Storfjorden til Dragvågen eller omvendt. Gårdens tun ligger i heldningen ned mot drageidet litt vestenfor dette og strekker sig vestover til begynnelsen av den smale Forøya. På gårdens område ligger en av de eldste buplasser i Romsdal og i det hele i Norge idet det er påvist og tatt vare på tusenvis av flintredskaper og flintrester i forskjellig høide over fjordspeilet. Om disse funn henvises til den arkeologiske innledning i bokens første bind, og samme binds 4 kapitel, serlig s. 87 ff.*) Det dreier sig her om spor etter mennesker som har levet ved bredden av Storfjorden i et tidsavsnitt da drageidet var overflytt av fjorden, og da Forøya stakk opp som en lang holme eller en rekke lange holmer. Redskapstypene er funnet her i forskjellige høider. Det viser at mennesker har hatt tilhold her gjennem meget lange tidsrum i den eldste nordiske steinalder, muligens fra en periode som ligger nær op under den sisste istid. Disse mennesker har selvsagt intet med den senere gårdbusetting å gjøre og deres ophold på stedet vedkommer derfor ikke den egentlige gårdshistorie. De eldste funn representerer dessuten en folkerase og et utviklingstrinn som intet har med vår folke-ett å bestille, ikke engang ved det fjerneste slektskap. Oprinnelig tilhører som nevnt Draget Bolsøy gårds historie helt fram til ca. 1660. Som selvstendig gård sees det første gang nevnt i jordboken av 1661 med en jordskyld av 18 merker. Eier er Wellborne Hr. Peder Wibe, som også eier

*) For dem som måtte interessere sig nærmere for Dragetfunnene henvises til tidsskriftet „Viking" for 1937 artikkelen „En stenalderboplass ved Molde" av konservator Nummedal, s 29 ff.

Bolsøygården m. fl. Leilendingen er *Jens Dragen*. Det må være den samme opsitter som nevnes i folketellingen i 1655 som Jens Knudtzen 66 år, med en „knegt" Knud Jenssøn 32 år som vel må være sønnen, og en husmann som også heter Jens 30 år som sannsynligvis også er en sønn. Jordboken av 1669 mangler. I folketallet 1701 opføres som opsitter soldat Knud Draget 38 år søn Gullich 4 år. I matrikulrev. 1723 heter det om gården: 1 opsidder. Rådmand Holst ejer og bøxler. Ingen huusmand. Skoug til brendefang. Ingen qværn, intet fiskerie. Ringe Fægang, Gården ligger i sollien 4½ mil fra haved, ringe jordart, viis til korn, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: ½ td. hafre. Høiavling: 3 læs. Heste og creature: 1 koe, 1 ungnød, 4 småe fæe. Taxt efter gl. matr.: 18 mkr.

1801 folketelling. 1ste Familie: Jens Olsen, huusbonde, 36, Bonde, Anna Knudsdtr., kone 33, Begge i 1ste ægteskab, Ole Jensen, deres Søn, 4, Beret Thostensdtr., Tjenestepige, 10.

I matrikulen 1763 står Cammerråd Alsing som eier med Niels Draget som leilending. I skjøtebøkerne forekommer gården ikke serskilt til denne tid fordi den går underett med Holstgodset og senere Alsinggodset eiendomsmessig og ved salg. Bøkselkontrakterne ble som regel ikke tinglæst. Søn fulgte etter far som leilendinger på uforandrede vilkår. Ved Alsings død ved 1880 tallet ble hans store gårdopsamling solgt til dekning av hans gjeld. En av dem som kjøpte mest av boets gårder og parter var seigneur Peter Møller, som serlig la under sig mange gårder i Bolsøy og blandt disse også Draget. Peter Møller (se nærmere under Moldegård) var innvandret fra Sønderjylland rundt 1760. Han var eller ihvertfall ble han etter forholdene her på den tid meget rik og drev betydelig handels- og pengeforretninger. Ved Peter Møllers død i 1789 gikk Draget over til hans eldste sønn *Hans This Møller* som døde ung i 1811, og Draget overtokes av eldste sønn *Peter Ricardus Møller*. Etter hans død i ung alder overtok eldste sønn *Hans This Møller* også Draget i 1860. Ved skjøte fra hans bo til *Knut Larsen Draget* overgår gården 5/8 1868 til odelsgods i den ett som senere har sittet med Draget. Odelsgrunnleggeren var sønn av Lars Knudsen Draget som satt med bøksel på gården i 1838 under Peter R. Møllers eiertid. Gården hadde etter matrikulen av 1838 en skyld av 18 merker og ny sk. 2 ort 18 skill. med matr.nr. 100 l.nr. 202.

1865 Folketelling, mtrnr: 202. 1 bebodd hus. 1 opsitter. Marit Aretsdtr. leilending, enke, 57 år, f. i Vestnes. Knud Larsen, stedsønn ugift, 27, f. i Bolsø. Johan Andersen, tjengstekarl, ugift, 20, f. i Frænen. Karn Halvorsdatter, pleiedatter, 12, f. i Vestnes. Anton Ander-

sen, fostersønn. 8, f. i Molde. 2 kveg, 10 får. Sed: 1/8 td. byg, 2 td. blandkorn, 2 td. poteter. I matrikulrevisjonens sammenligningsprotokoll i 1866 er Knud Larsøn opgitt som bruker. Om gården heter det 4 Mål Ager 6 Mål Eng Et tyndt Lag Muldjord på deels Bjerg dels grus og Sand. Avler 6 Tdr Byg 6 Tdr Havre 12 Tdr Potet. 2 kjør 6 Får. Ingen Husmand, løvskov til Brendeved. Tømmerskov til Salg med 2½ Spd. årlig. Almindelig letbrugt. I matrikulutgaven 1907 anføres: G.no 18 Draget bruk.no 1 Draget, eier Knud Larsen skyld M 1.16.

Odelsgrunnleggeren på Draget, Knud Larsen Draget var født på gården som sønn av den i foranstående folketelling nevnte Lars Knudsøn og hustru 23/9 1843. Knud Larsen overtok som nevnt Draget i 1868. Han var g. m. Marie født Fuglset, 1844. De fleste eldre Bolsøy- og Moldefolk og mange i andre bygder vil huske Knut Draget. Mest kjent var han som notbas og noteier. Dragvågen var før i tiden en av Romsdals besste sildevåger hvor det årvisst og ofte flere ganger om året ble gjort betydelige sildesteng med landnot, som dengang var den eneste brukelig not. Knut bodde på Draget slik at han alltid kunde ha vågen under nøieste opsikt, og ingen sildestim som gikk innpå unngikk hans skarpe blikk. Noten lå bestandig parat i nothuset slik at det var bare å ro notarmen over vågen og hale noten etter, dermed var vågen og silden „i lås". Knut døde i 1917. Han var meget nyttet som sakkyndig i notfiskespørsmål og var en velvillig og godlynnt mann. Det var i sin tid på tale å gjennemgrave Drageidet for båtferdsel. Det ble visstnok også prøvegravet i Hans This Møller (II)s tid i 1860/70 årene. Tanken fikk imidlertid ikke den fornødne støtte og måtte opgis. Det er ikke tvil om at en kanal gjennem eidet, som er meget smalt og neppe over 50 m. i flostrengen, ville medført endog meget betydelig fordel for skibsfarten mellem Molde og de sydøstenfor liggende fjorde. Med de stadig mer hurtiggående skib med høit brenselsforbruk synes det ikke urimelig at gjennemgravingen ville direkte ha lønnet sig. Både til Åndalsnes og serlig til Langfjorden og Rødvenfjorden ville turen til og fra Molde innkortes med ca. 20 minutter i forhold til ruten vestenom Hjertøya. Eierforholdet for gården Draget etter Knut Larsøns tid stillet sig slik: Skjøte fra Knut L. Dragets enke Marie Draget til sønn Martinus K. Draget, tinglyst 15/7 1918.

Draget, Kveldro (fra bnr. 1) gnr. 18, bnr. 2, skyld mark 0,07. Skjøte fra Martinus K. Draget til Knut Draget dat. 30/5 tgl. 15/6 1929. Skjøte fra ds. til ds, dat 15/11-35 tgl. 27/3 36.

Lillebostad, gård no. 19.

Som de to foranstående gårder ligger også denne gård på Bolsøya, overfor Draget på Dragvågens n. side. Den grenser i syd til Dragvågen, i vest til Midtfjorden, i nord til Torhus og i øst til gården Bolsøy. Lillebostad er som Draget og vel også Torhus utgått av Bolsøy gård, men i så tidlig tid at det ikke kan fastslåes. Om navnet se foran s. 19. Det er dog mulig at gården har vært selvstendig helt fra oldtiden av. Dens eldste kjennte landskyld er 3 voger fiskeleie. Vi finner Jon på Lillebostadh opført i Chr. IIs sølvskatt av 1520 med 2 lod søllf i skatt. Dette var en ganske betydelig verdi, ca. 1/16 del av hele den veiede sølvskatt for ottingen. Men Jon Lillebostad var på langt nær ikke ottingens største sølvskattyter. Hans nabo Rasmus i Bølisio måtte svi med ni ganger større skatt, nemlig hele 18 lod veiet. Jon må ha vært holdt som en velstående mann. Av samtlige ottings bønder i 1520 (ca. 200) deltok bare 21 i skatten, som var en „Landehjelp" dvs .krigsskatt som Kristiern II utskrev ianledning av sitt overfall på Sverige. Jon sees ikke å ha eiet jordegods; heller ikke noen del av Lillebostad som han bebodde og brukte. Han var som omtrent alle bønder i Bolsøy på reformasjonstiden, leilending. (Eier av Lillebostad ved denne tid eller ihvertfall ti år senere var Joris Non.) Gården var ennu udelt, bestod av det bruk som Jon brukte, Vi finner gården nevnt neste gang i kronens liste over ledingsskatten for Romsdal, som ved denne tid var bortforpaktet til fru Ingerd til Austråt, og i erkebiskop Olaf Engelbregtsons jordbok (ca. 1530) som hørende under „Sancte Olluffs jorder i Ffannestrand" med 2 øyre i landskyld. I 1596 heter brukeren Anders Lillebostadt, som har hele gården med årsinntekt mindre eun fire riksdaler. Han har en „thiennistesuendt", Erich, som legger en halv r.daler i skatt. 1603 Jacob på Lillebostadt jordeigende med ikke fullt en vog i landsk. inntekt. Han eier antakelig nu en del i gården, men opføres som leilending for det hele. I 1609 skattlegges Jacob for jordgods. De kilder og oplysninger som nu gjengis fram til år 1700 vil vise hoveddragene i gårdens historie til dette år: 1603 skattemanntall. Jordeigende bønder: Jacob på Lillebostadt aff 2½ Pund Fisch, Penge 10 sk. Leilendingsbønder: Jacob Lillebostadt 1 daler. Sagskatt 1609-10: Jacob Lileboustad Aff en Flome Sage, Pendinge 2 dlr. Bordt schoret på same sage, 45 thullter. Den samme Jacob Lileboustaa eller Lidenbostad sees nu i hvert manntall til 1633, som bruker av g. Han eier fra 2½ til 3 voger odelsgods, og skatter for en Lidenboustaa flomsaug. 1621-22 sagefall: Olluff Lillebostad huszmand, for hand haffuer

slagitt Niels Dalle, gaff Pendinge ½ daller. 1633: Joris Non aff lidenbostad 3 vogr, leilendingskatt: Jacob lidennbostad 1 dlr. Husmendt: Steffen liden bostad ½ dlr. Fosleie och Tiendbord aff enn huer sauge: Jorris Non aff Lidenbostad sauge, penng 2 dlr. bord 4 thylter. Kopskat 1645: Alff Lillebostad, hans hustrue, Enn thienestepige, 1 ort. Ennchen Lillebostad och En Tienestedreng 16 s. Dette må være Jacobs enke. 1646 leilendingskatt. Halvgårder: Alff Lilleboestad 3 dlr. Enchen Lillebostad 3 dlr. 1650 5 dalerskatten. Fuldgårder: Allff Lilleboestad 3 vogr, 5 daler. Ingeborrig sallig Joris Noen bøxler. 1657 Kvegskatt: Alff Lillebostad: Heste 1, Kiør 14, Geder 20, Får 16, suin 1, 7 t. 9 s. 1661 jordebok: Lille Boestad, Hr. Hendrich, Zachariasen, Bøxler. Hr. Hendrich, Zachariessens odel. Alff 3 w. 1665 folketelling, skyld 3 v. Opsiddere: Alff 58 år, bruger 3 v. Sønner : Aslach Alffsen 16. Knegter: Gullich Alfsen 21 år. Alff Gullichsen er enebruker også i 1669 (matr.) med Henrich Zachariassen Holck som eier. Skylden er 3 vog. 1701 folketelling. Opsidder Aszlach 58. Sønner Kielsz Aslachsen 10.

Den *Jacob Lillebostaadt* som nevnes første gang i 1603 satt på gården til forbi 1633. Om han var en sønn av den Anders Lillebostadt som er opført i sktm. 1596 vet vi ikke, men det er rimelig. Odelsskatten i 1623 viser at Jacob har kjøpt sig odelsgods med tilsammen 3 voger. Han var begyndt allerede flere år i forveien med å kjøpe mindre parter og sees å eie 2½ pund, 4 pund, og i 1623 altså 3 vog eller 9 pund. Det er sannsynlig at det er parter i Lillebostad han litt etter litt har kjøpt opp, for til slutt å sitte som odelseier av hele gården. Dette viser atter at gården tidligere har vært delt i lotter på flere eiere. Den ser dog ikke ut til å ha vært kirkegods. Heller ikke har lensherren Peder Wibe som eiet Draget og Bolsøygården eiet L. Det er derfor her en mulighet for at gården enten helt eller delvis har vært bondeodel også i tidligere tid, kanskje helt tilbake til middelalderen. Jacob Lillebostad solgte hele gården til *Joris Non* i tiden før 1633. Denne Joris Non var en til Molde Ladeplatz antakelig innflyttet skipper. Han drev sagbruk og trelasteksport samt vanlig kremmerhandel i Molde Fjære, og var på de første 16 h. tall en av stedets framtredende menn. Han hadde „Lillebostad Saugh“ som angis som en Flombsaugh og altså må ha ligget ved et betydeligere vassdrag og ikke bare en bekk, i det den isåfall vilde vart betegnet bare som beckesaugh og betydelig lågere beskattet enn en flomsag. Det er derfor tvilsomt om „Lillebostad Saugh” lå på Lillebostad. Det viser sig at Jacob også har eiet „liden-bo-stad flombsaug” allerede i 1617. Men Joris Non finnes opført som eier av saugh i

1621, altså en annen sag enn Lillebostad. Han er dessuten betydelig godseier i andre gårder og parter. Hans enke Ingeborg, salig Joris Nons opføres med ialt 7 voger. Det sees av kopskattmanntallet av 1645 at Joris Non eller hans enke ikke bodde på Lillebostad, og heller ikke selv brukte gården. Den er utbøkslet til „Enchen Lillebostad" - antakelig Jacobs- og Allf Lillebostad. Jacob har da han solgte til Joris Non forbeholdt sig og sin hustru bruksretten av gården. Joris Non døde før 1650. I 1657 er Jacobs enke død og hele gården er overgått til Alf Gullichsen Lillebostad som leilending. Han var f. i 1607. Fra 1661 eller muligens allerede fra 1650 årene er Veøypresten *Henrich Zachariassen Holck* eier. Han er stor gods- og sagbrukseier, serlig i Veøy, og holder Lillebostad utbøkslet. Allf Gullichsen sitter som leilending alene også i 1669, fremdeles med Hr. Henrich som jorddrott (jordherre og eier). Om den Aslach som er gårdens opsitter i 1701 er sønn av Allf Gullichsen nevnt i 1669, kan ikke sees.

I 1739 er en Sjur Iversøn Vestnes eier av hele gården og pantsetter den, 3 vog til foged Børge Eeg sammen med en part i Sekkenes likeledes på 3 vog, som samme Sjur Iversøn altså da eier. I 1763 er gården overgått til cammerråd og foged *Ole Alsing.* Opsitter Jacob Olsen, og landskylden er 3 vog. Ved Alsings død og fallit må gården være solgt til *Abraham Schieldrop* (se under Moldegård), som igjen selger den ved skjøte av 12/1 1782 til *Peder Arnesøn Lillebostad.* Hermed grunnlegges atter bondeodel på gården som heretter eies og brukes av opsitteren. Prisen var 200 rdlr., en forholdsvis høi betaling som viser at gården har været ansett som god. 30/6 1788 lar samme Peder Lillebostad tinglese kår til Berit Olsdtr. Røevigen „med hvem han agter at træde udi Ægtestand".

Folketellingen av 1801 viser følgende beboere på Lillebostad: 1. Familie : Peder Arnesøn, 61, givt 3. g., gårdbruger, Beret Olsdtr. hans kone, 33, givt 1. g., Helle Pedersdtr., 11, Ingeborg Pedersdtr. 9, deres Børn. 2. Familie: Arne Pedersen, 28, Reformè Underofficeer og Gårdebruger, Ingeborg Knutsdtr., 26, hans kone, i 1ste ægteskab, Peder Arnesøn, 1, deres Søn, Otto Davidsøn, 35, Anna Pedersdtr. 18, tjenestefolk, ugivt. 1 tnatrikulen av 1838 opføres under gården: Matr.nr. 101, lnr. 201 a Lillebostad, skyld 2 vog 2 pund 18 merker. Eier *Arne Pedersøn*. S. mnr. lnr. 201 b skyld 6 merker. Eier: *Ole Pedersen.* Rimeligvis begge sønner av foran nevnte odelsgrunnlegger Peder Arnesøn. 1865 manntall. Lnr. 201 a, 1 bebodd hus, Knud Arnesen, selveier, ugift, 60, Peder Arnesen, bror, føderåd, ugift, 65, Ole Olsen, tjenestekarl, ugift, 30, Ane Arnesdtr., husholder, ugift, 45,

Ingeborg Arnesdtr., losjerende, ugift, 48, Marit Eriksdtr., tjenestepige, ugift, 27, alle født i Bolsø, Marie Knudsdtr., losjerende, ugift, 30, f. i Næsset, Oline Olsdtr., tjenestepige, 13, Ane Amundsdtr., tjenestepige, 20, begge f, i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 36 får, 2 svin, 1 td. byg, 1 td. bl. korn, 5 td. havre, 14 td. poteter.

Mtr. lnr. 201 b. 1 bebodd hus. Ole Pedersen, selveier, 60, Marit Mortensdtr., hans kone, 59, Peder Olsen, søn, ugift, 33, Ane Marie Olsdtr., pleiedatter. 11, alle f. i Bolsø. 1 stort kveg, 8 får, 1/8 td. byg, 3 td. havre, 2½ td. poteter. Mtr. lnr. 201 c, Hjælden (Geilen). Andreas Johannesen, selveier, 34, Ane Ivarsdtr., kone, 36, Marit Olsdtr. tjenestepige, 40. Ingeborg Larsdtr., deres datter, 11, Johan Larsen, søn 10, Lars Andreassen, søn, 8, Karl Larsen, søn, 5, alle f. i Bolsø. 3 stort kveg, 12 får, 1 svin, ¼ td. byg, ½ blandkorn, 2¼ td. havre, 4 td. poteter.

Lno. 201 c Hjælden (Gjeilen): Andreas Joharmessen, selveier, 34, Ane Ivarsdtr, kone, 36, Marit Olsdtr., tjenestepige, ugift, 40, Ingeborg Larsdtr., deres datter, 11, Johan Larsen, deres søn, 10, Lars Andreassen, deres søn, 8, Karl Larsen, deres søn, 5, alle f. i Bolsø. Dyr: 3 stort kveg, 12 får, 1 svin. Utsed: ¼ td. byg, ½ td. blandkorn, 2¼ td. havre, 4 td. poteter.

I herredskommisjonens matrikuleringsprotokoll for 1866 er det anført: Lillebostad Mnr. 101, lnr. 201 a skyld 2 daler 2 ort 14 skill. Eier Peder Arnesen Lillebostad av dyrket jord 24 Mål Ager 41 Mål Eng samt 75 Læs Hø af naturlig Eng. Avler 6 Tdr. Byg 65 Tdr. Havre 130 Tdr. Potet. 150 Læs Hø. 1 Hest 10 Kjør 40 Får. Af Tømmerskov kan sælges for 5 Sped. årlig. Intet Pladsbrug til gården. Løbenr. 201 b Skyld 9 Skilling, Eier Ole Pedersen Lillebostad, 33/4 Mål Ager 6½ Mål Eng, dertil 6 Læs Hø af naturlig eng, Avler 1 T. Byg 8 T. Havre 18 T. Potet. 16 Læs Hø. 1 Ko 6 Får. Intet Pladsbrug til gården. Løbenr. 201 *c Lillebostadjelen* Skyld 16 Skilling, Eier Lars Arnesen : 7 Mål Ager 10½ Mål Eng, dertil 12½ Læs Hø af nat. Eng. Avling 2 T Byg, 20 T Havre, 20 Læs Hø, 20 T. Potet. 3 Kjør 6 Får. Intet Pladsbrug til gården. Matrikulutgaven av 1907 viser følgende bruk: Gno. 19 brno. 1 Lillebostad, skyldm. 6.77. Eier Erik Eriksen Skjerså, brno. 2 Lillebostad av skyld 0.47. Eier Knud Pedersen Bolsø. Brno. 3 Lillebostad Gjeilen, skyld 102, Eier Iver T. Dvergsnes. Brno. 4 Haugteigen, skyld 0,15. Eier Knut Pedersen Bolsø.

Lillebostad, gnr. 19, bnr. 1, matr.nr. 101, løbenr. 201, skyld mark 5,23, 2 daler 3 ort 15 skill. 3 vog. Skjøte fra Arne Pedersen til Peder Pedersen 23/6 1841. Fra Peder Arnesen til bror Knnt Arnesen 17/6 1864. Knut Arnesens enke Eldri til Ole O. Bø 1/10 1888. Fra Ole Olsen Bø's enke Marit til Erik E, Skjerså 19/6 1903. Fra Erik

E. Lillebostad til sønn Ole Lillebostad 15/3 1937. Lillebostad (fra bnr. 1) gnr. 19 bnr. 2 matr.nr. 101 løbenr. 201 b, skyld mark 0,47 9 skill. Skjøte fra Arne Pedersen til Ole Pedersen dat. 9/7 1864. Ole Pedersen til sønn Peder Olsen 23/9 1881. Peder Olsen til Ole O. Bø 17/9 1895. Ole O. Bø's enke Marit til Knut Pedersen Bolsø på d. g. og bnr. 4 samt gnr. 17 7/8 1902. Skifteskjøte til Johan Sættem på bnr. 2 og 4 1/8 1930.

Lillebostad, Gjeilen (fra bnr. 1) gnr. 19 bnr. 3 matr.nr. 101, løbenr. 201 c. skyld mark 1.02, 16 skill. Skjøte fra Arne Pedersen til Lars Andersen 8/11 1847. Fra Andreas J. Lillebostad og hustru Ane, enke efter Lars Andersen til Johan Arnt Larsen 17/10 1844. Fra Johan L. Bostad og Johannes A. Bostad til Iver T. Dvergsnes 10/4 1891.

Lillebostad, Haugteigen (Era bnr. 1) gm. 19. bnr. 4, skyld mark 0,15. Skjøte fra Ole Bø's enke Marit til Knut Pedersen Bolsø 7/8 1902. Til Johan Sættem 1/8 1930.

Lillebostad Gjeilen østre (fra bnr. 6) gnr. 19 bnr. 5 skyld mark 0,35. Skjøte fra Erik E. Skjerså til Iver Trondsen Lillebostad 2/12 1907.

Lillebostad Heimdal (fra bnr. 1) gnr. 19 bnr. 6 skyld mark 1,05. Skjøte fra Erik E. Lillebostad og Elise Lillebostad til sønn Einar 1/7 1932.

Lillebostad Nyheim (fra bnr. 1) gnr. 19 bnr. 7 skyld mark 0,04. Skjøte fra Ole E. Lillebostad til Normann E. Lillebostad 13/2 1939.

Torhus, gård no. 20.

Den fjerde og siste gård på Bolsøya er Torhus. (I bygdens uttale Turus eller Turhus). Om navnet se foran s. 19. Gården ligger på øyas nordside mot Fannefjorden og grenser i nord til denne, i øst til Bolsøygården, i syd til Lillebostad og i vest til Midtfjorden, Seterøysundet. Også Torhus ligger i låg høgd over fjorden, neppe noe punkt over 40 m. o. h. Gårdene her er derfor årsikre og fruktbare. Om gårdens eldste historie, se under Bolsøygården, idet det er sannsynlig at også Torhus i ukjennt tid er utgått av denne.

Gårdens eldste jordskyld er 1 vog. Den angis i de første jordbøker noe usikkert. Enkelte oppgaver er på 1 vog og 12 merker. Den betegnes ihvertfall som en halvgård, og det må derfor antas at den ikke hører blandt de opprinnelige gårdskipinger i forhist. tid eller oldtiden i det hele. Hvilket atter støtter den antaking at gården er utgått av eldre gård, og da heller fra Bolsøy enn Lillebostad. Den

er dog meget eldre enn Draget som er den yngste av Bolsøyas selvstendige gårder.*) Navnet „Torhus", d. e. huset ved bergsnagen eller bergodden, viser også at den er yngre enn både Lillebostad og selve Bolsøygården. Navneverket på Bolsøya gir i det hele et merkelig instruktivt bilde av bygdens framvekst der på øya. Først *Bolsey*, den øy som er busatt, optatt ved „bol" i betydning gårdsbruk, serlig utpekt framfor andre øyer i egnen som ikke var det. Dette enten første ledd i navnet skal oprindelig tydes *bol* i meningen gård eller i meningen „bøl" d. e. krop. Navnet dekker i alle høve den eldste gården, jordbruksbustaden på øya. Det bevises besst når vi når fram til at Lillebostad er gårdskipet. Den får jo nettop navnet sitt „Litlibolstadr" i motsetning til den store „bolstadr" sjølve Bolsøygården, som stod der før, fra uminnte tider. Men Lillebostad er sikkert nok en oldtidsgård. Så etter hundre år eller mer kommer huset ved *tor'en*, ved bergneset ut i fjorden, som til å begynde med bare synes å ha vært en bustad med hus uten jordbruk, som senere er tillagt jordbruksjord. Dette må være skjedd før 1650, da lensherre Peder Wibe er eier av Bolsøygården og Draget, men ikke av Lillebostad og Torhus. Så tilslutt kommer Draget etter 1650. Og dermed er de fire gårder skipet som alltid siden har utgjort bygden på øya naturligvis mangfoldiggjort ved den enkelte gårds utstykking i bruk. Torhus sees ikke nevnt i noen av erkestolens jordbøker, og heller ikke i fru Ingerds forleningsliste. Den er første gang nevnt i Skmt, 1596 med *Olluff på Thordhus* som i likhet med de aller fleste bønder i ottingen hadde mindre årsinntekt enn 4 riksdaler. Kilder på 16 h. tallet:

1603. Marritte på Thoerhusz haffuer årligenn 1½ pund fisch, fierdepartenn ther aff ehr 6 s. 1611. Errich thorhuus 1 dr. (1614, 1617, 1620, 1621, 1623, 1633. Drenge Knud thorhus. Tredje års bøxell, 1619-20, 1612-23. Gaff Peder och Knud Thurhus aff denn hell gård de på boer Pendingh 1 dlr. (Kronens gods). 1623 1633: Øddegårdtzmendt och husmennd: Olluff thorhus ½ dr. Kopskatt 1645. Oelle thorhus hans hørstru 16 s., likeså 1646 med halvgård. 1650 jordbog og 5 daler skatten. Halvgårder: Olluff Thoerhus 1 vogh 2½ dlr. Kierchen bøxler. 1657 kvegskatt. Oelle Turhus. Heste 1, Kiør 5, geder 5, får 6, ½ dlr. 16 s. 1661 jordebok, Torhus. Wedøe K. Bøxler, Wedøe Kierche følger ½ w., Wedøe presteboel ½ phd., Bolsøe Kierche ½ phd. Olle 1 w. ½ pd. 1665 folketelling. Skyld:

---

*) Den samlede jordskyld for hele Bolsøy var i 1650-1838 9 vog 2 pd. 18 merker, svarende til en av de største „overfullgårder" i Romsdal som f. eks. Nesje. Dette kan tyde på at Bolsøygården i oldtiden var «hersesetet», hvad andre forhold også synes å tilsi.

3½ phd. Da seneste Comisairer var her hieme, bleff forschreffne ½ phd och er kun 1 v. Opsidder: Peder 30 år, bruger 3½ phd. Matr. 1669. Peder Olsenn til Wedøe Kierche ½ w. Wedøe Presteboel 1 pd. Bolsøe Kierche ½ pd., leding 1 ort. Tiende Aure 1½ td. Wedøe Kierche bøxler. 1701 folketelling. Torhuus. Opsiddere Peder 65, sønner Olle Pedersen, Reserv. 15. Det sees av dette at den neste bruker etter Olluff er Maritte på Thorhusz, som eier jordgods selv med en årlig landskyld av 1½ pund. Det er usikkert om det er i Thorhus hun eier denne jord. Maritte er rimeligvis Ollufs enke, ennskjønnt den vanlige betegnelse for en på gården ettersittende enke er „Enchen". Maritte må være død før 1611 idet Errich thorhuus nu svarer leilendingskatten med 1 daler, han svarer også leding og tiend samt sagskatt fram til 1623, da to nye brukere Knud och Peder thorhusz er kommet til. Her ser vi at kongen eier gården, idet disse to svarer tredje årsbøksel til fogden, altså nu kongens foged.*) Vi får vite at Erich Torhus foruten å eie sag også hadde „en liden quern" altså en vasskvern som han svarer fosseskatt for med 1 ort. Videre viser manntallene at der ble holdt tjenere på gården, samt at der var en husmann Olluff Thorhus i 1623 og 1633. Erich er fratrådt i 1645. Hans etterfølger er Olle Thorhus som vi nu gjenfinner helt forbi 1661. Kirken - d. e. Wedøe kirke er nu blitt eier av gården og holder den utbøkslet. Skylden angis 1650 i jordboken til 1 vog. I jordboken 1661 er det gjort nærmere rede for eierforholdet, det viser sig at gården er delt i tre parter, Veøykirken, Veøypresten og Bolsøykirken med henholdsvis ½ vog og ½ pund, altså tils. 1 vog. I 1665 er det ny bruker Peder Thorhus f. 1635. Skylden angis her til 3½ pund, d. e. 1 vog 12 merker. Peder er temmelig sikkert sønn av den tidligere leilending, og har gården også i 1669 med uforandret eierforhold. Folketelling av 1701 viser at leien har gått i arv fra far til sønn helt fram til da, og etter alt å dømme vil fortsette. Riktignok heter leilendingen i 1693 *Steffen Pederseøn* idet denne ifølge justisprotokollen (tingboken) det år har bøkslet hele Thorhus - 3¼ pund - av Lodvig Iversøn (Munthe) d. e. fogden, som her optrer på kirkens vegne, Matrikulen av 1723 anmerker: 1 opsidder. Wedøe Presteboel ejer 1 p. 12 m og bøxler gården, Vedøe Præsteboel 1 pd. Bølsøe kierke ejer 1 pd. Ingen huusmand. Skoug til brendefang, ingen sætter, ingen qvæn, intet fiskerie uden af, haved. Ringe fægang, ligger i sollien 4¾ mil fra haved, temmelig God jordart, måde-

*) Ant. hjemfaldet erkebiskopgods. Ved reformasjonen overført til kirkene og prestebolet.

lig, vis til korn, temmelig god til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2 skp. bl.korn, 2 td. 4 skpr. hafre. Høeavling: 16 læs. Heste og creature: 1 Hæst, 4 kiør, 2 ungnød, 7 småe fæe. Taxt efter gl. mtr.: 1 v. 12 m. I 1763 fogdregnskapet finner vi kirkene og Veøy prestebol som eiere i samme forhold som før, av tilsammen hele gården med 3 pund 12 merker. Leilendingene heter nu som vi måtte vente Ole Pedersen med 1 vog av gården og Peder med 12 merker.

1801 manntall. 1. Familie: Jon Olsen 41, ugivt, gårdebruger, Ingebrigt Pedersen 9, Peder Pedersen 6, Tjenestefolk, Inger Arnesdtr. 74, Huusforstanderske, Enke i 2. ægteskab, Lever af et Vilkor i Grd.

2. Familie. Chrestopher Jacobsen, 26, national Soldat, Gårdbr, Karen Hansdtr. 35, hans kone, begge i 1. ægteskab, Anna Eriksdtr. 71, konens moder, Enke i 2. ægteskab, lever af et Vilkor i Gården.

1865 manntall. Matr. l.no. 199. 2 bebodde hus. Ole Kanestrøms enke, leilending, 36, Paul Jørgensen, tjenestekarl ugift, 41, Ole Olsen, tjenestekarl ugift, 30, Ivrika Ivarsdtr. tjenestepige, 18, Karn Arnesdtr., tjenestepige, 14, Andreas Olsen, søn, 9, Ole Olsen, søn, 6, Lars Olsen, søn, 3, Ole Kanestrøm, søn, 1, Ole Johnsen, føderåd, 64, alle f. i Bolsø, Marit Jakobsdtr., hans kone, 67, f. i Vestnes. 1 hest, 7 kveg, 16 får, 1 svin, 1¼ td. byg, 4 td. havre, 4 td. poteter. 1 bebodd hus. Karn Pedersdtr. husmd. m. Jord, enke, 49, Marit Larsdtr., datter, 18, Peder Larsen, hendes søn Skomager 27, Tomas Olsen, fostersøn, 5, alle f i Bolsø. 6 får, ½ td. havre, ½ td. poteter. Mtr. lno. 200 Thorhus. 1 bebodd hus. Ole Jensen, leilending, 68 år, f. i Bolsø, Marta Tronsdtr., hans kone, 50, f. i Agerø, Sivert Olsen, søn, 17, Johanna Knudsdtr., tjenestepige, 21, begge f. i Bolsø. 1 hest, 2 kveg, 9 får, ½ td. byg, 3 td. havre, 2½ td. poteter.

Gårdens fordeling i bruk og disses eiere er nu følgende: Ifølge matrikulutgaven av 1838: M.nr. 102 Thorhus lno. 199 eier Ole Johnsen, skyld 1 vog, ny 1 dal. 2 ort 6 skill. Lnr. 200 Thorhus, eier Ole Jensen, skyld 12 merker, ny 2 ort 18 skill. I herredskommisjonens sammenligningsprotokoll 1866, oplyses om gården:

Torhus M.nr. 102 lnr. 199 Torhus, skyld 1 dlr. 2 ort 6 skill. Eier Ole Kanestrøm. Dyrket Jord Ager 16½ Mål. Eng 21 Mål avler 38 Tdr Havre, 42 Tdr Potet, 92 Læs Hø, 1 Hest, 6 Kjør, 21 Får. 1 Pladsbrug under gården, Lnr. 200 Torhus Skyld 2 ort 18 Skill. Eier Jens Olsen Torhus. Dyrket Jord 16½ Mål Ager 11 Mål Eng. Avler 1 td. Byg 18 Td. Havre 18 Td hvete 37 Læs Hø. Intet Pladsbrug. Eiere og bruk:

Turhus, gnr, 20 bnr, 1 matr.nr. 102 løbenr. 199, skyld mark 3,92

1 daier 1 orf 6 skill. l vog. Landskyld til (Vedøe Prestebord) og Bolsø kirke kt. 1,30 årlig. Skjøte fra Veø kirke til enke Karen Olsdatter Kanestrøm dat. 18 tgl. 24/10 1873. Bruket er nu blitt odelsgods. Fra Karen Olsdatter til sønn Ole O. Kanestrøm 7/8 1899. Fra Ole O. Kanestrøm til Otto O. Kanestrøm 28/8 1920.

Turhus, gnr. 20 hnr. 2 matr.nr. 102 løbenr. 200, skyld mark 1.48 2 ort 18 skill. Skjøte fra Vågstranden kirke til Ole Olsen Torhus 5/6 1872. Fra Ole Olsen Torhus til Andreas Toresen Årø 2/10 1900. Landskyld til ds. kr. 1,30 årlig.

Turhus Vika (fra bnr. 2) gnr. 20 bnr. 3 skyld mark 0,01. Skjøte fra Andreas T. Torhus's enke Josefine til Birger Fiksdal 2/11 1929.

Turhus, Kårstad (fra bnr. 2) gnr. 20 bnr. 4 skyld mark 0.01. Fra Andreas T. Torhus's enke Josefine til Kåre Sekkesæther tgl. 1/4 1927.

Turhus, Tryvang (fra bnr. 2) gnr. 20 bnr. 5 skyld mark 0,01. Fra Andreas T. Torhus's enke Josefine til Marit Hansen 2/11 1929. I matrikulutgaven av 1907 er opført: G.no. 20 br.no. 1 Turhus, skyld mark 3,92, eier Ole Olsen. Br.no. 2 Turhus skyld m. 1,51 eier Andreas Toresen Årø.

Som det sees av opregningen av brukene på Bolsøya er bygden også der vokset sterkt i sisste menneskealder. En hel del av de nyeste bruksnummer er hyttetomter eller sommervillaer tilhørende folk fra fastlandet - serlig Molde. Bygden på Bolsøya og selve øya er meget vakker, lun og frodig med en typisk fjordnatur, mange smale sund og valer. Serlig er Dragvågen utpreget som den skjærer dypt inn i øya fra vest, og som på et knapt steinkast nær når sammen med Storfjorden. Ved Dragvågen begynner den lange Forøy som egentlig er en ganske smal tange på det bredeste - i det østlige parti - neppe meget over 300 m. og smalnende vestover Klaveråsen til selve Tangann, hvor bredden gjennemgående bare er 50-20 m. til den spisser helt ut i skillet mellem Storfjorden og Midtfjorden. Fra ytterste spiss på Tangann og til innerste spiss på Bolsøyneset er Bolsøya temmelig nær 11 km. lang. øyas vakreste parti er selve Bolsøygården med det gamle kirkested, hvor gravstedet ennu ligger igjen med sitt gjerde, sine kors og monumenter. Riktignok overgrodd og forfallent, men allikevel med en høgtidstemning som forfedrenes helligdomme og sisste kvilesteder alltid fører med seg. Bygdefolkets sans for å gjenreise disse helligdomme på bygdens gamle alterplass er nu sterkt våken. Det er samlet en betydelig kapital til formålet. Den tid er kanskje ikke så fjern da kirken atter vil lyse utover fjord og bygd fra kirkebakken ved „Trollpilen".

Før vi forlater selve Bolsøy som vi mener oss berettiget til å

kalle bygdens vugge, må vi nevne ennu en ting som er seregent for øya. Det er Bolsøysteinen som nu er kjennt over hele landet. Den stammer fra Bolsøy Steinbrudd og er en gneisgranitt som utmerker seg med en serdeles sikker og regelmessig „gang" og ved vakker farge og struktur. Det er allerede skibet betydelige partier av denne stein til gatestein og bygningsbruk i byene.

* *

Vi kommer nu over til fastlandet igjen og til de gårde av Bolsøy eller Røbekk sogn som ligger på Fannestranden. Bygden ligger her langs Fannefjordens nordbredd, den ene gård etter etter den andre fra vest og østover. Der strekker sig intet bebygd dalføre fra fjorden og op i landet i nord for bygden. Alle gårder rekker derfor fra fjøre til fjell i hele Bolsøy sogn. Frasett Kringstad, Reknes og Moldebuktene, er fjordsiden temmelig rettløpende, fra vest mot øst med et litt nordlig drag. I den midtre strekning av Fannestrannen trekker fjellfoten sig betydelig tilbake og gir rum for breie og forholdsvis slake strannflater og terasser. Dette gjelder serlig på strekningen Reknes til I Årø. Herfra trekker lifoten sig nærmere fjorden, og det dyrkede belte er derfor fra nu av noe smalere, og smalner stadig av til forbi Mjelve. Hele bygdelaget på Fannestranden er sterkt skogklædt med en rik løvtrevekst, dels innplantet dels naturlig voksende. Hovedveien fra Molde vestover og østover går langs bygden og skjærer som regel gårdens innbøer. De fleste gårdstun ligger på øverste side av veien. Vestenfor Molde ligger gårdene Kringstad, Mek og Bjørset. Delvis i Molde ligger gårdene Reknes og Moldegård. Østenfor Molde ligger Fuglset. Øverland, Tøndergård, Berg, Fanbostad, Leirgrovik, Eikrem, Årø y. Årø i. Røbekk. Elvsås, Strande, Lønseth, Ellingsgård, Ekren, Sigerset, Hatlen, Skjersli, Skjerså, Mjelve, Hjellset. Uren, Mork, Havnen, Ø. Hagen, N. Hagen, Hjælset.

Kringstad, gård no. 21.

Regnet fra vest begynner Bolsøybygden med Kringstad. Etter den nummerorden gårdene hadde i den eldre matrikul - av 1867 - hadde også gården matrikulnummer 1, og bruket Kringstadvorpen bruk eller løpenr. 1. Det må innrømmes at denne nummerrekke faller naturligere enn den nugjeldende som tar sin begynnelse og avslutning mitt i bygden med henholdsvis Tollåsen og Talset. Det er mulig at

hensynet til sammenhengen med det hele nummersystem for fogderiet og den høiere inndeling har tilsagt endringen. Kringstad grenser i vest til gården Haukebø i n. Aukra herred, i nord til Tverli og Åndal i Frenå, i øst til Mek i Bolsøy, og i syd til Fannefjorden og er Bolsøy herreds vestligste gård. Lendet er temmelig bratt op fra fjorden til tunet som ligger på en terasse 30 a 40 m. o. h., hvor hovedveien nu går til Julsundet og videre rundt Frenefjorden. Straks bak tunet stiger gårdens utmark også temmelig bratt op i Kringstadnakken (ca. 250 m.) men faller så av igjen langs Mek- og Langvatnet i et sterkt hauet og gropet skogterreng. Furuskogen er fremherskende over hele gårdens udyrkede område. I nord for Kringstadnakken gjør havklimaet sig sterkt gjeldende, hvorfor skogen her selv i låg høgd har preg av knudret fjellskog med kort stamme og sterk forgrening. Vestsiden av Langvatnet tilhører Kringstad og Bolsøy herred, inntil bytet mot Mek påtreffes. Om navnet se foran s. 19 ff. Gården er uten tvil en oldtidsgård optatt for historisk tid. Dens alder i åremål kan ikke fastsettes med bestemthet. Det må imidlertid antas som overveiende sannsynlig at den ihvertfall var gårdsatt i eldre jernalder (500 f. kr.) muligens allerede i bronsealder. Om gårdens historie i oldtiden og middelalderen vet vi lite. Det kan fastslåes, at den hverken har vært kongs- (kron-) gods eller kirkegods. Heller ikke nevnes gården i erkestolens jordbøker eller blandt klostergodset. Det ser derfor nærmest ut til at bondeodelen har vært bevart til langt ned i tiden. Opsitterne betegnes imidlertid som leilendinger allerede i de eldste kjente manntall. Den eldste bruker vi kjenner på gården er *Allf på Kringstadt,* som opføres i sølvskattmanntallet av 1520, og legger 1 lod sølv i skatt. Da han ikke, som flere andre av dette manntalls skattytere er beskattet for formue i jordgods har Allf Kringstad altså ikke eiet gården eller part i denne, men vært bøkselmann eller leilending. Hvem som eier gården ved den tid vet vi altså ikke. Etter Dipl. Norv. X. s. 800 Fru Ingerd Ottesdtr. Gyldenløves forleningsliste for Romsdals fogderi hørte Kringstad til de gårder hvis ledingskatt fru Ingerd hadde i forpaktning av Kongen. Se bind I s. 186. Men dette gjelder altså ikke gården, bare gårdens ledingsavgift, da 8 merker smør. (Ca. 1530-40). Den neste kilde vi støter på for gårdens historie er skattmanntallet av 1596, hvor *Peder Kringstadt* opføres blandt „leiglendinger som icke haffuer så meget Indkombst at thendt fierde partt kandt Beløpe sig til 1 dlr." Hvad det ligger i denne klassesetting vet vi ikke. Det kunde kanskje tenkes at det betyr at de bønder som er så lykkelig at de ikke når fire riksdalers årsinnkomst er skattefri. Men det er lite trolig da størsteparten av ottingens

bønder er opført i samme klasse. Antakelig er dette ensbetydende med at de har en minsteskatt. Det viser sig av dette manntall at Peder Kringstad er eier av odelsgods med 3 vog og 1 pund. Det kan være Kringstad, men det kan også være andre gårdparter. Betegningen „leiglendinge" i mnt. 1596 har i så måte ingen veiledende betydning. Alle bønder kalltes den gang leilendinger, selv om de åtte den gård de satt på og brukte. Embedsmennene regnet det da slik at mannen bøkslet jorden av sig selv. Hverken embedsmennene eller bønderne kunde ved denne tid, og langt ned gjennem tiden fram til de sene 17 h. tall, tenke sig en annen bruksform for jord enn bøksel- og leilendingsformen. I den grad var odelstanken revet ut av folkets bevissthet derved at *nesten* all jord tilhørte kongen, geistligheten eller de store godseiere. Hittil har det bare vært en bruker for hele gården. Den er med andre ord udelt fram til 1596. Kilder på 16 h. tallet:

1603 skattemanntall. Jordeiende bønder: Peder på Krinnghstadt aff 1½ vogh fisch er 1 marc 2 s. Leilendinge bønder: Peder Krinnghstad 2 lodt sølff. Sagskatt: Peder Krinngstadt aff en flomsaugh, penndinge 2 daler. Saugbordt som ther på ehr skoren ehr 10 tøllter, Thennd tiendepart ther aff ehr Penndinge ½ daler. Sten Billes regnskap 1604-05. Sagefald 1604: Annammidt aff Peder på Kringstadt for hannd med sine sønner offuerfalldt Peder Raffn, och giorde hanns thiener Peder Madszen Blodwiide, gaff Penninge lo dr. Sagskatt 1609-10: Peder Krinngestaa Aff en Flome Sage Pendinnge 2 dr. Bordt skoure på same Sage 25 thulltter. 1610 skattemanntall: Jord-Eigenndis Bønnder : Peder Krienngstaae fisch 2 Voger. 1611 1 dalerskatten: Peder Krengestad 1 dr. 1610-11 Jordebok Leding. Krinngstadt 11 thunder Korn 14 mrk. smør. 1611 Jord Eigenndis Bønnder: Olluff Krogstaa Fische 2 phd. 1614 jordeiende bønder: Peder Krinngstad 2 woger fisch, leilendindingsbønder : Peder Krinngstadt 1 dlr. 1617 leilendingsbønder: Peder Kringstad 1 dlr. Drenger for fuld løn: Olluff Kringstad ½ dlr. Odelsskatt: Peder Kringstad 2 voger. Fossleie: Aff Kringstad Flomsauge. Fossleigependinge 3 dallr. Tiendeboer aff same sauge 5 tholdter. 1619-20. Leding: Peder Krinngstaed korn 11 thunder, smør 14 march. Tiende: Peder Kringstad 8 schepr. 1621 skattemanntall. Fossleie: Peder Kringstadsz saugh. Pendinge 2 daller, Peder Kringstad, Aff en liiden quærnn. Pendinge 1 ort. 1623 odelsskatt : Thorre Kringstad fisch 2 woegger. Leilendingskatt : Thorre Kringstad 1 dlr. Halluard ibm. 1 dlr. Øddegårdtzmendt och husmennd: Olluff Kringstadt ½ dlr. Fossleie og tiendebord, Peder Kringstadz saug penng 2 dlr. Bord 4 thylter. 1633 Odelsgods :

Thorre Kringstadt 2 voger fisch. Leilendingskatt: Thorre Kringstad 1 dlr. Hallord ibm. 1 dlr. Drenge som Thiener For Fuldt Lønn: Jenns Kringstad ½ dr. Fosleie och Tiendbord: Hallord Kringstadz Sauge penng 2 dr., bord 1½ tylter, Thore Kringstadz sauge penng 2 dlr., bord 2 tylter. Kopskatt 1645. Halduor Kringstad, hanns hustru, En sønn och 1 dater 1 ort 8 s. Enn thienestepige 8 s. Olle ibm. hanns hustrn och enn thienestepige 1 ort. 1646 leilendingskatt, Fuldgårder : Halduor Kringstad 6 dlr. 1650 5 daler-skatten. Fulde Gårder, Halduord Kringstad 3 vogr. 5 dr. Lasse Vogzetter bøxler. 1657 kvegskatt. Oelle Kringstad : Heste 1, Kiør 11, Geder 14. Poffuel ibid : Heste 1, Kiør 8, Geder 12, får 6. Halffuor ibid: Heste 2, Kiør 8, Geder 20, Får 8. Oelle Kringstad 1 hest, 11 kiør, 14 Geder, 7 mrk. 10 s. Poffuel Kringstad 1 hest, 8 kiør, 12 Geder, 6 får, 1, dlr. 6 s. Halffuar Kringstad 2 heste, 8 kiør, 20 geder, 8 får, 5 mrk. 8 s. 1661 odelsgods Lasse wogsetter : i Kringstad 1½ w. i Giedenis. 2 w. 1661 jordebok, Øden Ågesen Bøxler, Øden Ågesen Eier Haffuer 1 w, 1 quern 6 Lasse Wogseter bøxler, Lasse Wogszeter Eiger, Poffuel 1 w. Øden och Lasse Wogseter bøxler huer ½ parten. Lasze Wogseter Eiger ½ w. Øden Ågesen Eiger ½ w, Olle 1 w. 1665 folketelling, skylden 3 v. Opsiddere: Enchen bruker 1 v. Sønner: Lasse Olsen 22 år gammel soldat. Opsiddere Poffuel 47 år bruker 1 v. Opsiddere Halfuord 70 år bruker 1 v. Sønner: Baldtser Halfuordsen 26 år gammel soldat. Matr. 1669, Enchen Berite til Anders Røwig 1 w ¼ spd. Leding 1 ort, Tiende aure 1½ td. småtiende 20 s. schatt. Anders Røwig Bøxler. Matr. 1669, Poel Halvorsenn til Iffuer Andersenn 1 w. ½ spd., leding 1 ort. Tiende, aure 1½ tdr. småtiende 1 ort. schatt. Iffuer Andersenn Bøxler. Matr. 1669, Halvar Baldtzersen ½ w. Anders Røvig ½ w, ½ spd, leding 1 ort, tiende, aure 1½ tdr. småtiende 1 ort, 1 qvernn 6 s, schatt. Huer Bøxler sitt. 1701 folketelling, Kringstad. Opsiddere: Baltzer 76 år, Hans 36 år, Niels 30 år.

En nærmere gransking og sammenligning av disse kilder gir oss et temmelig levende bilde av tilhøva på Kringstad på 16 h. tallet. Vi ser således at Peder Kringstad fremdeles sitter på gården i 1603, at han må ha solgt en del av sin odelsjord, idet hans landskyldinntekt er gått ned fra 2 vog til l½ vog, videre at han er eier av en flomsaug og har betalt sagskatt med 2 daler foruten sagtiende (tiendehvert bord) til kongen med en thøllt bord, Hvor Kringstadsagen lå sies det intet om, det må vel ha vært enten i Haukebøelva eller i Mekelva. Samme Peder Kringstad var gift og hadde sønner som i likhet med sin far ser ut til å ha vært noen strie karer, For i 1604

heter det i Sten Billes lensregnskap (fogdregnskapet) at Peder og hans sønner har overfallt og slått hans thiener ,,bloduide“ i Molde Fiære i Fanne (se nnder Reknes og Røvik). For dette måtte de svare hele 10 daler i mulkt til Ko. Ma. I 1610 eier Peder Kringstad igjen 2 voger odelsgods. Det er kommet en ny mann Olluff Krogsta (sikker dansk forvridning av Kringstad). Denne er også ,,jordeigende Bonde“ med 2 pund. Dette kann også være i Kringstad, men behøver ikke å være det. Sktmt. av 1617 forteller oss at Peder Kringstad holdt tjenestegutt, en ,,framstyving” som har halv lønn. Peder er framdeles odelseier og sageier. I 1617 svarer han tiende til presten med 8 skjepper. I 1621 oplyses det at Peder også har en liden beckequern som koster ham en skatt av 1 ort. Den var lik for alle bekkekverner. I 1623 ser det ut til at Peder Kringstad har solgt sitt jordegods til *Thorre Kringstad* (sønn?) og at det er blitt to brukere på gården, begge nevnt leilendinger. Peder er nok ennu i live, for han legger også nu skatt for saug. Dessuten er det kommet en husmann Olluff Kringstadt. I 1633 er Peder borte. Den nye mann fra 1623, Halluord Kringstad, er der også i 1633. Thore er nu blitt eier av saugen. Det er kommet en vaksen kar som dreng, nemlig Jens for ,,Fuldt løn”. I 1645 får vi vite at Halduor er gift og har en sønn og en datter, samt at Thorre Kringstad er borte. Istedet er kommet *Olle Kringstad* som også er gift men uten barn. Han er rimeligvis en ung mann ennu. Halduor har i 1650 hele gården; han skatter som fullgårdsbonde med 6 daler og bruker 3 vog som er gårdens hele landskyld. Nu får vi vite at det er Lasse Vogzetter som eier Kringstad. Under krøtterskatten syv år senere finner vi Olle igjen, formentlig den samme som er nevnt i 1645. Han har et av hovedbrukene med temmelig stor besetning. Det er ikke godt å si hvem som har den største. Halffuor har en hest mer enn Olle, men til gjengjeld har denne tre kjyr mer enn Halffuor. Krøtterskatten viser også at gården nu er delt i tre hovedbruk. Besetningen er tilsammen 4 hester 30 kjyr og 60 småfe. Den Lasse Vogzetter som eier Kringstad i 1650, eier samtidig også 2 vog i Gjednes. I 1661 har han imidlertid solgt halvdelen av Kringstad til Øden Ågesen (se under Reknes). Brukerne er de samme som i 1657, og bruker 1 vog hver, dvs. gården er i bruk delt på tre like parter. Folketellingen av 1665 eller som det også kalles ,,prestens manntall” etter Veøypresten Henrich Zachariassen Holck er ikke noen hel folketelling fordi den overhodet ikke medtar kvinnene, og av menn bare aldersklassene over 12 år. Værst er det for gårdshistorien at hele kvinnesiden er blank. Kirkebøkerne hjelper noe, likeså skiftene når så langt er

ledet at man kan finne slike kilder. Men det blir først lenger nede i tiden. De er dessuten meget usikker i tidligere tid. Manntallet av 1665 viser at Ole Kringstad er død før dette år, og at enken sitter med gården. I matr. 1669 får vi vite at hun heter Berite, at 1½ vog i gården nu er overgått til Anders Røvig, mens den annen halvpart 1½ vog eies av Gjermundnesfogden Iver Andersøn. Foruten Berite er det to andre leilendinge Poel Halvoerson og Halvor Baltzersen. Den førstn. er rimeligvis en sønn av den tidligere leilending Halduor Kringstad. Ved fogden Iver Andersens død arver Ludvig Iversen Munthe en halvpart eller 1 vog 1 pund og 12 merker i Kringstad. (Om Munthe se under Torhus og Osen. Han tok navnet Munthe etter sin morslekt. Moren var en datter av biskop Munthe i Bergen). I 1692 sees tinglest bøkselfeste på Munthes part fra Lodvig Iversøn til Hans Andersøn Kringstad. Denne Hans er da 27 år gammel idet han var født i 1675. Folketellingen i 1701 viser følgende opsittere på Kringstad : Baltzer 76 år, Hans 36, Niels 30. Heller ikke i denne telling er kvinnene medtatt. Det forutsettes at de utgjør så omtrent halvparten av den totale befolkning og dermed lar man dem være anonym. De nevnte opsittere har ihvertfall ingen hjemmeværende sønner. Det kan vi nemlig se fordi denne gang var alt ,,mandkøn" tellet. På tingstedet Moiset tingleses bøksel. fra Lodvig Iversøn til Nils Arnesøn (Kringstad) på 1 vog i gården. Nils Arnesens hustru var Marit Larsdtr. En annen Nils (Knudsøn) er gift med Anne Jacobsdtr. (1702). Under matrikulrevisjonen av 1723 anføres om gården :

2 opsiddere. Proprietaire : Ludvig Iversen ejer og bøxler. Ingen husmann, skoug til brendefang og huusbehov. En setter ½ mil fra gården 2de qværner 12 s, intet fiskerie uden af havet. Ringe fægang. Gården ligger i sollien 3½ mil fra havet, God jordart vis til korn, god eng, Men små at slåe, middelmådig vunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 1½ skp. Blandkorn, 8 td. havre. Høeavling: 52 læs høe. Heste og creature: 3 Hester, 12 Kiør, 10 ungnød, 32 småfæe. Taxt etter gl. matric: 3 vog. Forhøyed 6 M. Laxe værpe nyelig optagen og ei endnu færdig - kand ej legges; En ringe becke saug, damståcken ligger på Gårdens Grund. Taxerit for 24 s. Ludvig Iversøn er eier ennu i 1733 da han pantsetter Kringstad sammen med Ræstad (eller muligens Reistad) Straume og Tverlien til Reknes Hospital. I 1744 er han død. Hans arving M(argrete) Munthe, visstnok enken, pantsetter nu hele Kringstad til sin slegtning presten Peder Munthe i Tingvoll. Det viser sig at Lodvig Iversen var blitt eier av hele gården, da pantsettingen gjelder 3 vog. 14/6 1751 skjøter ,,Anna Pedersdotter salig Ludvig Iversøn Munthes" hele går-

den til sin sønn Magister Anders Borch Munthe, vicepastor i Bud.

Fogdregnskap matrikkel 1763. Eyere og Bøxelmænd: Ludvig Iversens arvinger Bøxler og Eier Alt. Åsiddere: Ole Andersen 2 p. 6 mrk. Hans Nielsen 2 p. 6 mrk. Hans Jespersen 2 p. 6 mrk., Mads Jespersen 2 p. 6 mrk.. 3 vog., her under 1 qværn. Det viser sig at Lodvig Iversøns arvinger beholdt gården som fellesarv. I 1772 er Lauritz Aschberg blitt eier av hele gården. Antakelig er han ved giftermål en av arvingene. Han skjøter den 30 januar 1772 gården i tre parter til I. Anders Timensøn med 1½ vog for 303 riksdaler. Denne part opgis som tidligere bebodd av Anders Timensøn og Knut Iversøn. 2: Ole Olsen Nerås på en fjerdepart av Kringstad 2 pund og 6 merker for 150 rigsdaler, samt likeså en fjerdepart til Ole Andersøn med samme skyld og for samme pris. Skjøtet bærer følgende klausul: „Det er alle Kringstads eiere betaget at forhindre Meegvandets opdæmning så høit som mulig kan blive omendskjønt bemeldte vands vestlige Landbred kan tilhøre gården Kringstad ligesålidt skal Kringstads Eiere benytte sig af den fra samme Vand udløbende Elv". Skjøte er utstedt på Molde og tinglest 29/6 1772. Ved disse skjøter overgår Kringstad fra bøksel- og godseiergods til bondeodel i de etter som nu kjøpte brukene. Anders Timansønn ble eier av halvparten av gården alene, mens den annen halvpart ble delt likt på de to kjøpere. 2/1 1776 selger Jacob Timansøn og Ole Andersøn i fellesskap en halvpart av gården til Jon Hansøn. I den sisste del av bøkseltiden og ihvertfall i 1763 var det fire bruk i gården, hvert på 2 pund og 6 merker. 3/7 1786 skjøter Ole Olsøn til Anders Jonsøn en fjerdepatt i Gården med 2 pund 6 merker. 2/7 1787 skjøter Anders Jonsøn dette bruk til Ole Olsen Kringstad i ekteskap med Ingeborg Nilsdtr. Samme dag utsteder fogden Jacob Andreas Eeg følgende beskriving over den part av Kringstad som Anders Olsøn har tilkjøpt sig for 150 rigsdaler (altså antakelig en av fjerdepartene),, - at den part i g. K. som Anders Olsøn har tilkjøpt sig ved skjøte - - og skylder efter matrikulen 2 pund og 6 merker med byksel og landskyld bliver et tilstrekkelig underpant for 100 rdlr. som han agter at låne efterdi gården ei aleene er forsynet med tilstrekkelige huuse, har god ager og engbond med endog god furuskov. Bemeldte Anders Olsøn er desuden såvidt mig bekjendt en god huusfar, hvilket alt bekreftes under min hånd og segl“. (Det ser ut til å være en navnefeil på en eller annen måte i gjengivingen av disse kilder). 20/10 1788 Anders Olsøn gir sin mor Gjertrud Timansdtr. kår. 28/10 1789: Jon Hansøn Kringstad skjøter sin fjerdepart i K. til sin stedsønn (ikke navngitt) for 150 rdlr. 22/10 1795 Paul Colbensen og Lasse Madsen skjøter

sine arvelig tilkommende parter i Kringstad hv. 2 pund og 6 m. samt 1 p. 12 m. til pigen Andrine Jonsdtr. Kringstad og tilkommende mann Lars Madsøn for hv. 323 og 100 rdlr. Skifte av 1797 viser at Margrete Olsdtr. Kringstad var gift med Jesper Larsen Frostad. 27/6 1799: Anders Olsøn og Anders Jonsøn Kringstad skjøter til Erik Amundsen Høvihg, „en under Kringstad liggende jordstrekning langs sjøbredden Vorpevik og Vorpemyren“ for 92 rdlr. 1/8 1800: Samme Erik Amundsen kjøper Anders Jonsøns fjerdepart i K. med 2 p. 6 m. for 210 rdlr. på betingelse av at „hans eldste søn i tidens længde om han ønskede skulde få indløse gården for samme pris.”

Folketellingen av 1801 som var den fullstendigste telling som inntil da var foretatt her i landet og som omfatter den hele befolkning gårdsvis, viser følgende beboere på Kringstad :

1. Familie. Anders Olsen, gårdbr. 33, Ingeborg Larsdtr. 37, i 1. Egteskab, Mette Andersdtr. 12, Gjertrud Andersdtr. 10, Ingeborg Andersdtr. 6, Ole Andersen 1, deres Børn, Ander Olsen, Tjenestedreng, 23, enroulleret matros, Giertrud Timansdtr. Huusbondens Moder, Enke i 1. Egteskab. 2. Familie. Anders Jonsen, gårdbr. 49, Beret Hansdtr, 49, i 1. Egteskab, Jon Andersen 10, Hans Andersen 8, Anna Maria Andersdtr. 7, Beret Anna Andersdtr. 4, deres Børn, Ole Olsen, Konens stif-fader, 64, Enkemand i 1. Egteskab. 3. Familie. Lars Madsen, gårdbr. 35, Andrina Jonsdtr. 23, i 1. Egteskab, Jon Larsen 4, Mads Larsen 3, deres Børn, Peder Jacobsen 14, Lars Larsen 24, postdreng, Anna Chrestensdtr. 36, Tjenestefoik. 4. Fam. Povel Colbansen 43, Givt 1. Gang, Huusmand uden Jord, Siri Lassesdatter 68, hans Kone, Givt 4de Gang. 5. Familie. Jacob Pedersen 50, Jordløs huusmand, Ingeborg Gundersdtr. 51, i 1ste Egteskab. Gunder Jacobsen 7, Jacob Jacobsen 6, deres Børn. 6. Fam. Ole Pedersen 27, givt 1. Gang, Huusmand med Jord, Margaretha Madsdtr. 40, givt 2. Gang, hans kone, Sivert Rasmussøn 8, Rasmus Olsen 4, Peder Olsen 2, Anna Rasmusdtr. 11, deres Børn.

Gårdens fordeling i bruk og disses eiere er heretter følgende: I 1838, M. nr. 1 Kringstad, Lnr. 1 Kringstadvorpen, skyld 17 skilling, eier Timan Jespersen Kringstadvorpen. Mr. 1 L.nr. 2 Kringstad, skyld 1 daler 11 skill. 2 pund 6 merker) eier Ole Andersen. Lnr. 3 Kring. stad skyld 1 dl. 11 skill. (2 pund 6 merker) eier Rasmus Pedersen. Lnr. 4 skyld 2 dlr. 21 skill. Kringstad, Kringsradvorpen nr. 21, bnr. 1, matrnr. 1, løbenr. 1, skyld mark 0,83 - 17 skilling, Skjøte fra Andreas O. Kringstad til Timann Jespersen 3/4 1838. Beboerne etter folketellingen 1863. Matr. lno. 1 Kringstadvorpen. 1 Bebodd hus. Ingeborg Knudsdtr. selveier, enke, 59, f. i Frænen, Andreas Timandseu

sønn, ugift, 26, f. i Bolsø, Ingeborg Timansdtr., dtr. ugift, 23, f. i Bolsø, Biata Andersdtr. fosterdtr. 11, f. i Molde. 2 stort kveg, 10 får, sed: ¼ td. byg, 1½ havre, 2 t. poteter.

Mtrl.lno. 2 Kringstad. 2 bebodde hus. 2 husholdninger. Andreas Olsen, selveier, 38, f. i Bolsø, Berret Maria Johnsdtr. 34, f. i Bolsø, hans kone, Ole Jørgensen, tjenestekarl 23, f. i Agerø, Mattias Ellevsen, tjenestekarl 20, f. i Agerø, Johanna Andreasdtr., deres dtr. 15, f. i Bolsø, Live Hansdtr. Lægdslem, enke, 72, f. i Lom. 1 hest, 6 stort kveg, 14 får. ¼ td. byg, 2 havre, 3 poteter. Ole Andersen, føderådsmand, 66, f. i Bolsø, Sigrid Andersdtr. hans kone 63, f. i Agerø. 1 stort kveg, 4 får, ¼ td. havre, ½ td. poteter.

Skarmyren, 1 bebodd hus. Ingeborg Larsdtr. enke, plass m. Jord, 59, f. i Lom, Marit Hansdtr. dtr., ugift 34, Lars Hanseu, losjerende sjøfarende, 32, Ole Hansen, Fostersøn 14, alle f. i Bolsø. 1 stort kveg, 6 får, 1/8 td. bl.korn, ¼ td. havre, 1 td. poteter.

Kringstad l.nr. 3. 2 bebodde hus. Petter John Rasmussen, selveier, 32, f. i Bolsø, Oline Tronsdtr., kone, 28, f. i Agerø, Anders Torgersen, tjenestekarl, 26, f. i Bolsø, Helene Knudsdtr., tjenestepige, 20, f. i Veø Rikard Pettersen, søn, 9, Elenanna Pettersdtr., dtr., 6, Tron Pettersen, søn, 3, Karoline Pettersdtr., dtr., 1, alle f. i Bolsø, Torsten Tronsen, føderåd, 48, f. i Lom, Engeborg Andersdtr., hans kone, 56, f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 13 får, 1 svin, ¼ td. byg, 2 td. havre. 3 td. poteter.

Kringstadbugten, 1 bebodd hus. Lodvik Larsen, husmd. m. Jord, 26, f. i Agerø, Ane Olsdtr. hans kone, 25, Lisabeth Ludvigsdtr., 2, begge f. i Bolsø. 3 får.

Kringstadhagen, 1 bebodd hus. Lars Olsen, husmand m. Jord, ugift, 36, Marta Larsdtr., hans Moder, enke, 67, begge f. f Agerø. 1 stort kveg, 8 får, ¾ td. havre, 1¼ td. poteter.

Kringstad lno. 4. 2 bebodde hus. Knud Olsen Hjertø. selveier, enkemand, 39, Margrete Timansdtr., husholder, ugift, 27, Karn Erntsdtr., tjenestepige, ugift, 25, alle f. i Bolsø, Edvart Larsen, tjenestekarl, ugift, 20, f. i Agerø, John Kristensen, tjenestekarl, ugift, 16, f. i Molde, Ole Knudsen, søn, 11, Matilde Knudsdtr., dtr. 8, Serianna Knudsdtr. 6. alle f. i Bolsø, Knud Pålsen, føderåd, 54, Eli Ivarsdtr. kone, 58, Torine Olsdtr. tjenestepige, 16, alle f. i Agerø. 2 hester, 5 stort kveg, 19 får, 1 svin. ½ td. byg, 6 td. havre, 4 td. poteter.

Kringstadhagen, 1 bebodd hus. Hans Hansen. Pladsbr. m. Jord, ugift, 32, f. i Ven, Ane Marie Jonsdtr., husholder, ugift 27, f. i Bolsø. 1 stort kveg, 5 får, ½ td. poteter.

Kringstadhagen, 1 bebodd hus. John Bottolvsen, husmand m.

Jord, 54, Engeborg Andersdtr., hans kone, 47, begge f. i Agerø, Marie Johnsdtr. (?) dtr, 27, Gjertine Jonsdtr. dtr., 12, Bernhard Olsen, Fostersøn, 5, Andreas Johnsen, søn, 25, Kristian Johnsen, søn, 17, alle f. Bolsø. 1 stort kveg, 5 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Kringstadhagen, 1 bebodd hus. Petra Pedersdtr., husm. m. Jord, Enke, 41, f. i Bo, Peder Andreassen, søn, 23, Erika Andreasdtr., dtr. 20, begge f. i Agerø, Hilmar Andreassen, søn, 8, Andreas Knudsen, Fostersøn, 4, begge f. i Bolsø. 1 stort Kveg, 5 får, ¾ td. havre 1 td. poteter.

Dypdal, 1 bebodd hus. Peder Hanssen, husmand med Jord, 45, Marta Larsdtr., kone, 44, Severine Pedersdtr., dtr. 10, Hans Pedersen, søn, 8, Gurine Pedersdtr., dtr. 6, alle f. i Bolsø. 4 får, ¼ td. havre, ¼ td Poteter. I matrikulrevisjonens protokoll er i 1866 anmerket:

Mnr. 1, lnr. 1 Kringstadvorpen, Eier Ingeborg Knudsen: Dyrket jord 3½ Mål Ager, 5 Mål Eng, 49 Læas Hø av naturlig Eng og udslått, Avler 2 Tdr Byg 7 Tdr Havre 14 Tdr Potet. 21 Læs Hø. 2 Kjør 6 Får. Skog kun til brænde.

Mnr. 1 Lnr 2 Kringstad Skyld 1 Pund 11 Skill, Eier Anders Olsen. Dyrket Jord 9½ Mål Ager 191/4 Mål Eng. Avler 3 Tdr Byg 28 Tdr Havre, 24 Tdr Potet., 87 Læs Hø. Af Tømmerskoven kan sælges for 4 sped. årlig. Intet Pladsbrug. M.nr. 1 l.nr. 3 eier Petter John 8 m. 17½ m. eng 49¼ les høe af udslått. 3 td. bygg 22 td. havre 24 td. potet 81 læs høe. 1 hest, 5 kj. 22 fåer. Skov til husbehov samt tømmer til salg for 4 spd. årlig.

Mnr. 1 lnr. 4 Kringstad av sk. 2 Daler „i Skill. Eier Knud Olsen. Dyrket Jord 16 Mål Ager, 20 Mål Eng, naturlig Eng til 120 Læs Hø. Avler 6 Tdr Byg, 46 Tdr Havre, 44 Tdr Potet. 135 Læs Hø. Under Gården 3 Pladsbrug. Skog til behov og tømmer til salg for 8 spd. årlig.

* *

Ifølge matr.utgaven av 1907: Gno 21 brno 1 Kringstadvorpen, Eier Andreas Timandsen sk. M. o. 83. Brno 2 Kringstad sk. M. 3.66 Eier Knut Andr. Kringstad. Brnr 3 Kringstad sk.m. 3,74, Eier Olaus Olaussen. Brno 4 sk.m. 2.66. eier Gotfred H. Mohn sk. m 2.66. Brnr. 5 Eier Ole Knudsen Kringstad, sk.m 2,66. Bruk og eiere:

Kringstadvorpen, gno. 1 brno. 1, Timan Jespersen og hustrus arvinger til Andreas T. Kringstadvorpen 7/1 1907. Andreas Timannsen til Tønnes Andreassen, 5/6 1914.

Kringstad, gnr. 21. bnr. 2 matrnr. 1 løbenr. 2. Skyld mark 3,46 - 1 daler 11 skilling. 2 bismerpund 6 mark. Ole Andersen til Andreas Olsen, feb. 1852. Andreas Olsen til Ole Jørgensen 24/7 1868. Ole Jørgensen til Knut Andreas K. Kringstad 1/4 1901. K. Kringstad til sønn Knut Kringstad 2/12 1935.

Kringstad, gnr. 21, bnr. 3 matrnr. 1 løbenr. 3. Skyld mark 3,02 - 1 daler 11 skilling - 2 bismerpund 6 mark. John Johnsen til Rasmus Pedersen. Skifte efter Rasmus Pedersen april 1851, gården utlagt enken Ingeborg Pedersdatter. Ingeborg Andersdatter til Peder Jonny Rasmussen 7/2 1854. Skifte efter Peder Jonny Rasmussen 5/10 1858 gården utlagt enken Oline Tronsdatter. Oline Tronsdatter til datter Karoline P. Kringstad 27/4 1883. Karoline P. Kringstad til Olaus Olausen Kringstad 10/6 1902.

Kringstad, gnr. 21, bnr. 4 matrnr. 1 løbenr. 2. Skyld mark 2,23 - 2 daler 11 skilling - 1 vog 1 bismerp. 12 mark. Lars Madsens enke og arvinger til John Larsen 30/6 1838. Skifte efter John Larsen 29/6 1849 gården utlagt enken Marit Sivertsdtr. Skifte efter Marit Sivertsdatter til Serianna Johnsdatter, 11/4 1855 (ant. gift med Knut O. Gjertø). Knut O. Gjertø til svigersønn Gotfred H. Moen, 19/10 1893. Gotfred H. Moen til Sølfest Pedersen Gjørvad 18/1 1895. Sølfest Pedersen Gjørvad til Godtfr. H. Moen dat. 22/5, tgl. 6/6 1898. Gotfred H. Moen til datter Berta Mohn 10/6-38.

Kringstad, gnr. 21, bnr. 5 (fra bnr. 4) skyld mark 1,84. Knut Olsen Gjertø til sønn Ole K. Kringstad 19/10 1893. Ole Knutsen Kringstad til Severin Eliassen Bjørseth, dat. 13/1 1925. Severin E. Bjørseth til Olav Hungnes 1/8 1930. Olav Hungnes til Knut K. Ørjavik 20/4 1931. Knut K. Ørjavik til Chr. Sivertsen 15/5 1933. Chr. Sivertsen v Anth. B. Strande til Johan J. Tautra 5/1 1937.

Kringstad, Jupdal, gnr. 21, bnr. 6 (fra bnr. 2, 4 og 5). Skyld mark 0,20. K. Kringstad, Gotfred Moen og Ole K. Kringstad til Hans P. Kringstad dat. 3/10 1913. Hans P. Kringstad til Karl Ånmoen 1/6 1921. Karl Ånmoen til Hans P. Kringstad 16/6 1925. Hans P. Kringstad til Peter Lervold, dat. 22/7, tgl. 1/8 1935.

Kringstad, Haugen, gnr. 21 bnr. 7 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,10. K. Kringttad til Johan Larsen Kringstad, dat. og tgl. 15/6 1915.

Kringstad, Knatten, gnr. 21 bnr. 8 (fra bnr. 5). Skyld mark 012. Ole K. Kringstad til Trygve A. Taraldsen 16/7 1917. Trygve A. Taraldsen til Molde kristelige forening for unge kvinder 2/5 1922.

Kringstad Vesletun, gnr. 21 bnr. 9 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,07. Ole Knutsen Kringstad til Ester og Harald Hjertø 15/10 1918 og 1/7 1922. Ester og Harald Hjertø til fru Kathinka Hjertø 1/12 1933.

Kringstad, Stubberud, gnr. 21 bnr. 10 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,15. Olans O. Kringstad til Martinus A. Sylte 24/4 1925.

Kringstad, Reitaslette, gnr. 21 bnr. 11 (fra bnr. 4). Skyld mark 0.10. Gotfred H. Moen til Paul Kringstad 15/5 1920.

Kringstad, Rognerud, gnr. 21 bnr. 12 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,26. Ole Knutsen Kringstad til Ole K. Sylte 12/10 1920. Knut Ørjavik til ds. 18/4 1933.

Kringstad, Sole, gnr. 21, bnr. 12 (fra bnr. 4 og 12). Skyld mark 0,27. Gotfred H. Moen til Hans Moen 2/9 1921. Hans Moen til Erling Moen 16/1 1923. Fra Ole K. Sylte til ds, 16/1 1923.

Kringstad, Minde, gnr. 21 bnr. 14 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,12. Severin E. Bjørset til Ole K. Kringstad 27/1 1925. Ole K. Kringstad til sønn Olav O. Kringstad 16/12 1929.

Kringstad, Solskjell, gnr. 21 bnr. 16 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01. Johnn L. Kringstad til Betzy, Hansine og Pauline Nilsen-Sveen 23/4 1928. Dagny Nilsen-Sveen Helling til foreldrene og Pauline Nilsen-Sveen på 1/3 del 15/7 1933.

Kringstad, Skogstuen, gnr. 21, bnr. 17 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,01. Knut Kringstad tf1 Gudrun Grøtta 1/10 1928.

Kringstad, Zi-Ko, gnr. 21, bnr. 18 (fra bnr. 14). Skyld mark 0,07. Ole K. Kringstad til Hermann Ziegler 2/9 1929.

Kringstad, Rogneruds nøsttomt, gnr. 21, bnr. 19 (fra bnr. 14). Skyld mark 0,01. Ole K. Kringstad til Ole K. Sylte 2/9 1939. Sammenføyet med bnr. 12 15/2 1933.

Kringstad, Einestua, gnr. 21 bnr. 20 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,02. Knut Ørjavik til Olav Hungnes 15/8 1932.

Kringstad, Stellahagen, gnr. 21 bnr. 21 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,05. Knut Ørjavik til Leif Strande 1/4 1933. Fra Leif Strande til Sofie Ørjavik 5/12 1933.

Kringstad, Kviltun, gnr. 21 bnr. 22 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01. Johan L. Kringstad til Johanne Nyvold 1/6 1934.

Kringstad, Råkstua, gnr. 21 bnr. 28 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,01. Hjemmelsinnehaver Knut Kringstad i. h. t. skjøte 1/4 1901.

Kringstad, Roa, gnr. 21 bnr. 21 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,01. Johan J. Tautra til Julie Marie Svendsgård 13/12 1938.

Mek, gård no. 22.

Kringstads nabogård i øst er Mek, som ligger på begge sider av hovedveien Molde-Julsundet-Frænin med hovedtunet oppe under Meklias fot, og ikke synlig fra veien. Gården grenser i øst til Bjørset, i nord til Frænå, i vest til Kringstad og i syd til Fannefjorden*) Lendet er kupert med en tydelig terasse hvor tunet ligger og med framtredeode furuskogmark både i lågere strøk og i lia. I nord for gården stiger Mekåsen eller Meklia til ca, 240 meter o. h. Lirøra faller vestover mot Mekdalen og stiger østover til Bjørsetskaret. Mekdalen danner en tildels djup og trang dalkløft som ender i Mekvatnet bak åsen i bytet mot Kringstad. Fra vatnet fortsetter dalen slakere og skjærer østover bak Varde-åsen på gården Bjørsets grunn, hvor den går over i den vide senkning mellem Vardeheia, Skjenarheia og Arsdalsheia uten skarpt skille mot Arsdalen i n. I Meklia og i de vidstrakte åser nord for Mekvatnet fins nu en av de eldste og groveste furuskoger i yttre Bolsøy. Serlig har nedre Arsdalen ihvertfall til for få år siden utmerket sig med nesten urskogaktige forekomster med et preg av uberørthet. Her var og er framdeles et eiendommelig og vidunderlig vakkert skoglandskap. Gårdene Mek og Kringstad er oprindelig omtrend jevnstore og jevngode med en matrikul eller landskyld etter den eldste kjennte jordbok (matrikul) på 3 voger fiskeleie. (Meks landskyld kan dog ikke sees å ha været over 2 voger og 2 pund. Tilhøva for gårdene var før i tiden før det kom offentlig vei og da nermarken ennu var udyrket og uinngjærdt, også temmelig lik fra landskapets side. Begge lå de i storskogen med rydningen knapt synlig fra fjorden og med en smal sti, senere en sleevei mellem tunene ovenfor den nuværende hovedvei. Skogen stod da tilsjøs på hele strekningen fra Haukebø til Reknes. Bygden var her knapt å se. Husa var brunbrennt i solveggen og gikk i ett med den mørke barskogen. Navnet Mek må antas dannet ved sammentrekning i uttale av den eldre form ***M i** d v **i k,*** d. e. den mittre vik av de tre viker Kringstadbukten, Mekbukten eller viken østenfor Gjeitapinen og Reknesbukten. Mek må antas å være skipet som selvstendig gård allerede i forhistorisk tid og av omtrent samme alder som Kringstad og Bjørset. Den tilhørte i middelalderen og langt ned i nyere tid Veøy kirke helt. Gården finnes nevnt første gang i sktmt. 1596 med to

*) På amtskartet er herredsgrensen mellem Bolsøy og Fræna ikke nøyaktig avlagt, Den er såvidt det kan sees lagt fra Langvatnet etter Arsdalselva og op, østover Arsdalen. Den korrekte grense for herredet og dermed for de motstøtende garde er etter Sæterfjellet og Arsdalsheias vass-skille, til vass-skillet ved Levenskaret. (Meddelt av Thoralf Møller Kvam.)

opsittere Anders Meegh og Hellge Meegh. Denne sisste eier 3 vog og ½ pund jordgods og har to husmenn Erich M. og Erlend M. samt en dreng Thore M. At gården ikke sees nevnt i tidligere manntall, f. eks under sølvskatten i 1520 betyr ikke at gården da var ubebodd, men at leilendingene ikke kom med i skatten fordi de lå for lavt i formue eller inntekt. Kilder på 16 h. tallet:

1603 skattemanntall. Jordeiende bønder : Hellge Meigh haffuer årligenn 3 pund fisch, fierdepartenn Ther aff er 12 s. Leilendinge bønder : Annders Miech 2 lodt søllff, Helie Ibidem 2 lodt søllf. Sten Billes regnskap 1606-07. Andersz På Megh for hand slog helie ibidem med en støffuer Pendinge ½ dlr. 1610 Jord Eigenndis Bønnder, Hellge Mege fisch 1 Voug. 1611 1 dalerskatten: Hellge Møegh 1 dr., Annders ibid 1 dr. 1610-11. Jordebok. Leding: Meigh 6 thunder Korn 6 mrk. smør. 1614 jordeiende bønder: Helge Meegh 1 wog fisch, leilendingsbønder: Helge Meegh 1 dlr., Annders Meegh 1 dlr. 1617 leilendingsbønder: Helge Meegh 1 dlr., Anders ibm 1 dlr. Odelsskatt: Helge Meeg 4 pdt 6 m. Lensregnskap pk. 687, sagbruk 1618. Raszmus Poffucllszen aff Megh saug Pendinge 10 daller. 1618-20 leding: Hellge och Annders megh Kornn 6 thunder smør 8 march. Tiende: Iffuer Meegh 5½ schepr, Anders ibm. 6 schepr. 1621 Ødegårdtz och husmend: Iffuer Meegh ½ daller. Fossleie: Annders Meeghs saugh Pendinge 2 dlr., Anders och Bærszuend Meegh Aff then liden quærne Pendinge 2 Ortte. 1621-22 sag-fortegnelse : Andersz och berszuend på Megh aff Megh saug Penge 10 dr. 1623 Odelsgods: lifuer megh fisch 5½ pund. Leilendingskatt: bersuennd meg 1 dlr. Annders ibm. 1 dlr. Øddegårdtzmendt och Husmennd: Iffuer meg ½ dlr. Fossleie og tiendebord : Meeg sauge Peng 2 dlr., Bord 3 thyltter. 1633 Odelsgods : Iffuer Meegh 4 pund. Leilendingskatt : bersuennd meg 1 dlr, Casper ibm. 1 dlr. Husmendt: Iffuer Megh ½ dr, menertt (?) meg ½ dr. Foesleie och Tiendbord: Meegh saugge penng 2 dr. bord 2 tylter. Kopskat 1615, Iffuer Meeg hanns hustru och 1 pige, 1 ort, Bersuennd ibm. hanns hustru, En daler och 1 dreng, 1 ort, Aslach Meeg hanns hustru och 1 thienistedreng, 1 ort, Erich ibm. och hanns hustru 16 skl. 1626 leilendingskatt Halvgårder: Bersuend Meg 3 dir, Aszlach ibm. 3 dlr. 1650 5 dalerskatten. Halvgårder: Kierchen bøxler, Bersuend Megh 1 Vogh 2½ daler, Aslach ibm. 1 Vogh 2½ dlr. Kvegskatt 1657. Iffuer Meegh 1 hest, 3 kiør, 6 geder, 1 får. Anders Husmand 2 kiør, 3 geder, Lasse 2 hester, 10 kiør, 11 geder, 7 får, Erich 2 kiør, 9 geder, 2 får, Knud 1 hest, 4 kiør, 4 geder, 7 får, Bersuend 2 kiør, 3 geder, 1 får, 21 s. 1661 jordebok, Meeg, Wedøe K. Bøxler, Wedøe Kierche følger parteszløs, Lauridtz 4 phd.

Knud 1 w., Anders 1 phd. 1665 folketelling. Skyldcr 2 v. 2 pd. Opsiddere: Lauridtz 30 år bruker 4 phd, Knud, 33 år, bruker 1 v., Anders, 47 år, bruker 1 phd. Tjenestedrenge: Casper Aslachsen 18 år, En Krøbling Poffuel Aslachsen 16 år Matr. 1669. Knud Erichsenn Enchen Brite och Lars Caspersenn till Wedøe Kierche 8 pd. 4 Øre, leding ½ dr 160. Tiende Aure 3 tdr, småtiende ½ dr 1 qvernn, schatt, Wedøe Kierche bøxler (d. v. s. Kirken eier gården). 1701 Folketelling. Opsiddere, sønner, Tiennistekarle, Larsz 76 år, Lars Larsen 20, Carl Rasmussen 12, Christoffer 49, Alf 34, Olle Olszen 3.

Disse kilder viser mange interessante ting, Vi skal påpeke visse trekk som er av betydning for sammenhengen: De to opsittere Anders og Helje Meighk (Miech Møegh osv.) sitter ennu som leilendinger både i 1603 og fortsetter utover til og i 1620 åra. Hellge faller fra først. Han sees sisste gang i manntallet 1623 og er jordeigende bonde i 1603 og eier 3 pund, dvs. 1 vog fiskeleie i jordskyld. Framover til 1617 øker han sin odel til 4 pd. 6 m. Det er hittil bare to hovedbrukere på garden. Om den Rasmus Poffuelsen som nevnes som saugeier i 1618 også er opsitter på gården, kan ikke sees. Anders og Hellge har ihvertfall hovedbrukene i 1620. Men det er nu kommet en ny bruker, Iffuer, som svarer tiend med 5½ skjeppe. Det gir en avling på 55 skjepp, og det synes å være vel mye for en husmann. Men han er nok det og nevnes slik i 1621. Nu er *Bersuend* kommet til antakelig i Hellges sted. Han eier Meksagen sammen med Anders som nu må være en tilårskommen mann. Ilfuer Megh nevnes i 1623 som odelsmann med 5½ pund. Det kan være Hellges tidligere eiendomsjord som ikke behøvde å være i Mek. Det er heller ikke sannsynlig fordi kirken ennu lenge etter eier hele gården. Det var intet til hinder for at Iffuer som tituleres som husmann på Mek og altså satt med husmannsfeste på en plass der likevel eiet jord annensteds som han bøkslet vekk til leilending. Å eie f. eks. 5 pund. 2 vog eller 12 merker jordskyld i en gård, var nøyaktig det samme som om folk i våre dage har så og så mange aksjer i en gård, som eies av et aksjeselskap. I 1633 er Anders Meegh gått fra og avløst av *Casper*. Iffuer er framleis odelseier nu med 4 pund, og husmann under Mek. En ny husmann er kommet til. Navnet er utydelig i skattelisten, men må leses som „menertt“ (skal kanskje være Maritte). Koppskattmannt. 1645 viser samtlige opsittere, både hovedbrukere og leilendinger, hovedbrukene vises best i leilendingskatten året etter da Bersuend og Aslach bruker hver sin „halvgård” dvs. de er leilendinger av hver sin halvpart (regnet etter jordskylden) av Mek. I 1650 nevnes bare to brukere - de samme - men merkelig nok med en jordskyld

tilsammen bare av 2 voger. Dette er 2 pund mindre enn gårdens samlede skyld. Det må være en bruker til som ikke er med i 5-daler skatten i 1650, og i krøtertallet syv år senere får vi vite at det nu er en Iffuer som har dette tredje bruket på 2 pund. Om dette er den tidligere husmann er uvisst. Husmannen heter i 1657 Anders Husmand rett fram. Mens hovedbrukerne heter Lasse og Knud. Desuten er det nu tilkommet en Erich likesom vi også finner Bersuend. Altså i alt seks opsittere, derav bare en titulert som husmann. De andre fem må altså bruke selvstendinge gardparter. I 1661 ser vi derimot at det er bare tre bruk i gården, alle hovedbruk med Veøykirken som eier av det hele. De samme leilendinger gjenfinner vi i folketallet av 1665, begge ganger uten husmann. I 1669 er Anders gått fra. Lauritæ kalles her Lars. Denne Lars gjenfinnes også i folketallet i 1701 framleis som opsitter. Knud og Anders er nu borte, likeledes enken Brita. Som ny er tilkommet Christoffer og Alf. Imellem disse og de to nevnte fra 1669 ligger ennu et ledd, hvis navn vi ikke kjenner. 20/12 1701 sees tinglyst skjøte fra Ole Knudsøn Meeg på hans salige foreldres hus som stod „under berget innenfor elven“ til Niels Andersøn Meeg. Matr. 1723:

Opsidtiere: 3. Proprietaire: Wedøe kiercke ejer og bøxler. En huusmand uden pladtæ. Skoug til huusbehov. Sætteren aflagt ligger 1 fierding fra gården. 1 qværn f. 6 s., intet fiskerie uden af havet. Ringe fægang, gården ligger i sollien 3½ mil fra havet, ringe jord u-viis til korn i tørcke og kuld, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd. ½ schpp. Biug, 8 td. hafre. Høeavling: 38 læs høe. Heste og Creature: 3 hester, 11 kiør, 7 ungnød, 17 småefæe. Taxt efter gl. matr. 2 v. 2 pd. En aflagt Laxeværpe ej kand legges.

I matrikulen av 1763, altså 40 år senere er framleis kirken eier av hele garden hvis skyld også nu er 2 vog og 2 pund fordelt på to hovedbruk og et småbruk -- Peder Jacobsen - som bare har 1 pund i skyld eller 1/8 del av gården. I 1772 blir Mek makeskiftet mot Solomdalen, slik at Veøy kirke som hittil har eiet Mek, overdrar denne gård til cammerråd Alsing, mot å få igjen Solomdalen til Veøy kirkegods. Makeskiftebrevet er utstedt i Kjøbenhavn. Mekleilendingerne får altså nu den ille anskrevne foged Alsing, „Halsinj” som jordherre istedetfor Veøy kirke, og for brukerne på Mek var dette et meget dårlig bytte. Kirken var alltid en nådig og rimelig jordherre. Alsing derimot var kjennt som det motsatte. Men det led mot slutten av Alsings herredømme. Han gikk fallitt på Osen jernverk, og hans store samling av bondegårder rundt om i Romsdalsbygdene og andre steder ble realisert til dekning av cammerrådens store gjeld. Gård-

samlingen oprettes dels til bønder dels til „proprietærer“, d. e. godseiere eller eiere av samlinger av gårder og bruk. Mek kom før 1799 på en Schielderups hånd med en skyld av 2 vog 4 pund. Hvor det er blitt av det ottende landskyldpundet går ikke fram her. Men det er antakelig „Meegvorpen” som er unntatt fra det salg som Schielderup avslutter om gården den 21/10 1799 til Lars Svendsen Nordlien og Lars Larsøn Hongslo fra Orkdal for 1299 rdlr. Schielderup har altså foreløbig beholdt ,,Meegvorpen”. Lars Nordlien overdrar samme dag sin del i gården til Lars Hongslo som allerede 3/4 1802 skjøter hele gården fra sig igjen med 2 vog 2 pund til Ole Lassesen Bulsøen for 150 rdlr. Prisen var altså nu fallt ikke så lite henset til at ved det sisste salg er også ,,Vorpen’ med igjen idet skylden er full*).

Meks beboere var ved folketellingen av 1801 følgende: 1 Familie. Lars Larsen, gårdbruger, 25, ugivt, Guri Nielsdtr. 26, ugivt, Martha Olsdtr. 28, ugivt, tjenestefolk, Anna Larsdtr. 80, Enke i 1. Egteskab, vandfør og nyder Almisse af Sognet. 21/7 1802 er tinglyst Erik Larsøn Meegs testamente med kongelig stadfesting. Innholdet går ikke fram av panteregistret, men er ordlydende inntatt i justisprotokollen for Romsdals sorenskriveri folio 419. Det er mulig testamentet kunde vise en nærmere sammenheng i eierskiftet for gården. I 1812 kjøper *Ole Larsen Quam* hovedbruket, som han senere gir bruksnavnet *Quam.* I matrikulen av 1838 er opført:

Matrikul nr. 2 Meeg Lnr. 5 ***Quam*** skyld 4 dlr. 1 ort 8 skilling, gammel 2 vog 2 pund, *Eier Ole Larsen Quam. Matr.nr. 2 L.nr. 6 Meegvorpen* skyld 1 ort og 9 skilling. Eier Capt. Schielderup. Gårdens fordeling i bruk og disses eiere er etter skjøteboken og de offentlige matrikler etter 1838 følgende :

Ole Larsen Meeg eller som hans navn senere var *Quam* var fra Hafslo i Sogn hvor han var født 1. januar 1782 på ettegården Kvam. Han kjøpte hovedbruket i Meeg i 1812 og etter tidens skikk ble han kallt etter gården og med farsnavn. (For embedsmennene vilde dengang ikke høre annet navn enn farsnavnet og muligens som en bustadbetegning gårdsnavnet). Ole Larsen Kvam kunde overhodet ikke få myndigheter og grenda til å bruke annet navn enn Ole Larsen fra Meeg Han valgte da den utvei å kalle sin gård av Meeg etter sitt slektgårdsnavn Kvam, da skrevet Quam. Litt etter litt fikk han da innarbeidet dette navn som sitt person- og familienavn. Men dette

*) Dette må dog være en feil, idet Thomas Schielderup må være vedblitt som eier av Meegvorpen, det senere Kap Klara. Se nedenfor under dette bruk, som i matr. 1838 opføres som selvstendig bruk med en skyld av 1 ort 9 skill. og Capt. Schielderup som eier. Det er da også en feil når Mek hovedbruk oppføres med sin gamle fiskeleieskyld 2 vog 2 pund Skal være 2 vog 1 pund fiskeleie.

fant folk og myndigheter så besynderlig at de trodde at nu måtte da vel hele gården Meeg også hete Quam. Derav opstod så denne misforståing som hang lenge i og enda henger litt i. Som det hos enkelte byføtte embedsmenn har hengt i helt til den sisste tid at en bygdemann skal versgo å hete noe mer enn f. eks Anders Berg. (Han har da ihvertfall en far. Heter denne Ola, så skal Anders Berg værsgo hete Anders Olsen Berg). Ole Larsen Quam var gift med Johanne Pedersdatter Ryen fra Nordmøre og kom til å spille en framtrædende rolle i bygdens og landets offentlige liv. Han blev valgt til Stortingsmann for Romsdals amt i 1833 og representerte altså kretsen i de store politiske kampe omkring formannskapslovene i 1834, 1836 og 1837. Han blev valgt inn i Bolsøy herreds første formannskap i 1837, men var ikke ordfører. Han var også en dyktig gårdbruker, d. 1844 i sin besste alder. Blandt hans barn var advokat, stortingsmann f. N. Trondhjems amt og senere statsminister *Ole Anton Quam*, f. på Meeg 5 aug. 1834. Dennes virksomhet faller dog ikke innenfor Bolsøy, idet han som ung, etter endt utdanning, ble bosittende i N. Trøndelag hvor han allerede i 1863 kjøpte gården Gjævran ved Steinkjerr. Ole Anton Quam var. g. m. Fredrikke Marie Gram, datter av brukseier David A. Gram på By bruk.

* *

Mek, gnr. 22 bnr. 1, Kvam, matrnr. 2 løpenr. 5. Skyld mark 11,94. 4 daler 1 ort 8 skilling - 2 vog 2 bismerpund. Eier i 1838 Ole Larsen Quam. Auksjonsskjøte i Johanne Qvams bo til Richard Jalles Møller, 20/6 1853.

1865 manntall, matr.lnr. 6, opf. mellem Kvam og Bjørset uten beboere. Utsed: ¼ td. byg, 2 td. poteter. Annet Mek sees ikke.

Richard Jalles Møller var yngre sønn av konsul Peter Ricardus Møller og h. Ingeborg Antonette Øwre og f. på Moldegård 13/11 1835*) Han var en yngre bror av Hans Thiis Møller (II) Moldegård og ble eier av Meeg allerede da han var 18 år gammel. Han var g. m. Ingeborg Møller, en datter av Hans Th. Møller, Moldegård. De tre brødre fra Moldegård ble altså eiere av hver sin av de tre storgårde : Hans Thiis Møller Moldegård, Petter Anton Møller Bjørset, og R. Jalles Møller hovedbruket Kvam av Meeg. Jalles Møller var en interessert og kyndig gårdbruker. Serlig var han en forstandig skogeier som passet godt på gårdens verdifulle skog, hvis avvirkning han i stor utstrekning foredlet selv på eget sagbruk og omsatte i sin

*) Når Bastian Dahll i sin bok Molde og Romsdalen s. 83 opgir R. Jalles Møllers fødselsår til 1850, kan det ikke være riktig. Hans mor var f. 25/11 1790,

betydelige trelastforretning som han drev i mange år. R. Jalles Møller var en framtredende mann innen jordbrukets organisasjoner, og var i tiden 1896 til 1904 medlem av Romsdals amts Landhusholningsselskaps styre. Han førte videre det store opdyrkingsarbeid som var grunnlagt av Ole Larsen Quam, og tok sig serlig av gårdens hus som han bygget ny fra grunnen av, med store tidsmessige hoved- og uthusbygninger. R. Jalles Møller døde i 1909. Blandt hans barn er gården Kvams nuværende eier Toralf Møller og avd. norsk konsul i Barcelona R. St. Olafs Orden og S. N. O. Hans Th. Møller. Ved matr. rev. i 1866 sees anført i Herredskommisjonens matrikuleringsprotokoll : Quam*) M. Nr 2 L. Nr 5a Skyld 3 Dlr 4 ort 15 Skill. *Eier Ricard J. Møller*. Dyrket jord 36 Mål Ager 93 Mål Eng, nat. Eng til 102½ Læs Høe, avler 6 Tdr Byg 79 Tdr Havre 182 Tdr Potet. 300 Læs Høe. 3 Heste 24 Kjør 68 Får. Tømmerskoven afgiver Tømmer til Salg for 15 Sped. årlig. 2 Pladsbrug under Gården. Quam*) M. Mr 2 L. Nr 5 b Skyld 1 Ort 17 Skill. Eier Mad. sal Quam. Dyrket Jord 5¾ Mål Ager 25¼ Mål Eng, desuden naturlig Eng til 6 Læs Høe. 2 Tdr Byg 8 Tdr Havre 30 Tdr Potet. 51 Læs Høe. 1 Hest 4 Kjør 6 Får. Ingen Tømmerskov, Ingen Husmandsplads. *Meegvorpen* M.nr 2 L.nr 6 Skyld 19 Skill. *Eier Gotfred Hoffmann*. Dyrket jord Eng 16 Mål, desuden ¼ Læs Høe af nat. Eng. Avler 27 Læs Høe. Matr. 1907 opfører: Gno 22 Meek, brnr. 1 Kvam eier Rikard Jalles Møller skill. 11,93. Gno. 22 Mek, br.nr. 2 Rotvold eier Peder O. Kosberg sk. M. 2,29. Gno 22 Mek br.nr. 3 Mekvorpen eier Elling Olsen sk. M. 0,91. Gno 22 Mek, br.nr. 4 Stenrud eier Thoralf Møller, sk. M. 170. Bruk og eiere:

Mek, gno. 22 br.nr. 1 Kvam. Jalles Møller og kone Ingeborg Møllers arvinger til Toralf Møller, 30/6 1920.

Mek, Rotvold, gnr. 22, bnr. 2 Rotvold, matr.nr. 2 løbenr. 5 b, c (fra bnr. 1). Skyld mark 2,29 - 1 ort 17 skilling. Ole Larsen Qvam til Ingebrigt Pedersen Løvik, 21/6 1844. Ingebrigt Pedersen til Johanne Qvam, 25/7 1895. Johanne Qvam til smed Karl Hovland, 12/11 1875. Karl Hovland til restauratør Carl Rummelhof, 6/6 1879. Karl Rummelhof og kone til Peder Olaus Kosberg, 20/2 1905. Peder Kosberg til Håkon Carlsen, 1/11 1915. Håkon Carlsen til Bernhard Mork, 8/1 1924.

Mek - Mekvorpen (Cap Clara) gnr. 22, bnr. 3, matrnr. 2, løpenr. 6. Skyld mark 0,92, 1 ort 9 skilling, Fru Schjelderup til Gottfred

*) Herredskommissjonen som almenheten på Larsen Quams tid gjør sig skyldig i den misforståing at gårdens - matr nr. 21s navn - Meeg. er forandret til Quam. Gårdsnavnet er uforandret Mek, hvad matrikulutg. 1907 konsekvent gjennemfører.

Hoffmann 4/12 1854. Gottfred Hoffmann til E, Dahl, 4/5 1873. E. Dahl til Nicoline Olsen, 21/1 1876. Elling Olsen Kvam til Oscar Sten, 28/11 1913. Gerd Sten til Carl Olsen, dat. 29/12 1928, tgl. 1/8 1932. Astrid Olsen til Hans Hustad, 15/6 1934.

Mek, Fredheim, gnr. 22, bnr. 4 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,09. Carl Rummelhoff til Oluf A. Rotvold, dat. 26/9, tgl. 17/10 1902.

Mek, Stenrud, gnr. 22, bnr. 5 (fra bnr. 1). Skyld mark 1,70. Richard Jalles Møller til Thoralf Møller, dat. 25/9 1906, tgl. 10/11 1925.

Mek, Villa Skoglund, gnr. 22, bnr. 6 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,02. Hans Hustad til fru Astrid Olsen, 1/11 1934.

Til gården Mek hører Mekvassdraget som på grunn av sitt betydelige fall og sitt gode samlebasseng i Mekvatnet er av industriell verdi. Vassdraget er nu overgått til Bolsøy kommune, hovedbruket Kvam har forbeholdt sig den nødvendige drivkraft og energi til gårdens behov,

Bjørset, gård no. 23

Gården ligger på Moldefjordens nordbredd, vest for Molde by, og grenser i syd til fjorden, i øst til Reknes gård; på en kort strekning fra fjorden (bygrensepel nr. 1 til bygrensepel nr. 2), danner Bjørsets østgrense Molde bygrense. I nord støter gården til Fræna grense, og i v. og nv. til Mek. Til gården hører Bjørsetholmen i fjorden utenfor med omliggende skjær og grunner. I tidligere tid, først på 17 h. tallt gjorde gården krav på å eie del i Hjertøyholmene, men gjennem prosess gikk Hjertøya og omliggende skjær og holmer til Moldegård. Se herom under Moldegård.

Bjørset må antas å være optatt som jordbruk i forhistorisk tid. På gårdens grunn under det nuværende selveierbruk Storvika, er funnet de bekjente helleristninger kjent som Storvik I og Storvik II. Om disse, se konservator Th. Petersen, Bolsøyboka I, innledningen. Sammested er også omhandlet flintfunn fra disse helleristningers funnplass. Bjørset er derfor en overordentlig gammel buplass, hvor folk har hatt tilhold ved en tid da fjordens speil lå inntil 18-19 m. høgre enn nu, kanskje også mens det lå 5 m. lågere enn nu, altså før landet var begynt å synke i den siste landsenkningsperiode, (Ancylustiden.) Men ved disse tider var jord- og februk ennu ukjent her, og de mennesker det her er tale om var villmenn, som knapt forstod bruk av

andre redskaper enn tilfeldig funne steiner, som de kanskje kantslo mot en annen stein. Bjørsetbekken er interessant i geologisk henseende; den beviser ved sin dalgraving at fjorden ved nest siste nedising har stått i underkant av Bratliskråningen på strekningen Glomstuen-Rekneshaugen. Fra Brattlihaugens vestende ned over selve brattlia til Cicilienfryds nv. kant har den gravet ut i gneisfjellgrunnen en canyonformet dalgrop med meget steile kanter - på sine steder 5-6 m. dyp. Fra bakkefoten derimot går bekken videre i et grunnt leie, hvor praktisk talt bare jorden og fingruset er bortført. Men fra den gamle Bjørsetsagdammen tar dalgropen til igjen og blir utpreget trang og djup canyon, nærmere V-formet fra Bjørsitotunet til høide med Astrilis gårdsplass. Fjordspeilet har altså under utgravningen av dalseksjonen n.o. for Cicilienfryd stått i lifoten, hvorfor gravningene ophørte her ved at bekken fallt i fjorden. På flaten nedenfor hadde bekken ingen gravende makt, men fløt utover i et ganske vidt sumpterreng for å samle sig igjen ved den nuv. Glomstuklopp, d.v.s. når fjordspeilet var rykket tilbake til Cicilienfryd-terrassens underkant. Etterhånden og gjennem titusener av år sank fjordspeilet eller steg landet videre slik at den nuværende bratte skråning nedover forbi Bjørsito og Lillevikbrukene blev tørt land. Her fikk bekken fall og gravingsmakt igjen, og har da også gravet en meget djup og trang dalgrop i den storsteinete undergrunn. Denne dalgropen blir vekk omtrent i høgde med Astrilis gårdsplass, for her stod fjordspeilet rolig i lange tider eller steg op igjen til og forbi dette nivå under den såkallte tapessenkning. Bekkens utløp i fjorden har derfor gjennem meget lange tidsrum i etteristid ligget omtrent der hvor dalgropen slutter. Følgelig kunde den under denne havstand ikke grave noen dal. Siden fjordspeilet senket sig fra dette siste nivå til dets nuværende er det geologisk talt ikke hengått lang tid; bekken har her ennu ikke fått tid til å grave sig ned.

Med utgravningen av slukten n.v. for Cicilienfryd i harde fjellet har da naturligvis foregått gjennem mange årtusener før gravningen nedenfor Bjørsetsagdammen tok til, og tok sikkert mange ganger så lang tid som utgravningen av gropen nedenfor Cicilienfryd. Her er derfor høve for fagfolk til meget interessante studier over istidenes og mellemperiodenes varighet.

* *

I skriftlig kilde sees Bjørset første gang nevnt i 1597; gården hører til statholdergodset i 1650 og var altså i 1597 krongods av Gyrvhild Fadersdtrs godssamling - Vestnesgodset. *1597 Beriite Bersett* bruker med innkomst av 4 rdlr. årlig. Ingen husmann, ingen

tjenestdreng. 1603 leilendinge bonde *Birgitte Biorseth* med 1 dlr. skatt. I 1606/07 ***Bergete Biorsett*** aff 1 spand jord med en „Landtboholdt“ av 1 dlr. 1609/10 opf. Rasmus Biørset med en Flome sage med 80 tltr. skur. Under I-dalerskatten 1611 opf. to brukere *Olluf og Beritte Biorsett.* Jordbokledingen er 1½ wett korn og 8 m. smør. 1614 leilendingsbønder Olluff Biørsett, Beritte ibm. 1617 leilendingsbønder Olluff, Bertell og Rasmus Biørssett. Dreng Arnne. 1618 Gården ligger under kronen, idet der svares tredjeårstage til fogden av Bertell og Rasmus Biørsett som er leilendinger, til Kong. Mayetz. i 1619 svarer også Olluff tredjeårs bøksel for dend part hand haffuer og påboer til Kongen. (Fogdens regnskap). Bøteregnsk. 1620 Bottell Biørset ilagt ½ dlr. i mulkt av fogden fordi han har nektet ham „forenschab” (skyss). Landskyld 1620 Bøerssett fisch 4½ pund leding ½ wett korn 8 m. smør, tiend 12¾ skjepper, brukere Rasmus, Olluff og boetil Biørssett. 1621/22 Rasmus og Bottollff Biørsett thredie års biugssell ½ dlr. 1622/23 Olluff ½ dlr. Drenge 1621 Thrund, Knud Biørset. Fosseskatt av en liden quern. 1623: Brukere Olluf børzet, bottell og Rasmus ibidem, drenge Thrond og Knud for full lønn; kongen eier. 1633: d. samme undt. Bottell; enken har bruket. Knud Bjørset og Knud Fuglset har hver en sag- i Bjørsetbekken, dreng Olluff. 1645 folketall: Oelle Biørset og hustru, Peder og hustru, en sønn og to døtre. Knud Bjørset, hustru og datter. 1646: Betegnes som halvgård, brukere Niels, Knud og Peder. 1650 halvgård, landsk. 2 vog, stath. H. Sehested eier, Nils og Knud bruker hver sin part på 1 vog. Dreng Peder Bottelsen Bjørset, full lønn. Krøtertall 1657: Niels Bjørset 2 hester, 10 kjyr, 8 geit, 8 sau. Knud: 2 hester, 8 kjyr, 7 geit, 6 sau. Peder: 1 hest, 12 kjyr, 12 geit, 20 sau. 1661 : Peder Wibes arvinger eier, landsk. er nu 3 vog, brukere Peder, Knud og Niels, hver med 1 vog. 1665 skyld 3 vog. Folketall: Opsittere Anders 26 år, Peder 78, „disse to bruger ihob 1 vog.“ Knud 1 vog 60 år, Niels 50 år 1 vog, dreng Peder Iffuersøn 40 år, vanfør. 1669: Oberst v. Hoven eier 1½ vog. Veøy prestebord 1½ vog. Obersten har retten til utbøksel. Brukere Niels Gundersøn og Anders Hanson, tiend 4½ td. td. havre. 1691: Fogd Morten Schultz eier tidl. von Hovens part og ubøksler 1 pund 1 mark til Ole Andersøn Istad, 1701: Folketall opsitter Anders 70 år, sønner Olle 28, Peder 9, Oluft 40 år, sønneløs. 1723: 2 opsiddere. Rådmand Holst ejer 1½ vog og bøxler hele gården. Vedøe Præsteboel 1½ vog. Ingen husmand. Skoug til hushebov, sætter aflagt ½ miil fra gården, ingen qværn, intet fiskeri uden af haved. Goed fægang. Gården ligger i sollien 3¾ miil fra havet temmelig god jordart, vis til korn, temmelig til eng, middel vunden,

ingen lejlighed til rodning. Sæd: 2 skpp. blandkorn, 9 td. hafre. Avling: 56 læs høe. Creature: 7 ungnød, 12 småe fæe, 3 hester. Taxt efter gl. matr: 3 vog, forhøjed: 12 mrk. 6/6 1755 Hans Holst proprietær til Vestnes gods selger til Sr, Niels Piersøn et stykke jord, „Myren kaldet“ (Cicilienfryd ?). Samme dag transport fra tollkasserer P. Fyhn til Seigneur Niels Piersøn på „et engslette eller såkallt Myhr.” 1763: Alsing eier og bøksler 1½ vog. Veøy prestebord 1½ vog. Ops. Lars 1½ v. Joen Mondsøn og Jacob tils. 1½ v. 24/10 1776 Abraham Schelderop overlater (3 vog i) gården til bruk og rådighet til Ole Mikkelsøn mot 10 rdlr. arlig, samt dessuten å svare alle skatter og vedlikehold av gård og hus. 2/4 1800. Byfogd Peder Leth Øwre selger ledingen av gården til Hans Thiis Møller for 30 rdlr. 22/2 1799: Folketelling 1801 : 1. Familie. Ole Eriksen 44, Husmand med Jord. Åse Olsdtr. 34, begge i 1. egteskab, Ole Olsen 3, Inger Olsdtr. 4, Anna Olsdtr. 1. 2. Fam. Jon Arnesen 33, Husmand med Jord, Giertrud Olsdtr. 40, i 1ste Egteskab, Anna Iversdtr. 36 ugivt, til Leije boende, gåer i Dagleje. 3. Fam. Thron Povelsen 49, Huusmand med Jord, Turri Arnesdtr. 39, begge i 1ste Egteskab, Ingeborg Jørgensdtr. tjenestepige 15. 3. Fam. Lasse Madsesøn 40, Huusmand med Jord, Elen Pedersdtr. 45, i 1ste Egteskab.

Denne tellingsliste synes ikke 2 være fullstendig; den opfører som det sees bare fire husmannsfamilier og ingen gårdmannsfamilie under gården. Eier var ved denne tid Hans Thiis Møller, som bodde på Moldegård; det kan tenkes at Bjørset da ikke var bortbøkslet, men blev drevet av eieren fra Moldegård, „som underbrug.“

*

Bjørset, gnr. 23, bnr. 1, g. M, nr. 3, L. nr. 7 av sk. 4 daler 10 skilling (gml. sk. 2 vog 2 pund 15 merker). Som det går fram av oplysningene ovenfor var Veøy prestebord og Cammerråd Ole Alsing eier av hver sin halvpart av gården i 1763. I 1776 er Moldegårds daværende eier Seigneur *Abraham Schelderop*, også blitt eier av hele Bjørset ved kjøp fra det offentlige (prestegodset eller mensalgodset) og fra Cammerråd Alsing. Om denne se under Osen. Abraham Schelderop var barnløs (se under Moldegård). Hans adoptivdatter og slektning Elen Maria Bie f. Schelderop blev i 2. ekteskap gift med Peter N. Møllers sønn, *Hans Thiis Møller* (I) som dermed overtar både Moldegård og Bjørset (1790). Se om Møller-etten også under Moldegärd. Det kan ikke sees av skjøtebøkene om Hans Thiis Møller har holdt Bjørset bortbøkslet; selv bodde han på Moldegård. Ved hans død i 1811 bare 48 år gammel, overgår både Bjørset og Moldegård

til hans sønn, *Peter Ricardus Møller,* som også bodde på Moldegård, og enten drev Bjørset derfra, eller holdt jordveien bortbøkslet dels til leilendinger, dels til husmenn. Han døde i 1849. Bjørset gikk ved skjøte tinglest 17/4 1850 til hans sønn *Petter Anton Møller* som tok ophold på gården og drev hovedbruket selv. Tunet lå dengang der hvor Glomstuen senere ligger. Den eldste del av Glomstuens våningshus og den der stående fjøs og løebygnings grunnmur, er rester av Bjørsets gamle gårdshus. Tunet kalltes for Øvre Bjørset; på 17 h. tallet var det tre hovedbruk under gården med hver sin selvstendige leilendingsbruker. Siden Abraham Schielderops tid (1776) har gården vært drevet som ett hovedbruk. Petter Anton Møller var barnløs og ugift ihvertfall i 1865. Ifølge folketellingen det år bor der da følgende husstande på Bjørset:

Petter Møller, selveier, ugift, 42, f. i Molde, Mette Møller, husholder, 49, f. i Molde, Marta Hansdtr., tj.pige, 22, f. i Bolsø. Marit Olsdtr. tj.pige, 26, f. i Bolsø, Erik Bjørnsen, tj.karl, 24, f. i Frænen, Erik Kristoffersen. tj.karl, 24, f. i Lom. Dyr: 2 hester, 13 stort kveg, 6 får, 1 svin. Sed; 1/8 td. rug, 5/8 byg, 1 bl. korn, 3 havre, 10 td. poteter. Kristian Andreassen, husmd. m. jord, 33, f. i Frænen, Karn Hansdtr., hans kone, 42, f, i Veø, Kristine Kristiansdtr., 8, Eline Kristiansdtr., 5, Anton Kristiansen, 2, deres barn, alle f. i Bolsø. Dyr: 1 stort kveg, 6 får. Sed: 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1 td. poteter. Hans Larsen, husmd. m. jord, 38, f. i Lom, Bergitte Andersdtr., hans kone, 48, f, i Veø, Lars Hansen, 11, Anders Hansen, 9, Anna Hansdtr. 5, deres barn, alle f. i Bolsø. Dyr: 3 får, 2 stort kveg. Sed: 1/8 td. byg, ½ havre, 1 potet, Ole Eriksen, husmd m. jord, 45, f. i Grytten, Haldis Olsdtr. hans kone, 25, f. i Veø, Edevart Olsen, 5, Elise Olsdtr. 3, deres barn f. i Bolsø. Dyr: 3 stort kveg. Sed ¼ td. byg, ½ td. havre, 1½ td. poteter. Ingebrigt Ingebrigtsen, husmd. m. jord, 64, Karn Olsdtr. hans kone 61, Johan Ingebrigtsen, deres søn, 15, alle f. i Bolsø. Dyr: 4 stort kveg. Sed: ¾ td. byg, 1½ td. poteter. Elling Ingebrigtsen, husmd. m, jord, 53, f. i Bolsø, Gjertrud Madsdtr. dennes kone 57, f. i Agerø, Engeborg Madsdtr., Losjerende, ugift, 30, f. i Agerø, Mads Ellingsen, tjener, 24, Anton Ellingsen, 19, Steffen Ellingsen, 17, deres sønner, alle f. i Bolsø. Dyr: 2 stort kveg, 6 får. Sed: 1/8 td. byg, ½ td. havre, 2 td. poteter. Knud Larsen, husmd. m. jord, 60, f. i Agerø, Gjertrud Olsdtr. hans kone, 15, f. i Agerø, Ole Knudsen, 16, Peder Knudsen, 10, Sivert Andreas Knudsen, 7, Anna Knudsdtr. 2, deres barn, f. i Bolsø. Peder Hansen, Losjerende Garnbinder, 32, f. i Edø, Berret Johansdtr., dennes kone, 46, f. i Agerø. Dyr: Stort kveg 3, får 7. Sed 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1½ td. po-

teter. Ole Endresen, husmd. m. jord, 59, f. i Agerø, Margrete Steffensdtr. dennes kone 52, f. i Vestnes, Steffen Olsen, deres søn, 10, f. i Bolsø, Karn Andersdtr., losjereede, ugift, 38, f. i Frenen. Husdyr: 2 stort kveg, 6 får. Sed: 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1½ td. poteter. Lars Larsen, husmd. m. jord, 61, Mali Olsdtr. dennes kone, 60, begge f. i Bolsø, Ole Madsen, losjerende, 43, f. i Ørskaug, Andrine Larsdtr., dennes kone, 33, Sara Olsdtr,, 15, Lars Olsen, 8, Ane Larsdtr., 5, deres barn, alle f. i Bolsø. Dyr: 4 stort kveg, 5 får. Sed: 1/8 td. byg, 1¼ havre, 1¾ poteter. Peder Knudsen, husmd. m. jord, 48, f. i Agerø, Elisabeth Halvorsdtr., hans kone, 58, f. i Hafslo, Elen Lassesdtr., deres datter, 26, f. i Bolsø, Laura Olsdtr., hendes datter, 9, f. i Bolsø, Serianna Pedersdtr., tjenestepige, 17, f. i Frænen. Dyr: 2 stort kveg, 3 får. Sed: ¼ td. byg, ¾ havre, 1½ poteter. Anders Trondsen, husmd. m. jord, 45, f. i Agerø, Magnhild Borgesdtr., hans kone, 68, f. i Molde, Hans Trondsen, Losjerende, 37, f. i Agerø, Hanna Hansdtr., hans kone, 31, f. i Bolsø, Tomas Hansen, 5, Hans Hansen, 3, deres barn, f. i Bolsø, Kristine Olsdtr., tjenestepige, 21, f. i Agerø. Dyr: stort kveg 3, får 4. Sed: ¼ td. byg, ¾ td. havre, 1½ td. poteter. Ludvig M. Berg, Husm. med Jord, 55, f. i Molde, Marta Berg, hans kone, 55, f. i Bergen, Lacina Berg, 24, Anna Berg, 17, Elieser Berg, 14, Anton Berg, 10, deres barn, alle f. i Molde, Gjertrud Olsdtr. tj. pige, 35, f. i Næsset. Dyr: 1 hest, 3 stort kveg, 4 får, 1 svin. Sed: 1/8 td. byg, ¾ td. blandkorn, ½ td. havre, 6 td. poteter. Eilert Berg husmd. med Jord, 50, f. i Trondhjem, Olenia Berg, hans kone, 47, f. i Molde, Karoline Berg, 20, f. i Molde, Nils Berg, 15, Johanne Berg, 12, Petra Berg, 9, Dortea Berg, 7, Olaf Berg, 5, deres barn, f. i Bolsø. Dyr: 2 stort kveg. Sed: 1 1/8 td. havre, 2 poteter. Anders Andersen, husmd. m. jord, 52, f. i Veø, Marit Knudsdtr., hans kone, 35, f. i Veø, Anna Andersdtr., 23, Knut Andersen, 10, Edevart Andersen, 9, Marit Andersdtr., 8, deres barn, alle f. i Bolsø. Dyr; 2 stort kveg, 5 får. Sed: ¼ td. byg, ½ td. havre, 1 td. poteter.

Ved testamente av 25/7 1871 innsetter Petter Anton Møller sin søster *Mette Susanne Møller* som sin universalarving, og ved brorens død blir hun eier av gården. De daværende hus (som gjenstår delvis på Glomstuen) var opført fra nytt av Petter Anton Møller. Til gården hørte sagbruk i Bjørsetbekken i fossen litt nedenfor den gamle veien til Øvre Bjørset (Glomstuen).

Senere eier av Indre Årø gård, bankkasserer Wollert D. Krohn, bestyrte en tid Bjørset gård for Mette Sussanne Møller, og senere forpaktet han også gården noen år. Snekker Anton K. Bjørseth har meddelt forfatteren at det var konsul Petter Ricardus Møller som byg-

get de daværende hus på Øvre Bjørset. Det eldre tunanlegg lå vestenfor det nuværende Glomstuen ute ved bekken etter hvad hans far hadde fortalt ham. Men av disse hus var det ikke rester å se i Anton Bjørseths barndom.*) Derimot var det husrester nedenfor Presthaugen, og det fortaltes at en prest skulde ha bodd der. Disse hus ble revet og visstnok gjenopført i Molde eller benyttet ved opførelsen av N. P. Dahls bygård.

Mette Susanne Møller var ugift, hun overdro Bjørset ved skjøte av 8/12 1883 til sin brorsønn *Claus Møllers* hustru *Hildegunn Marie Møller*, født Utne.

Claus Møller er født på Moldegård 21/9 1847 som nest eldste sønn av denne gårds eier, Hans Thiis Møller (II) og hustru Ulriche Antonette Vibye. (Se under Moldegård). Etter skolegang på Molde Lærd- og Realskole søkte han forretningsutdannelse hjemme og i utlandet, hvor han sammen med sin yngre bror Ulrich Vibye Møller stiftet handelshuset Møller & co. i Barcelona i Spania, Her hadde han grunnlagt en betydelig formue da han i 1886 vendte hjem for å overta Bjørset gård. Med sin store energi, organisjonsevne og seige arbeidskraft, var Claus Møller nettop den mann Bjørset gård med sine jord- og skogvidder ventet på.

Gården var dengang ca. 300 á 400 mål i innmark samlet i ett bruk med et skog- og havnegangareal på 2000 à 3000 mål. Men gården var som de fleste tidligere leilendingsbruk ikke bra drevet, og husene var ikke tidhøvelige. Det første Claus Møller gjorde mens han ennu opholdt sig i Spania var å sette igang fullstendig nyreisning av hus i nytt tun. Disse hus står den dag idag i det vesentlige i den form Møller bygget dem, i det ytre. Det blev bygninger verdig gården. Serlig er kjeller- og grunnmurene både i hovedbygningen og landbruksbygninger et sersyn - hvad soliditet og nøiaktig arbeid angår - opført av tilhuggen og fuget gråstein. Men også tømmerverk og innredning var utenom det vanlige i soliditet og omhyggelig utføring. Det blev naturligvis nedlagt svære summer i disse anlegg, som var mønsteranlegg for sin tid.

Men Claus Møller hadde også åpen sans for hvad Bjørset krevet som jord- og skogbruk, og han tok fatt med et storstilet dyrkings- og kultiveringsarbeide som i kort tid bragte gården og besetningen op blandt de første bygden. I henved 35 år stod Claus Møller og hustru som eiere og drivere av Bjørset gård. De tok stadig personlig del i driftsarbeidet, og stod selv for styringen ute og inne. Claus Møllers personlighet og virke vil forøvrig bli omtalt i annen sammenheng.

*) 1870 årene.

Som det går fram av folketellingen av 1865 var det ikke mindre enn femten husmenn og plassbrukere under Bjørset gård da - med tilsammen 30 kjyr, 40 sau og 1 hest. Etterhånden utover fra 1880 årene blev disse plassbruk ved ledighet enten lagt inn under hovedbruket eller solgt til plassbrukerne deres etterkommere eller andre. Nu er det ikke lenger noen husmann under Bjørset.

Ved jordbrukstelliirgen i 1907 er gården opført med sk. M. 17,84 utsed 0,6 hl. bygg, 6,3 hl. havre, 13,20 hl. potet, 8 mål turnips, 9 mål grønfor, ½ mål frukthave, 30 fruktträr, 4 hester, 44 storfe, 20 sau, 7 gris, 12 høns. 249 mål dyrket jord, 12 mål nat. eng, 3500 mål havnegang, derav 1000 mål med skog.

Til gården hørte i eldre tid seterstøl, som etter Anton K. Bjørseths oplysninger skulde ligge opunder Lille-Varden, men blev nedlagt fordi seterjentene var utsatt for overfall fra fremmede sjøfolk når slike lå på Molde havn. Seterstølen forsvant visstnok før 1723, idet det i matr. det år noteres „aflagt seter". I senere tid hadde hovedbruket sommerfjøs i dalen litt vest for Storlihytta. Bygningen stod til ca. 1920.

Bjørsets skog er meget betydelig; serlig ligger skogen i sollien lunt og veksterlig til, men det er også en del baklier og fjellskog i dalen og nakken bak Bjørsetskaret og Varden. Ved overtakingen av gården anla Claus Møller sagbruk i Bjørsetbekken nedenfor Glomstuveien. Sagbruket er av den nuværende eier flyttet ned til sjøen ved Storvika og drives elektrisk. Bjørset gård overdros ved skjøte av 16/6 1920 til Claus og Hildegun Møllers barn, *Rolf Møller, Claus Møller,* fru *Astrid Parelius* født Møller og *Torleif Møller*. Ved erklæring av 26/12 1924 overtar Claus Møllers eldste sønn, *Rolf Møller* gården som eneeie; og innehar den framdeles, idet han har tilflyttet gården og driver den selv. Istedetfor gårdens tidligere hovedbygning som medfulgte parsellen „Tryggheim" ved salg til Rauma Ungdomsskule i 1919, har Rolf Møller opført nytt våningshus under bnr. 26, *Bjørsito* som han eier siden 1919, østenfor det tidligere tun nærmere Bjørsetbekken. Rolf Møller er g. m. Marie født Gundersen. Han er utdannet som forretningsmann og er innehaver av betydelige merkantile foretagender både i Oslo, i Bolsøy og i Molde.

Bnr. 2, *Cicilienfryd* m. sk. M. 3,99, gml. m. nr. 3, 1. nr. 8, gml. sk. 9 merker fiskelie eller 22 skyldskilling.

Bruket er utgått av Bjørset, men det er uklart når og på hvilken måte; det er ihvertfall skjedd for 1823. Det første som kan finnes i forhåndenværende kilder som kan settes i samband med dette bruk, er det foran nevnte skjøte fra Cancelliråd Hans Holst, daværende propritær over Vestnesgodset og eier av Bjørset m. v. som den 6/6

1755 selger ,,et stykke jord, Myren kaldet til seigneur *Niels Pierson"* og at denne samtidig får ,,transport fra tollkontrollør Fyhn på ,,en engeslette eller så kaldet Myhr" under Bjørset. Disse to dokumenter kan gjelde ett og samme jordstykke, idet Fyhn tidligere kan ha vært leiebruker av myren, Men det kan også gjelde to forskjellige jordstykker. Ihvertfall har *Peter Fyhn,* tollkontrollør udi Molde Ladeplass vært den første bruker av den ,,så kaldede engeslette eller myhr", som han ,,transporterede" til Seigneur Niels Pierson i 1755. Fyhn bodde i Molde allerede i 1723, og i 1729 giftet han sig for 2. gang.

Det må betegnes som meget tvilsomt om denne ,,Myhr" har noe med Cicilienfryd å gjøre.

Niels Pirsøn var innflyttet til Molde - visstnok fra Holland omkring 1740. Det var han som i 1767 opførte det nu nedbrendte våningshus på M. 81 ved Molde torv, i sin tid kallt Høstmarkgården etter den senere havnefogd i Molde, S. P. Høstmark.

Noe bruk eller noen serskilt skyldpart av Bjørset, som svarer til Cicilienfryd kan imidlertid ikke finnes i jordbøker eller skattemanntall før matr. av 1838. Forklaringen hertil må være den at det som Niels Piersøn kjøpte ikke har vært satt i skyld - d.v.s. ikke har vært betegnet med en viss brøkk av gården Bjørsets landskyld. Det er først blitt gjort senere - i 1795 eller kanskje først etter loven av 1818. Når bruket er blitt bebygget er også uklart. I folketellingen av 1801 finnes ikke opført noen bustad svarende til bruket, idet der som nevnt under Bjørset bare er opført fire husmannsfamilier av hvilke ingen passer på dette bruk. Det ser derfor ut til at bruket på 17 h. tallet har vært drevet som et av de vanlige ,,støkkcr" som borgerne udi Molde enten leiet eller eiet i byens omegn og hvorfra de foret op avlingen til dyr de holdt i byen, og ellers benyttet ,,støkket" til sommersted. Det egentlige Cicllienfry ser etter originale skjøtet utlånt av hr. Ola Flatmark å være utgått av Bjørset i 1809 da Hans Thiis Møller som da også var eier av Bjørset utstedte skjøte til velædle hr.
„ Sorenskriver og Byfoged Motzfelt af min eiende Gård Bjørseth et
„ Stykke udyrket Mark, deels af Hjemmebøen deels af Udmark be-
„ liggende strax ovenfor det Husmannen Ole Bergsvig tilbøxlede
,, Stykke strækkende sig i Længde og Bredde således som dit er af
„ Køberen ved Gjærdesgård på den nordre Side og på den søndre
„ Side følger Elven og opefter til Steengjærdet. -,,

Dette skjøte er datert Molde den 14. april 1809. Prisen var 600 Rixdaler. Byfoged Motzfelt selger ,,Jordstykket" igjen ved skjøte av 9/8 1817 til kjøpmand i Molde Jeppe Bang. Første gang navnet Cicilienfryd sees brukt offisielt på bruket er i auksjonsskjøte utstedt av

sorenskriver og Skifteforvalter H. Møller 27. mars 1824 til daværende eier av Bjørset og Moldegård Consul Petter R. Møller.

Utstedt av sorenskriver og skifteforvalter ,,i Lodsoldermand i Molde Jeppe Bangs Stervbo til daværende eier av Bjørset og Moldegård- ,, Consul Petter R. Møller på „-- er Stevboet tilhørende Plads Cicilienfryd kaldt under Gården Bjørset-., Prisen var 460 spesidaler. Den foran nevnte eier byfoged og sorenskriver Frederik Motæfelt var Eidsvolsmann for Molde. Consul P. R. Møller selger bruket igjen ved skjøte utsteds juledag 1826 til fru Sara Frazer, ant. enke etter den i samtiden kjente forretningsmann i Molde konsul Frazer. Bruket benevnes her også Cicilienfryd og opføres med en skyld av 9 merker fiskeleie men uten nummer. 14/1 1838 utsteder sorenskriver Møller auksjonsskjøtet fra Fru Frazers dødsbo til N. G. Leth (overtoldbetjent i Molde Nicolay Georg L.) som umiddelbart etter solgte bruket til A. Solibøe, ved skjøte 17/6 1839. Arent Solibøe opføres allerede i matr. 1838 som „opsitter" Han har altså enten vært Leths leilending eller forpakter. I matr. 1838 anføres følgende:

Matr. nr. 3, Bjørset, L. nr. 8 *Cecilienfryd:* Opsidder A. Solibøe. Han må altså være bruker og leilending. Den 20/6 1838 skjøter Leth bruket til brukeren Arent Solibøe, og ved skjøte av 11/4 1819 selger Solibøe til Consul Ole Ohlsen, Molde. Etter folketellingen av 1865 bor følgende personer på bnr. 8 *Cecilienfryd:* Mads Pålsen tjenestegutt 37 år, ugift f. i Agerøe, Anne Olsdtr. tj.pike 30 år f. i Bod. Besetning: 1 hest, 6 stort kveg, 2 får, sed ½ td havre, 1½ td. poteter. 14/7 1866 selger Consul Ohlsen til *Jean Tanner.* Denne var innvandret fra Tyskland (Sveits?) og hadde en tid vært fjøsmester på Moldegård. Han var derfor utdannet i jordbruk og februk; det fikk meget betydningsfulle følger for Cecilienfryd. De tidligere eiere, serlig consul Ohlsen hadde nok dyrket en del av myren. Det var da han blev eier midt i myrbegeistringens tid, med Jacob Jervell som foregangsmann dels ved Molde, men serlig på Furland i Vestnes. Kanaliseringen og uttørkningen av den meget djupe og sumplendte myr var vel begyndt under consul Ohlsen. Men ellers lå i hans og tidligere eieres tid formentlig dyrketjorden i bakkeskråningen ved og ovenfor tunet. Tanner fullførte ihvertfall avgrøftningen av hele myren ved en stor, somme steder over 2 m. djup hovedkanal tvert over myren fra n.o. til s.v. i Bjørsetbekken med dreneringsgrøfter som førte ut i denne kanal. Etterhånden la han de slik tørrlagte arealer under plog, og da han i 1908 avsluttet sitt livsverk på Cecilienfryd var hele gården, vel 80 mål fullstendig opdyrket og under kultur. Tanner var en ansett mann, og nyttet i og utenfor Bolsøy som sakkyndig i februk og jord-

bruk. Han var medlem av Romsdals Amts Landhusholdningsselskabs styre i 1883-89 og fra 1892-1908. Han blev da tildelt selskapets fortjenestmedalje i sølv for virksomhet på landbrukets område og i selskabets tjeneste. Tanners hustru Ane var fra Innholmen i Grytten.

Ved skjøte av 18/1 1908 solgte J. Tanner gården til *Ola Fladmark* som framleies eier og driver den. Han solgte 4/7 1913 til *Jens Grevstad*, som 19/10 solgte til *Johannes Brekke*. 19/12 1917 kjøpte *Ola Fladmark* gården igjen og eier den nu med odelsrett.

Ola Fladmark er f. 4/7 1876 i Molde og utdannet bl. a. som agronom. Han er g. m. Marit Pedersen. I sine yngre år ofret han sig for bladarbeid og var redaktør for Romsdals Budstikke, Drammens Dagblad og Ryggja Tidende i Stavanger, likesom han, sammen med boktrykker Kristian Larsen startet bondebladet „Fylket".

Han er framleis sterkt journalistisk og almensosialt interessert, og har nedlagt et stort arbeid i bondenæringens organisasjon og framhjelp, serleg i Romsdals Landmannslag Ola Fladmark og hustru har ført videre det store kulturarbeidet som deres formenn har utført på Cecilienfryd ved utstrakt grønsak-, rotfrukt- og fruklavl ved siden av en øket for- og melkeproduksjon. I senere tid har han utført betydelige nybyggingsarbeider, bl.a. ved å fornye fjøs- og løehusene, drivbenk m. v. Ola Fladmark og hustru har barna Åsta, Else, Gunnar og Bergsvend.

Ludvig Bergs Minde, bnr. 3. skyld m. 1,10. Hildegun Møller til Iver A. Småsund, 20/8 1895, nuværende eier Iver A. Småsunds enke Anne Elise Iversdtr., 9/3 1912.

Glomstuen, bnr. 4, skyld m. 1,01. Skjøte til skogforvalter J. Preuthun 4/5 1896. Siden 25/4 1936 eier fru Mathilde Preuthun.

Solheim, bnr. 5, skyld m. 0,49. Claus og Hildegun Møller til Mathias Fredriksen 30/5 1906. Skjøte til Eivin Fredriksen 4/1 1937. Et vakkert veldrevet gårdsbruk av en av de tidligere Lillevikplasser.

Lundavang, bnr. 6, skyld m. 0,49. Skjøte til O. L. Venås 3/12 1906, til sønn Halvdan Venås 21/5 1937.

Lilleviken, bnr. 7 skyld m. 0,31. Mathias Fredriksen til fru Nini Anker 2/8 1907. Mathias Fredriksen, 25/4 1917. Skjøte til major O. B. Høstmark 25/5 1917. Skjøte til overrettssakfører H. Høstmark 1/8 1935. Nuværende eier av vånehus og hage overlæge A. E. Smitt.

Møretun, bnr. 8 skyld m. 0,65. Claus og Hildegun Møller til advokat B. Stuevold Hansen 4/11 1907. Skjøte til det offentlige, dat. 17/2 1916. Skjøte til det offentlige på en parsel utsk. fra bnr. 1,

22/1 1919. Eiendommen er siden 1916 embedsbolig for fylkesmannen i Møre og Romsdal fylke.

Flate, bnr. 9, skjøte til Paul P. Sølvik, dat. 15/11, tgl. 8/12 1909, til Kirsten og Beate Sølvik, dat. 24/10, tgl. 1/11 1928.

Prestehaugen, bnr. 10 sammenføyet med bnr. 4 Glomstuen 16/9 1929.

Bratli, bnr. 11, skyld m. 0,60. Skjøte til Peder E. Knutsen Bratli 6/10 1911, skjøte til Andreas Hoel 23/8 1914.

Vesterli (før Håbet) bnr. 12. Skjøte til stuert Erik Hansen 11/9 1911. Skjøte på en ny parsel 17/10 1916 til Johan Hjelset 1/5 1933

Nylund, bnr. 13, skjøte til Olav Oksvik 25/11 1911, til A/s Gideon 15/10 1919, til Thomas Johnsen Nøsen 1/10 1931.

Bergheim, bnr. 14, skjøte til Olav Oksvik 25/11 1911.

Norheim, bnr. 15, skjøte til Johan J. Haukebø 25/1 1913. Skjøte til A/s Gideon 6/11 1916. Skjøte til Dagfinn Askvoll 12/6 1923, skjøte til Mathias Sylte 18/7 1925, skjøte til Kristine Holtet og Anders Holtet 14/4 1937.

Bakken, bnr. 16, skjøte til major O. B. Høstmark 17/7 1914, til overrettssakfører H. H. Høstmark 1/8 1935.

Lindhjem, bnr. 17, skjøte til Johan Nilsen 20/6 1916, til Th. Kleppen 20/6 1916, til Elias Brakstad 2/6 1919.

Heimtun, bnr. 18, skjøte til Iver S. Mordal 10/1 1916.

Storvik, bnr. 19, skjøte til Lars og Sivert Johansen Bjørset 17/12 1915. 15/4 1920 Sivert J. Bjørset eneeier.

Solvang, bnr. 20, skjøte til Th. Nergård 17/10 1916, til Ole Bernhard Raknestangen 10/11 1936.

Fredbo, bnr. 21, skjøte til Anton Bjørset 1/4 1916, til Egil Kristiansen 15/7 1918.

Prøven, bnr. 22, eier Rolf Møller.

Strandheim, bnr. 23, skyld m. 0,40, skjøte til Johs. Bjørdal 1/8 1916.

Molde Jern- og Metalstøperi, bnr. 24, skjøte til Molde Jern- og Metalstøperi 17/8 1916, til Harald Ziegler 30/4 1920, til Einar Øverås 15/5 1934.

Astridli, bnr. 25, skjøte til Astrid Marie Parelius 2/7 1917.

Bjørsito, bnr. 26, skyld m. 0,34, skjøte til Rolf Møller 1/3 1919, nu Bjørset gårds hovedbygning.

Nyhaven, bnr. 27, skjøte til Jakob Jakobsen 17/10 1916, til Lorentz Gjelsten 1/3 1922.

Lillevikfjæren, bnr. 28, skjøte til H. Ziegler og L. Thomassen

1/6 1917, til Olav Oksvik og Maldevin Linder 1/2 1918, til Olav Oksvik 15/7 1920.

Strandly, bnr. 29, skjøte til Olav Oksvik 25/6 1917.

Nordmo, bnr. 20, skjøte til Sigvart Mordal 26/6 1917, til Johs. Bjordal 20/8 1919.

Vista alegre, bnr. 31, skjøte til Rolf, Claus og Torleif Møller. samt Astrid Parelius 16/6 1920, fra 2/2 1831 er Rolf Møller eneeier. Overdradd Th. Møller i bytte med en del av Kikut, som nu er oppdyrket.

Svedenborg, bnr. 32, skjøte til P. A. Persson 16/10 1916, til Oluf Tverli 3/4 1929. Testament fra Oluf Tverli til søsteren Marie Tverli 15/3 1935.

Solhov, bnr. 33, skjøte til Else, Åsta og Gunnar Fladmark 1/6 1918.

Kikut, bnr. 34, skjøte til Torleif Møller 20/6 1922.

Strandheim østre, bnr. 35, skjøte til Johs. Bjordal 22/8 1918.

Oljebjerget, bnr. 36. (Som for bnr. 31).

Birkelund, bnr. 37. Skjøte til Paul Strøm 1/7 1918, til Arthur A. Årø 23/4 1919, til Andreas N. Årø 17/11 1923.

Nybø, bnr. 38, skjøte til Johs. Bjordal 2/11 1918.

Bjørsetholmen, bnr. 39, (som bnr. 31).

Jåtunheim, bnr. 40, skjøte til Jakob Jåtun 2/11 1918.

Jarlestad, bnr. 41, skyld m. 0,70, hjemmelsinnehaver Claus og Hildegun Møller.

Solhaug, bnr. 42. skjøte til Peter Solemdal 15/11 1918, til Nathalie Solemdal 7/1 1919.

Lysvang, bnr. 43, skjøte til Bolsøy kommune 20/8 1919.

Strandlyng, bnr. 44, skjøte til Paul Strøm 14/2 1920, til S. K. Velle 14/2 1920, til Karl Lorentzen 19/8 1924.

Tryggheim, bnr. 45, skyld m. 0,3l, skjøte til Rauma Ungdomsskule tgl. 20/8 1919. Bjørset gårds tidl. hovedbygning og have + 10 mål dyrket mark.

Bergfast, bnr. 46, skjøte til Olav Oksvik 1/11 1919.

Fagerheim, bnr. 47, skjøte til Otto Åshagen 20/8 1919, til Sigvart Dale 24/7 1925.

Alfheim, bnr. 48, skjøte til Martin Tiller 20/8 1919, til Lars H. Brevik tgl. 10/11 1925.

Bjerkely, bnr. 49, skjøte til Anton J. Mahle 14/2 1920.

Gjendemshagen, bnr. 50, skjøte til Anders Gjendem 8/10 1919.

Mahleheim, bnr. 51, (som bnr. 31).

Solvold, bnr. 52, skjøte til Iver Horsgård 1/11 1919.

Elvheim, bnr. 53, skjøte til Knut O. Kringstad 15/11 1919, til Olaf J. Strande 18/9 1925.
Solvang, gnr. 54, skjøte til G. Solvåg 31/8 1920.
Åsheim, bnr. 55, skjøte til John Øverås 1/11 1919.
Vestmark, bnr. 56, skjøte til C. O. Andersen 30/4 1920.
Solstad, bnr 57, skjøte til Chr. Småge 16/6 1920.
Vesterland, bnr. 58, eiere Hildegun og Claus Møller,
Bergveien, bnr. 59, skjøte til Olav Oksvik 12/10 1920.
Stenbo, bnr. 60, skjøte til Oscar Steen 27/3 1920, til Marie Kristofa Steen 9/10 1923, til M. Gausetvik 1/3 1927, til Ingv. Ueland 7/1 1931, til Magda Vaseng 8/1 1936.
Kvilheim, bnr. 61, skjøte til K. M. Johansen 15/5 1920.
Soltun, bnr. 62, skjøte til Matilde Sandøy 14/2 1920.
Sletta, bnr. 63 er utgått fra bnr. 19 Storvik, eier Lars J. Bjørset.
Kårstua, bnr. 64, skyld m. 0,35, eiere Hildegun og Claus Møller.
Nyheim (for Østerland), bnr. 65, skjøte til Matias M. Sylte 30/3 1920, til Kaspar Sylte 11/4 1928, til Albert Havnes tgl. 4/1 1933.
England, bnr. 66, eier Rolf Møller.
Beretvold, bnr. 67, skjøte til Anders Hestholm 30/4 1920.
Valtheim, bnr. 69, eier Rolf Møller.
Røsheim, bnr. 70, skjøte til Olaf Wichen 30/6 1920, til M. Gausetvik 28/4 1927, til Ing. Ueland 7/1 1931, til Magda Vaseng 8/1 1936.
Ly, bnr. 71. Eier L. Thomassen.
Askelund, bnr. 72 (som for bnr. 31).
Sjøtun, bnr. 73, skjøte til Maldevin Linder 15/7 1920. Petrikke Linder eier fra 16/12 1923.
Bestemorshaugen, bnr. 74, eiere Hildegun og Claus Møller.
Solhagen, bnr. 75, skyld m. 0,52, skjøte til Tønnes S. Malmedal 29/5 1920, til Erik Nerem 5/8 1924.
Solberg, bnr. 76, skjøte til Halfred Årø 15/12 1920.
Bjerkhaug, bnr, 77. skjøte til Paul Strøm 14/12 1921, til Hans Årsbog 8 mai 1925.
Lilleviken, bnr. 78 er sammenføyet med bnr. 7.
Østheim, bnr. 79, skjøte til P. A Persson 15/11 1924, til Oluf Tverli 3/4 1929. Testament fra Oluf Tverli til søsteren Marie 15/3 1935.
Soltun, bnr. 80, skjøte til pastor Oluf E. Helland 12/12 1922, til M. Ellingsæter 15/10 1929, til Anæus Andersen 1/12 1932, til Otto Mathisen
Prestmo, bnr. 81, skjøte til Jon Prestmo 30/6 1925.
Rosenlund, bnr. 82, skjøte til Anton Bjørset 2/6 1930.

Solstrand, bnr. 83, skjøte til Ivar E. Bjordal 15/8 1929, til Interesentskapet Solstrand 1/2 1938.
Bjørset Sagbruk, bnr. 84, skjøte til A/S Bjørset Sagbruk 1/3 1930.
Skogstua. bnr. 85, skjøte til Hans Brokorb Nustad 16/6 1930.
Lübbesheim, bnr. 86, skjøte til Ernst Lübbe 2/7 1934.
Larsvold, bnr. 87, skjøte til Lars Korsbrekke 15/6 1932.
Heimly, bnr. 88 (som bnr. 45).
Haukabø, bnr. 89, skjøte til Mathias Haukabø 1/2 1935. Lina Ræstad eier nu.
Fjellheim, bnr. 90, skjøter til Marie Alset 1/10-35 og 10/9 1936.
Fjellro, bnr. 91, skjøte til Guri Bø 14/9 1936.
Bakke. bnr. 92, skjøte til P. Rovde 24/2 1937.

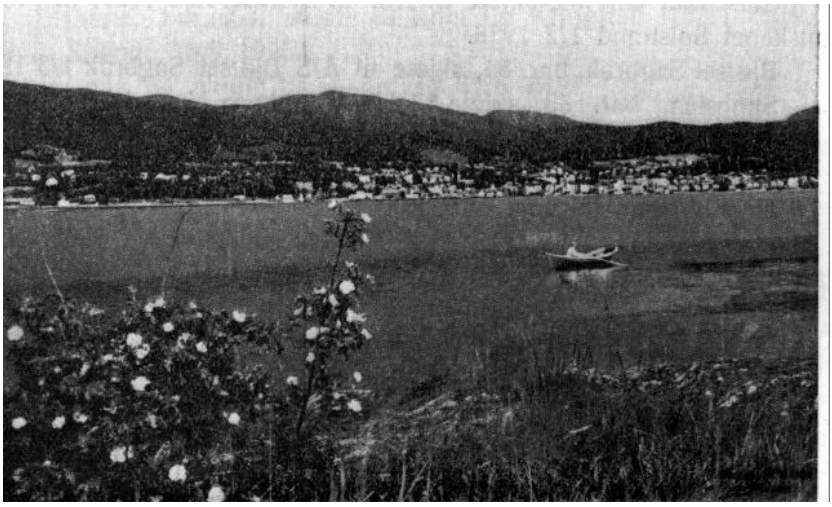

Molde, Bjørset, Reknes og Moldegård med Moldelia og Moldeheia sett fra Hjertøya.

Reknes, gård no. 24,

Om navnet se foran s. 20. Gården ligger på Fannefjordens n. bredd, grenser i vest til Bjørset, i syd til Moldefjorden, i øst til Moldegård, og i nord til fjellet mellem Bolsøy og Frænå. Det er visstnok ikke klart om Reknes strekker sig helt over til grensen mot gårdene Åndal og Hol. Det påståes savidt vites fra Moldegårds og Bjørsets side at disse gårde støter sammen i Audunstjernet. I så fall vil Reknes' utmarkområde være avskåret her, Hvorvidt Reknes gårds eigere deler denne opfatning er visstnok ennu ikke undersøkt. Det vilde være et merkelig unnatak om en av soknets hovedgårde ikke strekker sig til nabosoknets grense. Alle andre gårde i Røbek sokn strekker sig med sin utmark til grensa mot Frænå. Gården er busatt i oldtiden, muligens i forhistorisk tid. Enkelte ting i dens historie tyder på at den i ukjent tid er utgått fra gården *Molde*. Men holdepunktene for en slik antaking er så svake at noe sikkert ikke kan sluttes. Sålangt vi kan følge gården tilbake er den selvstendig og en av de eldste bondeodelsgårder i Bolsøy. Den sees første gang nevnt i fru Ingerd Ottesdtrs. jordbok over den leding hun hadde i forlening fra kongen (1530). Gården et her oppført med en ledingskatt av 10 merker smør. Se forøvrig Bind I s, 137, På gårdens omåde er gjort

funn fra eldre stenalder - tapestida. På toppen av Myrabakken i Molde by er påvist en flintplass med rik forekomst av flintavfall og med enkelte tildannede redskaper. Reknesbukten var i oldstenalder betydelig dypere innskåret enn den er nu. Her var en lun og solrik buplass, og flintplassen på Myrabakken svarer til fjørgaren i den såkallte tapestid for ca. 8 á 10 000 år siden. Gårdens jordvidde er forholdsvis meget betydelig selv etter at den i 17. h. tallet ble redusert både i innmark og utmark ved prosesser med Moldegårds eiere, amtmennene Nobel og Must. Tidligere ser det ut til at Reknes gjorde krav på å eie til Moldeelven, nedenfor nuværende Øvre vei. Gårdens andel av Moldeholmene ble også innskrenket ved disse prosesser til bare å omfatte Reknesholmen med nærmest tilliggende skjær. Gårdens utmark ligger i felleshavnegang med Bjørsets og Moldegård. Den er i nedre del til ca. 300 m. o. h. bevokset med furuskog som inntil 250 m.-grensen står ganske rank og pen*). Ovenfor denne grense blir skogen mer som fjellskog med kort stamme og grenrik. Moldelien med Bjørset, Meek og Kringstadlien er den indre og søre side av en kystfjellrann. Kystklimaet og stor vindstyrke er derfor mindre gunstig for furuskogen. Reknesgårdens innmark skråner i nedre strøk jevnt ned mot fjorden med undergrunn av sand- og grusmorene. Sidemorenen fra Fannebreen som i tidligere isperiode strøk ut fjorden over Årødal-Tussenområdet. Gårdens vestlige innmarkområde er bergfyllt og brattere. I ca. 60 m. høyde ligger en stor istidsterasse som strekker sig sammenhengende fra Moldeelven til Glomstuen under Bjørset. Over denne terasse har fjordspeilet stått iro gjennem tusener av år. Den betegner derfor en gammel strandlinje eller fjordgrunne. Over denne terasse ligger nu gårdenes besste jordbruksarealer og tettbebyggelse. Den slutter ved lifoten i 70/80 m. høyde. Jordsmonnet i denne terasse er myr i øvre lag med grus og leir i dypet. Siden slutten av 15 h. tallet ligger Molde strandsitterplass og ladested, og siden 1742 Molde kjøbstad, på gården Reknes' grunn for den vestlige og største del. Se nermere om dette Bind 1, 2. og 21. kapitel.

Eierforholdet for gården i oldtiden og middelalderen er uklart. Erkestolen eiet en part på en halv syre i landskyld. Ellers kan det ikke sees at gården har tilhørt kirken, geistligheten eller kongsgodset. Den må derfor ha vært odelsgods og bondeeiendom fram til nyere tid. Den første oppsitter på gården som finnes nevnt er *Swend på Regness*

---

*) Etter hugst i Reknesskogen vinteren 1940 har nerv. forfatteren teljet årringer for en del stammer ved Vardalen (ca. 240 m. o. h), vedk. furutrær var Ca. 200 - 280 år gamle.

sktmtl. 1520 med en skatt på 2 mark i penger. I sktmtl. 1596 nevnes to oppsittere *Suend Reckenis* og *Syuerd Reckenis.* Suend oppgis som eier av 2 vog odelsgods, mens Syuerd ikke er odelseier. Han er følgelig leilending, og da av erkestolens part. Suend er sannsynligvis selveier av sin brukende del av gården, Det er da to bruk. Der er ikke husmenn eller tjenestesuende på gården, å dømme etter manntallet. Men dette kan ikke være riktig. Forklaringen er antakelig den at tjenerne er oppført i et annet manntall. Suendt Reckenes oppføres i samme års sagskattmanntall som eier av en flomsaug hvorpå skoren 32 thyllter kiøbmandsbordt og 6 thyllter udskott. Denne sagen må antakelig ha ligget i Moldeelven. Reknesbekken var nok forliten, ennskjønt den i flomtider den gang som nu kunde føre vatn tilstrekkelig til en oppgangssag med et blad og undervasshjul, Begge reknesmennene oppføres i 1597 blandt de bønder som har en mindre årlig ,.indkombst" enn 4 Riksdaler. Skatten var det år en fjerdepart av ,,indkompsten". I 1603 oppføres: ,,Suend på Rachnes haffuer årligen 2 vogr fisch, fierdeparten ther aff er 1½ ort". Leilendinge bønder Siffuordt Rachnes 2 lodd sølff, Suend Rachnes 2 lodd søllff. Sagschatt : Suend Reckenees och Peder Raun mez sine medbrødre Aff en Flomsaug Penge 2 daller, Saugbord som therpå er skåren 40 thøllter, thend tiendepart teraff ehr 4 tøllter derfor penge 2 daler.. Svend Reknes regnes her både som odelsmann og leilending. D.v.s. han oppfattes som om han bøksler sin jord av sig selv, d. e. ,,han eier både bøksel og landskyld." Den Peder Raun (Rafn, Ravn) som nevnes her tilhører en senere kjendt slekt i Molde Ladeplatz hvor Peder Rafn senere sees nevnt som tolder. I 1609 sees en ny mann med navnet Racheniss, nemlig Christenn, som nevnes i fogdens bøteregnskap med en mulkt på 4½ daler ,,for hand stack en Hollender medt en kniff". Svend R, er nu død og enken nevnes som eier av Flombsaugen (25 tylter bordskur). Siffuer Reckenes er nu blitt sageier (40 tltr.) De gamle Reknesbønder må ha vært noen ,,hårde Halse". I lensregnskapet for 1612/13 finnes følgende postering, antakelig vedkommende ovennevnte Sivuart Rachenis: Sagefall 1612-13. Effterschreffne Goudts ehr tiill kommen Ko: Ma: Effter *Siffuer Størckersønn* på Receknes som vahr Manddraber, och Bort Rømmit, och aff 6 Danne-mendt Vurderit, som ehr Erich Nessie Lensmanndt i Fanne Oting, Knud Nesz, Jonn Beriigh, Oluff Sølsznes, Olluff Lillevigh och Guner Giedenes. Laugrettiismend her i Fahnne ottung. Først 1 Hest for 2 dr. - vurderit dr aff thiill Ko. Ma. 1 dr. 1 Kouff for 2 dr. Vurderidt, quie for 1½ dr., 4 gieder for 4 mrk, 1 lamb for ½ mrk.,

1 gamell Kiellwer 8 mrk. Vorderit for ½ dr. Enn gammell Dynne och 1 Hoffuitdynne mz nogenn fieder wdj vorderit for 1½ dr. Jtem wdj 2 saugr. 6 partenn i huer saug. Noch i enn saug mez Søffrenn Molde, Draberenns modr och 2 hanns søstre. 8 parten hiullcke parter ehr thilldømmt Ko. Ma. i denne saug mez forne Søffrenn Molde vorderiidt for Penndinge 7½ dr. Noch 4 thønner Kornn for Penndinge 4 dr. Summa Latris Penndinger 13 dr. ,,Encken Reckenes" er *Walborrig Reknes* som i 1610 skatter for 2 vog jordegods, det er den gamle Reknesodelen. I 1611 heter hun Walbore. Det er nu også en oppsitter Knud Rekenes. Sieuard (Sivert) er fremdeles leilending for den annen del (sammen med Knud). Det ser nu ut til å være tre bruk. Bøkselgodsparten - erkestolens - er delt på to brukere. Dessuten nevnes som odegårdsmann eller husmann Olluff Racheness med halv skatt (½ daler). På et av brukene er en dreng Simen R. antagelig gårdsdreng hos Walbore. Av samme års ledingsregnskap synes å framgå at det tidligere erkestolgods har utgjort bare en fjerdepart av hele gården. Ledingen er nemlig ialt 12 tdr. korn og 15 mk. smør, derav svares 8 tdr. korn og 10 mk. smør av odelsbruket (Walbore) mens det for øvrig altså svares bare en halvpart av den fulle leding for 4 vog som var gårdens samlede landskyld. Det må altså være ¼ part av gården som er ledingfri. Denne ledingsfrie parten må være den tidligere erkebiskoppart. Etter 1536 er erkestolens jordgods gått over til kronen. Ledingsfriheten er derfor opprettholdt. I 1614 sees Walborrigh Rechnis 2 være betegnet som leilendingbonde, mens Enngeborre Rechnis nu er odelseier for halvparten av gården - 2 vog. Siffuer lever fremdeles. Dette må være slik å forstå at Engeborre er Walborrig og Suendt Reknes' datter og odelsarving. De har altså ikke hatt noen sønn. Knud er her forsvunden. I 1617 er Walborrig også borte. Ingeborg står som odelseier for sine to vog. Som leilending oppføres Siffuert, Lasse og Peder. Enten må Ingeborg være gift med Peder eller Lasse, eller hun har bøkslet bort sin halvdel av gården til en av disse. Det er sannsynlig at Peder er den før nevnte Peder Raun og at denne er Ingeborgs mann. Det ligger fremdeles saug til gården. 1619: Hovedbruket innehas nu av Peder och Lauridz som svarer dobbelt leding med 8 tønd. korn og 10 mk. smør mot Siffuert Rethenis. I tienderegnskapet for samme år heter oppsitterne Siur, Lasse og Peder, men er sikkert de samme som i ledingsregnskapet. Det første flres av presten, det sisste av futen. Peder Ræchenis eier i 1621 saugh. Siffuertt en flomquern. Det bekreftes ved sktm. 1623 at Peder Rachnes eier Ingeborgs tidligere odelsgods

med 2 vog, men oppføres som leilending sammen med Lauridz og Siffuert. Det er nu også tre husmenn, Christen, Otte og Karl Rechnis. Sagbruket består. Også i 1633 er Peder odelseier. Siffuert er nu borte og Anders er kommet i stedet. Det er bare en husmann Chresten. Under kopskatten 1645 sees oppført bare Lasse (Lauridz) med en sønn hustru og to døtre. De øvrige beboere av gården må da være oppført under Molde Ladeplass. I 1646 er det kommet ny eier på gården, Oden Rechnis. Dette er den under Molde ladeplass historie så ofte omtalte Ouden eller Odin Agesøn.*) Se Bind I s. 296 ff.

*) Denne tilhørte den bekjendte Aspøyett fra Aspen (Aspa) på Aspøya i Frei, Nordmøre. Fra denne ett er en rekke av senmiddelalderens ledende personligheter i vårt land utgått. Stamfar til Aspøyetten var Ridderen og Riksråden Toralde Sigurdson fra Vestfold. Hans sønn Trond Toraldeson var eier av Aspen og meget annet jordgods i Nordmøre. Om denne ett kan vi henvise til Bind 1 s. 170 ff., s 296 og s. 326. Til hvilken gren av Aspøyetten Ouden Ågesen på Reknes hørte er ennu ikke klart. Når nærværende forfatter på det sisst siterte sted har antatt at Oudens far Åge (av mig feilaktig kallt Trond, som altså i tilfelle måtte være farfaren) var en sønn av Trond Toraldeson til Aspen og bror av Magnhild og Åsa Trondsdøtre på Nesje, er dette ikke riktig. Ouden Ågesøns far var ganske visst en Åge Trondsøn. Men hvilken Trond farfaren var, vet vi ikke. Heller ikke om han er identisk med Magnhild og Åsas far, som må ha vært en Trond Jonsøn, som atter synes å ha vært en dattersønn av Brynhilda Simensdatter Kane i ekteskap med en person av den kjennte Kane- eller Kenne-ett på Kanestraum i Straumsnesset. Åge Trondsen kan ikke godt være en bror av Magnhild og Åsa, hvis levetid synes å ligge en slektalder minst tidligere enn Trond, mens Trond Tolaldesøns levetid ligger over et hundredår før Åge Trondsøns. Han kan derfor heller ikke med rimelighet som antatt av enkelte forskere være Magnhild og Åsas far. Disse levet nemlig ennu i 1504, mens Trond Toraldesøn var død allelede ca. 1450, og hans eldste sønn erkebiskop Olav Trondsøn født 1405. Så meget yngre kunde søstrene Åsa og Magnhild naturligvis være enn sin eldste bror, at de kunde leve hundre år etter brorens fødsel og 55 år etter farens død. Men det er lite sannsynlig. Vi må for nærværende oppgi å gjøre nermere rede for Åge Trondsøns ettelinjer tilbake til Trond Toraldesøn. Sikkert er det at Åge levet på slutten av 14 h. tallet fram til kring 1530, og var erkebiskop Olav Engelbregtsons betrodde mann her på disse kanter. Under erkebiskopens krig med fru Ingerd til Østråt avgir Vincents I.unges., „tjener" (foged) erklæing for at han under en „Bardaff och Siaxmoll" har slått ihjel erkebiskkopens „tjener" Hans Pedersøn på Åge Trondsøns gård udi Romsdallen." Det kan neppe være Reknes Vi kan nemlig ikke finne at det i tiden 1520-30 var noen oppsitter på Reknes av navn Åge Trondsen. Riktignok tilhørte en part -- muligens et bruk - i gården erkestolen. Men dette bruk innehas som det vil gå fram ovenfor av leilendingsbønder. Ouden Ågesøns farfar er altså en Trond tilhørende Aspøyetten. Dette navn går igjen i etten gjeneem lange tider. Stamfaren på Aspen (Aspa, Aspøya) i Frei var Trond Toraldeson, som var regnet blandt den norske lavadel, idet faren Toralde Sigurdson var ridder og riksråd Se forøvrig om Aspøyetten foruten Bind I som sitert foran - lektor Trygve Widt i Nordmøre Historielags årsskrift 1926 s. 7 ff, hvor det er gitt en utmerket oversikt over denne mektige ett, som så mange slekter også i Romsdal er knyttet til. Se videre rektor dr. Asbjørn Øveras i Romsdals sogelags årskrift 1928 s. 49 ff., samt O. Olafsen: Veøyboken Bind II under gården Horsgård og gården Nesje m. fl. Spørsmålet om Aspøyettens forhold til slekter i Bolsøy vil bli tatt opp igjen under gården Lønset (Hjelset), eller muligens i et eget kapitel Aspøyetten er bemerkelsesverdig, serlig derved at to eller kanskje tre av deres medlernmer opnådde fyrstelig rang ved å beklede Nidaros Erkebispestol. Det var Erkebiskop Olav Trondson, sønn av Trond Toraldeson av Aspa, Gaute Ivarson, sønnesønn av Trond Toraldeson og sønn av Ivar Trondson av Aspa, og endelig Norges sisste Erkebiskop Olav Engelbregtson som fra morssiden synes å ette fra Trond Toraldeson. Dette er dog ikke sikkert påvist ennu. Se herom nermere Bind I s. 169 ff.

Ouden Ågesen er i 1646 oppført som oppsitter på Reknes med en odelskatt for 4 vog jordegods under navnet Oden Rechnis. Dette betyr ikke at han nu eier akkurat denne gården, hvis samlede skyld er 4 vog. Samme manntall oppfører nemlig Christen och Lasse Rechness som eiere av 2 vog jordskyld. Dette er da den tidligere bondeodelspart. Peder synes nu å være borte. Lasse Rechnes nevnes også i leilendingskatten som bruker av halvgård, mens Oden R. bruker en fullgård Derimot nevnes ikke Christen, som altså enten ikke har vært bruker av part i Reknes, eller han har vært skattefri (for erkebisp-parten?) I 1650 er Oddenn Rachness blitt eier av tre fjerdeparter av hele gården, og bruker denne del selv med 3 voger. Resten, 1 vog eies og brukes av Lasse Rachnes. Under Thienniste Drenge och Bøndersønner for fuld løn er oppført Erich Haraldtzen Rechness og Peder Rechnes. Den første er antakelig tjener, den annen en sønn av Lasse. Som halvlønnet tjener Olluf Rechnes. 1661 : Oden Ågesen eier og bruker nu hele gården med 4 voger. Om Ouden Ågesen henvises til Molde Ladesteds historie Bind I s. 326 ff. Vi minner her om at han var født i 1606 og var altså mellem 35 og 40 år da han overtok Reknes. Han var gift med Malene Ellisdtr. eller Eliasdtr. Ouden Ågesøn døde i 1669. I Jordboken av dette år er Enchen Malene oppført som eier av 1½ vog 18 merker, og Hendis medarfinger likeså 1½ vog 18 mrk. Dette blir ikke mere enn tils. 3 vog 1 pund 12 mrk. 1½ pund av jordskylden er derfor nu blitt borte. Dette kan komme av at det er frasolgt tomter til strandsidderne. Ouden Ågesen samlet altså alle parter i Reknes som ene- og odeleeier. Samtidig eiet han også den såkallte Nordmørspart i Moldegård, og enten hele gårder eller parter av gårder i mange andre bygder. Se Bind I som sitert. Han var en rik mann. På Reknes er hans navn den dag idag knyttet til navnet Audunstjønnene, Audunsbekken og Audunsstølen, d. e. Reknes gårds gamle seterstøl som lå litt vestenfor Audunsbekken, rett under den bratte haugen der Molde & Omegns Idrettsforenings hytte nu står. Rester av tufter kan her sees*). Ved Oudens død blir gården og hans øvrige jordgods splittet igjen. Etter enken Malenes død før 1693 sees deres eldste sønn Åge å eie Reknes sammen med Jens Viderøe og Jacob Rafn samt dennes brødre. I 1693 selger de gården med en del - 1 vog 27/34 merker til Iver von Ahnen som i 1691 var utnevnt til Amtmann i Romsdals amt med residens „udi Molde Ladeplatz". Gårdens hovedbygning stod dengang

*) Meddelt forfatteren av snekker Anton K, Bjørset, Bjørset

der hvor den senere Macégård stod i Molde og var antakelig denne bygning, idet amtmannen muligens bygget til den senere kontorfløy. Huset var en lang toetasjes trebygning oppført av svært tømmer, liggende i en stor hage som strakk sig helt ned i fjæren. Huset brennte den 21. januar 1916 under storbrannen i Molde. Åge Oudensen eiet dog ennu alene hovedparten av gården med 2 voger. Men allerede i oktober samme år selger han også denne del til sorenskriver Friedrich Messel. Skjøtet er utstedt på tingstedet i Molde den 5. oktober og tinglyst samme dag 1693. Ennu eier Åge og Jens (Viderøe) Oudensønner en liten part i Reknes på 2/13 merker skyld. Denne part selger de til amtmann von Ahnen ved skjøte utstedt og tinglyst på tingsledet Brokstad 17/12 1700. Hermed er Åge- og Oudensønnernes saga på Reknes gård ute. Omtrent samtidig går også ettens odel i Molde gård over til fremmede. Oudensønnerne og deres etterslekt vedblir dog å leve i Molde Ladested og kjøpstad, hvor den uten tvil vil kunne påvises helt fram til vor tid. Som gårdsbruk etter tidens skikk, stod Reknes på sitt høyeste under Ouden Ågesøn. Av krøtertallet i 1657 sees at han hadde tilsammen av hjemme Queg og Queg på foer, 36 kjyr, 6 hester, 24 sauer og 24 geiter. Det samlede krøterhold på gården var dog meget større, fordi der var et betydelig tall av strandsittere og husmenn, som holdt krøtter uten jordvei. Dels var deres dyr innleiet i hovedbrukets fjøs, dels og for det meste hadde strandsitterne egne fjøs for vinterforing mens de holdt sine dyr på sommer og seterbeite sammen med hovedbrukets besetning. For sommerhavn, foring og fjøsrum svartes en avgift som i senere tid var 1 ort pr. ku. Å dømme etter krøtertallet som det er oppgitt i 1657, var det ialt 65 kjyr. De fleste av strandsitterne hadde bare en geit eller to, en gris eller et par sauer. Men da det er ialt over tredve krøttereiere bare under Raknes, blir det samlede krøtertall temmelig stort. Se Bind I s. 311. Om bebyggelsen på gården rundt 1650 se B. I. s. 315. Det var somme tider to og somme tider tre hovedbruk under gården, foruten husmenn og strandsittere. Hovedtunet må ha vært det indre tun ved Moldeelven, senere Mackgården. De andre tun lå antakelig der hvor „Gørvelløen“ lå før den brennte et par år før storbrannen i Molde i 1916. Gårdsveien mellem disse tun er den nuværende Storgata i Molde, fra Gotfred Lies plass til Romsdalsheimen. I folketelling 1701 oppføres følgende som boende på Reknes (tellingen omfatter bare mannkjønn) Sorenskriver Friederik Messel 42 år, søn Jacob 13 og Olle 7. Som tienestedrenger: Hans Jørgsen Rafn 23, Børre Iversen 39 marin (orlogsmatros) Olle Jensen Reknes og reservist (soldat) Poul

Stefensen Reknes 21, samt Knud Iversen 25. De to førstn. er antakelig sorenskriverens betjente. Amtmann von Ahnen fratrær embedet i 1700 og fraflytter Molde. Han selger da den ene halvpart av Reknes til *Niels Pedersen Assens.* Skjøtet er tinglyst på tingsledet Fanbostad 3/7 1703. Den annen halvpart må nu være solgt til løitnant i søetaten *Christian Tønder,* kjennt som Tordenskjolds underfører i Dynekilen hvor han fallt. Nu innledes de store prosesser mellem Reknes og Moldegård om gårdgrensen vestenfor Moldeelven ved fossen. Amtmann Nobel var nu blitt eier av Moldegård. Det første rettsmøtet var i novbr. 1706 da saken ble utsatt til i desbr. og videre til januar 1707. Det ble da en storstilet åstedsbefaring, idet retten som det heter i rettsbøkene ,,steg til Hest og red over den Store Bro" for å befare grensen fra fjellet og ned til sjøen. Tretten gjaldt ,,Hestehagen", "Blegedammen" og et, inngjerdet stykke vestenfor broen. Reknes tapte saken ved dommen som var avsagt i 1709. Samtidig ble det truffet ordning om Moldeholmene som var pantsatt til Reknes' eier og innløst av amtmann Nobel. Han var nu også blitt eier av Assens part i Reknes. Når det ikke oppføres andre beboere på Reknes i 1701 enn nevnt ovenfor, kommer det av at amtmann v. Ahnen er fraflyttet gården og at resten av befolkningen er tellet under Bolsøy. Sorenskriver Messels enke Archiel Vildrat ble etter mannens død i 1706 gift med foran omtalte løitnant Tønder, hvem hun overlevet. Hun satt med halvparten av Reknes - 2 vog i landskyld - til 1721, da hun solgte bruket til *oberst Ulrich de Storm* (2. trondhjemske regiment). Samtidig selger amtmann Nobel også sin part i Reknes til oberst Storm, som altså igjen samler gården på en hånd. Oberst Storm døde i ung alder før 18/10 1734, da hans enke Helene Margrethe f. Hausmann, selger Reknes til *capitain, senere major Hans Friedrich Fietzens.* Det er ved denne tid frasolgt ikke så få hustomter av gården. Den vanlige form for erhverv av rett til hustomt var imidlertid tomteleie. De almindelige strandsittere leiet sin tomt enten for levetiden eller på oppsiging, og betalte årlig avgift. Allerede løitnant Tønder *solgte* hustomter, således 4/7 1708 til Kirsten sal. Anders Knudsøn, og 16/10 s. å. til Hans Nielsen Cimber. 24/7 1721 skjøter Anna Johansdtr. Schanche et stykke av en plass til oberst Storm. Ved matrikulrevisjonen av 1723 som lededes av amtmann, justitieråd m. m. m., Hans Nobel, forhen herre til Molde Gård og en halve Deel av Reknes Gård, er under kommisjonens gårdsbeskrivelse anført mange interessante ting om Reknes gård som ikke tidligere kan sees offentliggjort eller trykt. Vi inntar det derfor ordlydende ikke bare fordi det kaster lys over

selve gårdens historie, men gir oss et klart bilde også av ladested-samfundet i Reknes og Molde Fiær kort tid før det gikk ut av bygden og over i Molde Kiøbstad.*)

1723 matr. s. 10 i prt.: No. 4 Ræchnes. Proprietaire: 1. Obriste Storm e;er og bøxler. Huusmandz Pladser: Huusmend forklaris udi sluttningen af ottingen. Skoug og sætter: Skoug til huusbehov, en aflagt sætter 1 fierding fra gården. Quern, fiskerier: Intet iiskerie uden af havet, ingen quern. Situation og Beleilighed: Temmelig fægang, gården ligger i sollien 3¾ mitl fra havet, middelmådig jordart, uvis til korn i tørre år, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til Redning. Sæd: 1½ td. Biug, 9½ td. hafre. Høeavling: 80 læs høe. Heste, creature: 1 hæst, 10 kiør, 2 ung nød, 12 små fæe. Taxt etter gl. mtr.: 4 vog med grunderne. Grunderne Taxerit for for 1 pd. 12 mrk. Under Gården Ræchnes som er anført findes efterskrevne Pladtzer, grunder og Huusmands sæddr. Tvende Huusmands Pladtzer kaldes *Hougen* besiddes af 2de Huusmænd, ligger nest udi Gierdzgården, kan såe hver 2 vog hafre er 5 skpp. afler 6 læs høe tilsammen, og 5 tdr. hafre, Føder 4re kiør og 2 småe fæe. Følgende grunder. 1. Maren Iversdutters Grund, opsidderen er en Fattig Encke. 2. Toldbetiendten Hans Bruns Encke. 3. Peder Justsens Encke, Fattig. 4. Karen sal. Bersvend Larsens Encke. 5. Henrick Johansen. 6. Larz Joenzen. 7. Erich Sure og Niels Regementz smed. 8. Iver Iversens tompt. 9. Jens Iverrens Døttres pladtz. 10. Johan Hysing Klocker. 11, Jacob Mortensen Schultz. 12. Jørgen Stabels, Hospitals forstander. 13. Sal. Capitain Tønders Encke. 14. Otho Ørbek. 15. Petter Larsens. 16. Een øde huustompt ved Kiercken. 17. Niels Cimbers Encke, Fattig. 18. Olle Olsen Lønset fastboende. 19. Jørgen Andersen skomag., fattig vanfør mand. 20. Jens Pedersen. 21. Arne Amundsen. 22. Johan Robbertsen gård som nu er øde, 23. Aslack Asmundsen. 24. Ellen Davidzdatters grund, hvorpå boer Tron Berg, Peder sundmøring postbonde, Peder Mallo postbonde, og Peder Åndnhl. 25. Karsten Simonsen. 26. Hans Nielsen, hvorunder er Esten Pedersens huus, og Jacob Olsen vandfør og sengeliggende. 27. Larz i Staldens Encke meget Fattig. 28. Claus Michelsens pladz ode. 29. Hr. Oberste Storms påboende Tompt. 30. Åge Pedersen. 31. Jan Olsen Rør. 32. Olle Biørsta Soldat. Disse 32 Pladtzer er i formåls tiider solt fra Gården Ræchnes, så at

*) Når dette kildestoff ikke er nyttet under Molde Ladeplatz historie i bind I., skyldes det at det på den tid da denne var utarbeidet, var dette stoff ikke tilgjengelig. Det ble funnet i Riksarkivet ved fornyet granskning som ble nødvendig som følge av at manuskriptet til nærv. bind brennte under Molde bys bombing 29. april 1940,

ejeren iche har nogen afgifft eller nytte deraf, ei eller kand samme pladtzer legges for noget. såsom besidderne, som kand taalle at svare skat, bliver observerede, og de øfrige har ingen anden herlighed end en ringe urte Hauge. Efterskrevne Huusmænd på Ræchnnes grund, som svarer Grundleje til ejerne. Barbara Andersdatter, en fattig Encke. Gunnild Knudzdatter, også fattig. Niels Pedersen Myren, postbonde. Lars Ingebrigtsen Berg, postbonde. .Johannis Larsen, postbonde. Søfren Knudsen, postbonde. Just Olsen. Olle Pedersen Wildmand. Olle Pedersen Molde. Erich Ingebrigtsen Berg, gl. soldat Fattig. Ole Andersen Hougen, en Fattig Betlere. Alfs Berit, en fattig sengeliggende Encke. Peder Davidsen, fattig elendig Mand. Jonas Andersen. Regimentz profors. Olle Olsen bessbacke. Ingebrigt Knudsen, svag og Fattig. Hans Jacobsen, skorstensfejer. Anders Tørrisen.

Major Fielzens døde 1748, og enken Mette Margrethe f. Eschen overdro sitt bruk i Reknes til sønnen Søren Fietzens g. m. Karen Lund. Søren Eietzens drev betydelige handelsforretninger i Molde. Herved kom han i gjeld bl. a. ved lån av Reknes Hospital, som måtte sette Reknes til tvangsauksjon i 1775, bare et år etter gl. fru Fietzens død. Han fikk senere posten som overvraker i Molde, og døde i 1796. Kjøperen av Reknes i 1775 var byfogd i Kristiansund *Peter Frederik Koren*, titulær generalauditeur, som betalte 3050 Riksdaler for eiendommen. Ianledning av salget lar Reknes Hospitals direksjon opta en beskrivelse av gårdens bebyggelse. Her nevnes: En vånebygning brannt, 1000 rdlr., en sidebygning 400, en større søbrygge 800, et stavhus 150, et fæhus 110, ladegården i firkant 300. Dette var de egentlige gårdshus. Men dertil kom et annet sett hus som var kjøpt til gården av Fietzens, og som antagelig hadde stått på festet grunn i kjøpmann John Ords besitting. P. F. Koren var en stormann i forretningsverdenen. Han eiet Smølen gods med fiskevær, og hadde privilegium på å opprette og drive Rundø fyr, et av de første fyranlegg i landet. Generalauditnren var derfor også en meget velhavende, for ikke å si rik mann, og hadde anledning til å ta sig av Reknes både når det gjaldt jordveien og husene. Han dyrket opp de områder som lå nærmest byen og anla en ,,humlehauge" ovenfor byen, hvor han avlet 2 voger humle årlig. Til denne ,,hauge" anla han en bjerkeallé som lå der hvor den senere Gørvelalle ligger, idet bjerketrærne ble om byttet med asketrær av A. F. Gørvell i 1880. Generalauditøren flyttet sin residens fra gårdens gamle hovedbygning på østre Reknes til tunet ved Boyhakken hvor John Ords tidligere våningshus nu ble tatt i bruk som hovedbygning for gården. Generalauditøren lot denne bygning om-

bygge og innrede meget standsmessig. Det var et vakkert hus i 17 h. tallets rene og enkle stil i likhet med den tidligere høiere skoles hus ved elven, men visstnok noe mindre og uten ark. Huset stod til ca. 1890 da det ble revet for å skaffe plass for overrettsakfører Nikolay Leths nye hus. Generalauditøren var ikke gift. Han hadde to døtre, Anna Lovise født 1768 antakelig i Kristiansund hvor hun er døpt, og Anna Marie f. 1778 i Aukra. Han viste sig også overfor sine døttre som en gentleman og antok dem som sine arvinger ved testamente av 1789. Anna Lovise Koren ble gift med en innflyttet amerikaner *William Main* og overtok Reknes gård. Generalauditøren må være død ikke lenge etter testamentets oppretting. William. Main døde allerede før 1791, som det synes barnløs, og hans enke Anna Lovise Koren satt da med Reknes m. v. Allerede våren 1795 ble hun gift påny med en finnlender fra Uleåborg *Johan Jervell,* som første gang kom til Molde som skibbrudden etter forlis ved Harøy. Han var født 1/11 1772. Johan Jervell døde i 1836*) og Anna Lovise i 1843. De hadde fire barn: Peter Fredrik, Joseph, Lovise Marie, Johanne og Valborg Margrete. Denne sisste ble g. m. overtollbetjent Nicolai Leth i Molde. Reknes gård var allerede før Johan Jervells (Gørvells) død delt i tre like dele til hvert av deres barn, idet Joseph Gørvell allerede da var død. Senere ble det bestemt at to tredjedele av gården skulde overgå til Nicolai og Valborg Johanne Leths sønn Ludvig Arnoldus Leth, mens den resterende overgikk til Johan og Anna Lovise Gørvells eldste sønn *Peter Fredrik Gørvell.* Denne var født 30/10 1796 og var i sin ungdom utdannet som forretningsmann ved opphold i Kjøbenhavn, England og Kristiania,

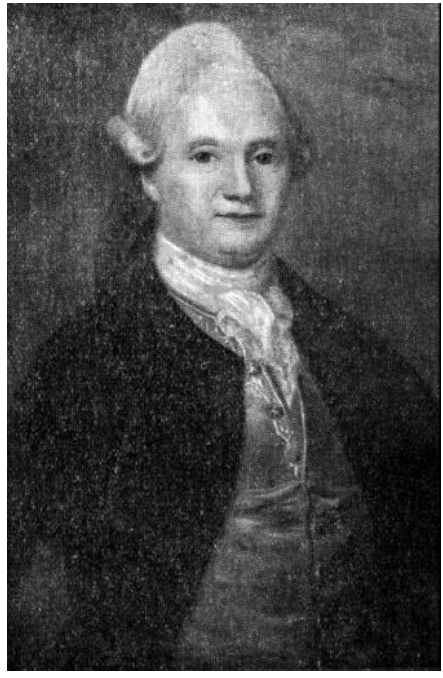

Generalauditør Peter Frederik Koren.

*) I den off. matrikul av 1836 står Johan Gørvells enke oppført som eier av hele Reknes med en skyld av 2 vog (3 dal. 21 skill).

hvor han en tid var departementssekretær. I 1820 startet han forretning i Molde, men gikk senere over i tolltenesten og ble betjent ved Molde tollsted i 1839. Han var g. m. Anne Margrethe Throne, og døde i 1854. Deres barn var Adam Fredrik Gørvell, Claus William Gørvell og Marie Gørvell. Reknesparten gikk over til Claus William G. etter farens død ved skjøte av 1856. Han besatt bruket til sin død i 1877.

Cecilien fryd.)*

Av folketellingen i 1801 har det ikke været mulig å finne noe vedkommende Reknes gård under Bolsøy eller Fanne. Under Molde Kiøbstad finnes følgende:

1801 manntall, prot. 51 s. 833, Molde Kiøbstad, Rechnes Røizen, No. 1. 1. Familie. Knud Olsen, Arbejdsmand, 46, Ingeborg Hansdtr. 36, i 1. Ægteskab. Ole Knudsen 9, Ingeborg Knudsdtr. 7, Ingelev Knudsdtr. 3, deres Børn. No. 2. 2. Fam. Hans Rasmussen 54, huusmand, Marta Olsdtr. hans Kone 66, 2. Ægteskab. Marie Hansdtr., logerende 84, enke efter 1. Ægteskab, nyder almisse. Ingeborg Rasmuusdtr., logerende 40, ugift, spinder. No. 3. Øde. No. 4. 3. Fam, Jens Øye, 70, Enkemand efter 1. Ægteskab, Reebslager. Gurii Olsdtr., 79, Enke i 1. Ægteskab, nyder almisse. Anne Samuelsdtr., 80, do.. Logerende. Lars Pedersen, 84, enkemand, do. Lars Larsen, logerende, 46, ugift, nyder Almisse. No. 6. 5. Fam. Erich Nielssen, 50, Arbejdsmand, Martha Olsdtr., 70, hans Kone, i 1. Ægteskab. No. 6. 6. Fam. Jørris Jversen, 48, Røyert ved Toldboden, Marithe Andersdtr., 46, hans Kone. No. 7. 7. Fam. Ole Olsen, 39, Matros, første Ægteskab, Malena Davidsdtr., 47, andet Ægteskab, hans Kone.

\- - -

26 nr. i Reknesrøzen.

\- - -

I herredsmatrikuleringskommisjonens sammenligningsprotokoll av 1866 sees eierne av Reknes å være: M.nr. 4 L.nr. 9 a: Klaus Gørvel

*)Billedet hører under Bjørset, men må p. gr. av forsinket klisje inntas her

med en skyld av i skylddaler skilling. - M.nr. 4 Lnr. 9 b: Sagfører Leth med en skyld av 1 daler 7 skill. - M.nr. 4 L.nr. 9 c: Fru Karsten med en skyld av 1 daler 7 skill.*

Forøvrig anføres i nevnte sammenligningsprotokoll om Reknesbrukene: Klaus *Gørvell:* Ager 17½ mål, Eng 49¼ mål. Jordbonitet: Muld og tildels Myrjord på forskjellig grund. Avling: 9 tdr Byg 40 tdr Havre 85 tdr Poteter. 180 Læs Hø. Besetning : 2 Hester 9 Kjør 12 Får. Under Gården tvende Pladsbrug samt 1/3 Del i 5 andre Pladrbrug. *Fru Karsten:* 14½ Mål Ager 133 Mål Eng Muld på sten- og gruset Bund samt for en Del Leer. Avling: 8 Tdr Byg 32 Tdr Hafre 75 Tdr Potet. 275 Læs Hø. 2 Hester 35 Kjør 12 Får. 8 Pl. brug + 1/3 Del av 5 PI. br. *Sagfør Leth:* 18 Mål Ager 87 Mål Eng Muldjord på forskj. Bund. dels bjerg- og steenrig dels lerholdig. 9 t. Byg 40 T. Havre 86 T. Pot. 180 Læs Høe. 8 Pl. br. + 1/3 Del av 5 andre Pl.bruk. I folketellingen av 1865 er følgende beboere av Reknes oppført:

Reknes, 1.no. 9 a. Ellev Andersen, losjerende, enkemand, 61, f. i Selbu, Karl Ellevsøn, søn, 17, f. i Bolsø, Tore Bjornertsen, losjerende, 38, f. i Bye, Engeborg Olsdtr., hans kone, 41, f. i Bye, Mikal Toresen, 10, Bernt Toresen, 6, Karn Toresdtr., 3, deres barn, alle f. i Bolsø. Dyr: 6 stort kveg, sed: 2 td. havre, 15 td. poteter. Mads Andersen, husmd. m. jord, 72, f. i Agerø, Marta Kristoffersdtr., hans kone, 69, f. i Molde, Kristoffer Madsen, søn, snedker, 42, ugift, Edevart Hansen, deres Fostersøn, 4, begge f. i Molde. Dyr: 2 stort kveg, 3 får. Sed: 1/8 td. byg, 3/8 td. havre, 2 td. poteter. Marie Pedersdtr., husmdsenke m. jord, 72, Petter Pedersen, søn, ugift 37, begge f. i Molde. Dyr: 2 stort kveg, 2 får. Sed: 2/8 td. byg, ¾ td. havre, 1½ td. poteter, Fredrik Torstensen, husmd. m. jord, 49, f. i Froen, Ane Hansdtr. hans kone, 45, f. i Øier, Torsten Fredriksen, 13, Hans Fredriksen, 10, Mathias Fredriksen, 6, Sara Fredriksdtr., 4. deres barn, alle f. i Bolsø. Sivert Pedersen, losjerende handelskarl, 63, Mari Hansdtr., hans kone, 50, Randi Sivertsdtr., deres dtr., 5, alle f. i Lesje. Dyr: 3 stort kveg, 5 får. Sed: 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1½ td. poteter. C. O. Sættem, husmd. m. jord, 45, f. i Trondhjem, Karoline Sættem, hans kone, 40, f. i Grytten, Krestine Sættem, 17, Kristian Sættem, 15, Karl Sættem, 15, Ludvig

*) Schneider nevner at Johan Gørvell og Anna Lovise f. Korens datter Lovise Johanne var gift med distriktslege Carstens. Etter framstillingen hos Sch. s. 142 kan det ikke sees at denne datter - fru Carstens skulde ha noen tredjedel av Reknes idet L. A. Leth skulde ha to tredjedele. Fru Carstens må altså allikevel elet en tredjedel, ihvertfall til 1866 og senere overført sin part til L. A. Leth. Herredskommisjonens sammenligningsprotokoll er en absolutt pålitelig kilde. Det kan dog være at fru Carstens bare hadde bruksretten men kan ikke sees at hun hadde skjøte.

Sættem, 9, Anna Sættem, 9, Gustav Sættem, 6, Olaf Sættem, 4, Julie Sættem, 2, 1 udøbt Gut, 1, deres barn, alle f. i Molde. Severin Kortssen, tjenestekarl, 18, f. i Kr.sund. Dyr: 2 stort kvæg, 5 får. Sed: 4 td. poteter.

1865. L.no. 9 b Reknæs. Ole M. P. Heitmann, Husmand m. Jord, 44, f. i Danmark, Severine Heitmann, dennes kone, 41, f. i Drammen, Karl Johan Heitmann, 12, Elisabeth Heitmann, 10, Severine Heitmann, 7, Olivia Heitmann, 4, Johannes Heitmann, 2, deres barn, alle f. i Bolsø, Beret Olsdtr., Tjenestepige, 17, f. i Frænen. Dyr: 4 stort kvæg, 3 får. Sed: ½ td. byg, 2 td. havre, 2 td. poteter. Knud Hanssen, Husmand m. jord, 27, f. i Veø, Gurri Trondsdtr., dennes kone, 29, f. i Næsset, Peder Knudsen, deres Søn, 5, f. i Bolsø. Sed: 1 td. poteter. Elling Ellingsen, Husmand m. jord, 32, f. i Bolsø, Oline Olsdtr., dennes kone, 35, f. i Agerø, Mali Ellingsen, 6, f. i Molde, Anna Ellingsdtr., 3, f. i Bolsø, deres barn. Gjertrud Pedersdtr., Losjerende, 32, f. i Bolsø, ugift, Petter Olsen, dennes Søn, 2. Dyr: 1 stort kvæg, 2 får. Sed: ½ td. havre, 1 td. poteter. R. Ræstad, husmand m. jord, 53, f. i Agerø, Engeranne Ræstad, hans kone, 50, f. i Kr.sund, Kathrine Ræstad, 14, Karl Ræstad, 12, Rasmus Ræstad, 9, deres barn, f. i Bolsø. Karn Johansdtr., Tjenestepige, 19, f. i Bolsø. Dyr: 1 hest, 2 stort kveg. Sed: 2 td. poteter. P. M Tønder, Husmand m. Jord, 52, Karoline Tønder, dennes kone, 45, Gunilde Tønder, 24, Johanne Tønder, 23, Karoline Tønder, 16, Johan Tønder, 12, Petter Tønder, 12, Marie Tønder, 10, Henriette Tønder, 7, deres barn, alle f. i Molde. Dyr: 1 stort kveg, 4 får. Sed: 1/8 td. byg, 2½ td. poteter. Ingebrigt Joensen, husmand m. Jord, 52, Beret Torkelsdtr., hans kone, 53, begge f. i Agerø, Gurine lngebrigtsdtr., 23, Ivrika Ingebrigtsdtr., 20, Emelie Ingebrigtsdtr., 12, deres barn, f. i Bolsø. Dyr: 3 stort kveg, 2 får. Sed: 1/8 td. byg, ¼ td. havre, 1½ td. poteter.

1865. Reknes mtr. l.no. 9 c. John Johansen, husmd. m. jord, 50, Margrete Tomasdtr., hans kone, 54, Martine Johnsdtr. deres dtr. 23, alle f. i Bolsø. Dyr: 3 stort kveg, 2 får. Sed: 1/8 td. byg, 1½ td. poteter. Arnt Olssen, husmd. m. jord, 53, f. i Bolsø, Karn Hansdtr., hans kone, 47, f. i Veø, Oline Arntsdtr., 14, Johan Arntsen, 6, Engeborg Arntsdtr., 3, deres barn, f. i Bolsø. Severin Ramstad, husmd. m. jord, 65, f. i Lom, Marit Torkelsdtr., hans kone, 55, f. i Agerø. Dyr: 1 stort kveg, 1 får. Sed: ¾ td. poteter. Mathias Olsen, husmd. m. jord, 36 f. i Molde, Olava Olsdtr., hans kone, 37, f. i Bolsø, Matilde Mathiasdtr., 8, Oluf Mathiassen, 7, deres barn, f. i Bolsø. Dyr: 3 stort kveg. Sed: 1/8 td. byg, 1¼ td. poteter.

Reknes l.no. 9 d, Finnmyren l.no. 10 d ingen beboere oppført.

Gørvelparten Reknes matr. no. 4, løbeno. 9a av skyld 1 daler 1 skill. går nu over til Adam Fredrik Gørvell, Claus Gørvells yngre bror som eier bruket til sin død i 1892, da eiendommen går over til hans ugifte søster frøken Marie Gørvell.

Ved hennes død i 1915 overgår gården til fru *Margarete Dahl* f. Dahl, enke etter ingeniør Hans Dahl. Dette bruks tun lå også vestenfor Boybakken, hvor våningshuset - den gamle Gørvellgård - stod uforandret like til den brente under Moldes brann som følge av luftangrep under krigen den 29. april 1940. Det var en typisk borgerbygning fra ca. 1800, vakker og solid lavloftet men rummelig i to etasjer, grålmalt med stående bordkledning med overliggere og pannetak - lavrøstet. Vinduene var smårutet. Våningshuset stod til Molde hovedgate, uthusene lå bakenfor i bakken. Det var en stor tommerbygget løe medgråsteinmuret fjøs etter bygningsskikken i f. hundreårets første halvdel. Der i bakken lå også andre uthus, deriblandt et hjulhus for treskeverket, som ble drevet med vatn fra Reknesbekken, som gikk i grøft langs gårdsveien Sandveien fra et inntak eller en fordelingsdemning nedenfor Tønderhauan. Maskinhuset ble i senere tid benyttet av garver O. Hoshovde til barkemølne. Gården hadde en utløe vestenfor Rekneshaugen, nu fjøs og løebygning på bruket „Sellanrå“ tilhørende Bernhard Westad.

Frøken Marie Gørvell,

Gørvellerne var meget interesserte jordbrukere og hadde serlig sans for anlegg og plantninger til gårdens og byens forskjønnelse. Alleen langs den nuværende Øvre Vei, Glomstuveien, ble således plantet av Johan Gørvell og hans søn Peter, Det område hvor Reknesparken nu ligger, med Rekneshaugen, er utgått av Gørvellgården først ved at A. Fr. Gørvell overlot Molde Byselskap området til gratis bruk til park på ubegrenset tid. I 1937 ble det hele grunnareal forært til Byselskapet og Molde by til park av fru Margarete Dahl. Den før nevnte „Humlehave“ ble av Peter Fr. Gørvell i 1854 forært til dattersønnen, senere konsul, kabinettskammerherre Peter Fr. Dahll. Dennes foreldre, kjøpmann Nikolai Dahl og hustru Johanne Lovise f. Gørvell,

bebygget eiendommen som lyststed og anla en vidunderlig vakker have og park som senere ble ikke bare bekjendt, men berømt for sine mange og sjeldne sydlandske trær og planter. „Humlehagen" ligger siden 1915 innen Molde by, og er altsa utgått av Bolsøy herreds matrikul.

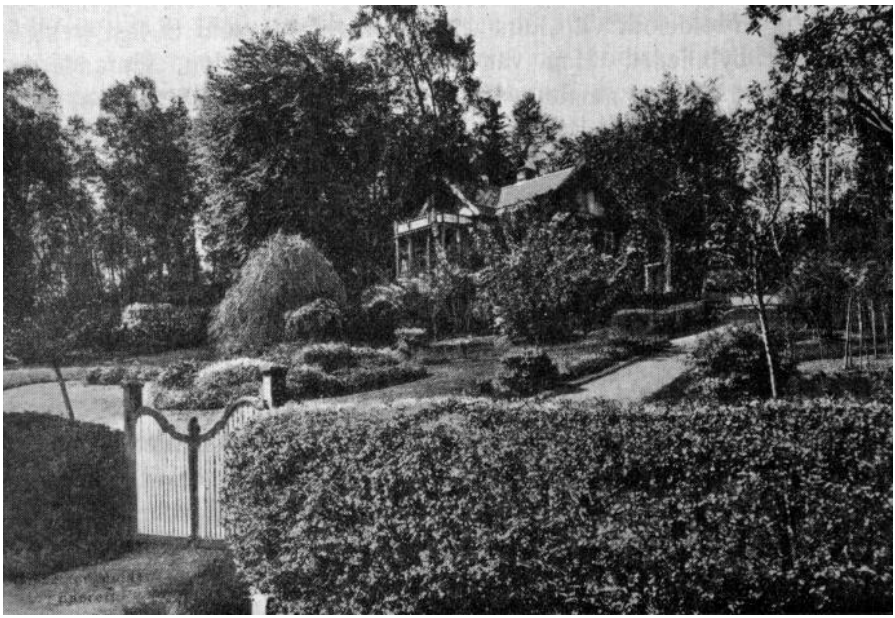

Humlehaven i Molde under gården Reknes.

Den største del av Reknesgårdens hjemmemark er etterhånden blitt utstykket i tomter, dels ved bortfeste etter en tinglyst erklæring, tiltrådt også av Moldegårds eier, om at huseierne har rett til å kjøpe festetomtene eller til å vedbli festet (1892). I den sisste mannsalder har dog salg av hustomter vært det almindelige. Praktisk talt alt som hørte til Reknesgårdens dyrkede innmark rundt 1850 er nu inngått i bebyggelsen. Jordbruk drives bare på de områder som enten ble nyryddet av Gørvellerne i gårdens utkanter, eller som i tidligere tid var bortfestet til husmenn eller „støkkeleiere".

Reknes gård nr. 24, br.no. 1. I matr. 1907 har hovedbruket en skyld av M. 6,32 og eies av Marie Gørvell siden 12. okt. 1892, da hun fikk skjøte på gården. Frøken Gørvell styrte selv eiendommen, både jordbruket og den ganske betydelige administrasjon det nu etterhånden var blitt med de mange festetomter, dels innen Molde by's grenser, dels i Bolsøy. Vi må erindre at bygrensen ved denne tid,

siden 1815 gikk etter Sandveien til Bjertelibakken og over Planteskolen temmelig lavt nede ved fengselsbygningen. Frøken Gørvell var en like interessert gårdbruker som sine forfedre. Selve gårdsdriften ledes av Lars Bolsøy som var kommet til Reknes som gårdsdreng allerede i 1880 årene, i A. Fr. Gørvells tid. For den no eldre generasjon av Bolsøy og Moldefolk vil „Lars med Gørvell“ stå som et fast trekk i gårds- og bybilledet. Han var noe av en institusjon, uforanderlig sammen med gårdens gamle svartbrune hest. I „Hans (Haukebø) med Leth” som vil bli omtalt under det andre Reknesbruket, hadde Lars en visstnok noe yngre paralell. Begge hadde de sine husbondsfolks ubegrensede tillit, som de på sin side så opp til herskapet med en rent patrialkalsk hengivenhet og respekt. Den gamle tid varte ennu på Reknes i Frøken Gørvells dager.

I 1915 overdras bruk nr. 1 som nevnt til fru Margarete Dahl, som fremdeles innehar gården, og som har opprettholdt Gørvellfamiliens tradisjoner og respekt for sin stilling som gårdens eier. Det er ikke bare glede ved å være stor grunneier ved og i en by når forholdene var som i Molde, at Reknes gårds åkre og jordbrukarealer lå inne i “gatenettet" med mer eller mindre berettiget ferdsel overalt, langs og over kulturjorden. Friksjon mellem grunneier og by, eller byens almenhet har såvidt det kan sees overbodet ikke forekommet. Heri ligger uten tvil uttrykk for stor overbærenhet fra grunneiernes side.

Samtidig med at fru Margarete Dahl overtar Reknes inntreffer en stor begivenhet i Molde bys historie, og en derav følgende endring i forholdet mellem gården og byen. Moldes grenser blir utvidet fra 1. jan. 1916 til de linjer grensen ligger etter idag. Herved blir det hovedsakelige av gårdens eldre innmark og kulturjord lagt inn i byen. Store deler av eiendommen går altså ut av Bolsøy herreds matrikul med et tilsvarende antall tomtebruksnummer, og går inn i bymatrikulen. Storbrannen i Molde inntreffer også ved denne tid. Derved oppstår et meget sterkt behov for byggegrunner, ikke bare innen de nyskapte byområder, men også utenfor bygrensen i Bolsøy. Boligbyggingen utvikler sig nu meget sterkt over hele Reknesgårdens område, og brer sig også over gårdens utkantområder helt opp mot utmarken. Både ved landbruksbygningernes brann noen år før bybrannen og ved den sterke beslaglegging for bebygging, blir nu gårdsdriften for hovedbruket umuliggjort. Bruk nr. 1 Reknes består dog framdeles som hørende til Bolsøy matrikul, men omfatter her nu omtrent bare brukets andel i Reknesgårdens skog- og utmark. Men her er det ennu tale om store og betydningsfulle arealer, som etterhånden som veinettet utvikler sig

oppetter Moldelia og Moldeheiene (Reknesheiene) vil bli trukket inn i bebyggingen.

G.no. 24 brn. 2 Reknes av sk. etter matr. 1907 M 17,33. Enkemadame Leth (kjøpmann Nils Andreas Leths enke f. Valborg Johanne Gørvell) overtok denne Reknespart ved skiftebrev av 12/10 1853. Allerede 24/1 1860 skjøtet hun gården til sin eldste sønn Ludvig Arnoldus Leth, som da er 24 år gammel og juridisk kandidat*). Han innehar gården helt til 1902, altså i over førti år, og driver den under personlig bestyrelse. Hvad som er sagt om Gørvellfamiliens forhold til slektsgården, gjelder i samme mon også Ludvig Leth. I de første 10 år av sin eiertid drev han betydelige praksis som overrettsakfører i Molde, likesom han deltok i den offentlige politikk, og representerte Romsdalsbyene på Stortinget i en periode i 70-årene. Fra 1877 innehar han Romsdals fogedembede, og fra 1892 er han amtmann i Romsdals amt. Amtmann Leths nærmere biografi hører under personal- og slektshistorien, hvorfor vi ikke går nærmere inn på den her. Amtmann Leth overdrar sitt bruk i Reknes til sin sønn *overrettsakfører Nikolay Leth* ved skjøte tinglest 14/4 1902. Denne hadde da i flere år bebodd „Gamle Reknes hovedgård", d.v.s. det av Generalauditør Koren innrettede hus ved Boybakken, som tidligere hadde tilhørt John Ord. Som før nevnt lot overrettsakf. N. Leth nu dette hus rive og bygget i 1890 årene det våningshus som den senere generasjon kjenner fra Molde, advokat Anton Holms forretnings- og privatbolig, og etter hans tid fylkeslege Haugs (inntil Moldes brann i april 1940 Møre Fylkes Ruteselskaps og Fylkeslege Hegboms kontorer**). N. Leth drev ennu Reknes som gårdsbruk. Men vilkårene for slik drift ble mindre og mindre gunstig som følge av den framskridende utparsellering og bebygging. Ved skjøte av 17. juni 1911 solgte orsakf. Leth hele sin del av Reknes til Bolsøy kommune, som fremdeles innehar dele av innmarken og hele skog og utmarkarealet. Resten av innmarken er etterhånden gått inn under tettbebyggingen.

Når det gjelder begge hovedbruk av Reknes er jordbruknæringen overtatt og ført videre av eierne av de mange mindre gårdsbruk som er reist i de øvre og yttre deler av gården, dels som nye heimer, dels som arvtakere etter gårdens plassbrukere.

*) Som påvist før av innehadde fru Carstens 1/3 del av gården ihvertfall som bruker til 1860.

**) Amtmann Leth bodde selv også mens han eiet Reknes i „den gamle skolegård" - senere overlege Smitts.

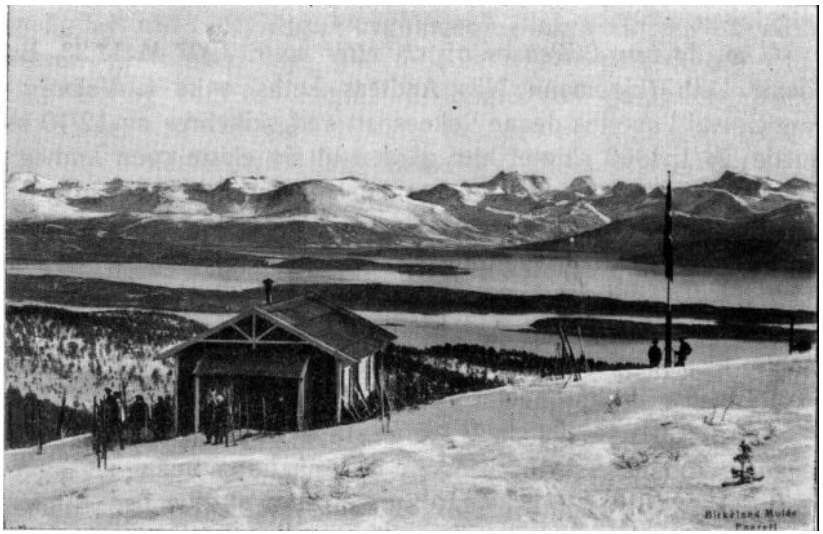

Molde Idrettsforrnings hytte under gården Reknes (ovenfor Audenstølen).

Reknes var før byen slukte den en stor og overordentlig god gård, serlig sett i forhold til senere tiders jordbrukteknikk. Gården hadde store, lett dyrkbare og lett drevne jordvidder, en betydelig skog og utmerkede havneganger. Den var (og er for den saks skyld ennu) en av Romsdals vakreste gårder, lunt beliggende under Reknesåsene mot Reknes(Molde-)bugten, omgitt av Byenes og holmenes krans foran panoramaet. Molde by har arvet all denne skjønnhet, foruten alt det andre som byen har gården å takke for.

De mange parseller som er utgått av gården og som for en vesentlig del ennu hører Bolsøy herred til, vil bli nevnt nedenfor. De aller fleste er bare hustomter med hage. Men som nevnt er det også nu flere selvstendige jordbruk. Av nedenstående fortegning over samtlige av gården utgåtte parsellbruk vil disses eiere til forskjellig tid gå fram. Det er ikke mulig å gå nærmere inn på disse parsellers fortid, ennskjønt mange av dem yder viktige trekk til bygdens historie. De parseller som har en mindre matrikulskyld enn 30 skylløre vil som regel bestå i hus med hage. Er skylden høgre kan man gå ut fra at det er tale om enten et småbruk eller selvstendig jordbruk.

* * *

Før vi forlater hovedbrukenes historie bør de nu forsvundne institusjoner Rekneshusmennene og „støkkehaverne” omtales. Om husmennene i sin almindelighet henvises til Bind I s. 287. I de eldste

manntall er ødegårdsmenn og husmenn oppført under samme rubrik. Det er derfor ikke godt å se om det er en plassbruker eller en gårdbruker på en såkallt ødegård eller et ødebruk man har for sig. Betegnelsen ødegård var en skatteklassebetegnelse som regel ihvertfall. En ødegård var en klasse under en halvgård, det fanntes også halvødegårde som i storleik vel ikke var mer enn en almindelig husmannsplass. Forskjellen mellem dem var at husmannsjorden ikke var satt i serskilt jordskyld- matrikulskyld, hvad ødegårdene og halveøegårdene var.

Den foran nevnte Olluff Rachnes i sktmnt. 1610 kan ha vært en husmann og var helst det. Fordi Reknes ikke var oppdelt i så små skylddele at det kunde bli kallt en ødegård. Nu kommer det imidlertid en annen vanskelighet: Strannsitterne på Reknes' grunn ble også kallt ,,husmenn" i betydning av huseiere på fremmed grunn. Men som regel kalltes de strandsittere. I 1623 finner vi under den nevnte tvetydige betegnelse tre husmenn -- altså rimeligvis ,,husmenn med jord" under gården. Det er Chresten, Karll og Otte Rachnis. Chresten nevnes i 1633 som bare husmann. Han og dermed de tidligere nevnte synes derfor å være ekte husmenn.

Fra nu av eller omtrent fra den tid gården ble samlet under Ouden Aagesøn finnes det ingen oplysninger om ekte husmannsplasser under Reknes på nesten hundre år. Manntallene utover til 1670 årene nevner intet om husmenn eller plassbruk. Heller ikke folketellingen av 1701 hverken under Molde eller Bolsøy. Derimot saa vi at matrikulrevisjonen av 1723 hadde den interessante oplysning at under Reknes var det to husmannsplasse ,,Hougene", se side 181 foran. De har tils. 4 kjyr og 2 smaaefe, saadde 2 vog eller 5 schepper hafre og aflede 6 læs høe. Disse ,,huusmansædder" angis å ligge ,,nest udj Gierdzgaarden". Dette må være de plasser som senere kalles ,,Tønderhuann eller Ræstadhauan og Mathiashauan". Den første laa ved (nedenfor) nuv. idrettsplassen, den sisstn. er nuv. Agnes Aandals bruk Hauan som tidligere eiedes av avdøde Martin Mathiesen i Molde. Hans far, smed Mathiesen, var født på plassen som sønn av den bruker som stedet har navn etter ,,Mathias på Hauan". Det ser ikke ut til å ha vært vanlig å tinglese husmannssedler. Ihvertfall er det ingen å se i tingbøker eller skjøtebøker på 17 h. tallet. Festeavtalen sluttedes enten mundtlig, og da enten på livstid, eller på to eller flere ledd. Eller den sluttedes skriftlig ved å bli nedskrevet i jordherrens jordbok og underskrevet eller "bumerket" der av husmannen. Vi må her erindre at før 1750 årene var det ytterst sjelden at folk av "bygdealmuen" kunde

skrive selv sitt eget navn, og heller ikke lese skrift. Dessuten gjaldt den gamle regel at ord er ord og mann er mann; dermed var saken i orden når husbonde og husmann var enig om tingen. Folketellingen av 1801 kan heller ikke finnes for Reknes vedkommende i Riksarkivet. Matrikulrevisjonen av 1866 oplyser at det da var følgende antall husmannsplasser under hvert av de bruk som gården dengang var delt i: Under Claus Gørvells bruk M. nr 4, L. nr 9 a Reknes, 2 plassbruk og 1/3 del i 5 andre plassbruk. Under M. nr 4, L. nr 9 b Sagfører Leths bruk 8 husmannsplasser samt 1/3 i 5 andre. M. nr. 4, 1,. nr 9 c fru Carstens. Her heter det at gårdens eiendom er bortbykslet til 8 plassbruk, dessuten har bruket 1/3 del i 5 andre plassbruk. I 1866 må det følgelig ha bestått 23 husmannsplasser under den samlede Reknesgård. Imidlertid må det antas at ikke alle disse er egentlige husmenn. I dette tall går også de såkallte „støkker", som vi skal omtale nedenfor. Spørsmålet er om den lange liste av grunnleiere som er inntatt ovenfor etter matrikulen av 1723, også inneholder slike støkke-havere. Om dette tør vi ikke slutte noe bestemt. Det ser nærmest ut til at denne listen og den nummererte fortegning foran, representerer de egentlige strannsittergrunde av Reknes, dels selveigende dels tomtefeste.

Imidlertid er vi nu rykket så langt ned i tiden at vi tildels har personlige og direkte kilder, og skal derfor prøve å oppsette en liste over noen av de 23 Rekneshusmenn (også felles med Moldegårdshusmennene kaldt „Moldhusmenn"):

Østligst ved Moldegårdbytet treffer vi først „Mathias på Hauan", d. e. plassbruker Mathias Olsøn Reknes, f. 1829, og hustru Olava Olsdtr., f. 1828. Blandt deres barn var nu avd. smed Oluf Mathisen.

Noe vestenfor ved østre ende av nuværende idrettsplassen lå plassbruket „Tønderhaugen", som innehaddes av P. M. Tønder, f. 1813, og hustru Karoline, f. 1820. Blandt deres barn var avdøde fru Snekkermester Solemdal, bankkasserer Johan Tønder og postmester Petter Tønder, som var tvillinger, og fru amtskasserer Marie Hole.

Rett opp for idrettsplassen hadde snekker Rasmussen sin plass, „Rasmussenstøkke". Han deltok som innredningssnekker ved gjenoppbygningen av Molde kirke etter kirkebrannen i 1885. Serlig var kirkestolene hans arbeid.

Østenfor Rasmussenstøkke lå „Iversenstøkke".

Vestenfor Rasmussenstøkke lå Sivertplassen hvor husene står den dag i dag omtrent uforandret, som da den siste plassbruker Sivert

Reknes bebodde og drev plassen. Han døde på Bolsøy gamlehjem ca. 1920.

Vestenfor Rekneshaugen var følgende plasser og støkker:

Nedre Tomrenstøkke med Pebakken vestenfor nuværende utstillingsplassen, innehaver smed Tomren hvis hus er orsakf. Lassens nuværende våningshus ved Røisan. Det var også et „øvre Tomrenstøkke“. Det lå ovenfor Finmyra i Bakken mellem denne og øvre vei, nu en del av Knut Dales bruk Finnmyren.

Oppå bakken der hvor kjøpmann Petter Pettersons våningshus nu ligger, eller noe vestenfor hvor Ole Strandens hus står, lå Fredrikplassen. På øvre side av øvre vei lå Eidestøkket, og den nuværende eiendom „Gjendem“ (Fjærlis) benevntes Owrenstøkke, og innehaddes av kjøpmann C. Thv. Owren. Vestenfor den nuværende utmarkgrinn i Vardeveien, eller omtrent der hvor gamle skøytedammen ligger, lå plassbruket „Myrhålå“, som innehaddes av „Oline i Hålen". Hun hadde ikke så mye jord at hun kunde holde ku, bare en sau eller to. Det fallt derfor lite gjeting på Oline, og den dag det fallt på henne, utførte Olav Sættem det for henne. Han har fortalt forf. at han gledet sig til denne dagen, for Oline ga så overlag god niste i gjeterskreppa.

Ovenfor Hålen lå Heitmannstøkke, som innehaddes av Ole P. M. Heitmann.*) Hans kone Severine var f. i Drammen. Plassen lå der hvor Ole Hol’s bruk nu ligger, vest for Reknesbekken. Vestenfor og i byte med Brattlia av Bjørset i vest lå Sættemstøkke, som innehaddes av bokbinder C. O. Sættem, f. i Trondhjem 1820, og hustru Karoline f. i Grytten 1825. Blandt deres barn er kjøpmann Olaf Sættem og kjøpmann Ludvig Sættem, begge i Molde. Faren døde ung, og moren satt igjen med barnefiokken i trange kår. Jordbruket måtte da drives av guttene, og særlig sønnen Olaf hjalp moren meget. Han har selv fortalt forfatteren hvor tung driften var, særlig gjødseldragingen mot bakke i bratta. Men det var så fin utsikt når han nådde opp i bakken med lasset og kunde kvile og se skutene og dampene som kom inn fjorden. Den øverste av alle Reknesplassene var „Knut Nesje-plassen”, helt oppå toppen av bakken under Brattlihauen. Det var nok bare utmarken her i 60-årene. Utgaren gikk da ovenfor Heitmannstøkket og Sættemplassen. Det var senere, i 60-årene at Knut Nesje fra Veøy bøkslet plassen som et villmarkstykke. (Nu bruket Kringsjå). Han kjøpte plassens jordvei i 1908.

Av det foran inntatte folketall for 1865, hvortil henvises for plass-

*) Han var innvandret danske.

brukernes vedk. sees det, at det under Reknes er ialt femten oppsittere som betegnes som husmenn. Blandt disse kan ikke sees Rasmussenplassen og Iversensplassen. De husmenn og støkkehaver som vi nettop har nevnt utgjør ikke flere enn ti a elleve. I begge tilfelle er det et godt stykke igjen til 23 som matrikulrevisjonen av 1865 nevner, dog uten navn. Denne kilde må derfor under „husmenn“ medta alt, både de ekte husmenn som bor på plassen og holder sine krøtter der og de egentlige støkkehavere. Disse bodde nemlig ikke (alltid) på „støkket”, og de ferreste hadde hus for krøtrene der. Støkkehaverne bodde som regel i Molde by, og hadde fjøs i bakgården i byen. Om sommeren leiet de som regel, eller ihvertfall ofte, sine dyr inn i hovedbrukenes sommerfjøs, Både støkkehaverne og de egentlige husmenn hadde ofte sitt virke i Molde, enten som handelsborgere, håndverkere eller bryggeformenn og arbeidere.

Det var også et „Devoldstøkke”. Men det lå under Bjørsetgården, nu Lundavang, tilhørende dels Venås fra Bud og dels Møre og Romsdals fylkeskommune (Det nye fylkessykehus’ tomt. Brukeren her var Devold. Fru Ulrikke Aandahl, grunnleggeren av det kjendte manufakturfirma, var hans datter. Både husmennene og støkkehaverne fortjener en langt mere inngående omtale enn det her er anledning til. Begge disse klasser av jordbrukere har spillt en betydningsfull rolle i Bolsøybygdens og Molde by’s økonomiske og sosiale liv. Som institusjoner tilhører begge klasser nu historien. Det er neppe noen i live som personlig har vært enten husmann eller „støkkehaver“ under Reknes gård. Under Moldegård derimot finnes der ennu levende husmenn.

* * *

Vi overgår tilslutt til kortelig å nevne de eiendomsparseller og selvstendige eiendomsjordbruk som er utgått av Reknes, og som framleis ligger i Bolsøy herred. Den eldste parsell som utgikk av gården og som ennu hører Bolsøy til er Finmyren, som også har bruk nr. 3. Det var foged P. L. Bull som kjøpte dette stykke, visstnok allerede i generalauditør Korens tid, eller ihvertfall i Johan Jervells tid. Når Fogden kjøpte jord, og det en ekte djupmyrhåle som Finmyra dengang var, kom det av at han var en ideellt anlagt personlighet, og dette var hans bidrag til „Fædrenelandets opcultivering“. Det var i jordbruks- og bondebegeistringens tid, og Bulls tiltak var en frukt av „Det Practiske Landbrugsselskabs” propaganda, som de mange liknende tiltak fra Molde borgerskabs og embedsstands side. Amtmann Hammer på Aarønes, Øwrene på Enen og Tøndergård, Amtmann Krohg på Nøisomhet og før ham dr. Goldt og mange flere.

Bruk, herunder hustomter- og eiere:

Reknes, gnr. 24, bnr. 1, skyld mark 1,40. Skjøte til Peter Gørvell, 20/10 1853, til Klaus W. Gørvell, 20/6 1859, til A. Fred. Gørvell, 1919 1892, til Marie Gørvell, tgl. 19/1 1893, til fru Margareta Dahl, 5/7 1915.

Reknes, gnr. 2, skyld mark 2,59. Skiftebrev til enkemadame Leth, 12/10 1853, til Ludv M. Leth, 24/1 1860, Nicolai Leth, 14/4 1902, til Bolsø herred kommune 17/6 1911.

Finmyren, bnr 3 skyld m. 0,70. Skjøte til Foged Bull til enkem. Dyblie. Auksjonsskjøte til Amtmand Thesen, 22/4 1842, til Knut Knutsen, dat. 2. 1875, til snekker Chr. Madsen, 4/3 1881, til Hans Dahle, 20/6 1910, til Elise og Knut Dahle, 1/8 1931, til Knut Dahle 28/1 1937.*)

Solberg, bnr. 8, skyld m. 0,46, til Kristian L. Hoel, 1903, 1904, Ella Marie Hoel, 15/2 1935.

Furuli, bnr. 10, skyld m. 0,44. Ole Hoel 21/10 1904.

Solli, bnr. 13 Peder P. Eidssæter, 15/6 1906.

Kringsjå. bnr. 16, skyld m. 0,49. Knut Hansen Nesje 21/4 1908, tidligere plassbruker på bruket. Kristian K. Stenså 24/4 1911. Olav Bø, 18/4 1912. Johannes S. Simonsen, 15/4 1914. Olav Stranda, 1/5 1929.

Gjendem, bnr. 22, skyld m. 0,99. Andreas A. Gjendem 7/8 1909. Astrid Gjendem 15/3 1928. Olav Fjærli 1/8 1933. (Tid]. „Owrenstøkke".

Nordli, bnr. 25. Kolbein T. Nerbø 7/8 1909. Karen Nerbø 1/4 1927. Gøsta Kolbjørn Holmé 15/11 1929. Petter Slinning 14/4 1936.

Bekkevold, bnr. 28. Skyld m. 1,75 Andreas O. Kringstad 18/5 1910. Peder L. Vikeue 22/8 1913. Kristian K. Stenså 16/6 1914. Edvard Holen 6/11 1916. O. S. Nås 16/5 1924. Knut Tauterø 19/12 1924. Jørgen Dahle 1/9 1926.

Storlihytten, bnr. 33. Frk. Lilli Pomerenk 7/11 1910. K. Stensrud 6/12 1911. Apoteker Henrik Pettersen 25/1 1913. Ant. B. Strande 15/5 1918. Losje Broderkjeden 1/4 1933.

Fagerhaug, bnr. 36, skyld m. 0,26. Ole J. Nesje 1/12 1917. Jørgen Nesje 8/4 1931.

Frostad, bnr. 39. Anders P. Frostad 18/11 1911, Albert Hansen 3/7 1916. Aksel Kristian Hansen 26/5 1937.

Gimle, bnr. 40 Peder T. Rekdal 23/3 1912. Sivert Vaseng 27/4 1916. Bergliot og Elen Øydvin 12/10 1926, Iver Larsen Ho1 1/3 1932.

*) Tomrummene mellem br.nr.ne skyldes som regel, at de mel.ligg.nr. er utgått av matrikulen som omfattet av Malde by.

Vestre Reknes, bnr. 41. Brukseier O. Hovdenak 20/4 1921 Romsdals Vexel- og Landmandsbank 3/4 1924. Ragnvald Rekdal og Erling Vasstrand 1/6 1935.

Rockland, bnr. 42. Olai Nilsen 24/8 1912. Ludv. M. Eeg, 27/4 1916. Jostein Bekkelund 25/4 1917.

Nordskog, bnr. 45, skyld m. 0,30. Fru Aasta Olafsen-Holm 12/12 1912.

Rockland søndre, bnr. 47. Olai Nilsen 14/11 1913. Ludv. Eeg 27/4 1916. Laurits P. Hagås 1/5 1926.

Klippeborg, bnr. 48. P. J. Rekdal 23/5 1913. Fru Dagny Eilifsen 15/9 1923.

Skogtun, bnr. 50. Ottar Eeg 20/2 1914. P. Ramstad 15/3 1917. Ingebrigt E. Bjørseth 1/10 1926.

Bækkevold nedre bnr. 51 skyld m. 0,25. Johan Tønder 20/10 1913. Frk. Margrete Tønder fra 2/11 1929.

Bekkevold vestre, bnr. 52 er sammenføyet med bnr. 28.

Fjellsjå, bnr. 53. Olai Nilsen 14/11 1913. Fru Gjertine Holm 19/12 1913. H. George Dahl 15/11 1916.

Molde begravelsesplass, bnr. 55 Molde kommune 27/11 1914.

Fagertun, bnr. 59. Johs. Ottesen 22/5 1914 ytterligere en parsel 14/12 1916.

Bækkelund, bnr. 60. Hans B. og Hanna Gjeitvik 21/8 1914. Møre Kreditbank A/S 15/1 1934. Ragnvald Bø 28/10 1936.

Soltun, bnr. 61. Kaptein Iver lversen 5/6 1914. A. P. Frostad 17/7 1916. Ottar og Ludv. Eeg 11/8 1920.

Bjerkely, bnr. 66. O. Hovdenak 8/12 1914. O. L. Solheimdal 7/6 1915. B. Heldal 1/8 1927.

Fjeldheim, bnr. 67. Kristen Sylte 4/10 1915. Jostein Bekkelund 1/3 1917.

Reknesholmen, bnr. 68. Ferdinand Dahl 17/10 1916. Ingeborg Dahl Bekkelund m. fl. 4/6 1938.

Fjellsjå østre, bnr. 69. Gjertrine Holm 1/8 1918. Ludv. Eeg 3/6 1920. Johannes Lervåg 1/6 1931.

Tunheim, bnr. 70. Lina Melsæter 15/11 1915. Gustav A. Melsæter og søskende 18/5 1921. Mathias Sommernes 15/8 1935. Karen Kristoffersen 15/5 1936.

Fredheim, bnr. 71. Nils B. Elvsaas 17/8 1917.

Molde Idretts- og lekeplads, bnr. 72, skyld m. 0,46. Molde kommune 2/6 1916, på ytterligere en parsell 15/9 1916.

Heimdal, bnr. 73 A/S Heimdal motorfabrik 2/6 1916. A/S Heimdalmotor 2/3 1931.

Høghaugen, bnr. 74 Peder Kosberg 3/7 1916. M. A Lervik 3/11 1923.

Hammaren, hnr. 75 O. Rypdal 15/9 1916. H. George Dahl 15/4 1932.

Skotheim, bnr. 76. Edv. Lilleskotte 1/11 1917. E. R. Lilleskotte 9/2 1937.

Solborgen, bnr. 77. Johan Iversen 20/6 1916.

Lunby, bnr. 78. Peder S. Visnes 1/8 1916.

Utsyn, bnr. 79. Peder Bratli 1/8 1916. Job. N. Bekkelund 2/11 1918.

Lyng, bnr. 80. Fru Synnøve Nilsen 1/8 1916. Einar Løvfald 15/7 1919. Skjøte til Olaf O. Ness 2/12 1921.

Troldhaug, bnr. 81. Edv. Lilleskotte 1/11 1917. R. E. Lilleskotte 9/2 1937.

Silvana, bnr. 82. Ole Drøpping 1/9 1916. Ingvald Skarsbø 24/4 1918. Skjøte til Sivert Hol 21/4 1920.

Lyngheim, bnr. 83. Anton Ibsen 17/8 1916 Olaf Hoel 16/7 1917. Einar Hoel 1/12 1919. Johan Nilsen 14/1 1920. J. Løvik 15/4 1920. Kristian K. Røsok 1/12 1922.

Hauan, bnr. 84, skyldm. 0,34. Martin Mathisen 6/11 1916. Lars Larsen 1/7 1918. N. Thv. J. Lie 15/7 1918. Agnes Åndahl 1/5 1929.

Solglytt, bnr. 85 Iver Furset 15/2 1917. A/S Solemdal Møbelfabrik 16/9 1918. Ivar Nauste 14/19 1924.

Reknesstuen, bnr. 86. Lydia Arctander 1/9 1917.

Soleng, bnr. 87. Sigurd Skjegstad 14/12 1916.

Solglimt, bnr. 88. Anders A. Gjendem 24/1 1917. Sivert Lønseth 24/1 1918. Skjøte til A. S. Hagen 2/6 1919. Steffen Julnes 6/1 1936.

Fjeldstad, bnr. 89. A. Håset 25/4 1917.

Fjeldsæter, bnr. 90. G. Larsen 1/5 1917. Lina Melsæter 30/4 1920. Johan Helmersen 14/4 1925. Lars Vikås 10/3 1938.

Luna, bnr. 91. B. Johnsen 1/8 1917. Ole A. Sotnak 15/7 1919. Jakob Paulsen 25/4 1924. Andreas P. Reset 1/11 1932.

Minde, bnr. 92. Gavebrev til O. Thorvik 1/12 1919. L. Hagås konfeksjonsfabrik 9/12 1936.

Falkhammer, bnr. 93. Anton Ibsen 1/12 1917. Agnar Lien 1/4 1933. Peder Staurset 23/5 1938.

Sellanrå, bnr. 94, skyld m. 0,79. Johannes Ottesen 24/4 1918, O. A. Eilifsen 15/7 1918. Bernhard Vestad 2/2 1923.

Bakkehuset, bnr. 95. Johannes Ottesen 24/4 1918. Skjøte til Rauma Saftpresseri 15/7 1918. Carl Olsen 7/1 1929, Astrid Olsen 2/3 1936.

Øvre, bnr. 96. Anders Tollås 24/4 1918. Fru Karen Malmedal 5/8 1924. Eivind Sandberg 10/10 1936.

Fjellheim, bnr. 97. Høiesterettsadvokat Anton Holm 15/6 1919. Nu ingeniør Paul Lund.

Hegglund, bnr. 98. Simon E. Aandal 1/6 1918.

Ranberg, bnr. 99. Johannes Lervåg 16/7 1928.

Liljehaug, bnr. 100. Iver R. Furset 15/10 1918. E. Sandøy 4/12 1923.

Metsølinna, bnr. 101. Anton Bjørseth 2/12 1918. Jonas Peson 15/4 1920. Rasmus Fiksdal 21/8 1925.

Grensen, bnr. 104. Ole Anton Elnes 15/10 1919. Jørgen Hegdalstrand 16/9 1935.

Søreng, bnr. 105. Ole Andreas K. Vågø 2/6 1919. P. G. P. Birting 15/4 1920. Gudrun Kirkhorn 26/5 1937.

Lilletun, bnr. 108. Sivert K. Strande 1/8 1919. Fredrik Abelset 1/6 1928.

Nordråk, bnr. 109. Johan Toresen 1/6 1934.

Sommervold, bnr. 110. Andreas K. Haukebø 1/11 1919. Teoline Aune 1/9 1930.

Sørli, bnr. 111. Ole K. Julnes 27/3 1920. Anton K. Bjørseth 15/7 1920. Halfdan Bekkelund 4/11 1935.

Ekheim, bnr. 112. Peder L. Jenset 2/6 1930.

Borgås, bnr. 113. Thorolf Høyer-Finn 15/3 1930.

Rockland vestre, bnr. 114. Anna Magerholm 15/7 1929.

Elverhøi, bnr. 115. Simon E. Aandal 8/10 1919.

Barflata, bnr. 116. Anna Ringen 21/4 1920.

Finnli, bnr. 118. Karl Hol 28/2 1920. Elianna Stavik 15/11 1930.

Nakken, bnr. 119. Ingebrigt Kristiansen 12/1 1921. 24/6 1927 Bolsøy kommune.

Solhaug, bnr. 120. Hj. Holmboe 15/3 1921. Karl Opdal 15/10 1931.

Vestend, bnr. 121. Molde Trævarefabrik 3/5 1921. Hj. Holmboe 14/6 1921.

Fjeldheim, bnr. 122. Kristian P. Nauste 15/11 1922.

Lunhaug, bnr. 123. Sivert Hjelset 3/11 1923.

Huglia, bnr. 124. Ola Kosberg 20/10 1923. Peder Kosberg 1/9 1933. Fredrik Hals 18/6 1936.

Fagertun øvre, bnr. 125. Til Oscar Sylte.

Romsdals bygdemuseum, bnr. 126. Skyld m. 0,20. Romsdals Bygdemuseum 11/4 1928.
Solheim, bnr. 127. Magdalene Skaar 7/1 1929. Knut Nordhaug 4/2 1937.
Gjendem Nedre, bnr. 129 skyld m. 0,50. Bernhard Mork 15/9 1932,
Bjerkelund, bnr. 130. Ole Stranden 15/10 1930.
Utsikten, bnr. 132 skyld m. 0,30 (Som bnr 41.)
Skrenten vestre, bnr. 133 skyld m. 0,25. A/S Skrenten 1/9 1932.
Vesttomten, bnr. 134. Jens Hartvig Pettersson 15/6 1932.
Sele, bnr. 135. Bernhard Vestad 1/4 1933.
Heimro, bnr. 136. Anton Skarsbø 16/1 1933.
Lunheim, bnr. 137. Herman Dahle 1/4 1933.
Nyheim, bnr. 138, fra bnr. 22, eier Astrid Gjendem.
Lønnholdt, bnr. 139. Bastian Johansen 15/8 1933.
Svingen, bnr. 140. Snekkerfirmaet Johs. Lervåg og Kristian Nauste 10/8 1939.
Kårstad, bnr. 141. Ottar Stensvold 1/11 1933.
Ripsskog, bnr. 142. (Fra bnr. 129, eier Bernh. Mork.)
Bakken, bnr. 143. Ingebrigt Bjørseth 3/4 1937.
Farsminde, bnr. 144. Ole J. Melsæter 16/12 1936. Margrete Melsæter 19/9 1936.
Triangelen, bnr. 145. Lina Melsæter 16/12 1935.
Bakketun, bnr. 146. Hans Hustad 18/6 1936.
Solbu, bnr. 147. Ansgar Berild 10/8 1937.
Romsdalsmuseet, bnr. 148. Romsdalsmuseet 16/2 1937.
Furustua, bnr. 149. Lars Hol 9/12 1936.
Dahlheim, bnr. 150. Elise Dahle 28/1 1937.
Sesseng, bnr. 151. Harald Hansen 24/2 1937.
Skog, bnr. 252. Hans Lilleskotte 9/4 1937.
Kviltun, bnr. 153. (Fra bnr. 129, eier Bernh. Mork).
Granly, bnr. 154.. Rekdal Byggelag 12/9 1938.
Kikut. bnr. 155. do. do.

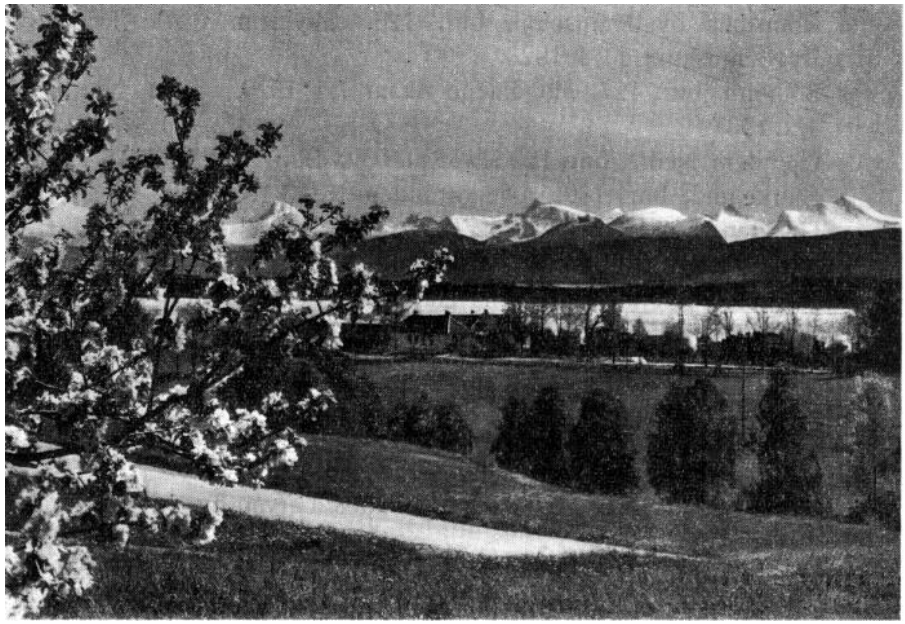

Moldegård, gård no. 20.

Om navnet se foran side 20. Opprinnelig og helt ned til ca. 1740 var gårdens navn *Molde* i mere eller mindre forvredne omskrivninger. De personer som har navn fra gården heter også inntil da med etternavn Molde - som f. eks. i fogedregnskapet 1738 Johannes Knudsøn Molde, og således i alle offisielle regnskaper, matrikler og manntall inntil da. Strandsitterstedet, senere ladeplassen, som var vokset fram fra 1500 tallet på gårdene Reknes og Moldes grunn i fjæren benevntes enten strandsitterplassen eller ladeplassen udi Molde fjære eller senere udi Molde. Da ladestedet fra 1742 er opphøiet til kjøpstad må der i denne navneskikk av rent praktiske grunne skje en forandring, hvorfor navnet herefter offisielt blir brukt på byen, mens gården og de personnavn som utledes av den får tillegget -gård - altså Moldegård.

Gården ligger på Fannefjordens nordside ved Reknesbuktens østre del og rundt Moldenesset med den østenfor liggende Moldebukt. Til gården hører også øyrekken fra og med Seterøya i øst til og med Hjertøytangen i vest på en strekntng av nesten 5 km med tilliggende holmer og skjær, unntatt Reknesholmen og Bjørsetholmen. Forsåvidt grenser altså gårdens område i syd til Storfjorden. I vest grenser den til Reknes gård. Opprinnelig synes Moldeelven å ha vært grensen til hammerkanten opp for fossen. Ved den senere Øvre vei i Molde

oppå hammerlaget har det vært endel uklarhet og tvistigheter, som endte med en dom av 1709. Denne la, som det synes, endel grunn vestover nedenfor den senere øvre vei til Moldegård, mens grensen ovenfor samme vei alltid synes å ha gått etter stengjerdet i vestgrensen for Molde folkeskoles nuværende grunn, videre etter Statens planteskoles østlige gjerde - Fagerli's og Per Holplassens vestre gjerde over Hatlelihaugen og til Audunsbekken, etter denne og videre til grensen går ut mot Frænebytet i nord. Her grenser gården mot Hol i Frenå. I øst grenser den til gården Fuglset etter det gamle stengjerde, som også er Molde by's østgrense, straks vest for Fuglset gamle skole. Gjerdet var her i tidligere tid forlenget som sjøgar, og her var en grinn som kaltes sjøledet. Stengjerdet fortsetter i skiftingsgar nord over hammerlaget, Langmyra, oppover sollia over Moldedalen ved Molde skytterlags bane, oppetter Moldeheia, alt etter gamle merker i trær inntil Frengrensen påtreffes. Østre del av Moldeheia med Refsdalen og Refsdalsbotten, Vasslihaugen og Moldevatnet tilhører således Fuglset. Moldegård er en overmåte omfattende eiendom med ialt flere tusen mål grunn, derav 3-400 mål innmark med gjerdesgarens nuværende beliggenhet. Resten er havn og skog; furuskogen er overveiende. Av området er forholdsvis ubetydelig egentlig snaufjell, da den alt overveiende del av gårdehs grunn ligger ikke bare under tregrensen, men også under skoggrensen.

* *

Molde er en forhistorisk gårdskiping og den hører til den eldste gårdklasse i Bolsøy og i landet i det hele. For dens historie i oldtiden og tidlig i middelalder sakner vi - frasett navn og naturlig beskaffenhet samt storleik - alle kilder. Gården er ikke nevnt i erkebiskop Aslak Bolls jordbok over erkestolens jordgods i Fanne otting. Den finnes første gang nevnt i sølvskattmanntallet av 1520, hvor *Gulbrand på Molle* oppføres med en skatt av 3 lod sølv personlig, samt 1 lod og 1 quintin sølff og 4 mark skatt for jordegods. Dette siste kan tyde på, at Gulbrand har eiet odelsjord i *Molde*.

I erkebiskop Olaf Engelbregtsons jordbok av 1530 er gården oppført blandt "Sancte Ollufz jorder j Rombsdall j Vedøy prestegeld j Ffanestrand jbidem : Molde wiij marc smør." Moldegårds landskyld var større enn 8 merker smør. Det er følgelig nu minst to eiere i gården. Den ene er antagelig foran nevnte Gulbrand, den annen altså erkestolen. Det er mulig at Gulbrand foruten å være odelsmann på Moldegård samtidig var leilending under erkestolen. Gårdens leding (verneskatt) var på 1530 tallet av kongen bortforlenet sammen med

ledingen forøvrig i Romsdals len til fru Ingerd Ottesdatter Gyldenløve (Austråt). Da erkebispen gjorde krav på de samme ydelser oppstod „krigen" mellom disse to stormakter, som nermere er omtalt under Reknes gård. I 1596 er det efter manntallet 10 oppsittere på gården, nemlig Las *på Molde* og Olluf Bottolffsen ibidem. De er begge oppført blandt de leilendinger i Fanne, som har en mindre årsinnkompst enn 4 riksdaler. De har hverken husmenn eller tjenestesvende. Nevnte Las Molde, som efter sagsk.m.t. av samme år nu skrives Lars Molde, eier en flombsaug, hvorpå skåret: „40 thyldther onde och gode". Gårdens oppsittere og deres ømse forhold går fram av de kilder vi gjengir nedenfor :

1603 skattemanntall. Jordeiende bønder: Lasse på Mollde hafuer årlig 8 pund fisch, fierdepartenn Ther aff, ehr ½ daller. Leilendinge bønder: Las Mollde 2 lod søllff. Husmend: Børie Mollde ½ daler, Erich ibidem ½ daler, Jacob smed ibidem ½ daler. Sagskatt: Lauritz på Moldse aff en Flomsaug penge 2 daler saughbord som ther på ehr skåren ehr 65 tølter, Thend tiendepart ther aff ehr 6½ tøllt, derfor Pennghe 3 daler 1 marc. 1604-05 sagefald: 1604 Aff Jacob smed på Mollde, for hannd vden louff och minde haffuer slaget, och afført høe aff Bølsøe hollmer penninge 5 dlr. 1606-07. Karenn Andersdatter på Molde for skiørleffnitt med Kort Guldsmed Penge 4 dlr. 1608-09 Anders på Molde for horsag med Magdeleene på Sireset, pendinge ½ dlr. 1609-10 Børge på Molde for hand tog en kniff fra enn Hollender Bådzmandt, pendinge 3½ dlr. Sagskatt 1609-10 Peder Molle aff en Flomesage Pendinge 2 dr. Bordt skårre på same sage 15 thilltter. Lauritz Molle aff en Flome sage Pendinge 2 daller 90 thillter. Noch Las Molle aff en Flome sage Pendinge 2 daller 60 thilltter. Byrre Molle aff en Flome sage Pendinge 2 dlr 70 thilltter. 1610 skattemanntall Jord Eigenndis Bønnder: Lasse Molle Fisk 2 vogr. 1611 1 daler skattem. : Las Molle 1 dr. Børrie Molle 1 dr. Ødegårdtzmennd och huusmend: Jon Molle ½ dr. Jacob smed ibid ½ dlr. Knud Molle ½ dlr. Drenngge som thienner for fuld løen: Løduig Molle ½ dr. Kuud ibid ½ dr. 1610.- 11 Jordebok. Leding: Molde 1 wett korn 16 tr. smør ibidem 4 tunder korn 6 tr. smør. 1614 jordeiende bønder: Las Molle 2 voger 2 pd fisch. Leilendingsbønder: Las Molle 1 dlr. Børrie ibdm 1 dlr. Huusmenndtt: Halffuar Molle ½ dlr. Drennger som tienner for halff løenn : Fredrich Molle 1 ort. 1617 leilendingsbønder: Børge Molle 1 dlr. Lasse Molle 1 dlr. Drenger for fuld løn: Asgud Molle ½ dlr. Odelsskatt: Lasse Molle 2 voger. Fossleie : Aff Børge Molles Flomsauge: Foesleigependinge 2 dalter. Tiendeboer aff same sauge 5

thøldter, aff Giertrud Molles tuende Flomsauger: Foesleigependinge 4 daller. Tiendeboer aff samme sauge 11 thøldter. 1619-20 leding: Lauridz Moelle korn 1 vett, smør 16 mrk. Børge Moelle kornn 4 thunder. smør 6 march. Tiende: Lauritz Moide 9½ schepr. Børge Molde 6 schepr. 1621 skattemanntall: Drenge for fuld lønn Fredrick Molde ½ dlr. Drenge for halff lønn: Olluff Molde 1 ort, Peder Ib 1 ort. Fossleie : Biørge Moldis Saugh Pendinge 2 dlr. Børge Molde aff en flombquærnn Pendinge ½ daller. Lasse Molde aff en flombquærnn Pendinge ½ dlr. 1621-22 sagefall : Erick Olssønn Molde, for leigmåll mett Ingeborrig Gulbraudzdatter Ibd. gaff Pendinge 10 daller. 1623 Odelsskatt : Giertrud Mollde fisch 10 pund. Knudt Mollde fisch 2 vogr 6 pund. Leilendingsskatt: Lasse Mollde 1 dlr. Knud ibm. 1 dlr. Øddegårdtzmendt och husmennd: Assgudd Mollde ½ dlr. Drengi for fuldt løn: Frederich Ekrim ½ dlr. Drengi for hallff løn: *Thorre Mollde* 1 ortt. 1623 Fossleie og tiendebord: *Byrge* Molldis saug Peng 2 dlr. bord 3 thylter. 1633 Odelsgods : Olluff Mollde 10 pund, Knud ibm. 2 ½ wog 6 m. fisch, Jacob smed på Mollde 1 voeg. Leilendingskatt: Olluff Mollde 4½ ortt, Knud ibm. 3½ ortt. Husmendt: Karll Mollde 1½ IV ort. Drengi som thiener for fuldt lønn: Knud Molde ½ dlr. 1633 Foesleie och tiendbord aff enn huer sauge: Knud Mollis sauge: penng 2 dlr. bord 2 ½ thyltter. Kopskat 1645 Peder Molde og hanns hustru 16 s. Rasmus Molde och hanns hustru 16 *s. Lennsmand* Olle Molde hanns hustrue 1 ort. Trej drenge 1½ ort. Toe thienistepiger 16 s. 1646 odelsgods Knud Molde 2 vog. Ollutf Molde 10 phd. 1646 odelsgods: Ellen Sl. Jacob Smidtz på Molde 1 vog. 1646 leilendingskatt. Husmend och Handtuercksfolck : Olle Pedersøn Molle 1 dlr. Lauredtz Olsøn Molle 1 dlr. Christen Molleness 1 dlr. 1646 Beckesauger: *Olluff* Moldis saug 10 dlr. 1650 5-dalerskatten. Becke sauger, som gandsche *ringe tømmer* och brug ehr till. *Lauge* Nielsen aff Nedre Molle *Saugh* 6 dr. Olluff Moldes *Saugh* 7 dr. 1650 5-dalerskatten. Fuldgårder: Peder Molle 2 vogr 5 dlr. Åsideren bøxler. 1657 kvegskatt. T.hjem lensregnsk. pk. 731 a. Moldegård. Oelle Molde: *Heste* 3, kiør 12, geder 12, fåer 6, 1 ½ dr. 6 s. Rasmus Lub: Kiør 4, geder 4, får 3, 1 ort 19 s. Albrit Molde: Heste 2, kiør 6, geder 4, får 5, suin 1, 3 ort 6 s. Knud Husmand Lub: Kiør 1, 8 s. Hans Oelsen: Geder 1, 2 s. Erick Christensen: Geder 3, får 3, 9 s. Engell: Geder 1, 2 s. Christen Molnes: Heste 1, kiør 4, geder 6, får 5, ½ dr, 9 s. Molde fiere. Giert Dauidsen: Heste 1, kiør 3, 1 p. 8 s. Oelle Oelsen kiør 1, får 1, 9 s. Peder Bottelsen: Kiør 2, geder 1, får 2, 20 s. Christen Ræchnes: Kiør 1, geder 2, får 1, suin 1, 14 s. Niels Bottelsen; Får

3, suin 1, 4 s. Ingeborg Schomagers: Kiør 1, geder 2, 12 s. Erich Søfrensen: Får 1. 1 s, Rasmus Rasmusen: Kiør 1, 8 s. Stor Hans: Suin 1, 1 s. Matis Lausøn: Suin 1, 1 s. Erich Ottesen : Kiør 2, geder 2. 20 s. Hans Rasmusen : Kiør 2, suin 2, 18 s. Oelle Pedersen: Suin 2, 2 s. Maren Jørgensd.: Kiør 1, 8 s. Oelle Knudsen: Suin 2, 2 s. Lars Oelsen: Geder 4, 8 s. Ragnild 4 Kant: Geder 4, 8 s. Kasten Christensen: Kiør 2, suin 1, 17 s. Peder Pedersen : Suin 2, 2 s. Knud Ziser: Suin 2, 2 s. Christen Jensen : Kiør 2, 16 s. Peder Smed: Kiør 1, 8 s. Elling Smed: Kiør 1, suin 1, 9 s. Ingebor Jorsnons : Kiør 2, 16 s. Anders Snecher : Suin 2, 2 s. Poffuell Godsmed: Suin 1, 1 s. Marchus Blirck : Kiør 2, suin 1, 17 s. Lauge Nieisen: Heste 2, kiør 3, suin 3, 1 p. 19 s. Knud Kipper: Suin 1, 1 s. Kiøstel Fulset: Kiør 1, suin 1, 9 s. Johan Veffuer: Suin 1, 1 s. Johan Schomager: Får 2, 2 s. Karen Franses: Geder 4, 8 s. 1661 jordebok Molde. Olle Molde bøxler. Olle Moldess eigen odel. Olle 3 w. 1 quern 6 s. Er pandtsat Ingeborig sal. *Giovis Nondtz.* Albredt 1 phd. 1 quern, 6 s. Oden Aagesen bøxl. Oden Aagesens eigen odel, pandtegodtz. Oden Aages 1 ½ w. 1 quern 6 s. Rasmus ½ w. 1 quern 7 s. 1665 folketelling, skyld 5 v 1 phd. Opsiddere: Oluff 62 år, bruker 3 v., sønner: Knud Olsen 22 år, knegter: Lars Olsen 26 år. Opsiddere: Albert 30 år, bruker 1 phd, tholderen Lauridtz Lassen 31 år, bruker 4 phd, Rasmus 56 år, bruker ½ v, ½ pd. tjenestedrenge: Christen Christensen, tholdschriffuer, 26, Peder Thostensen 24, Christen Yde 13 år, disse 3 tjener tolderen, knegter: Ole Botelsen 26. Rødningsplass opsidder: Christen 66 år. Matr. 1669 Capitain Johan Frederich von Beverlow eier sielff 2 w. 1 pd. Joris Nundtz Arffuinger 18 p., Ouden Aagesens Arffuinger 2 pd. 20 p., leding 5 ½ ort 8 s., tiende aure 3 tdr., småtiende ½ dr. 8 s., 4 querner 1 ort, schatt, bøxler sielff, herunder en saug. Rasmus Persenn til Oudenn Agesens Arfr 1 pd. 10 m. 3½ øre 5 sk., leding ½ ort, tiende aure ½ td. småtiende ½ ort, schatt, Oudens Arffuingr bøxler, noch her under strandsidere och borgere som giffuer leding til Kong. 7 ort. 1701 Folketelling. Opsidder ; Johan f. von Bewerlow 78. stand og vilkår; forige Capitain Molde, nu svag og sengeliggende, tiennistekarle; Iver Larsen 22, Johans Larsen 20, Marin Erik Molde 30.

* *

Leserne vil selv av det ovenfor gjengitte kunne granske gårdens historie i de følgende 60 år. Det viser sig at Las på Molde (han heter også Lars, Lasse og Lauritz) går igjen i mange år. Han er innehaver av gården eller en hovedpart av den, visstnok som eier. De andre personer vi støter på er dels husmenn, hvorav det nevnes 3 i

1603, dels håndverkere som vel nermest hører hjemme i Moide fjære. F. eks. gullsmeden Kort, som ser ut til å ha vært en lettsindig herre. Byrre på Molde var husmann og sikkert sagarbeider ved en av de 3 sagbruk i elven, hvorfor han har vært i samkvem med hollenderne og tatt en kniv, som han må svare for. I 1610 er der 4 sagbruk i elven. Børrie Molie ser ut til å ha steget fra husmann til leilenning i 1611, da han svarer hel dalerskatt. Las Molle vedblir å eie det samme odelsgods, som tidligere, nemlig 2 våger og 2 pund. Gjertrud Molle, som i 1617 eier tvende flomsauger, må være enke efter en tidligere opsidder. Flumbqærnene nevnt i 1621 må begge antas å ligge i Moldeelven. I 1623 er enken Giertrud oppført med 10 pund i odelsgods, mens Knudt Molle eier tilsammen 4 våger odelsgods. Dette blir mere enn hele Moldegårds jordskyld, som bare var 5 våg og 1 pund, mens disse to tilsammen eier 7 våg og 1 pund. Dette kan bety at Giertrud og Knudt foruten å eie hele Moldegård, også eier parter i andre gårder. Las Molle er nu borte, og Giertrud var antagelig hans enke. I 1633 sees Olluf Molde å være eier av 10 pund odelsgods, og rimeligvis er han Giertrud og Las' sønn. Han nevnes også i kopskatten 1645, som lensmann Olle Molde. Her sees også Peder Moldeg: forkortning antakelig for Moldegård. I så fall er dette første gang gårdnavnet Moldegård antydes. Ellers viser det sig nu at håndverkerne begynner å opptre i manntallene nevnt sammen med husmenn. Jacob smed er i 1616 død, og hans enke Ellen er eier av en jordpart på 1 våg. Den kjente borger fra ladeplassen Lauge Nilsen, eier nu en av sagene i Moldeelven. Krøtertallet i 1657 er opptatt felles for gården og de strandsittere som satt på gårdens grunn. Det viser sig at feholdet var meget stort, nernlig 7-8 hester, 36 kjyr og ca. 60 småfe og endel griser. Dette blir dog adskillig mindre enn krøtertallet på Reknes. Se foran. I 1661 sees Øden Aagesen å være eier av 2 våger i garden, mens lensmannen fremdeles eier 3 våger, og Ingeborig sal. Gioris Nondtz har pant i 1 pund - tilsammen blir dette hele gårdens landskyld 5 våger og 1 pund. Folketellingen 1665 viser at lensmannen Oluf Molde var født i 1603 og hadde en sønn Knut. Ladeplassens tolder Lauritz Lassen hadde også et bruk i Molde. Moldenesset nevnes samme år som rødningsplass. Matr. 1669 viser ny eier, nemlig capitain Johan Frederich von Beverlow. Han eier 2 våg og 1 pund og bor på gården. Auden Aagesen er nu død. Hans part - Nordmørsparten - 2 pund og 20 merker er overgått til hans arvinger, som bøxler parten ut til leilenningen Rasmus Persen. Johan Frederich von Beverlow var født i 1623 og lever enda i 1701, „nu svag og sengeliggende", Se ellers om gården 1. bind kap. 21,

Lensmand Olle Molle oppføres som nevnt i matr. 1661 som bruker av „eigen odel“ i Molde gård med 3 vog. Han står også i folketellingen av 1665 som bruker av denne hovedpart av gården som han rimeligvis framleis eier. I matr. 1669 er han derimot forsvunnet, og av gårdens matr.skyld gjøres der rede bare for 3 vog 1 pund og 14 merker. 1 vog 1 pund og 10 m. er således her ikke medtatt. Lensmann Olle Molle var 62 år i 1665. Vi kjenner ikke hans dødsår. Normalt skal han ha levet til henimot 1680/85. Ingen som kan formodes å være hans arving kan sees som eier i gården etter 1665. Hans 3 vog må derfor være gått over til ny slekt. Schneider opplyser i „Molde og Romsdalen“ at *Maritte Jorisdtr.* Non som var gift med Aage Oudensen, 1/3 1692 selger og skjøter 3 vog og 1 pund i Molde til amtmann Iver von Ahnen. Marittes mor Ingeborig sal. Joris Nonds var i 1661 panthaver for 1 pund i gården. Hun er død før 1669 og arvingene eier da 18 merker av dette pund. Maritte som var enke etter Aage Oudensøn har da antakelig også beholdt en del av Oudenparten i Molde, slik at hun ved morens og mannens død satt inne med 1 pund i arveodel. Resten av det hun selger i 1692, altså 3 vog, må være lensmann Olle Molles tidligere odelspart i Molde gård.

Hvorom allting er, Olle Molles ode1 går ut, og dermed er det også slutt med bondeodelen i det hele på Molde gård. Heretter eies og brukes gården utelukkende av „conditionerede“, og gården er kommet ut i jordspekulasjonen i tiden fra 1670 til sist på 17 h. tallet, da den overgår i en slekts eneie igjen. Samtidig med at Capitain von Beverlow eier den ene hovedpart, eier altså amtmann v. Ahnen den annen, tilsammen hele gården 5 vog 1 pund. v. Ahnen blir imidlertid forflyttet som stiftamtmann til Trondhjem, og selger derfor sin part til en *Niels Pedersen Assens* - antakelig en jyde, ved skjøte av 16/5 1702. Denne kan bare ha eiet parten en kort tid. For i oktober 1705 sees tinglest på det Fannotiske ting på ytre Berg skjøte på denne part fra Johan Frederich von Beverlows barn Emerence, Alexander von Beverlow og Aage Nielsen til *Amtmann Hans Hansen Nobel* med 3 vog 1 pund og 6 m. Samtidig tinglyses det også skjøte fra Madame sal. Capitain Johan Fr. Beverlow til amtmann Nobel på resten av gården 1 vog 2 pund 18 m. Capitainen døde i 1703. Om amtmann Nobel henvises til bind I s. 336 ff. Det var i hans eiertid og under hans ettermann og svigersønn amtmann Erich Must at de store prosesser om grensene mot Reknes foregikk. Se herom under Reknes og bind I s. 337. Amtmann Nobel var en innflyttet danske, fra Skåne, og ble en stormann ikke bare som amtmann i Romsdals amt, men i Norge

i det hele. Han var på samme tid Cammerråd, Justisråd og etatsråd. Han var også meget formuende og tok sig sterkt av Molde gård Han bygget den senere hovedbygning som ennu står, og fornyet i det hele gårdens hus, anla urtehauge og forbedret jorddriften. Om tilhøva på Molde gård under amtmann Nobel har Schneider i sitt verk Molde og Romsdalen s. 50 ff. en fyldig framstilling hvortil henvises. Se også ,,Romsdals Amt - Møre og Romsdal Fylke under kommunalt Folkestyre“ s. 584. Nobel ble ikke lenge på Molde. Han ble utnevnt til medlem av Slotsloven (d. v. s. Norges daværende regjeringskommisjon og Høiesterett. Senere ble han også formann i den store Rigsmatrikuleringskommisjon som skulde revidere matrikulverket, og fikk derved den største betydning for alle tiders gårdshistorie i vårt land. Nobel var også stor eier av jordgods i distriktet ellers. Dette gods hadde han delvis pantsatt til presten Knud Mann i Borgund, som senere overtok eiendommene. Blandt disse var det såkalte Hustad Krongods. På tilskynding av Nobel, som også selv ga jordgods til formålet, ga presten Mann hele sin formue, Hustadgodset innbefattet, til en stiftelse ,,Reknes Hospital for Spedalske og Radesyge” og grunnla derved i 1714 det som senere er kjent som Reknes Hospital. Ved Nobels flytning tilbake til Danmark i 1710 overtok hans svigersønn *Erich Must* både amtmannsembedet og Molde gård. Han var g. m. Marthe Margarethe Nobel. Om Must som eier av gården og som personlighet og embedsmann, må vi henvise til de foran nevnte verker av Schneider og nærværende forfatter.

Matrikel 1723. *No. 5 Moldegaard.* 1 opsidder. Proprietær: Amtmand Must ejer og bøxler. Huusmandz Pladser: Huusmand forklaris udj sluttningen af ottingen. Skoug og Sætter: Skoug noget lidet til Saugtømmer og huuszbehov. 1 Sætter en fierding fra Gården. Quern og Fiskerier: 2 quærner for 64 s., intet fiskerie uden af Havet. Situation og Beleilighed: Temmelig Fægang, Gården ligger i sollien, 4 miile fra Havet, ringe jordart, temmelig vis til korn, mådelig til eng, letvunden, ingen lejlighed til radning. Sæd: 4 tdr. biug, 14 tdr. hafre. Høeavling: 90 læss høe. Heste og creature : 3 hester, 16 kiør, 4 ungnød, 24 småe fæe. Taxt efter gammel Matricull: 5½ vog med grundene. En flom saug hvis Damstaach ligger på gårdens Grund, Gården frie for tiende efter Kongl. Resolution. Taxeris for 48 s. s. 51 : Effterschrefne Huusmend svarer Grundtleje til Moldegård. Lars Grønnes, Ole Erichsen, Mathias Pedersen, Christian Guldbrandsen, Casten Andersen, fattig og gammel, Ole Findsen, postbonde, Christen Pedersen tilsiuns Mand, Grete Lars Estensens en fattig huusarm Encke, Ole Pe-

dersen, Jens Hansen, Gunder Olsen, Joen Olsen, Hermand Siversen, Synrev Clemmetzdatter, fattig betlere, Otte Olsen, en fattig betlere, Marit Ottisdatter, en fattig Encke, Inger Peder Mortensens en fattig Encke, Mogens Olsen, Povel Henriksen Find en Krøbling og fattig, Rasmus Olsen postbonde, Christen Olsen gl. og fattig, Ole Rubertsen, Anders på Røjsen en Krøbling og fattig, Knud Aslachsen postbonde, Christen Larsen Grønmes, Peder Hansen postbonde, Madz Madsen Find skydsskaffer, Niels Andersen phelf fattig og svag, Ole Knudsen Gam. melsetter, Rasmus Ejnersen gl. fattig og svag mand, Mads Knudsen, Christopher Johansen gl. fattig og svag, Ehwald Erichsen gl. fattig, Knud Olsen Molde, Hans Pedersen, Joen Iversen Forqvam, Knud Erichsen Lien.

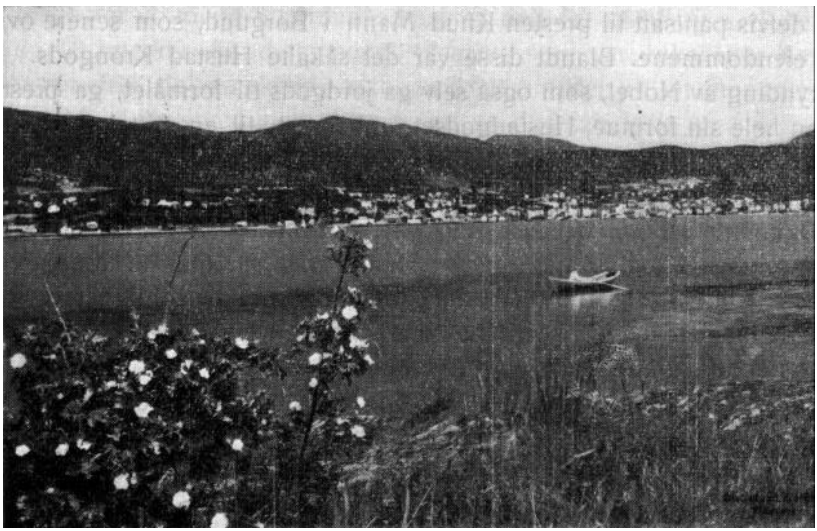

Molde m/ Moldedalen og Moldeheia sett fra Hjertøya.

Også Must lå i prosesser i tiden 1723/24 om gårdens eiendom. Amtmann Must døde allerede i 1729 ; han omkom på Storfjorden. Hans bo var fallitt, men hans datter var gift med cancelliråd godseier Hans Holst, som var rik. Enkefru Marthe Margrethe Must må antakelig ha løst Moldegård ut av konkursboet. Hun sitter med eiendommen helt til 1744 da hun skjøter den til svigersønnen for 1400 rdlr. Matr. skylden oppgis i dette skjøte som er tinglyst 25/1 1745 til 5 vog 1 pund 12 m. Dette er et halvt pund mer enn gårdens skyld noen gang for har vært. Helt siden amtmann Nobels tid sees det med mellemrum tinglest erklæringer hvorved Moldeholmene fredlyses for ferdsel og åvirke

Dette tyder på at det har foregått inngrep derborte av uvedkommende i skogen, eggværene o. l. Moldekjøpmannen Søren Fietzens lar i 1763 tinglese et skjerp på kalkstein på Moldeholmene, som han har tatt mutingsbrev på hos Bergamtet i 1763. I matr. av dette står cancelliråd Holst ennu som eier for 5 vog 1 pund 12 m. i Moldegård. „Herunder en flomsaug står på Odels grund og 2de Quernehuuse med 6 Querner." Holst selger Moldegård med foran oppgitt skyld til *Lieutenant Hans Müller* ved skjøte 27/10 1766. En tid før hadde Cancelliråden søkt og fått kongelig privilegium på skur av 1500 bord årlig på Moldegård saug. Privilegiebrevet er utstedt på Fredriksberg slott Kbhvn. Lieutnant Müller døde samme år som han fikk skjøte på gården. Blant hans husmenn var *Niels Pierson* som satt med feste på Hjertøya. Det var denne mann som bygget den senere Høstmarkgård i Molde som brente 29/4 1940 under angrepet på byen. Samme Pierson var en tid også leier av en parsell av Bjørset „Myren kaldet", antakelig det senere Cicilienfryd. - Ved Lieutnant Müllers død kom Moldegård under auksjon og fhv. proviantskriver ved Roros verk *Abraham Schelderup* kjøpte gården og betalte den etter tradisjonen kontant mot skjøte i 1767. Han opprettholder skikken med å fredlyse øyer og holmer (1768) samt „Skove og marker". Schelderup var gift med Karen Brems og var barnløs. Hans adoptiv- og brordatter Elen Maria Schelderup var gift først med Løitnant Bie, og siden samme år som Schelderup døde, 1788, med *Hans Thiis Møller,* en sønn av den sønderjydske kjøpmann og proprietær Peter N. Møller, som var innvandret hit til bygden i 1750 tallet. Peter Møller var allerede fra først av en rik og ansett mann. Han opptrer som kjøper av jordgods i stor stil, dels gårder og gårdparter enkeltvis, dels ved samlede salg som i Cammerråd Alsings bo. Han tituleres „Seigneur" og ser i det hele ut til å ha vært en mann av innflytelse.

Den 6. juni 1789 fikk *Hans Thiis Møller* (den første) skjøte på Moldegård fra sin svigermor enkefru Elen Maria Schelderup. Han er således den første Møller *på Moldegård* - grunnleggeren av den nye odelsrekke som varer framleis med en *Hans Thiis Møller* (den tredje Hans Thiis) som innehaver av gården. Ettens stamfar i Romsdal og Molde er dog *Seigneur Peter Møller;* men han eiet altså ikke Moldegård blant sine mange gårder ellers også i Bolsøy prestegjeld. (Hovdenakken, Tollåsen, Draget, Røbekk og flere bruk i Kleive m. m.*) Forøvrig hører såvel Møllernes som de tidligere Moldegårdseieres nær-

*) Se nærmere serlig under Kleive sogns gårder.

mere personalhistorie og deres virksomhet inuen Molde by under byens historie. De fleste av dem og serlig Møllerne drev ved siden av gården, store og omfattende forretninger i handel og eksport, skibsverft skibsrederi, industriell virksomhet i Molde. Moldegårddynastiets grunnlegger Hans Thiis Møller (I) var kanskje i så måte en av de mest betydelige. Han døde imidlertid i forholdsvis ung alder allerede i 1811 (f. 1761). Hans eldste sønn *Peter Ricardus Møller* som da bare var 19 år gammel overtok nu Moldegård. For vårt slektledd er det eiendommelig å lese hos Schneider s. 126 at P. R. Møller som da oppholdt sig i Kjøbenhavn for sin utdannings skyld, under byens bombardemang i 1807 søkte ly i kjelleren. Foruten Moldegård fallt på skiftet også Bjørset og endel andre gårder på Peter Ricardus. Han ble gift med Ingeborg Antonette Øwre, (såvidt vi forstår Schneider 17/10 1811.) Av folketellingen i 1801 finnes under Molde gård bare følgende: Moldegjerdet. No. 171. 185. Fam. Catarina sal. Larssen, 54, Enke af 1. Ægteskab, nyder Pension 40 rdlr. Elsebe Johanna Schielderup, 58, logerende, ugift, nyder 50 rd. årlig Pension. Anne Jacobsdtr. 27, ugift. Knud Larsen, 28, ugift, Tieneste Folk. No. 172. 186 Fam. Sivert Hanssen, 52, Huusmand, Giertrue Olsdtr., 43, hans Kone, i 1. Ægteskab. Martha Sivertsdtr., 10, Ole Sivertsen, 6, deres Børn. No. 173. 187. Fam. Ole Tronsen, 34, huusmand, i 1. Ægteskab, Berethe Jonsdtr., 59, hans Kone, i 2. Ægteskab, Marithe Olsdtr., 32, hendes Datter, ugift, spinder. Ole Andersen, 7, Anne Knudsdtr., 2, Marithes uægte Børn. Moldegård sees ikke i denne prot. heller. Derimot Moldenesset. No. 165. 179. Familie. Jver Alvsen, 57, enkemand efter 1. Ægteskab, snedker. Ingebrigt Iversen, 26, matros, hans Søn, ugift. Ingeborg Christensdtr., 48, ugift, logerende, spinder. No. 166. 180. Familie. Jon Jonsen, 37, Tømmermand, Giertrue Knudsdtr., 41, i 1. Ægteskab. Johan Jonsen, 9, Knud Jonsen, 5, deres Børn. No. 167. 181 Fam. Jver Biørnsen, 44, Huusmand, Brynnille Erichsdtr. 53, i 1. Ægteskab. Biørn Jversen, 11, Elen Jversdtr., 15, deres Børn. No. 168. 162. Fam. Peder Knudsen, 55, Huusmand, Anne Olsdtr. 43, i 1. Ægteskab. Ole Pedersen, 11, Berethe Pedersdtr., 3, deres Børn. No. 169. 183 Fam. Ole Olsen, 40, givt 1. Gang, Huusmand, Martha Andersdtr., givt 2. Gang, 48, hans Kone, Maria Olsdtr. 7, deres dtr. No. 170. 184: Fam. John Johnsen, 52, Huusmand, Berethe Nielsdtr., 45, hans Kone, 1. Ægteskab. Niels Jonsen, 8, deres Søn. I matrikulen av 1838 er oppført: Matr.nr. 5 Løbe nr. 11 *Moldegård* eier *Consul* (P. R.) *Møller* skyld 1 vog 1 pund 3 merker (ny 2 daler 2 ort 12 skilling). Denne sterke nedgang i skylden kommer av at storparten

av gårdens dyrkede jord nu er utgått av Bolsøy herreds matrikul og som kjøpstadgrunn også av riksmatrikulen.

Både i matrikulen av 1838 og etter skyldleggingen av 1866 viser Moldegård bare et bruk og en eier samt en skyld av 2 Daler 2 Ort 12 Skill. Eier i 1838 Consul (Peter Ricardus) Møller, i 1866 H. Thiis Møller. I sistnevnte kilde anmerkes: Dyrket Jord 55 Mål Ager 206 Mål Eng foruten nat. eng til 68½ Læs Hø. Avler 5 Tdr. Rug 18 Tdr Byg 96 Tdr Havre 280 Tdr Potet. 456 Læs Hø. „Foruden Græsning til den anførte besetning: 3 Hester 62 Kjør 20 Får, haves også græsning til 25 Kjør som vinterfødes på den Deel av Gården som hører til beskrevne Brug, men som sorterer under Byen Molde. „Skoven avgiver Tømmer tilsalgs for 20 Sped. årlig. Under gården hører 18 Pladsbrug som indbefattes under anførte Beskrivelse."

I folketellingen 1865 oppføres under Moldegård i Bolsøy : Moldegård lno. 11. I. Jakobsen, Husmd. m. Jord, 59, f. i Grib, Hedevig Jakobsen, dennes Kone, 63, f. i Molde, J. Jakobsen, yngre, Losjerende 25, Handelsborg: Konrad Jakobsen, Losjerende styrmand, 30, begge f. i Molde, Berret Herje, Tjenestepige, 22, f. i Veø. Dyr: 3 stort kveg, 1 svin. Sed: ¼ td byg, 3 td poteter. L. E. Olsen, husmd. m. jord, 54, f. i Volden, Beret Jonsdtr., hans Kone, 55, f. i Veø. Dyr: 2 stort kveg. Sed: 1/8 td byg, ¾ td poteter. Jørgen Eriksen, husmd. m. jord, 51, f. i Bud, Ane Endresdtr., hans Kone, 38, f. i Agerø. Dyr: 2 hester, 4 kveg, 1 svin. Sed: ¼ td byg, 1 td. potet. Ane Johnsdtr., enke med jord, 53, f. i Agerø, Knud Andreassen, fostersønn, 5, f. i Bolsø, Johan Larsen, losjerende Bødker, enkemand, 53, f. i Flekkefjord, Lava Larsdtr., hans Husholderske, 20, f. i Bod. Dyr: 1 kveg, 2 får. Sed: 1/8 td byg, ¼ td havre, 1 td poteter. Niels lversen, husmd. m. jord, 40, f. i Grytten, Kristianna Pålsdtr., hans Kone, 40, f. i Norddal, Ingeborg Nielsdtr., 3, datter, f. i Bolsø. Dyr: 3 kveg, 2 får. Sed: 1/8 td byg, ½ havre, 1 td poteter. Knud Johnssen, husmd. m. jord, 43, f. i Lom, Marit Johansdtr, hans Kone, 43, f. i Lom, John Kristensen, deres Søn, 20, Marie Kristensdtr., 11, Randi Knudsdtr., 8, deres Døtre, Karoles Kristensen, deres Søn, 3, alle f. i Bolsø. Dyr: 1 kveg, 2 får, Sed: 1/8 td byg, 1½ td poteter. Knud Knudsen, husmand m. jord. 37, f. i Bolsø, Ranghild Kristoffersdtr., hans Kone, 38, f. i Agerø, Ole Knudsen, deres Søn, 9, f. i Agerø, Knud Knudsen, 3, Olaf Knudsen, 3, Johan Knudsen, 1, deres Sønner, f. i Bolsø, Marie Knudsdtr., deres dtr., 1 år, f. i Bolsø. Dyr: 1 kveg, 3 får. Sed: 1/8 td rug, 1¾ td havre, 3 td potet. Søren Sørensen, husmand m. jord, 38, Margrete Olsdtr., dennes Kone, 40, Knud Sørensen, 5, Ole Sørensen, 4, deres

Sønner, alle f. i Bolsø. Dyr: 6 får. Sed: 1½ t poteter. Andreas Nerhagen, husmand m. Jord, enkemand, 50, Karn Olsdtr., husholderske ugift, 50, begge f. i Bolsø. Dyr: 2 kveg, 4 får. Sed: ¼, td byg, 1/8 td havre, 1 td poteter.

* * *

Det er opplyst foran at det var 18 plassbrukere under Moldegård i 1866. Hvem disse var sees av folketellingen av 1865. De fleste var ekte husmenn, d. v. s. husmenn med jord og hus på plassen og med arbeidsplikt hos husbonden eller på hovedbruket. Av folketellingen 1801 sees oppført 6 husmeun under gården. Det synes derimot ikke å ha vært så mange „støkkeleiere" under Moldegård som under Reknes, hvad det nu kunde komme av.

Ved ommatrikuleringen i 1838 ble den del av Reknes og Moldegårds jord- og herlighetsverdi som lå innenfor Molde bys grenser avfellt i matrikulen for Bolsøy. (Riksmatrikulen for landets jordbruk). Gårdenes matrikulskyld gikk derved ned, for Reknes vedk. fra 4 voger til 2 voger, og for Moldegårds vedk. fra 5 voger 1 pund og 12 merker til 1 vog 1 pund 6 marker - altså til ca. en fjerdepart av hvad den samlede skyld var før. Dette betyr at det serlig var gårdenes korn- og kulturjord som ble liggende innen byen, og derfor gikk ut av jordbruksmatrikulen, hvilket atter viser hvilken uforholdsmessig vekt kornjorden ble tillagt ved skyldsetting i eldre tid, samt hvor ringe verdi lett dyrkbar myr og annen „bømark" ble tillagt når den ikke umiddelbart var skikket til kornjord eller „matjord", Bygrensen er den samme i 1907 - ved matrikulutgaven da - og i 1866 (ved omskyldleggingen av alle jordbruk i riket) som i 1838. Men på grunn av at oppfatningen av vurderingsgrunnlaget, serlig overfor myr o. l. som dyrkningsjord, samt skoggrunnens økede verdi som skyldbetingede faktorer, gikk matrikulskylden for de to gårder atter opp i 1866. I 1915 gikk nye betydelige arealer av gårdenes innmark under byen, og ny avfelling i matr.skylden måtte foretas både derved at hovedbrukenes skyld ble nedsatt, og ved at den parsellskyld som lå på de hustomter m. v. som nu kom under byen ble strøket i Bolsøy matrikul.

En av Moldegårds største herligheter er de såkallte „*Moldeholmene*", etter matr. av 1907 Moldeholmenes statsskog. Hermed menes den lange rekke, tildels ganske betydelige øyer, holmer og skjær som danner Moldefjordens (Fannefjordens) søre bredd på dens vestligste strekning av ca. 5 km. Øyene er reknet fra vest Hjertøya, hvor jordbruk har vært drevet av plassbrukere ihvertfall fra 17 h. tallet, er den største. Langs denne på nordsiden ligger en rekke holmer og skjær som strek-

ker sig oppover fjorden til henimot midtfjords, og som i øst avsluttes med *Moldeholmen* med en rekke skjær i nærheten. Østenfor *Hjertøya* kommer *Aurikkelholmen, Brentholmen* og så den nest største øy *Seterøya* i n., med den noe smalere, men lange Gåsøya i s. Alle øyer og enkelte av holmene er skogvokst, vesentlig furu, som under statens skogvesens forvaltning var kommet sig godt og viser tommerfør fin skog.

I matrikulutgaven av 1907 oppføres: G.nr. 25 br.nr. 1 Moldegård skyld m. 14,18, eier Ulrich Wibye Møller. Br.nr. 2 Heim skyld m. 0,52, eier Emma Løvseth. Br.nr. 3 Vonheim skyld m. 105, eier Johan Hol. Br.nr. 4 Vangen skyld m. 0,41, eier Andreas Knudsen Solomdalsgjerdet. Br.nr. 5 skyld m. 0,35 Løkken, eier Ole Holsløkken. Br. nr. 6 Syltemarken skyld 0,01, eier Molde kommune (skoletomten). Br. nr, 7 Fagerli skyld m. 0,64, eier Sigv. Lund. Br.nr. 8 Fredsborg skyld m. 0,03, eier Ole O. Sylte. Br.nr. 9 Midtlid skyld m. 0,30, eier Andreas Hansen (Mauseth). Br.nr. 10 Furulund skyld m. 0,17, eier H, C. Johansen. Br.nr. 11 Moldeholmenes statsskog skyld m, 1,75. Br.nr. 12 Kveldro skyld m. 0,75, eier Halvor Bergset. Br.nr. 13 Lund skyld m. 0,56, eier Olaus Nås. Br.nr. 14 Skogly skyld m. 0,29, eier Ole Olsen (Moldegård). - Bruk og eiere:

Moldegård, gnr. 25, bnr. 1, skyld mark 9,34. Hjemmelsdokument til Hans Thiis Møller, dat. 1. tgl. 1/12 1852, Ulrich Wibye Møller 6/11 1893, Hans T. N. Møller 28. mars 1927.

Grosserer Ulrich Møller.

Ulrich (Wibye) Møller var født på Moldegård 27/2 1853, sønn av Hans Thiis Møller og h. Ulriche Wibye. Han var elev av Molde lærd- og realskole, og utdannet sig siden til forretningsmann hjemme og i utlandet (England og Spania). Sammen med sin eldre bror Claus Møller grunnla han firmaet Møller & Co. i Barcelona, som ble avviklet i 1885 da M. vendte hjem og overtok Moldegård, som han siden innehadde til sin død i 1926. Han var en dyktig og interessert gårdbruker. Hans store forretningsinteresser knyttet ham imidlertid mærmest til Molde, hvor han gjennem hele sitt liv inntok en framskutt plass. G. m. Betty Floer. d. av kjøpmann i Finnmark I. Floer.

Hans Thiis (Nagel) Møller (III) er født på Moldegård som eldste sønn av forannevnte Ulrich M. og h. Etter avsluttet skole og forret-

ningsutdannelse gikk han inn i firmaet Ulrich Møller, som han senere overtok. Ved farens død overgikk Moldegård til ham ved hjemmelsbrev fra Ulrich Møller og hustrus arvinger tl 28/3 1928. Han er g. m. Ingrid Haugen, f. 1898, d. a. grosserer Aalborg Haugen. De har sønnene *Hans Thiis Nagel*, f. *29/2* 1924, *Ulf* f. *16/2 1926 og Petter* f. 8/5 1931. Hans Møller har tatt sig sterkt av gårdsbruket, og tiltross for at jordveien etterhånden er redusert ved bebyggelsens framtrengen på alle kanter over gårdens område i og utenfor bygrensen, er Moldegård den dag i dag et av de største jordbruk i herredet.

Vonheim, bnr. 3, skyld m. 0,86. Johan K. Hol 15/2 1902 Lars Iversen Ho1 15/3 1929. Anna Hol 15/6 1931.

Johan K. Hol var født på Hol i Fræna ca. 1875, og grunnla Vonheim som det første selvstendige jordbruk utgått av Moldegård. Han var i sin ungdom en tur i Amerika, og tok fatt på gårdsbruket med store evner og krefter. De hårde tider for jordbruket etter f. verdenskrig tvang ham atter til Amerika for å skaffe penger til det store løeanlegget han da var ferdig med. Men nu sviktet helsa, og han vendte hjem syk. Han døde 1929. G. m. Anna Larsdtr. Sande, som nu sitter med bruket.

Vangen, bnr. 4, skyld m. 0,30. Andreas Knutsen Solemdalsgjerdet 16/3 1903. Sønn Peder A. Vangen 19/4 1938.

Løkken, bnr. 5, skyld m. 0,35. Ole Olsen Holsløkken 20/12 1902. Jakob Martinsen 19/7 1909. Johannes Soma 6/5 1914. Ingebrigt Britanus Berntsen 27/4 1916. Britanus Berntsen og hustru Bertes barn 7/1 1922.

Fagerli, bnr. 7. Ole Beck 7/8 1903. Sigv. Lund 1/6 1904. Martin Aalmo 7/9 1608. Johannes Dale 15/5 1914.

Fredsberg, bnr. 8. Ole O. Sylte 16/10 1903.

Midtlid, bnr. 9, skyld m. 0,26. Andreas Hansen 2/5 1904. Alfred Johnsen 8/9 1937.

Furulund, bnr. 10. O. H. Kosberg 17/6 1904. H. C. Johansen 20/10 1905. Iver K. Hjelset 19/10 1909.

Moldeholmenes Statsskog, bnr. 11, skyld m. 1,75. Skjøte til den norske stat, dat. 30/11, tgl. 2/12 1903. 1939 overgått til Molde komm.

Kveldro, bnr. 12, skyld m. 0,68. S. Pettersson 1/10 1904. Halvor Bergset 1/10 1906. Johan O. Molnes 25/5 1911. Peder Hansen 15/7 1918. Romsdals Uldvarefabrik A/S 23/4 1919; Ingebrigt Melsæter 21/4 1920. Iver E. Lyngvær 26/1 1923. Peder Ellefsen Flem, 1/9 1936.

Lund, bnr. 13, skyld m. 0,25. Olaus O. Naas 19/12 1904. Enken Kristianna Naas.

Skogly, bnr. 14. Ole Olsen Moldegård 20/1 1905. Ole R. Heltne 8/8 1908. Richard Skogly, dat. 1/4 1933.

Sollid, nä Fagerheim, bnr. 15, skyld m. 0,48. S. Gjertvik 3/5 1909.

Stein, bnr. 16. L. Nøsen 24/10 1908.

Molde Elektrisitetsverk, bnr. 17, skyld m. 0,45. Molde kommune 2/10 1909.

Fossem, bnr. 18. Samuel Næss 7/12 1913, Oluf Bergset 1/3 1916. Rauma Saftpresseri 1/7 1918. Hans G. Brude 21/4 1923. Paul Paulsen Rømme 2/11 1929.

Solvoll, bnr. 19. Anders K. Hjelset 22/8 1913.

Andregård, bnr. 20. Matias K. Hjelset 22/8 1913. Datteren Mathilde Hjelset 2/2 1923.

Blommington, bnr. 21 Anton P. Evensen 23/4 1914. Gabriel Julset 1/3 1916. P. Aunan 1/9 1917. Nu Marta Aunan.

Sagatun, bnr. 22. Svend Magnus Erlandsen 17/12 1915. Anna Oluffa Erlandsen 1/12 1932.

Askehaug, bnr. 23. Carl Hamre 3/7 1916. Jensine Hansen Årømo 11/6 1918. Olaf Linder 14/12 1920. H. Pettersens arvinger 1/4 1930. O. L. Horsgård 2/3 1931.

Stenhjem, bnr. 24. Knut Sørensen Moldegård 15/9 1916. Petra og Severin Elgenes's barn 15/5 1918.

Urby, bnr. 25. Albert Uren 6/11 1916. Lars Vik 1/11 1919. Edv. Brudevold 19/12 1917. Peder P. Bergsbakken 1/2 1919. Ingvald Kvernberg 4/12 1923. Anna Indbjør 1/2 1930.

Veiberg, bnr. 26. Johan G. Langnes 17/8 1916. Olaf Mathiassen 16/10 1917. Otto L. Aashagen 15/11 1917. Ole R. Skogly 15/3 1919.

Solhaug, bnr. 27. P. E. Tomren 1/2 1917. Lars I. Lervik 1/7 1921. Ivar Staurset 15/2 1928.

Epletun, bnr. 28. Hans Hamre 26/6 1917.

Fredly, bnr. 29. Harald Storvik 1/6 1917. Hans Hamre 1/7 1918. Oluf Bergset 15/7 1918. Ingebrigt Bergset 15/10 1927.

Bakketun, bnr. 30. Carl Hamre 26/6 1917. Peder Gurholt 2/12 1918. Ingemann Bugge 10/6 1919.

Sponheim, bnr. 31. Paul Sponheim 1/8 1917. Fru Kari Sponheim dat. 11/8 1937.

Bergflott, bnr. 32. Einar J. Moe 24/4 1918.

Sommerro, bnr. 33. Ludvig Sættem 1/5 1918. Ludv. Sættem og hustrus barn 15/4 1929.

Vollen, bnr. 34. Carl Hamre 11/6 1918. Gunnar Solli 15/3 1926.

Kongsli, bnr. 35. Edv. Brudevold 15/7 1918. Fru Inga Sylte

18/12 1925. 15/3 1930 eiendommen utlagt Inga og P. M. Syltes **barn.**

Furuheim, bnr. 36. Edv. Brudevotd 15/7 1918. Ole S. Vik 7/1 1926. Lars Vik 17/9 1938.

Bjerketund, bnr. 37. Olav Ødegård 7/1 1919. Leonard Nyvold 21/4 1938.

Fredheim, bnr. 38. Fredrik Pedersen 1/8 1918. Harald Østby 15/3 1919. J. Ferdinand Dahl 30/9 1920.

Furuhaug, bnr. 39. Hans Hamre 2/11 1918. Torvald Farstad 3/4 1929.

Høitun, bnr. 40. Johan Molnes 22/8 1918. F. C. Rønning 15/9 1923. Marie Lyngvær 15/9 1923. Eilert Jakobsen 2/12 1929. I h. t. 1/9 1934 Inger Anna Bergsbak. Ole Bergsbak 13/2 1936.

Fagerslet, bnr. 41. Fredrik Pedersen 7/1 1919.

Romsdals Uldvarefabrik, bnr. 42. A/S Romsdals Uldvarefabrik, dat. 7. tgl. 20/8 1919. Auksjonsskjørte til Theodor Berg, dat. 30/5, tgl. 1/6 1931. Romsdats Uldvarefabrik A/S, dat. og tgt. 1/7 1931.

Solbakkem bnr. 43. Knut Helland 29/5 1920. Molde og Romsdals Sparebank 1/3 1930. S. Salvesen 1/3 1930.

Skogholt bnr. 44. Carl Hamre 15/1 1934.

Nyheim, bnr. 45. Hjalmar Jakobsen 1/6 1921.

Liholt, bnr. 46. Olaf S. Malme 27/6 1924. Anton H. Hol 1/8 1928.

Elverhøi, bnr. 47. Inga Røsgård, dat. 9/8 1924.

Fannetun, bnr. 48. Kolbein Gule 1/7 1927.

Malmborg, bnr. 50. Eier Olaf S. Malme.

Dynamitten, bnr. 52. Nitroglycerinkompaniet 1/8 1929.

Rud, bnr. 53. Nerbø Kolonial 2/12 1929. Skjøte til Erling Outzen 1/3 1934. Peter Hofset 4/5 1938.

Sothagen, bnr. 51. Serianna A. Ødegård (Brendehaug) 15/6 1931.

Sørtun, bnr. 55. Som bnr. 31.

Nordtun, bnr. 56. Som foregående.

Skogen, bnr. 57. Fru Astrid Schistad 15/9 1932.

Heimstad, bnr. 58. Elise Øverås 1/11 1932.

Bjørnstad, bnr. 59. Anne Grebbestad til 1/11 1932.

Granly, bnr. 60. M. Holst 1/6 1932.

Bakkeheim, bnr. 61. Helene Marie Bergsbak 15/6 1932.

Bergheim, bnr. 62. Eilert Mauset 1/8 1932.

Nystua, bnr. 63. Anne Aakvik 1/3 1933. Edvard Aakvik t/9 1936.

Granstua, bnr. 64. August L. Ødegård 15/2 1933.

Steinberget, bnr. 65. Erling Wold 15/2 1933. Fru Nancy Johanne Wold 24/2 1936.
Solhagen, bnr. 66, Som bnr. 54.
Borgheim, bnr. 67. Johan Viken 1/9 1933.
Peisestua, bnr. 68. Sigurd Saxlund 1/3 1934. Skjøte til fru Astaug Helseth 2/12 1938.
Solhaug, bnr. 69. Halfdan Hansen 15/3 1934.
Vestheim, bnr. 70. Erling Jensen 3/4 1934.
Austheim, bnr. 71. Ingvald Bergsbak 3/4 1934.
Sotstad, bnr. 72. Johan Vestre 1/5 1935.
Elitun, bnr. 73. Eli Dahl 2/3 1936.
Bakkehuset, bnr. 74. Kristian Sættem 18/1 1936.
Bestebo, bnr. 75. Anna Husby 3/3 1916.
Tronja, bnr. 76. Fredrik Røsberg 15/6 1936.
Telja, bnr. 77. Albert Gaupset 24/2 1937.
Aabo, bnr. 78. Trond Malo 20/6 1937.
Bergheim, bnr. 79. Eilert Mauset 27/6 1936.
Fjordgløtt, bnr. 80. Martin A. Mauset 11/7 1936.
Midtheim, bnr. 81. Erling Dahlager Mauset 28/5 1938.
Uthaug, bnr. 82. Harald Brudeset 23/5 1938.
Svendstuen, bnr. 83. Svend Magnus Erlandsen 27/10 1938.
Myrvang, bnr. 84. H. T. N. Møller.

Til Moldegård hører Moldevassdragets nedre løp med en begrenset reguleringsrett i et av vassdragets bassenger, Moldevatn. Om vassdraget ellers se bind I. side 31. Moldeelven dannes av tre hovedtilløp: Den egentlige Moldeelv fra Moldevatn som det mittre, avløpet fra Bårdsdalsvatn på Tussens nordside, gjennem Bergsvatn og Øverlandsvatn til Fjellbrua som det østre, og avløpet fra de tre Audunstjern likeledes til aamotet ved Fjellbrua som det vestre. Moldevatn, Øverlandsvatn, Bergsvatn og Bårsdalsvatn ligger på de østenfor Moldegård liggende gårdes grunn. (Fuglset, Øverland, Berg og Fanbosta (Lergrovik), mens Audunstjernene ligger på Moldegård, Reknes og Bjørsets grunn. Tilsammen har disse vatn en betydetig inndemningskapasitet, og da elvens samlede nedre løp har et nyttbart falt på ca. 130 meter er vassdraget av stor industriell verdi. Endel av fallet og reguleringsretten eies nu av Molde kommune siden 1908/09 og nyttes til drift av Molde Kommunale Kraftverk, samt til byens vannforsyning. Fallets nedre del fra ca. 100 m o. h. og ned til fjorden er unyttet, frasett at Romsdats

Hans Thiis Møller (II).

Hans Thiis (Nagel) Møller (III)

Uldvarefabrik har rett til driftvatn og fall på en mindre strekning. Som det går fram av de foran inntatte skattemanntall har vassdraget også i tidligere tid spillet en vesenttig rolle i gårdens og serlig Moldes næringsliv med de mange sagbruk og kvernbruk, guanomølle etc, som har vært drevet med kraft fra elven. Men denne kraft er ennu ikke på langt nær utnyttet i den grad som den burde være, hensett til dens sentrale beliggenhet.*)

*) Se om Moldegård og eiere Schneider: Molde og Romsdalen.

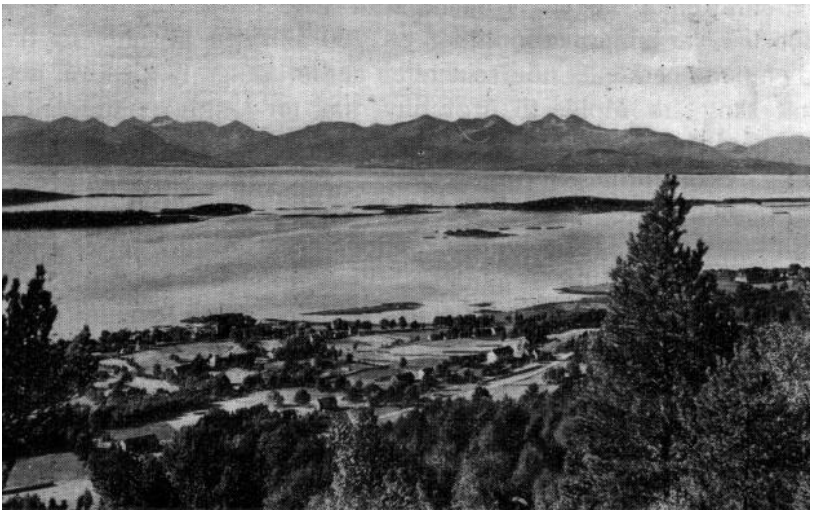

Fra Fuglset mot Moldefjorden og Vestnesfjellene.

Fuglset, gård no. 26.

Gården ligger øsfenfor Moldegård på nordsiden av Fannefjorden og grenser i syd til denne, i øst til gården Øverland etter klare bytmerker fra fjøre til fjell (Såta), mot nord til Frænbytet, og mot vest til Moldegård etter gamle merker. Fjell- eller lifoten drar seg her noe tilbake, og en stor det av gårdens bømark ligger på en gammel strandterrasse i ca. 50/60 m o. h. Den dyrkbare vidd er derfor etter måten stor og ligger i sydhelling, I utmarken er furuskogen framherskende, og strekker seg i gårdens vestligste område fra Langmyra helt ned til den lågeste strandflaten. Utmarksområdet er sterkt kupert, men lavtliggende. Saxtig i selve Fugtsettia og i nakkene over denne er det god vokster på furuskogen. Bak nakkene omfatter gården dalføret fra Øverlandsteppinga til Moldegårdsbytet, og i Moldedaten er hele området fra et stykke ovenfor Skytterhuset til og forbi Moldevatnet gårdens eiendom. Likeså Refsdalen med Refsdalsbotn, og østenfor Moldevatnet eier gården en del av Skolmelia. Også i disse øvre utmarksdeler er furuskogen sterkt framtredende. Som på alle gårder i ytre Bolsøy ligger skoggrensen lågt. Over ca. 250 m vil det ikke bli noen særlig skikk på furuskogen, selv om fjellgnarr nok med tiden kan få en viss tømmerførhet. Like ved land ved gårdens vestgrense ligger en flat og skoglaus liten holme, Fuglsetholmen eller „Nilsholmen“. Gårdens gamle tun lå på den foran nevnte gamle strandterrasser hvor de tre eldste

hovedbruk ennu ligger. I likhet med gårdene øøtenfor, til og med Fanbostad, var tunjorden inntil for ca. 150 år siden avskåret fra fjæren med en nerutmark eller noe seinere en nerbø. Langs fjorden var det før ubrutt skog fra Molde til Årøy, ihvertfall før Lergrovik oppstod som egen gård og dyrkningen der var tatt til (ca. 1650). Fuglset ligger lunt og dekket for nesten all slags vind, men særlig for n. og n.vesten.

Garden hører mellom ottingens fullgårder, og må antas opptatt i forhistorisk tid i annen opptakperiode. Om navnet se foran s. 20. Den eldste kjente kilde til gårdens historie i oldtiden er den runestein som ble funnet av Johannes Fuglset på hans bruk ovenfor den nye Frænvei. Om dette se b. I. side 6-7.*)

Sett i samband med beltesteinen fra Bergsvatnet er det grunn til å anta at runesteinen og det andre fiskesøkket fra Fuglset tok sikte på fiskeri i innvatn, her særlig Øverlandsvatnet, Bergsvatnet, Bårsdalsvatnet og Moldevatnet. Merkeligst er her garnsteinen med runeskriften. Det var ytterst få som var runekyndig i så tidlig tid som disse runer må dateres til, ca. 600, muligens nedover forbi 800 e. K. Runekyndighet var det samme som trolldomskyndighet. Det viser også innskriften i Fuglsetrunen : *or vite* -- som betyr „lykke for det runemerkede garn“, altså i den magiske hensikt ristingen har på steinen en trylleformel som skal ,,stemme” fisken i garnet. Denne tryllekyndige mann har etter all rimelighet bodd på Fuglset, og det må være ham som har etterlatt disse to garnsøkk. Ellers vet vi ikke noe særlig om gården i oldtiden. Mens ledingsskatten ennu svartes in natura var den for hele gården 7 tønder korn og 9½ merker smør. Dette var altså det kvantum fødemidler som det pålå gården å levere til langskipets utrustning når sjøvernet var utbudt. Allerede i tidlig middelalder gikk denne plikt til å ruste ut langskipet over til en skatt, uten hensyn om det var utbud av vernemakten. Den eldste skriftlige bemerkning om gården finnes i Aslak Bolts jordbok over erkestolens jordgods ca. 1440 (bind I. s. 184). Her heter det ,,Af Fuglasæthre j markaboll som Jorun Biørnsdotter lauk i hordøme’. Dette vil si at nevnte *Jorun Bjørnsdotter* hadde vært lettsindig og måtte for dette bøte til erkestolen et helt marksbol i garden til soning for sin brøde. Her har vi et typisk eksempel på hvorledes geistlighetens uhyre jordgods etterhånden er samlet ved sjelebøter og fromme gaver i middelalderen. Fru, eller kanskje jomfru Jorun har under skrifte eller muligens endog åpenbar-

*) Se også under Øverland, samt avhandling av professor dr. Magnus Olsen i Trondhjems Videnskapsselskaps skrifter nr. 1, 1940: „To nye funn av urnordiske runer," hvor Fuglsetrunen er inngående vitenskapelig behandlet.

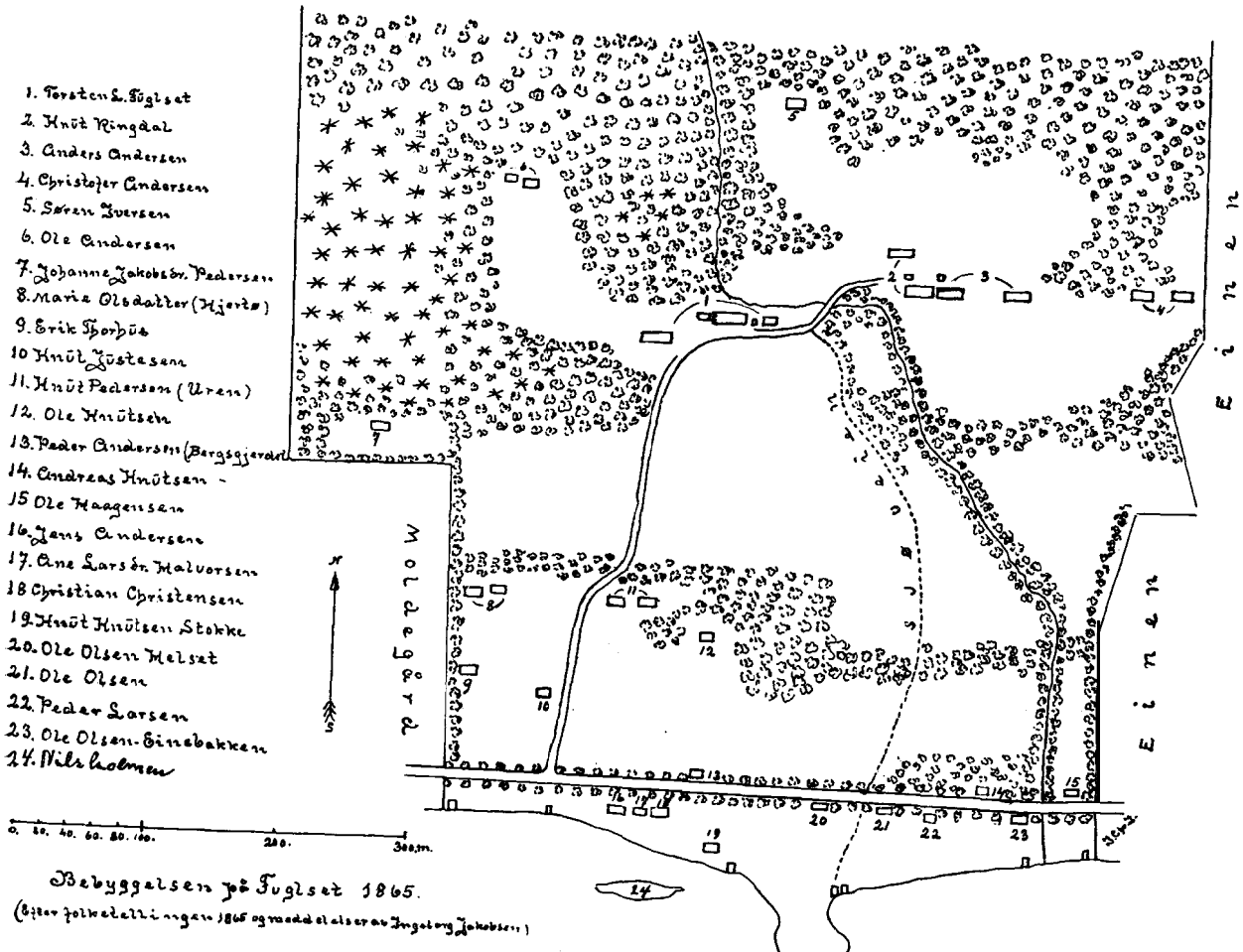

Bebyggelsen på Fuglset 1865.
(Efter folketellingen 1865 og meddelelser av Ingeborg Jakobsen.)

ligen måtte vedkjenne seg sin synd, og presten - skriftefaderen - har gått i forbønn for henne at hun måtte vederfares den nåde å slippe med bare å bøte med jordgods. Ellers var straffen for hennes forgåelse straff på kroppen i en forsmedelig form. Jorun Bjørnsdatter blir ved sin forgåelse den første eier vi kjenner av navn for Fuglset. Hvilken tid hun levet vet vi ikke med sikkerhet. Men omtalen av hennes bot i erkebispens jordbok i 1440 skjer på en måte som tyder på at det ligger ikke så langt tilbake itiden. I såfall vilde nemlig grunnen til Erkestolens jordeige i gården ikke vært nevnt, men bare som i de andre tilfeller fra gammel tid Erkestolen være oppført som eier med en viss part. Dette at Jorun Bjørnsdatters brøde omtales så utførlig, og at det uttrykkelig heter at hun „lauk" *d. e. ble skyldig* erkestolen denne jordpart, synes å henlegge tiden for hennes brøde til Erkebiskop Aslak Bolts egen herskertid, eller ihvertfall ikke lenger tilbake enn til hans formann Erkebiskop Askjels tid. Altså enten i tiden 1428-1440 eller 1402-1428. Vi må gå ut fra at Jorun heller ikke har vært noen særlig alderstegen kvinne da hun opplevet sitt eventyr. Sannsynligvis var hun enda en ung kvinne, i alderen 30-40 år. Det rimeligste er at hennes tid faller sammen med det først nevnte tidsrum eller rundt 1428. Isåfall må det antas at Jorun Bjørnsdtr. er født ca. 1390/1400. Vi finner ikke mer om henne. Derimot vet vi altså allerede at hun var datter av Bjørn, og da etter all rimelighet *Bjørn på Fuglset* som eier og eneeier av Fuglset. Siden datteren har gården ved ca. 1430 må Bjørn ha levet på 13 h. tallet og muligens inn i 14 h. tallet. Dypere tilbake i tiden er det neppe mulig å nå personalhistorisk på noen gård i Bolsøy, og det er i det hele meget få gårder det er mulig å følge. bestemt så langt tilbake etter skriftlige kilder. Gården sees ikke i sølv- og jordskatten av 1519/20. Den er også utgått- av Erkebiskop Olav Engelbregtsons jordbok over Sancte Ollufs jorder i Ffanne otting, hvad nu dette kan komme av. Men da hele gården i etterreformasjonstid er kommei over i Veøy og Bolsøy kirkers eie, synes det nærmestliggende at Erkestolens part enten før eller som følge av reformasjonen (1536) er overgått til kirken. I skattemanntallet av 1596 er *Olluff fogelsett* oppført blandt de mange andre bønder som hadde mindre årlig inntekt eun 4 rdlr. Uten husmenn og tjenestekarle. I sagskattmanntallet samme år oppføres han som eier av flomsaug med en årsskur av 40 thyllter Kiøbmandsbord, og 7 thyllter udskott. Siden det her er tale om en flomsaug og ikke bare en beckesaug kan den neppe ha ligget i Fuglsetbekken, men enten og helst i Molde-elven eller i annen årgangs elv,

Ennskjønt vi ikke har direkte kilde for at gården var overgått til kirken allerede ved denne tid, må vi med sikkerhet gå ut fra at så er skjedd forlengst, idet kirken ihvertfall i 1650 er oppført som eier av hele gården. Etter reformasjonen var det nemlig overordentlig sjelden om det i det hele kan vises eksempler på at jord ble gitt til kirken eller inndradd under den som følge av straff eller sjelebøter. Når derfor kirker finnes oppført som eiere av parter eller hele garder på 16 h. tallet, kan vi med temmelig stor sikkerhet gå ut fra at dette eiendomsforhold skriver seg fra middelalderen eller ihvertfall fra for reformasjonen. Olluff på Fuglset er derfor etter all sannsynlighet leilending under Veøy og Bolsøy kirker, og det samme er tilfelle med alle de oppsittere som er oppført i de mantall og andre kilder framover til 1723 som vi nu skal gjengi. 1603 skattemanntall. Leilendinge bønder, Olluff Fouuellsset 2 lod sølff. Sagskatt: Olluff på Fogellsset aff en f(lomb)saug Pennge 2 daler, saughbordt som ther på er schoren ehr 62 Thølter, Thend Thiende part ther aff ehr 6 Thølter 2 bord, solt for pennge 3 daler 5 s. 1 alb. Sten Billes regnskap 1606-07. Knud På Fugilsett for frelleleffnitt med hans Tieniste quinde, Penge 3 dlr. Oluff Fugilsett for frelleleffnit med sinn Troloffuede quinde, Penge 2 dlr. Knud På Fogilsett for hand Wbilligen haffuer forhugget Kierckens skouffue, Penge 12 dlr. Trund Olsenn På Fulsett for it Maarschind hand skencket oc forehrit Bispen, Penge 3 dlr. Lensregnskap pk 679. Sagskatt 1609-10. Knudt Fullessett Aff en Flome Sage Pendinge 2 dr. Bordt schorrett På Same Sage 70 thilltter. 1611 1 daler skatten. Knud Fogillsett 1 dlr. Las Fielldsett 1 dlr. Olluff Fouellsett 1 dlr. 1610--11 Jordebok. Leding: Fugilsett 6 tunder Korn 7 mrk. smør. Fuelsett 1 thund Korn 1½ mrk. smør. 1614 ieilendingsbønder: Knudt fulsett 1 dlr. Las fulsett 1 dlr. Drennge som tienner for fuldtt Lønn: Knudtt fulsset 2 ort. 1617 Leilendingsbønder: Knud Faagelssett 1 dlr. Lasse ibm 1 dlr. Fossieie: Aff Lasse Fougelssetters sauge: Foesleige pendinge 2 daller. Tiendeboer aff samme saug 6 tholdter. Aff Knud Fougelssetters sauge, Foesleige pendinge 2 daller. Tiendeboer aff same saug 6½ thøldter. Lensregnskap pk 688, sagefall 1619-20. Gaff Knud Fullsett for hand negtett Mestr Jenns Katholmb fornschabh, Pendingh ½ dlr, 1619-20 Leding: Lasse och Knud Fougellssett, Kornn 6 thunder, smør 8 mrk. Olluff fogellsett, Kornn 1 thunde, smør 1½ march. 1619-20 Tiende: Knud fuelssett 5½ schepr. Lauritz ibm. 6 schepr. 1621 fosseleie: Knud Fougelssetters Saug, Pendinge 2 dlr. Ørrie och Laurizs fougelssetters Saug, Pendinge 2 dlr. Lasse Fougelssett, Aff en liiden Bæckequærnn, Pendinge 1 ortt. Knud Jbd. Aff en liiden quærnn, Pen-

dinge 1 ortt. 1623 Odelsgods. Lasse fougellssett fisch 9 pund. Leilendingskatt: lasse fogellsett 1 dlr. Knud ibm. 1 dlr. Drengi for hallff løn: Annders fogellsett 1 ortt. Fossleie og tiendebord: Knud Fogelsetters saug peng 2 dlr., bord 2 thyllter. Lauridz Fogellsetters saug penng 2 dlr., bord 3 thylter. 1633 odelsgods: Asmund løngsteed aff fogelsset 2 pund. 1633 leilendingskatt: Knud fogellssett 1 dlr. Lasse ibm 1 dlr. 1633 Foesleie och Tiendbord aff enn huer sauge: Knud fogellsseett och Knud børsset aff dierris sauge: penng 2 dlr., bord 5 thylter. Lasse fogellsettis sauge, penng 2 dlr., bord 4½ thylltter. T.hj. lensregnskap pk. 711. 1637-38 sigt og sagfald: Knud paa Fogelset for at hannd slog Olluff støchersen Molde, med en støffer affdømbt for 3 lod sølff gaff for penghe 1½ dlr. Kopskat 1645. Knud Foegelset hanns hustru, 2 sønner och 1 dater, 1½ ort 4 s. Oelle Foegelset och hanns hustru 16 s. Ingebret ibm. 8 s. Barbra Fuelset hindis søn och thuende døtre 1 ort 8 s. 1646 leilendingskatt. Halvgårder: Knud Fogelset 3 dlr. Jngebret Jbm. 3 dlr. 1650 5 daler-skatten. Halvgårder: Kierchen bøxler. Knud Fuldset 5 phd. 2½ dlr. Inngebret ibd. 5 phd. 2½ dlr. 1650 5-daler-skatten, Thienniste Drenge och Bønder sønner for fuld lønn. Frederich Fulset 1 dlr. Sallomon ibm. 1 dlr. 1657 kvegskatt. T.hjem lensregnskap pk. 731a. Frederick Fulsset: Heste 2, Kiør 6, Geder 7, Faar 3, 3 mrk. 9. Oelle ibid: Heste 2, Kiør 3, Geder 3, Faar 3½ dr. 1 s. Jngelbrit ibid: Heste 3, Kiør 10, geder 5, Faar 7, suin 1. 5 ort 2 s. Willem Joensen: Heste 1. 8 s. Barbra ibid: Kiør 3, geder 1, Faar 2. 1 ort 4 s. 1661 odelsgods. Barbrou Fogellssett ibm. 1 pd. 1661 jordebok Fugelsset. Bolsøe Kierche bøxler: Bolsøe Kierche følger 2 phd. Wedøe Kierche følger 1 phd. Ingebret Fugelsedtz odel 2 phd. Fredrich 5 phd. Bolsøe Kierche følger 2 phd. Wedøe Kierche følger 1 phd. Ingebret fugelsedtz Eigen Odel, 2 phd. Ingebret 6 phd. 1 quern 6 s. 1661 odelsgods. Ingebret Fogelsset: ibm. 2 pd. 1665 folketelling. Skylder: 3 v. 1 phd. Opsiddere: Frederich 52 år, bruger 5 phd. Ingebret 52 år, bruger 5 phd. Sønner: Lasse Ingebretsen 13 år. Tjenestedreng: Anders Nielsen 27 år, schrøbelige soldat. Knegter: Ole Engelsen 23 år, Hans Olsen 25 år. Husmenn: Ole Knudsen 55 år, Knud Olsen 118 år (sic!) Matr. 1669. Jngebret Larsenn och Frederich Knudsen til Bolsøe Kierche 4 pd, Vedøe Kierche 2 pd. Jngebret Eier sielff 4 pd, 5 øre, leding 1 ort 16 s. Tiende Aure 4 tdr. småtiende 3 ort 8 s. 2 querne 12 s., schatt. Bolsøe Kierche Bøxler. 1701 Folketelling. Stand og vilkar Officeergaard, Fugelset. Opsiddere Capitain von Catterback 41, Peder 37, Peder Olssen 33, Tiennistekarle soldat Olle Eilefsen 30.

Disse kilder taler for seg selv, og leserne vil ved å sammenholde dem se hvorledes brukerne, enten det var selve bonden, d.v.s. leilendingen og opsidderen eller husmennene har skiftet, og at sønn som regel har fulgt etter far som opsidder. Vi ser også hvorledes gården etterhånden blir delt i flere parter med et selvstendig bruk for hver part. Men denne deling er altså bare en deling av selve bruken. Som eiendom er gården en enhet i kirkens eie hele perioden. Bruksmåten ellers for leilendingsgårder som var bortfestet til flere leilendinger kjenner vi ikke med sikkerhet i denne periode. Når det gjaldt åkerjorden var de enkelte åkrer brukt i årbyte. Det gjaldt vel også slåtteengen på innmark og muligens også utslåttene. Men her som ved skogen og havnegangen eller utmarken i det hele, var bruken innenfor den enkelte gårds enemerker en sambruk med samarbeid og deling av avling og åvirke. Ofte var også husene sams, ihvertfall slik at hver leilending hadde sin del av våningshusene og uthusene.

Når det gjelder sakefallsregnskapene og de straffer og forgåelser disse forteller om, må vi erindre at tidsånden var streng overfor moralske brast. Særlig streng var kravene til ekteskapets renhet. Og når vi ser at oppsitterne på gården ble hårdt rammet for „skiørlefnitt" eller „frillelefnit", var det ikke alvorligere enn at de hadde vært noe „tidlig ute" overfor sin „trolovede". Her må vi atter erindre at „trolovelse" dengang var en kirkelig handling som av almuen ble reknet likt med giftermål. Når det lir forbi 1665 ser vi at oppsitteren *Ingebrigt Fuhlset* som er eier av eigen odel i gården med 2 pund som han selv bruker. Den samlede skyld er 3 vog og 1 pund. Krøttertallet i 1657 viser et stort fehold med 8 hester, 23 kjyr og 31 småfe, fordelt på tre hovedbruk, et plassbruk og en inderst (hesteeieren Willem Joensen er antakelig den samme som Willem Joensen Scott som er hjemmehørende i Molde ladeplass, med hest på for på Fuglset). Folketellingen i 1665 viser bare to hovedbruk med tils. 3 vog 1 pund. På gården er en „schrøbelig soldat". Man vil se at der under mange gårder er oppført soldater eller „reserver*, på enkelte gårder „mariner". Dette er minner fra krigene, særlig i 1658/60 da Trondhjems len og derunder Romsdal måtte avståes til svenskene, men kort tid etter ble tilbakeerobret av de vestenfjeldske norske hæravdelinger, og blant disse antakelig det "Fannotiske Compagnie". Enkelte av dem som nevnes i 1665 - de eldste - er deltakere i krigen i 1848, også mot svenskene. Den merkeligste opplysning som denne folketelling gir under Fuglset er om en *Knud Olsen Fuglset* oppført under husmenn, med en alder av 118 år. Det står så i selve den originale utskrift. Imidlerlid må tilfellet beteg-

nes som tvilsomt av flere grunner. For det første fordi det hittil er ukjent i historien at en så høy alder er oppnådd i vårt land. Men selv om man hadde eksempler på det før, vilde tilfellet likevel vært så overordentlig og oppsiktvekkende at det vilde ha satt spor etter seg i den videnskapelige litteratur og i beretninger. Dertil viser selve tellingslisten en mistenkelig omstendighet: Foran Knud Olsen 118 år gammel er nemlig oppført en Husmann Ole Knudsen Fuglset, 55 år gammel. Det ligger nær å tro at „118-åringen“ er husmann Ole Knudsens sønn, tross at denne bare er 55 år. 118 må sannsynligvis være en feilskrift og inneholde et ettall for meget, og da dette er alderstallets første ettall betyr det ethundre år for meget. At Husmann Ole Knudsens - 55 åringens sønn - kan være 18 år er i og for seg rimelig og naturlig. Knud Olsen kan naturligvis være Ole Knudsøns far og inderst eller kårmann, ennskjønt det gir en aldersforskjell på 63 år mellem far og sønn. Men det er i og for seg ikke urimelig og slett ikke umulig. 28 år tidligere finner vi også en „Knud på Fogelset”, nemlig i sakfallsregnskapet for 1637 da denne mann gjorde seg bemerket ved „at hand slog Olluff Støchersen Molde med en støffer”, og derfor måtte svare halvannen daler til Ko. Ma. Hvis det er den samme Knud må han altså ha vært en livlig kar i sitt nittiende år. Vi finner også en Knud fogelszett i 1633 og i 1623, da som leilending og saugeier. I 1621 som eier av liiden Beckequærn. Og samme (?) Knud sees også i 1619 å ha vært i kast med øvrigheten fordi han da hadde nektet „mester Jenns Katholmb forenschab“, d. e. skyss. Hvad for en størrelse denne „mester Katholmb” var sier vår kilde intet om. Det ligger nær å tenke seg at han har vært skarpretter eller „mesteremand”, og da var det ikke så rart at gamle Knud Fuglset heller tok en halv daler i mulkt enn å skysse en så uhyggelig person. Knud var - hvis han er 118-åringen fra 1665 - 73 år da han hadde sitt sammenstøt med „mester Katholmb”, og vi kan etter hans senere prestasjoner lett tenke oss at han var en uredd kar som med rette kunde stole på seg selv. Som en ser kan vi følge en Knud Fugilsett tilbake til 1606 etter skattemanntallene. Det eldste vi finner om en mann av dette navn er at han da måtte svare 3 dalers mulkt for „frillefnit med hans Tieniste quinde". Hvis denne Knud er den samme som den formodede 118-åringen fra 1665, er han altså nå i 1606 altså 57 år gammel. Samme år ble han også betenkt med hele 12 dalers mulkt „for hand wbilligen haver forhuggit Kierckens skoffue”. En hård hals har han ihvertfall vært. Han må lenge ha været „aasidder” på gården. Ihvertfall fra 1606 til 1650. I 1657 er han utgått. Han fins ihvertfall ikke som

krøttereier. Derimot er det en Ole Knudsen, antakelig den samme som i 1665 oppføres som husmann. Men i 1657 er han eier av 2 hester. Hans øvrige besetning svarer til et vanlig plassbruk. Det er ikke urimelig at hvis han er „Gammelknuds“ sønn så hadde vel faren etter det vi har sett, stelt seg såvidt ille at han var gått fra bøkselen for hovedbruket eller det ene av hovedbrukene. I folketellingen av 1701 finner vi ingen av navnet Knud Olsen eller Ole Knudsen. Ennskjønt hvis det er feilskrift for 18 år i manntallet av 1665 skulde normalt en Knud Olsen Fuglset være å finne i folketallet 1701, 54 år gammel. Det er således en mulighet for at det virkelig har levet en „Gammel-Knud Fuglset“ som ble 118 år, Men bevis for det kan altså ikke skaffes etter de kilder som står til vår rådighet. I 1669 heter oppsitterne *Ingebret Larsøn* og *Frederich Knudsøn*. Det må være denne Ingebrigt Larsøn som i 1694 eier 4 pund - altså et av brukene - i gården som odelsgods. Hans hustru er *Anne Pedersdtr*. Og disse to selger dette odelsgods ved skjøte av 1694 til Amtmann Iver von Ahnen. Det må følgelig være solgt ut av kirkegodset i tiden mellem 1669 og 1694. I 1700 er det offentlig besigt over gårdens hus, hvilket tyder på at gården nu er blitt embedsgård. Dette stemmer med at der på Nesje tingsled tinglyses bøkselbrev fra Capitain Frederich v. Catterbach til en Peder Olsøn fra Søndmør på 5 pund i gården 18/1 1701. 1705 2/10 sees Ole Henrichsøn Fuglset å være eier, og pantsetter sin part til Hermann Treschow for 80 rdlr. I folketallet 1701 nevnes under gården Capitain von Catterbach som født 1664. De øvrige oppsittere er to Pedere, 37 og 34 år, samt som dreng soldat Olle Eilefsen 30 år. Catterbach selger sin part, 4 pund, ved skjøte av 19/1 1703 til Jacob Olsøn (Fuglset?). 1723*). No. 6 Fugelset. Proprietaire: Capitainens Assignerede gård hannem tillagt imod kongens godz på Nordmør, Kiærken igien bekom, hvoraf Søchøls kiercke ejer 4 pd. og bøxler heele gården, Wedøe kiercke 2 pd., Olle oplending 4 pd. Jngen huusmand. Skoug til huusbehov, en aflagt sætter 1 f. fra gården. 1 aflagt qværn ei svaris af. Situation og Beleilighed: Temmelig fægang, gården ligger i baglien**) 4 miil fra haved, god jordart, viis til korn, god til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2 td. Biug, 10 td. hafre. Høeavling: 70 læs høe. 2 hæster, 12 Kiør, 1 ungnød, 4 småefæ. Gl. taxt: 3 v. 1 pd. Opplysningen her om at Fuglset nu er blitt .Capitainens assignerede gård“, betyr det samme som at den er det som senere ble kalt “chefsgård“. Den er blitt det på den målen at kongen

*) Matr. komm. av 1723.
**) Øyensynlig feilskrrft for „sollien"

har makeskiftet med Bolsøy og Veøy kirke som eiere av Fuglset, slik at kirkene fikk igjen av kongens jord på Nordmøre, som „Søchøls" (Sykkylven) Kiercke eiet 4 pund i. Hvilken gård dette var vil sees av kirkestolen. Både Capitainens oppføring som Proprietær og andre opplysninger som vi har gjengitt foran, tyder på at capitain v. Catterbach virkelig har eiet gården. Ellers var det jo staten som var eier av de militære sjefsgårder.

I 1723 var det en eiendomstvist mellem Fuglset, Øverland og Berg på den ene side, mot Tøndergård på den annen om ulovlig havnegang. 1/7 1734 kjøper *Knud Ingebrigtsen* av generalløitnant I. Schulz 5 pund i gården, Rimeligvis er kjøperen en sønn av „gamle Ingebrigt" som lenge var bruker på F. I 1752 sees at en Synnøve Tollovsdtr. har solgt et hus, ant. på festet grunn til *Iver Iversøn Griset.* I 1763 heter oppsitterne på F. *Knud Knudsøn* og *Torsten Larsøn*. Begge er odelseiere og stamfedre til de etter som senere har sittet som odelsmenn på Fuglset og fremdeles sitter der. Forannevnte Iver Iversøn Gridsets bo er under skifte i 1784, da hans hus med stue, kammers og loft samt fjøs og naust selges til *Ole Andersøn Fuglsetbøen*. Den i 1663 nevnte Knud Knudsøn Fuglset var lensmann i Fanne Otting. Han lever ennu i 1785, men ser da ut til å ha solgt gården til sønnen som også heter *Knud*. Denne selger ved skjøte av 29/6 1785 2 pund 12 m. i gården tilbake til faren for 299 rdlr., som var kjøperens arv etter moren *Karen Eriksdtr*. Lensmann Knud Fuglset er død i 1788 da det er skifte etter ham, hvorunder arvingene selger parten i Fuglset 2 p. 12 m. til „vor kjære svoger *Anders Pedersøn Mork*". I skjøte nevnes tvende husmannsplasse som hørte under bruket, og som da bruktes av *Ole Andersøn* og *Alf Hansøn*. Prisen for gårdparten var 259 rdlr. skjøtet er tinglyst på hosttinget 21/10 1783. Den foran nevnte *Torsten Larsøn Fuglset* var g. m. *Berit Ottesdtr*. De hadde foruten sønnen Lars Torstensøn en datter Berit. Denne og moren som nu er enke, skjøter 16/10 1789 gårdens hovedbruk på 1 vog og 2 pund til sønn og bror *Lars Torstensøn* for 280 rdlr. 23/10 1797 foregikk der utskiftning av skog og utmark på Fuglset mellem „undertegnede eiere og opsiddere" (disse var nu Arred Eriksøn, Anders Pedersøn samt Lars Thorstensøn). Utskiftningen ble foretatt av lensmann Knud Fuglset og Rasmus Andersøn Mjelve. Denne Knud Fuglset må være den før 1788 avd. lensm. Knud Knudsøn F.'s sønn som altså har „arvet" lensmannombudet. Han kan ikke sees å eie bruk i eller bo på Fuglset. Han nevnes ihvertfall ikke i folketellingen av 1801, men han kan være død før dette år. Utmarksutskiftningen er meget interessant, særlig fordi

den gjengir navn på lokaliteter i utmarken og fjellet som ennu er i bruk, således *Fuglsetsetra, Moldegårdsbytet, Vasslihaugen, Refsdalsbotten, Skolmelien, Såtbotten,* „høieste *Såtens* fjeld," *Sollien* m. fl. I 1800 makeskifter Anders Fuglset endel innmarksjord med byfoged og sorenskriver (Peder Leth) *Owre* som da eiet Øverland. Anders Fuglset ga fra seg noen jordremser ved Øverlandbytet og fikk igjen noen stykker av Øverland ved Fuglsetbytet. Det var en slags grenseregulering „mot jamnt". Bytbrevet er meget nøyaktig.

Folketellingen i 1801 viser følgende oppsittere og beboere på Fuglset: 1 ste Familie. Arred Eriksen, grd.br. 60, Sissel Knudsdtr., kone, 44, i 1ste Egteskab, Beret Knudsdtr., et Opfostringsbarn, 12, Sverke Torrissøn, ligeledes, 3, Knud Knudsøn, 21, Elen Sørensdtr. 27, Tjenestefolk, 2den Familie. Anders Pedersøn, grd.br., 56, Beret Knudsdtr., kone, 45, i 1ste Egteskab, Chrestie Knudsdtr., Opfostringsbarn 15, Anna Jonsdtr., ligeledes, 8, Beret Jonsdtr., Konens Moder, 80, Enke i 1ste Egteskab, Stephen Knudsen, Tjenestedreng, 15. 3die Familie: Lars Thorsteinsøn, 38, grd.br., Postbonde, Giertrud Lassesdtr., kone, 37, begge i 1ste Egteskab, Thorsten Larsen, 7, Lasse Larsen, 3, Otto Larsen, 1, Sara Larsdtr., 6, deres Børn. Beret Thorstensdtr., 35. Husbondens Søster, ugivt, lever af Vævning og Farvning. Sivert Pedersen, 31, ugivt, National Soldat, Ingebrigt Larsen, 26, ugivt. Postdreng, Ingeborg Pedersdtr., 27, ugivt, Anna Pedersdtr., 20, ugivt, Ildri Andersdtr., 14, ugivt, Tjenestefolk. 4de Familie : Peder Olsen, 48, enkemand i 1ste Egteskab, Huusmd. m. Jord, Elen Pedersdtr., 13, hans dtr. 5te Fam: Knud Stepbensen, 48, Huusmd. m. Jord, Ingeborg Jetmundsdtr., 45, Susanna Knudsdtr., 11, daller. 6te Fam.: Chresten Chrestensen, 48, jordløs Huusmand og går i Dagleje, Beret Knudsdtr., 43, i 1ste Egteskab, Tyrri Olsdtr., 66, til Leje boende, ugivt, vandfør og nyder Almisse af sognet. 7de Fam.: Friderich Vogt Skielderup, 66, Enkemand i 1ste Egteskab, afskediget sergeant og Pontionist, Anna Eriksdtr., 44, ugivt, Tjenestepige. 8de Fam.: Peder Pedersen, 36, Huusmand med Jord, Ingeborg Larsdtr., 45, i 1ste Egteskab. 9de Fam.: Peder Knudsen, 45, Huusmand- med Jord, Giertrud Bendixdtr,, 47, i 1ste Egteskab, Knud Pedersen, 9, Peder Pedersen, 7, deres Børn, Bendik Olsen, Konens Fader, 80,, Enkemand i 1ste Egteskab, vandfør og lever af Almisse af sognet, Mette Jacobsdtr., 46, til Lejeboende, 46, ugivt, et Almissebarn, Jacob Pedersdtr. (sic!) hendes Søn, 2 år. 10de Fam.: Anna Salomonsdtr., 68, Enke i 1ste Ægteskab, Bruger Huusmandsplass med Jord, Salomon Knudsen, 44, ugivt, gaaer i Dagleje, Anders Knudsen, 35, ugivt, ligeledes, Jens Knudsen, 28, ugivt, borte til Søes, Johan Knudsen, 26, ugivt, borte til Søes,

Hendes Børn. 11te Fam.: Knud Jacobsen, 56, givt 1ste Gang. jordløs Huusmand, Daglejer, Anna Stephensdtr., 67, hans Kone, givt 2den Gang, Anna Chrestensdtr., 21, deres Datter. 12te Fam.: Ingeborg Sivertsdtr., 47, enke i 1ste Ægteskab, bruger Huusmandsplads med Jord, Guri Jversdtr., 9, Severina Jversdtr., 3, hendes Døttre.

Som det sees av folketellingen var eieren av hovedbruket, Lars Thorstensen, postbonde. Det vil si postfører i den viktige hovedpostrute Molde-Heggem-Kristiansund-Trondhjem. Hans sønn, Thorsten Larsøn, var postdreng. Det er sannsynlig at de tidligere oppsittere på hovedbruket også hadde vært postførere. Ihvertfall ble Thorsten Larsen postkjører, og etter ham hans svigersønn og eftermann på gården, Nils Eriksen. Ved dampskipstrafikkens utvikling siden 1850-årene på fjordene og langs kysten ble de store landpostruter i kyststrøkene etterhånden inndradd, og da den såkalte „Eiderute" ble opprettet med fast dampskipstrafikk Molde-Eide (senere Hjelset) ble landpostruten innskrenket til strekningen Eide-Battenfjorden og Ness-Tingvollfjorden. Den nuværende eier av Fuglsets gårds hovedbruk, Torsten Nilsen og hans brødre fullmektig Erik N. og Magnar N. Fuglset, har alle gjort tjeneste i denne postrute under sin far.*)

Gårdens oppsittere og fordeling i bruk er nu følgende: *Matr.nr. 6, Løbe nr. 12 Fuglset.* Eieren var i 1801 Lars Thorstensøn g. m. Giertrud Lassesdtr., de var hvis 38 og 37 år. Deres barn sees av folketellingen foran. Lars Thorstensen døde før 1833. Da sees nemlig enkens annen mann, Ole Justsen, å ha skjøtet bruket til stesønnen som jo var odelsfødt til gården, *Torstein Larsen Fuglset,* 3/12 1833. Denne oppføres som eier i matr. 1838, da bruket har en skyld av 1 vog 2 pund, eller omsatt til daler 3 daler 21 skill. Han etterlot seg ingen sønn. Hans eldste datter *Gjertine* var g. m. *Nils Eriksen,* (de var f. h. h. vis 1836 og 1842), som i 1865 hadde en sønn, *Torsten Nilsen Fuglset,* 1 år gammel. Det er den nuværende eier og bruker av Fuglset gårds hovedbruk. I 1872 18/4 tilskjøter Torstein Larsen Fuglset sin sviger-

---

*) Til foranstående avsnitt skal bemerkes at det nok forholder seg riktig at Torsten Larsen var postdreng. Men da han ble voksen og overtok gården etter sin far var han ikke postfører i ordets virkelige forstand, men postkjører, da man i 70-80 årene og muligens noget før, hadde de faste postførere i ruten Molde-Heggem-Tingvoll-Surnadal-Garborg og videre til Trondheim. En av disse postførere hette Berg og var tidligere eier av Møretun. og den andre hette Hauan og bodde i Molde. De kjørte helt frem til Garborg og retur.

Det samme gjelder også delvis for Nils E. Fuglset som for gamle Torsten Larsen i denne postrute.

Derimot ble det opprettet en landspostrute ***Molde-Eide,*** og da fungerte Nils E. Fuglseth som postfører og holdt hest i denne rute i mange år, hkesom hans sønner Torsten og Erik Fuglseth har gjort tjeneste i denne rute under sin far som postfører.

sønn Nils Eriksen gården. Nils Fuglset sitter med gården til 15/3 1918, da han skjøter den til *Torsten Nilsen Fuglset,* som altså er nuværende eier. Fra den første Lars Torstensen som var eier i 1763 har gården altså i ubrutt rett nedstigende ettelinje vært i hans slekts eie i fem ledd, og i over et hundre og åtti år. Torstein Nilsen Fuglset fyller derfor de vilkår som det oldnorske samfund satte for å komme i høyeste odelsklasse - hauldodelen. Han er en hauld; han eier sin gård „som tonni i hausen" som Johannes Skard sier.

Matr.nr. 6, *L.nr. 13 Fuglset* av skyld 2 pund 12 m, eier i 1800 *Anders Pedersen Fuglset* (Mork) gift med Beret Knudsdatter Fuglset, en datter av Lensmann Knud Knudsen Fuglset, d. e. f. henh.vis i 1745 og 1756. De kan ikke sees å ha hatt sønner. Bruket sees i matr. 1838 med uforandret skyld å eies av *Anders Sørensen Fuglset's* enke og *Erik Pedersen.* Enken var Marit Pedersdtr. som ved skifte etter mannen sl. 9/5 1838 allerede var gift påny med *Anders Andersøn Fuglset.* Denne blir nu eier av halvparten av dette bruk med en sk. av 1 pund 6 merker, eller ny 1 daler 3 ort 4 skill. Den annen halvpart av bruket med samme sk. blir på skifte sl. samme dag etter Arit Mortensen overdratt til dennes enke *Marit Reiersdtr.,* nu i nytt ekteskap med *Erik Pedersen.* Det første bruk får heretter Lnr. 13 a. og det annet Lnr. 13 b.

Anders Andersen til stedsønn Anders Andersen, dat. og tgl. 3/8 1860.

Skiftehjemmel i Anders Andersen og kones bo til sønn Torsten Andersen, dat. 29/8, tgl. 4/9 1893.

Torsten Andersen til David Eriksen Fuglset, dat. 15/6, tgl. 14/6 1900.

Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 2,38.

David E. Fuglset til Johannes D. Fuglset. dat. 13., tgl. 15/12 1928.

Fuglset, gnr. 26, bnr. 3. Matr.nr. 6, Løbenr. 13 b. (fra bnr. 2). Skyld mark 2,06 - 4 ort 2 skilling.

Erik Pedersens enke til Christoffer Andersen Gjelvik, dat. 8/2, tgl. 3/8 1860.

Kristoffer Andersen til Anders Kristoffersen, dat. 29/1, tgl. 6/2 1914.

Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 3,94.

Fuglset, gnr. 26, bnr. 4. Matr.nr. 6, løpenr. 17. Skyld mark 1,20 - 1 daler 3 ort 4 skilling. 2 bismerp. 12 mark.

Anders Pedersen til Arit Eriksen.

Arit Eriksen til Morten Pedersen.

Morten Pedersen til Ole Olsen Nedrehelset, dat. 30/5 1856, tgl. 7/2 1860.

Ole Olsen til Knut P. Ringdal, dat. 6/1, tgl. 11/1 1862.

Knut P. Ringdal til Nils Peter Pedersen Veiberg, dat. 27/6, tgl. 24/10 1873.

Nils Peter Pedersen Veiberg til David Eriksen Kleve, dat. 14/9, tgl. 2/10 1885.

David Eriksen til Erik Davidsen, dat. 19/10, tgl. s. d. 1909. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 2,64.

Folketellingen i 1865 viser følgende beboere på gården: L.no. 12. Torsten Larsen, selveier, 72, Marta Eriksdtr,. dennes Kone, 47, Oline Torstensdtr., 20, Ingeborg Torstensdtr., 13, deres Døtre, alle f. i Bolsø. Peder Andersen, tjenestekarl, 29, f. i Sundelven, Anna Bæk Møller, Losjerende Jomfru, f. i Molde, 67, Niels Eriksen, husfar, 30, Gjertine Torstensdtr., dennes Kone, 23, Torsten Nielsen, deres Søn, 1, Ole Hendriksen, tjenestekarl, 17, Oline Andersdtr., tjenestepige, 19, Marit Olsdtr., Losjerende, ugift, 46, alle f. i Bolsø. Dyr: 2 hester, 8 kveg, 20 får, 2 svin. Sed: ¼ td. rug, ½ byg, 3 td. havre, 3½ poteter. Ole Olsen, husmd. m. jord, 42, f. i Frænen, Berret Johannesdtr., dennes Kone, 43, f. i Grytten, Oluf Olsen, 12, Anton Olsen, 10, deres Sønner, Olufine Olesdtr., 7, Anna Olesdtr., 3, Marie Olesdtr., 22, deres Døtre, alle f. i Bolsø, Niels Eriksen, dennes Datter (sic!) 3, f. i Bolsø. Dyr: 2 får. Sed: 1/8 td. byg, $^1/_4$ havre, 2 td. poteter. Knut Justesen, husmd. m. jord, 43, f. i Bolsø, Johanna Ellingsdtr., dennes Kone, 30, f. i Frænen, Mali Knudsdtr., 15, Jørgine Knudsdtr., 12, deres døtre, f. i Bolsø, Aslag Ellingsen, Losjerende håndverker, 32, f. i Bolsø, enkemand, Mali Aslagsdtr., dennes Dtr., 7, f. i Bolsø. E. Thorhuus, husmd. m. jord, enkemand, 53, f. i Næsset. Dyr: 3 får. Marie Eriksdtr., dennes dtr., 21, f. i Bolsø. Marie Olsdtr., husmds.enke med jord, 51, Lars Hendriksen, søn, 15, Hendrikke Hendriksdtr., 12, Karn Hendriksdtr., 9, Ingeborg Hendriksdtr., 6, deres døtre, f. i Bolsø. Dyr: 2 kveg, 5 får. Sed: 1/8 td. byg, ½ havre, ¾ poteter. Johanne Jacobsdtr., enke m. jord, 70, f. i Bolsø, Johan Larssen, losjerende snedker, 32, f. i Bolsø, Marit Kristoffersdtr., dennes Kone, 27, f. i Lesje. Dyr: 3 får. Sed: ½ td. poteter. Ole Andersen, husmd. m. jord, 40, Marie Iversdtr., dennes Kone, 40, Anna Andersdtr., pleiedtr., 10, Manghild Torstensdtr., deres Moder, føderådsenke, 81, Inger Knudsdtr., losjerende, ugift, 63, Ingebrigt Ingebrigtsen, losjerende sjømand, 32, ugift, alle f. i Bolsø. Dyr: 2 kveg, 5 får. Sed: 1/8 td. byg, $^1/_4$ havre, 1 td. poteter. Lno. 13 a. Anders Andersen, selveier, ugift, 28, Elenanna Andreasdtr.,

tjenestepige, 21, f. i Bolsø. Dyr: 1 hest, 3 kveg, 9 får, 1 svin, Sed: 3/8 td. byg, 1½, td. havre, 2 td. poteter. Andreas Andersen, føderåd, 48, Marit Pedersdtr., dennes Kone, 61, Knut Knutsen, husmd. m. jord, 47, alle f. i Bolsø, Karn Olsdtr., dennes Kone, 49, f. i Molde, Karl Knudsen, deres Søn, 15, Karoline Knudsdtr., deres Dtr., 10, Peder Knudsen, deres Søn, 7, alle f. i Bolsø. Kristian Kristensen, husmd. m. jord, 35. Tørri Ellingsdtr., hans Kone, 37, Lars Kristensen, deres søn, 6, Eldri Kristensen, deres Dtr., 4, Auden Kristensen, deres søn, 1, alle f. i Bolsø. Dyr: 1 får. Sed: ¼ td. potet. Ane Larsdtr., enke med jord, 61, f. i Veø, Peder Halvorsen, San, skomager, 27, Ingeborg Halvorsdtr., datter, ugift, 29, Pauline Evensdtr., dennes Datter, 2. 2 får, 1/8 td. poteter. Jens Andersen, husmand m. Jord, 44, Alet Larsdtr., dennes Kone, 44, Nekoline Larsdtr., fosterdtr., 6, alle f. i Bolsø. 1 stort kveg, $^{1}/_{4}$ td. havre, 1 td. poteter. Lno. 13 b. Kristoffer Andersen, grd.bruker, 34, f. i Veø. Seselia Arensdatter, Kone, 30, Marit Kristoffersdtr., 5, Erik Pedersen, Føderåd, enkemand, 56, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 8 får. Sed: ¼ td. byg, 2 td. havre, 2 td. poteter. Knud Pedersen, husmd. uden jord, 45, Marie Pedersdtr., kone, 43, Anton Knudsen, 12, Magnus Knudsen, 8, Lava Knudsdtr., 4, Einar Knudsen, 1, Ane Andersdtr., enke, 66, føderådsenke, Karn Pedersdtr., dennes dtr., ugift 45, alle f. i Bolsø. Sed: 1 td. poteter. Lno. 14. Knud Ringdal, selveier, 39, f. i Sundelven, Sølvie Olsdtr., kone, 36, f. i Hjørundfjord, Peder Knudsen, 14, Bergitta Knudsdtr., 12, Synnøve Knudsdtr., 10, alle f. i. Sundelven, Ole Knudsen, 8, Olivie Knudsdtr., 4, Pettra Knudsdtr., 2, Morten Pedersen, føderåd, 88, Berret Pedersdtr., dennes Kone, 75, Anders Mortensen, søn, ugift, 36, alle f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 16 får, 1 svin. Sed: ¾ td. byg, 3½ td. havre, 4½ td. poteter. Sørn Ivarsen husmand m. jord, 27, f. i Vestnes, Gjørri Pedersdtr, kone, 28, Ane Sørnsdtr., 3, Hansine Hansdtr., føderådsenke, 56, alle f. i Bolsø. 1 kveg 2 får. ¼ td. havre, 1 td. poteter. Ole Knudsen, husmd. uden jord, 33, Andrine Andersdtr., hans Kone, 35, Knud Olsen, deres søn, 1 år, alle f. i Bolsø. Peder Andersen, husmd. m. Jord, 42, Maren Pedersdtr. kone, 40, Knud Pedersen, søn, 11, Peder Pedersen, søn, 8, Ane Knudsdtr., losjerende enke, 67, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får. Sed: $^{1}/_{4}$ td. havre, ¾ td. poteter. Ole Olssen, husmd. m. jord, 36, f. i Vestnes, Marit Mortensdtr., kone, 41, Morten Olsen, 10, Hans Olsen, 8, Ole Olsen, 5, deres sønner, Hans Eriksen, losjerende dagarbeider, 30 år, alle f i Bolsø. 1 kveg, 3 får, 1 td. poteter. Ole Olsen, husmand m. jord, 31, f. i Bolsø, Elen Andersdtr., Kone, 28, f. i Grytten. Sed: 1/8 td. byg, 1 td. poteter. Andreas Kristensen, husmand uden jord, 30,

Sersel Andersdtr., kone, 32, Serianna Andreasdtr., 7, alle f. i Bolsø. Peder Larsen, husfader m. jord, 33, f. i Bolsø, Gurri Andersdtr., Kone, 33, f. i Grytten, Lars Andrias Pedersen, deres Søn, 10 år, f. i Bolsø. 6 får. $^1/_4$ td, havre, 1 td. poteter. Ole Hågensen, husmand m. jord, 62, f. i Lesje, Ingeborg Johansdtr., kone, 50, f. i Veø Anders Larsen, losjerende dagarbeider, 39, Ane Knudsdtr., dennes Kone, 28, Gjertine Andersdtr., sønn, 6, alle f. i Bolsø.

I herredskomm.s matr. protokoll av 1866 er opplyst: L.nr. 12 Fuglset sk. 3 daler 21 skill. Eier *Torsten Larsen:* Dyrket jord: 20½ Mål Ager 54 M. Eng foruden nat. Eng til 61 Læs Hø, avler 9 T. Byg 56 T. Havre 60 T. Potet. 2 Heste 10 Kjør 40 Småfæ. Ingen Tømmerskov tilsalgs. 2 Pladsbrug under Gården. L.nr. 13 a. Fuglset sk. 4 Ort 2 Skill. Eier *Anders Andersen,* dyrket Jord 7 M. Ager, 13½ M. Eng, dertil nat. Eng av alm. Beskaffenhed avler 3 T. Byg 16 T. Havre 16 Tdr. Potet. 48 Læs Hø; 1 Hest 3 Kjør 8 Får. 1 Pladsbrug. L.nr. 13 b. sk. 4 Ort 2 Skill. Eier *Kristoffer Larsen* 5 M. Ager 16½ M. Eng, Hø av nat. Eng 22¼ Læs, avler 2 T. Byg 14 T. Havre 14 T. Potet, 51 Læs Hø, 1 Hest 3 Kjør 10 Får. 1 lidet Pladsbrug. L.nr. 14 sk. 1 Daler 3 Ort 4 Skill. Eier *Knud Rindal*)* 9 M. Ager 23 23 M. dyrket Eng 60, 3/4 Læs Hø av nat. Eng, avler 6 T. Byg 24 T. Havre 36 Tdr. Potet. 102 Læs Hø. 1 Hest 7 Kjør 28 Får. Ingen Tømmerskov til Salg. Under gården 5 mindre Pladsbrug.

Nils *E. Fuglseths våningshus og tun (bnr. 1. ca. 1900, seinere fornyet).*

**)* Skal *være Ringdal.*

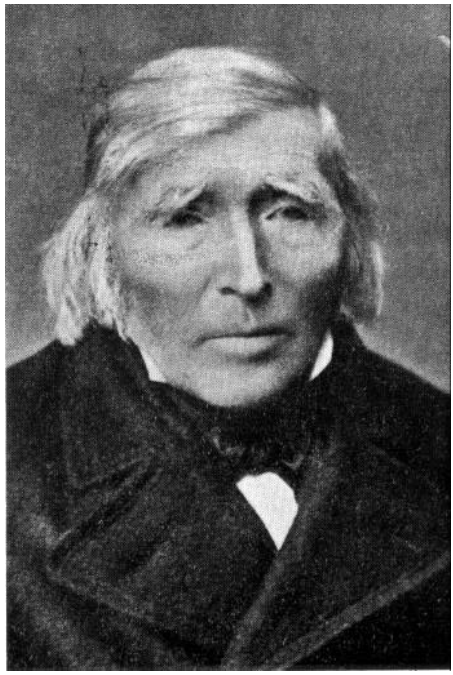

Torsten Larsen Fuglset

Torsten Larsen Fuglseth født 17. april 1794. Han var den eldste av 6 søsken, og var kun 15 år gammel da far hans døde. - Moren giftet seg opp igjen med Ole Justsen Sekkenes fra Sekken. Dette ekteskap var barnløst -

I 1839, 45 år gammel, ble han gift med Marta Eriksdatter Mjelve, født 1/12 1818. Gården overtok han i forholdsvis ung alder. I sitt ekteskap hadde de 7 barn, derav døde 4 som små. Av de 3 som vokste opp ble Gjertine gift med Nils Eriksen Gjelset, Oline med Anders Andersen Fuglseth (Nordigaren), og Ingeborg med Knut H. Jakobsen fra Bjørnaa i Vefsen.

Torsten L. Fuglseth var en stillfarende mann, var ansett som en dyktig gårdbruker, og fikk flere ganger premie av Landhusholdningsselskapet for god jordbruksdrift og for humledyrkning. Han bygde også på gårdens hovedbygning. Torsten hadde stor leselyst og fulgte godt med i de bøker og aviser han kom over, særlig de siste leveår da han hadde bedre tid. I hele sitt lange liv hadde han en utmerket helbred. Han døde 29/10 1888, og var da over 94½ år gammel. Hans kone, Marta, døde 13/8 1896 78 år gammel.

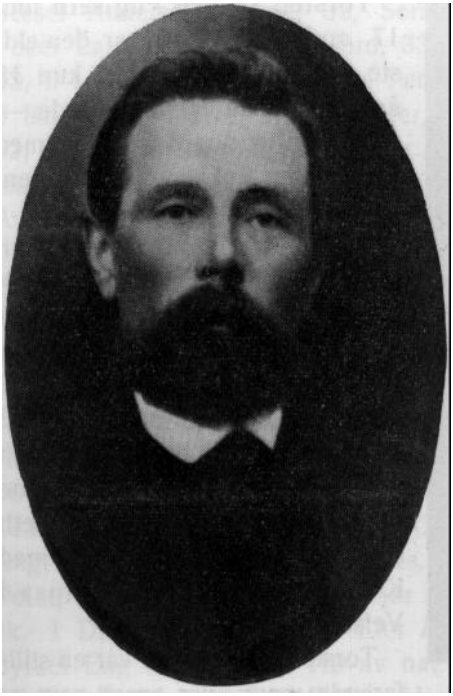

Nils Eriksen Fuglseth

Nils Eriksen Fuglseth født på gården Gjelset i Bolsøy den 18. april 1836, død 14. mars 1920. Gift med Gjertine Torstensdatter Fuglseth, født 27/12 1843, død 14/4 1907. De hadde 5 barn i sitt ekteskap: Torsten, Erik, Marit, Magnar og Marta.

Nils Fuglseth overtok gården av sin svigerfar i 1864. Tok kraftig fatt med å rydde og dyrke. Oppførte ny ladebygning, som er på gården den dag idag. Senere bygget om vånebygningen hvor der er plass for 4 familiebekvemmeligheter.

Ved siden av gårdsdriften hadde han helt opp til 90 årene fast postkjøring 2 ganger ukentlig i skyss-skiftet Molde-Lønset i postruten Molde - Angvik - Surnadal-Garberg-Trondheim. Denne var ledsaget av postfører. Dessuten hadde han landpostruten Molde-Eide-Molde en gang i uken uten postfører.

Han var meget benyttet i kommunens styre og stell, såvel i herredsstyret, skolestyret og fattigvesen. Etter ca. 40 års virke som gårdbruker overdrog han gården til sin eldste sønn Torsten Fuglseth.

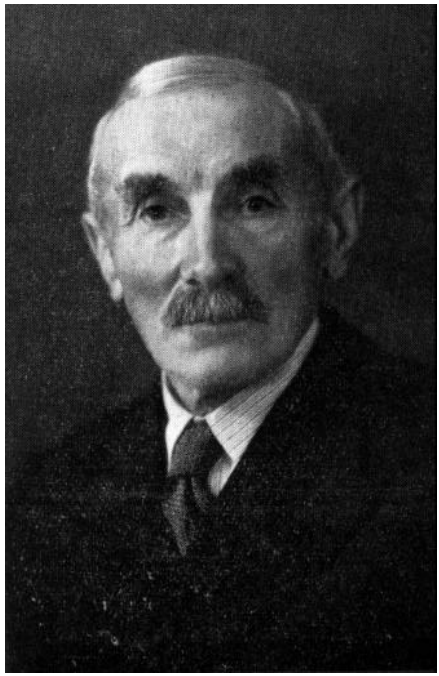

Torsten N. Fuglseth

Torsten N. Fuglseth født 18. august 1865 som eldste sønn av Gjertine og Nils E. Fuglseth. I 26-års alderen reiste han til Amerika hvor han oppholdt seg i 12 år. I 1903 kom han heim og overtok gården. Samme år ble han gift med Berit Bjørnsen. Hun døde allerede i 1904.

Torsten Fuglseth har vært en meget dyktig og interessert gårdbruker. Han har fortsatt sin fars arbeide med nydyrkning, og i det hele drevet gården frem til et mønsterbruk. I offentlig gjøremål har Torsten Fuglseth vært meget benyttet. Således har han i årevis vært medlem av Bolsøy herredsstyre, i skolestyre, fattigvesen, utskiftningsmann, i styret for Bolsøy sparebank, i styret for „Gjestestova“, og mange andre hverv hvor hans dyktighet og praktiske skjønn har vært utnyttet og høyt skattet.

Knut E. Fuglseth født 1/5 1908, arvtaker av gården Fuglseth etter Torsten Fuglseth.

Gjennemgått landbrukskole og er en interessert og dyktig gårdbruker. Har innført fullblods vestlands raukolle fra Rogaland i sitt fjøs på småbruket Bakkely. Denne kvegrase viser seg å passe godt i våre forhold. Er rolige og nøysomme dyr og flinke melkerer.

Han er g. m. Barbra Ring.

* * *

Fuglset. Gnr. 26, bnr. 5. Matr.nr. 6, løbenr. 14 b. (fra bnr. 4). Skyld mark 1,31. 2 ort 13 skilling.

Nils Peter Pedersen Veiberg til Lars Olsen Bolsø 3/12 1881. Skifte etter Lars Olsen d. g. utlagt til sønnen Ole Larsen 20/8 1897.

Fuglset, Solbakken. Gnr. 26, bnr. 6. Matr.nr. 6, løpenr. 14 c (fra bnr. 4). Skyld mark 0,50 - 1 ort 3 skilling.

Nils Peter Pedersen Veiberg til gartner Knut Jacobsen 17/10 1884.

Knut Jacobsens enke til sin manns eneste arving sønnen Jacob Chr. Jacobsen 5/8 1924.

Fuglset - Fuglsetnesset østre. Gnr. 26, bnr. 7. Matr.nr. 6, løpenr. 14 d. (fra bnr. 4). Skyld mark 0,11, 1 ort 19 skilling.

Ved skifte sl. 4/9, tgl. 17/9 1888 efter Synnøve Olsdtr. Møl gift med Nils P. P. Veiberg er d. g. utlagt stervbobørnene: Anna Marie, Ingeborg Elise, Petra Mathilde og Karoline Nilsdtr.

Skifte sl. 24/8 tgl. 4/9 1894 efter Ane Marie Nilsdtr:, hvorved boets 1/4 del i d. g. er utlagt Nils P. P. Veiberg.

Til Andreas A. Risehagen 10/7 1899. Nils Knutsen 7/8 1923.

Petra E. Berglund 15/9 1934.

Fuglset - Gjerdebakken. Gnr. 26, bnr. 8, matr.nr. 6, løpenr. 14 e (fra bnr. 7). Skyld mark 0,10, 5 skilling.

I matrikulutgaven av 1907 er det følgende bruk og eiere i gnr. 26 *Fuglset:* Br. nr. 1 Nils Eriksen Fuglseth, sk. M. 6.77. Br. nr. 2. David Eriksen Fuglset, sk. M. 1.53. Br. nr. 3. Kristoffer Andersen Fuglset, sk. M. 2.31. Br. nr. 4. David Eriksen Fuglset, sk. M. 1.35. Br. nr. 5. Fuglset øvre, Ole Larsen, sk. M. 1.32. Br. nr. 6. Solbakken, gartner K. Jakobsen, sk. M. 0.59. Br. nr. 7. Fuglset østre, sk. M. 0.10 Andreas Risehagen. Br. nr. 8. Gjerdebakken, sk. M. 0.27. David Eriksen Fuglset. Br. nr. 9. Fuglset vestre, Nils K. Bolsønes, sk. M, 0.27. Br. nr. 10. Breidablik, sk. M. 0.04, ingeniør P. Wedege. Br. nr. 11. Rosenlund, Søren lversen, sk. M. 0.35. Br. nr. 12. Flatheim, Kristian Paulsen, sk, M. 0.04. Br. nr. 13, Åsvang, Andreas Kanestrøm, sk. M. 0.51. Br. nr. 14. Fuglstrand, Nils K. Bolsønes, sk. M. 0.16. Br. nr. 15. Bakkely, Erik N. Fuglseth, sk. M. 0.62.

Knut Fuglseth

Det annet hovedbruk av Fuglset br. nr. 2 med eier David Eriksen Fuglset er som det sees av foranstående, oppdelt i tre forskjellige br. nr. med samme eier i 1907. Tilsammen utgjør matr. sk. av M. 2.98. Eieren David Eriksen Fuglset var fra gården Kleive i Bolsøy. Se under denne. Han satt som eier av Fuglset til 1909 og over-

drog den da til sønnen *Erik Davidsen Fuglseth,* eller den seinere så kjente personlighet i Bolsøy off. liv E. D. Fuglseth, David Fuglseth levde i mange år etter at han hadde overlatt gården og ble en meget gammel mann, som helt opp i sin høyeste alderdom var i full vigør. E. D. Fuglseth meddelte forfatteren kort før sin død i 1940 at faren hadde deltatt i slåttearbeidet 91 år gammel. Han var av en meget sterk slekt. Han deltok i det kommunale styr og stell og vil bli omtalt nærmere i vedk. avsnitt i boken.

E. D. Fuglset.

Gårdbruker E. D. Fuglset, født i Bolsøy 1880. Han ble gift med Mathea Nyhagen og overtok sin farsgård i 1900. Han var utdannet som befalingsmann i hæren ved Trondhjems underoffiserskole, og fungerte flere år som sersjant på Setnesmoen, men da han etter et par års tid som kontorbetjent ved overrettssakfører J. Olafsen-Holms kontor i Molde omkr. 1914 -15, ble ansatt som bankkasserer i Bolsøy Sparebank i 1916, måtte han oppgi sin sersjantstilling. Han var en meget interessert gårdbruker og interessert i kommunens styr og stell, derfor ble han pålagt så mange kommunale verv som han røktet med duelighet. Var også med i Istad Kraftselskaps styre i mange år. Men det som mest opptok hans private tid var nok sporten, og spesielt skisporten utover i distriktet i hele Romsdal, både med anlegg av nye skibakker og som dommer under større og mindre skistevner, like til de store landsrenn på Østlandet.

Han døde sommeren 1940 kun 60 år gammel.

E. D. Fuglset var en sjelden helstøpt og sterk personlighet som gikk inn for de oppgaver og mål han hadde satt seg med en nesten fanatisk viljestyrke. Hans livsverk, særlig innen idrettsorganisasjonene og da først og framst skisportens utvikling, vil i forbindelse med hans biografi forøvrig bli behandlet under andre avsnitt av Bolsøyboka.

* * *

Skjøteboken for Bolsøy viser flg. eierskifter i seinere tid for bruk under gården Fuglset.

* * *

Nils P. P. Veiberg til David Eriksen Kleve 21/6 1889, til sønn Erik Davidsen 19/10 1909.

Fuglset - (Fuglsetnesset vestre) nu Fuglstrand. Gnr. 26, bnr. 9, matr.nr. 6, løpenr. 14 f. (fra bnr. 7). Skyld mark 0,19 - 13 skilling.

Nils P. P. Veiberg til Hans Kr. Olsen Heiset, dat. 23/2, tgl. 4/3 1889. Ole Olsen Helset 17/9. Nils Knutsen Bolsønes 11/4 1905, sønn Knut Nilsen Bolsønes 16/9 1935.

Fuglset - Breidablik. Gnr. 26, bnr. 10 (fra bnr. 4). Matr.nr. 6, løpenr. 14 g. Skyld mark 0,04 - 2 skilling.

David E. Fuglset til S. Sandved 6/2 1888. Fredrikke Vedege 17/5 1897. lng. N. O. Vedege til Per L. Johnsen 6/7 1908, fru Gjertine Holm 6/11 1916.

Fuglset - Rosenlund. Gnr. 26, bnr. 11 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,35.

Nils P. P. Veiberg til Søren lversen Fuglset 6/12 1898. Peder Sørensen Fuglset 22/8 1918.

Fuglset, Flatheim. Gnr. 26, bnr. 12 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,04.

Torsten A. Fuglset til stuert Kristian Paulsen 19/2 1906.

Fuglset, Åsvang. Gnr. 26, bnr. 13 (fra bnr. 4). Skyld mark 0,50.

David Eriksen Fuglset til lærer Andreas Kanestrøm 18/9 1900.

Anders Andersen Fuglset var født i 1837. Han overtok gården (Nordigaren) i 1860. I 1866 ble han .gift med Oline Torstensdatter (født i 1846). De hadde 6 barn, hvorav et døde som ganske lite. Konen døde 25/9 1880.

Anders Fuglset var en dyktig gårdbruker, likeså var han en flink trearbeider. Han laget således en treskemaskin helt av tre og brukte den i mange år. Den ble drevet med vannkraft.

Anders Fuglset var en stille, beskjeden mann og deltok ikke meget i bygdens styr og stell. Han hadde forresten en dårlig helbred.

I de dager var det fast skyss-stasjon i Molde, og da byen ikke hadde hester var det Anders Fuglset og naboen Kristoffer Fuglset som på tilsigelse fra byen skaffet skysshester.

Etter Anders Fuglsets død i 1893 overtok hans eldste sønn Torsten A. Fuglset gården; men på grunn av hans fravær i Amerika solgte han den i 1900 til David E. Fuglset, som igjen samme år solgte endel av eiendommen - hovedtunet med vånebygning og endel jord - til lærer Andreas Kanestrøm, som nu er busitter av det gamle tun „Nordigaren “.

Fuglset, Bakkely. Gnr. 26, bnr. 15 (fra bnr. 12). Skyldmark 0,62.

Torsten A, Fuglset til kontorist Erik N. Fuglset 20/10 1905. Sammenføyet med bnr. 17, tgl. 27/11 1894,

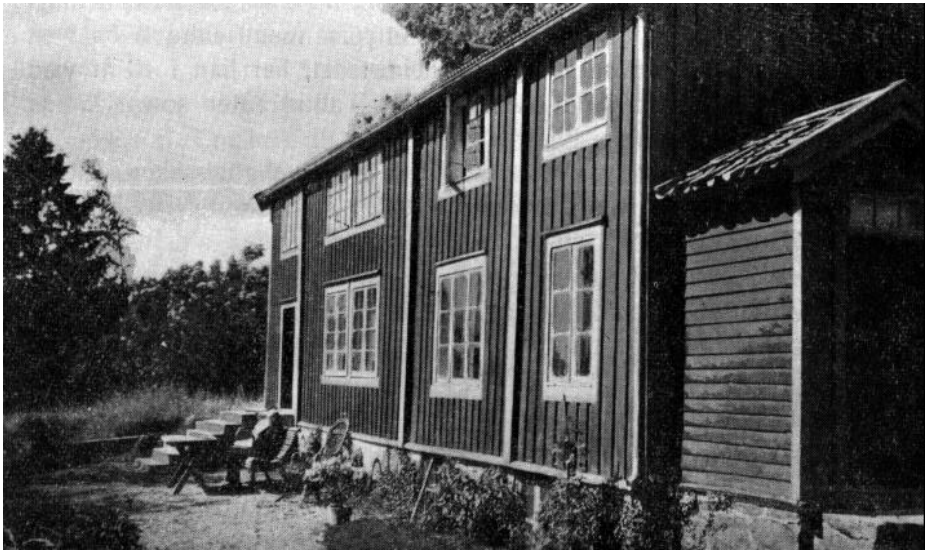

Lærer A. Kanestrøms våningshus.

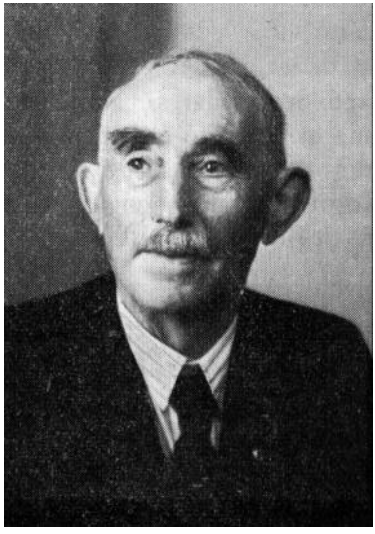

Erik Nilsen Fuglseth

Erik Nilsen Fuglseth, født på gården Fuglseth i Bolsøy 8/1 1868. I sin ungdom gikk han amtsskolen og senere Trondheims underoffiserskole 1890-92. Fra 1/1-95 ansattes han som kontorist ved det da opprettede amtsingeniørkontor for Romsdals amt og har helt siden den tid vært knyttet til vegstellet i Møre fylke, de første 24 år som 1ste betjent, fra 1/7 1919 fullmektig av II. kl. og fra 1/7-24 fullmektig av 1. kl. inntil han i 1938 fratråtte som offentlig tjenestemann grunnet aldersgrensen.

Ved siden herav har han vært kasserer og regnskapsfører for en flerhet av statens hovedveisanlegg rundt omkring i Møre fylke i hele 40 år, i hvilken egenskap han har forvaltet millioner av kroner.

Videre kan nevnes at han har vært benyttet i sin heimbygd i andre gjøremål, bl.a. som direktør i Bolsøy Sparebank og som formynder

i Bolsøy overformynderi. I fråhaldsarbeidet har hr. Fuglseth nedlagt et betydelig arbeide. Foruten i snart et par mannsaldre å ha vært medlem av styret i avhaldslaget på heimetedet, har han i 40 år vært styremedlem i Romsdal fylke av D. N. T. - alltid enten som sekretær eller kasserer.

For sin interesse og store arbeide for edruelighetssaken, ialt 56 år som aktiv avholdsmann, ble han i 1942 av landsstyret for D. N. T. tildelt „Klostermedaljen“, en orden som meget sjelden utdeles, og han er den første i Romsdal som er blitt tildelt dette hederstegn. Han var med og startet avholdsfolkets kafe „Gjestestova” i Molde og ble ansatt som dens kasserer og forretningsfører, hvilken stilling han innehadde i de første 17 år.

Ikke minst vil fullmektig E. N. Fuglseth ha satt seg et varig minnesmerke i Bolsøyboka, i hvis forebuing og virkeliggjøring han har en meget framtredende del. Han var således medlem av den første førebuingsnemnd, ble senere medlem av selve arbeidsnemnda og dennes sekretær og kasserer. Det skyldes hans utrettelige arbeidsevne og interesse at boktiltaket i det heile ble økonomisk mulig, og at boken kunde få det omfang og utstyr som den har. Erik N. Fuglseth har utpregede slekts- og bygdehistoriske interesser og er selv sterkt ettekjær. Som sekretær og kasserer for Bolsøyboka vedblir han framleis idet nærværende bind går i trykken, og dette binds forfatter har hatt en hjelp og støtte i ham som ikke kan overvurderes. Når bokens lesere ser disse ord vil de sikkert skjønne at det ikke er bare å skrive en bok. Verkets organisasjon og særlig dets finansiering og utstyr med billedstoff og ikke minst dens salg og uttinging er kanskje en vel så viktig side ved tiltaket.

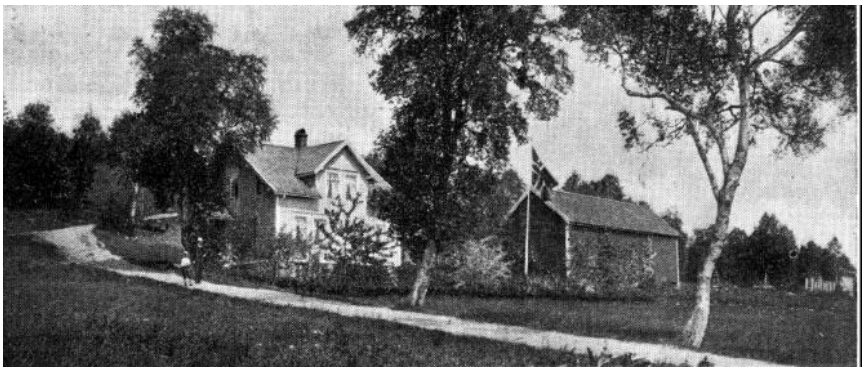

Fullmektig N. E. Fuglseths gård „Bakkely”.

Erik N. Fuglseth har alltid vært en vennesel mann, en god og klok medarbeider for hvem samarbeidets ofte vanskelige kunst er naturgitt.

* * *

Fuglset - Vårtun. Gnr. 26, bnr. 16 (fra bnr. 1). Skyld mark 1,61. Nils E. Fuglseth til sønn Magnar Fuglseth 15/3 1918.

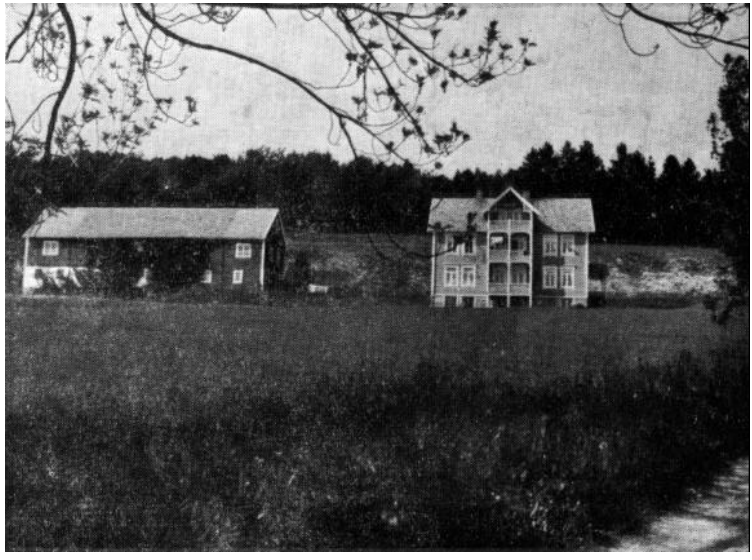

Magnar Fuglseths gdr.!, Vårtun, g.no. 26 br.no. 16.

Gårdbruker Magnar Fuglseth er født på gården Fuglseth den 23/6 1878 og begynte i ung alder å rydde, nydyrke og grøfte et av gården Fuglset utskilt jordstykke og som nu er et av de best drevne småbruk i Bolsøy.

Allerede som unggutt hadde han stor interesse for „fjordhesten", og begynte i ung alder å kjøpe føll fra Sunnmøre av de best stambokførte dyr han kunde få tak i å drette opp. Foruten alle innkjøpte dyr fra Sunnmøre har han av egen avl oppdrettet mange vakre og verdifulle dyr, like fra 1ste premie nedover de lavere grader i nu henimot 50 år.

Når dyrene er kommet opp i 2-3 års alderen har han solgt dem igjen, vesentligst til interesserte her i Romsdal for å opphjelpe hestebestanden av den vakre og gode „fjordhest" i vårt eget distrikt. Det er vel ingen Bolsøyværing og langt utover distriktet her i Romsdal, som har drettet opp så mange ungdyr av fjordarasen som Magnar Fuglseth.

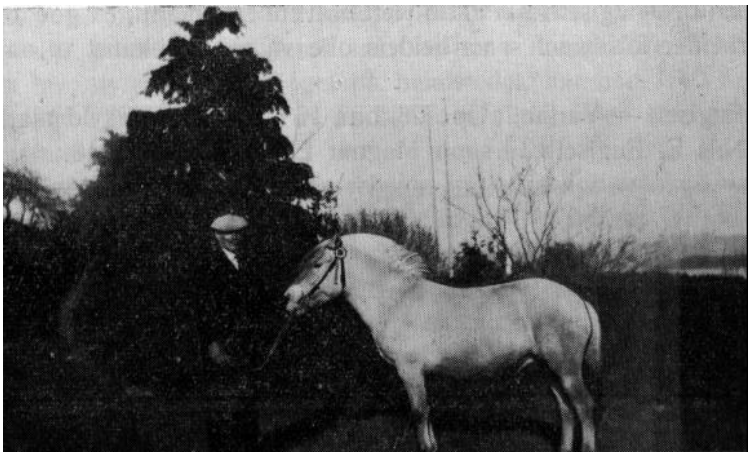

Magnar Fuglseth med en „fjordhest".

Fuglset, Bakkely. Gnr. 26, bnr. 17 (fra bnr. 1). Skyld mark 1,47. Nils E. Fuglseth til sønn Erik M. Fuglset 15/3 1918. (Bnr. 15-17 og 22 utgjør dette br.)

Fuglset, Breidablik vestre. Gnr. 26, bnr. 18 (fra bnr. 4). Skyld mark 0,02.

Malene Sande, før gift med P. I. Johnsen til fru Gjertine Holm 6/11 1916.

Fuglset, Fredly. Gnr. 26, bnr. 19 (fra bnr. 4). Skyld mark 0,13. E. D. Fuglseth til Kaja og Bastian Width 7/11 1910.

Fuglset, Dæmningen. Gnr. 26, bnr. 20 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01.

A. Risehagen til Molde kommune 7/12 1910. Fuglset, Dæmningen nedre. Gnr. 26, bnr. 21 (fra bnr. 9). Skyld mark 0,01. N. K. Bolsønes til Molde kommune 7/12 1910.

Bnr. 22 jfr, bnr. 17. Fuglset - Verftet. Gnr. 26, bnr. 23 (fra bnr. 9, 7, 5 og 11). Skyld mark 0,25.

Nils Knutsen Bolsønes til Olaf, Sivert og Ole Bolsønes, dat. 19/10, tgl. 1/11 1915. Fra A. Risehagen til Bolsønes skibsbyggeri på en parsel, dat. 2/5, tgl. 15/5 1917.

* * *

Det som i vår egen tid særlig har preget Fuglsets gårdsområde ved fjorden er den industri og handel som er vokst fram der. Under gårdshistorien er det ikke plass til nærmere framstilling av denne utvikling og den store forandring den har skapt når det gjelder bygdas

utseende og sosiale struktur. I de siste omlag 40 år er strøket omkring Fuglsetnesset og østover til bytet mot Øverland gård (Enen) omskapt til et strandstedsamfund med bypreget yrkesliv, en forstad til Molde by, som strørket også grenser umiddelbart opp til.

Det første tiltak som innledet denne utvikling skyldes smed Kristian Kristensen som tilhørte den for sin mekaniske begavelse så kjente Kristensen-ett, hvis virksomhet bl.a. st. på Vågseter i den del av Vågann som ligger under Veøy vil minnes av eldre folk. Det var visstnok Kr. Kristensens far Lars Kristensen som først var bosatt i Molde som grunnla verkstedet på Fuglset, og antakelig her var det den bekjente hjulbåt for fotkraft var bygget, som omhandles av Schneider i „Molde og Romsdalen“ s. 156. Kristian Kristensen hadde sin smie og verksted nedenfor den nåværende riksveg, rett ned for gårdsvegen opp til Torsten Fuglseths gård nede ved gjæra. Hans hovedyrke var visstnok smedhåndverket, men han gikk senere over til støpning av kirkeklokker. Bl.a. klokker støpte han også Sandøy kirkes klokke. Den bærer rundt kanten flg. innskrift som skal være komponert av klokkestøperen:

„Kalder jeg til kirkemøde.
„Kalder jeg til ro de døde.
„Altid er jeg Herrens tolk,
„naar han samle vil sit folk.”

Kristensens virksomhet på Fuglset fant sted omlag 1870 og utover.

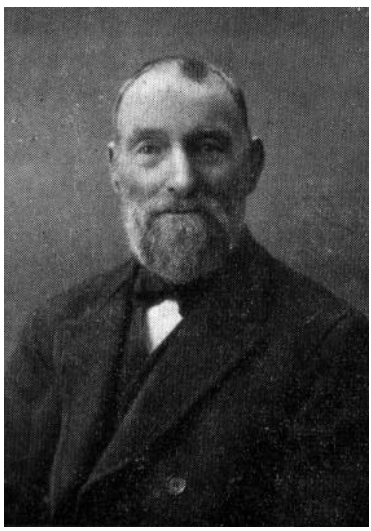

Nils Knutsen Bolsønes

Den som egentlig er skaperen av den industrielle framvokster på Fuglset er dog skipsbyggmesteren *Nils Knuten Bolsønes*. Han var f. på gården Arsetreiten i Veøy i slutten av 1850 åra og kom i lære som skipstømmermann hos Hammerås i Vestnes, og deltok her som skipsbygger under byggingen av det største skip som noen gang er bygget i Romsdal, barkskipet ,,Hermann Lemkuhl”. Siden flyttet han til Bolsøya hvor han kjøpte bruket Bolsønes (se under dette) og tok her til å bygge skuter for egen regning. Han ble snart kjent for sine solide fartøyer som gjaldt for særlig gode seilere, og da ishavsfangsten tok til var han ansett som spesialist på

selfangstfartøyenes område. Rundt 1905 flyttet han sitt skipsverft til Fuglsetneset hvor bedriften etterhånden antok betydelige dimensjoner, særlig etter at motordriften var innført for fisker- og fangstflåten.

Nils K. Bolsønes var en mann av den gamle skole - en solid og særpreget personlighet med en ubøyelig arbeidsvilje og stor myndighet i ledelsen av en arbeidsstokk i skipsbyggeriets mange og vanskelige oppgaver. Han døde en tid før siste krig.

Den nærmere omtale av hans personlighet og livsgjerning vil bli inntatt på sitt sted i boken i forbindelse med hans bedrifts videre historie.

* * *

Fra N. K. Bolsønes skibsbyggeri og mek. verksted 30/1 1920. Bolsønes skibsbyggeri og mek. verksted til N. K. Bolsønes, Sivert Bolsønes og O. M. Bolsønes 23/6 1923. N. K. Bolsønes, Sivert Bolsønes og O. M. Bolsønes til ing. B. Grønningsæter 10/11 1925.

Fuglset, Tun. Gnr. 26, bnr. 24 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,01.

Andreas K. Fuglset til Magnus Reite 15/3 1916. Fuglset, Holmen Gnr. 26, bnr. 25 (fra bnr. 17), Skyld mark 0,03.

E. N. Fuglseth til Hans Helseth 17/10 1916. Sorenskriver Hertzberg på halvparten 12/1 1921. Fru Emma Helseth på halvparten 15/3 1922. E. M. Fuglseth 1/11 1933.

Fuglset, Verftets Handel. Gnr. 26, bnr. 26 (fra bnr. 23). Skyld mark 0,01. Bolsønes skibsbyggeri og mek. verksted til firma Verftets Handel 30/1 1920.

Fuglset, Bakketun. Gnr. 26, bnr. 27 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,04. David Fuglseth til Sivert N. Bolsønes 24/1 1918.

Fuglset, Elvereid. Gnr. 26, bnr. 28 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,01. David Fuglset til Marie O. Fuglset, dat. 6/11, tgl. 1/12 1919. Til døtrene Othilie og Gudrun Fuglset 15/5 1920.

Fuglset, Elvebakken. Gnr. 26, bnr. 29 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,03. David Fuglset til Johannes Brække 1/7 1918. Ole Olsen Bolsø 8/10 1918.

Fuglset, Ekelund. Gnr. 26, bnr. 30 (fra bnr. 4). Skyld mark 0,01. Andreas K. Fuglset til Olaf Bolsønes, dat. 20/2 1919, tgl. 16/12 1926

Fuglset, Granbo. Gnr. 26, bnr. 31 (fra bnr. 13) Skyld mark 0,01. A. Kanestrøm til Bolsøy Sparebank 15/12 1933. Til Gudrun Soelseth 15/12 1933. Fuglset, Valberg. Gnr. 26, bnr. 32 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,02. Hjemmelsinnehaver Andreas K. Fuglset.

Fuglset, Prøven. Gnr. 26, bnr. 33 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,05. Andreas K. Fuglset til Mathias Heltne 1/12 1919, fra Julie Dahl til Bolsø Sparebank 15/4 1930, til Klaus og Erling Røsberg 15/10 1935.

Fuglset, Bjørkelund. Gnr, 26, bnr. 34 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,02. Andreas K. Fuglset til A. Mordal 16/11 1931, til Lars Reistad 1/8 1938.

Fuglset, Vesterheim. Gnr. 26, bnr. 35 (fra bnr. 17). Skyld mark 0,03. E. N. Fuglseth til N. Horrem 30/11 1920.

Fuglset, Løkketun. Gnr. 26, bnr. 37 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,05. David E, Fuglset til Lars Fredriksen 1/3 1930.

Fuglset, Elverud. Gnr. 26, bnr. 38 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,01. Andreas K. Fuglset til Emil Birkeland 12/1 1921.

Fuglset, Mindet. Gnr. 26, bnr. 39 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,25. David E. Fuglset til Jonannes D. Fuglset 1/11 1934.

Fuglset, Holeliteigen. Gnr. 26, bnr. 40 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,02. A. A. Risehagens dødsbo til bankkasserer E. D. Fuglset, dat. 30/12 1925, tgl. 15/12 1927. Fuglset, Bakstreteigen Gnr. 26, bnr. 41 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01 og Fuglset, Sæterteigen. Gnr. 26, bnr. 42 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01. Eier for begge Petra E. Berglund. Jfr. bnr. 7.. Fuglset, Moldedalsteigen. Gnr. 26, bnr. 43 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01. Andreas A. Risehagens dødsbo til Ferdinand Dahl 7/1 1926. Ferdinand Dahls dødsbo til Vilhelm og Trygve Dahl, dat. 15/7 1936, tgl. 22/2 1938. Fuglset, Fredheim. Gnr. 26, bnr. 44 (fra bnr. 9). Skyld mark 0,03. Nils K. Bolsønes til sønn Knut N. Bolsønes 16/9 1936.

Fuglset, Skoletomt. Gnr. 26, bnr. 45 (fra bnr. 16). Skyld mark 0,08. Magnar Fuglset til Bolsøy Skolekommune 1/7 1931.

Fuglset, Solstad. Gnr. 26, bnr. 46 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,07. Andreas K. Fuglset til Einar B. Røshol 15/10 1932.

Fuglset, Fredtun. Gnr. 26, bnr. 47 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,03. Andreas K. Fuglset til Sivert Hungnes 19/5 1932.

Fuglset, Solvang. Gnr. 26, bnr. 48 (fra bnr. 17). Skyld mark 0,01. E. N. Fuglseth til Paulhard Hjelset 16/7 1934.

Fuglset, Sjøberg. Gnr. 26, bnr. 49 (fra bnr. 33). Skyld mark 0,01. Bolsøy Sparebank til Klaus og Erling Røsberg 15/10 1935.

Fuglset, Strandly. Gnr. 26, bnr. 50 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,03. Andreas Fuglset til Magnus Schevik 30/5 1937.

Fuglset, Solstrand. Gnr. 26, bnr. 51 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,03. Andreas Fuglset til Einar B. Røshol 14/10 1937.

Som det går fram av brukoppregningen foran er det idet dette skrives i alt 52 matrikulerte bruk under Fuglset, De fleste av disse er hustomter med hage eller andre små grunndele som ikke danner grunnlag for selvstendig jordbruksnæring. Men antallet av egentlige jordbruk under gården er også som det sees meget stort. Fuglsets historie gir

derfor en refleks av den nærliggende bys vekst, selv om ingen del av gårdens grunn ligger innenfor Molde bys grenser. Men gårdens historie gir også et klart billede av bygdens framskridende oppdyrking og bustadtetthet. Vi minner om at før 1600 var det bare en oppsitter - altså et bruk under gården. I 1763 er det to bruk og to eiere. I 1800 er tallet vokset til tre og i 1838 blir det fire. Det er det enda i 1866. Ved den siste offisielle matr. utgave av 1907 er det 15 bruk og eiere under gården. Matrikulskylden for hele gården er, uttrykt i mark, 16 mark og 16 skyldøre. Dalerskylden i 1866 var 6 Daler 2 Ort 5 Skilling. Vog- eller fiskeleiekylden i 1838 og tidligere var 4 vog og 12 merker, mens den eldste kjente skyld var 3 vog og 1 pund.

Når man går igjennem Fuglset gårds historie får man - som ved lignende fullgårders - et sterkt inntrykk av betydningen av å eie en gård eller et gammelt hovedbruk i en gård. Og dette inntrykk samler seg i det at gården - gårdsjorden og fedrejorden - er likesom grunnlaget for alt.

Fuglset er en meget vakker gård, som den ligger langsomt skrånende opp fra fjorden, veldyrket og tettbygd, med rekken av holmer og skogkledte øyer like bortenfor og Fuglsetåsen bak. Utsikten fra Fuglsettunet mot fjordene og fjellene innover overgår Rekneshaugens. Særlig bredladen virker bygden sett innover fra Fuglset med frodig skog og vakre gårder og selve Fannen svinnende innover mot Sørstranna og Kleive.

Øverland, gård no. 27.

Gården ligger østenfor Fuglset på Fannefjordens nordside og ca. 1 km fra Molde bys østgrense. Den støter i øst til gården Berg og Tøndergård, i n. til Frængrensen, i vest til Fuglset etter kjente merker fra fjøre til fjell og mot syd til Fannefjorden og Tøndergård. Der er ingen holmer eller skjær under gården. Øverlandsvatnet som en av Moldeelvas kilder ligger for den vesentligste del på gårdens grunn. Gårdens beskaffenhet og natur ligner sterkt på Fuglsets med den høytliggende strandterrasse fortsettende østover til nabogården Berg. Jordsmonnet i gårdens søre del særlig mot Tøndergård er dog adskillig mer myret enn Fuglsets nerbø. Utmarkens og skogens karakter og art er den samme med lange myrdrag mellem liåsene. Også her ligger utmarken gjennemgående lågt med god vokster for furu i sollien. Som bustad og gårdsbruk må Øverland antas å datere seg tilbake til oldtiden. Det er tvilsomt om gården da har hatt sitt nuværende navn. Vi har omtalt navnet foran s. 20. Det viser seg at nettop det er et av de største problemer i gårdens historie. *Øverland* eller som dets oldnorske form var *Efraland*, forutsetter at gården på navngivningens tid lå over -- høgre enn nabogårdene, eller at den i og for seg lå særlig høgt. Som alle gårder på Fannestranden går Øverland fra sjøen til fjells. Navnet Øverland på denne gård kan tyde på at det har be-

stått en gård eller ihvertfall et „land", d. v. s. jordbruksjord som ikke hørte Øverland til, som enten har hatt navnet *Nerland* eller som har ligget lågere enn Øverland.

Nu forekommer det som nevnt foran s. 20 ganske riktig et gårdnavn *Neerlandt* i kildene i tiden 1596 til 1620. *Anders Neerlandt* i sktmt. 1596 sammen med *Allf Offelandt* øyensynlig som naboer. I 1610 nevnes en gård *Nederlannd* umiddelbart etter Offuerlandt under ledingregnskapet med en ledingskatt av 1 thunder korn og 1½ merker smør, men uten oppsitterens navn. I 1619/20 i landskyldregnskapet for kronens leilendingsgods i Romsdal nevnes Offuerlannd med en landskyld til kongen av 1½ vog fisk, mens Peder Nederlannd nevnes med et halvt pund fisk. Så ser vi ikke mer til Neerlandt eller Nederlannd. Derimot finner vi nu og i et par personlige skattemanntall en *Peder thønder* (1611), Peder Tønnder (1614, Per Tønder (1617, 1621, 1623), og senere en Hans Tønder som nabo med Øverlandsmannen og med titelen ødegårdsmann eller husmann. Det er sannsynlig at denne Peder Tønder og Peder Nederlandt er en og samme person. Se herom nærmere under Tøndergård.

Gårdnavnet *Nerland, Nærland, Neerland* eller hvordan nu formen er overlevert til oss gjennem dansk omskrivning, betyr ikke alltid den nedre gård eller den lågtliggende gård. Ofte og når det gjelder oldtidsgårder er navnets opprinnelse *Njardarland* av gen. for gudenavnet Njord, „guden for år og fred", sml. *Njardarheim, Njardarbø* for Nærem, Nerbø, Nedrebø o. s. v. Ved alle disse sammensetninger er det ofte gudenavnet som går igjen.*)

Det spørsmål reiser seg da her om vi står overfor et *forsvunnet* gårdnavn og om dette er av Njord-gruppen, eller i motsatt fall av topografisk opprinnelse - et „relativt situasjonsnavn". Spørsmålet må sies å være meget usikkert. Den eldste kjente landskyld for Øverland og de gårder og bruk som er utgått fra den tyder med bestemthet på at her lå en „einbølt" gårdbustad. Altså enten et *Efraland* eller et *Nedraland* eller *Njardarland*. Det er etter tilhøva i og for seg intet til hinder for at her kan ha ligget en gård Nedreland med den komparative stedbetydning av navnet, altså et topografisk navn uten samband med gudenevnet. Men denne gårds tun må ha ligget lågere enn det nuvarende Øverlandtun. Det er mulig etter landskapet uten at det vites om det vises spor etter tun nedenfor - lågere enn - de gamle nabotun i vest og øst, Fuglset og Berg. *Nedraland* kan isåfall

*) Se O. Rygh gårdsnavne Romsdals amt under disse navn samt prof. dr, Magnus Olsen, Ættegård og Helligdom.

ha vært gårdens oppr. navn i betydning det lågtliggende „land". Det kan også ha hatt betydningen lågt- eller sidtliggende i og for seg.*) Eller navnet kan her være et Njordnavn, altså Njardarland, som f.eks. Nerland i Visdal. Tilhøva på stedet motsier ikke en slik tyding**) og tillater den sluttning at gården oppr. har hett Njardarland endret til Neerlandt som den siste kjente form i mnt. 1596, hvoretter det er forsvunnet etter 1620.

Så kan man spørre: Hvorledes og hvorfor er så Øverlandsnavnet kommet der? Ja, det er et problem likeså uvisst som Neerlandt-problemet. Temmelig sikkert er det dog at det er skjedd ved gårdkløyving i ukjent tid, antakelig i middelalder. Men dog så sent at den mytologiske betydning av navnet Neerlandt av gudenavnet var uforståelig for bygdefolket. De har ment at Neerlandt bare hadde betydningen „det nedre land", den lågeste av to eller flere gårder. Når så det kom en gård til ovenfor - høgre enn Neerlandt - ble det naturligvis Øverland eller Offelandt i senere forvanskning.

Nu er det merkelige at her må ha funnet sted en gårdkløving i ukjent tid. Altså en virkelig deling av en gårds (eller her to gårders) jord. Det senare Tøndergård må nemlig være frakløvd dels Øverland, dels Berg, med bestemte jordområder i gårdenes nermark. Om dette må vi nærmere henvise til framstillingen om Tøndergård nedenfor. Dette navn finnes ikke før etter 16 h. tallet mens vi altså umiddelbart før finner Neerlandt, som derimot ikke gjenfinnes etter 1620. Øverland og Tøndergård har også ellers felles skjebne på 16 h. tallet, de tilhører begge det vestneske godskompleks, senere kongsgodset fra 1582 og før den tid Gyrvhild Fadersdtr. Sparre. Hvorfor det ble utskilt stykker av Øverland og Berg som senere finnes sammenslått under navnet Tøndergård vet vi ikke. Forklaringen kan da her være at det tidligere Neerlandtnavn er avløser av Tøndergårdnavnet. Den hele sluttning må imidlertid betegnes som sterkt formodningspreget. Sikkert er bare det at Neerlandtnavnet på nabobustad til Øverland er historisk bevist, men forsvunnet, samt at Øverlandnavnet a l e n e er navneteknisk ubegrunnet. Vi overlater derfor problemet til senere forskere som en meget interessant oppgave.

---

*) Smlg. gårdnavnet Siem av oldn. Sidrheim d. e. den sidtliggende buplass,

**) Dette henger samtnen med at det må antas at der har vært et tjern eller lite vatn nede i myrene på Øverland (eller Neerlandt). Der har også omkring dette tjern vært en skoglund eller et tett skogholt slik at tjernet lå godt skjult. Altså en typisk kultplass for guden Njord, uvis ceremoniell krevet lauging av gudebilledet i et tjern vel skjult i en hellig lund. Det eldste kjente tunet på Øverland lå helt oppe under skogkanten.

Den eldste kjente landskyld for Øverland er 1½ vog fisk mot 12 mrk. fisk på Neerlandt. Slik er stillingen i 1620. Hvis Neerlandt og Øverland har hørt sammen under en gård har skylden vært 1 vog og 2 pund fiskeleie. Gården har altså vært en „halvgård" og betegnes uttrykkelig slik i jordboken av 1650. I de nedenfor gjengitte kilder vil hovedtrekkene i gårdens historie fram til forbi 1700 kunne leses:

1603 skattemanntall. Leilendinge bønder: Olluff Offuerland 2 lod sølff. Sagskatt 1609-10. Olluff Offuerlandt Aff en Flome Sage, Pendinge 2 dlr. Bordt schorrett På Same Sage 80 thilltter. 1610 Jord Eigenndis Bønnder : Olluff offuerland fisch 2 Vogr. 1611 1 daler skatten: Olluff øffrland 1 dr. 1610-11 Jordebok. Landskyld 1½ Vogh. Leding: 3 thunder Korn 4 mrk. smør. Gnr. Nederland(!) opført etter Øverland gnr. 27. *Nederlannd* 1 thunde Korn, 1½ (uklart) mrk. smør. 1614 jordeiende bønder: Olluff Offuerlannd 4 punnd fisch. Leilendingsbønder: Olluff øffuerland 1 dlr. 1617 leilendingsbønder: Oluff Øffuerlandt 1 dlr. Odelsskatt: Olluff Offuerland 6 pdt. Fossleie: Aff Offuerlands Flombsauge: Foesleigependinge 2 daller. Tiendeboer aff same saugh 6 thøldter. 1619-20 landskyld (til Kongen) Offuerlannd fisch 1½ voegr. Nederlannd fisch ½ pund. Leding: Olluff offuerlannd Kornn 3 thunder, smør 4 march. Peder Nederlannd Kornn 1 thunde, smør 1 march. Tiende: Oluff offuerland 4 schepr. Sagefall 1619-20 Olluff Øffuerland gaff for hand drog hanns Kniff thill min Thienner Pendingh 1 dlr. 1621 fosseleie : Olluff Offuerlandzs saugh Pendinge 2 dlr. Olluff øffuerland Aff en liiden quærnn Pendinge 1 ortt. 1623-24 Thridie årstage: Olluff offuerlannd aff 1½ vog fischis leie gaff Peng 3 mrk. 1623 leilengingskatt olluff offuerland 1 dlr. fossleie og tiendebord: Olluff offuerlandz sauge: pengh 2 dlr. Bord 3 thylter. 1633 Odelsgods : Olluff offuerlannd 3 vogr. Leilendingsskatt: Olluff offuerland 1 dlr. Foesleie och Tiendbord aff en huer sauge: Oluff offuerlanndz sauge : Peng 2 dlr. Bord 4 tyllter. Kopskat 1645 Peder Øffuerland 8 s. Ellenn ibm. thuende søner och thuende døtere 1½ ort 4 s. 1646 odelsgods. Olluff Øffuerlannd 7 vogr. leilendingskatt. Halvgårder: Peder offuerland 2 dlr. Beckesauger: Øffuerlandtz Saug 10 dlr. 1650 5-dalerskatten. Becke Sauger Som Gandsche Ringe Tømmer och brug ehr till: Øffuerlandtz Saugh 7 dr. Halvgårder: Peder offuerland 1½ Vogh 2½ dlr. Her statholder bøxler. Thienneste Drenge och Bonder sønner for fuld lønn Erich offr Land 1 dlr. Niels ibm. 1 dlr. 1657 Kvegskatt. Peder Ofuerland: Heste 1. Kiør 8, geder 3, Får 10, Suin 1, 3 mrk. 16 s. Erich Huszmand ibid: Kiør 2, geder 2, Får 1, 21. Anders ibid : Heste 2, Kiør 7, geder 5, Får 4, suin 1,

3 mrk. 5 s. Oelle Nielsen ibid: Heste 1, Kiør 6, geder 6, Får 5. 1 dr. 1 s. 1661 jordebok Øffuerland Peder ½ w. 18 mrk. 1 quern 6 s. Anders ½ w. mrk. Welbr. Ped: Wibes Arff : bøxler. 1665 folketelling Skyld 5½ pd. Opsiddere: Peder 64 år, bruger 2 pd. 18 mrk. Anders 40 år, bruger 2 pd. 18 mrk. husmend: Erich Olsen 50 år. Matr. 1669 Peder och Anders Olssønner til Oberstenn 2 w. 1 spd., leding ½ mrk. Tiende Aure 3 dr. schatt, 2 querne 12 s. Oberstenn bøxler. 1701 Folketelling. Opsidder Olle Andersen 45, Oluf pedersens Enke. Sønner Peder Olsen 18, Olle Olsen 7. Tiennistekarle Peder Ingebrigtsen 10.

Den Allf Offelandt som nevnes første gang i sktmt. 1596 er antakelig samme person som Olluf Øffuerland i 1603 og videre utover i alle sktmt. til og med 1646. Han var f. ca. 1560 årene og var lensmann for Fanne otting i 1610, men sees allerede i 1619 avløst som sådan av Erich Nessie. Dette kan henge sammen med at lensmann Olluff Øffuerland hadde en slem affære med kongefuten som ved denne tid 1618 var Jacob Pedersøn. Lensmannen kom nemlig i trette med futbetjenten og dro herunder kniv. Han måtte bøte for dette med 1 rdlr. i 1619. Mer står det ikke i fogdregnskapet om det. Samme Olluff Øffuerland var en meget velholden mann. Bare det at han i 1603 skatter med hele 2 lodd sølff viser at han ikke er en alm. leilending. Han er dessuten sagbrukeier allerede i 1610, og skjærer da 80 tylter bord. Samme år oppføres han som eier av 2 voger jordgods. Det er ikke i Øverland, for her er Kongen eier og Olluff leilending av hele gården som er på 1½ vog. Futregnskapet for 1611 viser at han har svart landskylden til futen. Han må ha kjøpt og solgt jordgods. I 1604 eier han bare vel 1 vog, i 1617 igjen 2 voger, senere 1½ vog, 1633 3 voger, 1646 hele 7 voger. Sagbruket er en beckesaug. Det tyder på at den har ligget i Øverlandsbekken. Han skattet også for en liiden quærn. Han hadde to sønner, Peder f. 1601 og Anders f. 1625. Peder sees å ha overtatt bøkslen på Øverland allerede i 1646, mens faren lever. Ennu ser det ut til at gården drives som ett bruk. Peder innehar bruken av hele skylden 1½ vog. 1 1657 er det etter krøttertallet ialt 4 brukere, tre selvstendige leilendinger og en husmann. Peder og Anders er brødre og sønner av Olluf som nu ikke gjenfinnes mer. Hans jordgods må også være splittet. Det er kommet en ny mann på gården, *Oelle Nielsen*, som ser ut til å bruke omtrent tredjeparten av gården. I 1661 er bare Peder og Anders leilendinger med en halvpart hver, likeså i 1665 med samme husmann som i 1657. I 1669 ser landskylden ut til å være øket til 2 vog. Men det kan også være en feilskrivning. Kongen var eier av

gården fra 1583 til ca. 1630. Deretter blir statholder Hannibal Sehested, g. m. kong Chr. IV's datter, eier, idet kongen forærte ham hele Vestnesgods-samlingen m. m. Men kongen tok det igjen da Sehested falt' i unåde ca. 1650. Godset ble nu overdrad til lensherren på Trondhjemhus Peder Wibe, som døde før 1661, da hans arvinger eier gården. I 1669 er Øverland sammen med Vestnesgodsets øvrige leilendinggårder overgått til oberst Reinhold von Hoven. Etter hans død arvet hans datter, g. m. oberst senere general v. Schulz, godset. Han ble nødt til å realisere det omkr. 1720 da rådmann Lorents Holst, Trondhjem, kjøpte gårdene. Denne overlot dem til sin sønn Hans Holst 1737, som atter solgte til Cammerråd O. Alsing ved hvis konkurs i 1780 tallet godset ble spredt og etterhanden kjøpt til odel av oppsitterne av vedk. bruk.

Peder Ollufsen og Anders Ollufsen Øverland var f. h.h.vis 1601 og 1625. De lever begge i 1669. Men Peder som nu var en aldrende mann levet neppe forbi 1680. Han hadde en sønn Oluf som var gift og som satt som leilending med halvparten av Øverland etter faren. Oluf døde også før 1701, da enken sitter med bruket med to sønner som begge er mindreårig. Anders Ollufsen er også død før 1701. Hans sønn hette Olle, f. 1656. Denne har ikke sønn i 1701. Under matrikulrevisjonen av 1723 er det anført om gården: 2 opsiddere. Rådmand Holst ejer og bøxler. Ingen Huusmand. Skoug til huusbehov. Sætter ½ fierding fra gården, 2 små qværner for 8 s., intet fiskerie uden af havet. Ringe Fægang, gården ligger i Sollien 4¼ miil fra Havet, ringe jordart, uviis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til at Rydde. Sæd: 2 skpp. Biug, 5 id. 2 skp. hafre. Høeavling: 32 læs. Heste og Creature: 2 Hæster, 6 Kiør, 6 ungnød, 4 småe fæe. Taxt efter gl. mtr.: 1 vog 2 pd. 12 mrk. 1732: Prosess mellem Øverland, Fuglset og Berg på den ene side mot Tøndergård på den annen med krav på at Tøndergård skal gjerde seg inne. Det dreier seg om innpåbeiting fra Tøndergårds side på de tre nabogårders innmark; Tøndergårdmarken lå nedenfor og tilside med naboenes innmark. 1763: Cammerråd Alsing eier gården som hørende til Vestnesgodssamlingen. 1764: Sorenskriver P. Jalles kjøper Øverland på tvangsauksjon over Alsings eiendommer. Jalles sitter med gården i femogtyve år, som proprietær. Leilendinger og oppsittere er under Alsing i 1763: Ole med 1 pund 9 merker; Peder Ørgersen likeså; Esten Siursen 2 pund 18 merker. 25/6 1789 selger Jalles Øverland for 300 rdlr. til sin svigersønn, byfogd i Molde og sorenskriver i Romsdal, Peder Leth Øwre. Denne var gift med sorenskriver Jalles datter

Mette Susanna („Mor på Enen"), og etterfulgte Jalles som sorenskriver da denne gikk av i 1787. Jalles døde i 1795*). Peder Leth Øwre solgte i 1796 halvdelen av Øverland til Michel Olsen, antakelig en sønn av den Ole som er bruker i 1763. Øwre beholder plassen Enen, Ørjaplassen og Stormyren under sin halvpart. Dette er altså det senere bruk nr. 3 Enen, mens Michel Olsen altså kjøper resten av Øverland, det senere bruksnr. 1, nu Paul Øverlands bruk m. m. Samme år tingleser Ole Pedersen Øverland kår til enken Marit Andersdatter som han akter å inngå ekteskap med. Men hvis dette er den samme Ole Pedersen som gjenfinnes i folketellingen av 1801 er det ikke blitt noe av giftermålet. Ved folketellingen i 1801 var det følgende beboere av Øverland: 1. Familie: Ole Pedersen, 52, gårdbruger, Aletha Larsdtr., 47, i 1. Egteskab. Peder Olsen, 11, Lars Olsen, 1, Marit Olsdtr., 9, Aletha Olsdtr., 3, deres Børn. Chresten Jestesøn, 28, givt 1. Gang, National Soldat, Marit Hansdtr., 26, ugivt, Tjenestefolk, Martha Olsdtr., 23, til Leje boende, givt 1. Gang, lever af spinden. Jesten Chrestesøn, 1, hendes Søn. 2. Familie: Michel Olsen, gårdbr., 35, ugivt, Tyrri Michelsdtr., hans Moder, 80, Enke i 1. Egteskab, Ingeborg Knudsdtr., 29, ugivt, Synøve Olsdtr., 13, Tjenestefolk, Ørja Pedersøn, 39, huusmand m. Jord, Marit Ellingsdtr., 41, hans Kone, Begge i 1. Egteskab. Elling Ørjasøn, 7, Berit Ørjasdtr., 9, Randi Ørjasdtr., 4, deres Børn. 4. Familie: Anna Olsdtr., Lejeboende, 61, Enke i 1. Ægteskab. Gåer i Dagleje. Ole Olsen, 28, ugivt, National Soldat, Daglejer, Randi Olsdtr., 20, ugivt, ernærer sig af Spinden og Væven, deres Børn.

Blant beboerne oppføres ikke sorenskriver og Byfogd Peder Leth Øwre, enn skjønt han eier Enen. Han bor således ikke der, men antakelig i Molde. Han døde i 1802, Hans enke, Mette Susanne, overlevet ham i mange år og bodde senere på Enen, som hun samme år som mannen døde forpaktet bort til Ole Pedersen Øverland. 1 matrikulen av 1838 oppføres Matr. nr. 7 L.nr. 15 Øverland skyld 2 pund 13 merker (ny 1 daler 2 ort 17 skill.) eier Ole Iversen, og Øverland Matr. nr. 7 L.nr. 16 med Enen. Opsiddere Ole Eriksen og byfoged Øwres enke. Skyld 2 pund 18 skill. (ny merker) (ny 1 daler 2 ort 17 skill.)

Ole Iversen hadde kjøpt sitt bruk av Michel Olsen (datum og år

*) I P. Jalles skjøte dat. 23/12 1788 til P. Leth Øwre heter det bl.a. „ -- som „jeg hermed selger Skiøder og afhænder til min Svoger Hr. Byfogd og Soren- „skriver Peder Leth Øwre, hans hustrue og arvinger - -- „ I Schneider s. 98 opplyses det at P. Leth Øwre var gift med Byfogd Peder Jalles' datter. „Svoger" i skjøtet må derfor bety svigersønn,

kan ikke sees av skjøteboken). Iver Olsen er eier ved sin død før 18/2 1859. Han må være sønn av forannevnte Ole Iversen og var g. m. Marie eller Mari Arnesdatter som overtar bruket (det nuværende br.nr. 1) på skifte etter sin mann den nevnte dato. Anders Olsen får skjøte 21/11 1859 på l.nr. 15 b., som altså er en parsell av hovedbruket l.nr. 15 a, som vedble i enkens eie. Hun må ha giftet seg om igjen med Hans Pedersen som oppgis som eier i folketellingen av 1865, og er 4 år yngre enn sin kone Mari Arnesdtr. (f. henh.vis i 1823 og 1819). I skjøteboken står Marit Arnesdtr., og et annet sted Marie Arnesdtr., men det antas å være en feilskrift for *Mari.* 18/6 1870 selger Hans Pedersen Øverland l.nr. 15 a (br.nr. 1) til *Lars Pedersen Sunde,* som senere tok *Øverland* til familienavn, og som er stamfar for den ett som senere sitter med bruket, nu *Paul Larsen Øverland og hustru Ovidia* som fikk skiøte fra faren 24/10 1908. Lars Pedersen Øverland var fra Sande i Fræna. Blant hans søsken var den senere eier av farsgården Sande, Per Pedersen Sande, og lærer Ole P. Sande, Holm. Det er en begavet og sterk slekt.

L nr. 15 b (nuværende br.nr. 2) Øverland grunnlagdes som selvstendig bruk ved utgang fra l.nr. 15 av *Anders Olsen Øverland* ved skjøte fra Hans Pedersen Øverland, gift med Iver Olsens enke, 21/2 1859. Ole Kanestrøm Olsen Thorhus overtar bruket ved skjøte fra Hans Pedersen Øverland 9/11 1891, og overdrar det til sin sønn Ole Olsen Kanestrøm 1/3 1929.

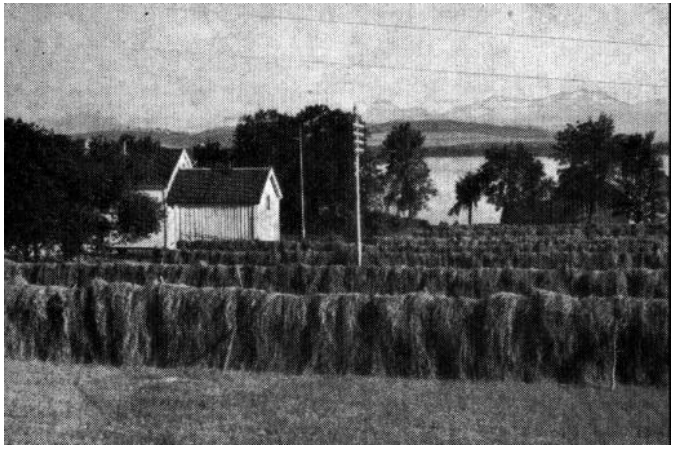

„Enen".

L.nr. 26 Øverland med Enen (det senere br.nr. 3 Enen). Dette bruk var grunnlagt av Byfogd Peder Leth Øwre ved den nevnte deling

av Øverland i 1796. Ifølge Schneider oppdyrket han Enen, hvis dyrketmark for hans tid bestod av de to før nevnte husmannplasser Einaplassen og Ørjaplassen foruten Stormyra. I 1802 etter at byfogd P. Leth Øwre var død holdes bruket bortforpaktet av enken Mette Susanne, som såvidt skjønnes er eier ennu i 1838. I utskiftning mot Fuglset nevnes Madame Salig Øwre fremdeles som eier av Enen i 1852, men dette er apoteker Øwres enke, altså Peder Seth og Mette Susanne Øwres sønnekone. Mette Susanne døde før 5. juni 1850, da skiftet etter henne ble sluttet og hvorved sønnen, apoteker Øwre i Ålesund fikk skjøte på Enen. Denne er død før 1861 idet hans enke, som i skjøtet benevner seg apoteker Øwres enke, selger bruket til lensmann i Bolsøy *Marcus Gjøe Rosenkrans Dessen* (se om denne bind I s. 546), Ved skjøte av 9/12 1893 fra sistnevntes og hustru Marie Dessens dødsbo blir *S. Rødset* eier, og denne selger bruket 14/11 1913 til *Bernt Roald* etter hvis død hans enke, født Molnes fra Vigra, satt med bruket til sin død i 1940. Einen innehas nu av de sistnevntes sønn Holger Roald.

Ved folketellingen i 1865 er det følgende beboere under Øverland: Mtr.I.nr. 15 a. Hans Pedersen, selveier, 42, f. i Agerø, Mari Arnesdtr. kone, 46, Andreas Iversen, søn, 20, Ane Ivarsdtr., dtr., 17, Jørgine Ivarsdtr., dtr., 16, Peder Anderssen, fostersønn, 7, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 stort kveg, 10 får, 1 svin, ¾ td. byg, 4 td. havre, 4 td. poteter. Peder Pedersen, husmand m. Jord, 38, f. i Agerø, Kjerstine Olsdtr., dennes Kone, 32, Peder Pedersen, søn, 9, Lars Pedersen, søn, 6, Berret Pedersdtr., dtr., 4, Pettra Pedersdtr., dtr., 2, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 3 får, 1 td. havre, 1 td. poteter. Ane Olsdtr., husmd. m. Jord, Enke, 52, Ole Knudsen, søn, 22, Andreas Knudsen, søn, 19, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får, ¼ td. havre, 1 td. poteter. John Johnsen, husmd. m. Jord, 37, f. i Frænen, Mildri Knudsdtr., kone, 43, Karl Olaussen, deres søn, 15, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 3 får, 1 td. havre, 1½ td. poteter. Hans Ingebrigtsen, husmd. m. Jord, 46, f. i Lesje, Pettrine Pedersdtr., kone, 39, f. i Veø, Ingeborg Hansdtr., datter, 11, Peder Hansen, søn, 8, Karn Hansdtr., dtr., 4, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, 1/8 td. byg, ¾ td. poteter. L.no. 15 b. Anders Olssen, selveier, 37, f. i Bolsø, Karn Sivertsdtr., kone, 44, f. i Lesje, Synnøve Andersdtr., dtr , 7, Marie Andersdtr., dt. 3, begge f. i Bolsø, 2 kveg, 6 får, 1/8 td. byg, 5/8 td. havre, 1¼ td. poteter.

Mtr.lno. 16 *Enen.* 2 bebodde hus. M. G. Dessen, selveier, 56, f. i Rødenes, Marie Dessen, hans Kone, 47, f. i Trondhjem, Ida Dessen, 17, Albert Dessen, 15, Madsine Dessen, 12, Sofie Dessen, 10,

Berger Dessen, 8, deres barn f. i Skjerstad, Sofus Dessen, 6, Einar Dessen, 4, deres barn f. i Bolsø, Peder Pedersen, tjenestekarl, 28, f. i Bolsø, Lars Olsen, tjenestekarl, 51, f. i Lom, Ane Olsdtr., dennes Kone, 42, f. i Lom, Martine Arensdtr., deres dtr., 22, f. i Bolsø, Ingeborg Arnesdtr., deres tjenestepige, 33, f. i Bolsø, Karn Bjønalfsdtr., deres tjenestepige, 25, f. i Lesje. 2 hester, 9 kveg, 6 får, 2 svin, 2 tdr. byg, 3 tdr. havre, 9 tdr. poteter. 1 bebodd hus. Ole Olsen, husmand m. Jord, 59. Marit Pedersdtr., kone: 56, Johan Olsen, søn, 17, alle f. i Bolsø. 1 stort kveg, 4 får, 1/8 td. byg, ½ td. havre, ¾ poteter. 1 bebodd hus. Poul Hansen, husmand m. Jord, 57, f, i Molde, Elen Iversdtr., kone, 73, f. i Frænen. 2 kveg, 8 får, 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 oppgis følgende: Øverland M.nr. 7 L.nr. 15 a eier: Hans Pedersen. 17 mål ager 32 m. eng 58 m. utslått, sår ¾ td. bygg 5 td. havre 5½ td. potet, avler 6 td. bygg 35 td. havre 56 td. potet. 1 hest 8 kjyr 30 **sauer,** nogenlunde tilstrekkelig havnegang almindelig beligg. Skoven avgir til brendsel ved sparsommelig bruk. 2 plassbruker under gården. Øverland, matr. nr. 7 lnr. 15 b, Anders Olsen, sk. 15 skill. 1½ mål sker 3½ mål eng, utslått ¾ lass høy, sår ½ td havre, ¾ td pot., avler 4 td. havre, 8 tdr. pot. 12 las høy. 1 ko 4 får, nogenlunde tilstrekkelig havnegang. Øverland, matr. nr. 7 lnr. 16, Lensmann Dessen, skyld 2 dal. 2 ort 6 skill. 12,5 mål åker, 57,5 mål eng, sår 1 t. bygg 4,5 t. havre, 4 t. pot. Avler 9 t. bygg 33 t. havre 58 t. pot. 132 1. høy. 2 hester 12 kjyr 18 får. Maver græsning og mindre bequem. Beskrivelsen omfatter 2 husmenn der hører til eiendommen.

1 matrikulutg: av 1907 er oppført:

G.nr.	27	br.	nr,	1	Øverland, Lars Pedersen	skyld m.	4.34.
"	"		"	2	Ole Kanestrøm	"	0.66.
"	"	"	"	3	Einen, S. Rødset	"	5.49.
"	"	"	"	4	Nordreteigen, Anders Knutsen	"	0.45.
"	"	"	"	5	Solheim, Lars Berntsen, (Fiksdal)		0.43.
"	"	"	"	6	Birkeland, Petter E. Olsen		0.15.
"	"	"	"	7	Øverland, Ole Kanestrøm		0.05.
"	"	"	"	8	Birkeland vestre, Petter E. Olsen		0.30.
"	"	"	"	9	Solheim østre, Lars Berntsen		0.07.

Frøken Marie Øverland.

Den Marie Andersdtr. Øverland som nevnes her som to år gammel er frøken Marie Øverland som døde i 1940 i Oslo. I forbindelse med at hun gjennem boknemndas kasserer, fullmektig E. N. Fuglseth, skjenket kr. 1 000.00 til Bolsøyboka, meddelte hun følgende opptegnelse over sin slekt på Øverland: Besteforeldre: Ole Øverland og hustru Synøve, fødsels- og dødsår ukjent. Foreldre : Anders Øverland født 3, april 1829, død 30. mai 1914. Hustru Karen Øverland født 6. mars 1822, død 25. november 1905. Ole Kanestrøm død 12. mars 1937, Synøv Kanestrøm Øverland født 13. juli 1859, død 30. april 1936., Marie Øverland født 31. januar 1863, ugift, bosatt i Oslo. Anders Kanestrøm Øverland født 7. iuli 1891. Ole Kanestrøm Øverland født 3. april 1895.

Frøken Marie Øverland.

Hennes bestefar på farsiden stammet fra Meldalen og het Ola Grutt, han kom hit til Bolsøy og kjøpte gården Øverland. Marie Øverland vokste opp på et småbruk som foreldrene eide og som nu eies av Anders Kanestrøm, Øverland. Hun måtte som så mange andre i den tid, i ung alder ut i tjeneste, og tjente i velstående hus først i Molde og Kristiansund, og senere reiste hun til Kristiania og var bl.a. hos statsråd Hans Astrup. Senere grunnla hun for egen regning en kaféforretning der, som hun drev med megen dyktighet i ca. 30 år helt til sin død i 1940.

Marie Øverland hadde sin heimbygd kjær, og besøkte ofte sin barndomsheim med dens herlige natur for å hilse på slekt og venner i Bolsøy.

Frøken Marie Øverlands mor, Karen Øverland, var født på Lesja, som det går fram av foranst. manntall fra 1865. Bolsøybokas utgivere har tidligere hatt høve til å uttale en takk til frøsken Marie Øverland for hennes i dobbelt henseende verdifulle bidrag til verket, en takk som vi gjentar her, og lyser fred over hennes minne. Hennes bidrag vitner om en stor kjærleik til heimbygda og farsgården. Det er på denne kjærleiken verker som Bolsøyboka bygger, samtidig som utgiverne håper at boken igjen skal bidra til å auke kjærleiken til heim og bygd.

Bruk og eiere ellers:

Øverland - Nordreteigen. Gnr. 27, bnr. 4 matr.nr. 7, løpenr. 16 b (fra bnr. 3). Skyld mark 0,45 - 20 skilling. Lensmann Dessen til Anders K. Bergsbak 24/6 1885.

Skjøte fra Anders K. Bergsbak til sønn Iver A. Bergsbak 24/10 1908. Iver A. A. Bergsbak til sønn Adolf Bergsbak 1/3 1933.

Øverland -- Solheim. Gnr. 27, bnr. 5 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,43. S. Rødset til Lars Berntsen Solheim 9/12 1898. Lars B. Solheim til Anton Evensen 14/10 1912.

Øverland - Birkeland. Gnr. 27, bnr. 6 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,15. S. Rødset til Peter E. Olsen Fuglset 9/12 1893. Jakobine Birkeland, Peter E. O. Fuglsets enke, til Erling Westad 1/11 1934. Erling Westad til Anton Evensen 14/10 1937.

Øverland. Gnr. 27, bnr. 7 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,05. Eier Ole Kanestrøm (jfr. bnr. 2).

Øverland -- Birkeland vestre. Gnr. 27, bnr. 8 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,24. S. Rødset til Petter Olsen Birkeland 19/1 1906. Jakobine Birkeland, P. O. Birkelands enke, til Erling Westad 1/11 1934. Erling Westad til Anton Evensen 14/10 1937.

Øverland - Solheim østre. Gnr. 27, bnr. 9 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,07. S. Rødset til Lars B. Solheim 19/1 1906. Lars B. Solheim til Anton Evensen 14/10 1912.

Øverland - Bjerkelund. Gnr. 27, bnr. 10. Utskilt fra bnr. 4 i 1907 og påny sammenføyet med denne eiend. i 1913.

Øverland - Nerbø. Gnr. 27, bnr. 11 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,30. Paul L. Øverland til Peter Anton H. Øverland 21/6 1909. Peter Anton H. Øverland til Kristian P. Øverland 12/12 1936.

Øverland - Kagrud. Gnr. 27, bnr. 12 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,32. Paul L. Øverland til Karen og Marit Gulbrandsen 18/6 1901. Marit Guldbrandsen til Ole K. Kanestrøm 5/7 1915.

Øverland - Øvrebø - Dyrkorn. Gnr. 27, bnr. 13 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,25. Paul L. Øverland til Andreas Nilsen Aarø 21/6 1909. Andreas Nilsen Aar til Nils Hansen Aar 23/5 1913. Nils B. Aarø til Severin O. Flåen 22/5 1914.

Øverland - Fagerås. Gnr. 27, bnr. 14 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,58. Skjøte fra Paul L. Øverland til Petra, Randine og Kristine P. Øverland 19/10 1909. Kristine P. Øverland til Petra og Randine P. Øverland 9/4 1912 på hennes 1/3 del. Randine P. Øverland til søsteren Petra P. Øverland 9/12 1913 på hennes 1/2 del. Paul L. Øverland til Elias Hestad på en parsell fra bnr. 1 3/5 1921.

Øverland - Gånstad. Gnr 27, bnr. 15 (fra bnr 1). Skyld mark. 0,40. Paul L. Øverland til Ole A. Øverland 19/9 1919.

Øverland - Lunheim. Gnr. 27, bnr. 16 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,53. Severin Rødset til Olav Aslaksen Eikrem 24/11 1911.

Øverland - Fredsborg. Gnr. 27, bnr. 17 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,45. Se bnr. 3. Eier B. Rødset i h. t. skjøte 9/12 1893.

Øverland - Bjørneborg. Gnr. 27, bnr. 18 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,02. Paul L. Øverland og Bernt Roald til 1, Anton Bergsgjerdet, 2. Ole Bergsgjerdet, 3. Johan Bjørseth, 4. Johanne Jakobsen og 5. Klaus Kirkhorn 6/10 1915. Ole Bergsgjerdets bo til sønn Arne Bergsgjerdet på 1/5 del 15/4 1932.

Øverland - Hermetikken. Gnr. 27, bnr. 19 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,20. Bernt Roald til Eilert Dahl 20/9 1915, til A/S Bergenhus Canning Co. 19/7 1935.

Øverland - Holtet. Gnr. 27, bnr. 20 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,04. Paul Øverland til Nikolai Johansen 14/2 1920.

Øverland - Ly. Gnr. 27, bnr. 21 (fra bnr. 17). Skyld mark 0,05. S. Rødset til Eilert Dahl 15/2 1917. Julie Dahl til Trygve Dahl 15/2 1930. Andreas Evensen 15/1 1934.

Øverland - Aarflot. Gnr. 27, bnr. 22 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,01. Bernt Roald til Andreas E. Lange 17/6 1924.

Øverland - Bøverheim. Gnr. 27, bnr. 23 (fra bnr. 3). Skyld mark 0.01. Bernt Roald til Ludv. Hatlen 1/2 1927.

Øverland - Bjerkheim. Gnr. 27, bnr. 24 (fra bnr. 8). Skyld mark 0,03. Petter Birkeland til sønn Sverre Birkeland 15/2 1933.

Øverland - Fagerheim. Gnr. 27, bnr. 25 (fra bnr. 8). Skyld mark 0,03. Petter Birkeland til sønn Harald Birkeland tgl. 15/3 1934.

Øverland - Høglia. Gnr. 27, bnr. 26 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,01. Paul Øverland til O. Rørvik, dat. 15/5 1937 tgl. 14/12 1938. *)

---

*) Flere av de her nevnte små parseller er hyttetomter i fjellet omkring Øverlandsvatnet og Bergsvatnet.

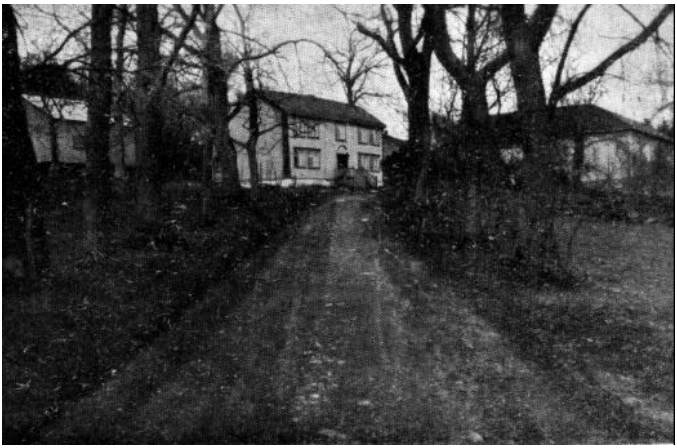

Tøndergårds ca. 200 år gamle våningshus m/ Tøndergårdalleen.

Tøndergård, gård no. 28.

Gården ligger på Fannefjordens nordside, ca. 1 km østenfor Molde, og omgis hva innbøerne angår av Øverland gård i vest og nord, gården Berg i nord og øst. Mot syd støter den til Fannefjorden. Landskapet stiger her langsommere opp fra fjorden enn på de vestenfor liggende gårder, og er karakteristisk ved lange bergrygger med mellemliggende låge myrdrag i hovedretning øst vest. Gårdens utmark har inntil den seneste tid ligget i fellesskap med Øverland, og er av samme beskaffenhet som denne. Innenfor denne utmark ligger Øverlandsvatnet, som ikke sjelden i seinere tid benevnes Tøndergårdvatnet. Over gårdens nedre område faller Tøndergårdbekken i fjorden. Bekken har sitt utspring i myrdragene oppe mellem nakkene sør og sørøst for Øverlandsvatnet for en vesentlig del på gården Bergs område i utmarken. Det vil sees av de nedenfor gjengitte skattemanntall at det i eldre tid har vært både sagbruk og kvernbruk i bekken. Som Øverland ligger også Tøndergård usedvanlig vakkert til i et blidt og makelig landskap, med en vidunderlig utsikt over Fannefjorden med øygruppen og storfjellene i sør. Gårdens tunområde ligger på en relativt brei strandflate, og fjorden er her temmelig utgrunn med store steinrøyser som bare delvis faller tørr i fjære sjø. Det heter at disse steinrøyser skriver seg fra ballastskyting. Det høres ikke usannsynlig. Til Molde kom det sikkert i trelasteksportens livligste tid på de første 16 h. tall en mengde engelske og hollandske skip i ballast for å hente trelast. For å bli kvitt ballasten „skjot“ d. e. kastet de den her uten-

for Molde havneterritorium. Innenfor dette var det formentlig da som nå forbudt å skyte ballast. Det er et spørsmål om ikke navnet *Røysann* på den vestlige del av Moldes fjæreområde også skriver seg fra kastet ballast. Men både i Tøndergårdsfjøra og på Røysann k a n opprinnelsen også være morænedannelser fra isavsmeltningen.

Det er overveiende sannsynlig at Tøndergård er en gårdskiping i nyere tid, som er oppstått etter middelalderens utgang, eller muligens noe oppunder denne. Gårdens skyld, beliggenhet og jordsmonnets beskaffenhet taler sterkt for det ved siden av **navnet.** Dette må dog antas å være oppstått seinere enn selve gården, idet meget tyder på at det har avløst det forsvundne gårdsnavn Neerlandt (Nederlandt) og at det seinere Tøndergård i virkeligheten har opptatt det forsvundne Neerlandts jordvei og herligheter.

Forholdet i eldre tid var at avgrøftning av vass-sjuk jord og myr ikke var kjent, ihvertfall ikke annerledes enn ved skålveiter (åpne grøfter for overvatn). Derav fulgte at det lot seg ikke dyrke korn på myr eller i sumplendt mark. Hele det nåværende Tøndergårds innmarksområde var, før den rasjonelle oppdyrkning tok til på 17 h. tallet og særlig i Øwrenes tid, sidlendt og sumpig med vanskelig dreneringsforhold på grunn av de forholdsvis vidstrakte myrer med langsgående bergdrag. Det er derfor grunn til å anta at der hvor Tøndergård nå har sin kulturjord avbrutt av skogfelter på innbø, der var det i eldre tid en nerutmark som henlå udyrket, enten som havnegang eller som „engesletter".

Det rår adskillig uklarhet i gårdens historiske kilder, særlig når det gjelder spørsmålet om gårdens opprinnelse. Mye taler for at den eller det Neerlandt som Tøndergårdnavnet har avløst, har sitt utspring fra parseller av Øverland i vest og Berg (Bergsbakken?) i øst. Skyldforholdet mellem alle disse tre gårdene tyder på det. Her måtte det etter den almindelige fordelingsnorm for fullgårder i eldre tid (en gård på omlag 3 vog fiskeleie i landskyld) ha ligget en fullgård mellem Fuglset og Berg. Ved å legge sammen Øverlands og Tøndergårds skyld i 1669 når man dog ikke fullgårdens skyld. Forøvrig med hensyn til forholdet mellem Tøndergård/Øverland/Berg vises til framstillingen under Øverland.

Hverken Tøndergård, Øverland eller Neerlandt finnes i gårdshistoriens eldste skriftlige kilder : Erkebiskopens jordbøker og Chr. II's sølvskattemanntall av 1520. Det betyr ikke at disse gårdskipinger ikke alt bestod dengang (ca. 1440 og 1520). Det betyr bare at oppsitterne ikke var så bemidlet at de ble rammet av sølvskatten, som den kriger-

ske Chr. II utskrev for å kunne underkue bl.a. svenskene.

I Chr. IV's skattemanntall av 1596 forekommer som nevnt både Offuerlandt og Neerlandt. Oppsitterne heter henholdsvis Allf og Annders. Berg forekommer også, og oppsitterne heter Joen og Thorre. Tøndergård forekommer derimot ennå ikke.

Den første kilde oss tilgjengelig som nevner Tøndergård er Chr. IV's skattemanntall 1611 (futregnskapet) som har følgende notering (som av Riksarkivet henføres under g.nr. 28 Tøndergård):

1611 Ødegårdtzmennd och huusmennd
Pedr thønder ½ dlr.

Dette vil si at oppsitteren her ennå ikke var nådd opp i den normale leilendingsskatt.

Gården eies nå av kronen (kongen) siden 1583 da den av Gyrvhild Fadersdatter Sparre (i sin tid g. m. den berømte danske adelsmann Truid Ulfstand) ble makeskiftet sammen med ca. 1200 andre norske gårdparter til kong Chr. IV, mot et lite skånsk adelsgods. På samme tid eier kongen også Øverland. Gårdens historie i det nærmeste hundreår viser seg i hovedtrekkene av skatte- og folkemanntallene således:

1614. Øddegårde och huusmenndtt Peder Tønnder ½ dlr. 1617 Ødegårdtsmend och huszmender: Peder Tønder ½ daller. 1621 Ødegårdtz och hussmend: Peder *thønder* ½ dlr. 1623 Øddegårdtzmendt och *Husmennd: Pedr* thønder ½ dlr. 1633 Ødegårdtzmendt *Hanns* thønnder ½ dr. 1646 Ødegårder. *Hans* Thønder 1 ½ dlr. 1650 5-dalerskatten. Ødegårder: Her stadtholder bøxler. *Hanns Thønnder* 1 pd. 5 ort. Kvegskatt 1657. *Arne Tøndergård:* 4 kiør, 3 geder, 2 får. Hans Tøndergård: 4 kiør, 3 geder, 1 får. *Peder Husmand:* 2 kiør, 5 geder, 21 s. 1661 jordebok. Welbr. Peder wibe bøxler, welbr. Peder Wibe Eiger pardtesløs. Arne 2 phd. 1665 folketelling. Skyld 2½ pd. Opsiddere: *Arne 50 år, bruker 2 pd. Peder Andersm,* 43 år, *bruger* ½ phd. Sønner og stedsønner: *Peder* Hansen, 20 år, Thobies Pedersen 14 år. Matr. 1669. *Peder Andersen* och *Arne Jngebrettsenn* til Obr. von Howenn 2½ pd. 1 øre 6 mrk., leding 20 s. Tiende Aure 1 td. 2 querne 12 s. Obr. bøxler.

I 1633 er ifølge disse kilder *Peder Tønder* avløst av *Hans thønder.* Det kan være et spørsmål om denne Peder Tønder er en sønn av den Anders Neerland som er nevnt etter Allf Offuelandt i skattemanntallet av 1596. Hans Thønder oppføres under ødegårdsmenn, d. v. s. som leilending på selvstendig jordskyld, men ganske visst på et bruk av lågeste skatteklasse når det handles om leilendinger i motsetning til

husmenn, som var brukere av ikke særskilt skyldsatt jord. I jordskattemanntallet av 1650 sees Hans Thønnder å være oppført som leilending under Vestnesgodset med, 1 pund i landskyld. *Anders* Neerland er altså nevnt i skattemanntallet av 1596. *Peder Neerland* eller Nederland nevnes i ledingsmanntallet av 1620. Dette er siste gang Neerlandnavnet finnes i de kilder som har stått til forfatterens rådighet. Fra 1611 nevnes Peder Tønder som er forsvunnet fra skattemanntallet i 1633, da Hans thønnder er tiltrått. Fra 1657 er også han borte. Problemet er altså om den først nevnte Anders Neerland er bruker av den seinere Tøndergårdjord, og muligens far eller svigerfar til Peder Tønder, samt denne Peder Tønders herkomst. Det kan være en formodning at han er kommet hit fra Danmark (Tønder), og da helst som soldat eller militær, og som sådan har fått overta jord av kongens gods (for Bergjordens vedk. kirkens). Det var ikke ualmindelig at soldater og militærpersoner ellers fikk seg overlatt gårdparter av kongens gods. Her må da merkes at etter reformasjonen i 1536 ble en stor del kirke- og øvrig geistlig gods inndradd under kronen. Det gjaldt her alltid leilending- eller husmannsfeste. Ennå aldri kjøp. Der hører en langt seinere tidbolk til. Eier av Tøndergård (og Neerland) er i denne tid fra 1853 kongen og seinere statholder Hannibal Sehested, inntil denne faller i unåde. I 1650 er lensherre Peder Wibe blitt eier.

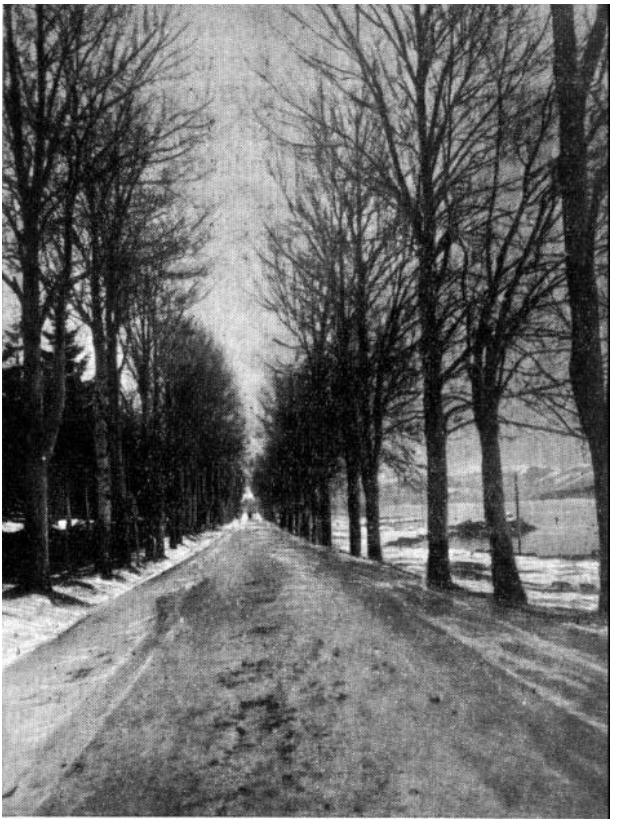

Fannestrandalleen ved Tøndergård.

Han er eier også i 1661. I 1669 er gården overgått i oberst Reinhold v. Howens eie sammen med det øvrige Vestnesgods. I 1657 er det tre oppsittere under Tøndergård, nemlig Arne og Hans som leilendinger og en Peder husmann. Men i 1661 er Arne bruker av det heile. Hans er nå gått ut, antakelig død. Arne Tøndergård er 50 år i 1665. Nå er det igjen to brukere, Arne med 2 pund i landskyld og Peder Andersen med ½ pund eller 12 merker. Dette, samt navnet Peder Andersen tyder på at det er den gamle Neerlandskylden vi her har for oss, og det kan formodes at Peder Andersen er en sønn av den Anders Neerland vi første gang støtte på i 1596. Krøtertallet av 1657 viser at det nå er vokset til en ganske anselig besetning på de to bruk i gården, tilsammen 10 kjyr og 14 småfe. Hest nevnes ikke. Arne må enten være en sønn av Hans Tønder eller gift med enken. Det siste synes antakeligst fordi det i folketallet av 1665 opptrer en stedsønn, Peder Hansen, som da er 20 år. Det tyder på at han er sønn av den tidligere Hans Thønnder, og at Arne Tøndergård er innflyttet på gården. Hans far hette Ingebrigt, se skattematrikulen av 1669. Siden hans stedsønn heter Peder Hansen er det også en viss formodning for at denne Peder er oppkallt etter den første Peder Tønder, farfaren. At gården Tøndergård har sitt nåværende navn etter denne første Tønder kan neppe betviles, og utviklingen synes da nærmest å ha vært den at denne Peder Tønder har nedsatt seg på en jord som tidligere har vært benevnt Neerland eller Nederland. Dette navnet er så etterhånden fortrengt av det nye navn. Man finner altså her den samme utvikling som på så mange andre gårder hvor navnet har endret seg etter personnavn, særlig når det gjelder bruksnavn, som f.eks. „Johansgaren“, „Ol-Jonsågaren”, „Pegaren”. Eller også „Dokterhauen” „Sigerset”, d. e. Sigridasetr o. m. fl.

Den neste kilde vi støter på er folketellingen av 1701 : Tøndergård. Opsiddere : Erik 52, Troen 50. Her sees de to oppsittere Erik og Troen Tøndergård å være sønneløs, og f. h.h.vis 1649 og 1651. De kan derfor vel være sønner av Arne og/eller Peder Andersen fra 1665. Men heller ikke dette vet vi. Så følger matrikuleringskommisjonens sammenlikningsprotokoll fra 1723. Dette er en av de sikreste kilder når det gjelder kjennskap til gårdene, deres størrelse og beskaffenhet på de første 17 h. tall. Her er anført: Matr. 1723. 2 opsiddere. Rådmand Holst ejer og bøxler. Ingen husmand. Skoug til brendefang, En sæter ½ mil fra gården. 1 qvern for 4 s. Intet fiskerie uden af Havet. Ringe fægang, gården ligger 4½ miil fra havet, god, jord, vis til korn, ringe til rug, letvunden, ingen lejlighed til rød-

ning. Sæd: 1 skp Biug, 4 td. hafre, Avling: 16 læs høe. Creature: 1 hest, 5 kiør, 3 ungnød, 16 småfee. Gl. taxt. 2 pd. 12 mrk. Forhøyet: 6 mrk.

Gårdens seter ligger en halv mil fra gården. I samme protokoll opplyses at Øverlandssetra ligger bare en halv fjerding fra gården, altså ved Øverlandvatnet hvor den også lå i kjent tid. Om nabogården i øst, Berg, heter det at den har „aflagt setter" en fjerding fra gården. Altså enten i Bergsvassområdet eller i Bårdsdalen. Tøndergårdseteren må da ha ligget enten inne i Årødalen eller inne i Tussen (Tussebotn). Denne omstendighet og andre forhold, særlig uklarheten om gårdens opprinnelse, har voldt adskillig ugreie om Tøndergårds eiendom i utmarka og fjellet, idet det har gått sagn eller rykter om at Tøndergård ikke skulde ha eiendom i utmarken mellem Øverland og Berg. Denne uklarhet er løst i seinere tid gjennem dommer og utskiftning, slik at gården nå er anerkjent som utmarkseier i nevnte strekning. Det som ligger til grunn for disse sagn er formentlig og særlig bemerkningen i matr. av 1723 om avstanden til gårdens seter, samt dessuten det faktum at Tøndergårds innbø ikke rekker sammen med utmarken, men er avskåret av Øverlands innbø, slik at Tøndergård måtte „gjære seg inne". Forholdet var imidlertid i eldre tid at enten solgtes bestemte skyldparter, og da fulgte utmarken automatisk med etter skyld, eller det solgtes bestemte jordvidder som ble satt i skyld og da fulgte likeledes utmark med forholdsvis. Også her griper antakelig spørsmålet om en forsvunnet gård eller gårdpart Neerland inn.

Fogdregnskap matrikkel 1763. Cammer Råd Alsing ejer og Bøxler. Aasiddere: Ole 2 p. Lasse 12 mrk. 2 p. 12 mrk.

I fogedregnskapet fra 1763 sees Alsing å være blitt eier både av Tøndergård og Øverland. Alsings stilling er nå rokket på grunn av hans forfeilede jernverkdrift i Osen. Han må realisere av sin store jordgodssamling for å skaffe penger, og allerede i 1764 blir Øverland og Tøndergård satt til offentlig auksjon. Byfoged i Molde *Peder Jalles* opptrer som kjøper. Han beholder selv Øverland, mens Tøndergård overgår til hans svoger *prost Abraham Meyer,* som får auksjonsskjøte på gården 16/6 1765. Herved grunnlegges slektodel på disse gårder. Brukerne er i 1763 Ole Tøndergård og Lasse Tøndergård, leilendinger under Alsing. Lasse bruker bare 12 merker, den gamle Neerlanndtjorden (?), mens Ole innehar den tidl. ødegård med 2 pund, d. e. 48 merker, Skylden er øket til det dobbelte siden 1650 da den var bare 1 pund eller 24 merk. Skyldauken sees å være skjedd i tiden 1650 til 1661. Det kan bare forklares ved at der ved matrikuleringen i 1661

Fru Chr. Johnsen jun.

som var den første virkelige almindelige skyldsetning i senere betydning, har funnet sted en nyskyldlegging av den jord som lå under ødegården, og som før 1661 var satt i bare 1 pund.

Prost Abraham Meyer og hustru Wilhelmine Dorothea, f. Aagård, er begge døde før 2/7 1787, da deres arvinger skjøter gården til sin slektning, forstander ved Reknes Hospital, *Henrich Øwre*. Denne var gift med Elisabeth Blom som er enke i 1815. Henrich Øwre driver gården for egen regning, men bor ikke der. Han eller noen av hans familie er ialfall ikke oppgitt under gården ved folketellingen i 1801, hvor en ungkar Knud Knudsen oppgis som gårdsbestyrer. Folketellingen i 1801 viser flg. beboere: 1. Fam.: Knud Knudsen, 55, ugivt, Opsynsmand ved Gården, Chresten Olsen, 24, ugivt, Mari Endresdtr., 40, ugivt, Tjenestefolk, Else Olsdtr., 4, hendes Datter. Enkefru Elisabeth Øwre skjøter gården til sønnen Andreas Blom Øwre, som likeledes var forstander ved Reknes Hospital, for 6100 spesidaler 25. juni 1816. Øwrene på Tøndergård var i likhet med Øwrene på Einen sterkt interessert i jorddyrking. Dette lå forresten nu i tidens mote etter det eksempel som særlig amtmann Hammer hadde gitt, og som følge av Romsdals amts landhusholdningsselskaps og dets forløpers sterke arbeide til opphjelp av jordbruksnæringen. I matrikulen av 1838 oppføres : M.nr. 8 L.nr. 17 Tøndergård, gammel skyld 2 pund 12 mk., ny 2 daler 3 ort 4 skill. Eier *Andreas Øwres enke*. Denne er død før 19/10 1844 da boet er under skifte og arvingene skjøter gården til *Michael Widt Ursin*. Denne selger til Anton Bang 17/2 1854. Bang selger til *Peder Andreas Pedersen* 21/11 1859, som atter selger til *Andreas Øverås* 20/7 1866.

Ved folketellingen i 1865 er beboerne på Tøndergård følgende: Petter A. Pedersen, selveier, 29, f. i Molde, Karn Kristofersdtr., dennes Kone, 32, Serianna Kristensdtr., Tjenestepige, 18, Johan Erlandsen, deres Fostersøn, 12, alle.f. i Bolsø. 1 hest

Chr. Johnsen, Bruhagen.

Fru konsul Chr. Johnsen.

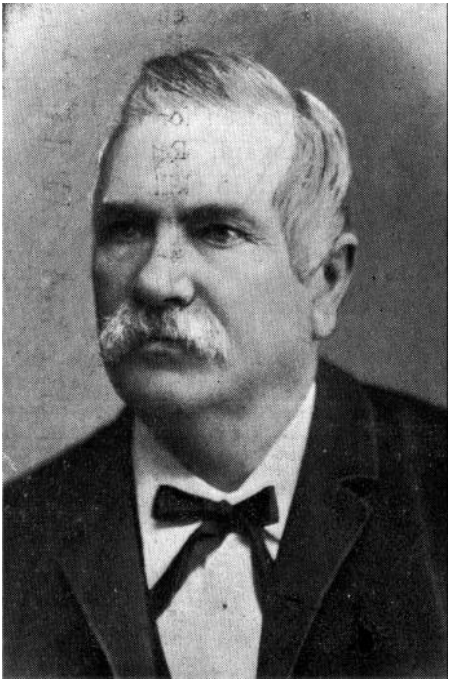

Konsul Chr. Johnsen.

9 kveg, 9 får, 2 svin. ½ td. byg, 8 td. havre, 6 td. poteter. Beret Pedersdtr., føderådsenke, 70, Gausdal, Kristen Andersen, føderådsmand, gift, 60, f. i Bolsø, K. Hoel, losjerende slagter, gift, 21, f. i Molde, Elisabeth Hoel, dennes Kone, 22, Ingeborg Hoel, deres Datter, 5, begge f. i Bergen, Sigfrid Hoel, deres Søn, 2, f. i Molde, Martin Hansen, losjerende Maler, 47, Marit Olsdtr., dennes Kone, 40, begge f. i Lesje, Hans Kristiansen, losjerende Dagarbeider, 32, Marit Ingebrigtsdtr., dennes Kone, 26, Kristianna Hansdtr., deres Datter, 2, Peder Pedersen, husmand m. jord, 38, Ingeborg Ellingsdtr., dennes Kone, 28, Peder Pedersen, deres Søn, 7, Eline Pedersdtr., deres Dtr., 2, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, 3/8 td. havre, 1½ td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 er anført: Tøndergård eier Petter Pedersen. 15 mål ager, 47 mål eng, utslått eller bøslått til 13½ lass hø. Sår ¾ tdr. bygg, 7 tdr. havre, 5 td. potet. Avler 6 td, bygg, 40 td. havre, 36 td. potet. 1 hest, 11 kyr, 18 sauer. 1 plassbruk under gården. Skog neppe til brendsel, intet til salg.

Bruk og eiere i seinere tid:

Anders S. Øverås til S. N. Svendsen og N. M. Haugan, 27/6 1873.

S. N. Svendsen og M. Haugan til konsul Christian Johnsen 20/10 1885.

Christian Johnsen og hustrus bo til døtrene Karen, Johanne og Hilmara Johansen for hver en 1/3 part, 19/10 1915.

Tøndergård, Retiro. Gnr. 28, bnr. 2 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,68 - 1 ort 15 skill.

S. N. Svendsen og M. Haugan til Christian Johnsen, 27/6 1873. Testament fra Jensine Vilhelmine Johnsen, født Øwre, til sine døtre Karen, Johanne og Hilmara, tgl. 11/1 1915.

Tøndergård, Villa Knausen. Gnr. 28, bnr. 3 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,51. Karen, Johanne og Hilmara Johnsen til fru Emilie D. Johnsen, 20/12 1916.

Retiroparken.

Berg, gård no. 29

Gården ligger østenfor Øverland på Fannefjordens nordbredd. Den eldste tunplassen ligger på terrassen under åsfoten i ca. 60 m o.h. Dette er den samme terrassen som følger lifotep helt fra Bjørset i vest, men som i en av istidene er gjennemgravet av Molde-elva, som dengang var en rivende strøm fra storbreen over Bårdsdalen/Tussen. Mellem Øverland og Berg er det en senkning i terrassens overkant som følge av en lokal brearm som er trengt ned over Steinskaret og Grasskaret i Øverlandsnakkene. Disse nakker går i vest over i Fuglsetnakkene, og i øst i et tilsvarende landskap som over Eikremnakkene går over i Årødalen/Huslia. Mellem og bak disse nakker er det langsgående myrdrag og botner temmelig flate og våte. Høydedraget Huslia/Eikremnakkene til Øverlandsvatnet når sitt høgste punkt øst for dette, ca. 300 m, og er skogvokst (furu) helt opp*). Som i Fuglset/Øverlandmarka er furuskogen framherskende. Men på grunn av de nevnte myrdrag og botner er det betydelige strekninger med daumark i skoggrunnen. Som ellers er sollia også her best. Lifoten og lia er temmelig bratt det første 150 à 200 m opp i skarene. Siden jevnes fjellmarken ut i Hindalen øst for Øverlandsvatnet hvor bytet mellem Berg og Øverland passerer litt østenfor dette, som ligger helt på Øverlands grunn, idet Fuglsetbytet mot Øverland i vest faller over Øverlandsteppinga. Til Bergs utmark hører Bergtjønna og Bergsvatnet, hvor Molde komm. kraftverk har en temmelig stor demning. Mot øst grenser Berg til Fanbostad/Leirgrovik, over de vestre Tussenakker og ytre Bårdsdalen til Såta. På innmarken grenser gården i vest og syd delvis til Tøndergård og går til fjorden mellem denne og Leirgrovik. I vest støter også Øverland til med innmark, idet Tøndergårdbekken i øvre løp her danner skillet. Som nevnt under Øverland og Tøndergård er det overveiende sannsynlig at den del av Tøndergårds område som ligger øst for Tøndergårdbekken er utgått av Berg, men i så tidlig tid at noen nærmere opplysning om hvorfor og hvorledes ikke kan sees. Gårdens innbø gjennemskjæres ved fjøra av Fannestrandsjåsseen, og under lifoten av den nye riksveien Molde/Fræna, begge i retninger vest/øst eller tvert over gårdens område, som strekker seg fra fjære til fjell som vanlig ved fullgårder.

Det gamle forlengst forsvunne *Neerlandt* eller *Nederlandt-navnet* bringer også usikkerhet inn i spørsmålet om Bergs alder og opprinnelse.

*) Dalsøkket fra Øverlandsvatnet rett østover til Årødalen kalles „Hindalen", og åsen i sør når det gjelder nordhellingen „Hindalslia".

(Se om Neerland under Øverland og Tøndergård). Den mulighet kan nemlig ikke helt utelukkes at både Berg og Øverland, samt det i sen tid oppståtte Tøndergård, tilsammen en gang i tiden har utgjort en samlet fullgård. Dette ligger i tilfelle meget langt tilbake i middelalderen, kanskje endog i oldtiden. Det kan da tenkes at denne samlede gård har vært det forsvunne Neerland/Nederlandt. Vi sakner kilder til å si noe sikrere om dette, og spørsmålet må derfor stå åpent.

I 1596 oppføres to oppsittere på Berg: *Joen Bergh* og *Thore Berrig*. (Dette gjelder med sikkerhet *vestre Berg*, i motsetning til *nøre* Berg eller Berg i Øverbygden i Kleive sogn. Det var også et tredje Berg i Fanne otting, nemlig *Berg* i *Veøy*. I de eldste kilder kan det titt være vanskelig å skjelne disse tre gårder og deres oppsittere fra hinannen. Det hender nemlig også at personnavnene er de samme på to av gårdene. Men som regel kan man med aktsomhet klare å se hvilken av gårdene det er tale om). De to nevnte Bergmenn er etter overskriften i manntallet av 1596 leilendinger. De hører blant dem som hadde mindre indkombst enn 4 rdlr. årlig, og som stod i lågeste skatteklasse. Gården Berg har fra middelalderen tilhørt Bolsøe kirke og Wedøe prestebol med en halvpart hver. Når gården gikk ut som bondeodel vet vi ikke. Sålangt tilbake som den kan følges etter skriftlige kilder har den vært drevet som bøkselgård med flere brukere. Disses navn og fordeling vil gå fram av etternevnte kilder:

1603 skattemanntall. Ødegårdtzmend. Ørie på Bergh ½ daler. Leilendinge bønder: Niells Bergh 2 Lod søllff. Sten Billes regnskap 1606-07. Arnne På Berrig for nogit Tømmer som hand Wlaugligenn haffuer huggitt i Kon: Mayts skough, Penge 3½ dlr. Forne Arne for skiørleffnitt med sinn troloffuede Quinde, Pendinge 2 dlr. 1611 1 dalerskatten: Niells berrig 1 dr. Jørgen ibid 1 dr. Jordebok. Leding. Berrig 3 thunder Korn 4 mrk. smør. Drenngge som thienner For Fuld Løen: Elling berrig ½ dr. 1614 leilendingsbønder : Nielsz berrigh 1 dlr. Jørgenn ibdm. 1 dlr. Drennge som tienner for fuldtt Lønn: Siffr berige 2 ort. Drennge som tienner forr halff Løenn: Olluff Berigh 1 ort. Leilendingsbønder: Niels Bergh 1 dlr. Ørie ibm. 1 dlr. 1617 drenger som Thienner for fuld løn: Olluff Bergh ½ dlr. 1619-20 Tiende: Niels och Jørgenn berg 13 schepr 1 Fr. Leding: Ørrie och Niells bereg. Korn 3 thunder, smør 4 march. Jacob berreg kalldschin 1. 1621 fosseleie, Arnne Berrigh aff en liiden quærnn Pendinge 1 ortt, opf. efter nr. 61. Niels Berrigh aff en liiden quærnn Pendinge 1 ortt. Ørrie Jbd. aff en liiden quærnn Pendinge 1 ortt. 1623 leilendingskatt : Niells bereg 1 dlr. Ørri ibm. 1 dlr. 1633 Niells bereg 1 dlr. Ørj ibm

1 dlr. Kopskat 1645: Stephenn Berg hanns hustru och 1 sønn, 1 ort. Ørie ibm. hanns hustru och En thienistepige, 1 ort. Aslach ibm. och hans hustru, 16 s. 1646 leilendingskatt. Fuldgårder: Stephen Berig, 6 dlr. Halvgårder: Stephen Berig 3 dlr. Ørie berig 3 dlr. Beckesauger: Arnne Berigs Saug 10 dlr. Halvgårder: Olle Thorbensan Berig 3 dlr.*) Fuldgårder: Olle Arnesøn berig 6 dlr. 1650 5-daler-skatten. Halvgårder: Kierchen bøxler. Stephen Berrig 4 phd. 8 mrk. 2½ dr. Aslach ibm. 2 phd. 4 mrk. 2½ dlr. Fuldgårder: Kierchenn bøxler. Stephen Berrig**) 2 vogr 5 dlr. Thienniste Drenge och Bønder sønner for fuld lønn: Thorre Nielsen Berrig 1 dlr. Otter berrig 1 dlr. Kvegskatt 1657: Tore berg: 1 hest, 4 kiør, 3 får, 3 geder. Iffuer Berg: 1 hest, 4 kiør, 4 får. Knud Berg: 1 hest, 8 kiør, 4 geder, 8 får, 3 ort 16 s. Biør (!) Berig: 1 ko, 1 ged, 1 får, 11 s. 1661 jordebok. Bolsøe K. bøxler. Toere ½ w. 3 mrk. Iffuer ½ w. 3 mrk. Wedøe pstebol bøxler. Olle 1 phd. 2 mrk. Knud 2 phd. 4 mrk. Odelsgods. Knud berreg: i „siuen" 2 pd. Matr. 1669. Torre Nielsenn och Jfr Alffsen til Bolsøe K. 4 pd. leding 1 ort 8 s, Tiende Aure 1 td. 1 schipr. 1 qvernn 8 s. Bolsøe kierche Bøxler. Olle Nielsenn och Niels Joensenn och Knud Knudsenn til Wedøe Presteb. 4 pd. 2 øre, leding 1 ort 8 s. Tiende Aure 1 td. 4 schip. Wedøe Prest bøxler. Berigsgierde. Joenn Joennsen, ny Rydere til Bolsøe K. 3 mrk. Wedøe Presteb. 3 mrk., leding 2 s. Tiende Aure ½ schip schatt. Huer bøxler sit. 1701 Folketelling. Stand og vilkår: Opsiddere Berrig, Jngebrigt 60, Sønner Lars Jngebrigtsen 12. Peder 63, soldat Villum pedersen 30. Anders Biørnsen 60. Soldat Peder Hansen 58, Olle Jversen 30, Jver Olszen 2. Matr. 1723: 3 opsiddere. Vedøe Præsteboel ejer og bøxler. 1 vog 6 mrk., Bolsøe kierke ejer og bøxler 1 v. 6 mrk. 1 huusmandspladz kaldet skomager gierdet såer 1 td, afler 4 td. 4 læs høe, 1 ko, 1 ungnød, 3 småfæe. Skoug til brendefang. Aflagt sætter 1 fjerding fra gården. Ingen qværn, intet fiskerj uden af havet. Ringe Fægang, gården ligger i sollien 4¼ miil fra havet, ringe jordart, uvis til korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 8 td. hafre. Avling: 61 sommerhes. Creature: 11 kiør 5 ungnød, 14 småfæe, 3 hester. Taxt: 2 v. 12 mrk. med underliggende skoemagergierde.

I 1536 skjer det en stor omveltning i eiendomsforholdene for mange av gårdene i Bolsøy, og dermed for disse gårders og bruks oppsittere - leilendingene. Som vist i bokens første bind s. eide

*) Tvilsomt om Ole Thorbensan hører hjemme under denne gård.
**) Stephen Berrig bruktr etter dette 3 vog 1 pund 8 mrk. Dette er mere enn hele gårdens landskyld ved denne tid.

ved denne tid Veøy hovedkirke og dens syv annekskirker en stor del av gårdene i Romsdal, således også i Bolsøy. „Prestebordet", som regel i de gamle kilder ved en forvanskning skrevet „prestebolet", d. v. s. sogneprestembedene eiet en tilsvarende mengde gårder, almindelig kalt mensalgodset av latin: mensa, d. e. bord. Heri ligger hensikten med dette gods uttrykt: Det tjente til prestens underhold, til hans „bordhold". Blandt de mangfoldige gårder som hørte enten kirken eller prestebordet til var også Berg, som eides med halvdelen av Bolsøy kirke og den annen halvdel av „Wedøe prestebol". Slik var stillingen overalt i Norge ved denne tid. Ved reformasjonen gikk dette geistlige gods i virkeligheten over i statens rådighet. Om det var berettiget i forhold til menighetene, altså på landet bøndene, er et annet spørsmål. Men den norsk-danske stat, d. v. s. den felles enevoldkonge og hans embedsstyre, var ihvertfall av den mening at det nu tilkom kongen å rå over både kirkene og prestebordene med deres uhyre samlinger av jordgods som representerte millionverdier. Hittil hadde kirkene og presteembedene hatt inntektene av den landskyld som gårdenes leilendinger betalte, og som var brukt til kirkenes vedlikehold og fornying. De norsk-danske enevoldskonger trengte mange pengær, og da skattene ikke strakk til falt tanken på de store kapitaler som lå i de geistlige godssamlinger. En liknende realisasjon av kirkegods ble nu satt iverk som den som i 1670 årene og utover foregikk overfor det egenlige krongods eller kongsgods. Det gamle Wedøe prestegjelds samtlige otte kirker med kirkebygninger, inventar og tilliggende jordgods over hele Romsdal, og tildels også utenfor Romsdal, ble solgt til private kapitalister. Wedøe hovedkirke og annekskirker med underliggende gårder ble i 1723 solgt på ett brett til den rike rådmann i Trondhjem, Lorents Hansen Holst, og ved dennes død i 1737 overgikk hele dette veldige godskompleks til hans sønn, Hans Holst, som ved skjøte av 17/6 1757 overdrog samtlige de nevnte kirker og det hele til Cammerråd, foged på Sunnmøre Ole Alsing („Halsinj" som han benevnes i Bolsøy, se om denne nedenfor) som samtidig også kjøpte Vestnesgodsets enda større gårdsamling av Hans Holst, og derfor ble en av de største proprietærer (jordeiere) i datidens Norge. Han eiet dessuten „Osen gods og Jernverk". Dette siste ble hans ulykke og førte ham i ruin, dels fordi det var økonomisk udrivbart, dels fordi han ikke hadde noe greie på jernverkdrift. Alsing gikk fallitt, og hans store godssamling ble nu spredt. Kirkene og kirkegodset solgtes dels til menighetene samlet, mens enkelte gårder eller samlinger av gårder solgtes til private.*)

*) Moldegårds-Møllernes stamfar, seigneur Peter Møller, kjøpte storparten av Alsings gårder i Bolsøy.

I tiden 1723 til 1781 var de tidligere kirkegodsgårder i private storgodseieres (proprietærers) eie, og disse var jordherrer for de bønder som hittil hadde sittet som bøkselmenn eller leilendinger under kirkene og presteskapet. Kirken hadde vært en skånsom og nådig jordherre som tok seg av sine leilendinger, og på mange måter beskyttet dem. De satt trygt på gårdene, sønn etter far, med uforandrede og rimelige avgifter (landskyld, tredjeårsbøksel og nyinnfestning) på gårdene. Men ved at den private spekulasjon nu griper inn, og de private godseiere trer i kirkens og geistlighetens sted, blir vilkårene med ett hårdere og verre. For de private kirke- og godseiere gjelder det å bringe så stort utbytte ut av den nedlagte kapital som mulig, og dette leder til vilkårlige pålegg i avgifter og plikter. Staten må ta seg av det gjennem lovgivningen til vern dels for kirkene, som de private eiere forsømte, dels for leilendingene på kirkens gårder ved bestemmelser om leievilkårene.

Som det øvrige kirkegods kom altså også gården Berg fra 1723 under privat godseierskap, først Lorents Holst, så fra 1723 Hans Holst, og fra 1757 Cammerråd Alsing, og endelig fra 1781 under samtlige kirkeeiere i Bolsøy. Se herom nærmere bokens første del under kirkelige forhold i Bolsøy. Mensalgodset ser ut til å ha fulgt en annen vei. Her hadde kjøpmann Hilmar Meincke i Trondhjem opptrådt som kjøper i stor stil av geistlighetens, deriblant også erkestolens og klostrenes gårder i Bolsøy. Han er også eier av halvdelen av Berg, som tidligere tillå Wedøe prestebord. I hele denne periode er Berg brukt av leilendinger.

Fogdregnskap, matrikkel 1763: Wedøe Præsteboel ejer og bøxler 1 v. 6 mrk. Bulsøe kirke ejer og bøxler 1 v. 6 mrk. = 2 v. 12 mrk. Åsiddere: Lars Larsen 1 v. 3 mrk. Amund 1 v. 1 p. 15 mrk. Ole Byestad 1 v. 1 p. 16 mrk. Øde 1 v. 1 p. 2 m. = 2 v. 12 mrk.

Når Wedøe presteboel og Bulsøe kirke her står som eier betyr det bare at gården hører til det gamle benefiserte gods. Den virkelige eier i 1763 av Bulsøe kirkes gårder var altså Cammerråd Alsing, som også eide selve kirkehusene og pliktet å holde dem vedlike, en plikt som disse private kirke- og godseiere ofte forsømte. De måtte derfor tvinges med lov (Reskr. 1733) til å oppfylle sin vedlikeholdsplikt. 25/10 1791 gir Knud Larsøn Berg kår til sin mor, Marit Olsdatter Berg, mot at denne avstår til sønnen 1 pund 15 merker i Berg. Det synes her å være tale om overlating av bøkslen. Ellers vilde vi ha sett skjøte tinglest samtidig. Bolsøy kirke eier fremdeles sin halvdel i Berg i 1796. Den 9/1 1796 utsteder Bolsøe kirkes forstandere, Knud Eriksen Solem-

dal, Ole Knudsen Ivergjærde og E. Toldås følgende makeskiftebrev:

Undertegnede forstander for Bolsøe kirke mageskifter herved efter mundtlig forening til told-casserer Christian Bull de ved Romsdals overformynderi liggende, bemeldte kirke tilhørende 3de husmandsplasser *Myren* og *Lubbenesset* der nu brukes av Farver Ole Torsvig med 2 vog 1 pund i gården Malme i Vågø otting, og da bemeldte hrr. cass. Bull i dag til Bolsøe kirke ved mageskifte har overdraget foranførte 2 vog og 1 pund i gården Malme av lige verdi med plassene 290 riksdaler, så er bemeldte plasser Myren og Lubbenes fra nu av oftemeldte cass. Bull frie og ugjenkaldelige odel og eiendom, og det med lige ret som Bulsøe kirke dem eiet haver, hvorunder forståes fri græsning for plassenes creaturer i gården Bergs tilliggende udmark og fornøden brændefang, samt hvad som behøves til husenes istandsættelse, av skoven, eller med rette tilligge bør. 9/1 1797, underskrevet av:

Knut Eriksøn Solemdal. Ole Knutsøn Ivergjerde. E. Toldås.

Tinglest 24/6 1796.

8/2 1796, tgl. 27/6 96. Sogneprest Ebbe Stabel makeskifter 2 uskyldsatte husmannsplasser Myren av verdi 60 rdl. beliggende under den Bølsøe sugnekald tilhørende mensalgård Berg til dr. med. og landphysicus i Romsdal Amt hrr. doktor Goldt igjen ved mageskiftebrev av denne dato har overdraget Bolsøe sognekald hans eiende odelsgård Sør Nesje 2 pund og 8 mark fiskeleie med byksel og landskyld med byksel over 2 pund og 22 mark og likeledes verd 10 rdl.

Hvordan dette skal oppfattes i forhold til det tidligere Wedøe mensalgods er ikke godt å skjønne. Ved prestegjelddelingen i 1740 gikk naturligvis Wedøeprestens del i Berg over til Bolsøypresten. Det kan imidlertid ikke sees å ha vært noen sogneprest i Bolsøy av navn Ebbe Stabel. Ihvertfall er det senere „Nøisomhet" utgått av gården Berg, og grunnlagt som selvstendig gårdsbruk av den foran nevnte tollkasserer i Molde (Ole) *Christian Bull*),* som etterfulgtes av sin venn og studiekamerat, landphysicus hospitallege ved Reknes hospital dr. med. *Matias Joachim Goldt**).* Tollkasserer O. Chr. Bull grunnla

---

*) Ole, Christian Bull f. i Kristiansund 14/2 1762, sønn av residerende kapellan Jens Lemvig Bull. Studerte i Kjøbenhavn og tok juridisk embedseksamen i 1784 ansatt, som prokurator 1587, og ansattes deretter som tollkasserer ved Molde tollsted i 1793. I 1796 utnevnes han til foged i Søndmøre, men måtte søke avskjed på grunn av blindhet i 1804, og flyttet tilbake til Molde hvor han siden bodde som pensjonist d 1814. Han har utgitt: Adskilligt om Kjøbstaden Molde i Topogr. Stat. Samlinger utg. av Selskapet for Norges Vel.

**) F. 1759 d. 1808. Goldt var en betydelig jordgodseier i Bolsøy med flere gårder og bruk som han holdt bortbøkslet i forskjellige deler av ottingen. Dr. Goldt og Toldcasserer O. Chr. Bull var blant stifterne av „Troskabsklubben" det senere Klubselskap „Harmonien" i Molde

også det senere Lubbenes som selvstendig bruk, idet det hørte til den jord han makeskiftet til seg fra Bolsøy kirke i Berg mot et bruk i Malme som Bull eide tidligere. 20/7 1797 får dr. Goldt skjøte etter auksjon på „plassen Myren under Berg“. Det er ikke godt å si med sikkerhet om dette var den Myrenplass Bull makeskiftet til sig fra kirken året før sammen med Lubbenesplassen. Imidlertid sees det av det makeskiftet dr. Goldt gjorde med mensalgodset i Berg, under presten Stabel, at Goldt allerede fra 1796 var eier av en plass Myren under Berg. Det ser derfor mermest ut til at det senere Nøisomhet er oppstått ved sammenføining av to husmannsplasser Myren. 23/10 1797 selger Bull Lubbenesplassen til den tidligere plassbruker (farver?) Ole Torvik (skrives også Tårvig) for 199 riksdaler. Bull har altså avviklet sine jordeiendommer i Bolsøy da han ble utnevnt til fogd i Søndmøre og flyttet dit. 25/6 1798 utviser Bolsøy kirkes forstander en nærmere begrenset plass til Knud Larssøn. Under 21/10 1799 tingleses „forening mellem dr. Goldt som eier af Pladsen Myren eller Nøisomheed, og Rasmus Andersen som fester av Pladsen Bergsgierde om grenselinjen mellem Pladsene” året før. Det første bruk som grunnlegges som privat odelsgård av Berg må derfor være Nøisomhet. Dernest kommer Lubbenes.

Under folketellingen i 1801 oppføres følgende beboere under Berg: 1. Fam. Jver Knudsen, 28, Bonde, National Soldat, Gårdebruger, Sigri Knudsdtr., 25, i 1. Egteskab, Chrestine Jversdtr., 4, Kari Jversdtr., 2, Marit Olsdtr., lejeboende, 70, enke i 1. Egteskab, hver af et Vilkår af Gården, Isabella Knudsdtr., 36, hendes Tjenestepige, ugivt. 2. Fam. Knud Stephensen, 35, National Soldat, Bonde og Gårdebruger, Anna Pedersdtr., 45, i 1. Egteskab, Stephen Knudsen, 8, Christina Knudsdtr. 5. 3. Fam. Rasmus Andersøn, 60, Bonde, Gårdbruger og Arrestforvalter, i første Ægteskab, Anders Rasmussøn, 19, Ingebrigt Rasmussøn, 16, Jver Rasmussøn, 11. 4. Fam. Knud Larsøn, 36, Husmand med Jord, Beret Jngebrigtsdtr., 48, i 1ste Ægteskab, Johan Johansøn, 9, et opfostringsbarn. 5. Fam. Halvor Pedersøn, 63, Husmand med Jord, Sissel Jngebrigtsdtr., 61, i 1ste Ægteskab. 6. Fam. Anders Andersen, 65, givt 2den Gang, Husmand med Jord, Kirsten Olsdtr., 45, givt 1ste Gang, hans Kone, Beret Knudsdtr., 40, Enke i 1. Ægteskab, går i Dagleje. 7. Fam. Mathias Joachim Goldt, 42, Doctor medicinæ, nyder Pension som forhenværende Landphysicus i Romsdals Amt, Kristina Margretha Worm, 31, begge i 1. Ægteskab. Pladsen kaldet Nøysomhed. Peter Johannes, 12, Maria Catharina, 15, deres Børn, Henninga Margretha Astrup, 20, Konens søskenbarn, Bertha Wiberg, 28, givt 1 Gang, Mali Ellingsdtr, 25, ugivt, Martha Søfrensdtr. 18, ugivt, Aslag Jestesøn, 26,

givt 1. Gang, national Soldat, Tjenestefolk. Et Markhuus under Nøysomheds Grund, Gunnild Olsdtr., 73, Enke i 2. Ægteskab, lever af Almisse. 27/6 1803 tingleses skjøte fra Dr. med. Mathias Joachim Goldt til proprietær Peder M. L. Bull på Nøisomhed under Berg for 2399 rdlr.

Nøisomhed.

8. februar 1796 erhvervet Dr. Mathias Goldt, som det står i mageskiftet:

„2de uskyldsatte Huusmandsplatser, Myhren kaldet, af Værdi 60 „R.D., beliggende under den Bolsø Sognekald tilhørende Mensal Gård „Berg i Fanne Otting, til Doctor Medecine Mathias Joachim Goldt, „imod at velbemeldte Hr. Doctor Goldt igjen ved Mageskifte Brev af „D.D. haver overdraget Bolsø Sognekald hans eiende Doctor Gård „Nessie kaldet.

Videre står i samme Mageskifte Brev: „at den på siste Pladsers „grund opførte Arestbygning bliver fremdeles stående på sit sted med „den Rettighed dertil er givet.“

På disse husmannsplasser oppførte så dr. Goldt i året 1797 Nøisomheds vånebygning slik som den står den dag idag. På sin eiendom som var på ca. 40 mål lot han også etter å ha mottatt kongelig bevilling hertil, innrette et familiegravsted, hvor hans hustru (søster av den første Møller på Moldegård) ble begravet. Hun ble forresten ved mannens død, og da eiendommen imellemtiden var kommet på fremmede hender, flyttet til Molde kirkegård.

Den 22. november 1802 solgte doktor Goldt Nøisomhed til proprietær Peter L. M. Bull, som senere ble foged i Romsdal, og bodde da på sin eiendomsgård Røbek, hvor han døde i 1843.

Allerede i 1804 solgte Bull Nøisomhed til sin svoger, amtmann Ole Hannibal Sommerfeldt, for 2499 R.D. Han hadde selv gitt 2399 R.D. Under disse to siste eiere ble hele Søndre Berg innkjøpt og tillagt Nøisomhed, som derved fikk sine nuværende grenser. Sommerfeldt ble i 1811 amtmann i Kristians amt, og overdrog gården i 1812 til sin ettermann, Hilmar Meincke Krogh, for 17 500 R.D.D.C. Den store prisstigning kan nok for en del tilskrives nyerhvervelse av jord og riksdalerens verdiforringelse, men størsteparten av verdiøkningen ligger sikkert i nydyrkning, idet det er Ole Hannibal, denne jorddyrkningens entusiastiske apostel, som har brudt opp Nøisomheds myrstrekninger til aker og eng.

Amtmann Krogh forblev på Nøisomhed til sin død i 1851, og enken solgte i 1859 gården til sønnen Georg Krogh, som atter overdrog Nøisomhed til consul Bastian Width (1870).

Bastians Widths enke solgte i året 1897 Nøisomhed til bergenseren Metz Blix Påsche som forlot stedet i 1902, hvor etter fulgte som eier norsk amerikaneren Ole Garbiel Thorsen.

I 1910 ble Nøisomhed kjøpt av fru Helga Dahll, som et års tid etter også kjøpte naboeiendommen Bergsbakken.

Fru Helga Dahll.

Hrr. Dahll.

Etter matrikulen av 1838 var oppsitterne på Berg og gårdens fordeling i bruk følgende:

Matr.nr. 9 Berg, L.nr. 18 Bergsbakken, leilending Knud Pedersen,

„Retiro".

Bolsø kirke eier, skyld 1 pund 2 merker (ny 3 ort 5 skill.) L.nr. 19 Nøiomhed, opsitter og eier Amtmann Hilmar Meincke Krohg, skyldm. 1 vog 3 merker (ny 2 daler 3 ort 15 skill.) L.nr. 20 Berg, Opsitter og eier Steffen Knudsens Enke, skyld i pund 15 mk. (ny 1 daler 1 ort 20 skill.) L.nr. 21 Bergsgjerdet, Opsitter Anders Olsen, Bolsø kirke eier, skyld 18 merker (ny 4 ort 13 skill.) L.nr. 22 Lubbenesset, Eier agent Macé, skyld 1 ort 20 skill.

Ved folketellingen i 1865 var beboerne på Berg følgende med fordeling på bruk og husstander:

Bergsbakken, lno. 18 a. Peder Knudsen, selveier, 44, Randi Tronsdtr., kone, 44, Ingeborg Pedersdtr., 13, Elen Pedersdtr., 10, Karn Pedersdtr., 6, deres døtre, Peder Pedersen, søn, 3, Karn Larsdtr. datter, 19, alle født i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 12 får, 3/8 td. byg, 2½ td. havre, 2 td. poteter. Marit Olsdtr., enke, udsat af Fattigvæsenet, 83 år, f. i Bolsøe, Sengeliggende, Elen Tronsdtr., føderådsenke, 63, f. i Bolsø, Berit Steinsdtr., losjerende, ugift, 38, f. i Veø. Lno. 18 b, lno. 18 c d, lno. 18 e, Anders Knudsen, selveier, 38, Ingeborg Ingebrigtsdtr., kone, 38, Karl Andersen, 8, Iver Andersen, 6, Edvart Andersen, 3, alle f. i Bolsø, 1 kveg, 4 får, ¾ td. havre, 1½ td. poteter. L.no. 19 Nøisomhed, Gjørg Krohg, selveier, 46, f. i Bolsø, Mathilde Kristine Lid, hans Kone, 43, Næsset, Hilmar Minke Krohg, søn, 6. f. i Bolsø, John Stor-

kessen, tjenestekarl, 25, f. i Tingvold, Peder Evertsen, tjenestekarl, 46, f. i Frænen, Iver Ellevsen, 3, Opfostres af Moderen, Veø, Marith Olsdtr., 59, tjenestepige, f. i Bolsø, Johana Aslaksdt., 34, f. i Næsset, Gjertrue Endresdtr., 30, f. i Veø. 1 hest, 11 kveg, 16 får, 2 svin, utsed: ¼ td. rug, 1 td. byg, 6 td. havre, 12 td. poteter. L.no. 20 Berg, Knud Steffensen, selveier, 44, Oline Olsdtr., kone, 33, Steffen Andreas Knudsen, 9, Ole Knudsen, 7, Søren Knudsen, 5, deres sønner, Marith Knudsdtr., datter, 2, Hanna Hansdtr, tjenestepige, 21, f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 10 får, 1 svin, 1/16 td. rug, ¾ td. byg, 3½ td. havre, 3 td. poteter, Alet Nilsdtr,, føderådsenke, hans Moder, 76 år, f. i Bolsø, 1 stort kveg, Marith Isaksdtr., dagarbeiderske, logerende, ugift, 51, f. i Bolsø. L.no. 21 Bergsgjerdet, Anders Olsen, husmand m. jord, pensionist, 79 år, Anne Olsdtr., kone, 78, f. i Bolsø. 6 får, 1/8 td. havre, ½ td. poteter. Ole Andersen, søn, Dagarbeider, 37, f. i Bolsø, Margrete Pedersdtr., kone, 37, f. i Bod, Anton Olsen, 10, Andreas Olsen, 7, Jakob Olsen, 5, deres sønner, Maria Olsdtr. datter, 2, alle f. i Bolsø. 1 td. havre, 1½ td. poteter. Lno. 22 Lubbenæs, ubeboet og Avlingen føres til Molde. Utsed: 1/8 td. rug, 2 td. poteter. Bergsholm, Peder Røsvold, husmand m. jord, skomager, 42, f. i Kristiansund, Ingeborg Jørgensdtr., kone, 60, Rasmus Rasmussen, søn og stedsøn, skomager, ugift, 27 år, begge f. i Bolsø, 6 får, ¼ td. havre, ¾ td. poteter. Op-

„Lubbenes"

„Kviltorp".

ført efter lno. 20 Berg, Holen, Hans Jørgen Rasmussen, husmand m. jord, 34, Ane Benjaminsdtr., kone, 43, Ingeborg Sivertsdtr., opfostringsbarn, 4, f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Ved matrikulrevisjonen i 1866 er opplyst til herredskommisjonen : Bergsbakken M.nr. L.nr. 18 a. Opsidder Peder Knudsøn, 5½ mål ager 14 mål eng, utslått og nat. eng til 29½ lass høi, 2½ td. havre, ¾ td. potet, avler 16 t. havre, 16 t. potet, 59 lass høi. 1 hest, 3 kjyr, 12 sauer. Skog til brendsel, intet til salg. Intet pladsbrug under gården. Bergsløkken, Matr.nr. 9, L.nr. 18 b, opsidder og eier Bager Lind. 5½ mål eng, utslått til 2 lass høi, avler 14 lass høi, ingen utsed, ingen besetning. L.nr. 18 c og 18 d. Opsidder Kobberslager Eriksen. ¾ mål ager, 18 mål eng, sår 1 t. potet, avler 10 t. potet, 37½ lass høi. Ingen utsed eller besetning. L.nr. 18 e Bergsbakken, opsidder Anders Knudsen. 1½ mål eng, 2 lass utslått, sår ¾ td. havre, ¾ t. potet, avler 4 t. havre, 6 t. potet, 12 lass høi. 1 ku, 4 sauer. L.nr. 19 Nøisomhed, opsidder og eier Gjørg Krohg. 29½ mål ager, 110 mål eng, 2 lass utslått, sår 1 1/8 t. bygg, 8½ t. havre, 11 t. potet, avler 10 t. bygg, 60 t. havre, 110 t. potet. 2 hester, 22 kjyr, 40 sauer. Skog til behov, intet til salg, 3 plassbrug under gården. L.nr. 20 Berg, opsidder Knud Stefensen, 19½ mål ager, 34 mål eng, 21½ lass utslått, sår 3¾ t. havre, 3 t. potet, avler 25 t. og 30 t., 84 lass høi. 1 hest, 6 kjyr, 20 sauer. 2 plassbruk under gården, skog kun til brendsel, intet til salg. L.nr. 21 Bergsgjærdet, oppsidder Lundgren, 3½ mål ager,

14½ mål eng, 29½ lass utslått, 1¾ t. havre og 3 t. potet såes, avles 12 t. og 30 t., samt 51 lass høi. 1 hest, 3 kjyr, 14 sauer. Skog neppe til brendsel. L.nr. 22 Lubbeneset, eier Doktor Hoffmann. 2¼, mål ager, 12 mål eng, sår 3 t. potet, avler 80 t. potet, 22½ lass høi. 3 kjyr. Ingen skog ubebodd. I matrikulutgaven av 1907 oppføres: Gård nr. 29 Berg, brnr. 1 Bergsbakken, eier Ragna Petrine Pedersdatter, skyld M. 194. Br.nr. 2 Bergsløkken, eier Peder Tørrissen Aas, skyld M. 050. Br.nr. 3 Bergsbakknn, eier Peder Tørrissen Aas, skyld M. 127. Br.nr. 4 Bergsbakken, eier Anders Knudsen, skyld 038. Br.nr. 5 Nøisomhet, eier Valerie Thorson, skyld M. 949. Br. nr. 6 Myren, eier Lars Christensen, skyld 0,74. Br. nr. 7 Berg, eier Jakob Edvard Olsen, skyld 3,29. Br. nr. 8 Bergsgjerdet, eier Lars Christensen, skyld 2,31 Br. nr. 9 Lubbenes, eier Nils Olaf Hovdenak, skyld M 1.02. Br. nr. 10 Nedre- Berg, eier Steffen Knudsen, skyld 0.37. Br. nr. 11 Myrahagen, eier K. A. Knudsen Orvik, skyld M 0.04.

Bruk og eiere i senere tid:

Berg, Bergsbakken. Gnr. 29, bnr. 1, matr. nr. 9, løpenr. 18 Skyld mark 1,94, 3 ort 5 skill. - 1 bismerpund, 2 mark. Eier Veø Prestebord. Kongeskjøte til Knut Pedersen, tgl. 2/2 1844. Knut Pedersen til Peder Knutsen, 21/6 1852. Peder K. Bergsbakken til Ragna Petrine P. Bergsbakken 21/6 1894, og kår til selgeren og hustru. Ragna Petrine Pedersdatters arvinger til Samuel K. Nes 21/6 1909, Samuel K. Nes til fru Helga Dahll 20/6 1910,

Berg, Bergsløkken, Gnr. 29, bnr. 2, matr.nr. 9, løpenr. 18 b. (fra bnr. 1). Skyld mark 0,50 -- 4 skill. Hans Thiis Nagel Møller og hustrus bo til Ole Lind 17/6 1848. Enkefru Helene Lind til Peder T. Aas 10/8 1885. Utredsel til Bolsøy sogneprest kr. 1,55. Peder T, Aas til svigersønn Gustav Vestad på denne eiendom samt bnr. 3 og gbr. 32, bnr. 14 7/1 1927. Til Gustav Vestads enke Ingeborg 15/3 1933.

Berg, Bergsbakken. Gnr. 29, bnr. 9, matrnr. 9, løpenr. 18 c (fra bnr. 1). Skyld mark 1,27 - 7 skill. Knut Pedersen til Karl Johan Eriksen på en parsell, dat. 3/12 1844, tgl. 1/12 1853 og 3/11 1857. Til Gerhard Eriksen 23/7 1880. Gerhard Eriksen til Peder Tørrisen. **Ås.** 9/4 1881. Peder T. Ås til svigersønn Gustav Vestad, på denne eiend. og bnr. 2 samt gnr. 32 bnr. 13, 1/7 1927.

Berg, Bergsbakken. Gnr. 29, bnr. 4, matr. nr. 9, løpenr. 18 c (fra bnr. 1) Skyld mark 0,38 - 4 skill. Knut Pedersen til Anders Knutsen Bergsbakken, 19/10 1861. Anders K. Bergsbakken til sønnesønn Hans Iversen, Bergsbakken, på denne gård, og gnr. 27, bnr. 10, 19/10 1907. Hans I. Bergsbakken til far Iver Andreas A. Bergsbakken

2/4 1908. Iver Andreas A. Bergsbakken til *Adolf lngeneus I. Bergsbakk* 1/3 1933.

Berg, Nøisomhet. Gnr. 29 bnr. 5, matrnr. 9 løpenr. 19. Skyld mark 9,49 - 2 daler 3 ort 15 skill. 1 vog 3 mark. Amtmann Sommerfeldt til amtmann Krogh, på 1 vog 3 mark. Amtmann Kroghs enke til sønn Georg Krogh, 6/12 1859. Georg Krogh til konsul B. M. Width, 19/12 1870. Festeseddel til Lars Knutsen Tomasgår og hustru Randi på plassen Myren på livstid, dat. 1. tgl. 10/7 1896. B. M. Widths enke Marie til Mentz Blix Påske, 9/5 1898. Mentz B. Påske til Ole Gabriel Thorson. 15/4 1902. O. G. Thorson til frk. Valeria Thorson 19/11 1906. Valeria Thorson, Dåe til fru Helga Dahll 19/3 1910. Hovedbygningen på Nøisomhet er fredet.

Berg, Myren. Gnr. 29, bnr. 5, matr.nr. 9, løpenr. 19 b (fra bnr. 5) Skyld mark 0,34. - 1 ort 1 skilling. Bastian M. Width til Christian Christensen, 18/4 1885. Christian Christensens enke Tørri til sønn Lars Christensen og bnr. 8, 24/6 1905. Lars Christensen til Elling Slemmen på d.s. 13/10 1913. Elling Slemmen til sønn Odd Slemmen 5/11 1938.

Berg, Gnr. 29, bnr. 7, matr.nr. 9, løpenr. 20. Skyld mark 2,39 1 daler 1 ort 20 skill. 1 bismerpund 15 mark. Skjøte fra *Bolsø kirke* til Knut Steffensen, 7/4 1812. Knut Steffensen til Steffen Knutsen. Steffen Knutsen til sønn Knut Steffensen, 29/6 1838. Knut Steffensen Berg til datter *Marit K. Berg,* 6/8 1891. Marit K. Berg til Markus G. Mortensen, 27/1 1922. Markus G. Mortensen til Oscar Slemmen, 1/5 1923.

Berg, Bergsgjerdet. Gnr. 29, bnr. 8, matr.nr. 9, løpenr. 21. Skyld mark 1,87 - 4 ort 21 skill. 16 mark. Kongeskjøte til Christian Christensen, 22/3 1878. Christian Christensens enke Tørri til sønn Lars Christensen 24/6 1905. Lars Christensen til Elling Slemmen 3/10 1913. Elling Slemmen til sønn Odd Slemmen, 5/11 1938.

Berg, Lubbenes. Gnr. 29, bnr. 9, matr.nr. 9, løpenr. 22. Skyld mark 1,02 - 1 ort 20 skill. Skjøte fra Bolsø Kirke til Bull, 9/1 tgl. 27/6 1796. Skifte etter Ellen Chatrine Tårvik til Anna Bruun Tårvik, dat. 12/12 1826. Anna Bruun Tårvik til distriktskege Jacob Ludvig Hoffmann 18/10 1849. Distriktslæge Hoffmanns enke Hanna til Nils R. Parelius, 9/6 1870, tgl. 6/5 1871. Nils R. Parelius til amtsingeniør Nils Olaf Hovdenak, dat. 17/3 1896. Nils Hovdnak til datter oberstinne Herdis Hovdenak Vogt, 15/3 1925.

Berg, nedre Berg. Gnr. 29, bnr. 10 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,60. Skjøte fra Marit K. Berg til Steffen K. Berg 18/3 1892. Steffen K. Berg til vognm. Peder Olaisen 15/3 1922. P. Olaisen til Anneus Andersen 15/12 1928. Anneus Andersen til K. A. Holen 15/10 1930.

Berg, Myrahagen. Gnr. 29, bnr. 11 (fra bnr. 6). Skyld mark 0,04. Skjøte fra Lars Christensen til Knut Anton Knutsen Orvik 15/6 1906.

Berg, Kviltorp søndre. Gnr. 29, bnr. 12 (fra bnr. 6). Skyld mark 0,10. Skjøte fra Lars Christensen til H. E. Astrup, dat. 30/10, tgl. 4/11 1907.

Berg, Kviltorp, nordre. Gnr. 29, bnr. 12 (fra bnr. 8) Skyld mark 0,07. Skjøte fra Lars Christensen til H. E. Astrup 4/11 1907.

Berg, Kviltorp øvre. Gnr. 29, bnr. 14 (fra bnr. 8). Skyld mark 0,04. Skjøte fra Lars Christensen til H. E. Astrup 18/ 1908.

Berg, Kviltorp ytre. Gnr. 29, bnr. 15 (fra bnr. 6). Skyld mark 0,05. Skjøte fra Lars Christensen til H. E. Astrup 18/5 1908.

Berg, Berg mitre. Gnr. 29, bnr. 16 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,20. Skjøte fra Marit K. Berg til Steffen K. Berg 26/6 1908.

Berg, Lundseng. Gnr. 29, bnr. 17 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,44. Skjøte fra Jacob Olsen og Marit K. Berg til Hermann Juliussen 8/8 1908. Hermann Juliussen til Eline J. Andersen, f. Torvik, 20/4 1909. Markus G. Mortensen til Hans Andersen Lundseng på en parsell av gnr. 29, bnr. 7 9/12 1924. Oscar Slemmen 9/12 1924. Hans A. Lundsengs enke Lina til Einar Jakobsen Torvik på denne eiendom og gnr. 67, bnr. 3 og 7 i Fræna 18/12 1931.

Berg, Lundseng vestre. Gnr. 29, bnr. 18 (fra bnr. 7). Skyld mark 0,13. Skjøte fra Jacob Berg til Hermann Juliusen 24/10 1924. Hermann Juliussen til Eline I. Andersen, f. Torvik, 23/3 1912.

Berg, Solstrand. Gnr. 29, bnr. 19 (fra bnr. 6). Skyld mark 0,15. Skjøte fra Lars Christensen til Anders L. Kortgård 23/5 1913. Anders Kortgård og hustrus dødsbo til Peder Hostad 3/7 1937.

Berg, Austbø (Linstad.) Gnr. 29, bnr. 20 (fra bnr. 6.) Skyld mark 0,10. Skjøte fra Elling E. Slemmen til Lars Christensen 17/10 1916.

Berg, Nedregård. Gnr. 29. bnr. 21 (fra bnr. 10) Skyld mark 0,03 Skjøte fra Steffen Berg til Gabriel Julseth 10/9 1918.

Berg, Granly. Gnr. 29, bnr. 22, (fra bnr. 8) Skyld mark 0,03. Skjøte fre E. E. Slemmen til Johannes Brekke 21/7 1921.

Berg, Lundseng. Gnr. 29 bnr. 23, (fra bnr. 7) Skyld mark 0,04.

Bergsgjerdet, Austheim. Gnr. 29, bnr. 24, (fra bnr. 8). Skyld mark 0,01. O. Sagen.

Bergsgjerdet, Tistli. Gnr. 29, bnr. 25, (fra bnr. 8) Skyld mark 0,01, skjøte fra Henrik Ødegård til Ivar Aasmul 24/11 1936.

Bergsgjerdet, Kampen. Gnr. 29, bnr. 26 (fra bnr. 8) Skyld mark 0,01.

Berg, Mitre Berg. Gnr. 29, bnr. 27 (fra bnr. 7) Skyld mark 0,06

Skjøte fra Marcus Mortensen til Peder Olaisen, 16/1 1923.

Berg, Hestehagen. Gnr. 29, bnr. 28, (fra bnr. 7) Skyld mark 0,01. Skjøte fra Oscar Slemmen til Johannes Brekke, 1/3 1924.

Berg, Fjellro. Gnr. 29, bnr. 29, (fra bnr. 7). Skyld mark 0,01 Skjøte fra Oscar Slemmen til Endre Aasen, 1/7 1926.

Berg, Furukollen. Gnr. 29, bnr. 30, (fra bnr. 7) Skyld mark 0,01 Skjøte fra Oscar Slemmen til Sigvart Forbord, 28/4 1927. Sigvart Forbord til Aklaug Forbord, dat. 15/3, tgl. 1/10 1930.

Berg, Solheimsteigen. Gnr. 29 bnr. 31, (fra bnr. 7) Skyld mark 0,08. Skjøte fra Oscar Slemmen til Anton Evensen 1/7 1929.

Berg, Løkken. Gnr. 29, bnr. 32, (fra bnr. 8) Skyld mark 0,25 Skjøte fra Elling E. Slemmen til Edvin E. Slemmen, 4/6 1938.

Berg, Granlund. Gnr. 29, bnr. 33, (fra bnr. 8) Skyld mark 0,02 Skjøte fra Elling Slemmen til Emil Furset, 8/12 1939.

Retting :

I overskriften foran, s. 273 er gården Bergs matrikulnummer ved en feil anført med nr. 20. Skal være ny. 29; en tør be leserne rette dette tydelig hver i sitt eksemplar, da det er meget viktig at gårdenes nummer i matrikulen er rett gjengitt.

Forfatteren.

Fanbostad,

(gnr. matr.nr. 9 (10) l.nr. 23).

Fanbostad er Bergs nabogård i øst, og grenser i øst til Eikrem, i syd til Fannefjorden, i vest til Berg og i nord til herredsgrensen mot Fræna på strekningen Såta-Tussen. Landskapet er ellers som beskrevet under Berg. Tunet ligger høgt oppe i sollia og er det høgstliggende i Bolsøy sogn. Den store terrassen i ca. 60 m høyde ender i øst mellem Berg og Fanbostad, idet lifoten her strekker seg nedover til den lågere strandflaten med en mektig morænebakke med stor og grov ur i dagen, som her betegner lendet omkring den nye riksvegen til Fræna. Landskapet her er forøvrig under svingning mot n. ø. inn i Årødalen, og er formet av breen fra denne dal som trengte fram i fjorden i en tidlig istid. De store urmoræner over Fanbostad er denne bres heyre sidemoræne regnet i bevegelsesretningen.

Gårdens utmark og fjellområde passerer over Hindalen oppetter de sørvestre skråninger i Tussen og over i Bårdsdalen hvor Bårsdalsvatnet hører gården til for en vesentlig del. I nedre del av libakken - den tidtigere bømark er bjerkeskogen overveiende, mens furuskogen tar makten lenger oppe i sollia. I strøket bak Hindalen er skogen glissen heiskog med gamle særpregede fjellfuruer vridde av nordvesten og lutende østover med grenverket unna været. De øverste gamle gnarrene står her i rundt 400 m. o. h. - Navnet på gården er merkelig. Se om dette foran s. 21. En hører ofte den mening at Fanbostad er bygdens eldste gård. Det har to grunner: at navnet er sammensatt med *Fan*, altså ottingens eldste navn og dens eget navn samt endelsen bostad, som antas å betegne de eldste gårdbustader. Det første har noe for sig. Det er i det hele meget vanskelig å forklare sammensetningen med Fan i navnet, bostad-endelsen betegner utvilsomt gamle gårdskipinger. Om de kan sies å betegne de eldste er derimot neppe sikkert, i enkelte bygder kan det nok være slik, men ikke i Fanne otting hvor andre plasser lå bedre tilrette for opptaking av jordbruk enn Fanbostad, da de første jordtakere begynte å se seg om rundt Fannefjorden.

Fanbostad er sikkert en forhistorisk gård uten at noe nærmere om dens alder kan uttales. Navnetypen er stad-gårdens, hvorfor den står i alder med Kringstad m. fl. Landskylden kan ikke sees å ha vært fulle 3 vog. Den manglet bare 12 merker på det, før Leirgroviks jord gikk ut. Storleiken og godleiken var altså ikke fullt en normalfullgårds. Dette tyder bestemt på at gården ikke er blandt de først opptatte og ligger vel også i senere del av *Stadtypens* opptakperiode.

Den første kjente oppsitter er *Barbara på Phanebostad* som nevnes i sølvskattem. 1521 med ½ lod sølff i skatt. Hun skattlegges ikke for jordgods og er derfor ikke eier av gården men leilending. I 1596 heter leilendingen *Peder Fanebostad* og har en mindre indkombst årlig enn fire riksdaler. Gården tilhører ved dette tidspunkt kongen enten under Vestnesgodset eller under det gods kongen maktskiftet til sig av Gyrvhild Fadersdatter - Giskegodset m.m. Brukene (leilendigene) og eierforholdet vil nu gå fram av nedenfor referete kilder:

1603 skattemantall, leilendinge bønder. Peder Fandbostad 2 lod sølff, husmend: Jffuer Fannbostadt ½ dlr. Lensregnskap 1608-09. Peder På Phandbostad 2 Voger. 1611 1 daler skatten, Peder Fandbostad 1 dr, Ødegårdtzmend och huusmend: Rasmus Fandbostad ½ dr. Jffr fandbostad ½ dr. Drenngge som thienner For Fuld Løen: Olluff Fandbostad ½ dr. 1610-11 Jordebok. Landskyld: Fanndbostadt 6½ Phd. Leding: Fanndbostadt 4 Thunder Korn, 5? (delvis borte) mrk. smør. 1614 leilendingsbønder: Peder fanbostae 1 dlr. huusmenndt: Rasmus fandbostad ½ dlr. 1617 leilendingsbønder: Peder Fanboestad 1 dlr. Ødegårdtsmend och huszmender: Rasmus Fanboestad ½ dlr. Engebrett ibm ½ dlr. Første Bøxel 1618-19. Gaff Enngebrett Fannboestad aff enn pd fisch leigge i samme gård som hanns Verfader Peder Fannbostad Oploed for hannom, Thil høybet. Konng May: Penning 2 dr. Første Aars Bøxell 1619-20. Gaff Iffuer Fanbostad Aff ett pundt fisch leye J samme gård Thill høibm Kong Mayts, Pendingh 2 dr. 1619-20 Leding: Peder fanndboustad Kornn 4½ thunder, smør 5½ march. 1619-20 landskyld: Fanndboustad fisch 6½ pund, Noch for greszleie penng 1 mrk. Tiende Peder fanebostad 9 schepr. 1621 -22 Tredie Aars Thage, Jngbritt Fandbostad, thredie biugszell, gaff Pendinge 1 mrk. 1621 skattemanntall, Ødegårdtzs och huusmend: Jffuer fandbostad ½ dlr., Raszmus Jbd ½ dlr., Jngbritt fandbostad ½ dlr. T.hjem lensregnskap 1623--24, Første Bygsell. Aar 1624 denn 12 Januarj haffuer ieg på min gundstig hosbondz guode behaug fest olluff Ollszen en øde gaardt kaldis fanndboustad schiulder ½ wogh fisch for Peng 4 daller. Thridie års tage: Peder fanndboustad aff 1½ wog 1 pundt fischis leie Peng 1 dlr. 1623 leilendingskatt: Peder fandboustad 1 dlr. Øddegårdtszmendt och Husmennd: Jffuer fandboustad ½ dlr., Jngebritt ibm ½ dlr., Rasmus fandboustad ½ dlr., Olluff Fandboustad ½ dlr. Drengi for fuldt løn. 1633 Leilendingskatt: Olluff fandbostad 1 dr. Ødegårdsmend: Oluff fanndbostad ½ dr. Annders fandboustad 1 ort. Kopskat 1645. Oelle Fanndbostad hans hustru, En thienistdreng och 1 daler 1 ort 8 s. 1646 leilendingskatt. Halv-

gårder: Olle Fanbosta 3 dlr. Ødegårder: Johanes Fanbosta 1½ dlr. 1650 5-daler-skatten. Halvgårder: Olluff Fanboestad 5 phd. 2½ dlr. Her statholder bøxler. Ødegård: Her stadtholder Bøxler. Johannes Fanbostad 2 pd 5 ort. Kvegskatt 1657. Johannes Fanbostad: 1 hest, 9 kiør, 6 geder, 8 får. Oelle Fanbostad: 1 hest, 11 kiør, 6 geder, 10 får, 1 suin. Anders Fanbostad: 1 hest, 6 kiør, 4 geder, 5 får. 1661 jordebok, Fandboestad, Welbr. P. Wibes arff. bøxler, velbr. Peder wibes arffuing. Eiger pardtesløs. Olle 2 phd, Ingebredt 2 phd, Anders 1 phd, Enchen 2 phd. 1665 folketelling, skyld 2 v. 1 phd. Oppsiddere: Oluff 63 år, bruker ½ v., Ingebret 38 år, bruker 2 phd. Anders 42 år, bruker ½ v. Enchen bruker 2 pd. Sønner og stedsønner: Lars Johansen 20 år, husmenn: Haldsteen Erichsen 30 år. Matr. 1669 Anders Lassesen, Jngebret Olsenn och Lars Johansen til Oberstenn 2½ w. 1 spd. 18 mrk., leding 2½ ort. Tiende Aure 3 tdr. 2 schipr.. 2 querne 12 s. Oberstenn bøxler. 1701 Folketelling. Fandbostad. Opsiddere Olle Pederszen 44. Sønner: Peder Olszen 5, troen olszen 2. Knud 30, Anders 86, Kiøstel 34.

Det sees av lensregnskapene foran at gården har tilhørt kongen, idet landskylden og tredjeårsbøkselen har vært betalt til futen og fra denne gått over i lensregnskapet. Dette kongsgodset går fra 1630 årene over til statholder Hannibal Sehested som er kongens, Chr. IV's, svigersønn. Han faller i unåde og kongen tar tilbake de store godssamlinger (Vestnes og Giskegodset m.m.) som statholderen hadde fått som gave. Senere overgår dette gods for en del til lensherren over Trondhjem len, Peder Wibe. Fra dennes arvinger går Vestnesgodset over til Oberst Reinhold v. Hoven ("Obersten" eller ,,Obristen") og fra denne til generalløitnant v. Schults g. m. oberstens datter. Siden til Rådmann Lorents Holst, etter denne til sønnen Hans Holst i 1737, og fra denne til Cammerråd foged Ole Alsing i 1757. Se om dette under Berg, Røvik m. fl. gårder. Først etter Alsings tid kan en vente at gårder tilhørende denne godssamling blir kjøpt til ode1 av vedk. leilendingbonde eller andre. I matrikulrevisjonen 1723 er det opplystom gården:

2 opsiddere. Rådmand Holst ejer og bøxler. Ingen husmand, Skoug til brendefang, sætter 1½ fierding fra gården. 1 skvet-qværn for 6 s., intet fiskeri uden af havet. Temmelig fægang, gården ligger i sollien, 4½ miil fra haved, ringe Jordart, u-vis til korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen lejlighed til redning. Sed: ½ td, korn, 6 td. 4 s. hafre. Avling: 32 læs høe. Creature: 3 hester, 10 kiør, 7 ungnød, 21 småfæ. Taxt: 2 v. 1 pd. Læ(n)smanden nyder Tiende frihed 1 td. 6 schep. hafre, 1½ s. blandkorn, 1 ort ostp.

Det ser ut til at gården nu brukes av lensmann *Kiøstel Andersøn*. *Fanbostad* (se bind I. s. 545). Denne er altså den Kiøstel som nevnes i folketellingen i 1701 som 34 år gammel. Faren er den samtidig nevnte Anders 86 år gammel. Lensmann Kiøstel Fanbostad levde ennu i 1740. I 1763 er Cammerråd Alsing blitt eier. Det er to oppsittere, Ingebrigt Fanbostad som innehar hovedbruket 1 vog 2 pund, og Povel en mindre part på 2 pund. 12/11 1746 kjøper John Ord, borger i Molde, hele Fanbostad ved auksjon i Alsings bo med 2 vog 1 pund. Samtidig kjøper Ord også den da selvstendige gårdpart Gjerdet, det tidligere m.nr. 10 (nytt 12) l.nr. 26. (Denne gård forsvinner fra matrikulen som selvstendig nummer) av skyld 1 pund 12 merker. Det gikk ut med John Ord, og 20/6 1774 får *William Leslie*, en i Molde boende engelskmann eller skotte, skjøte både på Fanbostad med 2 vog 1 p., Gjerdet 1 p. 12 mrk. og Lergrovik 1 p, 12 m. for tils. 971 riksdaler,

Hvorledes Lergrovik og Gjerdet er oppstått, hvilken gård disse to nybruk er utgått fra er ikke klart. Gjerdet sees ikke nevnt før ved John Ords kjøp i 1764, mens Lergrovik er nevnt som særskilt skyldsatt allerede i 1661 med 1 p. 12 mrk. i fiskeleieskyld. Fanbostads skyld kan imidlertid ikke sees redusert etter 1650. Likevel er det antakelig fra Fanbostad at både Lergrovik og Gjerdet er gått ut slik at Leirgrovik først er blitt skyldsatt ved matrikuleringen i 1661, mens Gjerdet altså ikke kan finnes skyldsatt før 1764. Det har med andre ord henligget uskyldsatt. Hvis både Lergrovik og Gjerdet er utgått fra Fanbostad har denne gårds skyld en gang før 1650 vært på 3 vog og 1 pund. Det er i og for seg rimelig etter navneklassen og alderen, idet de forhistoriske gårder sjelden har en skyld under 3 vog (normalfullgården). 27/7 1796 selger William Leslie Fanbostad med 2 vog 1 pund, Lergrovik med 1 pund 12 mk. og Gjerdet med 1 p. 12 mk. til sin søstersønn *Hans Grøn* på Bremsnes for tils. 2290 Riksdaler dansk Kurant. John Ord som solgte disse eiendommer til Leslie i 1774 kan ikke være helt løst fra Fanbostad da Leslie selger til Grøn, idet Ord samme år og en måned før Leslies salg bortbøksler et „stykke av Fanbostad" til Ole Bøe. Hans Grøn selger de samme eiendommer igjen til kjøpmann i Molde *Claus Lund Stephensen* for 1890 riksdaler. Kjøper og selger er her benevnt svogre. Leirgroviks skyld er angitt til 1 pund. Mens Fanbostad og Gjerdet har skyld som ovenfor. Ledingen av disse gårder har en tid vært på private hender, og retten til å oppebære denne ellers off. skatt innehas av Byfoged og sorenskriver Peder Leth Øwre. Claus Lund Stephensen løser nu denne av-

gift inn med 40 riksdaler. Ledingsskatten for gårdene spesifiseres i overdragelseserklæringen slik: Fanbostad 5 tveiter korn og 17 merker smør. Lergrovig 1 tveit korn 1 mark smør. Gjerdet 1½ tveit korn 17 mk. smør. (1 tveit = 1/15 tønne). Ledingen var ved denne tid svart i penger og utgjorde for disse gårder tils. 1 rdlr. 2 ort 16 skill.

Ved folketellingen i 1801 er beboerne av Fanbostad følgende: 1. Fam.: Ole Jonsen, 35, Givt 1. Gang, Bonde og Gårdebruger, Jngelev Andersdtr., 54, Givt 2. Gang, hans Kone, Anders Sørensen, 16, Ole Sørensen, 24, Anna Sørensdtr., 20, Berit Sørensdtr., 11, deres Børn. 2. Fam.: Peder Jngebrigtsen, 55, Bonde og Gårdebruger, Beret Sivertsdtr., 43, Begge i 1. Ægteskab, Sivert Pedersen, 19, Rasmus Pedersen, 10, Kari Pedersdtr., 23, Kirsten Pedersdtr., 15, Beret Kirstina Pedersdtr. 12, Ingeborg Pedersdtr., 6, Giertrud Pedersdtr., 3.

Claus L. Stephensen solgte de samme eiendommer til Jacob Jervell den eldre, d. 1818. Han var innvandret fra Finnland, og en bror av den under Reknes nærmere omtalte Johan Gørvell.

I matrikulen av 1838 oppføres under Fanbostad M. nr. 10, L.nr. 23 *Fannebolstad* (Fanbostad): Opsidder Ole Olsen skyld 2 pund, ny 1 daler 3 ort 4 skill. Resten av gården oppføres nu som *Øde Fanbostad* under m.nr. 11 l.nr. 24 Lergrovig, som nu eies av Jacob Jervells enke, med en skyld av 1 p. 12 mk. Som særskilt matr.nr. 12, l.nr. 25 oppføres Gjerdet med en skyld av 1 p. 12 mk., med Sivert Pedersen som oppsitter. Fanbostad, Fanbostad øde, Lergrovik og Gjerdet blir i 1850 årene pantsatt til sikkerhet for Jacob Jervells yngres ansvar til Romsdals Amtskommune for den garanti amtet hadde stillet overfor statskassen for Jervells lån til oppdyrkning av Furlandsmyren. Dette foretakende mislyktes og amtskommunens ansvar ble aktuelt, hvorfor amtstinget vedtok at pantet skulde realiseres. Det skjedde og ved tvangsnuksjon i oktober 1860 slo amtskommunen eiendommene til seg med auksjonsskjøte av 27/10 1860, tinglyst 4/4 1866, Amtet solgte eiendommene igjen til kjøpmann Rasmus Parelius yngre, Kristiansund, som fikk skjøte 19/12 1869. Rasmus Parelius' enke selger gården til kjøpmann Lars A. Ødegård m. skjøte 15/10 1890. Matrikul nr. 10 l.nr. 23 går heretter ut av matrikulen som selvstendig gård og bruk og føyes sammen med matrnr. 11 l.nr. 24 som „Lergrovig med Fan bostad".

I folketellingen i 1865 oppgis disse beboere under Fanbostad: L.no. 23. Ole Olsen, grdbr., leilending, 63, f. i Frænen, Kjerstin Larsdtr., kone, 63, Peter Pedersen, tjenestekarl, 26, Marie Karlsdtr., opfostringsbarn, 12, alle f. i Bolsø, Gjertru Larsdtr., tjenestepige, 18, f. i Veø,

Knud Olsen, fosterbarn, 4, f. i Frænen. Dyr: 1 hest, 5 kveg, 24 får, 7 gjeter, 1 svin. Utsed: ½ td. byg, 3½ td. havre, 4 td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 oppføres : Fanbostad, matr. nr. 10 l.nr. 23, opsitter Ole Olsen, 9½ mål aker, 12 mål eng, 42 lass utslått, 4¼ td. havre og 3 td. potet, i utsed avler 26 t. havre, 30 t. po. teter, 72 lass høi. 1 hest, 5 kjyr, 16 sauer. Skog til brendsel, skylden er 1 daler, 3 ort, 4 skill. Øde Fanbostad oppføres her under Lergrovig. Fanbostadgjerde oppføres som eget matr.nr. 12, l.nr. 25, med en skyld av 1 daler, 1 ort, 9 skill. med madam Jervells bo som eier. I matrikulen av 1907 er Gårds nr. 30 Fanbostad utgått. Selve nummeret er forsvundet fra Norges Riksjordbok. *Navnet* Fanbostad gjenfinnes nu bare som et tillegg til gårdsnr. 31, br.nr. I Leirgrovik (med Fanbostad). Hermed er en stor og ærerik Fannegårds saga ute.

Som det vil gå fram av det som er sagt ovenfor ble Fanbostad alt tidlig grepet av storkapitalen, og kom siden ikke løs fra den. Den ble ikke ,,kjøpt hjem igjen“ til bondeodel, men vedble som spekulasjonsgjenstand og kapitalanbringelse for eiere som intet hadde der å gjøre, og som kanskje knapt kjente gården, og ihvertfall ikke dens historie. Mange tanker melder seg når en leser en slik gårdstragedie. Blant andre denne: Er det rett at privatfolk skal kunne bestemme at en av rikets oldtidsgårder - et drag i Norges busetningssaga - skal kunde slettes ut ukontrollert. Det er som å slå en strek over de menns og kvinners navn som har levd og stritt der Det er som å slette deres livsverk ut.

Denne boken, og vi håper leserne med den, skal ihvertfall reise gården Fanbostad, dens ukjente grunnlegger og de slekter som har levd der, det æresminne ved å omtale deres historie etter de knappe kilder vi har kunnet finne. La oss bøye oss for dette minne!

Vi vil gå til det gamle tun der oppe under Fanbostadåsen. Tuftene ligger der, tuntrærne og de mektige steinrøyser gir fråsegn om hvorledes de gamle Fanbostadmenn sleit med ur og stein. Høyt over bygda og fjorden femner utsynet alt som heter Romsdal fra innerste Fannen, alle storfjell rundt heile panoramaet, og utover det gamle *Raumsdalsmynnet* ut mot Otterøya, leia og bygda utover til Julsundet, et utsyn som ikke overgås av noe annet her i Romsdal og således heller ikke i heile Norge.

Gjerde eller Fanebostadgjerde.

(Nu forsvunnet gård, etter den eldste matrikul matr.nr. 10, senere matr.nr. 12, l.nr. 25).

Også denne gård må være utgått av Fanbostad, men i så tidlig tid at det ikke kan merkes på modergårdens skyld. Gårdens jordvei og øvrige område må altså søkes under det nuværende Lergrovik med Fanbostad, gårds nr. 31 brnr. 1. Som det sees av etternevnte kilder kan gårdens historie følges tilbake til 1646.

1646 leilendingsskatt. Ødegårder: Elling gierde 1½ dlr. 1650 5-dalerskatten. Ødegårder. Her stadtholder Bøxler. Elling gierde 1 pd. 5 ort. Kvegskatt 1657. Elling Gierde: 1 hest, 5 kiør, 3 geder, 4 får. 1661 jordebok. Giere. welbr. Peder wibe bøxler. welbr. Peder Wibe Eiger pardtesløs. Elling ½ w. 1665 folketelling. skylder ½ v. opsiddere: Eling 58 år bruker ½ v, knegter: Iffuer Elingsen 2: år. Matr. 1669. Iffuer Ellingsenn til Obr. von Hovenn ½ w. 18 mrk. leding ½ ort. Tiende Aure 4 schipr. småtiende 16 s. 1 qvernn 6 s. Oberstenn bøxler. 1701 Folketelling. Stand og vilkår: soldat. Gierde Jngebrigt 30. Matr. 1723. 1 opsidder. Rådmand Holst ejer og Bøxler. Ingen husmand, skoug til brendefang, sætter 1½ fierding fra gården med fandbostad opsiddere, ingen qværn, intet fiskeri uden af havet. Temmelig fægang, gården ligger i sollien 4½ mil fra havet, ringe jordart, u-vis til korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen leilighed til rødning. Sæd: 2 td. hafre. Avling: 11 læs hø. Creature: 1 hest, 3 kiør, 1 ungnød, 7 småfæe. Gl. taxt: 1 pd. 12 mrk. Fogedregnskap matrikkel 1763. Cammer Råd Alsing ejer og Bøxler. Åsidder: Ingebrigt 1 pd. 12 mrk.

Skylden er auket fra 1650 til 1661 med 12 merker, fra 1 pund til ½ vog (1½ pund). Dette tyder på at det er en bureisingsgård det her er tale om, reist samtidig med Lergrovik som også følger i eierforholdet. Den brukes av selvstendig leilending forbi 1763. Den siste oppsitter som drev gården selvstendig som leilending under Cammerråd Alsing var *lngebrigt Gierde*. Da oppsitteren i 1701 også heter Ingebrigt og er 30 år gammel, er han antakelig den siste oppsitters farfar. I 1767 selges gården av Alsing, sammen med Lergrovik og Fanbostad, til kjøpmann i Molde *John Ord*, og drives etter Ingebrigt Gierdes død sammen med Lergrovik. Under folketellingen i 1801 finnes ingen oppsitter eller beboer på Gierde. Gården følger fra nu av alltid Lergrovik som en del av denne, men nevnt med egen skyld, og delvis også eget m. nr. og 1. nr. I matrikulen av 1838 oppføres den som m.nr. 12 (gl. nr. 10) med en skyld av 1 pund 12 merker, og med

Madame Jervell som eier. Se under Lergrovik.

I herredskommisjonens skyldsettningsprotokoll av 1866 oppføres Madam Jervells bo som eier, og gården står da oppført selvstendig under eget gårds (Matr.) Fanbostadgjerde nr. 12 l.nr. 25 med en skyld av 1 daler 1 ort 9 skill. Kommisjonen tilføyer den bemerkning: Ubeboet, Benyttes som underbrug til gården nr. 24 (Lergrovik). Forøvrig anføres om gården Fanbostadgjere: (ingen åker) 10 mål eng, 45 las bøslått, ingen utsed, ingen korn eller potetavling, 64 las høi. 1 hest 4 kjyr, 12 sauer. Under folketellingen året før oppføres ingen beboere på gården.

I matrikulen av 1907 er gården helt forsvunnet, også nummeret. For Fanbostads vedkommende står gårdens plass i matrikulens nummerrekke gårds nr. 30 tom imellem 29 Berg og 31 Lergrovik. Selve nr. 30 er altså ikke nevnt. Men plassen for dette nummer er holdt åpen. For Gjere er heller ikke det gjort. Denne gårds plass i matrikulen er altså også forsvunnet. Jordveien og gårdens område ellers er oppgått i Lergrovik. En del av dette område kan muligens gjenfinnes i *bruk* under Lergrovik under navnet Gjerdet, likesom det også er *bruk* under Lergrovik med navnet Fanbostad, som omfatter noe av denne forsvunne gårds tidligere eiendom og jordvei.

Men som *gårder* med værdighet som slike og med plass i gårdsystemet er altså både Gjerde og Fanbostad forsvunnet, som gården Neerland imellem Øverland og Berg ca. 200 år tidligere.

Lergrovik, gård no. 31.

Lergrovik ligger østenfor Berg og grenser i øst til Eikrem ved innbøens øvre (nordre) del og til ytre Årø. I syd grenser gården til fjorden, og i nord til herredsgrensen mot Frena. Gårdens innbø gjennemskjæres ved fjorden av Fannestrandsjåseen og i øvre del under lifoten av riksveien til Frena. Landskapet er som beskrevet under Berg og Fanbostad. Det er å merke at på innbøens nedre del skjærer strandflaten seg forholdsvis langt inn under lifoten på gårdens vestre del mens den smalner av østover mot Årøbytet hvor lendet faller brattere mot fjorden. Det er tegn som tyder på at Årøelva har sendt et løp vestover mot Lergrovikbukta i en av de senere isperioders avsmeltningsstadium. Lergrovik er oppstått som gård i en forholdsvis sen tid og antakelig ved bureisning på jord som tidligere tilhørte Fanbostad. Blandt våre kilder finnes ganske visst intet som direkte uttaler dette; en sammenligning mellem Lergroviks jordinnehavs beliggenhet og grenser med Fanbostads tidligere område viser imidlertid med bestemthet at Lergrovik har tatt Fanbostads plass i gårdsystemet. Lergrovik sees første gang nevnt i matrikulen av 1661 og tilhører da lensherre Peder Wibe som eier av Vestnesgodset (sammen med Fanbostad Tøndergård, Øverland, Bjørset og mange flere gårder i Fanne otting.) Leilendingen heter *Bård Lergrovig* og skylden er 1 pund 12 merker eller ½ vog svarende til sjetteparten av det opprinnelige Fanbostad

eller en annen normalfullgård. Den samme Bård gjenfinnes ved folketellingen i 1665 og er født i 1615. Skylden er fremdeles ½ vog. Ved matrikuleringen i 1669 er Oberst v. Hoven blitt eier med uforandret skyld. Leilending er den samme Bård Ingebrigtsen. Det er en kvern på gården. Ved folketellingen i 1701 heter leilendingen Peder Leergrovig, født 1670, han er gift og har en sønn Troen 2 år gl.

Matr. 1723. Grnr. 31 glno. 12 Leergroviig. 1 opsidder. Rådmand Holst ejer og Bøxler. Ingen husmand, skoug neppe til brendefang, sætter med fanbostad, 1 qværn for 4 s., intet fiskeri uden af havet. Ringe fægang. Gården ligger i sollien 4½ mil fra havet, ringe jord, uvis til korn, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til Rødning. Sæd: 2 tdr. hafre. Avling: 12 las høe. Creature: 1 hæst, 3 kiør, 2 ungnød, 5 småfæe, gl. taxt 1 pd. 12 mrk. Forhøiet 6 mrk.

Eierforholdet er det samme som for Fanbostad og de øvrige gårder under Vestnesgodset. Fra oberst v. Hoven gikk det over til hans svigersønn generalløytnant v. Schults, fra denne til Rådmand Lorents Holst, fra denne ved arv til sønnen Hans Holst i 1737, og deretter ved salg til cammerråd Alsing i 1757. Se forøvrig under Fanbostad og fl. gårder. I matrikulen av 1763 oppføres monseigneur John Ord som eier med uforandret skyld. Leilendingen er *Hans Leergroviik.* John Ord var nettop blitt eier da matrikulen av 1763 ble opptatt nemlig ved skjøte fra cammerråd, foged Ole Asling personlig utstedt 2 april, tinglest på høsttinget for Fanne otting 14/10 1763. Året etter kjøpte John Ord på auksjon i Alsings bo også Fanbostad og Fanbostadgjerdet. John Ord formådde ikke å holde på gården som ble solgt ved auksjon og med skjøte av 20/6 1774 til *William Leslie* som sitter som eier av Lergrovik (sammen med Fanbostad og Gjerdet) til 27/7 1796 da han selger til sin søstersøn *Hans Grøn i Bremsnes.* Denne er eier bare noen få uker og selger til kjøpmann i Molde Claus Lund Stephensen, ved skjøte av 20/8 1796. Den nye eier innløser gårdens ledingavgift som har vært på private hender og sist oppebåret av sorenskriver og byfoged Peder Leth Øwre. Verdien var 1 rdl. 2 ort 16 skill. årlig (se ellers under Fanbostad).

Folketelling 1801, gnr. 31 Leergrovigen. 1. Fam.: Peder Olsen, 39, Opsynsmand ved Gården, Gundborg Sørensdtr., 39, i 1ste Ægteskab, Ole Pedersen. 2, Elen Pedersen, 3. Peder Larsen, 18, ugivt, Anna Larsdtr., 36, Lisbeth, 17, Tjenestefolk. 2. Fam.: Peder Pedersen, 53, Huusmand med Jord og skrædder, Mali Olsdtr., 41, i 1ste Ægteskab, Knud Pedersen, 10, Ole Pedersen, 7, Elen Pedersdtr., 12, Marit Pedersdtr., 4. 3. Fam.: Jacob Pedersen, 36, Husmand med Jord,

Marit Stephensdtr., 38, i 1. Ægteskab, Peder Jacobsen, 9, Stephen Jacobsen, 6, Knud Jacobsen, 2, Deres Børn. 4. Fam.: Knud Pedersen, 39, Husmand med Jord, Margretha Olsdtr., 46, i 1. Ægteskab, Elen Knudsdtr., 9, Deres Datter. Elen Halvorsdtr., 70, Konens Moder, Enke i 1. Ægteskab.. 5. Fam.: Lars Jngebrigtsen, 54, Huusmand med Jord, Marit Pedersdtr., 48, i 1ste Ægteskab, Hans Larsen, 8, Peder Larsen, 5, Guri Larsdtr., 2. 6. Fam.: Peder Pedersen, 53, Husmand med Jord, Elen Jngebrigtsdtr., 47, i 1ste Ægteskab. 7. Fam.: Ole Larsen, 37, Huusmand med Jord, Ingeborg Olsdtr., 34, i 1ste Ægteskab.

Lergrovik med Fanbostad. Gnr. 31, bnr. 1, matr.nr. 10 og 12, lnr. 24-26. Skyld 15,58 - 5 daler, 2 ort, 22 skill. Lergrovik 1 bismerpund 12 mark. Øde Fanbostad 1 vog 2 bismerp. Gjerdet, m.nr. 12, 1 bismerp. 12 mark, 2 vog 2 bismerpund. Claus Lund Stephensen til Jakob Jerwell på Lergrovik 1 pund og 12 m.

I matrikulen av 1838 anføres om gården: M.nr. 11 Leergroviig, l.nr. 24 Leergrovig med Øde Fanbostad, eier Jacob Jervell's enke, skyld 1 pund 12 mk. og 1 vog 2 pund (ny tils 4 daler, 1 ort. 13 skill.)

1865 Folketelling. Lnr. 24 Lergrovig med øde Fanbostad og Fanbostadgjerdet, lnr. 25. Jean Tanner, forpagter, 29, f. i Schweiz, Reformeret, Anne Birgitta Andersdtr., hans Kone, 32, Gryten, Jacob J. Tanner, søn, 1 år, Clare Katrine Tanner, Datter, 4, begge f. i Bolsø, Peder Sørnsen, Gårdens Bestyrer, 32, ugift, f. i Bolsø, Elling Ellingsen, Tjenestekarl, 28, f. i Frænen, Inger Knudsdtr., Tjenestekvinde, Enke, 72, Karn Anna Knudsdtr., Tjenestepige, 18, Marit Knudsdtr., Tjenestepige, 50, alle f. i Bolsø, Ane Hansdtr., legdslem, enke, 71, f. i Lom. 3 hester, 28 kveg, 2 får, 3 svin. ½ td. rug, 1½ td. byg, 8 td. havre, 17 td. poteter. Lergrovighulen. John Johnsen, husmand m. jord, snekker, 49, f. i Bolsø, Ingeborg Tronsdtr., kone, 64, f. i Agerø, Regine Rasmusdtr., fosterdtr., 8, Karn Anna Aslaksdtr., tjenestepige, 18, begge f. i Bolsø, Karoline Andersdtr., logerende sypige, 34, f. i Gryten. 3 kveg, 8 får, 1 svin. ½ td. byg, 1½ td. havre, 2 td. poteter.

Lergrovighaug. Sørn Pedersen, husmand m. jord, 60, f. i Bolsø. Beret Andersdtr., kone, 69. f. i Molde, Elen Anna Pedersdtr., sønnedtr. 8, f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får, 3/8 td. havre, 1/8 td. poteter.

Lergrovig. Kavli. Ole Pedersen, husmand m. jord, 72, Synnøve Sivertsdtr,, kone, 74, Oline Fredriksdtr., datterdatter, 17, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 5 får, ½ td. havre, 1 td. poteter.

Lergrovig Grimshaug. Anne Iversdtr., husmandsenke m. jord, 65 f. i Bud 2 kveg, 5 får, 1/8 td. byg, ½ td. havre 1 td. poteter.

Lergrovignæsset. Ubeboet. Sed: 3/8 td. havre, 1¼ td. poteter

Under ommatrikuleringen i 1866 er det tilført herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll : Matr. nr. 11, l.nr. 24, Leergrovig med Fanbostad. Eier Madam Jervells bo, skyld 4 daler, 1 ort, 13 skill., 26½ mål åker, 185 mål eng, 9 lass høi i utslått Sår ¼ t. rug, ¼ t. byg, 9 t. havre, 19 t. poteter. Avler 3 t. rug, 5 t. byg, 70 t. havre og 210 t. poteter. 3 hester, 40 kjyr, 60 sauer, skog til brendsel, et lite vannfald til møllebruk. Eiendommen omfatter 5 plassbruk. Herredskommisjonen foreslår en skyldforhøielse av 1 daler. I matrikulen 1907 anføres: Gnr. 31 Lergrovik med Fanbostad, bnr. 1. Lergrovik med Fanbostad, eier Ole Beck, skyld M. 21,50 Bnr. 2 Kviltorp, eier fru Augusta Astrup, skyld M. 2,17. Bnr. 3 Kviltorp, (d. s.) skyld M. 0,09 Bnr. 4 Solvang, skyld M. 0,74; eier Gustav Mortensen.

Eierskifter og utparsellering stiller sig slik: Auksjonsskjøte i mad sal. Jerwells bo til Romsdals Amtskommune på d. g. Fanbostad og Gjerdet, dat. 27/10 1860, tgl. 4/4 1866. Romsdals Amtskommue til Rasmus Parelius på ds., dat. 31/1, tgl. 19/2 1869. Lars A Ødegård til agronom Sigvald A Lund, dat. 1/2, tgl. 15/2 1897. Makeskifte hvorved Sigvald A. Lund overdrar denne gård til vognmann Ole Beck, dat. 1/6 1904. Ole Beck til Edvard R. Hole, 8/8 1908. Edvard R. Hole til amerikansk statsborger John Krangnæs, dat. 20/2 1911. John Krangnæs til Rasmus Brochmann Parelius Krogh, dat. 1/5 1918. Rasmus B. P. Krogh til Karl Ludvig Hofseth, dat. 15/5 1922.

Lergrovik med Fanbostad - Kviltorp. Gnr. 31, bnr. 2 (fra bnr. 1). Matr. 11-12, løpenr. 24 b - 25 b. Skyld mark 2,29. 2 ort 19 skill, Rasmus Parelius til grosserer H. R. Astrup 9/12 1882. H. R. Astrups arvinger til fru Augusta Astrup 9/7 1906. Augusta Astrups bo til sønn grosserer Hans Ebbe Astrup på denne gård og bnr. 3, 18/5 1909.

Lergrovik. Gnr. 31, bnr. 3 (fra bnr. 1) Matr.nr. 11 - 12, løpenr, 24 c - 25 c. L. A. Ødegård til H. R. Astrup, 16/2 1891. Hjemmel til fru Augusta Astrup, 9/7 1906. Augusta Astrups dødsbo H.E. Astrup 18/5 1909. Sammenføiet med Kviltorp.

Solvang. Gnr. 31, bnr. 4 (fra bnr. 1.) Skyld mark 0,74. Sigvald Lund til Gustav Mortensen, 15/2 1902.

Lerkehaugen. Gnr. 31, bnr. 5, (fra bnr. 1.) Ole Beck til Marianne Lossius, 2/8 1907. Fru Marianne Lossius v/ konsul Lorentz A. Lossius til Jonas Mjelvas barn, 1/12 1931.

Fredsvold, Gnr. 31, bnr. 6, (fra bnr. 1.) Ole Beck til Peter Fredsvold, 19/10 1907. Peter K. Fredsvold til Knut P. Fredsvold. 27/10 1938.

Myrvang. Gnr. 31, bnr. 7, (fra bnr. 1.) Ole Beck til John Andersen Lergrovik, 19/20 1907. John Andersens enke Anne til Iver P. Aarø 21/7 1937.

K. L. Hofseth

Asplund. Gnr: 31, bnr. 8 (fra bnr. 1.) Ole Beck til Knut Andersen Orvik, 19/19 1907. Knut Andersen Orvik til datter Elen K. Orvik, 4/10 1915. T. Rossow og hustru Elen til Iver P. Aarø, 1/12 1933.

Hammervoll. Gnr. 31, bnr. 9, (fra bnr. 1.) Skyld M. 0,27. Ole Beck til Jens Andersen Aarø 18/11 1907. Jens A. Aarø til sønn Anders J. Aarø, 15/9 1917. Anders J. Aarø til Hilmar Pedersen, 10/1 1927.

Kviltorp østre. Gnr. 31 bnr. 10 (fra bnr. 1.) Skyld mark 0,39. Ole Beck til H. E. Astrup, 4/11 1907. Sammenføiet med bnr. 2.

Gjære. Gnr. 31. bnr. 11 (fra bnr. 1.) Skyld mark 0,72. Ole Beck til Ole Andreas Karlsen, 2/4 1908. Ole Andreas Karlsen til Emil Aas, 3/7 1916.

Lergroviknesset. Gnr. 31, bnr. 12 (fra bnr. 1.) Skyld M. 0,54. Ole Beck til Nils Sørensen Fuglset, 20/4 1999. Eier enke Gurå, dat 20/11 1937.

Furukollen (tidligere Haugen.) Gnr. 31, bnr. 13 (fra bnr. 1.) Skyld. m. 0,76. Edvard R. Hole til Elisabet Astrup, 2/10 1909. Overtatt av ing. Con. Movinkel, 15/6 1932.

Fanbostad. Gnr. 31, bnr. 14 (fra bnr. 1.) Skyld mark 2,70. Edvard R. Hole til Markus Mortensen, 24/1 1910. Markus Mortensen til Rasmus B. P. Krogh, 11/6 1918. Rasmus B. P. Krogh til Karl Ludvig Hofseth 16/5 1922. Sammenføiet med bnr. 1.

Opheim. Gnr. 31, bnr. 15 (fra bnr. 11). Ole Andreas Carlsen Eikrem til Ole Andreassen Bratset, dat. 8/1 1914.

Heggelund. Gnr. 31, bnr. 16 (fra bnr. 11). Ole Andreas Karlsen til Elias Karlsen, dat. 28/7 1919, tgl. 23/4 1937.

Høgset. Gnr. 31, bnr. 17 (fra bnr. 11). Skyld mark 0,43. Ole Carlsen til Hans Ødegård 15/3 1937.

Kviltorp østre. Gnr. 31, bnr. 18 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,36. Eier H. E. Astrup.

Kviltorp vestre. Gnr. 31, bnr. 19. Den samme.

Landfast. Gnr. 31. bnr. 20 (fra bnr. 1 og 7). Skjøte fra K. Ludv. Hofseth og Ane Draget til Arne Grønningsæter, tgl. 1/6 1935.

Heimstad. Gnr. 31, bnr. 21 (fra bnr. 2). H. E. Astrup til Bastian Nakken, 23/6 1937.

Bakketun. Gnr. 31, bnr. 22 (fra bnr. 16). Elias Carlsen til John Bakke 5/6 1937.

Grua. Gnr. 31, bnr. 23 (fra bnr. 2). H. E. Astrup til Paul Rasmussen 18/3 1938.

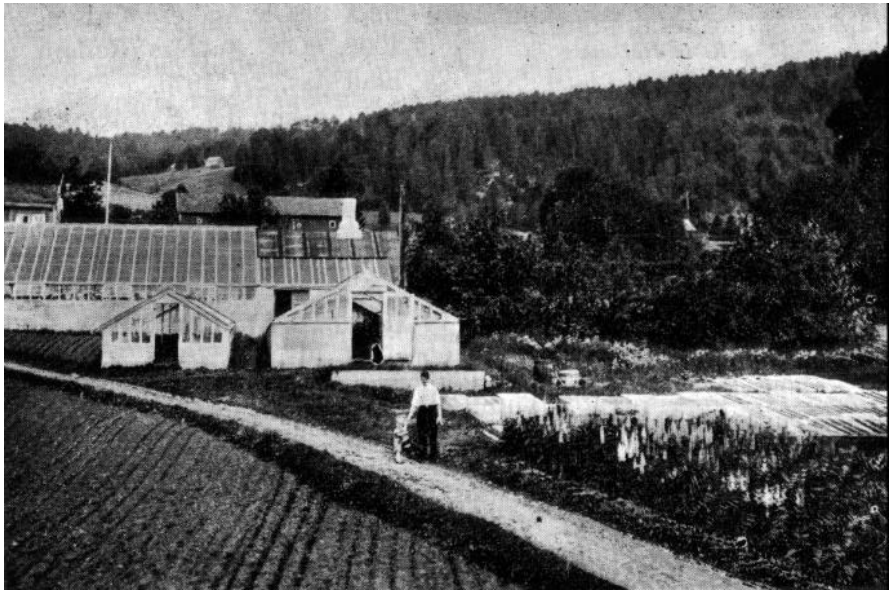

Solbakken gartneri.

(Bildet hører under Fuglset, gnr. 26, br.nr. 6, Solbakken, foran, tilh. gartner J. Chr. Jakobsen).

Eikrem gård no. 32.

Gården ligger på Fannefjordens nordside, og grenser i vest til Lergrovik (Fanbostad), i nord til Frænbytet over fjellet Tussen, i øst til Årøelva (gården ytre og indre Årø) i syd til ytre Årø og til fjorden. Gårdens innmark, men særlig dens utmark, ligger i Årøelvas dalområde. En stor breelv fra isbreen gjennem Langdalen og fjellområdet nordenfor denne har i en av de tidligere istidpdrioder beveget seg ned gjennem Årødalen i skaret mellem Tussen og Lønsetfjellet. Sterkt grusførende har elva lagt opp svære sandterrasser på Eikremsiden under en havstand som betegnes av nivået innover fra Hendens nuværende løebygning og frametter mot utmarken. Fjordspeilet har her stått i ro gjennem tusener av år før den jordhevning tok til som skapte det bratte underterrenget mellem det nuværende Eikremtun og ytre Årøtunet som ligger 50-60 m lågere enn Eikremtunet. Dette ligger ca. 70-80 m o. h. Furuskogen er fremherskende i utmarken, og lendet er i det hele likt de nærmest foran beskrevne gårders, men betydelig romsligere. Lien og lifoten bøyer her mot nordøst etter Årødalens retning, idet Eikremnakken er det høieste punkt i utmarka etter Tussen og de stigninger som fører oppover dit. Gårdens innmark ligger på den nevnte terrasse som faller vestover og sydover og forsvinner på gårdens vestre del.

Eikrem er en av Bolsøybygdas aller vakreste gårder med en overordentlig dominerende beliggenhet. Særlig utsynet over fjordene, øyene og den mektige fjellkrinsen er ubeskrivelig storfellt og overgår „Moldepanoramaet." Riksveien til Frena fører nu gjennem gårdens

tun hvorved denne enestående utsikt og gårdens eget vidunderlige landskap er åpent og vil snart vinne ry blandt reisende. Eikrem-utsikten er eviggjort av maleren Gude som malte den fra utmarkgjerdet ved sommerfjøsene i 1880 åra.*)

Eikrem er en forhistorisk gård, og av de eldste i bygda. Den bærer et typisk heim-navn og er selv typisk for navnet ved sin størrelse og godhet. Hvor gammel målt i århundreder gården er som jordbruk-bustad kan naturligvis ikke fastslåes med noen grad av nøiaktighet. En sier ikke for mye når alderen sikkert kan settes til 1500 år; men sannsynligvis kan en godt legge på et halvt tusenår her. Om navnet m. m. se s. 22. I sølvskattmanntallet 1520 er Eikrem ikke nevnt. Derimot oppføres en *Jens i Bake* - med en skatt av et halvt lodd i sølv - imellem Phanebostad og Aarø. Det er sansynlig at denne mann har hørt hjemme på Eikrem. Gården er oppført i fortegnelsen over de gårder hvis ledingskatt var forlenet Ingerd Ottesdtr. Gyldenløve (til Austråt) i 1540. I 1596 under leilendinge og jordskatten oppføres to oppsittere *Elling Eckrim* og *Olluf Eckrim* uten eiendom i jord og uten tienistesuende samt med en mindre årlig innkomst enn 4 riksdaler. Gården er forlengst opphørt å være bondeodelsgods og eies fra middelalderen av Bakke kloster**) som eier hele retten til å bøksle den ut samt landskyldretten for 2 vog og 1 pund. Retten til å oppebære landskylden for resten av gården, 2 voger, var delt mellem Wedøe kirke Wedøe prestebord, Bolsøe kirke Waage (Vågøy) kirke og kongen. Der var altså ikke mindre enn seks forskjellige eiere, derav tre kirker, et kloster, Wedøe prestebord og kongen. Selve disposisjonsretten over gården tilla den som hadde retten til å bøksle den ut, og det var altså Bakke kloster. Den Jens i Bake som nevnes i skattemanntallet i 1520 er altså en mann som oppholder sig i dette kloster i annen egenskap enn munk. Her har vi kanskje også forklaringen til at gården er klostergods. Det er meget sjelden å støte på klostergods i Romsdalsbygdene. I Bolsøy eide Reinsklostret en del i Strande. Ellers var det en og annen gårdparten også i de andre prestegjeld som i tidens løp ved sjelebot var gått over til et eller annet kloster, f. eks. Aafarnes i Veøy. Eikrem vedble å tilhøre Bakke kloster i nesten ett

*) Meddelt forfatteren av *Olai Eikrem*.

**) Bakke kloster lå i Trondhjem. Det var et nonnekloster og tilhørte Benediktinerordenen. Det stod direkte under erkebiskopens tilsyn (visitasdagen var 27. desember.) Etter reformasjonen fikk klostret verdslig forstander, men den siste abbedisse *Benedicte Jonsdatter* ble boende i klostret helt til sin død i 1561. Det kan være grunn til å formode at den Jens i Bake som nevn s i sktm. 1520 er gårdens siste odelseier og har forært sin del i gården dels til de nevnte kirker og prestebordet, dels til Bakke kloster mot opphold der for resten av sitt liv (proventsalg).

hundre og femti år etter at munke- og nonneordenen var forbudt ved reformasjonen. Men klostret var da forlengst opphørt som sådant og dets formue overført til annet bruk.

Da gården eies av offentlige institusjoner skjer det intet eierskifte før langt ute i nyere tid. Bortsett fra kongsparten enten denne nu lå under Vestnesgodset eller kongens strøgods forøvrig. Kongsparten skifter eier som vanlig med kongsjorden, som det går fram av nedenfor siterte kilder. Det er altså brukerne - leilendingene - vi får kjennskap til i skattemanntallene m. m.

1603. Leilendinge bønder: Ellingh Eckrim 2 Lod sølff. Olluff Jbidem 2 Lod sølff. 1614. Leilendingsbønder: Oluff Ekrim 1 dlr. Walborrig ibm. 1 dlr. Huusmenndt: Oluff Ekeremm ½ dlr. 1611 1 dalerskatten. Olluff Eekeren 1 dr. Valborig ibid 1 dr. Drenge som thiener For halff Løn: gudmor ekeren 1 mark. 1617. Leilendingsbønder: Olluff Echerimb 1 dlr. Tyestell ibm. 1 dlr. Sagefall 1618-19 Gaff Jffr sanndøen for hannd sloeg Annders Eckerimb Bloduide, Til høybete Konng: Mayttz: Pendinge 2 dlr. 1621 fosseleie. Olluff Eckremb Aff en liiden quærnn, Pendinge 1 ortt. 1623. Leilendingskatt. Olluff ekrim 1 dlr. Thystell ibm 1 dlr. Drengi for fuldt løn: Chrestenn ekrim ½ dlr. Fossleie og tiendebord: Olluff ekrims sauger. Pengh 2 dlr, bord 1 thylltt. 1633. Leilendingskatt: Olluff ekrim 1 dlr. Ødegårdtzmendt : thystøell ekrim ½ dlr. Kvegskatt 9645. Kiøstøell Echrémb hans hustru och 1 Tienistepige 1 ort. Oelle Echremb hanns hustru och 1 thienistepige 1 ort. 1650. 5 dalerskatten. Fulde gårder: Bache Closter bøxler. Kiøstel Echrimb 2 Vogr 1 phd - 5 dlr. Erich ibmd 2 Vogr 1 phd - 5 dlr. 1650 5 dalerskatten. Thienniste Drenge och Bønder Sønner for halff Lønn. Olle Echerimb ½ dlr. Kvegskatt 1657. Oelle Echrem: 3 heste, 6 kiør, 7 geder, 8 får, 1 suin. Niels Echrem : 1 hest, 6 kiør, 6 geder, 6 får, 1 suin. Kvegskatt 1657. Lensm. Kiørstell 3 heste, 19 kiør, 12 geder, 16 får, 1 suin. 1661 jordebok. Bache Kloster bøxler. Bache Kloster følger 3½ phd., welbr. Peder Wibe Eiger 2 phd. Wågøe Kierche ½ wog. Kiøstel 7 phd. Er lensmandts gård, derfor ej Regned i summen. Bache Kloster følger ½ w. 6 mrk. Bolsøe Kierche 1 phd. Wedøe psteboel 18 mrk. Olle 3½ phd. Bache Kloster følger ½ w. 6 mrk. Wedøe Kierche 1 phd. Wedøe pstebol 18 mrk. Niels 3½ phd. 1661 odelsgods. Thystel Eckrim med sinne Conhater: J Idstad (gnr. 78) 5 pd. J høstaachlin (nr. 77) 1 pd., s Aspehoel (nr. 85) 1 w. J Ørenn (nr. 90) 1 dd. J gamellseter (nr. 78) 1 pd. J sotaan (nr. 92) ½ w. 1665 folketelling. Skyld: 4 v, 2 pd, Bache kloster gods. Opsiddere: Kiøstel 56,

bruker 7 phd. Sønner: Knud Kiøstelsen 21 år, Nils Kiøstelsen 18 år. Opsiddere: Oluff 54 år, bruker 3½ phd. Niels 48 år, bruker 3½ phd. Tjenestedrenge: Ole Arnesen, 24 år, gammel soldat. Matr. 1669. Kiøstel Knudsenn, Ole Knudsenn och Niels Olsenn til Bache Closter 7 pd., Oberstenn 2 pd. Vaage Kierche ½ w. Bølsøe Kierche 1 pd. Wedøe Presteb. ½ w. Wedøe Kierche 1 pd., leding 1 dr. 16 s. Tiende Aure 5 tdr. 2 querne 12 s. Bache Closter bøxler. 1701 Folketelling. Stand og vilkår: Lenszmand. Echrem. Opsiddere: Knud 60, Peder 40. Svend 40. Sønner : Nielsz Pedersen 12, Jver Pedersen 9, Olle Pedersen 7. Tiennistekarle: Niels Knudsen 19.

Som det sees av foranstående har Eikrem vært lensmannsgård gjennem lange tider. Se herom bind I. s. 44 ff. Lensmannen var leilending som de øvrige brukere på gården. Han innehadde bruken av den største parten, nemlig 2 vog 1 pund. Det ser ut til å ha vært den del som Bakke kloster hadde landskyldretten til. Det var også en lensmann *Knud Echrem,* som er født 1641 og barnløs ved folketellingen i 1701. Han var sønn av lensmann *Kiøstel Eckrimb,* som var hans forgjenger og som ifølge odelsskattemanntallet av 1661 var en meget rik mann. Han eide nemlig dels alene, dels sammen med andre (del i) seks gårder inne i Fannen med tilsammen 6 vog 12 mk. fiskeleie i landskyld. I 1705 selges Bakke klosters eiendom i Eikrem til capitain *Frantz Bruun* ved skjøte av 4. januar. Selgeren er en Petter Høyer. Og det som selges er bøkselretten over hele gården samt landskyldretten over 2 vog (skal ant. være 2 vog 1 pund som var klostrets landskyld av gården). Om selgeren opptrer privat og for egen regning eller selger på klostrets vegne kan ikke avgjøres. I de eldste skjøtebøker skjelnes det ikke enten en person opptrer på egne eller f. eks. på en kirkes eller det offentliges vegne. Vi kan ikke finne av skjøtebøkene at klostergodset er realisert tidligere. I 1669 er det fremdeles på Bakke klosters hånd. Likevel kan det godt være realisert før 1705 idet salgsdokumenter på 16 h. tallet som regel ikke ble innført i ting- eller skjøtebøker. Kongsparten er etter den vanlige rute overgått fra Kongen til Hannibal Sehested rundt 1630, så tilbake til Kongen ved statholderens fall i 1650. Deretter til lensherren *Peder Wibe* og hans arvinger, senere til General *Reinholdt* v. Hoven, generalløytnant v. *Schultz,* rådmann *Lorents Holst* og ved arv til deres sønn *Hans Holst* som solgte til Alsing.

Ved matrikulrevisjonen 1723 tilføres det om gården: Gnr. 32, glno. 13 Eichrem. 2 opsiddere. Børge Jacobsen Eeg ejer 2 vog 1 pd og bøxler hele gården. Rådmand Holst 2 pd, Vedøe kiercke 2½ pd,

ditto Præsteb. ½ og bølse kiercke 1 pd. Kiercke 2½ pd er tillagt Capitainen imod Kongens godz på Nordmør. Ingen husmand. Skoug til fornødenhed, aflagt sætter, ingen qværn, intet fiskerie uden af havet. Temmelig fægang, gården ligger i sollien 4½ mil fra haved, god jordart, uvis til korn vaade aar, temmelig til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td blandkorn, 12 td hafre. Avling: 60 læs hø. Creature: 3 hæster, 9 kiør, 15 ungnød, 18 småe fæe, gl. taxt: 4 v. 2 pd.

Her får vi vite at fogden *Borge Jacobsen (Eeg)* er blitt eier av den tidligere klosterpart i Eikrem. At Rådmann Holst eier kongsparten nu vet vi fra før. Både kirke og prestebordpartene er nu overlatt staten til chefsgård (capitainen) mot vederlag i kongens gods på Nordmøre. Vågø kirkes part er her blitt borte hvis den da ikke ligger i det halvskrevne „Kirche 2½ pund“, men det blir for stor skyld, for Vågø kirkes part av landskylden var bare ½ vog (1½ pund). På sommertinget for Fanne otting 4. juli 1734 pantsetter lensmann Kiøstel Andersen Fanbostad gården Eikrem til foged Børge Eeg for 700 riksdaler. Dette kan dog neppe være hele gården, for kirkepartene og kongsparten er ennu på særskilte eieres hånd. Det må være klosterparten lensmann Fanbostad er blitt eier av ved kjøp fra foged Eeg. Kiøstel Fanbostad selger en part i gården på 1 vog 12 mk. til *lensmann Ingebrigt Andersøn Årø* ved skjøte 17/10 1740. I 1743 sees I(ver?) Eriksen Eikrem å tilstå sin far Erik Gundersen kår, og 30/6 1744 selger Kiøstel Fanbostad videre 2 vog 1 pund i gården til *Peder Iversøn Eikrem*. Dette er nok klosterparten. Det som ble solgt til lensmann Ingebrigt Aarø synes å måtte være Vågø kirkes part. 13/10 1762 selger *Gjertrud Nilsdatter Ekrem* og *Amund Olsen Ekrem* 2 vog 1 pund i Eikrem til fogden *Jacob Andreas Eeg*.

Fogdregnskap matr. 1763. Cammerråd Alsing Eier og bøxler 1 v 1 p. 12 mrk. Aasidderen Ingebrigt Eier og bøxler 1 v. 12 mrk. Peder Iversens arvinger Eier og bøxler 1 v. 12 mrk. Wedøe Præstebolig Eier og bøxler 1 p. 12 mrk., do. kirke 1 p, - 4 v. 2 p. Aasiddere: Ingebrigt 2 v. 1 p. Knud Arnesen 2 v. 1 p. - 4 v. 2 pd.

Cammerråd Alsing er nu blitt eier av rådmann Holsts part eller kongsparten og litt til. Men det er nu ute med Alsing. Se under de foranstående garder. Det blir auksjon over meget av hans jordgods, og deriblant hans part i Eikrem som kjøpes av *Ingebrigt Eriksøn* med skjøte den 9/11 1765. Knud Arnesøn Ekrem skjøter en part i gården på 1 vog 12 m. til sønn *Arne Knudsøn* for 106 rdlr. samt kår 21/6 1784. Seigneur Peter Møller ser nu ut til å være blitt eier av et bruk

i gården. Han gir oppholdsbrev til enken Karen Iversdatter s. d. 28/1 1782 har J. A. Eeg skjøtet til Sr. Peter Møller en tomt under Eikrem ,,Nøsthaugen" for 20 rdlr. (Peter Møller var Moldegård-Møllernes stamfar. Se under Moldegård.) 30/6 1788 skjøter Cammerråd Alsings enke Maria 1 pund i gården uten bøkslingsretten til *Arne Knudsøn*. I 1772 var en Anders Knudsøn Ekrem meddelt bevilling på drift av gjestgiverstedet Eidsvogen, tidligere bevilget Leonhard Rudolf. ,,Han kunde brygge øl, men det var ham aldeeles forbuden å brenne brennevin." 23/10 1797 selger Peter Nikolai Møller og hustrus arvinger halvparten av gården Eikrem, 2 vog 12 mk. til *dr. Goldt* for 1014 rdlr. Om dr. Goldt se under Berg. Peter Møller har altså eid denne halvpart, ant. den gamle klosterpart.

1801 folketelling. Eicrem. 1ste Familie: Arne Knudsøn, 47, ugivt grdbr. Knud Ellingsen, 12, Anna Iversdtr., 34, ugivt, Tjenestefolk, Iver Chrestensøn, 4, hendes søn. 2den Familie: Sivert Jacobsøn, 32, national Soldat og opsynsmand ved Gården, Martha Andersdtr., 28, i 1ste Ægteskab, Jacob Sivertsen 5, Marit Sivertsdtr. 2, Sigri Madsdtr. 19, tjenestepige.

21/6 1802 selges den foran nevnte halvpart av gården 2 vog 1 p. ved offentlig auksjon til *Hans Thiis Møller* (I), se under Moldegård, for 1505 rigsdlr. Samme dag kjøper han også ,,Nøsthaugen".

I matrikulen av 1838 anføres: M.nr. 13 lnr. 26 Eikrem, eier Aslag Jøstensen, skyld 2 vog 1 pund (ny 3 daler 4 ort 7 skill.) L.nr. 27 a Eikrem, eier Capt. Astrup*) skyld 2 vog 22 mk. (ny 4 daler 4 skill.) 27 b Aarøyhaugen av Eikrem. eier skolelærer Poulsen, sk. 2 mk. (ny 6 sk.)

Ved folketellingen i 1865 var gårdens beboere følgende: Lno. 26 a. Ole Aslaksen, selveier, 32, Gjertru Knudsdtr., kone, 37, Aslak Olsen, 13, Anud Olsen, 7, Anton Olsen, 4, Anne Olsdtr., 10, Gjertine Olsdtr., 2, deres barn, Maria Kristiansdtr., pleiedtr., 13, Anne Olsdtr., føderådsenke, 66, alle f. i Bolsø, Ole Hansen, tjenestekarl, 25, Anne Erlandsdtr., tjenestepige, 18, begge f. i Våge, 1 hest, 6 kveg, 14 får, 1 svin. Lnr. 26 c. Ole Olsen, selveier, 53, f. i Molde, Anne Aslaksdtr., kone, 36, f. i Bolsø, Ole Olsen, sønn, 9. 1 hest, 3 kveg, 4 får, 1/8 td byg, 3/8 td blandkorn, 3/8 td, havre, 1½ td, poteter. Lnr. 26 d:

---

*) Dette er Captain Ebbe Carsten Tønder Astrup, som tilhørte en dansk slekt innvandret fra Nordslesvig og hvis tidligere ledd hadde tilhørt den danske landadel. Slektens stamsete var Astrupgård i Brøns sogn mellem Ribe og Tønder, hvor landsbyen Astrup ligger. Den nåværende hovedbygnmg på Hendengården under Eikrem er oppført av captain Astrup. Her var bl.a. av captein Astrups barn den senere statsråd Hans Rasmus Astrup f. på Eikrem. Se ellers under Berg, (Kviltorp).

Iver Iversen, selveier, 41, f. i Bolsø, Guri Aslaksdtr., kone, 29, f. i Veø, Beret E. Iversdtr., datter, 3, f. i Bolsø, Andreas Guttormsen, tjenestekarl, 18, Ed, Marit Olsdtr., tjenestepige, 30, Gryten, Anders Andersen, logerende skrædder, 29, Bolsø. 2 hester, 7 kveg, 12 får. ½ td byg, 1 td blandkorn, 4 td havre, 5 td poteter. Lnr. 26 e. Knud Johnsen, selveier, 45, f. i Bolsø, Tora Tronsdtr., kone, 49, f. i Lom, Anne Marta Knudsdtr., 16, datter, Anton Andersen, oppfostringsbarn, 11, begge f. i Kr.sund. 3 kveg, 8 får. 1/16 td byg, ¾ td havre, 1 td poteter. Lnr. 27 a. Herman Nikolaisen, selveier, 33, Henriette Nagel, hans kone, 28, begge f. i Bergen, Hans Nagel Nikolaisen, 1, f. i Bolsø, Moses Zakariasen, tjenestekarl, 32, f. i Søkelven, Ludvig Bendiksen, tjenestekarl, 31, f. i Førde, Ole M. Olsen, tjenestekarl, 14, f. i Molde, Hanna Knudsdtr., tjenestepige, 19, f. i Gryten, Marit Iversdtr., tjenestepige, 24, f. i Lesje, Anne Hansdtr., tjenestepige, 35, Peternille Johnsdtr., legdslem enke, 60, begge f. i Molde. 2 hester, 16 kveg, 8 får, 2 svin. 1/8 td rug, 2 td byg, 5 td havre, ½ td erter, 10 td poteter. Eikremhagen. Markus Johnsen, husmand m, jord, dagarbeider, 42, Ingeborg Sørnsdtr: kone, 24, John Markusen, søn, 3, Kjerstine Markusdtr., datter, 1, Ingeborg Toresdtr., 12; alle f. i Bolsø. 2 får, 1 td. poteter. Anders Sivertsen, husmand m. jord, skomaker, 58 år, Karn Anna Olsdtr., kone, 42 år, Anton Andersen, 7, Ingeborg Andersdtr., 5, deres barn, alle f. i Bolsø, Karn Olsdtr., tjenestepige, 18, f. i Fron. 2 kveg, 6 får, 1 svin. ¼ td blandkorn, ½ td havre, I½ td poteter. Sørn Sørnsen, husmd. m. jord, smed, 49, Sara Andersdtr., kone, 47, begge f. i Bolsø, Magnus Hansen, opfostringsbarn, 13, f. i Molde, Ole Olsen, logerende dagarbeider, 24, f. i Slidre, Elen Knudsdtr., hans kone, 24, f. i Gryten. 4 får, ½ td poteter. Eikremhaug: Sivert Sivertsen, husmand m. jord, dagarbeider, 47 år, f. i Bolsø, Beret Ivarsdtr., hans kone, 47, f. i Eid, Maria Sivertsdtr., 7, Johanne Sivertsdtr., 4, døtre, begge f. i Bolsø. 4 får. 1/8 td byg, ¼ td havre, 1 td poteter. Eikremgjerdet: Johs. Olsen, husmd. m. jord, 37, f. i Lesje, Kari Johnsdtr., kone, 40, f. i Veø, Maria Johannesdtr., 8, Serianna Johannesdtr., 2, døtre, begge f. i Bolsø, Mathilde F. Toresdtr., opfostringsbarn, 5, f. i Arendal, Peder A. Pedersen, opfostringsbarn, 1, f. i Bolsø. 2 kveg, 5 får. 1/16 td byg, ¾ td havre, 2 td poteter. Huslien: John Johnsen, husmd. m. jord, snekker, 45, Sigrid Ellingsdtr., kone, 44, John Johnsen, 7, Mali Johnsdtr, 20, deres barn, alle f. i Bolsø, Ingeborg Jørgensdtr., hans mor, føderådsenke, 80, f. i Agerø, Mari Johnsdtr., hans søster, fattiglem, ugift, 41, f, i Bolsø. 2 kveg, 4 får. 1/16 td byg, ¾ td havre, 1 td poteter.

I herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll av 1866 tilføres:

Eikrem, m.nr. 13 lnr. 26 a, eier Ole Aslaksen, skyld 1 daler 2 ort 9 skill. 10 m. ager 22 m. eng 5½ lass bøslått, sår 3½ t. havre 4 t. potet, avler 25 t. havre 40 t. potet 78 lass høi, 1 hest, 6 kjyr, 16 sauer. Skog til behov. Et lidet plassbrug under gården.

Eikrem, m.nr. 13 lnr: 26 c (26 b er utgått) skyld 3 ort 5 skill., eier Ole Olsen, 3¼ m. ager 14 m. eng 5 lass bøslått, sår 1½ t havre 1¾ t. potet, avler 10 t. havre 16 t. potet 30 lass høi, 3 kjyr 8 sauer Ingen husmann, skog til behov, ubetydelig til salg. Eikrem, m.nr. 13 lnr. 26 d, skyld 1 daler 2 ort 22 skill., eier Iver Iversen, 13. m. aker 19¾ m. eng 40½ lass bø- og utslått, sår 3¾ t. hevre 4½ t. potet, avler 25 t. havre 40 t. potet 78 lass høi. 1 hest 6 kjyr 16 sauer. Skog til behov, ingen husmann. Eikrem, m.nr. 13 l.nr. 26 e, skyld 15 skill., eier Knud Johnsen, 2 m. aker, 2 m. eng 14½ lass utslått, sår 1 t. havre 1 t. potet, avler 5 t. havre 8, t. potet. 2 kjyr 4 sauer.

Eikrem (Årøy, Årøhagen) m.nr. 13 og 14, l.nr. 26 b, 27 d, 27 e, 28 a, 32 b, 32 c, skyld tils. 1 ort 23 skill, eier skolelærer A. Tollås, 6¼ m. ager, 20$^{3}/_{4}$m. eng, 11¼ las høi av bøslått og utslått, sår ½ t. bygg 2¾ t. havre 3½ t. potet, avler 3½ t. bygg 18 t. havre 36 t. potet 45 lass høi. 1 hest 3 kiyr 6 sauer. *Anmerkning:* Etter det oplyste antages dette brug kun at omfatte m.nr. 13 l.nr. 26 b og 27 c samt m.nr. 14 l.nr. 28 a og 32 c med en samlet skyld av 1 ort 10 skill. Eikrem, m.nr. 13 l.nr. 27 a, eier Nicolaisen, 35½ m. ager 86 m. eng, 51 lass høi av bøslått og utslått, sår 1½ t. bygg 8 t. havre 10 t. potet avler t. bygg 52 t. havre 92 t. potet. Skog til behov.: Tømmer til salg for 12 spd. årlig % plassbrug under gårgen.

I matrikulen av 1907 anføres: Gård nr. 32, bnr. 1 Eikrem, eier Ole Larsen, skyld m. 3,54, br.nr. 2 Eikremshagen, eier Ole B. Aarø m.fl., skyld m. 1,44, br.nr. 3 Eikrem, eier Severin O. G. Carlsen, skyld 3,54, br.nr. 4 Gjerdet, eier Albert M. Monsen, skyld m. 0,68, br.nr. 5 Eikrem, eier Ole Andersen, skyld m. 10,74, br.nr. 6 Aarøhagen, eier Bolsø kirke, skyld 0,30, br.nr. 7 Aarøhagen, eier Paul O. Tollaas, skyld m. 127, br.nr. 8 Løkkebø, eier Olai R. Eikrem, skyld m. 0,57, br.nr. 9 Huslien, eier Jakob Olsen, skyld m. 0,52, br.nr. 10 Sjøberg, eier Severin Carlsen, skyld m. 0,28.

Eierskifte og gårdens utparsellering i bruk Stiller seg som følger:

Eikrem, gnr. 32, bnr. 1, matr.nr. 13, løpenr. 26. Skyldmark 3,22 3 daler 4 ort 7 skill. 2 vog 2 bismerp. Anders Knutsen (Arne Knutsens bror og arving) til kiøpmann Knut Rekdahls enke Tommesine 4/8 1843. Tommesine Rekdahl til Aslak Justensen 9/4 1844. Aslak Justensen til Ole Aslaksen 2/8 1851. Skjøte til Ole Larsen Sundsbø

3/4 1872. Skjøte fra Ole Larsen Eikrem til Ole Lie 26/4 1911. Ole Larsen Lie til sønn Lars Lie 15/12 1934.

Eikremshagen, gnr. 32, bnr. 2, matr.nr. 13, løpenr. 26 c (fra bnr. 1). Skyld mark 0,60 - 3 ort 5 skill. A. J. Eikrem til Ole Olsen Sigerset 23/6 1851. Skifte 4/3 1905 etter Marie Iversdatter Aarø eiendom. utlagt enkemannen Ole Britanus Andreassen Aarø. Skjøte til Johan Roaldset 1/5 1928.

Eikrem, gnr. 32, bnr. 3, matr.nr. 13, løpenr. 26 d (fra bnr. 1). Skyld mark 3,09 - 1 daler 2 ort 22 skill. Ole Aslaksen til Iver Iversen Lønset 20/10 1860 Iver I. Eikrem til skipper Ole Karlsen 6/5 1872. Ole Karlsen til Severin Olai Gerhard Karlsen 18/10 1900.

Eikrem - Gjerdet, gnr. 32, bnr. 4, matr.nr. 13, løpenr. 26 c (fra bnr. 1). Skyld mark 0,68 - 15 sk. Ole Aslaksen Eikrem til Knut Johnsen Røvik 18/10 1861. Knut Johnsens enke Tora til Andreas Sørensen Schevik 5/6 1885. Andreas Sørensen Schevik til Peder Knutsen Aarø 2/4 1898. Peder Knutsen Eikrem til Albert Magnus Monsen Eikrem, 15/5 1905. Peder Knutsen og hustru Maries bo til Karl Holtet 27/1 1916. Karl Didriksen Holtet til foged Tanks barn Wenche, Karen Elisabeth og Karsten Tank 17/7 1916. Foged Tanks barn v/ C. Tank til Knut Lønset 17/8 1923. Knut A. Lønset til Alfred og Bastian A. Mjelve 1/11 1926. Bastian A. Mjelve til Alfred A. Mjelve 16/12 1929.

Eikrem, gnr. 32, bnr. 5, matr.nr. 13, løpenr. 27. Skyld mark 9,90 - 4 daler 10 skill. 2 vog 1 bismerpund. Erik Knutsen til prost Deinboll på en skogteig under Årø samt plassen Årøhagen beliggende under Årø og Eikrem 6/2 1838. Skjøte til captain Astrup på 1 vog 2 pund. Ebbe Astrup til Herman D. Nicolaysen 2/12 1868. Festeseddel til Peder Andreas Pedersen på en plass 21/12 1868. Herman D. Nicolaysen til Tørris Nilsen Mordal 1/2 1870. Skjøte til Iver Iversen Eikrem 16/2 1872. Iver Iversen til Rasmus Andersen Froholm 5/3 1875. Rasmus Andersen til Ole Andersen Henden 9/12 1882. Ole Henden og hustru til agronom Anders J. Flydal 30/4 1909. Anders J. Flydal til Ole Henden 18/10 1910.

Eikrem - Årøhagen, gnr. 32, bnr. 6, matr.nr. 13, løpenr. 27 b. Matr.nr, 14, løpenr. 32 b. Skyld mark 0,64 - 13 skill. Prost Deinboll til Bolsø kirke 6/12 1838,

Eikrem - Årøhagen, gnr. 32, bnr. 7, matr.nr. 13, løpenr. 27 c. Matr.nr. 14, løpenr. 28 a og c. Skyld mark 1,25 - 1 ort 9 skill, Skjøte til kjøpmann Wiingård fra Øvre på Årøhagen. Erik Knutsen til Anders Olsen Tollaas på kalvehagen 29/6 1843. Erik Leganger Wiingårds bo til Anders Olsen Tollaas 21/6 1845 på løbenr. 28 Årø-

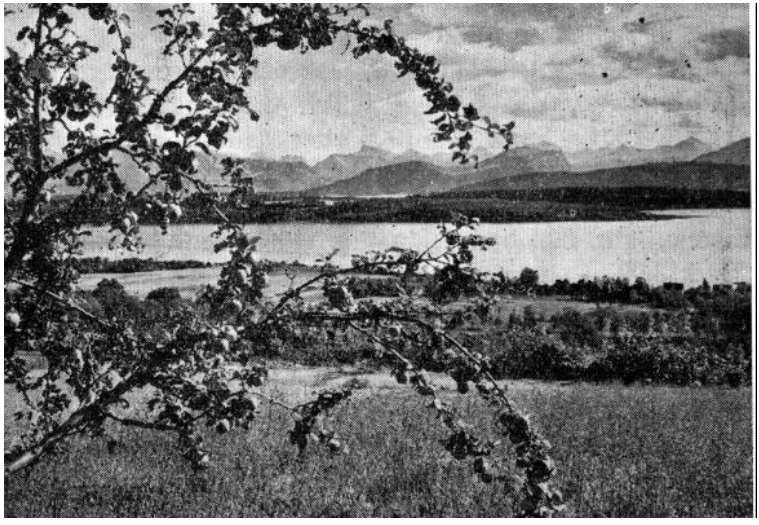

Utsikt fra Eikrem

haugen. Aslak Jøstensen Eikrem til A. Tollaas på Årøhagen 20/6 1846, Skjøte til bankkasserer Paul O. Tollaas 7/1 1896. Anna Tollaas, enke etter P. O. Tollaas til Westy Kåre Pettersen 18/4 1933. Westy Kåre Pettersen til Paul Olaf Tollaas 30/11 1938.

Eikrem - Løkkebø, gnr. 32, bnr. 8 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,57. Rasmus Andersens enke Ingeborg til sønn Olai R. Eikrem 19/10 1906. Olai R. Eikrem til Alf Rød, dat. 1., tgl. 25/6 1938.

Eikrem - Huslien, gnr. 32, bnr. 9 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,62. Ole Andersen Henden til Jakob Olsen Bergsgjerdet 10/7 1894. Jakob Olsen Bergsgjerdet til Bastian Andreassen Mjelve 16/9 1929.

Eikrem - Sjøberg, gnr. 32, bnr. 10 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,24. Ole Henden til Ole Andreas Karlsen Eikrem 21/10 1904. Ole Andreas Karlsen til Severin Karlsen 15/5 1906. Severin Karlsen til B. K. Monsås dat. 6/5 1912. B. K. Monsås til Ingebrigt S. Drange 7/10 1936.

Eikrem - Henden, nu Hamre, gnr. 32, bnr. 11 (fra bnr. 10). Skyld mark 0,04. Severin Karlsen til Ole A. Henden 15/2 1909. Ole Henden til Edvard Hamre 27/11 1914. Edvard Hamre til Olav Thorvik 15/5 1926. Olav Thorvik til Anna Wågsbø 15/1 1934. Anna Wagsbø til W. Ølander 15/2 1934.

Eikrem - Eikremshagen nordre, gnr. 32, bnr. 12 (fra bnr. 1). Skyld mark 0,32. Ole Karlsen Eikrem til Knut Kavli, dat. 22/1 1909, tgl. 14/10 1924. Knut Kavli til O. Kavli 14/10 1924 Skjøte fra O. Kavli til Johan Kavli 15/12 1927.

Eikrem - Nordgård, gnr. 32, bnr. 13 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,28. Severin Karlsen til Ole Andreas Karlsen 20/6 1916. Ole Andreas Karlsen til Johan J. Roaldset 15/2 1933.

Eikrem - Aasteigen, gnr. 32, bnr. 14 (fra bnr. 2.) Skyld mark 0,04. Ole B. Aarø og Knut Andreas K. Kavli til Peder T. Aas, 1/12 1919. Peder T. Aas til Gustav E. Vestad 1/7 1927.

Eikrem - Bjerkevoll, gnr. 32, bnr. 15 (fra bnr. 2.) Skyld mark 0,15. Ole B. Aarø til Johannes Kleveland 28/2 1920. Johannes Kleveland til R. A. Rasmussen 25/4 1924.

Eikrem - Vollheim, gnr. 32, bnr. 16 (fra bnr. 2). Skyld mark 0,55. Ole B. Årø til sønn Martin O. Års 21/8 1920.

Eikrem - Sommerro, gnr. 32, bnr. 17 (fra bnr. 5). Skyld mark 0,75. Ole Henden.

Eikrem - Villa Alpha, gnr. 32, bnr. 18 (fra bnr. 3). Skyld mark 0,17. Severin Karlsen til Martin A. Eikrem 6/2 1925. Testamente fra Martin A. Eikrem til Ingebjørg og Jenny Eikrem 1/9 1931. Ingebjørg og Jenny Eikrem til Knut Myrbostad 1/12 1936.

* * *

Fra den Jøsten Aslaksen Eikrem som er oppført som oppsitter i 1838 under Eikrem, m.nr. 13 løpenr. 26, nedstammer en stor etterslekt som dels satt som brukere under Eikrem framover, dels flyttet ut. Sivert Aslaksen ble således sittende med bruk under gården. Hans sønn Aslak Sivertsen ble gift med Marit Toresdotter Oppigard fra Eikesdalen, hun nedstammer fra den kjente Aspøy- (Trygge-) etta gjennom følgende ledd :

Gunnar Toraldesson, vepner og norsk riksråd, fehirde i Bergen ca. 1340.

Sigurd Gunnarsson, ridder, nevnes 1348-64.

Toralde Sigurdsson, ridder og riksråd, eide gods i Vestfold, død ca. 1403.

Trond Toraldesson, d. ca. 1450, antakelig erkestolens ombudsmann på Nordmøre.

Ivar Trondsson på Aspen, d. ca. 1495, erkestolens ombudsmann på Nordmøre. Gift med Jorunn Aslaksdatter (med hvem fikk Aspen.)

Hustru Ingeborg, levde 1519, g. m. Erik . . . , død før 1519.

Torsten Eriksson på Aspen, d. ca. 1555, g. m. Guronn Jonsdtr.

Audun Torstensson på Aspen, d. ca. 1595.

Audun Audunsson, bodde visstnok på Åsgård, d. ca. 1595, gift med hustru Lisbet, d. ca. 1624.

Ivar Audunsson på Aspen, d. 1647, g. m. Margrete Mentzdatter von Ravensberg, d. ca. 1663 (hennes far var rådmann i Trondheim).

Audun Ivarsson på Aspen, f. 1628 d. 1707, g. m. en datter av sogneprest Anders Pedersson til Tingvoll.

Anne Audunsdatter, g. m. Knut Toresson Oppigard i Eikesdal.

Bjørn Knutsson Oppigard, f. 1691 d. 1775, g. m. Karen Knutsdatter, f. 1712 d. 1792.

Anne Bjørnsdatter, gift 1758 med Peder Pedersson Oppigard, f. 1725 d. 1795.

Bjørn Pedersson Oppigard, g. m. Eli Hatren.

Tore Bjørnsson Oppigard.

Marit Toresdatter, g. m. Aslak S. Eikrem.

Aslak Sivertsen Eikrem og hustru, Marit Toresdatter Oppigard, hadde tolv barn, alle født på Eikrem. Av disse døde Oline, Mari, Sivert, Tora og Tore i yngre alder under epidemier i 1871 og 1876. De gjenlevende var Aslak Aslakson Eikrem, skomaker i Molde. Sivert Sorenius Eikrem (død), Olaf Martin Aslakson Eikrem, gardbruker, Lunheim under Øverland i Bolsøy, Alf Martin Aslakson Eikrem (død), Ingebjørg Marie Eikrem, Ole Anneus Aslakson Eikrem, Portland Oregon U.S.A. Jørgen Aslakson Eikrem (død). Av den videre etterslekt nevnes tannlege Aslak Aslakson Eikrem, Molde, og agent Sivert Olafsen Eikrem, Lunheim i Bolsøy. (Se ellers om Aspøyslekten Bind I og nedenfor i dette bind.

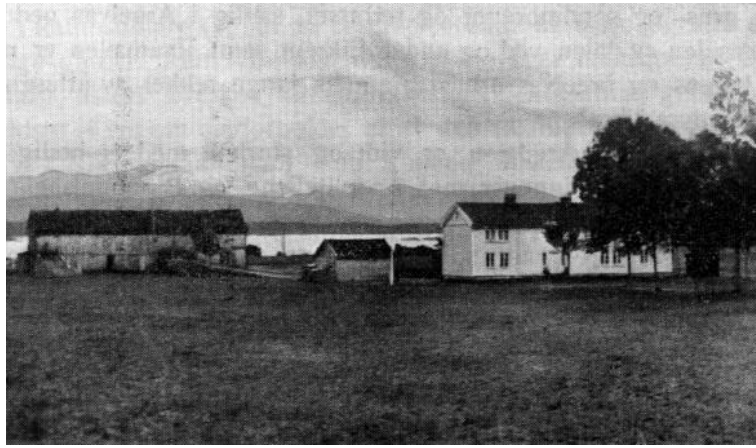

Årø ytre, gård nr. 33.

Østenfor Eikrem følger gåren Årø ytre, hvis vestgrense mot Eikrem ligger 5 km fra Molde torv der den skjærer Fannestrandssjåsseen. Gårdgrensen går i vest mot Eikrem fra fjøre til fjell, mot nord til Frænbytet over fjellet Tussen til Ulshaugen på østsiden av Årødalen imellem denne og Kordalen, mot øst til Årønes og mot syd til Fannefjorden. Gårdens landskap preges av Årødalen med Årøelva som skjærer gjennem hele dens område fra grensen mot Fræna til Fannefjorden. Dalen deler seg et stykke oppe i utmarken i to hoveddalfører: Kordalen som skjærer østover under nordsiden av Hausen og Lønsetfjellet med Neverhauan og Ulshauan i nord, og selve Årødalen som skjærer n. o. nærmere Tussen og Brekka, eller den forholdsvis slake overgang like under Tussens østhall til Malmedalen. Her deler dalen seg igjen, idet Brekkelielva kommer fra Brekka og forener seg under Brekkelia med hovedelva som kommer fra Løkan eller de flate myrstrekninger i sørvest for Skarvatnet i Fræna. Årøelva har intet basseng og er derfor flomsterk og ytterst varierende i vassføring med et temmelig stort nedslagfelt som omfatter Lønsetfjellets nordside med Hausen, Kordalsmyrene, Ulshauen, Løkan, Brekkelia med Brekka samt hele Tussens øst- og sørside med Huslia, og de slake lier og myrer under Tussen ned mot Årøelva. Vassdraget har i tidligere jordperioder vært meget mer vassførende enn i nutida. Storbreen helt fra Åndalfjellene i Øre over Luten, Bjønndalsfjellene til Urfjellet har hatt sitt avløp over Årødalen inntil breen og elva brøt gjennem eller delte seg ved Mælsetra med hovedløp til Malmefjorden. Skarvatnet og Løkan er bresengen for den døende breen som skred fram mot Årødalen. De

svære grus- og sandmorener og terrasser, særlig i Årøelvas nedre løp, på vestsiden av dalen ved og under Eikrem samt Raumælen er minner etter breens og breelvas arbeid gjennem lange rekker av årtusen. Den flate Årøøyra likeså.

Landskapet i Årødalen er vidt og storfellt med et herlig utsyn, særlig fra Eikrem innover mot Åndalfjellene og Bjønndalsheia m. fl.

Årøgårdenes innmark, og i særdeleshet Ytre Årøs, ligger for en vesentlig del på en meget låg strandflate dannet ved den siste landhevning etter istidene. Imellem den tid da Eikremterrassen ble dannet og den tid da Årø-øyrene falt tørr foregikk det en stor hevning av landet eller senkning av havstanden. Slik stigning og senkning av landet eller havet har funnet sted gjentatte ganger siden første istid og inntil isen endelig trakk seg tilbake til de breområder som kjennes i den geologiske nutid.*)

Årøgården er meget skogrik med overveiende furuskog. Skoggrensen hever seg her til opp imot 400 m. I nedre del av liene er skogen frodig og veksterlig, særlig yppig er løvskogen på innbøene og i selve Årøelvas dalgrop.

Gårdens navn Årø (det gammelnorske *Åareyr)* betyr likefram „elveøyra", og gir oss derved et verdifullt vink om gårdens alder og opprinnelse. Navnet sier oss således at det opprinnelig var en gård ved Årøelva, og at denne gård lå på selve øyra, d. v. s. på vestsiden av elvaosen på den flate strandmarken der. Det sier oss videre at det eldste tunet har ligget nærmere fjøra enn de nuværende på Ytre Årø, eller at sjøen ved det tidspunkt da gården var skipet stod høyere innover øyra. Tenker vi oss som det vanlig antatte at landet har steget ca. 1 m pr. tusen år, eller havet sunket med dette i den geologiske nutid, vil det i fire tusen år utgjøre en hevning av landet på 4 meter. Det svarer til en tangrann beliggende adskillig langt oppe på de flate atleger vestover fra elvas osomräde.*) Årø hører blandt de først opptatte gårdbustader i Bolsøy, og står i klasse med Bolsøya, Molde, Strande m. fl., høyst 9 a 10 gårder. Den er opprinnelig også en av de tre største gårdene i ottingen. Den eldste landskyld synes å ha vært 8 vog. Det er bare Bolsøya og Strande som har så stor skyld, og så Moldegård hvis Reknes opprinnelig har hørt sammen med den. Men det er usikkert. Isåfall hat Molde(gård) vært på over 9 voger.

---

*) Det er ting som tyder på at Årøelva i en tidligere periode har sendt en arm vestover til Lergrovikbukta. Muligens kan dog de spor som sees av vassdrag her på øvre side av Fannestrandveien skyldes selve breen. Isåfall ligger opprinnelsen til disse spor hundretusener av år før Årøøyra ble tørrlagt.

Ellers i Raumsdølafylket har vi eksempler både så store og større opprinnelige gårder. Men i Bolsøy otting er 8 voger maksimum. Gården har aldri tilhørt hverken kirken, erkestolen eller annet geistlig gods. Det eldste vi vet om eierforholdet er at den lå under kongsgodset som del av Giskegodssamlingen som kongen makeskiftet med Gyrvhild Fadersdtr. Sparre Ulfstand. Gården er ihvertfall gått ut som bondeodel i 1521, idet der i sølvskattmanntallet det år oppføres to oppsittere *Olluf Årø* og *Iver Årø* som legger henholdsvis 3 og 1 lodd sølv i skatt (til kong Kristian 2.) Da ingen av dem skattlegges særskilt for jordgods, som ved denne skatt var ekstra beskattet, kan disse oppsittere ikke være selveiere i Årø. De er altså leilendinger, og det stemmer med at gården umiddelbart etter oppføres blandt kongsgodset. Manntallet av 1521 viser at det allerede nå er to bruk i gården, altså Ytre Årø og Indre Årø. Manntallet bruker ikke gårdsnummer ennå og det er derfor usikkert å avgjøre på hvilken av gårdene oppsitterne henholdsvis bor.*) Kildene gjør her et sprang, vi må helt fram til 1596 før vi finner noen nye opplysninger. Skattemanntallet av dette år oppfører tre oppsittere: *Knud i Aarøe, Hans og Erich Ibidem.* (d.e. „på samme gård.“) Alle tre oppføres med en mindre årlig „innkomst enn 4 riksdaler.” Erich oppføres med to husmenn, nemlig Knud saugmester og Peder Hansen, dessuten to tjenestesuende Joen og Anders.**) Ingen av oppsitterne beskattes for sag i dette års sagmanntallet. Saugmesteren kan derfor neppe være mester for noen saug på Årø, ennskjønt det allerede i 1603 er sag i drift der. Oppsitterne og tilhøva på gården vil nu gå fram i sine hovedtrekk av nedenfor anførte kilder:

1603 skattemanntall, jordeigende bønder: Erich på Aarøenn, haffuer Aarligenn 4 pund fisch, fierdepartenn ther aff ehr 1 ortt. leilendinge bønder: Erich Aarøenn 2 lod søllff. Ennckenn ibidem 1 dlr. Maritte ibidem 1 daler. husmend: Gullech i Aarøenn ½ daler, Jacop i Aarøenn ½ daler. 1603 sagskatt: Annders paa Aarøenn med brødre sine, aff enn Flomsaugh penge 2 daler, saugbordt som therpaa ehr skaarenn ehr 50 tølter, Thennd tiende part ther aff ehr 5 tøllter, derfor Penngh 2½ daler. Lensregnskap, sagskatt 1609-10: Jffuer Aarre Aff en Flom Sage, Pendinge 2 dr. Bordt skorrett paa samme sage 70 thylltter. Jacob Aarre Aff en Flome Sage, Pendinge 2 dr. Bordt skorrett paa Samme Sage 60 thilltter. 1611 1 daler skatten: Knud Arre 1 dr. gullick Are 1 dr. Jacob Aren 1 dr. Jørgen ibid 1 dr. Olluff

*) Det ser ut til at Olluff har innehatt Ytre- og Iver Indre Årø.

**) Erich bor på Indre- og Knud og Hans på Ytre Årø.

ibid 1 dr. Ødegårdtzmendt och huusmend: Jacob Arre ½ dr. Drenngge som thienner For Fuld Løen: Errich Arre ½ dr. 1614 leilendingsgods: Knud Aarre 1 dlr. Gullich Aarre 1 dlr. Jacob Aarre 1 dlr. Jffuer ibdm. 1 dlr. Olluff ibdm. 1 dlr. Øddegårde och huusmenndt: Aschildtt Aarøe ½ dlr. Huusmenndt: Erich Aarre ½ dlr. Knud ibm. ½ dlr. 1617 leilendingsbønder: Knud Aarae 1 dlr. Gullich Aarøe 1 dlr, Olluff ibm. 1 dlr. Jacob ibm. 1 dlr. Jffuer ibm. 1 dlr.

I 1619 foregikk der en grensegangforretning mellem Årø og nabogårdene som er av den interesse at vi gjengir den, idet dokumentet er bevart i skjøteboken som følge av at det er tinglyst på nytt sammen med en ny oppgangsforretning i 1779. Grensebrevet av 9/10 1619 lyder:

„Vi efterskrevne Erik Nesje, lensmann i Fanne otting, Knut Skjegstad og *Peder Klungnes,* Peder Strømme, Anfind Villa, Oluf Lønset, Anders Gujord og Anders Jelset, Jacob Lillebostad og Børge Torvigen, Peder Løvigen og Anders smed, alle edsvorne laugrettesmenn i Fanne otting og Romsdals Lehn gjør vitterlig at anno 1619 den 9de october udi erlige og velagtede mann Anders Iversøn, foged over Giske gods, anlangende hans landbønder paa den ene side udi erlige og velbyrdige *Arild Olsøn ombudsmann* for Bolsøe kirke, hederlige og vellærte mann hrr. Jon Eskildsøn ombudsmann for Elvsaas gods, hans fuldmektig saa og erlig og velagtede mann *Morten Brochmann,* kgl. maj. foged paa den 2den side, hvorved vi ganged markegang i mellem førbemeldte Aarø tilkommen og Giske, Røbek, Elfsaas og Strande tilkommendes kongen og kirken, og samme leilighed udi alle maader, erfaret, ganget og beskikket, mendene som paa bemelte 4 gaarde boendes er, venlige og velforligt som efterfølger: Så at de mend paa Aarø nu boendes eller efterkommendes, skal hver nyde og beholde nord op i liden Skarshaug, og der som myren og lien skilles ad, beniste udi elven og siden skal elven være bytte der i mellem, og skal førmeldte mend paa Røbek, Elvsaas og Strande ha sit maanedsbete med deres fæ nordenfor fjeldet og ikke videre herefter paa deris eiendeler, skog og mark at komme, enten med skochugst at hugge eller med næverskog at arbeide, og ikke heller de Aarømend paa deres, end som paa begge parter nu tillagt ere og dermed paa begge sider blev enlige og velforligte udi alle maader, og hvem av partene det nu ikke vedholde skal bøde til enhver herskap 8 ørtuger og 13 mark og til de fattige 1 mark mere, og som indskyde hver dom til 24 mand, at saa udi sandhed nu stadfester vi med vore signetter undertrykt og bedet vores sorenskriver det med og til vitterlighed forsegle og underskrive, Aarø formeldte dag ut supra."

Rasmus Povelsøn Aarø, egen handh.

1621 skattemanmall. Ødegårdtzs och huussmend: Olluff Aarøe ½ dr. Drenge for Fuld Løenn: Jffuer Aarøø ½ dlr. Knud Jbd ½ dlr. Fosseleie: Knud Aarøens saugh Pendinge 2 dlr. Gulich Aarøes saugh Pendinge 2 dlr. Knud Aarøø, aff en Flumbquærnn Pendinge ½ dlr. Gullich Aarøø, aff en Flumbquærnn Pendinge ½ dlr. Jffuer Aarøø, aff en Flumbquærnn Pendinge ½ dlr. Jacob Aarøø aff en Flumbquærnn Pendinge ½ dlr. Gullich Aarøe 1 dlr. Jffuer ibm. 1 dlr. Jacob ibm. 1 dlr. 1623 leilendingskatt, Knud Aarøe. Øddegårdtzmendt och Husmennd: Olluff Aarøe ½ dlr. Drengi for fuldt løn: Jffuer Aarøe ½ dlr. Drengi for hallff løn: Knud Aarøe 1 ortt. Fossleie og tiendebord: Knud Aarøes saug penng 2 dlr. bord 5 thylltter. Gullik Aarøes saug Penng 2 dlr. Bord 5 thylltter. 1633 odelsgods: Knud Aarøe 4 vogr. Leilendingskatt : Knud Aarøe 1 dr. Gullich Aarøe 1 dr. Jffuer ibm 1 dr. Jacob ibm 1 dr. Husmendt: Erich Aarøe ½ dr. .Alff Aarøe ½ dr. Knud Aarøe 1½ ort, Størker Aarøe l½ ort, Oluf Olsen Aarøe 1 ortt. Drengi som tiener for halff løenn: Peder aarøe 1 ort. Foesleie och Tiendbord aff en huer Saug: Jffuer och Knud Aarøes sauge penng 2 dlr. bord 3 thylter. Gullich Aarøes sauge peng 2 dr. bord 3 thylter. Knud Jensens sauge i Aarøe peng 2 dlr. bord 4 tylter. Kopskat 1645: Lauridtz Aarøe, En drenng och thienesfepige 1 ort. Berite Aarøe, 2 sønner och Enn thienistepige i ort 8 s. Oelle ibm hanns Hustrue och 1 Tienistepige 1 ort. Jffuer Aarøe, hanns hustrue, En søn, 1 thienistedreng och 2 døtere, ½ Rdr. Knud Aarøe, hans hustru och 1 Tienistepige, 1 ort. Jacob ibm. 8 s. 1646 leilendingskatt. Fuldgårder : Anders Knudtzen Aarøe 6 dlr. Halvgårder: Lauridts Aarøe 3 dlr. Jffuer Jbm 3 dlr. Jacob Jbm 3 dlr. Ødegårder: Hans Årøe 1½ dlr. Tienniste Drenge for fuld løn: Hans Kiøstelsøn Arøe 1 dlr. 1646 Beckesauger: Lauridtz Arøens Saug 10 dlr. Jffuer Arøens saug 10 dlr. Peder Bolszøe aff Aarøe Saug 10 dlr. 1350 5-dalerskatten, Fuldgårder: Annders Aarøe 2½ vogr - 5 dlr. Her stadtholder bøxler. Halvgarder: Her statholder bøxler. Lauridtz Aarøe 1 Vogh 18 mrk., 2½ dlr. Jffuer ibd 1 Vogh 18 mrk., 2½ dlr. Knud ibd 1 Vogh 18 mrk., 2½ dlr. Ødegårder: Her statholder bøxler. Hans Aarøe 1 Vog 18 mrk., 5 ort. Thienniste Drenge och Bønder Sønner for halff Lønn, Johannes Aarøe ½ dlr. Becke Sauger Som Gandsche Ringe Tømmer och brug ehr till: Lauridtz Aarøes Saug 6 dr. Jffuer Aarøes Saugh 6 dr. Kvegskatt 1657. Lasse Ore: 2 hester, 14 kiør, 6 geder, 6 får. Oelle Ore: 2 hester, 10 kiør, 4 geder, 3 får, 1 suin. Anders Ore: 1 hest, 9 kiør, 2 geder, 3 får, 1 suin. Hans Ore: 1 hest, 8 kiør, 6 geder, 3 får, 1 suin. Hans Ore: 1 hest, 10 kiør, 7 gieder, 6 får. 1661 jordebok,

ytter Aarøe. Welbr. Ped: Wibes arffuinger bøxler. Welbr. Peder Wibes arffuinger Eiger pardtesløs. Lauridtz 6 phd. 1 quern 6 s. Hans 2½ phd. 1 quern 6 s. Olle 1 w 18 mrk. 1 quern 6 s. Anders 1 w. 18 mrk. 1665 folketelling, ytter Aarøe, skyld: 5 v. Opsiddere: Lauridtz 56 år, bruker 5 phd. Knegter: Jens Jonsen 20, Hans 40, bruker 2½ pd. sønner: Christen Hansen 12 år. Ole 54, bruker 1 v. 18 mrk. knegter: Hendrich Hendrichsen 20 år. Anders 40, bruker 1 v. 18 mrk. Matr. 1669, ytter Aarøe. Lars Gullichsen, Hans Andersenn, Anders Knudsenn och Peder Stefensenn till Obr. von Howenn 4 w. 2 spd. Leding 1 dr. Tiende aure 5 td, småtiende 1 dr. 3 querner 18 s. schatt. Oberstenn bøxler. 1691: Ole Steffensen bøksler 1 pund fiskeleie i Aarø, tinglyst på tingsledet Lønset 19/1. 1701 folketelling, ytteraarøe : Opsidder Jngebrigt 59, Tiennistekarl Jensz 5 (sic!) Aamund 46. Joen Amundsen 4, Jngebrigt 2, soldat Just Olszen 28. Bersvend 46, Claus Nielsen 14, Jørgen Nielsen 9, Niels bersvendsen 2. Olle Jeszpersen 46. Knud Iversøn Aarøe får skjøte på 1 vog 2 pund i Ytre Årøe fra „Brigader" d. e. Brigadegeneral Schultz tinglyst på tingstedet Kleive på sommertinget for Fanne otting 3/7 1706. Knud Iversen sees ikke blant oppsitterne på gården i 1701, og heller ikke blant sønnene. Det er mulig at han er sønn av Ingebrigt, og at der foreligger en feilskriving enten i 1701 eller i 1706.

Eierforholdet for Aarø har vært det vanlige for gårder tilhørende kongegodset, når det er tale om Fanne Otting. Det var kongens eiendom framover til 1630, da gikk det over til statholder Hannibal Sehested som var gift med en av kongens*) døttre. Sehested overtok altså også Giskegodset og Vestnesgodset. Se om eierskifterne for dette under Øverland, Fanbostad, Lergrovik m. fl. Sehested falt i kongens, Fr. III's unåde og mistet sine godsbesittelser, som kongen tok tilbake og solgte til lensherre Peder Wibe for Vestnesgodsets vedkommende. Fra ham gikk det over på arvingene, og fra disse til oberst, senere generalløitnant Reinholdt V. Hoven som var en av Norges framste menn i 1660- tiden, og som førte overkommandoen over de Romdalske og Normørske avdelinger under befriringskrigen for Trondhjems len, hvorunder altså også Romsdal mot svenskene i 1658/60. Fra oberst v. Hoven gikk Aarøgårdene over på generalløitnant v. Scultz v. Hovens svigersønn, og fra denne til rådmann i Trondhjem Lorents Holst, fra denne ved arv til sønnen Hans Holst som solgte til cammerråd Ole Alsing i 1757. Det var intet godt bytte for leilendingene på Årø da det ble private jordherrer istedetfor kongen. For de store private

*) Chr. IV d. 1648.

godseiere og kapitalister var det ren kapitalanbringelse når de kjøpte opp jordgodsgarder og gårdparter eller bruk. Selv så de vel i de sjeldneste tilfeller de garder som de eide. De hadde sine fogder eller oppsynsmenn som krevde inn landsskylden hos leilendingene, og det gjaldt for godseierne å bringe det best mulige utbytte av den nedlagte kapital. De var derfor strengere med all slags avgift enn kongen og hans fogder hadde vært. Enskjønt loven fra gammel tid nøiaktig bestemte hvorledes det skulle være med innfestning og landskyld fant godseierne og deres futer på forskjellig slags omgåing hvorved avgiftene ble auket. Overfor dette ble det også grepet inn, og til slutt ble det ikke videre fordelaktig å være jordherre. Årøgårdene har altså hatt alle disse eiere i tiden 1583 til 1780: Kongen (Chr. IV), Hannibal Sehested, Peder Wibe, Reinholt v. Hoven, generalløitnant v. Schulz, Rådmann Lorents Holst, Hans Holst, cammerråd, fogd Ole Alsing, som var den siste storgodseier. Fra ham ble Årø sammen med hans gods forøvrig realisert for å dekke hans gjeld da det gikk ut med ham på grund av Osen jernverk. (Se dette nermere om cammerråd Alsing i særskilt avsnitt.)

Den Anders på Aarøen som vi finner i 1603 må være oppsitter på indre Årø. Han etterfølges av Knut Arre i 1611 sammen med Gullich Are Jakob Aren, Jørgen og Olluff Ibidem. En av disse fire må være oppsitter på Årønes som ennå er en del av Årø. Vi finner nå disse Årømenn igjen gjennem en rekke år utover til 1645. Da er Laurits (Lars) Aarøe kommet istedetfor en av de tidligere, helst Gullich som ikke sees lenger. Berite kan dog være hans enke, og Laurits altså ny I 1646 er Anders kommet istedetfor faren Knud. Gården er nu delt ved skattleggingen i en fullgård, (indre Årø) tre halvgarder (ytre Årø) og en ødegård. (Årønes?) Det er kommet en ny mann Hans. Skattemanntallet av 1650 er særlig betydningsfull fordi det samtidig også er matrikul eller almen jordbok. Den viser nu de forskjellige bruks landskyld, og har også inndelingen i fullgarder, halvgarder og ødegård. Årønes er nu utgått som egen gård eller mulingens bare bruk med 2 pund i skyld. Vi ser her et godt døme på hvorledes gårdreisningen er skridd fram på 16 h. tallet eller fra 1520 til 1650. Årøgården er i denne tid oppdelt fra en samlet gård med to bruk til tre gårder med seks eller sju bruk foruten plassbrukene som det altså er fire, fem av. Kvegskattmnt. 1657 viser et meget stort krøtterhold med 8 hester, 51 storfe og omtrent det samme tall småfe. Fra 1661 skjelnes det mellem ytre Årø og indre Årø. Årønes er dessuten nu egen gård. Det blir derfor greiere å følge utviklingen på de forskjellige

bruk. Med Årønesskylden 2 pund er den samlede landskyld (matrikulskyld) for hele gården det nuværende gnr. 33, 34 og 35 8 voger 12 merker. Denne skyld fordelte seg i 1661 med 5 vog, 1 pund på ytre Årø, 2 vog, 1 pund og 12 merker på indre Årø og 2 pund på Årønes. Folketellingen i 1701 viser fire oppsittere på ytre Årø, ingen husmann. Dette stemmer med det som uttrykkelig opplyses under matrikulrevisjonen i 1723.

Matr. 1723, glnr. 14 Ytter Aarøe. 4 opsiddere. Rådmand Holst ejer og bøxler. Ingen husmand, skoug noget Saugtømmer og husbehov samt brendefang. 1 sætter ½ mil fra gården, 4 qværner for 24 s. intet fiskeri uden af havet. God fægang, gården ligger i sollien 4½ mil fra haved, god jordart, vis til korn uden i tørre år, god til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning, har skade af elvebrud. Sæd: 4 skpp blandkorn, 12 td hafre. Avling: 62 læs høe. Creature: 5 hester, 17 kjør, 12 ungnød, 13 småfæ. Gl. taxt: 5 vog. Forhøyd 1 pd. En Flom saug hvis Damstaacke ligger paa Gaardens Grund Taxeres for 72 s.

1753 sees tinglyst under Åra kårbrev fra Peder Sivertsen Eikrem til faren. Det sies intet om kåret skal svares av Årø, men det er nok det sannsynlige. På sommertinget for Fanne Otting 15/6 1757 tinglyses skjøte fra Cancelliråd Hans Holst til Cammerråd Ole Alsing på Vestnesgodset samt Veøy, Rødven, Vestnes, Sylte, Bolsøy og Kleive kirker med tilliggende jordgods. Det var ved denne anledning at en stor part av gårder og parter også i Bolsøy skiftet jordherre. Blant disse gårder var altså også Åra eller ihvertfall de bruk i gården som ennu var leilendingsgods. Alsing har ord for å ha vært en hensynsløs jorddrott, hva vi skal vise døme på nedenfor. Se om ham særavsnittet nedenfor.

Fogdregnskap, matrikkel 1763. Cammer Raad Alsing Eier og Bøxler. Aasiddere: Anders 1 v. 2 p, Gunder 2 p. 12 mk. Ole Larsen 1 v. 18 mk. Arne Larsen 1 v. 18 mk. -- 5 v. Her under 3 qværner. Aarøe saug er for mange Aar siden nedfalden og saa Maade Ødeliggende, saa sandt hielpe mig Gud og hans hellige Ord. Peder Siversen Aarøe.

Den Knud Iversøn som kjøpte en part i garden må ha solgt igjen til Alsing siden denne nu oppføres som eier av det hele 5 voger. Fra Alsing går Årø, både ytre og indre, nu over til Henrich Meincke, og denne selger ytre Årø for 700 rdlr. 18/10 1879 til Capitain Hans Michal von Klingenberg, som selv tar i bruk og beboelse indre Årø, mens han vedblir å holde ytre Årø bortbøkslet til de leilendinger som tidligere

sitter med gården, inntil han i 1795 selger til disse. Klingenberg var heller ingen særlig nådig jordherre hva etterstående leiekontrakt viser:

Hans Micael von Klingenberg inngår kontrakt med Jørgen Torsteinsøn og overdrar ham 1 vog 18 mark fiskeleie i indre Årø på følgende kondisjoner:

1. Han svarer mig 5 rdlr. samt føder mig 5 stykker melkekjør og 1 kalv samt 10 faar og 10 gjet og al melk, smør og ost av disse kreaturer.
2. Han svarer aarlig de kongelige skatter og Contribusjoner med alle ordinære og ekstraordinære paalegg.
3. Han er pliktig aa holde alle gaardens hus og innretninger i forsvarlig stand.
4. Med gaardens skog haver han ei aa befatte sig, men til reparasjoner og brennfang efter paavisning.
5. Kvernbruk samt vadmelsstampen bliver for min regning.
6. Ennvidere leverer han mig aarlig 10 tønner havre og 2 tønner byg.

Dat. 19/3 1779 tgl. 1/6 1779

Captain v. Klingenberg tar med kraftig hånd fatt på sine store gårders styre og drift. Allerede før hans skjøte er tinglyst har han overtatt eiendommen til april flyttetid 1779, og om sommeren samme år eller den 12. juni 1779 foregår ny grenseoppgang mot nabogårdene hvorunder det gamle grensebrev av 1619 gjennemgåes og stadfestes delvis med adskillige nye bestemmelser om grenser og bruk. Også dette dokument er av så stor almen interesse at vi inntar det:

Anno 1779 *den* 12 *juni* var forsamlede *kaptein av det 2det Trondhjemske* infanteriregiment Hans Micael Klingenberg som eier av gaarden *indre* og *ytre Aarø,* tilligemed hans leilendinger på bemelte gaarder og videre bondemann Jørgen Torsteinsøn Sletten samt Arne Pedersøn Mork, iligemaade bondemann Endre Larsøn paa fru Chouseron vegne som eier Aarønes paa den ene side. Paa den annen side opsidderne av gaardene Strande, Elfsaas og Røbek, tillikemed vidner Knut Larsøn Misfjord og Ole Olsøn Roelset, for aa efterse skillemerkene mellem bemelte gaarders eiendele ifølge en markegangsforretning i mellem bemelte gaarder holdt 1619 den 9de october, hvilken ordlydende er som følger: (Se foran).

Hvorpaa samtlige gaarders opsiddere med sine vidner paa begge sider gjennemgik merkene efter førbemeldte gamle forretning og befandt at Strandes opsiddere har tilfældet sig mere end dennem med rette tilkommer med skoghugst og tjærerødders optagelse og opsidderne paa gaarden Elfsaas og Røbek tilligemen dem har taget sig mere frihed

end dennem tilkommer med græsning og sæterbeite for deres fæ, hvilket alt paa begge sider blev skjønnet og ventillert samt sluttelig følgende forligelse :

,,At er skillemerke som overmeldte gamle markegangsforretning viser skal stande ved magt, dog saaledes at gaarden Strandes opsidder som nu er nærværendes, skal have frihed paa denne mark neden for fjeldet fra liden Skarshaug paa østre side elven indtil Svarthammergrov i linje og til den bæk som renner sig ad ,,*leit*" Sæter, og skal være tilladt for opsidderne at optage tjærerodder og brænde tjære, imod at erlægge til eierne Aarø og Aarønesset i proportion av gaardens leie 8 skilling skriver otte skilling av hver tønde tjære. Hvad birkeskogen er betreffende paa bemelte markstykke var vi av den betydenhed at for nærværende noget derav kunde prætenderes, men samtlig nærværende opsiddere av gaardene Røbek, Elfsaas og Strande i proportion leiet, skal hver for sig svare for græsning og sæterleie til deres fæ paa tidt bemelte markestykke aarligen eierne av Aarø og Aarønesset en dags kjørsel med hest og mand om vinteren til Aarødalen efter hø og dermed være venlige og velforligt i alle maader hvorfor dette av samtlige parter med deres vidner underskrives."

Elvsaas datum ut supra.

H. M. von Klingenberg. Paa fuldm. Couserons vegne
Endre Larsøn.

Ole Jacobsøn Strande, Knut Jonsøn Strande, Lars Cristensøn Strande, Erik Eriksøn Strande, Just Cristophersøn Strandhaugen, Jon Bjørnsøn Elfsaas, Tomas Jacobsøn Røbek, Tosten Amundsøn Røbek, Lars Siverstsøn Røbek.

Til vitterlighed som vidner underskriver:

Jørgen Torsteinsøn Sletten, Arne Pedersøn Mork, Knut Larsøn Misfjord, Ole Olsøn Roelset.

Også følgende dokument gir så viktige jordbruk- og kulturhistoriske fråsegn at de bør medtas her:

Hans Micael von Klingenberg overdrar til soldat Anders Olsøn Istad til bruk og beboelse 2 pund og 12 mark fiskeleie i ytre Aarø på følgende betingelser:

1. At han svarer kongl. skatter og condributioner
2. Svarer mig aarlig 2 rdl. og 8 skilling samt føder for mig et nødkreatur og skaffer 1 favn birkeved.
3. Skal han være forbundet aa holde gaardens hus og indhegninger i forsvarlig stand, dyrke og oprydde jorden, samt alt hvad han av gaarden kan hav at avhende, ikke til nogen overlade, før han først mig samme tilbyder.

4. Med gaardens skog har han ei at befatte sig uden til brændefang og reparation, men kan hugge 8 favne birkeved aarlig til forhandling. Tjære tillades han av stubbe og røtter at brænde en ½ læst aarlig, men hvad mere tage svarer han skogleie efter tjæreprisen.
5. Til enken Brit Aarø svarer han aarlig i kaar saa lenge hun lever ½ tønde sædeaker til havre og kofoster, men til at drive kaaret svarer enken saa lenge hun er i stan til at arbeide.
6. At oprette kvernhus eller møllebruk i elven er ham aldeles forbuden. 15/12 1779 tgl. 19/6 1780.

Captain v. Klingenberg ser ut til å ha vært en mann som vilde ha greie på sine ting. Ikke før er han ferdig med naboene på den ene side vender han seg til den annen og krever greie byter mot Eikrem. Atter blir det stor bytgang som for helhetens skyld og de mange gamle stednavn tas med:

„Anno 1779 var undertegnede Hans Micael von Klingenberg som eier av gården Aarø, tilligemed leilendingene på denne gård Ole, Jacob, Arne og Anders, samt enkens søn på indre Aarø, Otter Sivertsøn på den ene side og eierne av gården Eikrem, Knut Arnesøn, og lensmandsenkens tvende ældste sønner Iver og Erik Ingebriktssønner på den anden side, tilligemed tvende vidner bondemann Jørgen Torsteinsøn og soldat Arne Pedersøn Mork. forsamlede for at gjennemgå grenseskillet mellem disse garde og at fornye de gamle merker, samt hvor fornøden gjeres at sætte nye, på det ingen av parterne for eftertiden skulde gjøre hinanden noget forfang, hvorpå vi samtlige gik gjennem gårdens merker og blev venlige og velforligte, med følgende merker:

Ved søen nyder gården Eikrem fri nøstrum og lunde plat for tømmer og brænde ligesom forhen, samt kjørselvei gjennem Aarøhagen som nu er indhegnet til eng, den øvrige del av bemeldte hage bliver som den er uforanderlig til benyttelse såvel for Ytre Aarø som Eikrem at græsse deres kalve udi. Ingen av parterne må mere deraf indlægge til eng uden ny forening.

Den gjerdesgård som nu er mellem deres eng og mark efter høieste bakkerøren lige ned til Storbakbrauten blir et stedsevarende bytte hvor en stor firkantet sten skal kors isrettes på den øverste kant, hvorfra det går i lige linje efter øverste merker til et fyrretræ inden i Saghaugen, hvilket ble kors i hugget på begge sider, videre derfra til et fyrretræ i bemeldte haug i lige linje hvilket og blev korset på begge sider, udi linje derfra til et fyrretræ ud og nedfor Eikrems sæter,

hvilket og ble kors i hugget på begge sider, derfra igjen i linje til en stor aflang trehjørnet sten udi nedre sæterhaug, hvor udi et kors skal slåes, fra samme atter i linje til et fyrretræ i Korsvigen hvilket og som meldt blev hugget kors på begge sider, derfra i lige linje til et gammelt korset træ udi nordre Botnehaug efter hvilke alle øvrige merker har en linje fra førbemeldte sten ved Storbakbrauten, derfra går byttet efter dybeste dekten i nord til et hvit blik øverst i fjeldet" Tinglest 19/6 1780.

Ole Larsen Aarø overtar en del av gården på bøksel fra Capitain v. Klingenberg 21/10 1782. I 1781 har v. Klingenberg inngått kontrakt med „mesterskredder“ Peder Schierp som overtar 1 vog, 13 merker i gården på bøksel og oppgir et stykke jord som han tidligere har bøkslet under I. Årø. Mesterskredder Schierp overlater allerede i 1783 denne gårdpart til Nils Olsen mot at denne svarer Schierp 24 vog havre, 16 vog byg 40 vog høi 2 lass halm m.m. Nils Olsen som altså nu kom istedetfor Schierp som bøkselmann på ytre Årø var fra Malmedalen. I 1795 gir Lars Arnesøn Aarø kår til foreldre Lars Arnsøn og Kari Olsdtr. Anders Olsen Aarø kjøper av v. Klingenberg et bruk i gården på 2 pund, 12 merker for 260 rdlr, tingl. 22/10 1795. Samtidig eller iallfall samme året er de øvrige tre hovedbruk av ytre Årø også kjøpt til odel av følgende: Niels Bang, Ole Bersvendsen, Lars Arnesen og altså Anders Olsen, som etter mindelig delingsforretning av sameiende skog 30. juli 1795 nu er eiere av hele gården med 5 voger i skyld. Skogdelingen gjelder både ytre Årø, indre Årø og Årønes. Herunder kommer det tilsyne ikke så lite knirk mellem Capitain v. Klingenberg og hans naboer. Som delingsmenn fungerte lensmann Knut Røbek, Jakob Røbek og Arne Strande. Av disse gikk lensmann Røbek og Arne Strande ut under forretningen og ble erstattet av N. Fuglset og Rasmus Berg. Dette dokumentet er grunlaget for Årøgårdenes og deres hovedbruks eiendom i skog og utmark, og er av stor betydning den dag idag. Det er meget langt og plassen tillater ikke å ta det inn her. Ytre Årø er hermed gått over til bondeodel og delt i de hovedbruk som seinere gjenfinnes i gården.

Folketelling 1801. 1. Fam : Anders Olsen, 53, Bonde og Gårdebruger, Karen Gundersdtr., 52, i 1ste ægteskab, Ole Andersen, 21, National soldat, Karen Andersdtr., 18, Giertrud Andersdtr., 9, deres Børn. Beret Pedersdtr., til lejeboende, 77, Enke i 1. ægteskab, lever af et Vilkår af Gården, Sigri Lassesdtr., til lejeboende, 33, ugivt, gåer i Dagleje, Anna Johansdtr., hendes datter, 5, 2. Fam.: Knud Andersen, 26, ugivt, Opsynsmand ved Gården, Hans Nielsen, 21, ugivt, Soldat, Lars Larsen, 12, ugivt, Beret Olsdtr., 50, ugivt, Tjenestefolk.

3. Fam : Ole Bersvendsen, 61, Bonde og Gårdebruger, Anna Jestensdtr., 47, i 1ste ægteskab, Knud Jestesøn, 21, ugift, Turri Jestesdtr., 22, ugift, Anna Jversdtr., 11, Tjenestefolk. 4. Fam.: Lars Arnesøn, 29, Bonde og Gårdebruger, National Soldat, Mari Jacobsdtr., 31, i 1ste ægteskab, Arne Larsen, 4, Karen Maria Larsdtr., 2, deres Børn, Anders Olsen, Tjenestedreng, 19, Arne Larsen, Husbondens Fader, 70, Enkemand af 2. ægteskab, lever af et Vilkår af Gården. Martha Pedersdtr., til Lejeboende, 51, ugift, vandfør, nyder Underholdning af Gårdebrugeren, 5. Fam.: Mads Chrestensen, 34, jordløs Husmand, Daglejer og National Soldat, Guri Jversdtr., 42, i 1ste ægteskab, Chresten Madsen, 7. Jver Madsdtr., 4, Anna Madsdtr., 3, deres Børn.

I matrikulen av 1838 anføres: M.nr. 14 *Årø Ytre* L.nr. 28 Årøhaugen eier *Erik Viingaard* skyld 1 ort, 9 skill. L.nr 29 Årø ytre, eier *Knud Lassesen,* skyld 1 ort 20 skill. L.nr. 30 a *Årø Ytre* eier *Arne Larsen,* skyld gl. 1 vog 15 merker, ny 2 daler, 23 skill. L.nr. 30 b *Årøhaugen* eier Paul Pedersen, skyld 3 merker, ny 9 skilling. L.nr 31 a *Årø Ytre* eier *Lasse Arnesen,* skyld sammen med 31 b 1 vog 15 2/5 merker, ny 1 daler, 1 ort, 13 skill. L.nr. 31, b *Årø Ytre* eier Knud Lassesen, skyld (gl. sammen med 31 a 1 vog 2/5 merk.) ny 4 ort 8 skill. L.nr. 31 c, en skogteig, eier *Bolsøy kirke,* skyld 2 3/5 merk. ny 11 skill. L.nr. 32 a, Årø Ytre eier Jørgen Paulsen, skyld 1 vog, 1 pund, 21 merk. ny 2 daler, 1 ort, 12 skill. L.nr. 32 b, *Årøhaugen* eier skolelærer Paulsen, skyld 3 mrk. ny 7 skill. L.nr. 33, eier Ole Andersens enke, skyld 2 pund 3 mrk. 11 ??, 3 ort, 15 skilling.

Folketellingen i 1865 viser følgende beboere på gården:

L.nr. 26 b, 27 b, 27 e, 28 a, 31 c, 32 b, 32 c Årøhagen med Eikrem. Anders O. Tolaas, selveier, 50, f. i Bolsø, kirkesanger og skolelærer. Maria Paalsdtr. kone. 50, f. i Næsset. Paul O. A. Tolaas søn, skolelærer, ugift, 24. Ole I. A. Tolaas, søn, 9. Erik Johansen, tjenestekarl, 25. Ingeborg Larsdtr. tlenestepike, 31, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 11 får, 1 svin. ¼ t. byg, 2 td. havre, 6 td. poteter.

L.nr 28 b, Årøhaug Ole Andersen, selveier, 49, f. Bolsø. Marit Larsdtr. kone, 56, f. Agerø. Mari Johnsdtr. fattiglem, ugift, 49, Ringebo. Augustine Pedersdtr., logerende dagarbeiderske, 35, Gryten. 1 kveg, 6 får. 1/16 td. byg, 3/16 td. blandkorn, ¾ td. havre, ¾ td. poteter.

L.nr. 29, 31 b, Arø ytre. Knud Lassesen, selveier, smed, 56. Anne Pedersdtr. hans kone, 55. Karen Anna Knudsdtr. datter, 25. Lars Knudsen, søn, 23, gift, alle f. i Bolsø. Beret Ellingsdtr., hans kone, 24, f. Frænen. Anne Larsdtr, deres datter, 1. Andreas Larsen, opfostringsbarn, 5 år, begge f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 10 får, 5/8 t. bygg, 2 t. havre 3 t. poteter.

Myrhaugen. Hans B. Olsen, husmand m. jord, skredder, 33, f. i Ålesund. Kari Toresdtr. kone, 42, f. i Fron. Karl G. Hansen, 9, f. Bolsø, Ingeborg L. Hansdtr. 7, Bolsø, Karoline L. Hansdtr. 3, Froen, alle 3 deres barn. Johan Espensen, skrædderlærling, 18, f. i Frænen. 3/16 td. bygg, 1 td. poteter.

Lno. 30 a Aarø ytre. Ole Arnesen, selveier, 39, f. i Bolsø, Anne Marta Tønnesdtr., 26, f. i Frænen, Lars Olsen, 11, Anton Olsen, 5, Bernhard Olsen, 3, Gjørgine Olsdtr., 1, deres Barn, alle f. i Bolsø, Arne Larsen, hans Fader, føderåd, 69, Gjøri Hansdtr., hans Kone, 72, Tøre Pedersen, tjenestekarl, 19, Karoline Østensdtr., tjenestepige, 25, Kristianna Erntsdtr., tjenestepige, 24, Peder Knudsen, fattiglem, enkemand, 82 år, sindssvag fra sit 72 år.

Lnr. 30 a, Aarø øvre. Hans Arnesen, selveier, 38, Anne Nikolaisdtr., kone, 30, Anton Hansen, 6, Jørgen N. Hansen, 1, sønner, Andrine Rasmusdtr., 12, steddatter og datter, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får, 1/8 td. byg, ½ td. havre, 1 td. poteter.

Lnr. 30 b, 31 a, Aarø ytre. Ole Olsen, selveier, pensionist, 47, Berit Andersdtr., 43, Anders Olsen, 15, Løve Olsen, 13, Oluf Olsen, 6, Elise Olsdtr., 17, Marta Olsdtr., 11, Berit Olufine Olsdtr., 8, Karoline Olsdtr., 3, Lovise Olsdatter, 3, udøbet 1, deres Barn, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 16 får, 1 svin. ½ td. byg, 3 td. havre, 4 td. poteter.

Lnr. 31 d, 32 e, 33 b, Aarø øvre. Nils Steffensen, selveier, 41, Ingeborg Knudsdtr., kone, 31, Anna J. Nilsdtr., datter, 7, alle f. i Bolsø, Gunnild Ingebrigtsdtr., fattiglem, enke, 70, f. i Borgund. 1 kveg, 6 får, 1/48 td. rug, 1/8 td. byg, ¾ td. havre, l ¼ td. poleter.

Lnr. 32 a, Aarø ytre. Erik Olsen, selveier, 44, Madsine Lassesdtr. kone, 33, Olaus Eriksen, 10, Edvard Eriksen, 8, Karl Eriksen, 2, Lisabet Eriksdtr., 4, deres barn, Peter Olsen, tjenestekarl, 20, alle f. i Bolsø, Ingelev Bendiksdtr., tjenestepige, 19, Veø, Ole Nilsen, logerende kvegrøgter på Landbrugsskolen, 30 år, f. i Fredø, Johanna Olsdtr., hans Kone, 29, f. i Dovre, Nils Olsen, 3, Dordi O. Olsdtr., 1, deres barn, begge f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 12 får, 1 svin. ½ td. hyg, 3½ td. havre, 4 td. poteter.

Lnr. 32 d, Aarø ytre. Knud Olsen, selveier, skomaker, 30, f. i Bolsø, Anne Jensdtr., kone, 32, f. i Lesje, Sofie Knudsdtr., 1, datter, f. i Bolsø, Peder Pedersen, 21, skomagerlærling, f. i Frænen, Andrine Nilsdtr., 22, tjenestepige, f. i Væstnæs. 1 hest, 3 kveg, 8 får, 1 svin, 1/8 td. byg, 1/8 td. blandkorn, 2 td. havre, 3 td. poteter.

Lnr. 33 a. Iver Olsen, selveier, 53, Anne Eriksdtr., kone, 50, Elise M. Iversdtr., datter, 15, Ole Rasmussen, pleiesøn, 14, Eli Iversdtr.,

hans mor, føderådsenke, 77, Kristine Rasmusdtr., 9, opfostringsbarn, alle f i Bolsø. 2 hester, 7 kveg, 20 får, 1 svin. ½ td. byg, 5 td. havre, 3 td. poteter.

Aarøhagen. Knud Olsen, husmand m. jord, enkemand, 73, f. i Næsset, Beret Ellingsdtr, ugift, 46, forestår hans husholdning, f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får. 1/8 td. byg, 1/16 td. blandkorn, ½ td. havre, ¾ td. poteter.

Reiten (opf. efter Aarø ytre). Østen Johansen, husmand m. jord, skræppehandler, 60 år, f. i Sel, Kari Johnsdtr., 60, f. i Lesje, Johanna Østensdtr., 16. f. i Bolsø. Sed: 1½ td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 er tilført herredskommisjonens protokoll under *Matrikul nr. 24 Aarø ytre:* L.no. 28 b. Aarøhaug, skyld 7 skill., eier Ole Andersen. 2 mål ager, 4 mål eng, 2¾ lass utslått, sår ¾ t. havre, 7/8 t. potet, avler 5 t. havre, 8 t. potet, 12 lass høy. 1 ku, 2 sauer. Ingen skog. L.no. 29 Aarø ytre, sk. 1 ort, 20 sk., eier Knud Lassesen. 2½ m. ager, 5 m. eng, ¼ lass utslått eller bøslått, sår 1 t. havre, 1½ t. potet, avler 7 t. havre, 14 t. potet, 15 lass høy. 1 ku, 6 sau. Ingen skog. L.no. 30 a Aarø ytre, skyld 2 daler 23 skill., eier Ole Arnesen, 16 mål ager, 27½ mål eng, 78 lass høy af ut- og bøslått, sår 1/3 t. byg, 5½ t. havre, 6½ t. potet, avler 3½ t. byg, 40 t. havre, 60 t. potet, 123 lass høy. Skog til behov, intet tømmer til salg. 1 plassbrug tilhørende gården innbefattet. L.no. 30 b. Aarøhagen, skyld 9 skill.. eier sergeant Ole Aarø. 4 mål eng, 3 lass bøslått, ingen utsed, avler 10 lass høy, 1 ku 2 sau. Lidt skog til brænde. L.no. 31 a Aarøhagen ytre, skyld 1 daler 1 ort 10 skill., eier sergeant Ole Aarø. 6½ mål ager, 13¼ mål eng, bø- og utslått til 28 lass, sår ½ t. byg, 2¾ t. havre, 3½ t. potet, avler 3½ t. byg, 18 t. havre, 36 t. potet. 51 lass høy, 1 hest, 3 kjyr, 10 sau. Skog til behov, intet tømmer til salg. Ikke plassbrug under gården. Lno 31 b eier Knud Lassesen. 5½ mål ager, 11¼ mål eng, 20¼ lass bø- og utslått. sår ¼ t. byg, 2¾ t. havre, 3 t. potet, avler 2 t. byg, 18 t. havre, 30 t. potet, 39 lass høy. Skog til behov, ikke tømmer til salg. L.no. 31 c. Aarø ytre, skyld 11 skill., eier Bolsø Kirke. 23¾ mål ager, 9 mål eng, ingen utslått eller bøslått, sår 1 t, havre. 1½ t. potet, avler 5½ t. havre, 12 t. potet, 15 lass høy. 1 ku 6 sau. L no. 31 d, 32 e, 33 b. Aarø ytre, skyld 17 skill., eier Nils Steffensen. 3 mål ager, 2 mål eng, 2¾ lass utslått, sår 1 t. havre, 1½ t. potet, avler 5½ t. havre, 12 t. potet, 6 lass høy, kun fornøden brende. L.no. 32 a. Aarø ytre, skyld 1 daler 13 skill., eier Erik Olsen, 6½ mål ager, 14 mål eng, sår ½ t. byg, 2 2/3 t. havre, 3½ t. potet, avler 3½ t. byg, 18 t. havre 36 t. potet, 66 lass høy. Skog til behov. Ingen husmann. L.no. 32 d.

Aarø ytre, Aslak Ellingsen, skyld 1 daler, 13 skill., 4¾ mål ager, 10¾ mål eng, 25 lass bøslått, 8 lass fjellslått, sår 3/8 t. byg, 1 7/8 t. høy, 2½ t. potet, avler 2 t. byg, 12 t, havre, 24 t. potet, 28 lass høy. 1 hest, 3 kjyr, 28 sau, skog til behov, ingen husmand. Lno. 33 a. Iver Olsen, skyld 1 d. 3 ort 9 skill. 12 mål ager, 31¾ mål eng, 64 ½ lass nat. engslått, 12 lass fjellslått, ½ t. byg, 5 t. havre, 5½ t. potet, avler 4 t. byg, 31 t. havre, 52 t. potet, 129 lass høy. 2 hester, 7 kjyr, 34 sau. Skog til behov, intet tømmer til salg. 2 små plassbrug under bruget innbefattet.

Etter matrikulutgaven av 1907 var det følgende tyve bruk under ytre Årø g.nr. 33: Br.nr. 1 Årøhaugen, O. Olsens enke, sk.m. 0,26, br.nr. 2 Årø ytre, Lars Knudsen. sk. 0,64, br.nr. 3 Årø ytre, Bernhard Olsen, sk.m. 5,14, br.nr. 4, Årøhaugen, Reinert Størk, sk.m. 0,31, brnr. 5 Årø ytre, Anton Hansen, sk. 0,09, br.nr. 6 Årø ytre, Reinert Størk, sk.m. 1,98, br.nr. 7, Lars Knudsen, sk.m. 1,98, brnr. 8 Botnehaugteigen, sk.m. 0,76 Bolsø kirke, br.nr. 9 Årø ytre, Knud Nilsen, sk.m. 0,42, br.nr. 10 Reitan, Jakob Iversen, sk.m. 0,13, br.nr. 11 Nygjerdet, Karl Hansen, sk.m. 0,09, br.nr. 12 Årø ytre, Martinus E. Årø, sk. 2,20, br. nr. 13 Årø ytre, Johan Kavli, sk.m. 2,08, br.nr. 14, Ole B. Andreassen sk.m. 4,17, brnr. 15 Reitateigen, Jakob Iversen, sk.m. 0,13, br.nr. 16 Årømo, Hans Hansen, sk.m. 0,22, br.nr. 17 Berglund, Anna E. Årø, sk.m. 0,20, br.nr. 18 Nordheim, Paul Johan Olsen, sk.m. 0,16. br.nr. 19 Utheim, Jørgen Hansen, sk.m. 0,05, br.nr, 20 Midtheim, Knud Knudsen, sk.m. 0,22.

Forøvrig har eierskiftene og utparselleringen av gården foregått således:

Årø ytre - Årøhaugen, gnr. 33, bnr. 1, skyld mark 0,26. Anders Tollås til Ole Andersen Bergsgjerdet 18/10 1845. Ole Andersen Aarøhaug til Ingvald P. Strande 15/12 1890. Ingvald P. Strande til O. Olsen 3/11 1897. O. Olsens enkt- til Noe Lyngstad 1/3 1909.

Årø ytre, bnr. 2, skyld mark 0,64. Skjøte fra Mads Bang til Jeppe Bang på jordstykker og en skogteig frasolgt Jørgen Paulsens part. Auksjonsskjøtf. til farver Erik Thokle, dat. 20/8 1827. Erik Thokle til Knut Lassesen Strande 4/12 1839. Knut Lassesen til Lars Knutsen 19/12 1876. Lars Knutsens enke til Aslak Larsen, tgl. 25/11 1911.

Årø ytre, bnr. 3, skyld mark 4,88. Arne Larsen til Ole Arnesen 13/7 1860. Ole Arnesen til Bernhard Olsen 4/5 1896.

Årøhagen ytre, bnr. 4. skyld mark 0,30. Larg Kjøstolfsens enke til Ole Olsen 10/4 1847. Ole O. Aarø til Reinert Størk 20/8 1888. R. Størks enke til Johan Kavli 21/4 1938.

Årø ytre, bnr. 5. Skjøte fra Ole Arnesen til Hans Arnesen 26/6 1868. Hans Arnesens enke til Anton Hansen 18/1 1900.

Årø ytre, bnr. 6, skyld mark 1,95. Skjøte fra Aslak Jøstensen til Lasse Arnesen 5/2 1839 på en halvpart av denne gård. Skiftehjemmel til Ole Olsen Aarø 11/4 1855. Ole Olsen Aarø til Reinert Størk 20/8 1888. R. Størks enke Beret til Johan Kavli 21/4 1938.

Årø ytre, bnr. 7, skyld mark 1,26. Aslak Jøstensen til Ole Andersen 5/2 1839. Ole Andersens enke Eli til Knut Lassesen Strande 5/2 1839. Knut Lassesen til Lars Knutsen, dat. 8/12 1870. Lars Knutsens enke Beret til Aslak Larsen 25/11 1911.

Botnehaugteigen, bnr. 8. Erik Knutsen til prost Deinboll 5/2 1838. Prost Deinboll til Bolsøe Kirke 5/2 1838.

Årø ytre, bnr. 9, skyld mark 0,42. Iver og Erik Olsen og Brit Lassesdtr. Aarø til Nils Steffensen Berg 12/6 1863. I h. t. skifte dat. og tgl. 9/2 1876 er eiendommen utlagt enken Ingeborg Knutsdtr. Ingeborg Knutsdtr. ved mann Ingebrigt Olsen Aarø til Knut Nilsen Aarø, 16/4 1901. Knut N. Aarøs enke Marie til Nils Knutsen Aarø 1/6 1933.

Reitan, bnr. 10. Ole O. Aarø til Augustine Pedersen 5/4 1879. Peder Knutsen Aarø, gift med Augustine til Peder Botolfsen 5/4 1879. Peder Botolfsen til Jakob Iversen 6/2 1839, til frk. Henriette og Ingeborg Krohn 15/3 1919.

Nygjerdet, bnr. 11, skyld mark 0,35. Ole Aarø til Karl Hansen Aarø 27/6 1884. Karl H. Aarø til Gustav Karlsen 28/4 1938.

Årø ytre, bnr. 12, skyld mark 2,18. Auksjonsskjøte til Erik Olsen Aarø og Rasmus Einersen Gjermundnes 21/6 1852. Erik Olsen og hustrus arvinger til Martinus E. Aarø 1/10 1906. Martinus E. Aarø og hustru til Eilert M. Aarø 14/4 1937.

Aarø ytre, bnr. 13, skyld mark 1,78. Skifteskjøte i Beret L. Årøs bo til Knut Olsen Lergrovik 2/2 1865. Knut Olsen Kavli til Johan Kavli 17/3 1899.

Årø ytre, bnr. 14, skyld mark 3,71. Skifte etter Ole Andersen til Iver Olsen, dat. 19/2, tgl. 3/4 1838. Skjøte fra Iver Olsen til Ole B. Aarø, dat. 24/12 1877, tgl. 7/12 1878. Skjøte fra Ole B. Aarø til Albert Aarø, K. Larsen og Ole Larsen 3/7 1916. Skjøte fra Ole Larsen til K. Larsen på 1/3 part, dat. 3. tgl. 25/4 1917. Skjøte fra Albert Aarø og K. Larsens enke til Ole B. Aarø, dat. 4/7, tgl. 22/8 1918. Skjøte fra Ole B. Aarø til Martin O. Aarø, dat. 30. tgl. 31/8 1920.

Reitateigen, bnr. 15. Skjøte fra Erik Olsen Aarø til Jakob Iversen Aarø, dat. 4. tgl. 6/2 1893. Auksjonsskjøte til Henriette og Ingeborg Krohn, dat. 11/3, tgl. 15/3 1919.

Årømo, bnr. 16. Skjøte fra Bernhard O. Aarø til Hans Hansen, dat. og tgl. 6/8 1904. Skjøte fra Hans Hansens enke til Olaf Kosberg, dat. 6. tgl. 15/7 1918. Skjøte fra Olaf Kosberg til Olav G. Nerland, dat. 14. tgl. 15/9 1926.

Berglund, bnr. 17. Skyld mark 0,30. Skjøte fra Ole B. Aarø til Anna E. Aarø, dat. 14. tgl. 24/6 1905. Skjøte fra Anna E. Aarø Knutsen til Eilert E. Aarø, dat. 1. tgl. 7/9 1908.

Nordheim, bnr. 18. Skjøte fra Reinert Størk til Paul Johan Olsen Aarø, dat, 29/9, tgl. 20/10 1905. Skjøte fra Paul O. Aarøs enke Ragna til Edvin M. Nordheim, dat. 12. tgl. 15/10 1935.

Utheim, bnr. 19. Skjøte fra Bernhard O. Aarø til Jørgen Hansen Aarø, dat. 1. tgl. 19/11 1906. Auksjonsskjøte til Amalie Krohn, dat. 14. tgl. 16/12 1935.

Midtheim, bnr. 20. Skjøte fra Martin E. Aarø til Knut K. Aarø, dat. 15/10, tgl. 19/11 1906. Knut K. Aarø til Edvard K. Dyrli, dat. og tg1. 1/5 1935.

Midttun, bnr. 21, skyld 29 øre. Skjøte fra Johan Kavli til Oluf Ingebrigtsen Aarø, dat. 5/11, tingl. 20/12 1907. Skifteskjøte i Oluf Aarø og hustru Jennys skilsmissebo til enkefru Hanna Rønning, dat. 10/9, tingl. 12/10 1926. Skjøte fra Hanna Rønning til Den norske Stat ved Omstreifermisjonen, dat. 11. tingl. 12/10 1926. Skjøte fra Den norske Stat ved Norsk misjon blant hjemløse på Sosialdepartementets vegne til Arthur Beøy, dat. 19. tingl. 27/4 1943.

Myren, bnr. 30, skyld 25 øre. Skjøte fra Bernhard O. Aarø til Lars Fredriksen, dat. 8/5, tingl. 26/6 1908. Lars Fredriksen til Ragnar Kvalstad, dat. 21/12 1927, tingl. 15/3 1928. Ragnar Kvalstad til Benjamin Skinnes, dat. 28/6, tingl. 1/7 1929. Benjamin Skinnes til Marie Kristine Eriksen, dat. 19/4, 1936, dgbf. 13/2 1937. Marie Kristine Eriksen til Lorentz Wulff Eriksen, dat. 1. dgbl. 9/9 1913.

Frydenhaug, bnr. 23. Skjøte fra Anton Hansen Aarø til Ungdomslaget Fremskritt, dat. 27/2 1905, tingl. 15/2 1909.

Nygjerdet vestre, bnr. 24, skyld 28 øre. Skjøte fra Aslak Larsen Aarø til Karl Hansen Aarø, dat. 12. tingl. 23/1 1914. Sammenføyet med bnr. 11, Nygjerdet.

Årø, bnr. 25, skyld 26 øre. Skjøte fra Albert Aarø og K. Larsens enke til Anton Amundsen Aarøli, dat. 4/7, tingl. 22/8 1918 Anton Aarøli til Ida og Arthur Beøy, dat. 1. dgbf. 15/7 1943.

Myrset, bnr. 26, skyld 26 øre. Skjøte fra Albert Aarø og K, Larsens enke til Hans Kristian Iversen Aarø, dat. 11/7, tingl. 1/8 1918. Hans Kr. Iversen Aarø til Anders H. Aarø, dat. 10., tingl. 18/12 1925,

Gjerteigen, bnr. 27. Skjøte fra Ole B. Aarø til Johannes Kleveland. dat. 7/2, tingl. 28/2 1920. Johannes Kleveland til fyrvokter R. A. Rasmussen, dat. 15. tingl. 25/4 1924. Utskiftebevilling for. R. A. Rasmussens enke Aminda Rasmussen, dat. 3/5 1945.

Granheim. bnr. 28. Skjøte fra Reinert Størk til Iver I. Strande, dat. 5/2 tingl. 14/2 1920. Ivar Strande til Hans Henøen, dat. 5/10, tingl. 1/11 1928.

Bakketun, bnr. 29. Skjøte fra Aslak L. Aarø til Arne O. Collin, dat. 22/6, tingl. 15/7 1929.

Bjerkely, bnr. 30. Skjøte fra Aslak L. Aarø til Peder K. Ugelvik, dat. 14/9 1929, tingl. 16/2 1931.

Betel, bnr. 31. Gavebrev fra Martin O. Aarø til Årø Indremisjonsforening, dat. 31/4 1932, tingl. 3/1 1934.

Lunheim, bnr. 32. Skjøte fra eierne av Årø ytre, Årø indre og Årønes til Iver A. Aarø, dat. 23/9, tingl. 15/11 1933.

Aspeli, bnr. 33. Skjøte fra Knut K. Aarø til Iver P. Aarø, dat. 21/1, tingl. 1/2 1935.

Bruteig, bnr. 34. Skjøte fra Aslak Aarø, Martinus Aarø og Bernt Størk til Ole B. Aarø, dat. 31/7, fhbg. 4/8 1937. Ole B. Aarø til Arne Oddvar Aarø, dat. 10., fgbf. 10/6 1938.

Furuholt, bnr. 35. Skjøte fra Karl H. Aarø til Gustav Karlsen, dat. 23/10, dgbf. 18/12 1937.

Årø ytre, gnr. 33 bnr. 14. Eier Martin O. Aarø.

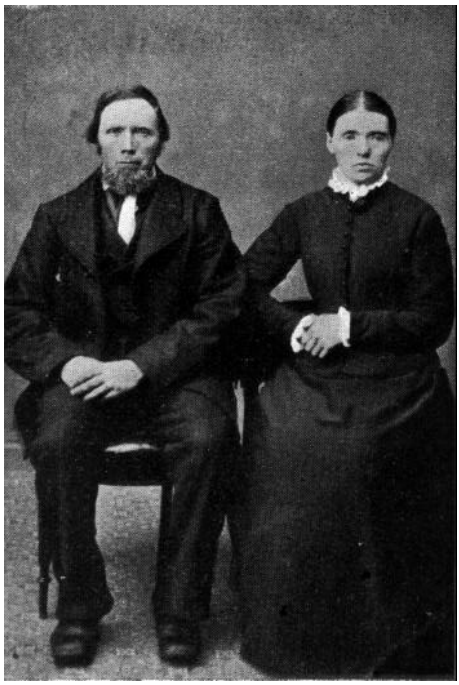

Ole Arnesen Aarø og hustru.

Ole Arnesen Aarø var en vyrd mann, dyktig gårdbruker og en person som folk så opp til.

Bernhard Aarø var en god og klok mann, varsom og hensynsfull i all sin ferd. Innehadde mange kommunale verv. Takstmann, utskiftningsmann, forlikskommissær, forstander i Bolsøy sparebank i lang tid. Dessuten en meget dyktig gårdbruker.

Oluf Aarø. Driftig gårdbruker. Spesielt har han interessert seg for at fjordhesten blir mest mulig innført i Romsdal.

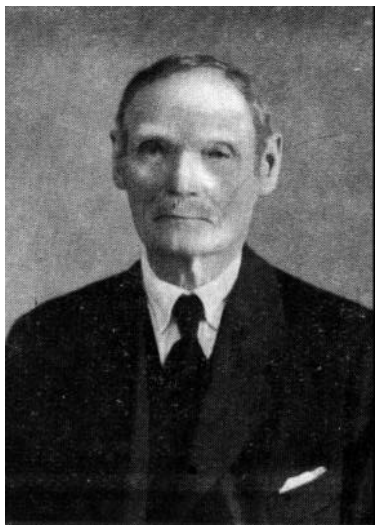

Bernhard O. Aarø.

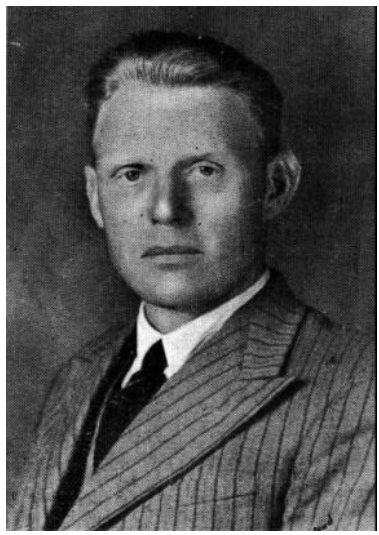

Olaf B. Aarø.

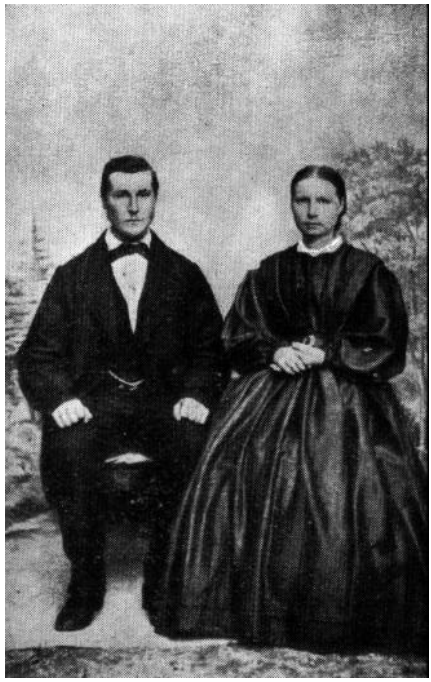

Gnr. 33, br.nr. 7, eier Aslak Aarø. Lars Aarø drev meget skyssing av turister og ellers annen skyssing og kjøring utenom gårdsdriften.

Gnr. 33, br.nr. 13, eier Johan Kavli. Han var i unge dager mange år i Amerika. Etterat han kom heim brente gamletunet ned. Nye hus ble oppført på en annen plass. Han drev Statens avlsstasjon for høns i over 25 år, og han leverte rugeegg helt nedover til Jærbuerne. Grosserer Ole Kavli, Bergen, er født og oppvokst her.

Lars Knutsen Aarø og hustru.

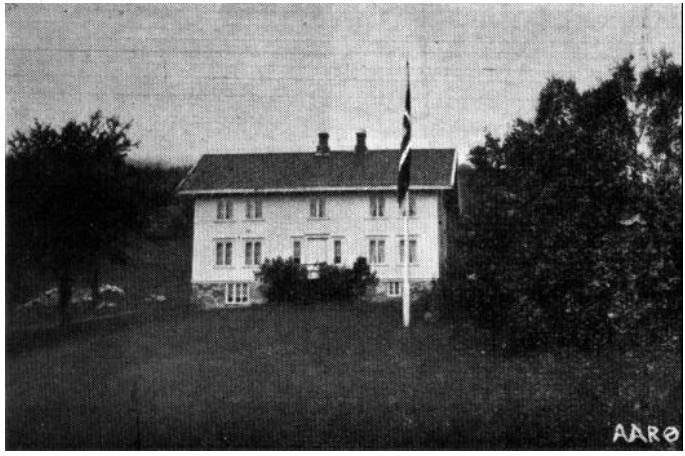

Gården Årø ytre, Gnr. 33, br.nr. 7, Eier Aslak Aarø.

Årø ytre. Gnr. 33, br.nr. 13. Eier Johan Kavli.

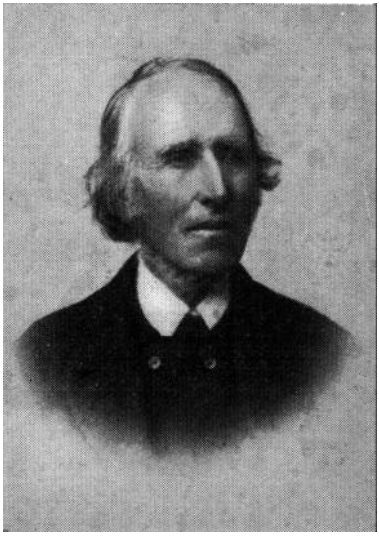

Iver Aarø.

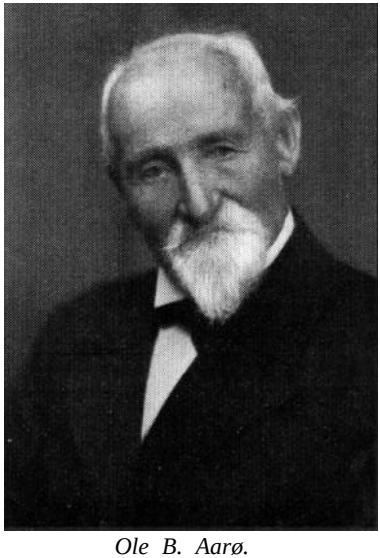

Ole B. Aarø.

Årø, gnr. 33, br.nr. 14, eier Martin Aarø. Den første rutebil er plasert i gårdstunet.

Iver Aarø - far til første konen til Ole B. Aarø ble 92 år gammel og hadde alle sine tenner friske til sin død, skjønt disse da var temmelig „neåtslitt".

Ole B. Aarø. En meget begavet og foretaksom mann (forretningsgeni). Han og hans sønn Johan satte igang den første rutebil her i Norge. Han drev meget turistskyssing. Var også mange år postbefordrer for ruten over Battenfjordseidet. Var med i kommunens styr og stell. Mangeårig direktør i Bolsøy sparebank.

Martin O. Aarø.

Martin Aarø - Agronomutdannet, en driftig og foretaksom kar.

Åre indre, gård no. 34.

Om beliggenhet, navn og opprinnelse se under ytre Årø. Indre Årø ligger med sitt tun og sin innbø østenfor Årøelva. Utmarken derimot ligger i teigblanding med ytre Årø, med felles havnegang både i den nærmere utmark og i fjellet. I felleshavnegangen er også Årønes medeier. Indre Årø grenser ellers mot vest til ytre Årø, idet Årøelva danner byttet nedenfor Årø bru. I utmarken grenser gården med sine teiger og havnegang dels til Eikrem dels til ytre Årø Mot nord er herredsgrensen mot Fræna bytet mot Malmedal, i øst til Strande og Årønes for felleshavnegangens og skogens vedkommende, og til Årønes for innmarkens vedkommende. I syd går indre Årø til Fannefjorden. Gårdens område gjennemskjæres av Fannestrandssjåsseen, og den gamle Årødalsveien til Fræna, som tar av like ved gårdsveien ned til gårdens tun som ligger på en svakt skrånende strandbakke tett ved fjorden, overordentlig vakkert. Gårdens utmark gjennemskjæres foruten av den gamle Årødalsveien på østsiden av Årøelva, også av den nye riksvegen Molde-Fræna på vestsida. Gårdens tunjord ligger på

en sidlendt strandflate som stiger mot vest og nord med tydelige spor etter en strandsump eller lagune østenfor tunet. Landskapet stiger så ved en gammel strandbakke opp til en utpreget terrasse under lifoten, svarende til den lange terrassen på strekningen Berg-Reknes vestenfor Årøelva. I utmarken er furuskogen framherskende, mens lauvskogen er mer enn almindelig frodig på innbøen. Innslag av furu forekommer dog også i de lågere deler av bømarken; på Årøholmen like innenfor tunet vokser det således furuskog.

Når vi under ytre Årø har antatt at den sammen med Årø opprinnelig har utgjort en gård, bygger vi dette foruten på navnet særlig på det utstrakte sameieforhold som har gjort seg gjeldende i gårdenes skog og utmark, og som henger litt igjen for skogens vedkommende den dag idag i det såkallte råkområde. Havnegangen ligger også som nevnt ennu i fullt fellessak.

Sammen med ytre Årø lå også indre Årø allerede fra middelalderen under Giskegodset, og blev som følge derav kongsgods fra 1583 gjennem Gyrvhild Fadersdtr.s makeskifte av dette gods, som da sammen med andre store godskomplekser var på hennes hånd som arving etter Giskegodsets siste mannlige besitter, Knut Alfsøn. Den første kjente oppsitter på indre Årø er den Iwer i Årø som nevnes i sølvskattmnt. 1520 og som altså er leilending under Giskegodset. Den „Erich ij Aarøe" som oppføres i mnt. 1596 hører nok hjemme på indre Årø. Han har som det sees to husmenn, Knud sagmester og Peder Hansen, samt to tienistesuende Joen og Anders. Man vil nu finne indre Årømannen igjen i de manntall som er gjengitt under ytre Årø dels som Erich, dels som Anders. Sikkert kan dette ikke alltid avgjøres fordi gårdene nevnes sammen uten nummer og uten skyld, bare som Aarøe eller „i Aarøenn" uten tilføiing av ytre eller indre. Imidlertid finnes sondringen uttrykkelig i manntallet av 1603, anført nedenfor hvor en tjenestegutt oppføres som Amund Inder Aarøenn. Men først fra kvegskattmantallet av 1657 gjennemføres den konsekvent. Erich Inder Arøe sees i 1603 å eie jordgods til 4 pund fiskeleie (årlig landskyld). På ytre Årø er det nu to enker. D.v.s. at både Hans og Knud nevnt i mnt. 1596 nu må være døde. Erich Inder Aarøe må være temmelig velstående da han skatter med hele 2 lodd sølff. De to husmenn „Gullich i Aarøenn" og .Jacop i Aarøenn" som nevnes i 1603 må være under indre Årø. Det ser ut til å være sagbruk både på ytre og indre Årø i 1609. Oppsitteren på indre Årø heter nu igjen Iffuer. Det samme heter han i 1614, 1617 og 1623. Det var følgelig denne Iffuer som deltok i markegangen i 1619. Se under ytre Årø

hvor alle oppsittere nevnes i leilendingmanntallet 1617. Ennskjønt kong Chr. IV nu var eier av Giskegodset, var det særskilt foged for dette ved siden av Ko. Ma. foged. Giskefogden var Anders Iversen - Gjermundnesdynastiets grunnlegger, mens kongens foged i Romsdal nu var Morten Brochmann.*)

Iffuer I. Aarøe er eier i en av de sager som nevnes i 1623 og 1633, da det ikke er mindre enn tre sager i Årøelva. To av de fem husmenn som nevnes i samme manntall hører også hjemme under indre Årø - om ikke tre eller flere. Kopskatt-mantallet 1645 inntatt under ytre Årø gir greie opplysninger om Årømennenes familieforhold og tjenere. Iffuer I. Aarøe står framleis i. Hans kone lever, og de har en sønn og to døtre samt en tjenestedreng. Samme år oppføres Iffuer sammen med Lauridts og Jacop Aarøe som bruker av halvgård.

Dette tyder på at det nu er to leilendinger på indre Årø Kvegskattmanntallet viser imidlertid bare en gårdbruker Lars (Lauridz) Ore och Hans Husmand. Matrikulen av 1661 viser derimot tre gårdbrukere, Hans, Iffuer og Lauridtz. Den siste bruker storparten av gården. Kvegskattmanntallet må antakelig være ufullstendig.

Kyegskatt 1657. Indre Ore. Lars Indre Ore: 2 hester, 10 kiør, 8 geder, 8 får, 1 suin. Hans Husm.: 1 ko, 1 ged, 2 får.
1661 jordebok. Inder Aarøe. Welbr. Ped: Wibes arffuinger bøxler. Welbr. Peder Wibes arffr. Eiger pardtesløs. Hans ½ w. 18 mrk. Wogøe Kierche følger 1 phd. Bolsøe Kierche følger ½ phd. Iffuer ½ w. 1 quern 6 s. Welbr. Peder Wibe Eiger ½ w. 18 mrk. Wedøe Kierche følger 1 phd. Bolsøe Kierche følger ½ phd.. Lauridtz 1 w. 18 mrk. 1 quern 6 s. 1665 folketelling. Inder Aarøe. Skyld 2½ v. Opsiddere: Hans 44 år, bruker 1 v. 18 mrk. Tjenestedreng: Ole Olsen, 60 år. Husmenn: Gunder Jelset, 60 år Opsidder Lauridtz, 42 år, bruker 1 v. 18 mrk. Sønner og stedsønner: Jacob Knudsen, 16 år. Knegter: Ingebret Knudsen, 30 år. Husmenn: Hans Jacobsen, 60 år. Matr. 1669. Inder Aarøe. Enchenn Marete och Lars Nielsenn til obr. von Howen 4½ pd. 9 mrk. Wågøe Kierche 1 pd. 1 mrk. Bolsøe Kierche 1 pd. 1 mrk. Wedøe Kierche 1 pd. 1 mrk., leding ½ dr. 16 s. Tiende Aure 3 td., småtiende 3 ort, 2 querne 12 s. Oberstenn bøxler.

1701 folketelling. Inderaarøe. Opsidder Jngebrigt, 59, sønner: Knud Jngebrigtsen, 18, Tiennistekarle: Hans Jversen, 16. Opsidder :

---

*) Brochmann antakelig feilsklift for Parchmand som var foged her ved denne tid. Han bodde på eller innehadde gården Bolsøy og eier sag i Herri elf. Se under Bolsøy. Han nevnes også i et uttrykt pergamentbrev fra Rødven 1620. Han nevnes ikke av B. Dahll eller Brovold

Lars Nielsen, 80, sønner: Aslach Gundersen, 5, Tiennistekarl soldat Erik Gundersen, 20.

Av foranstående jordbøker og manntall sees det at Giskegodset ikke har vært eneeier av indre Årø. Fra middelalderen har Bolsøy, Veøy og Vågøy kirker eid hver 1 pund 1 mark landskyld i gården, tils. altså 1 vog 3 merker. Mens Giskegodset og altså etter 1583 kongen eide 1 vog 1 pund 21 merker. Ved hvilket tidspunkt kirkene er blitt eier av disse parter vet vi intet om, utenom det at det var i den katolske tid. Det var bare landskyldparter kirkene eide, ikke noen del av utbøkslingsretten. Denne var helt på Giskegodsets/kongens hånd. Fra kongen gikk eiendomsretten i indre Årø som ved det øvrige kongsgods under Giske og Vestnes over til Hannibal Sehested i 1630, og atter tilbake til kongen i 1650, deretter til lensherren Peder Wibe før 1661, og fra ham til hans arvinger som solgte til generalløytnant Reinhold v. Hoven som overlot godset til sin svigersønn, generalløytnant v. Schultz, som atter solgte til rådmann Holst før 1723, og fra denne gikk gården og godset ellers over til sønnen, cancelliråd Hans Holst (1737) som solgte til cammerråd Ole Alsing (1757).

Under matrikulrevisjonen i 1723 anføres om gården: Gl.nr. 15 Inder Aarøe. 2 opsiddere. Rådmand Holst ejer 1½ vog og bøxler ald gården. Vedøe kiercke 2 pd, bølse dito ½ vog, disse kierker 2½ pd er tillagt Capitainens imod Kongens gods på Nordmør. Ingen husmand. Skoug ligesom til uttr Aarøe. Sæter. 2 qværner à 6 s. er 12 s., intet fiskerie uden af haved. Samme beskaffenhed som yttr Aarøe. Sæd: 4 skpp blandkorn, 6 td hafre. Avling: 36 læs høe. Creature: 2 hester, 10 kiør, 6 ungnød, 8 småfæ. Gl. taxt: 2 v. 1 pd 12 mrk. Forhøyed: 6 mrk.

Det går fram av dette at gården nu er sjefsgård, idet kirkepartene i gården er tillagt „capitainen" mot kongens gods på Nordmøre, d.v.s. at kirkene fikk tilsvarende i gårder som kongen eide i Nordmøre. Forresten sees det at Vågøy kirkes part i gården nu er overgått til rådmand Holst.

Fogedregnskap, glnr. 15 Indre Aarøe, matrikkel 1763. Cammer-Råd Alsing ejer og Bøxler 2 v. 12 mk. Wedøe kirke ejer og Bøxler 1 pd. tils. 2 v. 1 pd. 12 mrk. Aasiddere; Siur Eriksen 1 vog 18 mk. Peder Siursen 1 v. 18 mk. tils. 2 v. 1 pd 12 mk. Her under 2 qværner. Husmannsplassen Årøholmen brukes av Ingebrigt Jacobsøn og en annen plass av Peder Pedersøn.

Ved Cammerråd Alsings falitt blir hans veldige godsmasser spredt på mange hender. Indre Årø sammen med andre gårder i Fanne Otting

kjøpes av cammerråd Hilmar Meincke i Trondhjem ca. 1767 og dennes arvinger hvoriblant Nicolai Friderich Krogh og Henrich Meincke overdrar ved skjøte utstedt i „Trundhiem" 22 aprilis 1776 gården til Velbårne Hr. Hans Klingenberg, capitaine og chef for det Fannottingske Compagnie af det 2. det Trundhiemske Nationale Regimente med 2 Voger, 1 Pund og 12 Mark bygsel med Landskyld for 300 Rigsdaler pr. Vog, tilsammen 750 Rigsdaler - -" Gården var alt „utlagt" d. v.s. overlatt „ Hr. Capitainen " til embedsgård - sjefsgård tidligere, idet dette opplyses i matrikulkommisjonens rapport av 1723. Sjefen for det 2net „Fannottingske Compagnie" har således bodd på indre Årø ihvertfall fra 1723. Under folketellingen av 1701 nevnes ingen embedsmann på gården.

Med capitain Hans v. Klingenberg innledes et nytt stort avsnitt i indre Årøs historie. Mens den tidligere gjennem flere hundre år har været drevet dels som kongelig leilendingsgård, dels som proprietærgods av leilendiger, går den nu over til privat odelsgård med Klingenberg som grunnlegger av odelen. Han er tidligere kjent i Bolsøy. Allerede i 1767 og som lieutenant opptrer han som kjøper av Elvsås fra P. N. Møller (se under Moldegård) og i tiden umidelbart etter kjøper han også andre gårder i ottingen, blant disse Neer-Eide. Klingenberg er en ung mann ved denne tid. Hans Michael v. Klingenberg var føtt i 1738 og var 29 år da han kjøpte Elvsås. Ved sitt kjøp av indre Årø var han 38 år. Hans hustru var Hedevig Lossius. Tre år senere kjøpte Klingenberg, som opplyst foran, også ytre Årø av kjøpmann Henrich Meincke. Han tok opphold på indre Årø, hvor han oppførte den vakre monumentale hovedbygning som ennu er i bruk. Ytre Årø drev han som leilendingsgods til 1795 da han solgte de forskjellige bruk i gården til oppsitterne. Klingenberg tok seg kraftig av gårdens drift og administrasjon. Se herom nærmere foran. Særlig var det ham maktpåliggende å få orden i eiendoms- og grenseforhold samt i bruksforholdene. Han omordnet utbøkslingsvilkårene med sikte på å få indre Årø helt under egen drift. Herunder ble tidligere leilendinger og husmenn under indre Årø utløst mot bruksjord i ytre Årø eller kår.

Eks.: „Hans Michael von Klingenberg efter avtale med enken Anne Ottesdatter Aarø tillikemed hennes laugverge Torstein Fuglset tilstår henne for overtakelse av hennes bykslende bruk i min eiendoms gård Aarø indre følgende vilkår: Aarlig 1 tønne bygg og 4 tønner havre samt et kofoster og 4 småfæfoster. For disse vilkår svarer hun meg en måneds arbeide om sommeren, nemlig 1 uke i plogånden, 1 uke i slåtånden og 1 uke i skorånden og den 4de uke i håbolden,

Likeså tilstedes hende til bruk urtehage og hit brende. Som kårhus en sengebod med loft og tilhørende utskot med svaler og ildhus, samt et stabbur for den sum a 10 rdl. hvilke hus efter hendes død tilhører hendes arvinger.“

Kontrakt mellem Hans Michael von Klingenberg og mesterskredder Peder Scherp i Molde hvor sistnevnte får overlatt 1 vog og 18 mark fiskeleie i ytre Aarø mot å opgi et engstykke i Klingenberg gård indre Aarø 27/8 1881.

Kontrakt for vilkår til Ole Larsan Aarø fra Klingenberg om avståelse av gården Ytre Aara. 21/10 1782 tgl. s.d.

Amtmann Even Hammer og H. M. Klingenberg blir enige om byttelinjene mellem innmarken eller bøen mellem Aarønes og indre Aarø 20/6 1783, tgl. 13/6

„Efter nermere overveielse og samtale er vi undertegnede bleven enige om, at grenseskillet mellem indre Aarø på den ene side og Aarønesset på den anden side, skal utflyttes fra den pæl som neden ved sjøen er nedslagen i Aarønæsset nu værende ager og gå i lige linje fra benevete pæl til et på andre Aarø gårds grund i syd stående birketræ, hvilken linje eller distance utgjør omtrent 17 favne. Fra dette birketræ skal skjellemærke gå i lige linje, til den forhen bestemte skjellepukt, som er udmerket ved et blink indhugget i et furutræ, som står ved det øverste risgjerde der skiller bømarken fra udmarken. Til vederlag for dette stykke jord, som ved grænselinjens, udflyttelse på indre Aarøs leiermål tilfalder Aarønæsset som en bestandig eiendom, forbinder jeg mig etatsråd Hammer når leilighet og bekvem tid gives at lade for min regning opføre på bemeldte grenselinje nemlig fra førberørte furutræ ved udmarksgjerdet til den yderste fjære eller strandbredde et lovforsvarlig gjerde. Derimot forbinder jeg mig capitain v. Klingenberg ikke alene at komme etatsråd Hammer tilhjælp med stenkjørsel til dette gjerde at opføre, men endog for fremtiden at bestandig vedligeholde, så meget av gjerdet som det ifølge lovens 3die bog 12 cap. 16 ar tilkommer mig som eier og beboer av gården indre Aarø, hvilket alt med vor egenhendige underskrift vi hermed bekrefter. 22/12 1783, tgl. 25/10 1784.

Ved sommertinget i 1788 tinglyser Klingenberg fredning av agnmakk, østers og skjæll „Søeleere”. 23/10 1792 forpakter Klingenberg er jordstykke av indre Aarø til Otte Sivertsen mot at han oppga sin husmannsplass. 23/10 1792 fester .Bjørner” (Bjørnalf) Larsøn et plassbruk av capitain Hans Micael von Klingenberg av indre Årø. Denne Bjørnalf Larsøn Aavangen var fra Lesja og var „mestersmed“. Han

flyttet til Bolsøy ved denne tid, antakelig på grunn av uår og sult i Lesja. Han hadde mange barn, deriblant ikke mindre enn sju døtre, som senere ble gift på forskjellige gårder, dels på Årø, dels i Fræna, på Aukra og i Eide. En sønn Lars Bjørnalvsen ble gift med Ingeborg Christophersdatter Strande, Strandhagen, og overtok dette bruk. Se ellers folketellingen av 1801 nedenfor. Smed Bjørnalf Larssøn Aarø etterlater seg derfor en meget stor etterslekt i de nevnte bygder. 30/7 1795 avsluttes den store skogdelingsforretningen mellem ytre og indre Årø og Årønes. Ytre Årøgårdene er nu solgt av capitain v. Klingenberg til oppsitterne, og capitainen deltar selv i delingsforretningen og grenseoppgangen etter de byter som var fastslått i 1779 på grunnlag av grensebrevet av 1619. Klingenberg hadde deltatt også i 1779 som ny eier av ytre Årø. Delingen av 1795 står ved lag framleis, og er grunnlaget for gårdenes eiendom i skog og skoggrunn. Det er et stort og meget interessant dokument som særlig nevner en mengde stednavn som sammen med de gamle bytbreve viser at disse navn i stor utstrekning går igjen i hundrer av år. Dokumentet er for omfangsrikt til å gjengis her.

Ved folketellingen i 1801 er det flg. beboere på indre Årø: 1. Familie: Hans Michael Klingenberg, Husbonde, 63, afskediget Capitaine med Pension, Hedevig Lossius, Hans Kone, 58, i 1. ekteskab, Anna Kirstina, 27, ugivt, Anna Catharina, 24, ugivt, deres Børn. Lars Bjørnarsen, 26, Peder Jngebrigtsen, 28, Ingebrigt Larsen, 20, Chresten Knudsen, 13, Jødda Bjørnarsdtr., 27, Anna Pedersdtr., 29, Jngelev Ellingsdtr., 30, Bertha Bjørnarsdtr., 20, Tjenestefolk. Anna Simonsdtr., i Huse boende, 67, Enke i 1ste ægteskab, nyder Underholdning i Capitainens Huus. 2. Familie: Chresten Stephensen, 30, jordløs Huusmand og Daglejer, Karen Pedersdtr., 28, i 1. ægteskab, Andreas Chrestensen, 5, Anna Chrestensdtr., 1, deres Børn. 3. Fam.: Bjørnar Larsen, 64, Huusmand med Jord og Jernsmedmester, Beret Thoresdtr., 57, i 1ste ægteskab. Knud Bjørnarsøn, 10, Anna Bjørnarsdtr., 22, givt 1ste Gang, Mali Aslagsdtr., hendes Datter, 1 år. 4. Fam.: Anders Chrestenssn, 59, Huusmand med Jord og skoemager, Marit Eliasdtr., 54, i 1ste ægteskab, Chresten Andersen, deres søn, 15. 5. Fam.: Otto Sivertsen, 58, Huusmand med Jord, Karen Pedersdtr., 50, i 1ste ægteskab, Peder Ottosen, 7, Anna Ottosdtr., 9, Beret Ottosdtr., 6, deres Børn. 6. Fam.: Ole Pedersen, 29, Inderste og Daglejer, Ingeborg Nielsdtr., 27, i 1ste ægteskab, Synev Olsdtr., 1, deres Datter. 7. Fam.: Elling Haldorsen, 52, Huusmand med Jord, Maren Pedersdtr., 48, i 1ste Egteskab, Karen Ellingsdtr., 10, deres Datter, Anna Larsdtr., til Lejeboende

22, ugivt, lever for det meste af Almisser. Lars Nielsan, 1, hendes søn. 8. Fam.: Peder Rasmussøn, 35, Huusmand med Jord, Karen Hansdtr. 31, i 1ste ægteskab, Rasmus Pedersen, 8, Rans Pedersen, 3, Mari Pedersdtr., 5, deres Børn. 9. Fam. Jon Larsen, 44, Huusmand med Jord og Tømmermand, Ingeborg Jonsdtr., 35, i 1ste ægteskab, Elling Jonsen 3, Lisbet Jonsdtr., 5, Marit Jonsdtr., 59, til lejeboende, Enke i 1ste ægteskab, går i Dagleje.

Capitaine Hans Michael Klingenberg overdrar indre Årø ved skjøte tinglyst under høsttinget på gården Lønset 6 novbr. 1809 Skjøtet er utstedt på indre Årø 24 juni s. å. til „Hr. Capitaine og Veimester" Hans Jørgen Synnestvedt, og kjøpesummen kr. 4 000 Rigsdaler hvori er innbefattet 350 Rigsdaler som vederlag for en fjerdepart i Dragvogen Sildenod.

I 1810 var det odelssak om gården anlagt av kaptein Klingenbergs barn mot Synnestvedt. Saken må være blitt forlikt for kaptein Klingenberg overdrar sin odelsrett til indre Årø ved særskilt skjøte av 4/11 1811. Samme dag skjøter Synnestvedt en del jordstykker av gården til foged Klingenberg. Ved auksjonsskjøte av 23. mars 1814 utstedt av sorenskriver og byfogd Motzfeldt, selger fogd Klingenberg sin part i gården, det såkallte Schierpstykket tilbake til Synnestvedt. I 1818 28 okt. inngår oppsitterne av indre og ytre Årø avtale om anlegg og drift av felles sagbruk i Årøelva. Ellers har det både i Klingenbergs og Synnestvedts tid forekommet flere rettstvister med naboer om grenser som ledet til en „opfriskning af Delelinjer" av 7 sept. 1827.

I den off. matrikul av 1838 står som eier av indre Årø Hans Jørgen Synnestvedt, Krigskommissair og Veimester. Matrikulskylden - „landskylden" er framleis 2 vog 1 pund 12 merker.

Krigskommissær H. J. Synnestvedt var en ansett mann i Bolsøy. Han var bygdas første ordfører, og var alt i 1815 stortingsmann for Romsdals amt, var videre blant stifterne av Romsdals Amts Landhusholdningsselskap og sekretær i samme. Han døde før 1841 da det 21 okt. er skifte etter ham. Garden indre Årø overdras da til hans sønn Premierløytnant N. S. Synnestvedt, som sitter med eiendommen i åtte år.

Folketelling 1865, lnr. 34 Årø indre, Amtets landbrugsskole. Wollert D. Krohn, selveier, praktisk landbrugsskolelærer, 46 år, født i Bergen, Ingeborg Antonette Møller, hans Kone, 39, Molde, Wollert Krohn, 14, Peter R. Møller Krohn, 12, Henrikke Krohn, 11, Ingeborg Krohn, 4, deres barn, alle f. i Bolsø. Elen Marie Møller, 46, født i Molde, husjomfru, Ingebrigt Ingebrigtsen, 23, f. i Bolsø, Peder Eriksen

19, f. i Bølsø, tjenestekarler, Lovise Larsdtr., 22, f. i Bolsø, tjenestepige, Marit Olsdtr., 23, Lesje, Sigrid Johansdtr., 29, Vestnes, Karn Knudsdtr., 27, Bod, alle tjenestepiger. Alet Olsdtr., 70, Bolsø, legdslem, enke. 3 hester, 26 kveg, 12 får, 4 svin. Sed: 7/16 td rug, 2 13/16 td byg, 3 13/16 td blandkorn, 8 9/16 td havre, 25½ td poteter. Landbrugsskoleelever: Knud Andreasen, 20, Agerø, Lars Hansen, 21, Tingvold, Elling Andersen, 21, Vestnes, Lars Martinusen, 21, Strandenes, Bersvend Johnsen, 22, Kværnes, Ole Ingebrigtsen, 21, Sunelven, Martinius Knudsen, 24, Stangvig, John Johnsen, 21, Øxendalen, Einer Iversen, 21, Øxendalen, Gjert Knudsen, 19, Norddalen, Ole Johannesen, 20, Ulfosen, Lars Kristoffersen, 21, Vestnes, Martin Lyng, landbrugsskolebestyrer, 34, f. i Eger, Terbora Dorothea, hans kone, 32, f, i Tromsø, Eigil Lyng, 5, f. i Stangevig, Toralf Lyng, 3, f. i Bolsø, deres sønner, Stine Cathrine Charlotte, datter, 1, f. i Bolsø, Marit Eriksdtr., 25, f. i Veø, Anne Maria Frederiksdtr., 23, f. i Kværnes, tjenestepiger.

Sandel Nielsen, husmand m. jord, 51, f. i Hallingdal, Marit Pedersdtr., hans kone, 46, Ingvar Sandelsen, deres søn, 13, begge f. i Bolsø, Kristian Knudsen, logerende dagarb. 51, Synøve Nilsdtr., hans kone, 50, Marit Kristiansdtr., 4, alle f. i Lom. 2 kveg, 8 får, 1/8 td. byg, $^{1}/_{4}$ td. blandkorn, ½ td. havre, 2 td. poteter.

Årø, Frydenlund. Peder Hansen, husmand m. jord, 32, f. i Bolsø, Tøri Olsdtr., hans kone, 38, f. i Vestnes, Peder A. Pedersøn, søn, 4, Hans Pedersen, søn, 2, Anna P. Pedersdtr., dtr. 8, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, ¼ td. havre, 1 td. poteter,

Årøbrændslen. Ole Reiersen, husmd. m. jord, 71, Marit Størkesdtr., hans kone, 68, begge f. i Agerø, Ole Eriksen, tjenestekarl, 17, f. i Bolsø. 1 stort kveg, 8 får, 1 svin. 1/16 td. rug, ¼ td. byg, ½ td. havre, 1½ td. poteter. Mali Jensdtr., husmandsenke m. jord, 56, f. i Vestnes, Jens Andersen, søn, 17, f. i Bolsø, Torstein Olsen, logerende jordbryder, 37, Oline Ottersdtr., hans kone. 36, Barbro Torsteinsdtr., 5, deres dtr., Marit Tronsdtr., deres Moder og Svigermoder, ugift, 79, alle f. i Lom. 2 kveg, 6 får, ½ td byg, 1/8 td blandkorn, ½ td havre 1½ td poteter.

Årøhaug. Elling Larsen, husmand m. jord, fisker, fraskilt, 51 år, f. i Frænen. Sed: 3/16 td blandkorn, ¾ td poteier.

Årølien. Aamund Tronsen, husmand med jord, dagarbeider, 34, Ingeborg Larsdtr., hans Kone, 30, Cisilie Aamundsdtr., 5, Johanne Aamundsdtr, 2, deres barn, Magnild Larsdtr., logerende med barn, 27, ugift, Karoline Nilsdtr., hendes datter, 2 år, alle f. i Bolsø. 4 får, 3/16 td havre, 1 td poteter.

Årømyren. Ole Mortensen, husmand m. jord, dagarbeider, 36, f. i Næsset, Sara M. Ingebrigtsdtr., kone, 41, Lars Olsen, 12, Ingebrigt Olsen, 8, Randi Olsdtr., 2, deres barn, alle født i Bolsø. 2 får, 1/8 td poteter. Nybygger Iver Jakobsen, husmand m. jord, 30, Elen Semundsdtr., hans kone, 41, Jakob Iversen, søn, 4, Serianna Iversdtr., dtr., 7, Elen Maria Iversdtr., dtr., 1, Ole Olsen, konens søn før ægteskab, 15, alle f. i Bolsø. Sed: ½ td poteter.

Årøsagen. Ole Olsen, husmand m. jord, 43, f. i Agerø, Marit Paulsdtr., hans kone, 56, f. i Veø, Johan Martin Knudsen, tjenestekarl, 12, Elise Andersdtr., fosterdtr., 6, begge f. i Bolsø, Peder O. Olsen, logerende dagarbeider, 23, f. i Molde, ugift, Guri Paulsdtr., bestyrer hans Husholdning, 22, Ingeborg Pedersdtr., deres datter, 2, begge f. i Veø, Brynhild Aamundsdtr., logerende fattiglem, 54, f. i Bolsø, ugift. 1 hest, 2 kveg, 8 får, 1 svin, l½ td. blandkorn, 2 td. poteter.

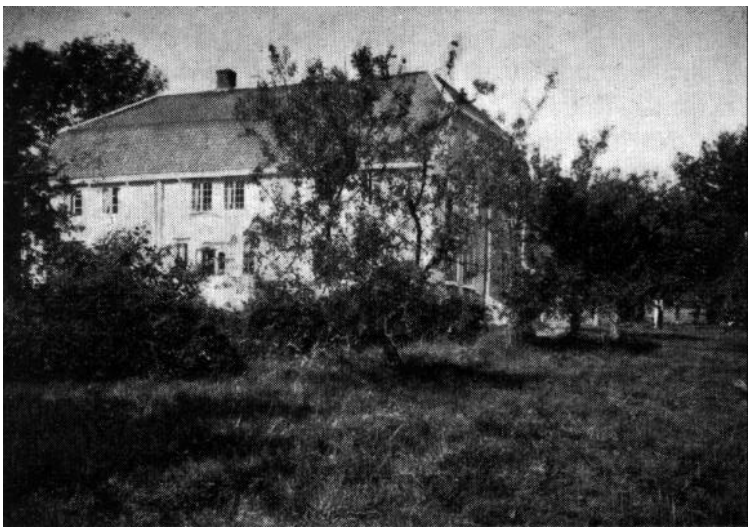

Hovedbygningen på indre Årø gnr. 34 br.nr. 1. Eier Wollert Krohn.

I matrikulkommisjonens protokoll i 1866 anføres om Årø indre m.nr. 15 l.nr. 15, matrikulsk. 5 daler 4 ort 11 skilling, eier Wollert D. Krohn, 69½ mål ager 31¾ mål eng, ubetydelig bø- og udslått, sår 3/8 t. rug, 1½ t. byg, 3 t. bl.korn, 11½ t. havre, 24 t. potet, Avler: 3 t. rug, 12 t. byg, 92 t. havre, 238 t. potet, 363 læs høy. 4 hester, 36 kjør, 50 sau. Skog til behov, tømmer til salg årlig for 15 sped. ½ pladsbrug under gården indbefattet. Vandfald under gården til møllebrug og et til sagbrug. Laxefiske. Matrikulskylden foreslåes

øget til 6 dal., 4 ort, 21 skill. Matr. av 1907 oppfører: Gård no. 34 br.no. 1 Årø indre, eier *Wollert Krohn,* matr.sk. m, 19.64, Gården er således framleis udelt og et samlet.

Årønes er i sin tid utgått av indre Årø, se nedenfor. Det skjedde imellem 1633 og 1650. I 1646 oppføres en *Anders smid,* som i 1650 heter Anders Årønes. Gardpartens landskyld er da 2 pund som er gått ut av indre Årøs skyld. Denne var tidligere altså 3 voger og 12 merker. De parter i gården som på 16 og 17 h. tallet tilhørte Veøy, Bolsøy og Vågøy kirker hver med en landskyld (matrsk.) av 1 pund og 1 mk. er framleis innbefattet i gårdens skyld. Som nevnt ble Veøyparten og Bolsøyparten makeskiftet mot kongens gods i Nordmøre. Hvor Vågnyparten er blitt av eller når denne ble lagt til kongsgodset eller kapteingården er uvisst. Den er forsvunnet allerede i matrikulen av 1723. Den må følgelig være innløst til gården i tiden 1669 og 1723.

Indre Årø er en ualmindelig vakker og god gård. Hovedbruket er framleis en av Bolsøys største og beste gårder med store lunner og herligheter. Det er meget sjelden i Romsdal og på vestlandet i det hele å se en så vel samlet og bevart virkelig stor gård. Den er et mønster på et odelssete.

Årøgårdene har ikke setre frasett Martin Aarøs bruk som i de senere år har hatt seter ved Brekkelia i Årødalen. Indre Årø har „melkeseter" eller sommerfjøs straks nedenfor Gjeillhauen i samme dal hvor også klokkergården (nu Olaf Thorvik) har sommerfjøs, alle med riksvegen som adkomst til fjøsdørene.

Gårdens eierskifter og senere oppdeling i underbruk vil gå fram av etterstående hjemmelsfortegning;

Årø indre, gnr. 34, bnr. 1, skyld mark 15,87. Skjøte fra Kaptein Klingenberg til kaptein Synnestvedt. Auksjonsskjøte til kaptein Synnestvedt på 10 mk. Skifte etter krigskommissær Synnestvedt sl. 3/4 1841, tingl. 21/10 1841 hvorved denne gård er utlagt lieutnant N. S. Synnestvedt. Skjøte fra præmierløitnant Synnestvedt til Wollert Krohn, dat. 14/4 tingl. 21/6 1849. Skjøte fra Veø Kirke til Wollert D. Krohn på landskyld 32 s. årlig på denne gård, dat. 2/4 tingl. 21/5 1875. Skjøte fra Wollert D. Krohn og hustrus arvinger til Wollert Krohn, dat. 6, tingl. 30/9 1911. Skiftehjemmelsbrev i Wollert Krohn og hustrus bo hvoretter eiendommen tilhjemles Antonette og Signe Krohn og Solveig Svanø hver 1/5 part, Wollert D. Krohns 4 umyndige barn: Wollert, Gunvor, Nils og Bertha tilsammen 1/5 part, samt Endre Krohns 6 umyndige barn: Wollert, Andreas, Endre, Fritdjof, Dankert og Eva Krohn tils. 1/5 part, dat. 10/3, tingl. 15/5 1933.

Kronstad, bnr. 2. Skjøte fra Wollert Krohn til Endre Krohn, dat. 26/8, tingl. 1/9 1922. Skjøte fra Endre Krohn til Amalie Krohn på 2 øre, dat. 8. tingl. 22/4 1926. Skjøte fra ds. til ds. på 2 øre, dat. 2/10 tingl. 1/12 1928.

Åsheim, bnr. 3. Skjøte fra Wollert Krohn og hustrus arvinger til Søren Eide, dat. 30/3 tingl. 26/5 1937.

Som det går fram av foranstående gikk indre Årø gård ved skjøte av 21. juni 1849 over fra Synnestvedt-etten til Wollert Danckertsen Krohn fra Bergen.*) Han var født i Bergen den 3. septbr. 1820. Han fikk en god skolegang, og fikk tidlig interesse for landbruket, sterkt knyttet som han var til den gamle familieeiendom Stend gård i Fana. Han bestemte seg derfor til å bli landbruker og blev sendt på Sverdrups landbruksskole i Jarlsberg. Herfra gikk han ut med beste karakter. Det var så farens mening at han skulde videre utdannes i Tyskland, rimeligvis med henblikk på at han senere skulde overta Stend gård og fortsette den gamle slektstradisjon der. Av grunner ble der imidlertid intet av Tysklandsreisen, heller ikke kom han til å ta fatt på Stend, idet eiendommen i 1842 blir solgt til Wollert Konow (far av statsministeren). Han begynner imidlertid selvstendig jordbrukspraksis og forpakter eiendommen „Myren“ ved Bergen. Denne eiendom drev han til han i 1849 reiser opp til Romsdal og kjøper eiendommen Indre Årø i Bolsøy av løitnant Synnestvedt (sønn av Krigskommissær H. J. R. Synnestvedt). I 1850 blir han gift med Ulriche Antonette Møller**), datter av konsul og kjøpmann i Molde, eier av Moldegård og Bjørset, Peter Ricardus Møller. - Fra 1863 - 1873 leier han bort Indre Årø til Romsdals Amts Landbrugsskole og ble selv skolens praktisklærer. I denne tid fikk han gården godt oppdrevet, adskillig nydyrking ble også foretatt. -

Som innflytter kom Wollert D. Krohn tidlig med i det kommunale arbeide. Han ble ordfører, senere mangeårig medlem av herredstyre og formannskap, kasserer for Bolsøy Sparebank og fungerte som kasserer like til sitt dødsår. Han var kirkeverge og forlikelseskommissær, sekretær i Romsdals landhusholdningsselskap m. m. Han var en gjennemført ordensmann, nøyaktig og pliktoppfyllende i alt sitt

*) Ettens stamfar i Norge var Claus Krohn, som innvandret til Bergen fra Dietrichshagen ved Rostock i Mechlenburg i 1710. Slekten som ble inngiftet i den bergenske kjøpmannsslekt Danckertsen, spilte en meget framtredende rolle i byens merkantile og sosiale liv på 17 h. tallet og i beg. av 18 h. tallet som storkjøpmenn, skipsredere og godseiere. Bl.a. store eiendommer eide Etatsråd Wollert Krohn Stend gård, seinere statsminister W. Konows, nå Statens landbruksskole.

**) Født den 5/5 1827 - død 15/1 1904.

arbeide. - Men først og fremst var han jordbruker, og som han elsket sin gård, elsket han dette sitt yrke. - Således uttalte han ved en anledning at han ikke vilde ha byttet arbeide om det så skulde ha vært med den høyeste sosiale og økonomiske stilling. - Og betegnende for hans oppfatning var det også da amtet i sin tid skulde kjøpe egen gård for landbruksskolen og han da ble forespurt om hvad han vilde ha i mellemlag mellem Indre Årø og Lergrovik. Da svarte han kort og godt: „Indre Årø er ikke tilsalgs for nogen som helst pris."

Wollert D, Krohn var en høit dannet og kultivert mann - en grand seigniør - sterkt preget som han var av miljøet fra dette gamle patricierhjem i Bergen. Som menneske var han vennlig og omgjengelig. Den gamle moldenser, sogneprest Joh. Andersen gir følgende treffende karakteristikk av ham slik han minnes ham fra sine guttedager og studentertid. - „Det var alltid værdighet over ham. Hans gode vinnende smil var det mest karakteristiske ved hans ansikt. Det lyste av ham når han møtte oss med en spøk på lebene, og han var jevnlig full av spøk. Men var det noget han ikke likte, da var også hans ansikt respektinngydende i alt sitt alvor, og vi gutter som nok kunde være grenseoverskridende i vår lek, fryktet når hans ansikt la seg i de alvorlige folder." -

Wollert D. Krohn døde på Indre Årø gård den 1. juli 1890 og ble gravlagt på kirkegården på Bolsøya.

Gårdbruker *Wollert Krohn*, eier av Indre Årø gård i Bolsøy. Han var født på Indre Årø gård den 30. mai 1852. Sin første skolegang fikk han hjemme på Årø ved huslærer Paul Tollås (senere bankkasserer i Molde Sparebank). Senere kom han inn på Molde lærd- og realskole. Deretter gjennemgikk han landbruksskolen på Årø Han ble så sendt til Danmark hvor han studerte meierivesen ved et av de store meierier på Sjelland, - Et års tid var han hos sin onkel Henrich Krohn på Stedje gård i Sogndal, Sogn. Onkelen var sterkt interessert i fruktdyrking, så han fikk her gode impulser fra denne driftsgren under jordbruket, og han ble da også senere selv sterkt interessert herfor og foretok stor utvidelse av frukthagen på Årø - Mens han oppholdt seg på Stedje ble han kjent med sin tilkommende hustru Serine Quie som dengang var på besøk hos forstmester Gløersen i Sogndal. -

Wollert Krohn fortsatte sin praksis som jordbruker, som fullmektig og bestyrer på store eiendommer på Østlandet, således var han hos godseier Wanctel på Kambo ved Moss, og hos godseier Rynning på Skinnabøl ved Kongsvinger. Han bestyrte da en av Rynnings eien-

dommer i nordre Odalen. - I 1882 den 24. juni giftet han seg med Serine Knivsberg Quie*), datter av kjøpmann i Stavanger Endre Olai Quie og hustru Serine Cederbergh. De ble viet i Stavanger Domkirke og bosatte seg på Bjørset gård ved Molde, hvilken eiendom han forpaktet av sin tante frøken Mette Susanna Møller. Etter hennes død ble Bjørset overtatt av Claus Møller og han ble så bestyrer for ham, som da drev forretning i Barcelona, Spania. I 1890 flyttet Wollert Krohn med sin familie, hustru og 4 barn, til fedregården Indre Årø, og da faren døde overtok han driftet av gården for sin egen regning.

Etter sin far ble Wollert Krohn kasserer for Bolsøy Sparebank og fortsatte som kasserer til 1916, da han sa fra seg stillingen. Banken hadde da vært på Årø i over 50 år. Bankens 50 års jubileum ble feiret på Årø.

Wollert Krohn fikk etterhvert mange kommunale tillitsverv. Således var han i mange år medlem av herredsstyre og formannskap, kirkeværge, overformynder, Hypotekbankens takstmann i en årrekke og til sin død. Han var med å starte Bolsøy Meieri, hvis styreformann han var i mange år. Da meieriet fikk økonomiske vanskeligheter drev han det sammen med Hoem på Elvsås for egen regning, inntil meieriet senere ble rekonstruert. - Han var også ordfører i forstanderskapet for Romsdalske Veksel- og Landmandsbank.

Wollert Krohn var en høyt kultivert personlighet og et fint og elskverdig vesen, hjelpsom og velvillig mot alle som han kom i berøring med. I og utenfor sin bygd nød han stor anseelse og tillit for sin grunndige innsikt i økonomiske og administrative spørsmål. Men som faren var det først og fremst fedregården og jordbruket som hadde hans største interesse. Betegnende skriver således Romsdals Budstikke på hans 75 årsdag: „Han har vært en pryd for vår gårdbrukerstand, både ved sin allsidige og grundige utdannelse og ved sin praktiske virksomhet som eier av en av fylkets største gårdsbruk.” -

Wollert Krohn omfattet sin jord med en følelse av ærefrykt, som noget der var ham betrodd og som han pliktet å verne om så den uforringet og uforminsket kunde overleveres til etterslekten. Han døde på Indre Årø gård den 11. desember 1929 og blev gravlagt på Røbek kirkegård. -

Også den nåværende eier, forannevntes sønn Wollert Danckert Krohn, er en sterkt interessert gårdbruker som har nedlagt et stort arbeide i bondeyrkets organisasjoner og i arbeidet for å bedre jordbru-

*) Født 25/6 1854 - død 27/11 1929.

kets samhold og lønnsomhet. Han var i en årrekke formann i styret for Bolsøy Aksjemeieri og bidrog her sterkt til dette foretakendes utvikling og oppbygging.

* *

Som det går fram av det foranstående var indre Årø setet for Romsdals Amts Landbruksskole fra våren 1863 til våren 1873. Av manntallet fra 1865 gjengitt side 345 øverst sees nevnt elevene det året. Alle disse er trolig nå død.

Kongeskjøtet på Romsdals-ledingen.

Indre Årø gård har en meget interessant historie. Det er bare enkle omriss vi har kunnet gi her.

Gårdens nåværende hovedeiere, gårdbruker Wollert D. Krohn og grosserer Endre Krohn, har stillet til forfatterens rådighet gårdens omfattende arkiv av hjemmelsdokumenter m. m. som har interesse utover gårdens egen fortid. Plassen tillater ikke gjengiing her i større utstrekning. Et av disse dokumenter bør imidlertid særskilt omtales av forskjellige grunner, nemlig kongeskjøtet på den Romsdalske leding utstedt av Friderich den 3die. Det kongelige segl er tilheftet originaldokumentet innkapslet i en liten treeske. Det er det lille Majestætssegl.

Ledingen (leidangen) var fra Håkon d. godes tid, ca. 940 e. Kr. en fast skatt som påla visse grupper av garder i fjord- og kystbygdene til utrustning og proviantering av sjøvernet - ledingsskipene. Til langt ut i middelalderen var det ytelser in natura av korn, smør, skinn, fisk o. l. avpasset etter gårdenes storleik eller i forhold til landskylden (matrikulskylden som det nå kalles). Ledingsflåten forfallt utover i seinmiddelalderen og skatten ble ikke nyttet til utrustning. Den gikk over til en pengeskatt som ble oppkrevet av de kongelige skattekrevere og inngikk i kongens kasse. Etterhanden, særlig etter det nasjonale kongedømmes forfall og under utenlandske konger ble statens og kongens personlige interesser mer og mer sammenrotet enten det gjaldt statens eiendommer eller kongen, som her vil si hans embedsverk, hadde rådigheten over alle statsskatter og avgifter. Det her omhandlede ledingsskjøte viser dette klart. Skjøtets tekstinnledning er denne:

„Wi Friderich d. 3die af Guds Nåde Dannemarks Norges Konning „Giøre alle witterlig at Wii Nådigst for 3486½ Rigsbankdaler beregnet „til 96 danske :/ hver haver afstået såvelsom Wii og nu med dette

„Wort åbne brev allernådigst skiøder og afhænder fra Oss og Wåre
„Kongelige Arvesuccessorer udj . . . forn. Wåre Arveriiger Dan-
„nemark og Norge til Oss Elskel. Reinholdt von Howen til Køyke
„Wåres bestaltede Obriste over det Trundhiemske Regimente samt hans
„arvinger efter loven efternævnte efterskrevne Wåres Leding af Peder
„Wibis og det Marselij Gods over gandske Romsdahls Fogderie udj
„forn: Trundhiems Amt, der er årligen, / :Nembl. :
„af Wesnæs Sogn: Giermunæs 12 Tveiter Korn og 18 Merker Smør
„Wige: 5 Tveiter Korn 8 Mk Smør. Krogset 3½ Tv. K. 5 Mk. Sm.
Osv. (Her følger en opprekning av en del ledingspliktige gårder i Wesnes, Sylte, Acherøe, Wågøe, Bolsøe, Wedøn, Grøtten m. fl. sogn, men med adskillig forvirring i plaseringen av de forskjellige gårder). Deretter følger skjøtets avslutningsklausul som lyder: „ -- -- hvilke
„foreskrevne Wåres Leding og Rettighed, som her er spesificeret af
„bemeldte Gods forn. Reinholdt von Howen og hans arvinger skal og
„må annamme, have nyde bruge og beholde og sig så nyttig giøre
„som de bedst vil og kand til evindelig eiendom, Dog er og Våres
„Kongelige Arvesuccessorer udj Rigerne sin Souverænitet samt andre
„.Kongelige Regalier og Høyhedsr. af forn: Gods Oss aldeles forbe-
„holden og uforkrænkelig, forbydende alle og enhver herimod etter
„som foreskrevet står at hindre eller i nogen Måde Forfang at giøre
„Under Wår hyldist og Nåde.

Skrivet på Wår Kongelige Residentz udj Kiøbenhavn
d. 6 August 1665.

UNDER WÅRT SIGNETT
Friderich."

En kopi av Originalskjørtet er gitt følgende påtegning: „Copie af
„Skiøde på Ledingen som Mns. Henrich Øwre kiøbt efter Fruu Must
„for 3 200 Rdlr." (Uten underskrift og dato).

En fullstendig behandling av dette viktige kildedokument hører ikke hjemme i Bolsøyboka. Det må gjøres ved en historisk særutgreiing hvori en gjengiing av alle i dokumentet oppreknede gårder inntas. Skjøtet vil da vise forskjellige merkværdige ting, bl.a. gårder som ikke - iallfall i ettertida - gjenfinnes i Romsdal og en sokneinndeling som ikke er kjent i seinere tid.

Det viser seg at skjøtet ikke omfatter leding for alle garder i Romsdal, enten det nå kommer av at de ikke nevnte gårder ikke var beskattet med leding, eller av at ikke den hele Romsdalske leding var solgt til Reinholdt v. Howen ved dette skjøtet.

De Bolsøygårder hvis ledingskatt ble solgt ved kongeskjøtet til

R. v. Howen var: Ytre og indre Årø, Strande, Tollås, Salmedahl, Røvig, Grofen, Biørsett, Bolsøen, Fandbostad, Holsbøen, Gierde, Lærgrovig, Hungnæs, Øffreland, Tønner-gård, Nerland (1 td. korn 2 mk. smør 1 kalfscind), Roelsett. Dette er som det sees bare en liten del av Bolsøy sogns daværende gårder.

I fortegnelse over ,,kronnens rennter och rettighuedt som frue Jngerdth Ottiesdatther haffuer udi førlenning aff konninliig Maits vdi ,,Romzdallen er under ,,krossnenns lending" (skal form. være kronens leding) oppf. flg. gårder i Bolsøy: Mielu, Lundszetther, Eckrym, Lislebostadt, Kringstadt, Recknes, Molde, Boldeszøø og Strande.

Strande og Bolsøen er de eneste gårder som forekommer i begge fortegnelser. Fru Ingerds fortegnelse skriver seg fra tiden omkr. 1550. Det går ellers fram av ledingsskattemanntallene i det 16. og 17. årh. at det svares leding av alle gårder i Bolsøy. Salget av ledingen til v. Howen i 1665 kan derfor ikke ha omfattet den hele leding, men bare en liten del av den.

Av den sit. påtegning på ledingskjøtet går det fram at fra oberst R. v. Howen antakelig gjennem de for v. Howengodset vanlige omsetningsledd var ledingretten overgått til fru Must. (D. e. fru amtmanninne Margrethe Must f. Nobel) som altså videresolgte den til Henrich Øwre for 3 200 Rigsdaler. Henrich Øwre var forstander for Reknes hospital og bodde på Molde i tiden 1780.

Ledingen ble i Øwre-etten gjennem lengere tid og spredtes etterhånden ved arv til ettens forskjellige grener, også til Indre Årø, hvor altså selve det kongelige rettighetsdokumentet var havnet.

Som alle såkalte ,,jordeboksrettigheter" er ledingen nå avløst ved at de forpliktede gårder har innbetalt et engangs beløp når det gjelder avgifter til staten. (L. 17/12 1936 m/ tillegg, som bestemmer at den slags avgifter kunne innfries en gang for alle ved å betale det 16-doble). Om dette gjaldt den leding som var overgått på private hender er uvisst.

* *

Størst interesse for Bolsøy gårdshistorie har ledingsskjøtet ved at det bringer løsningen på gård- og namneproblemet Nerland/Tøndergård. Det viser nemlig at dette er en og samme gård som i ledingen føres opp med begge namn. Det viser videre at Tøndergård-navnet har avløst Nerlandnamnet og at gården er relativt nyreist, idet den svarer leding med 1 kalveskinn og bare en ubetydelig korn- og smørleding. Det var særeget for nyreiste bruk. -

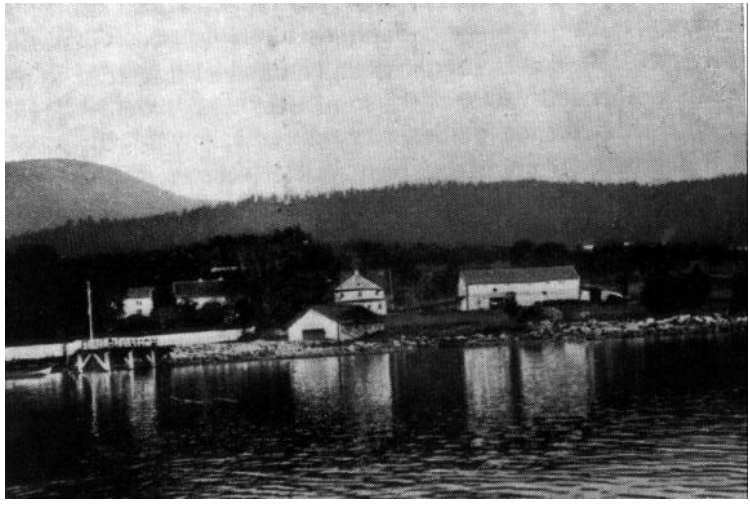

Gården Årønes. Gr.no. 53 br.no. 1.

Årønes, gård no. 35.

Etter indre Årø følger i øst Årønes, som altså i likhet med alle garder etter Moldegård ligger på Fannestranda. Årønes grenser i vest til indre Årø, i syd til Fannefjorden, i øst til gården Røbek og i nord med sin skogmark og felleshavnegang til grensen mot Fræna. Landskapet skifter nu noe etter at Årødalen er passert. På dalens østside skyter Årønakken seg fram mot sydvest fra Hausen eller den vestlige utløper av Lønsetfjellets eller Lønsetheias lange rygg, som strekker seg mellem Årødalen i vest og Mjelvedalen i øst. Landskapet preges derfor her ved en lang, sydvendt li som i sin vestlige del beherskes av furuskogen til toppen av fjellkollen Hausen, men som lenger østover senker seg og går over i lange flate myrer oppover i Lønsetheias slake og trebare grasskråninger. Årønestunet ligger nedenfor riksveien fra Molde på en strandflate som stiger langsomt opp under lifoten, som her er likeløpende med veien. Gårdens innbøjord er derfor temmelig flat, lettdrevet og vel samlet. Fannefjorden er på strekningen Moldegård-Årønes smal, og Årønestunet har utsikt til Bolsøy-tunet rett over fjorden. Ellers har gården den samme vide og storslåtte natur omkring seg på alle kanter som utmerker de ytre Fannestrandgårdene.

Årønes er en forholdsvis nyskipet gård, utgått av indre Årø på 16 h. tallet uten at tiden nøyaktig kan fastslåes. Gården eller stedet finnes ikke nevnt i noe manntall før i 1646, da det oppføres som øde-

gård med *Anders smid* (smed) som oppsitter. Vi har her et av de forholdsvis få tilfeller fra eldre tid da en gårdpart er utgått av hovedgården med et bestemt jordområde og ikke bare med en skyldbrøk. Det er indre del av indre Årøs bømark eller nerutmark som er blitt utskillt som Årønesset. Vi kan heller ikke se om bruket til å begynne med hadde særskilt landskyld (matr.sk.) eller om det var et plassbruk. Den eldste landskylden sees av jordboken av 1650, da den var 2 pund eller 2/9 dele av indre Årøs jordverdi. Oppsitteren heter nu *Anders. Årønes* eier er som for de andre Årøgårdene statholderen, d. v. s. Hannibal Sehested under Chr. IVs tid, inntil han faller i unåde. (Se under Årø.) Landskylden er ifølge jordboken av 1661 og matr. 1669 etter 1650 redusert til 1½ pund eller en halv vog.

1646 leilendingskatt, gnr. 35 Årøneset. Ødegarder: Anders Smid Arønesz 1½ dlr. 1650 5-dalerskatten. Ødegarder. Her stadtholder bøxler. Anders Arønes 2 phd 5 ort. Fuldgårder: Olluff Arnes-berig 2 Vogr 5 dlr. Kierchen bøxler.

Denne Olluff Arnes-berig er hverken eier eller leilending på Årønes. Han har sannsynligvis intet med Årønes å gjøre, medmindre han skulde bo der som inderst eller kårmann, og derfor er blitt med under 5-dalerskatten under Årønes hvor han altså er oppført i lensregnskapet for denne skatt i 1650.

Gårdens oppsittere som i de heretter følgende omlag 150 år alle er leilendinger, vil for de flestes vedkommende finnes i de etternevnte skattemanntall og matrikler. Eierskifterne under proprietær-tiden etter Hannibal Sehested er de samme som for Årøgårdene.

Kvegskatt 1657, Ornes. Anders Ornes: 1 hest, 8 Kiør, 10 Geder, 10 Får. 1661 jordebok, Årøneset, welbr. Peder Wibes arffuinger bøxler, welbr. Peder wibe Eiger pardtesløs, Olle ½ w. Lensherren til Trondhjem Peder Wibe etterfulgte Hannibal Sehested som jordherre for Kongsgodset (Giskegodset og Vestnesgodset) i Romsdal. Lensherren er nå død, og godset, herunder altså også Årønes, overgått til hans arvinger og fra dem til oberst v. Hoven.

1665 folketelling, skylder ½ v., opsidder: Olle 30 år, bruker ½ v. husmenn: Erich Olsen 32 år. Matr. 1669. Ole Andersen til Obr. 1 pd, leding 8 s. Tiende Aure 2 schipr, småtiende ½ ortt, 1 qvernn 6 s. Oberstenn bøxler (d. v. s. oberst v. Hoven er nå eier). 1701 folketelling. Opsidder Anders 40, Tiennistekarl Joen Olsen 14. Matr. 1723. 1 opsidder. Rådmand Holst ejer og Bøxler. Ingen husmand. Sætter 1 mil fra gården og skoug som under Årøe, ingen qvern, intet fiskeri uden af havet. Er af samme beskaffenhed som inder Årøe.

Sæd: 1 skppd Blandkorn, 2 tdr. hafre. Avling: 10 læs hø. creaturer: 1 hest, 3 kiør, 2 ungnød, 3 småfæ. gl taxt: 1 pd 12 mrk. Forhøyed: 12 mrk. Ved rådmann Holst død går Årønes blant hans mange øvrige gårder i Bolsøy over til hans sønn *Cancelliråd Holst* i 1737, og denne selger i 1757 hele sitt store jordgods og deriblant også Årønes til fogd i Sunnmøre *Cammerråd Ole Alsing,* som vedblir å drive gården som bøkselgods, d. v. s. ved bortbøksling til leilendinger. Fogdregnskap matr. 1763. Cammerråd Alsing ejer og Bøxler. Åsidder: Niels 1 pd 12 mrk. Ved skjøte av 22/6 1767 selger Alsing en mindre part av gården, nemlig 12 merker fiskeleie eller altså et halvt pund til enken etter oberstløytnant Coucheron, *født Inger Must,* formentlig en datter av amtmann Must på Moldegård. Skylden må her være feilaktig oppgitt. Det viser seg nemlig ved et senere skjøte at „oberstlieutnantinde salig Coucheron eier hele Årønes. Ved skjøte tinglyst 23/6 1782 viser det seg at *Amtmann Even Hammer* kjøper gården med 1 pund 12 merker i skyld på dødsboauksjonen etter fru Coucheron for 448 riksdaler. Dette viser et sterkt misforhold mot den pris som capitain von Klingenberg få år tidligere betalte for hele indre Årø som var over fire ganger så stor i skyldverdi, nemlig 75 riksdaler. Det var ganske visst en annen selger for indre Årø, nemlig Cammerråd Hilmar Meincke. Med amtmann Hammer kommer gården i den manns hånd som driver den opp i en helt ny klasse. Amtmann Hammer hørte til foregangsmennene når det gjaldt jordbrukets utvikling. Han foretok store jordforbedringer ved nydyrking og fornyet bebyggelsen. Det var således ham som bygget det ottekantede eldhus som er så særpreget for gården den dag idag. Hammer deltok i de grensereguleringer som ved denne tid fant sted på tiltak av indre Årøs eier, capitain v. Klingenberg, og hvorom henvises til indre og ytre Årøs foranstående beskrivelse. Amtmann Hammer bor ikke til vanlig på Årønes. Han bodde i Molde i den såkallte Hammergård. Hammer deltar også i skogutskiftningen i juli 1795, hvor det bl.a. heter at Årønes skal „have 1/6 del av enhver av de trende deler av indre og ytre Årø skoug som tilfaller indre Årøe, mens ytre Årøe tager fem deler.“ Altså deling etter skylden: ytre Årø 5 vog med 5/8 deler, indre Årø og Årønes tilsammen 3 deler med 3 voger i fiskeleieskyld. Hammer døde i 1800 og Årønes kom nu over på nye hender. Beboerne er i 1801 etter folketellingen : 1. Familie: Ole Andersen Brochstad. 26, Knud Nielsen Moen, Beret Jversdtr., 47, Beret Pedersdtr., 36, Tjenestefolk, alle ugivt. Eieren bor altså ikke nå på gården. I matrikulen av 1838 anføres om gården: M.nr. 16 Årønæset, lnr. 35, eier Sorenskriver Hans (Ib) Møller,

skyld 1 pund 12 merker, ny 2 daler 1 ort 8 skill. Det er altså skjedd en meget vesentlig skyldforhøying for gården ved matrikulrevisjonen i tiden far 1838.

Ved folketellingen i 1865 er det følgende beboere på gården: Lno. 35, 37 b Årønæs og Røbæk. Mikal H. With, selveier, 53, f. i Kristiansund, Martine With, hans Kone, 53, f. i Stordalen, Mikal H. 10, Kaia, 23, Mathilde, 21, Johanne, 19, Henninge, 17, Bastianne, 13, deres barn, alle f. i Bod. Tjenestekarler: Sivert Hansen, 21, f. i Frænen,, Andreas Jørgensen, 19, f. i Agerø, Andreas Jensen, 32, f. i Bod, Tjenestepiger: Ingeborg Anna Pedersdtr., 29, Randi Knudsdtr., 23, begge f. i Bolsø, Marit Knudsdtr., 23, f. i Frænen, Ellev Knudsen, snedker, ugift, 54, f. i Hitteren. 2 hester, 8 kveg, 1 får, 1 td byg, 2½ td havre 9 td poteter.

Årønæshagen : Lars Iversen, husmand m. jord, 68, Johanna Jansdtr., kone, 52, Johan F. Larsen, 18, Johan Larsen, 9, deres sønner, Iver Larsen, logerende arbeidsmand, 43, Ingeborg Eriksdtr., hans kone, 33, Hans K. Iversen, søn, 2, Ingeborg Olsdtr., pleiedtr,, 11, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 6 får. ½ td. byg, 1½ td. havre, 2 td. poteter.

Arønæshagen : Peder Pedersen, husmand m. jord, enkemand, 58, f. i Bolsø. 2 kveg, 3 får, 1¼ td. havre, 1½ td. poteter. John Torbjørnsen, logerende Pladsmand m. jord og snedker, 27, f. i Graven, Karn Pedersdtr., hans Kone, 25, Martine Johnsdtr., datter, 2, Synnøve Johnsdtr., 1, alle f. i Bolsø, Gjertru Johansdtr., tjenestepige, 41, f. i Vestnes. 2 får, 1/8 td. havre, ½ td. poteter.

Under omskyldsetningen i 1866 er det tilført herredskommisjonens protokoll: (En parsell av Røbek er nu tillagt gården og oppføres sammen med denne). Matr.nr. 16 lnr. 35 *Årønes* og matr.nr. 17 lnr. 37 a og 39 b Røbek, eier *Mikal Width*, 19 mål ager, 45¼ mål eng, 1½ lass bøslått, sår ½ t. byg, 5½ td. havre, 8½ td. potet. Avler 2½ t. byg, 40 t. havre, 85 t. potet, 150 lass hø. 1 hest, 8 kjyr, 12 sau. Skog til behov, intet tømmer til salg. 2 pladsbrug indbefattet, samlet skyld 2 daler 3 ort 4 skill. I matrikulutgaven av 1907 anføres: Gård no. 35 Årøneset, br.no. 1 Årøneset, eier Mikael H. Width, skyld m. 668. Br.no. 2 Nyhagen, eier Mathias Mikalsen, skyld m. 0,47.

Eierskifter og utparsellering vil gå fram av etterstående hjemmels fortegnelse.

Årøneset, gnr. 35, bnr. 1, skyld mark 6,02. Skjøte fra Ole Bøe til Lauritz Bie Møller, dat. 23/4, tingl. 5/7 1812. Auksjonsskjøte til sorenskriver Hans Møller, dat. 29/5, tingl. 8/7 1824. Skjøte fra sorenskriver Møller til Hans Tomas Møller, tingl. november 1835. Skifte-

hjemmel til Hans Andreas Møller, dat. 5, tingl. 6/1 1838. Skjøte fra Johan Gørvells enke Anne Lovise GørvelI til Hans Andreas Møller på underbruket Røbek, dat. 7/1, tingl. 6/2 1838. Skjøte fra Hans Andreas Møller til M. H. Width, dat. 12/5, tingl. 13/6 1863. Skjøte fra M. H. Width og hustrus arvinger til cand. jur. Bernhard N. Getz, dat. 30/9, tingl. 2/10 1908. Skjøte fra Bernhard N. Getz til brukseier O. Hovdenak, dat. 28/6, tingl. 5/7 1915. Skjøte fra O. Hovdenak til Martha Kringstad, dat. 14. tingl. 19/8 1924.

Årøneset - Nyhagen, bnr. 2, skyld mark 0,47. Skjøte fra Michal H. Widths arvinger til Matias Mikalsen Hjelset, dat. 29/1, tingl. 2/4 1908. Skjøte fra Matias M. Nyhagen til Sofie Mortensen, dat. 13, tingl. 15/4 1929.

Årøneset - Roligheten, bnr. 3, skyld mark 0,45. Skjøte fra Bernh. N. Getz v/ L. Jacobsen iflg. fullmakt til Bolsø kommune, dat. 24/6, tingl. 5/7 1915. (Bolsøy Gamleheim)

Årøneset - Hatlevold (for Hagen) gnr. 35, bnr. 4, skyld mark 0,36. Skjøte fra Bolsø kommune til Gjertrud Slemmen, dat. 21/11, tingl. 1/12 1919.

Årøneset - Myrset, gnr. 35. bnr. 5, skyld 10 øre. Skjøte fra Marta Kringstad til Anders H. Aarø, dat. 5/9, tingl. 18/12 1925. 18/12 1925 sammenføyet med gnr. 33, bnr. 26.

Årøgårdene med Årønes er i vår tid en hel tettbygd og veldyrket grend. Den er selve perlen i det berømte Fannestrandlandskapet.

* *

Austover fra indre Årø er det et skifte i landskapet, lifoten skyter seg lenger fram mot fjorden og strandflaten blir smalere og noe brattere. Den lange terrassen som er så utpreget fra Bjørset i vest til Berg i aust og som tar seg opp igjen noe høgere over Eikrem, er gjennembrutt av Årøelvas djupe dalgrop og de svære sandmæler som elven har lagt opp, særlig på Eikremsiden. Austenfor elva holder terrassen fram igjen og gir rom for den nuværende indre Årø øverbygd, eller det som før var kalt Årøplassene. Her avvikler terassen seg over i Røbekmarka og blir nu ikke lenger så utpreget, men går over i den temmelig seigt stigende li. Derimot finner vi her en sterk terrasseformasjon i større høgd innover fra Hausenområde og under dette fjellparti og senere under Lønsetheia, med store og forholdsvis nakne myrstrekninger med en og annen furu eller bjerkekjempe helt aust til Mjelvedalen. Austafor denne fortsetter denne her temmelig brede myrterrassen til Hjelsetområdet. Denne terrasse ligger i ca, 200 m h. o. h. og går langsomt over i de bakenfor liggende hei og fjellpartier, i vest

Michal Width og hustru.

for Mjelvedalen Lønsetheia eller Lønsetfjellet, og aust for Mjelvedalen Staksletta, Hesteresrøra og Maifjellet (eller Moifjellet).

Det er veldige arealer av forholdsvis uproduktiv utmark over disse strekninger. Skogliene ligger under denne terrassen og i sidene av de nevnte dalfører. På selve terrassen ligger en og annen berghaug eller morænehomp hvor det er bedre skogvokster. Men ellers byr terrassen bare beite og brenntorv. Myren skråner som regel svakt mot lia nedenfor, og vassavløpet skulde derfor være lett. Med den forholdsvis låge høgd over fjorden skulde det her være muligheter for skogkultur, særlig gran. Det dreier seg om mange tusen mål skoggrunn som sikkert måtte bli produktiv ved rasjonell behandling,

Mens terrassen Bjørset-Eikrem-indre Årø er en strandflate fra istiden, er den høgere terrasse fra Røbek-Hjelset helst et verk av storbreen fra en betydelig eldre geologisk periode. Denne svære terrassen som opptar en stor del av utmarken for de nu følgende gårder, gjør at terrenget bak disse gårdene er åpent og lett å ferdes i med rimelige opptak til fjellmarken. Lønsetheia følger bygda hele veien, stigende langsomt austover fra Hausen til Mjelvedalen, og opp på Lønsetheia strekker nu alle gårdene seg med utmarken på hele denne strekningen.

Røbek, gård no. 36.

Garden ligger på Fannestranden i dens mitre del og grenser i vest til Årønes, i syd til Fannefjorden, i aust til gården Elvsås, og i nord til herredsgrensa mot Fræna. Fjordbredden viker fra Arønes litt nordligere i en bukt som strekker seg austover forbi Elvsås. Tunet ligger ovenfor (nordenfor) riksveien Molde-Hjelset. Gårdens utmark strekker seg oppover under fjellkollen Hausen, og omfatter det nakkparti som fra vest stiger opp til Hausen. Furuskogen er overveiende og lien sydvent. Om gardens navn se foran side 22.

Siden 1906 er Røbek kirkested for Bolsøy hovedsokn, eller som det siden vanligvis heter, Røbek sogn. Den stilvakre kvite kirken med det slanke spiret pryder denne del av Fannestranden. Fra vest er kirken og særlig tårnet synlig fra riksveien ved Årøskillet, og fra øst kan kirken sees langt inn etter bygda. Ellers har Røbek en herlig beliggenhet, lunet i n. og nv. av lien og nakkene, med fjorden og Bolsøysundet foran seg og den låge frodige Bolsøya i nærmeste forgrunn. Innover Fannen svinner utsynet i lange linjer som taper seg innerst inne mot Osen. Utsynet mot Romsdalsfjellene er også her praktfullt. Innmarksjorden stiger jevnt og slakt oppunder lifoten som skyter seg nærmere fjorden enn i vestre del av Fannestranden. Men den bergremm som følger riksveien fra indre Årø forbi Årønes blir borte ved kirkebakken; Røbekbøen er sammenhengende bergfri til utmarken.

Gårdens opprinnelse og alder er ikke helt klar. Det er tvilsomt om den daterer seg tilbake til oldtiden Ihvertfall kan det ikke antas at den hører blant de forhistoriske gårder. Det er ting som taler sterkt for at Røbek har hørt sammen med og er utgått fra en av nabogårdene, og isåfall antakelig Elvsås. Dens første kjente landskyld (matrikulskyld) var 1½ vog eller muligens 2 vog. Sammen med Elvsås's eldste landskyld utgjør dette 3½ eller muligens 4 vog, og det svarer til en fullgård. Røbek har da også betegnelsen ,,halvgård på 16 h. tallet.

Det kan imidlertid med sikkerhet fastslåes at Røbek var opptatt som selvsteadig gård allerede i middelalderen, idet den alt da var delt i to parter av hvilken hovedparten tilhørte Bolsøy kirke.

Den eldste kjente oppsitter på gården er *Margrethe Rubeck,* som nevnes i skattm. 1596. Hun eier selv 1 pund i odelsjord, og hvis ikke manntallet bruker gal rubrikk hadde hun to husmenn, Olluff Arnesen og Knud Knudsen. Men det er mulig at disse skal høre under indre Årø. Maritte Rødbech som nevnes i 1603 er samme person. I 1607 bemerker bøteregnskapet kortfattet som alltid ,,Enngebrett på Røbeck for fredlelefnit med Sirij Indre Malow, penge, 1 rdlr." Det betyr at

Engebrett hadde levd lettsindig antakelig med sin trolovede eller sin „tienistequinde”. Denne Engebrett finnes i 1611 som leilending på gården. Den annen oppsitter er *Clemedt Røbech.* Da ledingen (jordskatten) er den samme for begge parter, (bruk) nemlig 3 tdr. korn og 4 mk. smør på hver må det antas at brukene er like store. På det ene bruk var det en tjenestedreng Olluff Røbech som tjente for .half løn". 1614: De samme oppsittere. 1617: Clemedt sees ikke her. Tjenestegutt for halv lønn Lasse Røerbech. 1620: Framleis bare Engebret Røerbech; han bruker bare et bruk som før. Det annet er antakelig da „øde”, d.v.s. uten leilending og bruker. Det hendte meget hyppig. Og det kunde vare gjennem lange tidsrom. Særlig galt var det i så måte fra midten av 13 h. tallet (svartedauen), da over tredjeparten av leilendingsgårdene ble liggende øde inntil befolkningen øket til igjen. Det tok meget lang tid, og folketallet fra før svartedauen nåddes neppe før på 16 h. tallet. 1621 : Niels Rhøebech oppføres under ødegårdsmenn. Ingebrigt Rhøebech skatter „for en liiden quærn“ 1 ort. Leilendinger og eiere er nu i de følgetide hundre år disse:

1623 odelsgods : Clemmed Rørbech fisch 2 pund, leilendingskatt : Jngebrett Rørbech 1 dlr. 1633 odelsgods: Jnngebrett Rørbech 2 pd. leilendingskatt: Jngebrett Rørbech 1 dlr. Kopskatt 1645: Ingebret Rørbech hans hustru och 1 daater 1 ort, Oelle Oelsenn Rørbech, hanns hustru 16 s. 1646 odelsgods : Ingebret Røebech 2 phd. leilending skatt. Halvgårder: Enchen Røbech 3 dlr. 1650 5-daler-skatten. Halvgårder: Enchen Rørebech 4 phd 5½ dr. Kierchen bøxler. Kvegskatt 1657. Oelle Røebeck: 1 hest, 6 kiør, 11 geder, 7 får. Peder Røebeck: 2 hester, 6 kiør, 6 geder, 7 får. Oelle Husm.: 3 geder, 2 får. Oelle Rasmusen: 2 geder, 1 får. 1661 jordebok. Røbech. Bolsøe K. Bøxler. Bolsøe Kierche følger pardtesløs, Peder 2 phd. Olle Røbeches Eigen odel, følger partesløs, Olle 2 phd. 1665 folketelling, skylder 1½ v. opsiddere: Iffuer 30 år bruger 2 pd. Oluff 50 år bruger 2 pd. Anders 30 år bruger ½ pd. Husmann Ole Olsen 56 år.

Matr. 1669. Enken Jngeborg, Anders Andersen och Olle Jngebrektsen. Olle Eier sielff 2 pd. 5 mrk. Bolsøe Kierche 2½ pd. 1 mrk. leding 2 ort 6 s. Tiende Aure 1½ td 1 schip. Småtiende 1½ ort 4 s. Bolsøe Kierke bøxler. 1701 folketelling Røbech. Opsidder Anders Pedersen 49. Sønner: Peder Andersen 12, Erik Andersen 6 Anders Andersen 5. Opsidder Jacob 40, Anders Andersen 77.

Matr. 1723. 3 opsiddere. Bolsøe kierke ejer 2 pd. 6 mrk. og bøxler gården. Åsidderen Jacob ejer 1 pd. hans børn 1 pd. 6 mrk. Ingen husmand: Skoug til brendeved; sætter 3 fierding fra gården. 1 liden

skvætqværn for 6 s. intet fiskeri uden af haved God fægang, gården ligger i sollien, 4 3/4 mil fra haved, god jordart, vis til korn, mådelig til eng, letvunden, ingen lejlighet til rødning. Sæd: 1 skpp. blandkorn, 8 td. 2 skpp. hafre. Avling: 30 læs høe. creature: 2 hester, 12 kiør 4 ung, 15 småfæ. gl. taxt: 1 v. 1 pd. 12 mark. Forhøyed 12 mrk.

Den Ingebrigt (Ingebret Engebret) som går så lenge igjen siden 1623 må være den samme som nevnes første gang i skt.mt. 1611. Han sees senere å være odelseier av halve Røbek eller ihvertfall av 2 pund av gårdens samlede skyld som er 4 pund. Det er sannsynlig at han er en sønn av den Margrette Rubeck .som var oppført i skt.mt. 1596 og som var odelseier av 1 pund. Ingebrikt i 1646 og fremdeles som odelseier av 2 pund - d.v.s. sitt eget bruk i gården. Han etterfølges av sin sønn Olle Ingebrigtsen som er eier og bruker av parten i 1657. I 1650 derimot er det „enchen Røbech" som bruker hele gården. Om dette er den samme enke som er bruker av „halvgård" i 1646 kan ikke sees. I folketellingen 1665 er den oppførte Olluf den samme Olle Ingebrigtsen. Han var f. i 1615 og det kan rime ganske godt, idet faren allerede i 1607 fikk mulkt for frillelevnet. Det viser seg i denne folketelling at gårdens skyld nu er blitt 4½ pund eller 1½ vog altså nøyaktig det halve av en normal fullgård. I matr. 1669 er skylden øket ti1 4 pund, 18 merker. Dette skriver seg fra landskyldrevisjonene i denne tid. Den annen halvpart av gården - 2 pund før 1665 - har alltid tilhørt Bolsøy kirke og har været bortbøkslet til leilendinger nevnt foran. I 1669 er kirkens part øket til 2 pund, 13 merker i skyld og Ole Ingebrigtsens til 2 pund, 5 merker. Kirken innehar hele utbøkslingsretten, det er altså bare landskyldretten for den annen halvpart som har vært odel i Ingebrigtætten. Ved folketellingen 1701 sees ingen av de gamle oppsitteres ettermenn. Det. kan være overgått på dattersiden som naturligvis ofte hendte da som nu. 12/7 1740 selger Rebekka Pedersdotter m.fl. (antakelig samarvinger) 6 marklaug (6 merker skyld) til Jon Pedersøn Røbek, antakelig en part i Røbek. 15/7 1745 selger Jacob Torstensøn 12 merker i Røbek til Thomas Jacobsen Røbek for fritt opphold.

Fogedregnskap Matrikkel 1763, Bolsøe Kirke ejer og bøxler 2 pund 6 mrk. Enken Røbechs arvinger bøxler 6 mrk. Åsidderen Thomas bøxler 2 pund. Åsiddere: Lars Siursen 12 mrk. Ole Nielsen 2 pund. Tomas Jacobsen 2 pund. Tomas Jacobsøn selger til Jacob Thommesen R. 2 pund i gården for 24 Riksdaler. 22/10 1772 og 3/7 1786 får Jacob Thommesen auksjonsskjøte på ytterligere 6 merker fra Jens Pedersen Rubergs dødsbo. Alt dette som slik går i handel er

den gamle odelsparten. Kirkens eiendom er den hele tid på Bolsøy Kirkes hånd.

Folketelling 1801. l.Familie: Iver Erichsen, huusbonde, 45, Gårdebruger og Bonde, Ingeborg Larsdatter, hans kone, 45 givt 1. gang. Lars Jversen, 4. Ellen Jversdatter 11, Mallena Jversdatter, 9 år, deres Børn. Inger Andersdtr. tjenestepige 20. 2. familie: Jacob Thomasøn 51, Bonde og Gårdbruger, Elen Justsdtr. 36, i 1. ægteskab. Thomas Jacobsen 5, Elen Jacobsdatter 8, Beret Jacobsdatter 3, Jacobine Jacobsdater 1 år, Deres Børn. Ole Jversen 27 ugivt, Ole Olsen 19, Kristina Andersdtr. 26, Ellen Larsdtr. 19 Tjenestefolk. 3. Familie: Knud Knudsen 57, Lensmand, Bonde, Gårdebruger, Beret Thomasdtr. 56 i 1. ægteskab Marit Jacobsdtr. 11, Opfostringsbarn. Knud Andersen 24 enrouleret Matros, Sivert Ottesen 15, Ingeborg Andersdtr. 28, Anna Maria Pedersdtr, 21, Tjenestefolk. Anders Alvesen, til Leje boende, 63 vandfør og nyder Almisse af Sognet, Ugivt, Ingeborg Jonsdtr. Opvarterske, 36 ugivt nyder Ophold af Sognet for at pleje ovenmeldte Krøbling og Almiselem. Giertrud Torfinsdtr. 7, Aletha Pedersdtr. 4 hendes børn.

Matiikulutgaven av 1838 oppfører følgende oppsittere : Matr.nr. 17, Røbæk. L.nr. 36, Røbæk, Oppsitter Sorenskriver Møller. Skyld 12 merker. L.nr. 37 a, Ræbæk Oppsitter Ole Eriksen. Skyld 1 pund 15 merker. L.nr. 37 b. Sorenskriver Møller skyld 9 merker. M.nr. 38a Røbæk, opsitter Ole Hågensen. skyld 1 pund 23 merker. M.nr. 38 b, Opsitter Foged Bull skyld 1 mk. L.nr. 39 Røbæk, opsitter Ole Eriksen (det ser ut til å være gått opp i m.nr. 37 a.) Eierskifter og utparselleringen stiller seg slik:

Av de nevnte l.nr. tilhører nr. 36, 37 c og 39 b i 1857 fremdeles Bolsøy kirke, og da Molde kjøpstad med Reknes Kapel ved kongelig res. 12/1 1857 ble utskilt fra Bolsøy prestegjeld og opphøyet til eget soknekall måtte Bolsøypresten som hittil hadde bodd i Molde ha egen prestegård innen prestegjeldet. En part i Røbek ble derfor kjøpt til embedsgård for soknepresren i Bolsøy. Den første prest som bodde der var sokneprest Schjelderup, som var tilflyttet gården i 1861. Prestegården hadde en dalerskyld av 4 ort 19 skilling. Nu gårdsnr. 35, br. nr. 1 av skyldm. 4.63. Den utgjør bare en mindre del av Røbek gård som er av en dalerskyld på 4 daler 4 ort 23 skill.

Beboerne under Røbek etter folketellingen av 1865 er følgende:

Lno. 36, 37 c, 39 b Røbæk, prestegård. Peter Vilhelm Schjelderup, sognepræst, 50, f. i Ullensager, Dorothea Marie Schjelderup, hans Kone, 34, f. i Trondhjem, Jørgen Lysholm Schjelderup, 14, f. i Trondhjem, Christian W. Koren Schjelderup, 13, f. i Ullensaker, Ole Berg

Schjelderup, 4, f. i Bolsø, deres Sønner, Marie Schjelderup, 11, f. i Ullensager, deres Datter, Cecilie Sophie Møller, Frøken, 31, f. i Molde, Iver Olsen, tjenestedreng, 35, f. i Næsset, Oline Olsdtr., tjenestepige, 20, f. i Lesje, Anne Marie Simonsdtr., 17, Anne Nilsdtr., 41, tjenestepiger, begge f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 1 svin. 3/8 td. byg, 4½ td. havre, 5 td. poteter.

Lno. 38 a. Tønnes Knudsen, selveier, 49, f. i Frænen, Beret Eriksdtr., hans Kone, 52, f. i Gryten, Ole Knudsen, stedsøn, skrædder, 23, Mathias Knudsen, stedsøn, 13, Ingeborg Anna Knudsdtr., steddtr., 20, Johannes Tronsen, tjenestekarl, 22, Tøri Pedersdtr., tjenestepige, 15, Marit Jakobsdtr., føderådsenke, 74, alle f. i Bolsø. 2 hester, 8 kveg, 24 får, 1 svin. ½ td byg, 1 td. bl.korn, 4 td. havre, 5 td. poteter.

Røbæk, Myren. Ole Jakobsen, husmand m. jord, snedker, 41, f. i Bolsø, Anne Andersdtr., hans Kone, 37, f. i Gryten, Magnus Olsen, søn, 4, Mathilde Olsdtr., 12, Anna Olsdtr., 8, Jakobbine Olsdtr., 6, Anne Marie Olsdtr., 2, deres døtre, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 4 får. 3/8 td. havre, 1½ td. poteter. Peder Pedersen, husmand m. jord, 67, f. i Bolsø Gjertru Rasmusdtr., hans Kone, 51, f. i Veø, Anne Knudsdtr., logerende enke, 54, f. i Molde, hjelper til for ophold. 8 får, 3/8 td. blandkorn, 1½ td. poteter.

Røbæklykken. Jakob Olsen, husmand m. jord, snedker, 41, Anne Knudsdtr., hans Kone, 41, Mathias Jakobsen, søn, 3, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 4 får. ¼ td. byg, 1 td. havre, 1¾ td. poteler.

Lno. 38 c, 38 b. Fru Marie Baur, Pensionistinde, eier Jord, enke, 66 år, f. i Kristiansund, Frøken Marie Baur, hendes Datter, ugift, 32, Marit Rikardsdtr., Tjenestepige, 34, ugift, begge f. i Surendal. 2 stort kveg, 2 td. poteter.

Lno. 37 a, 39 a. Ole Eriksen, selveier, 74, f. i Veø, Ingeborg Olsdtr., hans Kone, 41, f. i Aal, Ole Olsen, deres Søn, 8, Anne Olsdtr., 19, Oline Olsdtr., 16, Maria Olsdtr., 13, Inger Anna Olsdtr., 11, deres døtre, alle f. i Bolsø. 1 hest, 2 kveg, 8 får. ¼ td. byg, 3 td. havre, 3 td. poteter.

Røbækhagen. Arne Andersen, husmd. m. jord, 64, f. i Bolsø, Karn Pedersdtr., hans Kone, 55, f. i Veø. 1 kveg, 8 får. 1/16 td. byg, 1/16 td. bl.korn, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Opført efter lno. 37 a, 39 a, Røbækgjerde. Hans Andersen, husmand m. jord, 40, f. i Bolsø, Gjøri Nilsdtr., hans kone, 50, f. i Aal, Hans A. Hansen, 15, Nils Hansen, 7, sønner, Beret Anna Hansdtr., 12, datter, alle f. i Bolsø. 3 får. 7/8 td. havre, 1½ td. poteter.

Røbækhagen. Sivert Torbjørnsen, husmd. m. jord, Søfarende, 31, Marta Paulsdtr., hans mor, enke, 62, begge f. i Graven.

Røbækhagen. Sørn Lassesen, husmd. m. jord, 36, f. i Bolsø, Anne Sivertsdtr., hans Kone, 43, f. i Veø, Lovise Sørnsdtr., 10, Anne Sørnsdtr., 4, døtre, begge f. i Bolsø. 5 får, ¼ td. havre, 1/8 td. potet.

Opf. efter lno. 37 a, 39 a, Røbæknygjerdet. Svend Olsen, husm. m. jord, 33, f. i Aal, Elisabet Pedersdtr., hans Kone, 24, Julie Lovise Svendsdtr., datter, 3, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får. 1/8 td. blandkorn, ¾ td. havre, 1¼ td. poteter.

Røbækhagen. Jakob Olsen, husmand m. jord, enkemand, 62, f. i Frænen, Jakobine Jakobsdtr., datter, 23, Magnus E. Hansen. opfostringsbarn, 6, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 5 gjeter. ¼ td. byg, 1 td. havre, 1¼ td. poteter. Opf. efter Røbæk, prestegården.

Under matrikulrevisjonen 1866 opplyses: *Røbæk*. M.nr. 17, lno. 36, 37 c og 39 b., sk. 4 ort 19 skill., opsitter Sognepresten. 19 mål ager, 45½ mål eng, 1½ læs udslått. Sår 5/8 td. byg, 5½ td. havre, 6¼ td. potet. Avler. 5 td. byg, 36 td. havre, 55 td. pot. 89 læs høi. 1 hest, 8 kjyr, 12 sau. 1 plassbruk inngår under beskrivelsen. Skog til husbehov, intet tømmer til salg.

Røbæk. M.no. 17, lno. 37 a og 39 a, eier Ole Eriksen. Skyld 1 dal. 2 ort 8 skill. 12½ mål ager, mål eng, 37 lass nat. eng og utslått. Sår ¾ td. byg, 5½ td. havre, 5½ td. potet. Avler: 6 t. byg, 4 t. havre, 55 t. pot. 132 lass høi. 1 hest, 10 kjyr, 36 sau. Skog til husbehov, intet salgstømmer. Fem plassbruk under gårdsbruket.

Røbæk. M.nr. 17 l.nr. 38 a. Tønnes Knudsen. Skyld 1 daler, 4 ort, 22 skill. 19 mål ager, 32 mål eng, 120 mål nat. eng. Sår ¾ t. byg, 7 t. havre, 8½ t. pot. Avler 6 t. byg, 50 t. havre, 70 t. potet. 125 lass høi, tilstrekkelig skog, intet salgstømmer. 3 plassbruk inngår under bruket.

Røbæk. M.nr. 17, lno. 38 b, eier Doktor Baur, skyld 6 skilling. ½ mål ager, 7¾ mål eng. Sår ¾ t. pot. Avler 7 t. potet 14 lass høi. 1 ku 4 sauer.

Røbæk. Lno. 38 c. eier Doktor Baur, skyld 17 skill. 1 m. ager. 6½ mål eng, 12 las høi av nat. eng. Sår ¾ t. potet avler 7 t. pot. 14 lass høi, 1 hest 4 sau, ubetyd: skog til brendsel.

I matrikulutgaven av 1907 oppføres: Gno. 36, br.no 1 *Røbæk*, skyldm. 4.63, bruker Sognepresten, br.no 2 *Røbæk*, skyldm. 5,67, eier Anton Johnsen Røvig, br.no. 3, 4 og 5 *Røbæk*, av skyld h. h. eis M 2.83 0.50 og 0.57, tils. 3.90, eier M. Bendixen Hestad *Røbæk*, br.no.6 eier Olaus Olsen Strande, skyld M. 2.83.

Røbæk, Præstegåden, gnr. 36, bnr. 1, skyld mark 4.63. Skjøte fra Johan Gjørvells enke Lovise Gjørvell til Hans Andreas Møller, dat. 3/1,

tingl. 6/2 1838. Skjøte fra Hans Andreas Møller til sorenskriver Delphin, dat. 28/5, tingl. 16/10 1844. Skjøte fra Ole E. Røbek til ds. på 9 s., dat. og tingl. 23/10 1846. Skjøte fra ds. til ds. på 24 s., dat 19/7, tingl. 3/8 1852. Skjøte fra sorenskriver Jens Chr. Delphin til Opplysningsvæsenets Fond dat. 25/9, tingl. 2/10 1860.

Røbæk, gnr. 36, bnr. 2, skyld mark 2.33. Auksjonsskjøte til lensmann Dessen, dat. 21. tingl. 23/3 1866. Skjøte fra lensm. Dessen til Tønnes Knutsen Røbek, dat. og tingl. 19/10 1870. Skjøte fra Tønnes K. Røbæk til Knut Andreas Tønnesen Røbæk, dat. og tingl. 19/10 1870. Skjøte fra Knut A. T. Røbæks enke Marit Reiersdtr. til Anton Johnsen Røvik, dat. 15/7, ting!. 1/10 1891. Skjøte fra Anton J. Røbæk til John A. Røbæk, dat. 13/9 tingl. 1/12 1919. Skjøte fra John A. Røbæk til Tønnes K. Røbæk, dat. 13/4, tingl. 1/5 1929.

Røbek, gnr. 36; bnr. 3, skyld mark 2.83. Skjøte fra Ole Hågensen til Knut Olsen, dat. 30/3, tingl. 1/4 1842. Skifte sl. 14/3, tingl. 21/3 1858 etter Knut Olsen hvorved denne gård er utlagt sønnen Ole Knutsen. Skjøte fra Ole Knutsen Røbæk til Peder Larsen Hjelvik, da. 3/7, tingl. 10/7 1893. Skjøte fra Peder Larsen Hjelvik til Magnus Bendiksen Hestad, dat. 14. tingl. 26/4 1897. Skjøte fra Magnus B. Hestad til R. J. Eldevik, dat. 26/1, tingl. 1/3 1918. Skjøte fra R. J. Eldevik til Josef Olsen Gangsøy, dat. 14/4 1921, tingl. 14/1 1922, Skjøte fra Josef O. Gangsøy til Herman Storvik, dat. 15/7, tingl. 19/8 1924. Auksjonsskjøte til Ole O. Rødsøl, dat. og tingl. 15/2 1926.

Røbæk, gnr, 36, bnr. 4, skyld mark 0,45. Skjøte fra Dortea Bull til Johan Rønning, tingl. 18/6 1855. Skjøte fra Johan S. Rønning til corpslæge Bauer, tingl. 10/1 1863. Auksjonsskjøte til Ole Knutsen Røbæk, tingl. 1/7 1887. Skjøte fra Ole Knutsen Røbæk til Peder Larsen Hjelvik, tingl. 10/7 1893. Fra Peder L. Hjelvik til Magnus B. Hestad, tingl. 26/4 1897. Fra Magnus B. Hestad til R. J. Eldevik, tingl. 1/3 1918. Fra R. E. Eldevik til Anders E. Kvamme, tingl. 16/5 1922. Fra Anders A. Kvamme til Andreas E. Kvamme, tingl. 6/5 1938.

Røbæk, gnr. 36, bnr. 5, skyld mark 0,57. Skjøte fra sersjant Knut Olsen Røbæks enke til kjøpmann Johan S. Rønning, dat. 4/12 1856, tingl. 2/2 1857. Fra Johan S. Rønning til corpslæge Bauer, dat. 30/12 1862, tingl. 10/1 1863. Auksjonsskjøte til Ole Knutsen, dat. 24/6, tingl. 1/7 1887. Skjøte fra Ole Knutsen Røbæk til Peder Larsen Hjelvik, dat. 3. tingl. 10/7 1893, Fra Peder Larsen Hjelvik til Magnus B. Hestad, dat. 14. tingl. 26/4 1897. Fra Magnus B. Hestad til R. J. Eldevik, dat. 26/6, tingl. 1/3 1918. Fra R. J. Eldevik til Anders E. Kvamme, dat. 1. tingl. 16/5 1922. Fra Anders E. Kvamme til Andreas E. Kvamme, dat. 26/4, tingl. 6/5 1938.

Røbæk, gnr. 36, br.nr. 6, skyld mark 2,83. Skjøte fra Ole Knutsen Røbæk til Tron Paulsen Tronstad, dat. 17/6, tingl. 20/10 1871. Skifte etter Fredrikke Olausdtr. Røbæk, hvorved denne gård er utlagt enkemannen Trond Paulsen, tingl. 19/1 1895. Skjøte fra Trond Paulsen Trondstad til Iver Eriksen Hjelset, dat. 5., tingl. 8/8 1901.
Skjøte fra Iver Eriksen Hjelset til Olaus Olsen Strande, dat. 11. tingl. 13/4 1904. Fra Olaus Strande til Knut O. Røbæk, dat. 27/2, tingl. 15/3 1933.

Røbæk - Lillyro, gnr. 36, bnr. 7, skyld mark 0.56. Skjøte fra Anton J. Røbæk til Lauritz Johnsen, dat og tingl. 21/6 1907. Fra Lauritz A. Johnsen til Peter Hansen, dat. 1/10 1909, tingl. 2/4 1910.

Røbæk - Fredheim, gnr. 36,. bnr. 8, skyld mark 0.57. Skjøte fra Anton J. Røbæk til Peter Berge. dat. og tingl. 21/6 1907, Fra Peter Berge til Hans Hansen, dat.. 4/5, tingl. 21/9 1909. Fra Hans H. Årøs enke Jensine Hansen til Harald Hansen Årø, dat. 29/5, tingl. 5/7 1915. Fra Harald Hansen til Johan Marinius Jakobsen,dat 2, tingl. 20/6 1916 Auksjonsskjøte til Ole Olsen Skjørli, dat. 8, tingl. 15/11 1930.

Røbæk - Oppheim gnr. 36 bnr. 9, skyld mark 0.50. Skjøte fra Anton Johnsen Røbek til Svend Olsen Røbæk, dat. 1/5, tingl 26/6 1908. Skifteskjøte fra Svend Olsen og kones bo til sønn Lars Svendsen dat. 8. tingl. 16/6 1910. Skjøte fra Lars Svendsen til Anders E. Kvamme tingl. 14/4 1925. Fra Anders E. Kvamme til Andreas E. Kvamme, dat. 26/4 tingl. 6/5 1938.

Røbæk - Røbækhagen, gnr. 36 bnr. 10, skyld mark 1.69. Skjøte fra John A. Røbæk til Anders A. Røbæk, dat. 10/4, tingl. 1/5 1929.

Røbæk - Oppheim nedre, gnr. 36, bnr. 11, skyld mark 0.01. Skjøte fra John A. Røbæk til Anders A. Kvamme, dat. 12/12 1928, tinl. 1/2 1929. Fra Anders A. Kvamme til Andreas E. Kvamme, dat 26/4, tingl. 6/5 1938.

Røbæk - Kvamme, gnr. 36, bnr. 12, skyld mark 0.05. Hjemmelshaver Anders E. Kvamme.

Elvsaas, gård no. 37.

Nu følger i øst Elvsaas. Om navnet se foran s. 22. Gården grenser i vest mot Røbek, og for utmarkens vedkommende delvis også mot Årø, i nord til Årø og herredsgrensa mot Fræna, i aust til Strande og i syd til Fannefjorden. Landskapet og naturen er som for Røbek. Gårdens innmark gjennemskjæres av riksvegen Molde/Gjemnes.

Det er sannsynlig at gården enten med det omfang den nu har eller sammen med Røbek er oppsatt i oldtiden, men neppe så langt tilbake som i den forhistorisk tid. Den finnes omtalt alt i middelalderen i erkebiskop Aslak Bolts jordbok (ca. 1440) over erkestolens jord i Bylingsøy otting. Erkestolen eide tre aurebol i Elgisaa. I sktmt. 1596 oppføres Gullich i Øllis Aas som bruker med ½ pund fiskeleie i odelsgods. Gården var leilendingsgods og tilhører fra senere middelalder Grytten kirke. Skylden er 2 voger. Brukerne m. m. vil gå fram av etternevnte skattemanntall: I 1603 var det to oppsittere, begge hette Anders. Den ene brukte bare en ødegård og svarte halvskatt. 1609 er det en flomsag på gården som eies av den ene Anders, med 30 tylter bord som oppgitt årsskur. De to Anderser innehar hver sin part av gården også i 1611. Ledingen svares med 3 tdr. korn og 4 merker smør. Helt til 1633 gjenfinnes de samme leilendinger. Somme tider heter den ene Anders Elszaasz og den annen Anders neder-Elszaasz eller omvendt Anders Øffuer Elszaasz og Anders Elszaasz. I denne tider det alltid sag på gården. I 1645 er det, kommet nye oppsittere, nemlig Rasmusz Elszaas med hustru og tuende thienistepiger och en dreng, mens den annen oppsitter Biøren bare oppføres med hustru (kopskatten). Drengen heter Lauridtz Knudtzen Elszaasz og tjener for fuld løn. Det viser seg i 1646 at det er Rasmus som eier sagen, men om dette er øvre Elvsaas eller nedre Elvsaas-mannen sies det intet. Av jordboken 1650 får vi vite at Rasmus satt med 3½ pund mot Biørnn med 2½ pund.

Kvegskatt 1657: Rasmus Elsaas: 1 hest, 15 kiør, 20 geder, 15 får, 1 suin. Anders Elsaas: 1 hest, 7 kiør, 9 geder, 7 får. Semund Elsaas: 3 geder, 2 får. 1661 jordebok: grødtens Kierche bøxler. Rasmus 3½ phd. 1 quern 6 s. Anders 2½ phd. 1665 folketelling: skylder 2 v. Opsiddere: Rasmus 66, bruker 3½ phd, Anders 26, bruker 2½ p. tlenestedrenge: Anders Biørnsen 13 år, knegter: poffuel Knudsen 22, Eling Olsen 20. Matr. 1669: Anders Rasmusen och Peder Olsenn til Grøttens Kierche 2 w. 1 spd. leding ½ dr. Tiende Aure 3 tdr. småtiende 2½ ort, 1 quern 6 s.

Endre Johansøn Elfsaas får bøkselbrev på halvparten av gården

- 1 vog landskyld - 1699. Gården innehas nu av Capitainen, d.v.s. den er blitt såkalt sjefsgård med bolig og brukseiendom for Compagniechefen for det Fannotiske Compagnie, enten direkte utlagt av kirkens gods eller makeskiftet av staten slik at kirken fikk igjen av kongens jord annen sted. Det framgår ikke av etterfølgende folketelling av 1701 at capitainen da bor på gården, som tvertimot sees bortfestet til de to der nevnte leilendinger. Capitainen har da ved dette tidspunkt bodd et annet sted og har bøkslet Elvsaas ut.

1701 folketelling. Officeergård. Elfsaas. Opsiddere: Peder 60, Endre 40. Søn: Olle pedersen 16.

1723 Matrikul. No. 19 Elfsaas. 2 opsiddere. Gryttens Kiercke ejer og bøxler, men Capitainen tillagt imod Kongens godz på Nordmør Kiercken igien bekom. Ingen huusmand. Skoug til huusbehov og brendefang, 1 aflagt sætter 2 f. fra gården. 1 skvetqværn f. 8 s., intet fiskerie uden af Haved. Hielpelig fægang. Gården ligger i sollien 8 miil fra haved, temmelig jordart, temmelig viis til Korn, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2 schph. blandkorn, 6 tdr. hafre. Høeavling: 28 læs høe. Creature: 2 hæster, 7 kiør, 9 ungnød, 9 småfæe. Taxt efter gl. mtr.: 2 vog. Forhøyed 12 mk.

I 1739 sees Jacob Johansøn Schultz å være blitt eier av Elvsaas, som han sammen med Hovdenakken pansetter til fogden Børge Eeg for 200 riksdaler. Schultz er eier også i 1763 og må antakelig ha kjøpt gården enten av kongen (staten) eller av capitainen. Det kan ikke med sikkerhet avgjøres. Den er ihvertfall ikke lenger kirkegods siden 1739 eller muligens allerede fra før 17 h. tallet, men den holdes utbøxlet som før. I 1763 er leilendingene Rasmus Elfsaas og Jon Bjørnsen Elfsaas med hver 1 vog i landsskyld. I 1765 er Peter N. Møller, kjøpmann i Molde, blitt eier og selger gården til lieutenant Hans Michal v. Klingenberg. (se under I. Aarø) Klingenberg bruker den ene halvdel av gården selv og bodde der antagelig som sjef for det Fannotiske kompani," før han kjøpte og flyttet til i. Aarø. Rasmus Elfsaas må altså nu enten være død eller gått på kåret. Jon Bjørnsøn derimot er framleis bruker av den annen part - øvre bruket. Klingenberg har altså bodd på nedre Elfsaas. Det var ved skjøte av 30/12 1765 at Peter Møller solgte til v. Klingenberg og ved skjøte 19/4 1781 selger v. Klingenberg hele gården til prest i Veøy Erik Røring for 1050 r.daler, en etter den tid meget høy betaling, som viser at bra jordbruk nu var mer etterspurt i Bolsøy enn i tiden før. Røring selger gården igjen til fogden Caspar Kahrs for 1170 r.dlr. 12/1 1789 og fra nu av blir fogedgården, som før har vært på Gjermanes, på Elvsaas. Foged Kahrs

kjøpte hele gården - begge bruk, men bebor og bruker bare nedre Elvsaas, 6/8 1781 altså samme år som Kahrs kjøper gården utsteder sorenskriver Peder Leth Øwre følgende erklæring, som er betegnende for tid og forhold, hvorfor den inntas:

„Det attesteres at gården Elvsaas i Fanne Otting som hrr. foged Kahrs efter skjøte av 12/1 1789 har tilkjøpt sig for den summa 1470 rdl. og skyld efter matrikulen 2 vog fiskeleie med byksel og landskyld er og blir et tilstrekkelig pant for 800 rdl. som han akter at låne av publique midler efterdi den halve del av gården eller 1 vog som av fogden selv er forsynt med gode og vel indrettede husebygninger for en familie utenfor bondestanden, og den anden halvdel er bebygget med forsvarlige huse for en bondefamilie som også efter bykselbrev har denne del til bruk og beboelse.

Gården har god ager og engbund samt fornøden skog til hustømmer og brende fang, desuten finnes ved fogdens vånebygninger anlagt en god frukt- og urtehave. At hrr. fogden Kahrs er en god husholder er enhver bekjendt, hvilket alt herved bekreftes med min hånd og segl. Molde 6/8 1791. P. Leth Øvre. Tgl. 25/10 1791."

Ved skjøte av 15/4 1800 selger foged Kahrs Nedre Elvsaas til capitain Andreas Schielderup for 1199 rdlr. Skogen og utmarken ble delt ved bestemmelse i selve skjøtet „etter en linje fra gjerdesgården etter elven ved øvre Elvsaas sommerfjøs etter merkede fyrretrær til et stort merket fyrretræ der står oppe på kanten av lien søndenfor Hvilepladsen („Kvilarn"?) derfra til et merket træ midt i Daulie - - til et nedenfor Bjergdalen - til et sønderst i Dyremyrbakken - til et nedenfor Husmyren, dernest til en stor kvistfuru på Skarpemyren derfra til en merket fyrre søndenfor Touterskar, derifra til Årøebytet". Øvre Elvsås skal eie det som ligger sønnafor denne linje og Nedre Elvsaas resten av den tidligere fellesutmark. Vi gjengir disse bytmerker av hensyn til de stednavn som finnes i skjøtet.

Folketelling 1801. 1. famile: Peter Andreas Shielderup 46 Capitaine afskediget af Krigstjenesten med Pention. Christina Broun Schielderup 50, i 1ste ægteskab. Antoni Schielderup 13, Husbondens brodersøn. Tjenestefolk Ole Jørgensen, 24, ugivt, Peder Pedersen, 14, ugivt, Anna Larsdtr., 35, ugivt, Karen Olsdtr. 27, ugivt. 2. Familie: Peder Jonsen 38, Bonde og gårdebruger. Beret Erichsdtr. 35, i 1ste ægteskab, Ellen Pedersdtr. 3, Marit Pedersdtr. 1 år, deres børn. Jon Bjørnson, Husbondes Fader, 77, Enkemand i 3. ægteskab. Havde et Vilkår af Gården. Tjenestefolk: Jver Andersen 24, ugivt, National Soldat. Beret Bjørnsdtr. 20, Ingelev Hansdtr. 50, til Leje boende, lever af Spinden.

Matrikulen av 1838 opfører: Matrikul nr. 19 Elgsaas (Elgisaa) Løbe nr. 40 Elgsaas opsidder John Pedersen, skyld 1 vog (ny: 2 Daler) Løbe nr. 41 Elgsaas opsidder Oberstløytnant Dagenbolt, skyld 1 vog (ny: 2 daler.)

1865, L.nr. 40 a. Jens Ferdinant Dahl, logerende Udskiftningsformand, 33 år, f. i Bergen. Ingeborg Wallem*) Dahl, hans kone, 31, f. i Bergen. Hans George 10, Herman 8, Birger Christian, 7, Ferdinand 4, alle f. i vik. Eilert Ingulf Dahl, 2 år, f. i Bolsø, alle hans sømner, Tjenestepike: Kristianna Larsdtr. 20 f. i Frænen. Tøri Andrsdtr. 36, f. i Bolsø. 40 b. L.nr. 41. Hans Lossius, selveier, forhen Kjøbmand, 68, f. i Hevne. Ida Margrethe Lossius, hans kone, 67, f. i Kr.sund. Tjenestepiger: Petrine Olsvig, ugift, 49, f. i Kr.sund. Gjertru Aamundsdtr. 25, ugift. Marit Nilsdtr. 29, ugift, begge f. i Surendal. Marit Halvordtr. 39, ugift, f. i Øxendalen. Tjenestekarler: Edvard Sivertsen, 35, f. i Vaagen, ugift. Johan Larsen, ugift, 23, f. i Øxendalen. Johan Danielsen ugift, 15 f. Øxendalen. 3 hester, 13 kveg, 1 svin. ½ td. byg, 7 td. blandkorn, 7 td. havre, g td. poteter.

Smaaengen. Ole Olsen, husmand m. jord, 76, f. i Agerø. Andrine Ingebrigtsdtr. hans kone, 58, f. i Bolsø. Olaus Olsen søn, 18, hjelper Forældrene, f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får, 1/16 td. bl.korn, 1/12 td. havre, 1¼ td. poteter.

Elgsaashagen. Stener Nilsen, husmand, m. jord, 40, f. i Stangereid. Barbro. Knudsdtr. hans kone, 47, f. i Gryten. Nils og Sivert Stenersen, 12 og 7 år, hans sønner, begge f. Bolsø. Gjertine Olsdtr. Tjenestpige 23, f. i Bolsø. 1 hest, 1 kveg, 12 får, ¼ td. byg, 1½ td. havre, 2 td pot.

Elgaasbakken. Rasmus Johansen, husmand m. jord, 54 f. i Fræna Gjertine Knudsdtr. hans kone, 42, f. i Bolsø, hans Sønner: Ole, Frederik og Karl Rasmussen, 9, 6 og 3 år. Kristianna Rasmusdtr. datter, 18 år, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får, ¾ td. havre, 1½ td. poteter.

Elgsaas Smaaengen. Johan Iversen, husmand m. jord, 40. Anne Knutsdtr. hans kone, 37. Sønner: Matias, Johan Kristian og Iver Johnsen, 12, 8 og 5 år. Maria Johnsdtr., dtr. 16 år, alle f. i Bolsø. 1 kveg og 6 får, ¾ td.havre, 1 td. poteter.

Elgsaasbakken. Lars Andersen Haugen, husmd. m. Jord, smed, 41, f. i Jostedal, Juda Kristoffersdtr., hans Kone, 48, f. i Lesje, Mikal Larsen, 14, Kristoffer Larsen, 6, deres sønner, begge f. i Bolsø, Marianna Larsdtr., deres dtr., 12, f. i Grytten. 1 kveg, 4 får, 1 gjet. 1 td. havre, 1½ td. poteter. Ole Pedersen, logerende dagarb., 39, f. i Våge, Ragnild Johnsdtr., hans Kone, 39, Reinholdt Haldorsen, logerende slædearbeider, 25, begge f. i Lesje. Jomfru Snithler, huseier, 60, f. i

*) Står slik, skal form. være Wallace.

Næsset. 5 får, 1 gjet. 1/8 td. blandkorn, 1 td. poteter. Simen Pedersen, husmd. m. jord, 61, f. i Bolsø, Margrethe Pedersdtr., hans Kone, 49, f. i Frænen. 2 kveg, 5 får. ¾ td. havre, 1¼ td. poteter. Lars Andersen, husmd. m. jord, dagarb., 33, f. i Lesje, Gjertru Maria Arnesdtr. hans Kone, 27, Anders Larsen, 5, Andreas Larsen, 2, deres sønner, Josefine M. Larsdtr., 1, deres dtr., alle f. i Bolsø. 11 kveg, 7 får. 1 td, havre, 1 td. poteter. Rasmus Johnsen, husmd. uden jord, skrædder, 26, ugift, Beret Johnsdtr., hans Søster, 29, Ole Johnsdtr., bror, 21, skrædderlærling, alle f. i Bolsø, Andreas Pedersen, skrædderlærling, 19, f. i Agerø.

Ved matrikulrevisjonen i 1866 oppgis: Elgsaas, Matr.nr. 18, løbe nr. 46 a. Eier Leutnant Sørlye. 8¼ m. ager, 6¼ m. eng, 21 læs hø af nat. eng. Sår ¼ t. byg, 3½ t. havre, 3 t. pot. Avler 2 t. byg, 22 t. havre, 30 t. pot., 96 læs hø 1 hest, 9 kjyr, 16 sauer. Skog til behov, intet tømmer til salg, 3 pladsbrug under bruket.

L.nr. 40 b. og 41. Eier Kjøbmand H. Lossius: Ager 21 m. eng 64 m., 59 læs af nat. eng og utslått, sår ½ t. byg, 8 t. havre, 8½ t. pot., avler 5 t. byg, 57 t. havre, 84 t. pot., 147 læs hø. 2 hester, 16 kjyr, 28 sauer. Skog til behov, intet tømmer til salg. 4 pladsbrug er innbefattet i opgaverne.

Gårdens oppdeling i bruk og disses forskjellige eiere sees av eierlisten nedenfor.

Elsaas - Elsaas øvre - gnr. 37, bnr. 1, skyld mark 11,18. Skifteskjøte i Anne Rasmussen Elsaas bo til Carl Jacob Lien, dat. og tingl. 17/10 1851. Auksjonsskjøte til Fredrik Christoffersen Stavem, det. 9/8 1856, tingl. 23/10 1857. Makeskifte fra Fredrik Strande til J. M. Sørlye, dat. 25/10, tingl. 26/10 1858. Skjøte fra løitnant Sørlye til Halvor Jensen, dat. og tingl. 4/12 1866. Auksjonsskjøte til toldbetjent Johan Parelius, dat. 19/11, tingl. 26/11 1887. Skjøte fra toldbetjent Johan Parelius til emissær Faste Svendsen, dat. 31/3, tingl. 6/8 1878. Fra emissær Faste Svendsen til Iver Ødegård, dat. 27/4, tingl. 8/5 1885. Fra I. K. Ødegård til S. E. Smeby, dat. 19/4, tingl. 23/4 1888. Fra S. E. Smeby til furer H. Næss, dat. 29/3, tingl. 11/4 1890. Fra H. Næss til Peter Viset, dat. 17/6, tingl. 20/10 1897. Fra Peter Viset til Hans K. Dahl, dat. 29/4, tingl. 5/5 1903. Fra Hans K. Dahl til Ole Olsen, dat. 2/4, tingl. 18/4 1906. Fra Ole Olsen til J. A. Olafsens umyndige barn, Aase Haakon og Magnus Olafsen, dat. 28/4, tingl. 3/5 1909. Fra J. A. Olafsens barn til R. J. Eldevik, dat. 9/2, tingl. 1/6 1917. Fra R. J. Eldevik til Amund Opdal, dat. 13/4, tingl. 24/4 1918.

Elvsaas - Elvsaas nedre - bnr. 2, skyld mark 7,34. Skjøte fra

Emmerense H. Hansen til kjøpmann Ole Stendahl, dat. og tingl. 21/10 1852. Fra O. Stendahl til lieutnant Sørlye, dat. 20/10, tingl. 23/10 1857. Fra lieutnant Sørlye til kjøpmann Hans Lossius, dat. 27/7, tingl. 1/9 1864. Fra bestyreren i Hans Lossius og hustrus legat til John Olsen Hoem, dat. 19. tingl. 27/8 1886. Fra J. O. Hoem til Amund S. Opdal, dat. 14. tingl. 18/4 1900. Sammenføyet med bnr. 1, tingl. 1/7 1918.

Elvsaas - Frydenlund - bnr. 3, skyld 0,17. Skjøte fra John Hoem til Anders Sørensen Gjermundnes, dat. 30/6, tingl. 20/10 1899. Fra Anders Frydenlund til Kristian Stokke, dat. 24/7, tingl. 15/8 1924.

Elvsaas - Elvsaashagen - bnr, 4, skyld mark 0,17. Skjøte fra John Hoem til Andreas Eriksen Stranden, dat. 13., tingl. 20/10 1899. Fra Andreas Eriksen Elvsaashagen til Jakob Elvsaashagen, dat. 15/8, tingl. 2/9 1935.

I matrikulutg. 1907 oppføres: Gård nr. 37 Elsaas, br.nr. 1 Elsaas, eier Ole Olsen, skyldm. 4,18. Br.nr. 2 Elsaas øvre (feil for nedre), eier Amund S. Opdal, skyldm. 7,00. Br.nr. 3 Frydenlund, eier Anders Sørensen, skyldm. 0,17. Br.nr. 4 Elsaashagen, eier Andreas Eriksen, skyldm. 0,17.

Med Elvsaas har vi et av de meget få tilfeller at en tidligere delt gård er blitt samlet igjen til et bruk, når en ser vekk fra de i senere tid utgåtte småbruk. Det var Amund S. Opdal som gjennemførte samlingen av nedre og øvre Elvsaas, idet han i 1917 kjøpte øvre Elvsaas av Rasmus Elderik og slo brukene sammen til ett, drevet fra nedre Elvsaas.

Amund S. Opdal og hans hustru Kari, født Sølsnes, var begge fra Vistdalen. Opdal hadde i sine yngre år som så mange av sine samtidige utvandret til Amerika, hvor han bl.a. også drev gullgraving i Alaska og samlet seg en betydelig formue. I 1900 vendte han hjem igjen og kjøpte nedre Elvsaas av J. Hoem. Denne hadde også drevet gården bra opp, og var i det hele en meget driftig mann. Men den som satte fart i jordbruket og driften i det hele på Elvsaas var Amund Opdal, bistått av sin kloke og overordentlige energiske hustru. De var foregangsfolk på jordbrukets og særlig hagebrukets område ikke bare i Bolsøy, men i Romsdal i det hele. De opptok bl.a. jordbærdyrking i stor stil, og i de år da turistnæringen var på det høyeste i Molde drev de omsetningen av jordbær av egen avl opp i betydelige beløp i sesongen. Men Opdals så at det var melkeproduksjonen som måtte bli det bærende i gårdsdriften på Fannestranden, og tross den sterke prisstigning på jordbruk som fulgte under forrige verdenskrig kjøpte han øvre Elvsaas med sikte på øket melkeproduksjon m.m. Det ble mange tunge tak gjennem den lange krisetid. Men Amund og Kari

Opdal klarte det. De øket sin besetning til 30 kjyr, og Elsaas gård står nu som en av de største melkeleverandører i herredet. Tilkjøpet av øvre Elvsaas betød imidlertid adskillig mer enn øket forproduksjon. Det var også en verdifull tilvekst av gårdens skog og øvrige herligheter. Det arbeid som Amund og Kari Opdal har nedlagt på Elvsaas gård står antakelig omtrent uten sidestykke her i bygden. Fru Kari Opdal døde i 1933, mens Amund S. Opdal framleis er i full vigør og driver ennu personlig. sin store gård. Deres barn er: Andreas Opdal, odelsberettiget til gården, g.m. Margrete Gjærde. Solveig, g. m. ingeniør Sigm. Ivarson. Seattle (U. S. A.) Distriktsdyrlæge & veterinær Magnus Opdal. Anne, g.m. Doktor Ivar Brekke, Molde.

* *

Gårdene Aarønes, Røbek og Elvsaas har sin fjellhavning og seter i Kordalen, d.v.s. dalføret som skjærer n. o. fra Aarødalen ved Stillbrua under lavningen mellem Hausen og Lønsetheias vestskråning. Røbek og Elvsåssetrene ligger i sjølve dalen på Kordalelvas søre side mens Årønessetra ligger på Neverhauen i Kordalens nordside. Det er for snart 20 år, siden opparbeidet bilvei fram til alle disse setre.

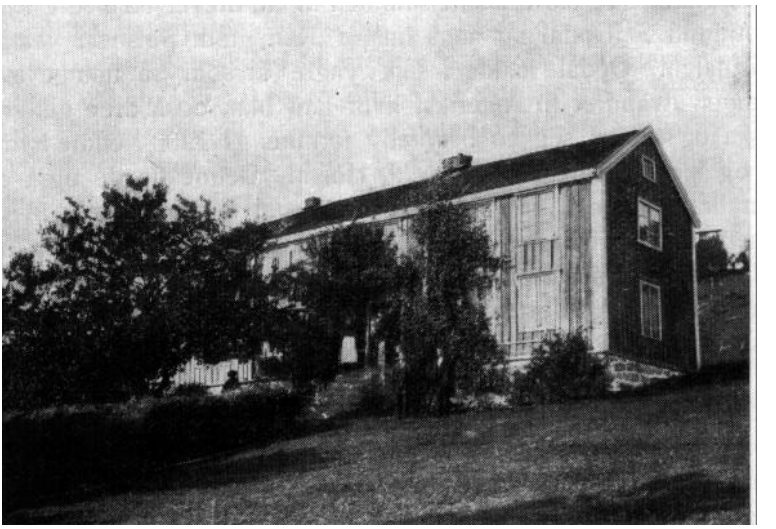

Gnr. 38, bnr. 13 Strandebø. Eier Anders O. Strandebø.

Gnr. 38, br.nr. 5 Strande øvre. Eier Ole O. Srandebø.

Strande, gård no. 38.

Gården Strande grenser i vest til Elvsaas, i nord til herredsgrensen mot Fræna, i øst til Lønset og i syd til Fannefjorden. Den gjennemskjæres over innmarken av riksvegen Molde-Gjemnes, og gårdens vestgrense ligger knappe 9 km fra Molde torv. Gården har en meget lang strandlinje, og dens dyrkede jord har derfor tilsvarende stor utstrekning langs fjorden. Landskapet stiger forholdsvis svakt fra fjorden til forbi riksvegen og går her opp i en bakke. Ovenfor denne stiger bøene noe sterkere enn nedenfor landeveien til lifoten som her er rykket noe lenger tilbake enn på gårdene vestenfor. Det er ikke langt til selve lirøra, der skogen går over i den foran under Røbek nevnte lange myrterrassen under Lønsetheia. Lien består av blandingsskog, dog er furuskogen framherskende. Bøskogen er vesentlig bjerk og er riktvoksende. Gårdens skogteiger og havnegang strekker seg over Lønsetheias rygg mot nord og ned i Kordalen. I tidligere tid hadde Strande seter oppunder lavningen mellem Hausen og Lønsetheia. Stølsplassen kan ennu merkes, men rester av hus sees ikke.

Strande er Bolsøy herreds største gård, dens eldste kjente landskyld er 6 voger Ytre og indre Årø har *tilsammen* 8 voger. Ellers kjennes ingen enkelt gård i herredet som i kjent historisk tid har hatt så stor skyld. Vi kan slutte oss til at Bolsøy, forutsatt at de nuværende fire selvstendige gårder på øya opprinnelig har vært en gård, har hatt

like stor og kanskje større skyld. Men siden den almindelige matrikul ble opprettet på midten av 16 h. tallet har ingen annen gård i Bolsøy hatt 6 voger i skyld.

Strande er opptatt som gård i forhistorisk tid. Ved hvilket årernål kan ikke med noen grad av sikkerhet sies. Men den hører til den opprinnelige gruppe på ca. 10 garder som var de først busette i Bolsøy-området. Navnet sier oss at da den ble opptatt lå den tett ved stranden - altså nærmere fjæren enn nu. Dette kan vi slutte både fordi vi vet at landet siden er steget to kanskje tre meter, og derav at de første gårdreisere fortrinsvis busatte seg nærmest mulig fjorden når kornjord fantes der. Som jordbrukbustad kan vi sikkert rekne med at Strande er mellem 2500 og 3000 år gammel. At med andre ord omkring ett hundre ættledd har søkt sitt opphold her gjennem korndyrking og februk. Dybden i dette tidsrum forstår vi kanskje bedre når vi husker at det har levd ca. 30 ættledd fra Harald Hårfagre til vår tid.

Det eldste vi vet om gården frasett jordfundne saker er fra et pergamentbrev som lyder slik:

Under Ness Attunghe:

Nota Anno d. MCDIX octau om giordom wy Erkibscop Olaf och Niels Jonson Socknapresten j Okerøy jorda skipta medh Haluard Amundson swo att wij skulld hafua af honom ein markaboll jord lagt och bott er kallandes Strande liggendis i Bølingsøy sokn som arligha renter eitt kyrlagh j landskull & cit. och scal forscr. Strande ligga helfta under domkirkien j trondheim och adra helfthen under prestegarden i Okerøy & c. schal forne. Halfuard hafua af oss ather føre nempdom Strande ij markarboll j yskerim innenfore ana med allum luthum som bref ther um gjort er jtherligere uthuiser, och er samma bref lagt j backe closter til gømsle. Thi ath thet er backe closter anhørende vm nokro jordaparta som conuentus bytta adernompdom Haluard & c. actum Nidrosie ut svpra decima 4 die mensis May.

Årstallet på dette diplom ser ut til å være 1409 den 4. mai. Men da brevet utgir seg utstedt av erkebiskop Olav må dateringen være 1372 da erkebiskop Olav den første hersket, eller brevet må være utstedt i tiden 1459*) til 1481 da erkebiskop Olav den annen Trondsøn beklædte erkestolen i Nidaros. Det sannsynlige er at det er den sistnevnte som har utstedt brevet. Dette bestyrkes derved at Strande ikke sees oppført i erkebiskop Aslak Bolts jordbok over erkestolens jord i Bylingsøy attunge (ca. 1440). Derimot finnes gården oppført som

*) Dette årstall skrevet på latin blir MCDLIX.

heøende under „St. Olluffs jordher j Ffannestrand" i erkebiskop Olav den tredje Engelbregtsons jordbok (ca. 1530) med „tri auraboll".

Dokumentet er et makeskiftebrev mellem Haluord Amundson på den ene side, og erkebiskop Olaf og Aukrapresten Niels Jonson på den annen, der Haluard gir fra seg et markaboll i Strande mot å få igjen to Auraboll i Yskerim, d. e. Eidskrem i Aukra. Brevet forteller os videre at Strande skal eies av erkestolen med halvparten, og av Aukra prestebord med den annen halvpart. Selve makeskiftet er - står det - nedlagt til forvaring i Bakke kloster (i Trondhjem). Denne Haluord Amundsen Strande blir således den første eier vi får personlig rede på for gården.

Det er mulig at Haluard Ommundson har eiet en aurabol Strande, slik at når det heter i brevet at „ - - - forschreffne Strande scal ligge helfta, under domkirken oc adra helfthen under prestegarden i Okerøy, - - - " sikter dette til den fremtidige ordning. Isåfall er det altså først ved makeskiftet med Haluard Ommundson at både domkirken og Aukrapresten blir eier i Strande, hvis hele skyld da synes å være ein Aurabol.*)

Hvorledes en skal oppfatte dette makeskifte er uklart. Imidlertid må Haluard Ommundson ha vært en meget ansett mann. Da det skulle holdes kongevalg i 1442 etter den forjagede Eirik av Pommeren skulle for hele Norge sendes 36 utsendinger til det felles valgmøte i Lødøse i Vest-Sverige. For Romsdals syssel ble utnevnt Haluard Ommundson. Han var således med på å velge Kristoffer av Bayern til konge. Han må sannsynligvis ha bodd enten på Eidskrem eller Strande. Muligens begge steder slik at han bodde på Strande før makeskiftet i 1449 - altså også da han var valgt til utsending til riksmøtet i Lødøse, - og på Eidskrem etter makeskiftet.**)

Opprinnelig har gården som alle andre gårder i Bolsøy vært et bruk. Merkelig nok fins gården ikke nevnt under sølvskatten i 1520, (Kristian II) og vi må helt fram til skattmnt. 1596 før vi finner den nevnt neste gang. Her er oppført *Peder Strande* som leilending og dessuten som selveier av jord til ½ pund fiskeleie i årlig landskyld. Samt *Lars Strande* med 2 pund i selveige. Det at disse to eier jord betyr altså ikke at de eier Strande. For denne gård eies av erkestolen eller nu etter reformasjonen av kongen -- og Aukra prestebord. Ingen av dem har husmenn eller tjenestegutter. Det er ennu ikke sagbruk på gården. Leilendinger og eierforhold er nu som følger:

*) 1 øre (aura) lik 3 ørtug a 10 penninge. 1 mark lik 8 øre, altså 24 ørtug eller 240 penninge (myntverdi eller sølv i senmiddelalder.)

**) Jfr. Schneider s. 10.

1603, skattemanntall, leilendiger, bønder: Peder Strande, 1 daler, Lasz Jbidem 1 daler. Husmenn: Anders Strande ½ daler.

1603, sagskatt. Anders Strande mz sine medbrødre aff enn Flomsaugh Penndinnge 2 daler. Saughbordt ther paa ehr skaaren 30 tølter, Thennd tiende part ther aff ahr 3 tølter, derfor Pendinge 1½ dlr.

Billes regnskap, 1608-09. Knud Paa Strand for hand tog Nogen stollenn Kost fra en tiuff och lad hannom løbe, pendinge 1 daler. Landboeholdt: Margret Paa Strand, 1 vog fisch.

1610, skattemanntall. Jord Eigenndis Bønder: Peder strande, Fisk, 18 mrk. 1611 1 daler skatten: Peder Strande 1 dlr., Maritte strande 1 dlr., Anders Ibid 1 dlr., Knud Strande 1 dlr. Drenngge som thienner for Fuld Løen : Jesp Strande ½ dlr. 1610-11. Jordebok, Landskyld: strannde 1½ Voegh. strannde, Leding: 1 Wett Korn 15 m. smør.

1414, g.nr. 38, strande. Jordeiende bønder: Peder strande 18 mrk. fich., leilendingsbønder : Peder strannde 1 dlr, Marritte strannde 1 dlr. Anders strannde 1 dlr. Knud strannde 1 dlr. Øddegaarde och huusmenndtt: Poffuell strande ½ dlr. Jdtunnd ibdm ½ dlr.

Vi ser herav at det nu er blitt ialt seks brukere på gården, derav to ødegårdsmenn d.v.s. omtrent det samme som „småbrukere."

1617, leilendingskatt: Anders strande 1 dlr., Peder ibm 1 dlr. Maritte ibm 1 dlr., Knud strande 1 dlr., drenger som thienner for fuld løn: Jettmundt strande ½ daler. Odelskatt: Peder strande 18 mark.

1619-20, Landskyld: strande fich 1½ woegh. Leding: Anders, Peder, enkin oder Knud strande. Kornn 1 Vet, smør 16 mark.
Tiende: Erich strande 4 schepr. Knud Marett och Anders strande 15 sh.

1621, skattemanntall. Drenge for halff lønn: Peder strande 1 ort, Laurizs Jb. 1 ort. Fosseleie: Knud Jenszøn Aff strande, saugh Pendinge 2 dlr. Anders strandis, Saugh, Pendinge 2 dlr. Knud Jenszøn Aff en liiden quærn, ved strande, Pendinge 1 ort. Anders strande aff en liden quærnn Jbd. Pendinge 1 ort. Knud Jbd. Aff en liiden quærn sammestedzs. Pendinge 1 ort.

1623, Leilendingskatt. Anders strande, 1 dlr. Knud ibm 1 dlr. Erich ibm 1 dlr., Nills ibm 1 dlr. Drenge for halff løn: Hoffr strande 1 ort, Saxe ibm 1 ort, Arnne ibm 1 ort. Fossleie og tiendebord: Aff strande saugh Penngh 2 dlr., Bord 2 thyllter. Anders strandis saug, Penngh 2 dh, Bord 3 thyllter.

1633, Leilendingskatt. Anders strande, 1 dlr. Knud ibm 1 dlr. Nils ibm 1 dlr., Erich ibm 1 dlr. Foesleie och Tiendbord aff en huer sauge : Knud Jensenn aff strande sage, peng 2 dl., bord 3 thylter. Anders stranndis sage, peng 2 dlr., bord 4 tylter.

Kopskat 1645. Erich strannds hanns hustru Och 1 thienistepige 1 ort. Christenn strands hans hustru Och 1 thienestepige 1 Ort. Arnne strannds 8 s. Knud strannds Hanns Hustrue Och 1 thienistepige 1 ort.

1646 leilendingskatt. Halvgårder: Christen strand 3 dlr. Erich strand 3 dlr. Knud Jbm. 3 dlr. Niels strand 3 dlr. Beckesauger: Erich och Christen strandis Saug 10 dlr,

1650 5-daler skatten. Becke Sauger som Gandsche Ringe Tømmer och brug ehr till: Erich och Knud strandis Saugh 6 dr. Hålvgårder: Chrestenn strande 4 phd 6 mrk. Erich ibm. 4 phd. 6 mrk. Knud 4 phd. 6 mrk. Annders ibm. 4 phd. 6 mrk. Aukrapresten har utbøxlingsretten.

Kvegskatt 1657. Anders Strande: 1 hest, 12 kiør, 10 geder, 10 får. Lasse strand: 2 kiør, 6 geder, 5 får. Christen strand: 1 hest, 9 kiør, 7 geder, 10 får. Karen strand: 1 ko, 1 ged, 2 får. Trund: 1 hest, 6 kiør, 6 geder, 6 får, 1 suin. Knud: 7 kiør, 6 geder, 6 får. Torsten: 1 hest, 5 kiør, 13 geder, 6 får. Erich: 3 kiør, 7 geder, 3 får. Lasse strand: 3 kiør, 7 geder, 10 får. Erich ibid.: 1 ko. strandhafn Oelle strandhafn: 1 ko, 2 geder, 3 får.

1661 odelsgods. Anders strande: i Korse 1 pd (Korsan i Veø). Anders eier altså en part i Korsan.

1661 jordbok. Acherøe pstebol bøxler. Aacherøe pstebol følger 2 p 6 mrk. Wedøe Kirche 1 phd. Wedøe pestebol 1 phd. Christen 4 phd. 6 mrk., 1 quern 6 s. Aacherøe pstebol 2 pd. 6 mrk. Wedøe Kierche 1 phd. Wedøe pstebol 1 phd., Torsten 4 phd. 6 mrk. 1 quern 6 s. Wedøe pestebol bøxler. Wedøe pstebol følger 7 p, 6 mrk. Bolsøe Kierche 1 phd. Rins Kloster 1 phd. Trund 4 phd. 6 mrk., 1 quern 6 s. Wedøe pstebol følg: 2 phd. 6 mrk. Bolsøe Kierche 1 phd. Rins Kloster 1 phd. Anders 4 phd. 6 mrk., 1 qnern 6 s.

Her får vi vite at erkestolens part og størstedelen av Aukra prestebords tidligere part etter reformasjonen er fordelt dels på Veøy kirke og prestebord dels på Rein kloster (i Risaa i S. Trøndelag) samt på Bolsø kirke.

1665, folketelling, skyld 5 v. 2 pd. Opsidder: Christen, 54 år, bruker 4 pd. 6 mrk, knegter: Anders Christensen 20, år. Opsidder: Thosten, 46, bruker 4 pd. 6 mrk., husmenn: Lasse Knudsen, 46, soldat. Opsiddere: Thrund 50 år, bruker 1 v. Knud, 30, bruker, 1 pd. 6 mrk. Anders, 54, bruker 4 pd. 6 mrk. Tjenestedreng: Ole Pedersen, 26 år, været soldat. Husmenn: Lars Pileffsen, 47 år. Rødningsplads. Opsidder: Christopher, 80 år. Husmenn: Endre Poffuelsen, 53 år.

Matr. 1669. Christen Andersenn och Tosten Erichenn till Aacherø

Presteb, 1½ Wedøe Kierche 2 pd. Wedøe Presteb. 2 pd. Leding ½ dr. 20 s. Tiende. Aure, 3 td. Småtiende, ½ dr. 8 s. 2 querner 12 s. Acherøe prest bøxler herunder en saug. Lasse Knudsen till Aacherøens Presteb. 4 mrk. Wedøe kierche 2 mrk., leding 2 s. Aure ½ schip Småtiende 8 s. Aacherøens Prest bøxler. Enchenn Anne, Peder Larsenn och Willum Schott til Wedøe Presteb. 1½ w. Reens Closter 2 pd, Bolsøe Kierche 2 pd., leding ½ dr. 20 s. Tiende, Aure 3 td. Småtiende ½ dr. 8 s. 1 qvernn. Wedøe prest bøxler.

1701 folketelling. Strande. Opsidder Lars, 42, sønn: Christen Larsen, 5. Opsidder Olle Troensen, 40, sønner: Tosten Olsen, 8, Troen, 7, Olle, 5, Anders, 4, Jver, 2. Tiennistekarle : Kiøstel Pedersen 35, Reserv.: Niels Nielsen, schierslj. 22, Reserv. : Anders Lassesan, 24. Opsidder Knud Estensen, 59, Peder Erichsen, 62. Tiennistekarle: Knud Poulsen, 14, en gl. Huusmand nafnlig Mads Strande, 73.

Når det gjelder geistlig jordgods - altså gårder og gårdparter som har vært i kirkens eller geistlighetens eige - vil man som regel ikke finne særIig mange opplysninger i pantebøker og tingbøker før 18 h. tallet. Slike gårder solgtes ikke eller gikk ikke i handel, og etter at realisasjon av dette jordgods var begynt på 16 og 17 h. tallet skjedde det „en gros" enten sammen med vedkommende kirke eller kirker som eide gårdene - eller når det gjaldt erkestolens eller klostrenes gods likevel gruppevis. Det var ikke råd for almindelige bønder å melde seg som kjøpere til slikt. Først på et senere stadium når godset atter ble solgt av de såkalte proprietærer eller disses arvinger kunde det hende at bønder, og da som regel leilendingene på vedkommende gårder eller parter kunde komme til. Men enda var det slik at når storproprietærene solgte var det mindre jordspekulanter som opptrådte som kjøpere og slo under seg tildels et betydelig antall gårder. ut-viklingen tilbake til odel for bonden selv som satt på gården, og som hadde sittet der sønn etter far gjennetn århundrer, gikk således for seg gjennem mange trinn. Mot slutten av 17 h. tallet var det dog blitt almindelig i Bolsøy og i Romsdal i det hele, at bøndene bevisst søkte å få kjøpe sine bruk til odel. Og det viktigste skritt i denne retning ble tatt da Veøy og Bolsøy kirker med tilliggende jordgods ble solgt av cammerråd Ole Alsings bo til bøndene i vedkommende sogner. Nu ble bøndene selv som interessentskap proprietærer, og fra nu av tar det fart med odelsgjenreisningen. Samtidig eller noe før var erkestolens og klostrenes gods realisert, likeså prestebordenes, og i tiden ca. 1750 til forbi 1800 gjenreises odelen på de fleste gårder i Bolsøy.

Tilhøva på Strande er i så måte typisk. For her har vi i en gård

alle disse eiere representert flere kirker, flere prestebord, tidligere desuten erkestolen og Reins Kloster. Det måtte derfor bli mange vendinger før gårdens odel er gjenreist på alle bruk. Men det fullbyrdet seg i løpet av den foran nevnte tid, slik at ved 1800 og for enkelte bruk oml. 1850 er gården atter en odelsgård og oppsitterne odelsbønder.

Vi skal nu se en del trekk av hvorledes dette foregikk i de enkelte tilfeller.

I 1703 utbøksler sogneprest Jørgen Meyer (Aukra) en part i Strande og en i Strandhagen med tilsammen 1 vog 1 pund 6 merker til Knut Hatlen. Dette er nøyaktig en fjerdepart av gården. Knuts sønn, Jon, får bøksel fra samme sokneprest på samme parter, tinglest på tingstedet Holsbø 22/4 1705. Knut må da være død eller gått på kåret. Om denne Knut Hatlen var den samme som Knut Estensen som oppføres i folketellingen av 1701 kan ikke sees og er tvilsomt. Sokneprest Jørgen Meyer gir 3/7 1706 festebrev på en part i gården, 1 pund 6 merker til Just Christophersen Strande, tinglest på Kleve tingsted. Denne Just Christophersen er temmelig sikkert en ettling av den Christoffer Strande som er opsidder på en „rødningsplatz" i 1665 (folketelling) og som da er 80 år gammel. Fra denne Christopher (Justsen?) Strande, f. 1585, nedstammer isåfall, i 10. eller 11. ledd, nærværende forfatters hustru, Aasta Olafsen-Holm, datter av apoteker i Moss, Hilmar Otto Strand, som var en sønn av Just (Larsen) Strand(e), kjøpmann i Trondheim. Denne var sønn av Ingeborg Justdatter Strande i ekteskap med Lars Bjørnalfsen Aavangen fra Lesja. Ingeborg Justdatter Strande var datter av Just Christoffersen Strande, og denne atter sønnesønn av den Just Christophersen som fikk festebrev i 1706 på en part i Strande av soknepresten Jørgen Meyer i Aukra. Representanter for ætten sitter på Strande med den samme part på 1 pund 6 merker gjennem lange tider, som det vil sees av nedenfor anførte kilder - Nærværende forfatters dattersønn, Jørgen Olafsen Tømmerbakk, er da direkte ættling i 11 eller 12 ledd fra den første Christoffer Strande som var fadt 1585, og som i 1665 ennu var innehaver av „rødningspladtsen" på Strande, hvor han foruten sitt eget bruk, som det sees, også hadde en husmann som hette Endre Poffuelsen.

1723 mtr. No. 18 Strande. Opsidders tal: 5 Proprietaire: Agerø Præsteb. 1½ vog og bøxler Gården, Vedøe Præsteb.: 2 pd., Vedøe Kierke 2 pd. hvoraf er udlagt til Cap: 1 pd. 14 mrk. imod Kongens gods på Nordmør Kierken igien bekommet, Vedøe Præsteb. ejer og bøxler de sidste 3de parter, bølse Kiercke 2 pd., Reins Closter 2 pd. Ingen huusmand. Setter 1 fierding fra gården, skoug til huusbehov

og fornø: brendeved. 3 skvetqværner a 5 s. er 18 s., intet fiskerier uden af haved. Situation og beleilighed: God fægang, gården ligger i sollien 4¾ miil fra haved, god jordart, viis til korn, God til eng, letvunden, ingen lejlighed til Rødning. Sæd : 1 2/3 schpp. biug, 6 schpp blandkorn, 16 td. hafre. Høeavling: 92 læs høe. Heste, Creature: 7 hæster, 21 kiør, 19 ungnød, 43 småefæe. Gl. taxt: 5 vog 2 pd. Forhøyed: 1 pd. Knut Knutsøn Strande selger og skjøter 12/6 1749 2 pund i gården til sønnen Jon Knutsøn.

Fogedregnskap 1763, Matrikkel Agerø Presteb. ejer og bøxler 1 v. 1 p. 12 mrk. Wedøe Presteb. ejer og bøxler 2 v 12 mrk. Wedøe kirke ejer og bøxler 10 mrk.. Kongen ejer uden bøxel 1 p. 14 mrk. Bulsøe kirke 2 p. Reens Closter 2 p. Tils 5 v. 2 p. Aasiddere: Lars Christensen 2 p. 3 mrk. Anders Pedersen 2 p. 3 mrk. Ole Jacobsen 1 v. 1 p. 6 mrk. Knud 1 v. 1 p. 14¾ mrk. Christoper 1 p, 6 mrk. Erik Lassen 2 p. 15¼ mrk. Tils 5 v. 2 mrk. Herunder 1 qværn.

Capitain Hans Michal von Klingenberg er i 1779 foruten flere andre gårder også blitt eier av Strande, og selger da to av brukene hvert på 1 vog, 1 pund, 6 merker. Det ene til Lars Christensen Strande for 220 rixd., det annet til Jacob Olssn Strande for 280 rixd. Begge skjøter tingl. 1/6 1779. Lars Christensen er død før 6/4 1788 idet gården er overgått til Arne Pedersøn Mork som da tinglyser kår til Lars' enke Elisabet Jacobsdtr. 26/6 1789 gir Jacob Olsen Strande kårbrev til faren Ole Jacobsen S. å kvitterer Barbro Nilsdtr. Strande for arv etter sin morbror Lars Eriksøn Ukkelberg. I 1792 kvitterer Ole Olsen Strande for arv til sin hustru Anna Pedersdtr. Aarøe. I 1794 kvitterer Christen Christensen Strande for arv til sin hustru etter dennes far Ole Jacobsøn Hungnes. Dennes annen datter hette Marta. I 27/7 1796 skjøter Arne Pedersøn Strande halvdelen av sitt bruk i Strande til sin brorsønn Christen Christensøn Mjelve for 140 rdlr Parten på 1 vog, 1 pund, og 6 mrk. med landskyld av 2 pund og 6 mrk., derav 2 pund og 3 mrk. med rett til utbøksling.

Folketelling 1801. 1ste Fam : Arne Pedersøn, Husbonde, 51, i 1ste ægteskab, Bonde og Gårdebruger, Anna Jversdtr., hans Kone, 44, Peder Arnesøn, 5, Beret Arnesdtr., 11, deres Børn. 2. Fam.: Chresten Chrestensen, 36, Landeværnsoldat og Gårdebruger, Karn Olsdtr., 35, i 1ste ægteskab, Ole Chrestensen, 1, Beret Chrestensdtr.' 4, deres Børn. 3. Fam.: Ole Olsen, 41, Bonde og Gårdebruger, Anna Pedersdtr., 46, i 1ste ægteskab, Peder Olsen, 9, deres søn, Kirsten Hansdtr., Konens søsterdtr., 13. 4. Fam.: Jacob Olsen, 53, Bonde og gårdebruger, Maren Jonsdtr., 41, i 1ste ægteskab, Peternilla Johansdtr., Huusbondens Mo-

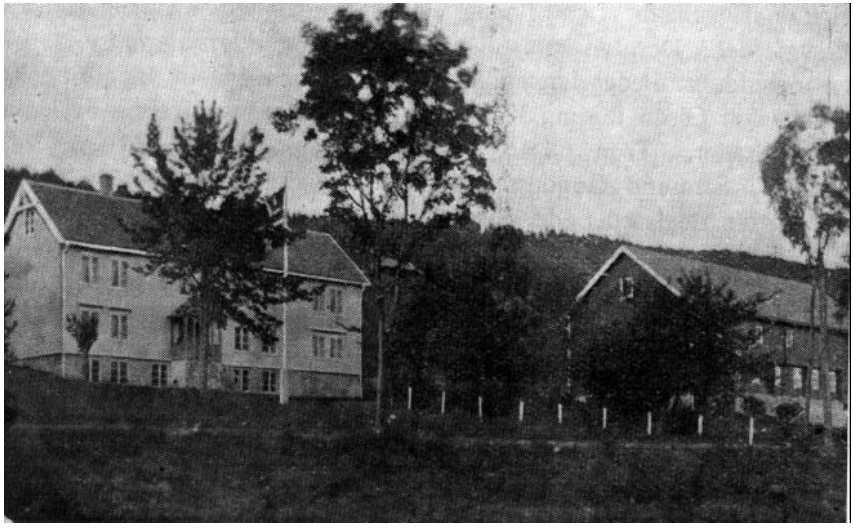

Gnr. 38. br.nr. 10 Strande. Eier fru Bugge.

der, 75, Enke i 1. ægteskab, nyder et Vilkår af Gården. 5. Familie: Lasse Knudsøn, 46, givt 1. Gang, Bonde og Gårdebruger, Ingeborg Pedersdtr., 64, givt 2. Gang, Anna Knudsdtr., 26, ugivt, Sigri Knudsdtr. 23, ugivt, deres Børn, Søfren Søfrensen, 15, Opfostringsbarn. 6. Fam.: Erich Erichsan, 27, Bonde og Gårdebruger, Marit Andersdtr., 33, i 1. ægteskab, Ingeborg Erichsdtr.: 2, deres Datter, Erich Erichsøn, Huusbondens Fader, 65, Ingeborg Olsdtr., hans Kone, 61, Begge i 1ste ægteskab, lever af et Vilkår af Gården, Kirsten Erichsdtr., Huusbondens Søster, 19, ugivt, lever af Dagleje. 7. Fam.: Tormo Arnesøn, 60, givt 2. Gang, Huusmand med Jord, Ragnild Madsdtr., 54, givt 1. Gang. 8. Fam,: Ole Olsøn, 74, Givt 2. Gang, jordløs Huusmand, Marit Rasmusdtr., 100, givt 5. Gang, hans Kone, nyder Almisse af sognet. Ole Olsen, 45, Inderste og Daglejer, Giertrud Jonsdtr., 25, i 1. ægteskab, Ole Olsen 4, Jonetta Olsdtr., 1, deres Børn.

Gnr. 38[2] Strandhagen. 1. Fam.: Just Chrestophersen, 66, Bonde og Gårdebruger, Jngelev Chrestensdtr., 54, begge i 1ste ægteskab, Chrestopher Justsøn, 15, Ingeborg Justdtr, 20, Ragnild Justdtr., 13.

3/9 1802 avholdt besigtelse og utskiftning på gården, som altså for en del var sjefsgård, utlagt av kirkens gods i gården mot at kirkerne fikk vederlag av kongens gods på Nordmøre som var det vanlige i slike tilfeller.

Under denne forretning, som styrtes av sorenskriver Peder Leth Øwre tjenestgjorde flg. laugrettesmenn : Sivert Larsen Skevig, Arit

Erichen Fugelseth, Lars Larsen ytre Sigerset og Rasmus Andersen Bergsgjerdet. Desuten møtte som stevnet følgende“ angrensende gårders opsiddere: Peder Larsen Malme, Ole Olsen ibidem, Ingebr Nielsen Malme, Jon Olsen ibidm., Knud Arnesen ibidm., som eiere av Malme og Meelsæter. Tron Olsen, Edvard Pedrsen Knud Erichen, Rejer Knudsøn, Sæmund Gundersen og Mads Madsen som eier av Malmedal og en deel udi øde Skaret. Videre møtte opsittere på Røbek, Aarø, Elvsaas og Lønset. Forretningen gjalt udskiftning av gården Strandes beneficerede og Selveieres skauge. Distriktes foged Kahrs (Elvsaas) møtte på det offentliges vegne, fordi Strande i stor utstrekning ennå var offentlig eiendom.

Følgende av Strandes eiere og opsittere møtte og foreviste skjøter:

1. Jacob Olsen Strande med skjøte på 1 vog 1 pund 6 merker av 30/12 1778. Av sin part hadde han senere solgt til Ole Olsen 2 pund 6 merker slik at han nå eide igjen 2 pund 3 mkr,
2. Ole Olsen Strande skjøte 12/10 1790 2 pund 3 mkr.
3. Arne Christensen Strande 8/3 1790 2 pund 3 mkr.
4. Christen Christensen Strande skjøte 15/1 1793 2 pund 3 mkr.

Tilsammen selveiergods 2 vog 2 pund 12 mkr.

5. Lasse Knudsen Strande anviste en ham af Bulsøe Præsteboel meddelt Bygselbrev af dato 25 mai 1795 hvorefter ham er tilbykslet 1 vog 1 pd. 14¾ mkr.
6. Erich Erichsen Strande ligeså efter bykselbrev af 3 juli 1795 pg 2 pd. 15¼ mkr.
7. Lars Bjønnalvsen ligeså efter bøkselbrev av 16. febr. 1802 1 pd. 6 mkr.

Det beneficerede gods er 2 vog 2 pd. 12 mkr.

Etter dette blir gårdens samlede matr.sk. i 1802 5 vog 2 pd.

I 1823 er Christian Nikolaj Dagenbolt, Capitaine for det Gryttenske Compagnie, eier av en part i gården Strande.

28. novbr. 1823 og ff. dager holdtes rett på Strande, åstedsrett til utskiftning av fellesskab, styrt av sorenskriver Møller. Laugrettesmenn er nå Anders R. Berg, Anders R. Lønset, Ole L. Ellingsgård og Lars Arnesen Aarø. Dagenbolt er rekvirent, og alle Strandemenn møter. Utskiftning blir holdt og byter oppgått og avmerket. Året etter selger capitaine Dagenbolt sitt bruk av Strande til Nikolaj Elvsaas ved skjøte datert og tinglyst 6. april 1824 bl.a. på det vilkår at kjøperen ,,skal være tilfreds med den grændselinje som jeg i denne vaar agter at op-

gaae og bestemme mellem denne gård og min eiendom Elvsaas - "

Den part som Dagenbolt her solgte og som siden har vært i Nikolaj Strandes ætts eie, er det gamle L.nr. 42 a av matr.nr. 19 av skyld 1 vog 1 pd. 2 mrk.

I matrikul 1838 oppføres: Matr.nr. 19 Strande, L.nr, 42 a Strande, eier Nikolai Knudsen, skyld 1 vog 1 pund 2 mk. (ny 1 daler 4 ort 14 skill.) L.nr. 42 b Strandhagen ytre, eier Ole Pedersen, skyld 4 mrk. (ny 10 skill.) L.nr. 43 Strande, eier Ole Olsen, skyld 1 vog 1 pund 6 mrk. (ny 2 daler 2 ort 17 sk.) L.nr. 44 Strande, eier Lasse Sørensen skyld 1 vog 1 pund 14¾ mrk. (ny 2 dlr. 3 ort 4 skill.) L.nr. 45 Strande eier Knud Knudsen, skyld 2 pund 15¼ mrk. (ny 1 dlr. 16 skill.) L.nr. 46 Strande, eier Lars Bjørnalfsen, skyld 1 pund 6 mrk. (ny 4 ort 13 skill.)

Folketellingen i 1865 viser følgende beboere: Lno. 42 a. Andreas Nikolaisen, selveier, 35, Ingeborg Olsdtr., hans Kone, 37, Nikolai, 10, Ole A. 5, Gjørgine, 7, Elise, 3, deres Barn, Anders Knudsen, tjenestekarl, 24, Elen Petrine Pedersdtr., tjenestepige, 24, alle f. i Bolsø. 1 hest 6 kveg, 14 får, 3 gjeter, 1 svin. 5/8 td. byg, 5 td. havre, 5 td. poteter.

Rusket. Andreas Andersen, husmd. m. jord, dagarbeider, 46, f. i Ørlandet,, Anne Andersdtr., hans Kone, 41, Gjertru Andreasdtr., datter, 14, begge f. i Bolsø. 2 får. 1/16 td. byg, ¾ td. havre, 2 td. poteter.

Lars Johansen, husmd. m. Jord, 69, Ragnild Nilsdtr., kone, 68, Nils Larsen, søn, smed, 36, alle f. i Bolsø, Ingebrigt Paulsen, fattiglem, 83, f. i Ven, enkemand, Mathias Hannibalsen, pleiebarn, 6, f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 2 td. poteter.

L.no. 42 b Hagen. Knud Andersen, selveier, 61, Elen Eriksdtr., hans Kone, 63, Lovise Pedersdtr., tjenestepige, 13, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får, 2 gjeter. 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Lno. 42 c, 43 b, 43 d Nygjerde. Ole Toresen, selveier, maler, 38, f. i Lesje, Oline Pedersdtr., hans kone, 33, Ole A. Olsen, pleiebarn, 6, Elen Pedersdtr,, hendes Moder, føderådsenke, 68, alle f. i Bolsø. 3 kveg 9 får. 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Lno. 43 a. Anders Ingebrigtsen, selveier, 39, Johanna Nikolaisdtr. hans kone, 37, Nikolai, 7, Ingeborg, 10, deres barn, Iver Rasmusen, tjenestekarl, 15, Gjøri Andreasdtr., Konens Moder, Føderåds Enke, 64. 1 hest, 5 kveg, 12 får, 4 gjeter, 1 svin. 3/8 td. byg, 3½ td. havre, 3½ td. poteter.

Lno. 43 b nyt Brug. Ole Ingebrigtsen, selveier, 34, Marit Larsdtr. hans kone, 29, begge f. i Bolsø. 1/8 td. havre, ¾ td. poteter.

Lno. 43 c. Peder Andersen, selveier, 50, Beret Iversdtr. hans kone, 38, Iver, 6, Serianna M., 13, Beret Maria, 11, Anne Marta, 4,

deres barn, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 12 får, 1 svin, ¼ td. byg, 2½ td. havre, 2½ td. poteter.

Lno. 44 a. Erik Eriksen, selveier, 39, Mari Olsdtr., hans kone, 32, Erik Eriksen, 6, Ole Edvard Eriksen, 4, deres sønner, alle f. i Veø, Gjertru Maria Eriksdtr., Datter, 1, Olaus Olsen, Tjenestekarl, 14, Mætte Larsdtr., Tjenestepige, 25, Andreas Andersen, logerende dagarb., 38 år, alle f, i Bolsø, Beret Pedersdtr., hans kone, 36, f. i Skjærstad, Peder 4, Ingvald, 1, deres sønner, begge f. i Bolsø.

Lno. 44 b. Erik Olsen, selveier, 39, Ingelev Olsdtr., hans kone, 28, begge f. i Veø, Ole Eriksen, søn, 1, Ingeborg Anna Lassesdtr., tjenestepige, 25, begge f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 11 får, 1 svin. 3½ td. havre, 4 td. poteter.

Lno. 44 c. Anders Knudsen, selveier, 36, Ingeborg Tronsdtr. 35, hans Kone, Knud, 8, Kristoffer, 6, Anne, 9, deres barn, Beret Andersdtr., hendes Moder, Føderådsenke, 65, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 8 får. 1/16 td. byg, ½ td. havre, 1 td. poteter.

Lno. 44 d, 44 e, 45 b. Ole Andersen, selveier, skrædder, ugift, 27, f. i Bolsø, Brit Toresdtr., hans Moder, Enke, 69, f. i Næsset. 1/8 td. byg, 1½ td. poteter. Høavlingen sælges, men kunde føde 2 Køer.

Lno. 45 a. Ole Knudsen, selveier, 36, Karn Andersdtr., hans kone, 36, Knud, 6, Olaus, 4, Ingeborg Anna, 7, deres barn. Knud Olsen, hans Fader, ugift, 57, understøttes af Kristiansund Sømandsforening, Lava Olsdtr., hans Moder, ugift, 70, Lars Pedersen, logerende Dagarbeider, 30, Anne Jøstensdtr., logerende dagarbeiderske, enke, 32, Beret Toresdtr., 9, Gjertine Toresdtr., 4, hendes. Døtre, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 10 får, 1 svin. 1/8 td. byg, 4 td. havre, 3 td. poteter.

Lno. 46 a Strandhagen. Halvor Jensen, selveier, 34, f. i Kværnes, Ingeborg Anna Eriksdtr., hans kone, 32, Iver Halvorsen, søn, 3, begge f. i Bolsø, Serine Jensdtr., tjenestepige, 20, f. i Kværnes, Lars Jensen. Østby, 34, Peder Jensen, 39, logerende Tømmermender, begge f. i Vardal Beret Anna Nikolaisdtr., hans kone, 40, f. i Bolsø, Ingvald Pedersen. 11, f. i Vardal, Taale, 3, f. i Bolsø, deres barn. 1 hest, 3 kveg, 1 gjet, 1 svin. 3 td. havre, 3 td. poteter.

Lno. 46 b Strandhagen. Peder Knudsen, selveier, 33, f. i Bolsø, Lisabet Hansdtr., hans kone, 36, f. i Gryten, Knud A., 8, Hans, 1, Anna, 5, deres barn, Anne Sivertsdtr., faderådsenke, 67, alle f. i Bolsø. 1 kveg. 9 får. 1/16 td. byg, 1 td. havre, 2 td. poteter.

Lno. 46 c. Knud Tronsen, selveier, 29, Karn Paulsdtr., hans kone, 29, begge f. i Frænen, Magnus Knudsen, søn, f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får. ¾ td. havre, 1¼ td. poteter.

Smaaengen. Peder Pedersen, husmd. m. jord, dagarbeider, 44, Gjertru Maria Larsdtr. hans kone, 42, Peder Andreas Pedersen, søn, 11, Elen Maria og Karoline Pedersdtr. døtre, 8 og 2 år, alle født i Bolsø. 1 kveg, 3 får. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 oppføres: Matr. 19 L.nr. 42 a. Andreas Nikolaisen 12½ m. ager, 39 ¾ m. eng, 61½ læss hø, av bø-slått og nat. eng. Sår ¾ t. byg, 5½ havre, 3½ t. pot. Avler 6 t. byg, 40 t. havre, 55 t. pot. 135 læss hø. 2 hester, 9 kjyr, 30 sau. Skog til behov, intet tømmer til salg. 2 pladsbrug.

L.nr. 42 b. Strande. Hagen Knud Andersen, 2 m. ager, 6½ m. eng, 12¾ læs hø av bø- og udslått, sår 1/8 t. byg, 5½ t. havre, 5½ t. pot. Avler 1 t. byg, 40 t. havre, 52 pot. 24 læs hø. 2 kjyr, 8 sau. Skog ikke til behov, mangler brænde.

L.nr. 42 c, Strande, Ole Toresen, ingen ager eller eng, ingen utsed, avling eller besetning, skyld 8 skill. Kun en skovteig, benyttes som underbrug til L.nr. 43 b og d.

L.nr. 43 a. Anders Ingebrigtsen, skyld 1 daler, 22 skill. 8 m. ager, 14 m. eng, 41 læs hø av bø- og udslått. Sår 3½ t. havre, 2¼ t. pot. Avler 22 t. havre, 20 t. pot. 66 læs hø. 1 hest, 4 kjyr, 16 sau. Skog til behov, tømmer til salg for 1 spd. årlig.

L.nr. 43 b og d. Ole Toresen sk. 1 ort 22 skill. 2½ m. ager, 8½ m. eng. 9 læs bø- og udslått. Sår 1/8 t. byg, 7/8 t. havre, 1 t. pot. Avler 1 t. byg, 5 t. havre, 10 t. pot., 24 læs hø. 2 kjyr 8 sau. Ingen skog.

L.nr. 43 c. Peder Andersen, sk. 4 ort, 16 skil. 5½ m. ager, 11 m. eng, 58 læs hø av bø og udslått. Sår 2½ t. havre, 2½ t. pot. Avler 17 t. havre, 20 t. pot. 60 læs hø. 1 hest 3 kjyr, 16 sau. Skog til behov, salg av tømmer til 1 sp. værdi årligen.

L.nr. 43 e. Ole Ingebriksen, sk. 5 skill. 1 m. ager 4½ læs hø av buslått. Sår ¼ t havre, ¼ t. pot. Avler 1 t. havre, 3 t. poteter. 4½ læs hø. 3 sau. Skog til brænde.

L.nr. 44 a, sk. 1 dl. 14 skill. Erik Staurseth. 5¾ m. ager, 13 m. eng, 58 læs hø af bø- og udslått, sår 3 t. havre 2 t. pot. Avler 20 t. havre 20 t. pot. 69 læs hø. Skog til behov og tømmer til salg for 2 sped. årligen.

L.nr. 44 b, sk. 1 dal. 14 skill. Erik Aarseth. 5½ m. ager, 12½ mål eng. 46 læs hø af bø- og udslått. Sår 3 t. havre, 2 t. pot. Avler 20 t. havre, 20 t. pot. 69 læs hø. 1 hest, 4 kjyr, 18 sau. Skog tilstrekkelig til behov, tømmer til salg for 2 sped. årlig.

L.nr. 44 c, sk. 1 ort 2 skill. Anders Knudsen. 2 mål ager, 1½

mål eng, 12½ læs hø af bø- og udslått. Sår ¾ t. havre. 1¼ t. pot. Avler 5 t. havre, 12 t. pot., 15 læs hø. 1 ku. 6 sau. Skogen afgiver 4 læs brænde.

L.nr. 44 e. Tore Sørensen. Sk. 22 skill. 2 mål ager, 3½ mål eng, 8¾ læs hø af bø- og udslått. Sår ¾ t. havre, 1¼ t. pot. Avler 5 t. havre, 12 t. pot. 15 læs hø 1 ku, 6 sau. Ingen skog.

L.nr. 45 a., sk. 1 dal. 5 skill. 5½ mål ager, 8 mål eng, 48½ læs hø av bø- og udslåt. Sår 3 td. havre, 2 td. pot. Avler 20 t. havre 20 t. pot. 63 læs hø. 1 hest, 3 kjyr, 18 får. Skog til behov, intet tømmer til salg.

L.nr. 46 b., sk. 11 skill. Markus Jonsen. 1¼ mål eng, 6½ læs hø af bø- og udslåt. Sår intet, avler 9 læs hø. Ingen skog. 6 sau.

Lnr. 46 a, sk. 3 ort 14 skill. Andreas Olsen. 6½ m. ager, 8 m. eng. Sår 3 t. havre, 2½ t. pot. Avler 20 tdr. havre, 24 t. potet. 1 hest, 3 kjyr, 14 sau. Skog til brænde, intet tømmer til salg. 1 lidet pladsbrug til gården.

L.nr. 46 b, sk. 10 skill. Peder Knudsen. 1/2 m. ager, 6 læs hø af bø- og udslåt. Sår 1 td. pot. Avler 7 t. pot., 6 læs hø. 4 sau. Ingen skog.

L.nr. 46 c, sk. 13 skill. Knud Trondsen. 1½ m. ager. 9 læs hø af bø- og udslåt. Sår ¾ t. havre, 1 t. pot. Avler 4 t. havre, 8 t. pot. 9 læs hø. 1 ku. 2 sau. Skog til brænde.

I matrikulutgaven av 1907 oppføres: G.nr. 38 Strande, br.nr. 1 Strande, eier Nikolai Andreassen, sk. m. 4.98. Br.nr. 2 Strandehagen ytre, eier Rasmus J. Elsaas, sk. m. 0.73. Br.nr. 3 Nymarken, eier Ole Olsen, sk. m. 0,19. Br.nr. 4 Småengene, eier Lars Lassesen, sk. m. 0.24. Br.nr. 5 Strande ytre, eier Ole Olsen Strandebø, sk. m. 2.49. Br.nr. 6 Skakketeigen, eier Ole Olsen, sk.m. 1,11. Br.nr. 7 Strande ytre, eier Iver Pedersen, sk. m. 2.62. Br.nr. 8 Nymarken, eier Rasmus J. Elsaas, sk. m. 0,28 Br.nr. 9 Strande indre, eier Anders Olsen, sk. m. 3.09. Br.nr. 10 Strande indre, eier Olaf Eriksen, sk. m. 3,09. Br.nr. 11 Hålen, eier Thomas Andersen, sk. m. 0.52. Br.nr. 12 Strandeteigen, eier Knut Trondsen d. y. sk. m. 0.90. Br.nr. 13 Bøen, Knut Olsen, sk. m. 2.02. Br.nr. 14 Bøteigen, eier Elise Eriksdatter, sk. m. 0.14. Br.nr. 15 Strandehagen indre, eier Ole Trondsen Sigerset, sk. m. 1.0. Br.nr. 16 Rusketeigen, eier Ludvig Bendiksen, sk. m. 0.28. Br.nr. 17 Haugen, eier Knut Trondsen d. æ., sk. m. 0.42. Br.nr. 18 Myren, eier Kristen Sevaldsen, sk. m. 1.02. Br.nr. 19 Solbakken, eier Rasmus Johnsen, sk. m. 1.02. Br.nr. 20 Nyland, eier Ingvald Pedersen, sk. m. 0.13. Br.nr. 21 Nyland, eier Ingvald Pedersen, sk. m. 0.09,

Strande, gnr. 38, bnr. 1, skyld mark 4,83. Skiftehjemmel for Nikolai Strandes enke, Jørri Andreasdatter, tingl. 23/6 1852 Skjøte fra Jørri Andreasdatter til Andreas Nikolaisen, dat. 28/11, tingl. 1/12 1856. Kjøpekontrakt og skjøte fra Andreas N. Strande til Nikolai Andreassen Strande, dat. 12/11 1902, tingl. 1/8 1919. Skjøte fra Nikolai Andreassen Strande til Andreas Andreassen Strande, dat. 15/2 og 21/9 1928, tingl. 1/8 1929.

Strande - Strandehagen ytre - bnr. 2, skyld mark 0,73. Skjøte fra Nikolai Strande til Ole Pedersen, dat. 18/10, tingl. 2/11 1836. Fra Ole Pedersen til Sivert Sivertsen Eikrem, dat. 21. tingl. 23/6 1840. Fra enke Elen Eriksdatter Strandehagen til Anders Eriksen Berg, dat. og tingl. 19/4 1871. Fra Anders Eriksen Hatlen til Rasmus Johnsen Elsaas, dat. og tingl. 19/10 1883. Fra Rasmus Elsaas til Tønnes Knutsen Røbek, dat. 29/7, tingl. 7/8 1909. Fra Tønnes Røbek til Bjarne Ukkelberg, dat. 4. tingl. 15/3 1933.

Strande - Nymarken - bnr. 3, skyld mark 0,17. Skjøte fra Andreas N. Strande til Ole Toresen, dat. 1/1, tingl. 17/6 1865. Skifte sl. 6/8, tingl. 24/8 1891 etter Jakob Eriksen hvoretter d. e. utlagt enken Oline Pedersdtr. Skjøte fra Oline Pedersdatter Strande til Ole Olsen Strande, dat. 7/1, tingl. 5/2 1892. Kjøpekontrakt og skjøte fra Ole O. Strande til Oluf C. Olsen. dat. 6. og 22/9, tingl. 81/0 1919. Auksjonsskjøte til Jørgen R. Eldevik, dat. 1/7, tingl. 16/7 1921. Skjøte fra J. R. Eldevik til Olav Bårdsnes, dat. 4., tingl. 16/6 1926. Fra Olav Bårdsnes til Hans A. Nesdal, dat. l., tingl. 2/10 1937.

Strande - Småengene - bnr. 4, skyld mark 0,24. Skjøte fra Andreas N. Strande til Lars Lassesen Hoem, dat. 25/9 1878, tingl. 18/9 1885. Fra Lars Lassesen Strande til Nils Tronsen Malmedal, dat. 26/4 tingl. 3/5 1910.

Strande - bnr. 5, skyld mark 2,37. Skjøte fra Peder Olsen til Ole Lassesen Eikrem, dat. 21/4, tingl. 13/10 1846. Fra Ole Lassesen til Gotlieb Belling, dat. 27/3, tingl. 4/4 1848. Fra Gotlieb Belling til Ole Lassesen, dat. 19/12 1848, tingl. 1/2 1849. Fra Ole Lassesen til Lasse Olsen Kleve, dat. 25/1, tingl. 18/10 1849. Fra Lasse Olsen Kleve til leuitnant Sørbye, dat. 11/10, tingl. 8/12 1867. Makeskifte fra leuitnant Sørbye til Fredrik Strande, dat. 25. tingl. 26/10 1858. Skjøte fra Fredrik Strande til Anders Ingebrigtsen Røvik, dat. 6/7 1860, tingl. 20/12 1862. Fra Anders Ingebrigtsens enke Johanne Nikolaisdatter til Nikolai Andersen Strande, dat. 14/9, tingl. 20/10 1893. Fra Nikolai Andersen Strande til Ole Olsen Strandebø, dat. 12. tingl. 13/4 1904.

Strande - Skakketeigen, bnr. 6, skyld mark 1,02. Skjøte fra Peder

Andersen til Peder Olsen, dat. og tingl. 20/10 1853. Fra Peder Olsens enke til maler Ole T. Strande, dat. 21/1, tingl. 4/2 1856. Til Ole Ingebrigtsen på en parsel skyld 5 s. fra bnr. 7. dat. og tingl. 17/6 1865. Fra Ole Ingebrigtsen til Jakob Eriksen Strande på ds, dat. 24. tingl, 25/6 1886. Ved skifte sl. 6/8, tingl. 24/8 1891 er d. e. utlagt Jakob Eriksens enke Oline Pedersdatter Strande. Skjøte fra Oline P. Strande til Ole Olsen Strande, dat. 7/1, tingl. 5/2 1892. Kjøpekontrakt og skjøte fra Ole O. Strande til Oluf C. Olsen, dat. 6. og 22/9, tingl. 8/10 1919. Auksjonsskjøte til J. R. Eldevik, dat. 1. tingl. 16/7 1921. Skjøte fra J. R. Eldevik til Olav Bårdsnes, dat. 4. tingl. 16/6 1925. Fra Olav Bårdsnes til Hans A. Nessdal, dat, 1. tingl. 2/10 1937.

Strande, bnr. 7, skyld mark 2,48. Skjøte fra Ole Lassesen Eikrem til Peder Andersen Lid, dat. 25/1, tingl. 18/10 1849. Fra Peder Andersen Strande til Iver Pedersen Strande, dat. 10. tingl. 15/10 1891. Kjøpekontrakt og skjøte fra Iver P. Strande til Paul I. Strande, dat. 8/5, tingl. 16/5 1920. Skjøte fra Paul I. Strande til Iver P. Strande, dat. 1. tingl. 24/10 1922. Fra Iver P. Strande til Paul I. Strande, dat. 15/5, tingl. 18/7 1936.

Strande - Nymarken, bnr. 8, skyld mark 0,23. Skjøte fra Peder Andersen og Anders lngebrigtsens enke Johanne Nikolaisdatter til Andreas Eriksen Strande, dat. 24. tingl. 25/6 1857. Fra Andreas Eriksen Hatlen til Rasmus Johnsen Elsaas, dat. og tingl. 19/10 1883. Fra Rasmus Elsaas til Tønnes Knutsen Røbek, dat. 29/7, tingl. 7/8 1909. Fra Tønnes Røbek til Bjarne Ukkelberg, dat. 4. tingl. 15/3 1933.

Strande - bnr. 9, skyld mark 2,87. Kongeskjøte til Wollert D. Krohn, dat. 21/7, tingl. 20/10 1860. Skjøte fra Wollert D. Krohn til Erik Eriksen Staurset, dat. 16. tingl. 18/10 1862. Fra Erik Eriksen Strande til Anders Olsen Hjelset, dat. 20. tingl. 21/6 1894 Fra O. E. Strande til Olav O. Grimsmo, dat. 2. tingl. 15/4 1914 på halvdelen av et kvernefall. Fra Anders Olsen Strande til Ole Hjelset Strande, dat. 21/3, tingl. 20/4 1931.

Strande - Fredvang, bnr. 10, skyld mark 3,05. Skjøte fra Wollert D. Krohn til Erik Olsen, dat. 16. tingl. 18/10 1862. Fra Erik Olsen Strandes enke, Ingeleiv Olsdatter, til Olaf Eriksen Strande, dat. 28/1, tingl. 4/2 1907. Fra Olaf Eriksen Strandes arvinger til handelsfullmektig O. E. Strande, dat. 2. tingl. 20/4 1909. Fra O. E. Strande til Olav O. Grimsmo, dat. 2/4, tingl. 16/4 1914. Fra Olav O. Grimsmo's arvinger til Nils Bugge, Lønset; dat. 19/10, tingl. 7/2 1922.

Strande - Hålen, bnr. 11, skyld mark 0,52. Skjøte fra Wollert D. Krohn til Anders Knutsen Bolsø, dat. 17/10 1862, tingl. 9/1 1885.

Fra Anders Knutsen Strande til Kristoffer Andersen Strande, dat. 16. tingl. 20/10 1899. Fra Kristoffer A. Strande til Tomas A. Strande, dat. 1/10, tingl. 2/12 1903. Fra Kristoffer A. Strande til Tomas A. Strande, dat. 1/10 1903, tingl. 1/6 1904.

Strande - Strandeteigen, bnr. 12, skyld mark 0,90. Skjøte fra Erik Eriksen og Ole K. Strande til Knut Tronsen Rødal, dat. og tingl. 18/4 1872. Utskiftebevilling for Knut T. Strandes enke, Guri Anna Strande, dat. 13/9, tingl. 21/10 1924. Skjøte fra Guri Anna Strande til Teodor Knutsen Strande, dat. og tingl. 1/3 1933.

Strandebøen, bnr. 13, skyld mark 2,08. Kongeskjøte til Wollert D. Krohn, dat. 21/7, tingl. 20/10 1860. Skjøte fra Wollert D. Krohn til Ole Knutsen, dat. 29/11 1862, tingl. 21/2 1863. Fra Ole Knutsen Strande til Knut Olsen Strande, dat. 21/6, tingl. 20/10 1898. Utskiftebevilling for Knut O. Strandes enke Eldri Strande, dat. 26/9, tingl. 2/10 1907. Skjøte fra Eldri E. Strande til Anders Olsen Strande, dat. 30/11, tingl. 3/12 1907.

Strande - Bøteigen, bnr. 14, skyld mark 0,14. Skjøte fra Ole K. Strande til Erik Olsen Hatlen, dat. 29/5, tingl. 26/6 1874.

Strande - Strandehagen indre, bnr. 15, skyld mark 1,28. Kongeskjøte til Wollert D. Krohn, dat. 21/7, tingl. 20/10 1860. Skjøte fra Halvor Jensen Ugelstad til Rasmus Iversen Lønset, dat. 18/10, tingl. 26/10 1866. Fra Rasmus I. Lønset til Ole Tronsen Sigerset, dat. 17. tingl. 18/4 1885. Fra Ole T. Strandehagen til Torvald O. Strande, dat. 1/3, tingl. 22/8 1917.

Strande - Rusketeigen, bnr. 16, skyld mark 0,27. Skjøte fra Peder K. Strande til Ludvik Bendiksen Strande, dat. 28/4, tingl. 13/7 1877. Fra Ludvik Bendiksen Strande til Anton Andreassen Ekren, dat. 31/5, tingl. 5/7 1915.

Strande - Haugen, bnr. 17, skyld mark 0,42. Skjøte fra Halvor Jensen Ugelstad til Knut Tronsen Malmedal, dat. 12/11 1863, tinglest 20/10 1866. Fra Knut T. Strande til Karl Henry Hovland, dat. 25/5, tingl. 20/10 1923.

Strande - Myren, bnr. 18, skyld mark 0.99. Skjøte fra Halvor Jensen til Sivert Benjaminsen, dat. 23/9, tingl. 20/10 1866. Skiftehjemmel for Sivert Benjaminsens enke, Anne Amundsdatter. dat. 23/5, tingl. 2/6 1871. Skjøte fra Lars Pedersen Strande til Kristen Sevaldsen Sandnes, dat. 18/6, tingl. 20/10 1895. Fra Kristen S. Sandnes til Ole Lind Schistad, dat. 3/7, tingl. 24/4 1918.

Strande - Solbakken, bnr. 19, skyld mark 0,23. Skjøte fra Ole Knutsen Strande til John Rasmussen Strande, dat. 19/6, tingl. 19/10

1893. Fra John R. Strande til Rasmus Johnsen, dat. 18. tingl. 20/10 1898. Fra Rasmus Johnsens enke Berit Strande til John R. Solbakken, dat. 27/2 1929, tingl. 1/6 1929.

Strande - Kveldro, bnr. 20, skyld mark 0.13. Skjøte fra Nikolai A. Strande til Ingvald Pedersen, dat. 16/11, tingl. 6/12 1898. Fra Ingvald P. Strande til Leif I. Strande, dat. 15. tingl. 16/3 1920. Fra Leif I. Strande til Peder Pedersen, dat. 12/12 1923, tingl. 16/2 1924. Fra Peder Pedersen til Ingvald P. Strande, dat. 20/5, tingl. 16/6 1925. Fra Ingvald P. Strande til Peder Pedersen, dat. 20/3, tingl. 8/4 1931. Uskiftebevilling for Peder Pedersens enke Hilma Strande, dat. 7/6 1935. Fra Hilma Pedersen til Anna Bottolfsen, dat. 12. tingl. 14/5 1936.

Strande - Kveldro, bnr. 21, skyld mark 0,09. Skjøte fra Andreas N. Strande til Ingvald Pedersen, dat. 16/11, tingl. 6/12 1898. Fra Ingvald Pedersen til Leif I. Strande, dat. 15/3, tingl. 16/3 1920. Fra Leif I. Strande til Peder Pedersen, dat. 12/12 1923, tingl. 16/2 1924. Fra Peder Pedersen til Ingvald Pedersen Strande, dat. 20/5, tingl. 16/6 1925. Fra Ingvald P. Strande til Peder Pedersen, dat. 20/3, tingl. 8/4 1931. Uskiftebevilling til Peder Pedersens enke Hilma Pedersen, dat. 7/6-35. Skjøte fra Hilma Pedersen til Anna Bottolfsen, dat. 12. tingl. 15/5 1936.

Strande - Solbakken øvre, bnr. 22, skyld mark 0,08. Skjøte fra Andreas N. Strandes enke Ingeborg Olsdatter, Ole O. Strandebø og hustru samt Iver P. Strande og hustru til Rasmus Johnsen Strande, dat. 9. tingl. 24/10 1908. Fra Rasmus J. Strandes enke, Beret Strande til John R. Solbakken, dat. 27/12 1928, tingl. 1/6 1929.

Strande - Brøtliteigen, bnr. 23, skyld mark 0,11. Skjøte fra Andreas N. Strandes enke, Ingeborg Olsdatter, til Knut Elias K. Lønsetteigen. dat. 10. tingl. 24/10 1908. Fra Knut E. K. Lønsetteigens enke Thea Olsdatter til Ole Knutsen, dat. 16/2, tingl. 1/10 1917.

Strande - Hammerteigen, bnr. 24, skyld mark 0,14. Skjøte fra Anders Olsen Strande til Kristian A. Lønsetteigen, dat. 5. tingl. 24/10 1908. Fra Kristian A. Lønsetteigs enke Ane til Sverre Knutsen Sørli, dat. 1. tingl. 15/7 1920. Fra Sverre Sørli til Sivert J. Sigerset, dat. 3/10, tingl. 1/11 1934.

Strande - Bøteigen, bnr. 25, skyld mark 0,04. Skjøte Fra O. E. Strande til Elise Marie Eriksdatter, dat. og tingl. 20/2 1914.

Strande - Betania, bnr. 26, skyld mark 0,01. Skjøte fra Anton A. Ekren til Strande Bedehus, dat. 28/6, tingl. 17/7 1917.

Strande - Bækkefar, bnr. 27, skyld mark 0,03. Skjøte fra Kristian S. Sandnes til Ole Lind Schistad, dat. 13. tingl. 24/4 1918.

Strande - Olsrud, bnr. 28, skyld mark 0,04. Hjemmelshaver Ole Olsen Strande i h. h. t. skjøte på bnr. 6.

Strande - Solborg, bnr. 29, skyld mark 0,20. Skjøte fra Iver P. Strande og Ole Olsen Strandebø til Frjdtjof, Aase og Borgbild Zachariassen, dat. 3/7, tingl. 7/8 1923. Fra Fridtjof, Aase og Borghild Zachariassen påtegnet overformynderiets samtykke til Kordalens Pelsdyrfarm A/S, dat. 7. tingl. 15/2 1930. Fra avviklingsstyret i Kordalens Pelsdyrfarm A/S til I. Berg, dat. 24/9 1937, tingl. 16/1 1939.

Strande - Bestefarstomten, bnr. 30, skyld mark 0,03. Skjøte fra Gjertrud Kirksæter til Johan Gottfred Kirksæter, dat. 3/8 1926, tingl. 28/4 1927.

Strande - Liateigen, bnr. 31, skyld mark 0,02. Hjemmelshaver Iver P. Strande i h. t. skjøte på bnr. 7.

Strande - Solhagen, bnr. 32, skyld mark 0,02. Skjøte fra Thorvald Strandehagen til Strande Skolekrets, dat. 29/11 1927, tingl. 1611 -28.

* *

På gården Strande er det siden år 1900 skolehus for folkeskolen under br.nr. 15 Strandehagen indre. Til denne skole sokner Strande krets. Det er også poståpneri og stasjon for Rikstelefonen, begge deler f. t. hos Bjarne Ukkelberg, br.nr. 2 Strandehagen ytre. Kretsens bedehus ligger også på Strande med egen grunneiendom. Se foran.

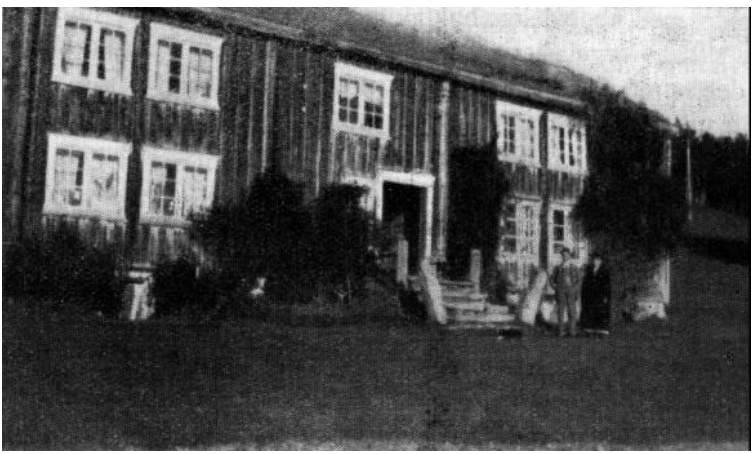

Br.nr. 8, indre Lønset (tingstedet). Eier Einar S. Lønset.

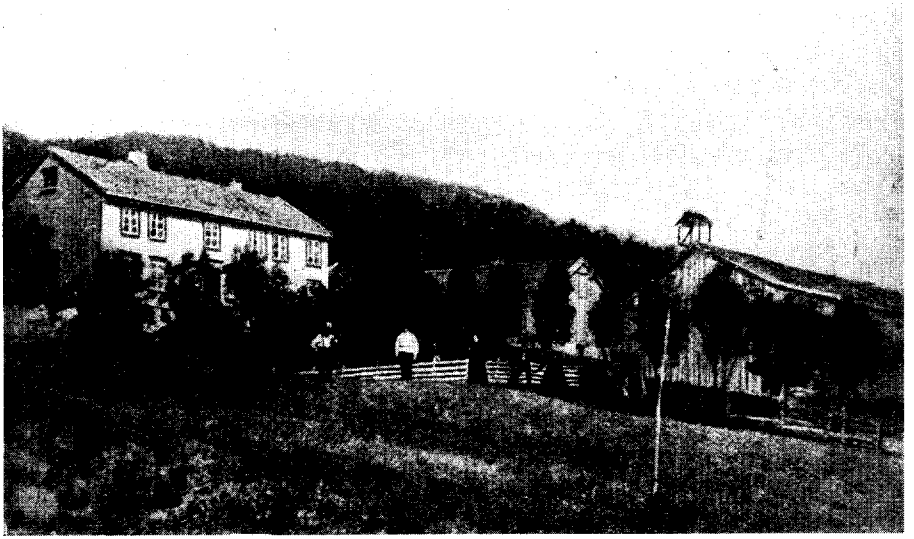

Gården Lønset (Krokgaren) br.nr. 3. Fhv. eier Rasmus O. Lønset.

Lønset, gård no. 39.

Landskapet er framleis det samme videre østover etter Fannestranda. Lifoten skyter seg litt sterkere fram ettersom det bærer innover, og strandlinja viker også fra Strande av svakt nordlig, men i hovedsaken er strandlinja og bakkefoten temmelig rettløpende langs hele stranda fra Molde, med ubetydelige buktninger som ved Årødalens utløp og langstrakte ness. Vegetasjonen er også den samme, ennskjønt det merkes nu at det bærer innover i fjordbygdene. Lønset ligger hvad innmarken angår som Strande strukket ut i lengde langs fjorden, og har en meget betydelig strandlinje. Riksvegen fra Molde skjærer gjennem hele gårens kulturjord med tunene vesentlig nordenfor eller ovenfor vegen.*) De utmerker seg ved en solid, nesten monumental bebyggelse, med typiske romsdalslåner i vakre, rolige og romslige forhold - lange våningshus i to fulle etasjer med parvis symmetriske vinduer, og den kjente inndeling av huset betegnet ved nåvene og de noe framskutte nåvbord. - En vakker og solid bygningsskikk som går i ett med landskapet og som ikke burde være forlatt i Romsdal. De øvrige hus står i stil med våningshusene, og hele tunet ligger lett og fint til på den gamle strandterrassen som her strekker seg langs landeveien allerede fra Strande og forbi Lønset.

*) Vegsambandet med riksvegen på andre siden føres med bilfergen Lønset--- Grønnes.

Lønset grenser i vest til Strande, i nord til Frængrensa, i øst til Ellingsgård, og i syd til Fannefjorden. Som på gårdene nærmest vestenfor er det forholdsvis lavt til selve liåsen, der landskapet går over i den lange myrterrassen og videre i heiskråningen under Lønsetfjellet. Gårdens betiggenhet til fjorden med det vide utsynet over Bolsøya, fjordene på begge sider og fjettrekkene bak, er storfellt og fri.

Gårdens skog består av blanding, men furuskogen er temmelig framtredende og har gode vekstvilkår i den tørre sollia. På bøene er lauvskogen i overtak og riktvoksende. Gårdens havneganger ligger i liene og heiene oppover til Lønsetfjellet med betydelige og grasrike områder. Gården har ikke nu seter. Det hadde den i eldre tid, og den lå like opp på lia i meget trivelige omgivelser.

Gårdens historie må føres tilbake til forhistorisk tid, uten at det kan sies med noen grad av sikkerhet om alderen når forbi vår tidsregning. Det er ihvertfalt som Strande, Årø m. fl. en opprinnelig odelsgård, hvor odelen hvilte på selve opptaket av jord, enten det nu skjedde fra almenning eller ved deling av eldre gårds ennu ikke nyttede område. Navnet var i oldnorsk tid *Lodensetr*, etter mannsnavnet Loden men endelsen *setr* har intet med seter i betydning støl å gjøre. Navnet skriver seg antakelig fra den første mann som satte bu på stedet, og derav kan vi atter slutte at gården er opprinnelig grunnlagt i utmark eller i tidligere ikke bygget strøk. Her betyr det Lodens eller Lodins gård etter mannsnavnet Loden, som var temmelig sjeldent også i sagatiden*). Første gang vi finner gården nevnt i skriftlig kilde er i et diplom fra Grip av 1513**).

Dokumentet gjengir et tingsvidne opptatt på Grip den nevnte dato. Den Aslac på Lodensæthre som her påberopes som hjemmelvidne på at Kalsøyna ligger under ytre Nesje ble ikke avhørt ved tinget på Grip i 1513. Hans vitnemål må være hørt tidligere. På Grip er det de seks lagrettemenn fra Nordmøre som avgir forklaring om at Ytter-Nesje i Veøy tilhører Aspøyættens gamle odel i Nesje, nu i 1513 en Jon Arnessn, som nedstammer både fra Kaneætten og Aspøyætten. Aslac på Lodensæthre og Baard på Hialmsæthre med Eivind Skropp som her nevnes, ser ut til å være de avhørte lagrettesmenn eller deres hjemmelsmenns kilde til den viten som disse lagrettemenn nu vitterlig-

*) Vi kjenner det bl.a. fra Olav Trygvasons saga med Lodin fra Viken, en rik farmann som kjøpte Olavs mor, Astrid Eiriksdotter, løs fra trelldom i Estland og siden giftet seg med henne.

**) Gjengitt i Diplomatarium Norvegum bind 11 s. 295, og nedenfor under omtalen av Aspøyætten.

gjør på tinget om Ytter-Nesjes odel. Aslac på Lodensæthre har følgelig levd tidligere enn 1513 og er - synes det - nu død.

For å få det fulle tilbakesyn i betydningen av at Aslac på Lodensæthre er med i dette dokument, må vi kjenne et eldre dokument om samme odel, nemlig et diplom utstedt på Frei i Nordmøre palmesøndag 1480*). - Den Eivind Skropp som nevnes sammen med Aslac på Lodensæthre i det første dokument må være den Skropp eller Skraap som „Skråpgården" i kaupangen på Veøy har navn etter, eller en av denne manns ettermenn.**)

Den krets av personer Aslac på Lodensæthre her forekommer sammen med, og den sak han opptrer i, synes å tyde på at han på et eller annet vis står i forbindelse med Aspøyætten eller erkebiskopætten fra Aspen i Nordmøre. Vi kan ikke her gå nærmere inn på dette, men framstillingen nedenfor vil vise at det ved denne tid også satt folk både på Mjelve og Hjelset som var nær forbundet med erkebiskopene fra Aspen. (Se første birid s. 171, s. 291 og s. 325). Våre kilder er ikke tilstrekkelig til at det ennu kan sies noe med sikkerhet hvori forbindelsen bestod.

Ihvertfall finner vi i og med Aslac på Lodensæthre den første kjente mann og oppsitter på Lønset. Han levde altså på slutten av 14 h. tallet og kanskje framover til forbi 1500. Men kong Kristian II's sølvskattmanntall av 1520 viser at nu må han være død. For oppsitteren på *Lonsetter* heter Pæder på Lonsetter. Han nevnes alene på Lønset og det kan tyde på at gården ennu ikke er delt. Han skatter med 2½ lod sølv, men skatter ikke særskilt for jordgods. Vi kan derfor ikke anta at Pæder på Lonsetter var odelseier. Neste gang vi finner gården nevnt i eldre kilder er i fru Ingerd Ottesdtr. Gyldenløves forleningsbok, idet hun av kongen har fått overdradd retten til ledingsskatten av en lang rekke gårder. I Fanne Otting bl.a. av både Mielue, Lundzætter og Hilleszet her. For Lønset er ledingen oppgitt til 14 merker smør, 2 merker mer enn for Hjelset. Ledingskorn nevnes ikke her. Ledingen var den helt faste gårdskatten. Det var avløsningen av den tidligere plikt på gårdene til å ruste ut, bemanne og niste ut hærskipet, som allerede forholdsvis tidlig i middelalderen var gått over til å være denne plikt som en skatt etter det forhold gården tidligere bidrog til bemanning og utrustning av skipet. Den neste kilde nu er skattemanntallet av 1596 hvor det framleis bare nevnes en oppsitter på gården

*) Dipl. Norv. 11 246 og nedenfor som henvist.

**) Skraapgården nevnes i et diplom av 12. mars 1438 i et kjøpebrev om gården Sølsnes i Veøy. Dipl. Norv. X 166.

nemlig Olluff Lønset. Han hører blandt de "- Leiglenndinger, som icke haffuer så meget Jndkompst att thendt fierde partt kandt beløpe sig 1 daler. --" Men han er selveier av 6½ pund d. e. vel to voger jordegods. Dessuten oppføres han i samme manntall med en flombsaug og har oppgitt til futen en årskur av 40 thyllter kiøbmandtzbordt og 7 thyllter vdskott. Dette tyder alt på at gården ennu er hel med bare en bruker. Hvem som eier den vet vi ikke direkte. Men det er sannsynlig at Olluff Lønset eier storparten av gården selv. Det er intet til hinder for at han likevel kalles til leilending i manntallet. Embedsmennene anså det bare slik at han bøkslet av seg selv. Eiere og leilendinger (opsittere) på gården er i de mermeste ca. 100 år følgende: 1603, Olluff på Løenszet, som eier odelsgods til en årlig landskyld av 2 voger fiskeleie. Han oppføres også som leilending, og det er mulig at det er en part i Lønset han eier, at han m. a. o. er odelsmann på den gård han bruker.*) Den annen oppsitter er Niels Løenszett. De har hver sin tjenestegutt og sitt sagbruk. Olluff og Niels Lønset gjenfinnes framover helt til 1633, og er det år oppført som odelsmenn. Olluff med over tre voger og Niels med to. Dette synes å være hovedpartene av Lønsetgården som de altså eier.

Samme år er det oppført to husmenn under gården: Dauid Lønszet og Iffuer Lønszet. Det er fremdeles to sager og en liiden beckequærn. Det er mulig at Olluff Lønset allerede før 1633 er død. Navnet skrives nemlig det år Allf, som kan være en forvanskning av Olluff, men da vi finner samme navnet også i kopskattmanntallet 1645 skrevet Allf, som har hustru og en sønn og datter, er det sannsynlig at det nu er en ny mann. Trund Lønset er også ny. Han har hustru, dreng og thienistepige. Niels sees ikke i dette manntall. Derimot nevnes Niels Lønsets saug i 1646. Sagskatten er nu 10 riksdaler, og det betyr at bygdesagene og gårdsagene går i forfall. Dauid Lønset er nu bruker av halvgård som de to øvrige oppsittere. Det er altså tre bruk i gården nu. I matriltulen av 1650 sees det sikkert at Allf og Niels hver eier sin part av gården som odelsgods med 1 vog 18 merker. Thrunds part, med samme skyld, eies av Simen Sylte. Det heter nu at det er „gandsche ringe tømmer och brug" til Allf Lønsets saug, og skatten er derfor nedsatt til 7 riksdaler.

---

*) I et skinnbrev utstedt og tinglest på Vardal ting på Toten 24. mai 1604, overdrar en E(inar) Loenszett 1 hud og 2 skinn i Doglo (Doblaug) i Furnes, Vang på Hedemark til sin sønn. Dette vil si at denne Lønsetmannen har eid en hovedpart i nevnte storgård, hvor landskylden (matrikulskylden) som vanlig på Oplandene var uttrykt i huder og skinn. Om dette Loenszettnavn skriver seg fra Fanne otting går ikke fram.

Kvegskatt 1657. Niels Løndset : 2 heste, 13 kiør, 12 geder, 15 får. Alff ibid: 2 heste, 9 kiør, 2 geder, 8 får. Trund ibid.: 2 heste, 11 kiør, 9 geder, 12 får. Oelle ibid: 2 heste, 8 kiør, 6 geder, 4 får.

1661 jordebok. Lønszet. Niels Lønset bøxler. Niels Lønset Eiger selff. Niels 2½ phd. 1 quern 6 s. Simen Syldte bøx: Simen Syldte Eiger. Trund 2½ phd. 1 quern 6 s. Olle Lauridtzen bøxler. Olle Lauridtzen Eiger selff. Olle Lauris: 2½ phd. 1 quern 6 s. Alff Lønset bøxler 2½ pd. Hans fader Alff Lønset Eiger 2 phd. welbr. P. Wibe bøx: 1 p. 6 mrk. welbr. Peder Wibe 1 phd. 6 mrk. Barbra Fugelset ½ phd. Olle Alffsen 1 w. 18 mrk. 1 quern 6 s.

1665 folketelling. Skyld: 3½ v. 38 mrk, Opsidder: Niels 57 år, bruker 2½ pd., sønn: Anders Nielsen, 15 år, husmann: Peder Larsen, 41 år. Opsidder: Thrund, 55 år, bruker 2½ phd., knegter: Jffuer Trundtsen, 18 år. Opsiddere: Ole Lauridtzen, 33 år, bruker 2½ pd. Ole Alfsen. 33 år, Alf Olsen, 76 år, bruger begge Ihob 1 v. 18 mrk., tjenestedreng : Ole Andersen, 20 år.

Matr. 1669, gnr. 39 ytter Lønsett. Niels Knudsen och Tron Joensenn, Niels Eier sielff 2½ phd. Simon Sylte 2½ phd, leding 2½ ort. Tiende Aure 2½ tr, småtiende ½ dr. 8 s. 2 querne 12 s., huer bøxler sit. Gnr. 39 Inder Lønset. Olle Larsen Eier sielff 2 pd. Barbra Fuleset ½ pd., leding 1½ ort. Tiende Aure 1 td. 2 schip, småtiende 1 ort 4 s. Bøxler sielff. Olle Alfsenn til Alf Lønset 2 pd. Barbra Fuglset ½ pd. Oberstenn 1 p. 6 mrk., leding 1 ort 6 s. Tiende Aure 1½ td., småtiende 1 ort 8 s. 1 qvernn 6 s. Alff Lønset bøxler Obr: part undtagen.

"Obersten" som nu eier det ene bruk i gården er oberst Reinhold von Hoven som kjøpte parten av sin formann som godsherre på Vestnes, lensherre Peder Vibe. Men Lønset har sålangt det kan sees tilbake aldri tilhørt Vestnesgodset. Lønsetmennene har vært odelsmenn så lenge som vi kan følge dem. Som Mjelve- og Hjelsetmannen. Gården står derfor i en særstilling, som en av de meget få gårder der bondeodelen har vært bevart fra middelalderen, ja sannsynligvis helt fra oldtiden.

1701 folketelling. Oppsidder: Jver, 58, sønner: Kiøstel Jversen, 15. Niels Jversen, 11. Tiennistekarl: Knud Knudsen, forig soldat, 36. Opsidder : Joen, 57, Olle Larsen, 81, sønner: Soldat Ole Olsen, 27, Anders Olsen, tiener på Nordmøer, 30. Tiennistekarle: Soldat Niels Joensen, 33, Lasse Bottelsen, 16. Opsidder: Rasmus, 30. Tiennistekarle: Aavald Larsen, 16.

Oberst v. Hovens part går senere over på hans svigersønn oberst v, Schutz som i 1690 bøksler ut til Rasmus Olsøn Lønses 1 pund og

6 merker. I 1701 selger Ole Larsøn Lønset til sønn Rasmus Olsøn 1 pund, 8 merker odelsjord i Lønset, dateret (tingstedet) Brokstad 17/1 1701. Samme Rasmus Olsøn kjøper ved samme tid, uten at dato er angitt, en annen part i gården på 16 merker av Ole Trondsøn Strande samt hans to døtre, Randi g. m. Jacob Olsøn, og Guri, g. m. Nils Knutsøn Gujord. Rasmus Olsøn var tidligere bruker av denne part, (i en senere tinglesning samme dag 17/1 1701 heter Jacob Olsøn Bolsøe, Jacob Alfsøn.) Likesom det her heter at det er 2 pund de tre foran nevnte selgere har tilskjøtet Rasmus Olsøn i Lønset. Der ser ut til å være en annen part. 3/7 1706 får Iver Nielsen Lønset bøksel på den part Niels Iversøn før hadde brukt med 2 pund, 12 merker. Endelig får samme Rasmus Olsøn skjøte fra Ingeborg Olsdtr. og Ole Olsøn Lønset på 2 pund, 12 merker i Lønset tinglest 16/6 1720.

Matr. 1723. 3 opsiddere, gl. taxt 3 v 2 pd 6 mrk. Forhøiet 12 mrk. Aasidderen Nils og Enken ejer og bøxler hver sit brug 2 pd 12 mrk. Aasidderen Rasmus ejer og bøxler 1½ vog, Anders Fandbostad ejer 12 mrk uden bøxel, Rådmand Holst ejer og bøxler 1 pd 6 mrk. En husmand uden Pladz. Skoug til brendefang, en aflagt sætter 1 lidet støcke fra gården. 4 skvetqværner som alle opsiddere bruger for 24 s., intet fiskeri uden af havet. Ringe fægang, gården ligger i sollien 5 miil fra haved, temmelig god jordart, viis til korn, god til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. sæd: 2 skp. blandkorn, 12 td. hafre. Avling: 48 læs hø. Creature: 4 hester, 11 kiør, 15 ungnød, 14 småfæ.

Knud Knudsøn Lønset m. fl. (antakelig medarvinger) skjøter til Aslak Jonsøn Lønset en part i gården på 2 p. 12 mrk. 21/1 1739. Do fra Rebekka Pedersdtr. m. fl. (medarvinger?) til Rasmus Olsøn Lønset på 6 marklag i Lønset 12/7 1740. Hans Rasmussøn Lønset skjøter til Rasmus Hansøn Lønset 1 vog i gården 3/7 1761.

Matrikulen i 1763 viser følgende eiere og brukere (den siste rekke): Aasidderen Kystel ejer og bøxler 2 p. 12 mrk. Aslak ejer og bøxler 2 p. 12 mrk. Anders og Hans ejer og bøxler 1 p. 18 mrk. Ditto ejer og bøxler 1 p. Peder Schot med Interessentere Eier 12 mrk., tilsammen 3 v. 2 p. 6 mrk. Aasiddere: Kystel 2 p. 12 mrk. Aslak Joensen 2 p, 12 mk. Anders Andersen 2 p. Hans 1 v. Iver 1 p. 6 mk., tilsammen 3 v. **2** p. 6 mk. Herunder 1 qværn.

Iver Rasmussøn Lønset får 26/5 1766 kongeskjøte på reluitionsretten*)" til 1 pund, 6 mrk. i gården. 4/11 1772 er det prosess mellem Rasmus Hansøn L. og Anders Andersøn L. på den ene side, og

*) Antakelig utleieretten.

enken Synnøve Andersdtr. L. på den annen, angående skoghugst og byter. I boet etter Iver Rasmussøn Lønset blir sorenskriver Peder Jalles utlagt 37 rdlr., (ant. skifteomk.) og får for beløpet dekning i 1 p. og 6 mrk. av gården, som sorenskriveren samtidig tilskjøter Poul Colbensøn Hagset for 4 rdlr. 23/10 1775. Synnøve Andersdtr. L. enke får skjøte fra Knud Mikkelsøn Ytterhaugen og Peder Andersøn Romald, som er gift med hver sin søster av enken, på 1 pund, 9¾ merker i Lønset for 24 rdlr. Dette salg viser omtrent jordprisene dengang. Det er litt billigere enn sorenskriverens salg til Hagset, fordi salget til enken var frendesalg. Parten som betales med 24 rdlr. utgjør litt over en ottendedel av hele Lønsets jord og Husverdi. Hele Lønsetgården skulle etter det i 1776 være verd ca. 200.00 riksdaler eller ca. .700 kroner, myntpålydende etter kronemynt. Men etter myntverdien - kjøpekraften - kan 200 rdlr. i 1776 settes ihvertfall til det tredvedoble uttrykt i kroneverdi etter tiden nu. Likevel var jordprisene overmåte låge dengang.

Anders Anderssn Lønset låner 176 rdlr. av Reknes hospital mot å svare 4 % renter p. å. Han pantsetter sin gård Lønset 1 vog, 1 p. og 12 mark fiskeleie med byksel og landskyld, samt 6 kjør, 4 griser, 1 hest, 20 småfe, 2 oppredte senger, 1 kopperkjel, 1 gryte hver på en halv tønne, 2 dusin tintallerkener, 2 stykker tinfat, 2 sølvskeer, 1 otringsbåt, 6 torskegarn, 1/16 part i en sildenot, 6 sildegarn, samt gården Lønsets høi- og kornavling med alt det øvrige. jeg eieer og har. 21/10 1776. Tgl. 24/10 s. å.

Rasmus Iversøn Lønset gir sin mor Ingeborg Pedersdtr. kår 4/10 1780. Hans Rasmussøn L. lyser odelsrett til L. og at han mangler løsningspenger. (Han fikk da forlenget løsningsfrist.) Rasmus Hansøns fire umyndige barn skjøter ½ vog i gården til sin bror Hans Rasmussøn for tilsammen 75 rdlr. 26/6 1789. Do. fra Kjøstel Olsøn Lønset til Niels Ellingssn Hjelset 1 pund, 12 mrk. i g. utgjørende arv som Jacob Kjøstelsøns kone fikk etter sin tidligere mann Rasmus Hanssøn 16/3 1776. Jacob Kjøstelsøn L. skjøter til sønn Rasmus Jacobsøn 2 pund, 12 mrk. i g. for 149 rdlr. 21/1 1793. Rasmus har følgende søsken: Halvbror Anders Rasmussen, helbror Kjøstel Jacobsøn, halvstr. Berit Rasmusdtr., do. (?) Gjertrud Rasmusdtr., helstr. Anne Jacobsdtr. Samme dag gir Rasmus kår til faren Jacob Kjøstelsøn. Rasmus Iversøn L. gir kår til Gjertrud Aslaksdtr. som han akter å gifte seg med. 21/2 1798,

Folketelling 1801. 1. Familie: Rasmus Jacobsen, 19, ugivt, Bonde og Gårdebruger, Anders Rasmussan, 31, huusbondens Broder, Opsynsmand på Gården, Marit Nielsdtr.. 32, hans Kone, begge i 1. ægteskab, Anna Andersdtr., 2, deres Datter, Jacob Kiøstolvsøn, 50, Husbondens

Fader, givt 1. Gang, lever af et Vilkår af Gården, Anna Pedersdtr., 60, hans Kone, givt 2. Gang, Kiøstolv Jacobsen, 16, Anna Jacobsdtr., 22, deres Børn. 2. Fam.: Anders Aslachsøn, 52, Bonde og Gårdebruger, Anna Arnesdtr., 32, begge i 1. ægteskab, Aslach, 4, Synøve, 8, Karen 6, Anna, 1, deres Børn, Erich Ottosøn, 12, Beret Rasmusdtr., 30, ugivt, Tjenestefolk. 3. Familie: Andreas Andersøn, 35, Givt 1. Gang, Bonde og Gårdebruger, Beret Olsdtr., 43, Givt 2. Gang, Ingeborg Nielsdtr. 8, Johanna Andreasgtr., 3, deres Børn, Elen Lassesdtr., 35, ugivt, Tjenestepige. 4. Familie: Hans Rasmussøn, 40, Bonde og Gårdebruger, Beret Jversdtr., 33, begge i 1ste ægteskab, Rasmus, 6, Jver, 4 Beret, 9, deres Børn, Giertrud Andersdtr., 22, Tjenestepige, ugivt. 5. Familie: Anders Anderssøn. 66, Postbonde, skydsskaffer og Gårdebruger, Johanna Christophersdtr.. 70, begge i 1ste ægteskab, Peder Jversen, 35, ugivt, Peder Reijertsen, 22, ugivt, Sigri Arnesdtr, 15, Kari Knudsdtr., 35, ugivt, Tjenestefolk 6. Familie: Rasmus Jversøn, 52, Givt 2. Gang, Bonde og Gårdebruger, Giertrud Aslachsdtr., 44, Givt 1, Gang, Jver, 11, Aslach 5, Ole, 2, Beret, 17, Ingeborg, 7 år, deres Børn. 7. Familie: Torger Jonsøn, 46, Huusmand med Jord og skrædder, Kari Jestesønsdtr., 62, begge i 1ste ægteskab. 8. Familie: Johan Johansøn, 27, Huusmand med Jord, Beret Larsdtr., 30, begge i 1ste ægteskab, Lars Johansen, 4, deres søn, Marit Sivertsdtr., 66, Konens Moder, Enke i 1ste ægteskab. 9. Familie: Knud Lassesøn, 44, givt 1. Gang, Huusmand med Jord, Eli Larsdtr., 48, givt 2. Gang, Beret Pedersdtr., 2, opfostringsbarn, Barbra Hendrichsdtr., 82, Mandens Moder, Enke i 1. ægteskab.

I matrikulen av 1838 oppføres: M.nr. 20 L.nr. 47 a Lønsæt, eier Hans Andersen, sk. 2 pund 7 merker (ny 1 daler 3 ort 8 sk.) L.nr. 47 b Lønsetteigen, eier foged Bull, sk. 5 merker (ny 18 sk.) L.nr. 48 Lønsæt, eier Aslak Andersen, sk. 2 pund 12 mrk. (ny 21 skill.) L.nr. 49 Lønszet, eier Andreas Sivertsen og Esten Trondsen samt Nikolai Knudsen, sk. 1 pund 12 mkr. (nø 2 daler 1 ort 18 skill.)

Folketelling 1865: Lno. 74 a. Hans Andersen, selveier, enkemand, 64, Anders Hansen, søn, gift, 28, Beret M. Johansdtr., hans kone, 25, Lars Olsen, Tjenestekarl, 13, Beret Anna Rasmusdtr., Tjenestepige, 20, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 26 får, 1 svin. ½ td. byg, 4 td. havre, 5 td. poteter.

Lno. 47 b Lønset Teigen. Anders Andersen, selveier, 49, Ingeborg Tomasdtr., hans kone, 49, sønner: Andreas, dagarbeider, 23, Lars, 8, Kristian, 5, Mathias, 4, døtre: Ingeborg Anna, 13, Johanna, 11, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får. 1/16 td. byg, 1 1/8 td. havre, 1½ td. poteter.

Lno. 48. Sivert Sivertsen, postbonde, selveier, 62 år, f. i Bolsø.

1 hest, 6 kveg, 22 får. 3/8 td. byg. 4 td. havre, 3 td. poteter. Dette brug drives med samme Tjenerskab som mtr. lno. 50 a og således ingen Husholdning og intet beboet Hus.

Lno. 49 a. Eisten Tronsen, selveier, 70, Ingeborg Nilsdtr., hans kone, 74, sønner: Tron Eistensen, ugift, 37, sindssvag fra sit 33 år, Nils Eistensen, skrædder, 34, ugift, datter: Beret Anna, 31, ugift. Hans Hansen, tjenestekarl, 15, Marit Andersdtr. tjenestepige, 22, begge ugift, alle f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 20 får, 1 svin. ½ td. byg, 3 td. havre, 2½ td. poteter.

Lnr. 49 b, 50a. Sivert A. Andreasen, selveier, 31, Anne Eriksdtr. hans kone, 28, Andreas Sivertsen, søn, 3. Tjenestekarler: John K. Rasmusen, 23, Rasmus Knudsen, 20, Andreas Olsen, 16. Johanne Andreasdtr,, Mandens moder, 69, føderådsenke, Blind fra sit 67de år, alle f. i Bolsø. Tjenestepiger: Elen Sofie Hansdtr., 23, f. i Sunddalen, Berit Jakobsdtr., 18, f. i Næsset, Marit Hansdtr., 21, f. i Gryten, Inger Anna Kristoffersdtr., 15, f. i Bolsø. 2 hester, 8 kveg, 13 får, 2 svin. ¾ td. byg, 6 td. havre, 4 td. poteter.

Lno. 49 c. Knud Knudsen, selveier, skrædder, 41, f. i Veø, Rønnaug Ellevsdtr., hans kone, 45, f. i Lesje, Knud Eliam Knudsen, søn, 14, f. i Veø, Andreas Aretsøn, pleiesøn, 7, f. i Bolsø, Johannes Ellevsen, logerende skibssmed, Tømmermand, 52, f. i Lesje. 2 kveg, 8 får. 1/16 td. byg, ¾ td. havre, 1½ td. poteter.

Lno. 50 Lønset Bugten. Ole Olsen, selveier, Søfarende, 56, f. i Bolsø, Inger Maria Hansdtr., hans kone, 40, Hans Olsen, søn, Hestehandler, 21, Elen Olsdtr., 18, alle f. i Værdalen, Gurine Olsdtr., 10, Anne Maria, 7, Johanna, 2, deres døtre, f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 1 svin. 3/16 td. byg, 1 td. havre, 1½ td. poteter.

Lnr. 51. Rasmus Iversen, selveier, 48, Ingeborg Larsdtr., hans kone, 43, sønner: Iver, 24, ugift, Lars, 15, Johan Arndt, 4, døtre: Beret, 18, Anne, 11, Sara, 7, Anne Andersdtr., hans Moder, 65, Føderådsenke, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 16 får. ¼ td. byg, 2¼ td havre, 3 td. poteter.

Lillegjerdet. Anders Aslaksen, husmand m. jord, 37, f. i Bolsø, Elen Johnsdtr., kone, 33, f. i Veø, søn: Knud, 4, døtre: Ingeborg A., 13, Johanna, 10, Elen Anna, 7 Anne, 1, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får. ½ td. havre, 1½ td. poteter.

Lønsetteigen. Lars Sivertsen, husmd. m. jord, 56, garnbinder, Elen Hansdtr., hans kone, 54, sønner: Ole A, 10, Hans, 4, datter: Elen, 7, alle f. i Bolsø. Sed: 1 1/8 td. poteter.

Hagen. Peder Hansen, Føderådsmand med jord, 59, f. i Bolsø,

Gjertru Aretsdtr., hans kone, 60, f. i Veø. 1 kveg, 10 får. 1/8 td. byg, 3/8 td. havre, 1½ td. poteter. Selvdrevet Kår.

Bakken. Peder Jakobsen, husmd. m. jord, 75, Karn Andersdtr., hans kone, 72, Karn Maria Olsdtr., datterdatter, 15, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1¼ td. poteter.

I matrikulrevisjonens sammenligningsprotokoll for 1866 oppføres bl.a.: M.nr. 39, Lnr. 47 a, Hans Andersen, sk. 1 daler 3 ort 8 skill. 13 mål ager, 23½ mål eng, 53 læs bøslått og utslått, sår ½ t. byg, 4¼ t. havre, 5 t. poteter, avler 5 t. byg, 30 t. havre, 48 t. poteter, 93 læs hø. 1 hest, 6 kjyr, 26 sauer Skov til behov. Et lidet pladsbrug.

L.nr. 47 b Lønsetteigen, Anders Andersen, 2½ mål ager, 2 mål eng, 5¼ læs bø- og udslått, sår 1 t. havre, 1 t. poteter,. avler 6 t. havre, 10 t. poteter. 1 ko, 2 sauer. Kun ubetydelig skov til brende.

L.nr. 48, Sivert Sivertsen, sk. 2 daler, 13 skill. 12½ mål ager, 24 mål eng, 97¼ læs bø- og udslått, ¾, t. byg, 5½ . havre, 5½ t. poteter, avler 6 t. byg, 40 t. havre, 55 t. poteter, 141 læs hø. 1 hest, 8 kjyr, 50 sauer. Skov til behov. to pladsbrug.

M.nr. 39, I.nr. 49a, Eisten Trondsen, **sk.** 4 ort, 3 skill. 8½ m. ager 24 m. eng, sår ¾ t. byg, 2¾ t. havre, 3 t. pot. avler 4 t. byg 20 t. havre, 30 t. pot., 72 læs hø, derav 53¼ læs bø og udslått. 1 hest, 4 kjør og 20 sau. Skog til brende, intet pladsbruk.

Lnr. 49 b og 50 a, Sivert Andreas Andersen, 2 daler, 1 pund, 15 skill. 13¾ m. ager, 14½ m. eng, 117¾ læs hø og udslått, sår ¾ t. byg, 6 t. havre, 4½ t. pot., avler 6 t. byg, 42 t. havre, 45 t. pot., 144 læs hø, 2 hester, 8 kjør, 40 sau. skog til brende og noget til husbehov. De 2 løbenr. er sammenføiet til et brug.

Lønset, l.nr. 49 c, Knud Sækkesæter, sk. 18 skill. 2 m. ager, 6 m. eng, 7½ læs bø- og udslått, sår 5/8 t. havre, 1 t. pot., avler 4 t. pot., 10 t. pot. 18 læs hø. 2 kjør, 4 sau. skog til endel brænde.

L.nr. 50 b, Ole Olsen, sk. 19 skill. 3 mål ager, 5 mål eng, sår ¾ t. havre, 1¼ t. pot., avler 5 t. havre, 12 t. pot. 18 læs hø. 2 kjør, 4 sau. Ubetyd. skog til brænde.

L.nr. 51, Rasmus Iversøn, 4 ort, 2 skill. 9½ m. ager, 15½ m. eng, sår 3/8 t. byg, 2½ t. havre, 2 t. pot., avler 3 t. byg, 16 t. havre, 20 t. pot. og 66 læs hø. Skog kun til brænde.

I matrikulutgaven av 1907 anføres : G.nr. 39 Lønset. Br.nr. 1, Lønset ytre, Anders Hansen, sk. m. 3.80.. Br.nr. 2, Teigen, Kristian Andersen sk. m. 0.42. Br.nr. 3, Lønset ytre, Rasmus Olsen, sk. m. 4.41 Br.nr. 4, Teigen, Andreas Andersen sk. m. 0.21. Br.nr. 5, Teigen indre, Anton Andersen, sk. m. 0.16. Br.nr. 6, Teigen nedre, Anton Andersen,

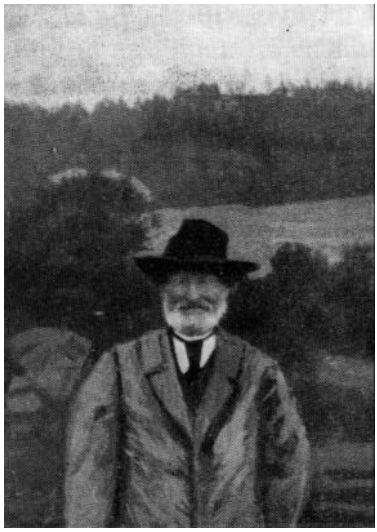

Sivert Andreas Lønset.

Einar S. Lønset.

sk. m. 0.16. Br.nr. 7, Lønset indre, Einar Nilsen, sk. m. 3.02. Br.nr: 8, Lønset indre, Sivert Andreassen, sk. m. 5.19. Br.nr. 9, Teigen, Knud Knudsen, sk. m. 0.68. Br.nr. 10, Bugten, Erik Andersen Bø, sk. m. 0.68. Br.nr. 11, Lønset indre, Iver Rasmussen, sk. m. 3.32. Br.nr. 12. Lønsetteigen vestre, Knud E. Knudsen sk. m. 0.26. Br.nr. 13, Lønsethagen, Olaus Jacob og Sivert Eriksønner, sk. m. 0.21.

Eierforhold i senere tid:

Lønset, gnr. 39, bnr. 1, skyld mark 3.80. Skjøte fra Hans Andersen til Anders Hansen, dat. 23/4 1864, tingl. 21/4 1869. Fra Anders Hansen til Johan Andersen, dat. l., tingl. 18/11 1907.

Lønset - Teigen, bnr. 2, skyld mark 0.42. Skjøte fra Hans Andersen til styrmann Junge på en plass og en skogteig. Fra foged Bull som styrmann Junges arving- til Anders Andersen, dat. 20, tingl. 23/10 1840. Fra Anders Andersen Lønsetteig til Kristian Andersen, dat. 11/5, tingl. 25/6 1896. Fra Kristian Andersen Lønsetteig til Sverre Knutsen Sørli, dat. l., tingl. 15/7 1920. Fra Sverre Sørli til Sivert J. Sigerset, dat. 3/10, tingl. 1/11 1934.

Lønset, bnr. 3, skyld mark 4.25. Auksjonsskjøte til examen Juris Sanne dat. 16. tingl. 30/3 1841. Skjøte fra Sanne til Sivert Sivertsen Havnen, dat. og tingl. 6/2 1843. Fra Sivert S. Havnens arvinger til Georg Krogh, dat. og tingl. 18/10 1867. Fra Georg Krogh til Ole Andersen Blaksæter, dat. og tingl. 19/10 1896. Fra Ole Andersen Lønset til Rasmus Olsen Lønset, dat. 9., tingl. 12/7 1897. Uskiftetillatelse for

Rasmus O. Lønsets enke Beret Anna, dat. 11/6 1928, tingl. 15/5 1929. Skj. fra Beret Anna Lønset til Kristian I. Bergset, dat. 6., tingl. 15/5 1929.

Lønset - Teigen, bnr. 4, skyld mark 0.21. Skjøte fra Ole A. Lønset til Anton Andersen Lønsetteig, dat. og tingl. 21/6 1877. Fra Anton A. Lønsetteig til Andreas A. Lønsetteig, dat. 15/10 1916. t. 2/6 -19.

Lønset - Lønsetteigen indre, bnr. 5, skyld mark 0.16. Skjøte fra Ole Andersen Lønset til Ole Andersen Hatlen, dat. 30/6, tingl. 1/7 1887. Fra Ole A. Hatlen til Anton A. Lønsetteig, dat. 7/4 1911, tingl. 1/12 1926. Fra Anton A. Lønsetteig til Agnar A. Lønset, dat. 13/5 1927 tingl. 1/6 samme år.

Lønset - Teigen nedre, bnr. 6, skyld mark 0.16. Skjøte fra Ole A. Lønset til Anton A. Hatlen, dat. 30/6, tingl. 1/7 1887. Fra Anton A. Lønset til Agnar A. Lønset, dat 13/5, tingl. 1/6 1927.

Lønset - Lønset indre, bnr. 7, skyld mark 3.02. Skjøte til Esten Tronsen, dat. 28/6, tingl. 29/6 1838. Skifteskjøte i Esten Tronsens bo til Nils Estensen, dat. og tingl. 4/4 1868. Skjøte fra Nils Estensen Lønset til Einar Nilsen Lønset, udat., tingl. 5/9 1903. Fra Einar N. Lønset til Nils Einarsen Lønset, dat. 2. tingl. 3/12 1938.

Lønset - Lønset indre, bnr. 8, skyld mark 5,19. Skjøte til Andreas Sivertsen, dat. 4/3, tingl. 30/6 1837. Skiftehjemmel til Andreas Sivertsens enke Johanne Andersdatter, dat. og tingl. 30/3 1841. Skjøte fra Johanne Andersdatter til Sivert Andreas Andersen, dat. og tingl. 23/10 1863. Attest om at Sivert Andreas Lønset er død, etterlater som enearving sønnen Einar S. Lønset, dat. 25/3, tingl. 6/4 1926.

Lønset - Teigen, bnr. 9, skyld mark 0.68. Skjøte fra Andreas til datter Jørri og mann Nikolai Knutsen, dat. 24/3, tingl. 19/10 1837. Skiftesutlegg til Andreas Nikolaisen, dat. 23/6, tingl. 21/10 1852. Skjøte fra Andreas Nikolaisen til Knut Knutsen, dat. og tingl. 11/6 1856. Fra Knut Knutsen til Elias Knutsen, dat. og tingl. 10/10 1909. Uskiftebevilling for E. K. Knutsens enke Thea, dat. 11/2, tingl. 20,2 1914. Fra Knut Elias Knutsen Lønsetteigs enk til Ole Knutsen Lønsetteig, dat. 16/2, tingl. 1/10 1917.

Lønset - Bukten, bnr. 19, skyld mark 0.68. Skjøte fra Ole Finsen Lønset til Ole Olsen Gjednes, dat. 22, tingl. 23/4 1851. Fra Ole Olsen Lønsetbugt til Andreas Olsen. dat. 5, tingl. 25/6 1880. Fra Andreas Olsen Lønset til Erik Andersen Bu, dat. 23/10, tingl. 23/11 1896. Uskiftebevilling for Erik A. Bø's enke Jørgine Bø, dat. 23/10 1930. Hjemmelshaver Emil Bø som enearving.

Lønset -- Lønset indre, bnr. 11, skyld mark 2.11. Skjøte til Iver Rasmussen fra hans far Rasmus. Skjøte fra Rasmus Iversen til

Iver Rasmussen, dat. og tingl. 27/6 1873. Fra Iver R. Lønset til Nils Larsen Bugge, dat. 30/3, tingl. 2/4 1908. Fra Nils Bugges enke Petra L. Bugge, til Iver E. Ellingsgård, dat 7, tingl. 20/10 1923. Uskiftebevilling for Nils Bugges enke Petra L. Bugge, dat. 13/10, tingl. 3/11 1923. Uskiftebevilling for Iver E. Ellingsgårds enke Synnøve O. Ellingsgård, dat. 16/12 1935, tingl. 2/1 1936. Skjøte fra Synnøve O. Ellingsgård til Elling I. Ellingsgård, dat. 12. tingl. 14/10 1937.

Lønset - Lønsetteigen vestre, bnr. 12, skyld mark 0,26 Skjøte fra Ole Andersen Lønset til Knut E. Knutsen Lønsetteig, dat. 2. tingl. 9/5 1892. Uskiftebevilling for Knut E. K. Lønsetteigs enke Thea, dat. 11/2, tingl. 20/2 1914. Skjøte fra Thea O. Lønsetteig til Ole Knutsen, dat. 16/2, tingl. 1/10 1917.

Lønset - Lønsethagen, bnr. 13, skyld mark 0,21. Skjøte fra Iver R. Lønset til Hans, Jakob og Sivert Erikssønner Lønset, dat. og tingl. 19/6 1902. Era Jakob og Sivert E. Lønset til Olaus E. Lønset, dat. 28/3, tingl. 2/4 1917. Fra Olaus E. Lønset til Klaus Olausen Lønset, dat. 28/3, tingl. 29/3 1917. Fra Olaus O. Lønset til Andreas O. Lønset, dat. 14., tingl. 16/1 1928.

Lønset - Bjerkehaug, bnr. 14, skyld mark 0.21. Skjøte fra Nils Bugge til Jakob E. Lønset, dat. 15. tingl. 20/6 1916.

Lønset - Mitheim, bnr. 15, skyld mark 0.16. Skjøte fra Kristian E. Bergset til Arne K. Bergset, dat. 14. tingl. 21/1 1939.

Ved Lønset inntrer det et skifte i landskapet i lågere strøk. Strandflaten som fra Molde av har hevet seg ganske svakt fra sjøen er etterhånden som en når innetter Fannestranda blitt brattere og smalere. Og fra Lønsethagen skyter lifoten seg temmelig steilt ned i fjorden med fjellknauser og hammerlag nedetter bøene. Fjøra er likevel stein- eller sandfjøre heile vegen til Mjelveneset dcr berget går like i sjøen.

Ludv. Hagen

Det er også et skifte i gardsettingshistorien her ved Lønset. Området mellem den austre Lønsetbøen og den vestre Mjelvebøen synes etter alt å dømme å ha vært et utmarksjølaup til yngre middelalder. Det har trolig gått sjøgarder mellem Mjelve på den eine sida og Lønset på den andre sida mot

dette utmarksjølaupet. Og her i denne strekningen er så gårdene Ellingsgården, Ekren, Sigerset, Hatlen, Skjerslien og Skjerså reist av jord som må ha tilhørt Mjelve i tidligere tid. Av disse gårder er Sigerset den eldste (Sigridasetr av kvinnenavnet Sigrid.) Derav er atter Skjersli (Sigridasetrlid) og Skjerså (Sigridasetrå) utgått. Likeså Ellingsgården, som langt ned i tiden bar navnet Ytter Sigerset.

Denne fellesopprinnelse for disse gårder vil best kunde omhandles og påvises under gården Mjelve i neste avsnitt. Ellers viser jeg til første bind s. 23 (om navnet), og side 290 om de her nevnte gårders forhold til Mjelve.

På indre Lønset var tingstedet for Bolsøy tinglag i omlag 100 år til 1925, da bygdetinget ble nedlagt.

Ellingsgården, gård no. 40.

Gården grenser i vest til Lønset, i nord til Fræna, i aust til Ekren og i syd til Fannefjorden. Riksvegen Molde-Gjemnes-Angvik-Eidsvåg skjærer tvert over gårdens innmark. Tunet ligger på vegens øvre side, omlag 200 m. fra sjøen.*) Landskapet sett fra vest tar her en forandring idet det stiger noe brattere fra fjorden, samtidig som det tar til å skyte berghomper framover bøen, som går over i lia under Lønsetheia. Den lange og breie terrasse oppå lia vedvarer framleis. Skogen i lågere del av utmarken er blanding av furu og bjørk. Innmarkskogen vesentlig lauvskog. Lønsetheia er meget sparsom på skog på sydsiden, men en og annen bjerkekjemmen er det, med enkelte furuer spredt hist og her. Gode hamneganger i Lønsetheia. Ingen holmer eller skjær utenfor gårdens strand til Fjorden.

Gården må antas opptatt i slutten av middelalder eller kanskje først i ettetreformasjonstid, og er utgått enten av Sigerset eller Mjelve. Dens eldste navn er *Ytter Siersett*. Se ellers under Sigerset og Mjelve. Gården nevnes under dette navn første gang i kjent kilde i lensregnskapet for 1610/11 under ledingen, og svarer leding med 1½ tunder

*) All- tun på Ellingsgården stod tidlegare på øvre garden til omlag 1890 - då vart to tun flutta ned (Andreas Ellingsgård og den gard Talseth no eig)

Det er nemnt at Skjersli og Skjerså er utgått på Sigerset. Desse to bruk hev vel namnet sitt etter Skjæret som ligg straks ut for stranda -- der elva kjem ned. Skjerså og truleg Skjersli skriv seg vel derifrå. - Dessa gardar ligg slik til at dette truleg er rett - det er utruleg at namnet kjem frå Sigriset.

(Merknad frå konsulent Asbjørn Heggem)

korn og 2 mrk. smør. Bruker er der ikke oppgitt. 1 s. regnskap for 1619/20 nevnes *Elling yttersiresett* som bruker med samme ledingsskatt og med en tiende av 3½ schepr. Det svarer da til en kornavling av 35 skjepper. Hvilket tyder på at det er en etter måten ny bustad en har for seg. Det er vel heller ikke usannsynlig at den nevnte Elling er sjølve bureiseren, og at det er etter ham gården har navnet Ellingsgården. Sammen med Sigerset forøvrig tilhører den det såkalte Mjelvegodset, og er altså leilendingsbruk. Se første bind s. 290 ff. Elling yttersireszett ser ut til å være enebruker som leilending også i 1633. I 1656 er det to oppsittere, Joen Yttersirsæt med 1 hest, 8 kjyr, 3 geit, og 3 får. Oelle Yttersirseat med 1 hest, 4 kjyr, 4 geit og 4 får. I jordboken (matrik.) av 1661 heter gården framleis Ytter Sirszet. Eier er Anders Mielue. Skylden er 1 vog, delt på de samme to bruk som i 1657. Joen og Oelle er begge død, og deres enker har brukene. Deres navn nevnes som vanlig ikke. De betegnes som Joens Enche og Oelles Enche. Folketallet i 1701 nevner bare en oppsitter, Hans 50 år og sønn Lasse 5 år, navnet er Yttersirset. Gården eies i 1703 av Jacob Rafn fra Molde, som ved skjøte tingl. ved tinget på Fanbostad 3/7 1703 selger den til Johan Jonston og Nils Ågesen fra Molde Ladeplass.

Matr.kommisjonen av 1723 beskriver gården slik: „No. 21 Ytter Schierset. 1 opsidder. Proprietaire (eiere): Johan Joensen og sal. Niels arv(inger). Ingen husmand. Skoug til brændefang, aflagt sætter lidet støcke fra gården. Ingen quærn, ingen fischerier uden af haved, god jordart, ligger i sollien 5 miil fra haved, viis til korn, god til eng, noget tungvunden, ingen leilighed til rødning. Sæd: 1 skpp biug, 2 td. 4 schpp havre, 15 læs høe, 1 hest, 3 kiør, 6 ung småfæ. Taxt (skyld) etter gl. matrikul 1 vog."

Romsdal fogdregnskap 1762--63. Matricul 1763. No. 21 yttre Sierset. Ole Andersen 1 p. 12 mrk. Jacob Pedersen 1 p. 12 mrk., tils. 1 vog. Åsidder Ole Eiør, Bøxler og beboer 18 mrk. Ditto Eier og bøxler 18 mrk. Johan Joensens og Aage Nielsens Arvinger 1 p. 12 mrk., tils. 1 v.

Ved skjøte tingl. 30. okt. 1764 selger Ole Andersen Ellingsgård en part i gården på 1 pund 12 tnerker i skyld til soldat Lars Larsøn. Gården er altså nå overgått til odel og sjølveige i all fall for det enebruks vedkommende. I 1783 eier Torstein Larsøn Fuglset det ene bruket med ½ vog og skjøter det så til Iver Eriksøn for 99 rdlr. tingl. 20/10. Lars Larsøn Ytre Sigerset skjøter sitt bruk på en halv vog skyld til sin eldste sønn, som også heter Lars Larsøn, for 80 rdl., tingl. 17.

okt. 1791. Sønnen tinglyser kår til sine foreldre, Lars Larsøn eldre og hustru Eli Hansdtr. 21/10 1799. Det andre bruket er også gått over til sjølveige. Eieren er Iver Eriksøn Sigerset som skjøter til Peder Lassesøn sin part (bruk av sk. en halv vog) for 180 rdlr., tingl. 21. okt. 1799. De to bruk er altså framleis like store. Lasse Ellingsgård er død rundt 1800, idet sønnen Peder mottar arv, 86 rdlr., etter ham, og tinglyser kvitteringen 22/9 1802. Etter folketelling 1801 er oppsitter og beboere flg. G. nr. 40 Ytter Sigelsæt. 1. familie: Peder Lassesøn, 32 år, hustru Marit Eriksdatter, 21 år. Peder tituleres som nasjonal soldat, bonde og gårdbruger. Ingen barn. Anne Gundersdtr., 12 år, tjenestepige. Peder Lassesøn var kanskje gift med en søster av foran nevnte Iver Eriksøn.

På det andre bruket: Lars Larsøn, 26 år, hustru 25 år, Hans Larsen, 19 år og Kristina Chrestensdtr., 12 år, tjenestefolk, Lars Larsen, husbondens fader, 73 år, enkemand i 2. ekteskap. Peder Y. Sigerset innvilges bidrag til innkjøp av såkorn etter kgl. res. 11/4 1803 med 8 rdlr.

Etter den offentlige matrikul av 1838 er eiendomstilhøva på gården : Matr.nr: 22 *Ellingsgård*, løbe nr. 52 Ellingsgård, eier Ole Knudsen, matr.sk. 1 pund 12 mrk., revidert 1 deler 1 ort 9 skill. Lnr. 53 a, eier Ole Ingebrigtsen, skyld 1 pund 3 og 3/5 dels mrk., revidert 1 daler, 5 sk. Lnr. 53 b. eier Ole Larsen, skyld 8 2/5 mrk., revidert 1 ort 14 skill.

I folketellingen i 1865 oppføres følgende beboere: Lnr. 52. Iver Eriksen, selveier, grdbr., Bådsbygger, 29, Kjerstine Larsdtr., hans Kone, 25, døtre: Karn M., 6, Emilie, 3, Lars Larsen, hendes Fader, 53, Føderåd, Enkemand. Knud Andreas Pedersen, Tjenestekarl, 17, Karoline Larsdtr., Tjenestepige, 22, Erik Larsen, 51, logerende, alm. Dagarbeider. 1 hest, 5 kveg, 20 får, 1 svin. 1/16 td. byg, 4 td. havre, 4 td. poteter.

Lno. 53 a. Elling, Iversen, selveier, 43, Karoline Olsdtr., hans Kone, 29, Beret Ellingsdtr., datter, 6, Anne Paulsdtr., Tjenestepige, 17, alle f. i Bolsø, Semund Olsen, Legdslem, 76, Enkemand, f. i Næsset. 1 hest, 4 kveg, 16 får. 1/8 td. rug, ¼ td. byg, 2 td. havre, 2½ td. pot. Ole Ingebrigtsen, Konens Fader, 65, Føderåd, Karn Larsdt., hans Kone, 65, Erik Olsen, søn, Dagarb., 35, Andrine Olsdtr., Datter, 31, alle f. i Bolsø, ¼ td. poteter.

Lnr. 53 b. Knud Olsen, selveier, 45, f. i Bolsø, Agate Jørgensdtr. hans kone, 40, f. i Grytten. Ole og Andreas Knudsen, sønner, 9 og 2 år, Døtre: Beret 11, Marit, 7, og Gjørgine Knudsdtr. 4, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 1¾ td. havre, 2½ td. poteter.

Berget, Lasse Pedersen, husmd. m. jord, jordbryder, 66, f. i Bolsø. Beret Anna Sørensdtr. hans kone, 70, f. i Molde. Peder Andreas Lassesen

søn, dagarbeider, 31, f. i Bolsø. Anne Semunsdtr. hans kone, 30, f. i Næsset. Anna Pedersdtr, 4, Maria Pedersdtr. lår, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, 5/8 td. havre, 1½ td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 er det opplyst om gården: Lnr. 52, eier Lasse Lassesen, 1 daler 1 ort 9 mrk. 10 mål ager, 12½ mål eng, muld på grund, kun enkelte steder lerholdig. Englandet noget stenbelagt bonitert ager 7½ mål, eng 8½ mål. Eng og utslått afgir 56¾ læs hø. Maver græsvext. Sår 3½ td. havre, 3½ td. poteter. 1 hest, 5 kjør, 20 får. Almindelig havnegang. Skog neppe til brænde, intet til salg. 1 pladsbrug.

I den off. matrikul utgitt i 1907 er oppført: G.nr. 40 Ellingsgården, br.nr. 1 Ellingsgården, sk. m. 2.38, eier Iver, Olsen Mjelve. Br.nr. 2 Ellingsgården, sk. m. 2.27, eier Iver Ellingsen. Br.nr. 3 Ellingsgården, sk. m. 1.06, eier Andreas Knudsen. Br.nr. 4 Ellingsgården, sk. m. 0.17, eier Iver Ellingsen. Eiere ifølge skjøteregistret:

Ellingsgården, gnr. 40, bnr. 1, skyld mark 2,15. Qvitteringsskjøte fra Lars Larsens arvinger til sønnen Lars Larsen, dat. 2/10 1839. Skjøte til Iver E. Ekren, dat. og tingl. 20/10 1865. Fra Iver E. Ellingsgårds enke til Iver Rasmussen Lønset, dat. 30/4, tingl. 11/5 1883. Fra Iver Rasmussen Lønset til Erik Andersen Bø, dat. 20. tgl. 21/6 1894. Fra Erik Andersen Bø til Erik Iversen Sigerset, dat. 14/4, tgl. 4/5 1896. Fra Erik Iversen Sigerset til Peder Andreas Andreassen Ekren, dat. 1897, tingl. 11/8 1898. Fra Peder Andreas Andersen ved AIbert Dessen iflg. fullmakt til Iver Olsen Mjelve. dat. 17/4, tingl. 18/4 1906. Fra Iver Olsen Mjelve til Karl Sivertsen Moen, dat. 11. tingl. 12/10 1920. Fra Karl Moen v/ Petter N. Ødegård iflg. fullmakt til Iver Grænsen, dat. 9. tingl. 21/1 1931.

Ellingsgården, bnr. 2, skyld mark 2,27. Skjøte fra Lars Larsens bo til Sivert Andersen tig Peder Christensen Mjelve på 1/2 vog. Fra Sivert Andersen og Peder Christensen Mjelve til Ole Larsen på ½ vog. Fra Ole Ingebrigtsen Ellingsgård til Elling Iversen Lønset, dat. og tingl. 12/6 1869. Fra Iver Ellingsen til Rasmus Rasmussen Ekren, dat. 20/5, tingl. 17/10 1911. Fra Rasmus Ekren til Marie Talset, dat. 1. tingl, 15/5 1934.

Ellingsgården, bnr. 3, skyld mark 1,06. Skjøte fra Ole Larsen Sigerset til Ole Johnsen Røvik, dat. og tingl. 17/19 1851. Fra Ole Johnsen til Knut Olsen Skjærsli, dat. 17/5. tingl. 20/10 1853. Uskiftebevilling for Knut O. Ellingsgårds enke Agate Jørgensdatter, dat. og tingl. 4/2 1859. Skjøte fra Agate Jørgensdatter til Andreas Knutsen Ellingsgård, dat. 8. tingl. 10/11 1890.

Ellingsgården, bnr. 4, skyld mark 0,17. Skjøte fra Andreas Andreassen Ellingsgård til Iver Ellingsen, dat. 1/5, tingl. 18/10 1901. Fra Iver Ellingsen til Rasmus Rasmussen Ekren, dat. 20/5, tingl, 17/10 1911. Fra Rasmus R. Ekren til Marie Talset, dat. 1. tingl. 15/5 1634.

Ellingsgården - Fredheim, bnr. 5, skyld mark 0,23. Skjøte fra Karl Moen til Olaf Nilsen Ellingsgård, dat. 15/4, tingl. 5/5 1921. Uskiftebevilling for Olaf N. Ellingsgårds enke Karen Ellingsgård, dat. 21/1 1930.

Ellingsgården - Bergheim, bnr. 6, skyld mark 0,03. Skjøte fra Synnøve Marie Talset til Rasmus Ekren, dat. 10/7. tingl. 1/8 1935.

* *

Andreas A. Ekren.

Andreas A. Ekren har eid br. nr. 1 av Ellingsgård en tid. Han var i sin ungdom en tur i Amerika, men vendte heim i 1897 og overtok Ellingsgården som han da hadde kjøpt. Han solgte igjen i 1900, og vendte tilbake til U.S.A hvor han en tid arbeidet ved et gassverk i Grand Forks. Etter å ha utdannet seg som rørlegger, opptok han dette håndverk og drev det siden. Han utførte flere større anlegg i faget i kirker og skoler, inntil han trakk seg tilbake i 1938 som en meget velstående mann. Hans hustru er fra Mittet i Veøy. De etterlater seg flere barn i U.S.A. i gode stillinger.

Ekren, gård no. 41.

Ekren er .Ellingsgårdens nabo i aust, og ligger på Fannefjordens nordbredd. I vest grenser gården til Ellingsgården, i nord til Fræna i fjellet, i aust til Sigerset og i syd til Fannefjorden. Namnet er opprinnelig Ekren. I de eldre kilder er det som oftest skrevet Ekrem, Eckrim, Echerumb, o.s.v. Det er derfor ofte vanskelig å skjelne denne gård fra g.nr. 32, Eikrem, som i de samme kilder skrives på samme måten. Feiltagelser er derfor her meget nærliggende når en skal gå bare etter personnavn og navnet Ekrem o.l. Om gårdens opprinnelse se under Mjelve og Sigerset. Ekren (Eckerim, Ekrim etc.) nevnes ikke i Rike Torsterns jordbrever fra 1500-1275, som derimot uttaler „at Baarder Biørnnerssøn har soldt gunder Hallkilæsenn lx(ni) aureboll wdj Siigrida seter, som liiger y fannes ottungh oc ballingø kirke sogenn." Ni aureboll var en temmelig betydelig jordverdi. Det er antakelig storparten av de nåverende gårder Ellingsgård til og med Skjerså som har vært omfattet av dette salget til Gunder Halkilson, og herunder sannsynligvis også Ekren.

Gårdens tun ligger nå høyt oppe i lia, ca 400 m. fra fjordstranden, med temmelig lang og bratt stigning opp fra riksvegen. Her har tunet ligget også fra først av. Utmark og skog er omtrent av samme beskaffenhet som for Ellingsgårdens og Sigerset. Det er særlig rik bjerkeskog også på innbøen.

I 1603 oppføres Peder Eckrim som ødegårdzmand med en leilendingskatt av en halv daler. Dette er sikkert oppsitteren på Ekren. Vi finner samme forvanskning av navnet igjen i alle skattemanntall framovertil 1650. Det kan derfor synes mulig at navnet opprinnelig har vært Eikrheimr. Men det er ikke sannsynlig siden dette navnet alt er i bruk på den store forhistoriske gård Eikrem, gnr. 32, i samme bygd. I sktmt. 1610-11 oppgis Naru (Narve) Eckerum som tjener for full lønn. I jordboken for samme år oppføres Ekerim med 2 pund i landskyld og i sktmt. s. å. Peder Echeren. I ledingsmanntallet heter gården atter Eckrim med en ledingskatt av 1 wett korn og 16 lodd smør. I 1614 er Tallach Ekerem tjener for full lønn. Som bruker og leilending oppføres nå også Peder Eckerenn med Iffer Ekerenn som ødegårdsmann eller husmann. 1617 tjener Olluff Eckerimb for halv lønn og

skatter 1 ort. 1621 Christen Eckremb,* dreng for halv lønn, skt. 1 ort. 1619--20 Peder Ekerim svarer leding med 2 thunder korn og 3 mrk. smør, tiend. 6½ skjep. (Avling av korn altså 65 skjep.) 1621 Peder Æckre skatter av en liden beckequærn 1 ort. 1623 framleis Peder Ekrim, ordinær leilendingskatt 1 dlr. 1633 framleis Peder Ekrim, med to husmenn, Lasse Ekrem og Rasmus Ekrim. Ekrims saug skattlegges med 2 rdlr. og 1½ tylt tiendebord. 1645 Peder Echrim ugift eller enkemann, en tjenestedreng og 2 tjenestepiker. Iffuer Eckrim med hustru og en tjenestepige. Jordbok 1650 opf. en bruker Iffuer Echerenn med 1½ vog i landskyld, eier er Claus Tommessen Mjelve. (se under Mjelve) I krøterskatten av 1657 nevnes også bare en bruker, Iffuer Echerenn med 1 hest, 20 kjyr, 16 geit og 20 får. Samme Iffuer er også bruker i 1661. Eier er nå Anders Mielue. Skylden er 1½ vog. Iffuer er ifølge folketell. 1665 56 år. I 1669 er Anders Mielue død, og Enchen Mielue eier, med Iffuer som leilending og bruker framleis. Samme landsk. 1½ vog. Folketell. 1701 oppfører som bruker Peder 49 år, sikkert en sønn av Iffuer fra 1669. Peders sønn, 10 år, heter Iver. En tredjepart i gården eller ½ vog sees å ha tilhørt Oden Odensøn, Nils Nilsøn og Catrina Jacobsdtr. Rafn (av Oden Ågensen-slekta i Molde) som ved skjøte tl. ved Molde tingsted 3/7 1694 selger parten til Peder, (Iversen) som altså nå blir sjøleier for denne parten. Matr. kommissjonen i 1723 beskriver gården slik: Gnr. 22, Echren. 1 oppsitter. Åsidderen eier og bøxler (altså sjøleier. og odelsmann) Ingen husmann, skoug til brendefang, aflagt sæter ½ fierding fra gården. 1 skvetquærn 6 sk. (skatt) Intet fiskeri uden af haved, god fægang, ligger i sollien 5¼ mil fra haved, god jordart, vis til korn, god til eng, tungvunden ingen leilighed til rødning. Sed: 4 skpr. bl. korn, 6 tdr. 4 skpr. hafre, avling, 36 sommerlæs, 1 hest, 8 kjør, 9 ungnød, 28 småfæ. Gl. taxt (skyld) 1 vog, 1 pund, 12 mrk. forhøyet 12 mrk. (Denne matrikul ble ikke satt ikraft og skylden ble derfor uforandret til 1838.) En ser av utsedoppgaven at dette er før potetens tid. I 1761 heter eieren Peder Larsøn Ekren. Han skjøter 2 pund og 6 mrk. av gårdens skyld (halve gården) til Lasse Pedersøn. (ant. sønn) 1763: to bruk. Det ene eies av Peder Lassesen og det andre av Lasse Lassesen. Hvert bruk er på 2 pund og 6 mkr.

---

*) Ytre Sigerset er vel rette namnet, det går ogso enno på folkemunn.

Ekrcn er eit forlite bruk til å vera heimgard, men det er nok feil skrivemåte - slik som De held fram. Gamle Trond Sigerset, fødd ca 1830, sa at Ekren vart kalla *Ytre-Sigerset* -- i motsetnad til *Indre-Sigerset* -- som *Sigerset* vart kalla då Kår-Lasse-Plassen gjekk over til Sigerset ca. 1780 som faldergåve. Den ligg ned for veg - vest for elva. (Merknad av konsulent Asbjørn Heggem.)

Navnet *Ytter Sierssett* forekommer ikke i manntall eller matrikler for Ekren. Derimot stadig for Ellingsgaard. (O. H.)

Ved skjøte tinglyst 9. okt. 1797 skjøter Peder Olsen Ekren til sin stedsønn, Peder Lassesen, all den jord og eiendom som tilhører hans gård Ekren, og som ligger nedenfor postveien fra Sigerset til Ellingsgårdbytet. Den solgte jord settes til en verdi av 50 rdlr. Det ser dog ikke ut til at det er blitt noe nytt bruk av denne jord denne gang, å dømme etter folketellingen i 1801. Her oppføres nemlig som oppsittere og beboere av gården Echeren:

1. Familie: Peder Olsen, 68 år, givt 2. gang, bonde og gårdebruger, Anna Aslachsdtr., 47, givt 1. gang, hans hustru. Deres børn : Ole 15, Erich 9, Chrestie 6, Anna 4 år. Ugivte tj. folk: Beret Pedersdtr., 34 år, Martha Olsdtr., 55 år. Husbondens børn: Kirsten Pedersdtr. 26, Anders, søn, 28.

2. Familie : Anders Povelsen, 50 år, Anna Nielsdtr., givt i 1. ægtesk., huusmand med jord. Beret Iversdtr., ugivt til leie boende, lever av dagarbeide I den, off. matrikul av 1838 oppføres: M. nr. 22 Ekren, l.nr. 34 Ekren, eier Erik Pedersen, sk. 2 pund 6 mrk.. rev. 1 d. 1 ort 20 sk. L.nr. 55, eier Lasse Pedersen, sk. 2 pund 6 mrk., rev. 1 daler 1 ort 20 sk.

Folketelling 1865, lnr. 54 Ekren. Ole Eriksen, selveier, Bådbygger, 48, Beret Olsdtr., hans kone, 47, deres børn: Ingeborg Marie, 8, Erika 3. Maline Iversdtr., hans Moder, Føderådsenke, 74, Lovise Larsdtr., Tjenestepige, 14, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 14 får. 4 td. havre, 4 td. poteter.

Lnr. 55. Ole Lassesen, selveier, 46, f. i Bolsø, Marit Toresdtr., hans Kone, 42, f. i Lesje, deres børn : Peder Olaus, 21, Andreas, 14, Ole 12, Torsten 6, Anton 4, Petrine 8, Maria 2, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 14 får. 5 td. havre, 5 td. poteter.

Myren. Rasmus Aslaksen, husmd. m. jord, 31, ugift, Tømmermand, Aslak Rasmussen, hans Fader, Føderåd, gift, 69, begge f. i Bolsø, Gjøri Rasmusdtr., hans Kone, 64, f. i Vestnes, Kristian O. Aslaksen, søn, skrædder, 26, Beret Guttormsdtr., tjenestepige, 24, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får, 1 svin. 1/16 td. byg, 1½ td. havre, 3 td. poteter.

Berget. Anders Lassesen, husmand m. Jord, skomager, 50, Gjertru Tomesdtr., hans Kone, 47, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får. ½ td. havre, 1½ td. poteter.

Lnr. 56 Hagen. Aslak Iversen, selveier, skrædder, 36, ugift, f. i Bolsø. Høet sælges. Ingen Udsæd.

I herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll av 1866 oppføres: Ekkren. Matr. nr. 22 L.nr. 55, Ole Lassesen, M.tr. skyld 1 Daler 1 Ort 20 Skill. 12 mål ager, $11^1/_2$ mål eng. Muld på sandig, tildels ler-

holdig bund. Bonitert ager 9½ mål, eng 8 mål. Naturlig eng afgiver 58 læs hø. Udsæd: ¼ tdr. byg, 5 tdr. havre, 4 tdr. poteter. 78 læs hm. 1 hest, 5 kjyr, 20 får. Skog kun til brændsel. 1 pladsbrug under gården.

Ekkerhagen: M. nr. 22 L. nr. 56, Aslak Iversen, M. skyld 22 Skill. 6 mål eng. Tynd muld dels på sandig ler, dels på grus. Naturlig eng afgiver 11¾ læs hø. Avling 23 læs hø. 2 kjør, 6 får. Ingen skov. Intet pladsbrug under bruget.

I den off. matrikul av 1907 oppføres: G.nr. 40 Ekren. Br.nr. 1 Ekren, skyld m. 3.28, Hans P. Andreassen. Br.nr. 2 Ekren, Peder Olsen, skyld m. 2.95. Br.nr. 3 Hagen, sk.m. 0,68. Eierliste etter skjøteboken:

Ekren, gnr. 41, bnr. 1, skyld mark 3.28. Skjøte fra Erik Pedersen til Ole Eriksen, dat. og tingl. 24/10 1857. Fra Ole Eriksens enke Beret Olsdtr. til Hans A. Andreassen Skarbøvik, dat. 20, tingl. 21/1 1876. Fra Hans A. Ekren til sønner Olaf Arnet Ekren og Iver Andreas H. Ekren, dat. 15. tingl. 21/8 1914. Fra Olaf A. Ekren til Iver A. Ekren på hans halvpart, dat. 23/4 tingl. 1/6 1929. Uskiftebevilling for Iver A. Ekrens enke Snefrid Ekren, dat. 29/8 1939.

Ekren, bnr. 2, skyld mark 2.75. Skjøte til Lasse Pedersen fra hans far på 2 pund og 6 mrk. Fra Lasse Pedersen til Ole Lassesen, dat. og tingl. 4/8 1840. Fra Ole Lassesen til bror Anton Lassesen, dat. 5/6, tingl. 18/10 1844. Fra Anton Lassesen til Iver Pedersen Bjermeland, dat. 27/3, tingl. 3/4 1846. Fra Iver Pedersen til Ole Bjørn Farkvam, dat. 17/11, tingl. 2/12 1852. Auksjonsskjøte til Lasse Pedersen, dat. 14/2, tingl. 1/4 1857. Skjøte fra Lasse Pedersen til Ole Lassesen, dat. 16/7 1854, tingl. 1/14 1857. Fra Ole Lassesen Ekren til Peder Olaus Olsen, dat. 12/10, tingl. 6/11 1871. Fra Peder Olsen Ekren til Mads Andreas Ingebrigtsen Aure, dat. og tingl. 15/4 1907.

Ekren - Hagen, bnr. 3 skyld mark 0.68. Skjøte fra Peder Lassesens enke og arvinger til Erik Pedersen, dat. og tingl. 4/2 1851. Fra Erik Pedersen til Aslak Iversen Lønset, dat. 10, tingl. 23/5 1859. Uskiftebevilling for Aslak Iversens enke Ane Bottolfsdtr., dat. 8/5, tingl. 23/2 1883. Skjøte fra Ane Bottolfsdtr. til Ole Pedersen Nesje, dat. 8/5, tingl. 11/7 1890. Uskiftebevilling for Ole Pedersen Ekrenhagens enke Anna Olsdtr., dat. 20/12 1891, tingl. 1/9 1931. Skjøte fra Anna Olsdatter Ekrenhagen til Emma Ekrenhagen, dat. 11, tingl. 15/7 1931.

Ekren - Ekren nedre, bnr. 4, skyld mark 0.05. Erkkering fra Peder Olsen Ekren og hustru hvoretter denne eiendom overdras M. A. Aure og hustru Emma, dat. 27, tingl. 29/4 1936. Sammenføiet med bnr. 2, dgbf. 29/4 1936.

Ekren - Solheim, bnr. 5, skyld mark 0.20. Skjøte fra M. A. Aure til Ingvald Talset, dat. 18, dgbf. 23/8 1937.

Sigerset, gård no. 42.

Gården grenser mot vest til Ekren, mot nord til Frænabytet, mot aust til Hatlen og mot syd til Fannefjorden. Landskapet er som beskrevet under de foranstående gårder. Utmarken strekker seg oppover under og i Lønsetheia med blandet lauv- og furuskog, vesentlig bjerk. Havnegangene er gode og vidstrakte. Om gårdens navn se første bind s. 23, og om dens forhistorie s. 290, samt nedenfor under Mjelve. Navnets opprinnelse fra kvinnenavnet Sigrid er sikkert bevist ved opptegninger fra Middelalderen. (Rike Torsteins jordregister).

Gården nevnes ikke i sølvskattemanntallet av 1521. Derimot nevnes Ranndi på Sjerrsett i pendingschattmanntallet av 1597 som leilending. I 1603 nevnes Hans Sigerseszet som leilending, mens Erich i Siersett oppføres samtidig som ødegårdtzmandt. I lensregnskapet for 1609 kan vi lese at Andersz på Molde har levd lettsindig med Magdalene på Siresett, og må herfor svare til Ko. Ma. en halv daler. Hans Sierszett eier etter samme manntall en sag, og har skåret 25 thillter. Samme regnskap for 1614 opplyser at samme Hans Sierset er mulktlagt med 7½ daler ,,for hand wforloffuit drog fra Knegterne i Jempteland der hand waar wdtskreffuit“. Men det tilføyes at mulkten var satt så lav ,,for hans armods skyld“. Hans Zirisett oppf. som leilending 1614. I 1617 oppføres som leilendinger Peder Offuersiresett, Jesper og Knud på hvert sitt bruk. Gårdens leidang svares med tilsammen 3 tdr. korn og 4 mrk. smør. 1620 nevnes to bruk på Inder Siresett, med Knud og Jesper som leilendinger. 1622: Hans Sigersets sønn, Olluff Sirszett, har levd lettsindig med Halfrid Knudtzdaatter Jellsett, og har herfor for sin egen person måttet svare til futen 6 daller. 1621 : Jesper Ziirszett har sag og liden quern. Jesper og Knud gjenfinnes nå som leilendinger utover til 1633. I kopskatten 1645 finnes følgende oppsittere:

Elling Zirset og hustru. Erik ibm. og hustru. Peder ibm og hustru og 1 tj.pige. Otte ibm. og hustru og 1 tj.pige. I 1646 nevnes Gunder Zierset og Otte Zierset som brukere av hver sin halvgård. Jordboken (5-dalerskatten) av 1650 oppfører Claus Tommesen (Mjelve) som eier av hele Sigerset, med Gunder og Otther som leilendinger og brukere av hver 152 vog og 18 mrk. Skylden er altså tilsammen 1½ vog. Krøttertallet i 1657 viser: Guner Sirset: 1 hest, 10 kjør, 7 geit, 6 får. Otte: 1 hest, 10 kjør, 10 får. Matr. 1661 oppfører som eier

Anders Mielue med 4 pund og 12 mkr (1½ vog), leilendingene er de samme som i 1657. Folketellingen i 1665 forteller oss at Gunder og Otte Sigerset framleis sitter som leilendinger på Inder Sireset. Otte er 58 år og Gunder er 50. I matr. 1669 er Enchen Mielve oppført som eier. Gunders far sees å ha vært Aslach. Gunder lever ennå. Derimot er Otte og hustru nå død, idet barna oppgis som leilendinger. Skylden er 1½ vog. Folketellingen 1701 oppfører: Indersirset, opsittere Jacob 64 år, Otte 32. Denne Otte er en sønnesønn av den Otte som oppføres i 1665. Ingen barn. Husmann Olle Sirset, 42 år. Matr.kommisj. 1723 oppfører: Inder Sierset, 1 opsitter. Hr. Edvard Meyers arvinger eier og bøxler. Ingen husmand. Skoug til brendefang. 1 skvetquærn. Intet fiskeri uden af haved, Ringe fægang. Ligger 5½ miil fra haved i sollien, temmelig god jordart, uvis til korn, god til eng, ingen leilighed til rødning, Sed : 4 skp. blandkorn, 5 tdr. 4 skpr. hafre. Avling: 26 sommerlæs. 1½ hæst, 6 kjør, 6 ungnød, 13 småfæ Gl. taxt 1 v. 1 p. 12 mrk. Aftaget 12 mrk. 1763: eiere Evert Meyers arvinger. Leilendinger og brukere Iver Sierset og Anders Sierset. Skyld uforandret 1½ vog. I 1765 er Hans Bull eier av 18 merker i gården, som han selger til prosten Edvard Tyrholm Meyer, ved Skjøte tinglyst 22/6 1766. Denne Edvard Tyrholm Meyer var prost over Nordmøre og sokneprest til Stangvik. Ved skjøte av 22/6 1767 selger prosten sammen med sine brødre, Hans Ulrich Tyrholm og Just Tyrholm Wessel, Hatlen, Sigerset og Nordhaugen i Fanne Otting, og flere andre gårdparter i andre ottinger til Seigneur Peter Møller (Moldegård-Møllernes stamfar). Se under Moldegård. Torstein Larsøn Fugleset eier det ene bruk i Sigerset i 1783, og overdrar det ved Skjøte av 26/10 til Iver Eriksen Sigerset for 99 rdlr. Møller bøksler ut sin part i Sigerset i 1792 ved leilendingsfeste, tinglyst 23. okt. til Christopher Andersen Sigerset. I 1794 tar enke Kirsten Christophersdtr. kår av Kristen Andersen som formentlig samtidig har overtatt bruket som leilending. Dette er ikke Møllerparten. For denne går ved Peter Nikolai Møllers død ved den store jordgodsauksjon som ble holdt over hans eiendommer i Fanne otting over til leilendingen Christopher Andersøn ved auksjonsskjøte tl. 27/7 1797 ,, - på 2 pund og 6 mrk. i Sigerset med byksel og landskyld, samt halvdelen i det under gården værende kværnbruk, tilligemed en nøstgrund hvorav Eilef Ekren årlig betaler 34 skilling for 131 rdlr. - -“. Samtidig utstedes auksjonsskjøte fra Peter Møller og hustrus arvinger til oppsitteren Knud Hansan på det andre bruket i gården, også 2 p, 6 mrk. med byksel og landskyld samt halvdelen i kværnbruket. Kjøpesum ikke oppgitt. Peter Møller må følgelig ha eid

begge bruk i Sigerset. Nå går de over til bondeode1 i de seinere ætters eige.

Ved folketellingen i 1801 er beboerne følgende: 1. Familie: Christopher Anderesen, 39, Bonde, Gårdebruger, Jærtru Trondsdtr., 33, begge i 1ste ægteskab, deres Børn: Anders, 8, Trond, 5, Ole, 2. Tjenestefolk : Elling Andersen, 25, Ellen Davidsdtr., 33, begge ugivt. Christen Christophersdtr., 68, Huusbondens Moder, Enke i 1. ægteskab, lever af vilkår.

2. Familie: Knud Hansen, 49, Bonde og Gårdebruger, Martha Andersdtr., 48, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Andrias, 15, Hans 15, Peder, 6, Engeborg, 17, Marith, 13, Christen, 9.

De to gamle bruk i gården er de samme som før, og har bestått i allfall siden 1603. Til enkelte tider har det vært tre bruk. Men det tredje er formentlig et husmannsbruk. I den off. matrikul av 1838 oppføres: nyt og gam. matr.nr. 23 Sigersæt, l.nr. 57 Sigersæt, eier Knud Olsen, sk. urev. 2 pund 6 mrk., rev. 1 daler 4 ort 2 skill. L.nr. 58 Sigerset, eier Andreas Knudsen, sk. urev. 2 pund 6 mrk., rev. 1 daler 4 ort 2 skill.

Folketelling 1865 : Lnr. 57 a. Peder Olsen, selveier, 42, f. i Bolsø, Synnøve Tronsdtr., hans Kone, 25, f. i Veø. 1 hest, 4 kveg. 20 får, 1 svin. ¼ td. byg, 3 ½ td. havre, 3 td. poteter. Tron Tronsen, hendes Fader, Føderåd, 56, Anne Olsdtr., hans Kone, 48, begge f. i Veø, deres barn: Tron, 21, Mathias, 10, Anne Maria, 7, alle f. i Bolsø. 6 får. 1/16 td. byg, ¼ td. havre, 1 td. poteter.

Bakken, lnr. 58 a, 58 b, drives som Foderland under. Gården Møyseth mtr,no. 79 lnr. 83. Do. Do. nedre Brokstad mtr.no 93 lnr. 182 b. Lasse Andersen, husmand m. Jord, 61. f. i Bolsø. Brit Hansdtr., hans Kone, 60, f. i Veø. 7 får. Sed: 1 td. poteter.

Lnr. 58 c. Iver Nilsen, selveier, 30, Erika Eriksdtr,, hans Kone, 32, Ingeborg Maria Iversdtr., dtr., 2, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 12 får. 2 td. havre, 2 td. poteter.

Matr. kommisjonen 1866 oppfører om gården: Sigerseth, M. nr. 23, lnr. 57 a og 57 b. Trond Iversen. Matrsk. 1 daler 4 ort 2 skill. 9½ mål ager, 5½ mål eng. Tyndt lag af sandig jord og stenet muld på gruus. Bonitert 6½ mål ager, 4 mal eng. Sed: ¼ td. byg, 3½ td. havre, 3 tdr. pot. Avler 2 td. byg, 18 td. havre, 18 td. potet, 69 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 14 får. Skog kun til brende. Ingen husmand.

Sigerseth, lnr. 58 a, sk. 3 ort. Eier Iver Iversen. 7 mål eng. Muld på gruus. Bonitert 5 mål eng. Sæd: ingen, avler 36 hes hø. 3 kjør 10 får. Skog til brænde. F. t. Ubeboet.

Sigerseth, lnr. 58 b, sk. 3 ort 1 skill., eier Hans Olsen. 11 mål eng, muld.

Sigerseth, Lnr. 58 c, skyld 3 ort 1 skill. Nils Ivers. 5 mål ager, 3 mål eng, muld på gruus. Sæd: 2½ td. havre, 1½ td. potet. Avler: 14 td. havre, 12 td. potet. 3 kjør, 8 får. 30 lass høe. Almindelig havnegang. Ingen husmand. - I den trykte off. matrikul av 1907 oppføres: G.nr. 42 Sigerset, br.nr. 1 Sigerset, Tron Tronsen, sk. M. 2.38. Br.nr. 2 Sigerset, Ingeborg Anna Sivertsdatter, sk. M. 1.13. Br.nr. 3 Sigerset, Andreas Andersen, sk. M. 1.20. Br.nr. 4 Sigerset, Iver Nilsen, sk. M. 1.20.

Eierfortegnelse i seinere tid etter skjøteboken:

Sigerset, gnr. 42, bnr. 1, skyld mark 1.04. Auksjonsskjøte til krigskommisær Synnestvedt, dat, 14/5 1841. Auksjonsskjøte til Ole Eriksen Røbek, dat. og tingl. 2/4 1842. Skjøte fra Ole Eriksen til Tron Tronsen Male, dat 4/6, tingl. 23/10 1842. Fra Tron T. Sigerset til Peder Olsen, dat. 28/5, tingl. 5/6 1874. Auksjonsskjøte til Tron Tronsen Sigerset, dat. 23/6, tingl. 12/7 1897. Skjøte fra Tron T. Sigerset til Albert Hansen, dat. 1. tingl. 17/7 1914. Fra Albert Hansen til M. A. Aure, dat. 20/6, tingl. 3/7 1916. Fra M. A. Aure til Aud og Stein Berg Jakobsen, dat. 9. tingl. 15/7 1918. Fra Aud og Stein Berg Jakobsen til Oluf Olsen Mjelve, dat. 26/11, tingl. 18/12 1923. Fra Oluf og Josefa Mjelve til Sofie Mjelve, dat. 28/9, tingl. 10/10 1938.

Sigerset, bnr. 2, skyld mark 1.82. Skjøte fra Anders Andersen til Lasse Andersen på 3 mrk. og 11 skill. dat. 13/11 1832. tingl. 22/6 1839. Fra Anders Andersen til Knut Olsen på 2 pund og 3 mrk. dat. 13/11 1831, tingl. 3/12 1839. Fra Knut Olsen til Anders Eriksen Strande, dat. 18/11, tingl. 3/12 1839. Skiftehjemmel til Anders Knutsens enke Synneve Iversdtr. dat. 28/11, tingl. 4/12 1855. Fra Iver Iversen Mauset eldre til Johan Iversen Mauset, dat, 16/4 tingl. 25/6 1880. Uskiftebevilling for Johan Iversens enke Ingeborg Anna Sivertsdatter, dat. 27/7, tingl. 1/8 1905. Skjøte fra Ingeborg Anna Sivertsdtr. til Iver Andreas Johnsen, dat, 28/10, tingl. 21/11 1910. Fra Oluf Olsen Mjelve til Iver Andreas Johnsen, på en parsel av parsel mark 1.04 som er sammenføyet med dette bruk, dat. 22/5, tingl. 2/6 1930.

Sigerset, bnr. 3, skyld mark 1.00. Skjøte fra Hans Olsen Brokstad (eier etter utlegg på privat skifte etter faren Ole Iversen) til Andreas Andersen Hatlen, dat. og tingl. 20/10 1882. Fra Andreas Andersen Hatlen til Matias Andreassen Sigerset, dat. 30/4, tingl. 20/6 1910. Fra Matias Andreassen Sigerset til Abel Simonsen, dat. 15/8, tingl. 8/10 1918. Auksjonsskjøte til Bolsøy Sparebank, dat. 2. tingl. 7/8

1923. Skjøte fra Bolsøy Sparebank til Martin Antonsen Lønset, dat. 5. tingl. 25/1 1924.

Sigerset, bnr. 4, skyld mark 0.98. Skjøte fra Nils Iversen Skjærså til Iver Nilsen Skjærså, dat. 6. tingl. 7/2 1873. Fra Iver Nilsen Skjærså til Olufine Julie Iversdatter, dat. 20/4 tingl. 3/5 1910.

Sigerset, bnr. 5, skyld mark 0.22. Skjøte fra Olufine Iversdtr. til svoger Ole Knutsen, dat. 31/1, tingl. 11/4 1913.

Sigerset - Naustvoll, bnr. 6, skyld mark 0,30. Hjemmelshaver M. A. Aure i h. t. skjøte på bnr. 1, ting1 3/7 1916.

Sigerset, bnr. 7, skyld mark 0,20. Skjøte fra Martin Lønset til Oluf O Mjelve, dat. 16/3, tingl. 1/4 1927. Fra Oluf og Josefine Mjelve til Sofie Mjelve, dat. 28/9, tingl. 10/10 1938.

Sigerset -- Skogheim, bnr. 8, skyld mark 0.35. Skjøte fra Iver J. og Oline Sigerset til Georg Mork, dat. 23/10 1934, tingl. 1/4 1935.

Sigerset - Ytre Sigerset, bnr. 9, skyld mark 0.25. Skjøte fra M. A. Aure til Sivert A. Ellingsgård, dat. 4/10 1935, tingl. 20/6 1036.

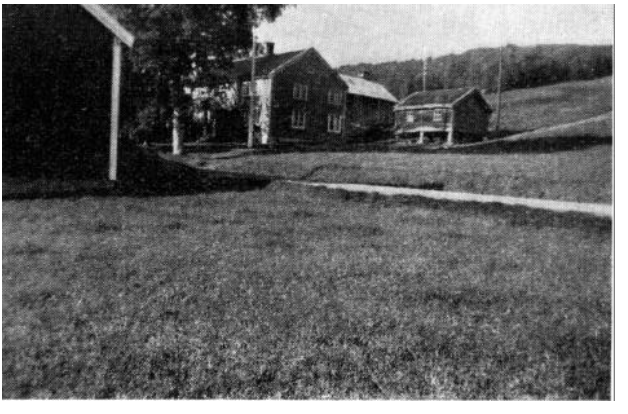

Strande, bnr. 9. Ole H. Strande.

Hatlen, gård no. 43.

Gården ligger på Fannefjordens nordbredd og grenser i vest til Sigerset, i nord til Frænbytet i fjellet, i aust til Skjærslien og i syd til Fannefjorden. Den gjennemskjæres av riksvegen Molde/Hjelset/Gjemnes/Angvik/Eidsvågen. Landskap og vekstforhold som for Sigerset. Om navnet se bind I. s. 22 ff.

Gårdens eldste kilder er vanskelig på grunn av at den er samnevnt med gården Hatlen i Kleive (g.nr. 81). Denne hette riktignok i eldre tid Sæter, men Hatlen forekom også tidlig. Forveksling er derfor meget nærliggende, ihvertfall for tiden for den første matrikul ble opprettet med systematisk nummer i 1661. Gården har felles historie med Sigerset m. fl. til fram på 16 h. tallet hva eierskap angår, og er leilendingsbruk. Den er trolig utgått av Sigerset, og under den av Mjelva. Den nevnes ikke særskilt i Rike Torsteins jordfortegnelse, som derimot nevner både Mjelve og Sigerset (ca. 1550). Gården er da antakelig busett siste halvdel av 15 h. tallet. Hvad navnet i og for seg ikke motsier. Gården sees første gang særskilt nevnt i skattmnt. 1597, med Knud i Hattle som oppsitter og leilending, „som icke hafuer så megedt „indkombst at den fierde part kand Beløbe sig 1 dlr." Det samme gjelder alle bønder som er oppført i dette manntall, som praktisk talt omfatter alle Fanne Ottings daværende gårder. Hvis oppgavene („selvmeldingene") er riktig, hvilket vel er tvilsomt, må inntektforholdende ha vært særdeles usle. Det står nemlig i innledningen til dette manntallet at det omfatter leilendingsbønder som ikke har så stor årlig inntekt som fire riksdaler. Formentlig har de vært skattefri eller vært satt i en meget lav skatt. Det gjelder her en „pendingeschatt" - enten det betyr at selve skatten skulde betales i rede penger, eller det var den kontante pengeinntekt i motsetning til naturalinntekt, som den gang var det alt overveiende. „Pendinge indkompst" om det i det hele forekom var uhyre sjelden når det gjaldt virkelige værdige metallmynter eller myntmetall som gull og sølv. Andre myntsorter - "slette mynter" av kobber eller tinn derimot forekom, men gjaldt ikke for full verdi.

Peder i Hattle oppføres i 1603 som ødegårdtzmand, og som husmann nevnes her Peder smed Hatle. I 1606 nevnes Niels Hatlen som leilending og svarer landskyld til futen. Likeså i 1609/10. Som hus-

mann oppføres i 1611 Peder i Hattelen. Ledingen for gården er da 1½ td. korn og 2 mrk. smør. 1614: Ranndi i Hattlenn som leilending. 1617: Som leilendinger Elling og Knud i Hattlenn, samt Olluff Hattlen som tjener for halv lønn (usikkert om dette vedk. denne Hatlengård). I futregnskapet for 1619 bemerkes flg.: „Gaff Knud Hattlenn for leig-„mål hannd haffer begannget med Maritt pedersdatter och for hun gick „oben haarit til kierche på henndes brølupsdaug, enndoeg hun war „forkrennchet. til høystbe.te. Konng Mayttz pendinge 15 dlr." Dette gir oss innblikk i en ganske merkelig skikk: Marit Pedersdatter og Knud Hatlen har vært trolovet og skulde gifte seg. De har tatt ekteskapet noe på forskudd, og Marit har ikke vært uberørt på bryllupsdagen. Hun pliktet av den grunn å tildekke sitt hode (hår) under kirkegang for derved å vise sin synd og bodferdighet. Det har stakkars Marit Pedersdatter unnsett seg for. Hun har ikke villet gi tilkjenne for bryllupsmenigheten og andre sin tilstand, og har som de uberørte jomfruer tråtт for alteret med utildekket hode og hår. Dette måtte straffes, og straffen gikk ut over brudgommen Knud som måtte punge ut til futen (Ko. Ma.) 15 daler for sin og sin kones synd. I 1619 får atter Knud Hatlen mulkt for å ha nektet futen skyss. Denne plikt til å skysse øvrigheten var en stor plage for bønderne og var meget forhatt. Det førte titt til at de nektet å skysse. Og fikk mulkt. Futregnskapet inneholder stadig slike poster.

I 1620 er oppsitterne framleis Knud og Peder. Det er kommet en ny småbruker (ant. husmann) Joenn Hattlenn som svarer et .kaldschinn" i skatt. I 1622 treffer vi en Frederich Joennsen Hattlen som betaler førstebøksel til kongen for en jord på „thou pund fisches leige „vdj frembstedalen, som navg. Laurisz Ib. Hattlen thillforne beszad „och enchen Maritte lougligen for hannem opladitt haffuer" med 4 dlr. Niels Hattlen svarer samtidig tredie bøksel til kongen for sitt bruk. Dette med at det svares landsleie til futen (kongen) viser at det her dreier seg om kronjord. Det tyder på at det ikke er g.nr. 43 Hatlen i Bolsøy sogn vi her har for oss, men Hatlen i Kleive. Nærværende gård har neppe i kjent tid vært kongsgods, den lå under Mjelvegodset og tilhørte ved dette tidspunkt Rike Torsteins ettermenn. Det er nå en oppsitter av navn Anders i Hattlen. Hans datter hette Maglij (Mali). 1623: Elling og Knud likeså i 1646. 1650: Knud har halvgården og Elling ødegården. Claus Thomesen (Mjelve) eier. Landskylden (matr. skylden) er 1½ vog. Krøterskatten i 1657 viser: Anders Hatlenn, 1 hest 8 kjerr, 4 gjeit, 3 får. Christen Ødegård, 1 hest, 9 kjør, 9 gjeit og 10 får. 1661 (jordboken) leilendinger Anders Hadtle og Jachob Hadtle,

hver bruker ½ vog. Anders Mielue eiger. Folketelling 1665: Anders Hattelen, 53 år, bruker ½ vog, sønn Isach Andersen, 18 år. Jachob 50 år, bruker ½ vog. Husmann Niels Jørgensen, 33 år. Matr. 1669: Det er to bruk i gården' tils. 1 vog i skyld. Leilendinger og brukere er Anders Lassesen og Jacob Søffrensen Hatlen. Enchen Mielve eier. Folketelling 1701: Knud Hadtlen, 50 år. Erich Hadtlen, 60 år. Ingen sønner. Sammen med en rekke andre gårdparter går Hatlen over til sogneprest Meyer og hans arvinger, som står som eiere i 1723 av begge bruk. Landkommisjonen av 1733 opplyser om Hatlen. 2 opsiddere. Hr. Edvard Meyers arvinger ejer og bøxler. Ingen husmand. Ingen skoug eller quern. Intet fiskeri uden af haved, er af samme beskaffenhed som Indre Sierset undtagen at den er ringe til eng. Sed: 4 skpr. blandkorn, 5 tdr. hafre (potet var ennå ikke oppfunnet). Avling: 20 sommerlæs. 2 hester, 7 kjør, 7 ungnød, 17 småfæ, gl. taxt (skyld) 1 vog, forhøyet 12 mrk. (Denne skyldsetning tråtte ikke i kraft for noen gård). Matr. 1763. Samme eiere. Leilendinger Ole Joensen og Bendix Olsen Hatlen. I 1766 er prost over Nordmøre og sogneprest i Stangvik Edvard Meyer Tyrholm og hans brødre Hans Ulrich Tyrholm og Just Tyrholm Wessel eiere, og selger ved skjøte av 6/2 1767 gården til Seigneur Peter Møller, Moldegårds-Møllernes stamfar her i landet. Han var fra Sønderjylland og ble etterhånden Romsdals største godseier. Se under Moldegård m. fl. gårder. Ved skifteauksjon den 20. mai 1792 ble størstedelen av dette jordgods som omfattet over tyve gårder i Bolsøy solgt av arvingene. Lasse Lassesen Hatlen kjøpte da sitt bruk på 1 pund 12 mrk. til odel for 76 riksdaler, og fikk skjøte den 24/6, tl. 27/7 1797. Det går ikke fram av skjøteboken om det annet bruk samtidig ble solgt til odel. Folketellingen av 1801 viser følgende beboere av Hatlen: Erich Bendixen, 40 år, bonde og gårdebruger, gift 1. gang med Christen Iversdtr., 38 år. Barn: Iver Erichsen, 10 år, Engebor, 7 og Ellen 3 år. Lasse Lassesen, bonde og gårdebruger, 57 år, gift i 2. egteskab med Engebor Thommesdtr., 52 år. Barn: Lasse Lassesen, 19 år, Thommes, 12 og Karen 23 år.

I den off. matr. av 1840 oppføres: Matr.nr. 24 Hatlen, l.nr. 59 Hatlen, eier Iver Eriksen, sk. 1 pund 12 mrk, ny 1 daler, 2 ort, 17 skill. L.nr. 60 Hatlen, eier Lasse Lassesen, sk. 1 pund 12 mrk., ny 1 daler, 2 ort. 17 skill.

Folketelling av 1865: L.nr. 59 a. Ole Eriksen, selveier, 62, Marit Andersdtr., kone, 50. Barn: Erik, skibstømmermand, 24, Iver, 20, Kjerstine, 17, Anne Lovise, 11, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 8 får. 1/16 td. byg, 2 td. havre, 2 td. poteter. Løbe nr. 59 b (bruges som un-

derbrug til Skjersåplads, matr. l.nr. 62 b).: Ane Andersdtr., logeretide søn Andreas Pedersen, 20 år. L.nr. 60: Lasse Lassesen, selveier, 50 år, f. år, f. i Bolsø, Ingebord Eriksdalter, 45, f. i Bolsø, Lasse Lassesen, 23 år, f. i Bolsø. Sivert 14, Knud A.. 12, Beret 17, Ingeborg L. 8, Karen A. 6, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kvæg, 16 får. Sår: ¼ td. byg, 1½ td. havre, 2½ td. pot. Matrikuleringskomm. opplyser i 1866 om gården : L.nr. 59 a, eier Ole Eriksen, sk. 3 ort, 21 sk. 4½ mål ager, 4½ mål eng, muld på skrap aurgrund, bonitert 3½ mål ager, 3½ mål eng. Sår: 1/8 td. byg, 2 td. havre, 1 td. potet. Avler: 1 td. byg, 12 td. havre, 8 td. pot. 39 læs hø. 4 kjør, 10 får. Ingen husm. L.nr. 59 b. Nils Iversen, sk. 3 ort, 20 skill. 4½ mål ager, 4 mål eng, muld på stenrig aurgrund. Sår 2 td. havre, 1 td. potet. Avler 12 td. havre, 8 td. pot. 36 læs hø. 3 kjør, 10 får. Skylden på begge disse bruk ble nedsatt med over 1 ort. L.nr. 60, Lasse Lassesen. sk. 1 daler 2 ort 17 skill. 12½ mål ager, 5½ mål eng. Utslått og bøslått avgiver 58½ las hø, sår ¼ td. byg, 4 td. havre, 2 td. pot. Avler 2 td. byg, 20 td. havre, 18 td. pot. 66 læs hø. 4 kjør, 16 får. Ingen husmann. For alle tre bruk opplyses: Skog kun for en del til brende, ant. til det halve behov. Intet til salg.

Den off. matr. av 1907 oppfører: G.nr. 43 Hatlen, br.nr. 1 Hatlen, eier Iver Sorensen Mork, sk. m. 1.37. Br.nr. 2, L. Johansen Rønning, sk. m. 1.20. Br.nr. 3, Sivert Lassesen, sk. m. 2.29. Alle bruk har navnet Hatlen.

Eiere og fordeling i bruk i seinere tid:

Hatlen, gnr. 43, bnr. 1, skyld mark 1,42. Skjøte til Knut Andersen fra hans medarvinger, dat. 10/2 1840. Fra Knut Andersen til Ole Eriksen, dat. 27/7, tingl. 4/8 1840. Fra Ole Eriksen Hatlen til Andreas Andersen, dat. 20/10, tingl. 20/10 1871. Fra Andreas Andersen til Andreas Eriksen Strandehagen, dat. 19., tingl. 20/10 1882. Fra Andreas Eriksen Hatlen til Iver Sorensen Mork, dat. 13/5, tingl. 1/6 1904. Fra Sivert L. Hatlen til ds. på en parsel fra bnr. 3, dat. 25/4, tingl. 1/5 1918. Fra Iver S. Mork til Iver I. Mork, dat. 22/1, tingl. 13/2 1937.

Hatlen, bnr. 2, skyld mark 1,20. Skjøte fra Ole Eriksen til Anders Knutsen Bolsøen, dat, og tingl. 25/10 1858. Fra Nils Iversen Skjersåhaug til Ole Andersen Lønset, dat. 28/12 1875. tingl. 21/6 1877. Fra Ole Andersen Hatlen til Hans Knutsen, dat. 1/5, tingl. 20/6 1895. Fra Hans Knutsen Stenså til Nils Iversen Sigerset, dat. 23/3, tingl. 5/4 1897. Fra Nils Iversen Sigerset ved Lensmann Dessen, iht. fullmakt til Lars Johansen Rønning, dat. og tingl. 1/4 1901. Fra Lars J. Rønning til Sivert E. Lønset, dat. 24/5, tingl. 17/6 1912.

Hatlen, bnr. 3, skyld mark 2,24. Skiftebrev etter Ole Lassesens enke Beret Sivertsdatter, gården er utlagt Lasse Lassesen, dat. 18/7, tingl. 22/10 1839. Skjøte fra Lasse Lassesen Hatlen til Sivert Lassesen, dat. 25/1, tingl. 6/2 1906.

Skjerslien, gård no. 44.

Gården ligger på Fannefjordens nordside nord-østenfor Hatlen, og grenser i vest og syd til denne gård. I aust til Skjerså og i nord til Fræna i fjellet. Landskapet er i det vesentlige uforandret som vestafor. Dog stiger det slakkere opp fra fjorden, og lifoten rykker noe tilbake igjen. Vegetasjonen er som under de seinere skildrede gårder. Oppå lia strekker den store terasse under Lønsetheia seg ubrudt og meget svakt stigende opp i heiskråningen, bestående vesentlig av myr tildels djup, med spredt blandingsskog. Gårdens navn er avledet av Sigridasetr-lid. Dens opphav er sams med de nettop nevnte gårder som er utgått av Sigerset og sammen med den trulig fra Mjelve i sein middelalder. Skjerslien har også tilhørt Mjelvegodset. Se foran. Gården nevnes i sktm. 1611 med Olluff som ødegårdsmann og leilending. Han gjenfinnes i 1614 som bruker, men nå er det også en Peder. Begge nevnes som brukere i 1620. I 1623 er det to nye, Niels Scherslien og Arne ibm. (Scherslien) Alt i 1617 nevnes Scherslien Flombsaug som skjærer 30 tylt. bord og svarer bordtiende med 3 tylt. 1633: Knud er kommet istedet for Arne, Niels er framleis bruker. Begge leilendinger. 1636 bare Knud Schierszlj, likeså i 1650 med Claus Tommessen (Mjelve) som eier. Skylden for hele gården er 2 pund. Krøttertallet i 1657 viser at to brukere: Enchen i Schierslien, 4 kjør, 2 geder og 2 får. Anders ibm. 1 ko, 1 ged og 1 får, denne siste er således husmann. Antagelig har den ene av de to oppsittere som er nevnt foran alltid vært husmann slik at det i virkeligheten bare har vært et sjølvstendig bruk i gården, den låge jordskyld på 2 pund tyder også på det, Husmannsbruket er ikke satt i skyld. Husmannen fester plassen av leilendingen. Ellers ser det ut til at Enchen må være Knud Schiersliens enke, hun er bruker også i 1661. Anders Mielue er nå eier med 2 pund i skyld. Folketellingen i 1665 oppfører også „enchen, uten at presten, som har opptatt manntallet, har funnet at hun er verdt

å nevnes ved navn. Hun var nemlig „quindeskiønd" og skulle etter innstruksen for folketellingen - „prestens manntall" av 1665 - ikke medtas. Det gjalt bare „mandkiønd over 12 år." Derfor nevnes enchens sønn Ole Knudscm, 14 år. I 1669 er jorddrotten for Scherslien m. m. Anders Mielue død, og godset overtatt av Enchen Mielue. Hun bruker selv Schierslien med hele skylden 2 pund. I 1701 er Niels Schierslien bruker 41 år, han er sønneløs. Gården eies i 1702 av magister Meyer, som nå ved skjøte av 10/1, tinglyst 19/1 1702 på tingstedet Bjørset, selger ½ vog i gården til Bersvend Larsen. (Dette var bare tre fjerdedeler av gården. Landkommisjonen av 1723 beskriver gården slik: Scherslien : 1 opsidder, Jacob Schultz eier og bøxler 1 pd. 6 mrk. Bersvendz enke eier og bøxler 18 mrk., tilsammen 2 pund. 1 husmand uden plads, en aflagt sæter en fjerdings vei fra gården, 1 skvetquern skatter 6 skill. Intet fiskeri. Goed fægang, ligger i sollien 5¾ mil fra haved, god jordart, vis til korn, temmelig god til eng, letvunden, ingen leilighed til at rydde. Sed: 2 skpr. blandkorn, 3 tdr. 4 skr. hafre. Avling 14 sommerlæs. 1 hest, 4 kjør, 4 ungnød, 5 småfæ. Gl. skyld 2 pund, foresl. forhøyed 6 mrk. (tråtte ikke i kraft). Siden før 1702 er gården delt i to selvstendige bruk, det ene av skyld 1 pund og 12 mrk (en halv vog) og det annet på 18 mrk. Dette utgjør tilsammen 2 pund og 6 merker. Skylden er altså øket med 6 mrk. Dette stemmer ikke med skyldbeløpet som oppgis av landkomm. i 1723 til 2 pund blankt.

Byfoged i Christiansund, Lars Lange, tinglyser odelsrett til Skjerslien m. fl. gårder i Romsdal 1/7 1754.

I matr. 1763 er det rette forhold tilbakeført. Jacob Mortensen Schultz eier nå 1 pd. 6 mrk. Men Bersvends arvinger eier 18 merker, tilsammen altså 2 pund.

Disse Bersvends arvinger må ha vært de samme som Johan Nicolai Schelderup og Johan Arnoldus Heide „på Søndmør" som ved skjøte tinglyst 22/6 1767 selger sin part i gården, 18 merker fiskeleie, til seigneur Peter Møller (se foran under Moldegård). I skjøteboken er det under 25/6 1790 inntatt som tinglyst bøkselbrev (leilendingsfeste) fra Peter Møller til Amund Knutsen (vekk) - - to - mannsbruk i gården Skjerslien der skylder begge (?) med bøxel og landskyld. Samtidig gir Amund Knudsøn kår til enken Berit Hansdatter (etter den forrige leilending). Originalbrevet har vært utydelig og er misforstått på en eller annen måte. Møller eide ved denne tid bare det minste bruket i gården, de 18 merker. Hovedbruket, det på 1 pund 6 mrk., er nemlig etter 1763 overgått til Jacob Schultz' arving, Jacob Sverdrup,

som eier bruket til sin død, og deretter går det over til hans arvinger som ved skifteauksjon og skjøte dat. 20/1 1797 selger det til Maren sal. Peter Møller. D.v.s. seigneur Peter Møllers enke. Seigneuren selv er altså nå død. Også her forbeholdes kår til enken Berit Hansdatter, som derimot svarer 16 arbeidsdager i onnetiden. Kjøpesummen var 82 riksdaler. Senere samme år holdes den store skifteauksjon over hovedparten av det Møllerske jordgods i Fanne otting. Skjerslien selges da samlet til leilendingen og brukeren Amund Knudsøn, med den gamle skyld 2 pund ved skjøte tinglyst 23. okt. 1797 for 150 riksdaler. Hermed går gården over i bondeodel.

Folketellingen i 1801 oppfører: Amund Knudsen Schirslien, 44 år, i 1. ekteskab, bonde og gårdebruger, Ane Olsdtr., hans hustru, 44 år. Ole Amundsen, 8, Ane, 9, Mari, 6, deres barn. Knud Knudsen, 13, tjenestedreng. Den off matrikul av 1838 oppfører: Matr.nr. 25 Skjerslid, lnr. 61 Skjerslid, eier Ole Amundsen, msk. 2 pund, ny 1 daler, 4 ort 18 skill.

Folketelling 1865: L.nr. 61 a Skjerslid. Nils Olsen, selveier, 48 år, hustru Serianna Ellingsdtr., 38. Børn: Ole, 6, Berit, 9, Marit, 4. Føderådsmann, mandens far Ole Amundsen, enkemand, 75. Tj.piger: Ane Ellingsdtr., 36, ugift, Lovise Larsdt., 17. Ole A. Krogh, opfostringsbarn, 3 år, alle f. i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 20 får, 1 svin. Sed: 1/4 td. bygg, 5 td. havre, 5 td. pot.

L.nr. 61 b. Aslak Larsen, selveier, 54 år, Ane M. Olsdtr., hans kone, 44. Sønner: Lars, 20, Ole, 13, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får. Utsed: 1 td. havre, 2½ td. pot.

Matr.kommisjonen opplyser i 1866: Skjersli, m.nr. 25, l.nr. 61 a eier Nils Olsen. 12½ mål ager, 8½ mål eng. Muld på stenrig aurgrund. Bonitert 9½ mål ager, 6 mål eng. Bøslått og udslått afgiver 75 læs hø. Sed: 6 t. havre, 4 t. pot. Avler: 36 t. havre, 18 t. pot. 1 hest, 7 kjør, 20 får. Skog kun for en del til brendsel, ant. for det halve behov. Intet til salg. Ingen husmand, gam. skyld 1 daler 4 ort 6 skill. Av herredskomm. fastsatt til 1 daler 17 skill.

L.nr. 61 b Skjersli, eier Aslak Lassssen, gam. sk. 12 skill. 2 mål ager, 5½ mål eng. Muld på forskjellig dybde på grund. Bonitert 1½ mål ager, 4 mål eng. Sår: 1 t. havre, 3/4 t. pot. Avler: 7 t. havre, 6 t. pot., 18 læs hø. 1 ko, 8 får. Skog kun til brende.

Matr. av 1907 oppfører: G.nr. 44 Skjerslien, br.nr. 1 Skjerslien, eier Ole Nilsen, sk. m. 3.21, br.nr. 2 Skjerslien, eier Iver Pedersen Lervik, sk. m. 0.57.

Bruk og eiere i senere tid:

Skjerslien, gnr. 44. bnr. 1, skyld mark 3,18. Skjøte til Nils O. Skjersli, dat. 7/7, tingl. 1/12 1856. Fra Nils Olsen Skjerslis arvinger til Ole Nilsen Skjersli, dat. 17/4, tingl. 3/5 1909. Fra Ole Nilsen Skjersli, dat. 18/9 1935, tingl. 13/2 1936.

Skjerslien, bnr. 2, skyld mark 0,57. Skjøte fra Nils Olsen til Aslak Larsen, dat. og tingl. 18/6 1858. Fra Aslak Larsen Skjersli til Iver Pedersen Lervik, dat. 23/6, tingl. 25/6 1896.

Skjerslien - Soar, bnr. 3, skyld mark 0,03. Gavebrev fra Ole N. Skjersli til Bedehuset Soar, dat. 10/2, tingl. 1/4 1921.

Skjersaa, gård no. 45.

Gården ligger ved siden av, austafor og nær foran beskrevne gård, og grenser i vest til denne og Hatlen, i syd til fjorden, i aust til gården Mjelve, og i nord i fjellet til Fræna herredsgrense. Navnet er avledet av Sigerset - ***Sigridaselr-aa.*** Gården har samme opphav som Skjerslien, og er utgått av Sigerset, og med den sannsynligvis fra Mjelve i sein middelalder. Den har tilhørt Mjelvegodset, se foran og under Mjelve, samt første bind av nærv. verk side 290. Landskapet i inn- og utmark er som under Skjerslien. Den elv eller grov som gir gården sitt særnavn har sitt utspring oppe i Lønsetheia, og bærer navnet Skjerså. Det er en flombekk, som ikke kommer fra noe vatn, og som går i Fannefjorden et stykke vest for Mjelvevassdraget. Fjorden er her smalnet av fra Lønset, og er mellem Skjersaa/Mjelve og Brokstad neppe over 2 km. I våre kilder sees gården første gang nevnt i 1603, da leilendingen Peder Skardtzaa betegnes som ødegårdsmand og svarer halv skatt. Det sees bare en oppsitter. I 1617 heter han Anders Schiroen og er framleis ødegårdsmann. 1621 oppføres Olluff i Lien som eiger av en saug i schierszaae. Han hører heime i Lien i Kleive. Olluff Brogstad eier en annen saug i samme elvsom benevnes Schierszaae saug. Begge skatter med hver 2 daler uten tiendebord. Altså ingen skur. I 1633 er en av disse sager overgått til Peder Eszgrim som driver den, for han svarer 4 tylter tiendebord. Husmanden under gården heter Saxe Sieresaae, og skatter en halv daler. I 1646 er det to leilendinger, Peder og Arnne Schiersaasz, som har halvgårder med skatt 1½ daler hver. To husmenn: Olluff smid ved Schierszaae

og Erich smid ved schierszaae. I 1650 betegnes Olluff Anndersen og Knud Oellsenn Schierszaae som husmendt och strandsidere. En av saugene er nå overgått til Veøypresten hr. Zacharias (Holck) under betegnelsen „Beckesauger som Gandsche Ringe Tømmer och brug ehr till. Schiersaae saug skatt 5 daler." Brukere av gårdens to bruk er er nu (1650) Niels schier Aae og Arnne ibm., hver med et pund i skyld. Gårdens storleik er således 2 pund, eller nøyaktig som Skjerslien. Eier er Claus Tommesen (Mjelve). Krøtertallet av 1657 viser: Lasse Schirsoen, 2 kjør, 4 geder, 4 får. Nils ibid (Schiersoen) 1 hest, 8 kjør, 5 geder, 7 får. Willem Kipper (bødker) 3 kjør, 4 geder, 3 får. Det ene bruket ser ut til å være delt i drift mellem Lasse og Willem Kipper. Denne er antakelig en skotte som har slått seg ned som tynnemaker av hensyn til sildefiskeriet og eksporten til Skottland. Det er ellers å merke at det ser ut til å ha vært som et industri- eller håndverksentrum her i Skjersaaen ved fjorden. Vi har sett to smeder og en bøkker samt to sagbruk. Dessuten var det et sagbruk på Skjerslien og et på Mjelve like ved. Smedene skulde tyde på at her har vært et skipsverft på stedet eller i nærleiken. 1661 er leilendingene Christen og Olle Schierszaae som hver bruker 1 pund. Anders Mielue er nå eier, og svarer odelsskatt for gården etter 2 pund. I prestens manntall 1665 oppføres Christen Skiersaae, 40 år, og Olluff (sikkert den samme Olle) Skiersaae, 40 år. Husmann: Lasse Nielsen, 50 år. Christen var en sønn av den Arnne som var leilending i 1650. Matr. 1669 viser at skylden er pålagt til 1 vog. Det er nå tre oppsittere, nemlig den samme Christen Arnnesen, Olle Nielsen og en Lasse Nielsen, som i 1650 var betegnet som husmann. Antakelig har vi her et døme på at husmannen har drevet opp jorda si slik at han har fått særskilt landskyld (matr.) for den med 1 pund, og dermed ble det skyldpålegg til 3 pund eller 1 vog.

Folketellingen i 1701 viser: Opsidder Niels, 62 år, søn Lasse Nielsen, 18 år, og tjenestekarl Lasse Larsen, 14. Niels er sikkert en sønn av Lasse, nevnt ovenfor som 50 år i 1665. Niels er nemlig født i 1639 og faren Lasse Nielsen i 1615. Gården eies i 1699 av Lodvig Iversen (Munthe) en sønn av Gjermundnesfuten Iver Andersen, som gir bykselsetel tinglyst ved tinget på Fanbostad den 3. juli 1699 til Lasse Nielsen. Det må være den samme Lasse som nevnes som 18 år i folketallet av 1701. Landkommisjonen av 1723 opplyser om gården: Schersaaen, 1 opsidder, Ludvig Iversen (Munthe) eier og bøxler. (D. v.s. har utbøkslingsretten og tar imot landskylden). Ingen husmand. Aflagt seter ½ mil fra gården, 1 squetquern, intet fiskeri. Er af samme

beskaffenhed som Skerslien, undtagen den er bædre til eng og noget mer tungvunden. Sed; 1 skj. blandkorn, 4 td. hafre. Avling: 16 sommerlæs. Creature: 1 hest, 5 kjør, 4 ungnød, 12 småfæ. Gl. taxt (landskyld) 2 pund. I 1760 sees Niels Iversen Ødegården å være eier. Fra når sees ikke. Ved skjøte tingl. 17/7 1660 selger han hele gården i et buk til Ole Iversen. Skylden er framleis 2 pund. 1 matr. 1763 står Ole Iversern som eier og bøxler. Det vil si at han nå er full eier av hele gården. En quern.

Folketelling 1801: Siersaaen.*) Iver Olsen, 38 år, bonde og gårdebruger (er sønn av odelsgrunnleggeren Ole Iversen) g. i 1. egteskab med Hellina Aslaksdtr., 35 år. Barn: Ane, 2 år. Tjenere: Anders Ellingsen, 20, Marith Olsdtr., 25, Martha Rasmusdtr., 20, alle ugift. 2. Familie : Ole Iversen, 72 år, g. 2. gang med Magnhild Christophersdtr. (ikke tidl. g.) 64 år. Husbondens fader, lever af vilkår af gården. Matr. 1838: Matr.nr. 26 Skersaa, l.nr. 62 Skersaa, eier Ole Iversen, sk. 2 pund, ny 2 daler 5 skill.

Folketelling 1865. L.nr. 62 a Skjersaa. Nils Olsen, selveier, 40, Ane M. Christensdtr., kone, 25, Ole Nilsen, søn, 3, Gøløv Nilsdtr., 62, hans Moder, føderådsenke. Tjenestefolk : Rasmus Olsen, 23, Ole Olsen, 16, Sara Olsdtr., 22, Oline Østensdtr., 20, alle f. i Bolsø. 2 hester, 7 kveg, 20 får, 1 svin. ¼ td. byg, 5 td. havre, 4½ td. poteter.

Lnr. 62 b. Nils Iversen, selveier, enkemand, 55, Knud Nilsen, søn, gift, 25, Ingeborg Olsdtr., hans kone, 28, Nils Knudsen, deres søn, 3, Ingeborg A. Tronsdtr., tjenestepige, 19, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 14 får, 1 svin. ¼ td. byg, 2½ td. havre, 2 td. poteter.

Herredskommisjonen opplyser i 1866: Sihersaa,**) matr.nr. 26, l.nr. 62a, eier Nils Olsen, sk. 1 daler, 4 ort, 9 skill. (gården er nå delt i to bruk). 15½ mål ager, 18 mål eng, muld af forsk. dybde på grund. Bonitert 11 mål ager, 13 mål eng. Sår: ¼ t. byg, 7½ t. havre, 5 t. pot. Avler: 2 t. byg, 52 t. havre, 40 t. pot. 138 læs hø. 2 heste, 8 kjør, 36 får. Skog kun til brende. Ingen husmand. L.nr. 62 b Sihersså, eier Nils Iversen, sk. 20 skill. 1¾ mål ager, 2 mål eng, muld

*) Konsulent Asbjørn Heggem har meddelt forfatteren:
Namnet er vel helst avledet av „Skjeret' ved elva - difor *Skjerså*. *Det* hev vorte namnefesta so tidleg at det ikkje hev vore nokon busetnad enno, berre slått eller beite under Mjelve. (Skjeret ligg berre kort stykke fra land). Aust for Skjerså - nedanfor veg heter det *Lillebyen* -- der var det mange gravhauger frå eldre tid. Det De held fram om skipsverft m. v. sidan det var to smeder der er truleg rett - namnet Lillebyen tyder og på det. - Landskapet er noko bergkjent - tunet ligg på ein berghaug ved Skjersåna.

**) Navnet skrives tydelig slik i Ths. Talsets originalavskrift av protokollen av 1866. Hvad grunnen kan være kan ikke sees.

på stenrig aur., bonitert 1½ mål ager, 1½ mål eng. Sår 1 t. havre, ¾, t. pot. Avler: 6 t. havre, 6 t. pot. 12 læs hø. 1 ko, 4 får. Ingen skog.

Matr. 1907 oppførrer : G.nr. 45 Skjerså, br.nr. 1 Ødegården, eier Sivert A. Eriksen, sk. m. 2,38, Br.nr. 2 Pladsen, eier Beret Nilsdatter, sk. m. 0.40. Br.nr. 3 Skjersvold, sk. m. 0.96, eier Andreas Olsen.

Eiere og bruk i seinere tid:

Skjersaa - Ødegården, gnr. 45, bnr. 1, skyld mark 3,81. Skjøte fra Iver Olsen til Ole Iversen. Uskiftebevilling for Nils Olsen Skjersaas enke Anne Marie Christiansdatter, dat. 1.7. tingl. 19/3 1886. Hjemmelsbrev i skjøte etter Nils Olsen Skjersaa til sønn Ole Nilsen, dat. 18. tingl. 21/9 1891. Skjøte fra Ole N. Skjersaa til Erik Eriksen Hjelset, dat. 9. tingl. 21/8 1893. Fra Erik E. Hjelset til Sivert Andreas E. Hjelset, dat. 25/11 1905, tingl. 9/1 1906. Uskiftebevilling for Sivert A. Hjelsets enke Petrine Hjelset, dat. 5/3 1937.

Skjersaa - Pladsen, bnr. 2, skyld mark 0.40. Skjøte fra Ole Iversen til Nils Iversen, dat. 20/11 1840, tingl. sommertinget 1841. Uskiftebevilling for Knnt Nilsens enke Beret Nilsdatter, dat. 16/4, tingl. 5/5 1902. Skjøte fra Beret Nilsdatter til Knut K. Skjersaa, dat. 13. tingl. 15/8 1930.

Skjersaa - Skjersvold, bnr. 3, skyld mark 0,96. Skjøte fra Erik Eriksen Skjersaa til Knut Eriksen Skjersaa, dat. og tingl. 1894. Fra Knut Eriksen Skjersvold til Andreas Olsen Nakken, dat. 18/1, tingl. 15/2 1902. Fra Andreas O. Nakken til Sivert Johansen Sigerset, dat. 16/5, tingl. 1/11 1928.

Skjersaa - Nyheim, bnr. 4, skyld mark 0,01. Skjøte fra Sivert Andreas E. Hjelset til Paul Ryum, dat. 28/6, tingl. 15/7 1927.

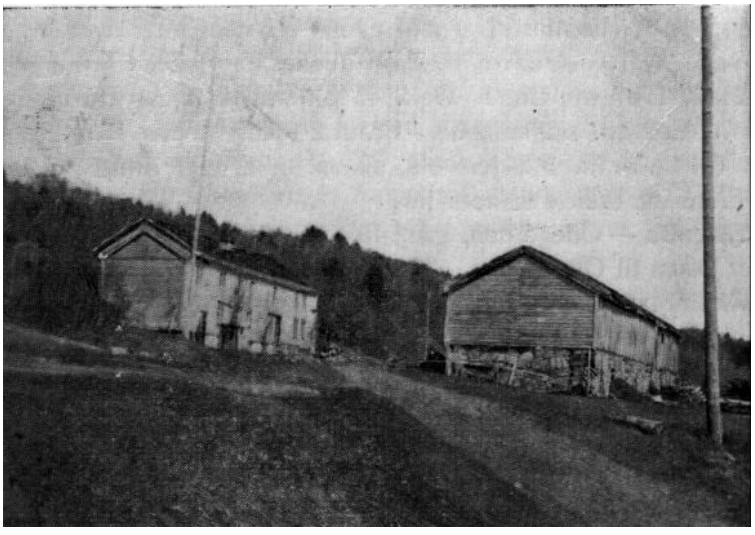

Gården Mjelve. Gård nr. 46, br.nr. 1. Eier G. Solli.

Mjelve, gård no. 46.

Mjelve ligger på Fannefjordens nordside og grenser i syd til fjorden, i vest til Skjerså m. fl., i nord til Frenagrensen i fjellet og i aust til Hjellset m. fl. gårder. Landskapet skifter her, idet det preges av Mjelvevasdragets betydelige dalføre, som tar til i et skarpt vass-skille på Mjelveskaret mot Åndalvassdraget i Øre. På den helt flate skar-overgangen ligger et lite tjern, hvor det ved oppbygning av en torv-dam, er søkt tilledet en del vatn som ellers gikk til Langdalsvatnet i Fræna. Mielvedalen former seg i øvre og nordre del som en tem-melig vid botn mellem Lønsetfjellet i vest, Hytterørene i nord og Moifjellet (Maifjellet) i aust I øvre del er dalen temmelig flat og myrlendt. Fra libakken av inntrer det skarpere fall. Mjelveskaret og Mjelvedalen skyldes isbreernes gravning og gnuring gjennem hundretusener av år. Under innlandsisens største mektighet lå breen over alle fjell her, altså høgre enn Lønsetfjellet og Moifjellet (Fanne-breen.) På selve toppen av Hytterøra ligger det således en temmelig Stor flytt-blokk som er blitt stående igjen på høikant idet breen smeltet ned og forsvant fra denne topp. Den siste del av storbreen som gikk over Mjelveskaret og Hytterøra hadde retning fra Bjønndalsheia og Tussan. Etter at den var avsmeltet fra toppen av Hytterøra lå den ennå med en tynn arm over Mjelveskaret, og som sammen med den store breen fra Lønsetfjellet og Moifjellet strøk nedover Mjelvedalen og holdt

seg i årtusener ovenfor Lirøra. Det kan en se av det at mens elvegropa er temmelig djup utgravd i berggrunnen nedenfor Lirøra er den helt ubetydelig lenger fremme i dalen, for der gikk vatnet i breen. Lønsetfjellet faller i bratte hamrer og sva ned i Mjelvebotten og Mjelvedalens øvre del fra vest og nord. Mens Moifjellets fall ned i botten og dalen fra aust er slakkere, praktisk talt overalt med jordheil mark og skoglier. Mjelves utmark strekker seg i nord helt over fjellkammen og ned i Langdalsvatnet med en stor bjerkeli med tett, gammel tildels stor skog. Skoggrensen ligger omtrent i høgde med Mjelveskaret, men sjølve skaret er skogbart. Gården har i det heile et. meget stort utmarksområde med rike og gode, lure hamneganger. Gårdens innbø

Utsikt over gården Mjelve mot Sørstranda (Tollåsen, Talset, m. fl. gårder).

ligger i terasser hvorav den første er strandterasse som stiger svakt fra fjøra til tunområdet. Deretter stiger bøen i en stor bakke. Over denne ligger øverbøen i en stigende terasse til opp under lifoten. I nedre del av innmarken består grunnen i stor utstrekning av elvemorenegrus etter Mjelveelva som er en hissig flomelv på grunn av sitt betydelige nedslagsfelt i fjellet uten større naturlige bassenger. Skogen er blandingskog hvor bjerken er overveiende nå. Riksvegen skjærer over gårdens innbø nær fjøra og passerer Mjelveelva over en ny og stor steinbro. Om gårdens navn se side 23 foran. Det er mulig at navnet

er av vin-namneklassen. At den elste form altså har vært *Miolfvinr* e. l. Gården tilhører i hvertfall den elste gårdklasse i Bolsøy, og er blant de først opptatte faste bustader med jordbruk som levegrunnlag. Den er altså i klasse med Bolsø, Molde, Strande, Årø m. fl. Den tilhører også til de største og beste gårder i ottingen, og er opptatt i forhistorisk tid. Gjennem ,,Rike Torsteins" jordbrever -bokens I. del side 290 f f. - kan vi skimte litt om gårdens historie i middelalderen. Men på grunn av denne kildes uklarhet, og ellers som følge av mangel på skriftlige opptegnelser fra denne tid blir det bare spredte holdepunkter vi får tak i her. Så meget tør vi si at til Mjelve har mektige ætter vært knyttet gjennem lange tider som odelseiere og tildels også som oppsittere. Som før påpekt - innledingen til dette avsnitt også side 290 I. bind, er det grund til å anta at Mjelve oprinnelig og ned til slutten av middelalderen omfattet hele området vestover til gården Lønsets austgrense - altså også de seinere gårder: Skjerså, Skjersli, Hatlen; Sigerset, Ekren og Ellingsgården. Fullt historisk bevis for dette kan det kanske ikke sies at vi har, men det er ikke langt i fra. Som det vil gå fram av seinere nevnte manntall og brever er det helt sikkert at alle disse gårder i lang tid utover fra reformasjonstida var på samme eiers hånd, og eieren var nettopp gården Mjelves eier. Det kan videre sees av Rike Torsteins jordbrever - avtrykt i sin helhet i I. bind s. 290 ff. - at dengang da disse brever var avfattet (slutten av 14 h. tallet eller beg. av 15 h. tallet) var av de nevnte vestenfor liggende gårder bare Sigerset ennå opptatt, og at denne gård tilhørte Mjelvegodset med bl. a. Rike Torstein (Torstein Askjellson Bjørke fra Voss) som eier. Hadde de vestenfor liggende gårder vært opptatt som jorbrukbustader og under særskilt bruk ved jordbrevenes tid, vilde de også ha vært nevnt ved navn i disse brever. At de ikke er nevnt her viser at den jord eller de skyldparter som seinere utgjør disse gårder har vært innbefattet i Mjelves (Sigersets) jord og skyld.

De første eiere av Mjelve som vi støter på er en *Ivar Halldorson* som eier 2 øyrebol i gården, antakelig på slutten av 13 h. tallet. Vi kan nemlig følge denne part nedover gjennem følgende eierledd eller arvingledd. Ivar Halldorson selger eller avstår parten til en Tormod Ivarson (sønn?). Fra denne går den til Hallkjell Tormodson, videre til Gunnar Hallkjellson, og fra ham til Hallkjell Gunnarson, og så til søstrene Bjrgitte og Astrid Hallkjellsdtr. og Arne Arnesøns quinde (en tredje søster). Fra dem igjen går parten til Anders Bårdsøn. En annen mindre part i gården har samtidig følgende historie: Den første kjente eier er Askjell Gudlogson, Torsteins Askjelsons eller Rike Torsteins far.

Torsteins mor var Ragna Bårdsdatter. Askjells part går også over til den foran nevnte Hallkjell Tormodson og følger deretter den først nevnte part gjennem alle ledd fram til Anders Bårdsøn. Torstein Askjellsons egen part i Mjelve er tre øyrebol, som han sammen med part i Tollåsen og annen formue arvet etter en Ingeborg Skunda. Denne Ingeborg er antakelig den samme som Ingeborg Sigvardsdatter som også nevnes i Rike Torsteins jordbrev som eier av Bergsvik i Fanne otting, (nå Veøy) som hun kjøper eller overtar etter en Bård Ekarneson. Om arveretten til denne Ingeborg Skunda har det nok vært adskillig uenighet, som om Rike Torsteins jordgods i det heile, som det synes særlig mellem Rike Torstein og Anders Bårdsøn. Både Tormod Ivarson og Torstein „lyses som rette arfuinger" etter Ingeborg uten at det av brevene kan sees hvem det var som til slutt ble den virkelige arving. Hvem denne Ingeborg var vet vi heller intet nærmere om.

Treøyrebolparten i Mjelve gikk videre slik : Fra Ingeborg Skunda til Tosten Askjellson og fra denne til Anders Bårdsøn. Herav kan vi se at Rike Torstein og Anders Bårdsøn har levd på samme tid, og samtidig med de tre nevnte Hallkjellsdøtre. Dette må ha vært før 1575, idet jordbrevene kjennes fra en avskrift som er datert da. Spørsmålet blir så om vi kan finne ut hvem denne Anders Bårdsøn var: Han var en stor jordgodseier. Hvem han var sønn av vet vi ikke, det må være enten Bård Ekarneson eller Bård Biørnson. Den første oppsitter vi støter på etter andre kilder er ganske riktig en *Anders på Melven* som er en av de forholdsvis få bønder som er oppført i Chr. II's sølvskattliste for 1516-1521. Han svarer en skatt av et halvt lodd sølv, men dessuten en skatt for jordgods av 1½ mark og 10 lodd sølv. Dette var en meget stor skatt og representerer en betydelig formue i jord. Det er derfor all grunn til å anta at denne Anders på Melven nettop er den Anders Bårdsøn som nevnes så ofte i Rike Torsteins jordbrever. Anders har altså bodd på Mjelve. Etter jordbrevet kan det ikke sees at han eier mer enn 4½ øyrebol i Mjelve. Samtidig med ham, eller kanskje noe tidligere, eier en Gunder Hallkjellson ni øyrebol i Sigerset, hvilket viser at Mjelve må være større enn hva disse 4½ øyrebol uttrykker, og at Sigerset er utgått fra Mjelve før jordbrevets tid. Sigerset var nemlig overdratt til Gunder Hallkjellson av Bård Biørneson, som må være betydelig eldre enn Anders Bårdsønn, selv om han ikke er Anders' far. Det er følgelig på Anders' tid ihvertfall en eier til i Mjelve, og denne finner vi i det samme sølvskattemanntallet av 1516-21. Det er *Rannigh i Melven*. Hun skatter ikke særskilt for jordgods, men bare det at hun er med i sølvskattlisten og

svarer ½ lodd sølv viser at hun har hørt til rikmannsklassen. Navnet Rannigh bringer også tanken hen på Rike Torsteins mor, Ragna. Det tyder på at det er slektskap mellem Rike Torstein og Rannigh, mellem Torstein og Anders Bårdsøn, og mellem Anders og Rannigh.

Det forekommer i jordbrevet også en ,,hustru" Maritte. Hustrutittelen viser at hun var av adelig byrd. Men i hvilket forhold hun ellers står til de personer som opptrer i jordbrevet er meget dunkelt, likeså når hun har levd. Det som står om denne hustru Maritte er følgende i den foreliggende gjengiing over jordbrevene :

,,Fremdeles ennu et papirbrev fra Tostenn Askellson til Amund ,,Aslackson om en arv etter hustru Maritte og Amunds fader havde ,,optatt i ombudet Tostenns morbror og beklager sig enuu over at "Anders Bårdsen holder på samme arv."

Dette må formentlig leses slik: Fremdeles et papirbrev fra Torstein Askelson til Amund Aslaksen om en arv som var fallen etter hustru Maritte og (at) Amunds fader hadde opptatt som arving Amunds morbror. Torstein beklager seg ennå over at Anders Bårdsen holder på denne arv.

Den Amund Aslaksen som forekommer her er en sønn av den Aslak Bårdsen som nevnes før i jordbrevet i følgende sammenheng: ,,Item et papiirs breff og witne at Ingeborg Skunda lyste Tormod Ivarson for sin rette arfuinge oc at Aslack Bårdsenn truede honom then arff fra".

Her står: Ingeborg Skunda lyste Tormod Ivarson som sin rette arving, og Aslak Bårdsøn truet denne arv fra ham (Tormod). Aslak Bårdsøn og Tormod Ivarson har følgelig vært så omtrent samtidige. Tormod Ivarson er farfars farfar til de tre søstre som solgte sine Mjelveparter til Anders Bårdson. Denne Aslak Bårdsøn må derfor være en fjernere forfader av Anders Bårdsøn, hvis sønn Amund er omtrent samtidig med Rike Torstein (Askellson) som skriver brevet til Amund. Sannsynligvis er Aslak Bårdson Anders Bårdsøns farfars far. Denne har da stått i trette med Tormod Ivarson om arven etter Ingeborg Skunda og truet den til seg. Det har altså mellem denne store krets av slektninger vært trette om arv etter to kvinner: Både etter Ingeborg Skunda og etter hustru Maritte, som synes å ha levd noenlunde samtidig. Etter den ætterekke vi har nevnt ovenfor for Astrid og Birgitte Hallkjellsdøtre som er samtidig med Anders Bårdsøn, ser det ut til at Ingeborg Skunda og hustru Maritte har levd sist på 13 h. eller først på 14 h. tallet, dersom vi går ut fra at Astrid og Birgittes salg av sine Mjelveparter til Anders Bårdsøn foregår rundt 1500.

Imidlertid er vi ennå ikke helt ferdig med Anders Bårdsøn og

Rike Torsteins jordbrev. I ekstrakten av disse gjengitt i 1. bind s. 290 står det: ,, - - ltem eit pergaments brefi som Erckebiscop Gaute ,,haffuer utgiffuitt, at ephterdi Annders Bårdsøn er regnet for rett arving ,,ephter Sueinn Arnnessen da oplod han (erkebiskop Gaute) honom ,,(til Annders Bårdsøn) så meget som han (Gaute) åtte udi Refund eit ,,kjørlagh aarlig og i Hillesetter aut aarlige eit tveite smør og lover i ,,samme breff at overlate ham (Anders) flere jorder i fremtiden om de ,,kan opspørres. - - "

Her sies det at erkebiskop Gaute (erkebiskop fra 1474 til 1510) har gitt Anders Bårdsøn erklæring i brev for at Anders var rette arving etter Svein Arnesøn, hvorfor erkebispen overlater Anders en part i Rødven i Veøy, og en part i Hjelset i Fanne. Disse gårdparter ser det ut til at erkebiskopen har eid og arvet etter nevnte Svein Arnesøn, men må erkjenne at Anders Bårdsan er bedre arving. Dette kan vanskelig tydes anderledes enn at erkebiskop Gaute selv var i ætt med Anders Bårdsøn. Erkebiskop Gaute var en sønn av Iver Trondson i Aspa og av adelig ætt.

I det hele stiller Rike Torsteins jordbrever en rekke spørsmål som er av overordentlig interesse for slekts- og gårdshistorien i Bolsøy, og særlig for Mjelvegårdens historie. Det vil imidlertid kreve for stor plass og gå utover den enkelte gårds ramme i dette verk å gå nærmere inn på disse ting. Det vilde bli en bok for seg selv.

Men en ting til vil vi nevne: Tilslutt står det i utdraget av jordbrevene, (det eneste av disse som vi kjenner) og skrevet med en annen hånd enn utdraget selv: ,,Item wdaff thette godz ehr nu Engelbret oc hans brødre tildømpt allt Miælffue mett aldt synn eigendomb, nu strax at annamme, Dog til nestkommende Olauj egenn scall handt oc hanns wedderparter møde her egienn mett alle deris breffue oc beuisninger som dommen derom widere forklarer. Actum Bergen (15)75 - "

Dette må bety at det har gått for seg rettstrette mellem Anders Bårdsøn eller hans arvinger eller ettermenn på Mjelve og ,,Engelbret og hans brødre“ om eiendomsretten til hele Mjelve. Denne saken har så Engelbret og hans brødre vunnet, slik at hele Mjelvegården ble tildømt Engelbret og brødrene.

Det ser ut til at denne dom er blitt innbragt på nytt til samme rett ,,til stadfesting“. Hvorledes det gikk da vet vi ikke. Heller ikke vet vi hvem denne Engelbret er. Det er formodning for at han er erkebiskop Olav Engelbregtsons far - Engelbregt eller *Engelbret Gunnarson* - som var beslektet, eller helst besvogret med erkebiskop Gaute. Men videre enn til en formodning tør vi ikke gå.

Til hjelp for seinere forskere over Rike Torsteins jordgods i Romsdal gjengir jeg det namneregister som jeg har utarbeidet etter jordbrevene over personer og gårder nevnt i brevene, og som alle må antas å høre under- Rike Torsteins ætt.

Torstein Askelsen Bjørke
Anders Bårdsøn
Bård Biørnssøn
Gunder Hallkellssøn
Svein Ollufssøn
Ingeborg Siguardzdatter
Hallkelle Gunderssøn
Bård Ekarnessøn
Askell Gudlogssøn
Iffuer Halldorssøn
Hallkell Tormodssøn
Erkebiskop Gauthe
Svein Arnessøn
Tormod Iffuarssøn
Aslach Bårdssøn
Amund Aslachssøn
Hustru Maritte
Aslach, Amunds fader
Tosten (Askelssøns moderbror
Birgitte Hallkellsdatter
Arne Arnessøn
Engelbret og hans brødre
Astriid Hallkellsdotter

Gårder og parter:

Sigrida setthre
Thagalsetre
Berg
Miolfue
Regfund
Hiellesetter
Ryffuige (Røvik)
Hugeberg
Vestaste Friisvoll
Bierkyne
Syltenn
Niothsetter i Eidsuige
Opsalle
Bergsuick
Thielloss

Jordbreve gir - om enn uklare og tvetydige - tilvisinger på hvem de oppreknede gårder eller parter av samme har tilhørt av de nevnte personer. Ved en grundig analyse av disse navn og ved sammenhold av de forskjellige, synes det ikke helt umulig å kunne løse ihvertfall enkelte av de mange gåter som jordbrevene stiller.

* *

Mjelve nevnes i fortegnelsen over fru Ingerd Ottesdtrs ledingsgårder i Romsdal.

Sikre kilder for gårdens historie har vi ikke nå før i 1596 da vi har et skattemanntall for leilendinger og sagbruk. Her nevnes Matz i Melffue og Olluff i Melffue. De betegnes sammen med alle andre som forekommer i dette manntall som leilendingsbønder som „icke haffuer så meget indkompst at thendt fierdepartt kandt beløbe sig til 1 dlr.”

Matz eier sagbruk i 1596. Vi vet ikke mere om disse to, og altså intet om i hvilket forhold de står til Anders i Melven og Rannigh i Melven som var nevnt i 1521, og altså heller ikke til Anders Bårdsen eller Engelbret og hans brødre. I 1603 nevnes også en Olluff Miellued (Olluf-navnet dengang var det samme som Ola eller Ole idag). Nu opptrer en ny mann på Mjelve som heter Hermand i Miellued. Hans egentlige navn er Hermann Mumme eller Momme, og var kjøpmann eller trelasteksportør og sagbrukseier. Han var således innehaver av sagbruk i Osen og i andre vassdrag i Bolsøy. I seinere manntall finnes en Johan Momme i Molde som også er sagbrukseier og godseier. Han er antakelig en sønn av den Hermand Momme som nevnes som oppsitter på Mjelve i 1604. Det dreier seg her om en innflytterslekt. Hermand Momme på Mjelve var ifølge manntallet av 1596 leilending. Antakelig for skogen og sagbrukets skyld. I sagskattmanntallet for samme år finnes oppført en flombsaug for Matz Mielffue, som svarer skatt og ti tylter bord i sagtiende, samt en flombsaug på Hermand Mumme med en sagtiende av 21 tylter. Denne sagen oppføres etter Erik Thollås' saug, men foran Jacob Pedersen på Vestnes (d. e. futen Jacob Pedersen som da eide Bordal saug i Fannen). Altså er det et av Osensagbrukene Hermand Momme innehar. På Mjelve har han da ikke hatt sagbruk. At Mjelve var en storgård bekreftes ved ledingsmanntallet av 1610, som oppfører gården med en ledingskatt av 9 tdr. korn og 10½ mrk. smør. I 1614 er det følgende husmenn under Mjelve: Olluff, Erich og Arnne. Som eier av Mielffue guods oppføres i 1617 Søffren Rasmussen, og godset er her oppgitt til 11 voger i skyld. Dette omfatter da alle gårdene fra og med Ellingsgården til og med Mjelve. Og dessuten visstnok også andre gårdparter. I samme manntall oppføres Olluff Mjelve som eier av Jellsetters flombsaug, som han svarer fossleige for med 2 dlr. Det samme svares av Mjelve flombsaug uten at eier her er nevnt. Skurden var nok bare liten, for sagtienden var bare 4 tylter bord av Jelsetter og 3 tylter av Mielffue saug. Det er to drenger for fuld lønn på gården, Hans og Frederic Mielffued. I sagefallregnskapet heter det: Gaff Knud mielffue, enn tiennistedrenngh, for hand icke wdi tilbørlige tide wdgaff hanns schatt til Høystbem. Konng. Mayetz 2 ort. Altså en straffeskatt som den forsømmelige tjenestegutten måtte punge ut med fordi han var for sein med skatten. I 1616 treffer vi igjen Hermand mum (Momme) på mielued i ledingsmanntallet med 9 tdr. korn og 11 mrk. smør - altså ledingskatten for hele gården. Momme må derfor nå være leilending for det hele. I tiende til presten svarer han samme år 10 skjepper, svarende til en

kornavling av 100 skjepper. I 1621 er Hermand Momme forsvunnet. Nå opptrer Johan Mumme på Mjelve, og skattlegges for „fossleige“ for ialt åtte sauger. 3 sauger på Mielffue, 2 sauger udi Ouszen, og 3 udi soett Aaen. Bøteregnskapet for 1621 viser at en Poffuel Amundsen Mielffue har vært lettsindig med Maglii Andersdtr. Hatle (Hatlen) og må bøte. Men for deres „fattigdombs schyld” nedsettes mulkten til 2 dlr. I Odelsskattemanntallet for 1623 oppføres Eillert Christoffersen som eier av Mielued guodz, som nå utgjør 12 voger i skyld. Denne Eillert bor visstnok på Mjelve. I 1633 oppføres som leilending Eling Miellued. Eillertt Christoffersen er død, og hans enke Marrette sal. Ellert Chrestefferssens står oppført som eier av Miellued saug som hun også har drevet i året, Den andre sagen på Mjelve eies av Eling Miellued og Therkell Jellszet. Mieldue gods er i 1646 overgått til en Claus Thomesøn og utgjør nå 12½ voger. Han bruker den ene part av gården, og er oppførrt i leilendingmanntallet som Claus Mielffue. Den annen halvpart brukes av Peder Melle (Mjelve). I 1650 innehar Claus hele gården, som brukes med 3 vog 1 pd. Mjelvesagen betegnes da som „beckesaug som gandsche ringe tømmer och brug ehr til“. Claus er død før 1657. Engeborre Melffue (sikkert Claus' enke) oppføres i krøtermanntallet med 40 kjør, „hjemme och på foer”, 4 hester, 20 geder, 22 får. I 1661 oppføres i odelsskatten Anders Mielued under Mjelve som eier av følgende odelsgods: I Ekren 1½ vog, i Yttersireset 1 våg, Indersireset 1½ vog, Hattlenn 1 vog, Schierslien 2 pd., Schiersaae 2 pd. Jellset 2 vog 2 pd., Tallset 4 pd. Mjelve er her ikke oppført. Men av matrikulen av 1661 går det frem at Anders virkelig også eier Mjelve, og bruker hele gården - 3 vog 1 pd. Denne Anders Rasmussen Mjelve har således vært en storkakse til gangs, med en samling jordgods ialt av 13 voger 2 pund. Eller en jordverdi svarende etter datidens målestokk og forhold til fire helgårder av det samlede Mjelves storleik. - Samtidig finnes i odelsskattemanntallet for samme år oppført på Mjelve en Lauridtz Benndigtsen som eier av følgende gårdparter: 1 pund i Bache, (Gussiåsbakken i Nesset) 2 pund i Gussiås, 1 pund i Idstad. Folketellingen i 1665 viser at Anders Rasmussen Mjelve var født i 1634, og er altså en ung mann idet han blir eier av godset. Han holder følgende tjenere på Mjelve: (kvinner nevnes ikke i dette manntallet) Pouffel Rasmussen, 35 år, Ole Haldstensen, 23, Gullbrand Rasmussen, 20 og Lars Pedersen, 20. Knegter: (d. e. soldater i legd) Peder Wilemsen 28 og Ole Andersen 21. Husmend : Wilem Sandersen 60 Giert Dirichsen 56. Dette blir ni mann, reknes så den kvinnelige del med samme tall blir det 18 voksne tjenere som arbeider på gården til stadighet. I onnene er det naturligvis adskillig flere.

I matrikulen av 1669 oppføres Énchen Engeborig som eier av 2 vog og 2 pund av gården som hun selv bruker. Dette må være Anders Rasmussens enke. Anders er således død i ung alder, mellem 1665 og 1669. En part på 2 pund eies av Vågøe kirche.

Under 1/7 1695 tinglyses bøkselbrev fra en Jon Jonston (John Johston) til Ole Holsbø på en part i Mjelve på 1 vog og 2 pund. Den 18/1 1696 tinglyses nok et bøkselbrev fra den samme til Arne Pedersen Berg på 2½ vog. Det er altså nå kommet en ny eier. Navnet tyder på at Jonston er skotte. Han har neppe kjøpt hele gården. Det sannsynlige er at han har giftet seg med enken Engeborig som i 1669 var eier av to tredjeparter i gården og rår over den annen tredjepart, som eides av Vågøy kirke med 2 pund. Det er forresten en feil i skyldopgaven av 1695 med 1 våg og 2 pund på den eine parten og 2½ våg på den andre.) Det er helt greit at Mjelveskylda var fra gammelt 3 våger og 1 pund. D. v. s. 10 pund. Johnston bortbøxlet ved de 2 nevnte brev i alt 12½ pund. Dette er soleis 2½ pund større enn gården har. Det rette er antakelig at den parten som ble bøkslet til Ole Holsbø må ha vært „kirkeparten", mens den part som Arne Pedersen Berg bøxler er „Enchen Engeborigs" fra 1669. Folketellingen av 1701 bekrefter at dette er sammenhengen. Her er oppført følgende mannlige beboere : (kvinner er heller ikke medtatt i dette manntall) Oppsitter Anders 40 år, sønner Iver Johansen 14, Johan Andersen 2 år. Tjenestekarle, Olle Olsen 18 år. På det andre bruket: Steffen, opsitter 50 år, sønner, Olle Steffensen 9, og Jacob 6 år. På et tredje bruk eller i en tredje husstand er oppført: Oppsitter Arne 30 år, sønner, Christen Arnesen 4, og Peder 2 år.

Gårdens historie siden 1669 har altså vært følgende: Enchen Engeborig har giftet seg på nytt med Jon Jonston, hun hadde da en sønn Anders i første ekteskap med Anders Rasmussen, (som nevnt d. mellem 1665 og 1669 i tredveårene.) Denne Anders var i følge folketellingen av 1701 f. 1661. Dennes hustru må også ha vært gift tidligere med en Johan, for Iver Johansen f. 1687 oppføres som Anders sønn i 1701, 14 år gammel. Denne guttens far er følgelig en Johan, og Anders er bare stefar. Men Anders har også en sønn i ekteskapet, nemlig Johan som er 2 år i 1701. Dette tyder at han er seint gift. Hvorvidt dette Johan-navnet er en oppkallelse av John Johnston (Anders' stefar) kan ikke påståes.

En vil kanskje ha lagt merke til at det forekommer nokså mange fremmedaktige navn under Mjelve, som Hermand Mumme, Johan Mumme (eller Momme) Wilem, Wilemsen, Sandersen, Jonston og sik-

kert flere. Dette er ingen tilfeldighet. Det må sees i samband med navnelistene for grannegårdene også. F.eks. på Skjerså samtidig, hvor vi fant to smeder og en bøkker (Wilem).

Dette synes å bekrefte den antakelse vi har gjort under Skjerså, at det her har vært et industrisentrum med innflyttede fagarbeidere. Det må være Hermand Mumme som har grunnlagt dette på 15 h. tallet i vass-sagens første oppblomstring. Denne Mumme må ha vært en utlending, helst en skotte, som var kommet hit enten som skipper eller tømmerkjøper og blitt boende her. Sønnen Johan Mumme har fortsatt i farens spor og betydelig utvidet bedriften, ettersom han som vist eide ikke mindre enn åtte sagbruk, derav tre bare på Mjelve. De øvrige navn som er knyttet til denne virksomhet tyder også på skotsk herkomst. Som ,,Wilem kipper“, Sandersen, Jonston m. fl. Den John Johnston som nevnes i 1695/96 kan være Johan Mummes sønn. Det er isåfall altså hans etterslekt som føres videre av ,,Enchen Engeborrigs” barn i annet ekteskap. Men ingen mannlige etterkommere av dette ekteskap kan være boende på Mjelve i 1701, for da vilde vedk. være oppført i manntallet. Den eneste det kan være tale om er den Iver Johansen som oppføres som 14 år gammel ,,søn” av Anders Mjelve i 1701. Dette kan være Anders' halvbror og ikke hans stedsønn. Det er nemlig sannsynlig at ,,Enchen Engeborrig” fra 1669, hvis mann Anders Rasmussen var 30 år i 1665, var noe yngre enn mannen. Sett at hun da er 26 år. Hun er da 48 år i 1687 ved nevnte Iver Johansens fødsel og kan være Ivers mor. At Jon Jonston (John Johnston) virkelig har vært eier av hovedparten i Mjelve bekrefter seg ved matrikulrevisjonen av 1723. Her beskrives gården slik:

Gl. nr. 29 Mielve: 3 opsittere. Sal. Johan Joensens arvinger eier 2 vog og bøksler gården (d. v. s. leier gården ut). Wågø kiercke 1 vog 1 pund. En husmand uden pladz Skoug til brendefang. Setter ½ miils vei fra gården til fields. 3 skvetquerne a 6 sk. er 18 sk. Intet fiskerie uden af haved. Goed fæegang, ligger i sollien 6 miil fra haved, goed jordvei, vis til korn, goed til enge, letvunden, ingen leilighed til radning. Sæd: 4 skp. biug, 10 tdr. hafre. Avling: 48 læs hø. Creature: 14 kjør, 8 ungnød, 28 småfæ, 3 hester. Gl. taxt (skyld) 3 vog 1 pd. Forhøyet 12 mrk. (ikke iverksatt). En flomsag hvis damstock ligger på gårdens grund taxeret til 32 skill. (årlig skatteverdi).

Sal. Johan Joensens arvinger betyr her antakelig Jon Jonstons arvinger, og er ,,Enchen Engeborrig” og denne Jonstons barn. Det ser ut til at Anders som står som oppsitter i 1701 er leilending, og at bruket eies av hans mor og eller søsken. Kirkeparten er øket til 1½

vog fra 1669, antakelig ved pantsetting til kirken. Det har truleg gått ut med sagbruksdriften og skogen, og dermed med det økonomiske grunnlaget for den husføring som hadde vært holdt fra storhetstida. Sønnen Anders har ikke kunnet løse odelen eller han har ikke brydd seg om det. Det er også alt fra 1701 eller for tre bruk i gården. „Kirkeparten“ er i 1737 i en Christian Friis' eie, og selges av ham ved skjøte tinglyst 16/1 1737 til Reknes hospital. Men enten er det ikke blitt noe av dette salget eller Reknes hospital har skjøtet parten fra seg igjen. For i 1663 er det de samme eiere som i 1623, nemlig Johan Joensens arvinger med 2 voger, og Vågø kirke med 1 vog 1 pd. Det er tre leilendinger: Peder Olsen, 1 vog 2 pd. Arne 2 pd. 12 mrk. Peder 2 pd. 12 mrk. Herunder en Flom saug på odels grund og 3de quærner. Det gis i forbindelse med disse opplysninger følg. erklæring fra Peder Erichsen Mielve og Arne Erichsen Mielve: „- - ey heller flere Bord enten for os selv eller andre dette år på saugen er skåret end angivit - - “

Den Arne som er oppført i 1763 er trolig en sønnesønn av den Arne som bøkslet i 1696 av Jon Jonston. I hvilket forhold de to andre brukere det år står til Anders og hans mor, Enchen Engeborrig, eller Jon Jonston kan ikke sees av de nyttede kilder.

Mjelve guodz ser vi ikke mere til nå. Alt i 1723 er storparten av Mjelvegodset spredt og for en vesentlig del gått over i Gjermundnesfut-ættens eie, eller til odelsgods for oppsitterne. Se under vedk. gårder. 12/6 utstedes på Fredriksborg slott i Kjøbenhavn bevilling til Peder Eriksen Mjelve, Christen Arnesen Mjelve og Peder Olsen Mjelve til å skjære 400 bord på Mjelve bygdesaug. Mali Eriksdatter Mjelve kvitterer den 26/6 1796 for arv etter sin „far”, Sivert Andersen Mjelve på 19 rdlr., 1 ort 11 skill. (her er det antakelig en navnefeil). Vi kan ikke finne av skjøteboken når eller hvorledes Johan Joensens arvingers part i Mjelve eller Vågø kirkes part gikk over til odelsgods i de seinere ætters eie. Ved folketellingen i 1801 er det følgende oppsittere og beboere på gården:

1. Fam. Johan Pedersen, 46, Bonde og Gårdebruger, Anna Olsdtr., 49, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Knud, 10, Peder, 7, Ole 5, Martha, 18. Tlenestefolk, ugift: Ole Olsen, 24, Ole Søfrensen, 31, Tyrri Pedersdtr., 36. Rasmus Andersen, 71, Huusbondens stiffader, givt 2. Gang, lever af Vilkår af Gården, Anna Sivertsdtr., 68, hans Kone, givt 1. Gang. Magnild Olsdtr., 42, Deres Tjenestepige, ugivt.

2. Familie. Ole Johansen, 48, givt 1. Gang, Bonde og Gårdebruger, Martha Johansdtr., 50, givt 2. Gang. Deres Børn: Peder

Chrestensøn, 21, Johan Chrestensøn, 18, Rasmus Chrestensen, 11, Beret Chrestensdtr., 22, Ingebord Chrestensdtr., 13, Maren Olsdtr., 6.

3. Familie : Sivert Andersen, 50, Bonde og Gårdebruger, Givt 1. Gang, Ingeborg Johansdtr., 56, Givt 2. Gang. Deres Børn, ugivt: Arne Erichsøn, 25, Erich Sivertsøn. 13, Ingeborg Erichsdtr., 27, Giertrud Erichsdtr., 21. Martha Chrestensdtr., 10, Huusbondens Broderdtr. Knud Søfrensen, 28, ugivt, Tjenestedreng.

4. Familie : Chresten Pedersen, 81, Huusmand med Jord, Tyrri Andersdtr., 79, Begge i 1ste ægteskab. Mali Johansdtr., 10, Tjenestepige.

5. Familie: Jørgen Amundsøn, 47, Inderste og Daglejer, Anna Chrestensdtr., 36, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Anders, 1, Elen, 7.

6. Familie: Jacob Jacobsen, 58, Huusmand med Jord, Anna Chrestophersdtr., 57, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Jacob, 13, Catharina, 15. Ole Olsen, 4, Opfostringsbarn. Randi Johansdtr., 56, til Huus boende, vandfør og lever af Altnisse.

I den off. matrikulutgaven av 1838 oppføres: Matr.nr. 27 Mjælve, L.nr. 65 Mjælve, Nils Nilsen, sk. 1 vog 2 pd., revidert 2 daler, 3 ort, 4 skill. L.nr. 66 a, Nils Nilsen, sk. 1 pd. 12 mrk., ny 4 ort, 8 skill. L.nr. 66 b, Erik Sivertsen, sk. 1 pd., ny 1 daler, 2 ort, 6 skill. L.nr. 67, Erik Sivertsen, sk. 2 pd., 12 mrk., ny 1 daler, 2 ort, 6 skill. L.nr. 68 Saugpladsen, Nils Nilsen m. fl., sk. 6 skill.

Folketellingen av 1865 oppfører: L.nr. 65 a, 66 a Mjelve. Nils Nilsen, selveier, 53, f. i Bolsø, Marit Eriksdtr., hans Kone, 59, f. i Stangvig. Deres barn, ugift: Nils, 29, Erik, 21, Johan, 19, Maler, Ingeborg, 16, Mali, 16, alle f. i Bolsø. Tjenestepiger : Gjertrud M. Sivertsdtr., 34, f. i Bolsø. Øistein Jacobsen, Fattiglem, 53, f. i Kvernes, ugift, Åndssvag fra sit tolvte år. 2 hester, 13 kveg, 28 får, 8 gjeter 1 svin. ¼ td. rug, ½ td. byg, 10 td. havre, 6 td. poteter.

L.nr. 65 b. Lillebyen. Peter Nilsen, selveier, 43, f. i Bolsø, Lassina Eriksdtr, kone, 35, f. i Veø. Datter: Ingeborg, 7, f. i Bolsø. 3 kveg, 10 får. 1½ td. havre, 1½ td. poteter.

L.nr. 66 b, 67 b. Knud Eriksen, selveier, 51, f. i Bolsø, Kari Eriksdtr., hans Kone, 42, f. i Eid. Døtre: Eli, 19, Ingeborg, 17. Ole Olsen, svigersøn, 37, Synnøve Knudsdtr., hans Kone, 22, Guløv Olsdtr. 3, Karen Olsdtr., 1. Andreas Pedersen, ugift, logerende Skomager, Marit Finsdtr., ugift, Fattiglem, 62, alle f. i Bolsø. 1 hest, 9 kveg, 22 får, 1 svin. 1/8 td. rug, ¼ td. byg, 6 td. havre, 4 td. poteter.

Mjelvegjerdet. Anders Johnsen, husmd. m. Jord, 42, f. i Bolsø, Marit Hansdtr., kone, 39, f. i Froten.? Datter: Beret A., 10, f. i Bolsø.

1 kveg, 4 får, 1¼ td. havre, 1 td. poteter. Amund Olsen, husmd. m. Jord, 37, f. i Bolsø, Anne Olsdtr., kone, 37, f. i Gryten. Deres barn: Ole M., 8, Sivert A., 3, Lars, 1, alle f. i Bolsø. Ane Andersdtr., hans Moder, Enke, 67, f. i Agerø, for Nærværende hos denne sin Søn. 1 kveg, 1 får. ½ td. havre, 1 td. poteter. Gunild Eriksdtr., husmandsenke med Jord, 70, f. i Gustdal, Erik Endresen, hendes Søn, ugift, 40, f. i Gryten. 2 kveg, 2 får. ¼ td. byg, 1½ td. havre, 1½ td. poteter.

L.nr. 68, Saugplads. Beboes af Ingen, bruges med Gården Brogstad.

I 1866 oppfører herredskommisjonen under ommatrikuleringen: Mjelve, m.nr. 28, l.nr. 65 a og 66 a, Nils Nilsen, sk. 3 daler, 21 skill. 26¾ mål ager, 35 mål eng. Muld for en deel på Leerbund og for en deel på gruus. Bonitert 20 mål ager, 28 mål eng. 108 læs hø af nat. eng og utslått. Sæd: ¼ td. rug, ½ td. byg, 11½ td. havre, 7 td. pot. Avler: 2 td. rug, 4 td. byg, 80 td. havre, 60 td. pot. 98 læs hø. Skog kun til brende, intet til salg. 3 husmandspladser undet gården. 2 hester, 14 kjør, 52 får.

L.nr. 65 b. Mjelve (Lillebyen) sk. 1 ort, 15 skill. Petter Nilsen, 2½ mål ager, 7 mil eng. Muld på leerholdig grund. Bonitert 2 mål ager, 5 mål eng. Sår: 1 td. havre, 1 td. pot. Avler: 6 td. havre, 10 td. pot. 33 læs hø. 3 kjør, 8 får. Skog kun til brende.

L.nr. 66 b og 67 a Mjelve. Knud Eriksen, sk. 1 daler, 4 ort, 4 skill. 13½ mål ager, 11 mål eng. Den største deel av agerlandet dyb muld på lerholdig hund, engen tyndholdig muld på grusgrund. Bonitert 11 mål ager, 8 mål eng. 15 læs fjellslått. Sæd: 6½ td. havre, 3 td. pot. Avler: 45 td. havre, 36 td. pot. 99 læs hø. 7 kjør, 26 får. Skov kun til brende. Ny skyld 1 daler, 1 ort, 15 skill. Intet pladsbrug.

L.nr. 66 c og 67 b Mjelvehagen, Sivert Eriksen, sk. 1 ort. 2¾ mål ager, 5¼ mål eng. Dyb muld på sand. Bonitert ager 2½ mål, eng 4 mål. Sæd: 1 td. pot. Avler: 8 td. pot. 21 læs hø. Skog til brende årlig. Rev. skyld 1 ort 8 skill.

L.nr. 68 Saugpladsen, sk. 6 skill. Knud Brogstad m. fl. Ingen dyrket jord av ager eller eng. Ingen udsæd eller avling. Ingen skov.

Den off. matrikul av 1907 oppfører: G.nr. 46 Mjelve, br.nr. 1 Mjelve. Johan Nilsen, sk. m. 7.13. Br.nr. 2 Lillebyen, Erik Pettersen, sk. m. 1.39. Br.nr. 3 Mjelve, Ole Olsen, sk. m. 3.70. Br.nr. 4 Hagen Kommunen (skolejord) sk. 0.76. Br.nr. 5 Melby, Knut Eriksen, sk.m 0.03.

De ymse tun er fordelt på Yttermjelve vestafor Mjelveelva, som omfatter br.nr. 1, og Indermjelve østafor elva med br.nr. 2-5. Slik har truleg tunene vært fordelt siden tidlig tid.

På Ytter-Mjelve på nesset rett ned for tunet står igjen et minne

fra den tid da dampskibsruten Ålesund-Molde-Eide (senere Hjelset) var hovedpostrute for Romsdals amt i forbindelse med Kristiania-Bergen-Trondhjem (Eideruten-Hjelsetruten). Rutens endestasjon var før veganlegget Hjelset-Battenfjorden ble åpnet, ca. 1900, gården Eide. Derfra gikk landposten ved hesteskyss til Battenfjordsøra med postskifte på Furset i Øre. Etter at vegen var ferdig fra Hjelset ble endestasjonen henlagt dit. Minnesmerket på Mjelve er den solide sokkel til en fyrlykt som var anlagt her (visstnok av vedk. private dampskipsselskap) som står igjen nede i fjæren eller litt ute i sjøen.*)

Eiere og fordeling i bruk i senere tid:

Mjelve, gnr. 46, bnr. 1, skyld mark 6.67. Odelsskjøte til Nils Nilsen fra Henrik Øwre. Skjøte fra Nils Nilsen til Amund Iversen Grønnes, på et stykke jord Lillebyen, dat. og tingl. 26/6 1841. Fra Nils Nilsen til Knut Andersen Nedre Brokstad, på ½ av Saugpladsen med påstående saugbrug, dat. 3/11, tingl. 7/12 1841. Fra Nils Nilsen til Erik Nilsen på ½ delen av denne gård, dat. 24, tingl. 27/6 1873. Fra ds. til Nils Nilsen på ½ delen av denne gård, dat. 24, tingl. 27/6 1874. Fra Erik Nilsen til malermester Johan N. Mjelve på ½ delen av denne gård, dat. 7/10, tingl. 18/10 1878. Fra Nils Nilsen til malermester Johan N. Mjelve på ½ delen av denne gård, dat. 1/2, tingl. 21/10 1881. Fra Mali Mjelve i uskiftet bo etter Johan Mjelve til sønn Johan J. Mjelve, dat. 29/10 1923, tingl. 15/5 1935.

Mjelve - Lillebyen, bnr. 2, skyld mark 1,39. Skjøte fra Nils Nilsen til Amund Iversen Grønnes, dat. og tingl. 26/6 1841. Fra Amund Iversen til Nils Nilsen, dat. og tingl. 26/6 1846. Fra Nils Nilsen til Peder Nilsen, dat. og tingl. 21/10 1852. Uskiftebevilling for Peder Nilsens enke Lassine Eriksdatter, dat, 2. tingl. 14/11 1878. Skjøte fra Johan Nilsen Mjelve til Erik Pedersen Mjelve, dat. 19. tingl. 20/10 1882.

---

*) Konsulent Asbjørn Heggem har meddelt meg følgende: „Det er ikkje nemnt noko om setrer i Bolsøy. Dei fleste gardsbruk hadde sommarseter. *Ellingsgården* skulde ha seter som låg omlag 2 km n. a. for gården i 260-280 m høgde over havet. Det var sumarseter, men hev vore nedlagt fyrr 1800.

Ekren skulde etter sagnet ha seter på Gunhildseter i Langdalen - kva som er rett tore eg ikkje segja noko om. Sigerset og Hatlen hadde ogso seter - dei lag mest jamsides - Sigersetsetra noko lenger vest - 1½--2 km fra garden og i 250 -300 m høgde over havet. Dei veit ikkje om nokor setring dei siste 150 år, so ho er nedlagd fyrre 1800. Skjersli hadde nok ikkje seter, men Skjerså hadde, og ho gjekk under namn av Øydegardssetra. og låg i Mielvedalen i ei høgde av 250-300 m o. h. Mjelve hadde ogso si seter i Mjelvedalen -- Mjelvesetra - omlag 3 km n.n.v. fra garden i ei høgde på 400-450 m o. h. Denne setra var ogso nedlagt fyrr long tid sidan, fyr 1850. I alt i alt hev det vore over 90 setrer i Bolsøy, so det syner at beita skulde nyttast på beste måte."

(Ellers viser vi om seterbruken i Bolsøy til matrikulkommisjonens opplysniner i 1723, som så langt det har vært mulig er gjengitt under hver enkelt gård. Ved matrikulrevisjonen i 1866 kan det ikke sees at kommisjonen har tilført noe om seterbruk.

Hjemmelsbrev på skifte etter Peder Nilsen til sønn Erik Pedersen, dat. 16. tingl. 19/12 1880. Skjøte fra Erik Pedersen Mjelve til Sivert Pedersen Mauset, dat. 10. tingl. 19/3 1907.

Mjelve, bnr. 3, skyld mark 3,67. Skjøte fra Johan Gørvel til Erich Sivertsen på 2 p. og 12 m. Fra Erich Sivertsen til Knut Eriksen, dat. og tingl. 3/2 1846. Fra Knut Eriksen til svigersenn Ole O. Skjersaa, dat. 26/10 1869, tingl. 7/1 1870. Fra Ole O. Mjelve til Oluf Olsen Mjelve, dat. 18/10, tingl. 4/11 1907. Fra Oluf Olsen Mjelve til Iver O!sen Mjelve, dat. 11. tingl. 12/10 1920.

Mjelve - Hagen, bnr. 4, skyld mark 0,76. Skjøte fra Sivert Eriksen til Knut Eriksen, dat. 1. tingl. 2/12 1851. Fra Sivert Eriksen til Bolsø kommune, dat. 23/6, tingl. 4/7 1876.

Mjelve - Melby, bnr. 5, skyld mark 0,03. Skjøte fra Ole O. Mjelve til H. Næss, dat. 10/5, tingl. 21/6 1889. Fra H. Næss til sersjant H. Prytz, dat. 14. tingl. 17/1 1890. Skjøte i H. Prytz dødsbo v/ skifteretten til Ole S. Mork, dat. 15. tingl. 17/3 1897. Fra Ole S. Mork til Knut E. Skjersaa, dat. og tingl. 6/8 1915. Auksjonsskjøte til Kristian J. Roaldset, dat. 7, tingl. 15/3 1924.

Mjelve - Nyborg, bnr. 6, skyld mark 0,46. Skjøte fra Johan N. Mjelve til Jakob J. Fiskerstrand, dat. 5. tingl. 17/10 1916. Fra Jakob J. Fiskerstrand til Sigurd Lid, dat. 28/2, tingl. 15/3 1920. Fra Sigurd Lid til Ole P, Jarnes, dat. 10/6, tingl. 1/7 1929.

Mjelve - Elverheim, bnr. 7, skyld mark 0,03. Skjøte fra Iver O. Mjelve til Olav Hjelset, dat. 18/5, tingl. 4/6 1928.

* *

Som det går fram av eierlisten er det Bolsøy kommune som eier Mjelve, g.nr. 46, br.nr. 4 Hagen. Dette er skulestaden for Mjelvehagen krets, tidligere Urens. Bruket er også lærerbustad for kretsen.

Matrikulrevisjonen etter loven av 6. juni 1863.

Vi har i nærværende binds første kapitel en kort framstilling om matrikulverket, særlig s. 40 ff., og har her også nevnt den omskiping som ble gjort her i 1860 åra.

Som det har gått fram av det som er sagt om gårdene hittil er denne matrikulomskipinga sers viktig som kilde for gårdgranskinga. Det er derfor kanskje nødvendig å forklare Iitt nærmere om omskipinga og korlejs den var gjennomført.

I vår tid vil en vanligvis ha mindre forståing av hvor betydningsfullt matrikulverket var i tidligere tider, da landskylden eller skatteskylden lå til grunn for praktisk talt alle skatter og avgifter som lå på bøndene, altså praktisk talt på alt bygdefolket.

Sett i all enkelhet er matrikulverket eller riksmatrikulen et register over alle Norges gårder og gårdsbruk, frasett deler av Finnmark fylke. Dette register omfatter foruten gården og bruket også navnet til eieren, gården og bruket sitt nummer og matrikulskyld (skatteskyld og tidligere landskyld).

Grunnlaget for det nåværende matrikulverk er det jordboksystem som var innført alt på 16 h. tallet, og som da ble nærmere utbygd i 1661 og 1669. Skatteskylden var her den fra gammelt gjeldende landskyld eller jordavgift som leilendingene svarte til jordens d.v.s. gårdens eller brukets eier for retten til å bruke gården. Denne retten ble etterhånden arvelig fra far til sønn sålenge avgiftene betaltes, og som før forklart var storparten av alle gårder leilendingsgårder- og bruk. Særlig her i Bolsøy og i Rorusdal i det hele, var det meget få sjøleigende bondebruk i tiden rundt reformasjonstida og utover på 16 h. tallet.

Etterhånden ble dette opphavelege matrikulverket ikke tidhøveligt. Gårdenes godleik skiftet, og landskylden kom i mishøve til gården sin avkastningsevne. Leieavgiften som tidligere var svart i naturalprodukt som fisk, smør, mel skinn o. l. forskjellig i de ymse landsdeler, gikk over til å bli en pengeavgift svart i dei gjeldende myntsorter, Likevel vedble skyldbetegnelsen å være vektbetegnelser: Vog, pund og merker eller målbetegninger som spand, tveit, skjeppe, tønne e. l.

En lov av 17. august 1818 påbød utarbeiding av en ny riksmatrikul. § 1 i denne loven sier: „En ny Matrikul skal optages over Grundeiendommenes Skatteskyld på Landet. Herfra undtages dog indtil videre Øst- og Vestfinmarkens Fogderier. $ 2. Denne, matrikul skal kun indeholde een Benævnelse for Skatteskylden, og denne Benævnelse skal være Skyld-Daler. § 3. Skyld-Daleren inddeles i 5 Ort hver til 24 Skillinger,”

I Samsvar med denne loven ble det oppnevnt en riksmatrikulrevisjonskommisjon med underliggende Distriktskommisjoner. Om disses oppgave heter det i loven at „Distriktskommisjonerne skulde ved Sammenligning alene bestemme Eiendommenes indbyrdes Værdi-Forhold til hinanden i hvert Thinglag. Det Værdi-Forhold hvori den ene Eiendom ansees for at stå til den anden, når ved begge alle fordele og alle mangler ere tagne i Betragtning skal for hver særskilt Eiendom angives og udtrykkes ved et bestemt Proportionstal (forholdstall). Her-

af følger da at Eiendomme som henhøre til samme Thinglag og ansees for at være af lige Godhed skulde gives samme Proportionstal. - -“

Ved vurdering av gårdenes godhet var det i loven i dens $ 28 gitt følgende nøyaktige forskrift:

,,Ved Sammenligningen skal der tages Hensyn til alle enhver ,,Eiendom tilliggende Herligheder af Jordvei, Skov, Sæter, Havnegange, ,,Rettighed til og bekvem Beliggenhed for Fiskeri på dens Grund eller ,,i Indsø, Elv eller Våg, Vandfald, Jordbundens større eller mindre ,,Frugtbarhed, Kornhøstens Sikkerhed og øvrige særdeles Natur-Fordele, ,,Servitutter på andre Eiendomme, Brugsrett i Alminding, Jordens Be- ,,kvemhed til at modtage Forbedring (forsåvidt den kan opnåes uden ,,ualmindelig Flid og Bekostning) Udsæden, Avlingen og Kreaturholdet ,,efter forsvarlig Drift, den større eller mindre Lethed hvormed dens ,,Produkter kan høstes og afsættes, hvad der årlig kan hugges i Skoven ,,uden dens Forringelse, samt øvrige Rettigheder som kan forhøie en ,,Eiendoms Værdi fremfor en anden. Derimod skulde Bygninger, Berg- ,,værker, Malm- og andre Anvisninger, Fabrikker, Saugbrug, Kværne- ,,brug, Stampemøller, Teglværker, Kalkbrænderier og andre deslige på ,,Eiendommen værende Indretninger ikke tages i Betragtning til at for- ,,høie Eiendommenes indbyrdes Værdi-Forhold. - - "

Etter disse forskrifter ble så matrikulen innført ved kgl. res. 1838, istandbragt og utgitt i trykken i 1840. For Bolsø som ellers for alle rikets tinglag, bærer matrikulheftet denne tittel:

,,Fortegnelse over Jordebrugene og deres Matrikulskyld, således som samme befandtes ved 1838 Aars Udgang. Bolsø Thinglag af Romsdals Fogderi, affattet ifølge Kongelig Resolution af 29 December 1838.”

Her er da matrikulskylden (skatteskylden) for første gang oppført i Daler, Ort og Skillinger.

Dette er uten sammenlikning den viktigste kilde til kunnskap om Norges gårdsbruk som hittil er offentliggjort, når det er tale om tida for 1838.

Alt i 1850-åra var det imidlertid inntrått såvidt merkbare endringer i jordbrukenes innbyrdes verdiforhold at det ble antatt nødvendig å gå til en ny matrikulrevisjon. Denne ble så besluttet ved loven av 6. juni 1863, som ga foresegner om en overordentlig grundig forebuing av revisjonen, gjennem en rekke kommisjoner. Først var det Riksmatrikulkommisjonen på toppen. Så var det fogderikommisjoner, og ikke mindre enn fire herredskommisjoner og utvalg for hvert herred.

Den kommisjon som arbeidet egentlig ble kvilende på var den

såkalle forberedende herredskommisjon, som skulde foreta befaring av hvert enkelt gårdsbruk, enten i samlet kommisjon eller ved en eller flere av medlemmene.

For Bolsøy var medlemmene av denne kommisjon som før nevnt Ths. Talseth, Ole Tolaas, Løve A. Eide, Peter A. Møller og Kristen Ødegård, med Ths. Talseth som formann. Kommisjonen - eller som den selv kaller seg, Matrikuleringskomiteen - holdt sitt avsluttende møte på Mjelve den 3. november 1866, og underskrev der det forslag til matrikulrevisjon for Bolsøy som da ble avgitt til herredskommisjonen. Nærv. forfatter kjenner revisjonsprotokollen gjennem en av Ths. Talseth utferdiget avskrift. Jeg går ut fra at originalprotokollen også er ført av Ths. Talseth. Ihvertfall er avskriften et aldeles utmerket arbeid, skrevet med en mesterlig håndskrift og til det ytterste nøyaktig ført.

Protokollen avsluttes med følgende tilføring under komiteens møte på Mjelve den 3. november 1866:

Ved at forelægge nærværende Forslag til Skylddeling skal man tillade sig at ledsage samme med følgende Forklaring:

Det i Beskrivelsen anførte Area1 af dyrket Eng omfaller alt England som man har anseet noget bedre end almindelig naturlig Mark, uanseet om dette har været brudt og lagt under Plaug eller ikke.

Udyrkbart Slåtteland har man ikke seet sig istand til tilnærmelsesviis at angive nogen udstrækning af, så al Arealet kunde lægges til Grund for Beregning af Skyldtal, såsom denne Mark her i Distriktet i Almindelighed ligger altformeget usammenhængende, gjennemskåret af Morads og Kratskov, større Steenmasser og Bjergstrækninger, samt forresten er af den Beskaffenhed, at der vilde være delte Meninger om en bestemt Grændse for hvad som kunde ansees for Slåtteland eller ikke. Som følge heraf har man ikke fundet anden Udvei end at beregne Skyldtal efter det Qvantum hø, som heromhandlede Slåtteland i de almindelige Aaringer sansynlig afgiver, og forat udfinde dette har Komiteen i Særdeleshed bestræbet sig forat kunne rigtigen angive det Antal Kreature som forsvarligen kunde fødes på ethvert Brug og derefter beregnet Fodermengde, idet man har antaget, at en Hest fødes med 18 Læs, en Ko med 6 Læs og 1 Faar med 1½ Læs Hø, hvert Læs ansat til 10 Vog, paa de Brug som efter almindelig Drift, har et i Forhold til Brugets Størrelse eller Kreaturbesætning passende Agerareal, der afgiver antagelig fornøden Halm til Storfækreaturene. Derimod for de enkelte Brug som ikke har haft aabent Agerland, har man beregnet 7 Læs Hø for hver Ko.

Den Mark som er klassifiseret som dyrkel England har man an-

taget kunde afgive 2½ Læs Hø per Maal, betragtet efter at have været boniteret til bedste Grad. Den paa dette England beregnede Fodermængde, fradraget Gaardens hele Høavlinger altsaa det Antal Læs Hø, som avles paa naturligt England. Med Hensyn til Beregningen af Skyldtal bemærkes, at denne er udført efter saadanne vedlagne Regler:

1 Maal dyrket Ager eller Eng, boniteret til bedste Grad værdsat til 1 Spd., 1 Læs Hø af Naturligt England til 40 Sk, et Læs Hø Fjeldslaat til 20 Sk. 1 Maal Dyrkningsland er foruden at der er beregnet Skyldtal for det Product det afgiver, tillige givet værdsættelse fra 12 til 16 Sk., alt med Hensyn til mere eller mindre beqvem Beliggenhtd og Beskaffenhed. Havnegang for en Hest er ansat til 1 Spd., for en Ko fra 48 Sk. til 72 Sk. og for et Faar fra 4 til 6 Sk.

Alle andre Gjenstande eller Herligheder ere uden nogen bindende Regel værdsat efter bedste Skjønd for det givne Tilfælde, ligesom ogsaa en Eiendoms Mangler ere værdsatte og førte til Afdrag i vedkommende Skyldtal. Summen af de Værdier, som ere ansatte som Skyldtal, for hver enkelt Gjenstand er benyllet som Forholdstal, hvorefter Forslag til den nye Skyld er beregnet. Forøvrig bemærkes, at Gaardene Le No. 38a, Røbæk, Le No. 133a, Istad, og Le No. 180, Stranden. over hvilke Brug er affattet udførligere Beskrivelse, ere benyttede som Normalgaarde ved Sammenligning af Districtets Eiendomme.

Mjelve i Bolsø Matrikuleringskommittee, 3die November 1866.

Ths. Talseth. Ole Tolaas. Løve A. Eide.

Petter A. Møller. Kristen Ødegård.

* *

Afskriftens Overensstæmmelse med Bolsø Skylddelingsprotocol attesteres.

Ths. Talseth

Comitteens Formand.

Foranstaaende Skyldforslag med de antydede Forandringer er af Herredscommissionen vedtaget som den endelige Fastsættelse til Skylddeling i Bolsø Herred.

Hvilket i Overensstemmelse med Herredscommissionens Forhandlings- og Skylddelingsprotocol herved attesteres. -

Bolsø Herredscommission den December 1867

paa dens Vegne

Ths. Talseth

Formand.

Gården Hjellset. Gårdsnr. 47, br.nr. 4. Eier Erik Hjellset.

Hjellset, gård no. 47.

Gården ligger på Fannefjordens nordside og grenser i vest til Mjelve, i nord til herredsgrensa mot Fræna, i øst til gården Uren gnr. 48, og i syd til fjorden. Landskap og vegetasjon omtrent som for Mjelve. Om navnet se foran under 28. kap. side 24.

På grunn av navnelikhet eller navnefelleskap med Hjælset gnr. 54, vil sammenblanding og feiltakinger også i disse to gårders historie være nærliggende, når det gjelder tiden for den systematiske matrikulordnings istandbringelse (ca 1665).

Ymse ting taler for at de to gårder Hjellst og Hjælset i tidligere tider har utgjort en samlet gård, og at de seinere mellemkommende matrikulnr. gnr. 48 til og med 53 (Uren, Uren øde, Mork, Havnen, Øvrehagen og Nedrehagen) er utgått av denne gård eller fra en av de to hovedgårder. - Noe historisk bevis for det kan vi ikke påberope oss anderledes enn at det må sluttes av skattemanntallene og andre kilder at de nevnte mellemkommende gårder er av forholdsvis sein opprinnelse (seinmiddelalder eller i etterreformasjonstid.)

Hjellset er en oldtidsgård. Om det er den eller i tilfelle Hjælset som er eldst kan ikke avgjøres. Hvis det her er tale om opprinnelig en gårdskiping er det likeså uvisst hvor det første jordbrukstunet har ligget, på Hjellset eller på Hjæ!set. Beliggenheten kan tyde på at Hjellset har vært den første tunplass. Denne ligger sterkt markert i

landskapet på en „hjall" det er en utpreget forhøining. Dette gir også gården et sikkert navnegrunnlag. Det er sannsynlig at Hjælsetnavnet nærmest må være arvet fra Hjellset, om det da ikke her er tale om et og det samme navn på opprinnelig en og samme gård. Spørsmålet er i det hele dunkelt og bør bli nærmere granska av særlig stedkjente.

Om det arkeologiske kildemateriale som skriver seg fra Hjellset henvises til konservator Petersens innledningsartikkel i 1. bind s. XIX særlg s. XXVII. Imidlertid gjør vi merksam på at funn av steinvåpen og jaktredskaper ikke behøver å tyde på at jordbruk ennå er kjent. Den slags saker kan være etterlatt, og er vel også hyppigst etterlatt av veidere.

Første gang Hjellset er nevnt i skriftlig kilde er i Aslak Bolts jordbok fra ca. 1440. Det heter her at blandt det jordgods erkestolen eig i Bylingsey åttunge er også „3 øresbol i Hiællasætre." Heller ikke her kan det avgjøres om det er Hjellset eller Hjælset det er ment, Dernest nevnes i Rike Torsteins jordbrev at erkebiskop Gaute overlot Anders Bårdsen en part i Hiellesetter svarende til en årlig landskyld av en tveit smørs, (sammen med andre gårdparter) fordi Anders Bårdsen var rett arving etter en Svein Arnesøn. Se forøvrig om Rike Torsteins Jordbrev 1 bind s. 290 ff., samt under Mjelve foran. Hverken Rike Torstein, Svein Arnesen eller Anders Bårdsøn har vel bodd på Hjellset. De har sikkert alle bøkslet ut sin jordpart i gården. I Erkebiskop Olaf Engelbregtsons jordbok over erkestolens jordgods er Hiellesetter forsvunnet. Dette slemmer godt med opplysningen i Rike Torsteins jordbrev. Etter dette skal nemlig Hiellesetterparten ved erkebiskopens (Gaute Ivarson av Aspøyætten 1470 til 1510) innrømming til Anders Bårdsen vere overgått til denne. Hilleszetter hører blant de gårder hvis ledingskatt av kongen var overdratt fru Inger Ottesdatter (til Østråt) som len, og som fru Inger og Erkebiskop Olav Engelbregtson sloss lenge og bittert om (oml. 1540). Hilleszetther svarte i leding et halvt pund smør (12 merker). I kong Christiern II's sølvskattmanntall av 1520 nevnes Olluff på Hielsetter. Han er en meget rik mann, og svarer en personlig skatt av 14 lodd sølv, og dertil en eiendomsskatt av 23 lodd sølv, eller tilsammen det år 37 lodd sølv i skatt. Det er den største skattyter i Fanne Otting da. Olluff på Hielleszetter som er det samme som Ola Hjellset (eller Hjælset) i vårt målbruk har nok vært en kakse til gagns, og hører sikkert til datidens storfolk i Bolsøy eller Fanne. ottingen som da var navnet.

For de følgende 76 år rår vi ikke over kilder som viser oppsitterne. Vi må fram til Kong: Maytz: Pendingeschatt av 1596 før vi

støter på nye navn. Her finner vi først Haldstein Jellsett (foran Mork med listeorden vestenfra og austover). Dette må følgelig være en Hjellsetmann. Han skatter for jordgods etter en bøkselinntekt av 1 pund fisk. Andre oppsittere nevnes ikke her på Hjellset. Haldstein Jelsett oppføres også i sagskattemanntallet for samme år som eier av en flomsaug med 19 tylters „skiørsel", og gjentas i sagmanntallet for 1603, men eier nå sagen „sammen med sine Lodtzeiger" med 30 tylters „skiørsel". Det framgår ikke hvor sagen har ligget. Men det må ha vært i en elv og ikke bare i en bekk ettersom den betegnes som flombsaug i motsetning til „beckesaug". Samme år, i 1603, oppføres Haldstein Jelldszett som eier av en halv vog jordgods. En Thore Jellszet er samme sted oppført med 4½ pund jordgods. Thore sees bare denne ene gang. Det er mulig at det er feilskrift for Thrond eller Thorkel Jellszet som forekommer meget ofte og er en kjent mann i bygden, han bor visstnok på „indre" *Hjelset*. Haldstein blir også borte etter 1603, og er antakelig død ved denne tid. I 1603 oppføres også en husmann Ingebret Jellszet med den for husmenn vanlige skatt ½ daler mot gårdbrukernes 1 daler. 1611: Engelbret Jelset og Olluff ibid. (Jelset) som leilendinger. 1614: Husmandt eller øddegårdsmann Olluff Hielsett samtidig med leilendingene Engelbret og Olluff Jelsett Gårdens leidang i 1620 er utredet tilsammen for begge brukere med ½ vett korn og 8 merker smør. 1622 finner vi et kvinnenavn Halfrid Knudtzdaatter Jellszett. Hun hadde vært lettsindig med Olluff Hanszøn Sirszett (Sigerset), men bare gutten måtte bøte (med 6 daller).

Av bøteregnskapet for 1622 sees at Thrund och Olluff Jælsett har vært i slagsmaall mett Anders Thiælde og måtte bøte 8 daller. Det er sannsynlig at disse to Jælsetmenn hører heime på (indre) Hjælset. 1623: Annders Jellsetter skatter for 10½ pund jordegods samt saug etter 20 tylters „skiørsel". Her er også oppført som drenger for hallf løn Chresten Jelszet 1 ort, og for fuldt løn Peder Jellszet ½ daler i skatt. Enken Jelszet oppføres som bruker og leilending. 1633: Anders Jellsets odelsgods er øket til 4 voger. 1 sagskatten forekommer nå en rekke sauger uten at det er mulig å avgjøre om de hører heime under denne gård eller under indre Hjælset. Således er Herr Zacharias oppført med en sag. Det er Veøypresten Zacharias Holck, som var stor sagbrukseier og trelasthandler. Thrund og Olluff Jelset eier Jellset saug. Anders Jellset eier et tredje sagbruk. Den ene av disse sager ligger sikkert i Gujordelven. Se under Hjælset. Som brukere og leilendinger oppføres i 1633 Thorkell og Gunder Jellszett. Anders og Thrund er derfor rimeligvis heimehørende på indre. Kopskatten 1645

oppfører Lasse Jelset, hans hustru og en thienistepige, og Therkel Jelset og hustru. Barn blir ikke nevnt i denne skatten. Samtidig oppføres Thrund og Gunder, begge med hustru og thienistepige, under denne gård. 1616: Thorkild og Gunder Jeldset. En Olluff Jacobsøn oppføres her med 1 vog i odelsgods. Anders med 3 voger. Lasse Jeldset oppgis dessuten som „handuercksfolk“. Eieren av Jeldsets sauge er Herr Zacharias for en, og Olluff Gudjord for en annen. I jordboken av 1650 som en litande kilde oppføres som eiere og brukere under Jeldset, Thorkild Jeldset og Gunder Jeldset. De eier hver sin halvpart av gården, som er på 2 vog og 2 pund tilsammen og betegnes som halvgårder, altså med 1 vog 1. pund på hvert bruk. Videre i krøterskatten av 1657 finner vi grei beskjed om brukerne på ytre Jeldset, nemlig Torkild Gieldset med 1 hest, 11 kjyr, 10 gjeit og 8 får. Gunner Gieldset 2 hester, 7 kjyr, 4 gjeit, 6 får, 1 svin. Knud Gielset 1 ku, 4 gjeit, 3 får. I 1661 eier ifølge jordboken Anders Mielue gården, som skylder 2 vog og 2 pund. Torchild og Knud bruker hver sitt bruk, like store med 4 pund. Folketellingen i 1665 (prestens manntall) oppgir skylden uforandret med 2 vog 2 pund. Som oppsittere de samme Thorchild, 68 år og Knud, 43, med de samme bruk, hvert på 4 pund. Dessuten oppføres Jeldsetthoff med 1 pund i skyld og oppsitter Peder, 66 år.

Fremdeles Jeldsethaffue med ½ pund i skyld og bruker Thrund, 60 år. I matrikulen 1669 gjenfinnes de samme brukere, Thorchild Lassesen og Knud Ellingsen, men nå med 7 pund i skyld tilsammen. Enchen Mielve eier gården. I samme matrikul oppføres også Jeldset-Houg med 1 pund, og Peder Pedersen som bruker. Enchen Mielve eier. Videre oppføres her Jeldsethage med Tronn Engebretsen som bruker, Enchen som eier og en skyld av ½ pund.

Hvis Jeldsethaffue og Jeldset-Houg med tilsammen 1½ pund reknes til dette Jeldsets matr. nummer, blir skylden altså nå i 1669 2 voger 2½ pund. Matr.skylden er følgelig øket, og antakelig ved omskyldlegging.

Folketelling 1701: Ole Jeldset, oppsitter, 36 år, sønn Elling Olsen, 2 år. Steffen Jeldset, 40 år, oppsitter. Jeldsethoug er øde (d.v.s. ikke bortbøkslet). Under matr.revisjonen i 1723 beskrives gården slik: Gammelt no 27 Jelset. 2 oppsitter. Ludvig lversen (Munthe) ejer og bøxler. Ingen husmand. Skoug til brendefang, seter 1 fjerding fra gården. 1 quern tils. for 6 skill. Intet fiskeri. Sed: 1 skp. blandkorn, 6 tdr. hafre. Avling: 24 sommerlæs. Creature: 2 hester, 7 kjør, 6 ungnød, 15 småfæ. Gl. taxt (skyld) 2 vog 2 pund. Under særskilt

matr.nr. oppføres som gam. no 38 Jelset Hougen. Øde. Ludvig Iversen (Munthe) eier og bøxler. Ingen husmand, ingen skog, seter eller quern, intet fiskeri. Ligger under Fæefod og har ei været sået eller været høstet i mandeminde for dens Ringhedz skyld Taxt (skyld) 1 pund. Aftaget 18 merker. (Avtaket ble ikke iverksatt og skylden ble uforandret.)

I fogdregnskapet for 1763 oppføres gam. no 27 Jelset og no 28 Jelsethoug under ett, den siste som øde. Aasidderne eier, bøxler og bebor disse 3de voger. Oppsitterne er Johan Andersen Jelset som eier 1 vog og 1 pund i Jelset nr. 27, og Joen Jelset som eier like meget i Jelset. Jelsethoug oppføres med et pund, antakelig eier disse to ødegården i hop.

Jelset (Hjellset) er hermed kommet over i bondeodel i den mening at brukerne også eier gården. Dette varer bare kort for Joens vedkommende. Ved Skjøte tinglyst 29. juni 1772 selger han - Jon Andersen - sin part 1½ vog, igjen til den store jordoppkjøper Peter Møller fra Sønderjylland, Se under Moldegård. Selv har han visstnok festet seg et plassbruk under gården. Han oppføres som 83 år gl. husmann i folketellingen i 1801 under Jelset. Ved kontrakt tinglyst 23. juni 1783 pakter Møller ut denne halvpart til Knut Olsen Gjelset for 5 rdlr. og 2 ort årlig, samt kgl. skatter og udredsler. Samme år den 5. februar selger Elling Olsen Gjelsets arvinger til sin „søn og broder" korporal Ole Ellingsen ½ vog i gården. Skjøtet er undertegnet av: Nils Ellingsen Gjelset, Ingeborg Nilsdatter med laugverge Anders Rasmussen Lønset og Anders Ellingsen Gjelset. 20. okt. 1783 er tinglyst skjøte datert 29. febr. 1780 fra Sæmund Ellingsøn Gjelset og moderen Hille Mikkelsdatter til søn og broder Ole Ellingsøn på 2 pund og 12 mark i Jelset for 60 rdlr. 21/10 1789 gir Knud Knudsøn Gjelsets arvinger skjøte til Christopher Knudsøn Gujord på 1 vog og 1 pund 12 mark i Gjelset med Gjelsethaug, samt 18 mark skyld i Øvre Restad i Vold otting for tils. 217 rdlr. Christopher overdrar straks bruket til Erik Eriksen Nedre-Brokstad.

33/6 1794 er Ole Jacobsen beboer av en halvpart av Gjeldset med Gjeldsethaugen. Odelsrett har Ingeborg Knudsdatter Aakervigen som er gift med Johan Johansen Aakervigen. Ingeborgs far, Knud Knudsøn, oppgis også som odels- og eiendomsberettiget i denne part. 26. Juli 1797 overdras den annen halvpart, 1½ vog i Gjeldset, med kvern fra Peter Møllers arvinger til opsidder Knud Olsøn.

Folketellingen i 1801 oppfører følgende beboere: 1. Familie: Knud Olsen Jelsæt, 52 år, bonde og gårdebruger, hans hustru Martha Aslachsdatter, i 1. ægteskab. Deres børn: Guri, 19, Ingeborg, 16,

Synnøve, 12, Anna, 9, Olava, 6. Tj.dreng lngebrigt Olsen, 28 år, gift 1. gang. 2. Familie: Ole Jacobsen, 50 år, Bonde og gårdebruger, hustru Elen Pedersdtr., 34 år, i 1. ægteskab. Børn : Jacob, 9, Peder, 7. Iver, 5, Sivert, 1, Beret, 13, Anne, 11, Heliena, 3 år. Anna Pedersdtr. 19 år, ugift tj.pige, Niels lversen, 27, til Leje boende enroullert Matros. Barbro Larsdtr. 34 år, til Leje boende, lever af Spinden og Binderi. Iver Nielsøn, hendes søn, 1 år. 3. Fam.: Jon Andersen, 83 år, givt 2. gang, Huusmand med Jord. Elen Larsdtr., 72, hans kone, givt 1. g. 4. Fam.: Hans Pedersen, 32 år, lnderst og Daglejer, hustru Mette Jonsdtr., 32 år, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Jon Hansen, 2 år, Beret, 4 år. 5. Familie: Arne Olsen, 58 år, Husmand med Jord, hustru Ingeborg, 60 år, begge i 1. ægteskab. Datter Elen Arnesdtr., 21 år, givt, hendes søn Ole lngebrjgtsen, 1 år.

Matrikulutgaven av 1838 oppfører: Nyt Matr.nr. 28 (gammelt nr. 27 og 28) Hjælset med Hjælsethaug. L.nr. 63, eier Rasmus Christensens Enke, sk. under Hjælsæt 1 vog 1 pund. Hjælsæthaug 12 merker. 1 dalerskyld 2 daler, 21 skill. tilsammen. (Det viser seg således her at Hjælsæthaug er et eget *matrikulnr.*, ikke bare eget *bruk*. Dets skyld er ikke utgått av Hjælset, gl. matr.nr. 27 Jeldsethaffue eller Jeldsethage med sin skyld av ½ pund er derimot forsvunnet, hvis bruket ikke hører heime under Hjellset, g.nr. 54.) Løbenr. 64 Hjælsæt med Hjælsæthaug, eier Erik Mortensen, skyld 1 vog 1 pund samt 12 mrk. for Hjælsæthaug. Dalerskyld 2 daler 21 skill. tilsammen.

Av matr.protokollen 1866: Hjelsæt, Matr.nr. 28, L.nr. 63 a, eier Knud Rasmussen, skyld 10 skill. ¾ mål eng, muld på grus, ingen udsæd, avler 4½ læs Hø. 3 får. Ubeboet. Benyttes kun til underbrug til Gården l.nr. 63 b. Hjelsæt, matr.nr. 28, l.nr. 63 b, eier Knud Rasmussen, skyld 1 ort 14 skill. 3¾ mål ager, 5¼ mål eng, hvorav en Halvdeel på Leer og en Halvdeel på Gruusbund. 4 Læs Fjeldslått. Sæd: 2 td. havre, 1½ td. potet. Avler: 11 td. havre, 16 td. potet. Skov til Brende, ingen til salg. 3 kjør, 9 får. 1 Pladsbrug.

Hjelsæt, matr.nr. 28, l.nr. 63 c, eier Tommes Talseth, skyld 1 dlr. 3 ort 21 skill. 10¼ mål ager, 9 mål eng. Tyndt lag maver Muld på Gruus. Naturlig eng afgiver 23½ Læs Hø. 30 læs Hø af Fjeldslått. Sæd: 5¾ td. havre, 3 td. potet. Avler: 25 td. havre, 30 td. potet, 66 Læs Hø. 1 hest, 5 kjør, 12 får. Skov til Brende. Intet til Salg. Intet Pladsbrug.

Hjelsæt, Matr. 28, L.nr. 64, Eier Erik Mortensen, skyld 2 daler, 21 skill. 13 mål ager, 20 mål eng, 49 Læs Hø af naturlig Eng, 30 Læs af Fjeldslåt. Tyndt Lag maver Muld på Gruus med Undtagelse

af en mindre Del hvor Bunden er leerholdig. Sæd: ½ td. rug, ¼ td. byg, 8 td. havre, 8 td. potet. Avler: 2 td. rug, 2 td. byg, 40 td. havre, 48 td. potet. 114 Læs Hø. 1 hest, 7 kjør, 36 får. Skov til Behov. Ingen til Salg. Almindelig tungbrugt. Ingen Husmandsplads.

Folketelling 1865: Hjeldset med Hjeldsethagen. L.nr, 63 a og 63 b. Knud Rasmussen, selveier, 51 år, Guni Nilsdtr., hans kone, 48, Barn: Nils, 22, Ole, 16, Gunelius, 11, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får. Sår 1/8 td. byg, 1¼ td. havre, 2 td. poteter. Hjelsethagen: Martha Rasmusdtr., husmands Enke m. Jord, 52, Elllng Olsen, ugift, 25, begge f. i Bolsø.

L.nr. 63 c Hjeldset med Hjelsethagen: Thomas Talset, selveier, 43 år, Ane Olsdtr., hans kone, 31. Barn: Thomas A., 6 år, Oluf T., 4 år, Synnøv M., 1 år. Guri Knudsdtr., føderådsenke, 83 år. Bård Pedersen, 17 år, tj.karl. Guri A. dtr., 23 år, tj pige. Ole Amundsen, legdslem, 75, enkemann, alle f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 8 får, 1 svin. Sår: 5¾ td. havre, 3 td. potet.

L.nr. 64 Hjeldset med Hjelsethagen: Erik Mortensen, selveier, 62, Marit Nilsdtr., hans kone, 53. Barn: Morten Eriksen, gift, Eli Eriksdtr. 24, hans kone. Ole Eriksen, gårdbrugerens søn, 18, Iver Eriksen, do, 14. Karen Eriksdtr., 30, ugift, tj.pige, Ane Larsdtr., dennes uegte dtr. 3. Karen Larsdt., Fatiglem, 48, ugift, sindsyk fra sit 28. år. Alle f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 28 får, 1 svin. Sår 1/8 td. byg, 7 td. havre, 3 td. potet.

I matrikulen av 1907 er oppført: G.nr. 47 Hjellset, br.nr. 1 Våten, eier Ole Mork, skyld m. 0.14, br.nr. 2 Hagen, den samme eier, skyld m. 1.09, br.nr. 3 Hjellset, eier Thomas A. Thomassen Talset, skyld m. 2.22, br.nr. 4 Hjellset, eier Iver Eriksen, sk. m. 3.99.

Eiere og bruk i seinere tid:

Hjellset - Våten, gnr. 47, bnr. 1, skyld mark 0,14. Skjøte fra Knut Rasmussen til Rasmus Knutsen, dat. og tingl. 1/7 1887. Skjøte fra Rasmus Knutsens enke Andre Kristensdatter til Ole S. Mork, dat. 10. tingl. 11/4 1890.

Hjellset - Hagen, bnr. 2, skyld mark 1,09. Skjøte fra Knut Rasmussen til Rasmus Knutsen, dat. og tingl. 1/7 1887. Fra Rasmus K. Hjelset til Sivert Andreas S. Brokstad, dat. 18/9 1888, tingl. 23/8 1890. Fra Sivert Andreas S. Brokstad til emisær Ole J. Berild. dat. 15. tingl. 21/6 1893. Fra Ole J. Berild til Ole S. Mork, dat. og tingl 21/6 1894.

Hjellset, bnr. 3, skyld mark 2,10. Skjøte fra Knut Rasmussen til fanejunker Tomas Talset, dat. 26/5, tingl. 20/10 1860. Fra fanejunker Tomas Talset til Tomas Anton Talset, dat. 2. tingl. 3/9 1897. Fra Tomas A. Talset til Peder Olaus O. Ulleland, dat. 4. tingl. 15/5 1916.

Fra Peder Olaus Ulleland til Kristen T. Vorpenes, dat. 4/4, tingl. 15/5 1918. Fra Kristen T. Vorpenes til Søren K. Vorpenes, dat. 21/11 1936, tingl. 16/1 1937.

Hjellset, bnr. 4, skyld mark 3,99. Skjøte fra Morten Eriksen til Erik Mortensen, dat. 21/5, tingl. 13/6 1863. Fra Erik Mortensen til Morten Eriksen, dat. 18. tingl. 21/10 1872. Fra Morten Eriksen til Anders Arnesen Rake, dat. og tingl. 14/10 1875: Auksjonsskjøte til Iver Eriksen Mork, dat. 15/6, tingl. 1/7 1887. Skjøte fra Iver Eriksen til Erik Iversen, dat. 24/5 1913, tingl. 27/3 1914.

Hjellset - Uraheim, bnr. 5, skyld mark 0,12. Skjøte fra Kristian Vorpenes til Edvin Vorpenes, dat. 26/9, tingl. 28/10 1936.

Uren, gård no. 48.

Gården ligger på Fannefjordens nordbredd østenfor (innenfor) Hjellset, og grenser i vest til denne, i nord til gården Hjellset, i aust til gnr. 49 Uren øde og i syd til Fannefjorden. Om navnet se foran s. 24. Det er naturligvis lendet - urforekomster - særlig umiddelbart ovenfor tunet som har gitt bustaden sitt navn. Libakken er her rykket like ned til sjøen, og innbøen er temmelig bratt. Riksvegen skjærer også denne gårds innbø like ved fjørgaren.

Uren er en yngre gardskiping - av herredets yngste. I våre kilder sees den nevnt første gang i krøtterskatten i 1657, hvor Troen Vren og Halsten Vren oppføres med 3 kiør, 3 geder og 3 får, og skatter herfor 1 ort for kjyrne, og 9 skill. for småfeet. Hvilken gård Uren er utgått av eller om den i det hele er utgått fra annen eldre gård eller opptatt i almenning er ikke klart. I 1657 oppføres også en gård (bruk?) *Wren* med Halsten Olsen som bruker med 2 kiør, 6 geder og 5 får, og samme skatt som Troen og Halsten Vren. I jordboken (matrikulen) av 1661 forekommer ikke noen av disse bustader nevnt. Heller ikke kan de sees i prestens manntall av 1665. Men i matr. 1669 nevnes W-ren med Halsten Olsenn. Skylden er bare 6 merker fiskeleie, og eier er Bolsø kierche. Men Vren og Troen er forsvunnet. Hvad det kan komme av at denne bustad i 1657 oppføres med Troen og Halsten som brukere under ett, og en Halsten Olsen som bruker på Wren eller W-ren er høyst uklart. Det ser ut til å ha vært to Halstener. Halsten var ved denne tid et nokså almindelig navn i Hjelsetbygden

etter den store Halsten som opptrer på Hiellset på 15 h. tallet. I folketellingen av 1701 oppføres Uren med to oppsittere, Find, 64 år gammel og sønneløs, og Joszeph, 40 år med sønnen Larsz 2 år. I matr. revisjonen av 1723 oppføres gam. nr. 30 Uhren som beskrives slik: 1 opsitter. Jacob Schultz eier og bøxler. Ingen husmand, skog til brendefang. Ingen seter, quern eller fiskeri. Goed fægang, ligger i sollien 6 mil fra haved, goed jordart, vis til korn, goed til eng, letvunden, ingen leilighed til røding. Sed: 7 skpr. hafre. Avling: 3 læs hø. Creature: 1 ko, 6 småfæ. Gl. taxt (skyld) 12 mk.

I samme matr.revisjon oppføres også - under gam. nr. 31 Uhren indre - (formentligvis det seinere Uren øde, nå gnr. 49 som blir beskrevet som nestfølgende gård) med Bolsø kierke som eier. Dette viser at det første Vren som er nevnt ovenfor, og som blir vekk i matr. 1669 er Indre Uhren eller Uren øde, og at det opprinnelige Uren er delt i to gårder. Niels Joensøn Uren blir i jan. 1723 viet til Anna Olsdtr.

Lasse Bottelsen Uren vies til Karen Olsdtr. i Kleive kirke i 1736. Byfoged i Christiansund, Lars Lange, tinglyser 1. juli 1754 at han er odelsberettiget til Uren, Skjerslien, Skjersaa og Løkken i Fanne otting, Strand i Veøy og Haustengen i Nesset. Skifte 1754 etter Ane Christensdatter. Enkemann Anders Pedersen. Barn : Chresten Andersen, 6 år, Peder, 3 år. 1 matrikkulen av 1763 oppføres Jacob Schultz arvinger som eiere og Niels Uren som oppsitter og leilending. Skylden er 12 merker. Enkemann Jon Amundsen Uren trolover seg med Elen Aslaksdtr. Mork 1780. Ved skjøte av 26. juli 1797 kjøper Gunder Nielsen Uren gården av Peter N. Møllers arvinger for 30 riksdaler med 12 merker landskyld og bøksel. Samme dag tinglyses skjøte fra Peder Jacob Sverdrups arvinger til Maren Nagel sal. Peter Mullers (enke) på Ytre Uren 12 merker med bøxel for 30 riksdaler.

Folketelling 1801. Gunder Nielsøn, 37, Bonde og Gårdebruger, Eli Nielsdtr, 50, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Beret Gundersøn, 7, Margretha, 9.

I matrikulen av 1840 oppføres som eier av matr.nr. 39 Uren (Urden) l.nr. 69 Peder Knudsen, med en skyld av 12 merker, ny 22 skilling. Gården saknes i folketellingen for 1865. I matr.kommisjonens sammenlikningsbok er tilført om Uren (Uhrn) m.nr. 29 l.nr. 69, eier Erik Pedersen, skyld 22 skill. 3 mål åker, 6 mål eng, dyrket mager muldjord på aur. Utslått afgir 11 læs hø i almindelighet. Sår 1 td. havre, 1½ td. potet. Avler 7 tdr. og 12 tdr. 12 las hø. 2 kjyr, 6 får. Alm god havnegang. Mindre bekvemt beliggende.

1865 opf. efter Hungnes lnr. 96 b Uren. Mikkel Jacobsen, hus-

md. m. Jord, Randi Knudsdtr., kone, 76, Gjertrud Johnsdtr., hans stedmoder, Enke, 79, Ole Johnsen, deres Pleiesøn, 14, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 2 gjeter. 1½ td. havre, 1¼ td. poteter.

1865 opført efter lnr. 97 b Hungnes. Knud Knudsen, Husmd. m. Jord; 51, Ingeborg Thomesdtr., Kone, 50. Barn: Knud, 17, Berit Maria, 15, Mathias, 5, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 7 får, 1 gjet. 1 td havre, 1 td. poteter.

I den off. matrikulen av 1907 oppføres Uren gnr. 48, br.nr. 1, sk. m. 0.78. Eier Albert Nilsen.

Velvilligst meddelt av Konsulent Asbjørn Heggem :

Uren er et lite bruk som trolig er utskilt fra Hjellset. Dets grenser går i nord bare opp under Urahaugen og går ikke fullt så langt opp som Uren Øde. Det har hamnerett på Hjellset utmark, men ikke vearett eller skogsgrunn.

Andreas Næss kjøpte bruket av Albert Uren. Nils Uren var født på Talset, bror til Jens Talset på Romuld. Bruket ble seinere overdratt til sønnen Alf, og etter hans død i 1938 har enken Betet Næss, født Haugen, eid og drevet bruket.

Eierskifter i seinere tid:

Uren, gnr. 48, bnr. 1, skyld mark 0,78. Skjøte fra Beret Ottarsdatter Lindset til Erik Pedersen Aarø, dat. 14/4, tingl. 19/6 1857. Fra Nils J. Uren som gift med Ingeborg Olsdatter til sønn Albert Uren, dat. 26/9, tingl. 3/10 1898. Fra Albert Nilsen Uren til Oluf Østensen Dahle, dat. 26/9, tingl. 3/10 1913. Fra Oluf Østensen Dahle til Andreas Næs, dat. juni 1916, tingl. 25/4 1917. Fra Andreas Næs til Alf Gerhard Næs, dat. 29/1, tingl. 15/2 1921.

Uren Øde, (eller Indre) gård no. 49.

Gården ligger i øst for Uren og grenser mot vest og nord til denne, i øst til Mork og i syd til Fannefjorden. Se om gårdens historie under foranstående gård. Den nevnes første gang i kjente kilder i krøtertallet i 1657. Det er imidlertid vanskelig å avgjøre hvem av de der oppførte oppsittere: Troen, Halsten og Halsten Olssen hører heime på denne gård eller på Uren. Men etter matrikulen av 1669 å dømme må Hallsten Olsen som bøxelmann under Bolsøe kirke, være bruker av denne gård (altså senere Uren Øde). Han har i 1657 2 kjyr, 6 gjeit

og 5 får. I folketallet av 1701 sees ingen oppsitter på denne gård, hvis han ikke er enten den Find som er 64 år eller Joseph 40 år med sønn Lars Josephson 2 år. Ved matr.revisjonen i 1723 opplyses om gården:

Matr. 1723, grno. 49, glno. 31, Indre Uhren. 1 oppsidder, Bolsøe kirke ejer og bøxler. Ingen husmand, skog, seter eller qvern, intet fiskeri uden af haved. Ringe fægang, gården ligger i sollien 6 mil fra haved, ringe jordart, vis til korn. Ringe til eng, letvunden, ingen leilighed til rødning. Sed: 5 skp. hafre. Avling: 1½ les høe. Creaturer: 1 ko. 5 småfe. Gl. taxt 12 mrk.

Hvorledes Bolsøe kirke er blitt eier eller når, saknes kilder for å kunne ettervise. Det sannsynlige er at begge Uren-gårdene har utgjort en gård i middelalderen, med tilsammen 1 pund i landskyld. Den ene halvpart er gått til kirken og den annen til v. Hovengodset, og deretter den vanlige vei for dette gods til generalløytnant v. Schultz som var v. Hovens svigersønn. Men delingen har antakelig foregått før v. Hovens tid. Han levde på 1650/60 tallet. Utviklingen peker tilbake på Giske- og Vestnesgodset.

Etter matr. 1763 er Bolsøe kirke framleis eier av d. g. Christen Uren er da leilending med 12 merker Bolsøe kirke selger ved skjøte tl. på sommertinget på Lønset den 23. juni 1800 ødegården Uren 12 merker fiskeleie til klokkeren, Sivert Jacobsen Mjelve, for 24 riksdaler. Kirken forbeholder seg landskyldretten fcr hvert år.

I folketallet 1801 forekommer ikke Uhren indre eller øde. I matrikulen av 1840 oppførres Jacob Sivertsen som oppsitter, altså nå eier, under M.nr. 30 L.nr. 70 Uren øde av skyld 12 merker, ny 17 skill.

1865, lnr. 69 Uhren. Ingeborg Olsdtr., gårdmandskone, gift, 35, f. i Lerdal, Ole Knudsen, søn, 9, f. i Frænen, Peder Chr. Eriksen, søn, 3, Ane Olsdatter, svigermoder, Føderådsenke, 74, Nils Johansen, tjenestekarl, ugift, 39, alle tre f. i Bolsø, John Eek, skolelærer, ugift, 20, f. i Veø. 2 kveg, 7 får. 1 td. havre, 1 td. poteter. Lnr. 70 Uhren, beboes ikke, bruges sammen med Havnen, Løbe nr. 73.

G. nr. 49, br.nr. 1, Uren øde (nu Uraheim *) Ingen vet sikkert når bruket ble nedlagt. Jakob Sivertsen Havnen eller faren hadde lånt penger til mannen i Uren mot pant i eiendommen. En snøfonn reiste en vinter med huset (stue og løe sammenbygd) og da vedkommende eier ikke maktet å bygge på nytt, overtok eieren av Havnen jorden, og drev den som avlsbruk til det i 1935? ble solgt til Edvin Vorpenes som har bebygget og driver eiendommen.

---

*) Meddelt av konsulent Asbj. Heggem.

Opprinnelig var også dette bare et jordstykke nede ved sjøen likesom Uren gård nr. 48, idet nordre byte går litt nedenfor Hjellset-flaten. Ved skjøte ble det tillagt eiendommen en skogteig av gården Hjellset, gnr. 47, br.nr. 3. Røsthaugteigen i daglig tale. Bruket har havnerett i Hjellset utmark, men ikke vedrett eller eiendomsgrunn.

Begge bruk, gnr. 48 og 49, ligger slik til at de opprinnelig må ha tilhørt Hjellset idet gnt. 2 av Hjellset går til sjøen, men ikke bruk nr. 3 og 4. I 1866 er gården ubebodd. I matr.komm. protokoll av 1866 opplyses: 4 mål Eng, ingen ager. 1½ Læs Hø af nat. eng. Ingen Udsæd. Avling: 9 Læs hø. Ingen kreature. Ubebodd.

Matr. 1907. G nr. 49, br.nr. 1, sk. M. 0.28, eier Kristian Aslaksen.

Uren Øde - Uraheim - Gnr. 49, bnr. 1, skyld mark 0.28. Qvitteringsskjøte til Jakob Sivertsen fra hans mor og søskende på denne gård og havnen, dat. 9. tingl. 25/6 1836. Skjøte fra Jakob Sivertsen Havnens enke Ingeborg Eriksdatter til Kristian Olaus Aslaksen Ekrem, dat. 17, tingl. 20/10 1871. Fra Kristian A. Havnen til Andreas K. Havnen, dat. 28/6 tingl. 5/7 1915. Fra Peder A. K. Havnen til Kristian P. Havnen, dat. 25/5, tingl. 15/6 1925. Fra Peder A. K. Havnen ifølge fullmakt fra Kristian P. Havnen til Edvin K. Vorpenes, dat. 3. tingl. 16/1 1934.

Mork, gård no. 50.

Gården Mork følger østenfor Uren også på Fannefjordens nordbredd og grenser i vest til Uren øde, i nord til Øre herred i fjellet ved Langdalen, i aust til Havnen og i syd til Fannefjorden. Landskapet ved fjorden slakner her noe av, og lifoten trekker seg lenger bakover idet den nå svinger til for Opdølvassdragets breie og låge dalføre, som heretter preger strøket helt over til Øre grense (Furset-eidet).

Fjorden er framleis ren med en temmelig rettløpende steinfjøre fra indre Mjelve med retning n. o. til o. Riksvegen Molde-Gjemnes passerer gårdens område like i fjørgaren.

Mork er sikkert den eldste av gårdene mellem Hjellset og Hjælset indre (Gjelset). Den skriver seg antakelig fra tidlig middelalder, muligens fra yngre jernalder eller den første historiske tid. Navnet Mork er et oldnorsk ord og betyr ganske enkelt *skog (morkr)*. Det tyder på at gården eller stedet har fått sitt navn, mens oldnorsk ennå taltes levende her, fra en annen gård og betegner bustaden i skogen. Her

har altså vært ikke bare en skogkjimm, men en stor skogstrekning til sjøs mellem Hjellset og Hjælset (Gjelset), hvor gården Mork har utmerket seg ved å ligge som den eneste i skogen. Gårdens utmarksstrekninger er vide og strekker seg oppover de store, flate myrer og heier under Moifjellet. I de nære lier er lauvskogen framherskende, men snaumyrer og snauheier treffes snart, og går over i høgfjellet mellem Mjelvedalen og Kloppadalen i aust. Her har også Hjælset og de to Hjellsetgårder sin fjellmark vestenfor Mork, med Havnen og Hagengårdene østafor. Det er en vakker og lett fjellmark, med et aldeles ypperlig skiterreng og glimrende utsikter over Romsdalsfjellene.

Gården sees først nevnt i skattemanntallet av 1596 (under Chr. IV) med en oppsitter Niels Mørck, uten husmann og thiennestesuendt. Eier er da ikke angitt, men Niels Mørck er leilending. I 1603 oppføres Birgitte Mørcs i lensregnskapet som leilending, med en skatt av 1 daler. Hun er antakelig Niels Mørcks enke. I ledingsregnskapet for 1611 oppføres Olluff *Marek*, og gårdens leding (rester av den gamle hærskipsutrustning in natura) er 5 thunder korn og 6 merker smør, omtrent det normale for en middels gård.

Gårdens oppsittere - leilendinger, seinere delvis selveigere og odelsmenn - vil gå fram av følgende skattemanntall og jordbøker:

1614, leilendingsbønder : Olluff Mørck 1 dlr. Øddegårde och Huusmenndt : Olluff mørck ½ dlr. Hanns ibdm ½ dlr. 1617, leilendingsbønder: Olluff Mørch 1 dlr. Ødegårdtsmend och huszmender: Hans Mørch ½ daller, drenger som Thienner for halff Løn: Peder Mørch 1 mrk. Første bøxel 1618 - 19. Gaff niels oluffsen, aff enn Woeg och 4 mrk. fisch leigge som er denn tredie partt Wdj mørch, Till høybem Konng Maytts Penndinge 6 dlr. ½ mrk. Thredie Aars Bøxel 1618-19. Gaff niels mørch, aff denn tredie partt i samme grd hannd paaboer, til høybet Konng: Mayttj: Pendinge 1½ mrk. 1619 -20, leding: olluff och hans mørch, Korn 4½ thunder, smør 6 march. Tiende: olluff och hans møerch 5 schr 1 Fr. 1623 odelsgods: Jffuer mørk, fisch 2 pund 6 mrk., leilendingskatt: Joenn mørch 1 dlr. Hanns ibm 1 dlr. 1633 Odelsgods: Joenn mørch 2 pd 6 mrk., leilending skatt: Joenn mørch 3½ ort. Kopskat 1645, Joenn Morch, hanns hustrue, Enn dater 1 ort, Anders ibm, hanns hustru 16 s. 1646, odelsgods, Johan Morch 2 phd 6 mrk. 1646 leilendingskatt. Halvgårder: Joehn Morch 3 dlr. Anders Jbm 3 dlr. 1650 5-daler-skatten. Kierchen bøxler. Halvgårder: Joenn Morch 1½ Vogh 4 mrk, 2½ dlr. Anders ibm 2 phd 8 mrk, 2½ dlr. Kvegskatt 1657, Anders Morch: 1 hest, 6 kiør, 6 geder, 5 får, 3 ort 1 s. Oelle Ellingsen Morch: 1 hest, 4

kiør, 2 får, 2 geder, 1 ort, 22 s. Enchen ibid 2 kiør, 2 geder, 2 får, 22 s. 1661 jordebok, Bolssøe Kierche bøxler. Bolssøe Kierche følger, Andersses Enche 2 phd 8 mrk. Bolssøe Kierche følger 2 mrk. Olle Ellingsens Eigen odel 2 p. 6 mrk. Olle Ellingsen 2 phd 8 mrk. Bolssøe Kierche følger 1 p. 8 mrk. Lasse Jeldszet Eiger 1 phd. Olle Sørensen 2 phd 8 mrk. 1661 odelsgods, Lasse Jelset: i mørch 1 pd.

1665 folketelling. met vnderligendes Midthoffuen Engeteig schylder ½ v, 6 mrk. opsidder: Lauridtz Bendtzen 46 år, bruger ½ v 6 mrk. tjenestedrenge: Jachob Jespersen 17 år, Madtz Raffuildtzen 16 år, Dirich giersen 13 år, Iffuer Olsen 18 år, Knud Simensen 13 år. husmenn: Erich Jensen 53 år, Rasmus Dauidsen 60 år. skyld 2 v. 1 phd. opsiddere: Enchen bruger 2 pd 8 mrk. Ole Elingsen 50 år, bruger 2 phd 8 mrk. Ole Sørensen 30 år, bruger 2 phd 8 mrk. husmend: Peder Andersen 38 år. Gnr. 50 Morchehauge, rødningspladz, opsidder: Haldsteen 64 år. Matr. 1669, gnr. 49-50 Morch, Olle Ellingsenn och Peder Arnesenn till Bolsøe Kierche 2 pd 10 mrk. Olle Eier sielff 2 pd 6 mrk, leding ½ dr 8 s. Tiende Aure 2 td, småtiende ½ dr. Bolsøe Kierche bøxler. Enchenn Lueridtze til Bolsøe Kierche 2 pd 8 mrk. Eier sielff 1 pd, leding 1 ort 10 s. Tiende Aure 1½ td. småtiende 20 s. Bolsøe Kierche Bøxler. 1701 folketelling, Øvermorch er øde (d. v. s. at det ikke har meldt seg leilending og driver til gården). Husmend: Lasze Knudsen øvermork 60, sønner: Larsz Laszesen 9.

Under okt. 1702 sees følgende utdrag av kriminalsak tilført justisprotokollen, og som viser tidens syn på det som loven kalte løsaktighed, og som dengang ble straffet meget strengt etter Chr. V's Norske Lov, 6 Bog 13. Kap. „Om Løsagtighed". Straffen for „QuindfoIket" synes i dette tilfelle å ha vært den vanlige, nemlig „Gabestokken" ved kirken. „Stevnt Lasse Mork for leiermål uti sit ekteskap med Quindfolket Berte Stensdatter. De møtte begge for retten og erklærte begge intet å være eiende, hvilket almuen bekreftede. De blev dømt at lide på kroppen da de sine bøter ikke kunde betale, men Lasses frender tilbød sig å betale bøder for ham. Quindfolket derimot blev *straks satt i halsjern."*

Av dette kan vi følge gården tilbake fra 1701 til 1597. De viktigste opplysninger i disse mange manntall er det som går fram av lensregnskapet (fogedregnskapet) av 1618/19. Her sees det at Niels Olluffsen Mørch bøksler en tredjepart av den hele gård Mork av kongen, og svarer i tredjeårstage (ekstra bnkselavgift hvert tredje år) 1½ mark pendinge, d. e. kontant). Av skatteregnskapet for 1646 sees det at Johan Morch har eid odelsgods til en landskyldverdi årlig av 2 pund

og 6 merker fiskeleie. Det har antaketig vært i Mork at han eide denne jord, men i samme regnskap oppføres han som bruker av en halvgård i Mork med 3 daler i leilendingsskatt, likt med naboen Anders Morch. Under 5-dalerskatten i 1650 får vi vite at Bolsøe kirke nå er eier av hele gården, som utgjør titsammen 2 voger og 12 merker i landskyld, matrikutskyld, med de samme teilendinger som i 1646. Krøtterskatten i 1657 viser tre oppsittere, derav er „enchen“ antakelig plassbruker. Elters viser dette manntall at det ene bruk nå har skiftet bruker, idet Oelle har avløst Johan. Jordboken av 1661 viser videre at Anders Morch nå er død og bruket innehas av enken, samt at Oelle Ellingsen nå er eier av tredjeparten av gården som odel. Dette synes å bety at det er det samme odelsgods som Johan Morch skattet for fra 1633 til 1646. Oelle Ellingsen må således enten ha arvet eller kjøpt dette odelsgods. Resten av gården eies både i 1661 og 1669 av Bolsøe kirke, som også alene har utbøkslingsretten. Det odelsgods som i 1661 er overgått til Oelle sees av skattemanntattet av 1623 da å ha tilhørt Iffuer Morch. Folketeltingen av 1665 „prestens manntall“ gir viktige opplysninger om beboerne. Men som det sees nevnes bare menn og gutter over 12 år. Matrikulen av 1669 viser at „Enchen Lueridtze” eier selv omtag 1/6 del av gården, og bøksler dessuten en tredjepart av den av Bolsø: kirke. Mens Oelle Eltingsen og Peder Arnesen (Andersen?) tilsammen bøksler 1 tredjepart eller litt over, mens Oelle Ellingsen bruker sin odel i gården på den siste tredjepart. Bolsøe kirke har utbøkslingsretten til det hete.

Som det sees er den tredjepart i gården som kongen eide i 1618 siden blitt vekk. Forklaringen er nok den at Iffuer Morch har kjøpt denne tredjeparten til odel, og den gjenfinnes altså i seinere manntall og jordbøker først hos Johan Morch, seinere og nå i 1669 hos Oelle Ellingsen Morch. Lueridtze i 1669 er trolig Anders Morchs enke. Det ser ut til at etterftg. gård Havnen etter Nedre Mork er utgått av Mork, og at enkelte av de manntall som er gjengitt ovenfor vedkommer Havnen.

Matr. 1723, gnr. 50 glno, 32 Over Mork. 2 opsiddere. Bolsøe kierke eier 1 v 18 mrk og bøxler gården. Erik Lange ejer 1 pd. Sal. mag. Anders Iversens arvinger ejer 2 pd 6 mrk. Ingen husmand. Seter 1 fjerding fra gården. Ingen skog eller qvern. Intet fiskeri uten av havet. Ringe fægang, ligger i sollien 6 mil fra havet, ringe jordart, vis til korn, ringe til eng, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2/3 skp. biug, 8 td hafre. Avling 28 læs hø Creature: 1 hest, 13 kjør, 3 ungnød, 11 småfæ. Gt. taxt 2 v 1 pd, forhøiet: 6 mrk.

Fogedregnskap 1763, Matrikkel. Bulsøe kirke ejer og Bøxler 1 v

18 mrk. Erik Langes arvinger ejer og Bøxler 1 p. Magister Jversens Arvinger 2 p 6 mrk, tils. 2 v 1 p. Aasiddere: Peder Pedersen 1 v 1 p 16 mrk. Anders 2 p 8 mrk, tils. 2 v 1 pd.

Under skiftet i 1765 etter Berit Mork, d. t 763, er enkemannen Peder Pedersen Mork og barna, Cristen Pedersen myndig, Anders 13, Arne 12 og Ingeborg 16 år. Boet utgjør 50 rdlr. Enkemannen må ha giftet seg igjen, for i 1766 er det nytt skifte med Peder Pedersens enke Anne Jonsdatter. Av de foran nevnte barn i 1. ekteskap forekommer i skiftet Cristen som nå har etternavnet Mjelve. Arne 14 år. I siste ekteskap har avd. barna Peder som er nydøpt og Ingeborg 4 år gl. med verge Arne Larsøn Aarø. Lensmann Ingebrigt Eikrem er lagverge for enken. Boet utgjør 75 rdlr. I 1799 er det skifte etter Eli Tronsdatter Mork. Enkemannen er Jon Eriksen Mork, og barna enke Anne Aslaksdtr. i Molde, Tron Aslaksen Mork, Berit g. m. Jacob Halvorsen i Boe, Elen d. og etterlot seg Aslag Jonsøn, 18 år, formynder Jacob Olsen Strande. Ingeborg Aslaksdtr., 44 år, ugift, Gjertrud Aslaksdtr. g. m. Rasmus Iversen Lønset. Boets formue 88 rdlr. gjeld 25 rdl.

Folketelling 1801. 1. Familie: Thron Aslachsøn, 50, Anna Andersdtr., 28, begge i 1ste ægteskab. Elen Thronsdtr., 2, deres Datter. Tjenestefolk, ugivt : Niels Nielsøn, 19, Ingeborg Aslachsdtr., 44, Peder Johansen, 10. 2. Familie: Jon Erichsen, 66, givt 2. Gang, Marit Andersdtr, 52, givt 1. Gang.

3. Familie: Anders Olsen, 55, Bonde og Gårdebruger, Anna Olsdtr,, 56, begg i 1ste ægtesksb, Stina Andersdtr., 23, deres Datter, ugivt.

4. Familie: : Alexander Sivertsen, Huusmand med Jord, givt 1. Gang Beret Hansdtr., 64, givt 2. Gang. Martha Bårdsdtr., deres Datter, 31, ugivt, Peder Pedersen, 4, opfostringsbarn.

I den off. matrikul av 1840 etter revisjonen vedtatt i 1838 oppføres: Matr.nr. 31 (gt. nr. 31) L.nr. 71 Mork, Opsidder Jacob Jacobsens enke, m.sk. 2 pund 8 merker, ny 2 ort 7 skilt. Matr.nr. 30 (gt. 32) L.nr. 72 Mork, opsidder Anders Tronsen, matr.sk. 1 vog 1 pd. 16 mrk.

Det er noe uklart etter forfatterens kilder hvorledes eierforholdet i gården har utviklet seg etter 1669, da oppsitterne var for en stor det sjøleigere (eide egen odel i sitt bruk). Alt i 1723 sees det etter den foran gjengitte matr.revisjon at dette sjøleigerforhold da er opphørt, idet Bolsø kirke eier 1 vog og 18 merker. De øvrige parter i gården er nå atter blitt proprietærgods med magister Anders Iversens arvinger (av Gjermundnesfut-dynastiet) og Erik Lange som eiere av de øvrige parter på henholdsvis 12 pd. og 6 merker og 1 pund fiskeleielandskyld i jordverdi. Oppsitterne er altså i 1723 leilendinger uten eiendom i

gården. Det samme eierforhold gjenfinnes etter matr. i 1763. Av leilendingene innehar da Peder Pedersen to tredjeparter av gården og Anders en tredjepart. Den samme fordeling av gården mellem oppsitterne finnes igjen omtrent i matr. 1840, idet Anders Tronsen da innehar de to tredjeparter og enken en tredjepart. En liten part på 2 skyldmerker er imidlertid nå overgått fra de to tredjeparter, eller kirkegodset til den tredjepart som eies av de to sett proprietærarvinger. Etter matr. 1840 kan eierforholdet ikke avgjøres fordi matrikulen ikke alltid viser eierens men bare brukerens navn, med betegnelsen oppsitter. Det er da som tidligere to oppsittere. Av skjøtebøkerne for 1800 kan det ikke sees at noen del av gården er gått tilbake til bondeodel.

1865, lnr. 71. 72 b Mork. Jacob Jacobsen, leilending, 48, Inger A. Olsdtr., hans Kone, 36. Deres barn : Jacob, 20, John, 12, Ole, 1, Randi, 15, Christine, 9, Ingeborg, 5. Karen Guttormsdtr., tjenestepige, 26. Alle f. i Bolsø. Størk Reinertsen, logerende Søfarende, 35, f. i Tysnes, Bendikte Bosse, hans Kone, 36, f. i Bergens by, Reinert Reinertsen, søn, 10, f. i Fanø, Døtre.: Sofia, 6, f. i Manger, Nicoline, 4, f. i Fanø, Arne Arnesen, Tjenestekarl, 22, f. i Fuse. 1 hest, 6 kveg, 13 får, 1 svin. ¼ td. byg, 6 td. havre, 3 td. poteter.

Lnr. 72 a. Søren Sørensen, selveier, 38, Gunni Olsdtr., Kone, 33, Deres barn: Sivert A., 4, Ole, 1, Guløv, 6. Nicolai Nilsen, tjenestekarl, 19, Beret A. Larsdatter, tjenestepige, 13, Anne Knudsdtr., Føderådsenke, 77, Beret Andersdtr. tjenestepige, 13. Alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 16 får, 1 svin. ¼ td. byg, 7½ td. havre, 3 td. poteter. Sivert Ellingsen, selveier, 34, f. i Bolsø, Christine Pedersdtr., hans Kone, 29, f. i Veø, Elling Sivertsen, deres søn, 1, Maline Sivertsdtr., hans Moder 77, Føderådsenke, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 10 får. ¼ td. byg, 1 td. havre, 1½ td. poteter. Hans Gårdpart ei endnu særskilt matrikuleret.

Av dette manntall går det frem at kirkeparten nå er overgått som odel til Søren Sørensen Mork med en del, og en annen del som odel til Sivert Ellingsen Mork, et småbruk som på folketellingens tid ennå ikke var fraskylddelt hovedbruket. Det er nå tre bruk i gården, og den tredje oppsitter er en ny Jacob Jacobsen (ant. sønn av enken fra 1840) er fremdeles leilending, og innehar trolig de tidligere proprietærarvingers part uten at det kan sees av skjøtebøkerne hvem eierne er for disse parter.

Under matr.revisjonen av 1866 er anført i herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll : Mork, Matr.nr. 31 L.nr. 72 b. Opsitter Jacob Jacobsen. Msk 4 ort 4 skill. 9½ mål ager, 2 mål eng, gruset aurbund og bakket agerland. Naturlig eng afgiver 54 læs hø. Fjellslått

12 læs hø. Udsæd ¼ t. byg, 5 t. havre. 2¾ t. potet. Avl. 2 t. byg, 24 t. havre, 24 t. potet og 69 læs hø. Ingen husmann, skov kun til brænde. 1 hest, 4 kjør, 18 får.

Mork, M.nr. 31 L.nr. 72 a. Eier Søren Sørensen, m.sk. 1 daler 3 ort 8 sk. 14 mål ager, 19 mål eng. Nat. eng afgiver 54 læs hø. Fjellslått 12 læs. Udsæd ½ t. byg, 7½ t. havre, 3 t. potet. Avling: 5 t. byg, 45 t. havre, 30 t. potet, 99 læs hø. Besetning: 1 hest, 7 kjør, 25 får. Skov kun til brænde. Ingen husmand. Det er altså offisiellt enda bare to oppsittere.

I den off. matrikul av 1907 opplyses: G.nr. 50, bnr. 1 Mork, eier K. Eriksen Gujord. Matr.sk. 23.38, G.nr. 50, bnr. 2 Mork, eier Lars Andersen, sk. M. 3.07. G.nr. 50, bnr. 3 Mork, eier Elling Sivertsen, sk. M. 0.40. Eierskifter og delinger i seinere tid vil gå frem av etterstående hjemmelsfortegnelse :

Mork, gnr. 50, bnr. 1. skyld mark 2,38. Skjøte fra Bolsø Kirke til Jakob Kristian Reiulsen Fagerli, dat. 23. tingl. 25/6 1880. Fra Jakob K. R. Fagerli til Andreas Kristensen Sekkesæter, dat. 28. tingl. 29/6 1889. Auksjonsskjøte til Knut Eriksen Gujord, dat. og tingl. 1/7 1887. Skjøte fra Knut E. Morks enke Gunhild Marie Mork til Knut A. Mork, dat. 1/2, tingl. 15/3 1917.

Mork, bnr. 2, skyld mark 2,97. Skjøte fra Bolsø Kirke til Søren Sørensen Mork, dat. 2. tingl. 4/12 1868. Fra Søren S. Morks dødsbo til Iver E. Brevik, dat. og tingl. 22/7 1881. Fra Iver Eriksen Brevik til Lars Andersen Røvik, dat. 24/6. tingl. 1/7 1887. Fra Lars A. Mork til Anders L. Mork, dat. 21. tingl. 22/12 1936.

Mork, bnr. 3, skyld mark 0,40. Skjøte fra Søren S. Mork til Sivert Ellingsen Mork, dat. 21/10, tingl. 1/11 1872. Fra Sivert Ellingsen Mork til Erling Sivertsen Mork, dat. 25/11, tingl. 20/12 1906. Fra Erling S. Mork til Andreas E. Mork, dat. 21. tingl. 24/11 1938.

Mork - Morkestrand, bnr. 4, skyld mark 0,03. Skjøte fra Lars A. Røvik til sønn Knut L. Mork, dat. 27/8, tingl. 1/9 1917.

Mork - Morktun, gnr. 5, skyld mark 0,07. Skjøte fra Lars A. Mork til sønn Knut L. Mork. dat. 25/6, tingl. 1/7 1926.

Havnen, (Nedre Mark) gård no. 51.

Eldre matr. nr. 32 (etter 1840 tidligere matr. nr. 33) Løbe nr. 73. M. skyld (1907) samlet for hele gårdsnummeret M. 5.85, dalerskyld i 1840 5 ort 33 skilling. Fiskeleieskyld før 1840 1 pund d. e. 24 merker.

Gården følger på Fannefjordens nordbredd etter og øst for Mork og grenser i vest til denne gård, i nord til herredsgrensa mot Øre i fjellet ved Langdalen*), i øst til gårdene Hagen og i sør til Fannefjordenn. Riksveien Molde-Gjemnes gjennemskjærer gården i fjørgården. Lanskap, lende og jordsmon er som for Mork. Gården har sin fjellmark i Moifjellområdet sammen med de øvrige gårder som sokner dit. Det er sannsynlig at Havnen er utgått fra Mork uten at tidspunktet nærmere kan bestemmes, men det rnå være i nyere tid.

Først gang gården påtreffes i våre kilder er i krøtterskatten av 1657, da den oppføres mellem Holsbøen og Ulleland under gårdsnavnet „Hafen“ (det fortyskede ord for norsk *Havnen).* Oppsitter er Oelle Hafen og holder en besetning på 2 hester, 18 kjyr, 10 gjeit og 23 får. For dette svarer han en skatt av 2 daler og 21 skill. Gården sees nå ikke serskilt nevnt i manntall eller matrikler, og heller ikke under skifter før 1701 under folketellingen. Her oppføres under Havnen Neremorch oppsitter Johan 50 år, sønn Otte Johansen 8 år. Husmann Paul Olsen Neremorch 56 år Det er mulig at gården kan være ført i manntallene under Mork. Personnavnene vil muligens kunne vise det. I matr. revisjonen 1723 oppføres gården under navnet Nere Morch og omtales slik:

No. 33, Nere Morch. 1 opsidder. Bolsøe kierke ejer og bøxler. Ingen husmand, qvern eller fiskeri. Seter 1 fjerding fra gården. Er af ligge beskaffenhed som over Morch. Avling: 5 læs hø. Creature: 1 hest, 1 ko, 2 ungnød, 10 småfæ. Gl. taxt 1 pund; forhøiet 12 mrk.

Bolsø kirke har altså vært eier. Det vil si at det var de private eierne av Bolsøe kirker med jordgods som utover fra 1723 skiftet hyppig, som eide gården sammen med en mengde andre gårdparter, her-

*) Det vart halde fram at Hjellset, Mork og Hamnen ikke har slette i Langdalen. Hvorledes det forholdcr seg med nordgrensen for disse bruk er ikke fastslått. Bruket Våta av Hjælset går til Stakkslettet i berget i Nyseterlia.

Det vert sagt at Røros-Nils, en av eierne på Ytter-Mjelve, la ann sak med fræningane vedkommende grensen i Langdalen, og han vann saka mot fræningane. De andre som opprinnelig var med i søksmålet gikk ifra. I dag går Mjelve og Øverhagen i byte i Langdalen. (Meddelt av konsulent Asbj. Heggem.)

under også Mork. Dette viser at Havnen eller Ner-Mork må være utgått av Mork. Selv om kirkene og kirkegodset var på private hender kunne eierne ikke selge kirkens gårdparter fra kirken, ihvertfall ikke uten å forbeholde kirken dens jordavgifter, fordi jordgodset tjente til kirkens vedlikehold m. m. Gården forekommer nå ikke før i matr. 1763 som viser at Bolsøe kirke framleis er eier. Skylden er 1 pund, og oppsitter er Anders Madsen Morch.

I 1774 er Ole Andersen Møysett (Mauset) blitt eier antakelig ved kjøp fra kirkegodset. Fut på Sunnmøre, Cammerråd Ole Alsing, som da bl. meget annet jordgods også var eier av Osen jernverk og av alle kirker med tilhørende jordgods i Wedøe og Bolsøe har formentlig alt da vært i pengemangel. Han har fått kongelig tillatelse til å selge av kirkegodset, og har altså ved denne tid solgt Havnen til Ole Andersen Mauset. Denne selger så ved skjøte av 1. februar 1772 gården videre til corporal Knut Olsen Rekdal for 40 riksdaler, tingl. 24/10 1774.

Samme dag som Alsing utsteder skjøte til Ole Andersen Mauset på Havnen, skjøter han også til samme mann 1 pund i øvre Mork, dette skjøte er også tinglyst 24. okt. 1774 (hausttinget for Bolsøy på Lønset) og gjelder også kirkegods tilh. Bolsø kirke. Knut Rekdal er død i 1788, og etter skifteauksjon etter ham skjøtes Havnen til klokker i Bolsøy, Sivert Jacobsøn Lillebostad, for 153 rdlr. Ved folketelling i 1801 er beboerne på Havnen følgende: 1. Familie: Sivert Jacobsen, 45, Klokker til Bulsøe og Kleve og Gårdebruger, Karen Pedersdtr. 36, i 1ste ægteskab. Deres Børn: Peder. 8, Jacob, 6, Andreas, 3, Beret, 11. Arne Andersen, Tjenestedreng, 21, ugivt. Jacob Andersen, til Leje boende, 27, ugivt, skrædder i Bøygden.

I matrikulen av 1840 oppføres: Matr.nr. 32 L.nr. 73 Havnen (Mork nedre) eier Jacob Sivertsen, skyld 1 pund, ny 4 ort 13 skill.

Ved folketellingen i 1865 oppføres under l.nr. 73 Havnen: Johan Johnsen, selveier, 54, Ingeborg Eriksdtr., kone, 54. Ingeborg Johansdtr. Datter, 21, alle f. i Bolsø. Ole Olsen, Tjenestekarl, 21, f. i Veø. Martha Olsdtr., Tlenestepige, 16, f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 18 får. 4 td. havre, 2 td. poteter. I herredskommisjonens skyldsetningsbok av 1866 oppføres om gården: Havnen, Matrnr. 32 L.nr. 73, eier Jacob Sivertsen, skyld 4 ort 13 skill. 8½ mål ager, 13 mål eng, muld på leiragtig grund. Naturlig eng avgiver 40½ læs hø. Ingen fjeldslått, sår ½ t. byg, 4 t. havre, 3 t. potet, avler 2 t. byg, 28 t. havre, 24 t. potet, 63 læs hø, skog kun til brendsel, en husmand. 1 hest, 4 kjyr, 14 får.

I matrikulutgaven 1907 oppføres: G.nr. 51 Havnen, br.nr. 1, eier Kristian Aslaksen, skyld M. 2.50. Eierskifte og delinger går fram av etterstående eierfortegning.

Havnen, gnr. 51, bnr. 1, skyld mark 2,50. Qwitteringsskjøte til Jakob Sivertsen fra hans mor og søsken, dat. 9. tingl. 25/6 1836. Fra Jakob S. Havnens enke Ingeborg Eriksdatter til Kristian Olaus A. Eikrem, dat. 17. tingl. 20/10 1871. Fra Kristian A. Havnen til Peder Andreas K. Havnen, dat. 28 6, tingl. 5/7 1915. Fra Peder A. K. Havnen til Kristian P. Havnen, dat. 26/5, tingl. 15/6 1929.

Gården Øverhagens tun.

Øverhagen, gård no. 52.

(Eldre betegning Hagen øvre. Matr.nr. 33, for 1840 nr. 34, L.nr. 75. Matr. skyld før 1840 2 pund fiskeleie. Etter 1840 1 daler 1 ort 20 skill. Det samme etter matr.revisjonen av 1866.)

Gårdens navn er opprinnelig og egentlig H a g e n. Tillegget Øverhar den fått i etter måten ny tid for å skjelne den fra den annen samnevnte gård, nå Nerhagen.

Gården falger etter Havnen og østafor denne. Den grenser i vest til Havnen, i nord til herredsgrensa i Langdalsområdet, i aust til Nerhagen og Hjælset indre, i syd til Fannefjorden. Denne er fremdeles rettløpende svakt n.o. og ren med steinfjøre, Riksvegen Molde--Gjemnes passerer forbi gårdens innbø i fjørgaren. Ellers går Øverhagens eiendomsområde ikke til sjøen eller riksvegen.

Landskap og lende, jordsmon, skogmark og fjell er som for Havnen og Mork, men landskapet åpner seg nå sterkere mot lavningen etter Opdøldalføret og Kloppadalens vestside.

Over gårdens eiendomsområde faller Hagenelva ut fra Måsvatnet i søre del av Moifjellet, et grunt og temmelig høgtliggende lite vatn som ligger i restene av en gammel breseng i ren steinbotn. Vatnet har ihvertfell i seinere tid delvis hatt avløp også mot vest til Mjelvedalen. Om dette avløp har vært forårsaket ved gravning tør ikke påståes. I de siste årene ser det ut som om dette avløp er igjenteppet.

Om navnet se Bind I. s. 24. Nabogården i sør, Nerhagen, er utgått fra Hagen i sein tid. Tidligere var Nerhagen et bruk under eller om en vil en part av gården Hagen.

Gårdskipingen Hagen er etter måten av ung alder. Den nevnes første gang i oss bekjente kilder i et skattemanntall av 1611 (l-dalerskatten under Chr. IV) med Peder Hage. Knud Hage oppføres her som ødegårdsmand eller husmand med ½ daler i skatt. Peder Hauge nevnes i 1614 som leilendingsbonde. Ødegårdsmanden er da Erich Houwen med ½ daler i skatt. Peder i hagge oppføres i 1617. I 1623 finner vi under odelsskatten (eiendomsskatten) Peder Hagge med 18 merker i jordskyldverdi. I 1633 finner vi både en leilending Peder Hage og en Peder Hagge som eier av odelsgods. Antakelig er dette samme mann. Under kopskatten (d. e. skatten på hvert voksent „hode") i 1645 finnes følgende skattlagte personer på „Hauge". (Alle disse fordanskede ord som Hage, Hagge, Hauge, Houge, Hagen, Haugen, Hougen betyr her i forbindelse med gården Hagen alltid det samme, nemlig det norske ord hage, d. e. inngjerding. Dette viser at gården opprinnelig har vært opptatt i utmark slik at den har måttet gjerde seg inne, eller den er utgått fra annen, eldre gård og har bestått i en slik innngjerding som er utgått som egen gård.)

Kopskat 1645: Erich Hauge, hanns hustru, 1 thiennistepige 1 ort. Sjre (Sjur) ibm 8 s. Erich Hauge, hanns hustru, Enn Tiennestepige 1 ort. Arnne ibm, hanns høstru och Enn thiennistdreng och pige 1 ort 8 s. Oppsittere og beboere vil nå gå fram av følg. manntall og jordbøker. 1646 odelsgods-skatt. Erich Houge 18 mrk. 1646 leilendingskatt. Halvgårder: Erich Houge 3 dlr. 1650 5-daler-skatten, Halvgårder: Erich Hauge 1 Vogh, 2½ dlr. Aasidderen bøxler. Thienniste Drenge och Bønder sønner for fuld lønn: Siffuer Hauge 1 dlr. Kvegskot 1645 (Hauge er her oppført blant Gjelsetgårdene). Erich Hauge: 1 hest, 9 kiør, 8 får, 8 geder, 1 suin, 1 dr 9 s. 1661 odelsgods-skatt. Arne och erich hage i berszet 2 pd (grnr. 44 i Eresfjord). Det vil si at de nevnte

to Hagen-menn eier sammen en part på 2 pund skyld i gården Bergset i Vistdalen. 1661 jordebok. Iffuer Andersen Giermenes bøxler, Erich Hauges Eigen odel 1 phd. 9 mrk. Iffuer giermenes Eiger 21 Erich 2 phd. 6 mrk. Arne Hauges Eigen odel 1 phd. 9 mrk. Iffuer Andersen, Eiger 21 mrk. Arne 2 phd. 6 mrk. 1 quern 6 s.

Først gjennem denne jordbok får vi greie på hvorledes eierforholdet stiller seg til gården. Det viser seg at det er Gjernmundnesfuten Iver Andersen som innehar bøkselrådigheten, men han er ikke eier av mer enn 42 merker - d. e. 1 p. 18 mrk. - omlag to femtepart av gården. Oppsitterne selv har „eigen odel" hver med 1 pund og 9 merker, eller knapt en tredjepart av gården hver. Denne eigenodel består i retten til landskylden for disse parter, hvad igjen vil si at de sitter leiefritt og kan ikke fordrives fra gården. Futens part brukes også av Iver og Erich med en halvpart hver.

Matr. 1669. Peder Erichsen och Arne Nielsenn till Iffuer Andersen 2 pd. 6 mrk. Peder Eier sielff 1 pd. 9 mrk. Arne Eier seilff 1 pd. 2½ øre, leding 2½ ort 2 s. Tiende aur 2½ td. Småtiende ½ dr., schatt. Jffuer Andersen Bøxler. Dette viser det samme eierforhold, men Erich Hages part er nå overgått til Peder både i eie og bruk.

1701 folketelling, Hage. Opsidder : Elling 46 år. Sønner: Olle og Anders Ellingsen 14 og 10 år. Opsidder: Arne, soldat 40 år. Sønner: Erik og Olle Olsen 10 og 7 år, Christen Arnesen 5 år.

I skifte 15. april 1701 viser følgende personer under Hagen: Avdøde Sevrin. Eriksen Hagen, enken Dorte Jørgensdtr. Barn, Brit Sevrinsdtr. Hjelset, Eli Sevrinsdtr. Talsethagen og Ingeborg Sevrinsdtr. Sandnes. Formynder Jon Talsethagen. (ant. for hustru Brit) Boet er på brutto 5 riksdaler og gjelden er 3 rdl. Når disse personer ikke er nevnt under folketellingen samme år kommer det sikkert av at denne er opptatt etter Sevin Hagens død, og av at kvinner ikke i det hele var tatt med i dette folketall og heller ikke gutter under 12 år.

Videre sees skifte under Hagen sluttet 23/11 1709 etter Stevor Arnesdtr. Enkemannen er Elling Olsen Hagen, og barna Ole Ellingsen. En datter av avdøde i 1. ektaskap, Marit "boer på Nordmøer"

Matr. 1723, gammelt nr. 34, Hagen. 2 opsiddere. Jacob Mortensen skultz, ejer og bøxler. Ingen husmand, skog, seter eller qvern. Intet fiskeri uden af havet. Ringe fegang. Gården ligger i sollien, 6¼ mil fra haved, middelmådig jordart, uvis til korn, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 7 tdr. hafre. Avling: 26 læs hø. Creature: 2 hester, 8 kiør, 8 ungnød, 16 småfæ. Gl. taxt 1 v. 1 p, 12 mrk. forhøiet 12 mrk.

Byfoged i Kristiansund Lars Lange tinglyser sin odelsrett til Hagen 1 juli 1754. Han er trolig en etling etter der Jacob M. Schultz som er eier i 1723

Fogedregnskap, gammelt nr. 34, Hagen, Matr. 1763. Jacob M. Schultzes Arvinger eier og Bøxler. Åsiddere: Arne 2 p, 6 mrk. Erik 2 p. 6 mrk. Tils. 1 v. 1 p. 12 mrk.

Gården overgår nå til proprietær Peder Jacob Sverdrup. Ved auksjon på skifte etter denne skjøter hans arvinger den ene halvpart av gården 2 pund 6 merker til ,,opsidderen" (leilendingen) sersjant Anders Jacobsen Bjørset, skjøte tingl. 26/7 1797 for 120 riksdaler. Dette skjøte er utstedt 20/1 1797. Ved skjøte av 7/3 s. å. selger de samme arvinger for 112 rdl. også ved auksjon den annen halvpart av gården med 2 pund 6 merker skyld til opsidderen Arne Arnesen. Denne må være en sønn av leilendingen Arne Hagen fra 1763. Hvorimot Erich Hagen fra samme matrikul antakelig nå er død. Det må være ved dette auksjonssalg hvor begge skjøter er tinglyst 26/7 1797 at gården Hagen deles i to gårder, Hagen øvre og Hagen nedre.

Skoleholder Ravald Andersen Gjerdet kjøper Nedre Hagen av sk. 2 pund 6 merker ved skjøte tingl. 8/1 1800, og selger gården igjen ved skiøte tingl. 23/6 1800 til Nils Arnsen Hagen, med bøxel og landskyld. D. v. s. til full eiendom. Nils Arnesen Hagen gir samtidig kårbrev til Ravald Arnesøn og hustru Agate Pedersdtr. av N. Hagen.

Folketelling 1801. Gnr. 52, Overhagen. 1. Familie: Anders Arnesøn, bonde og gårdbruker 51 år, Sigrid Nielsdtr. 51 begge i 1. ægteskap. Tjenestefolk: Olle Knudsen, national soldat, 36, givt 1. gang. Anders Andersen, 11, ugivt. Anna Arnesdtr. 36, ugivt. Elling Eriksøn, 5, hennes sønn.

Det blir nå adskillig uro omkring eiertilhøva i Hagengårdene. Den 8/1 1801 skjøter Anders Arnesen Øverhagen sin part i gården 2 pd. 6 merker, d.e. hele Øvrehagens matr.sk., til Anders Justesen Sekkenes for 200 rdlr. tingl. 3/4 1802. Samme dag selger og skjøter Anders Justesen Sekkenes samme gård igjen til Nils Arnesen Nedre Hagen for 200 rdlr. tingl. 3/4 1802. Samtidig har Anders Sekkenes utstedt og tinglyst kår til Anders Anersen og hustru i ØverHagen. Framleis samme dato skjøter Nils Arnesen Nedre Hagen til Anders Justesen Sekkenes sin gård Nedre Hagen med bøksel og landskyld 2 pund og 6 merker fiskerleie for 199 rdlr*

Det er ikke godt å vite grunnen til disse forskjellige salg. Ved det siste heter det at Nils Arnesen Nedre Hagen har kjøpt sin gård ved offentlig auksjon. Det må bety at Anders Sekkenes har kjøpt Øver-

hagen av Anders Andersen som da går på kåret, og deretter makeskiftet med Nils Arnesen Nerhagen. Det går ikke fram av folketellingen av 1801 foran at Anders Justsen Sekkenes har bodd på gården da.

I den off. utgitte matrikul av 1840 oppføres følgende: Matr. nr. 33, (gammelt 34) Hagen øvre, eier Elling Andersen, skyld 2 pund 6 merker. Ny 1 dal. 1 ort, 12 skill. revidert og urevidert.

Dette er første gang de to Hagegårdene finnes oppført under hver sitt nr. Hagen Nedre har her Matr. nr. 34 (nytt) og Matr. nr. 34 (gammelt) - altså gamle-nummeret sammen med Øverhagen, som altså har Løbenr. 75, mens Hagen Nedre har har L. nr. 74 - altså i omvendt orden mot matr. nummeret. I folketellingen 1865 heter begge gårder bare Hagen.

1865, lnr. 75. Hagen. Peder Iversen, selveier, 42 år. Beret Olsdtr. hans kone, 50. Sønner: Iver og Aslak Pedersen, 17 og 15 år, Døtre: Beret og Beata Pedersdtr. 19 og 13 år. Søren Toresen, oppfostringsbarn, 7; Sigrid Lassesdtr. arbeider for sitt opphold, Enke, 72 år, alle født i Bolsø. Bjørner Toresen, føderåd, enkemand, 63. Johannes Bjørnsen, dennes sønn, sjøfarende, 21. Oline Bjørnsdtr. gift. 30. alle f. i Lesja. Manden til Oline, for nærværende i Sundalen på Fattigvæsent sm. sted. Marit, og Beret Eriksdtr. 6 og 2, hendes Døtre. begge f. f Bolsø Creature: 1 hest, 5 kveg, 23 får og 2 gjeter, 1/8 td. byg, 5¾ td. havre, 5 td. poteter.

I herredskommissjonens revisjonsprotokoll av 1866 bemerkes om gården: Hagen øvre M. nr. L. nr. 75 sk, 1 dl. 1 ort, 20 skill. eier Peder Iversen. 14 mål ager, 9 mål eng. Muld på gruus og for en del på auraktig grund. Bonitert 11 mål ager, 6 mål eng, Naturlig eng afgiver 77 læs hø Ingen fjeldslått. Utsæd 5 tdr. havre, 2¼ td. potet, avler 28 td. havre, 24 td. potet, 73 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 21 får. Skov bare til brende, ikke pladsbruk,

I den off. matr. av 1907 oppføres: Matrikul nr. 52, bnr. 1 Øvrehagen, brukets navn Øvrehagen. Eier Iver Pedersen. Matr. skyld M. 2.83. Eierskifter og oppdeling i senere tid :

Øvrehagen, gnr. 52, bnr. 1, skyld mark 2.83. Auksjonsskjøte til Christian Ellingsen, dat. 3. tingl. 24/6 1558. Skjøte fra Christian Ellingsen til Bjørner Thoresen Fladvad, dat. 8. tingl. 22/6 1860. Fra Bjørner Thoresen til Tore Bjørnersen, dat. 3. tingl. 12/4 1860. Fra Tore Bjørnersen til Peder Iversen, dat. 16. tingl. 20/10 1860. Fra Peder Iversen til Iver Pedersen, dat. 30/10 1882, tingl. 22/2 1883. Fra Iver P. Hagen til Knut I. Hagen, dat. 2/3, tingl. 6/3 1911.

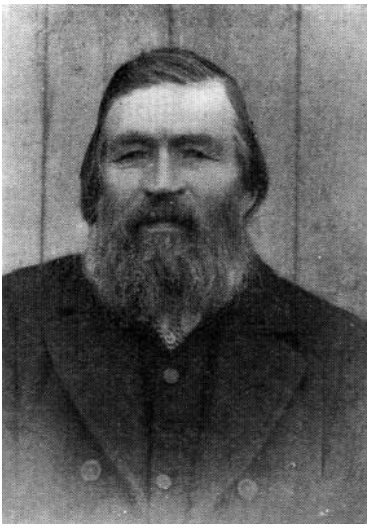

Peder I. Øverhagen

Peder Iversen Gjeitnes, eller Øverhagen som han senere skrev seg, kjøpte gården i 1860 for 580 spesidaler og kår. Husene var da svært misligholdt så han måtte bygge alle nye, fra naust til sommerfjøs. Den dyrkede jord var på ca. 10 a 12 mål. Peder Iversen var en dyktig snekker og bygningsmann, og dertil interessert for jordbruk. Han dyrket ca. 30 mål i sin tid, og overdrog gården til sin sønn Iver P. Hagen i 1882. Peder Iversen Øverhagen døde i 1901 78 år gml. Han var gift med Beret Olsdatter Lergrovik.

Iver P. Hagen brukte gården til 1911 da han overlot den til sin sønn Knut I. Hagen. Iver P. Hagen var også en flittig gårdbruker, så gården ble meget forbedret i hans tid. Han var dertil meget benyttet i kommunen, og i lang tid medlem og formann i styret for Bolsøy sparekasse og brandkasse. Han var gift med Ingeborg Knutsdatter Mjelve, de hadde 6 barn. Iver P. Hagen døde i 1939, 90 år gammel.

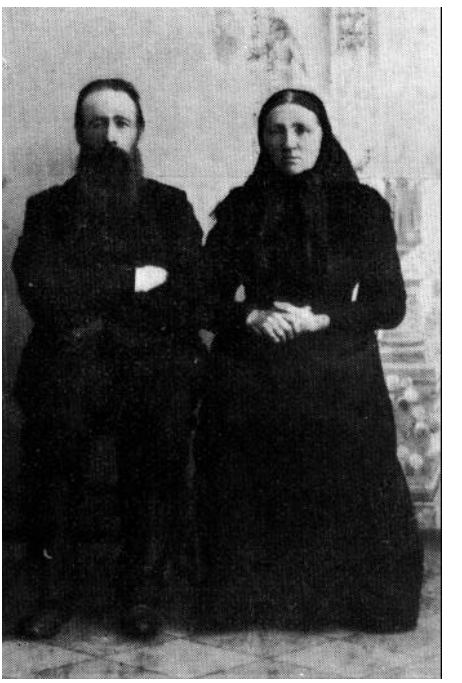

Iver P. Hagen og hustru.

Knut I. Hagen

Knut I. Hagen overtok gården i 1911. Han drev foruten gården litt båt- og skibsbyggeri fra 1908, senere sammen med sine sønner Iver og Peder Hagen, under navn Iver K. Hagen. Bedriften har bygd i alt 73 støre og mindre fiskekuttere, foruten mange reparasjoner og ombygninger, og har til sine tider beskjeftiget inntil 20 mann. For tiden bygges en havfiskebåt, 90 fot lang, til brødrene Sjøvik, Midsund.

Knut i. Hagen ble gift med Anna P. Sæbø, de har hatt 7 barn.

Iver K. Hagen har vært eier av jorden siden 1936.

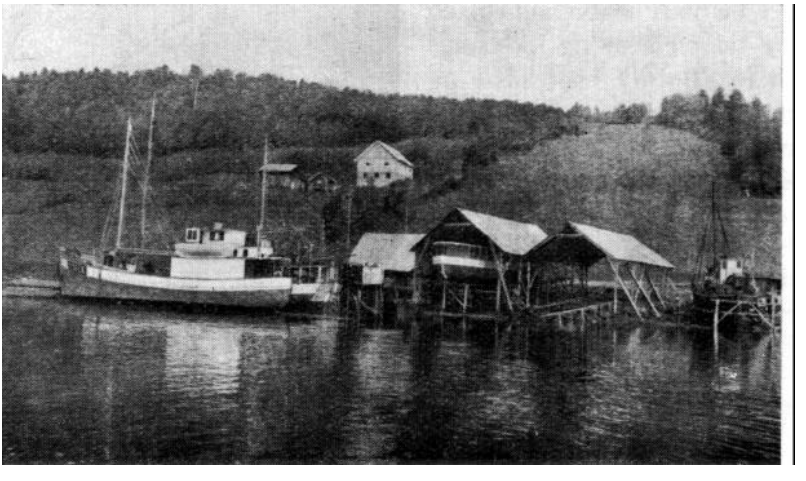

Knut I. Hagens båtbyggeri.

Iver K. Hagen og hustru

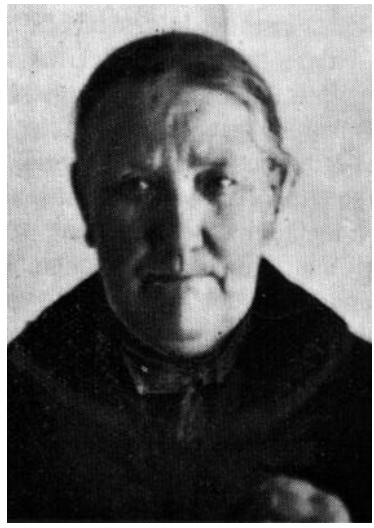

Fru Anna Hagen, f. Sæbø. Knut I. Hagens hustru

Nedrehagen, gård no. 53.

(Eldre betegnelse : Hagen nedre Matr. nr. 34, (før 1840 Matr. nr. 34) L. nr. 74. Matr. sk. 2 pd. 6 merker, ny 1 daler 1 ort 20 skill. det samme revidert etter 1866.)

Gården følger syd og øst for Øvrehagen, og grenser i syd til Fannefjorden, i vest til Havnen (og Øvrehagen), i nord til herredsgrensa mot Øre i Langdalsstrøket, og i øst til Hjelset indre. Landskap, lende, jordsmon og skogmark samt fjell vesentlig av samme slag som for Øvrehagen. Riksvegen Molde-Gjemnes skjærer over gårdens innmark i fjøreområdet.

Om gårdens eldste historie og opphav se under Øvrehagen foran. Det er først kring år 1800 at Nedrehagen trer fram som egen gård og eget gårdsnummer som, da var det samme som matrikulnummer ved deling i to halvdeler av gården Hagen. Disse to halvdeler kan som det sees av Øvrehagens historie følges tilbake som parter eller bruk under gården Hagen i flere hundre år, ihvertfall til 16. tallet. Når de to Hagengårder ikke fortsatt kom til å utgjøre bruk under et felles gårds- eller matrikulnavn Hagen, men ble to selvstendige matr. nr. synes dette å henge sammen med matr. revisjonen i tiden fra 1802 til 1830-38 da den senere offentlige riksmatrikul ble organisert. Det er i virkeligheten gjennem den offentlige matr. av 1840 vi først finner Hagengårdens deling matrikulmessig gjennemført. Hadde delingen funnet sted i våre dager ville det ikke blitt to gårder av Hagen, men en gård med to bruk, begge av matrikulnavnet Hagen og antagelig også bruksnavnet Hagen, men med egne tunnavn i grenda.

Den første selvstendige eier av Nedrehagen synes å være skoleholder Ravald Andersen, som var eier en ganske kort tid, og deretter gikk på kåret da han solgte til Nils Arnesen Hagen ved skjøte tinglyst 23/6 1800 (sommertinget for Bolsøy.)

Oppsittere og beboere sees nå av folketellingen 1801 : Gm. 53, Nedre Hagen. 1. Familie: Niels Arnesøn, bonde og gårdbruger, 48. Magnild Pedersdtr. 40, begge i første ægteskab. 2. Familie: Ravald Andersen, skoleholder i Sognet, 29, givt 1. gang. Agathe Pedersdtr. 33, givt 2. gang. Deres børn : Anders Ravaldsen, 1, Beret Andersdtr. 7 og Jacobina Andersdtr. 4 år. Tjenestedreng: Arne Arnesen, 13. Kari Lassesdtr. i Huus værende, 63, Vandfør og nyder almisse af Sognet.

Den off. matr, av 1840 opplyser: Hagen nedre M. nr. 34. (eldre M. nr. 34) L.nr. 74, eier Christen Pedersen, skyld 2 pund, 6 merker fiskeleie, ny 1 daler, 1 ort og 16 skill. (Skylden var opprinnelig nøyaktig lik for Hagen øvre og nedre, den er altså endret litt for nedre gården.)

1865. Løbenr. 74, Hagen. Erik Eriksen, selveier, 40. Marit Bottolvsdtr. hans kone, 25. Sønn, Erik Eriksen 6. Døtre: Synnøve 12, Berit 11, Ingeborg, 9, Sirine 4, og Marta Eriksdtr. 2. Tjenestekarl: Anders Christiansen, 23. Tjenestpike : Oline Christiansdtr. 20, Peder Christensen, føderådsmand, 87, enkemand. Christen Rasmussen, logerende Bådbygger, 47. Anne Christensdtr. hans kone, 34. datr. Ane, 2. Alle født i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 20 får. 1 svin. ¼ td. byg, 6 td. havre, 4 td, poteter.

Sivert Hågensen, selveier, 54. Beret M. Iversdtr. kone, 36. Sønn: Hans M. Sivertsen 3, og datter Gunnild M. Sivertsdtr. 1 år. Alle født i Bolsø. 2 kveg, 9 får. 1½ td. havre, 1½ td. poteter. Hans Gårdpart ei endnu særskilt matrikuleret.

Herredskommisjonens matrikuleringsprotokoll av 1866 opplyser om gården: Hagen nedre M. nr. 34. L.nr 74, sk. 1 daler, 1 ort, 16 skill. Eier Erik Eriksen. Det må således ha funnet sted en skyldavfelding. Ved omskyldlegningen i 1866 forhøyer herredskommisjonen skylden igjen til 1 daler, 1 ort, og 4 skilling. Forøvrig opplyser kommisjonen: 14½ mål ager, 12 mål eng, muld dels på leer dels på sandgrund. Bonitert 11 mål ager 8 mål eng. Naturlig eng afgiver 47½ læs hø. Utsæd 1¼ td. bygg, 7 td. havre, 4½ td. poteter. Avler 2 td. bygg,39 td. havre, 48 td. poteter, 99 læs hø. 1 hest, 7 kjør, 26 får. Skov kun til brænde. 1 pladsbruk.

I den off. matr. av 1907 anføres om gården: G.nr. 53 Nedrehagen, bnr. 1. eier A. Rasmussen Ekren. Matr. sk. M. 3.21, Br.nr. 2, Nerhagen, Eier Knud A. Andersen, matr. sk. M. 0.26.

Eierskifte og delinger: Nedrehagen. gnr, 53, bnr. 1, skyld mark 3.21. Skjøte fra Peder Christensen til Christen Pedersen, dat. 29/11 1836, tingl. 30/6 1637. Fra Christen Pedersen til Erik Eriksen, dat. 28/4, tingl. 19/6 1857. Uskiftebevilling for Erik Eriksens enke Marit Bottolfsdatter, dat. 31/12 1892, tingl. 7/1 1893. Skjøte fra Marit Bottolfsdatter til Eilert Teodor Eriksen, dat. 11. tingl. 20/6 1895. Uskiftebevilling for Eilert Eriksens enke Kristianna K. Hagen, dat. 9. tingl. 15/5 1906. Skjøte fra Kristianna K. Hagen til Andreas R. Ekren, dat. 15/1 1907, tingl. 1/9 1939.

Nedrehagen, bnr. 2, skyld mark 0,26. Skjøte fra Marit Bottolfs-

datter Hagen til Knut A. Andersen, dat. 24/12 1898, tingl. 1/9 1900. Fra Knut A. A. Hagen til Peder K. Hagen, dat. 11. tingl. 28/1 1938.

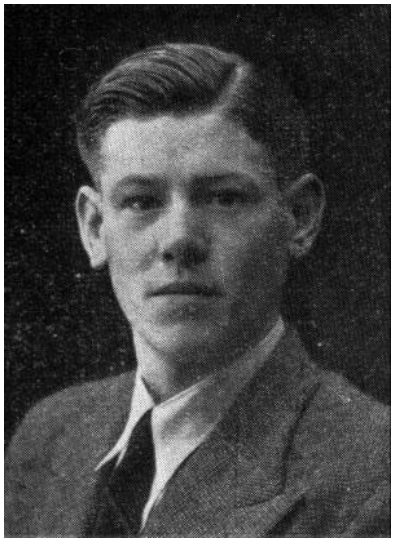

Peder K. Hagen.

Hagen, gnr. 53, bnr. 2 er utskilt fra begge Hagengårder, det var litt byksel, men ved utskifting 1860 var plassen tillagt Nerhagen. Bjørne-Pe var da bykselmann.

Senere kjøpte Sivert Franset, rosemålaren - bruket av Erik Nerhagen. Knut A. Hagen var gift med datter til Sivert Franset og fikk papir på eiendommen, som (i 1939?) ble solgt til Peder K. Hagen, han har nå bygd nye hus på bruket.

* *

Om området mellem Hjellset ytre og Hjælset indre, se foran kapitel 28 side 25 i nærværende bind, samt nærmere nedenfor under Hjælset (indre)*.

---

*) Konsulent Asbj. Heggem har velvilligst meddelt: Gården Hjælset går ikke i fjellet til Langdalen. I sjølve Langdalen går Hagengårdene i byte med Mjelve i vest og Hjælset i aust. Mork/Hjellset Havnen går etter dette ikke i Langdelen med eigedomsgrunn. Slåtter hadde dei på heimfjellet Ømse namn i utmark: Gammelseterhaugen, Hesselhaugen, Fuggelhaugen, Hjorthaugen, Milthaugen (grensa Hjellset/Mork), Heia, Smibakken nedanfor tunet.

Hjælset, gård no. 54.

Eldre betegnelse og navn Gjerdset (herredskommissjonen 1866) *Hjælset* (matrikul 1840) Matr. no. 35 (før 1840 matr. no. 35) L.nr. 76. Matr. sk. før 1840 3 vog 2 pund 3 merker. Etter 1810 7 dlr. 4 ort 39 skil.

Gården ligger på Fannefjordens nordbredd og følger østenfor Øverhagen/Nerhagen. Den grenser i vest til disse to gårder, i nord til herredsgrensa mot Øre, østlig i Langdalen mot gården Åndal. I øst til Opdøl ved fjorden og til Gujord lenger oppe i nord. Hjælset er den siste og østligste gård i Bolsøy hovedsogn, idet sognegrensa går i Opdølelva og Gujordelva. Landskapet tar her en avgjort endring. Den bratte lien ovenfor tunstrøket på de vestafor liggende gårder trekker seg bakover og slakner av slik at bøene går mer umerkelig over i utmarkområdet i de store myrflater under Moifjellets sørøstskråninger og lenger øst i Kloppadalens vestside. Mot n. øst går gårdens innmarksområde over i Opdølelven dalmunnings vestre mer terrasseformede åpne vestside. Bømarkene strekker seg forholdsvis langt oppover mot utmarken, slik at tunområdet ikke er utstrakt langs fjorden, men mer i dybden oppover mot lien. Riksvegen Molde-Gjemnes skjærer gjennem gården, vestligst omlag i fjørgaren. Ved Vårbekken, Hjelsetelva, tar avbøiningen til idet veien heretter svinger til og følger siden Opdalvassdraget på deltes nordside til Stangarvatnet. Landskapet er romsligere enn på de nærmest vestafor liggende gårder. Skog og vegetasjon er omlag den samme. Strandlinja viker litt ut ved Opdølosen og danner Hjælsetbukta. Om namnet viser vi til 1. Bind s. 23 til 25 under Hjellset og Hjælset. Som notert under titelen ovenfor har herredskommisjonen under matr. revisjonen i 1866 skrevet navnet i formen „Gjerdset“. Dette må antas å være skjedd med fullt forsett idet kommissjonens medlemmer*) uten tvil etter nøye omtanke og kanskje også gransking, har ment at dette er namnets riktige og kanskje opprinnelige form. Kommissjonen har selvsagt en meget stor autoritet. Den har imidlertid ikke grunngitt sin oppfatning.

Om gårdens eldste historie og om tilhøvet til Hjellset (ytre) og de mellemliggende gårder, se under gnr. 47 Hjellset. Vi vil føye til

*) *Ths. Talseth („Gamle-Talseth-inj”) Ole Tollaas, Løve A. Eide, Peter A. Møller (Bjørset) Kristen Ødegård. Talseth var kommisjonens formann. Protokollen er avsluttet og datert Mjelve 3. november 1866, og du underskrevet. Se ellers nedenfor.*

at jo lenger vi er nådd i gjennemgåingen av historien til dette av-. snittet mellem Mjelve og Opdølelva, jo mer tilbøyelig er vi blitt til å anta at hele dette strøket opprinnelig har vært gårdsatt med en eneste gård med navn Hjælset (Hjallset; Hjællset, Gjelset e.l.) Vi deler ikke den oppfatning at gårdnavn riktig oppfattet i skrift eller tale har vært „Gjerdset“. For det synes alle holdepunkter å saknes.

Frem til 1596 gjelder det som er skrevet under Hjellset også Hjælset. De påberopte kilder kan og må anvendes på begge disse nåværende gårder uansett hvor tunet opphaveleg har ligget. Fra 1596 synes det å burde reknes med to gårder, svarende til Hjellset og Hjælset, med en oppsitter på hver i det året. Vi viser også til opplysningene om Rike Torsteins jordgods- bind I. s. 290, og foran i dette bind under Mjelve. Etter dette var erkestolen eier av 3 øyrebol i Hiellesetter, ca. 1440. Dette er ikke mer enn en part i gården. Av Rike Torsteins jordbrever ser vi videre at en Anders Bårdsen hadde arvet etter .Tosten Askellsøn 3 øyrebol i gården som Tosten hadde arvet etter Ingeborrig Skunda. Og fordi Anders Bårdsen var regnet for rett arving etter Svein Arnesøn hadde Anders også arvet ytterligere 1 tveit smør (skyldverdi) i Hiellesetter, bl.a. gårder og parter. Denne arvegangen faller antakelig seinere enn Aslak Bolts jordbok, som nevner at erkestolen eier 3 øyrebol i Hiellesetter.

Det kan ikke sluttes av jordbrevene at alle de personer som er oppført i registret over jordbrevene under Mjelve har bodd på de der nevnte gårder. Det er likevel all grunn til å gå ut fra at noen av de Hallkeller og Anderser som nevnes har bodd på Hjellset og eller Mjelve. Dette var storfolk som altså var i ætt med erkebisp Gaute, og ellers også av norsk adel, hva tittelen Hustru Maritte viser. Dette er derfor Aspøy-ætt, uten at det her er mulig å utre spørsmålet nærmere.

Et skinnbrev fra oml. 1550 viser at ,,kronens leding” av bl. a. Hillezetther da var overdradd fru Ingerd Ottesdatter Gyldenløve (Austråt) som forlening blant meget annet jordgods av krongodset. Olaf Engelbregtssønns jordbok over erkestolens jordgods 1533 viser at Hillezetter ikke lenger er blant de gårder som erkebiskopen eier part i. De 3 øyrebol som erkebiskop Aslak Bolt rekner opp i 1440 er altså overdradd til andre. Dette samsvarer med at erkebiskop Gaute ifølge Rike Torsteins jordbrever erklærer at han har overdradd 3 øyrebol i Hiellesetter til Anders Bårdsen, som hans arv etter Ingeborg Skunda gjennem Tosten Askellsen. Antakelig er det erkebiskopens part som er kommet igjen her sammen med den part i gården som betegnes ved ,,1 tveit smørs“.

I 1520 - skattemanntall finner vi altså en Olluf Hiellesetter som en meget stor skattyter med heile 37 lodd sølv i skatt, derav 23 lodd for jordgods. Uten tvil har vi her for oss ihvertfall en del av det jordgods som omhandles i Rike Torsteins jordbrever. I 1596 finner vi Hallsten på Jelsett nevnt først, han eier 1 pund i jordgods. Etter ham finner vi Niels Mørck uten sjøleie i jordgods. Så kommer Olluff Ottersen Jelset med 2 voger og 1 pund i jordgods og sjøleie, uten at det kan sees om dette er i den gård han bor på. Ingen av de oppførte Jelset-menn har tjenestegutter- eller husmenn, etter manntallet å dømme. Dette manntall viser at det nå er to oppsittere på Hjælset, en på ytre og 1 på indre Jelset, med en oppsitter på Mork imellem. Olluf Ottersen bor etter dette sikkert på indre Hjælset og Haldstein på ytre. Begge har etter sagskattmanntallet av samme år flombsaug. På Haldsteins er skåret 19 thylter gode bord og 5 thylter utskott. På Ollufs 30 thylter gode bord. Disse flombsauger må ha ligget i Gujordelva.

Vi lar nå skattelistene tale beinveges. (Som følge av samnemningen med ytter-Hjellset er det her stor risiko for mistak):

1603 skattemanntnll, Jersedt*) opf. efter skalle, Ieilendingsbønder: Annders Jersedt*) 1 daler, Olluff ibm 1 daler. 1603 skattemanntall, leilendinge bønder: Olluff Jellszett 1 daler. Sten Billes regnskap 1604 -05, sagefald 1604. Annammit aff Anders Ollszenn paa Jellszett, for Pouell Michelsen thuende gange haffde steffnedt hannem thill Trundhiemb, och alliguell sadt steffningen offrhørig, Penninge 6 dlr. Sten Billes regnskap 1606-07, Oluff Ottersønn Paa Jelsett for hand slog Trund Mogellbostad med en oxsehammer i Ryggenn, Penge 3 dlr. Lensregnskap pk 679, Sten Billes regnskap 1608-09, Oluff ottersonn Paa Jelset for hand een søndags natt drack sig fuld, pendinge ½ dlr. 1609-10, Oluff Paa Jelset for frellelefnit med sinn quinde for Brøll-luppitt, pendinge 4½ dlr. 1608-09, Andersz Jelset for hand formiddels druckenschah forsømbde Guds Tieniste, pendinge ½ dlr. Trund Olsonn Paa Jelset for hand icke ville holle Dannemends Domb och Betale 3 daler, pendinge ½ dlr. 1609-10, Trund Jelset for hand tog en Jernbolt fra Hanns Nielsons skipper, pendinge ½ dlr. 1609-10, Ollutf Jellszett Aff en Flome Sage Pendinge 2 dr, Bordt skorrett paa Samme Sage 25 thilttter. Noch Olluff Jelszett Aff en Flome Sage Pendinge 2 dr. Bordt skorrett paa Same Sage 70 thilltter. 1610 skaltemanntall, gnr. 47, 54 Hjellset. Jord Eigenndis Bønnder, Olluff Jellsett

---

**) Her har vi et døme på at navnet i eldre tid har vært „Jersedt'. Jeg går ut fra at det er i dansk misskriving eller mishøring. Det kan være fra denne kilde at herredskommisjonen i 1866 har denne navneformen.*

fiske 2 Vogr 1 phd. 1610-11 jordebok, leding, Jelsett 9 tunde Korn 11 mrk. Smør. 1611 1-dalerskatten, Olluff Jellset 1 dr. Anders ibid 1 dr. 1614 leilendingsbønder: Olluff Jelsett 1 dlr. Annders ibdm 1 dlr. Jordeiende bønder: Olluff Jelsett 2 wogr ½ pd fisch. 1617 leilendingsbønder: Olluff Hielszett 1 dlr. Anders Hielszett 1 dlr. Olluff ibm 1 dlr. Odelsskatt: Olluff Jellszett 2 Vogr 1 pdt. Fossleie aff neder Hielszetters sauge, Foesleigependinge 2 daller, Thiendeboer aff same saug 3 thøldter. Fossleie aff Offuer Hielszetters saugh, Foesleigependinge 2 daller. Thiendeboer aff samme saugh 4 thøldter. Drenger som Thienner for fuld løn : Olluff Jelszett ½ dlr. Sagefall 1618-19. Gaff Thrund Jelsett for hannd paa Romsdals marked stach peder stennersenn helsett med enn Kniff. Thill Høygbet Konng Mayttz Penndinnge 6 dlr. 1619-20 Tiende: Olluff och Peder Jelsett 10 schepr Oluff pederszen och Oele Jelszett 9 schepr. 1619-20 leding: Olluff och Anders Jellszett, Korn 9 thunder, smør 11 march. 1621 fosseleie : Thrund Jælszett Aff Kloppesaugh Pendinge 2 dlr. 1621 skattemanntall. Ødegaardtz och husmend: Olluff Anderszøn Jælszett ½ dlr. 1621 fosseleie: Anders Jellszetts Saugh Pendinge 2 dlr. Her Zacharias och Anders Jælszett en Saugh, Pendinge 2 dlr. Ødegårdtsz och husmend: Olluf Joenszøn Jælszett ½ dlr. Fosseleie : Olluff Jælszettis saugh Pendinge 2 dlr. 1621 -22 sagefall. Trund och Olluff Jælsett for slagsmaall mett Anders thiælde, gaffue, Pendinge 8 daller. 1623 Fossleie og tiendebord: Thronnd Jellsetters saugh penngh 2 dr. bord 3 thyllter. 1623 leilendingskatt: Annders Jelszet 1 dlr. Thrond ibm 1 dlr, Olluff ibm 1 dlr. Øddegårdtszmendt och Husmennd: Olluff Jellszdtt ½ dlr. Fossleie og tiendebord: Olluff Jellszetters saug, Penngh 2 dr. Bord 2 thylltter. 1623 leilendingskatt: Oluff wolld 1 dr. Odelsgods: Oluff Jacobszenn Jelszet 1 vog. Olluff Røe aff Jelszett 2½ pd (denne har ikke bodd på Jelsett. men har eid en part i gården). Leilendingskatt: Annders Jellszett 4½ ortt, thronnd ibm 3½ ortt. Kopskat 1645*) Thrund Jelset hanns hustru 16 s o,h Enn thienistepige 8 s. Gunder Jelset, hanns hustrue, Enn thienistepige 1 ort. Lasse Jelset, hanns hustru, En Thienistepige 1 ort. Terchel Jelset, hans hustru 16 s. Kopskat 1645, grnr. 54 Wold, Oelle Wold, hanns hustru och 1 thienistepige 1 ort. 1646 leilendingskatt. Halvgårder, Otte Jeldset 3 dlr. Thrund Jeldset 3 dlr. 1650 5-daler-skatten. Halvgaarder. Aasiderne bøxler sinn part huer (de er odelsmenn). Otte Jeldsett 1 Vogh, 2½ dlr. Thrund ibid. 1 Vogh, 2½ dlr. Hjælsetvold, Halvgaarder: Olluff Wolde 1 Vogh, 2½ dlr. Aasideren bøxler. Becke

*) *Det er usikkert om de i dette manntall nevnte hører hjemme under Hjælset eller Hjellset.*

Sauger Som Gandsche Ringe Tømmer och brug ehr till: Olluff Gud-Jord Aff Jeldset Saugh 6 dr Thienniste Drenge och Bønder Sønner for halff Lønn: Knud Jellset ½ dlr. Søffren ibm ½ dlr. Thienniste Drenge och Bønder Sønner for fuld lønn, Erich Jelsett 1 dlr. Kvegskatt 1657. Joen Jelset: 1 hest, 5 kiør, 2 geder, 3 får. ½ dr. 7 s. Otte ibid: 1 hest, 10 kiør, 6 geder, 6 får, 1 suin, 1 dr. 11 s. Iffuer Husmand ibid: 2 geder, 1 får, 5 s. Arne Hauge: 1 hest, 11 kiør, 8 geder, 13 får, 5 ort 5 s. Lasse Gielset: 1 hest, 11 kiør, 8 geder, 8 får, 5 ort. Peder ibid: 3 kiør, 4 får, 4 geder, 1½ ort. Oelle Jelset-Vollen: 1 hest, 5 kiør, 5 geder, 4 får, ½ dr 14 s. Oelle Ellingsen ibid: 2 kiør, 3 får, 3 geder, 1 ort 1 s. Joen ibid: 1 hest. 4 kiør, 3 geder, 5 får, 1 suin, ½ dr 4 s. 1661 jordebok: Jeldszet. Olle Røe paa Normør bøxler. Olle Røe paa Nordmør Eiger ½ w. Lasse Jelsetes Eigen odel ½ w. Lasse 1 w. Olle Røe paa Nordmør Eiger ½ w. Otte Jelsets Eigen odel ½ w. Otte 1 w. Jon Jelset bøxler. Jon Jeldset Eiger selff. Jon 1 w. Jeelszetwold: Enchen Jelsetuold bøxler. Enchen Jelsetuold Eiger selff. Enchen 1 w. Jon Bendixsen Liøwig Eiger. Jon Ollesen 2 phd. 1661 odelsgods, gnr. 47, 54 Jelset. Lasse Jelset (eiger flg. gårdparter) i Tielle (gnr. 13 i Nesset) 1 w. i mørch 1 pd (gnr. 12 i Nesset) i schiørseter ½ pd. Oluff Røe paa Normør eiger i Jellset 1 w. 1665 folketelling: skylder 3 v. opsiddere: Lasse 61 år, bruger 1 v. Otte 50 år, bruger 1 v. Jon 40 år, bruger 1 v. tjenestedrenge: Erich Olsen 14 år. Anders Olsen 14 år, knegter: Niels Olsen 27 år, husmend: Iffuer Olsen 50. år. Jelsetuold, skyld: 5 phd, opsidder: Jon 50 Sr, bruger 5 phd, samlet skyld for Jelset blir ialt 4 voger 2 pd. Matr. 1669, Jeldsett Lasse Anderstøn Eier sielff 1 w 8 mrk. ½ spd. 4 mrk., leding ½ dr 6 s. Tiende Aure 1½ td 2 schp. småtiende ½ dr. 1 qvernn, schatt. Bøxler sielff. Otte Andersenn och Joenn Olsenn Eier sielff 2 w 16 mrk. 1 spd. 8 mrk. Leding 1 dr. 12 s. Tiende Aure 3½ td, småtiende 3 ort, 2 querne 12 s., schatt. Bøxler sielff. Jeldsetwold. Joenn Olsenn til Lasse Jeldset 5 pd, 2½ øre, leding 1½ ort 4 s. Tiende Aure 2 td, småtiende 1½ ort schatt. Lasse Jeldsett bøxler.

(I de skjøter som er referert i utdrag heretter og inntil 1840 - da det blir nøyaktig matrikulnr. og løpenr. (d.v.s. bruksnr.) - er det farlig for at oppsittere og eiere som her er henført til Hjælset gnr. 54 (indre) egentlig hører hjemme under Hjellset gnr. 47.)

Fra 1701 : ,,Lasse Knutsøn Hjelset kjøpt av sine brør Ole, Anders og Ole Knutsønner tilsammen ½ vog fisk odelsgods uten byksel som denne arvelig er tilfallen. Hans svoger Peder Lassesen Opdal og Paul Jensen Roaldset at de paa deres hustruers vegne har solgt til

samme begge tilsammen 1 pund fisk odelsgods uten b. i Hjelset. I arv hadde Lasse Knuts. faat ½ p. odelsgods. Anders Pedersøn Hjelset solgte til sin grande Sæmund Ottesøn ½ vog fisk odelsgods i Hjelset, som han fra hannem og hans bror tilforn hadde tilkjøpt. Tingsted Hjelset 1/7 1698. Likeså solgte Johan Ottesøn Mork og Ole Ottesøn Gujord til broderen Sæmund Ottesøn hver 10 mark fisk odelsgods i Hjelset. Tingsted Hjelset 1/7 1698.

Likeså solgte Ivar Madsøn Malo på sin hustru Ingeleif Ottesdatters vegne til Broderen Sæmund Ottesøn 5 1/7 mark fisk i samme gård 1/7 1698. Lasse Knutsøn Hjelsets skjøte paa 1 vog uten byksel Hjelset. Tingsted Røstberg 18/1. Ditto fra Anders Pedersøn Hjelset til sønnen Lasse Andersøn paa 4 pund fiskeleie i Hjelset, dat. 9/6 1699. Skjøte fra Anders Pedersøn Hjelset og Ole Ellingsøn Hagen til Nils Andersøn Hjelset paa 2 pund fiskeleie i Hjelset."

1701 folketelling. Opsidder Anders 60, sønner: Lasse Andersen, Reserv. 20, Otte Andersen, 15, Niels Andersen, 6. Opsidder Lasse, 40, søn Rasmus Laszesen, 2. Opsiddere: Knud Ellingsen, 80, Semund, 40. Huuszmend: Hans Knudsen Jeldset, 50, sønner: Jacob Hanszen, 5.

Matr. 1723, grnr. 54, glnr. 35 Jelset med Jelsetvolden. 4 opsiddere. Niels Pedersen ejer og bøxler 1 vog 1 pd, Anders Jensens arvinger ejer og bøxler 1 pd, Anders ielsetz arvinger ejer og bøxler olles part, Lasse ejer og bøxler 1 vog, aasidderen Niels Andersen ejer 1 pd 12 mrk, hans stifbørn ejer og bøxler 1 pd 12 mrk. En husmand uden plads. Neppe skoug til bréndefang, aflagt seter 1 mil fra gaarden. 4 qverner a 6 s er 24 s. Intet fiskeri uden af haved. Ringe fægang. Gaarden ligger i sollien, 6½ mil fra haved, temmelig god jordart, vis til korn uden i tørre aar, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning, sed: 5 skp bl.korn, 15 td hafre, avling 88 læs høe, creature: 4 hester, 18 kjør, 20 ungnød, 39 smaafæ, gl taxt: 4 v 2 pd, forh. 12 mrk.

Skjøte fra A. Munthes til Peder Pedersøn på 3 vog fiskeleie 24/5 1736 tgl. 11/7. Skjøte fra Anders Knutsøn Hjelset til Otte Olsøn Hjelset på 1 vog fiskeleie i Hjelset 31/12 1739, tgl. 13/7 1745. Skjøte fra Ole Ellingsøn Hjelset til Elling Olsøn på 1 vog fiskeleie 16/3 1758, tgl. 20/6. Skjøte fra Anna Pedersdatters arvinger til Johan Andersen Hjelset på 5 mark fiskeleie i Hjelset 5/5 1759, tgl. 15/10. Skjøte fra Otte Olsøn til Peder Olsen på 2 pund fiskeleie i Hjelset 20/10 1760, tgl. 19/10 1761. Auksjonsskjøte fra Iver Jonsøns dødsbo til Baard Jørgensøn Engen på 1½ vog fiskeleie i Hjelset med Gjelsethaugen 29/1 1761, tgl. 3/7 1762.

Fogedregnskap matr. 1763. Aasidderen Anders ejer og bøxler

1 v. 2 p., unge Elling Olsen 1 v., Otte Olsen 1 v., gl. Elling Olsen 1 p. 12 mrk., hans sødskende 1 p. 12 mrk., tils. 4 v. 2 p, Aasiddere: Anders 1 v. 2 p, unge Elling Olsen 1 v., Otte Olsen 1 v., gl. Elling Olsen 1 v. .Her under 2de qverner.

Skjøte fra Baard Jørgensen Hjelset til hospitalforstander Hans Stub, 8/5 1766, tgl. 28/10. Skjøte fra Jon Andersen Gjelset til Peder Møller på 1½ vog fiskeleie i Gjelset og Gjelsethagen for 150 rdl. 30/12 1771, tgl. 29/6 1772. Skjøte fra Anders Knutsøn, Rasmus Andersøn, Anders Pedersøn Røsberg og Nils Skevik til Knut Andersøn på 1 vog og 2 pund fiskeleie med byksel og landskyld i Gjelset for 70 rdl. 15/6 1776, tgl. 24/6. Peter Møller leier 1½ vog fiskeleie til Knut Olsøn Gjelset, mot at denne betaler til eieren 5 rdl. og 2 ort, svarer de kgl. skatter og utredsler 12/6 1783, tgl. 23/6. Sæmund Ellingsøn Gjelset og moderen Hille Mikkelsdatter skjøter til søn og bror Ole Ellingsøn 2 pund og 12 mark med byksel og landskyld i Gjelset for.60 rdl. 29/2 1780, tingl. 20/10 1783. Jon Jonsøn Gjelset bortbyksler en husmannsplass under Gjelset til Anders Olsøn Gujord for årlig grunnleie 2 rdl, tgl. 30/6 1788. Auksjonsskjøte fra Knut Knutsøn Gjelsets arvinger til Cristopher Knutsøn Gujord på gården Gjelset med Gjelsethaug, 1 vog 1 pund 12 mark fiskeleie med byksel og landskyld, og 18 mark landskyld uten byksel i gården Øvre Restad i Volds Otting for 217 rdlr. 21/10 1789, tgl. 26/10. Auksjonsbudet ble deretter straks overgitt til Erik Eriksøn Nedre Brogstad, som derfor ble rette kjøper. Kårbrev fra Erik Eriksøn Nedre Brokstad som kjøper av gården Gjelset til enken etter Knut Knutsøn Gjelset, Margrete Knutsdatter 24/10 1789. Johan Johansøn Aakerviken av Nordmøre lyser på sin hustru Ingeborg Knutsdatters vegne sin odels og løsningsrett og pengemangel til 1½ vog i Gjelset som verfaderen Knut Knutsøn hadde odels og eiendomsrett til og nu beboes av Ole Jacobsan 23/6 1794. Auksjonsskjøte fra Peter Møller og hustrus arvinger til Peder Pedersøn Istad på 1 vog med byksel og landskyld for 130 rdl. Gårdens opsidder var Sivert Madsøn. 17/10 1797, tgl. 26/7. Ingelev Ellingsdatter Hjelset kvitterer for arv efter faderen Elling Olsøn og broderen Amund Ellingsøn, tilsammen 8 rdl. tgl. 22/10 1798. Auksjonsskjøte fra Peter Møllers arvinger til opsidderen Knut Olsøn på 1½ vog fiskeleie med byksel og landskyld og med kvernbruk 24/6 1797, tgl. 28/7.

Folketelling 1801, 1. Familie: Hans Olsen, 33, Bonde og Gårdebruger, Guri Larsdtr.. 25, begge i 1ste ægteskab, deres Børn: Beret 3, Guri 1. Tjenestefolk: Borge Arnesøn, 33, ugivt, national soldat, Beret Larsdtr., 21. 2. Familie: Ole Ellingsøn, 50, sergeant, Gårdebruger,

Marit Andersdtr., 48, begge i 1ste ægteskab, deres Børn: Elling, 3, Ingeborg, 10, Beret, 7. Tjenestefolk: Amund Olsen, 26, Lasse Pedersen, 11, Synøve Andersdtr., 20, Anna Johansdtr., 18. 3. Familie: Anders Ellingsen, 40, sergeant og Gårdebruger, Marit Knudsdt., 33, begge i 1ste ægteskab, deres Børn : Elling, 5, Knud, 9, Niels, 2, Ingeborg, 1. Tjenestefolk. Anders Knudsen, 22, Peder Ørjasøn, 12, Marit Chrestensdtr., 27, Anna Ellingsdtr., 17. Knud Andersen, 70, Konens Fader, Mali Jngebrigtsdtr., 65, hans Kone, begge i 1ste ægteskab, lever af et Vilkår i Gården. 4. Familie: Niels Olsen, 30, ugivt, national Soldet, Gårdebruger, Maren Nielsdtr., Huusbondens Moder, 67, enke i 1ste ægteskab. Tjenestefolk: Amund Pedersen, 23, ugivt, gevorben Soldat, Aslach Pedersen, 14, Beret Erichsdtr., 19, Ingeborg Pedersdatter, 31. Magnild Hansdtr., til Huus værende, 70, Enke i 1ste ægteskab, nyder Almisse af Sognet. 5. Familie: Markhuus. Marit Ottasdtr., 70, enke i 1ste ægteskab, lever af arbejde og dagleje, Magnild Knudsdtr., 48, ugivt, hendes. Datter ligeledes. Mali Baarsdtr., 30, til Leje boende, givt 1. Gang, ligeledes.

Maren Olsdatter Hjelset, enke efter Ole Ellingsøn, overdrar til sin søn Nils Olsøn den efter manden tilfaldne halve del av 1 vog fiskeleie med byksel og landskyld i gården Hjelset mtr.nr. 35, med en halv vog for 45 rdl. 6/1 1802, tgl. 3/4. Nils Olsøn gir kår til moderen Maren Nilsdtr. samme dato. Ingebrikt Olsøn Hjelset skjøter til Hans Olsøn Hjelset 1 vog fiskeleie med byksel og landskyld mot kår. Hans Olsøn var gift med Guri Larsdtr. 17/5 1803, tgl. 27/6.

I den trykte off. matrikul av 1840 oppføres: Matr.nr. 35 (gammelt nr. 35) Hjælset, Lnr. 76 Hjælset. Eiger Christian Knudsen. Matr.skyld 2 pund 21 merker, ny 1 daler 3 ort 15 skilling. L.nr. 77 Hjælset. Eier Elling Olsen. Matrskyld 1 vog 0 pund 0 merker, ny 2 daler 0 ort 5 skilling. L.nr. 78 Hjælset. Eier Anders' enke. Matrsk. 1 vog 2 pund 0 merker, ny 2 daler 1 ort 8 skilling. L.nr. 79 Hjælset. Eier Nils Olsen. Matr.sk. 1 vog 0 pund 0 merker, ny 2 daler 0 ort 5 sk. L.nr. 80 Vigbøvolden. Eier Knud Andersen. Matrsk. 0 vog 0 pund 3 merker, ny 6 daler 0 ort 6 skilling.

Folketelling 1865, lno. 76 a. Knud Christiansen, selveier, 34, f. i Bolsø, Marit Eriksdtr., hans kone, 26, f. i Veø, Christian Knudsen, 2, søn, f. i Bolsø, Gerhard Tellevsen, Tjenestegut, 12, f. i Agerø. 1 hest, 5 kveg, 16 får, 1 svin. 3/8 td. byg, 6 td. havre, 4 td. poteter.

Lno. 76 b. Vigbøvolden lno. 80. Ole Olsen, selveier, 53 f. i Bolsø, Anne Pedersdtr., kone, 44, f. i Vestnes. 3 kveg, 12 får, 1 td.

havre, 1 td. poteter. Ole Olsen, husmand uden Jord, 85, f. i Bod, Anne Pedersdtr., hans kone, 66, f. i Nesset.

Lnr. 77 a. Ole Ellingsen, selveier, 36, Beret A. Andersen, kone, 34, deres barn: Elling, 10, Elen, 7, Anders, 5, Marthe, 2. Tjenestefolk: Anders Olsen, 23, Marit Olsdtr., 20, Christi Christiansdtr., 38. Iver Mortensen, Gårdmandens Fader(!) 45(!), Føderåd, gift, Elen Pedersdtr., hans kone, 57, deres barn: Elling Iversen, 23, Ane Iversdtr., 20. Alle er f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 26 får, 1 svin, 8 td. havre, 5 td poteter.

Lnr. 77 b. Peder Olsen, selveier, 50, Ingeborg Iversdtr., kone, 52, begge f. i Veø. Tjenestefolk: Nils Olsen, 21, f. i Vestnes, Marit Iversdtr., 20, f. i Veø. 1 hest, 4 kveg, 20 får, 2 svin. $^1/_4$ td. byg, 3 td. havre, 3 td. poteter.

Lnr. 78 a. Erik Olsen, selveier, 36, f. i Nesset, Magnild Olsdtr., kone, 33, f. i Veø, deres barn: Ole E. 5, Erik, 2, begge f. i Bolsø, Elen A., 12, f. i Nesset, Ane M., 9, f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 16 får, 1 svin, 1/8 td. byg, 4 td. havre, 3 td. poteter. Christen Sæmundsen, husmand m. Jord, 33, f. i Næsset, Ingeborg Andersdtr., kone, 35, f. i Gryten. 1 kveg, 5 får, ½ td. havre, 5 td. poteter. Ole Andersen, husmd. med Jord, 50, f. i Bolsø, Marit Christensdtr., kone, 45, f. i Lesje, deres barn: Carl O., 9, Maria, 7, Ingeborg A., 5, Mali, 2, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 1 får. 1½ td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 78 b Bugten. Synnøve Stene, gårdmandsenke, 51, Petter Olsen, søn, ugift, 25, begge f. i Gustdal, Anton Olsen, søn, skomager, 23, f. i Bolsø. 2 kveg, 2 får. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Lnr. 78 c Teigen. Nils Nilsen, selveier, 45, Marit Ellingsdtr., 37, kone, deres barn: Nils, 17, Elling, 14, Ole, 9, Gunelius, 6, Peder, 2, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får. 1/8 td. byg, 2 td. havre, 2½ td. poteter.

Lnr, 78 d. Peder Pedersen, selveier, 56, Ane Gunnersdtr. kone, 56, Andreas Pedersen, søn, 28, ugift, Peder A. Andreasen, dennes uægte søn, 6 år, alle f. i Bolsø. Marit Toresdtr., tjenestepige, 13, f. i Nesset. 1 hest, 5 kveg, 10 får, 5 td. havre, 2 td. poteter. Anders Andersen, selveier, 61, f. i Bolsø, Maria Larsdtr., kone, 61, f. i Lesje, Knud Andersen, søn, 20, Marit Andersdtr., Datter, 14, begge f. i Bolsø, 1 kveg, 4 får. ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Lnr. 79 Hjelset (nedre). Ole Nilsen, selveier, 51, Sirianna Hansdtr., kone, 34, deres barn: Nils, 22, Hans, 4, Oline, 19, Ane, 7, Synnøve, 2. Synnøve Larsdtr., tjenestepige, 52, ugift. Alle f. i Bolsø. 1 hest, 9 kveg, 22 får, 1 svin. 3/8 td. byg, 6 td. havre, 4 td. poteter. Peder Olsen, husmand m. Jord, 41, f. i Bolsø (Vesta-Pe), Maria Andersdtr., hans kone, 39, f. i Trondhjems By, deres barn: Anders, 9, Peder O. 5,

Andreas, 2, Maria, 7. 1 kveg, 4 får. 3/8 td. havre, 1 td. poteter. Mikal Thomesen, husmand m. Jord, 32, f. i Bolsø, Ingeborg Andersdtr., hans kone, 30, f. i Lesje, deres barn: Mathias, 9, Anders, 3, Ane M., 6, alle f, i Bolsø. 6 får. 3/8 td. havre, 1 td. poteter.

Hjelsetteig. Torstein Thomesen, husmand m. jord, 47 år, f. i Bolsø, ugift. Sed: ½ td. havre, 1 td. poteter. Tron Halvorsen, husmand m. jord, 50, Anne Sørensdtr., kone, 40, begge f. i Gryten, deres barn: Anton, 11, Søren, 8, Ole, 5, Anders, 2. 1 kveg, 4 får. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Av herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll 1866 går frem : *Gjerdset*, M.nr. 35, L.nr. 76 a, Knud Kristiansen, sk. 1 Daler, 2 ort, 23 skilling, Ager 8, Eng 6¼ Mål. Muld på Gruus og sandig Aur. Naturlig Engeslåt afgiver 47½ Læs Hø. Fjellslåt 8 Læs Hø. Udsæd 4½ td. Havre, 2½ td. Potet. Avling 28 td. havre, 24 td. potet, 78 Læs Hø. 1 Hest, 5 Kjør, 26 Får. Skov kun til Brænde. Intet Pladsbrug. Eiendommen ligger i småteige. *Gjerset*, M.nr. 35, L.nr. 76 og 80. *Vigbøvolden*. Skyld 22 Skilling. Ole Olsen. Ager 3½ Mål, Eng 14 Mål. Rig muld med undtagelse af omtr. 4 Mål, der have tyndere Lag muld på Sandgrund, Nat. Eng afgiver 12¼ Læs Hø. Fjeldslåt 2 Læs Hø. Udsæd 1½ td. Havre, 1¼ td. Potet. Avling 11 td. Havre, 12 td. Potet, 36 Læs Høe. 3 Kjør, 12 Får. Ingen Skov.

Gjerdset. Matr.nr. 35 L.nr. 77 a. Skyld 1 Daler 4 ort. Ole Ellingsen. Ager 14 Mål. Eng 20 Mål. Nat. Eng afgiver 64¼ Læs Hø. Fjellslåt 10 Læs Hø. Udsæd ½ td. Byg, 8 td. Havre, 5 td. Potet. Avling 3 td. Byg, 53¼ td. Havre, 52 td. Potet. 1 Hest, 8 Kjør, 35 Får. Skov kun til Brænde. 3 Pladsbrug. *Gjerdset*, Matrnr. 35, L.nr. 77 b. Skyld 1 ort, 5 Skilling. Peder Olsen. Ager 2 Mål. Eng 6½. Tyndt lag av muld på Grus og Sand. 1 Mål nat. Eng der afgiver 1½ Læs Hø, 6 Læs Fjeldslåt. Udsæd 5 Skjepp. Havre 1 td. Potet. Avling 4 td. Havre, 8 td. Pot. 18 Læs Hø. 1 Ko, 8 Får. Ingen Skov.

Gjerdset. M.nr. 35. L.nr. 78 a. Erik Olsen. Skyld 1 daler 20 Sk. Ager 14¾ Mål. Eng 14¼ Mål. Nat. Eng afgiver 54 Læs Hø. Udsæd ¼ td. Byg, 6 td, Havre, 3¼ td. Potet. Avling 2 td. Byg, 38 td. Havre, 30 td. Potet, 99 Læs Hø. 1 Hest, 7 Kjør, 26 Får. Skov kun til Brænde. 2 Pladsbrug. *Gjerdset*. Matr.nr. 35, L.nr. 78 b. Bolsø Kommune, Skyld 16 Skilling. Ager 1½ Mål. Eng 3 Mål. Muld på stenrig. Grund. 2 Mål nat. Eng der afgiver 4 Læs Hø. Ingen Fjeldslåt. Udsæd 5 Skjepper Havre. 1 td. Potet. Avling 4 td. Havre, 7 td. Potet. 9 Læs Hø. 1 Ko. 2 Får. Ingen Skov.

Gjerdset. Matr.nr. 35, L.nr. 78 c. Nils Nilsen. Skyld 1 Ort. Ager

5 Mål, Eng 5 mål. Nat. Eng afgiver 12 Læs Hø. Fjeldslåt 6 Læs Hø. Muld på Lergrund. Udsæd 1 skjeppe Byd, 2 td. Havre, 1¼, td. Potet. Avling 1 td. Byg, 13 td. Havre, 12 td. Potet, 24 Læs Hø. 2 Kjør, 8 Får. Skov kun til Brænde. *Gjerdset*, Matr.nr. 35, Lnr. 78 d. Peder Pedersen. Skyld 3 Ort 20 Skilling. Ager 9½ Mål. Eng 5½ Mål, Nat-Eng afgiver 48 Læs Hø. 20 Læs Hø Fjeldslåt. Udsæd 1 skjeppe Byg, 4 td. Havre, 2½ td. Potet. Avling 1 td. Byg, 18 td. Havre, 34 td. Potet. 48 Læs Hø. 1 Hest, 4 Kjør, 24 Får. Skov til fornøden Brænde. Gjerdset. Matrnr. 35, L nr. 79. Ole Nilsen. Skyld 2 Daler 5 Skilling. Ager 14½ Mål. Eng 21¼ Mål. Muld på stenrig Grund. Nat. Eng afgiver 48 Læs Hø. 20 Læs Hø Fjeldslåt. Udsæd ¼ td. Byg, 7¾ td. Havre, 6 td. Potet. Avling 2 td. Byg, 52 td. Havre, 56 td. Potet. 133½ Læs Hø. 1 Hest, 10 Kjør, 37 Får. Skov kun til Bræende. Intet Pladsbrug.

Den off. matrikul av 1907 oppfører:

Gårdsnr. 54, br.nr. 1 Hjælset, Erik Knudsen, sk. M. 2,59. (Almindelig skrevet Gjerdset, uttales Jælset). Br.nr. 2 Teigen, Sigrid Olsdatter, sk. M. 1.20. Br.nr. 3 Hjælset øvre, Erling Olsen, sk. M. 4.04. Br.nr. 4 Vollen, Sigrid Olsdatter, sk. M. 0.97. Br.nr. 5 Bakken, Ole Edvard Eriksen, sk. M. 2.36. Br.nr. 6 Bugten, Anton Olsen, sk. M. 0.38. Br. nr. 7 Teigen, Nils Nilsen d. y., sk. M. 0.90. Br.nr. 8 Bakken, Chr. Hjelseth, sk. M. 2.37. Br.nr. 9 Skratle, Knut O. Vestad, sk. M. 0.24. Br.nr. 10 Trøen, Anders Olsen, sk. M. 0,35. Br.nr. 11 Hjælset nedre, K. Hansen Aaram, sk. M. 4.32. Br.nr. 12 Elvebakken, B. Thue, sk. M. 0.35. Br.nr. 13 Hjælsetbugten, Anton Olsen, sk. M. 0.12. Br nr. 14 Hjælset, Erik Knudsen, sk. M. 0.05. Br.nr. 15 Bækkevold, Mathias Kristoffersen, sk. M. 0.04.

Eierskifte og utstykning etter skjøteboken i seinere tid:

Hjælset, gnr. 54, bnr. 1, skyld mark 2,51. Skjøte til Knut Kristiansen, dat. 2/11, tingl. 3/12 1847. Fra Knut K. Hjælset til Kristian Knutsen, dat. 18/6, tingl. 11/8 1898. Fra Kristian K. Hjælsets dødsbo til Erik Knutsen Hjælset, dat. 28/4, tingl. 1/5 1906.

Hjælset - Teigen, bnr. 2, skyld mark 1,15. Skjøte fra Knut Andersen til Stephen Knudsen Bolsønes, dat 14/3 1840, på 3 m. 6 s. Vigbøvolden. Fra Knut Kristiansen til Ole O. Solemdal, dat. og tingl. 23/6 1851. Auksjonsskjøte til Knut Andersen Brogstad, dat. 2. tingl. 4/8 1858. Skjøte fra Knut A. Brogstad til Ole Olsen, dat. 2. tingl. 4/8 1858. Auksjonsskjøte i boet etter Ole Olsen Hjælset til Lasse Eriksen Hjælset, dat. 28/11, tingl. 4/12 1896. Uskiftebevilling for Lasse E. Hjælsets enke Sigri Olsdatter, dat. 5. tingl. 19/3 1906. Skjøte fra

Sigri Olsdatter Hjælset til Kristian Lassesen Hjælset, dat. 24/4, tingl. 15/5 1923.

Hjælset, bnr. 3, skyld mark 3,25. Skiftebrev etter Elling Olsen hvoretter denne gård er utlagt sønnen Ole Ellingsen, dat. 8/2, tingl. 30/3 1841. Hjemmelsbrev til Ole Ellingsen, tingl. 30/3 1841. Skjøte fra Ole Ellingsen Hjælset til Erling Olsen Hjælset, dat. 22/7, tingl. 24/7 1885. Fra Erling O. Hjælset til Ole Erlingsen Hjelset, dat. 29/1, tingl. 9/4 1937.

Hjælset - Vollan, bnr. 4, skyld mark 0.90. Skjøte fra Erik Olsen til Peder Olsen, dat. og tingl. 13/6 1870, på 13 s. Fra Ole Ellingsen Hjælset til Peder Olsen Opdal på 10 og 5 s. dat. og tingl. 15/6 1872. Fra Peder O. Hjælset til Lasse Eriksen Kjøbstad, dat. 3. tingl. 22/1 1884. Uskiftebevilling for Lasse E. Kjøbstads enke Sigrid Olsdatter, dat. 5. tingl. 19/3. 1906. Skjøte fra Sigrid O. Hjelset til Kristian L. Hjælset, dat. 24/4, tingl. 15/5 1923.

Hjælset - Bakken, bnr. 5, skyld mark 2,36. Skjøte til Nils Andersen, dat. 2/4 1839, tingl. 26/10 1841. Skifte etter Nils Andersen til hans enke Gurine Olsdatter, dat. 17/3, tingl. april 1851. Skjøte fra Gurine Olsdatter til August Fredrik Unhjem, dat. 4/2, tingl. 3/4 1854. Fra August Fredrik Unhjem til Lars Christensen, dat. og tingl. 18/6 1854. Fra Lars Christensen til Peder Olsen Opdal, dat. 5/7 1861, tingl. 13/6 1870. Fra Peder O. Opdal til Erik Olsen Hjelset, dat. 27/8 1869, tingl. 13/6 1870. Uskiftebevilling for Erik Olsens enke Magnhild Olsdatter, dat. 22/1, tingl. 4/2 1889. Skjøte fra Magnhild Olsdatter til Ole Edvard Eriksen, dat. 23. tingl. 28/4 1890. Uskiftebevilling for Ole E. Eriksens enke Lovise N. Hjelset, dat. 8/11 1916, tingl. 16/2 1924. Skjøte fra Lovise Hjelset til Lilly Olaug Hjelset, dat. 8/1, tingl. 1/2 1932.

Hjælset - Bugten, bnr. 6, skyld mark 0,38. Skjøte fra Marit Knudsdatter til Just Justsen Øverland, dat. 15/9 1838, tingl. 22/10 1839. Auksjonsskjøte til Bolsø kommune dat. 10/2, tingl. 20/6 1845. Skjøte fra Bolsø kommune til jordmor Synnøve Stene, dat. og tingl. 24/10 1863. Attest om at Anton Olsen Hjelset er eneste arving etter Synnøve Stene som forlengst er avgått ved døden, dat. 13/5, tingl. 21/6 1909. Skjøte fra Anton O. Hjelsets enke Marit O. Hjelset til Peder P. Øye, dat. 13. tingl. 15/3 1930.

Hjælset - Hjallvin, bnr. 7, skyld mark 0,90. Auksjonsskjøte i Nils Andersen Hjælsets bo til Nils Nilsen Hjælset, dat. 10/4, tingl. 25/10 1858. Skjøte fra Nils Nilsen Hjælset til Nils Nilsen Hjælset, dat. 29/8, tingl. 21/10 1904. Fra Nils Nilsen Hjælset til Asbjørn Heggem, dat, 14/3, tingl. 8/5 1925,

Hjælset - Bakken, bnr. 8, skyld mark 2,30. Skjøte fra Peder Olsen til Peder Pedersen, dat. 1. tingl. 2/2 1864. Fra Peder Pedersen til Knut Ellingsen Maursæter, dat. 31/3, tingl. 2/4 1875. Fra Knut Ellingsen Maursæter til Hans Andersen Frøisæter, dat. 30/9, tingl. 1/10 1878. Auksjonsskjøte til Kristoffer Kristensen Hungnes, dat. og tingl. 8/7 1881. Skjøte fra Kristoffer K. Hjælset til Christian Hjælset, dat. og tingl. 21/10 1904. Fra Kristian K. Hjelset til Kristoffer K. Hjelset, dat. 26/4, tingl. 16/5 1927.

Hjælset - Skratle, bnr. 9, skyld mark 0.24. Skjøte fra Erik O. Hjelset til Ole Mikal Bendiksen Gorgenes, dat. 27. tingl. 28/6 1878. Fra Ole Mikal Bendiksens enke Ingeborg Knutsdtr. til Knut O. Vestad, dat. 24/5, tingl. 1/6 1901. Fra Knut Olsen Vestad til Iver Kristian Halstensen Nygård, dat. 2/8, tingl. 22/11 1909.

Hjælset - Trøen, bnr. 10, skyld mark 0.35. Skjøte fra Erik Olsen Hjelset til Anders Olsen Hjelset, dat. 18/9, tingl. 22/10 1880. Fra Anders O. Hjelsets enke Anne Hjelset til Arne O. Almvik og hustru Karoline, dat. 14/8 1925, tingl. 1/6 1927.

Hjælset, bnr. 11, skyld mark 2.88. Skjøte fra Nils Olsen til Ole Nilsen, dat. 22. tingl. 23/6 1810. Skifte etter Ole Nilsen, og eiendommen utlagt til sønn Nils Olsen, dat. 20/5, tingl. 5/6 1885. Uskifitebevilling for Nils Olsens enke Gjertrud Marie Larsdatter, dat. l8/12 1885, tingl. 8/1 1886. Skjøte fra Gjertrud Marie Larsdatter til Anders Paulsen Sotnak, dat. 21/6, tingl. 18/10 1891. Fra Anders Paulsen Sotnak til Knut Hansen Aaram, dat. 17, tingl. 23/10 1896. Fra Knut H. Aaram til Johannes Aaram, dat. 20/6, tingl. 15/8 1929.

Hjælset - Elvebakken, bnr. 12, skyld mark 0.32. Skjøte fra Nils Olsen Hjelset til Ole Nilsen Gjerdset, dat. 12/11, tingl. 8/12 1885. Fra Ole Nilsen Hjelsets arvinger og enke til Botolf H. Thue, dat. 33/10 1912, tingl. 7/3 1913. Fra B. H. Thue til Jakob Olaf P. Øye, dat: 14/4, tingl. 26/6 1917. Fra Jakob P. Øye, dat. 3/11 1927, tingl. 4/1 1928. Fra Gunnar P. Øie til Marta Øie, dat. 12. tingl. 24/2 1927.

Hjælset - Hjelsetbukten, bnr. 13, skyld mark 0.12. Skjøte fra Nils Nilsen Hjælset til Anton Olsen Hjælset, dat. 24/5, tingl. 21/6 1909. Fra Anton O. Hjælsets enke Marit O. Hjælset til Petter P. Øie, dat. 13. tingl. 15/3 1930.

Hjælset, - Fjøra, - bnr. 14, skyld mark 0.05. Skjøte fra Knut Kristiansen Hjælset til Erik Knutsen Hjælset, dat. og tingl. 24/4 1897. Fra Erik Knutsen Hjælset til Odd Bjørkelo, dat. 24/6, tingl. 18/10 1910.

Hjælset - Bekkevold, bnr. 15, skyld mark 0.05. Skjøte fra Kristoffer K. Hjælset til Matias K. Hjælset, dat. og tingl. 21/10 1904.

Fra Mathias K. Hjælset til Thv. Gundersen, dat. 2. tingl. 11/4 1813. Fra Thv. Gundersen A/S Hjelset Tønnefabrik, dat. 20/12 1915, tingl. 10/1 1916. Auksjonsskjøte til Løve O. Hjelset, dat. 10. tingl. 16/5 1924.

Hjælset - Midtheim, bnr. 16, skyld mark 0.51. Skjøte fra Knut H. Aaram til Aslak Hagen, dat. 4/11, tingl. 8/12 1909.

Hjælset - Bækkevold, bnr. 17, skyld mark 0.08. Skjøte fra Knut Aaram til Matias K. Hjelset, dat. 20/10 1911, tingl. 28/3 1913. Sammenføiet med bnr. 15, tingl. 11/4 1913.

Hjælset - Bækkevold, bnr. 18, skyld mark 0,03. Skjøte fra B. H. Thue til Matias K. Hjelset, dat. 23. tingl. 26/3 1913. Sammenføiet med bnr. 15, tingl. 11/4 1913.

Hjælset - Vårbækteigen, bnr. 19, skyld mark 0.13. Skjøte fra Elling O. Hjælset Til Botolf H. Thue, dat. 3/2, tingl. 7/3 1913. Fra B. H. Thue til Jakob Olaf P. Øie, dat. 14/4, tingl. 26/6 1917. Fra Jakob P. Øie til Gunnar P. Øie, dat. 3/11 1927, tingl. 4/1 1928. Fra Gunnar P. Øie til Marta P. Øye, dat. 12. tingl. 24/2 1937.

Hjælset - Bjørnåsgjerdet, bnr. 20, skyld mark 0.01. Skjøte fra Elling O. Hjelset til Botolf H. Thue, dat. 3/2, ting. 7/3 1913. Fra B. H. Thue til Jakob Olaf P. Øie, dat. 3/11 1927. tingl. 4/l 1928. Fra Jakob P. Øie til Marta Øie, dat. 12, tingl. 24/2 1937.

Hjælset - Elverhøi, bnr. 21, skyld mark 0.07. Skjøte fra A/S Hjælset Tøndefabrik til Løve Olsen Hjelset, dat. 10/9, tingl. 12/10 1920.

Hjælset - Elverud, bnr. 22, skyld mark 0,51. Skjøte fra Knut H. Aaram til Bård Thue, dat. 26/10, tingl. 5/12 1923.

Hjælset - Naustvoll, bnr. -23, skyld mark 0.03. Auksjonsskjøte til Jakob P. Øie, dat. 10. tingl. 16/5 1924. Skjøte fra Jakob P. Øie til Gunnar Paulsen Øye. dat. 3/11, tingl. 4/1 1928. Fra Gunnar P. Øye til Marta Øye, dat. 12. tingl. 22/2 1937.

Hjælset - Dalheim, bnr. 24, skyld mark 0.04. Skjøte fra Erik K. Hjelset til Karoline Vorpenes, dat. 11/11, tingl. 1/12 1926.

Hjælset - Nyheim, bnr. 25, skyld mark 0.07. Hjemmelshaver Kristian Kr. Hjælset som eier av bnr. 8.

Hjelset. Vei for Nils O. Hjelset, bnr. 26, skyld mark 0.01. Skjøte fra Knut H. Aaram til Nils O. Hjelset, dat. 4/11, tingl. 1/2 1927.

Hjælset - Fjørtuft, bnr. 27, skyld mark 0.04. Skjøte fra Erik H. Hjelset til Emilie O. Hjelset, dat. 19/10 1926, tingl. 1/2 1927.

Hjælset - Aasvang, bnr. 28, skyld mark 0.65. Skjøte fra Erling O. Hjelset til Lauritz E. Hjelset, dat. 5/3 tingl. 3/4 1929.

Hjælset - Hagelund, bnr. 29, skyld mark 0.25. Skjøte fra Knut H. Aaram til Konrad Aaram, dat. 12/7, ting. 1/8 1927, Fra

Konrad Aaram til R. J. Bjørkelo, dat. 5. tingl. 15/9 1928. Fra R. J. Bjørkelo til Marta og Jens Hansen, dat. 15/3 1929, tingl. 1/12 1932.

Hjælset - Bakkely, bnr. 30, skyld mark 0.05. Skjøte fra Kristian L. Hjelset til Olav K. Hjelset, dat. 14/6, tingl. 2/7 1934.

Hjælset - Kviltun, bnr. 31, skyld mark 0.07. Skjøte fra Kristian L. Hjelset til Henny L. Hjelset, dat. 12/6, tingl. 1/9 1934.

Hjælset - Borgtun, bnr. 32, skyld mark 2.21. Skjøte fra Bård Thue til Borgny Thue, dat. 10. tingl. 11/8 1936,

Gnr. 54, bnr. 1, Hjelset „Reinen" Slekten på Reina skifta i første del av 1800 tallet, idet at mannen døde uten å etterlate sig noen sønn. Enken trolovet sig med Christian Knutsen Røsberg, men det ente med at han giftet seg med datteren og gav enken føderåd.

Chr. Knutsen (Røsberg) er oppført som eier i 1840. Ved Folketellingen 1865 er Knut Christiansen oppført som eier, han var gift med Marit Eriksdatter fra Veø. Knut Chr. Hjellset overdrar gården til sønnen Erik Hjelset, han var gift med Ingeborg Strande som stammet fra Årset i Veøy. Eiendommen ble overdratt til Kristian E. Hjelset i 19? som nu har bruket. Erik K. Hjelset har dyrket det meste av den jord som nu er i bruk, og han har bygget uthus to ganger, da uthus og stabbur brente ned til grunnen i slåtten 1924.

Om etternemnte bruk av Hjælset har konsulent Asbjørn Heggem velvilligst meddelt følgende :

Matr. nr. 35, 1 nr. 77 b og 78. Gnr. 54, bnr. 4 og 2. 1877, 15/6 Ole Ellingsen Hjelset selger og skjøter til Peder Olsen Opdal eller Hjelset matr. nr. 35, l.nr. 77 b, skylddelt 27/10 1863. 1884, 3/1 Peder Olsen Hjelset skjøter og overdrar til Lasse Eriksen Kjøbsta, matr. 35, l.nr. 77 b og 78, tinglyst 22/1 1884.

Fra 1905 - da Lasse Hjelset med to sønner kom bort på sjøen - sitter enken Sigrid Olsdatter Hjelset f. Gujord med bruket til 24/4 1923 som da overdras til sønnen Kristian L. Hjelset, og han har det fremdeles.

Det som i dag kalles for Bukten på Hjelset er kjøpt av flere bruk. De øvre stykker kalles for Solemdalsplassen og er utskilt fra Reinen gnr. 54, bnr. 1. Det er først Roe Andersen Hjelset som selger og skjøter nedre del til Kårmann Sivert Andersen Mjelve Wigbø-voldene 15/10, tingl. 30/10 1817 på høsttinget for Fanne otting. Den 23/6 1851 blir den øvre del solgt av Christian Knutsen Hjelset til Ole Olsen Solemdal - skylddeling 20/7 1851. Stykket var tidligere utlagt ved skifte etter moderen (2/11 1847) på sønnen Knut Christiansen Hjelset som arv. Solemdalplassen ble solgt ved auksjon 27/9 1892 til Lasse Eriksen Hjelset.

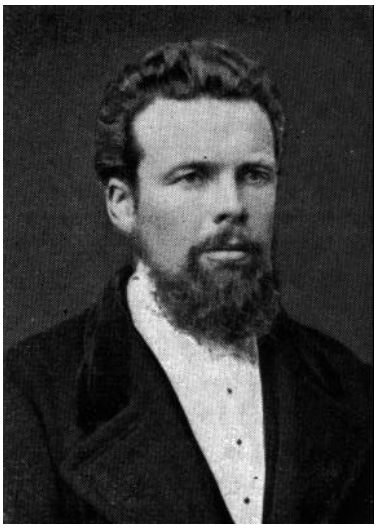

Nils Nilsen Hjælset.

Gnr. 54, bnr. 7 (Teigen) Hjallvin. Nils Nilsen Hjælset kjøpte omkring 1848 eiendommen av gårdbruker Nils Andersen Hjælset som da var eier av Bakkegården. Eiendommen ble ikke skyldsatt da, men først den 9/8 1850. Det består i to teiger - en heimteig på ca. 24 mål og en skogteig i utmarken. Skjøte er utstedt av sorenskriver Delphin idet selgeren Nils Andersen var død og boet under skifte. Skjøtet er dat. Røbekk 10/4 1851, og vedtak herom ble gjort på skiftesamling den 21/6 1850. Nils Hjelset bygget vånehus og uthus. I 1852 brann Uthuset, sønnen Nils hadde fått tak i varme og satte ild på, han måtte byggr opp igjen. Han dyrket det meste av det som er syd for tunet. Sønnen - også Nils Nilsen Hjælset overtok bruket i 1896, og fikk skjøte den 29/8 i 1904, tingl. 21/10 1904. Den 14/3 1925 ble eiendommen solgt til Asbjørn Heggem og da fikk bruket namnet Hjallvin, som betyr grasbakke. Nils Nilsen. den yngre fortsatte dyrkingen, han har dyrket det meste av bruket, og drev det svært bra. Han bygde også våningshus i 1907, men det ble ikke satt i full stand. Nuværende eier har bygget uthus, reparert våningshus, bygget sommerfjøs og plantet ca. 100 frukttre. Han er gift med Marit O. Risan fra Kleive.

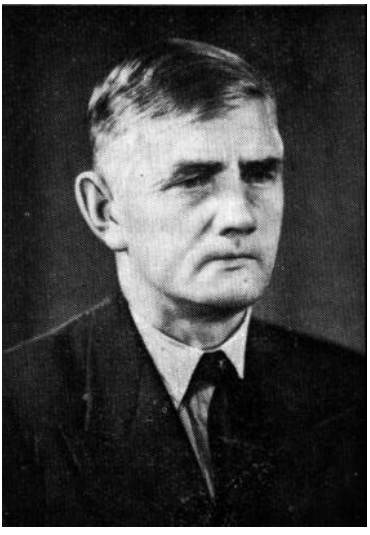

Konsulent Asbjørn Heggem.

Gnr. 54, bnr. 9, Nygård. Knut O. Vestad hadde bruket i 1907, han solgte til Ivar Halstensen Nygård og hustru Martine f. Mauset, i 19 . Det var Ivar Nygård som dyrket opp det meste av bruket. De overlot bruket først til sønnen Konrad Nygård, men da hans helse slo feil, overlot han bruket til broren Ingvald med hustru Margit.

Ivar, Martine og Konrad Nygård.

Gnr. 54, bnr. 10 Trøen ,,Trøa". Trøa hørte til Bakken og var en bykselplass. Den første bykselmann Ola Andersen Hjelset var av den gamle Bakke-slekta, han var gift med Marit Christensdatter fra Lesja. Ola Hjelsets sønn Anders kjøpte plassen 18/11 1880. Anders O. Hjelset overdrog eiendommen til sin svigersønn og datter Arne og Karoline Almvik.

Gnr. 54, bnr. 11 Hjælset nedre. Bruket er et av de fire eldste bruk på Hjælset. Husa stod titt oppe ved den gamle veg som går til ,,Reina" og ,,Heimigara". Knut Hansen Åram frå Nesset kjøpte bruket i 1896 og flytta ned tunet og bygde kai. Straks etter vart vegen over fjellet til Batnfjord åpna (1898) og Hjælset nedre vart skyss-stasjon, men da bilane tok postkjøringen vert stasjonen nedlagt. Åram var gift med Ingeborg Jonsdtr. Røvik.

Gnr. 54, bnr. 16 Midtheim. Det er Aslak Iversen Hagen som skipa bruket. Det var før bykselplass - Vesta-Pe-Plassen. Hagen bygde hus og dyrka opp all den tunge jorda og la ned et stort arbeid. Hagen døde i 1947, og bruket gikk da over til Randulf og Milda Hagen.

Hjælset var i tiden fra midten av 1890-åra og utover til omlag 1910 et viktig trafikk-knutepunkt i post- og reiseføringen. Etter at gården Eide gikk ut som endepunkt for sjøpostruten Ålesund-Molde-Eide ble endestasjonen flyttet til Hjælset, med skyssing og postføring over land herfra til Battenfjordsøra, hvorfra post og reisende førtes videre til Kristiansund og Trondhjem med dampskip og omvendt post og reisende nordfra over Battenfjordsøra over Hjælset til Molde og videre til Ålesund. Særlig var det her en meget livlig hesteskysstrafikk vinter og sommer, inntil bilene overtok skyssingen, i eller uten fast rute. Hjælset er hoved- og utgangsstasjon for Hjelset Autos bilruter som er av særlig stor trafikkmessig betydning. På Hjælset ble det da opprettet poståpneri og telefonstasjon samtidig med at det var et livlig handelssted med to handelsmenn, og altså daglig dampskipsforbindelse beinveges med Molde og Ålesund, og via landskyssen med Kristiansund og Trondhjem. Korrespondansen med Battenfjordsøra foregikk etter den alm. ruteordning om kvelden og natten, og var vinters tid ofte harde turer i uvær og snøfokk.

Kjente navn fra post- og skyssruten over land fra Hjælset og fra Battenfjorden var Even Naastad og Peder Naastad. Forfatteren har personlig røynsle for både gode og låke turer om vinteren fra den tid han for fra Holm i Veøy over Molde-Hjælset -Trondhjem-Oslo i sin studietid. Siste gangen var en natt først på nyttåret 1903. Det var knakende kaldt og nysnø, og jeg hadde ski med. Føret var lett og det var kaldt å kjøre. Jeg spekulerte mye på om jeg klarte å nå Battenfjordsøra før båten gikk. Det gjaldt da å få et forsprang for posten og jeg for på land, tok sekken på og la ivei. Nyveien var da ferdig, og det gikk lett og fort oppover til Fursetfjellet. Jeg peiste på, for jeg visste at når det bar unna nedover Fursetsvingene tok det ikke så på kreftene. Det var måneskinn - og jeg husker ennå hvor vidunderlig vakkert det var over fjellet, med Skåla mektig og snøkvit tilside for meg. Jeg holdt postskyssen - og det føltes ubeskrivelig koselig å kvile ut i „Hankøs" hyggelige salong med mat og den ypperlige kaffen som det traktertes med der ombord for dem som kom farende over fjellet, selv om klokka ble både tre og fire på natta,

* *

Om Hjælset gnr. 57 bnr. 6 og 13 og ætten der er det meddelt:

„En av de første jordmødre i Bolsøy, Sønøve Olsdatter Stene født 18, januar 1815 i Gausdal kirkesogn, hennes pikenavn var Ellingsrud. I slekten fortelles at hennes far Ole Ellingsrud var lært skomaker, han flyttet fra fedregården og tok ny jord, i skogen omkring plassen hugde

han så ut slik at trærne som stod igjen dannet bokstavene Ole Ellingsrud. En julalten kom det bud fra presten til Ole om å komme i prestegården å sy nye sko til prestefruen, da de hadde blitt budsendt fra presten om å komme i selskap juledag. Ole hadde ikke noe lyst til det på en hellig julaften, men så var det nå han far sjøl da så. Han sydde hele natten, og når det ringte til juleotte var skoene ferdig, og prestefruen hadde dem på seg til kirken. Ole Ellingsrud gikk også i kirken slik som han stod og gikk med fangskinnet på. Det var ofring til presten, og Ole ofret den daleren han hadde tjent om natten. På kirkebakken etterpå kom presten og takket Ole for ofret med følgende ord: „Ditt offer Ole, var fanden i meg, det største jeg har fått idag."

Sønøve Ellingsrud, senere Stene, giftet seg med en der fra bygden, reiste til Det medicinske facultet ved det Kongelige Frederiks Universitet, Christiania, som det hette da, til utdannelse til jordmor, i 1839. Sitt første embede fikk hun i Vannylven på Sunnmøre, hun trivdes ikke der og reiste til Amtmanden i Molde og spurte om noe annet distrikt var ledig. Jo, Bolsøy var ledig, og det fikk hun også. Hun flyttet så til Ytre Mjelve, der hun fikk de tre sønnene sine, Petter, Andreas og Anton. Hennes mann døde tidlig, han var smed, Petter og Andreas døde også i ung alder, så var det bare den yngste igjen, som i daglig tale populært kaltes Jordmor-Anton. Senere hen flyttet hun til Hjælset der kommunen hadde kjøpt en stue med litt jord til. Dette kjøpte hun selv etter en tid, og er i slektens eie enda. Sønøve Stene praktiserte i Bolsøy i en lang rekke år, tross de besværlige reiser med hest og båtskyss natt som dag i allslags vær, holdt hun seg rank og myndig uti høy alder. Myndig ja, det fortelles at når hun kom i de trange stuer var mange redd jordmoren. Hun fratråtte sin stilling i juni 1882, og kommunen tildelte henne en liten pensjon på 10 spesidaler pr. år. Sa døde hun i 1898 i en alder av 83 år.

Hennes sønn Anton O. Hjelset, født november 1842, tok sin bestefars handverk som skomaker. Han overtok sin mors eiendom hvor han så dyrket og bygde all jord og alle hus. Dertil om vinteren på fiske, og så når det var slutt var det å ta fatt med skomakerarbeidet, sine faste kunder hadde han på Nordøyene, Sunnmore. Det ble liten tid å være heime, for han måtte være om seg etter fortjenesten da det var mange munner å mette. Var gift med Marit Kolflot fra Isfjorden, de hadde en sønn og 4 døtre. Jordmor-Anton, som de fleste gamle husker, var en mann med sers godt humør, påra kelig og slagferdig i sine uttrykk. Men også framsynt og forstandig, han kunde godt lese og skrive, da han i sine yngre år gikk et privat kurs på

Anton O. Hjelset

Årønes. Som følge av det fulgte han godt med i det nye i tiden, og var en av de første som kjøpte og brukte kunstgjødsel. I alle år skysset han over fjorden og tjente mangen 25 øring på det.

Småhistorier om Jordmor-Anton:

En gang han var med Kjelbot-Knut på Gujord til byen, kom en av gårdbrukerne på Strande og snakket med Knut, det var visst hestehandel det dreide seg om. Han hadde en butull og skjenkte Knut, men ikke Anton. Dette likte han ikke. Når de endelig skulde kjøre videre sa Anton til Strandingen: „Sei me du mann e du tå Nårtjord, du e so svart," For det var ofte Nordfjordingene var mørkherd, og dårlig likt den tida.

Det var avholdsforedrag i Mjelvehagen, det var noe nytt, og alle var møtt opp. Taleren la ut om drikkens forbannelse og vilde ha dem til å skrive seg inn i et avholdslag. Ingen svarte - pause. Så reiste Jordmor-Anton seg og grep ordet: „I stemme fær di at me skriv oss inn alle, å drekk gjer me som me hev gjort fær." Stor munterhet.

Det var stor fanteplage før i tida, på løa hos Anton fikk de som regel hus. Så var det en fant som hadde stått tidlig opp om morgenen og satt hesten sin midt bort i atlega til Anton, men han visste råd, tok med seg blokk og blyant og spurte etter navnet. Men fanten svarte ikke, og fantekjerringa kom og sa: „Ja, han heter berre Gunnar Enkenskjilling, han da far." Men de pakket sammen og reiste i en fart, de var redd lensmannen skulde komme.

Anton fikk ikke den glede at hans eldste sønn Olav tok over etter ham, for han reiste til Amerika og ble der. Men hans eldste datter Laura, gift med P. P. Øie, ble på gården. I en alder av 78 år fikk Anton slagtilfelle, som blir alle gamle slitere til del, siden ble det ikke noe helt med ham. Han døde i januar 1924, 80 år gammel. Slik endte Jordmor-Antons saga her på jord.

En gammel ru og furet arbeidshånd,
forteller mere enn et ordensbånd.
Den laurbærkrans som dådens helter
hedres med, er skjønn, -
men skjønnere er pannens sved.

P. P. Øie ble som før nevnt gift med Antons eldste datter Laura, som retten tilsa tok de bruket i 1913 om våren. Øie var fra Ørsta, var reiseinspektør i forsikringsbransjen. Han fortsatte oppdyrkingen av en teig kjøpt av Gujord, hvor det ble brukt bare kunstgjødsel, som viste seg å gå bra. Ellers plantet han en masse frukttrær, som mange da hadde liten tro på. Han var med i kommunearbeidet, som forretningsfører i ligningsnevnden, og senere formann i Bolsøy fattigvesen. Øie døde 3. desember 1941, 63 år gammel.

Slekt går, og slekter kommer.
Slektens spire ei forgår,
men modnes i en evig sommer.“

30. kapitel.

Kaneætten og Aspøyætten i Romsdal.

av Jørgen Olafsen- Holm

Både under gårdshistorien og ellers i Bolsøyboka vil det ofte være henvist til disse ætter. Vi har før kortelig forklart hvem de var, særlig i bokens første bind s. 171 flg. s. 291 flg. og s. 325. Under Reknes gård i nærværende bind omtales særlig Aspøyætten. Hensett til den framtredende plass flere medlemmer av disse ætter inntok i sin samtid og fordi deres etterslekt er sterkt utbredt i mange Romsdalsbygder, særlig i Veøy og Bolsøy synes en nærmere redegjøring for dem å høre hjemme her i boken.

Desverre kan hverken våre kilder eller plassen gi anledning til noe mer enn en almindelig oversikt over ættenes hovedledd; men vi håper herved å kunne legge tilrette enkelte trekk av detes historie som kan være til nytte for nærværende boks lesere, og muligens også for interesserte som vil prøve på en videre utredning av de mange tråder som fra vår tid fører attende til ættenes storhetstid.*)

Våre mest umiddelbare kilder når det gjelder ættenes forhold til Romsdal og Fanne otting er de såkalte Nesjediplomer, tre i tallet utstedt i tiden 1480 til 1513 og inntatt i Dipl. Norv. bind XI nr. 246, 282 og 295. Tillegget av 1640 gjengis etter Anton Rydjords forannevnte oppsett i Romsdals Sogelags årsskrift. Feil ved brevenes avskrivning og avtrykking er naturligvis utelukket.

Diplom nr. 1 : „Ollum monnum them som thetta breff see eller høra thes kennes wij Juar Tronxdeson j Aspe og Biorn Torbergson, Saxe Aslacson, Jngwlff Toresen, Arne Siwrdson, Haldor Jonson ath

---

**) Aspøyætten er for Nordmøres vedkommende behandlet av lektor Trygve Width i Nordmøre Historielags årsskrift f. 1926. O. Olafsen har omtalt den i Veøyboken under gården Nørnesje, likesom rektor dr. Asbjørn Øveraas har behandlet den mer inngående, særlig med sikte på den gren som bredte seg i Nesset og Eikesdalen. Anton Rydjord har også ydet bidrag til ættens historikk i Romsdals Sogelag for 1929-30, mens Øverås' bidrag står i samme skrift for 1928.*

I Romsdals Budstikke nr. 52 1936 behandler O. Ø. også emnet med opptrykk fra Diplomatarium Norvegicum av de nedenfor gjengitte „Nesjediplomer."

aridh epther guds bordh mcdlxxx vm (viij) palme sunne dagh, tha wore vij kraffde j Fræidhe til at bæra sannan vithnesbwrdh Arne Jonson oc Trondh Ionson vm the jordher som Brynhildh Simonsdotter attæ som liggia i Widøy prestegeld oc j Swndall a Nordhmøre, Vithæ vij entidh annandh en fyrnemnd Brynhild att the iordher som saa heitha Ther Ness Jnder Ness som liggia j Widhøy prestegeld oc j Hoffven j Sundall och hennes son *Niels Kenne*)* erffde henne ephter hennes dødh. Och Withæ wij nw engha andra erffwinga en fyrenempdan Arne Jonson og Trond Jonson at the æro rette odals borne til thet jorde godz som fyrenempd Brynhild atte firir thij ath the æro hendes dother søner. En kan annor sannidh finnath ther wita wij entidh aff. Tiil sannidh her wm hengia wij war jncigle firir thetta breff som giort war aar oc dag som fyr sigher."

Diplom nr. 2. Veøy 8. juli 1504 2): „Allom mannom them som tette bref see eller høra thes kennes iak Ingelbricht Anfindson ok Magnhilda . . . . (et par ord utraderte) . . . . Trondotter ok ecta qw (i) nna min ok Asa Trondotter versystter min at wi hawwom selt beskedheelikom manne Ion Arneson øøris boll i Nesie gardom som heiter Indre Nes oc Yttre Nes som ligger j Widey prestegeldh i Romsdal mesth for var store nødh ok tarf skyld som os behof gerist i mange mata med allom them lwuttom ok lwnnindom som ligger ok liggaath haver fra fonno ok nyo med wattnom ok veydhæstodhom ok ingæ wndan skilde wndan os ok varom ærwinggom ok wndder fornemnde Ion Arneson ok hans ærvinggom til awerdeligen æygen ok til als odals. *Tes kiennes iak* Ingelbricht Anfinson ok Magnhilda Tronddotter ok Asa Tronddotter at wi hawom wp baarith meste pening ok minste heeylan ok halwan ok alth thet som i kawp varth skilth var. Til yter mer stadhfestilse ok vitnis bwrdh, bidher iak tesse dandemen som saa heita Jngwl Toreson Jon Iwarson Tore Ingwlson Arne Jonson heienge sin jncigle for tetta bref for dy jak haver inti(t)h incigle sieelf sam giort var sancte Swnniva dag ab incarnasione domini mequadringentesimo qvarto."*)

Diplom nr. 3: „Ollom mannom them som thette breff see eller høre kennis jeg Gwnner Fridecsson Jon Ellendson Peder Scrifwere Ellend a Strand Herman j Aspe oc Oleff Philupsson sworne lagrettis men a Nordmør at wi hafwe seet oc hørt læse ii (II) breff med hele hengende oc vskadde incigle swa lwdende at Arne Jonson og *Trond* Jonson vore rætt erfwinge oc idalas borne till Indre Næss oc ytre Næs som ligger i Rawmsdall j Vidøø prestegeldh som ær ith oc xx øris boll i Baade gardene og jon Arneison erfde efther sin fader hælten oc an-

nen hælten køpte Jon Forne aff Engilbrect Anfinson på sin qwinness vegne *Magnhilde Trondzdotter og Asa Trvndzdotter* hennis søster etc. Sameledis Hofwin som ligger j Swndall erfde oc *Jon forne* efhter sin fader v spanne lego oc iij spanne lego køpte aff Engilbrect Anfinsson j forne Hofwin vnden Engilbrect oc hans qwinnw oc theris barn oc erfwinge oc under Jon Arnesson oc hans hwstrw oc theriss erfwinge till ewerdelig ægio med allom lwtom oc lunnendom till ligger oc till leget hafwer fra fonno oc nyge vtten gardz oc innen med vatn oc veidestode oc Kalssøøn till Yter Næss som ther vnder ligger som dannemæn hafwe boret vitne vm at the sannelige ligger vnder Yter Næss som saa hete *Bard* paa Hiælmsæther Aslac paa Lodensæther og Ewind Skropp frelst hemholt oc aakerlwst for hwariom manne. Kennis oc Engilbrect Anfinsson oc Aasa Trondz dotter hafwe vpp boret første pening oc øpste oc alle ther j millom som j theire kom som them vell at nøgier. Till sannid her om hengie wii incigle for thetete breff. Datum Gripe die sancti Dionisii confessoris anno dominj mdziij.”

Tillegg til Nesjediplomene,

Wij effterschreffueene Olluff Erichszønn Øffuerland, Anders Olszøn Jelzett Arnne Olszøn Schedtzuig Olluff Bottelszon Eide Peder Perszenn Sølsnes og Jacob Hanszøn Arøhe eidszoren laugrettis mend i Fanne otting, kendis och witterliggier att anno 1640 tend 28. Nouembris paa it almindelige høsteting som holdis paa Neszie, med almougen aff bemeldte otting, neruerende erlig och welforstandig mand, Anders Iffuerszønn, Kong. Mayts foged offuer Rombsdalls lehen sambt Niels Michelszønn sourenscbriffuer med menighe almoughe som dend dag tinged søgte deris neruerelsze, tha for retten frembkomb Mogens Knudtzenn Stiensahe paa szine egenne och szine sydschindtz wegnne, sampt Olluff Peerszenn Nordneszie och paa szin egenn och sin sydschindtz wegnne sampt Knud Biørentszin Søerneszie paa szin høstru Maretti Erichsdatters szampt paa szin suoger Lauridtz Erichszin Landrou szinn wegne och samptligenn i rette lagde thrende gamble pergamemdtz breffue som for retten bleff lest och paa schreffuenn. Den ene med en hengendis zignette onder och tuende att were affbrøtt lydende ord fra ordt som følger: ,, - - - -

- Her følger saa etter tingboken en ordlydende avskrift av den erklæring som ble avgitt under tingsvidnet på Grip etter foranstående diplom nr. 3, men med den endring i språkdrakten som den mellemliggende tid hadde medført i det vanlige embedsspråk.

*) I Dipl. Norv. er med hensyn til datoen tilføyet følgende note:
„Skriften, ortografien og personenes levetid viser, at der i årstallet finner en feilskrift sted, idet der for quadringentesimo burde stå: quingentessimo.’

beretter følger sorenschriffuer Niels Michelszøns embedsmessige attest for avskriftens riktighet etter de originale pergameutsbrever av hvilke bare det siste, nr. 3, er gjengitt i tingboken ifølge Anton Rydjords publikasjon i R. S.:

„Efter huilche gamble breffue dij rectige viditz war begierendis och i alle måder er lydende, en huer for szig, som forschreffuit stander, desz till ydermiere windsibiurdt, haffuer wij witterligen ladit tryche woris zignetter her under hengende med begier woris sourenschriffuer det med os til witterlighed wille underschreffue.

Datum Neszie thing ut supra
Niels Michelszeøn, eigen hand s.s.s.

* *

Brynhilda Simonsdatter var antakelig ridderen og riksråden Gaute Kanes hustru og bodde i Kanestraumen i det daværende Tingvoll. Hun må ha vært en datter av ridder og riksråd Simon Bjørnsøn.*) Hennes mann og sønnen Nils Kane er døde ved det tidspunkt da da det første dokument blir utstedt. En datter hvis navn ikke nevnes i dokumentet er også død, men etterlater seg to sønner, Arne og Trond Jonsønner. Disse utpekes nu i dokumentet av de seks opptredende „odelsvidner" som rett odelsbårne til de to nevnt gårder Nesje og Hoven, fordi deres mor som var nærmere odelsberettiget er død, og deres morbror Nils Kane hvis odelsrett var enda bedre er død før. De to odelsarvingers far hette altså Jon. Det sies intet i brevet om at han var død på brevets utstedelsestid og var heller ikke det. Men da det var gjennom moren sønnene hadde sin odel, kommer faren ikke i betraktning som odelsarving.

Moren var altså av umiddelbar Kane-ætt, og følgelig var odelen i begge disse gårder, både Nesje og Hoven, ikke Aspøyodel men Kaneodel. Hva særskilt Hoven angår skriver Arne og Trond Jonsønners odel seg fra begge ætter. Ivar Trondson i Aspa kjøpte nemlig 2 spands leie i Hoven i 1462 av Bjørn Torsteinson.**) Egentlig odelsrett kunde ennu ikke være vunnet på denne eiendom i 1480, da det var hengått bare 16 år siden kjøpet. Men arvejord kunde det være. De øvrige 6 spand i Hoven må da være Kaneodel.

Siden de to spand som Ivar Trondson eide i Hoven fra 1462 også uten bemerkning inngår under det som nu i 1480 benevnes Arne

---

**) Trygve Width i Nordmøre Historielags årskrift 1926.*

***) Det tør være et spørsmål om ikke det Bjørn-navn som går igien på flere gårder i indre Nordmøre, i Nesset og delvis også i Veøy fra 16 h. tallet og fram til vår tid er arvet etter fru Brynhildas farfar Bjørn (Simonsen) - i tilfelle altså hverken fra Kane-ætten eller Aspsy-ætten.*

og Trond Jonsønners odel, og som ikke kunde ha vært deres mors eller morbror Nils Kanes odel, må Arne og Trond Jonsønner stå i ættskap til Ivar Trondson i Aspa. Hvad navnet Trond i og for seg også tyder på. Det er sannsynlig - og det bestyrkes av brevet selv og kanskje enda mere av de følgende diplomer - it de to nevnte odelsarvingers far og altså Brynhilda Simonsdatters svigersønn var Jon Ivarson til Aspa, som var tredje sønn av Ivar Trondson i Aspa og en bror av erkebiskop Gaute Ivarson (1475-1510). Ivar Trondson er altså i første diplom med som odelsvitne for sine to sønnesønner. De øvrige fem odelsvitner i brevet, Bjørn Torbergson, Saxe Aslacson, Ingulf Toreson, Arne Sigurdson og Haldor Jonsen ser etter navnene ut til å være ættemedlemmer og velbyrdige menn.

Ifølge dette odelsbrevet må da Arne og Trond Jonsønner ha tiltrått sin odel slik at hver av dem fikk sin halvpart i hver av de to storgårder som både Nesje og Hoven dengang var, og for den saks skyld ennu er. Nesje med sine 8 voger fiskeleie og Hoven med sine 8 spand, lik etter senere beregning 16 voger fiskeleie. -

- - -

Så går det 24 år, og vi når fram til *diplom nr: 2.* Det er et kjøpebrev av 8. juli 1504, utstedt på Veøy, og gjelder ti øresbol i Indre og Ytre Nesje. Om Hoven nevnes her intet. Selgerne er Magnhild og Åsa Trondsdøtre. Som fullmektig for den siste og på sin hustrus vegne opptrer *Engelbrigt Anfindson* som selger. Kjøper er Jon *Arneson*. Det heter i brevet at Magnhild og Åsa må selge for sin nød og tarfs skyld. Vidner på kjøpet er følgende „dandemem“ : Ingul(f) Toresen, Jon Ivarson, Tore Ingul(f)son og Arne Jonson. Magnhild og Åsas far, Trond Jonson, hvis odelsrett var bevitnet ved brevet av 1840 må nu være død, og deres mor likeså. Selv har de overtatt halvparten av Indre og Ytre Nesje som arv og odel. Likeledes har de vel overtatt farens del av Hoven, (som et senere brev viser var denne part også solgt til Jon Arnesøn enten ved denne anledning eller senere.) Den Jon Ivarson som opptrer som vidne her må være Magnhild og Åsas farfar Brynhilda Simonsdatters svigersønn. Vidnet Arne Jonson er deres fars bror og samarving fra arvebrevet av 1480 og kjøperens far. Ingulf Toreson er den samme i begge brev, og Tore Ingulfson er denne Ingulfs sønn. Selgerne Magnhild og Åsa Trondsdøtre er således kjøperen Jon Arnesens søskenbarn.

* *

I Bolsøybokas første bind har vi under de nevnte avsnitt gått ut fra - idet vi bygget på dr. Asbjørn Øveraas' utgreiding i R. Sogelag

- at Åsa og Magnhild var *Trond Toraldesons* henholdsvis tredje og fjerde barn. Denne Trond Toraldeson var Aspøy-ættens stamfar på Nordmøre. Han var en sønn av vepneren Toralde Sigurdson som deltok ved Kalmarunionens avslutning som norsk representant i 1397, der han ble slått til ridder. Ætten hørte heime på Østlandet og eide stort jordgods i Vestfold, som Toralde Sigurdson øket ved sitt giftermål med Adalis Erlingsdatter fra Tolstad i Våga. Toraldes far var Sigurd Gunnarson som atter var sønn av Gunnar Sigurdson, begge riddere og medlemmer av riksrådet. Dette er Kane-ættens hovedlinje, og sistnevnte Gunnar Sigurdson er reknets som ættens stamfar. Han var rundt 1340 fehirde, d. e. skatmester, i Bergenhus, og bodde vel da i Bergen.

Med nevnte Trond Toraldeson kom ætten til Aspøya i Tingvoll, og fra ham nedstammer Nordmøres og Romsdals mest vidgjetne ætt og menn, nemlig hans sønn erkebiskop i Nidaros *Olaf Trondson* (1459 til 1474) og hans sønnesønn erkebiskop Gaute Ivarson (1474 til 1510). Det er videre grunn til å anta at Norges siste erkebiskop Olav Engelbregtson (1523 til 1537) ihvertfall tilhørte samme ætt, og muligens på morsiden nedstammet fra Trond Toraldeson eller tidligere ledd.

Trond Toraldeson i Aspa var ifølge Trygve Width (som selv er en ætling etter ham) født ca. 1375/80, og hans død faller omkring 1440/50. Erkebiskop Olav var hans eldste sønn, f. 1405 d. 1474. Nr. *2 Ivar Trondson i Aspa,* var ifølge Width litt yngre enn erkebiskopen uten at fødselsår er antydet. Når O. Ø. i før nevnte inserat i Romsdals Budstikke i 1936 setter Ivars fødselsår imellem 1425/30 synes det å måtte betinge for stor aldersforskjell, og Ivar Trondson blir isåfall for ung. Han opptrer som stor jordgodskjøper allerede i 1453, og det tyder på at han må være kommet til skjels år og alder. Han døde ifølge både Width og Øverås ca. 1490. Hans eldste sønn erkebiskop Gaute Ivarson var iflg. Width født ca. 1437, ble opptatt som student ved Rostocks universitet i 1462, og tok magistergraden i 1466. Det oppgitte fødselsår kan stemme med disse årstall. Det er således ikke mulig at hans far Ivar Trondson kan være født så sent som 1425 eller endog 1430 som av O. Ø. antatt. Ivar Trondson vilde isåfall ikke ha vært mere enn ca. 11 til 16 år da han giftet seg.

Vi nevner disse tall fordi de har betydning for spørsmålet om hvorvidt Magnhild og Åsa Trondsdøtre var Trond Toraldesons barn. Isåfall var de nemlig også erkebiskop Olaf Trondsons søstre og erkebiskop Gaute Ivarsons farsøstre. Og spørsmålet blir da som det lett sees om det i det hele kan antas mulig at de levde så sent som i 1504, da de etter foran gjengitte diplom nr. 2 solgte sine eiendommer

til Jon Arneson. Eller spørsmålet bør vel logisk stilles slik: Når de vitterlig levde i 1504 er det da tenkelig at de kan være døtre av Trond Toraldeson som var født ca. 1375? Slik kunde forholdene ha artet seg at det hengikk ca. 130 år mellem farens fødsel og de to yngste barns død, men det er ikke sannsynlig. Det stemmer heller ikke med at Magnhild og Åsa Trondsdøtre i 1504 er odelseiere i Nesje og Hoven, at de har arvet denne odel etter Trond Toraldeson som deres far. For denne Trond eide så vidt det kan sees hverken Nesje eller Hoven. Det var med den i diplom nr. 1 nevnte *Trond Jonson* (og hans bror Arne Jonson) at gårdene kom over i Aspøy-ætten, frasett 2 spand i Hoven som deres farfar(?) Ivar Trondson kjøpte i 1462 av Bjarn Torsteinson. Dette tyder på - for ikke å si godtgjør - at denne Trond Jonsøn må være Magnhild og Åsas far.

Den tydning som O. Ø. i Romsdals Budstikke 1936 gjør gjeldende for dette punkts vedkommende synes derfor å være riktig både når han anser Trond Jonsøn som Magnhild og Åsas far, og når han antar at denne Trond Jonson er sønn av Jon Ivarson som atter var sønn av Ivar i Aspa Trondson.

Riktignok synes dette ikke å harmonere helt bra med de to damers tilsynelatende alder i 1504, som ikke noe sted kan finnes oppgitt, men som etter kjøpebrevet av 1504, diplom nr. 2, synes ihvertfall ikke å ha vært så helt ung. Magnhild er gift, og den store nød og tarf som de befinner seg i tross sitt betydelige jordgods bringer tanken hen på høy alder, særlig når den ene jo også har sin ektefelle å stole på. Men nøden og tarfen „i mange måta“*) kan skrive seg fra andre omstendigheter. Var damene så høybyrdige og med så gode familieforbindelser som de måtte være hvis de var Trond Toraldesons døtre, erkebiskop Olaf Trondsons søstre og erkebiskop Gaute Ivarsons farssøstre, er det nesten uforståelig at de i 1504, mens både erkebiskop Gaute og hans bror, den rike godseier Ivar Trondson, var i sin største velmakt, skulde synke ned i slik stor nød og tarf at de av den grunn måtte skille seg av med sitt odelsgods. Det viser seg nemlig fra andre kilder at elkebiskop Gaute var endog meget virksom og hjelpsom når det gjaldt å berge slektens odel for vedkommende. Se således Rike Torsteins Jordbreve som skriver seg omtrent fra samme tid, Bolsøyboka I. s. 290.

Når O. Ø. sit. st. antar at arvebrevet av 1513, diplom nr. 3, tar sikte på et nytt kull Arne og Trond Jonsønner, eller sønnesønner av

---

**) Det er ogsa grunn til å anta at uttrykket „for sin nøds og tarfs skyld” er en formel som særlig nyttes ved salg til slektninger.*

den Arne Jonson som nevnes i arvebrevet av 1504, er det grunn til å mene at han tar feil. Arvebrevet fra Grip av 1513 tilsikter bare på grunnlag av stillingen da atter å slå fast at odelsarven gjennem brevet av 1480 nu føres videre gjennem de samme Arne og Trond Jonsønners linje som nevnes i 1480. Dog med den endring som Magnhild og Åsas salg til søskenbarnet Jon Arneson medfører. Ved sammenhold av de to brevers redaksjon synes dette å gå klart fram: I brevet av 1480 uttaler vidnene at Arne og Trond Jonsønner „ero" rette arvinger. Mens vidnene i brevet av 1513 uttaler at Arne og Trond Jonsønner „vore" rette arvinger. Altså det siste brevet taler i fortid om det som da var eller hadde vært, mens det første brev taler i nutid, om det som nu er.

O. Ø synes å grunne sin mening på det blotte faktum at diplom nr. 3 nettop nu i 1513 blir utstedt som arvetingsvidne og slutter derav at følgelig har det vært aktuelt med odelsskifte nettop da. Det er mulig men ikke avgjort; under enhver omstendighet har vidnerne funnet det tilstrekkelig til odelsgangens rette fastlegging atter å bekrefte at arvebrevet av 1480 har sin gyldighet forsåvidt odelsfølgen angikk med de endringer som fulgte av salget i 1504. Det går fram av selve forretningen på Grip i 1513 at ingen av de to tidligere brev som vidnerne der med ed bekrefter å ha sett og lest at de var tilstede under forretningen. Og grunnen til at de interesserte vilde sikre seg disse øyenvidners og vitterlighetsvidners prov kunne være og var sikkert også den at enkelte av dem nu var i framrykket alder. Dessuten går det fram av selve brevet av 1513 at det var de to eldre brev, altså arvebrevet av 1480 og kjøpebrevet av 1501 vidnerne hadde sett og lest. Det er disse to brevs sammenlagte innhold de gjengir, og disse brev sikter ikke til noe nytt kull Arne Jonson og Trond Jonson, men til de identiske personer som opptrer i selve disse to brev. Vi nødes derfor til å anse vårt kjenskap til de her omhandlede slekter *etter de såkalle Nesjediplomer* for uttømt med Magnhild og Aasa Trondsdøttre og deres fetter Jon Arneson. At begge disse linjers ætter fortsatte er sansynlig og kan antakelig også påvises med sikkerhet med direkte nedstamning. Men det må bli etter andre kilder.

Imidlertid vet vi nu ikke så ganske lite om disse mektige ætter i tiden 1340, fra riksråden og vepneren fehirden i Bergen Gunnar Toraldeson, til 1504/13 Magnhild, Aasa Trondsdatter og Jon Arneson. Vi vet intet om at Magnhild og Aasa døde umiddelbart etter 1504, det er ikke sansynlig; men etter sin ublide skjebne gikk de ut av den kjente historie. Vi vet heller ikke om de bodde på Nesje eller Hoven

eller i det hele hvor de hadde sitt tilhold. Hvis kjøpebrevet av 1504 er utstedt på Veøy er det sannsynlig at de bodde der på øya eller kirkestedet, som vel ennu viste en rest av kaupang og fordums bymessighet. Eller de kan da ha bodd på Nesje som bare ligger ca. 2 km fra Veøy tvert over Langfjorden. Engelbrigt Anfindson, Magnhilds mann, kan ha vært en geistlig eller en „bymann“ av annen håndtering. Vi vet det ikke. Sikkert er bare det at fra Magnhild Trondsdatter og Anfind Engelbrigtson nedstammer en meget stor og vidt forgrenet etterslekt i Romsdal - Veøy, Rødven, Bolsøy m. fl. bygder - som altså gjennem Magnhild Trondsdatter (og muligens også Åsa Trondsdatter) hører til den forente Kane-ætt og Aspøy-ætts etterslekter. Om disse senere grener av ættene forteller tillegget, diplom nr. 4 gjengitt ovenfor, og anere kilder som ennu bare er lite gransket.

Ned til Magnhild Trondsdatter får vi altså nu følgende ledd:

Av den eldre Kane-ætt: Av den yngre Kane-ætt i Nordmøre.

Vepner og riksråd Gunnar Toraldeson 1340.
Ridder og riksråd Sigurd Gunnarson.
Ridder og riksråd Toralde Sigurdson d. 1403.

Av Aspøy- ætten :

Trond Toraldeson i Aspa d. 1440/50.
Ivar Trondson i Aspa d. 1490.
Jon Ivarson i Aspa g. m. (ukjente) datter d. før 1480 av Gaute Kane og Brynhilda Si-monsdtr.
Trond Jonson d. før 1504.
Magnhild og Åsa Trondsdøtre d. etter 1504.

* *

Dermed kommer vi over til det fjerde „odelsbrev”, som i virkeligheten er utskrift av tingboken for Romsdals sorenskriveri for høsttinget for Fanne otting på tingstedet Nesje den 28. november 1649, styrt av sorenskriver i Romsdal, Niels Michelsen, og medbetjent av de i dokument nr. 4 foran nevnte laugrettemenn, for Fanne otting. Det må her erindres at til Fanne otting hørte dengang av det senere Veøy tinglag fra gården Hengnes i Langfjorden rundt Nesjestranda til og med gården Vågseter. Derfor finner vi stadig Veøygårder og Veøynavn under rettshandlinger i Fanne Otting helt nedover til ca. 1800. Det dokumentet bevidner er bare den ting: at Mogens Knudsøn Steinså for seg selv og sine søsken, Olluff Peerszen Nordnesje for seg selv og sine søsken samt Knud Bjørnentszin Søernesje for sin hustru Maretti Erichsdatter og sin svoger Lauridtz Erichsen Landre - at alle disse tre menn sammen møtte ved tinget og la fram „thrende gamble pergamendtz breffue som for retten bleff lest og paaschreffuen - - -”

Det vil si at de tre menn forlangte disse tre gamle dokumenter tinglyst, og samtidig beviste de for retten at de som de møtte for var odelsarvinger eller ihvertfall etlinger etter de personer hvem de gamle dokumenter gjaldt. Følgen av dette skritt var og er at brevene ble avskrevet i tingboken. Det var selvfølgelig arvebrevet av 1480, kjøpebrevet av 1504 og arvetingsvidnet på Grip av 1513 det her var tale om. Den utskrift som foreligger som dokument nr. 4, avtrykt ovenfor, inneholder bare Gripbrevet av 1504, foruten laugrettets vitnemål om selve tinglesningsakten. Herunder var - som alltid ved datidens ting - også foged i Romsdal (Ko. Ma.) Iffuer Andersøn tilstede. Dette er den kjente Gjermanesfut; sorenskriver Niels Michelsøn er den „skriffuer" som bodde på Opdøl. Som det går fram av dokument 4 er det her de samme Arne Jonson og Trond Jonson (med tidens skrivemåte for navnene) som forekommer i alle de øvrige tre Nesjediplomer. Når brevene nu framlegges i retten og tingleses er altså hensikten den å fastslå at de som nu påberoper seg brevene som bevis for arv eller odel eller begge deler er Magnhild (eller Åsa) Trondsdtr.'s etlinger i odelsbetingende følge. Som hørende til ætten finner vi her Mogens Knudsøn Steinså (Veøy) og hans søsken, Olluff Peersen Nørnesje og søsken, samt Maretta og Erik Larsen (Lauridtzon) Landre (Rødven), idet Maritte Larsdatter Landre er gift med Knud Bjørnsøn Sørnesje.

Dette skjer i 1640, et hundre og syvogtyve år etter at det siste arvebrev var utstedt på Grip. Det ligger derfor tre eller flere ættledd mellom dem som nu opptrer i 1640 og de personer som nevnes i 1513. Det er mulig at alle disse mellomliggende ledd kan opplyses gjennem manntall og skiftebrev. Men de må søkes under Veøy, og ligger derfor utenfor Bolsøybokas arkivgrunnlag. Det blir derfor meget vanskelig her å vise ættesammenhengen tilbake til Magnhild Trondsdatter.

I sølvskattmanntallet for 1520 sees bare en oppsitter på Nesje. Det betyr ikke at det er bare en, men at bare denne ene deltok i sølvskatten. Han heter Erich på Nessze. I et pergamentbrev utstedt av soknepresten i Aukra, Peder Andersøn, bekrefter Lasse Erichsen i Ulla, Anders Erichsen i Vaxviig, Jon Erichsen i Ulla, Inga Erichsen på Blindheim og Gunhild Erichsdtr. i Løffsund at de har solgt sin odelsjord i Sørnesje til sin bror Tore Erichsen, ialt 2 voger fiskeleie for 25 rixdaler. Disse søsken må antakelig utlede sin odel fra den Erich i Nesze som forekom i skattemanntallet av 1520. Dette viser at tretten år etter at kjøpebrevet mellom Magnhild og Åsa Trondsdøtre og Jon Arnesøn var opprettet, var ihvertfall over halvparten av Sørnesje gått ut av Jon Arnesons eie med 2 voger fiskeleje. Hvorledes

denne del av gården kom over i Erichs eie vet vi ikke. Det sannsynlige er salg ut av ætten. Men det kan også være ved arv. I 1623 og 1657 er det en Erich på Sørnesje som er odelsmann. Det er også å merke at søskenparet fra Landre som melder seg i 1640 er *Erich Landres* barn. Mons Stenså (Mogens Stiensaa fra 1640) sees å eie 1 pund og 18 mk i Nørnesje i 1661, men bruker ikke parten selv. Han innehar feste på Stenså i Veøy. På Sørnesje finnes i 1623 og 1633 en Knud Nessze og en annen Knud Bjørnzsen Nessze. En av dem er odelsmann, men det er usikkert hvilken. Etter tingutskriften av 1640 må det antas å være Knud Bjørnsen.

Det ser således ut som om Nesjeodelen er gått videre i ætten, og at de personer som er nevnt her er Magnhild (eller Åsa) Trondsdatters ettermenn i odelen og ætten. Imidlertid er disse kilder usikre, og noe bestemt kan vanskelig bygges på dem når det gjelder å lede ætten videre.

Det er en sterk tradisjon på enkelte gårder i Veøy knyttet til navnet *Magnhild,* som her kan følges tilbake i flere ledd at navnet er arv etter Magnhild Trondsdatter. Dette gjelder således foruten Nesje gårdene Gribbestad, Årset og Berg. Det er ting som tyder på at den gren av Aspøy/Kane-ætten som kom til Romsdal over Nesset/Eirisfjord Eikesdalen også har grener utover bl.a. til Veøy. Men å gå inn på dette vil bare føre til en oppregning av uløste problemer, sålenge ikke kildene ligger bedre tilrette.

* *

Av særlig interesse for Bolsøy er de vidner som opptrer i diplom nr. 3, Gripbrevet, på at „Kalss øøn“ ligger under Ytternesje. Det er nemlig to Bolsøymenn, Bard på Hjalmasæthre og Aslac på Lodensæthre (Hjelset og Lønset) samt en borger fra Veøykaupangen Ewind Skropp. Det er rimelig at disse tre menn hører til samme ættekrets som de øvrige opptredende i brevet. Både Aslac og Bard (Bård) er nettopp navn som går igjen i denne krets, og særlig i de jordbrever som erkebiskop Gaute utferdiget eller medvirket til for Rike Torstein, d. e. Torstein Askjelsen Bjørke fra Voss, som ved denne tid på slutten av 14 h. tallet og de første 15 h. tall eide Mjelvegodset. Se Bolsøyboka bind I. s. 290. Både på Hjelset og Mjelve var det „storfolk” med gammel arveodel på gården, og dessuten Jordgods ved siden av. Ved denne tid finner vi således en av Lønsetmennene, Einar Lønset, som eier av parter i gården „Doglo” (Doblaug) i Furnes, og som han overdrar til sin brorsønn. På Hjelset finner vi i 1520 en av Romsdals rikeste menn, Oluff på Hielsetter, med en sølvskatt til kongen på 37

lod sølff sat. I samme manntall har Anders på Melven en og en halv mark og ti lodd sølv i sølvskatt, mens det ikke kan sees noen Lønsetmann som nåddes av denne skatt.

Bemerkningen i erkebiskop Aslak Bolts jordbok (ca. 1440) om at Tore Theiste ga eller overlot erkestolen et halvt øyresbol i Bylingxey med selueide (selskjær), og at stolen av samme jord fikk „Viii (otte) aurabol og eith markabol av Saxe Gunnarsyni" viser også tilbake på erkestolens forbindelser med stormanns-ætter i Romsdal. Den Saxe Gunnarson som nevnes her må være en av erkebiskop Olav Engelbregtsons forfedre. En Gunnar Sakseson var ihvertfall hans farbror som var dekanus ved domkirken i Trondhjem, og hadde Trondenes prestegjeld i len. Erkebiskopens far var altså Engelbregt Gunnarson. Det kan da stemme godt at hans farfar hette Gunnar Saxeson, og farfarens far, erkebispens oldefar, må følgelig være den Saxe Gunnarson som er eier av (en part) i Bolsøy gård som han overdrar til erkestolen før 1440. Erkebispens bror, Gunnar Engelbregtson, var også knyttet til erkestolen som kannik og medlem av domkapitlet. Han var følgelig også sokneprest ved et av kannikkallene, d. e. de store og største prestegjeld som Veøy, Tingvoll, Trondenes m. fl., hvor kannikkene ikke residerte, men som de hadde inntekten av. Kallene bestyrtes av *vicarii* svarende til residerende kapellaner, som lønnedes med prosenter av kallets avkastning.

Det viser seg således at erkebispens ætt var overordentlig sterkt representert i den prestelige stormannsklasse gjennem flere ættledd. Dette bestyrker til overveiende sannsynlighet at erkebiskop Olav Engelbregtsons forfedrerekke er den her påviste, og nettop Bolsøygårdens forhold til erkestolen og til Saxe Gunnarson er et av de sikreste ledd i dette ættebevis.

Hvordan Saxe Gunnarson d. e. var kommet i besittelse av jordgods av Bolsøy gård vet vi ikke. Det var VIII Aurabol og „eith markabohl" Saxe ga til erkestolen. Notatet i A. B. jordbok viser at det nok ikke var ren gave, men snarere et makeskifte, idet Saxe fikk igjen ni aurabol i Sætre i Tresfjord, samt landskylden av Bjermeland og en halv tveit smør årlig. Senere ble som vist under Bolsøy gårds historie ridderen Alf Knutson til Giske og Grefsheim eier av parter i Bolsøy. Men dette var nok ikke den samme jord som Saxe hadde eid. Denne jord ligger ifølge Olaf Engelbregtsons jordbok, ca. 1530, framleis under erkestolen med en landskyld av et kjyrlag.

* *

Den nærmere sammenheng mellem Kane- Aspøyætten og Ouden Aagesen på Reknes (og Moldegård) er ikke klar. Se foran under Reknes gård. Men at Ouden Aagensen tilhørte ætten er sikkert, og det blir da overveiende sannsynlig at en av hans forfedre var den Aage Trondsøn, på hvis gård i Romsdal slagsmålet mellem Olluf Isaksen og erkebiskop Olaf Engelbregtsons „tjener", d. e. foged, fant sted i 1529. Hans far kan denne Aage ikke godt være. Tidsavstanden fra 1529 til Ouden Aagesans fødsel ca. 1580 blir dertil altfor lang. Denne Aage Trondsøn må snarere være Oudens oldefar som må ha levet fra ca. 1520 og utover, og det viser seg ved de navn Oudens etterslekt har at Aage-navnet er meget fast i ætten. Oldefarens far var da en Trond, og denne Trond faller i levetid sammen med Trond Jonson nevnt i de foranstånde arvebrev. For den saks skyld kunne altså Ouden Aagesøns linje være utgått fra Trond Jonsøn, og altså være sammenhengende med Aasa og Magnhild Trondsdøtre gjennem disses far Trond Jonsøn. Det er bare den hake ved dette at Trond Jonsøn etter alt å dømme døde sønneløs, siden døtrene arvet hans odel. Heller ikke finnes Aage-navnet i Aspøy- eller Kaneætten. Hvorimot Oudennavnet er overmåte sterkt og vedholdende, særlig i den gren av disse ætter som benevnes Tryggeætten.

Så har vi den mulighet at den Aage Trondsøn som eier gård i Romsdal i 1529 kan være en slektning av „admiral" Kristoffer Trondson (Rustung) kjent fra erkebiskop Olav Engelbregtsons historie som erkebiskopens slektning og sjømilitære befalingsmann. Denne merkelige manns herkomst kjenner vi heller ikke nærmere. Navnet Rustung, som han selv ikke benyttet, viser at han må ha tilhørt den kjente adelige ætt Losnaætten i Sønhordland. Han må imidlertid ha oppholdt seg meget eller endog bodd i Romsdal. Den kjente bygdegransker Mads Hukkelberg N. Aukra har således påvist at det var i „hr. Kristoffers sal" at riksmøtet i Bud holdt sine samlinger i 1533 og at denne hr. Kristoffer nettop var Kristoffer Trondson (Rustung), hans navn forekommer også i en samtidig vise som Hukkelberg har funnet. Hr. Kristoffers sal som må ha vært et meget anselig byggverk ble siden revet, og bygningsrester er gjenfunnet i forskjellige våningshus og uthus i Bud prestegjeld. Disse viser ved den utsmykking salen har hatt at den helst må være innrettet for anledningen - riksmøtet -. I de store malte rosemønstrede ornamenter på tømmerveggene forekommer erkebiskop Olaf Engelbregtsons emblem, den enkle roseblomst, som et gjennemgående motiv. Men da Kristoffer Trondsen etter tradisjonen og vel også i virkeligheten var erkebiskopens yngre slektning kan det

hende at emblemet har vært benyttet også av Kristoffer personlig. Det må ha vært på morsiden at erkebiskopen var i ætt med Kristoffer. Denne morsætt er ikke kjent. Kristoffer Trondson var født rundt 1495. Vincents Lunge kaller ham i 1530 ,,den unge kjekker,. Han døde i 1565 eller nær dette årstall, og benevnes da en gammel mann. Han kunne derfor godt være en sønn av Trond Jonson og en bror av Aasa og Magnhild Trondsdøtre. Dette må imidlertid ansees utelukket, fordi Tronds odel gikk til de to nevnte døtre.

Ouden Aagesøn etterlot seg mange barn. I skiftet etter hans datter Dorothea Ben, gift med en (skotte?) Johan (John) Ben på Berset, som var avholdt i Horsgård*) i Veøy 3. juli 1679 nevnes som hennes søsken og arvinger (idet Dorothea må ha vært barnløs): Lisbet, Dorothea og Margreta Oudensdøtre samt Ouden Aage Anders, Hans og Jens Oudensønner. De fleste av disse Ouden Aagesøns barn ble gift i Molde Ladepladz eller nærmeste omegn, og etterlater seg naturligvis en tallrik etterslekt som man stadig støter på i manntallene på 16 og 1700 tallet. Alle disse har da ført Kane- Aspøyætten videre, sterkere og sterkere utvatnet, men dog mere direkte avstamning fra stamfaren enten nu denne var en Kane eller en av mennene i Aspa, eller begge. Her er altså på mange kanter et vidt og mangeartet felt for ettergranskning for den som har tid og interesse.

* *

Før vi forlater dette emne vil vi særlig gjøre merksam på en lei feil i vår omtale av Aspøyætten i Bolsøybokas bind I. s. 171, og muligens også de øvrige steder der ætten omtales. Vi har der med O. Olafsen: Veøybokens bind II, side 52 ff. som kilde, omtalt Magnhild og Åsa Trondsdøtres far som Trond *Ivarson,* idet Olafsen antar at navnet Jon i Nesjediplomene er en feillesning og feilskrivning for Iver eller Ivar. Olafsen synes her å mene at Trond Jonson egentlig er Trond Ivarson, en sønn av Ivar Trondson i Aspa. Feilen er påvist ovenfor hvor vi håper det vil gå klart fram at Trond Jonson var en *sønnesønn* av Ivar Trondson. Det faller derfor et ættledd ut for Olafsen, og dette gjør det så meget lettere å konstruere Magnhild og Åsas ættlinje slik at de blir Ivar Trondsons søstre eller Trond Toraldesons døtre, hva de altså ikke er eller kan være. De er Ivar Trondsons sønnesønns døtre.

Til slutt vil vi nevne en formodning, som hvis den slår til vil gi forklaring til mange dunkle trekk i gårdshistorien.

. - - - ~

**) Horsgård tilhørte Ouden Aagesens odelsgods.*

Erkestolen, domkapitlet og domkirken i Trondhjem eide ved middelalderens utgang et uhyre jordgods spredt over hele Norge, mest kanskje nordenfjells. Dette jordgods som bestod i mange hundre gårder og gårdparter, og særlig den del av det som tillå domkirken kaltes i samtiden .Sanct Olluffs Jordher" eller ,,Stolszens Jord". Ved reformasjonen ble dette gods underlagt kongen eller staten, mens det i katolsk tid helt og holdent var undergitt erkebiskopens og domkapitlets rådighet helt suverent.

Flere omstendigheter tyder imidlertid på at ikke alt av dette jordgods ble tatt under statens eiendom. Vi ser bort fra Domkapitlets gods og vel også domkirkens, som også etter reformasjonen ble anvendt til beste for kapitlet så lenge dette bestod, og det ble jo oppløst først en god tid etter reformasjonens gjennomføring, og til beste for domkirken ennskjønt den etter 1531 bare var en ruin.

Men det egentlige erkebispegods synes å ha vært oppfattet på en egen måte. En stor del av dette gods var i formen visstnok gitt til. vedkommende erkebiskop personlig. I A. B. Jordbok heter det således at, Jorwn Biørnsdotter lauk archipiscop Aslac i aurabol i Fuglasæthre for hordome sin". Det vil si at den ulykkelige Jorun Bjørnsdatter Fuglset hadde stått skrifte og hadde måttet vedgå stor lettsindighet, hvilket kostet henne en god part av hennes farsgård Fuglset, som hun etter en besmykkende omskrivnihg i jordboken ,,lauk", de. e. ble skyldig erkebiskopen. Der gis flere slike eksempler, og eksempler på at jordgods ble gitt som ren gave enten ,,for sal1 sine" eller til ,,bønnehaldz" e. l. Det synes å være et spørsmål om ikke disse rent personlige jordgaver til den bestemte erkebiskop ved avviklingen av erkestolens jordgods etter reformasjonen er blitt oppfattet som vedkommende erkebiskop og hans ætts personlige eiendom og i tilfelle odel.

I Moldegård og Reknes finnes der i sen etterreformasjonstid visse skyldanparter av gårdene som kalles ,,Nordmørspartene". I begge gårder var det erkebiskopgods, og i begge overtok Ouden Aagesøn som det synes Nordmørsparten. D.v.s. av Reknes kjøpte han tilslutt sammen alle parter og ble eneeier og enebruker.

Lignende forhold gjenfinnes også i andre av Fanne ottings som regel største og beste gårder.

Vi finner derfor grunn til å formode at på flere gårder der erkestolen har vært eier slik at jorden tillå erkebiskopen selv, og ikk enten kapitlet eller domkirken, der har vedkommende erkebiskops slekt etter reformasjonen meldt seg med odelskrav og arvekrav, og at kongen i mange tilfeller har måttet bøye seg for disse krav.

30. kapitel.

Gårdene i Kleive sogn.

Kleive kirkesogn av Bolsøy prestegjeld femner om gårdene fra nr. 55 Gujord, austover rundt indre del av Fannefjorden med Osen og Osvatnet, attende langs fjordens sørstrand til gnr. 102 Talset og grensa mot Røvik sogn med bygdelaget Vågane. Ikke alle bygdelaga i Kleive sogn når fram til fjorden. Bygda gjør avstikkere over de to store eid som fører til Nordmøre, nemlig Furseteidet eller Fanneidet til Battenfjorden i Øre, og Osmarkeidet til Tingvollfjorden, idet herredsgrensa over begge disse eid passerer over eller tett ved vass-skillene omlag midt på eidene.

Gårdene i Kleive sogn kan sammenfattes i følgende bygdelag: Øverbygda, eller gårdene Gujord, Berg, Roaldset, Roaldsetli og Eidseter. Her særmerkes landskapet fra Hjælset og austover av Opdølvassdragets breie og slake dalføre, hvor de nevnte gårder ligger i dalens nordside, stigende nordaustover til Battenfjordsovergangen. I nord av dette bygdelaget fører vestligst Gujordelvas dalføre med Kloppavatnet over i en etter måten låg og lett overgang til Langdalen med Øregårdene Fursets og Aandals m.fl. setermarker. Kloppadalen avgrenses i aust av Kloppafjellet og i vest av Moifjellets austre skråninger.

Fra Berg-Roaldsetområdet fører Lunndalen mellom Kloppafjellet i vest og Rauheia i aust over også til Langdalen og de samme setermarker. I Lunndalens øvre eller nordre del ligger Lunndalsvatnet med avløp til Roaldset og videre i Opdølvassdraget. Rauheia som er grensefjellet på dette strøk mellem Nordmøre og Romsdal (Øre og Bolsøy) stiger her opp i egentlig høgfjellmark, og fyller med sin meklige rygg hele området mellom Lunndalen i vest, Langdalen i nord og Furset- eller Fanne-eidet og Opdølvassdragets dal i aust og sør. Mot sør og fra fjorden avgrenses Øverbygda av lange, låge åser og lier på dalens sørside.

Gårdene fra Opdøl langs fjorden til Kleive kirke synes naturlig å kunne føres under et og samme bygdelag. Noe egentlig navn for hele bygdestrekningen under ett er vistnok ikke almindelig i bruk, Strøket hører under det som i stedangivinger gitt utenfor dette strøk betegnes med ,,Fannjinnj“. Folk sier ,,inni Fannjaa" og mener da

nærmest bygdelaget eller bygdelagene austafor Hjælset, på begge sider av fjorden. Uti „Fannjå“ er det særlig den del som ligger utenfor Opdølsøyrene en mener. Fra Kleive kirke og austover Osmarkeidet til grensa mot Nordmøre kan vanskelig påvises noe bestemt offisielt navn. Det heter i daglig tale „inni Kleivbygda” „innpå Markå“ (Osmarken) m. m. Strøket er naturlig sammenhengende og utgjør et sluttet bygdelag til og med grensegården Botterli, gård nr. 83.

Skilt fra denne Kleive indre øverbygd ved en vidstrakt myr og skogstrekning ligger bygdelaget Osen på Osvatnets og Osens nordside, og omfatter gårdene Aspelund, Asphol, Nordhaug, Midthaug, Ytterhaug og Øren. Mens Holtsbøen ligger utenfor det egentlige Osen; den henreknes likevel nærmest til dette bygdelag. Her hører også gårdene på Osens nordside, Sotnakken, Sotåen og Bårdalen heime. Fra og med gården Ulleland på Fannefjordens sørbredd til og med gården Talset og grensa mot Røvik sogn eller bygdelaget Vågane, betegnes bygdelaget almindelig som Sørstranda.

Kleive sogns bygdelag er skogrik med sterkt framtredende furuskog, rike bjerkelier og annen lauvskog, I Osmark-strøket er ospen temmelig framtredende. Ved siden av almindelig jordbruk preger skogen yrkes- og næringslivet i disse bygdelag fra gammelt, særlig da tilvirkning av sildetønner, som har spilt en stor, ja en kan si avgjørende rolle i bygdenes økonomi.

* *

Det nærmest følgende avsnitt av gårdshistorien, gårdene Gujord, Berg, Roaldset, Roaldsetli og Eidsæteren er skrevet av avdøde fanejunker Edvard Lie, Roaldsetli, og var fullført før hans død i 1946. Se forøvrig om Edv. Lie under Roaldsetli.

* *

Overbygda omfatter gårdene Gujord, Berg, Roaldset, Roaldsetli og Eidseter, og hver gård utgjorde i eldre tid et jordbruk, men ble mellem 16 og 1700 tallet delt i 2 eller flere bruk eller parter. Bygda ligger i nordsida av et dalstrøk som har sin begynnelse i Bjerkeset utmark i Øre, og går i sydvestlig retning til den munner ut i Fannefjorden mellem Opdøl og Hjelset. Den første vegforbindelse mellom Batnfjorden og Bolsøy var en ride- og senere kjøreveg over Fursetfjellet vestover i Eidseter utmark, over gården Eidseter og videre vestover omtrent midt gjennem bygda med bru over Gujord elv ca. 100 m ovenfor den nåværende Gujord bru, og støtte til Fannestrandsvegen på Hjelset. Fra Eidseter gikk en veg sydover til gården Eide. Denne vegforbindelse mellom Batnfjord og Bolsøy ble nedlagt da ny veg mel-

lem Furset og Eide ble bygd, og tatt i bruk visstnok omkring 1838. I 1898 ble ny vei bygd gjennom bygda fra Hjelset til Batnfjorden, den nåvænde riksveg. Ellers henvises til hva som er anført om bygda i 1. del av Bolsøyboka.

Knut A. Gujords bruk, bnr. 1 og 4.

Gujord, gård no. 55.

Gården ligger i sterk heldning mot syd med bebyggelsen på et lite platå ca. 150 m. o. h. med herlig utsikt over en stor del av Bolsøybygda. Den grenser i vest til Hjelset, i syd til Opdøl, i øst til Berg og Opdøl, og i nord til Åndal i Øre. Gården hører til K!eive sogn, idet Gujord elv danner grensen mellom Bolsøy og Kleive sogn på nordsiden av Fannefjorden. Om gårdens navn og alder henvises til innledningen foran og 1. del side 4 m. fl.

Den første oppsitter som kan finnes nevnt i forbindelse med denne gård er av lensregnskapet for 1597, hvor Anders Godjou er blant de bønder som ikke hafuer så megen innkomst at thendt firdeparten kandt beløbe sig 1 dir. Gården eides av Kleive kirke.

I skattemantallet for 1603 er Anders Gudiord oppført med 1 dlr. i skatt. I sagskatt har Anders sammen med sine brødre aff en Flaumsaugh betalt Pendinge 2 daler. Saugbord som ther paa skaarenn ehr 60 tøllter, Thermed tiende part ther aff ehr 6 Thøllter. Tehrfor Pendinge 3 daler. 1609 - 10 betaler Anders samme sagskatt som ovenfor nevnt. 1610 - 11 betaler Gudiord 4 tunde korn, 5 mark smør i leiding. Til i tiden mellem 1610 og 1623 har Anders Gujord vært ene leilending på gården, men fra nu av kommer en ny leilending nemlig Størks. 1623 sees følgende å ha betalt skatt: Anders Gudiord leilendingsskatt 1 daler. Øddegaardsmendt och husmennd: Anders og

Størcker ½ daler hver. Drenge for fuldt løn, Olluff og Anders ½ daler hver. Kopskatt 1645 Anders Gudiord, hans hustru, enn thienstedreng och pike 1 ort 8 s. Størcker Gudiord, hans hustru 16 s. Leilendingsskatt 1646 Anders og Størcker Olluffsen Gudjord 3 daler hver. 1650 5-dalerskatten. Halvgarder: Kiercken bøxler Anders Gudjord 1 vog 2½ daler. Størcker och Olle ibm. 1 vogh 2½ daler. Thiennistedrenge och Bønder Sønner for half Lønn. Olluff Gudjord ½ daler. Sagskatt for en Becke Sauge som gandsche Ringe Tømmer och brug ehr till: Olluff Gudjord aff Jeldset Saugh 6 daler. Mellem 1650 - 57 er foregått leilendingsskifte for samtlige 3 parter. Ved kvegskatten for 1657 er da disse opført som leilendinger: Erich Guiiord, 1 hest, 9 kiør, 3 geder, 4 faar - 3 ort 18 s. Olle ibid: 1 hest, 11 kiør, 6 geder, 6 faar, 1 dlr. 18 s. Søren ibid: 1 hest, 3 kiør, 3 faar, 1 gjet, 1 ort 13 s. 1661 Kleffue Kircke bøxler. Samme oppsiddere som i 1657, nemlig Søren som bruker 2 phd, 1 quern 6 s. Erich 2 phd, 1 quern 6 s. og Olle som bruker 2 phd. Folketellingen 1665 skylder 2 v. Opsiddere: Soffren 45 år, bruker 2 pd. Erich 50 år, bruker 2 pd. Olle 37 år, bruker 2 pd. Tjenestedreng: Knud Lassesen 16 år, husmend: Jachob Jachobsen 49 år. 1669 Søren Olsen, Erik Nilsen og Ole Persen til Kleve kirke 2 w 1 pd. 1 spd. ½ øre, leding ½ dr. 8 s. Aure (havre) 3½ td. småtiende 3 ort, 2 kverner 12 s. Den 18/1 1698 utsteder Lodvig Iversøn bykselseddel til Nils Knutson på Gujord som Ole Andersøn fradøde. Der er nu kommet nye leiere på gården. Ved folketellingen av 1701 er disse oppført som oppsitterr: Lars Andersen, 26 år. Olle Ottesen, 40, hans sønner: Anders, 9 og Ole 5 år. Nils Knutsøn, 50 år. Sønner: Anders Olsen, 18, og Troen Olsen, 10 år.

Den 21/5 1707 utsteder Lodvig Iversøn bøkselseddel på Gujord til Lars Andersøn. Matr. 1723: 3 opsiddere, Kleve Kirke eier og bøksler. Ingen husmaud. Skoug neppe til brendefang. Sæter aflagt ½ fierding fra gården. 2 skvetquerner a 6 s., 12 s. Intet fiskeri. Ringe fægang. Gården ligger i sollien 6½ mil fra haved, temmelig god jordalt, vis til korn, temmelig god eng, tungvunden, ingen leilighet til rødning. Sed: 3 skpr. biug, 7 tdr. 4 skp. hafre. Avling 48 læs hø. Creaturer: 3 hester, 9 kjør, 12 ungnød, 24 småfæ. Gl. taxt: 2 vog, forh. 1 pd.

1763: Kleive kirke eier og bøksler. Opsiddere: Erik 2 pd. Han var gift med Brit Siversdr. Hovdenak og døde 1772, 49 år. Ole, 2 pd. gift med Berthe Arnesdr. og døde 1764. Elling, 2 pd., gift med Berit Rasmusdtr. og døde 1764. Under gården 2de querner.

1793 avstår Christopher Knutsøn gården Gujord til sønnen Knut Christophersøn 2 pd. fiskeleie tilhørende Kleive kirke. Den 21/7 1797

gir Sjur Eriksøn kår til sin stedfader Arne Findsøn og moderen Berit Sjursdatter. Christopher Knutsøn, som leilighetsvis har bebodd gården, fraviker samme til fordel for Knut Olsøn som nu byksler, og gir samtidig kår til Christopher Knutsøn 26/7 1797. 1798 byksler Jon Halvorsøn Skorgen av sin kommende svigerfar Amund Amundsen Lysenes gården Gujord og gir ham samtidig kår av gården.

Folketelling 1801. 1. Familie: Knud Olsen, 37, Bonde og Gårdebruger, Kari Guttormsdtr., 30, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Ole 4, Kari 2. Tjenestefolk: Jver Guttormsen, 37, Peder Pedersen, 22, Mette Pedersdtr., 30, Elling Thronsen, 12, alle ugivt.

2. Familie: Christopher Knudsen, 72, givt 2. Gang, Inderste og nyder et Vilkår af Gården.

3. Familie : Jon Halvorsen, 25, Bonde og gårdebruger, Marit Amundsdtr., 25, begge i 1. ægteskab.

4. Familie: Amund Amundsen, 55, skræder og lever af et Vilkår af Gården, Susanna Olsdtr., 56, begge i 1. ægteskab. Tjenestefolk: Anders Lassesen, 24, National Soldat, Niels Nielsen, 13, Eli Andersdtr. 20, Eli Andersdtr. 6, alle ugivte.

5. Familie: Sivert Eriksen, 32, Bonde og Gårdemand, Ingeborg Olsdtr., 26, begge i 1. ægteskab, Arne Findsen, Huusbondens stiffader, 52, givt 1. Gang, Inderste og lever af et Vilkår, Beret Siversdtr., Huusbondens Moder, 63, givt 2. Gang. Tjenestefolk: Erich Olsen, 21, Beret Arnesdtr., 22, Lisbet Tostensdtr., 13.

I matrikulen av 1840 oppføres: Matr. Nr. 36 Gudjord, L.Nr. 81 Gudjord, Ole Lassesen. Gammel skyld 2 Pund, Ny 1 Daler, 4 Ort, 13 Skilling. L.nr. 82 Gudjord, Anders Iversen og Kittel Halvorsen. Gammel Skyld 2 Pund, ny 1 Daler 1 Ort 13 Skilling. L.nr. 83 Gudjord, Anders Eriksen. Gammel Skyld 2 Pund, ny 1 Daler 4 Ort 13 Skilling. Folketellingen i 1865 oppfører:

Lnr. 81 Gujord. Ørger Eriksen, selveier, 44, f. i Agerø, Synnøv Nilsdtr., kone, 31, Edvard Ørgersen, søn, 7, begge f. i Vestnes, Nils Ørgersen, søn, 3, f. i Bolsø. Iver A. Nilsen, Tjenestekarl, 19, f. i Vestnes, Berit Arnesdtr., Tjenestepige, 27, Guri Olsdtr., lægdslem, 31, ugift, begge f. i Bolsø, sindssvag fra sine første Barneår. 1 hest, 8 kveg, 23 får, 1 svin. 1¼ td. havre, 3 td. poteter.

Lnr. 82. 2 beboede huse. Ole Olsen, selveier, enkemand, 50, f. i Tingvold, Knud Olsen, søn, 18, Ane Olsdtr., dtr. 20, Maria Johnsdtr., tjenestepige, 18, Kitil Halvorsen, føderådsmd., 67, Christi Finsdtr., hans Kone, 59, alle f. i Bolsø. Magnild Knudsdtr., Fattiglem, ugift, 64, f. i Veø, Ole Tørissen, logerende stenbryder, 35, f. i Kvernes, Martha

Knudsdtr., hans Kone, 42, Knud A. Olsen, søn, 2, Karen M. Hansdtr., Datter, 11, alle f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 26 får, 3 gjeter, 2 svin. 1/7 td. byg, 8 td. havre, 3 td. poteter.

Gnr. 55 br.nr. 3. Knut O. Gujords bruk,

Lnr. 83. Ole Knudsen, selveier, 48, Sigri Nilsdtr., hans Kone, 42, Knud Knudsen, søn og stedsøn, 18, Christen Olsen, søn, 15, alle f. i Vestnes, Nils Olsen, søn, 5, f. i Bolsø, Døtre: Gjertrud, 13, Lassina 10, Sigri 8, alle f. i Vestnes, Sirianna 2, f. i Bolsø, Anne Ingebrigtsdtr. 23, Tjenestepige, f. i Eid, Mathias Olsen, opfostringsbarn, 4, f. i Bolsø. 1 hest 8 kveg, 24 får. ¼ td. byg, 7½ td. havre, 3 td. poteter.

I matrikulkommisjonens sammenlikningsprotokoll fra 1866 er oppført: Gujord, Mnr. 36, L.nr 81, Ørger Eriksen, skyld 1 Daler 4 Ort 13 Skilling. 13 Mål Ager, 7 Mål Eng. Muld på Aur og for det meste bjergrig Grund. Naturlig Eng afgiver 38¼ Læs Hø, 48 Læs Hø af Fjeldslåt. Udsæd 7¼ Td Havre, 3 Td Potet. Avler 42 Td Havre, 24 Td Potet, 94½ Læs Hø, 1 Hest, 7 Kjør, 25 Får. Skov kun til fornøden Brænde. Intet Pladsbrug.

Gujord, Matr.nr. 36, Løbenr. 82, Ole Olsen. Skyld 1 Daler 4 Ort 13 Skilling. 16½ Mal Ager, 11 Mål Eng. Muld for det meste på bjergrig Grund. Nat. Eng afgiver 48 Læs Hø. Fjeldslåt 48 Læs Hø. Udsæd 9 Td Havre, 4 Td Potet. Avler 54 Td Havre, 36 Td Potet, 117 Læs Hø. 1 Hest, 9 Kjør, 30 Får. Skov kun til fornøden Brænde. Ingen Husmand.

Gujord, Matr.nr. 36, Løbenr. 83, Ole Knudsen. Ager 14½ Mål, Eng 9 Mål. Nat. Eng afgiver 40½ Læs Hø, 43 Læs Fjeldslåt. Udsæd 8 Td Havre, 3 Td Potet. Avler 48 Td Havre, 24 Td Potet, 103½ Læs Hø. 2 Hester, 10 Kjør, 40 Får. Skov kun til Brænde. Intet Pladsbr.

I den trykte matrikul av 1907 oppføres: Gårdsnr. 55 Gujorden, br.nr. 1 Gujorden, Knut Knutsen d. y, Sk. M. 2.43. (Skrives også Gud-

jord). Br.nr. 2 Gujorden, Knut Olsen, sk. M. 0.19. Br.nr. 3 Gujorden, Ole K. Knudsen, sk. M. 3.00. Br.nr. 4 Gujorden, Knut Knutsen d. y. sk. M. 2.99. Br.no. 5 Elverbruk, Ole Mork, sk. M. 0.13. Br.no. 6 Elverbruk, Ole Mork, sk. M. 0.10. Br.nr. 7 Haugen, Anders Olsen Berg, sk. M. 0.34. Br.nr. 8 Lilleteigen, Anton Olsen Hjellset, sk. M. 0.14.

Eierskifter og oppdeling:

Gujorden, gnr. 55, bnr. 1, skyld mark 2,21. Skjøte fra Ole Lassesen til Lasse Olsen, dat. 29/8, tingl. 20/10 1847. Makeskifteskjøte fra John Ellingsen Gujord til Erik Olsen, dat. 24/7, tingl. 6/8 1855. Skjøte fra Erik Olsen til Ørger Eriksen Tauterø, dat. og tingl. 21/6 1862. Fra Ørger Eriksen Gujord til Lars Rasmussen Strande, dat. 23, tingl. 24/6 1885. Auksjonsskjøte til Knut Knutsen Gujord, dat. 4. tingl. 20/6 1900. Skjøte fra Knut Knutsen til Knut Knutsen, dat. 25/8, tingl. 19/10 1906.

Gujorden, bnr. 2, skyld mark 0,19. Skjøte fra Ørger E. Gujord til Knut Eriksen Berg, dat. 15/4, tingl. 8/12 1876. Fra Knut Eriksen Gujord til Knut Olsen Gujord, dat. 9 tingl. 23/10 1896. Fra Knut O. Gujord til Gunder O. Gujord, dat. 29/6 og 1/7, tingl. 24/7 1925.

Gujorden, bnr. 3, skyld mark 2,68. Skjøte fra Lars Olsens bo til Ole Larsen, dat. 20.6, tingl. 1/8 1848 på den halve gård. Fra Ole Larson til Gullik Olsen Svange på den 1/2 gård, dat. og tingl. 22/6 1852. På den halve gård. Fra Gullig Olsen til Ole Olsen på den halve gård, dat. 2/5, tingl. 19/6 1854. Fra Halvor Kitilsen til Kitil Halvorsen på den halve gård, dat. og tingl. 23/10 1829. Fra Kittil Halvorsen til Ole Olsen, dat. og tingl. 19/6 1857, på den halve gård. Fra Ole Olsen Gujord til Knut Olsen på den hele gård, dat. 13. tingl. 14/6 1872. Fra Knut Olsen til Ole Kristian Knutsen, dat. 29/11, tingl. 5/12 1899.

Gujorden, bnr. 4, skyld mark 2,99. Skjøte fra Kleve Kirke til Ole Knutsen Levig, dat. og tingl. 20/10 1860. Fra Ole Knutsen Gujord til Knut Knutsen Gujord, dat. 30/10 1874, tingl. 25/6 1875. Fra Knut Knutsen til Knut Knutsen, dat. 25/8, tingl. 19/10 1906.

Gujorden - Elverbruk, bnr. 5, skyld mark 0,13. Skjøte fra Ole Sørensen Mork til Knut L. Mork, dat. 15/9, tingl. 1/10 1934.

Gujorden - Elverbruk, bnr. 6, skyld mark 0,10. Skjøte fra Knut K. Gujord til Ole S. Mork, dat. 18., tingl. 20/6 1901. Fra Ole S. Mork til Knut L. Mork, dat. 15/9, tingl. 1/10 1934.

Gujorden - Haugen, bnr. 7, skyld mark 0,34. Skjøte fra Ole Kristian K. Gujord til Andreas Olsen Berg, dat. 15/4, tingl. 19/5 1903. Uskiftebevilling for Andreas O. Bergs enke Ida Justdatter, dat. 10. tgl. 19/5 1915. Skjøte fra Ida J. Berg til Ole K. Gujord, dat. 15/5, tingl.

8/6 1920. Fra Ole Kr. Gujord til Knut O. Gujord, dat. 19/3, tingl. 24/4 1938.

Gujorden - Lilleteigen, bnr. 8, skyld mark 0,14. Skjøte fra Knut Knutsen Gujord til Anton Olsen Hjelset, dat. 13/10, tingl. 21/10 1904. Fra Anton O. Hjelsets enke Marit O. Hjelset til Peder P. Øie, dat. 1. tingl. 15/4 1930.

Gujorden - Myrvang, bnr. 9, skyld mark 0.11. Skjøte fra Knut K. Gujord til Fredrik Fr. Røsberg, dat. 10. tingl. 17/10 1911.

Gujorden - Heimtun, bnr. 10, skyld mark 0,05. Skjøte fra Knut K. Gujord til Sigurd B. Indergård, dat. 21/4, tingl. 1/8 1928.

Gujorden - Heimtun, bnr. 11, skyld mark 0,10. Skjøte fra Ole Kr. Gujord til Sigurd Hjelset, dat. 12/3, tingl. 1/6 1929. Fra ds. til ds. på en parsel, dat. 29/5, tingl. 5/6 1937.

Gujorden - Kveldro, bnr. 12, skyld mark 0,10. Skjøte fra Ole Kr. Gujord til Trygve L. Hjelset, dat. 12/3, tingl. 1/6 1929. Fra ds. til ds. på en parsel, dat. 29/5, tingl. 5/6 1937.

Gujorden - Solstad, bnr. 13, skyld mark 0,05. Skjøte fra Ole Kr. Gujord til Olav Franset, dat. 1/8, tingl. 1/9 1932.

Gujorden - Mølletun, bnr. 14, skyld mark 0,01. Skjøte fra Ole Kr. Gujord til Fredrik Fr. Røsberg, dat. 9/9, tingl. 1/12 1933.

Gujorden - Solstad, bnr. 15, skyld mark 0,06. Skjøte fra Ole Kr. Gujord til Olav Franset. dat. 7/8, tingl. 16/9 1935.

Gujorden - Bjerkely, bnr. 16, skyld mark 0,06. Skjøte fra Knut Kr. Gujord til Peder M. Indergård, dat. 16/9, tingl. 5/12 1928.

Soga om Gujord-gardane og folket der.

av Gunder O. Gujord.

Av dei eldste gardane i Bolsøy og Romsdalen i det heile er Gujord. Langt oppe i bakken, høgt over bygda ellers, står den brunbrende hundre av år gamle bygnaden og vitnar om farne tider. Det går sagn om at her stod gudehovet i hedningetida, og namn som Offerbakken, som endå er nytta, peikar i same leid.

Frå gamalt av er grenselinone for Gujord disse: 1 sud går grenselina frå Gujordselva nedanfor brua, i byte med Opdøl gard; i aust i byte med Berg og med Åndal i Øre; i vest går bytet mot Hjelset etter Gujordselva, og vidare frå Kloppavats - osen til osen på Ol' Anderso' tjønna, og derifrå etter bekken som renn ned i Åndalselva; og i nord i byte med Åndal.

På Gujordslegmålet ligg 3 fjellvatn: Kloppavatn, Kringlete-vatn og Steinsdalsvatn. Ved disse vatna, og elles i fjellet, stod det i gamal tid ei mengd med høyløer. Storparten av dei er no til nedfalls eller borte, men dei siste åra har mange fått bygd seg fjellhytter ved alle tre vatna. Mykje av utmarka er skogkledd, mest lauvskog. Men det har ikkje alltid vore so; djupt nede i myrane har ein funne ei mengd med røter og restar av fure, til dels store kjempetre, til og med hasselneter har ein funne i myra so høgt som 400-500 meter over havet.

Gujordgardane dreiv og seterbruk i gamal tid. Oppunder Seterhaugen er det endå merke etter dei gamle setervollane, men det ligg so langt att i tida at ingen minnest det no. Her er endå god beitemark, men år for år tøygjer skogen seg lenger oppetter. Heldt det fram slik ei tid, er berre høgfjellet snautt.

So langt att i tida som nokon veit har Gujord vore delt i tre gardsbruk: Nerigard, Midtigard og Nordigard. Vi veit og om at det har vore 4 bruk då Midtigard har vore delt. No er berre to av gardane bebygd. Husa på Nerigarden er alt longe borte, Midtigardshusa vert og flytta med det fyrste, då gardane er under utskifting, og snart er berre Nordigardstunet att av det gamle.

Det er fortalt frå ufreds- og hungersåra 1809-14; den gong var det ein Sjur Gujord som hadde Nordigard. Han var ein drivande kar, dreiv mykje fjellslått og hadde stor buskap. Han sa til slåttefolket sitt: „Berre slå, gutar, og slå vel! Det dei ikkje bit ti, skit dei ti!" Han meinte krøttera.

I den tida svalt folk ihel her i bygda og. Det er fortalt om ein som vart liggjande att nord i Tollskogen på borksanking. På fleire gardar reiv dei opp låvegolva sine for å finne spillkorn. Men på Gujord var det mat nok. Kornet vaks godt i dei lune bakkane, og det stod seg betre mot frost enn nede på flata. Gujord var i den tida rekna for å vera av dei beste korngardane i Bolsøy.

Den eldste ættefaren som vi veit om til folket som bur på Gujord-gardane no, er driftekaren Halvor Kittelsen frå Gol i Hallingdal. Han kjøpte Midtigard av Halvor Olsen Mahle etter skjøte dags. 12-10 1817, kjøpesum stor 77½ spd. Veøykyrkja åtte på den tid 1 pund i Midtigard. Halvor hadde so mange dalar at han kunne gjera seg skuldfri på garden, men før kjøpet var ordna kom pengenedslaget, og han vart skuldig det meste. Difor laut han om stutt tid selja halve garden. Det var smått med hus i den tida. Det er fortalt frå Midtigard at det skulle vera sju kjerringar samstundes. Dei koka og stelte kvar for seg i same romet, då dei hadde berre ein eldstad.

Halvor hadde to søner som vi kjenner til, Kittel og Ole. Ole Halvorsen hadde eit gardsbruk på Roaldset, og budde der.

Kittel Halvorsen, født 1799, og gift med Kari Eriksdtr. Roaldset, født 1791, tok over farsgarden etter Skjøte dags. 23-10-1829 for ein kjøpesum stor 99 spd. og kår. Dei hadde eit barn, Randi, f. 25-1-1820. Kittel var ein drivande kar, og ruver over alle i den ætta. Han bygde nye hus på garden; stove, løe, stabbur, kvernhus, naust og stampe i Gujordselva, der han stampa vadmål. Han bygde og fleire høyløer i fjellet. Han dyrka i si tid 12-14 mål jord. Dei store steingardar og steinrøyser på garden ligg der endå og vitnar om livsverket hans.

Det går mange sogor etter denne Kittel; eg skal nemna nokre av dei, slik som eg har høyrt dei fortalt. Han var stuttvaksen og uvanleg førbygd, men likevel ledug. Han skulle vera ein rein meister på ski. Han kunne renna i full fart gjennom eit tunneband. Ein vinter gjekk han på ski heilt til Hallingdal. Endå i brudlaupet til dottera var han så sprek at han gjekk rundt og spende bjelkane med ei brennevinsflaske i kvar hand. Dei laga i den tida all reidskapen sjølve. Ein vår hadde han laga seg ein ny plog, men plogjarn måtte han kjøpe. Han gjekk til Molde og skulle kjøpe seg plogjern, men det var gjeld etter far hans hjå kjøpmannen. Han måtte betale den, og borga fekk han ikkje. Han tok då på seg å rydja eit nybrot for kjøpmannen. So gjekk han heim, skifta klede, la i nisteskreppa og gjekk utover att, og i kveldinga var han på Molde andre gongen den dagen. Kjøpmannen gav han ei flaske brennevin, og han tok fatt med arbeidet same kvelden og arbeidde heile natta. Utpå morgonen kom ein fræning til byen som han fekk leiga, og før kvelden kom var dei ferdige med arbeidet. Kittel fekk plogjarn, ei potte brennevin og nokre skillingar attåt, og kjøpmannen heldt det for eit kjempeverk. Etterpå gjekk han heim til Gujorda om natta. Det må ein seia var ein lang og strevsam arbeidsdag. Men det var harde levevilkår den tid, og få av oss som lever no, skynar det.

Dotter til Kittel, Randi, vart gift med Ole Olsen Silset (Silset-Ola) frå Øre, født 1816. Han kjøpte halvparten av Midtigard av Gullik Olsen, etter skjøte dags. 2/4 1854, kjøpesum 189 spd., og kår. Den andre halvparten av garden kjøpte han av verfaren Kittel Halvorsen, etter skjøte dags. 19/6 1857, kjøpesum 50 spd., og kår. Randi og Ole hadde 2 born, Ane og Knut. Ole Olsen dreiv garden godt, han hadde stor buskap og gilde avlingar. Han køyrde heim til gjødselblanding kring 400 lass myr kvart år.

Sonen Knut Olsen, født 29/6 1848, tok over farsgarden etter skjøte dags. 13/6 1872, kjøpesum 250 spd., og kår. Han skaffa kår både til faren og bestefaren i 7 år til Kittel Halvorsen døyde i 1879, 80 år gamal. Knut Olsen var gift med Guraa Pedersdtr. Røvikhagen, født i Næsje i 1840. Dei hadde mange born, men berre fire vaks opp: Ole Kristian, Ingeborg, Peder og Karen Marie. Knut Olsen dreiv garden til sonen Ole Kr. Knutsen, født 3/6 1871, tok over etter ham. Kjøpekontrakt dags. 10/11 1892, seinare skjøte dags. 29/11 1899, kjøpesum kr. 900.- og kår. Ei tid skaffa han og 2 kår, til Ole Olsen døydde i 1896, 80 år gamal. Knut Olsen kjøpte då eit småbruk under Gujord, Tollteigen, og budde der til han døydde. Ole Kr. Knutsen var gift med Karen Emelie Olsdtr. Mjelve, fedt 26/3 1865. Dei hadde 4 born. Knut, Guri, Synnøve og Ole. Ole døydde ung. Ole Kr. kjøpte og eit småbruk under Berg, Haugen, som han dreiv ilag med garden. Han overlet Haugen til døtrene, og bur no hjå dei.

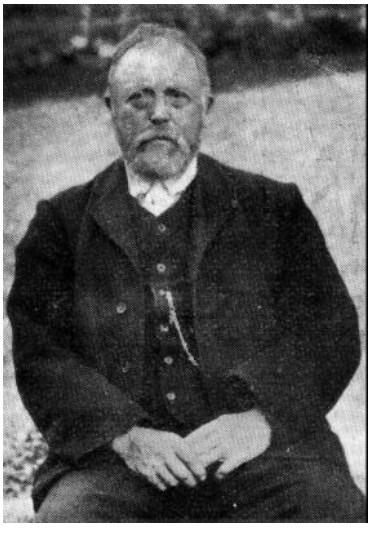

Knut O. Gujord.

Sonen Knut Olsen, født 16/11 1894 tok over farsgarden etter skjøte dags. 19/3 1938, kjøpesum kr. 2 800. Han er gift med Mina Kirkerem, født 10/12 1898. Dei har 5 born: Ole Kåre, født 14/6-30, Karsten, Sverre, Solveig, og Oddvar. Knut Olsen driv framleis garden, og han har eit stort arbeid for seg, då garden skal flyttast ned til hovudvegen og tuftast å nyo etter utskifting.

At so mykje er teki med om Midtigard, kjem av at det er eldste ættegarden for Gujordfolket. Om Nordigard og Nerigard veit vi ikkje so mykje. Ole Kjelbotn (Kjelsbot-Ola) kjøpte Nordigard ikring 1850. Både han og kona, Sigrid, var frå Tresfjord. Dei hadde mange born; den eldste Knut Knutsen var styksonen til Ola. Kjelsbot-Ola dreiv som hestehandlar, og kjend var han mest alle stader, mellom Bergen og Trondheim.

Knut Knutsen tok over garden etter stykfaren ikring 1865-70. Han var gift med Ane Olsdtr. frå Midtigard, født 1846. Dei hadde 8 born som vaks opp: Knut, Ole Andreas, Cecilie, Karoline, Karen, Olufine og Marie. Knut Knutsen dreiv og som hestehandlar. Han dreiv

garden til sonen Knut Knutsen d. y. f. 14/9 1869, tok over etter han. Han var gift med Jørgine K. Havnen; dei hadde ingen barn. Han kjøpte og Nerigard og dreiv begge gardane ilag til han overlet dei til brorsonen, Knut Andreassen, født 16/5-12, gift med Frida Sund, født 15/5 1909. Dei har tre barn: Anne Sigrunn, Asbjørg og Kirsten.

Nerigard har ofte skifta eigar. Den fyrste vi veit om var ein dei kalla „Tressjor-Ola", truleg var han frå Tresfjord. Jo Botterli, Erik Hjelsetbakken og Ørger Eriksen frå Tautra har og havt denne garden. Den mest drivande av disse var vel den siste. Kona hans, Synnøve, var frå Tresfjord. Ørger stelte godt både hus og jord. Han skreiv bra, og det er fleire gamle skjøter og kontrakter som han har skreve. Han var rokkemakar, og Ørja-rokkane var vide kjendt. Han planta hage, og ein allé gjennom garden. Nokre av dei gamle trea står enno. Synnøve og Ørger hadde ein stor barneflokk, men mange døydde som barn under ein difteriepidemi, „den Trondhjemske halsesyke". Den eldste sonen, Edvard, lever enno og er busett i Kr.sund. Ørger busette seg seinare i Skjevik.

Den siste eigar av Nerigard før Knut Knutsen kjøpte han, var Lars Gujord f. Strandhagen. Han var gift med Gjertrud Olsdtr. frå Nordigard. Dei hadde mange born. Etter han selde garden, flytta han til Eidsneset og budde der til han døydde.

Av Gujordgardane er det skild ut fleire små bruk. Dei eldste av dei er Tollteigen under Nerigard, seld av Ørger Eriksen Gujord til Knut Eriksen Berg, av kjøpekontr. 1869 og seinare skjøte dags 15/4-76 kjøpesum 50 spd.

Knut Eriksen Gujord f. Berg dyrka jorda og bygde hus; han planta frukttre og gran kring heile bruket. Der stod ein stor eine midt på stykket; den sette han att då han dyrka, og den fekk stå der i åker og eng til snøen braut den ned for nokre år sidan. Knut var skreddar. Kona hans, Marie, var frå Pesetra. Dei hadde 3 døtre som vaks opp.

Knut Eriksen selde Tollteigen til Knut Olsen Gujord, etter skjøte dags. 9/10 1896, kjøpesum kr. 900.-. Knut Eriksen kjøpte då garden Mork, der han budde til han døydde. Dottersonen Knut A. Mork eig no garden. Knut Olsen dreiv Tollteigen attåt kårjorda si som låg lagleg til. Han var postbod i Øvrebygda, og han gjekk trutt med postskreppa heilt til han døydde i 1928, 80 år gamal. Fram og attende er denne ruta omlag ei mil.

Knut Olsen selde bruket til dottersonen Gunder Gujord etter skjøte dags, 29/6 1925, kjøpesum kr. 2000.- og kår. Gunder Gujord født 17/1 1908, er gift med Marit Andersdtr. Brastad, født 13/11 1912 i Vestnes. Dei har 4 born: Kjell, Asgeir, Inge og Gunnulv.

Elles er det i seinare tid utlagt mange små bruk. Det er no under Gujord 9 bebygde bruk, hovudbruka medrekna, og der bur omlag 60 mennesker.

Gnr 56 bnr. 3. Eier Erling Berg

Berg, gård no, 56.

Den dyrkede mark med bebyggelsen ligger i sterkt heldende skråning mot syd rett under en bergrygg som strekker seg i retning vest øst. Det er sikkert denne bergrygg gården har sitt navn av. Gården grenser i vest og nord til Gujord, i syd til Opdøl innmark, og i øst til Opdøl og Roaldset utmark. Gården eides av Veøy kirke til omkring 1760 tallet med 3 vog 1 pund. Den første oppsitter som finnes nevnt i forbindelse med denne gård er i lensregnskapet av 1597 Johns Berrig som ikke haffuer så megen inkomst at thendt at fierdeparten kandt beløbe sig 1 dlr.

I skattemanntallet 1603 oppføres Erik Bergh med 1 dlr. i leilendingskatt. 1614 er det 2 leilendingsbønder, nemlig Arnne Berrigh og Peder Berrigh, som hver betaler 1 dlr. i skatt. Leding: Berrigh 4 thund korn 5 mrk. smør. 1617, 1623 og 1633 er det bare Arnne Berg som er oppført med leilendingskatt, likeså er han i 1619 --- 20 oppført med leding 4 thunder korn 5 mrk. smør. Forbedrid korn 2 thunder, 3 mrk. smør. Tiende: 8 schepr. Det ser ut til at han en tid har eid hele gården. 1645 betaler følgende koppskatt: Arnne Berg, sinn tieniste

dreng, 2 thiennistepiger 1 ort 8 s. Olle Berg, hans hustru och Enn thienniste pigge 1 ort. Lasse ibm, hans hustru och 1 thiennistepige 1 ort. 1614 leilendingskatt Halvgårder: Johannes Arnnesøn Berig 3 dlr. Johs. har nå gått inn som leilending etter sin far Arnne Berg. Kvegskatt 1657: Olle Berrig, 1 hest, 14 kiør, 10 geder, 9 får 1½ dlr. 5 s. Lasse ibid 2 hester, 13 kiør, 10 geder, 10 får 1½ dlr. 6 s. Johans ibid 2 hester, 15 kiør, 7 geder, 10 får 1½ dlr. 16 s. 1661 jordebok. Wedøe Kirke bøxler: Lasse 1 w. Enchen 1 w. Johanes 1 w. 1 quern 6 s. Mellem 1657 og 61 er Olle Berg død og enken driver gården. Folketelling 1665 skylder 3 vog. Opsiddere: Lasse 56 år, bruger 1 v. Arne 24 år, bruger 1 v. Johanes 60 år, bruger 1 v. Sønn: Isack Johansøn, 20 år, knegter: Anders Olsøn, 20 år, sønn Raffuild Lassesøn, 13 år. Enken er nå avløst som leilending av sin sønn Arne Olsøn. Matr. 1669: Arne Olsen, Lasse Rovelsen och Johannes Arnesen til Wedøe Kirche 3 w. 1 pd. = 1 spd. 2 øre, leding 3 ort 8 s. Aure 4 td. Småtiende 3½ ort, 3 querne 18 s.

Ved folketellingen 1701 er gården benevnt „officersgård“, se nedenfor under matrikulen av 1723. Opsiddere 1701 er Arne Olsen, 67 år, hans sønner Poul 20 år, Peder 16 år og Arne 6 år. Arne Lassesen, 50 år, sønner: Lasse 14 år, Steffen 10 år. Erik Olsen, 52 år, sønner: Olle 14 år, Erik 12 år, Lasse 6 år og Anders 4 år.

Matrikkel 1723: 3 opsiddere. Vedøe kircke ejer og bøxler, men Capitainen tillagt imod kongens godz på Nordmøre, kiercken igien bekommet. Ingen husmand. Aflagt sæter ½ fierding fra gården, lidet skoug til brendeved, 3 skvetqverner for 18 s., intet fiskeri uden af haved. Ringe fægang. Gården ligger i sollien 6½ mil fra Haved, god jordart, vis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning, er en markegard. Sed: 3 skp. bl.korn, 10 td. 4 skp. hafre. Avling: 54 læs hø. Creature: 3 hester, 12 kjør, 12 ungnød, 25 småfæ. Gl. taxt 3 vog. Forhøiet 1 pd. Før 1763 er gården gått over til ny eier. Ifølge fogderiregnskapet av 1763 er en Bastian Ericksen oppført som ejer og bøxler av gården med følgende opsiddere: Peder bruger 1 v. Ole 1 v. og Arne 1 v, tils. 3 v., herunder 2de querner.

Omkring 1780 eller før e. gården igjen gått over til nye eiere, idet skjøte er utstedt fra Helmer Meinckes arvinger til Ole Johansøn på 1 vog med byksel og landskyld for 120 rdl. Skjøtet er dat. 21/1 1782, tingl. 17/6 1182. Denne handel gjelder nøre Berg. Ole Johansøn Nøre Berg skjøter til broderen Peder Johansan Dvergsnes sitt etter skjøte av 1782 eiende bruk nøre Berg 1 vog fiskeleie med byksel og landskyld for 120 rdl., dat. 2/2 1791, tingl. 17/6 1793. Peder Johan-

søn gir samtidig kår til broderen Ole Johansøn og hustru Ingeborg Olsdtr. I 1789 omkom Marit Pedersdatter Berg, 20 år, Ane Arnesdtr., 15 år, Erik Olsen, 33 år og Ole Olsen, 26 år på hjemreise fra Bolsøy kirke 2nen juledag. Det ble således en trist jul for folkene på Berg. Hospitalsforstander Øvre utsteder bykselbrev til Erik Arnesen Berg på 1 vog fiskeleie med byksel og landskyld, tingl. 25/6 1792. Erik Arnesen gir samme dag kår til sin moder Berit Andersdatter. 25/1 1791 gir Find Olsøn Berg kår til foreldrene Ole Eriksen og Marta Olsdtr., tingl. 25/6 1792. Skjøte fra major Carsten Gerhard Bang til sorenskriver på Søndmøre, Johan Bull, på gården Berg skyld 2 vog med byksel over 3 vog 1 pund og 12 mark d. 28/1, tingl. 26/6 1792.

Brukeren kjøper den på gården hvilende leding der er årlig 2 11/17 dels tvede korn 4 29/34 mærker smør eller penge 2 ort 12 skilling. For denne årlige leding betaler brukeren Peder Olsøn 20 rdl. 26/6 1797, tgl. 26/7. Johan Lausen Bull til opsitteren Løve Jonsøn på 2 pund og 6 mark med byksel og landskyld i gården Berg, tgl. 22/10 1898.

Knud Pedersen Berg som fikk skjøte for 199 rdlr. 26/10 1801, Peder Olsen Berg fikk skjøte på Berg, matr.nr. 113 med 1 vog i skyld 8/8 1798, overdrar bruket til sin sønn Knud Pedersen Berg med landskyld 1 vog og bøksel over 1½ vog, tingl. 26/10 1801. Elisabet Blom sal Øwres, selger 1 vog fiskeleie i Berg med bøksel og landskyld til Erik Arnesøn for 199 rdl., tingl. 22/9 1802. Johan Lausen Bull selger til Lasse Larsøn 1 vog landskyld i Berg hvorav de 2 pund og 6 mark er med byksel og landskyld i gården Berg, som han hittil har brukt som leilending, for 146 rdl. 29/4 1799, tgl. 23/6 1800.

Berg, bnr. 6. Eier Einar O. Berg.

Folkctelling 1801. 1. Familie: Erich Arnesen, 31, Bonde og Gårdebruger, Anna Olsdtr., 28, begge i 1. ægteskab, deres børn: Ole, 3, Anna, 5. Beret Andersdtr., 63, Huusbondens Moder, Enke i 3. ægtesk. Tjenestefolk: Erik Nielsen, 28, Guri Andersdtr., 34, Anna Sørensdtr. 12.

2. Familie: Find Olsen, 32, Bonde og Gårdebruger, Karen Olsdtr. 27, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Erich 7, Martha, 3, Martha Olsdtr., 80, Huusbondens Moder, Enke i 1. ægteskab. Tjenestefolk: Anders Andersen, 22, Karen Steenersdtr., 28, Jver Jversen, 2, Hendes søn, Syvøve Rasmusdtr., 12, Tjenestepige.

3. Familie: Peder Olsen, 60, givt 2. Gang, Huusmand m. Jord, Synøve Arnesdtr., 48, givt 1. Gang, deres Børn: Lars, 15, Arne, 2.

4. Familie: Peder Johansen, 36. Givt 2. Gang, Guri Erichsdtr. 30, hans Kone, givt 1. Gang, deres Børn : Erich, 7, Johan, 4, Martha, 1.

5. Familie : Ole Johansen, 50, Ingeborg Olsdtr., 50, begge i 1. ægteskab, Lars Olsen, 8, deres søn.

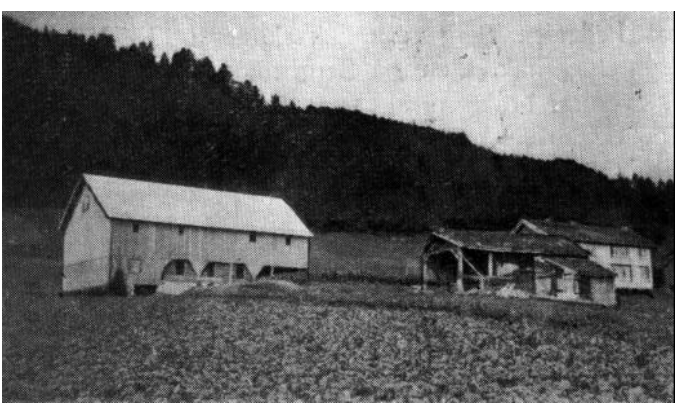

Bergsnakken, bnr. 7. Eier Jakob O. Berg.

Av riksmatrikulen av 1840: M.nr. 37 Berg, L.nr. 84 a Berg. Ole Eriksen. Skyld 2 Pund 21 Merker. Ny: 1 Daler 4 Ort 20 Skilling. L.nr. 84 b Berg. Arne Eriksen. Skyld 3 Merker, ny 9 Skilling. L.nr. 85 a Berg. Erik Findsen. Skyld 2 Pund, Merker. Ny: 1 Daler, 4 Ort, 15 Skilling. L.nr. 85 b Nakken. Ole Findsen. Skyld 4 merker. Ny: 14 Skilling. L.nr. 86 Berg. Johannes Pedersen og Ole Pedersen. Skyld 1 Vog. Ny 2 Daler 5 Skilling.

Folketelling 1865. Lnr. 84 a Berg. Erik Olsen, selveier, 38, Ane Olsdtr., kone, 35, Ingeborg A. Eriksdtr., datter, 4, alle f. i Bolsø. Ingeborg A. Johnsdtr., hans Moder, Føderådsenke, 70, f. i Tingvold, tjenestekarler: Ole Eriksen, 17, Sivert Ellevsen, 11. Marit Hansdtr., tjeneste-

pige, 38, ugift, Oline Olsdtr., dennes uægte barn, 7, alle f. i Bolsø. Lnr. 84 b. Arne Eriksen, selveier, 61, f. i Bolsø, Berit Svendsdtr., 53 kone, f. i Tingvold, Elling Johnsen, svigersøn, 38, f. i Frænen, Ane Arnesdtr,, kone, 29, f. i Bolsø. 2 kveg, 12 får. 1½ td. havre, ¾ td. pot. Lnr. 85 a. Nils Eriksen, selveier, 39, Maria Larsdtr., hans kone, 39, deres barn: Erik Nilsen, søn, 11, Elise M., 14, Ingeborg, 7, Lovise M. 4, udøbt Pigebarn, 1. Erik Finsen, hans Fader, føderåd, enkemand, 72, dennes Sønner: Andreas Eriksen, 33, ugift, Jordbryder, Ole Eriksen, 25, ugift blind. Ane Pedersdtr., Tjenestepige, 18. Alle født i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 24 får, 1 svin. 1/8 td. byg, 7½ td. havre, 3 td. poteter. Anders Iversen, husmd. m. jord, 60, Magnild Finsdtr., kone, 60, Iver Andersen, søn, 25, Karen Andersdtr., datter, 31, begge ugifte, Mathias Teodorsen, dennes uægte barn, 2, alle født i Bolsø. 1 kveg, 3 får. 1½ td. havre, ¾ td. poteter. Lnr. 85 b, Bergsnakken. Arne Ingebrigt-

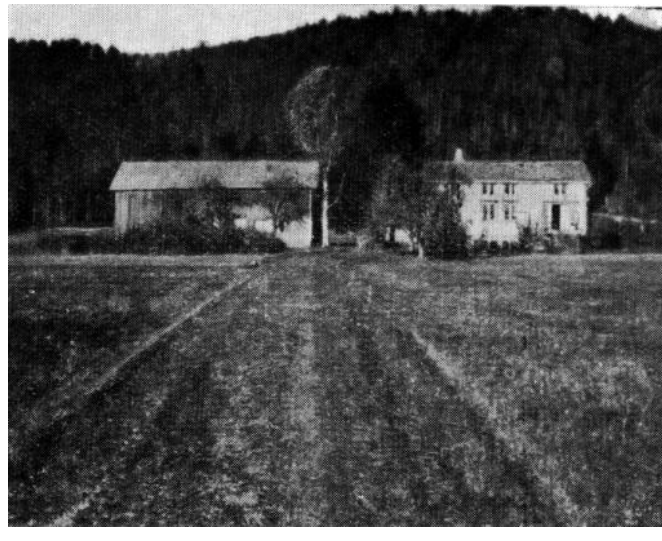

Flatmark, bnr. 9. Eier Anton K. Berg.

sen, selveier, 56, Alet Knudsdtr., kone, 65, Knud O. Arnesen, søn, skomager, 24, Elen A. Arnesdtr., datter, 21, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 10 får, 2 td. havre, 1 td. poteter. Lnr. 86 a. Peder Johannesen, selveier, 33, Gunild M. Sivertsdtr.. kone, 33, deres barn: Johs., 7, Ane M., 10, Maren, 4, Sina, 1, Mali Pedersdtr., hans Moder, 73, føderådsenke, alle f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 16 får, 1 svin. 1/8 td. byg, 4 td. havre, 1½ td. poteter. Lnr. 86 b. Ole Pedersen, selveier, 50, Ingeborg Sørensdtr., kone, 55, deres barn: Erik, 16. Sivert E., 13, Gunni, 30, Ka-

roline, 9, alle f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 10 får, 6 gjeter, 1 svin. 1/8 td. byg, 4 td. havre, 2 td. poteter. Lnr. 56 b, Bergsnakken. John Larsen, husmand m. Jord, 46, Karen Mikkelsdtr., hans kone, 46, deres barn: Lars M., 13, Johan, 7, Knud O., 2, Jacobina, 16, Karen M., 9, alle født i Bolsø. 1 kveg, 6 får. 1 td. havre, ¾ td. poteter. Lno. 86 c d. Ole Jakobsen, selveier, 39, Alet Eriksdtr,, kone, 33, deres barn: Jacob, 6, Erik, 4, Knud, 3. Beret Eriksdtr., tjenestepige, 38, alle født i Bolsø. 3 kveg, 10 får. 2½ td. havre, 1 td. poteter. Erik Knudsen, husmd. m. jord, 50, Elen Pedersdtr., hans kone, 45, deres barn: Knud, søn, skrædder, 22, Sivert E., 9, Christian F. Fredriksen, Opfostringsbarn, 2. 3 kveg, 6 får. 1½ td. havre, ½ td. poteter.

Av herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll av 1866: Berg, M.nr. 37, Løbenr. 84 a. Erik Olsen. Skyld 1 Daler 4 Ort 20 Skilling. 18 Mål Ager, 10 Mål Eng. Muld på bjergrig Grund. Nat. Eng afgiver 131 Læs Hø. Bradtlendt Mark. Ingen Fjeldslått. Udsæd 10½ Td. Havre, 5½ Td. Potet. Avler: 48 Td. Havre, 24 Td. Potet, 156 Læs Hø. 1 Hest, 8 Kjør, 25 Får. Skov kun til Brænde. Intet Plasbrug. Berg, M.nr. 37, L.nr. 84 b. Skyld 9 Skilling. Arne Eriksen. 4 Mål Ager, 3½ Mål Eng. Muld på Stenrig Grund. Nat. Eng afgiver 15 Læs Hø. Ingen Fjeldslåt. Udsæd 1¾ Td. Havre, 1 Td. Potet. Avler 10 Td. Havre, 8 Td. Potet, 20 Læs Hø. 1 Ko, 10 Får. Skov kun til Brænde. Intet Pladsbrug. Berg, M.nr. 37, L.nr. 85 a. Nils Eriksen. Skyld 1 Daler 4 Ort 15 Skilling. 13 Mål Ager. 12 Mål Eng. Muld dels på Bjerg dels på Grusgrund. Nat. Eng Afgiver 109 Læs Hø. Udsæd 7 Td. Havre, 3½ Td. Potet. Avler 40 Td. Havre, 32 Td. Potet. 124 Læs Hø. 2 Hester, 7 Kjør, 34 Får. Skov kun til Brænde. 1 Pladsbrug.

Bergsnakken, M.nr. 37, L.nr. 85 b. Arne Ingebrigtsen. Skyld 14 Skilling. 4 Mål Ager, 3 Mål Eng, 25 Læs Hø av nat. Eng. Udsæd 2½ Td. Havre, 1 Td. Potet. Avler 14 Td. Havre, 10 Td. Potet, 30 Læs Hø. 2 Kjør, 12 Får. Kun Brænde. Berg, M.nr. 37, L.nr. 86 a. Peder Johansen. Skyld 4 Ort 11 Skilling. 7¾ Mål Aager, 6¾ Mål Eng, 63¾ Læs Hø af nat. Eng. Ingen Fjeldslåt. Udsæd 4¼ Td. Havre, 2 Td. Potet. Avler 25 Td. Havre, 20 Td. Potet, 75 Læs Hø. 1 hest, 4 kjør, 22 får. Skov kun til Brænde. ½ Del i et pladsbruk.

Berg M.nr. 86 b. Ole Pedersen. Skyld 4 ort, 10 skilling. 8½ mål Ager, 9 mål Eng. Muld på Grusbund. 60 Læs Hø af nat. Eng. ingen Fjeldslåt. Udsæd 4½ Td. Havre, 2¼ Td. Potet. Avler 28 Td. Havre, 22 Td. potet, 75 læs hø. 1 Hest, 4 Kjør, 22 Får. Skov kun til Brænde. ½ Del i et pladsbrug. Bergsnakken. M.nr. 37. L.nr. 86 c og 86 b. Ole Jacobsen. Skyld 1 Ort 8 Skilling. 3½ Mål Ager, 4½ Mål

Eng. Muld på Grusbund. 22 læs Hø af nat. Eng. Ingen Udslåt. Udsæd 1¾ Td. Havre, 1 Td. Potet. Avler 12 Td. Havre, 10 Td. Potet, 30 læs Hø. 2 Kjør, 12 Får. Skov kun til Brænde. Intet Pladsbruk.

Riksmatrikulen av 1907:

G.no. 56 Berg, br. no. 1 Berg. Sivert Olsen. M. 4.27.
- « - « « 2 Lillehaugteigen. Andreas Olsen Berg. M. 0.64:
- « - « « 3 Berg. Elling Hustad. M. 3.62. -
- « - « « 4 Nakken. Andreas Knutsen. M. 0.87.
- « - « « 5 Berg. Johannes Pedersen. M. 2.34.
- « - « « 6 Berg. Ole Edvard Berg. M. 2.46.
- « - « « 7 Nakken. Jakob Olsen. M. 0.92.
- « - « « 8 Berg nordre. Ole Eriksen. M. 0.78.,
- « - « « 9 Flatmark. Andreas Knutsen. M. 0.60.

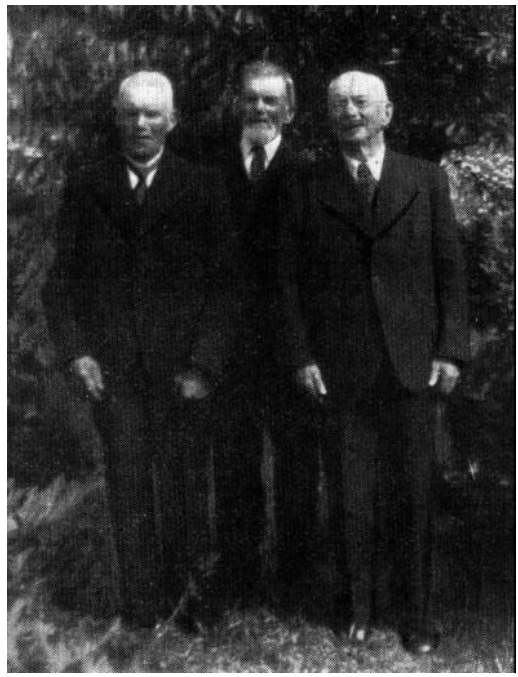

Brødrene Knut O. Berg 80 år. Jakob O. Berg 83 år, Erik O. Berg 82 år. Fra Berg br. no. 7.

Eierskifte i seinere tid:

Berg, gnr 56, bnr. 1, skyld mark 3,51. Attest fra sogneprest og lensmann hvoretter Ane Olsdtr. med mand Erik Olsen arvet denne gård etter foreldrene Ole Eriksen og Ingeborg Johsdtr., og at gården der-

etter er gått i arv til Ingeborg Anna Eriksdtr. med mand Sivert Olsen, dat. 27/8 og 13/9, tingl. 19/4 1904. Skjøte fra Sivert O. Berg til Olaf Berg, dat. 9. tingl. 10/12 1937.

Berg - Haugtun, bnr. 2, skyld mark 0,64. Skjøte fra Arne Eriksen Berg til Ole Johansen Bjermeland, dat. 14. tingl. 25/7 1873. Hjemmelsbrev på skifte etter Beret Arnesdatter Berg hvorved d. g. er utlagt st.datter Anne Marie Andersdatter Berg, dat. 11. tingl. 25/4 1889. Skjøte fra Anne Marie Berg til Ole Johansen Berg, dat. 12/10, tingl. 25/11 1889. Fra Ole Johansen Berg til Andreas Olsen Berg, dat. 11. tingl. 21/11 1899. Uskiftebevilling for Andreas Olsen Bergs enke Ida Justdtr., dat. 10. tingl. 15/9 1915. Skjøte fra Ida J. Berg til Ole Kr. Gujord, dat. 16/5, tingl. 8/6 1920. Fra Ole Kr. Gujord til Guri og Synnøve Gujord, dat. 20/7, tingl. 16/7 1934.

Berg, bnr. 3, skyld mark 3,54. Skjøte fra Erik Findsen til Nils Eriksen, dat. 12/6 1852, tingl. 6/8 1855. Fra Nils E. Berg til Elling Iversen Hjelset, dat. 17. tingl. 18/10 1878. Fra Elling I. Berg til Iver E. Berg, dat. 23. tingl. 26/6 1911. Fra Iver E. Berg til Erling I. Berg, dat. 10. tingl. 15/8 1931.

Berg - Nakken, bnr. 4, skyld mark 0,37. Skiftehjemmelsbrev etter Ole Findsen til enke Alet Knudsdatter, tingl. 30/3 1841. Skjøte fra Ole F. Bergsnak og Arne Ingebrigtsen Bergsnaks arvinger til Knut Olaus Arnesen, dat. 16/8, tingl. 3/9 1888.

Berg, bnr. 5, skyld mark 2,30. Skifte etter Johannes Pedersen til Peder Johannesen, dat. 17/3, tingl. april 1851. Skjøte fra Peder Johannesen til Johannes Pedersen, dat. 19/7 1841, tingl. april 1851. Fra Peder Johannesen Berg til Johannes Pedersen Berg, dat. 14. tingl. 15/10 1895. Fra Johannes Pedersen Berg til Peder Martin Olsen Julset, dat. 20/5, tingl. 1/7 1922.

Berg, bnr. 6, skyld mark 2,11. Skjøte fra Ole Pedersen Bergs enke Ingeborg Sørensdatter til Erik Olsen, dat. 19/11, tingl. 6/12 1872. Fra Erik Olsen Berg til Ole Edvard Berg, dat. 28/9, tingl. 20/10 1905.

Berg - Nakken, bnr. 7, skyld mark 0,92. Skjøte til Ole Jakobsen Bergsnakken, dat. 24/11, tingl. 5/12 1860. Fra Ole Jakobsens enke Alet Bergsnak til Jakob Olsen, dat. 10/5 1887, tingl. 20/10 1888.

Berg - Berg nordre, bnr. 8, skyld mark 0,78. Skjøte fra Erik Olsen Bergs enke Ane Olsdatter til Ole Eriksen Berg, dat. 11. tingl. 14/10 1892. Fra Ole E. Berg til Edvard E. Berg, dat. 18. tingl. 21/6 1909. Fra Edvard E. Berg til Peder Olai Berg, dat. 30/1, tingl. 4/2 1937.

Berg - Flatmark, bnr. 9, skyld mark 0,60. Skjøte fra Elling I. Berg til Anton Knutsen Berg, dat. 1/8, ting1 19/10 1906.

Berg - Solvang, bnr. 10, skyld mark 0,58. Skjøte fra Sivert O. Berg til Knut Olsen Aandal, det. 18/3, tingl. 6/7 1914. Fra ds. til ds. på en parsel, dat. 7/3, tingl. 1/8 1930. Fra Olav I. Berg til ds. på en parsel, dat. 16/4, tingl. 21/5 1938.

Berg - Bjerkely, bnr. 11, skyld mark 0,35. Skjøte fra Ole E. Berg til Edvard E. Berg, dat. 4. tingl. 11/6 1918. Fra Edvard E. Berg til Peder Olai Berg, dat. 30/1, tingl, 4/2 1937.

Berg - Furulund, bnr. 12, skyld mark 0,14. Skjøte fra Sivert O. Berg og Iver I. Berg til Peder E. Berg, dat. 24/10. tingl. 20/10 1923.

Berg - Bergheim, bnr. 13, skyld mark 0,02. Skjøte fra Sivert. O. Berg til Hjalmar O. Eidsæter, dat. 31/1, tingl. 1/3 1934.

Berg - Skoglund, bnr. 14, skyld mark 0,06. Skjøte fra Olaf S. Berg til Magnar 1. Mork. dat. 5/5, tingl. 25/7 1938.

Berg - Solheim, bnr. 15, skyld mark 0,04. Skjøte fra Olaf S. Berg til Odvar O. Eidsæter, dat. 5/5, tingl. 25/7 1938.

Berg - Heimly, bnr. 16, skyld mark 0,04. Skjøte fra Peder M. Julset til Einar Eidsæter, dat, 14/10, tingl. 30/11 1938.

Gård nr. 57 bnr. 5 Lunde. Eier Olav J. Roaldset.

Roaldset, gård no. 57.

Gården er flat og lettdrevet. Ligger med sin dyrkede mark på begge sider av riksvegen mellom Hjelset-Battenfjorden. Grenser i vest til Skjevik, Opdøl og Bergs utmark med Roaldset elv som delelinje, i syd til Skjevik og Hungnes utmark, i øst til Hungnes og Roalsetli, og i nord til Skjeviks utteig og Øre grense. Gården eides inntil 1650-60

årene av kongen som da overdrar eiendommen til oberst von Hoven. Sognet vil vite at den første som begynte å rydde gården hette Roald, hvorav navnet Roaldset. En liten haug ikke langt fra gården, heter Roaldhaugen den dag idag. Navnet skrives av herredskommisjonen (Th. Thalset) 1866 Roalseth. Den første oppsidder på gården som vi gjør bekjentskap med etter forefindende dokumenter er nevnt i lensregnskapet av 1597 nemlig Olluff på Roalset. Han er der nevnt blant de bønder som ikke haffer så megen inkomst at thendt at fierdeparten kandt beløbe sig 1 dlr. 1 Sten Billes lensregnskap for 1608 - 09 er Olluff Roalset oppført i landbohold med 1 vog og 1609 - 10 landbohold 1 dlr., og dalerskatten 1611 med 1 dlr. 1610 - 11 etter jordeboken. Landskyld: Rouldseth 1 Wogh. leding: Roelsett 1½ tunder Korn, 2 mrk. smør. Både i 1614 og 1617 er Olluff Roffuellsetter oppført med 1 dlr. i skatt. 1619 - 20 Landskyld: Roffuellzett fisch 1 vogh, forbedried fisch ½ vog. Leding: Olluff forbeidried korn ½ tunde, smør 2 mrk. Tiende: Pouell Roffuelzett 2½ schepe 1 fr. Dette er siste år Oluf Roalset er nevnt i skattemanntallet og må ha sluttet som leilending. Han må ha vært en driftig jordbruker, da gårdens verdi i hans leietid er øket til bortimot det dobbelte. Han avløses av Paul som eneleilending. 1621 betaler Pouffuell Roffueldzetter fosseleie aff en liten quern Pendinge 1 ort. 1623 leilendingsskatt: Arnne Roffuelsett 1 dlr. 1323-24 thridieårs tage Poul1 Roffuellzett aff 1½ wog fischeleie gaff penning 3 mkr. 1633 Samme leilending. Kopskatt 1645 Pouffuel Roelset, hans hustru, en dreng 1 ort.. 1646 samme opsidder. 5 dalerskatten 1650 halvgarder: Poffuel Roffuelsett 2 voger 3 dlr. Kon. Maytz. bøxler Thieneste Drenge och Bønder Sønner for fuld løn Olle Roalset 1 daler. Poul Roaldset slutter nå som leier av gården, og han har som sin forgjenger vært en dyktig jordbruker. I tiden 1650-60 foregår både eier og leierskifte idet oberst Reinh. von Hoven blir eier, og Gunner og Joen Roalsett blir leileninger. Kvegskatt 1657 Gunner Roalset: 1 hest, 8 kiør, 4 geder og 4 får = 3½ ort. Joen ibid 1 hest 11 kiør, 10 får og 8 geder 5 ort og 2 s. 1661 obirst von Hoven eier og bøxler Joen 1 W 1 quern 6 s. Gunner 1 W.

Folketelling 1665 skylder 2 v. Opsiddere: Jon 30 år, bruger 1 v. Gunder, 56 år, bruger 1 v. 1669: Jens Olsen och Gunder Persen til oberst von Howen 2 w. 1 spd., leding ½ dr. Tiende aure (havre) 2½ td., småtiende ½ dr. 8 s., 1 quern 6 s. Folketelling 1701, opsiddere: Esten, 36 år, Paul, 38 år. Tiennistekarle: Olle Eilefsen, 18 år, Olle Gundersen forrig soldat, 60 år, Ovennevnte Esten var gift med Ane Gundersdtr., de hadde ikke barn. Han døde 1728, 60 år gl. Paul døde

1738, 66 år gl. 1711 tar fogden Børge Eeg utlegg i gården for skatterestanse som major Georg Christian von Schultz skylder. Skjøte fra Georg Christian von Schultz til amtmann Hans Nobel dat, 10/10, tgl. 16/10 1711. Matrikulen 1723 2 opsiddere, salig Generalmajor Schultz' arvinger ejer og bøxler. Ingen husmand. Aflagt sæter lidet støcke fra gården, skoug til brendefang, 2 skvetqverner for 15 s. Intet fiskeri, Temmelig fægang. Gården ligger fra haved 6¾ mil, god jordart, uvis til korn, temmelig god til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødninger, er markejord. Sæd: 7 td. hafre. Afling: 40 læs hø. Creaturer: 2 hester, 8 kjør, 9 ungnød, 26 småfæ. Gl. taxt 3*) vog. Forhøyed 12 mrk.

I 1763 er Marcus Friderich Bang eier. Opsidderne da er Esten Gjertsen, bruker 1 v., og soldat Ole Siursen, bruker 1 v. Esten var gift med Cirsten Jacobsdatter, de var barnløs. Han døde 1762. og det må være enken som driver gården. Hun ble senere gift igjen med Ole Sørensen Roaldset. Ole Sjursen var gift i 1759 med Mali Pedersdatter Røstberg, begge døde 1787 henholdsvis 55 og 54 år og ble lagt i samme grav. De hadde sønnen Sjur Olsen. 1792 skjøter major Carsten Gerhard Bang til sorenskriver på Søndmøre, Johan Bull, gården Roaldset, 2 opsiddere skylder 2 vog, dat. 28/1, tgl. 26/6 1792. I 1797 skjøter Johan Bull 1 vog fiskeleie i gården, som Ole Sørensen hittil har bebodd til uk. Søren Sørensen for 299 rdl., dat. 21/9, tingl. 23/10 1797. Samtidig gir Søren Sørensen kår til sin farbror Ole Sørensen og hustru Cirsten Jacobsdtr. Søren Sørensen var gift med Marit Eriksdtr., han døde 1816 56 år gl., deres barn var Erik, 16 år, Søren 13½ år, Marit 6 og Ingeborg 3 år.

Folketelling 1801. 1. Fam.: Søren Sørensen, 39, Bonde og Gårdebruger, Marit Erichsdtr., 23, begge i 1ste ægteskab, Ole Sørensen, Huusbondens Farbroder, 65, givt 1. Gang, Inderste og Kårmand, Kirsten Jacobsdtr., 83, hans Kone, givt 2. Gang. Tjenestefolk: Anders Olsen, 14, Ingeborg Erichsdtr.; 30.

2. Familie : Peder Olsen, 43, Bonde og Gårdebruger, Mali Olsdtr., 33, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Anna, 12, Mali, 9, Jngelev 3. Synøve Sivertsdtr., 70, ugivt, Konens Faster. Tjenestefolk: Sivert Olsen, 29, Martha Jonsdtr., 29, Ole Pedersen, 13.

I rigsmatrikullen 1840 oppføres: Matr. nr. 38 Roalsæt. L. nr. 87 Roalsæt Erik Sørensen. Skyld 1 Vog 2 Daler 5 Skilling.

Folketellingen av 1865: Lnr. 87, Roaldset. Johan Monsen, selveier, 38, f. i Tingvold, Tøri Larsdtr., kone, 39, Sønner: Lars, 10, Ole

*) Må være en feilskrift da gården skylder 2 vog.

9, John, 5, Johan, 4, Andreas, 1, datter: Ane M., 12, alle f. i Bolsø. Mons Johansen, hans Fader, 62, Ane E. Johnsdtr., hans kone, 61, Gunild M. Pedersdtr., Tjenestepige, 25, alle f. i Tingvold. 2 hester, 7 kveg, 28 får, 10 gjeter, 2 svin. 7½ td. havre, 5 td. poteter. John Johnsen, husmand m. jord, 59, Maria Andersdtr., hans kone, 54, Ane M. Johnsdatter, Datter, 24, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, 6/8 td. havre, 6/8 td. poteter. Søren Sørensen, husmand med Jord, 61, Ane Olsdtr., hans kone, 64, deres barn: Ole, 25, Mali, 30, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, 1 td. havre, 1 td. poteter. John Hansen, husmand med Jord, 30, Olava Olsdtr., hans kone, 43, deres barn: Ole, 12, Elen A., 5, Hanna, 1, alle f. i Tingvold. Johannes Olsen, føderåd, enkemand, 81, Guri Sørensdtr., logerende Enke, 80, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 5 får, 1 td. havre, 1 td. pot.

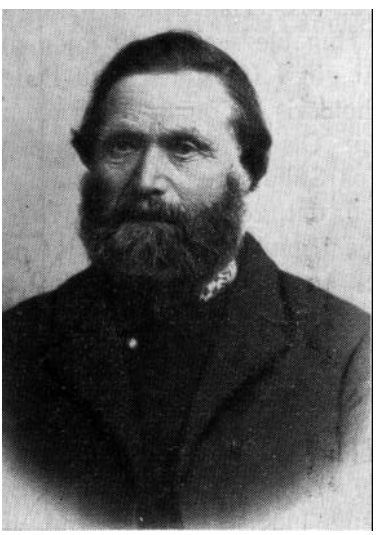

Johan Monsen Roaldset.

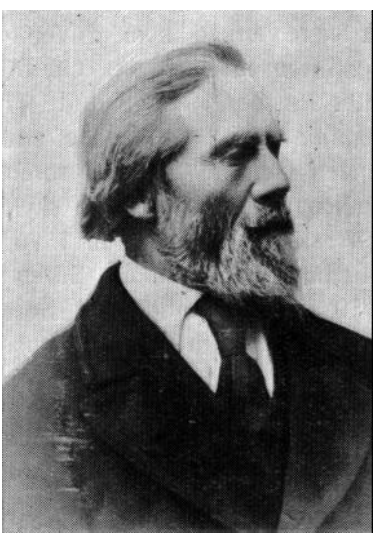

John Christiansen Roaldset.

Lnr. 88. John Christiansen, selveier, 38, f. i Tingvold, Ane Knudsdtr., kone, 25, deres barn: Christian, 5. Ingeborg A., 3. Ingeborg Olsdtr., Tjenestepige, 15, alle f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 11 får, 7 gjeter. 4 td. havre, 2 td. poteter. John Johnsen, husmand m. Jord, 32, Karen Eriksdtr., kone, 23, deres barn: Maria, 4, Karen A., 3, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 5 får, 1 td. havre, 6/8 td. poteter. Anders Olsen, husmand m. Jord, 49, Sirianna Ingebrigtsdtr., hans kone, 44, deres barn: Ingebrigt, 19, Gjertrud, 11, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 5 får, 1 td. havre, 1 td. pot. Lage Eriksen, husmand m. Jord, 31, Oline Andersdtr., kone, 29, udøbt Drengebarn, Andreas Christensen, Logerende Dagleier, 31, alle f. i Bolsø. 1 kveg. ¼ td. havre, ½ td. poteter.

Herredskommisjonen av 1866 har tilført om gården: Roaldseth, Matr. nr. 38, Løbe nr. 87, Johan Monsen. Skyld 4 Ort 13 Skilling. 22½ Mål Ager, 17½ Mål Eng. Tildels Muld og tildels Myr på Grusbund. Nat. Eng afgiver 122 Læs Hø. Ingen Fjeldslåt. Udsæd: 11 Td. Havre, 7 Td. Potet. Avler: 74 Td. Havre, 74 Td. Potet. 150 Læs Hø. 2 Hester, 9 Kjør, 40 Får. Skov kun til Brænde. 3 Pladsbrug.

Roaldseth, Matr. nr. 38, Løbe nr. 88. Johan Kristiansen. Skyld 4 Ort 13 Skilling. 16 Mål Ager, 21½ Mål Eng. Tildels Muld og tildels Myr på Grusbund. Nat. Eng afgiver 122 Mål Høe. Ingen Fjeldslåt. Udsæd: 8 Td. Havre, 5 Td. Potet. Avler: 74 Td. Havre, 74 Td. Potet. 1 Hest, 9 Kjør, 40 Får. Skov til fornøden Brænde. 4 Pladsbrug.

Riksmatrikelen av 1907: G.no. 57 Roaldset, br.no. 1 Roaldset. Lars Johansen. Sk M. 3.67, Br.no. 2 Roaldset. Kristian Johnsen. M. 3.16. Br.no. 3 Roaldset. Edvard Johnsen. M. 0.24. Br.nr. 4 Roaldsethaugen. Edvard Johnsen. M. 0.21. Br.no. 5 Roaldset. Mathias Theodorsen. M. 0.26. Br.no. 7 Lunde. Ole Johansen. M. 0.30.

Eierforhold i seinere tid:

Roaldset, gnr. 57, bnr. 1, skyld mark 3,46. Qwitteringsskjøte fra Johannes Olsen m. fl. til Erik Sørensen. Fra Erik Sørensen til Mons Johannsen. Fra Mons Johansen til Johan Monsen, dat. 21. tingl, 23/6 1860. Fra Johan Monsen til Lars Johansen, dat. 10 tingl. 18/4 1894 Fra Lars Johansen Roaldset til Johan Larsen dat. 1. tingl. 19/4 1910.

Roaldset, bnr. 2, skyld mark 3,04. Skjøte fra Bull til Torger Næss. Fra Torger Næss til Jens Olsen Lammem. Fra Jens Olsen til Ole Olsen. Fra Ole Olsen til Ole Olsen Mælum. Fra Ole Olsen Mælum til Thomas Jakobsen, på 1 p. og 12 m. Fra Ole Olsen Mælum til Christian Jonsen på 1 p. og 12 m. Fra Thomas Jakobsen til Christian Johnsen på 1 p. og 12 m. Skifte etter Christian Johnsen til John Kristiansen, dat 17/3, tingl. april 1851. Skjøte fra John Kristiansen Roaldset til Kristian Johnsen Roaldset, dat. 19. tingl. 21/6 1894. Fra Kristian J. Roaldset til Ole P. Gaupset, dat. 2/1, tingl. 16/2 1924.

Roaldset, bnr. 3, skyld mark 0,24. Skjøte fra John K. Roaldset til Ingebrigt Andersen Næs, dat. 16/10 1900, tingl. 20/6 1901. Fra Ingebrigt A. N. Næs til Jørgen H. Eidsæter, dat. 18/8, tingl. 17/10 1903. Fra Jørgen Hansen Eidsæter, til Edvard Johnsen Roaldset, dat. 2. tingl. 7/1 1905. Makeskifteskjøte med Sivert Andreas J. Vasbotn med bnr. 4, dat. 15. tingl. 21/6 1909.

Roaldset - Roaldsethaugen, bnr. 4, skyld mark 0,21, Skjøte fra Lars J. Roaldset til Johan Johnsen Roaldset, dat. 16. tingl. 18/10 1901. Fra Johan J. Roaldset til Jørgen H. Eidsæter, dat. 15/5, tingl. 17/10

1903. Fra Jørgen H. Eidsæter til Edvard J. Roalset, dat. 2. tingl. 17/1 1905. Makeskifte med Sivert A. J. Vasbotn, dat. 15. tingl. 21/6 1909.

Roaldset bnr. 5, skyld mark 0,26. Skjøte fra Kristian J. Roaldset til Anton Knutsen Berg, dat. og tingl. 17/6 1901. Fra Anton K. Berg til Mathias T. Berg, dat. 8/2, tingl. 20/9 1909. Fra Mathias T. Berg til Olav J. Roaldset, dat. 2/5, tingl. 2/10 1033.

Roaldset - Lunde, bnr. 6, skyld mark 0,30. Skjøte fra Lars J. Roaldset til Ole J. Roaldset, dat. 8/3, tingl. 4/7 1910. Fra Ole J. Roaldset til Johan O. Roaldset, dat. 23/4, tingl. 1/5 1933.

Roaldset - Flatheim, bnr. 7, skyld mark 0,15. Skjøte fra Lars J. Roaldset til Anders Olsen Roaldset, dat. 23/9, tingl. 19/10 1907.

Roaldset - Fredheim, bnr. 8, skyld mark 0,10. Skjøte fra Kr. J. Roaldset til John Storløkken, dai. 3/8, tingl. 19/10 1009. Fra John O. Storløkken til Peder G. Tangen, dat 1. tingl. 15/4 1935.

Roaldset - Skogly, bnr. 9, skyld mark 0,03. Skjøte fra Johan L. Roaldsen til Kornelius Johansen, dat. 28/6, tingl. 7/8 1913. Fra Kornelius Johansen til Ottar Johansen, dat. 24/1 1927, tingl. 15/3 1927.

Roaldset - Bolsøy Elektrisitetsverk, bnr. 10, skyld mark 1,11. Eskpropriasjon til Bolsøy Elektrisitetsverk, avh. 13/9 1919, tingl. 16/6 1920. Skjøte fra Bolsøy Elektrisitetsverk til Istad Kraftselskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

Roaldset - Vonheim, bnr. 11, skyld mark 0,01. Skjøte fra Rønnaug Roaldset til Ivar K. Næs, dat. 8/2, tingl. 3/4 1934.

* *

Skulestyrar Ole Roaldset

ved Einar J. Berg

er fødd på garden Roaldset i Bolsøy 8/3 1881. Foreldre var gardbrukar John Kristiansen Roaldset og Ane f. Røstberg. I 16-års alderen vart han. omvendt til Gud i den vekkjinga som gjekk over Kleive i 90-åra ved emisær Ole Lønset m. fl. Han gjekk Nordmøre fylkesskule på Gyl og tok eksamen ved Levanger lærarskule 1904, Frå 1904-08 var han lærar ved folkeskulen i Klæbu, men vart so kalla til andrelærar ved Fredly ungdomsskule, og her var han til 1912 då han vart kalla til styrar av Haugetun ungdomsskule som vart sett igong same året. Her vart det å byrja frå grunnen av. Roaldset styrte skulen i 30 år, og arbeidde han fram til ein av dei største og best utstyrde ungdomsskulane i heile landet.

Vinteren 1918/19 hadde han permisjon og gjekk lærarhøgskulen i Kjøpenhavn, og i 1930 var han eitt år sekretær i Romsdals krins av Det Norske Misjonsselskap. Av omsyn til helsa laut han slutta i ung-

domsskulen 1942. Seinare har han reist som emisær eitt år, og elles vikariert i folkeskulen i Bolsøy og i Rolvsøy, Østfold Attåt skulearbeidet har Roaldset hatt ymse offentlege tillitsyrke, og vore styremedlem og ofte formann i ymse kristelege organisasjoner i Østfold.

Skulestyrar Roaldset har vore ein dugande skulemann og administrator og ein varmhjerta forkynnar. Kanskje er det som talar han har nått lengst. Han sameinar ein klår tanke med ei fager form, og forkynninga hans er både sterkt personlege og sentralt kristeleg.

Skulestyrar Roaldset har fått gjera eit stort arbeid i folket vårt både som skulemann og i ymse greiner av kristeleg verksemd.

Kristian J. Roaldset var den eldste av brørne. Han gjekk eit år på underoffiserskulen, men vart gardbrukar på Roaldset. Han dreiv garden godt og dyrka mykje jord. I omlag ein mannsalder var han med i Bolsøy heradstyre og skulestyre, og var elles mykje nytta til andre kommunale ombod. I skulestyret var han formann i 9 år, sovidt eg hugsar.

Knut J. Roaldset vil vera velkjend på Molde. Han gjekk underoffiserskulen, vart sersjant og sat lenge på byfutkontoret i Molde. Seinare kom han til fylkeskontoret, vart fylkesfyllmektig, men måtte slutta på grunn av augnesjukdom. Han har hatt ei mengd tillitsyrke på Molde.

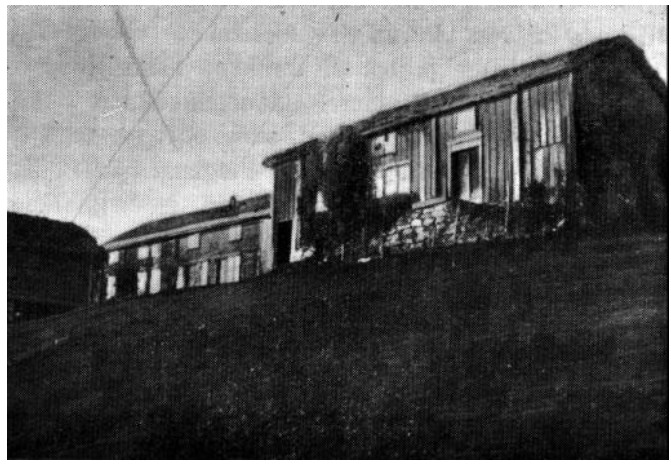

Roaldsetli, gnr. 58, bnr. 2. Eier Peder E. Roaldsetli.

Roaldsetli, gård no, 58.

Gården er brattlendt og ligger i solsiden ca. 250 m. o. h. og utpreget fjellgård. Grenser i vest til Roaldset, i syd til Hungnes, i øst til Eidseter og i nord til nordmør grense. Gården eides av kongen

til omkring 1660-årene, da den gikk over i oberst Reinh. von Howens eie, og kom således inn i Vestnes gods eiendomssamling. Navnet på gården synes til en begynnelse å ha vært forskjellig, dels Roaldsetlien, Dyrlien og Dyrryg. Etter 1669 alltid Roaldsetli. Gården finnes ikke oppført i skattemanntallet før i 1646, og benevnes da Ødegarder med Elling Roaldsetlien som leilending, skatt 1½ daler. 1650 5-dalerskatten: Kong Maytz. bøxler. Elling Rollsetlie 2½ phd. 5 ort. Kvegskatt 1657 er en Knud Dyrlien opsidder og er oppført med 2 heste, 13 kiør, 7 geder og 10 får, 1½ dr. I 1661 er oberst von Howen eier med Knud og Nils som leilendinger, og hver bruker 2½ phd. fiskeleie. Folketellingen 1665, skyld 5 phd. Opsiddere er Knud, 50 år, og Niels Michelsen Opdal,*) husmend: Knud Ellingsen, 50 år. I matrikulen 1669 er navnet pä gården Dyrryg, og det er da enken Inger etter Niels Michelsen og Knud Persenn (se ovenfor under 1665) som skatter til oberst von Howen 1 spd. Leding ½ dr. Tiende aure 2 td. (havre), småtiende 3 ort.

I folketellingen 1701 er oppført disse opsiddere: Lasse, 40 år, Iver, 39 år, sønner: Søren Iversen, 10 år, Anders Iversen, 4 år. Thiennistekarle: Peder Lassesen, 40 år og Knud Troensen, 12 år. Husmend: Knud Pedersen Roelsetlj, 80 år. Knud Pedersen som var en av leilendingene i 1669 er altså nu blitt husmann under gården. Før 1700 er gården gått over fra von Howen til generalmajor Georg Christian von Schultz, og denne skjøter gården til amtmann Hans Nobel i 1711.

Matrikulen 1723: 2 opsiddere. Generallieutnant Schultzes arvinger ejer og bøxler. Ingen husmand, skog eller sæter. 2 qverner for 12 s. Intet fiskeri uden af havet. Ringe Fægang, gården ligger i sollien, 6¾ mil fra havet, temmelig god jordart, er en markegård, u-vis til korn i frostår, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 6 tdr. hafre. Avling: 30 læs hø. Creaturer: 2 hester, 8 kjør, 8 ungnød, 30 småfæ. Gl. taxt: 1 vog 2 pd.

Fra omkring 1723 til 1740 er Peder Mortensen en av leilendingene, og Knud Pedersen den andre, til 1757. Peder Mortensen var gift 2. gang med Bergitte Knudsdtr;: Han hadde i første ekteskap 2 døtre, Randi og Mali. Knud Pedersen var gift med Marit Iversdtr., de hadde sønnen Iver. I 1763 er Marcus Frid. Bang eier og bøxler, og Ole Bottolfsen og Løve Olsen leilendinger med 2 pd. og 12 mrk. hver, 1 qvern. Løve Olsen var gift 3 ganger og døde 1788. Han hadde

*) Nils Michelsen var sorenrkriver i Romsdal, bodde på Opdøl og var leilending både på Opdøl og en part i Roaldsetli.

sønnene Lasse som kjøpte en part i Eide, Ole som ble gårdbruker på Hungnes og Søren som bøkslet gården Schevik.

I 1792 utsteder major Cristen Gerherd Bang skjøter til sorenskriver på Søndmøre Johan Bull på Roaldsetli, 2 oppsittere skylder 1 vog 2 pund. Denne major Bang er sønn av ovenfor nevnte Marcus Fridr. Bang og har bekommet gården ved arv.
Sorenskriver Johan Bull skjøter til Sivert Olsen 2 pund og 12 mark fiskeleie med byksel og landskyld i Roaldsetli, som hans far Ole Bottolfsen før har bykslet, tgl. 26/6 1794. Samme dag gir Sivert Olsen kår til sine foreldre Ole Bottolfsen og Ingeleiv Sivertsdatter. Ole Bottolfsen døde 1799, 66 år gl. og enken Ingeleiv ble gift igjen med Knut Eriksen Gujord.

Sivert Roaldsetli og Erik Arnesen Berg som myndige arvinger etter Ole Roaldsetli skjøter til sin stedfar, Knut Eriksen, de på Sivert Olsøns gård Roaldsetli stående kårhus for 26 rdl., dat. 5/11 1799, tgl. 3/6 1800. Sivert Olsen Roaldsetli gir sin stedfar Knut Eriksøn Gujord og sin mor Ingeleiv Sivertsdatter kår av gården, tgl. 23/6 1800. Ingeleiv døde 1804, 68 år gl.

Folketelling 1801. 1. Familie: Sivert Olsen, 29, Givt 2. Gang, Bonde, Gårdebruger, Marit Pedersdtr., 29, hans Kone, Givt 1. Gang, Giertrud Maria Sivertsdtr., 2, deres Datter. Knud Erichsen, Huusbondens stiffader, 40, givt 1. Gang, lever af et Vilkår af Gården, Jngelev Sivertsdtr., Huusbondens Moder, 63, givt 2. Gang. Tjenestefolk: Johannes Olsen, 19, Marit Pedersdtr., 20, Marit Erichsdtr., 12.

2. Familie: Søren Olsen, 46, Bonde. Gårdebruger, Guri Michelsdatter, 46, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Michel, 20, Magnhild, 15, Ingeborg, 10, Gjertrud, 8. Beret, 6, Chresti, 2.

Riksmatrikulen av 1840: M.nr. 39 Roaldsætlid, L.nr. 89 Roaldsætlid. Lars Olsen. Sk. 2 Pund 12 Merker. Ny 1 Daler 3 ort 4 Skill. Matr.nr. 39 Roaldsætlid, Lnr. 90 Roaldsætlid. Ole Andersen. Sk. 2 Pund 12 Merker. Ny 1 Daler 2 Ort 12 Skilling.

Folketelling 1865. lnr. 89 a. 2 beboede Hus. Ole Larsen, selveier, 42, Martha Eriksdtr., kone, 40, deres barn: Lars, 13, Erik, 10, Signy, 7, Knud, 4, alle f. i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 12 får. 4¼ td. havre, 12½ td. poteter. Sygni Olsdtr., føderådsenke med Jord, 66, Sivert Larsen, søn, ugift, 25, f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får, ½ td. havre, ½ td. pot. Lnr. 89 e. Frederik Eriksen, selveier, 36, f. i Bolsø, Eli Olsdtr., kone, 31, f. i Næsset, deres barn: Ole E., 7, Mathias, 4, Elen, 2. Tøri Larsdatter, Tjenestebarn, 12, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 12 får. 4½ td. havre, 1½ td. poteter. Bottolf Finsen, føderådsmand, 54, f. i Bolsø,

Erik O. Roaldset, Marit P. Roaldset f. Kleve.

Olava Arnesdatter, hans Kone, 64, f. i Thingvold. ½ td. poteter.

Lnr. 90 Roaldsetli. 2 beboede Huse. Anders Olsen, selveier. 35, Ane Monsdtr., hans kone, 34, deres barn: Ane Maria, 10, Ingeborg, 7, Mathias, 5, Ole 2. Tjenestefolk: Erik Olsen, 23, Berit Maria Olsdtr, 28, Karen Anna Eriksdtr., 14, alle f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 30 får, 1 svin. 5 td. havre, 4 td. poteter. Ole Andersen, føderådsmand m. Jord, 56, Ingelev Olsdtr., hans kone, 60, Inger Anna Olsdtr., datter, 19, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får. ¼ td. havre, ½ td. poteter.

Opf. etter lnr. 90 Roaldsetli, Rabben. Hans Pedersen, husmand m. Jord, 55, f. i Bolsø, Ane Ellingsdtr., hans kone, 57, f. i Thingvold, Karen A. Hansdtr., datter 14, f. i Bolsø. 2 kveg, 14 får. 1½ td. havre, 1½ td. poteter.

Nøsen. Lars Larsen, husmand med Jord, 39, Ane Thomesdtr., 38, kone, deres barn: Lars, 14, Ole, 9, Mathias, 7, Olina, 3, Pettrina, 1, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 9 får. 1½ td. havre, 1½ td. poteter.

Herredets matrikulkommissjon av 1866: Roalsetli, Matr.nr. 39, L.no. 89 a. Ole Larsen. Skyld 4 Ort 2 Skill. 9½ Mål Ager, 10½ Mål Eng. Muld på Bjerg. Nat. Eng afgiver 97 Læs Hø. Ingen Fjeldslåt. Udsæd 8 T. Havre, 5 T. Potet. Avler 55 T. Havre, 50 T. Potet. 133 Læs Hø. 1 Hest, 9 Kjør, 40 Får. Skov til fornøden Brænde. 1 Pladsbrug. Roalseth, Matrnr. 39, L.nr. 89 b. Skyld 4 Ort 2 Skill. Bottolf Thisen (?) (Findsen) (navnet utydelig i protokollen). 7½ Mål Ager, 8 Mål Eng. Muld på Bjerg. 47 Læs Hø af nat. Eng. Ingen Fjeldslåt. Udsæd 3½ T. Havre, 2 t. Potet. Avler 22 T. Havre, 20 T. Potet. 60 Læs Hø. 1 Hest, 4 Kjør, 12 Får. Skov kun til Brænde. Intet Pladsbrug. Roalsetli, Matr.nr. 39, L.nr. 90. Anders Olsen. Skyld 1 Daler 2 Ort 22 Skill. 18½ Mål Ager, 18 Mål Eng. Muld for det meste på Bjerg. 99 Læs Hø af nat. Eng, Ingen Fjeldslåt. Udsæd 8 Td. Havre, 3½ Td. Potet. Avler 54 Td. Havre, 36 Td. Potet. 129 Læs Hø. 2 Hester, 8 Kjør, 30 Får. Skov kun til Brænde. 1 Pladsbrug,

Riksmatrikulen av 1907: Gård no. 58 Roaldsetlien. Br.no 1 Roaldsetlien. Ole Fredriksen. Sk. M. 2,08. Br.nr. 2 Roaldsetlien. sk. M. 1,76. Ole Kristian Ellingsen. Br.nr. 3 Roaldsetlien. Martha Andersen. Sk. M. 3,39. Br.nr. 4 Utheim. Andreas Eriksen, sk. M. 0,67.

Roaldsetlien, gnr. 58, bnr. 1, skyld mark 2,08. Skjøte fra Madam Øwre til Sivert Olsen, på ledingen. Makeskifte fra Sivert Olsen til Ole Olsen. Skjøte fra Ole Olsen til Lars Olsen Gujordberg. Fra Lars Olsen Gujordbergs enke Søgni Olsdtr. til Ole Larsen ældre, dat. og tingl. 19/6 1854. Fra Ole Larsen Roaldsetlis arvinger til Ole Fredriksen Roaldsetli, dat, 21/9, tingl. 20/10 1898. Uskiftebevilling for Ole F. Roaldsetlis enke Ingeborg, dat. 31/3 tingl. 8/5 1925. Skjøte fra Ingeborg Roaldsetli til Arnold og Elida Hauge, dat. 4/12 1931 tingl. 18/1 1932. Fra Arnold og Elida Hauge, til Eivind Fredriksen og hustru Berit, dat. 11/4 tingl. 1/5 1936.

Roaldsetlien, bnr. 2, skyld mark 1,75. Skjøte fra Ole Larsen til Johan Olsen Gussiås, dat. 19. tingl. 20/10 1860. Fra Johan Larsen til Botolf Finsen Røsberg, dat. 19. tingl. 20/2 1862. Uskiftebevilling for Fredrik Eriksens enke Eli Olsdtr. dat. 5. tingl. 18/2 1881. Skjøte fra Eli Olsdtr. Roaldsetli til John Hansen Hungnesli, dat, 26. tingl. 29/6 1883. Auksjonsskjøte til Edvard Johnsen Hungnes, dat. 6. tingl. 7/1 1892. Hjemmelsbrev på skifte etter Edvard Johnsen Hungnes til Ole Christensen Ellingsen Roaldsetli, dat. 14/7, tingl. 20/11 1900. Uskiftebevilling for Ole Ellingsens enke Beret Marie, dat. 20/2, tingl. 25/4 1924. Skjøte fra Beret Marie K. Roalsetli til Knut Olsen Roaldsetli, dat. 7/7 1923, tingl. 25/1 1925. Fra Knut O. Roaldsetli til Olav O. Roaldsetli, dat. 11. tingl. 15/10 1937.

Roaldsetlien, bnr. 3, skyld mark 3,39. Skjøte fra Ole Andersen til Anders Olsen, dat. og tingl. 20/10 1860. Fra Anders Olsen Roaldsetli til Mathias Andersen Roaldsetli, dat. 10. tingl. 15/15 1891. Fra Mathias A. Roaldsetli til Edvard Eriksen Lie, dat. 14/3, tingl. 2/4 1910. Fra Edvard E. Lie til Peder E. Roaldsetli, dat. 20/4, tingl. 12/6 1923.

Roaldsetlien - Utheim, bnr. 4, skyld mark 0,67. Skjøte fra Mathias A. Roaldsetli til Andreas Eriksen Roaldsetli, dat. 17. tingl. 20/10 1905. Fra Andreas Roaldsetlis arvinger, Peder, Marie, Ingeborg, Anna og Marit Roaldsetli til Edvard Lie, dat. 4. tingl. 20/8 1919.

Løytnant Edvard Lie

var født på plassen Rabben under Roaldsetli 26/7 1875. Foreldra var Erik Olsen Roaldsetli og Marit f. Kleive.

Plassen var heller liten, og foreldra sat, som plassfolk flest i den tida, i små kår. Det var ialt 10 sysken, men berre 6 nådde vaksen alder. Edvard var den nesteldste, og alt i 10-årsalderen måtte han bort

Løytnant Edvard Lie

til framande og sjølv tena sitt brød. Han vart gjætargut hjå Knut Stokke i Kleive og gjekk folkeskulen på Hungnes. Etter konfirmasjonen hyrte han seg til kokk på ei av frakteskutone til Høstmark på Nes, og i 2 vintrar var han med til Lofoten og Finnmark på fiskekjøp. No tenkte han å verta maskinist, og for å få verkstadtid gjekk han eitt år i smedlære i Fræna. Ferdig der, reiste han til Trondheim og arbeidde ei tid ved domkyrkja som steinhoggar og smed. Her fekk han tanken om å gå inn i militærstellet, tok fyrst korporaleksamen på Agdenes og var sidan 2 år på Festningsartilleriet sin underoff.skule på Oskarsborg, der han tok eksamen i 1900. 20/9 s. å. vart han fastløna sersjant ved Bergens festningar. Han vart urer i 1915, kommandersersjant 1925 og løytnant 1930 og tok avskil ved nådd aldersgrense i 1935.

Frå 1900 til 1914 var han utenfor det militære yrke fast kontorist i Bergen med undantak av 2 år, då han var kontorist ved den militære verkstaden i Oslo. Under heile den fyrste verdskrigen, frå 1914-18 var han inne på nøytralitetsvakt.

I 1910 kjøpte han ættegarden Roaldsetli, men då broren Andreas døydde kjøpte han barndomsheimen Rabben, no Utheim, og selde Roaldsetli til broren Peder.

Frå 1918 var han fastbuande i Bolsøy og var sjelden inne til militærteneste. Han gifte seg 1. gong 1922 med Marie Hjelset. Foreldre Ole O. Hjelset og Lovise, f. Berg. Då fyrste kona døydde, gifte han seg 2. gongen 1929 med Jalma Slemmen frå Veøy. Foreldre Knut Pedersen Slemmen og Oline Sørensdotter, f. Stokke. Dei har 1 dotter.

På Utheim bygde han ny løe i 1922 og sette alt i god stand. Han arbeidde mykje med jorddyrking, og den vesle plassen voks til ein liten gard med 4 kyr og hest. Han planta og mange frukttre som trivst godt, endå so høgt denne staden ligg. Eit stort arbeid hadde han med gardsvegen til Utheim og Roaldsetli, noko som vart til stor framhjelp for desse gardane.

Då Edvard Lie vart fast busett i heimbygda, fekk han snart ymse kommunale yrke. I 2 valbolkar var han med i heradstyret, 6 år i skule-

styret, der han og var formann, 3 år i likningsnemnda, likeeins som formann. Då likningsrådet vart skipa, vart Edvard Lie fyrste formann i 6 år. Han var og med i overlikningsnemnda og i kontrollnemnda for Bolsøy sparekasse. - I grend og bygd var han og ein god mann å gå til og stod til teneste med råd og dåd.

Edvard Lie var ein rak og høgreist personlegdom både i det ytre og som karaktertype. Noko av det mest sermerkte ved han, var det pålitelege og samvetsfulle og den gjennomførde orden i all hans ferd og gjerd. I lag og lynde var han roleg og stø, i personleg samver bramfri og beint fram. Han hadde mange interessor og hadde ei heller stor boksamling, både av skjønnlitteratur og av populærvitskaplege verk.

Han var ein flink skyttar og hadde hæren si skyttarmedalje og skyttarorganisasjonane si gullmedalje.

Han døydde av kreft 22/3 1946.

Einar J. Berg.

Eidseter, gård no. 59.

Gården ligger på en høg ås med den eldste bebyggelse på et platå. Den var odelsgård til omkring 1723, da den gikk over i magister Anders Iversens eie. Før den blir opptatt som gårdsbruk har stedet sikkert vært benyttet som seter av gården Eide, og således vært endel av denne gårds utmark og havning. Gardens grenser er i syd til Ejde, i vest til Hungnes og Roaldsetli, i øst til Røstberg og Furset utmark, i nord til Furset utmark. Når gården ble opptatt som jordbruk kan av foreliggende materiale ikke tidfestes. Det er først i 1617 gården er nevnt i skattmantallet og da under Ødegårdsmend och husmender med Haldsteen Eidseter som skattyter med ½ daler. I 1621 betaler Knud Eidtzsætter fosseleie af en liiden quernn Pendinge 1 ort. Kopskatt 1645 Olle Eidseter, hans hustru, och 1 thienestpige 1 ort. Gården betegnes som halvgård med 4 pund i 1650 og senern 5 pund fiskeleie. I skattemanntallet for leilendingskatt 1646 og 5 dalerskatten 1650 er Olluff Eidsetter eier og bruker, men i kvegskattmanntallet 1657 er Olle Eidsetter opført med 3 hester 25 krør, 15 geder 20 får, skatt 11 ort 10 s. og ged 4 får, 14 s. i skatt. Da der i de senere skattelister er Olle Eidsetter som er opførr som eier og bruker, må Olluff være en feilskrivning for Olle. I jordebok 1661 er Olle Eidseter Eiger selff med 5 phd.

Folketellingen 1665 opfører Oluff 60 år, bruger 5 phd. Sønner: Iffuer Olsen 21 år Peder Olsen 18 år. Matrikulen 1669 Ole Knudsen Eier sielff 5½ phd. 2½ øre 6 mark, leding 3 ort 16 s. Tiende: Aure (havre) 2 td. småtiende ½ dr. 16 s. 1 qvernn 6 s. Folketellingen 1701 ser slik ut, Opsidder: Iver 64. Sønner. Olle Iversen 20, Peder Iversen 16 år., Tienistekarle Peder Iversen 22 år. Mellem 1701 og 1723 går gården over fra ode1 til leilendingsbruk og blir delt i 2 parter. Da Iver i 1701 er 64 år slutter vel han som bruker ved eierskiftet, og hvem som da blir leilendinger kan ikke sees da ingen navn er nevnt før 1763. Iver var gift med Marit Pedersdat. som døde i 1703. Foruten de i 1701 nevnte 2 sønner hadde de en søn Ole og døtrene Synnøve og Marit. Iver døde 1731 101 år gammel.

Matrikusen 1723 2 opsiddere mag: Anders Iversens arvinger ejer og bøxler. Ingen husmand, skov til husbehov. Ingen qvern eller fiskeri uden af Haved. Temmelig fægang, gården ligger i Sollien 7 mil fra Havet, mådelig slet jordart, er en markejord, uvis til korn, temmelig god til eng, tungvunden, ingen leilighet til rødning. Sed: 5 td. hafre. Avling: 32 læs hø, Creaturer: 2 hester, 6 kjør, 8 ungnød, 20 småfæ. Gl. taxt 1 v. 2 pd. Avtaget 12 mark. Efter fogderiregnskapet for 1763 er mag. Anders Iversens arvinger fremdeles eier og bøksler, med Erik og Anders som leilendinger med 2 pd. og 12 mark hver, men samme år skjøter Jens Lemvig gården til negociant P. N. Møller på 1 vog og 2 pund, tingl. 30/5 1763. Sannsynligvis er denne Lemvig en av 3 arvivinger til Anders Iversen. P. N. Møller var kjøpmann i Molde og stamfar ti1 Møllerfamilien på Moldegård. 24/10 1796 gir Ole Eriksen Eidseter kår til den forrige bygselmann Anders Larsen, han var leilending fra 1763, var gift med Guri Pedersdtr., hadde ingen barn, og han døde i 1798, 63 år gammel.

Auksjonsskjøte fra Peter Møller og hustrus arvinger til opsidderen Ole Eriksen på 2 pund og 12 mark fiskeleie med bygsel og landsskyld i Eidseter for 113 rdlr., tingl. 26/7 1797.

Folketelling 1801. Gnr. 59, Eydsæter. 1. Familie Ole Eriksen 42, Bonde og gårdbruker. Anna Olsdtr. 42, begge i 1. ægteskap. Deres børn: Erik 2, Guri 6, Anna 1. Tjenestefolk: Jon Stenersen 22 ugivt, Kari Hansdtr. 30 ugivt, Lars Jonsen 2, hendes søn. Guri Knutsdtr. 13, Ingri Andersdtr. 60, til Leyeboende, ugivt, lever af Spinden og Binden 2. Familie Ole Pedersen 46, Bonde og Gårdbruker, Anna Olsdtr. 41, begge i 1. ægteskab. Deres børn: Peder 5, Karen 14. Tjenestefolk: Hans Bårsen 30, Knud Lassesen 21, begge ugivt.

Riksmatrikulen av 1840. M.nr. 40, Eidsæter, L.nr. 91, Eidsæter.

Ole Iversen, skyld 2 pund 12 Merker, ny 1 Daler 3 Ort 15 Skill. L.nr. 92 Eidsæter, Erik Olsens Enke Skyld 2 Pund 12 merker, ny 1 Daler 3 Ort 15 Skill.

Folketelling 1865. Lnr. 91, Eidsæter. Knud Olsen, selveier, 42 f. i Næsset, Marit Knudsdtr. hans kone, 50, f. i Thingvold. Sønner; Knud 20, Iver 15, begge f. i Bolsø. Tjenestefolk: Karen Marie Sørensdatter, 22. Creature: 2 hester, 9 kveg, 35 får. 7 td. havre, 4 td. poteter Iver Knudsen, føderådsmand m. jord, 84, Enkemand, fra Røstberg kjøpte gården. Ane Iversdtr. Datter, ugift, 46, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får, ¼ td. havre, ¼ td. poteter.

Opf. efter L.nr. 91, Eidsæterbak. Erik Iversen, husmand m. jord, 50, Marit Iversdtr. hans kone, 60. Jørg Rasmusen, opfostringsbarn af fattigvæsenet, 10 alle f. i Bolsø. Christian Olsen, pleiebarn, 4, f. Molde. 2 kveg, 6 får. 1 td. havre, 1½ td. poteter.

Opf. efter L.nr. 91, Eidseteren, Gjelden. Peder Arnesen, husmand m. jord, 38, f. i Bolsø. Randi Nilsdtr., kone, 40, f. i Frænen. Børn: Beret Anna 9, Andreas 6, Christianna 3. Christi Iversdtr. føderådsenke 58, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 12 får, 2 td. havre, 1 td. poteter.

L. nr. 92 a, Eidsæter. Knud Knudsen, selveier, 34, Else Maria Monsdrt. kone 26, datter: Gunhild Maria Knudsdtr. 6, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 18 får, 1 svin, 4½ td. havre, 4½ td. poteter.

L. nr. 92 b. Ole Sivertsen, selveier, 31, Marit Olsdtr., kone, 28, Børn : Ingeborg A. 8, ‘Sivert 5, Ole 4 og Johanne I. Ole Sivertsen, Tjenestekarl. 18, alle f. i Bolsø 1 hest, 3 kveg, 11 får, 2 geder, 1/8 td. bygg, 4 td. havre, 2 td. poteter. Knud Knudsen, Føderådsmand m. jord, 49, Marit Lagesdtr., kone, 57, Knud Knudsen, søn, 25, tømmermand, datter: Marit 17, søn: Erik 13, alle f. Bolsø. 1 kveg, 5 får. 1 td. havre ½ td. poteter.

L.nr. 92 c. Peder Pedersen, selveier, 32, Berit Johnsdtr., kone, 31, Døtre: Anne Maria 5 og Marit 3. Anne Colbensdtr. Føderådsenke. 60, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 5 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Herredkommisjonens skyldsetningsprotokoll av 1866: Eidsæter, M.nr. 40, L.nr 91, Knud Olsen. Skyld 1 Daler 3 ort 15 skill. Ager 23½ Maal, Eng 20 Maal. Muld dels på Bjerggrund, dels på Steingrund. 88½, læs Hø af nat. Eng. 40 læs Hø af Fjellslåt. Udsæd 9½ td. havre, 6½ td. potet. Avler 60 td. havre, 64 td poteter, 159 læs hø. 2 hester, 13 kjør, 38 får. Skov kun til Brende. 2 Pladsbrug.

Eidsæter, M.nr. 40, Lnr. 92 a, Knud Olsen. Skyld 1 Daler 3 Ort 15 Skill. Ager 9½ Maal, Eng 15 Maal. Muld dels på Bjerg, dels på Gruus. 40 Læs Hø af nat. Eng, 19 Læs Hø af Fjeldslaat. Udsæd:

4½ T. Havre, 3 T. Potet. Avler: 25 T. Havre, 30 T. Potet, 75 Læs Hø. 1 Hest, 5 Kjør, 18 Får. Skov til fornøden Brænde. Intet Pladsbrug.

Eidsæter, L.nr. 92 b. Ole Sivertsen, Skyld 3 Ort 20 Skill. Ager 9¼ Maal, Eng 11 Maal. Muld på Bjerg, 35½ Læs Hø af nat. Eng. 10 Læs Hø af Fjeldslaat. Udsæd 5 T. Havre, 2 T. Potet. Avler 25 T. Havre, 24 T. Potet, 63 Læs Hø. 1 Hest, 4 Kjør, 14 Får. Skov kun til Brænde. Intet Pladsbrug.

Riksmstrikulen av 1907: Gård no. 59 Eidsæteren, br.no. 1 Eidsæteren, Sivert A. Sørensen, sk. M. 2,26. Br.no. 2 Eidsæteren, Lars Olsen, sk. M. 2,31. Br.no. 3 Eidsæteren, Ole Sivertsen, sk. M. 1,89. Br.no. 4 Lillelien, Ole Sørensen, sk. M. 0,38. Br.no. 5 Bakken, Albert Johansen, sk. M. 0,21. Br.no. 6 Bratheim, Knud E. Sørensen, sk. M. 2,26. Br.no. 7 Eidsæter, Ole Sørensen, sk. M. 0,11.

Eierskifter i seinere tid:

Eidsæteren, gnr. 59, bnr. 1, skyld mark 2,07. Skifte etter Ole Iversen gården utlagt enken Marit Knutsdatter, dat. 16. tingl. 21/2 1860. Skjøte fra Knut Olsen, gift med Marit Knutsdatter, til Søren Olsen Eidsæter, dat. 16. tingl. 21/6 1877. Uskiftebevilling for Søren Olsens enke Ane Marta Olsdtr., dat. 6. tingl. 18/11 1902. Skjøte fra Ane Marta Olsdtr. til Sivert Andreas Sørensen, dat. 1. tingl. 3/12 1906. Fra Sivert A. S. Eidsæter til Johannes Arntsen Furset, dat. 17/10, tingl. 13/11 1914. Fra Johannes A. Furset til Arne Martin Johannesen, dat. 20/11, tingl. 14/12 1916. Fra Arne M. Johannesen til Søren Sivertsen Eidsæter, dat. og tingl. 8/10 1918. Fra Søren S. Eidsæter til Einar Larsen Nyvold, dat. 14/7, tingl. 8/8 1922.

Eidsæteren, bnr. 2, skyld mark 2,31. Skjøte fra Ole Eriksens arvinger til Erik Olsen. Skifte etter Erik Olsen til Ole Eriksen, sl. 6/3 1840. Skjøte fra Ole Eriksen til Knut Knutsen, dat. og tingl. 12/12 1853. Fra Knut Olsen til Halvor Jensen Ugelstad, dat. 26/7, tingl. 20/10 1860. Fra Halvor Jensen til Knut Knutsen Roaldset, dat. 22/6, tingl. 20/10 1860. Fra Knut Olsen Eidsæters enke Elen Marie Monsdtr. til Lars Olsen Eidsæter, dat. 18/10, tingl. 5/11 1901. Uskiftebevilling for Lars Olsens enke Gunhild Marie Knutsdtr., dat. 22/10, tingl. 7/11 1910. Skjøte fra Gunhild Marie Knutsdatter til Ole Andreas Olsen Ødegård, dat. 6. tingl. 22/7 1912. Fra Ole Andreas Ødegård til Ole Johan Ødegård, dat. 9. tingl. 18/1 1936.

Eidsæteren, bnr. 3, skyld mark 1,06. Skjøte fra Halvor Jensen til Ole Sivertsen Hungnes, dat. 18/7, tingl. 18/10 1861. Fra Ole Sivertsens arvinger til Ole Mathias O. Eidsæter, dat. 20. tingl. 29/5 1920. Fra Ole Mathias Eidsæter til Ole O. Eidsæter, dat. 30/11 1936, tingl. 28/1 1937,

Eidsæteren - Lillelien, bnr. 4, skyld mark 0,38. Skjøte fra Halvor Jensen til Peder P. Eidsæter, dat. 18/7, tingl. 18/10 1861. Grunnbok-hjemmel for Ole Andreas Ødegård i h. t. tingl. § 39, dat. 20. tingl. 24/2 1936. Uskiftebevilling for Ola Andreas Ødegårds enke Erika Ødegård, dat. 28/1 1936 Skjøte fra Erika Ødegård til Ole Johan Ødegård, dat. 7/12 1936, tingl. 16/1 1937.

Eidsæteren - Bakken, bnr. 5, skyld mark 0,16. Skjøte fra Søren O. Eidsæter til Jørgen Hansen Aarø, dat. 10/11, tingl. 9/12 1893. Fra Jørgen Hansen Aarø til Albert Johan Hals, dat. 22 5 1908, tingl. 7/8 1909.

Eidsæteren - Bratheim, bnr. 6, skyld mark 1,02. Skjøte fra Ane Marta Olsdtr. til Knut Eilert Sørensen, dat. 1. tingl. 3/12 1906.

Eidsæter, bnr. 7, skyld mark 0,11. Skjøte fra Søren O. Eidsæters enke Ane Marta til Ole Sørensen Eidsæter, dat. 27/10, tingl. 3/12 1907.

Eidsæteren - Nordheim, bnr. 8, skyld mark 0,56. Skjøte fra Knut Eilert S. Eidsæter til Lars Mathias J. Berg, dat. 4/9, tingl. 19/10 1907. Fra Lars M. Bergs enke Beret Anna til Løve L. Hjelset, dat. 4. tingl. 12/9 1923.

Eidsæteren - Eidsæterbakken østre, bnr. 9, skyld mark 0,19. Skjøte fra Sivert Andreas S. Eidsæter til Albert Johansen Hals, dat. 21/5, tingl. 21/6 1909.

Eidsæteren -- Hestesletten, bnr, 10, skyld mark 0,08. Skjøte fra Erik Eriksen Eidsæter til Lars Larsen Nyvold yngre, dat. 20/10 1914, tingl. 7/1 1915. Fra Lars L. Nyvold til Leonhard L. Nyvold, dat. 25/5 1923, tingl. 8/1 1924. Fra Leonhard L. Nyvold til Birger Osvald Eidsæter, dat. 29/7, tingl. 16/9 1935.

Eidsæteren - Sommerro, bnr. 11, skyld mark 0,04. Skjøte fra Albert J. Hals til Andreas O. Aarø, dat. 3/11, tingl. 1/12 1919. Auksjonsskjøte til Kristian K. Hjelset, dat. og tingl. 15/11 1929.

Eidsæteren -Ytterbø, bnr. 12, skyld mark 0,81. Skjøte fra Ole Sivertsen Eidsæter til Ole Olsen Eidsæter, dat. 20. tingl. 29/5 1920. Testament til fordel for Olav K. Eidsæter gir hjemmel, dat. 9/12 1919, tingl. 29/5 1920.

Eidsæteren - Nerbø, bnr. 13, skyld mark 0,60. Skjøte fra Knut Eilert S. Eidsæter til Sivert Andreas S. Eidsæter, dat. 25/5, tingl. 12/6 1923.

* *

De følgende avsnitt er skrevet av Jørgen Olafsen-Holm.

Opdøl, gård no. 60.

Ved Hjelset inntrer det et betydelig skifte i landskapet. Fjellfoten viker sterkt tilbake og østover fører et bredt daldrag inn i et vidstrakt parti av skogåser av ringe høyde. Det er Opdølelvens dal som har sitt utspring i Silsetvatn i Øre, Nordmøre, og som fra vest fører n.ø. over et bredt skar forbi Stangarvatnet til gården Furset i Øre. Fannefjorden danner en betydelig bukt omkring Opdølelvas utløp; på østre side av denne bukt og elva ligger Opdøl gård. Den grenser i vest til Hjelset, i nord til Gujord og Berg i Øverbygda samt delvis til Roaldset og Eidseter, og i øst til gården Skjedsvik.

Det er sannsynlig at Opdøl i tidligere tider også har omfattet Skjedsvik. Vi kan imidlertid ikke finne noe som direkte beviser det i våre kilder. Men både gårdens navn, beliggenhet og særlig dens store herlighetsomfang og godhet tilsier at den hører blant de 9 a 10 gårder som var først opptatt i Bolsøyområdet. At den med andre ord er en *opprinnelig* odelsgård og hauldgård, og at dens jordinnehav derfor må ha omfattet så meget at dens landskyld på 15 h. tallet må ha vært ca. 5 voger fiskeleie. Om gårdens navn må vi henvise til dette binds innledning s. 27. Det er sammensatt med ordet *døl, dyk* og betyr en senkning i terrenget, i stranden. Det kan svare bra til. Sikkert må vi imidlertid gå ut fra at Opdøl er opptatt som gård i den første jordbrukstid i vårt land og altså i tidlig forhistorisk tid. Utvilsomt i den såkalte bronsealder, og muligens alt i senere del av steinalderen. Gården bærer slik den ligger i landskapet og i forhold til de øvrige forhistoriske gårdene i ottingen, alle preg av å ha hørt til de beste og særlig kvalifiserte *bolstadir*.

Fra gårdens oldtidshistorie savnes alle kilder. Med hensyn til jordfunne saker henvises til konservator Petersens redegjøring i innledningen til boken. Det første vi hører om gården er i erkebiskop Aslak Bolts jordbok over erkestolens gårder og gårdparter fra ca. 1440. Her heter det at erkestolen eier eller har en landskyldinntekt av *Vpdølo* for VII auraboll årlig, samt at det til denne gård eller part ligger „fiskehyld", hvilket vel vil si at det ligger lakseverpe eller laksefiskeri i eller ved Opdølelva til gården som altså allerede da var ansett som en herlighet. Når det heter at erkestolen eide sju auraboll i gården var dette

litt mindre (1/8 del) enn et markaboll, fordi det var otte aura i en mark. Et markaboll hadde en verdi alt etter gårdens beliggenhet på østlandet, i nordland eller på vestlandet, fra 24 til 88 kjyrlag, d. e. kuverd. Her i Romsdal var vel verdien i middelalderen så midt i mellem, fordi melet etter vekt var omtrent verdt en fjerdepart av samme vekt i smør. Opdøls verdi i kjyrlag - hvis gården var sju auraboll - var altså i 13 h. tallet ca. 45 kjyrlag. Kuprisen uttrykt i myntmetall er overordentlig vanskelig å fastsatte, fordi myntens verdi var så høyst forskjellig alt etter dens sletthet. Som regel var de myntede penger meget underverdig, og ved handel forbeholdtes oftest enten veid sølv eller brent sølv. En mark veid sølv svarte til ca. 32 spesiedaler i metallverdi. Men da sølvets kjøpekraft var det mangedobbelte i middelalderen mot nu, gir dette oss ingen forestilling om hvilken pengesum en sølvmark egentlig var dengang. Vi må derfor holde oss til kuverdet som det best begripelige.

Storparten av Opdøl - om ikke den hele gård - var altså i relativt tidlig middelalder gått over til erkestolen. Når dette skjedde kan vi ikke si nærmere. Heller ikke grunnen. Det kunde være lån, sjelegave eller bot for kirkelige forgåelser - for å ha spist kjøtt på fredag eller i fasten eller andre alvorlige ting. Se herom første bind 25 kapitel. Et hundre år etter Erkebiskop Aslak tid ser vi av Olav Engelbregtsons jordbok (ca. 1530) at erkestolen eller Sancte Olluff eier bol for *eitt pund smørs,* d. v. s. at erkestolens part i gården motsvarer 24 merker smør årlig i landskyld. Dette ser ut til å være adskillig mindre enn erkestolens del i gården etter Aslak Bolts jordbok. Det kan komme av at resten er innløst lgjen eller overdradd til andre. Ved reformasjonen (ca. 1540) inndras erkestolens gårder og gårdparter under kongen. Det ser imidlertid ut til at en hel del av dette gods av kongen er blitt skjenket geistligheten. lhvertfall er hele gården gått over til Veøy prestebord (til sognepresten i Veøy til personlig underhold) ved midtten av 16 h. tallet. Gårdens eldste kjente fiskeleielandskyld er tre voger. Gårdens stilling som bondeodel var altså opphørt i tidlig middelalder. Siden da var den alltid brukt av leilendinger, som regel bønder. Den første av gårdens brukere og beboere som vi får rede på er *Narffue Oppedall* som er leilending i 1596. Narffue har ingen tjener eller husmann. Han er enebruker av gården. I 1603 finner vi *Guri Opdall.* Hun er antakelig Narffues enke. Det viser seg av et skatteregnskap av 1604 at kongen fremdeles er eier, idet fogden gir slik kvittering „Annammit av Chresten Saugmester for en spandtz „leige vdj Opdall pendinge 12 daller“. Dette gir oss mange opplys-

ninger: For det første at det er drevet sagbruk på gården, og at denne nu bøksles av kongen til nevnte Chresten saugmester. Om han driver saugen selv eller for andres regning står det intet om. Chresten har imidlertid ikke hele gården som var på 1½ spand - 3 voger. Hvem som bruker den resterende vog vet vi ikke. I et skattemanntall 1609 sees det at Chresten nu eier sagen og svarer sagtiende til kongen etter 35 thillters skur. Det ble 2 dlr. I 1611 oppføres landskylden av Opdøl med 3 voger fiskeleie og Chresten som leilending. Ledingsskatten (gårdsskatten) var ½ wett korn og 8 merker smør. I 1614 sees Christen Opdall å være jordeier selv med 7½ pund fiskeleieskyld eller 2 voger 1 pund og 12 merker. Det kan ikke være i Opdøl han har sin jord. For i sktmt. 1620 oppføres fremdeles 3 voger fiskeleies landskyld innkassert av fogden for kongen av samme Chresten for Opdøl. Samme år må den gode Chresten bøte med „8 daller for hand haffuer brugtt en saug wlougligh" (ulovlig). I samme regnskap sees det at den tredje vogen av gårdens skyld nu er bortbøkslet til en Arnbiørn Ollufsen, det bemerkes samtidig at hans stedfader tilforn opgaff denne gårdpart for Arnbiørn. Det var altså denne Olluff som var bruker av den tredjeparten, mens Chresten bruker 2/3 parter som han fornyer bøkslen for samtidig med at Arnbiørn bøksler i 1620. I 1621 sees en Christopher Opdall å eie sag på Opdall; dette er neppe en feilskriving for Chresten som også har sag, idet han atter bøksler gården eller svarer tredje års bøksel i 1622. Arnbiørn tituleres i 1621 som øddegårdsmandt, det vil si hans brukende gårdpart er under 1½ vog. I 1623 er Chresten Opdall eier av nesten 3 voger i odelsgods. I 1633 er også Arnbiørn blitt eier av nesten 2 voger odelsgods, men bruker framleis minsteparten av Opdøl som øddegård. Ved denne tid overtar sorenschriffuer Niels Michelsøn Opdøl som embedsgård, og blir samtidig innehaver av saugen. Her opplyses dessuten at det foruten skriversaugen er „noch tuende sauge uij Opdallsellff, som tilhøre Casper Christophersøn och Anders Iffuersern." Den sistnevnte er futen Anders Iversøn på Gjermundnes. Hvem Casper Ch. er vites ikke. I kopskattmanntallet av 1645 sees Niels Michelsøn Opdall, d. e. sorenskriveren, å være alene bruker av gården. Han har hustru og „fierre thienistedrenger (derav antakelig minst to skrivekarle) og threj thienistepiger." I 1646 står Opdall saug i Inger sal. Anders Iffuersøns og Casper Christophersens navn. Som sorenskrivergård ble nu Opdøl skattefri, og dette bevidnes ved et tingsvidne i 1650. Gårdens landskyld eller matrikulskyld er 3 voger. I samme skattemanntall oppføres også sorenskriverens fire tjenestedrenger som skattefri fordi „de thienner soreu-

schriffueren". Samtidig nedsettes hans sagskatt i laveste skatteklasse. Da sorenskriveren i det hele var fri for skatt for sin gårdsdrift finnes han heller ikke oppført i krøtterskatten i 1657 til stor skade for vår viden om gårdens krøtterhald ved denne tid. I jordboken av 1650 sees Veøy sokneprestembede for første gang nevnt som eier, og gjenfinnes nu som eier helt til det benefiserte gods blir realisert. Sorenskriver Michelsøn er bruker både i 1661 og 1665. I folketallet det år oppgis hans alder til 70 år. Hans hustru oppgis ikke, da det såkallte „prestens manntall" av 1665 ikke omfatter kvinner og heller ikke gutter under 12 år. Ellers ser sorenskriverens husstand slik ut: Sorenskriveren selv oppsitter og bruker. Tjenestedrenger: Ole Endresen, gammel soldat, 40 år (siden krigen i 1648 og 1657-60) „och er døff'. Ole Andersen, 40 år, Gregers Nielsen, 30 år (sorenskriverens sønn?), Johan Vilemsen Schot, 40 år, er vanuitig. Knegter: Knud Knudsen, 21. Sorenskriverens sønner: Michel Michelsen, 34 år, Aage Michelsen, 14 år. Sorenskriver Niels Michelsen døde før 1669, da hans enke Inger (?) ennu sees å inneha gården. Den Johan Vilemsen Schot som nevnes vanuitig er en søn av den saugmester og eier Villiam „Skotte" som nevnes blant de mer fremtredende borgere i ladepladzen udi Molde fiære i første halvdel av 16 h. tallet. Han var skotte og etterlot seg en ganske stor slekt i Molde.

Gårdens bruk går nu atter over til bondeleilendinger såsnart sorenskriverens enke forlater gården. I 1695 sees sogneprest til Veøy, Jørgen Meyer, å bøksle ut halvparten av gården til en Iver Nielsen Langlien. Den deles altså nu opp igjen i to bruk.

Gårdens oppsittere er i 1701: Peder Lassesøn, 40 år, med to sønner, Rasmus 6 og Lasse 4 år. Det annet bruk innehas av Peder Andersen, 30 år, sønneløs. Under matrikulrevisjonen i 1723 beskrives gården Opdal slik: 2 opsiddere. Vedøe Prestebol ejer og bøxler. Ingen, husmand. Aflagt sæter ½ mil fra gården, skoug til brendeved og husbebov. 1 skvetqvern for 8 s, som begge bruges. Ringe fægang, gården ligger i sollien 6¾ mil fra haved, ringe jordart, uvis tilkorn i tørre år, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 10 td hafre. Avling: 48 læs hø. Creature: 2 hester, 8 kiør, 10 ungdnød 24 småfæ. Gl. taxt: 3 vog.

I 1763 heter oppsitterne Tomas og Find Olsøn. De bruker hver nøyaktig en halvpart av gården, nemlig 1½ vog. Eier er framleis Veøy sogneprestembede. Om sagen nevnes i de senere år intet. Derimot opplyses det i matr. 1763 at det er 1 quern på gården. Som vanlig ved kirkens og presteembedenes gårder finner en lite opplysnin-

ger om Opdøl i skjøte og pantebøker. Eierforholdet var det faste: presten, og utbøkslingen gikk regelmessig til sønn etter far, idet den som tråtte inn som ny bøkselmann måtte svare kår til gamlefolkene. Bøkselskikkene og -loven er så fast og kjent at bøkselbrevene som oftest ikke blir tinglest. Dette hender i de sjeldnere tilfeller da bøkslen og bruken går over til ny slekt. I 1790 sees Ole Findsøn Opdøl å være bruker. Hans far Find Olsøn er da død. Bøkselbrev fra Veøy-presten til Ole Findsøn kan ikke sees tinglyst.

Folketelling 1801. 1. Familie: Tosten Thomassøn, 58, givt 2. Gang, Bonde, Gårdebruger, Jngeborg Michelsdtr., 44, hans Kone, givt 1. Gang. Deres Børn: Thomas, 12, Michel, 4, Chresti, 18, Magnild, 16, Ingeborg, 6. Anna Olsdtr., Huusbondens Moder, 90, Enke i 1. ægteskab, lever af et Vilkår af Gården.

2. Familie: Jørgen Knudsen, 41, „skoverbruger“ og Bonde, Anna Justesdtr., 36, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Knud, 4, Peder, 4, Just, 2. Lisbeth Franch, 70, Enke i 1. ægteskab, lever af almisse af sognet. Tjenestefolk: Jver Olsen, 23, Martha Pedersdtr., 26.

Gårdens navn skrives konsekvent galt gjennem hele det 16., 17. 18. og langt ut i det 19. årh. som *Opdal* eller *Opdall,* se folketellingen ovenfor. Også i 1803 under fortegnelsen over de bønder som søkte såkornlån av det dertil opprettede fond nevnes Jørgen *Opdal.* Matrikulutgaven av 1838 bibeholder som offisiellt navn den gamle forvanskning, men føyer til i parentes (Opdøla), naturligvis etter folkets uttale. Som altså viser seg her som alltid å ha bevart kontakten med det gammelnorske og riktige *Uppdyla.* Ved folketellingen i 1865 er dette også trengt gjennem i embedsverkets konservative vedhengen ved det uriktige.

Matrikulen av 1840 oppfører: Matr.nr. 41 Opdal (Opdøla) L.nr. 93 Opdal. Oppsitter Jørgen Knudsen med 2 3 parter av gården eller 2 voger (ny sk. 2 daler 2 ort 12 skill.) L.nr. 94 Opdal, oppsitter Peder Jørgensen med 1/3 part, skyld 1 vog eller ny 1 daler 1 ort 20 skill.)

Beboere i 1865 er ifølge folketellingen dette år: Lnr. 93 Opdal. Halvor Olsen, Forpagter, 29, f. i Bolsø, Gjertrud Pedersdtr., Kone, 28, f. i Veø. Døtre: Ingeborg, 5, Gjertrud M., 2, begge f. i Bolsø. Christen Pedersen, 16. Tjenestepiger: Synnøve Pedersdtr., 23, Ingelev Olsdtr., 24, alle tre f. i Veø. Kirsten Hansdtr., Lægdslem, Enke, 78, f. i Molde. 2 hester, 5 kveg, 18 får, 2 gjeter, 1 svin. 6 td. havre, 5 td. poteter.

Gjeilen: Petter Olsen, husmand m. Jord, 30, f. i Qværnes. Thomesine Thomesdtr., Kone, 31, f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får. ¼ td. havre, 1 td. poteter.

L. nr. 94, Opdal. Peder Jørgensen, Gårdbruker, 71. Anna Halvors-

dtr., hans kone, 56, begge f. i Veø. Tjenestefolk: Anders Olsen, 19, Serianna Sørensdtr., 29, og Anna Thronsdtr. 17. Alle f. i Bolsø Anna Hansdtr., pleiebarn, 8, f. i Næsset. 1 hest, 6 kveg, 16 får og 1 svin. 6 td. havre, 3 td. poteter. Erik Eriksen, 23, f. i Bolsø, og Iver Johansen 31, f. i Veø, Løskarle og håndsagskjærere. Thomas Thorstensen, enkemand, Føderåd m. Jord, 79. Ingeborg Nilsdtr., stedatter, 17 år, 1 kveg, 2 får. 1/8 td. havre, ½ td. poteter.

Gjelden. Ole Olsen, husmand m. jord, 54, Ingeborg Hansdtr. kone, 56, begge f. i Veør. Deres Børn: Marit 24 og Peder 12, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 7 får. 1 td. havre og td. poteter.

Selv her er det gale navn Opdal bibeholt for de enkelte bruk mens gårdsnavnet nu er blitt Opdøl.

Under matrikulrevisjonen av 1866 går man tilbake til den gale navneform også for gården. Forøvrig anføres her: M. nr. 41, Opdal L. nr. 93, Halvor Olsen 16½ m. ager, 11½ m. eng, 110½ læs hø af bø- og udslått, sår ¾ t. byg, 6 t. havre, 5 t. potet, avler 6 t. byg, 44 t. havre, 50 t. potet. 150 læs hø. 2 hester, 10 kjør, 36 sau. Skov til behov og tømmer til salg for 5 spd. årlig. 1 pladsbrug sk. 2 dal. 2 ort 12 skill. Lnr. 94, Peder Jørgensen, sk. 1 dal. 1 ort 20 skill. 14½ m. ager, 11½ m. eng, hø av udslått 59½ læs. Sår ½ t. byg, 5 t. havre, 2½ pot. Avler 5 t. byg, 35 t. havre, 24 t. pot. 90 læs hø. Skov til behov, tømmer for 5 spd. til salg årlig. 2 pladsbrug.

I matrikulutgaven 1907 oppføres: Gård nr. 60 *Opdøl*, br.nr. 1 *Opdøl*, eier Ole Beyer Høstmark, sk. M. 7.19. Br.nr. 2 *Opdøl*, eier

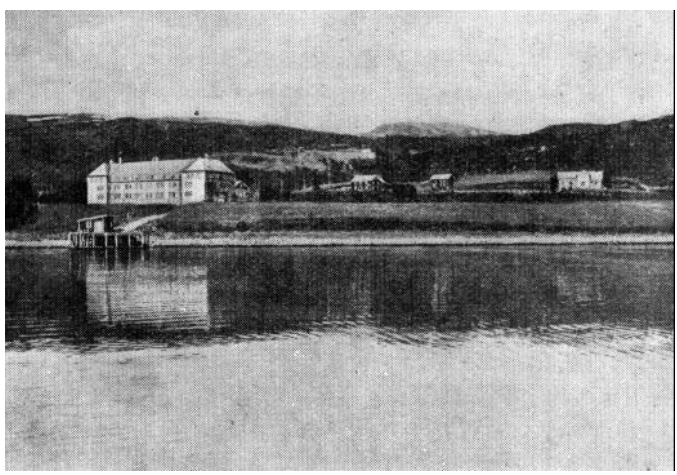

Opdøl sykehus. Gnr. 60, bnr. 1.

G. Høstmark, sk. M. 2.06. (Gårdens samlede skyld ble ved skyldrevisjonen i 1866 *redusert* med 2 ort og 18 skilling, et i og for seg ganske eiendommelig tilfelle, da eiendommen vel måtte antas å ha hørt blant de aller beste fullgårder i herredet. I 1911 solgte kaptein Ole B. Høstmark Opdøl begge de tidligere bruk, av samlet skyld M. 9.25, til Romsdals amtskommune til sinnssykehusgård for Romsdals amt. Sykehusanleggene ble ferdig og tatt i bruk i 1913, senere utvidet gjentatte ganger, og skaffer nu plass for 350 pasienter. Asylet driver selv gårdsbruket med besetning i vanlig gårdsdrift, men fullstendig som et mønsterbruk under sykehus- og gårdsforvalterens overledning, med melkeproduksjon, korn- og potetavl, kjøkkenvekster m. m., som alt medgår i asylets store husholdning. Gårdsbrukets inntektbudsjett var for 1937/38 kr. 33000. Asylet driver også gårdens store skog og har eget sagbruk med vedhuggeri og eget elektrisitetsverk i Opdølfossen. Det totale areal av gårdens område som er under kultur utgjør i 1940/41 ca. 150 mål (dekar).

Opdøl er fra naturens side en av Bolsøys vakreste og beste gårder, med mange og store herligheter innen sine områder. Med de store og tidsmessige anlegg for gårdsbruket er den nu en severdighet rent frasett selve sykehusanleggene, som naturligvis er de største sosiale anlegg ikke bare innen Bdsøy, men innen hele fylket.

Driften av Opdøl sykehus har gitt anledning til en sterk bureising omkring etablissementet ved de mange funksjonærer og arbeidere som

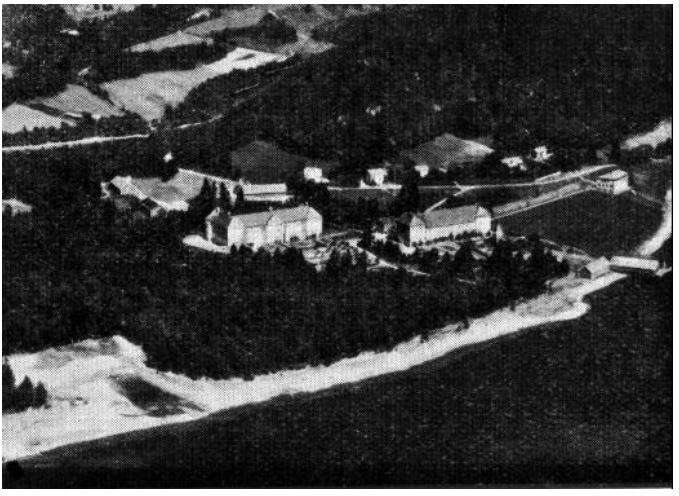

Opdøl sykehus. Luftfoto.

måtte knyttes til dette. Disse har bygd seg egne hjem, og tildels skaffet seg småbruk i Opdøls nærmeste omegn, som regel på nabogårdene i øst og nord.

Eiere og bruk i seinere tid:

Opdøl, gnr. 60, bnr. 1, skyld mark 7,19. Kongeskjøte til handelsmand G. Høstmark, dat. 22/3 1872, tingl. 30/3 1883. Skjøte fra Gerhard Høstmark til O. B. Høstmark, dat. og tingl. 18/10 1910. Fra O. B. Høstmark til Romsdals Amt, dat. 15. tingl. 18/10 1910.

Opdøl, bnr. 2, skyld mark 2,06. Testament fra Gerhard Høstmark til søster Olava Høstmark, dat. 10/11, tingl. 7/12 1910. Skjøte fra Olava Høstmark til Møre fylkeskommune, dat. 31/10, tingl. 16/11 1920.

Skjedsvik, gård no. 61.

Bukta omkring Opdølelvas os går ut i et nes på østsida av elva og strandlinjen trekker. seg herfra og østetter atter tilbake mot nord. Derved oppstår en lang bukt også forbi Opdøl. På østsiden av denne bukta ligger gården Skjedsvik. Tunet ligger oppå bakken på østsiden av den senkning i landskapet som motsvarer bukta. Skjedsvik grenser i vest til Opdøl, i nord til Berg og Roaldset, i øst til Hungnes og i syd til Fannefjorden. Landskapet er det samme som for Opdøl. Det er flere ting som taler for at Skjedsvik og Opdøl har vært en gård. Særlig beliggenhet og skylda, som i gamletida utgjorde tilsammen 5 voger. Altså en av bygdas største og beste garder på opptaktida. Noe annet bevis for at gårdene har hørt sammen vet vi ikke av. Når Skjedsvik i tilfelle gikk ut vet vi heller ikke. Det er sannsynlig at Skjedsvik er oppstått som selvstendig gård en gang i middelalderen. Det at også denne gård tilhørte Veøy prestembede tyder også på at den har hatt felles eier med Opdøl. Vi finner også at Skjedsvik har tilligget kongen framover til forbi 1630. Da går begge over til Veøy prestebord. Derimot finner vi ikke direkte at Skjedsvik har tilhørt erkestolen med noen del. Dette tyder på at gårdene hørte sammen som en gård fram til reformasjonen (1536) eller litt før. Når som vist foran erkestolens del i Opdøl synes vesentlig redusert i tiden fra erkebiskop Aslak Bolts jordbok 1440 til erkebiskop Olav Engelbregtsons jordbok 1530, kan det forklares ved at gården i mellemtiden er delt og Skjedsvik frasolgt med sine to voger. Er dette riktig, er altså

Skjedsvik ulskilt fra Opdøl i tiden 1440/1530. Finnes der i senere tid å bestå sameie i jord mellem gårdene, enten i innmark eller utmark, eller i rettigheter, er dette et bevis mer.

Om gårdens navn henvises til innledningen s. 27 i denne del. Gården nevnes første gang i sktmt. 1596 med *Knud ij Sketzuigen* som oppsitter og leilending, under kongen. Neste gang gården påtreffes er i lensregnskapet for 1608 under Sten Billes lensherretid i Trondhjem, da landskylden 2 voger fiskeleie svares til lensherrens foged. Oppsitter og leilending, nu altså under kongen, er *Niels Schiedsuig*. Ledingen (gårdskatten til kongen) er i 1640 4½ td. korn og 5 merker smør. Det er bare en bruker og altså bare et bruk i gården. Niels Sketzuigen er død før 1614, da enken Marrite i Wigenn oppføres blant leilendinger med en skatt av 1 dlr. Ellers oppføres aldri kvinner som leilendinger eller skattytere. I 1617 er det derimot to oppsittere, Peder og *Olluff i Schiersuigen*, som begge svarer leilendingskatt med 1 dlr. I 1620 heter oppsitterne Peder Schiesuigen med 1½ td. korn og 2 merker smør i gårdskatt (leding), mens Arnne Schiedszuig svarer 4½ td. og 4½ merker. Peder er tiendefri, mens Arne svarer 2½ skjeppe. I 1621 skatter Arnne for en liden quern med 1 ort. I 1623 bøksler Arne Schiedszuig hele garden ved å betale tredjeårstage (fornyelse av bøksla). Arne har gården ennu i 1646, men det er nu kommet en øddegårdsmand som heter *Torben Schiedtzuig*, som svarer halv skatt mot Arne med 1½ dlr. Jordboken av 1650 viser at Arne bruker to tredjedeler av gården, mens Torben bruker en tredjedel med 2 pund fiskeleie. Landskylden betales nu til Veøy sokneprest. Gården er altså overgått fra staten eller kongen til Sokneprestembedet. Krøtterskatten i 1657 viser at Arne har 1 hest, 3 kjyr, 7 geiter og 5 sauer, mens Torbiørn har 1 hest, 6 kjyr, 10 geiter og 8 sauer. Med bare halvparten av Arnes jord har altså Torbiørn likevel betydelig større fønad. I 1661 er Arne gått ut. Olle er kommet i stedet på hans bruk, mens Torbiørn framleis har sitt. Han er 70 år i 1665. Olle (som her etter tidens embedsskikk for navngiing heter Olluff) er 30 år. I matrikulen av 1669 finnes bare Olle Axelsen som bruker av 1½ vog. Torbiørn og hans bruk er borte. Antakelig ligger det øde. Ledingen svares nu i penger med 1½ ort, tienden i havre (aure) med 1½ td. 1 quern. Veøypresten eier framleis. I 1701 heter oppsitteren også Olle. Men da han er bare 44 år må han enten være den forrige Olles sønn eller en ny mann.

Under matrikuleringen i 1723 heter det om gården: I opsidders Wedøe Præsteboel ejer og bøxler. Ingen husmand. Aflagt sæter ½ mil fra gården, skoug til husbehov. 1 qvern for. 6 s., intet fiskeri uden af

havet. Ringe Fægang, gården ligger i sollien 6¾ mil fra haved, god jordart, uvis til korn i tørre år, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 skp bl.korn, 5 td hafre. Avling 16 læs høe. Creature : 1 hest, 5 kiør, 4 ungnød, 12 småfæ. Gl. taxt: 2 vog Aftaget: 12 mrk.

Fogedregnskap matr. 1763, grnr. 61 Schedsvig, glnr. 41. Wedøe Præstebolig ejer og bøxler. Aasidder: Endre 2 v. Som tilhørende det benefiserte gods var gården ikke gjenstand for kjøp eller salg. Den gikk i bøksel til sønn etter far, idet den nye leilending måtte skaffe den avgående og hustru eller enke kår. Bøkselbrevene ble som regel ikke tinglyst. Av skjøtebøkerne kan der således ikke hentes særlige opplysninger om leilendingene. Som følge av at Bolsøy sokn ble opphøyet til eget prestegjeld i 1740, gikk gården over fra Veøy sokneprest til Bolsøy sokneprest. Noe skjøte herom kan ikke sees tinglyst. Men det framgår av et bøkselbrev tinglyst i juni 1800, at Søren Løvesen Roaldsetli tilbøkslet seg gården av Bolsøe pastorat og ga kår til den forrige leilending Nils Sketsvig og hustru.

Folketelling 1801. 1. Familie: Søren Løvesen, 30, Bonde og Gårdebruger, Anna Olsdtr., 24, begge i 1. ægteskab, Anna Sørensdtr., 65, Huusbondens Moder, Enke i 2. ægteskab.

2. Familie. Niels Andersen, 58, givt 2. Gang, lever af Vilkår af Gården, Anna Thomasdtr, 42, givt 1. Gang, deres Børn: Ole Nielsen, 12, Thomas Nielsen, 7.

3. Familie: Peder Lassesen, 61, givt 2. Gang, Huusmand med Jord, Sophia Knutsdtr., 60.

4. Familie: Endre Erichsøn, 36, Huusmand med Jord, Eli Erichsdtr., 36, begge i 1. ægteskab, deres Barn: Ingeborg Endresdtr., 4.

I matrikulen av 1838 oppføres Løve Sørensen som eneoppsitter. Gårdens skyld er 2 voger med nyskyld i daler av 2 dlr. 1 ort 8 skill. Gårdens gamle nummer var matr. nr. 41 (tidligere 42) lnr. 95.

1865, lnr. 95. 2 Beboede hus. Søren Løvesen, selveier, sergeant, 43, Martha Andersdtr., kone, 40, deres barn: Berit, 9, Løve, 8, Søren 2, Tjenestekarler: Andreas Sørensen, 34, Peder Pedersen 58. Tjenestepiger: Beret Lassesdtr., 30, Serianna Throndsdtr., 15, alle født i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 20 får, 1 svin. 1/8 td. byg, 8 td. havre, 3 td. poteter. Løve Sørensen, føderåd m. Jord, 65, f. i Bolsø, Anne Olsdtr., kone, 60 f. i Thingvold, Ole Løvesen, søn, skrædder, ugift, 37; Christian Christiansen, deres søn, skrædder, 23, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 1/8 td. byg, ¼ td. havre, 1 td. poteter.

Opf. etter lnr. 95 Skjedsvig. Haugen. Søren Sæmundsen, husmd.

m. Jord, 39, Martha Andersdtr., kone, 46, deres barn: Maria, 13, Anders og Andreas, tvillinger, 10. Berit A., 7, Serine, 3. Alle f. i Bolsø. 1 kveg, 7 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Under skyldrevisjonen av 1866 opplyses om gården: Matr.nr. 41 *Schevig*, L.nr. 95, Søren Løvesen, sk. 2 dal. 1 ort 8 skill. 16½ mål ager, 18 mål eng, 52 læs hø af udslått, sår 10 td. havre, 5 td. potet. Avler 55 td. havre, 66 td. pot. 90 læs hø, 1 hest, 7 kjør, 20 sau. Skog til behov, salgstømmer for 7 spd. årlig. 1 pladsbrug.

I matrikulutg. 1907 oppføres: Skjedsvig. gårds nr. 61, br. nr. 1 Viken, eier Kristian Kristiansen, sk M. 4,36. Br. nr. 2 Stenviken, eier Alexander Gaustad, sk. M. 0,08.

Eierskifter og utparsellering er som følger:

Skjedsvik - Viken, gnr. 61, bnr. 1, skyld mark 3,95. Kongeskjøte til Søren Løvesen, dat. 28/11 1855, tingl. 4/8 1856. Skjøte til Knut Hansen, dat. 1/5, tingl. 6/12 1875. Fra Knut Han en til Andreas Kristiansen Roaldset, dat, 28/5, tingl. 24/6 1881. Fra Andreas Kristiansen Skjevigs arvinger til Kristian Kristiansen Roaldset, dat. 21/10, tingl. 26/11 1886. Fra Kristian K. Skevik til Sivert O. Skevik, dat. 1. tingl. 26/6 1917. Uskiftebevilling for Sivert O. Skeviks enke Anne Marie Skevik, dat. 8/1 1926, tingl. 1/6 1928. Skjøte fra Anne Marie Skjevik til Kristan Skjevik, dat. 31/10 1935, tingl. 10/1 1936.

Skjedsvik - Stenviken, bnr. 2, skyld mark 0,08. Skjøte fra Kristian K. Schevik til Alexander Gaustad, dat. 10. tingl. 15/6 1899. Skifteskjøte i Alexander Gaustads bo til Tore Ødegård, dat. og tingl. 4/6 1936.

Skjedsvik - Grønly, bnr. 3, skyld mark 0,12. Skjøte fra Sivert Olsen Skjevik til Ole Ingebrigtsen Løsen, dat. 30/6 1916, tingl. 26/6 1917. Fra Ole Løsen til Mathias J. Skjevik, dat. 2/1, tingl. 17/8 1923, Fra Ane Marie Skjevik til ds. på en parsel, dat. 14/5, tingl. 1/7 1927.

Skjedsvik- Heim, bnr. 4, skyld mark 0,05. Skjøte fra Ane Marie Skjevik og Anna A. Hungnes til Ingvald A. Aksdal, dat. 11/2, tingl. 15/10 1927. Fra Kristian K. Skjevik til ds. på en parsel, dat. 18/3, 1935, tingl. 10/1 1936.

Skjedsvik - Kvilheim, bnr, 5, skyld mark 0,01. Skjøte fra Ane Marie Skjevik til Ingvald Tornes, dat. 16/2, tingl. 15/11 1927. Fra Ingvald Tornes til Ragnvald Midtbø, dat. 1/9, tingl. 1/10 1934.

Skjedsvik - Rottem, bnr. 6, skyld mark 0,01. Skjøte fra Ane Marie Skjevik til Johan Rottem, dat, 16/2, tingl. 15/11 1927.

Skjedsvik - Betania, bnr. 7, skyld mark 0,01. Skjøte fra Ane Marie Skjevik til Øvrebygdens indremisjonsforening, dat. 5/10 1926, tingl. 16/9 1929.

Skjedsvik - Skogly, bnr. 8, skyld mark 0,02. Skjøte fra Kristian K. Skjevik til Ole Fransgjerde, dat. 18/3 1935, tingl. 10/1 1936.

Skjedsvik- Skogtun, bnr. 9, skyld mark 0,20. Skjøte fra Kristian K. Skjevik til Johan Rottem, dat. 10/5, tingl. 1/6 1938.

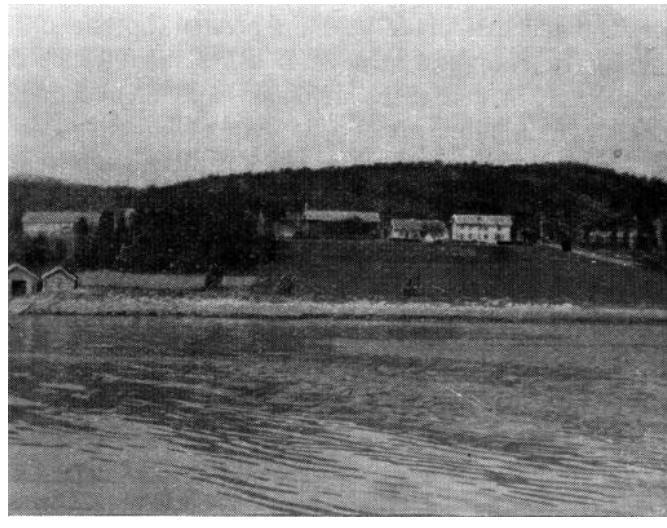

Hungnes, bnr. 4.

Hungnes, gård no. 62.

Denne gård ligger østenfor Skjedsvik med tunet like ved og ovenfor riksvegen. Den grenser i syd til Fannefjorden, i vest til Skjedsvik, i nord til Øverbygdas m. fl. gårders utmark og i øst til Eide. Landskapet beholder samme preg som ved Opdøl og Skjedsvik med låge lier og åser i nord, uten umiddelbar forbindelse med noe egentlig fjell. Det nærmeste fjellområde er Rauheia på nordsiden av Opdøldalen. Om gårdens navn se innledningen til dette bind s. 27.

Hungnes må antas å skrive seg fra oldtiden, muligens allerede fra forhistorisk tid. Vi finner første gang gården nevnt i skriftlig kilde i 1440 i erkebiskop Aslak Bolts jordbok eller fortegnelse over erkebiskopstolens gårder og gårdparter. Et øresbol i gården tilhører da erkebiskopen. Dette ulgjør bare en mindre del av gården, som i middelalderens skyldbetegnelse vel var på ihvertfall et markabols størrelse. (1 øresbol lik et ottendedels markabol. Se forøvrig om verdien av dette under Opdøl). Hvem eier resten av gården ved denne tid vet

vi ikke. Men sannsynligvis er det en bondeodelsmann. Ca. nitti år senere, eller i erkebiskop Olav Engelbregtsons jordbok over samme gårder, oppføres også Hungnes (Hunes, Hunanese) med en årlig landskyld til erkestolen av et pund (24 merker) smør. Hvilket etter tidens verdiforhold svarte til omtrent en tønne godt mel. Ved reformasjonen blir erkebiskopstolens jordgods lagt til kongsgodset, men en stor del av det blir senere av kongen gitt til den reformerte geistlighet, særlig til sokneprestembedene til underhold for presten („prestebordet"). Slik gikk det også med Hungnes. Det viser seg at den største del av gården på de første 16 h. tall er på kongens hånd med 4 pund fiskeleie i skyld. Mens en mindre part er gått over til kirken. Det står intet om hvilken kirke det her er tale om, men antakelig enten Veøy eller en av Bolsøykirkene.

Den første oppsitter vi kjenner av navn heter *Erich Hungenes,* som oppføres i Chr. IV's ekstraskattmanntall av 1596 blant den lange rekke „leiglenndingebønnder som ickkuns haffuer en indkombst av mindre end fierre rixdaller". Han nevnes alene på gården, hvilket tyder på at denne ennu er udelt og drives som et bruk med en oppsitter. Erich Hungenes har ingen tjener eller husmann. Heller ikke oppføres det noe småbruk (øddegårder eller halvøddegård) under gården. I 1603 heter oppsitteren *Enndre,* som nevnes alene både i 1608 og 1611, men i 1614 er det kommet en Peder Hognes til. Det er nu altså to brukere, begge leilendinger. I 1617 sees det å være tjenestegutt på gården, men bare en styving, for han tjener for bare halv lønn og heter *Lauritz Hugnes.* I 1618 fornyer Peder sin bøksel av kongen og betaler tredjeårsbsksel med ½ daler til futen. Gårdens leding (gårdskatt) er stor, nemlig hele 8 t. korn og 11 merker smør bare på Peder. Det ser ut til at denne nu atter har hele gården. Tienden er 5½ skjeppe korn. Peder har også en liden vassquern, som beskattes ekstra med 1 ort. Både i 1623 og 1633 er Peder alene. I kopmanntallet 1645 opplyses det om Peder at han er gift og har to sønner og to døtre. Det koster ham i kopskatt (skatt pr. hode smått og stort) ½ dlr. Hans gård benevnes i 1646 en fuldgård. I 1650 er det to brukere og oppsittere på gården: Peder Hungnes bruker en fullgård av skyld 2 vog og 2 pund fiskeleie. Eiere er statholder Hannibal Sehested og Enchen Heffne. Kongens store jordgods i Romsdal m. m. er nu overgått til nevnte statholder som var kongens svigersønn. Det annet bruk på ½ vog i skyld brukes av Mortten Hugnes. Kirken er eier av dette. Det er nu en tjenestegutt for full lønn på gården. Krøttermanntallet av 1657 viser tre oppsittere, nemiig: *Peder Homnes*

som har 2 hester, 14 kjyr, 15 sauer og 21 geiter. *Lasse Homnes* med 1 hest, 12 kjyr, 16 geiter, 20 sauer. Joen *Homnes* med 4 kjyr, 4 geit, 5 sauer. Joen må være husmann da han ikke bruker særskilt skyldlagt del av garden. I 1661 er leilendingene Lasse som bruker 4 pund, dette av lensherre Peder Wibe som eier Vestnesgodset m. m. Joen bruker også 4 pund som nevnte enchen (Hustru Mildrid) i Heffne eier. Dette blir 2 vog, 2 pund - altså den part tilsammen som Peder brukte alene i 1650 Mortens part er her ikke nevnt. Det kan komme av at den var skattefri som kirkens gods. I folketellingen 1665 nevnes også bare Lasse, 39 år, og Jon, 46 år, hver bruker av 4 pund. Dessuten er det nu 2 husmend, nemlig Anders Annbiørnsen 39, og Johannes Hansen 30, samt tjenere: Rasmus Andersen 30 år (knekt) og Haldsteen Hansen gammel soldat, 60 år (fra krigen 1645/48.)

I 1669 finnes de samme leilendinger på de samme bruk. Oberst Reinhold v. Hoven er nu blitt eier .av Vestnes og statholdergodset, hustru Mildrid i Heffne er død og arvingerne eier hennes part. Folketellingen 1701 viser følgende beboere (bare mannfolk nevnes i manntallet): Oppsitter Anders Hungnes 48 år, ingen sønn, tjenere: Jens Pedersen, 10, (gjetergutt) Peder Hungnes, 46 år, sønner Joen 12, og Niels 9 år. Husmann Christoffer Hungnes 60 år, sønn Christoffer 8 år. Husmann Niels Arnesen Hungnes, 50 år, sønn Arne Nielsen, 12 år. I 1713 var amtmann i Romsdal amt Hans Nobel eier både av Hungnes og andre av de gårder som Wibes arvinger og enchen Mildrid i Heffne tidligere hadde eiet. Det er sandsynlig at denne enche er amtmannens første hustru med hvem han fikk en betydelig formue. Nobel selger Hungnes 26/1 1713 til presten Hans Gaas.

Matr. 1723. 2 opsiddere: Rådmand Holst ejer og bøxler 1 vog og 1 pund, Anders Gaases arvinger 2 pd., sal. Fredrich Munchis arvinger 2 pund. En husmand uden plads, skog til husbehov, sæter ½ mil fra gården. Ingen qvern, intet fiskeri uden af havet, god fægang. Gården ligger i sollien 7 mil fra havet, god jordart, uvis til korn, god til eng, tungvunden, ingen leilighet til rødning. Sed: 8 td. hafre, Avling: 40 læs hø. Creature : 2 hester, 10 kjør, 7 ungnød, 36 småfæ, gl. taxt 2 vog, 2 pund, forhøiet 6 mark, Senere ble foged cammerråd Ole Alsing eier av en halvpart. I 1763 er oppsitterne Peder som bruker 1 vog 1 pund og Michel med 1 vog, 1 pund. Eierne er Cammerråd Alsing med 1 vog, 1 pund, Anders Gaas's (prest) arvinger 2 pund, og Fredrich Munch 2 pund. Det viser sig at gårdens skyld altså ikke er mer enn 2 vog og 2 pund. Den part på ½ vog som nevnes i jordboken av 1650 med Mortten som bruker synes derfor ikke å høre hjemme under

Hungnes, den er ihvertfall blitt borte fra de senere hanntall og matrikler. Hospitalforstander (ved Reknes) Henrich Øwre er eier av det ene bruk i 1789. Kjøpesummen var 200 rdlr., dette viser at Jordprisene nu er stigende. Dermed er det ene bruk i gården gjenreist som bondeodel. Jon Michelsøn gir kår til Magnhild Jonsdtr. 25/6 1789. Det annet bruk er også blitt bondeodelsgods ved eller før denne tid. Ole Løvesøn Hungnes er nemlig eier av 4 pund i gården som han selger til sin sønn Ole Olsen Hungnes ved to skjøter, nemlig 2 pund den 21/10 1794 og 2 pund 27/6 1796. Prisen er henholdsvis 80 og 16 rdlr. Begge disse hovedbruk kunne altså ha feiret sitt 150 års jubileum som bondeodel for et par år siden.

Folketelling 1801. 1. Familie: Ole Olsen, 30, Bonde, Gårdebruger, Mali Erichsdtr., 30, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Ingeborg, 3, Sygni, 1. Tjenestefolk, ugivte: Anne Olsen, 28, Ole Lassesen, 20, Martha Olsdtr., 48, Ingeborg Olsdtr., 16, Anna Rasmusdtr., 11.

2. Familie : Ole Løvesen, 60, givt 2. Gang, Anne Pedersdtr. 40, givt 1. Gang, hans Kone. Markhuus Jødda Iversdtr., 60, Enke i 1. ægteskab, lever af spinden og Almisser tillige.

3. Familie: Jon Michelsøn, 38, Bonde, Gårdebruger, Beret Erichsdtr., 45, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Guri, 11, Magnild, 7, Margretha, 4. Knud Amundsen, Tjenestedreng, 21. Magnild Jonsdtr., 68, Huusbondens Moder, Enke i 1. ægteskab, lever af Vilkår af Gården. Marit Jonsdtr., tillejeboende, 56, Enke i 1. ægteskab, Almisselem.

4. Familie: Jacob Michelsen, 34, huusmand med Jord, Kari Michelsdtr., 30, hans Kone, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Michel Jacobsen, 1, Magnild, 6, Johanna, 4. 5. Familie: Lasse Thostensen, 61, Huusmand med Jord, Synnøv Knudsdtr., 50, begge i 1. ægteskab.

Begge oppsittere på Hungnes nytter høvet til å låne av statens såkornfond i 1803, Ole Olsen med 4 spd. og Jon Michelsen med 8 spd.

I den trykte matrikulutgave av 1838 oppføres: Matr.nr. 43 (gammelt 42), L.nr. 95 *Hunnæs* (Hunanæs). Oppsitter er Sivert Sivertsen og Lars Knudsen, sk. 1 vog 1 pund (ny 2 daler 1 ort 8 skill.) Lnr. 96 Hunnæs: Iver Hansen og Sivert Olsen, skyld 1 vog 1 pund (ny 2 daler 1 ort 8 skill.) Som det sees er det vanskelig å avgjøre hvilken skrivemåte for navnet er den riktige. Den oldnorske synes å ha vært *Hunanes*. Det er denne form som er i bruk ennu i middelalderen (Aslak Bolls jordbok) og den bibeholdes som det sees som sideform offisielt også i matr. 1838. Ellers har det vært en mengde forvridninger, som Haanes Hones, Homnes, Hagnes m. fl. som vist foran og under navneforklaringen i innledningen.

Folketeliing 1865, lnr. 96 a. Sivert Sivertsen, selveier, 31, f. i Bolsø, Eli Eriksdtr., kone, 30. Maren Sivertsdtr., Barn, 3, f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 14 får, 6 gjeter, 1 svin. 1/8 td. byg, 3½ td. havre, 3 td. poteter. Sivert Sivertsen, Føderåd m. jord, 58, enkemand, f i Bolsø. Magnus Sivertsen, Tjenestekarl, 19, f. i Bolsø. Eli Larsdtr. Tjenestepige, 19, f. i Næsset. 5 får, 1 svin, ¼ td. havre, 1 td. poteter.

Hungnæsli. John Hansen, husmand m. jord, 46, Karen Hansdtr. kone, 45, deres børn: Sevrine, 13, Lage, 7, Johan, 3, alle f. i Bolsø.. 1 kveg, 6 får. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Hungnæsbø. 2 beboede Huse. Ane E. Johnsdtr. Pladsenke m. jord 48, datter : Karen Bersvendsdtr. 19, begge f. i Bolsø. 6 får. ¼ td. byg, 1 td. poteter. Ane Paulsdtr. Føderådsenke, 85, f. i Bolsø. Ole Halstensen, Logerende Handsagskjærer, 47, Karen Amundsdtr., kone, 57, deres barn: Berit Anna, 11, alle f. i Bolsø.

L. nr. 96 b. Hungnes. Sivert Larsen, selveier, 37, Andrina Larsdtr., kone, 30, deres børn: Ingeborg, 5, Maria, 3, Lars, 1. Tjenestepike: Ellen M. Eriksdtr., 23, Lars Hansen, Opfostringsbarn af fattigvæsenet, 9, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 18 får, 8 gjeder, 1 svin. 6 td. havre, 3½ td. poteter. Lars E. Knudsen, hans Fader, 77, Føderåd m. jord, Ingeleiv Sivertsdtr. kone, 65, deres sønn: Lars, Larsen, 25, Kirkesanger og lærer, ugift, datter: Gjørgine Larsdtr. 33, ugift, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, 5 gjeter. ½ td. havre, 1 td. poteter.

Opf. efter Hungnes, L. nr. 96 b, Trøen. Erik Sørensen, husmand m. jord, 65, Marit Oldsdtr., kone, 52, Ole Eriksen, søn, 36, driver gården sammen med Faderen, f. i Bolsø, Sigrid Larsdtr. hans kone, 33, f. i Hardanger, deres datter: Marit Olsdtr. 1, f. i Bolsø, Søren Eriksen, Løskarl og fisker, 39, f. Bolsø. 3 kveg, 14 får. 1½ td. havre, 1½ t. pot.

L. nr. 97 a, Hungnes. Iver Hansen, selveier, 70, f. i Bolsø, Synneve Throndsdtr., kone, 51, f. i Veø, Markus Iversen, hans sønn, ugift, 29, f. Bolsø, Christoffer Christensen, hendes sønn, 18, f. i Veø, Mattias Iversen, deres sønn, 8, f. i Bolsø, Helle Andersdtr. Har været, sindsvag i 2 år, 36, f. Veø. 1 hest, 4 kveg, 14 får, 5 gjeder, 1 svin. 4½ td. havre, 3½ td. poteter.

Reiten. Hans Iversen, Husmand m. jord, 44, Ingeborg Sivertsdtr. hans kone, 34, deres Børn: Ane Maria, 12, Sivert, 8, Gunni, 4, Iver, 1, alle f. i Bolsø 1 kveg, 3 får, 3 gjeter. ¾ td. havre, 1 td. poteter.

L. nr. 97 b, Hungnes. Ole Sivertsen, selveier, 36, Inger A. Larsdtr. kone, 28. Deres barn: Ane Marie, 5, Sivert, 3. Johan Rasmussen, Opfostringsbarn af Fattigvesenet, 13, alle f. i Bolsø. 1 best, 4 kveg, 10 får, 4 gjeter, 1 svin. 1/8 td. byg, 4 td. havre, 3 td. poteter.

Lars Jacobsen, Logerende Skredder, 33, Olina Pedersdtr. hans kone, 28. Deres barn: Sina, 5, Peder, 3, Jacob, 1, alle f. i Bolsø.

Under skyldrevisjonen i 1866 opplyses om gården: M.nr. 43, l.nr. 96 a, Hungnes, sk. 1 dal. 16 sk. Sivert Sivertsen. 12 m. ager, 11½ m. eng, 55½ læs udslått, avler 2 td. byg, 30 td. havre, 34 td. potet. 78 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 20 sau. Skov til behov, 2½ pladsbruk.

L. nr. 96 b, sk. 1 dl. 16 skill. Sivert Larsen: 12 m. ager, 15 m. eng, 56 læs hø af udsl., avl. 2 td. byg, 35 td. havre, 36 td. poteter, 85 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 22 sau. Skov til behov. Intet tømmer til salg.

L. nr. 97 a, 1 dl. 22 skill. Iver Hansen: 10 m. ager, 8½ m. eng, 66 læs hø af udsl., avl. 2 td. byg, 32 td. havre, 30 td. poteter, 81 læs hø. l hest, 5 kjør, 20 sau. Skov til behov, intet tømmer til salg. 1 pladsbrug.

L. nr. 97 b. Ole Sivertsen, 1 dl. 21 skill. 9¾ m. ager, 9¼ m. eng, 62 læs hø af udsl. avler 2 td. byg, 32 td. havre, 28 td. poteter, 78 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 20 sau. Skov til behov, intet tømmer til salg. 1 pladsbrug.

Matrikulen av 1907 oppfører: G. nr. 62, Hungnes, b.nr. 1, eier Andrine Lassesdtr. sk. M. 3,07, bnr. 2, Hungnes, Kirkesanger L. Hungnes sk. M. 1,46, b.nr. 3, Hungnes, Ole Jørensen, sk. M. 0,24, b.nr. 4, Hungnes, Kirkesanger L. Hungnes, sk. M. 1,53, b.nr. 5 Hungnes, Ole Sivertsen, sk. M. 4,48, b.nr. 6, Nygård, Sivert Andreas Jakobsen Vasbotn, sk. M. 1,18, b.nr. 7, Fredheim, Ane Marie Olsdtr. sk. M. 0,26.

Eiere og bruk i senere tid:

Hungnes, gnr. 62, bnr. 1, skyld mark 2,96. Skjøte fra Lars Knutsen til Sivert Larsen, dat. 2. tingl. 19/6 1857. Fra Sivert Sivertsen til Sivert Sivertsen, dat. 28/7. tingl. 2/8 1865. Fra Sivert Sivertsen til Knut Larsen, dat. og tingl. 18/10 1867. Fra Knut Larsen til Sivert Larsen, dat 25/9 1868, tingl. 17/10 1869. Utskiftebevilling for Sivert Larsens enke Andrine Larsdtr. dat. 31/7, tingl. 5/8 1832. Skjøte fra Andrine Lassesdtr. til Løve S. Hungnes, dat. 24/6, tingl. 24/10 1908.

Hungnes, bnr. 2, skyld mark 1,44. Skjøte fra Knut L. Hungnes til Lars Hungnes, dat. 25/9, tingl. 23/10 1863. Fra Lars Hungnes til Ingvald Hungnes, dat. og tingl. 15/ 1915.

Hungnes, bnr. 3, skyld mark 0,24. Skjøte fra Sivert Larsen til John Hansen, dat 30/4 1868, tingl. 23/10 1869. Fra Eli Olsdtr. Hungnesli til Ole Sørensen Eidsæter, dat. 18/6, tingl. 2/10 1900.

Hungnes, bnr. 4, skyld mark 1,28. Skjøte fra Andrea Lassesdtr. (Sivert Larsens enke) til L. Hungnes, dat. 19/11, tingl. 8/12 1883. Fra L. Hungnes til Ingvald Hungnes, dat. og tingl. 15/6 1915.

Hungnes, bnr. 5, skyld mark 4,46. Skjøte fra Sivert Olsen til Ole Sivertsen, dat. og tingl. 18/6 1858. Fra Thomas Olsens arvinger til Sivert Olsen, dat. 16. tingl. 19/7 1858. Fra Iver Hansen til Kristoffer Christensen Hungnes, dat. 14. tingl. 27/6 1873. Fra Kristoffer Christensen Hungnes til Jens Olsen Birkeset, dat. 28/7, tingl. 9/8 1881. Fra Ole S. Hungnes til Sivert Olsen Hungnes, dat. 21/12 1918, tingl. 7/1 1919. Fra Sivert O. Hungnes's arvinger til Mathias Vestad, dat. 15/1 1934, tingl. 15/3 1935.

Hungnes - Nygård, bnr. 6, skyld mark 0,91. Skjøte fra Ole Sivertsen til Edvard Johnsen Hungnes, dat. og tingl. 8/12 1884. Fra Edvard Jonsen Nygård til Severine J. Hungnes, dat. 27/6, tingl. 20/10 1888. Fra Severine J. Hungnes til Halstein Halvorsen Mek, dat. 18. tingl. 19/6 1891. Halsten Halvorsen Nygard til Sivert Andreas Jakobsen Vasbotten, dat. 13/9, tingl. 19/10 1906. Makeskifteskjøte fra S. A. J. Vasbotten til Edvard Johnsen Roaldset, dat. 15, tingl. 21/6 1909. Skjøte fra Edvard Johnsen Roaldset til Iver Larsen Nauste, dat. 15/6, tingl. 1/7 1921. Fra Iver Larsen Nauste til Edvard J. Roaldset, dat. 15/9. tingl. 14/10 1924.

Hungnes - Fredheim, bnr. 7, skyld mark 0,26. Skjøte fra Ole S. Hungnes til Ane Marie Olsdtr., dat. 18., tingl. 19/10 1906. Hjemmel for Inga Vestad, datter og enearving etter Ane Marie. Hungnes, i h. t. attest dat. 7/9 1937.

Hungnes - Nyvold, bnr. 8, skyld mark 0,25. Skjøte fra Edvard Johnsen Roaldset til Lars Larsen Hungnesli, dat. 21/6, tingl. 7/10 1909. Fra Lars L. Nyvold til Leonhard L. Nyvold, dat. 25/5 1923, tingl. 8/1 1924. Fra Leonhard L. Nyvold til Birger Osvald Eidsæter, dat. 29/7, tingl. 16/9 1935.

Hungnes - Ytrebø, bnr. 9, skyld mark 0,22. Skjøte fra L. Hungnes til Aslak L. Hungnes, dat. 31/12 1913, tingl. 23/1 1914. Uskiftebevilling for Aslak L. Hungnes's enke Anne Hungnes, dat. 24/5 1917, tingl. 1/6 1928. Skjøte fra Anna Hungnes til Arne A. Hungnes, dat. 7/3, tingl. 1/4 1932.

Hungnes - Furulund, bnr. 10, skyld mark 0,01. Skjøte fra Løve Hungnes til Thea og Anna Nyvold, dat. 3/6, tingl. 1/7 1933.

Hungnes - Ura, bnr. 11, skyld mark 0,05. Hjemmelshaver Løve Hungnes.

Hungnes - Vollen, bnr. 19. Hjemmelshaver Birger Osvald Eidsæter.

Hungnes - Sætermo, bnr. 13, skyld mark 0,03. Skjøte fra Løve Hungnes til Didrik Bjerkeset, dat. 8/6, tingl. 3/9 1936.

Hungnes - Bergtun, bnr. 14, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ingvald Hungnes til Knut Andreassen Berg, dat. 2. tingl. 6/2 1937.

Hungnes - Bakketun, bnr. 15, skyldmark 0,02. Skjøte fra Mathias og Inga Vestad til Bjarne Høgset, dat. 28/5, tingl. 2/7 1938.

Hungnes - Romshøi, bnr. 16, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ingvald Hungnes til Kristian K. Eide, dat. 5. tingl. 16/7 1938.

Eide, gård no. 63.

Gården grenser mot syd til Fannefjorden, mot vest til Hungnes, mot nord til Øverbygda og Øre grense og mot øst til Røsberg. Den ligger med tunet ovenfor og like ved riksvegen, og var til ca. 1900 skyss-skifte i ruten Molde-Battenfjorden, idet vegen over Fursetfjellet (Fanneeidet) tok av her. Gårdens kulturjord ligger for den vesentligste del nedenfor vegen. Landskapet er forøvrig det samme, som ved Hungnes. Strandlinjen skyter ut i et nes, og lendet stiger ganske godt fra fjorden og opp til lifoten som trenger fram mot tunet. I utmarken er furuskogen framherskende. Gårdens avstand fra Molde er temmelig nær 25 km.

Eide er opptatt som gårdsbruk i tidlig forhistorisk tid blant de først opptatte gårder som Bolsøya, Stranne m. fl. Sannsynligvis har Hungnes opphavelig hørt sammen med Eide til en fullgård. Når de er delt kan det ikke skaffes noe holdepunkt for. Navnet betyr gården, buplassen ved eidet, d. e. Fanneeidet eller overgangen til den annen fjord i n. ø. Om fornfunn se første binds innledning. Eide kan i middelalderen ikke sees å ha tilhørt hverken erkestolen, kirken eller kongen. Heller ikke finnes det spor etter at den har ligget under annen stor godssamling. Det er grunn til å anta at gården hører til de meget sjeldne unntakelser av bevart bondeodel helt fra oldtiden og forbi reformasjonen. Først i forholdsvis sen tid blir den ene halvpart av gården proprietærgods. Den annen halvpart synes alltid å ha bibeholdt sin rang som bondeodel under oppsitterne selv.

Eide var første gang nevnt i våre kilder i Chr. II.'s sølvskattmanntall av 1520. Det er da bare en oppsitter, *Oluff på Ede*. Han skatter med ialt 6½ mark sølff og var en av bygdas rikeste menn. Av skatten faller 5 mark på jordgods. Olluff var følgelig jordeier, og det er all grunn til å anta at det nettop var Eide som var hans eiendom og odel,

ennu udelt. Neste gang vi finner garder nevnt er i sktmt. 1596. Det er framleis bare en oppsitter - *Sequard på Eidt,* som også er odelseier antakelig på Eide m. m., idet han skatter for 4 voger fiskeleie i odelsjord. Han er oppført som eier av flombsaug med 20 thylter i oppgitt årsskur. Oppsitterne er heretter såvidt det kan sees følgende: 1610 *Olluff Ede,* som oppgis å eie jord med 1 vog. (Ledingen (gårdskatten) er her 4½ tønde korn og 7 merker smør. Gårdens navn er forvansket til „Heide". I 1614 er det foruten Olluff som oppføres som leilending (leier jord av seg selv) en Øddegårdtsmandt Peder Eidde. Denne Olluff gjenfinner vi nu helt til 1633 som leilending på Eide med egen odel av ømse verdi og som eier av flombsaug. Prestetienden er i denne tid 9 skjepper. Olluff Eide skatter også 1 ort for en liden quærn (1620). Men i 1633 er det blitt to Olluffer på Eide: Olluff Eide og Olluff Bottelsen Eide. I samme manntall nevnes også en Olluff Pedersen Eide. Men dette er vel den samme som Olluff Eide. Begge eier selv odelsgods, Olluff Bottelsen med 3 voger 2 pund og Olluff (Pedersen?) Eide med 1½ vog. I 1645 er begge døde, eller ihvertfall ikke lenger på gården. Oppsitterne er nu *Erich Eide* med hustru, tjenestedreng og to piker, og Olle Eide med hustru, sønn og to tjenestepiker. Men denne Olle er nok den samme som Olluff Bottelsen, og i 1646 gjenfinner vi ham under dette navn som eier av den odelsjord 3 vog 2 pund som Olluff Bottelsen eier i 1633. Erich Eide nevnes samme år som eier av 1½ vog i odelsgods. Han er da rimeligvis sønn av Olluff Peddersen Eide. Sagen eies av Olluff. I Jordboken av 1650 ser vi at gården nu er delt i to like store parter: Iffuer „Oelses i Trundhiem" eier den ene part med 1½ vog. Denne part brukes av Olluff Eide som leilending. Den annen part eies og brukes av Erich Eide med 1½ vog. Oluff eier framleis saugen. Det er oppført to tjenestegutter for halv lønn på gården: Olluff Eide og Patrich. Den første er antakelig en hjemmevrerende sønn. I 1657 oppføres Erich Eide med 2 hester, 16 kjyr og 40 småfe (20 sau og 20 geit), mens oppsitteren på det andre bruket, Iffuer Eide, oppføres med 2 hester, 18 kjyr, 20 geit, 26 sau og 1 svin. Det ser da ut til at den Iffuer Eide - „Oelses i Trundhiem" som oppføres som eier i 1650 nu er bruker selv. Og i den første off. matrikul 1661 finner vi også dette bekreftet. For her er Erich Eide oppført som bruker og selveier for 1½ vog i Eide, mens Iffuer Eide er selveier og bruker for likeledes 1½ vog. Dessuten eier Iffuer ½ vog i „Lidenuig" (Lillevik i Veøy?)

I „mandtallet" av 1665 er oppført følgende beboere på Eide (av mannkjønn over 12 år): Erich Eide, 65 år, bruker av 1½ vog. Iffuer

Eide, 63 år, bruger av 1½ vog. Tjenestedrenge: Løffue Løffuesen, 20 år, Jon Christensen, 20 år, Erich Knudsen, 20 år, Peder Hansen, 13 år, Størcher Arnesen, gammel soldat, 50 år (fra krigene i 1640 årene med Sverige). I matrikulen av 1669 er Iffuer Olsen framleis oppført som eier av det ene bruk. Det annet er overgått til Olle Persenn som også bruker selv. Hver eier 1½ vog. Det er en quærn på gården, men saugen sees ikke nu. I folketellingen 1701 er oppført følgende beboere: Oppsittere Nils, 60, Olle Iversen, 40 og Hannibal, 40 år. Dessuten en husmann Baar Eyde, 60 år.

Under matrikul- og skyldrevisjonen i 1723 opplyses om Eide: 2 opsiddere. Ludviig Iversen ejer og bøxler 1½ vog, aasidderen Olle ejer og bøxler 2 pd 6 mrk, hans børn ejer og bøxler 2 pd 3 mrk. 3 husmænd uden pladz. Sætter 1 fjerding fra gården, skoug til saug og Hustømmer. 2 Beckeqværner for 12 s., ingen fiskeri, uden af havet. God Fægang, gården ligger i sollien 7 mil fra haved, ringe jordart, temmelig vis til korn, i vaade aar, god til eng, letvunden, ingen lejlighed til Rødning. Sed: 1 sk. bl.korn, 8 tønder hafre. Avling: 52 læs hø. Gl. taxt: 3 vog. Creature : 4 hester, 12 kiør, 14 ungnød, 24 småfæ. En Flomsaug hvis Damstokke ligger paa Gaardens Grund Taxeris for 64 s.

Den ene part i gården - Nedre Eide - (Olle Persenns i 1669) er nu overgått til proprietær- og Leilendingsgods i Gjermundnesfutslektens eie. Ludvig Iversøn Munthe er nemlig en sønn av futen Iver Andersen og hustru f. Munthe. Den annen part - Øvre Eide - er delt mellem Ole Iversøn Eide og hans barn (ved arv). 2 p. 6 mrk av Muntheparten selges 8/7 1749 av A. S. Munthe til Seigneur Aage Pedersøn „Borger udi Molde“.

I matrikulen av 1763 er Ludvig Iversøn Munthes arvinger oppført som eiere av hele Nedre Eide, ennskjønt som nevnt foran halvparten av bruket var solgt i 1749 til Aage Pedersøn. Det viser seg at denne del siden er gått over til den kjente Moldeborger *Niels Piersøn*, som er død i 1766 da løitnant Hans Michael v. Klingenberg får skjøte på denne halvpart av Nedre Eide. Den annen halvpart av Nedre Eide sees i 1773 å være kommet i salg antakelig ved skifteauksjon, idet samme løitnant H. M. v. Klingenberg får skjøte fra auksjonsforvalteren, sorenskriver Peder Jalles, for 70 rdlr., tinglest 24/10 1774. Klingenberg eier altså nu hele nedre Eide.

Etter matrikulen av 1763 er brukerne på Øwe Eide da Ole Hanibalsen og Anders Eriksen, hver med 2 p. 6 mrk. Nedre Eide eies av Morten Siursen med 2 pund 6 mrk., og Erik Eides barn med likeledes 2 pund 6 mrk, Morten er bruker av det hele, Han er antakelig

stefar for Erik Eides barn og gift med dennes enke Ingeleiv Olsdtr., med hvem han hadde en datter, Magnhild Mortensdtr. - Under skattetinget 1763 er opplyst om Eide saug at den i mange år har stått til forfall og er nu nedrådnet. Undertegnet Anders Jensen Eide.

H. M. v. Klingenberg selger hele Nedre Eide, nemlig 1 vog 1 p. 12 mrk. med bøkselrett og landskyldrett, til Ole Olsen Nedre Eide 4/12 1778 for 220 rdlr.

Morten Sjursen Eide og Anne Eriksdatter Eide (ved formynder Anders Pedersen Røsberg) selger 10/6 1772 sine parter i Øvre Eide til Samuel Bugge Harboe, Morten Sjursen selger 1 pund 3¾ merker, og Anne Eriksdatter selger 1 pund 18¼ dels merker. Kjøpesummen var tilsammen 47 riksdaler. Dette var arve- og odelsjord som for Annes vedkommende var arvet etter hennes far, Erik Olsøn Eide, og søster Magnhild Eriksdtr. Eide, etter skiftebrev av 1771. Det heter i skjøtet at jorden har vært tilbudt den odelsbårne Ole Eriksen til løsning, men at han har avslått. Imidlertid er Samuel Bugge Harboe nok blitt nødt til å selge igjen, antakelig under odelsløsningstrussel, for den 2/2 1774 er det tinglest skjøte fra Harboe samt fra Ole Eriksøn Eide yngre til Ole Eriksøn Eide eldre på Øvre Eide. Harboe selger da 1 p. 18 3/16 merker, og Ole Eriksøn yngre selger 15 merker som han har arvet ved skifte av 9/1 1794 etter sin far Erik Olsøn Eide, og av 15/6 1751 etter sin søster Magnhild Eriksdtr. Eide, samt ved skifte 1771 etter moren Ingeleiv Olsdtr. Eide (1 pund 4 6/8 merker) tilsammen blir dette 1 vog og 15 merker. Det mangler altså noe på Øvre Eides fulle skyld som var 1 vog 1 pund og 12 merker, uten at det kan sees om det er Harboe som sitter igjen med noe av jorden.

Etterflg. skjøter og skifter viser at Erik Olsen Øvre Eide var død 1749 eller tidligere, hans datter Magnhild Eriksdatter døde kort tid etter eller før juni 1751, mens hans enke Ingeleiv Olsdtr. giftet seg påny med Morten Sjursen og med ham fikk datteren Magnhild Mortensdtr. Ingeleiv er deretter død ca. 1771.

Skjøte fra Morten Sjursøn Eide og Anders Pedersøn Røsberg til Samuel Bugge Harboe „den os arvelige tilfaldne part uti gården Øvre Eide, jeg Morten Sjursøn skjøter de efter skiftebrev av 1771 tilfaldne 1 pund og 3¾ mark og jeg Anders Pedersøn Røsberg på min Myndling Anne Eriksdatters vegne hennes efter bemelte skifte tilfaldne 16 15/16 mark efter hennes far Erik Olsøn Eide og søster Magnhild Eriksdatter, tilsammen 1 pund 18 13/16 mark med byksel og landskyld. Dette jordegods har vert den odelsbårne Ole Eriksøn Øvre Eide til løsning tilbudt den 16/12 1771, som han ikke har villet løse, så har vi solgt

samme til hrr. Harboe for 47 rdl. 10/6 1772 tingl. 24/10 1774."

„Skjøte til Ole Eriksøn Øvre Eide den ældre på følgende parter i bemeldte gård: Jeg Samuel Bugge Harboe tilskjøter ham efter skjøde av 10/6 tilforhandlede 1 pund 18 3/16 mark. Jeg Ole Eriksøn Eide den yngre skjøder til min bror Ole Eriksøn den ældre de mig efter skiftebrev av 9/l 1749 efter min avdøde far Erik Olsøn Eide og efter skiftebrev av 15/6 1751 efter min søster Magnhild Eriksdatter tilfaldne 15 mark, og jeg Erik Eriksøn Eide selger til min bror de efter bemeldte skiftebrev såvelsom efter min mor Ingelev Olsdatter 1771 tilfaldne 1 p. 4 7/8 mark. Jeg Tron Røsberg paa min myndling Magnhild Mortensdatters vegne selger 6 $^{15}/_{16}$ mark, tilsammen 1 vog 21 mark fiskeleie med byksel og landskyld for tilsammen 98 rdl. 2/2 1774, tgl. 24/10 1774."

Ole Eriksen Øvre Eide er død og i 1782 er det skifte i hans bo. Hele gården på 1 vog 1 p. 12 mrk. med bøkselrett og landskyldrett blir da ved skifteauksjon solgt til Erik Eriksøn for 250 rdlr. Da kjøperen overdrar sitt bud til en annen som ikke kan betale, samtykker enken og arvingene i at gården selges og skjøtes til Lasse Løvesøn Lien 18/6 1782. Enken etter Ole Eriksen er Beret Jonsdatter som samtidig får kår. 3/7 1786 tinglyser Erik Olsøn Øvre Eide pengemangel i anledning av odelsløsning av hele øvre Eide. Lasse Løvesøn Eides far etter hvem han 26/6 1789 kvitterer for 9 rdlr. i arv benevnes Lasse Andersøn Mech. Lasse Løvesen Eide skjøter 13/1 1795 hele Øvre Eide med 1 vog 1 pund 12 mrk til sin sønn Løve Lassesen for 390 rdlr. Den 23/10 1799 kvitterer Iver Olsøn Eide for arv etter sine foreldre og to søstre. Morten Olsen Eide kvitterer likeledes for sin part i samme skifte 24/6 1800. Iver og Morten Olsønner var altså brødre. Sersjant Eide låner 42 rdlr. av såkornfondet i 1803.

Frasett en periode på 17 h. tallet da Nedre Eide en tid var ute av odelsætten, sees det av framstillingen foran at gården Eide kan forfølges som bondeodelsgods tilbake til 1520. Øvre Eide kan overhodet ikke sees å ha vært ute av bondeodel. Hvorvidt gården har vært i samme ætts odelseie siden 1520 har vi ikke anledning til her å gå inn på. Men det er sannsynlig at den ihvertfall i flere hundre år har fulgt en og samme odelsætt.

Folketelling 1801. 1. Familie: Ole Olsen, 58, Bonde og Gårdebruger, Enger Larsdtr., 60, i 1. ægteskab, deres Børn, ugivte : Peder, 20, Enger, 28. Tjenestepige: Mette, 36.

2. Familie: Løve Lassesen, 44, Bonde og Gårdebruger, Synnøve Erichsdtr., 54, 2. Gang gift. Deres Børn: Engeber Knudsdtr., 24, Jærtru Knudsdtr., 16, Martha Løvesdtr., 11, Bereth Løvesdtr., 7. Tjenestedreng:

Thosten Lassesen, 20. 3. Familie: Lasse Løvesen, 65, Lever af Vilkår af Gården, Beret Ottosdtr., 68, begge i 1ste ægteskab.

4. Familie: Iver Bendicsen, 44, Huusmand med Jord, Engebor Christensdtr. 58, begge i 1. ægteskab. Marthe Arnesdtr., 70, til Leje boende, Enke i 1. ægteskab, Almisselem.

5. Familie: Ole Rasmussøn, 64, Huusmand med ,Jord, Kari Amundsdtr., 60, i 1, ægteskab. Anna Amundsdtr., 3, Opfostringsbarn.

6. Familie : Peder Tostensøn, 60, Huusmand med Jord, Sigri Pedersdtr., 61, begge i 1. ægteskab. Marit Pedersdtr,, 32, deres Datter, Enke i 1. ægteskab, lever af Dagleje, Marit Thronsdtr., 5, hendes Datter. Sigri Olsdtr., 6, Opfostringsbarn.

7. Familie : Hans Hansen, 50, Huusmand med Jord, Mildri Lassesdtr., 48, begge i 1ste ægteskab.

I matrikulutg. 1838 oppføres: M.nr. 44 Eide, lnr. 98 Eide. Opsitter Lasse Andersen. Sk. 1 v. 1 p. 12 mrk. (ny 2 dlr. 1 ort 8 skill.) L.nr. 99 Eide. Opsitter Anders Knudsen. Sk. 1 v. 1 p. 12 mrk. (2 dlr. 3 ort 15 skill.)

Folketelling 1865, lnr. 98 Eide. Lasse Andersen, selveier, 63, Mali Andersdtr., kone, 54, deres barn, ugifte: Andreas, 26, døv, Ingeborg, 23, Løve, 16, Ole, 13, Lars, 11. Gjertrud Knudsdtr., Inderstpige, 41, ugift, Berit Mattiasdtr., hendes Datter, 8, alle er f. i Bolsø. 2 hester, 8 kveg, 20 får, 16 gjeter, 1 svin. 7 td. havre, 4 td. poteter.

Eidsnæset, efter lnr. 98. Ole Amundsen, husmd. m. Jord, 47, Ingelev Knudsdtr., Kone, 38. Deres barn: Amund, 11, Inger Anna 9, Knud, 7, Berit, 3, alle f. i Bolsø. Ane Olsdtr., Tjenestepige, 21, f. i Næsset. 1 kveg, 3 får. ½ td. havre, 1 td. poteter. Myren: Christen Christensen, husmd. m. Jord, 26, Berit Christensdtr., hans Moder, Enke, 68, Gjertrud A. Arnesdtr., hans Forlovede, Husholder, ugift, 19, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 5 får, 1 svin. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Lnr. 99 Eide. Løve Andersen, selveier, Poståbner. 48, Berit Ellingsdtr., kone, 38. Deres barn: Anders, 14, Martha, 13, Elling, 11, Elen, 6, ,Lovise, 4. Elen Jørgensdtr.,- husmands Enke, 71, Blind, nyder fri Forpleining. Tjenestefolk, ugifte: Peder Ellingsen, 29, Anders Hansen, 19, Maren Ellingsdtr., 34, Andrina Olsdtr., 26, Anne Nilsdtr., 23, alle er født i Bolsø. 2 hester, 11 kveg, 26 får, 1 svin. ¼ td, rug, ¼ td. byg, 8 td. havre, 5 td. poteter.

Opf. efter lnr. 99, Eidsgjerdet. Søren Olsen, husmd. m. Jord, 31, Ane Martha Olsdtr., kone, 26, Ole Sørensen, søn, 3, alle født i Bolsø. 1 kveg, 4 får. ½ td. havre, 1 td. poteter. Andreas Knudsen, husmd. m. Jord, 37, Christi Mikkelsdtr., kone, 43, Knud Andreasen, hans Søn,

11, Maria Sivertsdtr., hendes Datter, 5, Marit Andreasdtr., deres Dtr. 4, Mattias Andreasen, deres søn, 1, alle f. i Bolsø, 2 kveg, 8 får, 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1¼ td, potetet. Andreas Arnesen, husmd. m. Jord, 33, Sigrid Pedersdtr., Kone, 35. Barn: Maria, 8, Peder, 7, Ole, 4, Andreas, 3, Sara, 1, alle f. i Bolsø, 1 kveg, 5 får, 1 gjet. 1½ td. havre, 1¼ td. poteter. John Larsen, husmd. m. Jord, 32, f. i Rinnebø, Eli Larsdtr., kone, 36, f. i Våge. Barn: Paul Johnsen, 7, Anne Johnsdtr., 8, begge f. i Våge, Johan Johnsen, 2, f. i Bolsø. 7 får, 5 gjeter, 1/8 td. byg, ¼ td. havre, 1¼ td. poteter.

Under matr.revisjonen 1866 er opplyst: Eide, M.nr. 44 L.nr. 98 Lasse Andersen, sk. 2 dal. 1 ort 8 sk. 18 mål ager, 18 mål eng, 58 læs hø av udslått. Avler 42 td. pot. 98 læs hø. Ingen udsæd av korn. 1 hest, 9 kjør, 24 sau. Skov til behov. Salgstømmer for 8 spd. årlig. 2 Pladsbrug. L.nr. 93, Løve Andersen, sk. 2 daler 3 ort 15 sk. 22½ mål ager, 32 mål eng. 96 læs hø af udslått. Avler 2 td. byg, 66 td. havre, 60 td. pot. 108 læs hø. 2 hester, 10 kjør, 50 sau. Skov til behov. Salgstømmer for 8 sped. årlig. 4 pladsbrug.

I matrikulutgaven av 1907 oppføres: G.nr. 63 Eide, br.nr. 1 Eide, eier Lars Lassesen, sk. m. 3,94. Br.nr. 2 Eide, eier Knud Eide, sk. m. 6,66. Br.nr. 3 Sæterlien, eier Arne M. Johannesen, sk. m. 0,10. Br.nr. 4 Eidsneset, eier Lars Rasmussen, sk. m. 0,59.

Eiere og bruk i senere tid;

Eide, gnr. 63, bnr. 1, skyld mark 3,39. QwitteIingsskjøte til Lasse Andersen i h. t. skifte sl. 29/11 1830, tingl. 1/4 1842. Skjøte fra Lasse Andersens enke Mali Andersdtr. til Andreas Lassesen, dat. og tinglest 23/10 1874. Fra Andreas L. Eide til Lars Lassesen Eide, dat. 24. tgl. 25/6 1880. Fra Lars Eide til Andreas L. Eide, dat. 26/5, tgl. 25/6 1933.

Eide, bnr. 2, skyld mark 2,96. Skjøte fra Anders Knutsen til Løve Andersen, dat. 12/12 1853, tingl. 19/6 1854. Utlagt Anders Løvesen Eide på skifte sl. 28/7, tingl. 8/2 1884 etter Løve A. Eide og kone. Skjøte fra Anders Løvesens arvinger til Bernhard Løve Løvesen, dat. 2/5 1892, tingl. 18/10 1894. Fra Løve L. Eide til Knut Eide, dat. 2. tingl. 18/10 1894. Fra Erik O. Holsbø til Løve E. Holsbø, dat. 1. tingl. 2/5 1922. Uskiftebevilling for Løve E. Holsbøs enke Ellen Anna Holsbø, dat. 29/12 1937.

Eide- Sæterlien, bnr. 3, skyld mark 0,05. Skjøte fra Lars L. Eide til Arne Martin Johannessen Sæterli, dat. 3. tingl. 4/11 1902. Fra Arne J. Sæterlie til John Rødset, dat. 11. tingl. 25/4 1917. Fra John Rødset til Olav L. Eide, dat. 19/3, tingl. 9/4 1937.

Eide - Eidsneset, bnr. 4, skyld mark 0,56. Skjøte fra Lars L.

Eide til Lars Rasmussen Gujord, dat. og tingl, 19/6 1903. Fra Lars R. Eidsnes til Beret Larsdatter, dat. 9/10, tingl. 3/11 1923.

Eide Sæterlien, bnr. 5, skyld märk 0,13. Skjøte fra Lars Lassesen Eide til Arne Martin Johannessen Sæterli, dat. 20/11 1907, tingl. 7/4 1908. Fra Arne M. J. Sæterli til John Rødset, dat. 11. tingl. 25/4 1917. Fra John Rødset til Olav L. Eide, dat. 10/3, tingl. 9/4 1937.

Eide - Elim, bnr. 6, skyld mark 0,02. Skjøte fra Lars Lassesen Eide til Indremisjonsfolket i Hungnes skolekrets, dat. 11/9 1919, tingl. 16/3 1920.

Eide - Eide østre, bnr. 7, skyld mark 3,30. Skjøte fra Erik O. Holsbø til Peder Olaus Ulleland, dat. 1. tingl. 2/5 1922.

Eide - Solvang, bnr. 8, skyld mark 0,12. Skjøte fra Lars Lassesen Eide til Bolsø kommune, dat. 12/2, tingl. 1/3 1926.

Eide - Bakliteigen, bnr. 9, skyld mark 0,15. Skjøte fra Lars L. Eide til Olav L. Eide, dat. 8/3, tingl. 1/7 1932.

Eide - Bjerkemo, bnr. 10, skyld. mark 0,02. Skjøte fra Andreas L. Wide til Søren J. Eidsæter, dat. 10. tingl. 15/6 1933.

Eide - Sæter, bnr. 11, skyld mark 0,35. Skjøte fra Løve E. Holsbø til Søren S. Eidsæter, dat. 28/4, tingl. 1/10 1934.

Eide - Nyheim, bnr. 12, skyld mark 0,01. Skjøte fra Olaf L. Eide til Jørgen H. Aarø, dat. 14/9, tingl. 18/12 1927.

Eide - Bjerkheim, bnr. 13, skyld mark 0,04. Skjøte fra Olaf L. Eide til Sverre K. Eidsæter, tingl. 13/1 1938.

Gårdene omkring Kleive kirkebygd.

Eierstillingen vil alllid være et hovedtrekk i all gårdshistorie. Eieren er jo gårdens hersker også i de tilfeller han ikke selv bor på, eller driver garden. Når vi velger å behandle gårdene fra og med Røsberg til og med Botterli i egne avsnitt, er det fordi disse gårder for de aller flestes vedkommende er undergitt eierforhold som gjennem lange tider er forskjellig fra ottirrgens øvrige gårder. Samtidig som nettopp disse gårder er undergitt innbyrdes ensartede og tildels felles eierforhold. Med hensyn til enkltheterne i denne hensende henviser vi til framstillingen nedenfor om hver enkelt av gårdene, samt til den fellesframstilling som er gitt for Liengårdene, (gårdene i Kleive Øverbygd).

Med en unntagelse - Kleive gård - har gårdene fra og med Røsberg til og med Øygarden, i middelalderen hverken tilhørt kirken, den lågere geistlighet eller erkestolen. Erkestolen var eier av en mindre part i Kleive etter 1440. Det ser ut til at denne part etter reformasjonen gikk over til soknekirken og hovedkirken samt prestebordet. Heller ikke har noen av disse gårder tilhørt den del av kongs- eller kronegodset som lå under Vestnesgodset. Ikke destomindre er det full grunn til å anta at alle de her omhandlede garder, altså fra, og med Røsberg til og med Botterli eller kanskje endog tilbake over Osen helt til Ytterhaugen i middelalderen tilhørte kronen, og at dette eierforhold for enkelte av disse garder vedble å bestå fram på 16 hundre tallet. For de flestes vedkommende var imidlertid kongen eller kronen gått ut som eier, antakelig på 15 hundre tallet eller før.

Vi rår ikke over kilder til en fullstendig og beviselig forklaring for denne i og for seg ganske merkelige utvikling. Men kildeue tillater oss ihvertfall å påvise hovedgangen i utviklingen. Det som viser at hele denne store gruppe av gårder av forskjellig beliggenhet og kvalitet virkelig har tilhørt kronen er den omstendighet at vi på 16 h. tallet finner den i hendene på et et fåtallig eierskap, dels av embedsadelen, dels av bondeproprietærer. For Røsberg, Stokke og Ness finner vi således som eiere i tiden fra 1650 til 1763 etterhånden lensmann Kiøstel Eckrimb, Olle Molle, Thomas Longued, Lauritz Farstad, Rasmus Møchlbostad m. fl., alle bønder som selv ikke driver vedkommende gårder, men bøksler dem ut. For Groven og Romuldgårdene finner vi ved samme tid lensherre i Trondhjem, Peder Wibe, og Wedøe kirke som eiere. For Kleive er eierskapet samtidig Statholder Christoffer Urne for den aller vesentligste del, og forresten Wedøe prestebord og Kirke og Bolsøe kirke. I middelalderen var erkestolen eier av ½ ørresbol i gården. Fra og med Skalde til og med Langelien er det lensherre Rosenkranz og senere hans arvinger som er eiere. Så kommer atter Kiøstel Eckrimb & co. som eiere av Høystakli og deler av Istad, samt enkelte av de egentlige Osengårder. Fra Istad er det Wedøe prestebord og kirke som er eier av praktisk talt alt til og med Botterli og Aspelund. Det er på det rene etter Aslak Bolts jordbok (1440) og Olaf Engelbregtsons jordbok (1530) at erkestolen i alle ,disse garder ikke hadde annen eige enn det nevnte halve: øresbol i Kleive, samt parter i Grovan og Romuld. Samtidig viser kildene som det vil sees under de enkelte gårder at flere av dem har tilhørt kongen så sent som etter 1600. De ble nemlig bortbøkslet av kongens fut som også oppkrevet landskylden og bøkselpengene, hvilket går fram av lensregnskapene for denne tid.

Man kan så spørre: Hvorledes var denne store gruppe av garder kommet under kronen og når skjedde det, av hvilken grunn og hvorledes kom de over i de eieres hender som sitter med dem i 1600 tallet? Her er svaret vanskeligere. Når det gjelder Liengårdene, altså gårdene fra Bratset til og med Botterli/Aspelund, er det som omhandlet i første del grunn til å anta at det senere Osmarken som i middelalderen hette Fanneskoghen, da var kongens almenning og at de som fikk lov til å reise bu her ble kongens bøkselmenn. Når det gjelder dem av disse garder som ikke hører under almenningsgårdene, må det antes at de har hørt under det såkalte kongens strøgods som var kommet i kongens eie ved inndragninger, straffebøter o. l. ved fredløshetsdom, tap av fred og fe, tap av boslod o.s.v.

Den del av kongsgodset som skrev seg fra Gyrvhild Fadersdatters „gavebrev" til Chr. IV av Giske- og Vestnesgodset m.m., var ved den tid vi her omhandler, ca. 1582 til 1650, ennu bevart som en samlet enhet, dels under kongens (futens) umiddelbare forvaltning, dels under Statholdet Hannibal Sehested som eier. Han var nemlig kongens (Chr. IV) svigersønn, og fikk hele Vestnes- og Giskegodset i foræring av kongen ca. 1640, men mistet det igjen etter 1648 da han falt i kongens (Fr. III) unåde. Solgt til andre ble ingen del av dette gods før etter 1650.

Mulighetene av at disse gardgrupper har tilhørt Giskegodset kan likevel ikke utelukkes. En omstendighet som tyder på det er at Kleivegården i 1669 eies av Hr. Johan Frimann. Denne var nettopp jordherre for Giskegodset etter at Vestnesgodset var frasolgt til oberst Reinholdt v. Hoven. Både Christoffer Urne og lensherre Rosenkranz, som er hovedeier i Liengårdene var store godseiere. Rosenkranz's godsmasser kunne nesten måle seg med Hannibal Sehested som tilsammenlagt i hele Norge eiet ca. 9000 tønner hartkorns jordverdi. Dette svarer til omtrent 14000 voger fiskeleie, eller nesten dobbelt så stor matrikulskyldverdi som hele Romsdals amt representerte i 1838 Men så var det også samlet opp gods og garder gjennem 600 år, dels av Giskeætten, dels av Bjarkøy og Stovrheimætten - altså Norges mektigste adels- og godseierætter fra otdtiden til langt forbi middelalderen før alle disse godsmasser ble samlet på Gyrvhild Fadersdatter Sparres hånd. Denne dame var gift flere ganger, siste gang med den danske riksråden og lensherren i Norge, Truid Ulfstand. Hun døde som enke og barnløs. En tid før hadde hun i 1582 makeskiftet sitt veldige jordgods til kong Fredrik II. Fra ham gikk det over til sønnen Chr. IV, og denne forærte det en tid til sin svigersønn statholder Hannibal Sehested,

Hvorledes Rosenkranzerne og Urnerne hadde samlet sitt store jordgods i Norge har vi ikke kilder til å avgjøre. Men hvor det er tale om så store og vidt spredte samlinger av gårder og gårdparter er det grunn til å anta at det må være samlet ved oppkjøp fra andre store godssamlinger, enten erkestolens eller kongens. Det er mindre sannsynlig at det er samlet ved kjøp enkeltvis av Bondeodelsgårder.

Foruten den Frimann som vi finner som eier av Kleive var en rik enke i Borgund, Margrete i Hanchen, også samtidig eier av tidligere Rosenkranzgods i Liengårdene. Denne „Enchen Hanchen" var også jordherre over Giskegods.

Det ser derfor ut til at ihvertfall en del av de her omhandlede gardgruppers gårder har ligget under Giskegodset og ellers vært krongods.

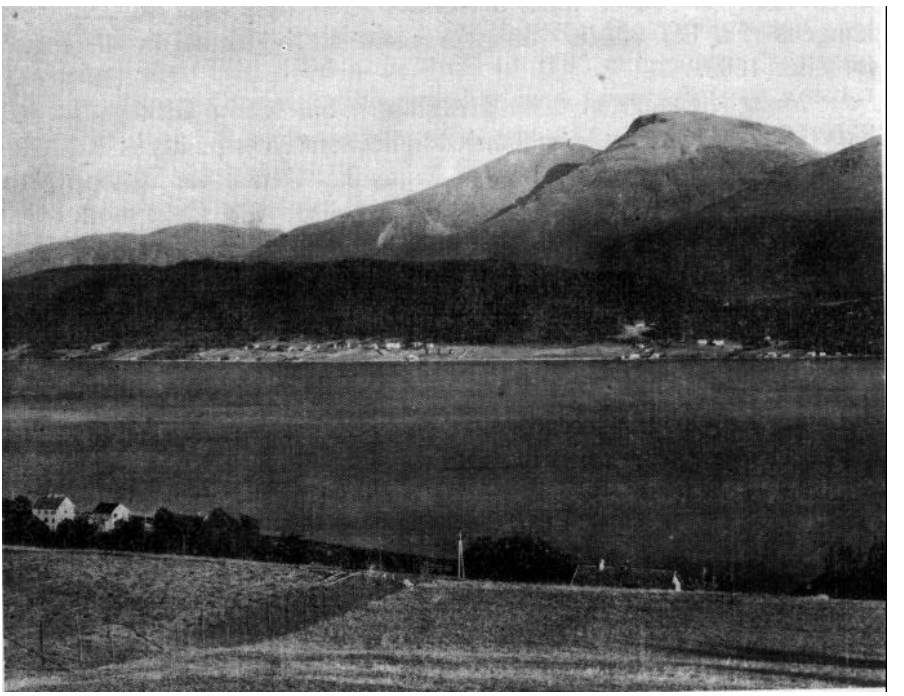

Utsikt mot Talset og „Skålinj".

Røsberg, gård no. 64.

Landskapet er i alt vesentlig uforandret østover fra Eide. Røsberg er neste gård. Den grenser i syd til Fannefjorden, i vest til Eide, i nord til Øverbygda og Øre grense og i øst til gården Stokke. Som navnet viser er lendet her særmerkt ved store berghauger som trenger nedover fra lifoten. Røsberg har sålangt den kan følges tilbake gjennem matrikler og jordbøker hatt en skyld på 1 vog og 2 pund, den har derfor tilhørt den såkalte halvgårdklasse, og betegnes også slik i de eldste jordbøker. Den er derfor neppe opptatt før i tidlig middelalder, og er antakelig utgått fra en annen, større gårds område, Vi finner gården nevnt første gang i sktmt. 1596 da *Askill Raszeberg* er leilending og oppføres med egen jordeige av 20 mrk. Denne mann gjenfinnes dels under navnet Asskill dels Aszlach e. l. i 1603 og gjennem alle skattemanntall, helt til og med 1746 I 1617 skattlegges han for tuende sauger, hans tiende er i 1619 9 skjepper. I 1621 er han skattlagt bare for en saug, men nu også for en liden quærn. Hans eigejord er i 1623 øket til 24 mrk. I 1633 har han to tjenestedrenge, Annders Røsberrig for full og Niells Røszberrig for halv lønn. I „hode"-manntallet 1615 skattlegges han for hustru, en tjenestedreng og trende tjenestepiger. I 1646 skattlegges han som leilending på halvgård med en saug. I 1614 er det en husmann, Olluff Røsberrig. I 1623 heter han Peder. Gården har tilhørt private proprietærer, og eies i 1650 av *Tomas Langued* (Longva) med Niels Røsberig som leilending på hele gården med 5 pd. i landskyld. Halsten Røsberig og Olluff oppgis som thienniste drenge og bønnder sønner. Sagen består med bemerkning at det er ringe tømmer og skur. Krøttertallet 1657 viser: Niels Røsberrig: 4 hester, 20 kjør, 20 geit 20 sau, og Knud Røsberghoff (haug) 3 kjør, 8 geiter, 7 sau. Denne siste må altså være husmann eller småbruker. Det viser seg at eieren Tomas Longva representerte et jordeierkompaniskap, som foruten Røsberg også eide Nordhaug, Ytterhaug og Nakken, tilsammen 13½ pund i skyld, eller 4½ voger. Eieren heter i 1661 Siffuer Berge, mens brukeren er den samme Niels for hele gården.

Mannlige beboere på gården over 12 år er i 1665: Niels Røsberig, opsitter og leilending, 46 år, tj.dreng Peder Steffensen,, 13 år.

knegt Ole Olsen, 20 år, husmann Thosten Erichsen, 50 år. I 1669 står Thomas Langued atter som eier med Niels Børresen som leilending, men nu bare for 4 pd. Enten er det en annen bruker av det manglende ene pd., eller skylden er redusert.

Ved folketelling 1701 er de mannlige beboerne: Knud, 60 år, opsidder, søn reserv Nielz Knudsen, 24, tj.dreng Olle Endresen, 40. Husmann Knud Knudsen Røsberrig, 40, sønner Knud 7, Anders 3 år. I 1621 er (presten) Hans Grøn eier, og bøksler det år gården ut i sin helhet til Knud Erichsøn Solemdal. Det må være denne Knud som er nevnt i det ovenfor gjengitte folketall av 1701. Gården er ved 17 h. tallet gått over til presten Hans Grøn visstnok ved giftermål med Ingeborg Ludvigsdtr. Munthe, som må ha arvet den etter sin far tolder Ludvig Iversøn Munthe, en sønn av futen Iver Andersøn på Gjermundnes. I 1713 18/7 skjøter Ingeborg Grøn f. Munthe hele gården med 5 pund i landskyld til futen Børge Eeg.

Matr. 1723. 1 opsidder. Børge Eeg ejer og bøxler. En Huusmandtzpladz hvorpå hverken såes eller afles og af ingen beboes. Sæter 1½ fierding fra gården, skoug til huus og noget saugtømer. 1 Beckeqvern for 6 s, intet fiskeri uden af haved. Temmelig goed Fægang, gården ligger i sollien 7 mil fra haved, god jordart, viis til korn, middelmådig god eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1½ skp. bl.korn, 8 tdr. hafre. Avling: 46 læs hø. Creature: 8 kiør, 9 ungnød, 21 småfæ, 3 hester. Gl. taxt: 1 v 2 pd. forhøiet: 1 pd.

Hougen øde. Ingebrigt beenset ejer og bøxler. Ingen husmand, skog, seter, kvern eller fiskeri. Temmelig god Fægang, gården ligger i sollien 7¼ mil fra haved, temmelig god jordart, temmelig uvis til korn, mådelig til eng, ingen lejlighed til rødning. Sed: 7 td. hafre. Avling: 4 læs hø. Creature: 1 ko, 2 småfæ, ingen hest eller ungnød. Gl. taxt: 1 pd. 6 mrk. Altaget: 6 mrk. 1 salt Kiedel.

Det sees av dette at det nu er to bruk i Røsberg. Røsberg-Hougen som beskrives under skyldrevisjonen i 1723 er vel det Røsberrighoff som nevnes i krøtertallet av 1657. Siden har bruket ikke vært å se. Det er nu i 1723 oppført med særskilt skyld av 1 p. 6 mrk. og foreslåes avtatt 6 mrk. Det blir det intet av fordi skyldreduksjonen av 1723 ikke ble satt i kraft. Det må ha funnet sted en økning av gårdens samlede skyld siden 1650, idet denne nu med Røsberghougens 1 p. 6 mrk., og hovedbrukets 5 pund blir 6 pund 6 mrk. eller 2 vog 6 mrk. Det er også forskjellige eiere på hovedbruket og Røsberghaug som eies av Ingebrigt Beenset og som ligger øde: d. v. s. uten bruker eller leilending.

Børge Eeg som eier hovedbruket i denne tid er inngiftet i Gjermundnesdynastiet, og overdrar 20/7 1739 gården til sin svigersønn Jacob Johansøn Schults i Molde. Røsberghaugen forsvinner igjen fra matrikulen under Røsberg. Derimot finnes bruket senere sammenføyet med Stokke, nabogården i øst. Sannsynligvis har en av Stokkemennene bøkslet bruket i tidlig tid, muligens før det fikk særskilt skyld og bare var et plassbruk. Siden er det vedblitt slik og blitt ansett som hørende under Stokke. Ved skyldrevisjonen av 1723 som altså ikke ble satt i kraft har kommissjonen vært oppmerksom på at Røsberghaugen var Røsbergjord, og har uttrykkelig betegnet den slik. I matrikulen av 1763 er Røsberghaug atter vekk fra Røsbergs nummer. Det viser seg at eieren av Stokke i 1723 nettop er den Ingebr. Beenset som eier Røsberghaug. Her har vi altså et eksempel på hvorledes et bruk av en gård - et gårds- eller matrikulnummer kan forsvinne og dukke opp igjen under en annen gård.

Røsberg eies i 1763 av nevnte Jacob J. Schultz. Leilendinger er *Troen Røsberg* og *Anders Røsberg* som bruker gården sammen, med 5 pund. Siden går den over i Peter N. Møllers eie (se under Moldegård) og selges av denne til oppsitterne til odelsbruk.

Peter Nicolai Møller og hustrus arvinger skjøter 2 pund 12 mrk. i gården til Erik Eriksen Gujord 24/6 1796. Erik Eriksen Gujord skulde da gifte seg med Christi Olsdtr. som var enke etter den forrige leilending på dette bruk, Knud Andersøn Stokke.

Det annet bruk i gården også på 2 pund 12 mrk. skjøtes av de samme arvinger til dr. Goldt for 303 rdlr 3/10 1797. Oppsitter og leilending på dette bruket var da Anders Tronsøn Stokke.

Oppsitter på Røsberg er i 1798 Anders Tronsen. Han inngår kontrakt med Ole Rasmussen Dueåsen om å overta dennes sønn Rasmus Olsøn som er i sitt 8 år „til en kristelig lærdom og opdragelse til han er blevet confirmeret, hvorfor jeg af faderen haver modtaget 30 rixdaler i rede penger", tinglest 23/10 1798.

Folketelling 1801. 1. Familie: Erich Erichsen, 44, givt 1. Gang, Bonde, Gårdebruger, Chrestie Olsdtr., 50, givt 2. Gang. Deres Børn: Ole Knudsen, 26, Knud Knudsen, 15, Knud Knudsen, 9, Christian Knudsen, 5, Erich Erichsen, 2, Beret Knudsdtr., 24, Randi Knudsdtr., 10.

2. Familie: Anders Thronsen, 43, Bonde og Gårdebruger, Thyri Ellingsdtr., 50, begge i 1. ægteskab. Ingeborg Andersdtr., 10, deres datter. Rasmus Olsen, 10, opfostringsbarn. Tjenestefolk, ugivt: Gunder Knudsen, 36, Martha Nielsdtr., 17, Guren Jacobsdtr., 30.

3. Familie: Elling Knudsen, 38, jordløs Huusmand og Dagleijer,

Randej Eriksdtr., 52, begge i 1. ægteskab. Peder Olsen, 60, Enkemand i 1. ægteskab, smed, tillejeboende.

I matrikulen av 1838 oppføres: M.nr. 45 Røsberg, L.nr. 100 Røsberg. Opsidder Knud Findsøn, sk. 2 p. 12 mrk. (ny 2 daler 3 ort 15 skill.) L.nr. 101 Røsberg. Opsidder Lars Larsen, sk. 2 p. 12 mrk. (ny 2 dal. 3 ort 15 skill.)

Folketelling 1865, lnr. 100. Knud Finsen, selveier, 60, Ingelev Eriksdtr., kone, 51, deres børn: Fredrik. 23, Berit Anna 18, Erik, 15, Berit Anna Pedersdtr., 15, Pleiedtr. Tjenestefolk: Berit Arnesdtr., 25.

Røsberghagen. Ingebrigt Pedersen, husmd. m. Jord, 71, Berit Hansdtr., kone, 74, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får 1¼ td. havre, 1 td. potet. Erik Eriksen, husmd. m. Jord, 68, Ingeborg Olsdtr., Kone, 69. Christi Eriksdtr., Datter, ugift, 44, Johan Johansen, hendes Søn, 16, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 12 får, 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1½ td. poteter. Andreas Thoresen, husmd. m. Jord, Randi Olsdtr., kone, 37. Lars Johansen, hendes Søn, 6, Thore Andreassen, deres Søn, Randi Andreasdtr., deres Datter, 2, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 8 får. 1 td. havre, ¾ td. poteter. Torger Andersen, husmd. m. Jord, 66, f. i Gudbrandsdalen, Karen Jacobsdtr., kone, 50, f. i Molde. Barn: Serina Torgersdtr., 17, Tøri Torgersdtr., 13, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får, 2 gjeter. 1/8 td. byg, 5/8 td. havre, ½ td. poteter.

Lnr. 101 a Røsberg. Andreas Larsen, selveier, 49, Eli Thoresdtr. kone, 46. Barn: Lars, 24, Inger M, 19, Christian, 9, alle f. i Bolsø. Nicolai Jensen, opfostringsbarn, f. i Molde, af Fattigvæsenet. Marit Eriksdtr., Tjenestepige, 20, f. i Bolsø. 2 hester, 9 kveg, 26 får, 1 svin. ½ td. byg, 8 td. havre, 5 td. poteter.

Røsberghagen. Kittel Nilsen, husmd. m. Jord, 43, f. i Frænen, Elen Larsdtr., hans kone, 37.. Barn: Nils, 14, Lars, 12, Berit A., 9, Peder, 7, Ole, 3, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 14 får. 1/16 td. byg, 2 td. havre, 2 td, poteter. Serianna Johansdtr., Føderådsenke, 66, f. i Bolsø, Tolina Fransdtr., opfostringsbarn, 7, f. i Qværnes. Knud Angrimsen, husmd. m. Jord, 32, f,. i Qværnes, Berit Johansdtr., kone, 38, f. i Bolsø, Anna Knudsdtr., Datter, 3, f. i Thingvold. 4 får, 1/8 td. havre, 3/8 td. pot.

Høstslettet. Amund Ismaelsen, husmd. m. Jord, 53, Marit Johnsdtr., kone, 55, begge f. i Melhus, Iver Pedersen, 19, er på Fattigvæsenet formedelst sygdom. 8 får, ½ td. blandkorn, 1 td. poteter. Lars Larsen, husmd. m. jord, 45, Randi Eriksdtr., kone, 41. Barn: Inger A. 13, Lars, 10, Andreas, 6, Gjertrud M. 4, en søn 1, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 8 far. ¾ td. havre, 1 td. poteter.

Lnr. 101 b. Peder Olsen, selveier, 40, Ingerg (!) Anna Larsdtr., 37, Barn: Ole, 10, Lars, 8, Peder A, 6, Secelia, 3, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 12 får. 1/8 td. byg, 1¼ td. havre, 2 td. poteter.

Under skyldrevisjonen 1866 er opplyst: Røsberg. M.nr. 45, L.nr. 100 *Knud Finsøn,* sk. 2 dl. 3 ort 15 sk. 24 mål ager, 18½ mål eng, 134 læs hø af udslått og bøslått. Avler 77 tdr. havre, 58 td. poteter, 177 læs hø. 2 hester, 12 kjør, 46 sau. Skov til behov, salgstømmer årlig for 8 spd. 4 pladsbrug.

L.nr. 102 a Røsberg. *Andreas Larsen,* sk. 2 dlr. 2 ort 33 sk. 17 mål ager, 16½ mål eng, 120 læs bø- og udslått. Avler 6 td. havre, 54 td. pot. 157 læs hø. 2 hester, 10 kjør, 37 sau. Skov til behov, Salgsved og tømmer for 6 spd. årlig. 3 pladsbrug.

L.nr. 101 b. *Peder Olsen,* sk. 16 skill. 2½ mål ager, 3¼ mål eng, 12½ læs hø af udslått. Avler 7 tdr. havre, 1½ td. pot. 18 læs hø. Ingen skov.

I den off. matr.utg. av 1907 oppføres: Gård nr. 64 Røsberg, br. nr. 1 Røsberg, eier Fredrik Knudsen, sk. M. 2.95. Br.nr. 2 Hagen, eier Anders Olsen, sk. m. 0.40. Br.nr. 3 Røsberg, eier Ingebrigt G. Melsæter, sk. m. 4.85. Br.nr. 4 Hagen, eier Anna Pedersdtr., sk. m. 0.59. Br.nr. 5 Haugslettet, eier Knud O. Sivertsen, sk. m. 0.28. Br.nr. 6 Hagen, eier Anna Pedersdtr,, sk. m. 0.16. Br.nr. 7 Haugslettet, eier Den Romsdalske Undsetningskasse, sk. m. 0,09. Br.nr. 8 Granly, eier Elling Fredriksen, sk. m. 2 95.

Bruk og eiere i senere tid:

Røsberg, gnr. 64, bnr. 1, skyld mark 2.92. Skjøte fra Knut Findsen til Fredrik Knudsen, dat. 3. tingl. 11/11 1865. Fra Fredrik K. Røsberg til Knut Fredriksen, dat. 15, tingl. 19/10 1907. Uskifte-bevilling for Inger Anna Røsberg, enke etter Knut F. Røsberg, dat. 19/7, tingl. 7/8 1913.

Røsberg, - Hagen, bnr. 2, skyld mark 0,40. Skjøte fra Fredrik Knutsen Røsberg til Anders Olsen Nesje, dat. 19, tingl. 24/6 1885.

Røsberg, bnr. 3, skyld mark 4,53. Skjøte fra Lars Larsen til Andreas Larsen, dat. 15/4, tingl. 10/6 1842. Fra Andreas Larsen til Lars Andreassen, dat. 7/4, tingl. 10/6 1870. Auksjonsskjøte til Den Romsdalske Undsetningskasse, dat. 24/5, tingl. 2/6 1902. Skjøte fra Den Romsdalske Undsetningskasse til Lars A. Mork, dat. 13/9 dagbf. 20/9 1902. Fra Lars A. Mork til Ingebrikt G. Melsæter, dat. 30/8 1906, tingl. 4/2 1907. Fra Ingeblikt G. Melsæter til Hans Møller, dat. 7, tingl. tingl. 10/1 1916. Fra Hans Møller til Peder Stokke, dat. 29/6, tingl. 1/7 1933.

Røsberg - Hagen, bnr. 4, skyld mark 0,59. Skjøte fra Lars Larsen til Peder Olsen Lergrovik, dat, 22/3 1856, tingl. 22/10 1859. Fra Peder Olsen Røsberg til datter Anna P. Røsberg, dat. 10, tingl. 17/10 1903. Fra Knut A. L. Stokke og Anna P. Stokke til Peder K. Stokke, dat. 2, tingl. 12/1 1932.

Røsberg - Haugslettet, bnr. 5, skyld mark 0,27. Skjøte fra Lars A. Røsberg til Sivert Larsen Roaldset, dat. 19. tingl. 20/6 1879. Hjemmelsbrev på skifte etter Sivert Larsen og kone til sønn Knut Olaus S. Røsberg, dat. 8, tingl. 20/8 1906. Fra Knut O. S. Røsberg til Sivert Andreas Ellingsen Buvik, dat. 26/1, tingl. 5/3 1907.

Røsberg - Hagen, bnr. 6, skyld mark 0,16. Skjøte fra Den Romsdalske Undsetningskasse til Peder Olsen Røsberg, dat. 20/12 1900, tingl. 19/6 1902. Fra Peder Olsen Røsberg til datter Anna P. Røsberg, dat. 10, tingl. 17/10 1903. Fra Knut A. L. Stokke og hustru Anna P. Stokke til Peder K. Stokke, dat. 2, tingl. 18/1 1932.

Røsberg - Haugslettet, bnr. 7, skyld mark 0,09. Skjøte fra Den Romsdalske Undsetningskasse til Fredrik F. Røsberg, dat. 18/6, tingl. 1/7 1918.

Røsberg - Granly, bnr. 8, skyld mark 2,40. Skjøte fra Fredrik K. Røsberg til Elling F. Røsberg, dat. 15, tingl. 19/10 1907. Auksjonsskjøte til Bolsøy Sparekasse, dat. 6/5, tingl. 1/7 1927. Skjøte fra Bolsøy Sparekasse til Fredrik E. Røsberg, dat. 1/11, tingl. 15/12 1927.

Røsberg - Øvre Røsberghagen, bnr. 9, skyld mark 0,36. Skjøte fra Elling F. Røsberg til Andreas T. Røsberghagen, dat. 23, tingl. 24/10 1908. Auksjonsskjøte i A. Toresen og kones dødsbo til Hans Thiis Nagel Møller, dat. 31/1, tingl. 15/2 1917.

Røsberg - Virketun, bnr. 10, skyld mark 0,15. Skjøte fra Elling F. Røsberg til Kompaniskapet Eide og Røsberg, dat. 1, tingl. 26/6 1917. Auksjonsskjøte til Bolsø Sparekasse, dat. 6/5, tingl. 1/7 1927. Skjøte fra Bolsøy Sparekasse til Kristoffer Eide, dat. 1, tingl. 15/9 1931.

Røsberg - Aarhau, bnr. 11, skyld mark 0,01. Skjøte fra Sivert Buvik til Tønnes Olsen Aarø, dat. 11/7, tingl. 2/8 1921.

Røsberg - Solbakken, bnr. 12, skyld mark 0,30. Skjøte fra H. T. N. Møller til slagter M. Røsberg, dat. 21/5, tingl. 17/6 1924.

Røsberg - Aarhaug II, bnr 13, skyld mark 0,01. Skjøte fra Tønnes Olsen Aarø til Peder E. Haukebø, dat. 10, tingl. 15/6 1929.

Stokke, gård no. 65.

Det bærer nu lenger og lenger inn i „Fannjinj" uten at det med bestemthet kan påpekes hvor grensen mellom „inni Faainjaa" og innpå Fainjstra'en" ligger. Stokke følger nu etter Røsberg og grenser mot denne gård i vest. I nord grenser Stokke til Øre grense med sin felles utmark, og i øst til Ness. I syd støter gården til Fannefjorden. Landskapet er felles med Røsberg. Fjorden smalner nu betraktelig av. Tunet ligger ovenfor riksvegen som her går temmelig nær sjøen og lifoten støter langt fram mot fjorden. Lendet er bergfullt.

Stokke finnes ikke nevnt i tilgjengelige kilder før i 1610. Det er av den grunn, og hensett til gårdens lave landskyld, sannsynlig at den er utgått fra eldre gård ved denne tid, antagelig fra Røsberg. Den første kjente oppsitter heter Olluff Stoeke, som er leilending i 1610, men samtidig eier han selv 1 pund odelsjord, antagelig ikke i Stokke. Denne Olluff gjenfinnes i 1614, 1617 til 1623, og betegnes som ødegårdsmann. Gårdens leding er 1½ td. korn og 2 mrk. smør. Tienden 1½ skjeppe. I 1633 er det ny mann på gården, Erich Stoche. I 1645 oppføres han med hustru och tuende thienistepiger. Gården er nu kommet opp i halvgårdklassen og betegnes i 1646 slik. Eier er i 1650 Kiøstell Eckrimb. Se bind I under lensmenn, og foran under Eikrem. Skylden er 2 pund fiskeleie. Erich er bruker. I krøttertallet 1657 er Peder Stoche oppført som bruker med 2 hester, 13 kjyr, 16 geit og 14 sau. 1661: Eier Lauritsz Farstad, skylden er nu øket til 1 vog. Peder er bruker. I odelskatt manntallet for samme år oppføres Siffuer Farstad som eier. Det har altså vært et kompaniskap om gården. Det stemmer med hvad vi ellers vet om det jordgods som går i Kiøstell Eckrimbs navn i Fannen. Peder Stokke var født i 1612 og hadde en sønn, Ole Pedersen, født 1652. Peder var sønn av Olle Stokke - antakelig den første Olluff, og er bruker også i 1669 med Rasmus Møchelbosta som eier. Denne står iallfall som sådan i matrikulen av 1669. Skylden er nu øket til 4 pund. Denne skyldøkning viser at det er en ny gård vi har for oss. Skylden er før 1650 til 1661 2 pund, blir ved matrikuleringen i 1661 3 pund eller 1 vog, og ved revisjonen i 1669 altså 4 pund eller 1 vog 1 pund. I folketellingen 1701 er oppført: Opsitter Troen Stokke, 48 år, søn Peder Troensen,

9 år og Olle Troensen, 6 år. Opsitter Morten Stokke, 36 år, sønner Peder Mortensen, 6 år, Siur Mortensen, 4 år. Husmann Erich Stokke 46 år, søn Hans Erichsen, 9 år. Dette viser at det nu er to selvstendige bruk i gården med hver sin bruker samt en husmann. Morten Pedersøn Stokke fikk bøksel på 1 vog i gården fra Rasmus Møchelbosta i 1692. Dette er altså hovedbruket. Troens bruk er da på 1 pund skyld. I 1703 er Ingebrigt Rasmussen Beenset og Jon Rasmussen Møchelbostad blitt eiere av ½ vog i Stokke og ½ pund i Røsberg, som de bortbøksler til Peder Findsøn Holsbøen. Bøkselbrevet er tinglyst på tingstedet ytre Aarø under høsttinget 15. okt. 1703.

Ved skyldrevisjonen i 1723 beskrives gården slik: No. 47 Stoche. 2 Opsiddere. Proprietaire : Ingebrigt beenset ejer og Bøxler. 1 huusmand uden pladz. Skoug til huusbehov, 1 beckeqværn for 8 s., intet fiskerie uden af havet. Situation og beleilighed: Temmelig god fægang, Gården ligger i sollien 7¼ miil fra haved, temmelig god jordart, temmelig uvisz til korn, mådelig til eng, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 skp. bl.korn, 5 tdr. hafre. Høeavling: 32 læs høe. Heste, creature: 2 hester, 8 kiør, 6 ung- 18 småefæ. Taxt efter gl. matr.: 1 vog. Forhøyed: 1 pd.

Den skyldøkning som er kommet til fra 1669 sees nu å være avtatt igjen. Den foreslåes tillagt pány i 1723, men da denne revisjon ikke ble gjennemført blir gården stående med den skyld den hadde i 1661, nemlig tre pund lik 1 vog. Gården finnes nu ikke i tingbøkene før i 1762 da Ingebrigt Beensets arvinger oppføres som eiere med Sæmund og Siur som brukere av tilsammen 1 vog. Siur (Mortensen) innehar antakelig hovedbruket. Morten Sørensen (Siursen?) Stokke overtar gården 21/10 1799 og gir kår til sine foreldre (stedfar) Erik Olsøn og Berit Iversdtr. Som det vil sees er det på 17 h. tallet samme eierskap for Røsberg og Stokke, således i 1723 da Ingebrigt Beenset eier begge gårder. Det ser ut til å være gjennem arv at dette eierforhold er oppstått. Det behøver ikke å være den oppførte eier som er eneeier. Han kan ha sameiere som det også viser seg at eierne av både Stokke og Røsberg var, i senere tid altså et arvesameie. Som nevnt under Røsberg er Røsberghaugen blitt overført fra Røsberg til Stokke. Det kan være skjedd da Peder Findsøn Holsbøen får bøksel på halve Stokke og ½ pund i Røsberg. Den Morten og Siur Mortensen som nevnes ovenfor er samnevnt med oppsitteren på Eide, og er antakelig av samme ætt og vel også ættet til Holsbøen. Den Peder Findsen Holsbøen som overtar gården i 1703 er antakelig også i ætt med Morten Stokke.

Uklarheten i skyldforholdet viser seg å skrive seg nettop fra Røsberghaugen eller Stokkehaugen som bruket også synes å hete til sine tider, Som matr.nr. 65-4 oppføres i den første matrikul i 1661 Hoffuen under Stokke med Lauritsz Farstad som eier og Knud Houffen som bruker av 1 pund 6 mrk. Under manntallet 1665 oppføres dette bruk som Røsberghauffen under Stokke med samme skyld og med Knud som bruker, 40 år gammel. Husmann Ole Olsen, 70 år. I 1669 er Rasmus Møchelbostad eier av Røsberghoug under Stokke, nu med bare 1 pund i skyld, med Knud Pedersen som bruker. Denne Knud gjenfinnes i manntallet 1701 og er nu 80 år gammel. Han nevnes her alene. Som det går fram av matr. 1723 gjengitt under Røsberg er Haugen da øde. Eier er Ingebrigt Beenset. I 1763 betegnes bruket som Houen Øde i matrikulen. Det er altså ingen bruker, og Ingebrigt Beensets arvinger er eiere. Skylden er 1 pd. 6 merker. Det ser således ut til at Hoffuen, Hougen eller Røsberghaugen dels har vært reknet til Stokke, dels til Røsberg. Men rettelig hører den vel hjemme under gard nr. 64 Røsberg. Av denne grunn er usikkerheten i skyldforholdet oppstått og holdt ved lag.

Ved folketellingen i 1801 er beboerne på Stokke følgende:

1. familie, Martin Sørensen, Bonde ag Gårdbruker, 35, Stina Erichsdatter, 23, begge i 1. ægteskap. Tjenestefolk : Marit Endresdtr. 19, Beret Endresdatter, 7. Erich Olsen, konens fader, givt 1. gang, 60. Beret Jversdtr, hans kone, givt 2. gang, 74, vilkår af gården,

2. familie, Søren Sørensen, Bonde og Gårdbruker, Marit Knudsdt. 52, begge i 1. ægteskap. Deres Børn: Knud, 19. Lasse, 13, Dorthea, 22, og Marit, 10.

3. familie, Rasmus Olsen, jordløs Husmand, Daglejer, 48, Anna Sæmundsdtr. 40, begge i 1. ægteskap. Deres børn : Sæmund, 7, og Beret 5.

I matrikulen av 1838 oppføres: M. nr. 46, L.nr, 102, Stokke med Røsberg haug, eier Søren Mortensen, sk. 1 p. 12 mrk. (ny 1 dal. 2 ort 17 skill.) L.nr. 103, Stokke med Røsberghaug, eier Knud Sørensens enke, sk. 1 p. 12 mrk. pluss 15 mrk. (ny 1 daler, 2 ort 17 skill.) Nå er altså Røsberghaug gått helt opp i Stokke.

Beboerne på Stokke er i 1865 ifølge folketellingen:

L. nr. 102, Stokke. Søren Mortensen, selveier, 59, ugift, Berit Mortensdtr. søster 63, ugift, Anders Andersen, Tjenestekarl, 41, Ane Marie Olsdatr. barn, 14, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 16 får, ¼ td. byg, 5½ td. havre, 3 td. poteter. Søren Knudsen, selveier, 55, Ellen Amundsdtr. kone, 52, Deres Barn: Knud, 21, Andreas, 19, Ellen

Anna, 15, Petrina, 14, Necolina, 8 og Berit Maria, 5. 1 hest, 3 kveg, 13 får. 3½ td. havre, 3 td. poteter.

L. nr. 103 b, Lasse Knudsen, selveier, 43, Berit Throndsdtr. kone, 35. Deres barn: Andrina, 10, Beret Maria, 5 og Knud, 2. Maria Knutsdtr. Logerende og Tjenestepige, 50. 2 kveg, 6 får, 1/8 td. byg, 2 td. havre, 2 td. poteter.

Under skyldrevisjonen av. 1866 anfører herredskommisjonen om gården :

Stokke med Røsberghaug, M. nr. 46, L. nr. 102 *Søren Mortensen,* sk. 1 dal. 2 ort 17 skill. 9 m. aker, 20 m. eng. 42½ læs hø og fjellslått. Avl, 3 td. byg, 30 td. havre, 30 td. poteter, 90 læs hø. 1 hest, 7, kjør, 12 sau. Skov nogenlunde til behov. Intet salgstømmer. Intet pladsbrug. L. nr. 103 a. *Søren Knudsen,* sk. 1 dal, 1 ort, 23 skill. 9 m. ager, 9½ m. eng, 35 læs hø af bø og fjellslått. Avl. 16 td. havre, 18 td. poteter, 60 læs hø. 1 hest, 4 kjør, 12 sau. Skov forsåvidt til behov. Intet til salg. Ingen plads. L. nr. 103 b. Lasse Knudsen, sk. 18 skil. 2 m. ager, 2½ m. eng, 10½ læs hø af bøslått. Avl. 7 td. havre, 10 td. poteter, 15 læs hø. 1 ko, 6 sau. Rett til brændeved i gårdens skov.

Matrikulen av 1907 oppfører: Gårdsnr. 65 Stokke, bnr. 1 Bakken, eier Lars Pedersen, sk. M. 0,57 Br.nr. 2 Stokke, eier Knud Eriksen, sk. M. 2.83. Br.nr. 3 Stokke, eier Arnt J. Aksdal, sk. M. 2.31. Br.nr. 4 Haugen, eier Knud A. Lassesen, sk. M. 0.54.

Bruk og eiere i senere tid:

Stokke - Bakken, gnr. 65, bnr. 1, skyld mark 0,54. Skjøte fra Anders Andersen nedre Grovahagen som var gift med Søren Mortensens eneste arving Marta Mortendtr. til Sina Andersdtr, dat. 10, tingl. 18/10 1873. Fra Sina Andersdtr. og manns dødsbo ved skifteretten til Lars Pedersen Strande, dat. 13, tingl. 15/3 1897. Fra Lars P. Stokke til Knut E. Stokke, dat. 17, tingl. 21/6 1900. Fra Knut E. Stokke til Knut N. Skjegstad, dat. 11/5, tingl. 2/6 1930.

Stokke, bnr. 2, skyld mark 2,81. Skjøte fra Søren Mortensen til Anders Andersen Grovehagen, dat. og tingl. 19/10 1876. Fra Anders A. Grovehagen til Knut E. Gyldenås, dat. 19, tingl. 20/6 1879.

Stokke, bnr. 3, skyld mark 2,19. Skjøte fra Søren Knutsen til B. Høstmark, dat. 23/5, tingl. 5/8 1872. Fra B. Høstmark til Knut Sørensen Stokke, i h. t. dom i odelssak, dat. 19/10 tingl. 24/11 1882. Fra Knut Sørensen Stokke til Arnt Johnsen Axdal, dat 17/10 tingl. 24/11 1882. Fra Arnt Johnsen Aksdal til Sivert Andreas A. Aksdal, dat. 7/1, tingl. 16/6 1914.

Stokke - Haugen, bnr. 4, skyld mark 0,54. Skjøte fra Lasse K. Stokke til Knut Andreas Lassesen, dat. 11, tingl. 20/5 1889. Fra Knut A. L. Stokke til Peder K. Stokke, dat. 2, tingl. 18/1 1932.

Stokke - Høgtun, bnr. 5, skyld mark 0,10. Skjøte fra Sivert Andreas Aksdal til Ingvald Aksdal, dat. 28/12 1918, tingl. 1/9 1919.

Stokke - Bakketun, bnr. 6, skyld mark 0,03. Skjøte fra Knut Skjegstad til Ole Torvik, dat. 14/6, tingl. 1/7 1930.

Ness, gård no. 66.

Garden grenser i vest til Stokke, i nord til Øre grense, i øst til gården Grovan, og i syd til Fannefjorden. Landskapet forandrer seg her; lifoten viker tilbake nordover, og det store dalføret som fortsetter fjordsenkningen n. østover, åpner seg. Høydene er meget moderate, og utmarken med fjellområdet nordover til herredsgrensen består av en rekke lange åsdrag og hauger med mellomliggende myrstrekninger. Skogen er i stor utstrekning av furu med løskog på innbøene. I syd står fjellet Skåla temmelig dominerende på sydsiden av fjorden som her smalner sterkt av og neppe er over 1 a 1,5 km. bred. Gården ligger forøvrig vestover fra fjordens indre nordre poll. Riksvegen fra Molde passerer gårdens innmark med veiskille, for hovedveien til fergestedet Sølsnes i Veøy -Åndalsnes tar av her langs fjorden senere rundt Osen. Riksvegen til Angvik tar en noe mer n. ø. retning og følger nordre liside oppover Osmarkeidet over Heggem.

Gårdens innbø stiger ganske seigt fra sjøen opp under lifoten. Sett samlet har gårdens område sin største utstrekkning i retning syd nord. Dette gjelder forøvrig de fleste gårder, ikke bare i Bolsøy men overalt i Romsdal ved fjordene og i dalene. Når utmark og fjellmark sees under ett danner gårdsområdone lange smale remser med smalsiden mot fjorden og fjellet.

Ness er opptatt som gård i forhistorisk tid, og det er ikke utelukket at den hører under blandt de først opptatte faste bustader i Bolsøy.*) Gården sees ikke nevnt blandt de store godssamlinger tilhørende erkestolen, kirken eller kongen hverken i middelalderen eller

*) Det er mulig at nabogården i øst Groven er utgått fra Ness. Se herom nedenfor.

senere. Det ser ut al den har vært bondeodel fra oldtiden og helt fram til nyere tid. I våre kilder sees gården første gang nevnt i sølffskattemantallet 1520. Olluff (det er vår tids Ola) på Ness er etter dette manntall eneste oppsitter og legger ½ lod sølff som personlig skatt og dessuten V. (5) lod sølff for jordgods. SærIig denne siste skatt er meget betydelig og blandt de største i ottingen. Ola på Ness har derfor vært en betydelig godsbesitter. Om det var i Ness han eiet er ikke på det rene. Gården nevnes neste gang under leilendingskatten 1596 med *Asbiørn på Ness* som oppsitter. Han eier 1 vog i odelsgods uten at det kan sees om det er i Ness. I de følgende skattemanntall er det ofte vanskelig å skjelne gården fra gården Nesje, idet begge ligger i Fanne otting og navnet skrives for begge enten Ness eller Nesse, ikke så rett sjelden. *Asbiørn på Ness* gjenfinnes i sktm. 1603 og er den samme som før nevnt og hører sikkert hjemme på Ness i Kleive. Samme år finnes nevnt som leilendinge bønder Anders Hansen på Ness, Erich ib. og Otto ib., og som husmann Knud Neesz, som også oppføres med 1 pund fiskeleie i egen odel, mens Anders Hansen oppføres med 2 vog 2 p. Om disse menn hører under denne gård er uvisst, men det er sannsynlig. I 1610 finnes som jordeigende bønder oppført Anders Nes og Knud Nes med 2 vog 18 mrk. og 2 vog, 1 p, 18 mrk. i egen odel. Også her er det tvilsomt hvilken Nes det er tale om. Denne uvisshet går igjen framover på de første 16h. tall da disse menn stadig forekommer dels under Nes, Nees, Neesz eller Nessze, Nesse o.s.v. I disse eldste skattemanntall er matr. nr eller nummer overhodet ikke anført. I 1611 finner vi under Nes en tjener for full lønn „*Greers*“ Nes. Mellom Vågseter og Flovik i Veøy finnes oppført under leilendingskatten i 1614 Peder, Knud og Hans Nes. Også tvilsomt. Samme år i odelsskatten gjenfinner vi de foran nevnte Anders og Knud Nesze med den samme jordeige som før. Likeså i 1617. Knud Nesszes bruk svarer leding med 5 tdr. korn og 6 mrk. smør og tiende til presten 6 mrk. smør i 1619. Denne mann må bo på Nes i Kleive for i 1621 skatter han for en liten quærn i Skalde elf. I 1623 skatter han for Saug, og oppføres dessuten under odelsskatten samme år med 4½ vog egen jordeige. Under navnet „*Neset.*' oppføres s.å. Erich Nesze med egen jordeige av 8 pund. I 1633 nevnes under odelsskatten Erich med 1½, vog og Knud Nesze med 4½ vog eigen odel. Husmann Olluff Hansen, Ødegårdsmann Peder Nesze. Saug. Som leilending nevnes Knud Nesse. Under kopskatten 1645, som er sikrere kilde, finner vi Knud Nees, hanns hustrue, trej sønner och en tienistepige. Denne Knud Neesz nevnes også i skattemantallet

1646 som bruker av fullgård og eier sammen med andre en saug.

I jordboken 1653 er Kiøstel Eckrimb (lensmann i Fanne otting) oppført som eier av gårdens samlede landskyld og bøkselrett. Han representerer antakelig et kompani som ved denne tid eiet flere gårder i Kleive, særlig i Osen og Istad, Høystakli, Stokke m.fl. Skylden er 3 vog og Gudmund Neesz er bruker, såvidt det kan sees, av hele gården som betengnes som fullgård. Krøttertallet 1657 viser derimot to brukere, nemlig : *Gudmund Nees* med 1 hest, 8 kjyr, 8 geit, 7 sau. og Enchen med 1 hest, 9 kjyr, 16 geit og 8 sau. I 1661 er Siffr Farstad og lensmann Olle Mollde (Fanne Otting) eiere av gården, Farstad med 2 vog og lensmannen med 1 vog. Brukere og leilendinger er Gudmund Nees og Anders Nees med hver sin halvpart, Folketellingen i 1665 blir nu den sikreste og mest opplysende kilde. Her finner gårdens samlede skyld angitt til 3 voger. Oppsittere er Gudmund 58 år og Anders 53 år. Der er to tjenestedrenger: nemlig Ole Knudsen, 45 år og gammel soldat, og Siffuer, 43 og likeledes gammel soldat, d.v.s. veteraner fra svenskekrigene rundt 1650. Gudmunds far hette Knud Nees og må være død før 1665 da dette folketall omfatter „alt mandkiøn over 12 år, men intet quindekiøn".

I matrikulen av 1669 som var en revisjon av den første almindelige mtr. av 1661 oppføres Rasmus Møchlbosta som eier av 3½ pund og bøksler til Gudmund Knudsen Nees. Gjermundnesfuten Iffuer Andersøn eier 2 p. 8 mrk. og bøksler til Anders Knudsen. Dette synes å forklare stillingen derhen at gården var på en brukers hånd og ble drevet udelt i 1650. I 1657 driver Knud Nesz's enke den ene part og sønnen Gudmund den annen. I 1661 er Anders Knudsen tiltrådt sin mors part i gården. Gudmund og Anders var altså bredre. Under folketellingen 1701 oppføres bare Knud som oppsitter. Han er 50 år, og er altså en sønn enten av Gudmund eller Knud. Det annet bruk be-. står sikkert, men brukes antagelig av en enke, og da manntallet av 1701 ikke omfatter quindekiøn nevnes hun ikke. 20/12 1700 eies nemlig en part i gården på 1 vog av en Peder Johansøn, og han bøksler dette bruk ut til Erich Ingebrigtsen Nes. Da denne ikke nevnes under Nes i manntallet 1701 må han enten være død eller ennu ikke tiltrått bruket da manntallet var opptatt. Nevnte bøkselseddel var nemlig ikke tinglest før 19/1 1703 på tingstedet Bjørset.

Under matrikulrevisjonen i 1723 opplyses om gården: 1 opsidder, Proprietaire: Sal. Mag. Anders Iversens arvinger ejer og bøxler. Huusmands Pladser: En huusmand uden pladz. Sætter 1½ fierding fra gården, skoug til huusbehov. Qvern og Fiskerie: 1 beckeqværn for

6 s., intet fiskerie uden af haved. Situation : Ringe Fægang, gården ligger i sollien 7½ miil fra haved, ringe jordart, uvisz til korn i tørre år, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 1½ skp. bl.korn, 6 tdr. hafre. Høeavling: 44 læs hø. Creature: 8 kiør, 8 ungnød, 22 småfæe, 2 Hæster. Taxt efter gl. matr.: 3 vog. Aftaget 1 pd.

Av dette sees at futen Anders Iversøns sønn, magister Anders Iversøn Borch, også nu er død, og at gården i sin helhet var kommet i hans eie. Det er i 1723 bare en bruker, skylden er 3 vog. Vi finner nu ingen opplysning om gården i tingboken for i 1762 da Jens Lemvig er eier av en tredjepart med 1 vog, som han da 10/6 1762 selger til Peder Nilsøn Ness. I matrikulen av 1763 oppføres Ingebrigt Beensets arvinger som eier av 2/3 parter av gården med 2 voger, og Mag. Iwersens arvinger med den resterende tredjepart med 1 vog. Garden drives som et bruk med Peder Nielsen som leilending for 3 voger. Opplysningen i matr. 1723 om at mag. Anders Iversøn eier det hele synes derfor tvilsom. Det ser nærmest ut til at Ingebrigt Beensets arvinger innehar Sifuert Farstads tidligere to tredjeparter. De selgende Ortenmenn i 1784 må derfor nettopp være Ingebrigt Beensets arvinger. I 1784 den 3. september selger Iver Haldorsøn Orten, Ingebrigt Rasmussøn Orten og Ingebrigt Hegdal 1 pund 4 2/5 mrk. i Ness til Ingebrigt Ingebrigtsøn Løvig for 13 rixdlr. Selgerne hadde arvet parten etter Ane Ingebrigtsdtr. Orten. Etter skifte 11/5 1752 var Ingebrigt Løvig allerede før eier av 2 pund 9 1/5 mrk. Han eier altså nu tilsammen 3 pund 14 mrk. eller vel halvparten av hele gården. Ovennevnte Peder Nilsøn Ness var gift med Anne Bendixdatter, som er enke i 1793. De hadde sønnene Niels og Peder. Sammen med Knud Iversøn Solemdalsgjerdet som fullmektig for sin datter Ingelev Knudsdatter og Ole Iversøn Midthaugen for sin hustru Anne Pedersdtr. gjør Anne Bendixdtr. ved skjøte av 23/6 1794 vitterlig „at min avdøde mand og vores far bemeldte Peder Nilsøn i levende live har besluttet at overdra hans eiende gård Næs til hans tvende sønner Niels og Peder Pedersønner for den summa 400 riksdaler". I skjøtet heter det videre at halvdelen av gården med 2 pund 16 4/5 mrk. skjøtes til Niels Pedersøn for 300 riksdaler, og den annen halvdel til Peder Pedersøn for 200 riksdaler. Dette blir imidlertid 500 riksdaler. Det må da være en feilskrift i et av disse tall. Samtidig gir sønnene kår til Anne Bendixdatter.

Med dette salg synes hele gården atter å være ført tilbake til bondeodel på brukernes hånd. De to parter som gården fra tidlig tid sees delt i ved utbøksling og ofte også i eiendom, er de to bruk som

kjennes i senere tid som Ytternes og Indernes. I Peder Nilsøn Ness' enkes skjøte av 1794 til sønnene angis halve gården å være på 2 p. 16 4/5 mrk. Hele den gård Peder eide måtte da være på 4 pund 32 8/5 mrk., eller 1 vog 2 pund 9 1/5 mrk. Da gårdens samlede skyld er 3 voger må det altså være ennu et bruk eller en part i gården som ikke var på Peder Nilsøn Ness' hånd, nemlig 1 vog 16 4/5 mrk. Denne part er den som Ingebrigt Løvig ble eier av i 1784. Som det sees av folketellingen av 1801 nedenfor er det da bare to gårdbrukere på Ness, det er den Niels og Peder som får skjøte i 1794. Og ved å sammenholde dette med den off. matr. av 1838 sees det at disse to bruk er akkurat like store, hvert med 1½ vog i skyld. Det må altså være foregått en regulering av skylden ved et salg. eller på annen måte, slik at Peder og Niels Pedersønner er blitt eiere av hele gården Næs i to jevnstore bruk. Hvorledes dette er gått til og hvorledes Ingebrigt Ingebrigtsøn Løvig eller hans etterslekt er kommet vekk fra Ness kan ikke sees av tingbøkerne.

Ved folketellingen av 1801 er beboerne på Næss følgende: 1 ste Fam.: Niels Pedersen, grd.br., 37, Marit Olsdtr., 39, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Peder, 12, Ole, 6, Niels, 4, Andreas, 1, Mali, 11, Ingelev, 8. Anna Bendixdtr., Huusbondens Moder, 63, Enke i 1ste ægteskab, lever af et Vilkår af Gården. Tjenestefolk, ugivte: Anders Knudsen, 22, Søren Olsen, 28, Beret Sørensdtr., 17.

2den Familie: Peder Pedersen, 25, grdbr, Marit Olsdtr., 32, begge i 1ste ægteskab. Deres Børn: Ole Pedersen, 4, Anna Pedersdtr., 1. Tjenestefolk: Ole Jestesøn, 23, Ingeborg Sørensdtr., 25, Mari Larsdtr. 16.

3. Familie: Jver Sæmundsen, 35, Huusmd. m. Jord, Synøve Knudsdtr., 40, begge i 1ste ægteskab, Sæmund Jversen, 1, deres Søn:

4. Familie: Mari Olsdtr., 59, Enke i 1. Ægteskab. Plads med Jord. Hendes Døtre: Kari Larsdtr., 19, Synøve Larsdtr., 9. Ole Eriksen, 28, til Lejeboende, ugivt, Daglejer.

5. Familie : Rasmus Pedersøn, 45, Huusmand med Jord. Beret Michelsdtr., 42, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Michel Rasmussøn, 8, Peder Rasmussøn, 5.

Matrikulen av 1838 oppfører: M.nr. 47 Næs, L.nr. 104 Næs, Opsidder Ole Nilsen, Nils Nilsen, samt Ole Andersen Groven, skyld 1 vog 1 pund 12 mrk. L.nr. 105 Næs, Opsidder Ole Pedersen, skyld 1 vog 1 pund 12 skill. Ved revisjon til dalerskyld i 1838 fikk L.nr. 104 2 daler 3 ort 4 skill, mens L.nr. 105 fikk 2 daler 3 ort 15 skill.

Ved folketellingen i 1865 var gårdens beboere: Lnr. 104 a Næs. Nils Pedersen, selveier, 42, Marit Olsdtr., kone, 41. Barn: Inger Anna,

5, Karen Maria, 1, Ole Olsen, Pleiesøn, 15. Tjenestepiger: Marit Eriksdtr., 41, Erika Arnesdtr., 23, alle født i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 20 får. ½ td. byg, 5½ td. havre, 4 td. poteter. Ole Nilsen, Føderåd med jord, 73, enkemand, Andreas Olsen, søn, Matros, ugift, 28, Malina Hågensdtr. enke, husholderske, 61, Hans Olsen, hendes søn, Matros, ugift, 34, alle født i Bolsø. 1 kveg, 4 får, ¼ td. havre, ½ td. poteter.

Opf. etter lnr. 104 a Næs, Næsbø. Andreas Nilsen, husmd. med jord, 66, Marith Thoresdtr., kone, 50, Andrina Eriksdtr., Tjenestepige, 19. alle født i Bolsø. 2 kveg, 10 får. 1/9 td. byg, 1½ td. havre, 1½ td. poteter. Ole Olsen, husmd. m. jord, 46, Berit Thomesdtr., kone, 45. Barn: Thomesine Olsdtr., 14, Andreas Olsen, 9, alle født i Bolsø. 6 får. ¼ td. havre, 1½ td. poteter.

Lnr. 104 b Næs. Amund Olsen, selveier, 50, Marit Nilsdtr., 45, kone. Barn: Nils Amundsen, 11, Ane M. Amundsdtr., 4, alle f. i Bolsø. Ole Nilsen, Konens Broder og Tømmermand, 34, ugift. 1 hest, 3 kveg, 10 får, 1 gjet. ¼ td. 2½ td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 104 c Næs. Nils Olsen, selveier, 43, Christi Pedersdtr., 32, kone. Sønner: Ole Nilsen, 14, Peder Nilsen, 6, alle f. i Bolsø. Ingelev Olsdtr., Logerende og spinder, 56, f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får. ¼ td. byg, 1 td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 105 a Næs. Peder Olsen, selveier, 29, ugift, Ole Olsen, 42, Fader, driver Grd. sammen med sønnen, Ane Olsdtr., hans kone, 55, alle f. i Bolsø, Elen Eriksdtr., Husholderske. ugift, 22, f. i Thingvold, Ole Olsen, Løskarl og Fisker, ugift, 23, Ole Olsen, søn, 11, Olina Olsdtr., Datter, 14. Tjenestekarler: Andreas Olsen, 19, Lars Larsen, 14. Tjenestepige: Gjertrud Maria, 20, alle f. i Bolsø. 2 hester, 10 kveg, 16 får, 2 svin. ½ td. byg, 7½ td. havre, p td. poteter.

Næsgjelen : Amund Olsen, husmd. m. Jord, 45, f. i Bolsø, Ingeborg Madsdtr., kone, 49, f. i Frænen, Ane M. Amundsdtr., datter, 18, f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 1 svin. 1¼ td. havre, 2 td. poteter.

Næshagen. Thrond Johnsen, husmd. m. Jord, enkemand, 58, Nod- og Garnbinder, John Throndsen, søn, ugift, 23, begge f. i Bolsø. Ingen dyr eller sed opført.

Lnr. 105 b Næs.. Peder Olsen, selveier, 45, Berit Eriksdtr., kone, 56, hendes døtre: Erika Thoresdtr., 26, Karen Thoresdtr., 24, deres datter: Elen A. Pedersdtr., 19, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 1 svin. 1/8 td. byg, 2¼ td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 105c Næs. Bernhard Høstmark, handelsmand m. jord, ugift, 26, født i Molde. Gerhard Høstmark, bror, skibsfører, 42, Jomfru Olava Høstmark, søster,, Husholder, ugift, 36, begge f. i Bergen. Maria Las-

sesdtr., Tjenestepige, ugift, 32, f. i Bolsø, Knud Aarseth, Logerende Bødker, 33, f. i Molde, Berit Madsdtr., dennes kone, 33, f. i Frænen. Barn: Maria Aarset, 10, Christianna Aarset, 7, Carl J. Aarset, 5, alle tre f. i Molde, Bernhard Aarset, 3, f. i Bolsø. 1 kveg. ¼ td. hvede, ½ td. byg, ¼ td. havre, 1 td. poteter.

Ved matrikulrevisjonen i 1866 er opplyst under gården:

Næsz, M.nr. 47, L.nr. 104 a. Nils Pedersen, sk. 1 d. 3 ort 16 sk. 15¾ mål ager, 39 mål eng, 29 læs hø af bø- og fjellslaat, avler 5 t. byg, 40 t. havre, 34 t. pot. 102 læs hø. 1 hest, 9 kjør, 20 sau. Skov til behov. 2 pladsbrug.

Næsz, L.nr. 104. Amund Olsen, sk. 3 ort 7 skill. 15¾ mål ager, 30 læs hø av bø- og fjeldslaat. Avler 1 t. byg, 16 t. havre, 12 t. pot. 48 læs hø. Skov kun til brænde.

Næsz, L.nr. 104 c. Nils Olsen, skyld 1 ort 5 sk. 3 mål ager, 9 mål eng, 3 læs hø af bøslaat. Avler 10 t, havre, 8 t. pot. 18 læs hø. 2 kjør, 4 sau. Rettighed til brænde i hovedbrugets skov.

Næss, L.nr. 105 a. Peder Olsen, skyld 2 dal. 2 ort. 20 mål ager 40¾ mål eng, 66½ læs hø af bø- og fjellslaat. Avler 4 t. byg, 56 t. havre, 46 t. pot. 144 læs hø. 2 hester, 10 kjør, 32 Sau. Skov til behov. 2 pladsbrug.

Næss, L.nr. 105 b. Peder Olsen, skyld 1 ort 3 skill. 5 mål ager, 8½ mål eng, 15 læs hø af bøslaat. Avler 18 t. havre, 18 t. pot. 30 læs hø. 2 kjør, 12 sau.

Næss, L.nr. 105 c. Bernhard Høstmark, skyld 12 skill. 15 mål ager, 8 mål eng. Avler 4 t. havre, 7 t. pot. 1 ko, 5 sau.

Matrikulen av 1907 oppfører: Gårdsnr. 66 Nes, br.nr. 1 Nes. Eier Peder Nilsen, sk. M, 3,11. Br.nr. 2 Einen, eier Nils Amundsen, sk. M. 1,75. Br.nr. 3 Bøen, eier Erik Knutsen, sk. M. 0,83. Br.nf. 4 Bøen nedre, eier Peder Istad, sk. M. 0,87. Br.nr. 5 Gjerdet, eier Ingebrigt Andersen, sk. M. 0,13. Br.nr. 6 Nes, eier Peder Olsen, sk. M. 5,14. Br.nr. 7 Hagen, eier Oline Viig, sk. M. 1,20. Br.nr. 8 Bjerkevold, eier Ingvald Høstmark, sk. M. 0,57. Br.nr. 9 Nes, eier Knud O. Rasmussen, sk. M. 0,12. Br.nr. 10 Nordheim, eier Ole Pedersen Næs, sk. M. 1,14.

Bruk og eiere:

Nes, gnr. 66, bnr. 1, skyld mark 3,09. Skjøte fra Ole Nilsen til Nils Pedersen, dat. 26/7 1854, tingl. 5/2 1855. Fra Anders P. Nes til Peder Nilsen Nes, dat. 16/4, tingl. 5/5 1902.

Nes - Einen, bnr. 2, skyld mark 1,78. Skjøte fra Amund O, Nes' enke Marit Nilsdtr. til Nils Amundsen Nes, dat. 12. tingl. 21/9

1891. Skifteskjøte i boet etter Nils A. Nes til Inga E. Nesbø, dat. 13. tingl. 15/7 1929.

Nes - Bøen, bnr. 3, skyld mark 0,83. Skjøte fra Ole Nilsen til Ole Andersen Groven, dat. 12/12 1831, tingl. 19/6 1857. Fra Ole Andersen Groven til Erik Pedersen Nes, dat. 19/6 1846, tingl. 19/6 1857. Auksjonsskjøte til Ole K. Holsbø, dat. og tingl. 20/6 1857. Skjøte fra Ole K. Holsbø til Nils Olsen Nes, dat. og tingl. 22/10 1859. Fra Nils O. Nes' enke Marit Amundsdtr. til Peder Nilsen Nes, dat. 20. tingl. 25/6 1896. Fra Peder Nilsen Nesbø til Hans Sølfestsen Lingaas, dat. 1. tingl. 2/4 1898. Fra Hans S. Lingaas til Sofie Nesbø, dat. 25/9, tingl. 1/10 1934.

Nes - Bøen nedre, bnr. 4, skyld mark 0,87. Skjøte fra Nils P. Nes' enke Marit Olsdtr. til Nils Olsen Nesbø, dat. 28. tingl. 30/6 1882. Fra Nils O. Nesbø til Peder Istad, dat. 27/9, tingl. 20/10 1898. Fra Peder P. Istad Nesbø til Peder P. Nesbø, dat, 9/7, tingl. 16/8 1921.

Nes - Gjerdet, bnr. 5, skyld mark 0,19. Skjøte fra Anders P. Nes gift med Marit O. Nes til Ingebrigt Andersen Nes, dat. 20. tingl. 22/10 1886. Fra Ingebrigt A. Nes til Ingvald I. Nes, dat. 23/3, tingl. 1/4 1927. Skifteskjøte i Ingvald I. Nes' dødsbo til Peder P. Nesbø, dat. 12/1, tingl. 21/1 1931.

Nes, bnr. 6, skyld mark 3,92. Skiftehjemmel i Ole Pedersens bo til Peder Olsen, dat. 5/1, tingl. 6/2 1854. Skjøte fra Peder O. Næs til Elen Anna P. Nes, dat. 4/5, tingl. 21/6 1907. Fra Edvard Wiik og hustru Elen Anna til Peder E. Wiik, dat. 21/6, tingl. 21/7 1937.

Nes - Hagen, bnr. 7, skyld mark 0,95. Skjøte til Peder Olsen Sotaaen, dat. 22/9 1874, tingl. 23/6 1851. Til Lars Pedersen Viig, dat. 22/12 1867, tingl. 10/1 1868. Auksjonsskjøte til Oline Andrine Olsdtr. Wiig, dat. 11. tingl. 19/3 1910. Skjøte fra Lars P. Wiig og kone Oline til Lars L. Wiig, dat. 8. tingl. 30/11 1920.

Nes - Bjerkevold, bnr. 8, skyld mark 0,57. Skjøte fra Peder Olsen til B. Høstmark, dat. 3/3, tingl. 3/4 1861. Auksjonsskjøte til Ingvald Høstmark, dat. 17. tingl. 20/8 1901. Hjemmel for Thora Dorothea Høstmark i h. t. testament som lengstlevende, dat. 8/11 1917, tingl. 21/10 1921.

Nes, bnr. 9, skyld mark 0,12. Skjøte fra Peder O. Nes til Knut Olaus Paulsen, dat. 6. tingl. 7/12 1877.

Nes - Nordheim, bnr. 10, skyld mark 0,44. Skjøte fra Ole O, Nes til Ole P. Nes, dat. 16. tingl. 19/2 1906 på en stuebygning m. v. Fra Peder Olsen Nes til Ole Pedersen Nes, dat. 6/5, tingl. 17/6 1911.

Nes - Bryggesaa, bnr, 11, skyld mark 0,04. Skjøte fra Ole Pe-

dersen Nes til Ole Pedersen Ytterhaug, dat. 21. tingl. 23/1 1909. Fra Olufine Kleive som enearving etter Ole P. Ytterhaug og kone Herborg til Emil Aarset, dat. 15. tingl. 27/10 1937.

Nes - Heim, bnr. 12, skyld mark 0,60. Skjøte fra Ole P. Nes til Matias O. Aspelund, dat. 16. tingl. 20/6 1910.

Nes - Fredheim, bnr. 13, skyld mark 0,30. Skjøte fra Edvard L. Wiik til Karl Trondsen, dat. 21/6, tingl. 22/8 1910.

Nes - Elverum, bnr. 14, skyld mark 0,05. Skjøte fra Oline O. Viik til Matias Olsen Midthaug, dat. 24/5, tingl. 8/7 1912. Hjemmelsbrev på skifte etter Matias O. Midthaug til sønn Otto Georg Mikal Midthaug, udat., tingl. 1/12 1919. Skifteskjøte i Otto G. M. Midthaugs dødsbo til Olaf M. Midthaug, tingl. 25/4 1922.

Nes - Lund, bnr. 15, skyld mark 0,15. Skjøte fra Elen Anna Wiik til Matias O. Midthaug, dat. 16. tingl. 20/2 1914. Hjemmelsbrev på skifte etter Matias O. Midthaug til sønn Otto Georg Mikal Midthaug, udat., tingl. 1/12 1919. Skifteskjøte i Otto G. M. Midthaugs dødsbo til Olaf M. Midthaug, tingl. 25/4 1922.

Nes - Heim, bnr. 16, skyld mark 0,15., Skjøte fra Edv. L. Wiik til Matias O. Aspelund, dat. 26/9, tingl. 17/10 1916.

Nes - Kveldro, bnr. 17, skyld mark 0,35. Skjøte fra Edvard L. Wiik til Nikoline O. Nes, dat. 22. tingl. 26/6 1917.

Nes - Fagertun, bnr. 18, skyld mark 0,06. Skjøte fra Ole P. Nes til Anders P. Sotnak, dat. 11, tingl. 30/11 1920.

Nes - Nerheim, bnr. 19, skyld mark 0,20. Skjøte fra Oline Wiig til Olav Wiig, dat. 9. ting1 11/6 1936.

Nes - Kaitun, bnr. 20, skyld mark 0,20. Skjøte fra Edvard L. Wiik til Kleive Sognekommune, dat. 19/11 1923, tingl. 1/2 1924.

Nes - Rogne, bnr. 21, skyld mark 0,05. Skjøte fra Edvard Wiik til Hans Aasen, dat. 31/10, tingl. 10/11 1925.

Grovan, gård no. 67.

Gården grenser mot vest til Ness, mot nord til Øre grense, mot øst til ytre Romuld og mot syd støter den til Oltervågen som den nordøstre poll av Fannefjorden. Landskapet er felles med Ness. Tunet ligger ovenfor riksvegen til Angvik. Hovedveien til Osen og Røvik passerer gårdens bøer.

Gårdens eldste skyld som var 1 vog fiskeleie i 1619 såvel som dens lokalitetspregede navn tyder bestemt på at Grovan er utgått fra eldre gård, og da sannsynligvis fra Ness. Når dette er skjedd er ikke lett å avgjøre. Det kan være i slutten av middelalderen eller kanskje også så sent som på siste halvdel av 15 h. tallet. Gården finnes ikke nevnt i leilendingskattm. 1596. Dette tyder på at gården ennu ikke er oppstått som særskilt bruk. Derimot finnes den i sktmt. 1603, og betegnes da som ødegård med *Peder i Groffuen* som leilending med ½ dlr. i skatt. I 1610 er landskylden 1 vog og ledingen 2 tdr. korn og 3 mrk. smør. I 1617 er oppsitteren *Erich Groffuen* Ødegårdsmann med Erich Groffuen som husmann. I 1619 ble skylden pålagt med 12 mrk. Gården er framleis i ødegårdsklassen. Tienden er 2 skjepper. Ledingen som før. Erich husmann skatter med 1 kaldschinn. Landskylden betales til kongens fut. Det viser at gården ennu er krongods, og i 1619 betaler Erich Groffuen i tredje års bøksel ½ daler „aff en ødegård hand paaboer". Erich er leilending også i 1621 og 1623. Han har da en liden quærn. Det er nu kommet ny husmann, Niels. 1633 Erich Groffuen, 1645 Knud Groffuen, gift, en tjenestepike. 1646: gården er nu steget opp i halvgårdklassen. Krøtertallet 1657 viser to selvstendige bruk: *Sæmund i Groffue* med 1 hest, 8 kjyr, 10 geit, 10 sau, og *Knud Groffue* 1 hest, 10 kjyr, 14 geit og 14 sau. 1661 er lensherre Peder Wibe eier. Grovan har altså hørt under Giskegodset og til den del av dette som under navn av Vestnesgodset kjøptes av oberst v. Hoven fra P. Wibes arvinger. Bruker er i 1661 igjen en *Erich Groffuen* for hele gården. Manntallet av 1665 viser at han er 30 år. Han har en knegt,*) Knud Poffuelsen, 20 år, samt en husmann Erich Olsen, 46 år. I 1669 - matrikulen - sees skylden forhøyet til

*) Soldat,

1 vog 1 pund 12 mrk., bruker er fremdeles Erich Knudsen og eier oberst v. Hoven. Folketallet av 1701 viser følgende beboere „af mandkiøn“ : Opsitter Erik, 80 år, Knud 30 år, husmann Elling Olsen, 66 år. Denne Erik er antakelig den samme som nevnes i manntallet 1665 og som da er 30 år, altså født 1635. Han kan følgelig ikke være mere enn 66 år i 1701. Her ser man hvor lite pålitelig oppgavene fra denne tid er. De er gitt etter hukommelse eller andre folks oppgaver uten støtte av attester eller offentlige protokoller. Derfor blir det mye slomp. Brigadegeneral Schultz som var oberst v. Hovens svigersønn overtar Vestnesgodset etter svigerfaren og er i 1706 eier også av Grovan. 3/7 1706 bøksler han halvparten av gården med 2 pund skyld ut til Anders Andersøn Groven. I matrikulrevisjonen i 1723 opplyses:

Nr. 49 Groven. 1 opsidder. Rådmand Holst ejer og bøxler. 1 huusmand uden pladz, skoug til brendefang. 1 beckeqværn for 6 s., intet fiskerie uden af haved. God fægang, gården ligger i sollien 7½ miil fra haved, god jordart, viis til korn, god til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 3 tdr. 4 skpr. hafre. Høeeavling: 24 læs. Heste og Creature: 1½ hæst, 4 kiør, 5 ungnød, 8 småe fæe. Taxt efter gl. mtr.: 1 v. 1 pd.

Rådmand Holst som var eier i 1723 overdrog gården sammen med alle sine øvrige gårder under Vestnesgodset til sin sønn Lorentz Hansen Holst i 1737. Etter ham ble cammerråd, futen Ole Alsing eier og oppføres under gården i matr. 1763. Leilending er da Troen Olsøn Groven. Etter Alsings fallitt overtar Hilmar Meinches arvinger Grovan (Romuld og Kleive) som proprietær, og fra dem går disse gårder over til Peter N. Møller (se under Moldegård). For halvdelen av Grovans vedk, ved skjøte av 12/1 1785. Tron Olsøn er framleis bruker. Men samtidig bøksler Møller parten ut til Trons sønn, Anders Tronsøn, bøkselseddel er opprettet 18/1 1788. Anders går med på å gi Møller førstekjøpsretten på alle gårdens produkter av skog, fe og avl. Det annet bruk i gården skjøtes 28/1 1788 av Ole Alsings enke Marie f. Langloe til Anders Tostensen (Jøstensøn?) Grovan med 2 pund fiskeleie med bøksel og landskyld for 80 rdlr. Men to måneder senere selger Anders igjen til Peter N. Møller for samme pris ved skjøte av 19/3 1788. Samme dag inngår de bøkselkontrakt hvorved Anders bøksler gården av Møller mot å svare gårdens skatter samt betale til Møller 2½ rdlr. årlig i avgift. Møller forbeholder seg også her førstekjøp av gårdens produkter av avl, skog og fe. 24/6 1797 selger og skjøter Peter N. Møllers enke og arvinger Grovan til oppsitterne som altså kjøper hver sitt bruk. Det er nu Anders Jøstensøn og Anders

Trondsøn. Skylden er ens for begge, likeså prisen 80 rdlr, Samme dag selges også Møllers parter i Kleive og betingelsene for salget er det samme som i Kleiveskjøtet. Salget skjedde ved off. auksjon. Kondisjonerne var de vanlige for betalingen, og ellers ikke noe særskilt. Grovan er hermed odelsgård på oppsitternes hender med to bruk.

I 1801 var beboerne følgende: 1. Familie: Anders Thronsen, 50, grd.br., givt 2. Gang, Martha Pedersdtr., 39, givt 1. Gang, hans Kone. Deres Børn: Peder, 7, Anders, 3, Thron, 1, Ragnild, 3, Tjenestefolk: Erich Andersen, 22, Thron Jonsen, 12, Anna Pedersdtr., 14.

2. Familie: Anders Jestesøn, gårdbr., 42, Beret Olsdtr., 35, hans Kone, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Jesten, 7, Ole, 2, Mali, 12. Tjenestefolk, ugivt: Martha Jestensdtr, 20, Amund Andersen, 28. Mali Aslachsdtr., 60, Huusbondens Moder, Enke i 1ste ægteskab, lever af alm.

3die Familie: David Eriksen, huusejer, 26, ugivt, Huusmand m. Jord. Peder Pedersen, 34, jordløs Huusmand, Mette Kystolvsdtr., 40, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Peder, 5, Keptolv, 4, Beret, 2.

I matrikulen av 1838 er oppført: M.nr. 48 Groven, L.nr. 106 Groven, eier Christoffer Thoresen, skyld 2 pund (ny 1 dlr. 1 ort 20 skill.) L.nr. 105 Groven, eier Peder Andersen, skyld 2 pund (ny 1 dl. 1 ort 17 sk,) L.nr. 106 Grovehagen, eier Anders Andersen, sk. 22 skill.

I folketellingen 1865 er oppført følgende beboere på Grovan: Lnr. 106 a Groven. Anders Andersen, selveier, 23, Berit M. Christoffersdtr., hans kone, 22, Bottolf Pedersen, Føderåd, 52, Marit Eriksdtr., 44. Erik Christoffersen, Tjenestekarl, 17, Gjertrud A. Olsdtr., Tjenestepige, 26, alle født i Bolsø. Marit Knudsdtr., føderådsenke, 85, f. i Gryten. 1 hest, 6 kveg, 20 får. 3/8 td. byg, 5 td. havre, 3 td. poteter.

Grovabø. Peder Colbensen, husmd. m. jord, 53, Helle Amundsdtr. kone, 49, døtre: Ane, 24, Maria, 12, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 7 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1 td. poteter. Christian Amundsen, Husmd. uden Jord, senarbeider, 50, f. i Thingvold, Olava Pedersdt., hans kone, 46, barn: Christina, 15, Peder, 9, Elisabet, 5, Ane M. 3, alle f. i Bolsø.

Lnr. 107 a Grovan, 2 beboede Huse. Anders Pedersen, selveier, 44, Ane Eriksdtr., kone, 33, barn: Inger A., 10, Karen A., 7, Erik, 3. Anders Pedersen, tjenestekarl, 17. Tjenestepiger: Ane Olsdtr., 30, Olina Olsdtr., 16. Alle er født i Molde. 1 hest, 7 kveg, 20 får, 1 svin. ¼ td. byg, 5 td. havre, 2½ td. potetet. Peder Andersen, føderåd m. jord, 71, Karen Andersdtr., hans kone, 58, Andreas Pedersen, søn, 26, skomager, Ole Pedersen, søn, skrædder, 19, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 7 får, 1 svin. 1/8 td. byg, ¼ td. havre, 1 td. poteter.

Lnr. 106 b, 107 b Grovehagen øvre, 2 beboede Huse. Anders

Andersen, selveier, 36, Randi Thomesdtr., kone, 37. Knud Olsen, hendes søn, 10, deres døtre: Marit, 7, Maria, 1. Sivert Sørensen, Tjenestebarn, 15, alle f. i Bolsø, Marit Pedersdtr., Logerende Spinder, 45, f. i Næsset, ugift, Ingeborg Pedersdtr., hendes datter, 15, Peder Nilsen, hendes søn, 6. Anders Andersen, hans Fader, 67, Føderåd, Magnild Jacobsdtr., hans kone, 73, alle f. i Bolsø. 5 kveg, 18 får, 1 svin. ¼ td. byg, 3 td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 108, 2 beboede Huse, Grovehagen nedre. Markus Andersen, selveier, 33, Magnild Olsdtr., kone, 33, sønner: Anders, 9, Ole, 7, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 12 får. 1½ td. havre, 2 td. potetet. Anders Andersen, Føderåd, 64, Martha Mortensdtr., kone, 66, Stina Andersdtr. datter, 26, Ingeborg Pedersdtr., Lægdslem, 55, Enke, alle født i Bolsø.

Under matrikulrevisjonen av 1866 er oppgitt til herredskommisjonen. Grovan, M.nr. 48, L.nr. 106 a. Botolf Pedersen, skyld 1 dlr. 1 ort 7 sk. 11¼, mål ager, 13¾ mål eng, 69 læs bø- og udslaat. Avler 3 t. byg, 36 t. havre, 97½ læs hø. 1 hest, 7 kjør, 25 sau. Skov til behov.

Grovehagen øvre, Lnr. 106 b. Anders Andersen, skyld 1 ort 2 skill. 4,5 mål ager. 6 mål eng, 26 læs hø af bøslått. Avler 22 tdr. havre, 20 t. pot. 36 læs hø. 3 kjyr, 12 sau. Brænde ifølge rettighed.

Groven, Lnr. 107 a. Anders Pedersen, skyld 1 dal. 2 ort 4 skill. 15 mål ager, 15 mål eng, 74 læs hø af bø- og udslaat. Avler 5 t. byg, 38 t. havre, 30 t. pot. 105 læs hø. 1 hest, 7 kjyr, 30 sau. Skov til behov.

Grovehagen nedre, Lnr. 108. Markuus Andersen, skyld 22 skill. 2¾ mål ager, 6 mål eng. 20 læs hø af bøslaatt. Avler 8 t. havre, 15 t. pot. 30 læs hø. 3 kjyr, 8 sau. Rettighet til brænde.

I matrikulen av 1907 er oppført: Gno. 67 Grovan, br.nr. 1 Grovan, eier Kristoffer Andersen, sk. M. 3,74. Br.nr. 2 Hagen øvre, eier Peder N. Næs, Peder P. Istad og Lars L. Eide, sk. M. 1,30. Br.nr. 3 Grovan, eier Erik Andersen. sk. M. 3,65. Br.nr. 4 Hagen nedre, eier Mathias Markussen, sk. M. 1,20. Br.nr. 5 Grovan, eier Ole Pedersen, sk. M. 0,46. Brnr. 6 Grovan, eier Kristian Andreassen Røsberg, sk. M. 0,11. Br.nr. 7 Fredheim, eier Karl Johan Aarset, sk. M. 0,14.

Eierrekken og utstykkingen sees av følgende eierfortegnelse :

Grovan, gnr. 67, bnr. 1, skyld mark 3,47. Skifte etter Thore Christoffersen til Christoffer Thoresen. dat. 16/2, tingl. 29/6 1838. Qwitteringsskjøte til Christoffer Thoresen, dat. 20/7, tingl. 23/10 1840. Skifte (antakelig etter Christoffer Thoresen) til Botolf P. Groven, sl. 22/6 1852. Skjøte fra Botolf P. Groven til Anders Andersen Groven,

dat. 20/9 1887, tingl. 22/6 1888. Fra Anders Andersen Groven til Kristoffer Andersen Groven, dat. 8. tingl. 15/4 1903. Fra Kristoffer A. Groven til Peder Andreas A. Groven, tingl. 16/11 1920.

Groven - Hagen øvre, bnr. 2, skyld mark 1,17. Skjøte til Anders Andersen, dat. 20/7 1840, tingl. 20/6 1846. Til ds. dat. 20/6 1845, tingl. 20/6 1846. Fra Anders Andersen til Anders Andersen, dat. 20/1, tingl. 2/2 1865. Auksjonsskjøte til handelsmand A. Næs, dat. 21. tingl. 22/10 1886. Auksjonsskjøte til Peder N. Nes og Peder P. Istad, dat. 16. tingl. 18/3 1905. Skjøte fra Peder N. Nes, Peder P. Istad og Lars L. Eide til Hans P. Ulleland, dat. 2/8, tingl. 1/11 1919. Skjøte fra Hans P. Ulleland til Anders Andreassen Sund, dat. 2. tingl. 16/6 1925.

Grovan - bnr. 3, skyld mark 3,21. Skjøte fra Peder Andersen til Anders Pedersen, dat. og tingl. 23/6 1860. Fra Anders Pedersen til Erik Andersen, dat. 17/12 1903, tingl. 7/1 1904. Fra Erik A. Groven til svigersønn Ole O. Asphol, dat. 8. tingl. 15/9 1923.

Grovan - Hagen nedre, bnr. 4, skyld mark 1,09. Skjøte fra Anders Andersen til Markus Andersen, dat. 19. tingl. 20/10 1860. Fra Markus A. Grovahagen til Matias Markussen, dat. 1. tingl. 4/6 1888.

Grovan, bnr. 5, skyld mark 0,42. Skjøte fra Anders Pedersen Groven til Ole Pedersen Groven, dat. og tingl. 16/10 1890. Skifte-skjøte i Ole Pedersen Groven og hustrus bo til Ole O. Asphol, dat. 11. tingl. 15/2 1928.

Grovan, bnr. 6, skyld mark 0,11. Skjøte fra Anders Andersen Groven til Peder Pedersen Istad, dat. 6. tingl. 14/6 1900. Fra Peder P. Istad til Kristen Andreassen Røsberg, dat. 4/8, tingl. 19/9 1904. Fra Kristian A. Røsberg til Edvard Kristiansen Røsberg dat. 11. tingl. 24/11 1925.

Grovan - Fredheim, bnr. 7. skyld mark 0,14. Skjøte fra Peder N. Nes og Peder P. lstad til Carl Johan Aarset, dat. 10/4, tingl. 1/5 1905. Fra Carl Johan Aarset og hustru til Odd Aarseth og Karl Johan E. Aarseth, dat. 1/4 1930, tingl. 16/2 1931. Fra Karl Johan Aarseth til Anna Aarseth på hans andel, dat. 17/2, tingl. 15/3 1932.

Grovan - Fredly, bnr. 8, skyld mark 0,04. Skjøte fra Erik Andersen Grovan til Knut Knutsen Ytterhaug, dat. 16. tingl. 21/6 1909.

Grovan - Lunheim, bnr. 9, skyld mark 0,02. Skjøte fra Erik A. Grovan til Ungdomslaget „Forsøk“, dat. 26/6, tingl. 6/7 1914.

Grovan - Lyngvold, bnr. 10, skyld mark 0,25. Skjøte fra Erik A. Grovan til Idar Hansen, dat. 14/6 1917, tingl. 15/3 1919. Auksjons-skjøte til Knut Røsberg, dat. 26/9, tingl. 15/10 1929. Skjøte fra Knut Røsberg til Amund M. Viik, dat. 8. tingl. 10/10 1938.

Grovan - Nyheim, bnr. 11, skyld mark 0,12. Skjøte fra Peder Andreas A. Grovan til Kristian A. Røsberg, dat. 13/7, tingl. 2/9 1921. Fra Kristian A. Røsberg til Edvard K. Røsberg, dat. 11. tingl. 24/11 1925.

Grovan - Helgheim, bnr. 12, skyld mark 0,02. Skjøte fra Erik A. Grovan til Kleive Indremisjonsforening, dat. 16/4 1920, tingl. 1/10 1921.

Grovan - Vonheim, bnr. 13, skyld mark 0,02. Skjøte fra Hans P. Ulleland til Ole Pedersen Grovan, dat. 1. tingl. 12/6 1923.

Grovan - Bjerkheim, bnr. 14, skyld mark 0,12. Skjøte fra Peder Andreas A. Grovan til Olaus Rasmussen, dat. 23/7,. tingl. 5/8 1924.

Grovan - Nyheim, bnr. 15, skyld mark 0,03. Skjøte fra Peder Andreas A. Grovan til August K. Skaldebø, dat. 23/7, tingl. 5/8 1924.

Grovan - Holm, bnr. 16, skyld mark 0,05. Skjøte fra Mathias M. Grovan til Kristian Holm, dat. 3. tingl. 10/7 1925.

Grovan - Fokken, bnr. 17, skyld mark 0,05. Skjøte fra Anders A. Sund til Mathias M. Grovahagen, dat. 25/9, tingl. 1/3 1927.

Grovan - Nyheim, bnr. 18, skyld mark 0,05. Skjøte fra Mathias M. Grovahagen til Ludvik O. Vatne, dat. 25/9 1926, tingl. 1/3 1927.

Grovan - Alvheim, bnr. 19, skyld mark 0,05. Skjøte fra Anders A. Sund til Ingvald I. Nes, dat. 26/9, tingl. 1/10 1927. Skifteskjøte i Ingv. I. Nes' dødsbo til fru Anna Aarseth, dat. 8. tingl. 15/8 1930.

Grovan - Hammersland, bnr. 20, skyld mark 0,03. Skjøte fra Ole O. Asphol til Sigurd Tørrissen, dat. 12. tingl. 15/5 1928.

Grovan - Solstad, bnr. 21, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ole P. Grovens dødsbo til Ellen Bjerkeset, dat. og tingl. 15/5 1928.

Grovan - Soltun, bnr. 22, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ole P. Grovens dødsbo til Ingv. Nes og Peder O. .Romuld, dat. og tingl. 15/5 1928. Fra Peder O. Romuld med samtykke fra Ingv. Nes' dødsbo til Oline L. Vik, dat. 19/6 og 21/12 1935, tingl. 2/1 1936.

Grovan - Stenrud, bnr. 23, skyld mark 0,05. Skjøte fra Knut E. Røsberg til Inger K. Gujord, dat. 27/11, tingl. 1/12 1931.

Grovan - Soltun II, bnr. 24, skyld mark 0,02. Makeskifteskjøte fra Ole O. Asphol til Oline L. Vik, dat. 18/4, tingl. 12/5 1936.

Grovan - Nordskog, bnr. 25, skyld mark 0,01. Skjøte fra Andreas Sund til Karl K. Næs, dat. 12. tingl. 16/9 1926.

Raumold*), gårdene nr. 68 og 69.

Disse to garder har i tidligere tid til 16 h. tallet utgjort en gård mellem Grovan og Kleive. Romuld er antakelig utgått av Kleive. Både navnet, beliggenheten og skyldstørrelsen i eldre tid viser det.

Gården er første gang nevnt i skriftlig kilde i erkebiskop Aslak Bolts jordbok over erkestolens gårdparter i 1440 med den opplysning at en Øistein Broke „lauk" d. e. ble skyldig erkestolen XV pendinge, og ga for dette en part i Raudamold. Øistein Broke er altså ilagt en pengebot til erkestolen antakelig for en kirkelig forgåelse, og har sonet denne med penger. Men da han ikke har hatt kontanter har han som vanlig da pantsatt en del av gården eller betalt med jord. Når bl. a. O. Rygh i Norske gårdsnavn har ment at denne Øisten Broke har bodd på Brokstad og gitt denne gård sitt navn, synes dette ikke begrunnet. Se under Brokstad, samt nærmere under Kleive. I Olaf Engelbregtsons jordbok over erkestolens jordgods finner vi derimot ikke Romuld nevnt. Dette kan tyde på at parten er blitt innløst igjen, og at det altså bare var tale om pantsetting. Neste gang nevnes Rødmoldt i sktmt. 1596 med Erich som eneoppsitter (han oppføres foran Grovan), gården synes derfor ennu å være udelt. I 1603 nevnes Olluff Rømolld som leilendingbonde. Men i 1608 nevnes Olluff ytter Ramold. Nu er det altså blitt to bruk, Ytre og Indre. Gårdens samlede skyld ser ut til å være 4 pund i 1610.

A. Ytre Raumold, gård nr. 68.

Denne gård oppføres i 1610 med en skyld på ½ vog. Ledingen er ½ td. korn og 1½ mrk. smør. Både skylden og navnet viser at Romold er oppstått som selvstendig gård i nyere tid. I 1614 oppføres *Olluff Røemel* som jordeigende bonde med 1 vog 6 mrk. fiskeleie i eige. Samtidig oppføres han som leilending på Ytterrømmell. Lensregnskapet 1619 viser at gården ennu ligger under kongsgodset da landskylden ½ vog fiskeleie betales til futen. Ledingsskatten er nu betydelig øket, og er bare for ytter Romuld 3 tdr. korn 4½ mrk. smør.

*) Den off. matrikuls navneform uttales i bygda og ellers *Raamåll* og skrives nå vanligvis *Romuld*.

Tienden er 4½ skjepper. 1621 betegnes gården som ødegård. Quærn. 1624 bøksler Olluff Ytterrømll igjen av kongen (tredjeårsbøksel), nu 2½ pund fiskeleie, og betaler for det ½ dlr. Selv eier han fremdeles ½ vog odelsjord, men det er altså ikke i Romuld. Olluff gjenfinnes også i 1633. I 1645 heter han Oelle yter røemel m. hustru. Der er to andre oppsittere nu: Siffuer med hustru og en thienistepige, og Joen med hustru. 1646: Ytterrømmell er nu blitt halvgård. Krøtertallet 1657 viser: Syffuer Rømold, 2 hester, 12 kjyr, 10 geit, 8 sau. Oelle Rømold: 3 hester, 16 kjyr, 11 geit, 20 sau. 1650 er Wedøe prestebol blitt eier av ytter Rømmel, skylden er 1 vog, og Siffuer er bruker alene. Det ser ut til at det er av kongen at prestebolet har fått gården. Dette tyder atter på at den har tilhørt erkebiskopgodset, og at prestebolet er blitt eier ved erkebiskopgodsets inndragning. Det er flere slike tilfeller i Kleive. Bruker er Siffuer. 1661: Prestebolet eier. Siffuer bruker. Skyld 1 vog. 1665: Oppsitter Siffuer 60 år, søn Anders 12 år, knegt Nils 22 år. 1669: Veøypresten eier og Siur Olsenn bruker 4 pund. Ledingen er nu avløst med en pengeskatt på 1 ort 8 skill. 1701, mannlige beboere: Opsidder Knud Ytterrømold, 54 år, sønner: Lasse 10, Olle 8, Søren 4 og Knud 1, år. Tjenestekarl Olle Olsen, 30 år, soldat.

Under matr.revisjonen 1723 opplyses om gården: No. 50 ytter Rommold. 1 opsidder. Proprietaire: Wedøe Præsteboel, ejer og bøxler. 1 huusmand uden pladz. Sætter 1 f. fra gården, skoug til brendefang. Qvern : ingen qværn, intet fiskerie uden af haved. Situation: God fægang, gården ligger i sollien 7½ miil fra haved, god jordart, viis til korn, God til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 3½ td. hafre. Høeavling: 24 læs høe. Creature: 1½ hæst, 5 kiør, 4 ungnød, 9 småe fæe. Taxt efter gl. mtr. 1 vog.

Veøy prestebol (d. e. sokneprestembede, egentlig „prestebord" eller til prestens underhold.) Dette var ikke slik å forstå at presten eller kirken eller erkestolen når de fikk gårder eller gårdparter skulde drive disse og derved skaffe seg, levemidler. Meningen var at presten, kirken eller bispen skulde ha inntekten av gårdens landskyld. Det vil si den årlige leiavgift, samt retten til å bøksle gården eller parten ut. Det forekom temmelig hyppig at landskylden eller avgiften for gårdens bruk og leie ikke var forenet med retten til å bøksle gården ut. Presten kunde f. eks. ha retten til å bøksle gården ut, mens f. eks. kirken kunde ha enten hele landskylden eller en del av den. Hvis en og samme person eller institusjon både er berettiget til landskylden og har utbøkslingsretten, benevnes dette med at vedkommende eier gården eller

selger gården „med bøksel og landskyld". For gården Kleives vedkommende har man klare eksempler på at landskylden er delt mellem flere kirker og prestebord. Mens retten til å bøksle hele gården ut tilligger Veøypresten alene. Det samme finner man på Strande og ellers ved en rekke av gårder i Bolsøy.) Altså Veøy prestebol var eier av Ytter Rømuld som var på 1 vog landskyld, og hadde også utbøkslingsretten. Dette vedvarer til 1763, da leilendingen heter Lasse Rømuld. Da bøkselbrevene sjelden tingleses ved gårder som eies av kirker og prestebord, finner vi ikke gården nevnt i tingbøkerne i tiden 1723 til 1763. Men man kan gå ut fra at bøkselen går fra far til sønn. Geistligheten var de beste jordherrer, og leilendingene satt trygt på slike gårder. Kun hvor ættens mannlige linje døde ut uten at enken giftet seg påny, kunde det bli tale om å bøksle ut gården til ny ætt etter enkens død. Den Lasse Rømold som er bruker på Ytterrømold i 1763, må være den Lasse Knudsøn som er oppført i folketallet 1701 som 10 år gammel. Han er altså 72 år i 1763, og det kan være rimelig. Lasse Knudsøn Ytterrømold må være død uten sønn. Oppsitteren på gården er i 1801 Arne Olsen Romold, og er altså ikke direkte ettling av Lasse.

Beboerne på gården er i 1801 etter folketallet følgende: Romald 1. Fam.: Arne Olsen, 43, grdbr., givt 2. Gang, Magnild Olsdtr., 31, givt 1. Gang. Deres Børn: Ole, 6, Ole, 3, Arne, 1, Mari, 13, Giertrud 9. Tjenestefolk, ugivt: Jens Olsen, 16, Anna Pedersdtr., 40.

2. Fam.: Jver Andersen, 27, Martha Olsdtr., 24, i 1. ægteskab. Anna Olsdtr., 58, ugivt, tillejeboende.

I matrikul 1838 oppføres: M.nr. 49 Romuld (Raudamold) ytre. Lnr. 109 Romuld ytre. Opsidder Ole Arnesen, skyld 1 vog (ny 1 dal. 4 ort 2 skill.)

Folketallet 1865 er: Mtr.nr. 109 a. 1 bebodd hus. 1 opsitter. Arne Olsen, selveier, 44, Ane Olsdtr., hans kone, 42, Ole Arnesen, sønn, 22, dotre: Mari Arnesdtr., 15, Olina Arnesdtr., 9, Andreas Arnesøn, sønn, 7, døtre: Andrina Arnesdtr., 4, Gjertrud M. Arnesdtr., 1, alle født i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 28 får. Sed: 6 td. havre, 3 td. potet.

Romuldli. 1 bebodd hus. 1 husholdning. Iver Arnesen, husmd. m. jord, 35, Andrina Christiarisdtr., kone, 30, Christian Nilsen, hennes sønn, 7, Arne Iversen, deres sønn, 2, alle født i Bolsø. 1 kveg, 4 får. ¾ td. havre, ½ td. poteter.

Romuldli. 1 bebodd hus. 1 husholdning. Lasse Andersen, 50 år, husmand m. jord, Gjertrud Endresdtr., kone, 46 år, begge f. i Bolsø 6 får. ½ td. havre. 1 td. poteter.

Mtr.nr. 109 b Romuld ytre. 1 bebodd hus. 1 husholdning. Ole Olsen, selveier, 31 år, Maria Pedersdtr., kone, 29, begge født i Bolsø. 2 kveg, 6 får. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Under matr.rev. 1866 oppføres: *Raamuld* ytre, M.nr. 49, L.nr. 109 a, sk. 1 dal. 3 ort 14 skill. Arne Olsen. 15 mål ager, 7,5 mål eng, 79 læs hø av bø- og fjellslaat. Avler 44 td. havre, 48 td. potet. 108 læs hø. 1 hest, 7 kjør, 32 sau. Skov til behov. 2 Plassbrug.

Raamuld ytre, L.nr. 109 b. *Ole Olsen.* Skyld 12 skill. 2 mål ager, 3 mål eng. Avler 3,5 td, havre, 6 td. pot. 1 ko, 6 sau. Skov til brende.

I matr. 1907 oppføres: Gårdsnr. 68 Raumold ytre, br.nr. 1 Raumold Ytre, eier Ole og Andreas Arnesen, sk. M. 4,04. Br.nr. 2 Gjerdet, eier Peder Olsen, sk. M. 0.52.

Bruk og eiere i senere tid:

Raumold ytre, gnr, 68, bnr. 1, skyld mark 1,97. Kongeskjøte til Marta Olsdtr., dat. 18/5, tingl. 3/12 1861. Skjøte fra Marta Olsdtr. til Arne Olsen Romuld, dat. 18/10, tingl. 20/12 1861. Fra Arne O. Romuld til Andreas Arnesen, dat. 16. tingl. 19/10 1907. Hjemmel for Anne Andreasdatter som enearving etter Andreas Arnesen og hustru Erika, dat. 30/3, tingl. 1/4 1927.

Raumold - Gjerdet, bnr. 2, skyld mark 0,52. Skjøte fra Marta Olsdtr. Romuld til Ole Olsen, dat. 18/10, tingl. 20/11 1861. Fra Ole Olsen Romuld til Peder O. Romuld, dat. 26/11 1898, tingl. 17/2 1899.

Raumold ytre, bnr. 3, skyld mark 1,86. Skjøte fra Arne Olsen til Anders Olsen, dat. 16. tingl. 19/10 1907. Skifteskjøte i Anders Olsens dødsbo til Ingvald Olsen Romuld, dat. og tingl. 16/12 1929.

Raumold ytre - Elvetun, bnr. 4, skyld mark 0,09. Skjøte fra Arne Olsen til A. Fjæren, dat. 13/9, tingl. 19/10 1907. Fra A. Fjærens dødsbo til Marta Gaustad, dat. 18/3, tingl. 8/4 1931.

Raumold ytre - Solstad, bnr. 5, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ingvald O. Romuld til Aigvart Mork, dat. 30/12 1929, tingl. 7/1 1930.

Raumold ytre - Kampen, bnr. 6, skyld mark 0,06. Skjøte fra lngvald O. Romuld til Bolsøy kommune, dat. 13/9, tingl. 15/12 1930.

B. Raumold indre, gård nr. 69.

Som nevnt foran sees det av lensregnskapet 1610 at Romuld er delt i to selvstendige bruk, og Innder Romold er her oppført med. en skyld av 4 pund til kongen. Gården lå altså under kronen, som henhørende under Vestnesgodset og forvaltedes av futen. Ledings (gård-) skatten var 2 tdr. korn, 4 mrk. smør. Opsidderen heter i 1617 Olluff inder Rømmell, og eier jord til en landsk. av 1 pund 18 mrk., men altså ikke i Romuld. Hans bruk her betegnes som ødegård. Ledingen er i 1620 pålagt til 4 td. og 6 mrk. Prestetienden er 5½ skjepp. Qwærn. Husmann Olluff skatter med 1 kaldschind. Gården er kongens også i 1623, da Olluff betaler tredjeårsbøksel med 3 ort for 4 pd. i skyld. Også i 1633 er Olluff bruker. Inder Rømmell er ikke særskilt nevnt i kopskatten 1645. Derimot oppføres tre oppsittere under ytter Rømmel her, og det er mulig at noen av disse hører hjemme på indre gården. Her oppføres nemlig en Joenn Romold, og i sktmt. 1646 oppføres Joehn Inder Romuld, som antakelig er den samme. Han er gift. I jordboken 1650 oppføres samme Joen Indre Rømmell som bruker av 4 pund. Kongelig Mayest. eier. Dette er merkelig når gården hører under Vestnes- eller Giskegodset, fordi disse godssamlinger ved denne tid alltid oppføres med statholder Hannibal Sehested som eier*). Det viser seg at den Oelle Rømel som oppføres i krøtertallet av 1657 er bruket på Inder Rømmell. Det er altså bare et bruk i hver gård. Ytter Rømmell har 1 vog i skyld, mens Inder Rømmell har 1 vog og 1 pd. Begge benevnes i 1650 som halvgårder. 1661 matrikulen: Olle bruker 4 p. Oberst v. Hoven eier. Dette viser at gården likevel ligger under Vestnesgodset. Olle, eller som navnet skrives på de første 16 h. tall Olluff, er falt fra i folketallet av 1665 og Peder, 32 år, er kommet isteden, tjener og knegt Lasse Thorbiørnsen, 23 år. Denne Peder er ikke Olles sønn. Faren heter Jacob. I matr. 1669 er både eiere og brukere de samme. Folketall 1701: Opsidder Rasmus Inderrømold, 66 år, tjener Joen Pedersen, 9 år. Det er mulig at denne Peder er

*) Forklaringen er den, at Sehested var falt i unåde og hans gods inndradd under kronen igjen.

en dattersønn av brukeren i 1669, og st Rasmus, brukeren i 1701, er guttens farfar.

I matr. 1723 opplyses: No. 51 Inder Romald. 1 opsidder. Jacob Skultz ejer og bøxler. Ingen huusmand. Setter 1 f. fra gården, skoug til brendefang. 1 beckeqværn for 6 s., intet fiskerie uden af haved. Situation: af samme beskaffenhed som yttr Rommold. Sæd: 4½ td. hafre. Høeavling: 26 læs. Creature: 1½ hæst, 6 kiør, 5 ungnød, 13 småefæe. Taxt efter gl. mtr.: 1 v. 1 pd.

I matr. 1763 oppføres som bruker Ole Indre Rømold, Jacob J. Schultz eier ifølge arv. Sk. uforandret 1 vog 1 pd. Cammerråd Ole Alsing skulde nu være å finne som eier, idet han kjøpte Vestnesgodset av Lorentz Hansen Holst i 1757. Seigneur Peter N. Møller (se under Moldegård) blir imidlertid eier etter 1763, og sitter med gården til sin død. Ved skifteauksjon mellem hans enke og arvinger den 24/6 1797 kjøper Alv Jonsøn Romold halvparten av gården 2 pd. med bøksel og landskyld for 108 rdlr. Samtidig kjøper kjøbmand Peder Andersøn den annen halvpart i gården for 155 rdlr. Begge skj. er tinglest 26/7 1797.

Beboerne på Indre Romold er etter folketelling 1801 flg.

1. Fam. Alv Jonsen, 48, Grd.bruger, Mildri Olsdtr., 45, i 1. ægteskab. Kari Alvsdtr., 11, datter. Tjenestefolk: Ole Pedersen, 20, Anders Andersen, 17. Martha Olsdtr.. 33, ugivt, lever af Almisse, til huus boende. 2. Fam.: Peder Andersen, 68, Grd.bruger, Magnild Mortensdtr., 53, i 2. ægteskab. Tjenestefolk : Morten Erichsen, 20, Elli Ellingsdtr., 36, Andrias Amundsen, 12, Ane Pedersdtr., 7.

I matr. 1838 oppføres: M.nr. 50 Romuld indre. L.nr. 110 Romuld indre, eier Ole Andersen, sk. 2 pund (ny 1 daler 4 ort 2 skill.) L.nr. 111 Romuld indre, eier Erik Larsen, skyld 2 pund (ny 1 daler 3 ort 4 sk.) L.nr. 112 Ivaplads, eier Iver Andersen, skyld 6 skill.

1865 folketelling: mtr. løbenr. 110 8.. 1 bebodd hus, 1 husholdning. Mildri Hansdtr., selveier, enke, 46, barn: Anders Olsen, 27, Karen Olsdtr., 24, Lars Larsen, 15, Ole Larsen, 12, Ane M. Olsdtr., 9. Alle født i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 15 får. 1/8 td. byg, 5 td. havre, 3½ td. poteter. 1 husholdning: Amund Olsen, sønn, driver Gårdsbruget sammen med sin Moder, 30, Ane Pedersdtr., hans kone, 36, barn: Ane M. Amundsdtr., 6, Ole Amundsen, 1. Alle født i Bolsø.

Mtr. l.nr. 110 b. 1 bebodd hus, 1 husholdning. Hans Nilsen, selveier, 41, Mali Andersdtr., kone, 36, barn: Anders Hansen, 13, Nils Hansen, 11, Knud Hansen, 9, Ole Hansen, 6, Karen M. Hansdtr., 4, Amund Hansen, 1, alle f. i Bolsø. 1 hest, 1 kveg, .12 får. 1/8 td. blandkorn, 1½ td. havre, 2 td. poteter. *Rønningen*. 1 bebodd hus, 1 hus.

holdning. Ole Olsen, husmann nr. jord, 70, Randi Pedersdtr., kone, 63, sønner : Peder Olsen, Handsagskjærer, 33, Andreas Olsen, Raakearbeider, 23, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får. 1 td. havre, 1 td. poteter.

Mtr. lnr. 111. Erik Larsen, selveier, 26, f. i Bolsø, Anne Eriksdtr., kone, 27, f. i Lom, Lars Eriksen, sønn, 5, Mali Eriksdtr., dtr., 2, Peder Arnesen, føderådsmann, ugift, Randi Eriksdtr., Tjenestepige, 17, alle født i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 12 får. 4½ td. havre, 3 td. poteter. Mali Knudsdtr,, logerende nodegarnspinder, 60, ugift, f. i Bolsø.

Romuldekren. 1 bebodd hus,. 1 husholdning: Nils Pedersen, 72, føderåd, husmd., enkemd, f. i Bolsø. 1 kveg. 1 td. havre, ¾ td. pot. 1 bebodd hus, 1 husholdning: Anders Eriksen, husm. m. jord, 46, f. i Bolsø, Brynild Gulbrandsdtr., kone, 44, f. i Lom, barn: Randi Andersdtr., 11, Gjertrud A. Andersdtr., 8, Lars Andersen, 3, alle født i Bolsø. 1 kveg, 6 får. ¾ td. havre, ¾ td. poteter.

Under skyldrevisjonen er tilført herredskommisjonens sammenligningsprotokoll i 1866:

Raamuld indre, M.nr 50, L.nr. 110 a Mildri Hansdatter, sk. 1 dal. 10 skill. 9,5 mål ager, 8,25 mål eng, 28 læs hø- af bø og fjeldslaatt. Avler 26 læs hø, 26 t. pot. 78 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 20 sau. Skov til brende. ½ del i et plassbrug.

Raamuld indre, L.nr. 110 b, Hans Nilsen, sk. 2 ort 18 sk. 4,25 mål ager, 3,5 mål eng, 44 læs hø av bø- og fjellslaat. Avler 13 t. havre, 19 t. potet. 48 læs hø. 1 hest, 2 kiør, 12 sau. Skov til behov. ½ del i et plassbrug.

Raamuld indre, Lnr. 111, Erik Larsen, sk. 1 dal. 2 ort 23 skill. 13 mål ager, 13,5 mål eng, 96 læs hø av bø- og fjellslaatt. Avler 36 t. havre, 40 t. pot. 117 læs hø. 1 hest, 8 kjør, 34 sau. Skov til fornøden brænde. 2 plassbrug.

Raamuld - Ivaplads, Lnr. 112, skyld 6 skill. Erik Olsen. Ingen dyrked jord. 12 læs hø av bø- og fjellslaatt. Ingen udsed. 12 læs hø i avling.

Matr. 1907 oppfører : Gårdsnr. 69, br.nr. 1 Raumold indre, eier Ole Amundsen, sk. M. 2.12. Br.nr. 2 Raumold indre, eier Anders Hansen, sk. M. 1.02. Br.nr. 3 Rydningen, eier Andreas Olsen, sk. M. 0.35. Br.nr. 4 Sjøpladsen, eier Ole Pedersen Groven, sk. M. 0.28. Br.nr. 5 Elverhøi, eier Erik Andersen, sk. M. 0,07. Br.nr. 6 Raumold indre, eier Erik Pedersen, sk, M. 3.37. Br.nr, 7 Ekren, eier Lars Andersen, sk. M. 0.42.

Siden 1811 er eierne og utparselleringen som følger:

Raumold indre, gnr. 68, bnr. 1, skyld mark 2,10. Skjøte fra Ole

Andersens enke Mildri Hansdtr. til Amund Andreas Olsen Romuld, dat, 17/11, tingl. 7/12 1877. Fra Ole Amundsen med samtykke av medarvinger til Ole Hilmar Eriksen Bratset, dat. 20/1, tingl. 10/4 1923.

Raumold indre, bnr. 2, skyld mark 1,01. Skjøte fra Ole Andersens i uskiftet bo sittende enke Mildri Hansdtr. til Hans Nilsen Romuld, dat. og tingl. 21/6 1801. Fra Hans Nilsen til Anders Hansen, dat. 1. tingl. 4/6 1888. Uskiftebevilling for Anders H. Romulds enke Berit Anna Romuld, dat. 14/1 1936.

Raumold indre - Rydningen, bnr. 3, skyld mark 0,35. Skjøte fra Andreas Olsen og Hans Nilsen Romuld til Peder Olsen Rønning, dat. 17/10, tingl. 17/12 1877. Fra Peder Olsen Rønning til Andreas Olsen, dat. og tingl. 16/6 1892. Fra Andreas Olsen Rønning til Alfred O. Røsberg, dat. 6/10, tingl. 6/11 1916.

Raumold indre - Sjøpladsen, bnr. 4, skyld mark 0,28. Skjøte fra Mildrid Hansdtr. til Ole Olsen Romuld, dat. 17/4, tingl. 7/5 1894.

Raumold indre - Elverhøi, bnr. 5, skyld mark 0,07. Skjøte fra Hans Nilsen til Andreas Næs, dat. 26/6, tingl. 2/8 1884. Fra Andreas Næs til Erik Andersen Romuld, dat. 14/4, tingl. 25/6 1886. Fra Erik A. Romuld til Matias O. Aspelund, dat. 12/4, tingl. 10/10 1922.

Raumold indre, bnr. 6, skyld mark 3,18. Skjøte fra Erik Larsen til Lars Eriksen, dat. og tingl. 23/10 1840. Hjemmelsbrev til Erik Larsen på skifte etter Lars Eriksen, dat. 27/8, tingl. 13/10 1856. Fra Erik Larsen Romuld til fører Ole Talset, dat. 8, tingl. 9/12 1881. Hjemmelsbrev på skifte etter Ole Johansen Talset til datter Ovidia Amalie O. Talset, dat. 30/11, tingl. 8/12 1893. Hjemmelsbrev på skifte etter Ovidia Amalie O. Talset til Erik Pedersen Kleive, dat. 12, ting1 18/1 1895.

Raumold indre - Ekren, bnr. 7, skyld mark 0,42. Skjøte fra Erik L. Romuld til Andreas Eriksen Romuld, dat. 27, tingl. 28/6 1878. Fra Andreas Eriksens enke Brynhild Gudbrandsdtr. til sønn Lars A. Romuld, dat. 29/4, tingl. 15/6 1899. Fra Lars A. Romuld til Peder L. Romuld dat. 30/9, tingl. 7/12 1938.

Romuld indre - Midtbø, bnr. 8, skyld mark 0,15. Skjøte fra Erik P. Romuld til Iver O. Løkken, dat. 5, tingl. 18/12 1925.

Raumold indre - Bekketun, bnr. 9, skyld mark 0,02. Skjøte fra Iver Løkken til Harald Rasmussen, dat. 7/12 1931, tingl. 4/1 1932.

Kleive, gno. 70 Tamburtunet.

Kleive, gård no. 70.

Kleive ligger på Fannefjordens nordside ca. 30 km. øst for Molde, omkring Oltervågen som den nordlige innerste poll av fjorden. Herifra fører et smalt sund videre østover nermest fjordens sørbredde inn til Osen. Gården grenser i vest til Romuld, i nord til Øre grense, i øst til Skalle og i syd til Fannefjorden, Holsbø og Ytterhaug. Gårdens tun ligger over den vanlige tunhøide for gårdene langs stranden og på en terasse med vid utsikt vestover Fannefjorden. Kleive er i det hele en av Bolsøybygdas vakreste gårder. Det er noe storlatent og åpent over gården, vid og mangeartet i sine områder. Den behersker grenden hvis sentrale gårdskiping den har været og er. Fra tidlig middelalder har gården vært kirkested, og den nuværende hvite ottekantkirke på kirkehaugen øst for gården gir også stedet et særlig preg av høyhet og ærverdighet.*)

*) Ved sommertinget for Fanne Otting den 1. juli 1754 sees tinglyst en bemerkelsesverdig „Contract mellem I. Thumann på vegne av Staatz-misicanten Johan Daniel Berlin' på den ene side og Jon Peder Gjelset på den annen, angående musictienesten i årene 1754 til 1757 i Bolsøe og Kleive kirker. Hvor denne statsmusikant Johan Daniel Berlin har hørt heime og hva slags musikk det gjaldt kan ikke sees. Men det har altså dreiet seg om musikk i kirkene. Da det på denne tid neppe var tale om orgel hverken i kirken på Bolsøya eller på Kleive må det altså være annen instrumentalmusikk - et eller annet slags orkester eller lignende.

Kleive skriver seg fra forhistorisk tid som en av de første busatte gårder i Fanne Otting. Den absolutte alder kan ikke fastsettes med noen nøyaktighet, den kan skrive seg fra den yngre steinalder og altså være ca. 4000 år gammel. Men den kan også skrive seg fra bronsealderen eller en tidsperiode som ligger tusen år senere. I alle fall har flere hundre ættledd, sønn etter far, her dyrket jorden og stelt med fe og fangst som jordbrukere. Gården er like gammel som selve det norske jordbruksamfunnet. Ingen kan påvise noen eldre jordbrukbustad. Navnet, størrelsen, godleiken og beliggenheten - alt utpeker den som hørende under den eldste og mest ansette odelklasse. Jordsmonnet er fra naturens side passende tørt og solvarmt med store vidstrakte enger til alle sider, særlig i eldre tid da Romuld ennu lå under gården. Dens samlede skyld svarte da til nærmere 6 voger, altså av de største helgårder i Romsdal. Kleive var før Istad ble busatt den ytterste utpost mot de store ødemarker eller almerket i Fanneskoghe. Det er mulig at også Skalle eller endog Bratset i tidligere tid lå under Kleive. Men sammenhengen kan ikke påvises nu. Om navnet se foran s. 29 og om de alm. eierforhold i eldre tid i innledningen til nærv. kapitel.

Kleive finnes første gang nevnt i sølvskattemanntallet av 1520. Men da Romuld som må antas å være en del av gården er nevnt allerede i erkebiskop Aslak Bolts jordbok 1440, blir dette den eldste kjente skriftlige kilde. Kleive nevnes direkte under erkestolen i erkebiskop Olaf Engelbregtsons jordbok 1530, og når den ikke nevnes i Aslak Bolt må det antas at den part i gården, et halvt øresbol som erkestolen eiet, er erhvervet etter 1440 men for 1530. I Aslak Bolts jordbok opplyses det at Øistein Broke „Lauk" erkestolen XV pendinge, og fikk herfor en part av Raudmold. Det vil si at han ble skyldig erkestolen femten pendinge i bot for en eller annen, helst kirkelig, forgåelse. Denne Øistein Broke kan ha vært eier både av Raudamold og Kleive. Vi vet jo at disse gårder har hørt ihop. Men siden Raudamold nevnes som særskilt gård i jordboken av 1440 er den altså allerede da skilt fra Kleive. Den første oppsitter på Kleive som vi kjenner med sikkerhet er Endrit på Klewe, oppført under sølffskatten i 1520 (under Kristiern II), han er ilagt ½ lod og 1 quintin sølff i skatt personlig og dessuten 2½ mark, 4 pendinge og 5 mark sølff for jordgods. Dette siste var en meget høy skatt og viser at hr. Endrit har vært en stor godsbesitter. Derav kan dog ikke sluttes at han eier Kleive eller har part i denne gård som han bruker. Kleive har på 1500 tallet antagelig tilhørt Krongodset. Ved reformasjonen ca. 1540 blir erkestolens jord indratt under kongen og blir heretter enten krongods eller kongen overdrar jorden

igjen i enkelte tilfeller til kirker og prestebord. Slik ser det ut til å ha gått med erkestolens part i Kleive

I 1596 finner vi tre oppsittere *Kleffue,* nemlig Peder på Kleffue, Anders på Kleffue og Olluff på Kleffue. Ingen av dem oppføres som jordeiere, de er derfor leilendinger på gården og bruker antagelig hver sin tredjepart. Olluff er eier av flombsaug og oppgir årsskur av 15 thylter kiøbmandsbord og 5 thylter udskott. 1603 Anders Kleffue og husmann Søffren Kleffue. Anders oppføres med saug i 1610 med 70 tylter i årsskur. 1611 oppføres Anders og Søffren som leilendingsbønder. Leidingen er 9 tdr. korn og 11 merker smør. 1614 nevnes Anders Kløffue. 1617 Anders og Syffren samt husmann Olluff. Anders svarer tiende i 1620 med 11 skjepper. 1621 Anders og Søffren skatter for hver sin „liden quærn" med ½ dlr. Denne skatt kaltes fosseleie, og synes å gi uttrykk for at kongen mente å eie all fossekraft selv i minste bekker. 1633: Peder Andersen og Peder Kleffue som leilendinger samt Joenn Kleffue som Ødegårdsmann. Kopskatten 1645 var svart av Giert Kleffue, hustru og thuende thienstepiger, Aslach Kleffue og hustru samt Joenn Kleffue, hustru og to døtre. Døtrene var dyrere i skatt enn tjenestepiker. 1646 er der to halvgårder og en ødegård i Kløffue. På halvgårder sitter Aslach og Gierdt og på ødegården Joenn, han har saug med ringe skur og tømmer. Der er to tjenestegutter. Jordboken 1650 oppfører Aslach Kleffue som bruker av ødegård med 2½ pund. Eier for begge bruk med tils. 2 vog i skyld er lensherre Christopher Urne. Se innledningen til dette kapitel. Det er her borte en halvpart av gården som ved denne tid hadde 4 voger og 1 p. i skyld. Denne part er nu delt på Hr. Christopher Urne, Wedøe prestebord, Wedøe kirche og Bolsøe kirche som det gjøres nøye rede for i matr. 1661. Vi vet ikke nærmere hvorledes dette eierforhold er oppstått, enn som forklart i innledningen foran.

Krøttertallet 1657 oppfører: Kvegskatt, gnr. 70 Kløffue. Giert Kløffue: 2 hester, 14 kiør, 12 geder og 16 får. 1½ dlr, 1 ort. Oelle ibid: 2 hester, 6 kiør, 7 geder og 6 får. 3½ ort. Enchen ibid: 11 kiør, 9 geder og 8 får. 1 dlr. 18 s. Erik ibid: 1 hest, 2 kiør, 2 geder og 2 får. 1 ort, 6 s. Aslach ibid: 2 hester, 13 kiør. 7 geder og 10 får. 1 dlr. 10 s.

1661 er eierforholdet følgende: Hr. Christopher Urne eier 3 voger Wedøe prestebord 1½ pund, Wedøe kirche 1½ pund og Bolsøe kirche 1 pund. Tilsammen 4 vog og 1 pund. Brukere og leilendinger er: Aslach Kleffue 3½ pund, Erik Kleffue likeså Torstein Kleffue 2½ pund og Olle Kleffue 2½ pund. Altså to halvgårder og to ødegårder.

Retten til å bøksle gården ut også når det gjelder kirkenes og prestebordets parter innehas av Urne. Det er altså bare landskyldretten til 1 vog og 1 pund han ikke eier. Retten til ny innfestningssum og tredjeårsbøksel tilkommer den som har utbøkslingsretten.

Folketallet 1665 (mandkiøn over 12 år) viser: Gnr. 70 Kleffue, skyld 4 vog, 1 phd. Opsiddere: Aslach, 50, bruker, 3½ phd. 6 mrk. Sønner: Peder Aslachsen, 12 år. Opsidder Erich, 36, bruker, 3½ pd. 6 mrk. Knegter: Hans Hansen, 30. Opsidder Oluf, 63, bruker, 2½ pd. 6 mrk. Knegter: Peder Olsen, 23. Opsidder Thosten, 44, bruker, 2½ pd. 6 mrk. Knegter: Arne Knutsen, 27, Husmann : Giert Erichen, 70.

Matr. 1669 oppfører som brukere: Aslach Toresenn og Erich Ørchersenn med hver sin halvgård, samt Tosten Iffuersenn og Olle Peersenn som brukere av hver sin ødegård. Eiere er nu Johan Frimann for Urnes tidligere parter, og prestebordet og kirkene for resten som før. Der er tre quærner. Nils Aagaard er eier av en part i gården i 1692 og bøksler 1 vog, 6 mrk. til Elling Olsen. En annen bruker samtidig var Ole Larsøn Kleve g. m. Mali Sørensdtr. Tingl. Møiset tingsted. Folketallet 1701 (alt mandkiøn). Opsidder Erich, 40. søn Olle, 4, tjener Olle Ravaldsen, 10. Opsidder Tosten, 30, søn Olle Andersen, 12. Opsidder Elling, 40, søn Knut Ingebriksen, 8, tjener. Oppsidder Olle Olsen, 48, tjener Peder Erichsen, 16. Dette viser at Tosten og Elling er gift med hver sin enke idet de har stedsønner.

1723, mtr. No. 52, Kleve. 4 Opsiddere: Henning Frimand ejer 3 vog og bøxler gården. Bolsøe kirche ejer 1 pd. Vedøe kirche 1 pd. 12 mrk. Vedøe prestebord 1 pd. 12 mrk. 2 huusmand uden pladz. sætter ½ mil frå gården. Skoug neppe til brendefang. 4 bekke qværner f. 24 s, intet fiskeri uden af dend vog som ligger nedden for gården, hvor somme åringer kand få noget sild. Situation og beleilighed: Ringe Fægang, Gården ligger i sollien 7¾ miil fra haved, temmelig god jordart, viis til korn, uden i tørre år, temmelig god til eng, tungvunden, ingen leilighed til at rydde. Sæd: 13 td. hafre. Høeavling: 82 læs. Creature: 5 hæster, 14 kiør, 12 ungnød, 29 småfæe. Taxt efter gl. mtr: 4 v. 1. Forhøyed: 12 mrk. En Salt Kiedel.

Den Henning Frimann som nu eier hovedparten er antagelig sønn av Johan Frimann som var eier i 1669. Prestebordets og kirkenes parter er uforandret. På gården drives i 1723 en saltkjel, d. v. s. salt brenneri. Vi kjenner ikke mange saltkjeler i Fanne Otting, det var samme tid en på Hovdenakken. Saltet ble utvunnet ved inndampning av sjøvatn. Hvorledes det ellers var innrettet vet vi ikke så nøye, det foregikk i nærheten av fjæren på dertil høvelige berg, og var alminne-

lig i fjordbygdene i Romsdal på 16- og 1700 tallet. Stedene er ofte betegnet ved navn som Saltneset, Salthammer, Saltbuvollen o. s. v. I 1757 kjøper Cammerråd Ole Alsing Wedøe og Bolsøe m. fl. kirker med tilliggende jordgods og blir derved eier av kirkegodset i Kleive gård, tilsammen 2½ pund. Prestebordets gods fulgte ikke med i denne handel. Vi kan heller ikke se om Alsing ble eier av Frimannparten, men det er sannsynlig. Foruten kirkegodset kjøpte nemlig Alsing samtidig også en stor mengde ,,proprietærgods" bl. a. fra Nicolai Ulrich borgelig innvåner udi Søndmøre. I tingboken betegnes dette gods som liggende i Fanne, Sund, Eridsfjord og Romsdal Ottinger. Det er mulig at 3 voger i Kleive var blant dette gods sammen med de øvrige Frimanngods. Hans Nilsen Kleve er oppsitter i 1793, hans hustru er Kjersti Pedersdtr. Aarø, som arver sin far 31/12 1793.

Som så mange andre av futen Alsings gårder og parter i Kleive sogn gikk også hans part i Kleive gård over til Seigneur Peder N. Møller (se under Moldegård samt gårdene foran). Han drev gårdene ved leilendinger eller forpaktere og sikret seg hvor det var høve til det ved fornyelse av bøkslen førstkjøpsrett av tømmer og gårdenes produkter. Han eiet hovedparten sålenge han levde. Etter hans død under skifte mellem hans enke og arvinger blir hans jordgods solgt som regel ved off. auksjon. Der var auksjon over en rekke gårder i Fanne samtidig, således over alle bruk i Kleive som tilhørte Møllers bo og begge bruk i Grovan m. fl. Auksjonen stod den 20 mai 1792. Arvingenes representant var Peder Grindberg, og gårdene skulle betales seks uker fra auksjonen. Der ble solgt tre bruk i Kleve. 1: til Ole Nilsen Kleve av 2 pund 6 mrk. for 211 rdlr. 2: til Ole Olsøn Kleve, like- 2 pund 6 mrk. for 215 rdlr. 3: til Anders Andersøn Kleve for 215 rdlr. likledes 2 pund og 6 mrk. Skjøtene ble utstedt og tinglest i juli 1797. Romuld og Holsbøen ble samtidig solgt fra Møllers bo. Leilendingen på Ole Olsøns bruk var i 1792 Ole Eriksøn Kleve. Det som ble solgt av Kleive ved Møllerauks,ionen var tilsammen 2 voger og 18 mkr. Av den samlede skyld 4 voger, 1 pund var det ennu 2 voger. 6 mrk. igjen, som vi etter skjøtebøkerne hittil ikke kan finne solgt til oppsitterne eller andre 4: Anders Eriksøn Kleve kjøper 1 pund 3 mrk. samt halvparten i den av Erik Eriksøn bøkslede plass for 101 rdlr med bøkselrett over 1 pund, 15 mrk. 5: Ole Andersøn Haugen kjøper likeledes 1 pund 3 mrk. for 101 rdlr. Skjøtene ble tinglest 26/7 1797. Dette utgjør nøyaktig tilsammen 3 voger, altså den gamle Urne/ Frimannparten i gården. Kirkenes parter er siden 1789 overgått til kirkeeierne som kjøpte kirkene, d. v. s, Bølsøy prestegjelds og Veøy prestegjelds bønder,

Det var 2½ pund kirkene eide tilsammen i Kleive gård. Så eide prestebordet 1½ pund, altså tilsammen 4 pund, eller det som mangler på gårdens samlede skyld 4 voger 1 pund. Anders Andersøn Kleve selger sitt bruk til Anders Olsen Roaldset den 23/6 1800 for 226 rdlr. og kår for seg og hustru Karen Tomasdtr. Anders Eriksøn Kleve selger sitt bruk igjen til søndmøringen Colben Thoresen Storseth for 110 rdlr. 22/6 1801.

Ved folketellingen 1801 var gårdens beboere følgende: 1. Fam. Anders Olsen, 24, gårdbr., National Soldat, Chrestie Andersdtr. 21, i 1. ægteskab. Tjenestefolk: Anders Olsen, 20, Magnild Larsdtr. 23. 2. Fam. Anders Andersen, 56, Konens Fader, Kari Tomasdtr. 59, hans kone, i 1. ægteskab, lever af Vilkår i Gården. 3. Fam. Ole Eriksen, 58, Gårdbr. Gullaug Olsdtr. 59, i 1. ægteskab. Erich Olsen, 32, Ole Olsen 28, Ole Olsen, 21, begge national soldal, Gunnild Olsdtr. 19, alle deres ugivte børn Anna Pedersdtr. 30, Tjenestepige. 4. Fam. Peder Findsen, 49, Husmand med jord. Susanna Jacobsdtr. 45, i 1. ægteskab, Ingeborg; 14, og Mali Pedersdtr. 5, deres Børn. 5. Fam. Erich Pedersen, 55, givt 1. Gang, Husmand m. Jord, Marit Hansdtr. 66, givt 2. Gang, hans kone. 6. Fam. Ole Nilsen, 51, Gårdbruger. Marit Lassesdtr. 43, i 1. ægteskab. Deres Børn : Niels, 15, Lasse, 11, Ole, 8, Anders. 1, Siri 12, Jørri, 9 og Gjertrud, 6. Tjenestefolk: Sivert Jonsen, 45, ugivt, Karen Pedersdtr. 44, ugivd, Jngeborg Jversdtr. 38, tillejeboende, Vandfør og lever dog af eget arbeide, ugivt, Peder Pedersen, 20, tillejeboende, skredder, ugivt. 7. Fam. Anders Eriksen, 49, Gårdbruker, Beret Olsdtr. 54, i 1. ægteskap, deres Børn, Ole 18 og Jver Andersen 14. 8. Fam. Ole Andersen, 39, Gårdbruker, givt 1. Gang, Randi Olsdtr. 38, hans kone, givt 2, gang, deres Børn: Ole, 6, Kari, 3, Randi, 21 tjenestedreng Peder Knudsen, 14. Jngeborg Hansdtr. 66, til Huus boende, Enke i 1. ægteskab, lever af et vilkår i Gården.

I matr. 1838 er oppført: M. nr. 51, Kleve (Kleive) L. nr. 113, Kleve, oppsitter Ole Olsen, yngre sk. 1 vog, 6 mkr. (ny 1 dlr. 4 ort 2 skil.) L. nr. 114, Anders Andersen, sk. 1 vog, 6 mkr. (ny 1 dlr. 4 ort 2 skill.) L. nr. 115, Kleve, Ole Olsen Gussiås og Anders Olsen, sk. 1 vog 6 mkr. (ny 1 dlr. 4 ort 2 skill.) L, nr. 116, Kleve, Erik Davidsen, sk. 1 p. 15 mkr. (ny 4 ort 8 skill.) L. nr. 117, Kleve, Anders Olsen, sk. 1 p. 15 mkr. (ny 4 ort 13 skill.).

Folketallet i 1865 viser følgende beboere: L. nr. 113 a, Ole Olsen, selveier, 62, Anne Knudsdtr. kone, 55, Ingeborg Torgersdtr. tjenestepige, 23, Knud Tjøtolfsen, tjenestekarl, 21, Ole Olsen, deres Søn, driver Gården med Faderen, gift, 26, Marit Olsdtr. hans kone, 27, Ole Olsen,

søn, 3, Johanne Holgersdtr. tjenestepige, 20, alle f. i Bolsø. 2 hester, 9 kvgg, 20 får og 1 svin. ¼ td. rug, ½ td. byg, 5 td. havre, 3 td. pot. L. nr. 113 b. Roe Olsen, selveier, ugift, 52, f. i Bolsø. ¼ td. havre, 1 td. poteter. L. nr. 114. Peder Andersen, selveier, 29, Maria Eriksdtr., hans kone, 24, Anders Pedersen, søn, 3, Hans Olsen, tjeneslekarl, 21, David Eriksen, tjenestekarl, 19, Johanne Andersdtr. 26, og Ane Olsdtr. 20, tjenestepiger, Anders Andersen. føderåd, 64, Marit Eriksdtr. kone, 37. Børn: Ane, 15, Erik 7, alle f. i Bolsø. 2 hester, 8 kveg, 20 får, 2 svin, 8 td. havre, 4 td. poteter. Lægernres opf. efter L. nr. 114, Kleive, Ole Ottersen, husmand m. jord, 60, Sigrid Knudsdtr. kone, 61, Johan Knudsen, hendes søn, Fisker, 24, Karen E. Olsdtr. deres Dtr. 19 år, alle født i Bolsø. 1 kveg, 8 får. 1½ td. havre, 2 td. poteter. L. nr. 115, Kleve, Anders Olsen, selveier, 58, Marit Nilsdtr. kone, 51, Ole Olsen, tjenestekarl, 22, Ingeborg A. Eriksdtr. tjenestepige, 22, alle f. i Bolsø. 1 hest, 10 kveg, 18 får, 1 svin. ¼ td. byg, 6 td. havre, 3 td. poteter. Ole Olsen. Føderåd m. jord, 63, f. i Bolsø, Ingeborg lversdtr. kone, 50, f. i Veø. Deres barn, Marit, 12 og Ole, 4, begge f, i Bolsø. 1 kveg. ¼ td. havre, ¾ td. poteter. Iver Olsen, lnderst og Nodebinder, 72, Enkemand, f. i Bolsø L. nr. 116. Erik Davidsen, selveier, 60, Marit Olsdtr. kone, 54, Deres barn, alle ugift, Ole, 28, Peder, skomager, 23, Ane, 31. Ingeborg A. 15 og Inger M. 10, alle født i Bolsø. Ane Pangsdtr. logerende, ugift, 61, Nodegarnspinder, f. i Molde. 1 hest, 6 kveg, 20 får. 1/8 td. byg, 4 td. havre og 2 td. poteter. L. nr. 117. Anders Olsen, selveier, 64, f. i Bolsø, Mildri Larsdtr. kone, 57, f. i Næsset. Deres barn : Ole, 29. Lars, 20 og Ane, 23. Ingrid Pedersdtr. 78, Enke, Lægdslem, Ole Olsen, 57, lnderst, Snedker, alle f. i Bolsø. 1 hest. 6 kveg, 17 får, 1 svin ¼ td. byg, 3½ td. havre, 3 td poteter. Klevesø, Sæmund Thoresen, husmand m. Jord, 64, f. i Nesset, Ane Olsdtr. Kone, 59, søn, Markus Sæmundsen, 23, skrædder, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får. ½ td. havre, ½ td. poteter. Kleve, Ingeborg Sørensdtr. lnderstpige, skredder, 50, Guri Knudsdtr. Logerende Garnspinder, 56, begge f. i Bolsø. L. nr. 118, Haugteigen.

Ved skyldrevisjonen 1866 er det opplyst for herredskommisjonen:

Kleve, M. nr. 51. L. nr. 113 a. Ole Olsen, sk. 1 dlr. 3 ort, 22 skill. 15¼ m. ager, 25¾ m. eng, 76¼ læs hø av bø- og fjellslått, avl. 1 td. rug, 4 td. byg, 40 td. havre, 30 td. poteter, 120 læs hø. 2 hester, 9 kjør, 20 sau. Skov til Brende.

Kleve, L. nr. 113 b. Roe Olsen, sk. 4 skill. ¾ m. ager, 1¼ m. eng, ingen buslått, avl. 12 td. poteter, 1¾ læs hø. Ubeboet.

Kleve, L, nr. 114. Anders Andersen, sk. 1 dlr 4 ort 2 skill. 15

m. ager, 27 m. eng, 80 læs hø af bø- og fjellslått, avl. 3 td. byg, 46 td. havre, 30 td. poteter, 126 læs hø. 2 hester, 10 kjør, 20 sau. Skov til brende. 1 plassbrug.

Kleve, L. nr. 115. Anders Olsen, yngre, sk. 1 dlr. 4 ort. 2 skill. 18 m. ager, 17½ m. eng, 97 læs hø af bø og udslått, avl. 3 td. byg, 46 td. havre, 30 td. pot. 126 læs hø. 2 hester, 10 kjør, 20 sau. Skov til brende. lkke pladsbrug.

Kleve, L.nr. 116. Erik Davidsen, skyld 4 ort 8 skill. 10¼ mål ager, 7¼ mål ager, 65½ læs hø av bø- og fjeldslaat. Avler 2 td. byg, 24 td. havre, 24 td. pot. 78 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 20 sau. Skov til behov.

Kleve, L.nr. 117. Anders Olsen eldre, skyld 4 ort 13 skill. 10,5 mål ager, 9,5 mål eng, 74¼ læs hø af bøslaat og fjeldslaat. Avler 2 td. byg, 22 td. havre, 28 td. pot. 91½ læs hø. 1 hest, 6 kjør, 25 sau. Skov til brende. 1 pladsbrug.

Kleve, L.nr. 118. Erik Olsen, skyld 6 skill. Ingen ager, 3 mål eng. 1 læs hø af bøslaat. Ingen udsed, avler 6 læs hø. 4 sauer. Ingen skov.

Matr. 1907 oppfører:

Gårdsnr. 70 Kleive, br.nr. 1 Kleive, eier Ole Olsen d. y., sk. M. 4.09. Br.nr. 2 Neset, eier Knut Knutsen, sk. M. 0.17. Br.nr. 3 Kleivenes, Torsten Eriksen 0,07. Br.nr. 4 Andersgården, Peder Andersen, 4.56. Br.nr. 5 Legernesset, E. Olsen Kleivenæs, 0.24. Br.nr. 6 Kleive, Synnøve Olsdtr. Kleive, 4.67. Br.nr. 7 Kleive, Kari Nilsdtr., 2.76. Br.nr. 8 Kleive, Even Nilsen, 3.00. Br.nr. 9 Haugteigen, Erik Olsen Skalde, 0.19. Br.nr. 10 Solheim, 0.15. J. Hammervold d. y. Br.nr. 11 Hagen, Ole Paulsen, 0.18.

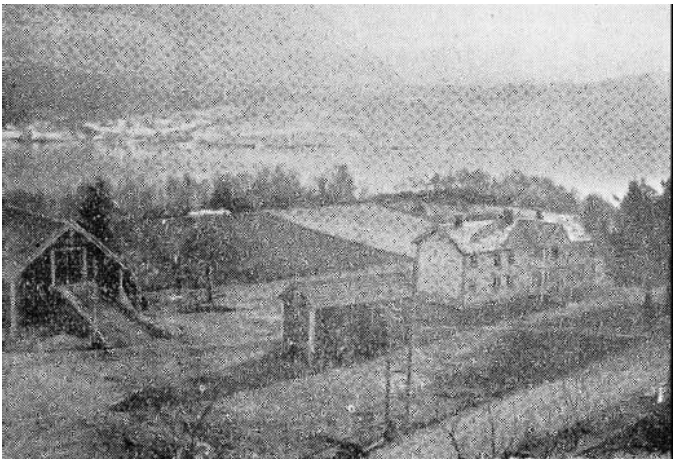

Kleive, gnr. 70, bnr. 4. Eier Peder Kleive.

Eierskifter og utparselleringer:

Kleive, gnr. 70, bnr. 1, skyld mark 4,03. Skjøte fra Ole Olsen til Ole Olsen, dat. 1. tingl. 11/4 1874. Fra Ole Olsen til Ole Olsen, dat. 13. tingl. 20/6 1895.

Kleive - Neset, bnr. 2, skyld mark 0,17. Skjøte fra Ole Olsen til Roe Olsen, dat. og tingl. 17/10 1862. Fra Roe Olsen Kleive til Knut Knutsen Myren, dat. 4/7, tingl. 1/10 1901. Fra Knut K. Kleivenes med overformynderiets samtykke til Tomas O. Kleivenes, dat. 18. tingl. 24/7 1925. Fra Tomas O. Kleivenes til Mathias O. Kleivenes, dat. 27/11, tingl. 16/12 1926.

Kleive - Kleivenes, bnr. 3, skyld mark 0,07. Skjøte fra Roe O. Kleive til Torsten E. Holsbø, dat. 4/22 1880, tingl. 7/1 1881.

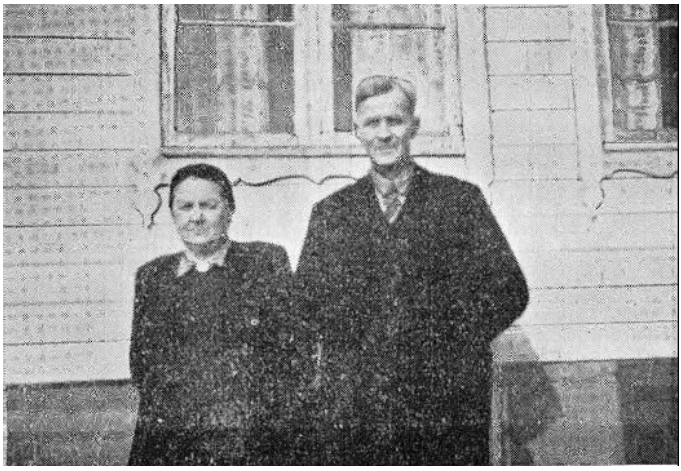

Peder Kleive og hustru Olufine.

Kleive - Andersgården, bnr. 4, skyld mark 4,38. Skifte til Anders Andersen, sl. /2, tingl. 11/4 1849. Skjøte fra Anders Andersen til Peder Andersen, dat. og tingl. 20/10 1865. Fra Peder Andersen til Anders Pedersen Kleive, dat. 20/6 1910, tingl. 17/6 1912. Fra Anders Pedersen til Peder Andersen, dat. 23/10, tingl. 15/12 1927.

Kleive - Legerneset, bnr. 5, skyld mark 0,24. Skjøte fra Peder Andersen Kleive til Ole Tomesen Ulleland, dat. og tingl. 17/10 1879. Fra Ole T. Kleivenes til Erik Olsen Kleivenes, dat. 4. tingl. 20/2 1905.

Kleive, bnr. 6, skyld mark 3,65. Qwitteringsskjøte til Gjertru Arnesdtr. med mann Ole Olsen, dat. 27/11, tingl. 3/12 1839. Skjøte fra Gjertrud Arnesdtr. til Anders Olsen, det. 27/11, tingl. 3/12 1839. Skifteskjøte i Anders Olsen Kleves bo til Ole Eriksen Skalde, dat.

24/12 1883, tingl. 11/1 1884. Skifteskjøte i Ole E. Nilsgaards bo til Erik Olsen Kleive, dat. 31/8, tingl. 1/9 1916. Auksjonsskjøte til Hans A. Romuld, dat. 27/8, tingl. 1/9 1930.

Kleive, bnr. 7, skyld mark 2,74. Skjøte fra Erik Davidsens enke Marit Olsdtr. til Ole Eriksen, dat. 18/12 1876, tingl. 18/10 1877. Fra Ole Davidsen Kleive til Erik Andersen Kleive, dat. 26/9, tingl. 20/10 1888. Auksjonsskjøte til Kari Nilsdtr. Kjørlaug. dat. 15. tingl. 24/7 1905. Skjøte fra Johan A. Sylte og hustru Kari, f. Kjørlaug til Ole Johnsen Amundsgård, dat. 30/4, tingl. 15/5 1923.

Kleive, bnr. 8, skyld mark 2,84. Skjøte fra Anders Olsen Kleves enke til sønn Ole Andersen, dat. 12. tingl. 14/11 1873. Fra Ole Andersens enke Johanne Holgersdtr. til Lars Andersen Kleve, dat. 1/4, tingl. 19/10 1876. Fra Nils Eriksen Kleve (angivelig etter skjøte dat. 12/7 1880) til sønn Even Nilsen, dat. 18. tingl. 19/6 1891. Fra Even Nilsen Kleive til sønn Anders E. Kleive, dat. 3/5, tingl. 1/7 1937.

Kleive - Haugteigen, bnr. 9, skyld mark 0,19. Skjøte fra Erik Olsen Skaldehaug til Johan Eriksen, dat. 13. tingl. 17/10 1911. Fra Johan Eriksen Skaldehaug til Knut J. Skaldehaug, dat. 25/1, tingl. 16/2 1937.

Kleive - Solheim, bnr, 10, skyld mark 0,15. Skjøte fra Erik Andersen Kleve til landhandler O. Næss, dat. 2. tingl. 18/12 1891. Auksjonsskjøte til Jakob Hammervold, dat. 19/8 1905, tingl. 19/1 1906. Skjøte fra Jakob Andersen Hammervold til Peter Eriksen Eidsvold, dat, 19/5, tingl. 1/6 1927.

Kleive - Hagen, bnr. 11, skyld mark 0,18. Skjøte fra Ole Olsen Kleive til Ole Paulsen Sotnak, dat. 15. tingl. 19/10 1906. Fra Ole Paulsen Sotnak til Knut Olsen Sotnak, dat. 6. tingl. 26/6 1917. Fra Knut O. Sotnak til Johannes Andreassen Bratset, dat. 27/10, tingl, 15/11 1921. Fra Johannes A. Bratsets arvinger til Olav Edvardsen Dyrli, dat. 3/2, tingl. 1/3 1926.

Kleive, bnr. 12, skyld mark 0,90. Skifteskjøte i boet etter Ole S. Nilsgårds enke Synmøve O. Kleive til Ole O. Kleive, dat, 31/8, tingl. 1/9 1916.

Kleive - Olterskogen, bnr. 13, skyld mark 0,04. Skjøte fra Ole O. Kleive til fanejunker A. Kleive, dat. 28/6, tingl. 1/8 1918.

Kleive - Bjerkelann, bnr. 14, skyld mark 0,12. Skjøte fra Anders Pedersen Kleive til Lars Thoresen Fjærli, dat. 22/8, tingl. 9/10 1293. Fra Sina Fjærli og Elen Sætre til Peder P. Istad, dat. 27/6 1927, tingl. 15/2 1928.

Kleive - Lunheim, bnr. 15, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ole

Olsen Kleive til Anders Olsen Kleive, dat. 16/6, tingl. 1/9 1926.

Kleive - Lyngheim, bnr. 16, skyld mark 0,05. Skjøte fra Erik O. Kleive til Erik O. Kleivenes, dat. 9. tingl. 15/5 1928.

Kleive - Haugen, bnr. 17, skyld mark 0,06. Skjøte fra Even N. Kleive til Ingebrigt Moldenæs, dat. 20/6, tingl. 1/7 1931.

Kleive - Aabua, bnr. 18, skyld mark 0,03. Skjøte fra Hans A. Romuld til Jens Høstmark, dat. 14. tingl. 15/10 1931.

Kleive - Lynghaug, bnr. 19, skyld mark 0,03. Skjøte fra Even Kleive til Marie Sandvik, dat. 18/8, tingl. 16/10 1933.

Kleive - Strandstua, bnr. 20, skyld mark 0,06. Skjøte fra Even N. Kleive til J. Ferd. Dahl, dat. 8/6, tingl. 1/8 1934.

Kleive - Solstua, bnr. 21, skyld mark 0,02. Skjøte fra Hans A. Romuld til Gunvor Hansen, dat. 15/6, tingl. 1/11 1934.

Kleive - Fjordgløtt, bnr. 22, skyld mark 0,03. Skjøte fra Peder A. Kleive til Thea Kleivenes, dat. 21. tingl. 22/8 1935.

Gårdene i Kleive øverbygd.

Fra Gården Kleive blir landskapet et annet når vi følger nordsiden av Osmarkdalen. Bygda viker her opp og innover fra fjorden og når ikke ned til sjøen. Den stiger også i høyden etterhvert østover, selv om ingen av gårdene nu egentlig kan kalles markagårder eller fjellgårder. Korn blir modent i normale år selv i de inderste strøk ved grensen mot Øre (Solli og Botterli). Skogen og naturen i det hele er temmelig ensartet på denne lange strekning, som omfatter gårdene nr. 71 til nr. 83. Her er nærmest bygda en lang skogli fra dalbotnen og til toppen av åsen. Bak denne i nord er det som regel lågere myrdrag og dalfører med retning øst-vest. Bak disse daldrag strekker seg i strøkets østlige del en lang fjellrygg, Ranna (Randa). Denne stiger østover fra en lågere heiformasjon som tar til ved Nordmøregården Stokåsen, og når ca. 700 meter straks vest for Øvre Oltervatn (nu Trollvatn), som ligger under og øst for fjellets bratte austfall. Mot syd skråner Randa moderat nedover mot Istadvassdraget og heimlirøra. Tilkomsten til skogen og fjellet er lett fra alle disse gårder. Lettere jo lenger øst en kommer. Bygda ligger, reknet fra dalbotnen

*) Det var fjellovergang fra Bygdelien over den nedlagte gården Langeli og Stokkåsen over Silset-Kleive, en bra adkomstvei til Batnfjord.

midtlies. Litt lågere i den vestlige, litt høgre i den østlige del. Det er derfor en nerutmark nedenfor alle disse gårder. Denne og nerbøene øker i omfang jo lenger det bærer innover. Furuskog er almindelig. Men bjerkeskogen er stort sett framherskende i overutmarka. Riksvegen Molde-Kleive-Angvik passerer bygda i tunområdet på hele strekningen. Etterhvert som en når østover legger en merke til stigningen derved at stadig mere av gårdenes kulturjord og bøer blir liggende nedenfor vegen. De første kjente eiere på hele strøket fra og med Skalde til og med Amundsgården er „dj Rosenkranzer", d. e. Rosenkranzerne eller lensherre Christoffer Rosenkranz, som ved 16 h. tallet var en meget stor godsbesitter. Se forøvrig innledning til forrige kapitel. Rosenkranzerne stod omkring 1650 som eiere av alle gårder fra og med Skalde til og med Amundsgården (Wedelfen). Dette tyder på at alle disse gårder i tidligere perioder har tilhørt kongsgodset, hva vi finner direkte bekreftet for de øvrige gårder av denne Liengruppen. Derimot er det vanskeligere å fastslå til hvilken gruppe av kongsgodset disse gårder har hørt, det kan ha vært Giskegodset - enten det egentlige eller den del av dette som benevntes Vestnesgodset. Men da Hannibal Sehested ikke kan finnes som eier av noen av disse gårder før 1650 da han var eier av både Giskegodset og Vestnesgodset, og vi heller ikke finner oberst Reinhold v. Hoven som eier senere blir eierforholdet uklart. Vi kan heller ikke se bort fra at strøket omkring indre Osen og Osvatnet østover til Gussiås/Heggem i middelalderen kaltes Fanneskoghen (alminding eller almerki), idet det i Aslak Bolts Jordbok 1440 uttrykkelig heter at erkestolen eier fiskewatn udi almerkit „nord yfir fjellen a Ryodom". D. v. s. nordenfor fjellene fra Rød (i Nesset). Dette blir enten Fosterlågen, Osvatnet eller de mindre vatn ved Skjørsæter. Vi finner også kongsgods på hele denne strekningen fra Lien, og siden prestebordgods fra Ødegård til Botterli samt Øyen og Aspelund. I det hele tyder eiendomsforholdene umiddelbart etter middelalderen på at hele strøket østenfor Kleive-Istad muligens unntatt - har vært samlet på en eiers hånd. Dette kan vanskelig være noen annen enn kongen eller kronen, og opprinnelsen må da være „kongens alminding". Det er nemlig ikke lett tenkelig at kongen på annen måte kunde være „eier" over så store sammenhengende områder, og eier ikke bare av parter i gårdene på dette strøk, men av gårdene i sin helhet. Denne enhet i eierskap vedblir disse gårder å vise gjennem lange tider på 16 h. og 17 h. tallet, men naturligvis på grunn av arv og omsetning ikke i samme grad som i middelalderen. Vi henviser til de enkelte heretter følgende gårders historie.

Skalle, gård no. 71.

Skalle er den første av Kleive øverbygds gårder, og tunet ligger straks øst for Kleive kirke. Gården grenser i vest til Kleive gård, i nord til Øre grense i utmarka, i øst til Bratset og i syd til Osmark-gårdenes utmark (Istadelva eller Oltra).

Skalle finnes første gang nevnt i skattemnt. 1596 med to oppsittere Iffr Skalle og Helgie Skalle. Det nevnes også en tienistesuendt Søuren Skalle, men det er ikke sikkert om han tjener på Skalde. Helge Skalle har en flombsaug med 50 thltr. bord i årsskur. Dette at det er to bruk i gården allerede i 15 h. tallet tyder på at den må være oppstått iallfall i forholdsvis tidlig middelalder. 1603: Helie og Siffuordt Skalde. Siffuordt står nu for saugen. 1611 nevnes ,,Find hos bøen" som ,,leilender" (Skaldebø?) og Berchell Skallde. Den siste som ødegårdsmann. Samtidig nevnes også Siourd og Elling ,,Skade". 1614: Siffuor og Olluff Schallde. 1617: Helge og Siffuert Schoelle som leilendinger. Olluff og Anund som husmenn. Sakfall regsk. 1616 forteller at Anund og en dreng på gården har vært i hop og slåss. Anund måtte svare 10 dlr. for kniffsting, mens Anundtz wederpart - altså drengen - slapp med 4 dlr. fordi han bare slog Anund ,,bloduide" (så blodet rant). Ledingen er for Helie og Siffuert ½ vet korn 8 mrk. smør. Tienden for begge 12 skjepper. Det ser ut til at de driver ihop. Siffuert har quærn, likeså Knud Næss samme sted (Skaldeelva). 1623: leilendinger Siffuert og Anders Schallde. 1624: Gullich Sifuertsen Schallde soner bot for leiermål med Giertru Johnsdtr. 1633: Hallord er nu kommet i Siffuerts sted sammen med Annders Schalde. Han har hustru og tjenestepike 1645, mens Annders har hustru, en sønn og dtr. 1646: Gården står i halvgårdklassen og brukes sams av Halduor og Anders Jordboken av 1650 oppfører de samme brukere Halduor og Anders. Eier er ,,dj Rosenkranzer", d. e. Rosenkranz' arvinger. Dette var lensherre Rosenkranz, en dansk adelsætt. Gårdens skyld er 8 pund d. e. 2 vog 2 pund og delt i to like store bruk. Brukere i 1657 er Halfuor Schalde med 3 hester, 13 kjyr, 8 geit og 9 sau. Enchen Schalde (Annders er altså nu død) med 2 hester, 10 kjyr, 9 geit, 12 sau. 1661 matr.: Rosenkranz framleis eier. Brukerne heter nu Lasse

og Niels, skylden på begge bruk uforandret. Folketellingen 1665 viser at Lasse er 29 år da, mens Niels er 39. Da folketallet bare omfatter mandkiøn over 12 år kan vi hverken se om de var gift eller om de hadde barn. Matr. 1669 viser Margrete i Hanchen som eier. Se innledningen til f. kapitel. Det er tre brukere, Lasse, Peder og Nils Olssønner. Dette tyder på at de er brødre og bruker gården sammen. Folketallet 1701 (alt mandkiøn) viser: Opsitter Knud, 30 år, tjener Lars Jøstensen, 12 år. Opsitter Iver, 32 år, tjener Olle Pedersen, 20 år og reservesoldat Knud Lassesen, 24 år. Den Knud som nevnes her som oppsitter i 1701 hette Knud Andersøn Undhjem og kom til Skalde i 1698, da han bøkslet 5/8 parter av gården av den daværende eier, magister Anders Iversøn Borch, som var sønn av futen Iver Andersøn på Gjermundnes. Det viser seg at Margrete i Hanchens gårder i dette strøk var overgått til Gjermundnesdynastiet, enten det nu var ved arv eller kjøp. 20/5 1699 får Iver Pedersan Skalde bøksel på det andre bruket i gården 3 pund eller 3/8 deler av en Peder Johansøn, som antakelig er Borch-familiens godsbestyrer eller „fut“. Matr. 1723 viser at mag. Anders Iversøn Borchs arvinger framleis er eiere. Det opplyses her om gården:

No. 53 Schalde. 2 opsiddere. Mag. Anders Jversens arv: ejer og bøxler. Ingen huusmand. Setter 1½ f. fra gården, Skoug neppe til brendefang. 2 Bekke Qværner for 12 s., intet fiskerie uden af nest bemte vog (se Kleive) nogen sild under tiiden. Situation: Ringe Fægang, Gården ligger 7¾ miil fra haved, temmelig god jordart, viis til Korn, temmelig til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 11 tdr. hafre. Høeavling: 64 læs. Creature: 3 hæster, 12 kiør, 9 ungnød, 22 småefæe. Taxt efter gl. mtr.: 2 vog 2 pd. Forhøyed: 12 mrk.

Matr. 1767 oppfører også Anders Iversøn Borchs arvinger som eiere av hele gården. Oppsittere er Ole Andersen Skalde med 1 vog 2 pund og Knud Erichsøn med 1 vog. 1 quærn. Gården kommer nu i familien Coldts eige, og ved skjøte av 14/1 1777 skjøter Albrict Andreas Coldt hele Skalde på 2 vog 2 pund samt øde Clemesaas med 1 vog øde jordgods, alt med bøksel og landskyld til Hans Olsøn Skalde for 600 riksdaler. 9/6 1788 sees Hans Olsøn å ha tatt kår av sønnen Kjøstel Hansøn, som nu er eier ifølge skjøte av 9/6 1788. Her er plassen Skallebøen unntatt og bortfestet til husmann Rasmus Olsøn for 4 rdlr. årlig. Plassen øde Clemesaas med 1 vog skyld er som øde jordgods overdradd selgerens annen sønn Torstein Hansøn. Prisen for Skalle var 400 riksdlr. 4/7 1791 skjøter Kjøstel Hanssn en Husmannsplass (navnet kan ikke leses i protokollen fordi det er vekkrevet) til

Peder Hansøn, muligens broren. 9/6 1788, tingl. 25/6 1792 skjøter Hans Olsøn Skalde til sønn Torsten Hansøn en husmandsplads under gården Skalde kaldet Clemenaas eller Flaten, samt 1 vog øde jordgods beliggende i Vaagø otting (Fræna) for 100 riksdaler. Plassbruket Flaten ligger altså under Skalde, men det øde jordgodset som følger med ligger i Fræna. Skaldebøen selges i to halvparter av Sevald Larssøn. 1) til Jon Larsøn Holsbøgjerdet 12/11 1793 for 20 rdlr. 2) til soldat Erik Eriksøn Toldaas 16/6 1796 for 59 riksdaler. 26/6 1797 skjøter Jon Andersøn Holsbøen sin del av pladsen Skaldebøen under gården Skalde til Endre Eriksøn Kleve for 30 rdlr. ,,med dens indhegninger av ager- og engbund, sæterhavn, græsning og brændefang". 25/6 1798 viser det seg at Jon Andersøn Holsbøen i grunnen har makeskiftet fra seg sin part av plassen Skaldebøen, og nu selger han vederlaget for 15 rdl. 22/2 1799 forening mellem Kystol Hansøn Skalde og Tosten Hansøn Skalde om bytene mellem Skalde og plassen Clemenaas (eller Flaten).

Etter folketelling 1801 er beboerne på Skalde følgende: 1. Fam.: Kystol Hansen, 43, grd.bruger, Ane Olsdtr., 40, i 1. ægteskab. Børn: Hans, 9, Ole, 6, Ane, 4. Tjenestefolk: Iver Knudsen, 17, Marthe Johnsdtr., 26, Giertrue Endresdtr., 23. 2. Fam.: Thosten Hansen, 39, Huusmand med Jord, Ane Olsdtr., 44, i 1. ægteskab, Malina Thostensdtr., 14, deres dtr. 3. Fam.: Christen Larsen, 44, Huusmd. m. Jord, Ane Throndsdtr., 53, i 1ste ægteskab. 4. Fam.: John Lassesen, 40, Huusmand med Jord, Magnild Thronsdtr., 42, i 1. ægteskab. 5. Familie: Erich Erichsen, 39, Huusmand med Jord, Ane Olsdtr., 23, i 1. ægteskab, Erich Erichsen, 2, deres Børn. Kari Olsdtr., 8, tjenestepige. 6. Fam.: Knud Ejnersen, 39, huusmand med Jord, Mali Andersdtr., 34, i 1. ægteskab, deres Børn : Anders Knudsen, 7, Engebor Knudsdtr., 4. 7. Fam.: Peder Olssen, 42, huusmand med Jord, 42, Ane Erichsdtr., 34, i 1. ægteskab, deres Børn: Ole Pedersen, 8, Randi Pedersdtr., 5, Erich Pedersen, 2. 8. Fam.: Endre Erichsen, 50, huusmand med Jord, Sissil Amundsdtr., 30, i 1. ægteskab, deres Børn: Erich, 8, Amund, 4, Giertru, 2, Mette, 1.

Matr. 1838 oppfører : Matr.nr. 52 Skalde, 1 nr. 119 Flaten, opsidder Ole Sivertsens enke, skyld ny 2 ort 18 skill. L.nr. 120 Øvrebøen, opsidder Erik Pedersen, skyld 22 skill. L.nr. 121 Skalde, Hans Tjøstolfsen, skyld 1 vog 1 pund, ny 2 dl. 1 ort 8 skill. L.nr. 122 Skalde, Ole Tjøstolfsen, skyld 1 vog 1 pund, ny 2 dlr. 1 ort 8 skill. L.nr. 123 Skaldebø, John Stenersen, skyld 6 skill. L.nr. 124 Skaldebø, Erik Endresen, skyld 16 skill. L.nr. 125 Skaldebø,, Ole Lassesen, skyld 17 sk.

Folketelling 1865: Lnr. 119, Flaten. Paul Rasmussen, selveier. handelsmand, 37, enkemand, f. i Vandelven. Olina Knudsdtr. husholderske, ugift, 33, f. i Haram. Sivert Olsen, føderåd, enkemand, 64. Gunnhild M. Sivertsdtr. datter, 19. Larsina Pedersdtr. logerende spinder, ugift, 25. Petter A. Aslaksen, hendes sønn, 4, alle f. i Bolsø. 4 kveg, 12 får og 1 svin. 2 td. havre, 1½ td. poteter.

L.nr. 120, Skalde, (Øverbø). Erik Pedersen, selveier, enkemand, 65. Ingebrigt Eriksen, sønn, Raakkemager, ugift, 33. Døtre: Guri A. Eriksdtr. 22 og Pettrina Eriksdtr. 20, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg og 10 får. ¼ td. byg, 3 td. havre, 2 td. poteter.

L.nr. 121 a, Skalde. Ole Hansen, selveier, 40. Randi Olsdtr. Kone, 30. Børn: Synnes, 9 og Ole 5. Eilen M. Knudsdtr. Tjenestepige, 20. Hans Tjøstolfsen, føderåd m. jord, 70, alle f. i Bolsø. 2 hester, 8 kveg og 20 får, ¼ td. byg, 3¼ td. havre, 3 td. poteter.

Skaldevold. Ole Olsen, husmand m. Jord, 39. Ingelev Olsdtr. kone, 25. Børn: Olina, 12, Ane, 10, Ole, 5, Inger A. 4 og Andreas, 1. Tøri Amundsdtr. føderådsenke. 62, alle f. i Bolsø. 2 kveg og 8 får. 1¼ td. havre og 1 td. poteter.

L.nr. 121 b, Skalde, (Bøen). Ole Olsen, selveier. 62. Ane Eriksdtr. kone, 52. Erik Olsen, sønn, 7. Kirsten Olsdtr. Føderaadsenke, 78. Marit Ellingsdtr. datter, fattiglem, ugift, 38, alle f. i Bolsø. 1 kveg og 8 får. 1¾ td. havre og 1 td. poteter.

L.nr. 122 a, Skalde. Erik Olsen, selveier, 52. Ingri Olsdtr. kone, 45. Børn: Ole, 18, Randi, 15 og Ole 13, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 20 får, 1 svin. 3/8 td. byg, 5 td. havre, 5 td. poteter.

L.nr. 122 a, Skalde. Tjøstolf Olsen, selveier. 49. Ingeborg Andersdtr. kone, 32. Børn: Ole, 11, Gjertrud, 8 og Andreas 1 år. Ane Amundsdtr. Føderådskone, enke, 77. Knud Olsen, Løskarl og Håndsagskjærer, 33, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får. 1½ td. havre, 1 td. pot.

L.nr. 112, Svaplads, L.nr. 118, Haugteigen, L.nr. 122 b, 222e Skalde. Erik Olsen, Stykeier og bruger, 42. Elen Jacobsdtr. kone. 38. Børn: Ole, 13. Ane M. 10, Berit M. 6 og Iver A. 3 år. 3 kveg og 11 får. 1½ td havre og 1 td. poteter.

L.nr. 123, Skalde, (Bøen). Guri Eriksdatter. selveierenke, 44. Andreas Johnsen, hennes sønn, 15, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får. 1½ td. havre 1 td. poteter.

L.nr. 124, 122 c. Ole Eriksen, selveier, 49. Ane Olsdtr, kone, 40. Barn: Ingeborg, 18, Serianna, 13, Olina, 5 og Ole 1. Marie Olsdtr. føderådsenke, 77. alle f. i Bolsø Peder Olsen, inderst. håndsagskjærer 33, f. i Næset. Ane Olsdtr. kone, 38. Barn: Ane Maria,

9, Ole 6, Berit A. 3 og Olina 1. 2 kveg, 8 får. 1 3/8 td. havre, 1½ td. p,

L.nr. 125, Skalde, (Bøen). Berit Johnsdtr. selveierenke. 61. Barn: Andreas, 24, og Ole Olsen 18. Gjertrud Pedersdtr. Enke, fattiglem, 63. 1 kveg, 10 får. ¾ td. havre, 5/8 td. poteter.

Under matrikulrevisjonen i 1866 er det tilført herredskommissjonens skyldsetningsprotokoll om gården :

Flaten af Skalde M.nr. 52, L.nr. 119. Paul Bersvendsen, sk. 2 ort og 18 skill. 5,5 m. ager, 12 m. eng. 37 læs hø af bø- og udslaat. Avl. 2½ td. byg, 20 td. havre, 24 td. poteter, 54 læs hø. 1 hest, 4 kjør 8 sau. Skov til brænde.

L.nr. 120, Øverbøen af Skalde. Erik Pedersen, sk. 22 skill. 5 m. ager, 6 m. eng, 44 læs hø, bø og utslaat. Avl. 20 td. havre, 18 td. poteter, 54 læs Hø. 1 hest, 3 kjør, 12 sau. Skov til breende på fjeldet.

L.nr. 121 a, Skalde. Ole Hansen, sk. 2 dlr. 21 skill. 12,5 m. ager, 24,5 m. eng. 56 Læs hø av bø- og udslaat. Avl. 4 td. byg, 30 td. havre, 48 td. poteter, 96 læs hø. A hest, 7 kjør, 24 sau. Skov til brænde, der for det meste tages paa fjellet. ½ del i et lidet pladsbrug.

L.nr. 121 b, Skaldebø. Ole Olsen, sk. 11 skill. 2,5 m. ager, 2 m. eng, 11½ læs hø av bøslaat. Avl. 8 td. havre, 10 td. poteter, 15 læs hø. Ingen skog.

L.nr. 122 a, Skalde. Erik Olsen, sk. 2 daler. 10 m. ager, 16 m. eng. 64 læs hø af bø- og fjellslaat. Avl. 4 td. byg, 24 td havre, 36 td. poteter, 90 læs hø. 1 hest 6 kjør, 25 sau. Skov til brende for det meste på fjellet. ½ del i et pladsbrug.

L.nr. 122 b, Skalde. Erik Olsen, sk. 16 skill. 2,5 m. ager, 1,5 m. eng. 6½ læs hø av bøslaat, 8 td. havre, 8 td. poteter, 9 lær hø. 1 ko, 2 sau.

L.nr. 122 c, Skalde. Kjøstolf Olsen, sk. 12 skill. 2 m. ager, 4,5 m. eng; 10 læs hø af bøslaat. Avl. 8 td. havre, 8 td. poteter. 18 læs hø. Brende efter rettighed.

L.nr. 123, Skaldebø. John Stenersen, sk. 6 skill. 3 m. ager, 4,5 m. eng. 14 læs hø af bøslaat. Avl. 9 td. havrt, 12 td. poteter.

L.nr. 124 og 122 c, Skaldebø. Ole Erikser, sk. 15 skill. 2,5 m. ager, 4 m. eng. 7½ læs hø af bøslaat. Avl. 8 td. havre, 10 td. poteter, 15 læs hø. Skov kun til brende fra fjeldet.

L.nr. 125, Skaldebø. Ole Lassesesens enke, sk. 2,5 m. ager, 3 m. eng. 10 læs hø af bøslaat. Avl. 8 td. havre, 10 td. poteter, 24 læs hø, 2 kjør og 8 sau.

I matr. 1907 oppføres: Gards nr. 71, Skalde, br.nr, 1, Flaten, eier Amund Pedersen, sk. M. 1,32. Br.nr, 2, Øverbøen, eier A. Iversen

Løkken, sk. M. 1,42. Br.nr. 3, Skalle, eier Ole Olsen. sk. M. 3,21. Br.nr. 4, Bøen, eier Ole Eriksen Skaldehaug, sk. M. 0,50. Br.nr. 5, Skalle, eier Ole Eriksen, sk. M. 2,95. Br.nr. 6, Haagen, eier Erik Olsen, sk. M. 0,68. Br.nr. 7, Bøen, eier Iver Iversen Lykken d.y. sk. M. 0,57. Br.nr. 8, Skalde, eier Ole Kystolfsen, sk. M. 0,50. Br.nr. 9, Bøen, eier Kristoffer Olsen, sk. M. 0,64. Br,nr. 10, Bøen, den samme eier sk. M. 0,22. Br.nr. 11, Bøen, eier Ole Olsen, sk. M. 0,54.

Bruk og eiere siden 1838 er følgende:

Skalle - Flaten, gnr. 71, bnr. 1, skyld mark 1,81. Auksjonsskjøte til Sivert Olsen, dat. 26/7, tingl. august 1853. Skjøte til Ole Knutsen Nerbø, udat. tingl. 22/10 1859. Til Paul Andreas Rasmussen, dat. og tingl. 17/10 1862. Auksjonsskjøte til sakfører Barstad, dat. og tingl. 22/1 1872. Skjøte fra sakføret Barstad til Amund Pedersen Vik, dat. 8, tingl. 18/4 1873. Fra Amund P. Vik til Kleive kirke på et stykke grunn til begravelsesplass, dat. 5, tingl. 22/10 1885. Fra Amund P. Viks enke Gunhild Marie Viig til sønn Hilmar Viig, dat. 22, tingl. 26/6 1911. Auksjonsskjøte til Andreas A. Strand, dat. og tingl. 16/2 1932.

Skalle - Øverbøen, bnr. 2, skyld mark 1,40. Skjøte fra Erik Pedersen Øverbøens arvinger til Ingebrigt Eriksen Øverbø, dat. 17/11, tingl. 23/11 1908.

Skalle, bnr. 3, skyld mark 3,10. Skjøte til Ole Hansen, dat. og tingl. 20/6 1868. Skjøte fra Ole Hansen Skalde til Ole Olsen, dat, 19, tingl. 21/6 1893. Fra Ole Olsen Skalde til Kleive Sogns menighet, på et stykke jord til kirkegård, dat. 17, tingl. 19/10 1906. Fra Ole Olsen Skalde til Ole Olsen, dat. 6/10, tingl. 1/11 1921.

Skalle - Bøen, bnr. 4, Skyld mark 0,58. (Skaldehaug)? Skjøte til Anne Eriksdatter Bratset, dat, 30/12 1856, tingl. 19/6 1857. Fra Anne Eriksdtr. Skaldehaug til Erik Olsen Skaldehaug, dat. 25/3, tingl. 5/4 1879. Auksjonsskjøte til Ole Eriksen Skaldehaug, dat 9, tingl. 11/7 1904.

Skalle, bnr. 5, skyld mark 2,86. Skjøte fra Ole Kystolfsen til Erik Olsen Holsbø, dat. 22/2 1847, tingl. 1/2 1849. Fra Erik Olsen Skalde til sønn Ole Eriksen, dat. 19, tingl. 22/10 1880. Fra Ole E. Skalde til Kleive Sogns meninghet på en parsel til kirkegård, dat. 17, tingl. 19/10 1906. Skifteskjøte i Ole Eriksen og gjenl. hustru Beret Arnesdtr.'s bo til Edvart O. Skalde, dat. 27/11, tingl. 2/12 1912. Auksjonsskjøte til Albert Aandal, dat. 13, tingl. 15/1 1034.

Skalde - Haugen, bnr. 6, skyld mark 0/68. Skjøte fra Ole Kjøstolfsen til Erik Olsen, dat. 6/11 1846, tingl. 12/6 1847. Fra Ole

Kjøstolfsens enke Og arvinger til Iver Andersen på Ivapladsen, dat, 4, ting. 7/3 1859. Fra Iver Andersen til Erik Olsen, dat. 4, tingl. 7/3 1859. Auksjonsskjøte i Eris Olsens og kones dødsbo til A. Fjæren, dat. 29/9, tingl. 1/10 1917. Skjøte fra A. Fjæren til Johan E. Skaldehaug, dat. 10/4, tingl. 2/5 1914. Fra Johan E Skaldehaug til Knut J. Skaldehaug, dat 28, tingl. 29/1 1937.

Skalde - Bøen, bnr. 7, skyld mark 0,52. Skjøte fra Ole Kjøstolfsen til Ole Eriksen, dat. 30/10 1846, tingl. 3/12 1847. Auksjonsskjøte til Andreas Johnsen, Skaldebø, dat 4/1, tingl. 7/1 1882. Auksjonsskjøte til Peder Johnsen Amundsgård, dat. B7/3, tingl. 20/6 1901. Skjøte fra Peder J. Amundsgård til Iver Iversen Lykken, dat. og tingl. 20/6 1901

Skalle, bnr. 8, skyld mark 0,50. Skjøte fra Ole Kjøstolfsen til Kjøstolf Olsen, dat. 31/1, tingl. 1/2 1849. Fra Kjøstolf Olsen til Ole Kjøstolfsen, dat. 7, tingl. 20/2 1885. Fra Ole Kjøstolfsen Skalde til Edvard Eriksen Kleivenes, dat. 15/4, tingl. 12/5 1936.

Skalle - Bøen, bnr. 9, skyld mark 0,64. Skifteskjøte i John Stenersens bo til Andreas Johnsen, dat. 26/2, tingl. 8/3 1862. Skjøte fra Andreas Johnsen til Kristoffer Olsen Solemdal, dat. 15, tingl. 24/2 1882. Fra Beret Anna Johnsdtr. Skaldebø til Olav Kristoffersen Skaldebø, dat. 10/6 1922, tingl. 1/5 1923.

Skalle - Bøen, bnr. 10, skyld mark 0,22. Skjøte fra Ole Olsen Skaldebø til Kristoffer Olsen Skeldebø, 20/7, tingl. 20/10 1888. Fra Beret Anna Johnsdtr. Skaldebø til sønn Olav Kristoffersen Skaldebø, dat. 10/6 1922, tingl. 1/5 1923.

Skalde - Bøen, bnr. 11, skyld mark 0,54. Skjøte fra Ole Larssens enke Beret Johnsdtr. til sønn Ole Olsen, dat. 22/9, tingl. 3/10 1873. Fra Ole Olsens enke Eli Olsdtr. Skaldebø til sønn Ole Olsen, Skaldebø, dat. 24/10, tingl. 2/12 1918.

Skalle - Søskenheim, bnr. 12, skyld mark 0,02. Sammenføyet med havedbruket bnr. 5, 24/1 1818.

Skalde Haugen, bnr. 13, skyld mark 0,05. Skjøte fra Ole Olsen Skalde til Knut Johansen Skaldehaug, dat. 12/9, tingl. 1/10 1935.

Skalle - Skogly, bnr. 14, skyld mark 0,02. Skjøte fra Albert Aandal til Albert Røsberg, dat. 8/6, tingl, 3/9 1936.

Skalle - Bøtun, bnr. 15, skyld mark 0,02. Skjøte fra Albert Aandal til Asbjørn Juberg, dat. 6/8, tingl. 19/10 1936.

Skalle - Småskog, bnr. 16, skyld mark 0,06. Skjøte fra Andreas A. Strand til Olaf O. Kleivenes, dat. 17/2, tingl. 27/5 1837. Fra Ole O. Skalde til d.s. dat. 17/2 tingl. 27/5 1937.

Skalle - Lundheim, bnr. 17, skyld mark 0,04. Skjøte fra Albert Aandal til Bernhard Romuld, dat. 17/3, tingl. 27/5 1937.

Løkken med Langlien, gård no. 72.

Gården grenser i vest til Skalde, i nord til Øre grense i utmarken, i øst til gården Bratset og i syd til de ytre Osengårdenes utmark. Tunet ligger på nordre øvre-side av riksveien

Eierforholdet i det 16 og 17 / 18 årh. er det samme som for Skaldes vedkommede med Rosenkranzene som de første kjendte eiere siden gården gikk ut av kongsgodset. Gårdens opprinnelse ligger antakelig i sen middelalder. Den er ikke nevnt hverken i sølfskatten 1520 eller i skattetnt. 1596. Heller ikke finner vi den i noen av erkestolens jordbøker, og har derfor ikke vært erkebiskop- eller domkirkegods. I våre kilder finnes gården første gang nevnt i 1621 med Olluff Løcken som bruker og ødegårdsmann. 1623 Olluff Lyckin ødegårdsmann. Ledingskatt 1 tunde korn og 1 mk. smør. Dens skyld ved dette tidspunkt er derfor meget låg, hvilket tyder på at den er en forholdsvis ny bustad. 1633 framleis Olluff Løchren, ødegård. Gården forekommer ikke i kopskatten 1645. 1646 Olluf Lørchren, ødegård. Jordboken 1650 Rosenkranz eier; Olluff bruker. Halvgård sk. 2 pund. D. v. s. 2/9 deler av en normal fullgård. Krøtertallet 1657 viser Olle Løchen (sansynligvis den samme Olluff d.e. Ola). 1 hest, 6 kjyr, 6 sau og 6 geit. Matr. 1661, Rosenkranzgods, Søren Løchen bruker, sk. 2 pund. Manntall (over 12 år, bare menn) 1665, opsidder Søffren, 26 år, bruker, 2 pund. Knegt Peder Olsen, 20, antakelig Søffrens bror, og sønn av gamle Olluff. Knegt Johannes Poffuelsen, 30. Husmann Ole Andersen Løchen, 70. Matr. 1669, Margrete i Hanchen, eier, Søren Oluffsen bruker, skylden øket til 2½ pund. Folketall 1701 (bare mankiønd). Opsider Søren, 73, antakelig den samme som i 1669, men isåfall er han enten 10 år for gammel eller 10 år for ung i 1665.

I matrikulen 1723 opplyses om gården: L.nr. 54, Løchren, opsidder, Jacob Schultz eier og bøxler. Ingen Huusmand. Aflagt Sater ½ fj. fra Gaarden, skaug til brendefang. Ingen quærn, intet fiskeri uden af den vog som ligger nedden for gaarden, hvor somme aaringer kand faaes noget sild. Ringe Fægang. Gaarden ligger i sollien 7¾ miil fra haved, ringe jordart uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen leilighet til rødning. Sæd: 2 td. hafre. Høeavling: 13 læs. Heste og cre-

ature: 1 hest, 3 køer, 2 ungnød, 5 smaae fæe. Taxt etter gl. mtr. 1 pund, aftaget 12 mrk.

Gården synes rundt 1750 sammen med en del andre gårder i Romsdal, deriblandt Uren, Skjersli og Hagen i Bolsø å ha tilhørt byfoged i Cristiansund Lars Langes ætt. Byfogden lyser ihvertfall odelsrett til Løchen m.fl. ved sommertinget for Fanne Otting den 1/7 1754.

I 1763 oppføres Jacob Mortensen Schultzs arvinger som eiere, oppsidder Lasse Løckernen. Gården kommer siden på proprietær Peder Jacob Sverdrups hender. Hans arvinger er eiere i 1797 da de selger hele gården, 2 pund i skyld med bøksel og landskyld, ved offentlig auksjon til leilendingen *Iver Trondsøn Løkken* for 90 riksdaler. Samme dag selges også Uren og Skjersli til Peter N. Møllers enke Maren, født Nagel, (se under Moldegård) ved offentlig auksjon etter Peter Jacob Sverdrup. Denne må altså være av samme ætten som byfoged Lange.

Under Løkken ligger etter de senere matrikler en part av den nedlagte gård Langlien eller Langlien øde. Se under denne nedenfor. Øde Langlien. var i sin tid og sammen med mange andre gårder og gårdparter i Kleive og andre bygder erhvervet av Peter N. Møller. Etter hans død realiserte hans enke og arvinger en stor del av dette jordgods og deriblandt også Øde Langlien. Auksjonen var avsluttet 24/7 1796, da Iver Trondsøn Løkken fikk skjøte på 1 pund av ødebrukets skyld for 30 riksdaler. Siden har denne part i Langlien alltid ligget under Løkken, og har vært nyttet til seter, skogbruk og havnegang, samt slått. Resten av Langlien kjøptes samtidig av Bratsets og Øverliens oppsittere. Langlien forsvant dermed som selvstendig og busatt gård.

Folketellingen 1801 viser følgende beboere på Løkken: 1. Fam. Iver Thronsen, 38, Gårdbruker. Christine Amundsdatr. 40, begge i 1. ægteskap. Barn: Iver, 6, Thrond, 4 og Amund 1. Tjenestefolk: Semund Andersen, 24, Ane Hansdtr. 40, Malina Henriksdtr. 12.

Matr. 1838 oppfører:. M.nr. 53, Løkken, L.nr. 126, Løkken med Langlid, sk. 2 pund (Løkken) og 1 vog (Langelid), ny tils. 1 dlr. 3 ort 15 skill. Opsidder Iver Iversen.

Folketellingen 1865 viser følgende beboere: L.nr. 126, Løkken med Langlid. Iver Iversen, selveier, 46. Ane M. Olsdtr. hans kone. 46. Deres barn: Ane, 21, Iver, 16, Ingeborg, 7, Ole, 4 og Randi, 2, alle f. i Bolsø. Maren Olsdtr. tjenestepige, 21, f. i Thingvold. 2 hester, 9 kveg, 23 får, 1 svin. 7 td. havre, 4 td. poteter.

2. Fam: Iver Iversen, føderaad med jord, 73, f. i Thingvold. Ane

Pedersdtr, kone, 72, f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre og 1 td. poteter.

3. Fam: Gjærde, Iver Christensen, husmand m. Jord, 32, f. i i Bolsø. Bergitte Fransdtr. kone, 38, f, Nordalen. Barn: Ingeborg, 8, Christen, 7, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får. 1 td. havre, ¼ td. poteter.

Under matr, revisjonen 1865 opplyses i herredskommisjonens skyldsetningsprotokoll: M.nr. 53, L.nr. 125, sk. 1 dlr. 3 ort, 15 skill. Løkken med Langlid, Iver Iversen. 16¼ m. ager, 18 m. eng, 102 læs hø av bø- og udslåt. Avl: 5 td. hyg, 45 td. havre, 46 td. poteter, 132 læs hø. 2 hester, 8 kjyr, 32 sau. Skov til behov og til brænde, intet salgstømmer årlig. 1 Pladsbrug.

I matrikulen av 1907 oppføres: Gårds nr. 72, br.nr 1, Løkken med Langelien, eier Iver Iversen. skyld M. 4,01.

Eiere og brukere i senere tid:

Løkken med Langelien - Løkken, gnr. 72, bnr. 1. skyld mark 3,96. Skjøte fra Iver Iversen til sønn Iver Iversen, dat. 26/1. tingl. 10/3 1860. Fra Iver Iversen til Iver Iversen, dat. 18, tingl. 19/10 1876. Fra Iver I. Løkkens enke Helene A. Løkken til Martin Iversen Skaar, dat. 29/5 1914, tingl. 2/7 1917. Auksjonsskjøte til Emil Naas, dat. l7/2, tingl. 1/3 1933.

Løkken med Langelien - Bøen, bnr. 2, skyld mark 0,35. Skjøte fra Iver Iversen Løkken til Sivert Thomassen Holsbøvåg, dat. 6/5, tingl. 24/6 1881. Fra Sivert T. Holsbøvåg til Ole Olsen Bratset, dat. 24/7 1922, tingl. 16/1 1923. Testament fra Ole Olsen Bratset til Borgny O. Bratset, dat. 18/9 1923, tingl. 1/12 1930, gir hjemmel.

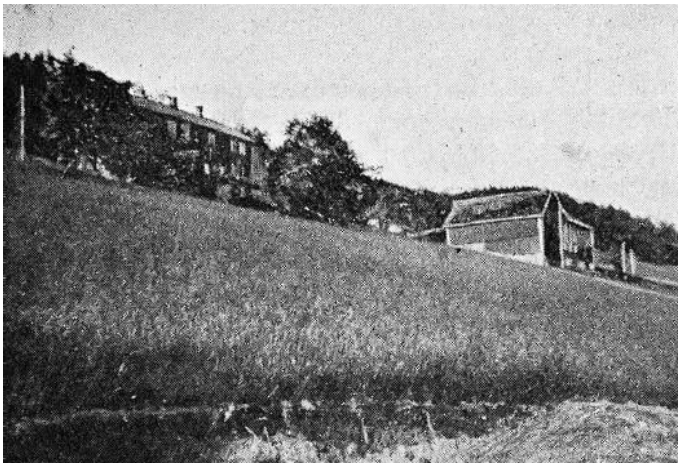

Bratset, gård no. 73.

Gården grenser i vest til Løkken, i nord til Øre grense, i øst til Liengårdene og i syd til Osengårdenes utmark. Hovedtunet ligger ved riksvegen - ovenfor. Bratset må antas å være av samme alder som Løkken. Den nevnes ikke i tidligere jordbøker eller manntall. Eierforholdet er det samme som for de øvrige gårder i denne gruppen. Gården hører opprinnelig til kongsgodset, og gikk på 16 h. tallet over til privat godseiergods først under Rosenkranzerne siden til disses ettermenn. nøyaktig som Skalle og Bratset. Oppsitterne var altså leilendinger, og det må antas at ingen av disse gårder var bondeodel før brukene ble kjøpt av leilendingene i slutten av 17 h. tallet. Vi finner gården nevnt første gang i 1608 med *Iffuer Bragsett* som leilending med 1 td. korn i kongetiende. Ledingen 1610 ½ td. korn 1½ mrk. smør. Det ser ut til at leding og landskyld svares underett til kongen så sent som 1614 med 2 td. korn 3½ mrk. smør. Isåfall er gården ennu kongsgods. Tienden til presten er 3½ skjeppe 1919. 1621 en liden qærn. Hittil nevnes Iffuer alene i alle manntall. 1623 kommer Giertt Bragsett til som leilending, og 1633 finner vi som ødegårdsmann Lasse Bragset, Iffuer er nu utgått. 1646 er det to brukere, Mogens og Peder Bradset med hver sitt ødebruk. 1650 Rosenkranzerne eier. Brukerne er samme Mogens Bradset og Anders Bradset isledet for Peder. Hver bruker ½ vog. Krøtertallet 1657 viser: Mogens Bradset 1 hest, 9 kjør, 6 geit, 11 sau. Anders Bradset 1 hest, 10 kjyr, 8 geit, 10 sau. 1661 Rosenkranz eier. Brukerne de samme. Folketelling 1665: (mandkiøn over 12 år) Mogens Bradset, 40 år, Anders Bradset, 40 år,

hver bruker ½ vog. Husmann Peder Sørensen Bradset, 60 år. Det eneste vi kan slutte av disse opplysninger utover det som direkte står er at ingen av disse tre oppsittere på Bradset i 1665 hadde sønner over 12 år som bodde hjemme. 1669: Margrete i Hanchen har nu etterfulgt Rosenkranzerne som eier. Brukerne er de samme. Det sees av matr. at Mogens og Anders er sønner av Peder, antakelig brukeren før 1650. Det stemmer ikke godt med at de er jevnaldrende i 1665, men de kan jo være tvillinger eller født i samme årstall. Eller oppgaven kan være unøyaktig. Folketelling 1701 (alt mandkiøn): Opsidder Olle Bradset, 38 år, sønner: Lasse, 10, Anders, 4. Amund Bradset, 40 år, søn Iver Aamundsen, 3 år. Husmann Niels Bradset, 60 år.

Matr. 1723, lnr. 55 Bradset: 2 opsiddere. Sal. Mag. Anders Iversens arvinger ejer og bøxler. Ingen huusmand. Sætter 1 fj. fra gärden, skoug til brendefang. Qværn, Fiskerier: ingen qværn, intet Fiskerie uden af bemelte vaag (se Kleive) paa samme maade som de forrige. Situation : Ringe Fægang, gården ligger i sollien 8 miil fra haved, ringe jordart, u-viis til Korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 3 tønder hafre. Høeavling: 24 læs Høe. Creature: 1 Hæst, 4 Kiør, 4 ungnød, 7 småefæe. Gl. Taxt: 1 v. Forhøyed 6 mrk.

Brukerne er i 1763 Amund og Knud Braset, hver med ½ vog i landskyld, eier er Jens Lemvig, som 30/5 1763 selger Bradset, Øverli, Bøgdeli og øde Langlien til negociant (kjøpmann) Peter Nikolai Møller (se under Løkken og Moldegård). Møller eier gården til sin død sammen med sitt øvrige store jordgods i Kleive og ellers i Fanne otting. Se herom nedenfor. På skifteauksjon begjært av hans enke Maren Møller, f. Nagel, og hennes barn, blir det Møllerske godskompleks realisert i 1797, og ved denne auksjon kjøper *Ravald Amundsen Bradset* hele gården Bradset av 1 vog i skyld med bøksel, samt 1 pund i øde Langlien for 160 rdlr. Hermed er gården ervervet til odel i oppsitterens ætt. Øde Langlien (se nedenfor) vedblir heretter å ligge under gården med 1/3 part og nyttes som underbruk, seter m. m.

Erik O. Bratset og hustru. Br.nr. 1.

Folketelling 1801 viser følgende beboere: Braseth. 1. Fam.: Ravald Amundsen, bonde, 50, Engebor Olsdtr., 39, i 1. ægteskab, deres Børn: Amund Ravaldsen, 20, Engebor Ravaldsdtr., 51, sic! Tjenestefolk, ugift: Ole Pedersen, 28, Arne Olsen, 19, Siri Larsdtr., 40, Enke i 1. ægteskab, hendes Børn: Lava Olsdtr., 6, Christi Olsdtr., 1. 2. Fam.: Peder Pedersen, 46, Huusmd. m. Jord, Engebor Knudsdtr., 28, i 1. ægteskab, deres Børn : Knud Pedersen, 4, Martha Pedersdtr., 1.

Matr. 1838 oppfører: M.nr. 54, l.nr. 127 Bradset, sk. 1 vog med Langelied sk. 1 pund, eier Ole Eriksen, ny skyld 2 dal. 1 ort 19 skill.

Folketellingen 1865 viser følgende beboere: lnr. 127 Bratset (med Langlid). Ole Eriksen, selveiei, 52, Maria Anbjørnsdtr., kone, 37, hans barn: Peder, 25, Andreas, 18, Ingeborg, 13, Erik, 26, gift, alle f. i Bolsø, Berit Olsdtr., 19, hans Kone, f. i Surendal, Marit Eriksdtr., 1, deres Datter, f. i Bolsø. Tjenestefolk: Peder Hansen, 14, Ane M Tjøstolfsdtr., 18, begge f. i Bolsø, Berit Johnsdtr, 48, f. i Surendal. 2 hester, 10 kveg, 24 får, 2 svin. ¾ td. byg, 8 td. havre, 5 td Poteter.

Hullen. Ole Eriksen, husmd. m. Jord, 47, Sygni Amundsdtr. kone, 43, deres barn: Erik, 19, Inger A, 17, Gjertrud M., 15, Ole, 8, alle f. i Bolsø. 1 hest, 2 kveg, 15 får. 3 td. havre, 2 td. Poteter.

Bratsetbø. Ole Iversen, husmd. m. Jord, 57, f. i Bolsø, Berit Olsdtr., kone, 49, f. i Veø. Ole Olsen, søn, skrædder, 25, Andreas Olsen, søn, 6, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 8 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre, 1½ td. Poteter.

Matrikulrevisjonen 1866 viser følgende oppgaver : M.nr. 54, *Brudset Langli.* L.nr. 127, sk. 2 daler 1 ort 19 skill. *Erik Olsen.* 26,5 mål ager, 31 mål eng, 139 læs hø af ud- og bøslaat. Avler 5 t. byg, 76 t. havre, 98 t. potet, 189 læs hø. 2 hester, 14 kjør, 46 sau. Skov til behov og til brænde. Intet salgstømmer årlig. 3 Pladsbrug.

Matr. 1907 oppfører : Gårdsnr. 73 Bratset, br.nr. 1 Bratset med Langlien, eier Erik Olsen, skyld M. 6.32. Bruk og eiere i senere tid:

Bratset med Langlien - Bratset, gnr. 73, bnr. 1, skyld mark 3,51. Skjøte fra Erik Olsen til Ole Eriksen, dat. 21. tingl. 22/6 1839. Fra Ole Eriksen til Erik Olsen, dat. og tingl. 19/10 1866. Fra Erik Olsen Bratset til Olaf Eriksen Bratset, dat. 23/9, tingl. 2/10 1916.

Bratset med Langelien - Bratset, bnr. 2, skyld mark 2,45. Skjøte fra Erik Olsen Bratset til søn Ola Eriksen Bratset, dat. 23/9, tingl. 5/10-16.

Bratset med Langelien - Bjerkheim, bnr. 3, skyld mark 0,07. Skjøte fra Olaf Bratset til Julius Berge, dat. 18/1, tingl. 3/5 1921. Fra Julius Berge til K. A. Kringstad, dat. 20/12 1932, tingl. 16/1 1933. Fra K. A. Kringstad til Julie Tidemann Kringstad; dat. 5. tingl. 8/8 1936.

Lien- og Markagårdene.

I oldtiden og til langt ut i middelalderen slutter bygda med gårdene Kleive og Holsbøs enemerker. Innenfor lå Osmarkan, eller som det tidligere hette Fanneskoghen, omkring Osen og Osvatnet (Fannewatnet). Osmarkan betyr Osenskogene, skogene i Osen eller omkring Osen og ved Osen. Området heter ennu Osmarkan (altså i flertall) - og ikke Osmarka - i bygdens sprog. De nuværende grenser for dette område er usikre. Bestemte linjer kan ikke påvises hvor Osmarkan begynner i vest og slutter i øst, eller hvor langt til side i retning nord/syd strøket rekker. Det kan være et spørsmål om på den ene side den nuværende Kleive øverbygd - strøket Skalle/Botterli - hørte under omfatningen Osmarkan. Til den annen side kan det være tvilsomt om gårdene Ytterhaug og Holsbøen hørte med.

I oldtiden og middelalderen ser det ut til at Osmarkan eller som bygda kalte det „Markan“, har hatt en videre omfatning og gjaldt praktisk talt hele strøket mellem Fannefjorden i vest og Tingvoll (Øre) og Nesset grenser i n.ø. og syd. Som navnet forteller var dette en stor sammenhengende skogstrekhing (mork er oldnorsk og betyr skog). Dette strøk har både en egen bureisingshistorie og en egen eiendomshistorie. Stort sett ser hele strøket ut til å være et nybygge. Mens Bolsøybygda det tidligere Fanne Ottings gårder som regel er opptatt i oldtiden, ble Osmarkan eller Fanneskogen i den videre omfatning som er nevnt foran ikke bebygget før på et langt senere tidspunkt, og neppe før på 14 / 15 h.tallet. Enkelte untakelser for gårder som Istad i Bolsøy og Heggem i Øre, samt Gussiaas i Nesset forekom. Men preget av en veldig ødemark mellem Fannefjorden og Heggem / Gussiås rådde ubrudt ellers over disse milevide skogstrekninger. Den nordre del av disse skoger var *Lia* d.v.s. en ubrudt skogli mellem Skalle og Istad, og deretter ubrudt igjen fra Istad til Heggem. Her var i middelalderen ingen vei. Muligens en sti, men den lå annerledes enn den nåværende riksvei. Ødemarken og urskogen stod uberørt. Fra Holsbøen og langs Osens nordside, samt videre omkring det store Osvatnet (Fannewatnet) stod også urskogen veiløs og tett.

Både jordsmonnet - den sidlente myren - og skogen med det

tette rotlag gjorde her dyrkning eller endog bare rydning økonomisk umulig så lenge skogen ingen verdi hadde. Slik skog som lå så avleides var verdiløs gjennem hele middelalderen og ned til 15 h. tallet. Oldtidens og middelalderens bureisere så etter kornjord, det vil si solvarme, tørre glenner og paller i skogen hvor kornjord kunne ryddes noenlunde lett, og hvor vatnet seg vekk av seg sjøl. For grøfting av grunnvatn var ukjent. Ettersom skogen fikk verdi og dyrkingsteknikken steg ble disse forhold endret. Men før ute i 15 h. tallet da vasssagen kom i bruk, tok ikke utviklingen på dette felt særlig fart.

Strøket var altså stort sett øde forbi 14 h. tallet. Det lå unyttet. Det lå også så langt unna fra nærmeste bygd, Kleive og Hollsbøen i vest og Istad langt inne i ødet, at disse nærmeste gårder ikke hverken kunde bruke eller trengte den skog som her fantes i uhyre mengder. Litt kunde det vel av og til bli tatt i områdets utkanter, og en del lausfe kunde vel forville seg inn i Markann. Men stort sett lå strøket der som en almenning - en strekning som ingen i særdeleshet eide, men hvor alle fra de omstøtende bygder tok det de syntes trenge. Her har vi nettopp allmenningens eller almerkets kjennetegn. Det ligger i ordets opprinnelse: almenning av almuge, d. e. alle mann (i bygda) at retten til å nyttigjøre seg slike ikke opptatte strekninger, tillå bygdefolket som sådant. Men heri inntraff det en endring allerede da Harald Haarfagre samlet en riksmakt idet han etter sagaens uttrykkelig beretning, både i Harald Haarfagres saga hos Snorre, og i Eigla (Eigil Skallagrimsons saga) underla seg og tok til sin eige alle audn (ødemarker), skoger og ubygder.

Fra nu av vokser begrepet kongens almenning litt etter litt fram, dog slik at bygdefolkets bruksrett blir respektert av kongen eller staten. Fra middelalderens lovsetninger finner vi kongen eller statens rådighetsrett - overeiendomsrett -- til almenningene klart fastslått.

Det er tydelige spor etter at Osmarkan eller Fanneskogen har vært kongens almenning i middelalderen. For det første har vi bemerkningen i Erkebiskop Aslak Bolts jordbok (1440) om at erkestolen eier „fiskewatn i almerkit nordr yfir fjellen a Ryadom". D.e. nordenfor fjellene fra Rød (i Nesset). Men vi finner også klare dokumenter som viser at store deler av dette området har ligget direkte under kongen så sent som på 16 h. tallet. Dessuten er det den merkverdighet med hele strøket, både når det gjelder Lia og Osen, at det er på bare 2 eieres hånd i kjent tid. Nemlig kongen og Wedøe prestebord. Vi henviser forsåvidt til framstillingen under hver enkelt gård. Fra og med Skalle til og med Amundsgård eies Liagårdene 1650 av Rosenkranzene og

forblir samlet også på disse ettermenns hender til ned på 17 h. tallet. Fra Istad til og med Botterli / Aspelund er Wedøe prestebord eier. Så kommer de før nevnte bondeproprietærer på Istad og Osengårdene. Denne sterke samling av store gårdgrupper på samme hånd peker bestemt hen på at det er opprinnelig kongens gods som på 16 h. tallet befinner seg på det første spredningsstadium. Det er det merkelige at de ømse eiere ikke bare eier parter i de forskjellige gårder. De eier hele gården og hele gruppen av gårder, som f. eks. i lia østenfor Istad hvor Wedøe prestebord eier Ødegård, Steinløysa, Hatlen, Solli, Botterli og Aspelund. Det er nesten ikke tenkelig at prestebordet kunde bli eier, ved gaver eller pant fra den enkelte privateier, av hele dette store området med hele gårder.

Eiendomsforholdet slik vi finner det i kjent tid og særlig i den første alminnelige jordbok tyder på at det har sin kilde i en samlet eiendom på en hånd, og dette kan ikke godt være annet en kongens. Det er tenkelig at området i tidlig middelalder, mens det ennu lå ubygget, har tilhørt kongen som kongens almenning. Store områder av det er så blitt forært til erkestolen, som viser seg å eie Fischewatn udi almerkit. Det ser eiendommelig ut at det bare var et fiskevatn erkestolen eide. Den måtte vel også eie jorden omkring. Det kan forklare at den har eiet de gårder som etter reformasjonen viser seg å være gått over til prestebordet. Erkegodset gikk jo tilbake til kongen ved reformasjonen som - „stigtens gods”--. Men kongen eller staten har til bibehold av formålet overført deler av godset til prestebordene. Vi finner flere andre eksempler på dette både i Bolsø og andre strøk.

At det her dreier seg om et nybygge i etterformasjonstid vises også derav at den eldste kjente skyld på disse gårder er under alle lavmål som kjennes fra tidligere tider. Fiskeleielandskylden var for disse gårder med veldige vidder i skog og jord som regel ikke over 1 a 2 pund - altså bare 1/9 del a 1/5 del av den vanlige helgård ved 1650. Det er således ganske merkelig at det faller bare 19 voger i skyld på de 21 Osmarkgårder reknet fra Løkken til Botterli, tilbake forbi Osen, eller en strekning på tilsammen ca. 20 km. Mens det fra Kleive og vestover til Skedsvik bare går 8 gårder på 20 voger på en strekning av vel 6 km. Drtte misforhold i matr. skylda i forhold til gårdenes vidde og bonitet etter senere begreper ble rettet særlig ved omskyldleggingen i 1866. Men misforholdet er framleis påtakelig også i markskylda. Grunnen til dette er at markagårdene ble lavt vurdert som kornjord. Der var kornjorda som bar lanskylda. Det er først i seinere tid at herligheter som ikke beinveges ga mat, er blitt reknet nevneverdig i matr. skylda,

Ingen av gårdene i eller ved Osmarkann er nevent i erkestolens bøker eller i det eldste skattemantall (1520). Den første hentydning til det hele området finnes som nevnt i erkebiskop Aslak Bolts jordbok annmerkningen om erkestolens fischewatn udi almerkit. Det sansynligste er vel at dette vatn var Osvatnet. Det kunne også være Fosterlågen.

Vi skal nu først ta for oss gårdene i Liaområdet. Den første vi møter innenfor Bratset er:

Gården Lien

eller området Lien. Det omfattet strekningen mellem Bratset og Istad eller hele det område som i den første matrikul av 1661 utgjorde gårdene Bøygdelien, Lien (Øvre), Wedelfuen, Langli og Høstakli. Men på 15 h. tallet da vi først støter på denne bygd er ingen av disse "ser-linavn" kjent. Vi finner en gård *Liidt* oppført under lensregnskapet for Steinvikholm len 1554 for „stiigtens landschyll". *Amundt i Liidt* oppføres her med „v ørre" og innfrir dette med „v faar". Altså landskylden i penger („ørre' som var meget mer enn vår nuværende øre) svarte til fem sauverd. Dette betaler Anundt altså til kronen eller kongen. Samme år saarer han 2½ daller i aabot for hus eller gjerder. Likeledes til kongen. Dette viser ikke at Anundt i Liidt var den eneste oppsitter, det viser at han det år var den eneste som svarte landskyld m. v. til kongen av „stigtens gods". D. e. av tidligere geistlig gods inndradd under kronen ved reformasjonen. Dette var jo bare 18 år etter reformasjonen., Stensviksholms len var nettop erkebiskopens len. Vi finner nu ikke Liidt eller Lien nevnt før i 1596. Da - i skattemanntallet det år oppføres følgende skattebønder: Thorre ij Lijdt, Knud ij Lijdt, Gunder ij Lijdt og Johans ij Lijdt. Alle betegnes som ødegårdtsbønder. D. v. s. med skyld under 1 vog. Dette er fire mann og svarer til de senere gårder Bøygdelien, Lien (øvre), Langlien og Høystaklien. Amundsgården (Lien ved Elfuen) er senere kommet til med særnavn. Fra de første 16 h, tall finnes mange navn på oppsittere i Lijdt, Lid eller Lien. Men som oftest er det bare Lien i sin almindelighet som angis som gård eller bruk. I de ferreste tilfelle får vi vite hvor i lien eller i hvilken av de senere forskjellige „Lier" mannen bor og bygger. 1603: Erich i Lienn, Lauritz i Lienn og Enndre i Liidt. 1605: Enndre og Lauritz. 1607: Knud, Gunder og Johannes i Liid. 1610 som jordeigende Erland Lien og Niells Lien.

Videre nevnes 1611 lffuer og atter Lauritz i Lien. Som husmendt og ødegårdtsmendt: Elland, Knud og Olluff i Lien i manntallet over skudpengeytere, en form for skatt. lffr og Lauritz nevnes også her. De har betalt skatt til Konngl. Mayest „thiil at besolde krigsfolch och anndenn fornødenheed thil thend suensche feyde”*) 1 dir. hver. Dette er den såkalte krigsstyr (tysk Steur d. e. skatt). De fleste av de oppførte bruk er bare ødegårder, d. v. s. bruk med mindre landskyld enn 1 vog. 1613: Ellinn Lien. Disse navn går igjen hvert år utover til 1633, undertiden forekommer det samme navn to eller flere ganger i samme skattemanntall. Dels kommer det av at den samme mann svarer forskjellig slags skatt, dels at det gjelder samnevnte personer. 1614 nevnes en husmann, Jonn i Lien. 1617 Amund i Lien blant de andre før nevnte. Liiens flombsaug nevnes også 1617. 1618 betaler Elling Lienn tredjeårsbøksel til kongen. Dette viser at kongen eier ihvertfall deler av Lienområdet enda. De nevnte oppsittere svarer både leding og tiend til kongen og presten, således Joenn i 1620 1 skjeppe. I samme manntall står Lien med en landskyld til kongen av 3 pund 15½ merker fiskeleie. 1621 atter Amund i Lien og Olluff i Lien med saug udi Schiersaaen, samt Knud i Lien, alle under ødegårde. Elland i Lien med liiden quærn. Elland i Lien betaler tredjeårsbøksel til Kongen 1621. Dette må være den samme som Elling i Lien som betalte samme avgift for tre år siden. Det ser ikke ut til å være flere kongsbruk i Lien nu. 1623 nevnes Anund i Lien. Det kan være Amund, men det er mulig at det også skal være som det er skrevet i manntallet, Anund. Landskylden som betales i 1624 for Lien til kongen oppføres her med 1½ vog fiskeleie. Knud Ammund og Gunder i Lien forekommer som skattebønder både i 1624 og 1625. Joenn på Lienn oppføres 1626 under tredje års biugsel och landbohold med 3 vog fiskeleie og svarer for det 1½ daler i skatt. Dette må bety at denne Joenn eier jord til 3 vogrrs landskyld. Det kan neppe bety at han svarer 3 voger i landskyld til kongen for jord under Lien. Også i 1633 finner vi Elling i Lien, Knud Pedersen og Amund i Lien. Der er dessuten en Peder i Lin som tjener der for fuld løn. 1645 Iffuer Lien og hustru.

Ved alle disse brukere og skatteytere finner vi bare det almindelige Lien som gårds- og bruksnavn. Disse menn kjennes altså bare ved sitt fornavn og derved at de bygger og bor i lien. Men dette er nu blitt et egennavn *Lien*, altså navnet på den gård der de har sitt

*) Denne skatt synes å ha vært svart også av almenningsbruk, som ellers var skattefri,

bruk, Det er flere bruk eller flere parter i Lien med hver sine brukere. Imidlertid er det for lenge siden begynt å dukke opp særlige Lienbruk og Liennavn. Bare Lien ble for almindelig og ubestemt. Det var mange menn i Lien og mange bruk, eller ihvertfall flere. Det var blitt behov for nærmere betegnelser.

Det første særlige Linavn og Libruk vi støter på er Bøgdeliid som vi finner alt i sktmt. 1608 med Iffuer Bøgdeliid. Den Iffuer Lien vi har sett ofte nevnt under „bare“ Lien kan godt være Iffuer Bøgdeliid. Med sikkerhet kan det ikke påståes, men vi må tro at det er det rimelige.

Det neste særlige Linavn vi støter på er Langeliid i 1621 med 2 oppsittere Knud Langeliid og Amund Langeliid. Begge betegnet som ødegårdsmendt. Så dukker Høeschelien (Høestachlien) opp som særlig navn og bruk med Olluff som oppsitter i 1623. Men alle andre oppsittere vi har sett før og ved denne tid hører hjemme i Lien i sin alminnelighet. Disse fire oppsittere på Bøgdeliid, Langeliid og Høeschelin er som det sees de hyppigst forekommende. Enkelte av de bare-Lien menn som har vært nevnt er blitt borte f.eks. Lauritz, Joenn og Gunder, samt Erich hører vi nu i 1640 årene ikke mere til.

De oppsittere som nu ikke nevnes med sitt særlige bruks navn er da Lien øvre og Lien ved Elfuen. Betegnelsen Lien øvre eller Øverli finner vi ikke før helt ned imot 18 h. tallet. Det er under bare Lien denne gård nu oppføres. Derimot finner vi i 1657 Lien ved Elfuen nevnt ved sitt særnavn for første gang med Olle Amundsen ved Elfuen som bruker. Denne Liengården betegnes altså særlig derved at den ligger ved „Elfuen” d.v.s. i nærheten av elven. Det er det senere Amundsgården, og det er ganske betegnende at far til oppsitteren il657 heter *Amund*. Det ser ut til å være bustadens navnefar (eponymp).

Her har vi sett hvorledes en bygd er blitt reist i løpet av 100 år, fra den første Amund i Liidt i 1548 som er eneste skattyter i mantallet til Olle Amundsen i Lien ved Elfuen i 1657, oppføres som temmelig betydelig krøterholder.

Lien nedre med Langelien, gård no. 74,

Gården grenser i vest til gården Bratset, i nord til Øre grense, i øst til Amundsgården, og i syd til Osengårdenes utmark i Istadelven. Som det er redegjort for ovenfor har området eller gården Lien vært bebodd iallfall siden 1548 uten at det av vedkommende kilde kan sees hvilke av de senere fem Liengårde det her gjelder. Første gang vi finner Lien nedre nevnt er i skattemanntallet av 1605 med Iffuer Bøgdeliid som bruker. Han er leilending og ødegårdsmann. D. v. s. med en skyld av under 1 vog. 1617 husmand Knud Bygdelien, s. å. Knud Bøgdelid skatter av „en saug kalldes Løgh". 1620 Knud, Ollfuff och Knud Boegdelid 7 skjepper i tiende. 1633: Jffuer bøgdelien er leilending på vanlig gård, Gierdt Bøgdelien bruker av ødegårdt 1646: Iffuer Bøgdelien bruker en halvgård. Amund Bøgdelien en ødegård med halv skatt (1½ rdlr.) 1650: Bendersøn Olluff Bødelien skatt ½ dlr. Jordpok 1650: eier Rosenkranzerne, brukere Amund Bøgdelien med sk., 1 vog 12 mrk. Iffuer Bøgdelien 1 vog. 1 krøterskatten 1657 oppføres alle bruk under ett under Lien: Iifuer Lien, 2 hester, 9 kjyr, 7 geit. 11 sau. Anders Bøgdeli, 1 hest, 9 kjyr, 9 geit, 9 sau. Oelle Amundsen ved Elfuen, 2 hester, 13 kjyr, 10 geit, 12 sau. Matr. 1661: Rosenkranzene eier, Iffuer bruker Bøgdefj. sk, 1 vog, 2 pund, 6 mrk. I manntallet 1665 tilføres etter begjæring av oppsitteren: „Denne gård er kun 1 vog fisch och da seniste Commisarier var her heieme blef ded schreffuen for 1½ vog og 18 mrk." Opsidder Iffuer, 66 år, bruger 1½ vog 6 mrk., tjenestedreng Knud Biørnsen, 13 år. 1669 matr.: Margrete i Hanchen eier. Iffuer Ellingsen bruker, skyld 1 vog 1 pund. Folketall (alt mandkiøn) 1701 : Opsidder Jøsten Bøgdelien, 50 år, sønner Siur Jøstensen, 10 år, Endre 8 år. Enchen Barbro Borch pantsetter Bøgdelien og Nerlien m. fl. til Ludvig Iversøn Munthe (svogeren) for 100 rdlr. Matr. 1723 opplyser om gården: Nr. 56 Bøgdelien. Nr. 74 Lien. 1 opsidder, nok angives 2 p. 6 mrk. som icke findes, Proprietaire: Mag. Anders Iversens arvinger ejer og bøxler. Ingen huusmand. Ringe sætter ½ fierding fra gården, skoug til brendefang. Ingen qværn, intet fiskerie uden af indbemte vog som meldt er (se Kleive). Ringe Fægang, Gården ligger i Sollien, 8 miil fra haved,

ringe jordart, u-vis til Korn, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2 tdr. 2 skp. hafre. Høe Avling: 16 læs Høe. Creature: 1 hæst, 3 kiør, 2 ungnød, 7 småe fæe. Taxt efter gl. mtr.: 1 v. 2 p. 6 mrk. Aftaget: 2 p. 18 mtk.

Gården er i 1763 kommet på Jens Lemvigs hånd og selges av denne til negociant Peter N. Møller ved skjøte av 30/5 1763 (sammen med Bratset, Øverlien og Langlien øde). I fogdregnskapet 1763 noteres: grnr. 74 Bøygdelie, glnr. 56. Mag. Anders Iversens Arvinger ejer og bøxler. Aasiddere: Ole Amundsen Iv. Nok ibm. Øde som 1661 høyer i Bøgerne er bleven Anført end deres landskyld bemte Aar udviser, 2 p. 6 mrk. Peter Møllers enke og arvinger selger blant meget annet jordgods i Kleive også Bygdelien ved auksjonsskjøte av 26/7 1797 til leilendingen på gården, Ole Olsen Bygdeli, for 160 rdlr. Skylden var 1 vog. I salget medfulgte tredjeparten i Øde Langlien med 1 pund i skyld.

Folketellingen 1801 viser følgende beboere i Bygdelien: Nr. 74 Bøygdelien. 1 Familie: Ole Olsen, 48, Giertru Knudsdtr., 50, begge i 1. ægteskab. Tjenestefolk: Knud Hanssen, 30, Amund Amundsen, 16, Amund Sørensen, 28, Randi Pedersdtr., 16, Ane Amundsdtr., 22. Marit Olsdtr., Lejeboende, 56, Enke i 1. ægteskab, Lever af Almisse.

2. Familie: Amund Amundsen, 45, grdbr., Synnøv Knudsdtr., 50, i 1. ægteskab. Deres Børn : Knud, 16, Amund, 12, Peder, 8, Ole, 8, Raveld, 6. 3. Familie: Hille Knudsdtr., Enke, 51, Lever af vilkaar. Amund Pedersen, hendes Søn, 7 (? uklart).

Matrikulen av 1838 oppfører: M.nr. 55 Lid nedre, L.nr. 128 Lid Nedre med Langlid, skyld 1 vog 1 pund (Langelid) ny 2 dlr. 11 skill.

Folketallet 1865 viser følgende beboere: Lnr. 128 Lid nedre med Langlia. Peder Amundsen, selveier, 54, Guri Eriksdtr., kone, 51. Barn : Erik, 21, Amund, 18, Ole, 16, Andreas, 13, Peder, 10, Ole, 6. Tjenestepiger: Elen Pedersdtr., 22, Gjertrud Pedersdtr., 16. Amund Amundsen, hans Fader, Føderåd, Enkemand,. 82, Mali Pedersdtr., ugift, Tjenestepige, 57, alle er født i Bolsø. 2 hester, 11 kveg, 31 får. 38 td. byg, 5 td. havre, 3 td. poteter.

Liabø. Anders Andersen, husmd. med Jord, 56, Anne Amundsdtr,. kone, 56. Anders Andersen,. søn, 27, gift, Inger A. Eriksdtr,, 22, hans kone, Ane Andersdtr., datter, 2, alle er født i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 12får, 1 svin. 2 $^{1}/_{4}$ td. havre, 1½ td. poteter.

Liabø, Ole Ellingsen, husmd. med Jord, 47, Ingeborg Olsdtr., kone, 33. Barn: Inger Anna, 13, Ole, 5, Knud, 2, alle er født i Bolsø, 6 får. 5/8 td. havre, ½ td, poteter,

Under matr.revisjonen 1866 er opplyst for herredskommisjonen : Mnr. 55 Lid nedre med Langli, L.nr. 128, skyld 2 Daler 0 Ort 11 Skill. Peder Amundsen, 18 mål ager, 17 mål eng, 138 læs hø af bø- og udslaat. Avler 2,5 td. byg, 55 td. havre, 60 td. potet, 168 læs hø. 2 hester, 11 kjør, 44 sau. Skov ubetydelig til behov, samt til brænde. Intet salgstømmer årlig. Intet Pladsbrug,

Matr. 1907 oppfører : Gård nr. 74 Lien Nedre med Langlien, br. nr. 1 Bygdelien, eier Endre Lindset, skyld M. 3.26. Br.nr. 2 Liabøen, eier Anders Andersen, sk. M. 9.59. Br.nr. 3 Lillelien, Anders Andersen Nedrelid d. y., sk. M. 0.59. Br.nr. 4 Langelien, Ole Pedersen Groven, sk. M. 0.09. Br.nr. 5 Bjørkelund, Erik Bratset, sk. M. 0.50. Br.nr. 6 Lillelien, Andersen Nedrelid d. y., skyld mark 0.23.

Eiere og bruk i senere tid:

Lien nedre med Langelien - Bygdelien, gnr. 74, bnr. 1, skyld mark 3.10. Skjøte fra Amund Amundsen Bygdeli til søn Peder Amundsen, dat. 24/11, tingl. 5/12 1843. Fra Peder Amundsen Nedreli til søn Erik Pedersen, dat. og tingl. 15/6 1872. Fra Erik Pedersen til Arne Olsen Eidsvåg, dat. 4. tingl. 30/5 1881. Fra Arne Olsen Nedreli til søn Ole Arnesen, dat. 7. tingl. 22/10 1886. Auksjonsskjøte til Veøy Sparebank, dat. og tingl. 19/11 1895. Skjøte fra Veøy Sparebank til Karl Arnesen Nedreli, dat. 15/1, tingl. 3/2 1896. Auksjonsskjøte til Endre, Olsen Lindset, dat. 18. tingl. 19/1 1907. Skjøte fra Endre O. Lindset til søn Einar E. Lindset, dat. 5. tingl. 15/6 1928.

Lien med Langelien - Liabø, bnr. 2, skyld mark 0,59. Skjøte fra Peder Amundsen til Anders Andersen Liabø, dat. 18. tingl. 19/10 1867. Fra Anders Andersen Nedreli til søn Erik Andersen Nedreli, dat. 19/11 1917, tingl. 24/4 1918.

Lien med Langelien .- Lillelien, bnr. 3, skyld mark 0,52. Skjøte fra Arne Olsen Eidsvåg til Amund Pedersen Nedreli, dat. 28/11, tingl. 2/12 1881. Skifteskjøte i Amund Pedersens dødsbo til Anders Andersen d. y., dat. 14. tingl. 15/3 1904.

Lien med Langelien - Langeli, bnr. 4, skyld mark 0,09. Skjøte fra Peder Amundsen Nedreli til pige Gjertrud Marie Olsdtr. Bratset, dat. 16. tingl. 22/10 1886. Fra Ole Pedersen Grovan gift med Gjertrud Marie Olsdtr. til Andreas O. Bratset, dat. 14/11 1914, tingl. 21/1 1915. Fra Andreas O, Bratset til Mathias Asphol, dat. 23/4 1932, tingl. 15/9 1933.

Lien med Langelien - Bjørkelund, bnr. 5, skyld mark 0,50. Skjøte fra Veøy Sparebank til Erik Bratset jr. dat. 15/1, tingl. 3/2 1896. Fra Erik Olsen Bratset til søn Ole Hilmar Eriksen Bratset, dat. 20/1, tingl. 10/4 1923.

Lien med Langelien - Lillelien, bnr. 6, skyld mark 0,23. Skjøte fra Veøy Sparebank til Amund Pedersen, dat. 15/1, tingl. 3/2 1896. Skifteskjøte i Amund P. Nedrelids dødsbo til Anders Andersen Nedrelid, dat. 14. tingl. 15/3 1904.

Lien med Langelien - Solbua, bnr. 7, skyld mark 0,03. Skjøte fra Endre O. Lindset til Ole L. Solheimdal, dat. 14/9, tingl. 15/11-18.

Lien med Langelien - Stormøllen, bnr. 8, skyld mark 0,06. Hjemmelshaver Endre O. Lindset.

Lien med Langelien - Stormøllen, bnr. 9, skyld mark 0,06. Hjemmelshaver Einar O. Lindset.

Lien med Langelien - Elvestryket, bnr. 10, skyld mark 0,07. Hjemmelshaver Anders, A. Nedrelid.

Lien øvre. gård no. 75.

Gården grenser i vest til Bratset, i nord til Øre grense, i øst til Amundsgården og Lien nedre, og i syd til Lien nedre. Om gårdens eldste historie henvises til kapitlets innledning. Noe sernavn eller bruksnavn kjennes ikke på Øverli før langt nede i tiden. Gården går stadig under navnet bare Lien. Det er derfor meget vanskelig for ikke å si umulig å avgjøre hvilke av de under denne gård nevnte oppsittere på 15, 16 og 17 h. tallet har brukt Øverli. Det er også uvisst når gården ble busatt, eller om den er utgått av Lien nedre eller Bøgdelien på 16 h. tallet. Ved å forfølge brukernavnene bakover er det mulig at det kan utfinnes hvem av de mange Olluffer, Knuter o. s. v. har hørt hjemme her. Det er sannsynlig at den oftere nevnte Elling i Lien brukte denne gård som altså ennu på 1620 tallet har tilhørt kongen. I 1633 finner vi en Knud Pedersenn i Lien og Aamund i Lien oppført under samme bruk. Det er sannsynlipvis det senere Lien øvre, men det kan ikke avgjøres med visshet. Den Iffuer Lien og høstru som oppføres i kopskatten 1645 kan også øvre Øverlifolk. Likeledes en Anders Lij, Knud Lij og Peder Lien som nevnes i sktmt. 1646, hvor Peder er saugeier. I 1650 finner vi i jordboken en Anders Lie som bruker 1 pund 18 mrk. som må antas å være Lien Øvre,. Eier er nu Rosenkranzerne. Det kan ikke avgjøres etter krøtterskatten 1657 om der forekommer noen oppsitter på denne gård. Det må isåfall være Iffuer, men det er ikke sannsynlig. Iffuer hørte nok hjem-

me i Bøgdeliid. Anders er eier i 1661 under Rosenkranzerne. Ved folketellingen av 1665 brukes gården av Anders Lien, 57 år gl. Han har en sønn, Peder Andersen, som er 15 år gl. og som tituleres som „Scholemester“. Dette er en ganske bemerkelsesverdig opplysning, fordi noe skolevesen utenom det degnen eller klokkeren presterte om søndagen med undervisning i salmer og katekisme ikke forekom før nesten 100 år senere. Hva slags skole Peder Andersøn Lien er mester for er uklart. Men sikkert er det at mannen eller gutten må ha hatt noe med undervisningen å gjøre der i bygden. Degn eller klokker kunde han ikke være, for da hadde han vært kalt slik. 1669 er Margrete i Hanchen blitt eier med Anders Pedersen som bruker framleis, Oppsitteren i 1701 er Erik Lien, 48 år, med sønnene Knud, 11 og Olle 9 år.

I matr. 1723 opplyses: No. 57 Lien. 1 opsidder. Mag. Anders Iversens arvinger ejer og bøxler. Ingen huusmand. Sætter ½ f. fra gården, skoug neppe til brendefang, ingen qværn, intet fiskerie, uden af bemte vaag (se Kleive). Situation og beleilighed: Ringe Fægang, Gaarden ligger i Sollien, 8 miil fra haved, ringe jordart, u-viis til korn, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td. 2 skp. hafre. Høeavling: 2 læs Høe. Creature: ½ hæst, 2 kiør, 1 ungnød, 7 småefæe. Taxt efter gl. matr.: 1 pd. 18 mrk. Aftaget: 6 mrk.

I tingbøkerne finnes Lien øvre sjelden nevnt. Den forekommer i salg sammen med Bøgdelien uten å være særlig betegnet blant magister Iver Andersøn Borchs og hans enkes store jordgods i Fanne otting. Dette gods, eller ihvertfall en betydelig del av det, er i 1763 i Jens Lemvigs eie og selges av denne ved skjøte av 30/5 1763 til negociant Peter N. Møller (se under Moldegård.) Skylden er ½ vog. Leilending og bruker er det år Ole Olsen Lien. I matr. 1763 benevnes gården ennu bare Lien. Men i Jens Lemvigs skjøte til Peter Møller er navnet Lien øvre. Magister Anders Iversøns arvinger er altså nu ikke lenger eiere, men står som eiere i nevnte matr. Det må være samme år at Lemvig har kjøpt og solgt. Øvre Lien er blant de mangfoldige gårder i Fannen som Peter Møllers enke og arvinger selger ved off. auksjon 24/6 1797, for 56 riksdaler. Skylden er 1½ pund. Kjøperen er Peder Olsøn, antakelig en sønn av Ole Olsøn fra 1763. I 1798 den 23/10 selger Peder Olsøn til Amund Amundsen Gujord for 63 rdlr. og kår til selgeren og hustru. Gården kalles her Øverli for første gang. I folketellingen 1801 finnes etter vår arkivmedarbeiders opplysning ikke noen gård svarende til gårds nr. 75. Amund Øverli selger til Knud Eriksøn Sollien hele gården, 1½ pund, for 166 rdlr.

Samme år låner Amund Lien 6 rdlr. i såkornfondet (off.) I matr. 1838 oppføres: Matr.nr. 56 (gammelt nr. 57) Lid øvre. L.nr. 129 Lid øvre, eier Anders Johnsen, skyld 1 pund 18 mrk., ny 4 ort 2 skill.

I folketellingen 1865 oppføres flg. beboere: Lnr. 129 Lied øvre. Anders Johnsen, selveier, 64, Helle Knudsdtr., kone, 43. Barn: Knud, 21, Anders, 16, Peder, 12, Anna, 23, Ane Marie, 14, Karen, 7, Karoline, 5, Siriana, 1, alle født i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 23 får. 1 td. bl.korn, 2½ td. havre, 4 td. poteter. Stien : Erik Pedersen, husmd. m. Jord, 46, Karen Knudsdtr., kone, 30. Barn: Marie, 5, Knud, 3, Sivert, 2, Peder, 1, alle født i Bolsø. 1 kveg. 1/8 td. Byg, 1/8 td. Poteter.

M.nr. 56, Lid Øvre, Lnr. 129; sk. 4 ort, 2 skill. Anders Johnsen, 8 m. ager, 5 m. eng, 52½ læs hø af bø- og udslåt. Avl: 20 td. havre, 24 td. poteter, 60 læs hø. 1 hest, 4 kjør, 12 sau. Skov til brende, intet salgstømmer årlig. Matr. 1907 oppfører: Gårds nr. 75, Lien øvre, br. nr. 1, Lien øvre, sk. M. 1,28, eier Knud Andersen. Br.nr. 2, Gjerdet, sk. M. 0,42, Jon O. Amundsgård.

Eiere og utparsellering siden 1838 vil framgå av følgende:

Lien øvre, gnr. 75, bnr. 1, skyld mark 1,07. Skjøte fra Anders Johnsen Øverli til Knut Andersen, dat. 25, tingl. 27/6 1884. Fra Knut A. Øverli til Anders Knutsen, dat. 11/9, tingl. 15/10 1918.

Lien øvre - Gjerdet, bnr, 2, skyld mark 0,63. Skjøte fra Knut A. Øverli til John Olsen Amundsgård, dat. 18, tingl. 19/6 1902. Fra John O. Amundsgård til Mathias J. Amundsgård, dat. 10/5, tingl. 1/6 1918

Lien øvre - Bolsø Elektrisitetsverk, bnr. 3, skyld mark 0,20. Skjøte fra Knut A. Øverli til Bolsø kommune, dat. 15/12 1914, tingl. 1/2 1915. Fra Bolsø komm. til Istad Kraftselskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

Lien øvre - Bjerkely, bnr. 4, skyld mark 0,02. Skjøte fra Anders K. Øverli til Ole Bjerkeset, dat. 14/10, tingl. 1/12 1926. Fra Istad Kraftselskap til d.s. på 1 øre dat. 14, tingl. 18/1 1932.

Nedlagt gård, Langelien, gammelt no. 59.

I de gamle jordbøker fulgte etter Wedelffuen (det nuværnde Amundsgården) gården Langelien. Den hadde sin plass nørst og øvst oppå lien ovafor og utafor den egentlige bygd, omgitt av utmarken og fjellet på alle kanter, i den li-ås som kalles Langelia den dag i dag, og som ligger vest og nordvest for gården Høystakli - vendt sydaust-over. Høyden over havet for gårdens tun er ca. 270 meter. I vest

støtte Langeliens utmark til Lien Nedre og Lien Øvre, i nord til Nordmørebytet, i aust til Høystakli og Istad, og i syd til Nerli og Øverli. Det er mulig at gården kan skrive seg tilbake til ca, 1550. Men da fellesnavnet „Lien" og . . - - i Lien" rår uten tillegg av bruks- eller tunnavn i det første hundreår av disse bustaders historie kan opptaktiden for de enkelte bruk eller gårder her ikke med sikkerhet fastslåes. Oppsitterenes fornavn er også ofte det samme på forskjellige gårder. Amund- eller Annundt- navnet går mye igjen, likeså Olle og Olluff. Det er imidlertid sannsynlig at Langelimannen har været blandt dem som reiste bu her i Lienområdet på annen halvdel av 15 h. tallet. Første gang Langelien finnes særskilt nevnt er i skt.mnt. 1621 med 2 oppsittere som benevnes ødegaardtzmend og hussmændt. Det er Knud Langeliid og Amund Langeliid som hver skatter en halv riksdaler, som vanlig for ødegårdsoppsittere. I 1623 er det de samme menn på gården som nu heter Langeliden. I 1633 nevnes bare Aamund. 1646 likeså. Gården nevnes ikke i kopskatten 1645 og det tyder på at oppsitteren har vært skattefri da. De første kjente eiere er Velborne Rosenkrandtzer, skylden er i 1650 1 pund. Amund Langlij er leilending og bruker. I krøttertallet 1657 oppgis som besetning: 2 hester, 11 kjyr, 12 geit, 15 sauer. Bruker oppgis ikke, hvilket tyder på at Amund er død uten at ny leilending er tiltrått. Matr. 1661 oppfører Rosenkrandtzerne som eier, og Iffuer som bruker og leilending. Landskylden oppføres her med 1 vog. Dette viser at det bare var en tredjedel av gården som var bortbøkslet i 1650 til Amund Langlij. Iffuer Langlij var født 1632 og var bruker også i 1665. Han oppgis som eneste mannlige beboer av gården over 12 år i prestens manntall. Han innehar nu hele gården. Hans kone hette Anne. Iffuer Langlij døde for 1669 da hans nevnte kone, sitter som enke, med gården som bøksel under Margrete i Hanchen som eier. I 1701 er leilendingen Niels Langlie bruker. Han har ingen sønn, men 3 tjenestekarle, nemlig: soldat Anders Iversøn, 30 år, Anders Aslachen, 12 og Niels Aslachen, 8 år. 1722 pantsetter Fru Barbro sal. magister Anders Iversøn Borches (enke) Langelien, Amundsgården, Lien nedre Bøygdelien samt Høystaklien til sin svoger Ludvig Munthe, en bror av hennes mann som begge var sønner av „sølvfuten' på Gjermanes, Iver Andersøn. Et par år før var samme gods pantsatt til fru Barbros søster mad. sal. Hans Grøns. ting1 9/9 1719.

1723, matr. nr. 59, Langelien. 1 Opsidder, Mag. Anders Iversens arvinger eier og bøxler. Ingen huusmand, skoug til brendefang, ingen qværn, intet fiskeri. Naturation : God Fægang, Gaarden ligger i sollien 8½ miil fra haved, slæt Jordart, uviis til korn, temmelig god til eng,

ofte frost undergiven, er en marche-jord, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 3 td. hafre. Høavling: 20 læs Høe. Creature: 1 hest, 3 kiør, 2 ungnød, 7 smaae fæe. Taxt efter gl. mtr. 1 vog.

Fra Anders Iversen Borchs enke og arvinger er Langelien sammen med de øvrige ovenfor nevnte pantsatte gårder overgått til Jens Lemvig, som ved skjøte av 30/5 1763 selger Langelien, Eidseter, Bratset, ØverIien, Bøgdelien og Øde Langlien til negociant Peter N. Møller. Skylden er ennu 1 vog. Møller eier gården til sin død. På skifte etter ham selges Øde Langelien sammen med den største del av hans mangfoldige andre gårder i Kleive og andre steder. Det er nu bare en bruker på Langlien, som på skifteauksjonens tid heter *Iver Tronsøn*. Han kjøper 1 pund i gården eller tredjeparten av den gamle skyld for 40 riksdaler. Resten av de to andre tredjeparter kjøpes av Øverlis og Nerlis eller muligens Bratsets oppsittere.

Hermed er det slutt med gården Langeliens historie som bebudd og selvstendig gård. I folketellingen av 1801 er ingen beboere oppgitt for gården. Den drives heretter som avlsgård og seterbruk for gårdene Bratset, Øverli og Nerli. Åkrene blir lagt igjen og bøene gror til. I matrikulen av 1838 er gårdens gamle nummer slått sammen med de nevnte gårders, som får tillegget ,,med Langelid", og skylden - 1 pund på hver - nevnt ved siden av gårdenes egen skyld. Dette minne om en gammel og forlatt jordbruksbustad går igjen i matr.rev. 1866 og matr. 1907, men her er matr.skylden slått helt sammen med vedk. gårds. Langelis nummer er helt forsvunnet.

Hvorvidt Iver Tronsøn som oppgis som bruker i 1797 bodde på gården vet vi ikke. Det er ikke sannsynlig, idet gården betegnes som øde. Den nevnes heller ikke i futregnskapet av 1763. Tron må derfor antakelig ha bodd på en av gårdene nede i bygden. I 1723 var det etter matr. oppgaven en oppsitter på gården. Det betyr at enda budde det folk der og gården var altså i drift. Vi kjenner ikke navnet på denne siste oppsitter på Langeli, men antakelig var det Niels Langeli som oppgis i folketellingen av 1701 og som da var 60 år gl. I 1723 er han isåfall 82 år, og er vel død snart etter. Han hadde ingen sønn. Det er derfor rimelig at gården fra den dag er forlatt og øde. Langelien vilde kanskje i våre dager vært beboelig, fordi den nu ligger nærmere bygden og veien. Men på de første 17 h. tall var det ingen hovedvei gjennem Istadbygda. Det var nok en slags kjørevei der til de ømse gårder lenger nede, men for Langelifolket var det vel snarest å bruke benveien over åsene og myrene ned til kirkestedet og sjøen ved Kleive. Det var langt og neppe kjørbart med annet enn

slede. Dagen gikk nok med til en slik tur med lass, og kanskje vel så det. Det var tungt å få til gårds det folket skulde ha, og tungt å få fra gården det som skulde omsettes, ved, never og bark, trekol, smør og kjøtt. Uårene var også jevne på 17 h. tallet. Særlig var det en låk uårbolk i tiden 1739 til 1743, med feilslagen kornavling og store snømasser om vinteren. Biskop Pontoppidan uttaler om vær og klima i 1739: ,, - - Det syntes som om solens varme var aftaget. Sæden vilde ikke spire og når den kom op vilde den ikke give modent korn - - “. Presten Hans Strøm sier i sin Søndmøres Beskrivelse: „ - - Den uorden som på hin tid herskede i luften er endnu ved Søkysten i friskt Minde og bestod deri at kulden ved Foraaret tiltog naar den ellers pleier at aflade - - ". Det dårlige værlag medførte også øket dødelighet. Det var ved denne tid mange markagårder som ble forlatt og siden liggende øde.

Det er nesten noe sårt å støte på et tomt nummer i jordbøkene. Det er som om livet her har trukket seg tilbake. Akkurat den samme kjensle har en når en i skogen eller i fjellet står ved gamle overgrodde rester av våningshus og fehus, nedgrodde åkrer og skogfylte atleger. Det er et tilbaketog for kulturen som her har skjedd. - Naturen har overmannet mennesket. -

Amundsgården, gård no. 76.

Gården følger etter og østenfor gården Nerlia (matrikulens Lien nedre) og hette inntil 18 h. tallet Vedelven eller Wedelffuen i eldre tid. Dette navnet kommer av at gården lå ved Istadelven, og i bygdemålet var nok navnet ,,Lien atmed elva”. Den har etterhånden fått tun-navnet Amundsgården vel fordi det bodde en av de mange Amunder der, som vi senere får høre om. Grensene er i vest Lien nedre og Lien øvre, i nord soknegrensa mot Øre, i øst Istad, og i syd Osengårdenes utmark. Amundsgården er en forholdsvis ung eller ny gård, opptatt enten på slutten av 15 h. tallet eller på de første 16 h. tall. Vi finner gården nevnt første gang som selvstendig bruk slik vi sikkert kan se at det er Amundsgården det er tale om i krøttertallet av 1657 med Olle Amundsen Lien ved Elfuen som bruker med 2 hester 13 kjyr, 10 geit og 12 sauer. Denne forholdsvis store besetning tyder på at det nu er mange år siden den første mannen satte seg ned her.

Av de bestående Liengårder er Lien ved Elfuen den største å dømme etter besetningen. Eier er som for de øvrige Liengårder Rosenkrantzene, som står oppført i matr. 1661. Landskyld 1 vog, 12 merker. Olle er bruker også i 1661, likeså i 1665, men presten kaller ham i dette mantallet Olluf, 36 år gl. Hans stedsønn heter Siffuer Amundsen og er 28 år. Dette viser tydelig at Amund i Lien ved Elfuen er død, og at Olle har giftet seg med enken allerede før 1657. Det er rimelig at denne Amund og hans kone var de første brukere på gården, og at det er denne Amund som gården senere har fått sitt navn etter. I 1669 er Margrete i Hanchen blitt eier, og Olle er fremdeles bruker. I 1701 heter gården rett frem Vedelven, med Knut som bruker, 40 år, sønn Olle, 4 år. Det er sannsynlig at denne Knut er sønn av av den tidligere Olle som må være død siden han ikke finnes i manntallet 1701. Han ville være 73 år om han hadde levet - en høy alder for datiden. Magister Anders Grøn (prest) var eier av gården i tiden før 1722, og er da død. Hans enke Ingeborg (av Gjermanesfutens ætt) selger gården til en søster, Anne Cathrine Schultz, en datter av Morten Schultz fra Molde, senere g. m. løytnant Lossius.

Matr. 1723 oppfører om gården: No. 58 Wedelfuen. 1 opsidder. Proprietair: Jacob Schultz ejer og bøxler. Ingen huusmand. Sætter 1 fj. fra gården, skoug til huusbehov, ingen qværn, intet Fiskeri uden af vogen paa benefnte maade som før er skrevet (se Kleive). Situation: God Fægang, Gaarden ligger i sollien 8¼ miil fra haved, temmelig god jordart, nogenleedis viis til korn, maadelig til eng, tungvunden, er en marcke gaard, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 4 tdr hafre. Høe Avling: 20 læs høe. Creature. 1 hæst, 4 kiør, 6 ungnød, 8 småefæe. Taxt efter gl. mtr.: 1 vog 12 mrk. Forhøyed: 6 mrk. En saug hvis Damstaacke ligger paa Gaardens Grund, for 4 aar siden opryddet. Taxeris for 32 s.

I 1763 heter gården fremdeles Wed-Elven. Eier Jacob J. Schultz Gården synes å være overgått til Alsing. Ihvertfall er Peter N. Møller (se under Moldegård) blitt eier, og gården tilhører nu Møllergodset helt til Peter Møllers død i 1795, og blir solgt under de store gårdauksjoner som Møllers enke og arvinger lot avholde i 1797. Oppsitteren eller leilendingcn heter nu Peder Knudsøn, han kjøper hele gården på auksjonen med skjøte 28/7 1797 for 155 riksdaler. *Peder Knudsøn Amundsgården,* den første odelseier på gården i kjent tid var født i 1749, hans kone Engebor Nilsdatter i 1755. Om gårdens gamle sag heter det i sagmanntallet 1763: „No. 10 Wedelvens Saug er øde og for lang Tid siden nedraaden saa der paa intet kand skiæres, det tingsvidnet end ydermere bekræfter.”

I 1801 er det bare et bruk i gården. Eier er Peder Knudsøn og beboerne ellers etter folketellingen følgende: 1. Fam.: Peder Knudsen, 52, Gårdbr., Engebor Nielsdtr., 46, i 1. ægteskab. Deres. Børn: Knud, 20, Niels, 5, Gyri, 16, Anne, 7. Tjenestefolk : Alecsandel Knudsen, 56, Chrestina Andersdtr., 20.

I matr. 1838 oppføres Knud Pedersen fremdeles som eneeier. Skylden er 1 vog 12 mrk., eller 2 dlr. 2 ort 17 skill. Knud er nu 89 år gammel. Gården er altså ennu udelt.

Folketellingen 1865 viser følgende beboere: Lnr. 130 a. Ole Olsen, selveier, 41, f. i Næsset, Ingeborg Knudsdtr., kone, 35. Sirianna Tronsdtr., Tjenestepige, 18. Deres barn: Ole Olsen, 10, Marie Olsdtr. 8. Gjertrud Arnesdtr., hans Moder, føderådsenke, 77, Erik Knudsen, logerende Arbeidsmand, 41, alle født i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 20 får. 1/8 td. byg, 3½ td. havre, 3½ td. poteter.

Lnr. 130 b. Hans Hansen, selveier, 43, f. i Lesje, Randi Pedersdtr., kone, 39, f. i Thingvold, Barn: Andreas, 19, Ole, 16, begge f. i Thingvold, Hans, 5, f. i Bolsø, Marie, 22, f. i Thingvold, Randi, 12, Ragnild, 9, intet navn, 1, alletre f. i Bolsø. Sigri Pedersdtr., 77, Legdlem, Enke, f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 16 får. 4 td. havre, 4 td. pot

Saglied. Amund Pedersen, Husmd. m. jord, 77, Mildri Larsdtr., kone, 85, Peder Amundsen, søn, ugift, 43, Marie Amundsdtr., Datter, ugift, 33, alle født i Bolsø. 3 kveg, 11 får, 1/16 td. rug, ¼ td. byg, 2 td. havre, 2 td. poteter.

Haugen. Bridth Justsdtr., husmands-Enke, 65, f. i Lesje.

Ved matr.revisjonen i 1866 opplyses om gården bl.a.: M.nr. 57 L.nr. 130 a., skyld 1 Daler, 1 Ort 8 Skill. 6,5 mål ager, 10,5 mål eng, 60,5 læs hø af bø- og udslaat. 20 t. havre, 18 t. poteter, 78 læs hø. 1 hest, 5 kjør, 20 sau. Skov til brænde og behov. Intet salgsvirke årlig. 1/2 Pladsbrug. M.nr. 57 L.nr. 130 b, skyld 1 Daler 1 Ort 9 Skill. 10,75 mål ager, 10 mål eng, 65 læs hø af ud- og bøslaat. 30 t. havre, 20 t. pot. 1 hest, 6 kjør, 18 sau. Skov til brænde og behov. Intet salgsvirke årlig. 1/2 Pladsbrug.

I matr. 1907 oppføres: G.no 76 Amundsgården, br.nr. 1 Amundsgården, eier A. Paulsen Sotnak, sk. M. 2,25, br.nr. 2 Amundsgården, eier Ole Hansen Amundsgård, sk. M. 2,71, br.nr. 3 Saglien, eier Anton Pedersen Sagli, sk. M. 0,35, br.nr. 4 Gjerdet, eier John Olsen Amundsgård, sk. M. 0,21.

Bruk og eiere sees av følgende fortegnelse:

Amundsgården (før Vedelven) gnr. 76, bnr. 1, skyld mark 195. Skjøte fra Knut Pedersen til sønn Peder Knutsen Vedelven, dat. 27/10,

tingl. 3/4 1851. Makeskifteskjøte fra Knut Pedersen til Ole Olsen Amundsgård, dat. og tingl. 19/6 1857. Skjøte fra Ole Olsen Amundsgård til Ole Olsen, dat. 19/10, tingl. 12/11 1886. Fra Ole Olsen Amundsgård til Matias Madsen Hollingen, dat. 19, tingl. 21/6 1893. Fra Matias Madsen Eidskrem til Ole Andersen Hatlen, dat. og tingl. 10/7 1895. Fra Ole Andersen Hatlen til Anders Paulsen Sotnak, dat. og tingl. 26/4 1897. Fra Anders Paulsen Sotnak til Paul Andersen Sotnak, dat. 17, tingl. 20/12 1907. Fra Anders Paulsen Sotnak til Istad Kraftselskap, dat. 22/6, tingl. 2/9 1918.

Amundsgården, bnr, 2, skyld mark 2,30. Skjøte fra Knut Pedersen Vedelven til Johan Pedersen Istad, dat. 22/4 1847, tingl. 21/6 1850. Fra Johan Pedersen til Hans Hansen Vedelven, dat. 19, tingl. 20/10 1854. Fra Hans Hansen til sønn Ole Hansen, dat. 19, tingl. 21/10 1904. Skifteskjøte i Ole H. Amundsgård og gjenl. hustru Ane Maries bo til Hans Olsen Amundsgård, dat. 6, tingl. 15/6 1928.

Amundsgården - Saglien, bnr. 3, skyld mark 0,21. Skjøte fra Ole Olsen og Hans Hansen Vedelven til Peder Amundsen Sagli, dat. og tingl. 18/6 1868. Lensmannsattest dat. 22/12 1936 hvoretter hjemmelen overgår til Anton Sagli som enearving etter Peder Amundsen.

Amundsgården - Gjerdet, bnr. 4, skyld mark 0,21. Skjøte fra Anders Paulsen Sotnak til John O. Amundsgård, dat. 6, tingl. 15/6 1906. Fra John O. Amundsgård til Martin J. Amundsgård, dat. 10/5, tingl. 1/6 1918. 19/10 1907 sammenføyet med gnr. 75, bnr. 2.

Amundsgården - Bolsø Elektrisitetsverk, bnr. 5, skyld mark 0,20 Skjøte fra Paul A. Sotnak til Bolsø komm. dat. 24, tingl. 27/11 1914. Fra Bolsø kommune til Istad Ktaftselskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

Amundsgården - Bolsø Elektrisitstsverk, bnr. 6, skyld mark 0,40. Skjøte fra Ole H. Amundsgård til Bolsø kommune, dat. 21/11, tingl. 8/12 1911. Fra Bolsøy kommuue til Istad Kraf.selskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

Amundsgården - Skogheim, bnr. 7, skyld mark 0,05. Skjøte fra Istad Kraftselskap til Mikal Fostervold, dat. 7. tingl. 18/1 1934.

Amundsgården - Bjerkely, bnr. 8, skyld mark 0,01. Sammenføyet med gnr. 75, bnr. 4.

Amundsgården - Lunheim, bnr. 9, skyld mark 0,04. Skjøte fra Istad Kraftselskap til Sivert Knutsen Nordhaug, dat. 16/2, tingl. 1/3 1932.

* *

Bruk nr. 1 Amundsgården ble i 1918 innkjøpt av Bolsøy kommune til anlegget av Istad Kraftstasjon og gikk senere over til Istad Kraftselskap. Kraftverkets inntaksbasseng ligger i Amundsgård m. fl.‘s

fellesutmark, mens rørgaten ligger oppover dalsiden og kraftstasjonen nedenfor gårdens innbø ved Istadelva. Reguleringsanleggene ligger ved Høljerne oppe på libakken, samt ved Nedre og Øvre Oltervatn i gårdene Sollis og Botterlis utmark. Senere er Silsetvatn under Silset og Stokaasen i Øre også regulert og ved en grøft forbi Langlia ført ned i Isladvassdraget i Høljerne.*)

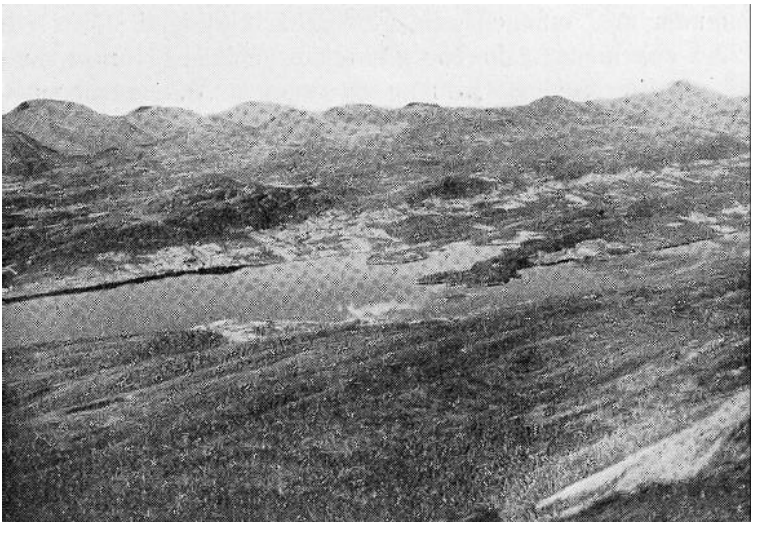

Kleivebygda sett fra Skåla.

Høystakli, gård no. 77.

Gården ligger oppå lien i nord for Amundsgården og Istad og grenser i syd til disse. I vest til Nerli og Øverli, i nord til Øre grense og i øst til Istad og fellesutmarken. Høystakli er en av de høyestliggende bustader i Kleive om ikke den høyeste, og dermed i hele Bolsøy. Gårdens historie faller i den eldste del i alt vesentlig sammen med de foran beskrevne Liengårder, dog med et noe annet eierforhold, idet den første kjente eier er lensmann Kiøstel Eckrim. Gården sees første gang nevnt i 1623 med Olluff Høeszelinn som leilending og betegnet som øddegaardtzmand. Han er bruker også i 1633 og 1646. I 1650 er Knud Høstachlj bruker. Skylden er 1 pund og Lensmann Kiøstel Echrimb eier. Krøttertallet 1657 viser også bare et bruk med Knud som leilending. Besetningen er 1 hest, 11 kyr, 11 geit og 9 sauer. Samme bruker, eier og landsk. i matr. 1661. Odelsskatten dette år viser at Lensmann Echrimb er representant for et interesentskap som

*) Nye kraftstasjoner er bygget ved Langli og i Grøndalaa.

eier denne m. fl. gårder. Se nedenfor under Istad m. fl. Folketellingen (prestens mantall over alt mandkiøn over 12 år) viser at Knud Høystachlien var f. i 1619. Han var sønn av den forrige bruker Olluff (Ole) og er bruker også i 1669 med samme eierskap. Folketellingen 1701 (alt mandkjøn) oppfører som oppsitter Joen Høstachlie, 48 år, sønn Knud Jodesen, 3 år. Denne Joen er sikkert sønn av Knud Olsøn. (Ollufsen)

Sammen med mange andre gårder har Høystakli skiftet eier, og er i 1722 i enkemadame Ingeborg Grøns besiddelse. Hun er enke etter presten. magister Anders Grøn og en søster av Anders Iversøn Borchs hustru, Fru Grøn selger gården til Anna Cathrine Mortensdtr. Schultz (en datter av tolderen Morten Schulttz i Molde) ved skjøte tl. 6/7 1722.

I matr. 1723 opplyses: No 60 Høstach Lien. 1 opsidder. Anna Catrina Schultz ejer og bøxler. Jngen huusmand. Sætter imod en fierding fra gården, skoug til huusbehov, 1 Bekke qværn f. 8 s., intet fiskerie. God Fægang, ligger i sollien, 8¼ miil fra haved, middelmådig jordart, u-viis til korn, er frost undergiven, god til eng, ingen lejlighed til rødning, er frost undergiven. Sæd: 1½ td. hafre. Høeavling: 12 læs Høe. Creature: 1 Hæst, 3 kiør, 2 ungnød, 6 smaae fæe. Taxt efter gl. matr.: 1 pd. Forhøyed: 1 pd.

Anne Cathrine Schults var gift med en løytnant Lossius. I 1763 er denne oppført som eier som major Lossius. Leilending og bruker er Knud Høstachlie, antakelig den Knud Joensen som i folketallet 1701 oppgis til 3 år gammel. Han er altså nu i 1763 65 år. Senere overgår bøkslen til Ole Olsen Høestachlien. I 1797 er Proprietær Jacob Sverdrup (beslektet med Gjermanesfuten) blitt eier, og selger gården - 1 pund i skyld - til leilendingen Ole Olsen for 115 riksdaler. Denne Ole Olsen som altså er grunnleggeren av odel på gården var født 1740. Hans hustru i annet ekteskap hette Ane Arnesdtr. og var antakelig fra Bygdelien.

Beboerne i 1801 var ifølge folketellingen: 1ste Fam.: Ole Olsen, 59, grdbr., i 2. ægteskab, Ane Arnesdtr., 40, hans kone, i 1. ægteskab. Tienestefolk, ugifte: Erich Knudsen, 40, Knud Pedersen, 12, Marith Knudsdtr., 20, Bereth Christensdtr., 22.

Matr. 1838 oppfører: Høstaklid, M.nr. 60 L.nr. 131 Høstaklid, eier Knud Pedersen, skyld 1 pund, ny 1 daler 2 ort 6 skill.

Folketallet i 1865 var følgende: Lnr. 131 Høistaklid, Ole Knudsen, selveier, 48, Elen Olsdtr., kone, 50. Barn: Knud, 25, Anders, 19, Ole, 14, Kristian, 10, Ane, 27, Maria, 16, alle f. i Bolsø. 3 hester, 8 kveg, 28 får, 10 gjeter, 7 td. havre, 6 td. poteter. Knud Pedersen,

hans Fader, Føderåd, 78, Anne Amundsdtr., kone, 77, Ragnild Knudsdtr., Datter, 32, alle født i Bolsø. 1 kveg, 4 får. 1/8 td. byg, ¾ td. havre, ½ td. poteter. Ole Johnsen, husmd. m. Jord, 50, f. i Øxendal, Kristi Endresdtr., kone, 49, f. i Eid, John Olsen, søn, Fisker, 19, Knud Andreas, søn, 3, Elen Anna, Datter, 9, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får, 3 gjeter. ¾ td. havre, 1½ td. Poteter.

Under ommatrikuleringen 1866 anmerkes om gården: M.nr. 58 *Høistakli*, L.nr. 131, skyld 1 Daler 2 Ort 6 Skill. *Ole Knudsen* og Knud Pedersen. 14 mål ager, 10 mål eng, 111 læs af bø- og udslåt. Avler: 40 t. havre, 36 t. potet, 126 læs hø. 2 Hest, 8 kiør, 28 sau. Skov til brænde. Intet Salgsvirke. 1 Pladsbrug.

I matr. 1907 oppføres: Gårds nr. 77 Høistaklien, br.nr. 1 Høistaklien. Eier Knud Olsen, sk. M. 2.53.

Eiere og utparsellering vil fremgå av følgende fortegnelse:

Høistaklien, gnr. 77. bnr. 1, skyld mark 2,-, Skjøte fra Ole Knutsens enke Elen Olsdtr. til søn Knut Olsen, dat. 27. tingl. 29/6 1883. Fra Knut O. Høistakli til søn Oluf Knutsen, dat. 14. tingl. 17/10 1911.

Høistaklien - Bolsø Elektrisitetsverk, bnr. 2, skyld mark 0,53. Skjøte fra Oluf K. Høistakli til Bolsø kammune, dat. 4. tingl. 27/11 1914. Fra Bolsøy Kommune til Istad Kraftselskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

* *

Gården Høystaklien har en besynderlig vakker beliggenhet oppå åsbrynet i overgangen mellem li og fjell, med en mektig utsikt vestover Fannefjorden og innover Osmarkan med snefjellene i bakgrunnen. Omgivelsene bakover og innover fjellet er rolige og storlatne med åser, lange myrer, vatn og vassdrag. Det store kunstige vatn Høljerne, laget av Istad kraftanlegg, ligger nær ved gården, og det lange fjelldrag Ranna ligger ikke langt unna i nord. Det kviler en underlig fred og ro over landskapet heroppe. Hovedvegrn Kleive/Angvik sees et godt stykke nede i lia. Støvskyene av bilferdsla kan bare sees, ikke føles. - Den som vil kvile ut skal ta seg en tur til Høystaklien.

Istad, gård no. 78.

Om gårdens navn og alder se foran side 32. Om navnet bør det tilføyes at det er en mulighet for at det kan stå i samband med det oldnordiske ord *id* som bl.a. har betydningen strev, møye, flid jfr. nynorsk *idast* d.e. orke „iug" av *ihuga* - d.e. ivrig energisk. Ifall navnet Istad har sammenheng med dette ord må det hentyde på at gården dengang lå tungt tilgjengelig, slik at det kostet møye og energi å nå så langt. Dette stemmer ikke dårlig med de bratte Istadbakker som den gamle gårdsveien over alle Liengårdene fra Kleive førte over. Gården lå dessuten langt av bygds og helt inne i urskogen da den ble opptatt en gang i oldtiden, som den eneste bustad innenfor Kleive, ihvertfall før Gussiås og Heggem henholdsvis i Nesset og Tingvoll. Gårdens eiendomshistorie siden middelalderen er også en annen enn de vestenfor liggende gårder etter Kleive. Den eldste skriftlige kilde er Chr. IV s skatmnt. 1596. Gården er da alt delt i to bruk med *Guldbrand og Anders Jstadt* som brukere. Det er dessuten en husmann *Olluff Istadt*. I lensregnskapet 1610 oppføres *Ichstadt* med en leidmgskatt av ½ wett korn og 8 merker smør, Olluff og Anders er brukere. Gulbrand ser ut til å være død før 1611. De svarer både leilendingskatt, krigsskatt til Ko. Ma. samt skuddpenger og kongetiende. Navnet skrives dels Ystad, Ijdstadt. 1623 nevnes som oppsittere Iffuer Jdstad, Olluff og Anders Jdstaed og Marette Gammelsætter. En husmann Knud Istad er nevnt allerede i 1614 og 1617. Dette år nevnes Istad saug med 6 thøllter bord i sagtiende. I bøteregnskapet 1621 er Lasse Iffuersønn oppført med 2 daler mulkt. „for han sloegh Giertt Erichsenn", dette kan være en dreng. Allerede i 1611 nevnes Knud „I stad" som dreng for fuld løn. 1621 neven følgende oppsittere : Iffuer Istad, Olluff Istadzsetter og Lauridtz Istad som „ødegardsmænd och husmænd. Olluff har sagen, og en liiden quæn. Anders har bare en liiden quærn. 1623 nevnes Anders og Olluff som vanlige leilendinger mens Iffuer er enten ødegårdsmarm eller husmann. Som sådan nevnes også Marretta Gammelsetter.

Den første kjente eier av gården nevnes i 1633, „Amund Herschedall på Normøer". Han eier 3½ pund av gårdens landskyld.

Hvem som har utbøkslingsretten nevnes ikke. Leilendinger er nu Knud Andersen, Iffuer og Olluff. Det ser ut til å være to sager, Olluff eier den ene. I kopskattmnt. 1645 oppføres Iffuer Idstad, hans hustrue och Enn thienistepige, Arnne Idstad liegesaa ; Serqued Idstad med hustru og thienistedreng. Jacob Gammelzsett nevnes i 1633, men ikke i 1645 og er antakelig kommet istedetfor Maretta, som ikke gjenfinnes nu. Anders og Olluff Istad er også borte. 1646: Som leilendinger på halvgårder oppføres: Iffuer, Arne og Knud Idstad hver med en skatt av 3 daler. Olluff Idstad oppføres som bruker av ødegård. Jordboken av 1650 viser at disse tre menn er odelseiere på Istad, Arne med 2½ p. Iffuer med 1½ pund og Knud med 3 pund, tilsammen 2 voger 1 pund. Disse sitter derfor med selveiende bruk, som ennu er meget sjeldent i Bolsøy. En Andbiørn Zetter (Hatlen) eier Gammelsæter med 1 pund i landskyld. Her er nu Olle Gammellzetter leilending og bruker. Iffuer og Arne eier saugen „som er gandsche ringe tømmer och brug till.“ I krøtertallet 1657 oppføres følgende oppsittere og besetninger: Enchen Ista, 2 hester, 13 kjyr, 12 geit, 12 sauer. Serque Ista : 1 hest, 11 kjyr, 11 geit, 11 sauer. Knud Ista: 2 hester, 15 kjyr, 15 geit, 26 sauer. Olle Gammelseter: 1 hest, 10 kjyr, 13 sauer, 13 geit. Arne Ista: 1 hest, 15 kjyr, 6 geit, 10 sauer. I 1661 er gården delt mellem mange eiere. Peder Offrland eier 2 pund 12 merker, Aslach Hegdahl eier 2½ pund. Lensmann Kiøstel Eckrimb eier 1 pund i selve Istad og 1 pund i Gammelsæter. Lauritz Bendixen Miellued 1 pund. Den samlede skyld skal være 8 pund (2 vog og 2 pund). Oppsitterne som nu alle er leilendinger er: Knud Iffuersen, Knud Andersen, Bottel, Arne og Olle Gammelsetter, som oppføres som egen gård. Lensmann Eckrimb står som representant for et interessentskap som ialt eier 5 pund i gården. Oppsitterne oppføres i prestens manntall av 1665 (mannfolk over 12 år): Auders Olsen, 32 år (skal antakelig være Anders Iffuersen) Anders Knudsen, 30 år, Arne, 51 og Bottel 29 år. Tjenestedrenge: Jon Semmundsen, 34, Olle Knudsen, gammel soldat, 34, Halfuord Davidtzen, 13 år, Anders Pedersen, 14 år. Gammelseter oppføres også; her som særskilt gård med oppsitter Olluff 46 år og husmand Ole Enndresen 90 år. I matr. 1669 oppføres følgende eiere: Aslach Herschedal (enten må dette være feil for Hegdahl eller omvendt: Hegdahl I matr. 1661 må være feil for Herschedahl. Det siste er det sannsynlige) eier 2 pund 5 mrk. Lauridtz Haffuen (den samme som Lauridtz Bendixen Miellued i 1661) 1 pund 2 mrk. Peder Offrland 4 pd. Det mangler ennu en part. Gammelseter eies av Kiøstel Eckrimb med 1 pund 6 mrk: Brukerne er Anders Olsen, Anders Knudsen, Botolf,

Arne Olsøn, og på Gammelseter Olle Iffrsen. I manntallet 1701 oppføres følgende mannlige befolkning på Istad: Leilendinger: Knud, 40 år søn Olle Knudsen 4 år. Joen, 48 år, søn Knud Joensen, 3 år. Anders Knudsen, 70 år, søn Knud Andersen, 32 år. Anders Andersen, 40 år. søn Erich Andersen, 4 år. Olle Axelsen, 69 år, sønner: Bottel Olsen, 14 år, Erich Olsøn, 8, Serque, 6 og Anders 4 år. Drenge: Olle Olssen, 14 år, Reservesoldat Anders- Laszesen, 20 år. På Gammelseter oppføres særskilt: Oppsitter Knud, 40 år, søn Olle Knudsen, 12 år. Den Anders Knudsen Istad som nevnes her var siden 31/5 1671 eier av sitt bruk i Istad, da han denne dato fikk skjøte „fra forige Sorenschriffuer“, som ble tinglyst på tingstedet Holsbøen 3/4 1700. En Jon „Johnsten“ eier i 1700 en part i gården som han bøksler til Knud Andersøn i 1700. I 1677 sees etter justisprotokollen at det har gått en prosess mellem samme Anders Knudsen Istad og futen Iver Andersøn om bøkselretten for en del av gården. Dommen er tinglyst på vintertinget for Fanne Otting på. tingstedet Brokstad 19/1 1701. I 1705 bøksler Botolf Ollsøn ½ vog i gården som Ole Axelsøn tilforn haver brugt (sønn fulgte altså etter far i bøkslen).

Under matr. 1723 opplyses: Istad, no. 61. 4 opsiddere. Ludviig Iversen, ejer 2 v. 1 pd. og bøxler gaarden. Johan Joensens arvinger ejer 1 pd. Ingen husmand. Skoug, lidet huus og saugtømmer. Sætter ½ f. fra gaarden. 3 bekke Qværner à 6 s. er 18 s. Intet fiskeri. Er en Marche Gaard, ringe fægang, ligger i sollien 8½ mil fra haved, middelmaadig jordart, temmelig viis til korn, ringe til høe, tungvunden, ingen leilighed til rødning. Sed: 2 skp. bl. korn, 15 tdr. hafre. Høeavling: 88 læs Høe. Creature : 4 hester, 20 kiør, 12 ungnød, 40 småfæe. Taxt efter gl. mtr.: 2 v. 2 pd. Forhøyed 1 pd. En flom Saug som opsiderne ejer, Damstaackene ligger paa Gaardens Grund for 72 s.

Matr. 1723. No 62 Gammelsetter. ad Istad. 1 opsidder. Mag. Anders Iversens arvinger ejer og bøxler. Ingen huusmand. Skoug til brendefang, ingen sætter. Ingen qværn, intet fiskerie. Er en Marke Gaard, God fægang, Gaarden ligger i Sollien 8½ miil fra haved, ringe jordart, u-viis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td. hafre. Høeavling : 8 læs. Creature: ½ hæst, 2 kiør, ingen ungnød. 5 smaa fæe. Gt. Taxt: 1 pd, Aftaget: 6 mrk.

Størsteparten av gården er nu gått over i tolder Ludvig Iversøn Munthes eie (sønn av Gjermanesfuten Iver Andersøn) En mindre part av gården eies av en Johan Joensen. Gammelseter eies av futen Anders Iversens arvinger. Haluord Istad er eier før 1753 av 18 mrk. landskyld i gården. Datteren Gjertrud Halvorsdatter selger denne part

til tambur Knud Ravaldsøn Øren, skj. 3/7 1753. Knud Ravaldsøn eier i 1761 en part i gården på 1 pund 15 mrk., som han ved obl. av 9/10 pantsetter til Ludvig Iversøn Munthe for 42 rdlr.

Romsdal fogdregnsk. 1762-63 opplyser: Matricul 1763. Ole Siversen, 2 p. 12. Ole Knudsen 2 p. 12. Peder Bottelsen 1 p. 12. Knud Ravaldsen 1 p. 12. 2 vog 2 pd. Her under en Flom-Saug står på Odels-Grund, og 3de qværner. Ludvig Iversens arvinger ejer og Bøxler 1 v. 2 pd. Bottel Istads arvinger 1 pd. 12. Aasidd: Knud Ravaldsen 1 p. 12. 2 vog 2 pd.

No 9 Istad Saug, staar med begge Damstochens Ender paa Odels Grund og tilhører os undertægnede, Timmeret som derpaa er skaaret taget af de allernaadigst bevilgede Odelsskove, saaledes som det for hver skov i sær er ansadt, uden at af en eller anden Skov mere er taget, hvor iblandt ingen undermaals Træer haver været, der paa er dette Aar 1763 skaaret Tolv Hundrede skriver 1200 de Vandkandtede Bord, der alle haver været af saadan længde og Tykkelse som ved Bevilgningen er foreskreven, alle til Brug i Bøygden Virkelig forbleven uden nogen der af at udføre. Og, at jngen lange eller dobbelte, ej heller flere Bord enten for mig selv eller andre dette Aar paa Saugen er skaaren, bevidnes saa sandt hielpe mig Gud og hans hellige Ord.

Knud Ravalsen Istad. Peder Bottelsen Istad.

Under 12te Juni er denne Saugs qvantum bevilget til 1200 bords aarlig skiørsel, som skiæres Vandkantede og forbliver til brug i bøygden.

Bruket Gammelseter er i 1773 i Simen Colds eie, og selges ved Skjøte av 24/6 1776 til Knud Ravaldsøn Nord Istad for 24 rdlr. med 1 pund i skyld. Bruket eller gården Gammelseter nevnes ikke særskilt i matr. 1763 og er antakelig nu øde. 1/6 1779 selger Knud Ravaldsøn lstad en part på ½ vog i Istad til sønnen Arne Knudsøn med ¼ part i Istad sag. Samme Knud Ravaldsøn og hans medeier Peder Bottelsen lstad hadde ved kongelig bevilling, utstedt på Fredriksberg slott i Kjøbenhavn, fått privilegium på skur av 1200 bord årlig for Istad sag. I 1786 blir bevilgningen fornyet, men nu bare for 400 bord. 3/1 1785 skjøter Peder Botolfsøn sitt bruk på 1 pund 12 mrk. i Istad til sønnen Botolf Pedersøn for 120 rdlr. 2/1 1788 skjøter Knud Ravaldsøn en halvdel i Istad ytre til Amund Olssøn på 2 pund 12 mrk. for 120 rdlr. Den annen halvpart i ytre Istad eies i 1791 av hospitalforstander Henrich Øwre som ved skjøte 4/7 s. å. selger til Mogens Olssøn for 190 rdlr.

Umyndig Peder Botolfsøn Istad ved verge Anders Olssøn Istad tinglyser sin odel til gården Istad, „som hans far og farfar har eiet

før ham - ,, 25/10 1791. 18/7 1800 er Mons Olsøn og Ole Olsøn eier av part i lstad, og skjøter 23/6 s. å. grunn til kvernhus med tilbehør til Ole Olsøn Nør-Hauen og Jon Olsøn Asphol.

Ved folketellingen i 1801 er det følgende beboere på lstad:

1. Fam. Mons Olsen, 48, i 1. ægteskab, Postboud og gaardbruger. Giertru Olsdtr. hans kone, 51, i 2. ægteskab. Deres børn: Ole, 30, Halvor, 26 og Peder Knudsen, 24. Ane, 8 og Giertru Monsdtr. 4. Tjenestefolk: Giertru Johnsdtr., 15, Mangnild Johansdtr., 40, Elli Hansdtr., 32. 2. Familie: Hans Lassesen, 84, husmand m. Jord, Elli Olsdtr., 70, kone, i 1. ægteskab. 3. Familie: Anders Andersen, 50, husmd. m. Jord, Marith Hansdtr., 48, i 1. ægteskab. 4. Familie: Amund Olsen, 49, i 2. ægteskab, Elli Olsdtr., 50, i 1. ægteskab, deres Børn: Knud, 20, Ole, 19, Ravald, 16, John, 14, Arne, 11, Ole, 7, Marith, 6. Ane Olsdtr., 40, tjenestepige. Mari Hansdtr., 52, lejeboende, ugivt, lever af almisse. 5. Familie: Arne Knudsen, 54, grdbr., Beret Throndsdtr., 48, i 1. ægteskab. Deres Børn: Knud, 20, Thrond, 6, Marith, 16, Giertru, 14, Engebor, 12. Ole Olsen, 12, Tjenestedreng. 6. Familie: Erich Knudsen, grd.bruger, 49, i 1. ægteskab, Marith Arnesdtr., hans kone, 56, i 2. ægteskab, Peder Bottolsen, 16, deres søn. Tjenestefolk: Anders Børgesen, 22, Bereth Engebrigtsdtr., 26. 7. Familie: Ole Olsen, 54, huusmand m. Jord, Mette Amundsdtr., 52, i 1. ægteskab, Mette Olsdtr., 10, deres Barn.

I matrikulen av 1838 oppføres: M.nr. 59, Istad, L.nr. 132, eier Knud Pedersen, sk. 2 pd. 12 mrk. ny 2 dal. 3 ort, 4 skill. L.nr. 133 Istad, John Olsen, sk. 2 pd. 12 mrk. ny 2 dal. 2 ort, 17 skill. L.nr. 134, eier Erik Knudsen, sk. 1 pd. 12 mrk. ny 1 dal. 3 ort, 15 skill. L.nr. 135 med Gammelseter, eier Knud Arnzen og Trond Trondsen, sk. 1 pd. 12 mrk. + 1 pd. ny 2 dal. 1 ort 8 skill. L.nr. 136, Nedre Istadli, eier Christen Andersen, sk. 6 skill.

Ved folketellingen 1865 er beborne følgende: Istad med ytre Istadli, L.nr. 132 a, 133. Johan Pedersen, selveier, 45, Maria Andersdtr. kone, 36. Peder Erntsen, tjenestekarl, 23, alle f. i Bolsø. Anders Einarsen, tjenestekarl, 18, f. i Thingvold. Margrete Knudsdtr. deres datter, 19, f. i Bolsø. Ildrid Monsdtr. tjenestepige, 24, f. i Næsset. Kristi lversdtr. Fosterdatter, 6, f. i Bolsø. 2 hester, 14 kveg, 29 faar, 1 svin. Sed nevnes ikke.

Sagtrøen, Peder Andersen, husmand m. jord, 56, Anne Olsdtr. kone, 57, Anders Pedersen, søn, Fisker, 26, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 8 faar. 1¼ td. havre, 1¼ td. poteter.

Bakken, Lasse Pedersen, husmand. m. jord, 40, Ane Tommesen,

kone, 36, Deres børn: Peder Lassesen, 18, Sevrine 11, Marit, 8, Marit, 5 og Beret Lassesdtr. 1, alle f. i Bolsø. 3 kveg, 7 faar, 1½ td. havre, 1¼ td. poteter.

Istadli. Tron Andersen, husmand, m. jord, 65, Sigri Amundsdtr. kone, 58, Lasse Eriksen Fostersøn, 8, Marie Tronsdtr. deres Datter. 25, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 12 faar. 2 td. havre, 1¾ td. poteter. Istadli, Erik Eriksen, husmand m. jord, 36, f. i Thingvold, Mildri Pedersdtr. kone, 36. Deres barn: Beret, 8 og Marie Eriksdtr. 2, alle f. Bolsø. 2 kveg, 4 faar. ½ td. havre, 1 td. poteter.

L.nr. 133 a, 2 beboede Huse. Erik Haldorsen, selveier, 31, f. i Lesje, Marie Olsdtr. kone, 27. Deres, barn: Johanna, 3, en søn, intet navn, 1, alle f. i Bolsø. Tjenestefolk: Ole Andersen, 18, f. i Bolsø Marit Haldorsdtr. 27, f. i Lesje. Olina Trondsdtr. 14, f. Bolsø. Haldor Jakobsen, Eriks Fader, Føderåd, Johanne Eriksdtr. kone, 56. Døtre: Kari, 21, alle f. i Lesje, Anne, 15. f. i Sundal og Mari, 11, f. i Bolsø. 1 hest, 10 kveg, 20 får, 1 svin. ½ td. bl. korn, 6 td. havre, 5 td. pot.

Rabben. Ole Arnesen, husmand m. jord, 67, enkemand, Arne Olsen, søn, 27, Magnhild Knudsdtr. tjenestepike, 33, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 7 får. 1/8 td. bl. korn, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Istadlid. Johannes Johnsen, husmand m. jord, 36, Randi Olsdtr. kone, 42, begge f. i Lesje Barn: Johan, 7, Marie, 3, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 5 får, 1¼ td. havre, 1¾ td. poteter.

Jakob Haldorsen, husmand m. jord, 35, f. i Lesje, Gjertrud Ottersdtr. kone, 24, f. i Næsset. 2 kveg, 6 får, 1½ fd. havre, 1¾ td. poteter.

Lnr. 132 b, 133 b Saugbakken. Peder Pedersen, skolelærer, 43, Helle Olsdtr., kone, 45. Barn : Peder Pedersen, 14, Elen Anna, 12. Rasmus Olsen, Logerende Håndsaugskjærer, 43, alle født i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 10 får, 1/8 td. byg, 2½ td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 134, 3 beboede Huse. Peder Olsen, selveier, Postudtager,*) 33, f. i Bolsø, Mali Larsdtr., kone, 25, f. i Surendal. Ingeborg Johnsdtr., Tjenestepige, 20, Karoline Pedersdtr., deres Datter, 3: Karen Pedersdtr., føderåd, Enke, 54, Erik Olsen, hendes søn, ugift, 31, Marit Olsdtr., Datter, 19, Marie Eriksdtr., Fosterbarn, 13, Magnild Olsdtr., Føderåd, Enke, 91, alle f. i Bolsø. Peder Knudsen, logerende vedhugger, 56, f. i Thingvold, Kari Aslagsdtr., hans kone, 64, f. i Næsset. Aslag Pedersen, søn, Ledigjenger, 21, f. i Thingvold. 2 hester, 8 kveg, 16 får, 2 gjeter, 1 svin. ¼ td. byg, 6 td. havre, 4 td. poteter. Ole Olsen, husmand m. Jord, 45, f. i Sundal, Ingeborg Mortensdtr., kone, 36, f. i Næsset. Barn: Ole, 13, Kristina, 4, Radi (!) Olsdtr., 1 år, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 5 får. ½ td. havre, 1¼ td. boteter.

---

*) Postledsager?

Istadli. Ane Pedersdtr., huskone m. jord, enke, 62. Døtre, ugifte: Ingelev Johnsdtr., 33, Olina Johnsdtr., 27, alle født i Bolsø. Johannes Ingebrigtsen, logerende skovhugger, nord Fron, 46, ugift. 2 kveg, 10 får, 3 gjeter. 7/8 td. byg, 1¼ td. havre, 2 td. poteter.

L.nr. 135 a, Istadli med Gammelsæter, 2 beboede Huse. Peder Trondsen, selveier, 40, Olina Pedersdtr. 31, Brit Marie. datter, 6, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 12 får, 1 gjet, ¼ td. byg, 2½ td. havre, 2 td. poteter. Knud Larsen Haugnæs, føderåd, 42, f. i Bolsø, Ingeborg Olsdtr. kone, 61, f. i Næsset, Ingeborg Knudsdtr. datter, 15, f. i Bolsø. 2 kveg, 4 får, ½ td. havre, 1 td. poteter.

Lied. Rasmus Kolbansen, husmand med jord, 57, f. i Bolsø, Ane Olsdtr. kone, 55, f. i Næsset. 1 kveg, 11 får, 1¼ td. havre, 1½ tønde poteter.

Krogen. Ole Pedersen, husmand m. jord, 60, Gjertrud Olsdtr. kone, 63, begge f. i Næsset. 1 kveg, 5 får, 1 td. bl. korn, 1 td. poteter.

Arne Trondsen, selveier, ugift, 43, Brit Pedersdtr. hans moder. 72, Tron Arnesen. hans fader, føderåd, 66, Knud Tronsen, tjenestekarl, 37, Marie Tronsdtr. tjenestepige, 26, alle f. i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 14 får, 1/8 bl. korn, 3½ td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 136. Nordre Istadlid. 2 beboede Huse. Andreas Kristensen. selveierpladsbruger, 34, f i Bolsø, Anne Amundsdtr., kone, 32, født i Næsset, Datter: Marie Andreasdtr., 2. Kristen Andersen, Føderåd, 62, begge f. i Bolsø, Sønneve Hansdtr., kone, 64, f. i Molde, Kristian Kristensen, søn, 17, f. i Bolsø. 3 kveg, 11 får. 1/8 td. byg, 1¾ td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 135 b. Istadvollen. Peder Knudsen, selveierpladshruger, 48, Ane Eriksdtr., kone, 43. Barn : Enger, 14, Olina, 4, Knud, 9, Erik, 2, Alle født i Bolsø. Marta Olsdtr., logerende, 67, ugift, f. i Molde, Ole Knudsen, hendes søn, Maler, 27, f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får, 1 td. havre, 2 td. poteter. Peder Johansen, føderåd, 76, Elen Olsdtr., kone, 66, Elen Anna Pedersdtr., Datter, ugift, 27, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får.

Ved matr.revisjonen 1866 opplyses bl.a.: M.nr. 59, L.nr. 132 og 132 c, skyld 2 Daler 2 Ort 23 Skill. *Istad med ytre Istadli, Johan Pedersen,* 33,25 mål ager, 18 mål eng, 164 læs hø af bø- og udslåt. Avler: 75 t. havre, 96 t. potet, 219 læs hø. 2 Hest, 15 kjyr, 62 sau. Skov til behov, intet salgstømmer årlig. Intet Pladsbrug.

M.nr. 59 Saugbakken, L.nr. 132 c og 132 b, skyld 1 Ort 3 Skill. *Peder Pedersen.* 4 mål ager, 10 mål eng. 20 læs hø af ud- og bøslåt. Avler: 12 t. havre, 12 t. potet, 36 læs hø. 3 kjør, 12 sau. Skov etter rettighet til brænde.

M.nr. 59 *Istad,* L.nr. 133 a, skyld 1 Daler 1 Ort 19 Skill. *Haldor* Jacobsen. 23 mål ager, 25 mål eng. 123 læs hø af bø- og udslåt. Avler: 4,5 t. byg, 63 t. havre, 54 t. potet, 168 læs hø. 2 Hest, 12 kjør, 40 sau. Skov delvis til behov og til brænde. Intet salgstømmer årlig. 3½ Pladsbrug.

M.nr. 59 *Istad,* L.nr. 134, skyld 1 Daler 3 Ort 5 skill. *Peder Olsen.* 17 mål ager, 20,5 mål eng, 114 læs hø af bø- og udslåt. Avler: 52 t. havre, 48 t. pot. 168 læs hø. 2 Hest, 9 kjør, 32 sau. Skov til behov til brænde. Intet salgstømmer årlig. 2 Pladsbrug.

M.nr. 59 *Istad med Gammelsæter,* L.nr. 155 a, skyld 2 Daler 0 Ort 11 Skill. *Trond Arnesen og Peder Trondsen. 19,5* mål ager, 21 mål eng, 136 læs hø af bø og udslåt. Avler: 60 t. havre, 66 t. potet, 171 læs hø 2 hest, 13 kjør, 38 sau. Skov til brænde. Intet salgsvirke. 2 Pladsbrug.

M.nr. 59 *Istad m. Gammelsæter,* L.nr. 186 b. Skyld 2 Skill. *Peder Knudsen.* 3 mål ager, 4 mål. eng, 25 læs hø af bø- og udslåt. Avler: 9 t. havre, 8 t. potet, 27 læs hø. 2 kjør, 10 sau. Skov til brænde.

M.nr. 59 *Nordre Istadli* L.nr. 136, skyld 6 Skill. *Kristen Ander*sen. 6,5 mil ager, 9 mål eng, 14,5 læs af bø- og udslåt. Avler: 14 t. havre, 12 t. potet, 27 læs hø. 2 kjør, 10 sau.

I matr. 1907 er oppført: G.nr. 78, Istad, br.nr. 1 Istad, eier Knud Andreas Olsen, sk. M. 5,83. Br.nr. 2, Sagbakken, eier Lars Olsen Tjælde, sk, M. 1,06. Br.nr. 3, Istad, eier Anton Olsen, sk. M. 0,42. Br.nr. 4, Istad, eier Ole Eriksen, sk. M. 3,37. Br.nr. 5, Istad, eier Ingeborg Helgersdtr. sk. M. 0,42. Br.nr, 6, Rabben, eier Ingeborg Arnesdtr. sk. M. 0,42. Br.nr. 7, Istad, eier Peder Anton Olsen, sk. 2,43. Br.nr. 8, Istad, eier Lasse Torfindsen, sk. M. 0,19. Br.nr. 9, Istad, eier Oline Johansdtr. sk. M. 0,71. Br.nr. 10, Istad nedre, eier Ole Olsen, sk. M. 0,40. Br.nr. 11, Kroken vestre, eier Peder A. Pedersen, sk. M. 2,03. Br.nr. 12, Vollan, eier Peder Lassesen, sk. M. 0,76. Br.nr. 13, Gjærdet, eier A. Kristoffersen Foss, sk. M. 0,38. Br.nr. 14, Kroken østre, eier Ole Olsen, sk. M. 2.07. Br.nr. 15, Istadlien nedre, eier Knud Pedersen, sk. M. 0,59. Br.nr. 16, Istadli, eier Johan Johansen, sk. M. 0,48. Br.nr. 17, Istad nedre, eier Ole Olsen, sk. M. 0,40. Br. nr. 18, Istadhagen, eier Lasse Torfinsen, sk. M. 0,13. Br.nr. 19, eier A. Kristoffersen Foss, sk. M. 0,1 1. Br.nr. 20, Istadli, eier Johan Johnsen, sk. M. 0,27. Br.nr. 21, Sagbakken, eier Lars Olsen, sk. M. 0,31.

Gårdens videre utparsellering og de forskjellige bruks eiere vil sees av følgende fortegnelse:

Istad, gnr. 78, bnr. 1, skyld mark 5,29. Skjøte fra Peder Knut-

sen og Erik Eriksen til Knut Pedersen, dat. 26/10, tingl. 3/12 1839. Fra Knut Pedersen til datter Gjertrud Anna Knutsdtr. dat. 25/4 tingl. 21/6 1849. Fra Gjertrud Anna Knutsdtr. til Johan Pedersen Istad, dat. og tingl. 19/10 1854. Fra Knut Amundsen Aspelund til ds. på en parsel, dat. 13/10 1856, tingl. 19/6 1857. Fra Johan Pedersen Istad til Ole Larsen Istad, dat. 20. tingl. 21/10 1870. Fra Ole Larsen Istad til sønn Knut Andreas O. Istad, dat. 2/9 1892, tingl, 21/10 1901. Uskiftebevilling for Knut A. O. Istads enke Marit E. Istad, dat. 26/1, tingl. 17/2 1922. Skjøte fra Marit E. Istad til sønn Ole K. Istad, dat. 22/3, ting1 8/0 1924.

Istad - Sagbakken, bnr; 2, skyld mark 1,01. Skjøte til Erent Erentsen, dat. 26/10, tingl. 3/12 1839. Skjøte fra Erent Erentsen, dat. Sagbakken til Erik Olsen Bakken, dat. 8/7 1848, tingl. 1/2 1843. Auksjonsskjøte til Erik Andersen Tjelde, tingl. 10/10 1854. Skjøte fra Peder O. Istad til Lars Olsen Tjelde, dat. 16, tingl. 26/10 1889. Fra Lars O. Sagbak til Ole L. Sagbak, dat. 13/6, tingl. 15/7 1932. Fra Ole L. Sagbak til datter Astri O. Sagbak, dat. 3. tingl. 6/6 1936.

Istad, bnr. 3, skyld mark 0,32. Skjøte fra Johan P. Istad til Anders P. Istad, dat. 16. tingl. 21/10 1870. Fra Anders P. Istad til Anton Olsen Kvernberg, dat. 12/10 1892, tingl. 6/2 1893. Fra Anton Olsen Istad til Olaf Antonsen Istad, dat. 18. tingl. 20/6 1936.

Istad, bnr. 4, skyld mark 3,36. Skjøte fra Peder Johansen Romuld til John Olsen Bjørlien, dat. 18/10 1838, tingl. 4/12 1839. Makeskifte til Kristian Paulsen, dat. 20/7, tingl. 24/10 1840. Skjøte fra O. P. Istad til Peder Johnsen Koksvik, dat. og tingl. 23/6 1851. Fra Peder Johnsen til Haldor Jakobsen Tande, dat. 22/6, tingl. 6/8 1855. Fra Haldor Jakobsen til sønn Erik Haldorsen, dat. 19. tingl. 21/10 1865. Fra Erik Haldorsen Istad til Ole Eriksen, dat. 5. tingl. 9/12 1893.

Istad, bnr. 5, skyld mark 0,90. Skjøte fra Erik Haldorsen til Jakob Haldorsen, dat. 18. tingl. 20/10 1866. Fra Jakob Haldorsen Harstad til Lars Eriksen Nygård, dat. 22/11, tingl. 15/12 1890. Uskiftebevilling for Lars Eriksen Istadliens enke Ingeborg Halvorsdtr. dat. 7. tingl. 16/5 1904. Skjøte fra Ingeborg Holgersdtr.*) til sønn Erik Larsen, dat. 24/3 1905, tingl. 2/3 1908. Auksjonsskjøte i Erik L. Istadli og hustrus dødsbo til Andreas Larsen Røstberg, dat. 12/2 1915, tingl, 25/4 1917. Skjøte fra Andreas Larsen Røsberg til sønn Løve A. Røsberg, dat. 6/9, tingl. 14/10 1924.

Istad - Rabben, bnr. 6, skyld mark 0,42. Skjøte fra Erik Haldorsen Istad til Arne Olsen Istad; dat. og tingl. 14/10 1875. Fra Arne Olsen Rabbens enke Brit Gudmundsdtr. til svigersønn Ole Pedersen,

*) Halvorsdatter ?

dat. 22/6, tingl. 18/10 1877. Fra Ole P. Istads hustru Ingeborg A. Istad til Ole Olsen Istad, dat. 29/3 1927, tingl. 1/4 1927.

Istad, bnr. 7, skyld mark 2,44. Skjøte fra Peder Bottolfsens arvinger til medarving Erik Pedersen, dat. 26/10, tingl. 3/12 1839. Fra Erik Pedersen til Ole Andersen Groven, dat. 3/8, tingl. 22/10 1839. Fra Ole Andersens enke til Peder Olsen, dat. og tingl. 15/4 1868. Fra Peder Olsen Istad til Søren Eriksen Holsbø, dat. 11. tingl. 28/6 1870. Skifteskjøte i Søren Eriksens bo til Anders Pedersen Istad, dat. 10. tingl. 20/2 1893. Skjøte fra Anders Pedersen Istad til Peder Anton Olsen Istad, dat. 22/4, tingl. 5/5 1903. Fra Peder A. O. Istad til Klaus Antonsen Bakken, dat. 12. tingl. 21/4 1938.

Istad, bnr. 8, skyld mark 0,19. Skjøte fra Peder Olsen til bror Andreas O. Istad, dat. 12/1, tingl. 13/6 1870. Fra Andreas Olsen Istad til Lasse Torfinsen Berild, dat. 10. tingl. 13/6 1870. Fra Lasse Torfinsen Istad til Lars Mathias Lassesen Istad, dat. 14. tingl. 21/4 1908. Fra Lars M. L. Istad til Henrik Nikolaisen, dat. 6/3, tingl. 9/4 1912. Fra Henrik Nikolaisen til Peder Andreas Pedersen Istad, dat. 22/4, tingl. 6/6 1913. Fra Peder A. P. Istad til Peder Andersen Istad, dat. 15/7, tingl. 11/8 1939.

Istad, bnr. 9, skyld mark 0,71. Skjøte fra Peder Olsen til Oline Johnsdtr. Istad, dat. 16. tingl. 24/10 1868. Fra Oline J. Istadlien til Erik Pedersen Istad, dat. 4/11 1907, tingl. 26/6 1908. Fra Erik P. Istadli til sønn Peder E. Istadli, dat. 16/11, tingl. 1/12 1927.

Istad - Istad nedre, bnr. 10, skyld mark 0,39. Skjøte fra Søren E. Istad til Ole Olsen Istad, dat. 21. tingl. 22/10 1885. Skifteskjøte i Ole O. Istad og hustrus bo til Mathias L. Istad, dat. 29/7, tingl. 6/8 1914.

Istad - Kroken vestre, bnr. 11, skyld mark 2,01. Skjøte fra Knut Arnesen til Ole Olsen Gujord, dat. 20/10 1853, tingl. 18/6 1855. Fra Ole Olsen til Peder Tronsen, dat. 18. tingl. 19/6 1857, på halvdelen av denne gård untagen pladsen Volden. Makeskifte fra Ole Olsen til Peder Knutsen på halvdelen av denne gård, dat. og tingl. 19/6 1857. Skjøte fra Oline Pedersdtr. til sønn Peder A. Pedersen, dat. og tingl. 18/10 1901. Fra Peder Andreas P Istad til Peder Andersen Istad, dat. 15/7, tingl. 11/8 1939.

Istad - Vollan, bnr. 12, skyld mark 0,76. Skjøte fra Peder Knutsen Istad til Lasse Pedersen Istadbakken, dat. 12/4 1870, tingl. 17/3 1871. Fra Lasse P. Istadvollens enke Ane Tomasdtr. til sønn Peder Lassesen Istad, dat. 3/1. tingl. 1/4 1905. Fra Peder L. Istad til sønn Halstein P. Istad, dat 24/11, tingl. 5/12 1923.

Istad - Gjerdet, bnr. 13, skyld mark 0,38. Skjøte fra Oline

Pedersdtr. til Ole P. Ulleland, dat. 21, tingl. 22/6 1876. Fra Ole Pedersen Istadgjerdet til A. Kristoffersen Foss, dat. 10. tingl. 15/6 1906.

Istad - Kroken østre, bnr. 14, skyld mark 1,83. Skjøte fra Tron Arnesen Istad til Arne Tronsen, dat. 23/7 1877, tingl. 7/12 1878. Fra Arne Tronsen Istad til Knut L. Hungnes, dat. 18. tingl. 20/6 1879. Skifteskjøte i Knut L. Hungnes dødsbo til Ole Øren, dat. 6. tingl. 10/7 1895. Skjøte fra Ole Øren til svigersønn Peder Olsen Istad, dat. 21/8 tingl. 20/10 1913. Auksjonsskjøte til Marit O. Istad, dat. 28/4, tingl. 1/5 1923.

Istad - Istadlien nordre, bnr. 15, skyld mark 0,58. Skjøte fra Kristen A. Istadli til Lars Andersen Kleve, dat. 23/1, tingl. 24/10 1873. Fra Lars Andersen Kleve til Erik Olsen Bratset, dat. 23/6, tingl. 19/7 1876. Fra Ole Halvorsen Istad, gift med Erik O. Bratsets enke, til Knut Pedersen Istad, dat. og tingl. 15/10 1890. Fra Knut P. Istadli til Ingvald Hungnes, dat. 11/2 tingl 3/4 1911. Fra Ingvald Hungnes til Ole K. Høgset, dat. 5. tingl. 23/1 1912. Fra Ole K. Høgset til Edvard K. Dyrli, dat. 22/1, tingl. 15/3 1916. Fra Edvard K. Dyrli til Ole A. Gussiås, dat. 8. tingl. 17/8 1916. Fra Ole A. Gussiås til Anton A. Gussiås, dat. 6/8 1919, tingl. 14/1 1920.

Istad - Liabø, bnr. 16, skyld mark 0,52. Skjøte fra Erik H. Istad til Johannes J. Istadli, dat. og tingl. 16/10 1890. Fra Johannes J. Istadli til sønn, Johan Johannessen Istadli, dat. 6/3, tingl. 1/4 1905. Fra Johan J. Istadli til Mathias Amundsgård, dat. 1/9 1931, tingl. 15/4 1932. Fra Ola Mathias Amundsgård til Hilmar H. Settem, dat. 5, tingl. 7/1 1938. Fra Ole K. Istad til d.s. på en parsel fra bnr. 1, dat. 20/12, tingl. 7/1 1938.

Istad - Istad nedre, bnr. 17, skyld mark 0,39. Skjøte fra Ole O. Istad -- Øren - til Ole Olsen Istad, dat. 21. tingl. 23/10 1896. Skifteskjøte i Ole Olsen Istads bo til Matias L. Istad, dat. 29/7 tingl. 6/8 1914.

Istad - Istadhaugen, bnr 18, skyld mark 0,13. Skjøte fra Ole O. Istad (Øren) til Lasse Torfindsen Istad, dat. 17. tingl. 23/7 1896. Fra Lasse Torfindsen Istad til Lars Matias Larsen Istad, dat. 14. tingl. 21/4 1908. Fra Lars Matias Lassesen Istad til Henrik Nikolaisen, dat. 6/3, tingl. 9/4 1912. Fra Henrik Nikolaisen til Peder Andreas P. Istad, dat. 22/4, tingl. 6/6 1913.

Istad - Gjerdet, bnr 19, skyld mark 0,06. Skjøte fra Anders Pedersen Istad til Ole Pedersen Istadgjerdet, dat. 14. tingl. 31/10 1896. Fra Ole Pedersen Istadgjerdet til Arne Kristoffersen Foss, dat. 10. tingl. 15/6 1906.

Istad - Istadli, bnr. 20, skyld mark 0,26. Skjøte fra Andreas

Pedersen Istad til Johan Jonsen Istadli, dat. 17. tingl. 19/6 1902. Auksjonsskjøte i Johan J. Istadlis dødsbo til Kristian A. Foss, dat. 18/9, tingl. 1/10 1917. Auksjonsskjøte til Lars Larsen, dat. 21. tingl. 28/2-20.

Istad - Sagbakken, bnr. 21, skyld mark 0,21. Skjøte fra Knut Olsen Istad til Lars Olsen Sagbakken, dat. 12. tingl. 21/6 1907. Fra Lars O. Sagbak til Ole L. Sagbak, dat. 13/6, tingl. 15/7 1932. Fra Ole L. Sagbakk til datter Astrid O. Sagbakk, dat. 3. tingl. 6/6 1936.

Istad - Nyløkken, bnr. 22, skyld mark 0,02. Skjøte fra Peder Andreas P. Istad til Lauritz Nikolaisen, dat. 10. tingl. 19/10 1907. Fra Lauritz Nikolaissen til Lasse Torfindsen Istad, dat. 23/9, tingl. 19/10 1909. Fra Lasse T. Istads enke Margrete J. Istad til Johan L. Istad, dat. septbr. 1920, tingl. 16/9 1921. Fra Johan J. Istad til William Kjørsvik, dat. 23/5, tingl. 5/12 1923.

Istad -- Nyløkken, bnr. 23, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ole Olsen Istad - Øren - til Laurits Nikolaissen, dat. 10. tingl. 19/10 1907. Fra Laurits Nikolaissen til Lasse Torfindsen Istad, dat. 23/9, tingl. 19/10 1909. Fra Lasse Istads enke Margrete J. Istad til Johan L. Istad, dat. septbr. 1920, tingl. 16/9 1921. Fra Johan L. Istad til William Kjørsvik, dat. 23/5, tingl. 5/12 1923.

Istad - Istadbakken, bnr. 24, skyld mark 0,02. Skjøte fra Lars Olsen Sagbakken til Johan Peter Andersen, dat. 17/7, tingl. 20/9 1909. Fra Johan Peter Andersen Istadbakken til Andreas E. Istad, dat. 28/3, tingl. 11/4 1913.

Istad - Istadli, bnr. 25, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ole Olsen Istad til Ingvald Hungnes, dat. 7. tingl. 17/10 1911. Fra Ingvald Hungnes til Olav K. Høgset, dat. 5. tingl. 23/1 1912. Fra Olav K. Høgset til Edvard K. Dyrli, dat. 18/1, tingl. 15/3 1916. Fra Edv. A. Dyrli til Ole O. Gussiås, dat. 8. tingl. 17/8 1916. Fra Ole A. Gussiås til Anton A. Gussiås, dat. 6/8 1916, tingl. 14/1 1920.

Istad - Skeidstuen, bnr. 26, skyld mark 0,05. Skjøte fra Lars Olsen Sagbakken til Erik Larsen Istad, dat. 29/10 1912, tingl. 16/6 1916. Auksjonsskjøte i Erik L. Istad og hustrus bo til Andreas Larsen Røsberg, dat. 12/2, tingl. 25/4 1917.

Istad - Teigen, bnr. 27, skyld mark 0,20. Skjøte fra Ole Olsen Øren Istad til Bjørn Odd Johannesen Istad, dat. 13. tingl. 15/3 1934.

Istad - Nyløkken, bnr. 28, skyld mark 0,02. Skjøte fra Matias Lassesen Istad til Lasse T. Istad, dat. 14. tingl. 21/10 1913. Fra Lasse T. Istads enke Margrete J. Istad til Johan L. Istad, dat. septbr. 1920, tingl. 16/9 1921. Fra Johan L. Istad til William Kjørsvik, dat. 23/5, tingl. 5/12 1923.

Istad - Bolsø Elektrisitetsverk, bnr. 29, skyld mark 0,50. Skjøte fra Knut O. Istad til Bolsø kommune, dat. 5/12 1914, tingl. 21/1 1915. Fra Bolsøy kommune til Istad Kraftselskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

Istad - Bolsø Elektrisitetsverk, bnr. 30, skyld mark 0,10. Skjøte fra Anton O. Istad til Bolsø kommune, dat. 5/12 1914, tingl. 21/1 1915. Fra Bolsøy kommune til Istad Kraftselskap, dat. 5/9, tingl. 1/10 1934.

Istad - Bakketun, bnr. 31, skyld mark 0,08. Skjøte (gavebrev) fra Ole L. Sagbak til Otto Jon Dyrli, dat. 9. tingl. 15/1 1935. Fra John Dyrli v/ verje til Arne J. Dyrli, dat. 20/3, tingl. 28/8 1937.

Istad - Bergtun, bnr. 32, skyld mark 0,01. Skjøte fra Ole E. Istad til Harald Dyrli, dat. 31/7 1935, tingl. 6/1 1936.

lstad - Stein, bnr. 33, skyld mark 0,01. Skjøte fra Anton Gussiås til Ole Lyster, dat. 19/9, tingl. 14/11 1936.

* *

Istad er en meget stor og en god gård. Den har en overordentlig vakker beliggenhet på toppen av den store overgang over Osmarkeidet. Den sterke utstykning viser at her er god jord og gode bergningsmuligheter. Skogområdet er betydelig, og skogbestanden er en blanding av furu og løvskog. Lirøra ligger like over tunet. Her brer seg store myrdrag og dalfører nordover mot Nordmørsbytet. Dettes beliggenhet har vært gjenstand for langvarig tvistigheter som ikke er avsluttet ennu, og som har pågått helt siden 17 h.. tallet, og dukker opp på nytt flere ganger. Gården, eller nu grenden, har ypperlige havnefelter i Ranna og omkring øvre Oltervatn (Botnann). Istadvassdraget hører gården til nu med Istad Kraftverks store inntaksbasseng i Høljerne. Den gamle gård, Gammelseter, som ble nedlagt på 17 h. tallet ligger i n.ø. for Istad oppe i utmarken og nyttes til seter. Noen selvstendig gård var Gammelseter ikke. Den var et bruk av Istad, men lå for seg selv og var derfor ikke i sameie med de øvrige parter av gården for innmarkens vedkommende. I skogen derimot lå Gammelseter i sameie med gården ellers.

Ødegård, gård no. 79.

Grenser: I vest Istad, i nord Øre grense, i øst Steinløs og i syd indre Osens utmark. Riksvegen Kleive/Heggem skjærer gårdens innmark i dens øvre del. Riksvegskillet Angvik/Eidsvåg ligger ved Stenløs. Avstanden til Molde er 36 km. Til Kleive kirke 7 km. Høyden over havet ca. 110 m. Det er sannsynlig at gården er utgått fra Istad i nyere tid - på slutten av 15 h. tallet. Den er nevnt som selvstendig gård i 1614 i ledingsmanntallet, med 1½ td. korn og 2 mrk. smør i ledingskatt til kongen. I 1631 er det en tjenestedreng for fuld løn, Giærtt Biørnzsøn, på gården. Samme år er det en husmann eller ødegårdsmand Peder Ytterstenløs, på gården. Han er oppført som leilending på Ødegård i 1633 sammen med Niells Ødegård. I 1646 oppføres også Peder Ytterstenløs som bruker av halvgård. Det ser ut til at gården har vært kalt Ytterstenløs. Krøtertallet 1657 oppfører: Christen Ødegård : 1 hest, 9 kjør, 10 sauer, 9 geit. Gården tilhører ved denne tid Wedøe Prestebord. Et interessentskap i Siffuer Farstads navn eier 18 mrk. landskyld i gården i 1661.

Manntallet 1665 oppfører som oppsitter Peder Ytterstenløs, 74 år. Tjenestedreng: gammel soldat Ole Arnesøn, 40 år, Ole Knudsøn, 14 år. Matr. 1669: Wedøe prestebord eier. Leilending Peder Suendsen, landskyld 3 pund 12 mrk. 1 manntallet 1701 oppføres som leilending Knud Ytterstenløs, 69 år, sønner: reservesoldat Erik Knudsan, 20 år, Peder Knudsøn, 30 år. Knud Ytterstenløs overlater bøkslen til sin sønn Peder Knudsøn i 1703. Presten Jørgen Meyer i Wedøe gir Peder bøkselbrev som mot sedvane tinglyses, på vintertinget for Fanne på tingstedet Eikrem 14/1 1705.

I matr. 1723 opplyses om gården: Nr. 63 ytter Steenløs. 1 opsidder. Wedøe Præsteboel ejer og bøxler. Ingen huusmand. Sætter ½ fj. fra gården, skoug til huusbehov. Ingen qværn, intet fiskerie. Er en Marckegaard, ligger i Sollien 8½ miil fra haved, ringe fægang, temmelig god jordart, u-vis til korn, maadelig god til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 4 td. 6 skp. hafre. Høeavling: 30 læs høe. Creature: 2 hæster, 6 kiør, 6 ungnød, 12 smaae fæe. Taxt efter gl. matr.: 1 v 13 mrk.

Matricul 1763: nr. 63 yttre Steenløs. Ole Olsen 1 vog 12 mrk. Wedøe Præsteboelig ejer og Bøxler.

Bom vanlig ved kirke- og prestegodset gikk bøkslen fra far til sønn omtrent som ved odelsgårder. Ved skifte av leilending ble det nok opprettet bøkselbrev. Men det ble sjelden tinglyst. De gamle vilkår og lover gjaldt. Når innfestningssummen og tredjeårsbøkslen ble betalt og landskylden svart, satt leilendingene på slike gårder like så fast som om de hadde eid gården. I grunnen svarer forholdet nærmest til gårder som har lån i Hypotekbanken eller andre offentlige låneinnretninger i våre dager. Kirken, presteembedet, Kongen eller klostrene var i grunnen å betrakte som långivere. De anbrakte kapital i jordgods, på rente. I skjøtebøkene finnes derfor lite om slike bruk.

1801 folketelling: Ødegård ytter Stenløs. 1. Familie: Ole Lassesen, Corperal, gårdbruger, 36, Giertru Johnsdtr., hans kone, 33, i 1. ægteskab. Deres Børn : Lasse, 12, John, 8, Otto, 2, Marith, 13, Bereth, 1. 2. Fam.: Otto Lassen, 33, gårdbruger, Mali Knudsdtr., 31, i 1. ægteskab. Deres Børn: Knud, 4, Engebor, 6, Beret, 1. Tjenestepige: Magnnild Olsdtr., 23. 3. Fam.: Just Olssen, 38, i 2. ægteskab, Mari Christensdtr., 36, i 3. ægteskab. Deres Børn: Ole Larsen, 8, Anders Andersen, 4. Ole Andersen, lejeboende, 34, lader sig leje til arbejde, Indbiør Povelsdtr., hans kone, 46. 4. Fam.: Lars Andersen, 38, ugift, Huusmand m. Jord. Peder Jansen, 40, lejeboende, huusmd. uden Jord og huus og lader sig leje, Mangnille Pedersdtr., 52, hans kone; deres Børn: Jan, 18 (eller 8, uklart) Peder, 6.

Det kan ikke sees om denne gård er overgått til odelseie (om den er kjøpt av prestebordet) før 1800. Men da realisasjonen av det benefiserte gods først tok til for alvor etter at loven om utskiftning av slikt gods var kommet i 1821 er det rimelig at odelskjøp av Ødegård som vanlig ved prestegodset først skjedde etter 1821. I matrikel 1838 oppføres: M.nr. 60 (gl. 63) Ødegård (Steenløs ytre). Oppsitter Iver Christensen, skyld 1 vog 12 mrk., ny 2 daler 1 ort 8 skill.

Ved folketellingen 1865 er gårdens beboere følgende: Lnr. 137 a 2 beboede Huse. Kristen Iversen, selveier, 33, f. i Bolsø, Gjertru Larsdtr., kone, 23, f. i Hevne. Tjenestekarl: Ole Andersen, 32. født i Næsset. Tjenestepiger: Marit Iversdtr., 36, f. i Bolsø, Oline Eriksdtr., 20, f. i Hevne. Iver Kristensen, deres søn, 6. Peder Iversen, Logerende, ugift, 30, sindsvag fra sit 23 år, Knud Iversen, Maler, ugift, 28, alle 3 født i Bolsø. Eriko (!) Sivertsen, Malerdreng, 18, f. i Næsset. 1 hest, 13 kveg, 22 får, 1 gjet. 3 td. byg, 5 td. havre, 6 td. poteter.

Raaget. Kristen Justesen, husmd, m, Jord, 62, Ingeborg Torstens-

dtr., kone, 66, Torsten Kristensen, søn, ugift, 28,, alle født i Bolsø. 2 kveg, 9 får, 1/8 td. byg. ¼ td. bl.korn, 1 1/8 td. havre, 1½ td. potet.

Dalene. John Pedersen, husmand m. Jord, 71, f. i Øxendal, Marit Johansdtr., kone, 46. Sønner: Johan Johnsen, 25, Peder Johnsen, 12, blind og sindsvag fra Fødselen. 1 kveg, 9 får. ¼ td. byg, ¾ td. havre, 2 td. poteter.

Hjelden. Ole Justesen, husmand med jord, enkemand, 66, Marie Olsdtr., datter, ugift, 41, Ingeborg Olsdtr., Tjenestepige, 20, alle f..i Bolsø. 2 kveg, 7 får, ¼, td. byg, 7/8 td. havre, 1½ td. poteter.

Rønningen. Kari Pedersdtr., føderåd, enke, 66, f. i Næsset, Johannes Iversen, søn, 24, f. i Bolsø. 1 kveg, 3 får. ½ td. havre, ½ td. pot.

Teigen. Alet Olsdtr., pladsenke, 36, f. i Næsset. 1 kveg, 3 får. ½ td. havre, ½ td. poteter.

Lnr. 137 b. Otta Knudsen, selveier, 41, f. i Bolsø, Anne Olsdtr., kone, 33, f. i Næsset. Barn: Knud, 8, Ole, 3, Berit, 4, alle f. i Bolsø. 5 kveg, 2 får. 1½ td. havre. 2 td. poteter.

Ved matr.revisjonen 1866 opplyses: M.nr. 60 Ødegård (Steenløs ytre) L.nr. 137 a, sk. 2 Daler. Kristen Iversen. 24 mål ager, 42 mål eng, 114 læs hø af ud- og bøslaat. Avler: 10 t. byg, 70 t. havre, 96 t. potet, 189 læs hø. 1 hest, 15 kjør, 50 sau. Skov delvis til behov og til brænde. Intet salgstømmer årlig. 5 Pladsbrag indbefattet. M.nr. 60 Ødegård (Steenløs ytre), L.nr. 137 b, sk. 1 Ort 8 Skill. Ottar Knudsen, 4,5 mål ager, 3 mål eng, 13 læs hø af bøslaat og udslaat. Avler: 10 t. havre, 12 t. potet, 18 læs hs. 2 kjør, 4 sau. Skov til brændeved. Tarvelig brug.

Matr. 1907 oppfører: G.nr 78 Ødegården, br.nr. 1 Ødegården, eier Johannes Iversen, sk. M. 4.27. Br.nr. 2 Bakken med Skeistuen, Ole Ottersen, sk. M. 0.70. Br.nr. 3 Raaket, Iver Olsen Aafløidalen, sk. M. 0.28. Br.nr. 4 Ødegården, Chr Johansen, sk. M. 1.16. Br.nr. 5 Skeistuen, sk. M. 0.23, Ane Johnsdatter. Bnr. 6 Skeistuen, Lasse T. Istad, sk. M. 0.23.

Gårdens utstykking i bruk og de forskjellige parsellers og hovedbruks eiere sees av følgende hjemmelsliste.

Ødegården, (Stenløs ytre) gnr. 79, bnr. 1, skyld mark 3,77. Kongeskjøte til Iver Kristensens enke Kari, dat. 16/6, tingl. 18/10 1855. Skjøte fra enke Kari Pedersdatter til Kristen Iversen, dat. 22. tingl. 25/10 1858. Fra Kristen Iversen til Johannes Iversen Ødegård, dat. 5. tingl. 28/5 1874. Uskiftebevilling for Johannes Iversens enke Brit Pedersdtr. Ødegård, dat. 15. tingl. 21/6 1907. Skjøte fra Brit P. Ødegård, dat. 23/12 1920, tingl. 1/2 1921.

Ødegården - Bakken. bnr. 2, skyld mark 0,70. (Bakken med Skeistuen). Skjøte fra Kari Pedersdatter Ødegård til Otter Knudsen, dat, 23/12 1857, tingl. 18/6 1858. Fra Ottar Knudsen til Knut Ottarsen, dat. 22, tingl. 24/6 1885. Fra Johannes I. Ødegård til Knut Ottarsen på en parsel av Skeistuen, dat. 22/6, tingl. 28/6 1885. Fra Knut Ottarsen Ødegård, dat. 4/9, tingl. 20/10 1899.

Ødegården - Raaket, bnr. 3, skyld mark 0,28. Skjøte fra Johannes I. Ødegård til Knut I. Ødegård, dat. og tingl. 14/10 1875. Fra Knut Iversen Ødegård til Iver Olsen Åfløydal, dat. 14. tingl. 15/6 1899. Fra Iver Olsen Åfløydal til Olaus Iversens Solli, dat. 20/5, tingl. 11/11 1911. Fra Olaus I. Solli til Hjalmar O. Solli, dat. 10/11, tingl. 6/12-37.

Ødegården, bnr. 4, skyld mark 1,16. Skjøte fra Johannes I. Ødegård til Kristian Kristiansen Roaldset, dat. og tingl. 14/10 1875. Fra Kristian Kristiansen Roaldset til Christian Johannesen, dat. 13. tingl. 22/10 1886.

Ødegården - Skeistuen, bnr. 5, skyld mark 0,23. Skjøte fra Knut Ottarsen Ødegård til Erik Rasmussen Aaram, dat. 20. tingl. 21/6 1894. Uskiftebevilling for Erik R. Aarams enke Ane Johansdatter, dat. 25/4, tingl. 7/5 1897. Skjøte fra Ane Johansdatter til Matias Ellingsen Duaas, dat. 39/4, tingl. 5/6 1914. Skjøte fra Matias Ellingsen Duaas til Eilert Eriksen Aafløy, dat. 28/6, tingl. 5/7 1915.

Ødegården - Skeistuen, bnr. 6, skyld mark 0,23. Skjøte fra Knut Ottarsen Ødegård til Lasse T. Istad, dat. 13. og 18/6, tingl. 20/10 1898. Fra Lasse T. Istad til Lars Matias L. Istad, dat. 14. tingl. 21/4 1908. Fra Lars Matias L. Istad til Henrik Nikolaissen, dat. 6/3, tingl. 9/4 1912. Fra Henrik Nikolaissen til Peder Andreas P. Istad, dat. 22/4, tingl. 6/6 1913.

Ødegården - Nerland, bnr. 7, skyld mark 0,50. Skjøte fra Kristen Johannessen Ødegård til Martin Eriksen Kvalvik, dat. 18/10 1926, tingl. 15/2 1927.

* *

Bygden er steget i høyden østover, og ligger fra Istad oppe i liens overkant med videre stigning fra Ødegård og Steinløysa. Det er likevel gode jordbruksgårder med særdeles god februkvilkår med vidstrakte og grasrike beiter i de lette og slake fjell-lier og vide myrdrag. Høyden over havet av beitemarken er forholdsvis låg med meget lett adkomst fra gårdene. I tidligere tider foregikk foringen i meget stor utstrekning ved fjellslåtter langs hele strekningen under fjellet Ranna. Her har det stått langvarige tvister om beite og slåtteland mellem gårdene fra Istad og de motstøtende Nordmøregårder. Disse tvistigheter endte ihvertfall

foreløbig ved en overrettsdom av 1850, som med meget tvilsom begrunning la store strekninger på sydsiden av Ranna, mest nedover til Istadgårdenes hjemmemark, til nordmøringene som slåtter. Som nevnt i bind I. skyldes dette - ihvertfall for en del - misforståelse av grenseoppgangen av 1658, idet denne ble oppfattet som en oppgang gjeldende de private eiendomsbyter, mens det i virkeligheten bare gjaldt å angi hovedpunktene i fogderibytet. Gårdene her inne er også jevnlig bra utstyrt med skog, både tømmer og bjerkeved. - Det er en sterk, arbeidsom og meget nøysom befolkning i denne grenda som i Kleivebygda i det hele. Og det inntrykket en har når en har reist gjennem bygda er at de driver sine gårder med stor kyndighet og omhu. Husene er som regel rummelige og velholdte, og helt fra Kleive til fogderibytet har en inntrykket av at en farer fram gjennem en rik og veldyrket bygd, som ikke i noen måte står tilbake for de mer sentrale deler av Bolsøy.

Steinløysen, gård no. 80.

Om navnet se foran s. 33. Gården grenser i vest til Ødegård, i nord til Øre grense, i øst til Hatlen og i syd til gårdene i Osen (Aspelund og Asphol). Steinlløysen er en gårdskiping som skriver seg fra middelaldeten. Navnet tyder på at gården er utskilt fra eldre gårds område og antakelig fra Istad. Den kan også være opptatt som bøkselgård i almenning. Men da vi må gå ut fra at Istad er ihvertfall en oldtidsgård og vel også fra forhistorisk tid, har denne gårds enemerker opprinnelig vært så vide at de også omfattet Steinløysen. Vi har her det merkelige forhold at det er tre gårder av samme navn i eldre tid: Yttersteinløysen (senere Ødegård) Indersteinløysen (det nuværende Steinløysen) og Lllesteinløysen (det nuværende Aspelund hvortil er lagt en eldre gård Øyen). Dette tyder på at det hele område som nu utgjør disse tre gårder opprinnelig har tilhørt en og samme eier. At denne felleseier har vært Istadmannen er ikke sikkert. Det som gjør det tvilsomt er særlig eierforholdet i etterreformasjonstid. Det viser seg nemlig at Istad ikke har tilhørt det geistlige gods. Så langt vi kan følge gården bakover er det private eiere, og gården er oppdelt i små lodder. Som før antydet peker dette henimot at kongen har eid både Istad og nabogårdene i vest i eldre tid, og at dette krongods er blitt

realisert. Men heller ikke dette er visst. Sikkert er bare det at de østenfor Istad liggende gårder til og med Botterlid tilbake til Aspelund tilhørte Wedøen prestebol. Mens for Istad er eierforholdet det samme som for Asphol. Det er således mulig at Steinløysen opprinnelig er en selvstendig gård som fra først av har omfattet både Ødegård og Aspelund.

Steinløysen og Ødegård har tilsammen en fiskeleieskyld i 1650 av 2½ vog, mens Istad alene da har 3 vog 6 mrk. Særlig denne ujevne skyldbrok for Istad tyder sterkt på at gården opprinnelig har vært større. Men ennu med sine over 3 voger er Istad den absolutt største gård mellem Kleive og herredsgrensen. Steinløysen og Aspelund er de neste i størrelse med 1 vog 1 pund. Steinløysen sees første gang nevnt 1 sktmt. 1596 (pendingschatten) med Azse Stenløes som leilending. I en annen avskrift av samme manntall heter han Eke Stenløes. Han oppgis med en indkombst av mindre enn 4 rdlr. årligen. Gården er altså ennu „einbølt". Ingen tjenestesuendt eller husmann. Heller ikke sag. 1603: Siffuort Steenszløs. 1611 : Jonn Stiensløs og Siffuard Stiensløs. 1614: Joen Steenløs, også 1617, samt Niells. 1620: Joenn og Siuert Stenløes. Sissnt. har liden quærn 1621, han har tjenestedreng 1623, og 1633 Niels Steenløsz. 1616 heter leilendingen Elling Steenløz og gården oppføres under halvgårder. 1650: Wedøens prestebord eier og bøksler ut. Landskylden er 4 pund. Elling Steenløsz er leilending, Ole Steenløsz dreng for fuld løn. En annen part i gården er på 1 pund med Olluff Liden Steenløsz som oppsitter og presten som eier. Dette må være det senere Aspelund som altså ennu regnes under Steinløysen. Krøttermanntallet 1657 oppfører under Steinløysen: Peder Steenløs, 2 hester, 15 kyr, 16 geit, 20 får. Elluff Steenløs, 2 hester, 19 kyr, 14 geit, 16 får. Dette er en meget stor besetning og kunde tyde på at gården var tilsvarende stor og oppdrevet. Vi må imidlertid erindre at februket dengang befant seg i fjellslåttenes og sulteforingens tid, da det fremfor alt gjaldt både å ha stor avdrått av smør og ost ved seter- og beitedrift, samt mange slaktkrøtter. Det var dette som ga kontantene eller rettere v a r tidens kontanter. Matr. 1661 : Presten eier og bøksler ut. Skyld 4 pd., leilending Eiluff.

Under gården oppføres også Yttersteenløs med 3½ pund. Dette må da være det senere Ødegård, idet Peder Suendsen er oppsitter, den samme som nevnes i prestenes manntall 1665 som 74 år gl. Se under Ødegård, br.nr. 79. Men samtidig er det en annen bruker der, Christen. I prestens manntall 1665 oppføres Eilef Inderstenløs, 48 år, med søn Peder Elingsen (Eileffsen?) 14 år, bruker 4 pund. Matr. 1669: Presten eier og bøksler ut. Elleff bruker av 4 pund. Dette er siste

gang vi finner denne Elleff Steenløse nevnt i våre kilder. Han var en meget kjent og aktet mann i bygden. Som laugrettesmann tok han del i det kjente Vestnestingsvidne 27. april 1658, der det møtte ca. 40 bønder fra alle kanter av Romsdal for å fastslå grensene mellem Romsdals „lehn", fogderi, og de tilstøtende fogderier i syd, øst og nord. Se nærmere om dette bind I. side 12 og side 194 ff. Elløf Steenløsz medvirket her ved en tildragelse som var av høyeste riks-historiske orden, idet rettsmøtet på Vestnes hovedgård i april 1658 var ment som grunnlaget for Romsdals fogderis redning fra å falle under Sverige som resultat av krig mellem de forente kongeriker og Sverige. Det gikk galt. De fire menn som møtte fra Bolsøy var foruten Elløf, lensmann Kiøstell Eckrimb, Erich Eide, Giert Kleffue og Bendigt Ollszen Mallou (da i Fanne otting). Ellof Steenløsz var i 1658 41 år gammel. Der må være kommet ny ætt til steinløysen før 1701. I folketellingen dette år oppføres som oppsitter Anders Olsen, 30 år, med tj. drenger Endre Endresen, 18 og Knud Ellendsen, 10 år. Antagelig sønn av husmannen Elend Stenløs, 60 år gammel.

Under matrikuleringen 1723 opplyses om Steinløysa: Nr. 64, Inder Steenløs, 1 opsidder. Wedøe Presteboel ejer og bøxler. Ingen husmand. Sætter 1 fj. fra Gården, Skoug til huusbehov og lidet Saug tømmer. 1 bekke qværn for 6 s. intet fiskeri. Er av samme beskaffenhed som forbemte Gård ytter Steenløs (כ : nr. 79 Ødegården). Sæd: 6 td. hafre. Høe Avling: 32 læs Høe. Creature: 2 hæster, 6 kiør, 6 ungnød, 16 småe fæe. Taxt efter gl. mtr. 1 vog 1 pd.

I skjøteboken er det lite opplysninger om gården fordi den som prestegods (mensalgods) gikk i bøksel fra far til sønn uten at bøksel-seddelen ble tinglyst. I matr. 1763 er Joen Anders Stenløs oppsitter. Prestebordet eier fremdeles, og skylden er uforandret 1 vog 12 mrk. En quærn noteres til beskatning.

Ved folketellingen 1801 er gårdens beboere følgende: Indre Stenløs 1. Familie: Anders Jansen, grd.bruger, 54, Engebor Throndsdtr., hans kone, 49. Deres Børn: Giertru, 20, Marith, 12. Tjenestefolk: Lars Larsen, 13, Ane Olsdtr., 21. 2. Familie: Lars Larsen, 29, husmand m. Jord, Maren Andersdtr., 26, hans Kone. Deres Børn: Lars, 2, Anders, 1.

Matr. 1838 oppfører: M.nr. 61 (gl. nr. 64) Steenløs (Steinlaus), oppsitter Torsten Olsen, skyld 1 vog 1 pund (ny 2 daler 1 ort).

Folketelling 1865, lnr. 138 Steenløs. John Torsteinsen, selveier, 35, f. i Bolsø, Brit Johnsdtr., kone, 37, f. i Gtytten. Barn: Torstein, 9, John, 8, Peder, 6, Marit, 4, intet navn, 1, alle f. i Bolsø. Berit Knudsdtr., Tjenestepige, 16, f. i Næsset. 2 hester, 8 kveg, 14 får, 9

td. havre, 4 td. poteter. Ingeborg Johnsdtr., føderådsenke, 55, Ole Torsteinsen, hendes søn, ugift, 36, Marie Torsteinsdtr., hendes datter, ugift, 27, Anne Olsdtr., Føderådsenke, 81, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 9 får. 1 td. havre, 1 td. poteter. Høglien. Lars Torsteinsen, husmd. m. jord, 35, Mildri Eriksdtr., kone, 34. Søn: Torstein Larsen, 4, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får. 1 td. havre, 1½ td. poteter. Løbakken. Erik Olsen, husmd. m. Jord, 51, Marit Aslagsdtr., kone, 52, begge født i Næsset. Barn: Aslag, 20, Kristian, 9, begge f. i Bolsø, Gunni, 27, f. i Næsset, Ingeborg, 12, Mari, 4, begge f. i Bolsø. 2 kveg, 12 får. ½ td. byg, 1½ td. havre, 2 td. poteter. Holen. Amund Olsen, husmand med Jord, Ane Jørgensdtr., kone, 49. Barn: Ole, 13, John, 7, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 10 får. 1½ td. havre, 2 td. poteter. Gjerdet. Torstein Larsen, husmand med Jord; 57, Ane Pedersdtr., kone, 58. Søn: Ole Torsteinsen, 17. Tjenestekarl: Peder Torsteinsen, 31. Marie Torsteinsdatter, Datter, 20, alle født i Bolsø. 2 kveg, 12 får. 1½ td. havre, 2 td. poteter. Lien. Anders Olsen, husmand med Jord, 55, f. i Våge, Marit Eriksdtr., kone, 46. Barn: Erik, 10, Marit, 10, alle tre f. i Bolsø. 1 kveg, 7 får. 1/8 td. byg, 1 td. havre, 1½ td. poteter. Øistein Olsen, husmand med Jord, skrædder, 42, f. i Våge, Kari Eriksdtr., kone, 42. Barn: Ole, 7, Marie, 5. Alle tre er født i Bolsø. 5 får, 1 gjet. ¼ td. havre, 1/8 td. poteter.

Ved matr. revisjonen i 1866 opplyses bl. a.: M.nr. 65 Steenløs, L.nr. 138, skyld 2 Daler 1 Ort 8 Skill. John Torsteinsen. 32,25 mål ager, 23,5 mål eng, 211 læs hø af bø- og udslaat. Avler: 96 t. havre, 112 t. potet, 249 læs hø. 2 hest, 17 kjør, 74 sau. Skov til behov. Intet salgsvirke. 7 Pladsbrug indbefattet.

Matr. 1907 oppfører: Gr.nr, 80 Steinløysen, br.nr. 1 Steinløysen, eier John Johnsen, sk. M. 3.61, br.nr. 2 Steinløysen, Kristen Kristensen, sk. M. 3.61, br.nr. 3 Steinløysen, John A. Steinløs, sk. M. 0.30.

Bruk og eiere i senere tid:

Steinløisen, gnr. 80, bnr. 1, skyld mark 3,11. Kongeskjøte til Ingeborg Johnsdatter, dat. 19/7, tingl. 24/8 1838. Skjøte fra Ingeborg Johnsdatter til John Torsteinsen, dat. 4. tingl. 11/4 1855. Fra John Torsteinsen Stenløs' enke Brit-Johnsdatter til John Johnsen, dat. 10. tingl. 19/4 1883.

Steinløisen, bnr. 2, skyld mark 2,71. Skjøte fra John Torsteinsen Stenløs' enke Brit Johansdatter til Kristen Kristensen Tjelde, dat. 25. tingl. 28/6 1878. Fra Kristen Kristensen Stenløs til Kristian og Iver Stenløs, dat. 5. tingl. 17/10 1911.

Steinløisen - Steinløislien bnr. 3, skyld mark 0,30. Skjøte fra

Kristen K. Stenløs til John A. Stenløs, dat. 12/6, tingl. 18/12 1893. Fra John Amundsen Stenløs til Amund Johnsen Stenløs, dat. 23/11, tingl. 16/12 1935.

Steinløisen - Høgli, bnr. 4, skyld mark 0,50. Skjøte fra John Johnsen Stenløs til Torsten Larsen Stenløs, dat. 15. tingl. 25/11 1911. Fra Torsten Larsen Stenløs' enke og arvinger til Anna Torstensdatter Stenløs, dat. 24/10, tingl. 1/11 1932.

Steinløisen - Steinløisgjerdet, bnr. 5, skyld mark 0,60. Skjøte fra Hans Kristian K. Stenløs og Iver K. Stenløs til Torsten P. Stenløs, dat. 30/6, tingl. 17/7 1923.

* *

Fra Istad allerede og etterhånden som en når østover og oppover åpner utsikten seg innover det egemlige Osmarken til Fosterlågen og de store skogstrekninger forbi Gussiås innover mot Nessetgrensen. Fra de øverste gårder på Osmarkeidet som Steinløysa m. fl. er det et meget vidt og vakkert utsyn sydover og østover.

Hatlen, gård no. 81.

Gårdens gamle navn var Sætter, zetter, Setter, Seter o.l. Når det nuværende er fast opptatt er høyst usikkert, og da de eldre skattemanntall ikke betegner gårdene med matr.nr., gårdsnr. eller bruksnr. men bare angir bondens fornavn med navnet på den gård hvor han bor, er det overordentlig vanskelig å utpeke med sikkerhet om de oppsittere som er nevnt under Hatlen, hører hjemme under det nuværende Hatlen i Kleive - altså denne gård .- eller om de må henføres til Hatlen i Bolsø, nu gårds nr. 43. I manntallet hersker der den største forvirring i så måte. Det sikreste er vistnok ihvertfall i den eldste tid å holde seg til navnet zetter og Sætter for denne gård. Helt til folketellingen i 1801 brukes navnet Sætter, riktignok føyes her Hatlen til i parentes. Men i matr. 1763 forekommer bare Sætter. Matr. 1838 har navnet Hatlen med Sæter i parentes, mens matr. 1866 har bare Hatlen. Det samme gjelder matr. 1907.

Hatlen gnr. 81, grenser mot vest til Steinløysen, mot nord til Øre grense, mot øst til Sollien og mot syd til Nesset, herved og Osengårdenes utmark i låglendet. Skal vi bare holde oss til navnet Sætter for denne gård for 1763 finner vi det første gang i sktm. 1611

der gården betegnes som ødegård med en oppsitter: Niels Sætter som gjenfinnes i 1613 i ledingsmanntallet, i 1621 under kvernskatten med en liden quærn. Samtidig nevnes Halstein Sætter, Eillingh Sætter og den samme Niels som Niells Olsøn Sætter under betegnelsen ødegårdsmend og husmend. Men om det er den samme Eillingh Sætter kan ikke avgjøres.

I lensregnskapet 1623 - 24 finnes følgende anmerkning av fogden: Første bygsell. Annamiidt aff *Olluff Andersen Setter* (i Bolsøy?) for ½ vog fische leie samestedz som hanns fader før hannem oploed. Penngh 3 dlr. Ledingen 1624 - 25. Niels Setter, Korenn 2 tunder, smør 3 mrk.

Dette kan tyde på at gården somme tider kalles Hatlen. For den Olluf Andersen Setter som her bøksler etter faren må være sønn av den Anders smed som er nevnt under Hatlen i mnt. 1603. Noen annen Anders forekommer ikke ellers under denne gård før 1624. Under navnet Hallen forekommer alt fra 1596 og i hvert manntall utover en mengde navn, som delvis også er de samme der Sætter uttrykkelig nevnes, for fornavnenes vedkommende. Men dels er den landskyld og de tiendeskatter som nevnes så meget større enn Sætters, dels blir det så alt for mange samtidige oppsittere at det ikke kan være denne gård (Sætter) det da er tale om. Det kan likevel hende at enkelte av disse menn virkelig har hørt hjemme på det nuværende Hatlen i Kleive, altså på denne gård. Men på grunn av den store uvisshet finner vi det ikke riktig å ta dem med. *) I 1657 nevnes således en Elling Hadtle ytr Sierset, hvilket altså bestemt viser at denne Elling hører hjemme på Hatlen i Bolsøy sogn ved Sigerset. Samme år oppføres Andbjørn Sætter som oppsitter på d. g. med en skyld av 1 vog som svares til kongen. Denne gård har altså i tiden 1600 til 1657 tilhørt kronen. Audbiørn Sætter er eneoppsitter på Hatlen (Sætter), og oppgir en besetning av 1 hest, 9 kjyr, 8 geit og 12 får. Niells Zetter oppføres i 1623 som eier av odelsgods med 2 pund fiskeleie. Hvorvidt dette er i Zetter sies det intet om. Knud Zetter nevnes som leilending på Zetter med 1 daler i skatt og Peter Zetter som ødegårdsmann eller husmann med ½ daler. I krøttertallet 1657 oppføres Audbiørn Zetter som eneoppsitter med 1 hest, 9 kjyr, 8 geit og 12 får. Om eiendomsforholdet er forandret kan ikke sees, Våre kilder svikter nu helt til 1701.. Folketellingen dette år oppfører under Seter med (Hatlen) i parentes som oppsitter Jacob Jacobsen, 40 å. Han har ingen sønn over 1 år.

Matr. 1723 opplyser: No 66 Sætter. 1 opsidder. Wedøe Præste-

---

*) Se note side 711.

boel ejer og bøxler. Ingen huusmand. Aflagt sætter 1 f. fra gården, skoug til brende Fang. Ingen qværn, intet fiskerie. Er en Marcke gaard af samme beskaffenhed som ovenmelte gård Sollien. [Er en Marcke Gård, ligger i sollien, 8¾ miil fra haved, middelmådig god jordart, temmelig viis til korn, Goed til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning.] Sæd: 2½ td. hafre. Høeavling: 16 læs Høe. Creature: 1 hæst, 3 kiør, 2 ungnød, 4 småfæe. Taxt efter gl. matr.: 1 vog.

Hvor lenge det nu er siden gården gikk over fra Kongens eie til Wedøe presteboelig (prestebord) kan vi ikke si, men antakelig er det skjedd rundt 1660. Det er som nevnt under den alm. oversikt over Osmarkgårdene meget som taler for at de gårder som på 15. og tildels 16 h. tallet er i kongens eie har tilhørt erkestolens gods før reformasjonen, og ved denne ble inndradd under kronen, som atter har forært dem til Wedøe prestebord eller sogneprestembede. Imidlertid finner vi ingen av disse gårder innenfor Istad nevnt i noen av erkestolens jordbøker. Forklaringen herfor er da den at disse gårder ikke har vært opptatt som gårdsbruk så tidlig som ca. 1530, da den siste av disse jordbøker ble utarbeidet (Erkebiskop Olav Engelbregtsons). Men som før påpekt er det allerede i Aslak Bolts (1440) antydninger til at erkestolen eier gods på Osmarken eller i Fanneskoghe som det heter i denne jordbok. Det opplyses nemlig at erkestolen eier et fischewatn udi Almerket nordr yfir fiellenn a Ryodum, d. e. nordenfor fjellene i Rød sogn. Og det blir da i Osen. Erkestolen eier etter dette Osvatnet,*) men dette kunde den ikke eie uten samtidig å eie grunnen omkring - altså selve almenningen. Det er ihvertfall vanskelig å finne noen annen forklaring på at Wedøen prestebord er eier av alle gårder østenfor Istad fra 16 h. tallet, mens gårdene før i etterreformasjonstid var krongods.

Matr. 1763 oppfører Wedøe presteboelig som eier og Jacob Jacobsen som bruker og bøkselmann. Denne Jacob er en sønnesønn av den Jacob som oppførtes i folketellingen 1701 som 40 år gl. I 1800 er det kommet ny bruker, nemlig Lage Eriksen Seter.

Folketellingen 1801 oppgir følgende beboere på Sætter (Hatlen):

1. fam. Lage Erichen, gårdbruger, 37, Marith Hansdtr. kone, 36. Deres børn: Erich, 10, og Hans Lagesen, 9, Kari Lagesdtr. 4. Tjenestefolk : Thosten Pedersen, 24, Magreth Stephensdtr. 25. Opfostringsbarn Karen Olsdtr. 5 Huusbondens Moder Karen Erichsdtr. 64, enke i 2. ægteskab, lever af vilkår. Christen Olsdtr. 66, lejeboende, enke i 1. ægteskap, lever af almisse.

2. fam. Ole Ejnersen, 48, huusmand med Jord, Elli Arnesdtr.

*) Muligens del i Fosterlågen.

hans kone, 48, deres børn: Engebor, 9, Marit, 5, og Giertru Olsdtr, 1. Elli Lassesdtr. 60, lejeboende, lever af almisse,

Mtr. 1838 oppfører: M.nr. 62, (gl. nr. 66) Hatlen (Sæter) L.nr. 139, Hatlen. Opsidder Lage Eriksen, sk. 1 vog. L.nr. 140, Hatlelid, opsidder Jacob Thoresen, sk. 17 skill.

Folketellingen 1865 viser følgende beboere: L.nr. 139, Hatlen. 2 beboede huse. Erik Eriksen, selveier, 38, Marit Johnsdtr. kone, 37, begge f. i Bolsø. Baard Rasmusen, fostersøn, 12, f. i Frænen. Andreas Pedersen, Gjeterdreng, 15, Hans Lagesen, Lægdslem, enkemand, 72, begge f. i Bolsø. 3 hester, 12 kveg, 18 får, 9, gjeter. ¼ td. byg, ¼ td. bl.korn, 6 td. havre, 4 td. poteter. Marit Olsdtr. føderådsenke, 71, f. i Bolsø. ¼ td. havre, 3/8 td. poteter. Erik Eriksen, logerende snedker, ugivt, 34, Ingeborg Amundsdtr. husholderske, ugift, 35, Marie Olsdtr. hendes dattet, 7, alle f. Bolsø. 2 kveg, 7 får, ¼ td. havre, ¼ td. pot.

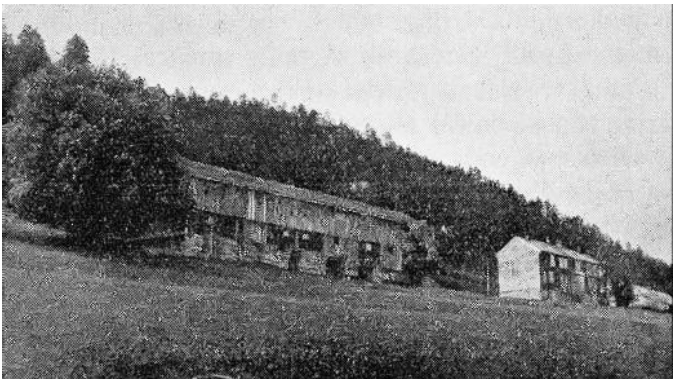

Gården Hatlen, gnr. 81 bnr. 1.

Krogen, John Eriksen husmand med Jord, 32, Randi Olsdtr. kone, 25, Erik Johnsen, deres søn, 2, Helina Larsdtr. hendes datter, 4. Ole Halvorsen, føderåd, enkemand, 60, f. i Holen (?) Randi Jonsdtr. gjeterpige, 11, f. i Bolsø. 1 kveg, 12 får, 6 gjeter. 1½ td. havre, 2 td. pot.

L.nr. 140, Hatlelid. Tore Jakobsen, selveier, 35, Gunni Sivertsdtr. kone, 30, barn: Johan Toresen, 4. Maren Toresdtr. 2, alle f. i Bolsø. Jakob Toresen, føderåd, 64, f. i Næsset, Marit Olsdtr. hans kone, 70, f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 16 får. 2 td. havre, 2 td. poteter.

Matr. kommisjonen 1866 opplyser om gården : M.nr. 62 Hatlen, L.nr. 139, skyld 1 Daler 1 Ort 20 Skill. Erik Eriksen. 17,75 mål ager, 12 m. eng, 130,5 læs af bø- og udslaat. Avler: 46 td. havre, 44 td. potet, 150 læs hø. 2 hest, 12 kjør, 28 sau. Skov til behov. 2 Plads-

brug indbefattet. M.nr. 62 Hatleli, L.nr. 140, skyld 17 Skill. Tore Jacobsen. 5,75 mål Ager, 8,25 mål eng, 19 læs hø af bø- og udslaat. Avler 18 td. havre, 16 td. potet, 33 læs hø. 3 kjør, 10 sau. Skov til brænde.

Matr. 1907 oppfører: Gårds nr. 81 Hatlen, br.nr. 1 Hatlen, eier Hans Eriksen, skyld M. 4.89, br.nr. 2 Hatlelid, eier Torsten Torstensen, skyld M. 0.90.

Bruk og eiere i senere tid:

Hatlen, gnr. 81, bnr. 1, skyld mark 4,78. Kongeskjøte til Erik Eriksen, dat. 3/9, tingl. 6/12 1859. Skifteskjøte til Erik Eriksens enke Marit Johnsdatter med ny mann, Knut Knutsen Hatlen, dat. 10. tingl. 16/9 1872. Skjøte fra Knut Knutsen Hallen, til steddatter Ane Marie Eriksdtr. Hatlen, dat. 20/6, tingl. 11/7 1890. Vigselsattest for Ane Marie Eriksdtr. og Hans Eriksen Istad - ektevier 4/7 1890, - dat. 4/1, tingl. 6/4 1926.

Hatlen - Hatlelien, bnr. 2, skyld mark 0,90. Kongeskjøte til Thore Jacobsen, dat. 3/9, tingl. 19/12 1857. Makeskiftebrev fra Thore Jakobsen Hatleli til Torsten Torstensen Sollibø, dat. 24. tingl. 25/6 1886. Uskiftebevilling for Torsten T. Hatlelis enke Marit S. Hatleli, dat. 29/3, tingl, 8/4 1915. Skjøte fra Marit S. Hatleli til Edvard Torstensen og hustru Jonette, dat. 14/4, tingl. 1/5 1934.

Hatlen - Hatlebak, bnr. 3, skyld mark 0,20. Skjøte fra Hans Eriksens Hatlen til Torsten Torstensen Hatleli, dat. 25/5, tingl. 1/7 1922.

Sollien, gård no. 82.

Vi nærmer oss nu herredsgrensen Bolsøy/Øre som I eldre tid, før 1740 var, var prestegjeldgrense mellem Tingvold gjeld i øst og nord, og Wedøen gjeld i syd, vest og nord. Bygden stiger ennu, og en har følelsen av at en kommer i høyden. Men jordbruket og kornavlen holder seg, visstnok med andre kornsorter enn på fjordgårdene. Sollien svarer helt til sitt navn, som gården ligger der med tunet på høyden over riksvegen og i librynet, solrik og vakker. Den grenser i vest til Hatlen, i nord til Øre grense, i øst til Botterlien og i syd til g.Gussiaas i Nesset. Landskapet er åpent og lett, med rimelige stigninger innetter fjellmarken. I gårdens utmark ligger de vakre vatn nedre og øvre Oltervatn som

er Istadelvens (Oltras) kilder og bassenger for Istad kraftverk. Fjellet omkring disse vatn er overordentlig vakkert og lett, med vide heiformasjoner og slake, daldrag. Beitemarkene og utslåttene er vidstrakte og ypperlige. Disse herligheter er av meget betydelig verdi for gårdene helt fra Istad, og er vel neppe ennu utnyttet i full grad. Skogen er blandingskog, men med et verdifullt innslag av furu- og tømmerskog. Gården nevnes ikke i sktmt. 1596. Det kan tyde på at den enten ikke er opptatt, eller er opptatt i så ny tid dengang at oppsitteren var skattefri. Vi finner gården første gang i våre kilder i tiendemnt. 1605 med Endre Sollid som bruker og leilending. Han svarer 1½ tønde korn i kongetiende. I leding svarer samme Endre i 1613 1 kalfskind (landskyld?) og 2 td. korn samt 3 mrk. smør. I 1619 er denne skatt øket til 4 tdr. korn og 5 mrk. smør. Bruker er fremdeles Einndre. 1623 Einndre Soeliden som leilending. Husmann Peder Soelid. 1624 fremdeles Einndre og Olluff husmand som svarer 1 kalfskind i leding. 1633 er det to brukere på gården, Raszmus Soelid som bruker en halvgård og Annders Soelid med en ødegård. Erling Soelid er tjener for fuld løn, antakelig hos Raszmus. 1645 Rasmus, som er gift. 1646: de samme menn på begge gårder, som er uforandret halvgård og ødegård. Vi har hittil ikke omtalt eierforholdet. Det viser seg av matr. eller jordboken av 1660 at gården tilhører Wedøen presteboelig. D.v.s. Wedøen (m. Bolsøy m. mange fl. sogns) sogneprestembede. Se forøvrig under Hatlen. Den eldste kjente landskyld er 4 pund (fisk). Gården er delt i to bruk, nå like store, hvert med 2 pund. Brukere og altså leilendinger under Veøypresten er Annders Sollj og Rasmus Sollid. Enndre Anndersen regnes som tjener for half løn, men han er i virkeligheten Annders Sollis hjemmeværende sønn. Krøttertallet 1657 oppfører: Anders Sollie, 2 hester, 16 kjyr, 16 geit 20 får. Rasmus Sollied, 2 hester, 9 kjyr, 8 geit, 8 får. Husmann Oelle Sollie 1 ko, 1 geit. Matr. 1661 : Wedøeprest. eier, samme brukere og leilendinger. Folketellingen 1665 (alt mandkiøn over 12 år) opfører: Opsidder Anders Solj, 60 år, bruker 2 pund. Peder Solj bruker 2 pund. Sønner: Jon Andersen, 30 år gl. soldat, tjenestedreng Peder Nielsen, 16 år. Knegt: Ole Andersen, 23 år. Husmann: Rasmus Jacobsen, 50 år. Anders Solj skatter for en quærn. Matr. 1669 : Samme eiere og brukere, samme quærn. Folketelling 1701 (alt mandkiøn over 1 år): Olle Sollie, 62 år, opsitter, sønner: Olle Olsen, 24, Søren, Reserv. (soldat), 20, Eilef, 14, Endre, 10, Peder, 6. Husmann Peder Rasmussen, 70 år.

I matrikulen 1723 opplyses: No. 65 Sollien., 1 Opsidder. Wedøe Præsteboel ejer og bøxler, Ingen huusmand. Aflagt sætter 1 fj. fra

Gården, til fulde skoug til huusbehov. 1 beckeqværn for 6 s., ingen Fiskerier. Er en Marcke Gård, ligger i sollien, 8¾ miil fra haved, middelmådig god iordart, temmelig viis til korn, Goed til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 5 tdr. 2 skp. hafre. Høeavling: 48 læs Høe, Creature: 2 Hæster, 8 kiør, 6 ungnød, 15 småefæe. Taxt etter gl. mtr.: 1 vog 1 pd. Aftaget: 6 mrk.

I skjøtebøkene finnes ikke gården nevnt i denne tid av den vanlige årsak ved prestegod;: Bøkselbrevene ble ikke tinglest, og gården gikk ikke i handel likeså lite som den ble pantsatt. Bøkslen gikk automatisk fra far til sønn på uforandrete og lette vilkår. Mens det i 1723 bare var en oppsitter, er det førti år senere etter matr. 1763 blitt tre, nemlig Ole Eriksen som bruker 1 fjerdedel, Einar Olsen 1 fjerdedel og Anders Eriksen 2 fjerdedeler. Disse tre oppsittere synes å være i nær slekt - to brødre og den enes sønn, eller far og to sønner. Wedøe prestebord er framleis eier.

Folketellingen i 1801 viser følgende beboere på gården: 1. Fam. Amund Amundsen, gårdbruger, 40, Sesilia Michelsdtr., hans kone, 51, i 1. ægteskab. Deres Børn: Amund, 12, Ane, 10. Tjenestefolk: Peder Ejnersen, 37, Randi Halvorsdtr., 16. Kari Sørrensdtr., 70, huusbondens Moder, Enke i 3. ægteskab, lever af vilkår af Gården.

2. Fam.: Iver Hanssen, 36, huusmand med Jord, (borte) Andersdtr., 50, hans kone, i 1. ægteskab, Hans Iversen, 3, deres Barn.

3. Fam.: Erich Andersen, 52, Bonde og gårdbr. Almisselem. Marith Olsdtr., 51, hans kone. Deres Børn: Anders, 21, Ole, 15, Sørren, 10, Marith, 17, Martha, 12, Karen, 7. Ole Jonsen, Tj.dreng, 25.

4. Fam.: Anders Erichsen, 82, lever af vilkår af Gården, Marith Sivertsdtr., 85, i 1. ægteskab.

Matr. 1838 oppfører : M.nr. 63 (gl. nr. 65) Sollien, L.nr. 141, opsitter Amund Amundsen, skyld 2 pund (ny 1 daler 3 ort 15 skill.) L.nr. 142 Sollien, opsitter Arne Eriksen, skyld 2 pund (ny 1 daler 3 ort 15 skilt.)

I folketellingen av 1865 oppføres følgende beboere: Lnr. 141 a Sollien. Amund Amundsen, selveier, ugift, 31, f. i Bolsø. Tjenestefolk: Ingri Knudsdtr., 34, f. i Næsset, Knud Eriksen, 18, Karen Amundsdtr., 27, Karen Olsdtr., Gjeterpige, 12, Ingeborg Olsdtr., føderåd, enke, 71, alle født i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 12 får. 6 td. havre, 3 td. poteter.

Forhaugen. Ole Amundsen, selveier, 41 f. i Bolsø, Kari Hansdtr. kone, 42, Ørger Jørgensen, gjeterdreng, 13, begge f. i Veø. Maren Torsteinsdtr., tjenestepige, 27, f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 10 får. 1½ td. havre, 1½ td. poteter

Sollidleet. Halvor Olsen, husmd. m. jord, 47, f. i Bolsø, Gunni Olsdtr., kone, 32, f. i Næsset. Barn: Søren, 10, Andreas, 6, Roe, 4, Oline, 1. 1 kveg, 5 får. ½ td. havre, 1/8 td. poleter.

Lnr. 141 b, 142 b Sollid Bøen. Peder Ingebrigtsen, selveier, 36, f. i Froen, Marit Arnesdtr., kone, 57, Olina Olsdtr., fosterdtr., 10, begge f. i Bolsø, Ingebrigt Johannesen, føderåd, hans Fader, f. i Froen, 82, enkemand. Tjenestekarler : Anders Torsteinsen, 23, f. i Bolsø, Knud Pedersen, 25, Johanna Hansdtr., tjenestepige, 22, begge f. Thingvold. 2 hester, 4 kveg, 16 får. 3 td. havre, 3 td. poteter. Søgni Arnesdtr. pladsbruger med jord, 43, f. i Bolsø, ugift. 5 får, 1/8 td. havre, ¾ td. pot.

Lnr. 142 a Sollid. Kristian Paulsen, selveier, 57, f. i Næsset, Marie Haldorsdtr., kone, 37, f. i Lesje. Barn, f. i Bolsø: Paul, 20, Johannes, 10, Marie, 26, Karen, 7, Martha, 4. 2 hester, 7 kveg, 19 får, 6 td. havre, 6 td. poteter. Bøen øvre. Ole Johnsen, husmd. m. jord, 40, f. i Lesje, Gjertrud Bjørnsdtr., kone, 39, f. i Nesset. Barn, f. i Bolsø: Marie, 8, Ane, 2. 2 kveg, 11 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

Gjerdet. Iver Jakobsen, husmd. m. jord, 28, Nella Sivertsdtr., kone, 27. Barn, f. i Bolsø: Marie, 5, Maren, 4, Sina, 1. Inger Iversdtr. 32, logerende, vasker, f. i Næsset, ugift, Marie Olsdtr., 7, hendes dtr., f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får. ½ td. havre. 1 td. poteter.

Gjelden. Johan Holm, husmand m. Jord, smed, 57, f. i Sverige, Marie Kristoffersdtr., kone, 58, f. i Eid. 5 får. ¼ td. havre, ½ td. pot.

Under matr.rev. 1866 opplyses b1.a.: M.nr. 63 Sollien, L.nr. 141 a. skyld 1 Daler 3 Ort 9 Skill. Ole Amundsen. 25 mål ager, 18 mål eng, 149,5 læs hø af ud- og bøslaat. Avler 90 t. havre, 62 t. potet, 167 læs hø. 2 hester, 12 kjør, 46 sau. Skov til behov. For 5 spd. salgstømmer årlig. 2 pladsbrug indbefattet. M.nr. 63 Sollien, L.nr. 141 b og 142 b, skyld 2 Ort 10 Skill. Peder Ingebrigtsen. 7,5 mål ager, 49,5 læs hø af bøslaat og udslåt. Avler: 20 t. havre, 16 t. potet, 34 læs hø. 1 hest, 3 kjør, 14 sau. Skov til behov. M.nr. 63 Sollien L.nr. 142 a, skyld 1 Daler 1 Ort 11 skill. Kristen Paulsen. 15 mål ager, 13,5 mål eng, 100,5 læs hø af bø- og udslaat. Avler 60 t. havre 50 t. potet. 1 hest, 10 kjør, 30 sau. Skov til behov, 2 spd. salgstømmer årlig. 2 Pladsbrug indbefattet.

I matr. 1907 oppføres: G.nr. 82, Sollien, br. nr. 1, Sollien, eier John Oluf E. Sollid, sk. M. 4,27. Br.nr. 2, Sollien, eier K. Ottarsen Ødegård, sk. M. 4,18. Br.nr. 3, Farhaugen, eier H. K. Knudsen Sollid, sk. M. 1,06. Br,nr. 4, Bøen lille, Peder K. Dahle, sk. M. 0,35. Br. nr. 5, Bøen øvre, eiere Joen Thoresen, sk. M. 0,71.

Bruk og eiere i senere tid: Sollien, gnr. 82, bnr. 1, skyld mark 4,25. Kongeskjøte til Ole Amundsen, dat. 4/12 1854. Skjøte fra Ole

A. Solli til Amund Amundsen, dat. 20. tingl. 23/10 1874. Fra Amund Amundsen Solli til Johan Oluf I. Solli, dat. 16. tingl. 18/10 1901.

Sollien, bnr. 2, skyld mark 4,03. Kongeskjøte til Ragnhild Torstensdatter. dat. 9/8, tingl. 4/12 1854. Skjøte fra Ragnhild Torstensdatter til Christian Pedersen, dat. og tingl. 5/12 1854 på Lnr. 142 a. Skjøte fra ds. til Peder Ingebrigtsen, dat. og tingl. 5/12 1854. på L.nr. 142 b. Auksjonsskjøte til John Vilhelmsen Bugge på L.nr. 142 a, dat. 9. tingl. 11/8 1871. Skjøte fra Peder Ingebrigtsens enke Anne Torstensdatter til enke Marie Eriksdatter Sollibø på L.nr. 141 b og 142 b, dat. og tingl. 18/10 1877. Fra John Vilhelmsen Solli v/ John Nergård iflg. samt. tingl. fullmakt til Hans Hansen Solli, dat. 15. tingl. 23/7 1880. Attest fra Bolsø lensmann, at Marit Eriksdatter Solli er død, og at Hans Hanssen en gift med hennes eneste arving, en myndig datter-datter dat. 14. tingl. 18/2 1898. Auksjonsskjøte i Hans Hansen Solliens dødsbo til Knut Ottesen Ødegård, dat. 15. tingl. 18/2 1898. Skjøte fra Knut O. Ødegård til Kristen K. Ødegård, dat. 9. tingl. 15/3 1927.

Sollien - Farhaugen, bnr. 3, skyld mark 1,06. Skjøte fra Ole Amundsen Solli til Hans K. Knutsen Solli, dat. 20. tingl. 23/10 1874.

Solien - Bøen lille, bnr. 4, skyld mark 0,35. Skjøte fra enke Marit Eriksdatter Sollibø v/ lagverge A. Dessen til Ole Torstensen Sollibøgjerdet, dat. 19. tingl. 20/6 1879. Fra Anders Olsen Sollibø til Erik Eriksen, dat. og tingl. 4/8 1893. Fra Erik Eriksen til Ole Næs, dat. 14. tingl. 18/3 1895. Fra Ole Næs til Lars Nikolaisen, dat. og tingl. 20/10 1898. Fra Lars Nikolaisen Solli v/ Chr. Johannessen i h. t. tingl. fullmakt til Peder K. Dale, dat. 15. tingl. 18/10 1901. Skjøte fra Peder K. Dale til Hans Toresen Solibø, dat. 7. tingl. 15/5 1916.

Sollien - Bøen øvre, bnr. 5, skyld mark 0,49. Skjøte fra John Vilhelmsen Solli v/ John Nergård til Torsten Torstensen Gussiås, dat. 15. ting1 23/7 1880. Makeskifteskjøte fra Torsten Torstensen Solibø til Thore Jakobsen Hatleli, dat. 24. tingl. 25/ 1886. Skjøte fra Thore Jakobsen Solli, Johan Thoresen, dat, 5/1, tingl. 19/9 1898.

Sollien - Gjerdet, bnr. 6, skyld mark 0,16. Skjøte fra Johan Toresen Solli til Gunnerius Iversen Solli, dat. dat. 19. tingl. 21/6 1907.

Sollien - Gjerdet, bnr. 7, skyld mark 0,13. Skjøte fra Knut Ottesen Ødegård til Gunnerius Iversen Solli, dat. 18. tingl. 21/6 1907.

Sollien - Trolaatun, bnr. 8, skyld mark 0,02. Skjøte fra Kristen K. Ødegård til Paul K. Ødegård, dat. 8. tingl. 15/11 1929.

Sollien - Oltertun, bnr. 9, skyld mark 0,02. Skjøte fra John O. E. Solli til fru Ingrid Solli Ødegård, dat. 9/11 1930, tingl. 7/1 1931,

Sollien - Solheim, bnr. 10, skyld mark 0,06. Skjøte fra Johan T. Sollibø til Knut J. Sollibø, dat. 3/8, tingl. 1/12 1933.

Botterli, gård no. 83.

Vi er nu nådd til Bolsøy herreds østligste bustad. - Gården Botterli grenser i vest til gården Solli, i syd til Nesset herreds grense i Gussiåselva. I øst grenser gården til gården Dyrlid i Øre, og i nord likeledes til Øre grense i fjellet. Innen Botterlis utmarkområde ligger den vesentligste del av Øvre Oltervatn i sameige med nabogårdene i vest. Nedre Oltervatn ligger helt innen disse gårders grenser. Forøvrig er skog- og fjellmarken som beskrevet under Sollien. Med hensyn til navnet henvises til s. 34 foran i dette bind. Første gang gården sees nevnt er i et skt.mt. 1646 hvor den betegnes som ødegård, bruker Peder Bortrelj. Dette tyder på at gården som Liengårdene vestenfor Istad er opptatt ved slutten av 15 h. tallet eller i de første 16 h. tall. Den første kjente eier er Wedøe sogneprest (mensalgods d. e. tilhørende prestebordet eller tjenende til prestens underhold). I jordboken av 1650 oppføres også Peder bortrelij som leilending og presten som eier. Thorre bortreli er tjener for full lønn hos Peder. Krøttertallet 1657 oppfører Peder Bortrelj med 2 hester, 8 kjyr, 7 geit, 7 sau. Joen Husmand med 2 kjyr, 2 geit og 2 sauer. Matr. 1661 viser samme eier og leilending, landskylden (matrsk.) er 1 pund fisch. 1 manntallet 1665 (menn over 12 år) oppføres nu som oppsitter Hans Borterlie, 27 år, bruker 1 pund. Husmann Jon Pedersen, 50 år. Hans Borterlj nevnes også i matr. 1669 som Hans Findsen, nu med en skyld av 1 pund 6 mrk. Wedoe presteboll eier. Manntallet 1701 oppfører Endre Borterlie, 30 år, med T enistekarl Søren Hansen, 6 (?) år.

I matr. 1732 beskrives gården slik: No 67 Bortelie. 1 opsidder. Wedøe Præsteboel ejer og bøxler. Ingen huusmand. Skoug til brendefang, ingen qværn. 1 becke qværn f. 6 s., intet fiskerie. Er en Marcke jord, ligger i Sollien 8¾ miil fra haved, ringe jordart, viis til korn, God til eng, letvunden, ingen leilighed til Rødning. Sæd: 1½ td. hafre. Høeavling: 10 Læs Høe. Creature: 1 Hæst, 2 kiør, 2 ungnød, 4 småefæe. Taxt efter gl. mtr. 1 pd.

Gården vedblir å tilhøre Wedøe prestebord og brukes av leilendinger, som regel sønn etter far, uten at bøkselbrevene sees tinglyst.

Skjøtebøkerne inneholder derfor ikke opplysninger om gården før den selges til odel. Matr. 1763 oppfører Niels Olsen Bortelie som bruker og Wedøe prestebolig som eier. Ingen husmann. Gården er udelt.

Folketellingen 1801 viser følgende beboere: 1. Fam. Amund Knudsen, gårdbruger, 46, Siri Ellingsdtr. hans kone, 52, begge i 1. ægteskab. Deres børn, Elling Amundsen, 16, Siri, 14, Brønild 7,

Matr. 1838 oppfører : M. nr. 64, Botterlid, L.nr. 143, Botterlid, opsitter John Olsen, skyld 1 pund fiskeleie, ny 4 ort 13 skilling.

Gårdens beboere er etter folketellingen 1865 følgende: L.nr. 143 Botterlid. Ole Arnesen, selveier, 59, Ingelev Arnesdtr. hans kone, 61. Deres barn: Andreas Olsen, 25, John Olsen, 17, Ane, 23, Randi, 21. Ole Halvorsen, gjeterdreng, 13, alle f. Bolsø. 1 hester, 10 kveg, 28 får, 1 svin, 3½ td. havre, 3 td. poterer.

Gjerdet. John Ellingsen, husmand m. jord, 47, f. i Bolsø. Beret Semundsdtr. hans kone, 35, f. i Næsset. Deres barn: Ane, 12, Marie. 7, Sivert, 4, og Sina, 1, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, ½ td. havre. 1 td. poteter.

Under matr. revisjonen 1866 opplyses bl. a. om gården: Mtr.nr. 64, Botterli, L.nr. 143, sk. 4 ort, 13 skill. eier Ole Arnesen, 1 1¼ mål ager, 12½ m. eng, 82 læs hø af bø- og udslått. Avling: 26 td. havre, 24 td. poteter, 102 læs hø. 8 kjør, 24 sau Skov delvis til behov og til brende. 1 pladsbrug ubefolket.

Matr. 1907 oppfører: G.nr. 83, Botterlien, br. nr. 1, Botterlien, eier John O. Andreassen, sk. M. 2,12. Br.nr. 2, Gjerdet, eier Nikolai Bø, sk. M. 0,32.

Eierskifte og utparsellering framgår av følgende:

Botterlien, gnr. 82, bnr. 1, skyld mark 2,12. Kongeskjøte til Ole Amundsen, dat 3/4, tingl. 2/8 1861. Skjøte fra Ingeborg Arnesdatter til sønn Andreas Olsen Botterli, dat. 18/6 1873, tingl. 26/6 1871. Fra Andreas Olsen Botterli til John Olaus Andreassen, dat. 18/7, tingl. 2/8 1895.

Botterlien - Gjerdet, bnr. 2, skyld mark 0,31. Skjøte fra Andreas Olsen Botterlid til Jakob Bø, dat. 27/2, tingl. 9/8 1881. Fra Gjertrud Bø til Knut Eik, dat. 8/6 1916, tingl. 1/12 1931.

„Nordmørsbytetet" - Gussiås/ Heggemsbrevet.

I bokens første del side 11 - 12 har vi under Bolsøy herreds grenser nevnt et dokument av 1. august 1596 som direkte berører Bolsøy herredsgrense, idet det fastslår grensen for gården Heggem i Øre og Gussiås i Nesset, hvor disse grenser gikk da. Dette blir altså den da gjeldende fogderi- prestegjeld - (Veøy/Tingvoll og tinglag - eller Otting grense, Fanne /Øyrisfjarder/Tingvoll). Vi hadde ikke anledning til å gå nærmere inn på dette grensebrev i første del, og da det har stor interesse særlig historisk tar vi det med her.

Avskrift av Diplomatarium Norv. XII s. 832 (1596).

En forhenværende lensmand og fire lagrettesmænd i Fanne Otting gjore 1596 vitlerligt, at de for henved 32 år siden vare blandt de 24 lagrettemænd af Nordmøre og 12 af Romsdalen, der gjorde markebytte mellem Heggim og Gudseaas i Osmarken (i Øre annex til Tingvold), og hvoraf mange nu ere døde. Grændserne beskrives og bekræftes af 7 mænd hvis fædre have deltaget i den tidligere forretmng.

- - - -

Efter orig. p. Perg. i Trondhjems Vidensk. Se1sk.s. samling No. 194. Af 12 segl mangle No. 7, 10, 11 og 12 ganske.

* *

(C 1564) (Thingvold)

Wy efftersch reffne - - - Olsen paa Otterholm fordom lensmand y Fande otting, Gulbrand Arne(ssen paa) - - Torbjørn Olssen paa Eyde, Erich Lauridson paa Lønsett oc Arne Olson paa Hegnes, sorne lau(rettismend) y Fande otting, kendis oc witterlig giørre for alle med dette wort obne breff, ad wi ware : 24 : laugrett(ismend) aff Normør, oc tolff aff Romsdall, (af huilcke mange ere hensoffuit y herren) udi it marckebytte he(nn)vid en tolff oc tiuffue aar forleden siden jmellem en jord wid naffn Heggim oc en anden jord wid naffn Gudze aas, liggendis y Ousmarcken, da war saa bytte giort jmellem for:ne jorder, fra Gudze aas oc y Wetteaae, fra Wetteaae oc y Fouster ous i medie elffuen, y forne Fouster aae, siden derfra oc y Fanne watne, fra watne oc y Pick hogæn ock icke de der offuen for boer, maa bruge lenger

end y Fouster aae y medie elffuen med mindre end die haffue y minde med de der neden for boer, oc skal dem icke paa Heggim kende sig lenger synder end y byttebecken, som haffuer werrid aff arilz tid det wille wi baade berre oc suerre om widere der om behoff giøris.

Til ydermere winnis byrd, oc bedre foruaring haffue wi wenlige ombedit disse epterskne mænd, ad di wille stadfeste deris faders ord som fra er falden, som er Biørn Knudsen, Oluf Olsen, Jens Anderssøn, Per Olsson, Endre Olssen, Jakop Olssen, Erick Siffuorssøn, ad henge sine jndsegl med wore neden for dette wort obne breff, som giffuit oc skreffuit er paa Berri som ligger y Tinguold gield : den : 1 : Augusti, anno dominj 1596.

* *

Avskrifta er rett.

Osmarka den 17. juni 1978.

Jon Heggem.)*

Vi kan ikke her gå inn på tydningen av dette dokument i dets fulle sammenheng. Det måtte da sees i forbindelse med hele eiendomsstillingen i Osmark/Fanneskogstrøket ved middelalderens utgang.

Av hensyn til brevets store betydning også for Bolsøy, og da det gir uttrykk for en noe annen grensegang enn den nå gjeldende på strekningen fra Vettadalen over Fosterlågen til Dyrlibekken skal vi omtale en del av brevets hovedpunkter og virkninger.

Brevet bør sees i sammenheng med Holsbødommen av 1605 som gjengis under Holsbø nedenfor, og med oplysningen i Aslak Bolts jordbok av ca. 1440 om at erkestolen eiet Fostravatn udi almerket i Øyrisfjord åttunge. Det bør videre sammenholdes med de tidligste skattemanntall for gårdene østenfor Istad som viser at den jord som disse gårder seinere opptar må ha vært almening, ihvertfall i middelalderen. Brevet forteller at utstederne for 32 år siden deltok i en lagrette på 36 mann, 24 fra Nordmøre og 12 fra Romsdal for å gå opp byter, („var _ - i marckebyte") mellem en jord (gård) Heggem, og en annen gård, Gussiås i Osmarken, og at det da ble fastsatt følgende byter (mellem disse gårder).

Da Gussiåsgården så langt tilbake som frasagn has, har ligget i Nesset, da Øyrisfjord åttung, og Heggem likeså i Øre og Tingvoll i Nordmøre betyr den nå oppgåtte grense også fogderigrensen og annen inndelingsgrense mellem Romsdal og Nordmøre. Brevet sier da at de to nevnte gårder støter mot hinannen i Wette-Aas. e. den elva som

---

Avskriften er overlatt forfatteren av utskiftningslandmåler Jon Heggem, som også som særlig stedkjent i Osmark-Heggemstrøket og vel inne i Heggemgårdens historie har vært så velvillig å gjennemgå nærværende avsnitt av manuskriptet. (J. O. H.)

nå heter Aaneselva, og som kommer sør fra Vettavatna i dalen østafor Vettafjellet og går mot nord ut i Fosterlågen på vatnets sørside etter å ha passert heile østsia av Vettafjellhøgdene og under Kjerringlia i øst, altså på sørsia av Fosterlågen.

Til Heggems privateie har følgelig i 1564 vært reknet all jord og skog rundt hele Fosterlågen fra vest / nord / øst / sør og vest igjen inntil Aaneselva. Der - altså på sørsia av Fosterlågen opphørte Heggems område. Her tok Gussiås til.

En ser da at det siden 1564 er kommet til to nye gårder i delte strøk: Fostervold i Øre, øst og sør for Heggem, rundt Fosterlågens østre del inntil Aaneselva - og Sannes, nå i Øre, støtende mot Fostervold i Aaneselva sørafor Fosterlågen. Denne gård må følgelig være nyreist på jord under Gussiås i Nesset. Når Sandnes er overgått fra Eresfjord otting og Romsdal til Tingvoll og Nordmøre har vi ikke hatt høve til å slå fast. Det er antakelig skjedd før 1661, den eldste fullstendig jordmatrikul. I prestens manntall av 1664 er gården oppført under Tingvoll. Når det videre i brevet av 1596 heter Heggems grense i vest er Bytbecken (Dyrlielva) og i Pichogdn betyr det at de gårder på Nordmørsiden som er kommet til mellem Dyrlibekken og Heggems nåværende gårdbyte mot de nærmeste gårder på Nordmørsiden er oppstått etter 1564. Dette gjelder således også Duåsen, Meinset og Dyrli.

At det rundt Fosterlågen foregikk en betydelig bureisning på de siste 15 h. tall (Chr. IV) og framover på de første 16 h. tall, er på det rene og sees av skattemanntallene fra denne tid. Altså en utvikling jamnsides med dens om foregikk lenger vest - i Lienstrøket i Kleive, se ovenfor. Disse da nyreiste gårder nevnes derfor i gårdsbeskrivelser seinere som „marckegårder".

Bytet mellem Heggem og Gussiås vestenfor Fosterlågen fastsettes i 1561 til Gussiåselva (Fouster aae) fra Fostervatn gjennem Foster os i midtelven ned- eller vestover til Bytebeck (Dyrlibekken).

Hvilken gård Heggem støtte til i vest nord for Gussiåselva i 1564 kan vi ikke med sikkerhet vite. Heller ikke om den støtte til privateiende jord på Romsdalsiden. Det beror på hvor langt øst for Istad bygda i Fanne Otting da var nådd, og om kongen var eier av disse innerste Kleivegårder da, eller om det var erkestolen og siden Veø prestebord som sees å være eier i etter-reformasjonstid ihvertfall fra 1640.

Gården Hatlen sees som nevnt i skattemanntall 1596 og Solli i 1603, mens Botterli ikke kan sees nevnt før 1646. Heller ikke i ledingsmanntallet, hvor bureisere i almenning trass i at de var skattefri måtte svare leding (til og med dobbelt).

Hatlen er kongens eiendom utover på de første 16 h. tall. Dette tyder på at gården er utgått av almenning og at Heggem i 1564 støtte til kongens almenning i vest og Gussiås likeså i nord.

Det ser i det hele ut som om storlaugrettet i 1564 og brevet av 1596 har til hensikt å kontrollere om noe av den jord og skog som de to gamle gårder Gussiås og Heggem reknet som sin privateige var almenning - altså offentlig eiendom. Storlaugrettet kan være forlangt av futen som kongens representant, eller også av de to gårder selv, fordi de hadde interesse av å slå fast at det ikke lå noe eierløse strøk mellem gårdene. Altså for å verge seg mot almenningspåstand.

Resultatet var ihvertfall at det i 1564 ikke ble påvist almenning i Osmarken. Som det samme ikke ble påvist førti år seinere i Osen gjennem Holsbødommen.

Almenningen her i Fanneskogen/Osmarken er altså forsvunnet mellem omlag 1440 (Aslak Bolt) og omlag 1550/60, enten det nå kan komme av at almenningstrøk med eller uten rett er dradd inn under den tidligere landskyldlagte jord - eller av at det med kongens samtykke har foregått bureising i almenningen. Det er en kjent sak at særlig kong Chr. IV meget sterkt oppmuntret til jorddyrking ved gjenopptak av ødejord og ved reising av nybruk i almenning.

Om dette foreligger en rekke kongebrever. Således Chr. III.s brev av 31. jan. 1540, hvor det bl. a. heter: "Kongen tillater at afhende uopryddet jord - - som Kronens alminding er eller Trondhjems stigt (erkestolen) tilkommer - -". Brev av 21. jan. 1577: - Kongen har forfaret at det udi vårt Rige Norge findes allevegne store almindinge som vel kunne opbrydes uden skade, og at de som vil gjøre det skal bekomme rydningen til eyendom mod at svare dobbelt leding. -" 15. aug. 1590 (Chr. IV): " - - Kongen er kommet til kundskap om at det i kronens Lehn Troundhjem skal findes udi alminde og vildende mark mange pladse og steder som vel kunde opryddes og opsættis Bøndergaarde. - - "

I samsvar med dette finder vi altså over et hundreår tidligere i Aslak Bolts jordbok oppregnet som erkestolen tilhørende bl. a. flg. „gaarde og gaardeparter som ligge (øde) udi almindingen - Sandnese i Valsøfjord, Ullarland fiordungr i Barkna fyrde (Batnfjord) skipreide. (Nå Ullaland under Aandal i Øre) Solbergom (Solbjørg) vid Eidsvaag oc. fischevatn i Fostravotnom i Eiriksfjord (Øyrisfjardar skipreide) i Romsdal. Her står det med reine ord at Fostervatnet for en del ligger i Nesset i Romsdal. Altså den del av vatnet som ligger vest og sør for den grensen etter Åneselva m. v. som ble beskrevet i 1596 etter å være fastslått av storlaugrettet i 1564.

At dette har vært en offisiell grensegangtenest synes å si seg derav at det var laugrettesmenn både fra Nordmøre (24) og fra Romsdal (12). - Bytet mellem Gussiås og de nord for Gussiåselva liggende Kleivegårder har såvidt vites ikke vært uklart: Det har alltid gått etter Gussiåselva - Storelva.

Bytet mellem den vestligste Nordmøregård Dyrli og den østligste Romsdalsgård Botterli har heller ikke vært uklar mellem disse gårdene innbyrdes. Det har så langt minne rekker vært Dyrlibekken. Dyrlibrua er den dag i dag futedømme grensesemerke (nå skriverdømme). Men fra Øvre Oltervatn eller Trollvassområdet og vestover Randa har det gjennem ihvertfall over 250 år vært idelige bytesammenstøt. Det første vi finner frasagn om er et slagsmål mellem to Batnfjordinger fra Indergård og to Istadmenn fra Kleive 1701.

Justisprotokollen for Nordmøre forteller i 1702 at de 2 Istadmenn var skamslått av Indergårdkarene under en trette om byter for fjellslått i Randa. Istadkarene stevnte Indergårdskarene til tings, og de måtte gjøre forlik og betale erstatning for legemsskade med 80 riksdaler. Det ble imidlertid ikke med det, i 1703 sees futen å ha reist mulktsak mot Indergårdskarene som da ble dømt til 24 riksdaler i bot.

Det heter i domsgrunnene bl, a. : ,, - - Da om end skiønt ,,Inder gaards Mender ville formeene sig saa stor rett paa Istad Fjeldet ,,mellem de bemeldte gaarde huor af deris Dispytte er komen, saa er ,,dog Inder Gaards Mender uvis om deris Bytte efter dj de ikke kand fremviise nogen breffue om deris strechende leiemaal. - - “

Om lokaliteten ,,Slåssbakken” her oppe under Randa i de såkalte Nordmørsslåtter er et minne om disse krigerske sammenstøt tør jeg ikke si. Se herom Knut Solemdal i bokens første del side 591. Sikkert er det at det ennå går frasagn om blodige sammenstøt ved byterne, hvor det fra begge sider var utbudt sterke menn som kunne framføre håudgripelige argumenter. Tvistene løstes imidiertid ikke med dette. Ufreden må ha vedvart, for i tiden 1845 til 1850 gikk det en stor tingsak mellem Indergård mot Istad og Høystakli om de samme byter for slått og beitegang. Her vant Indergård, men uroen ulmet framleis og i 1938 ble det krevet grensegangtenest fra Nordmørssiden mot vedkommende Kleivegårder. D. e. gårdene fra og med Høystakli til og med Botterli. Denne saken ved Nordmøre utskiftningsrett går framleis, og det er under den lagt tilrette et meget stort stoff til belysning av spørsmålene. Det er fra dette stoff meget av det som er meddelt her er hentet, således også Heggem - Gussiåsbrevet.

Foruten de private gårdbyter mellem Kleivegårder og Øregårder vil altså også herredsgrensa (prestegjelds- skrivardømegrensa) bli fastlagt ved den avgjerd som utskiftningsretten kommer til å ta.

Gårdene i Osen.

Fannefjorden ender med Osen eller fjordens innerste poll som ved et trangt sund står i forbindelse med hovedfjorden. Fra Osen fører et lavt dalføre videre østover, i vestre del med Oselva som går ut fra det østenfor liggende ca. 5 km. lange Osvatnet. Hele området rundt Osenvågen, Oselva, Osvatnet og det bygdelag som ligger her benevnes dels Osen „inni Osen" dels Osmarka eller „Markan', dette siste særlig for de østligste deler. Osengrenna er skilt fra foran beskrevne Kleive Øverbygd eller Istadbygda ved de lange flate myr- og skogutmarkstrekninger i bunnen av den flate dalen som fra Kleive Kirkebygd skjærer østover mot Fosterlågvatnet i Øre. Fra Ness i Kleive går det bygdevei langs hele Oltervågen og siden langs Osens nordside til Osenbygda, og denne vei forener seg med riksvegen som fra veiskillet ved Steinløs grener seg ut til Nesset, over Gussiås bru (herredsgrensen). Ved gården Mithaug tar bygdeveien av over Øren bru til bygden på Fannefjordens sørside og videre til Veøy (ruten Molde, Sølsnes, Åfarnes). Den fremtidige hovedveg skal ber gå rundt Oltervågen over Holsbø, Ytterhaug, Osen, og er åpnet som bygdeveg. Osenbygden har en eiendommelig vakker nærmest østlandspreget natur med lange åser som de nærmeste omgivelser og fjernere snefjell i bakgrunnen. Det store Osvatnet særmerker naturen hvor furuskogen er dominerende.

De egentlige Osengårder er fra øst Asplund, Asphol, Nordhaug, (tidligere navn Inderhaug), Midthaug, Ytterhaug, Øren, Sotåen og Sotnakken. Til samme grendelag høres også Holsbøen og Bordalen (nu nedlagt). Det er de vide skogstrekninger, furuskog, som preger alle disse gårder.

Aspelunden, gård no. 84.

Gårdens grenser er i øst til Gussiås i Nesset, i nord til Steinløysen i Istadbygda, i vest til Aspelund gård og i syd til Osvatnet. Første gang gården sees nevnt er i skattmnt. 1614 under navnet Aspelid, som oppføres mellem en gård Setter og en annen gård Houwen (d. e. Hatlen og Haugen eller Ytterhaugen). Halffuor Aspelid er bruker og skattlegges som husmann. I 1621 nevnes Øye med Erich Øye som husmann eller ødegårdsmann. 1633 Joenn Øye, 1646 Knud Øye som ødegårdsmann. I samme manntall oppføres også Olluff Liiden steenløsz. Det ser ut til at Øye og Liiden Steenløsz har vært to gårder, eller ihvertfall to bruk, der hvor Aspelund senere ligger. Øye har antakelig vært den indre del ved Gussiåselvas utløp i Osvatnet som var kalt „Øyan“, mens Liden Steenløsz var den ytre del, og må antas utgått av gnr. 80 Stenløysen som gården nu grenser mot i utmarken. I jordboken 1650 oppføres Wedøe prestebolig som eier av Øye, med Knud Øye som leilending. Skylden er 2 pund. Liden Steenløsz finnes ikke nevnt her. I krøttertaIlet 1657 oppføres Knud Øye med 1 hest, 15 kjyr, 14 geit og 16 får. Dessuten oppføres Erich „Lillesteen ved Vaten" med 1 hest, 4 kjyr, 2 geit og 4 får. Denne Erich må altså være oppsitter på Lillesteenløs. Matr. 1661: Wedøe presteboel eier og bøksler ut. Leilending og bruker Knud Øye, sk. 2 pund. I samme matr. oppføres videre Lile Stenløs, likeledes med Wedøe prestebol som eier og Erich som bruker og skyld 1 pund. Skylden på hele gården som altså består av to deler er tilsammen 3 pund eller 1 vog fiskeleie. Manntallet 1665 oppfører Knud Øye, 58 år, søn Jon Knudsen, 16 år, og knegt Anders Knudsen, 20 år (antakelig også sønn). Erich lile stenløs, 44 år. Matr. 1669 oppfører samme brukere og som eier Wedøe presteboel, skylden er henholdsvis 2 pund og 1 pund 6 mrk. Navnet Lille Stenløs forekommer ikke her. Arkivet oppfører denne part under Aspelund. Folketellingen 1701 (mannkjønn over 1 år) oppfører: Lillestenløs, Oluf, 56 år, tienistekarl soldat Lasse Andersen, 30 år. Øye, Oluf, 56 år, sønner: Knud Olsen, 6 og Anders Olsen 4 år. (Et merkelig treff - begge brukere heter Oluf og begge er 56 år, men altså to forskjellige personer.)

Matr. 1723 opplyser om gården : Grnr 90 glno 68 Øyen øde. Wedøe Præsteboel ejer og bøxler. En Inderst. Skoug til huusbehov. Ingen qvern eller fiskeri. En markegaard, ligger i baglien 8¾ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, god til eng, lidder schade af Elve-brud, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 1 td 2 skp hafre. Avling: 16 læs hø. Creature: 1 hest, 3 kiør, 3 ungnød, 2 smaafæ. Gl. taxt 2 pd. Aftaget 12 mrk.

Grnr, glnr. 70 Lille Steenløs. 1 opsidder. Wedøe Præsteboel ejer og bøxler. Ingen husmand. Skoug til husbehov og lidet saugtømmer, ingen sætter. Ingen qvern eller fiskeri. Er en markegaard, maadelig Fægang, ligger i baglien 8½ mil fia haved, god jordart, vis til korn, ringe til eng, letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 2 tdr 4 skp hafre. Avling 12 læs hø. Creature: 1 hest, 3 kiør, 2 ungnød, 4 småfæ. Taxt efter gamle matricul: 1 pd, forhøyed 12 mrk.

Det går fram av disse opplysninger at Øyen, gl. matr. nr. 68 (90) og Lille Steenløs, gl. m.nr. 70, opprinnelig er to forskjellige gårder. Når det i 1723 opplyses at Øyen er øde og bare beboes av en inderst, må dette nærmest tydes slik at det nu er oppsitteren på nabogården Lille-Steenløs som driver bruket. Eieren er framleis Wedøe preste-boelig. I skjøtebøkene forekommer gården ikke. Matr. 1763 oppfører gl. mnr. Øyen, opsidder Erik, landsk. 2 pund. Eier Vedøe presteboel gl. nr. 70 Lille steenløs: Opsidder Erik Olsen, landsk. 1 pund, eier samme presteboel. Dette må også bety at begge gårder nu brukes av en og samme leilending. 24/6 1790 sees tinglyst kvittering fra Ole Magnussen Aspelund til skifteretten for arv etter hans far Ole Pedersen (Asphol). Folketellingen 1801 oppfører følgende beboere på gården som ennu heter Lillestenlos:

1. Familie: Ole Erichsen, 59, i 2. ægteskab, Bonde. gårdbruger, Ane Jversdtr., 45, i 1. ægteskab, deres Børn: Ane, 18, Marit, 17. Tjenestefolk, ugifte: Ole Olsen, 34, Peder Monssen, 31, Engelev Olsdtr. Opfostrings-Barn : Engebor Jversdatter, 2, Anne Pedersdtr., 8.

2. Familie: Erich Olsen, 86, lever af vilkår af gården, Anne Erichsdtr., 93, begge i 1. ægteskab.

3. Familie: Ole Andersen, 50, Huusmand med Jord, Marith Jensdtr., 51, i 1. ægteskab, deres Børn: Christen, 12, Ellen, 5.

Gården Øyen (øde) ser nu ut til å være gått helt opp i Lille-stenløs, og navnet Aspelund er ennu ikke blitt det almindelige. I matr. 1838 oppføres: Matr.nr. 65, gammelt nr. 70 og 68 Aspelund, L.nr. 144 Aspelund med Øyen, opsitter Ole Knudsen, sk. henholdsvis 1 pund og 2 pund, ny 2 daler 1 ort 3 skill. Av dette sees at det er Øyen øde

som er utgått og opptatt i Lillestenløs, som har fått navnet Aspelund. Øyen er altså en nu forsvunnet gård, idet både gårdens navn og matr. skyld er inngått i den nye gård Aspelund. Denne er altså det samme som de tidligere to gårder Øyen og Lille Stenløs.

Folketellingen i 1865 viser flg. beboere: Lnr. 144. 2 beboede Huse. Ole Eriksen, selveier, 39, Marit Olsdtr., kone, 35. Barn: Ole, 13, Erik, 12, Andreas, 9, Eduard, 5, Marit, 7, Marie, 2. Marit Olsdtr. føderåd, Enke, 57. Tjenestekarler: Hans Toresen, 27, Peder Johnsen, 20. Alle er født i Bolsø. Tjenestepiger: Eli Olsdtr., 25, f. i Næsset, Ane Amundsdtr., 25, Gunni Amundsdtr., 17, Marie Eriksdtr., 26, alle tre f. i Bolsø. 2 hester, 13 kveg, 43 får, 1 svin. ¼ td. byg, 9 td. havre, 7 td. poteter. Fosbakken. Andreas Hansen, husmd. m. Jord, 32, Gjøri Olsdtr., kone, 30. Barn: Ole, 3, Elen, 6. Ole Olsen, tjenestekarl, 25. Alle født i Bolsø. 3 kveg, 12 får, 2 gjeter. 2 td. havre, 2½ td. pot. Hans Toresen, føderådsmand, 67, f. i Næsset, Mari Johnsdtr., kone, 57 f. i Bolsø, Hans Kristoffersen, 7, f. i Thingvold, Johan Hansen, logerende Skomager, 20, f. i Bolsø. 1 kveg, 1 får. ¼ td. havre, ½ td. pot. Steenhol. Lars Knudsen, husmd. m. Jord, 37, Anne Pedersdtr., kone, 42, Knud Larsen, søn, 7, Knud Olsen, hans Fader, Fattiglem, 76, Kari Lagesdtr., hans Kone, 74, alle født i Bolsø. 2 kveg, 10 får. 1 td. havre, 1¼ td. poteter. Aspelundgjerdet. Erik Knudsen, husmand med Jord, 45, Mildri Olsdtr., kone, 46. Barn: Ole, 19, Knud, 11, Erik, 7, Marie, 15. 1 kveg, 13 får. 1 td. havre, 2 td. poteter.

Ved matr. revisjonen 1866 opplyses b1.a.: M,nr. 63 L.nr. 144, skyld 2 Daler 1 Ort 3 Skill. Ole Eriksen Aspelund. 32 mål ager, 38 m. eng, 170 læs hø af bø- og udslåt. Avling: 1½ td. byg, 90 td. havre, 76 td. poteter, 232 læs hø. 2 hester, 17 kyr, 63 sau. Skov til behov. For 20 sp.daler salgstømmer årlig. 3 Pladsbrug indbefattes.

Matr. 1907. G.nr. 84, med Øyen br.nr. 1, Asplund vestre, eier Erik Olsen, sk. M. 4,46. Br.nr. 2, Aspelund Østre, eier Andreas Olsen, sk. M. 4,46. Ole Eriksen Asplund delte gården likt mellem sine 2 sønner.

Eiere og bruk går fram av følgende hjemmelsliste:

Aspelunden med Øien - Aspelunden vestre, gnr. 84, bnr. 1, sk. mark 3,70. Kongeskjøte til Ole Knutsen, dat. 5/11, tingl. 3/12 1882. Skjøte fra Ole Knutsens enke Marit Olsdatter til Ole Eriksen Aspelund, dat. 16. tingl. 20/10 1860. Uskiftebevilling for Ole Eriksens enke Marit Olsdatter, dat. 17. tingl. 23/7 1888. Skjøte fra Marit Olsdatter til sønn Erik Olsen, dat. 20. tingl. 21/6 1889. Fra Erik O. og Ane Marie Aspelunds arvinger til medarving Ole Eriksen Aspelund, dat. 30/9, tingl. 15/10 1934.

Aspelund med Øien - Aspelund østre, bnr. 2, skyld mark 3,21. Skjøte fra Ole Eriksens enke Marit til sønn Andreas Olsen, dat. 20. tingl. 21/6 1889. Fra Andreas O. Aspelund til Olaf A. Aspelund, dat. 7/3, tingl. 15/4 1914.

Aspelund med Øien - Fossbakken, bnr. 3, skyld mark 0,55. Skjøte fra Andreas O. Aspelund til Knut Pedersen Fossbakken, dat. 30/9, tingl. 17/10 1911.

Aspelund med Øyen - Gussiåselven nordre, bnr. 4, skyld mark 0,84. Skjøte fra Erik O. og Olaf A. Aspelund til Molde kommune, dat. 30/12 1918, tingl. 7/1 1919.

Aspelund med Øien - Trangstigjerdet, bnr. 5, skyld mark 0,02. Skjøte fra Ole E. Aspelund til Knut Fosbak, dat. 9/2 tingl. 1/3 1935.

Aspelund med Øien - (Steinholen) Nygård, bnr. 6, skyld mark 0,25. Skjøte fra Olav Aspelund til Møre Landbruksselskap, dat. 22/9 tingl. 1/10 1934. Fra Ole E. Aspelund til d.s. udat. tingl. 15/10 1934.

Aspelund med Øien - Røstad, bnr. 7, skyld mark 0,10. Skjøte fra Møre Landbruksselskap til Erik M. Amundsgård, dat. 28/9, 1936, tingl. 27/5 1937.

Aspelund med Øien - Sandbakken, bnr. 8, skyld mark 0,15. Skjøte fra Møre Landbruksselskap til Knut Solli, dat. 10/10 1936. tingl. 27/7 1937.

Aspelund med Øien - Bekkelund, bnr. 9, skyld mark 0,10. Skjøte fra Møre Landbruksselskap til William kjørsvik, dat. 30/9 1936, tingl. 1/9 1937.

* *

Aspelund er en gård av betydelig størrelse. Som ved de fleste av gårdene i indre Kleive og særlig i Osen er matr. skylden meget liten i forhold til gårdenes storleik og deres muligheter, bedømt etter vårt tids syn på jordbruksverdier. Gården har en god skog og er meget lettdrevet. Den ligger vakkert med tunet vendt mot syd mot Osvatnet og sin innbø langs vatnets nordbredde. Møre Landbruksselskap har siden 1934 drevet bureisningsvirksomhet på gårdens utmarkområde på de vide og flate felter langs riksvegen til Gussiås bru. Her er nu under framvokster nye gårdsbruk og det er plass for mange flere, både under Aspelund og de øvrige Osengårder,

Sersjant og poståpner Mathias Aspelund, Aspelund - Nes i Kleive.

Fra gården Aspelund er utgått mange gode menn, som nå er spredt over ømse strøk av landet. I denne delen av boken vil vi her under ættegården minnes ovennevnte. Han var f. på Aspelund 1. jan. 1871, sønn av Ole Eriksen Aspelund og hustru Marit Olsdtr., som var odelsjente på gården. Han gikk Nordmøre amtsskule på Gyl i Tingvoll, siden Trondhjems Brigades underoffiserskule, og ble tilsatt som fastlønnet sersjant etter eksamen i 1894, og stod i tjeneste til oppnådd aldersgrense i 1923. I sine yngre år drev han landhandel på Nes i Kleive. Han satt i en årrekke i Bolsøy herredstyre og formannskap, og innehadde dessuten mange tillitsverv som formann i forstanderskapet for Bolsøy Sparekasse, revisor i samme bank, lagrettemann, skjønns- og domsmann, formann i Kleive Indremisjonsforening m. m. I 1911 kjøpte han et bruk under Nes, gnr. 66 bnr. 12 (i 1916 også br.nr. 16) „.Heim", hvor han siden hadde sin heim, og som han drev fram til et mønsterbruk. Han nedla et stort arbeid i grunnleggingen og oppføringen av Grovan bedehus. I mange år helt til sin død var han poståpner i Kleive - Nes.

Mathias Aspelund var sterkt ættebevisst og djupt interessert for gårds- og bygdehistorie som for historie i sin almindelighet. Da arbeidsnemnda og boknemnda for Bolsøyboka skulde skipast i 1936 var han sjølvskreven som medlem av begge. Han var også utsett til å utarbeide gårdshistorien for indre Kleive sogn, og hadde alt gått igang med innsamlingen av tradisjoner og tilfang forøvrig da han døde 4. januar 1940. Det var et tap for dette verket, fordi M. Aspelund satt inne med et stort fond av kjennskap til bygdetradisjonen og personalhistorien. Særlig var han vel underrettet om Hans Nilsen Hauges ferd i Romsdal og Bolsøy, sagnene om Osen Jernverk, futen Alsing m.m. Mathias Aspelund var g. m. Randi Bersaas, som overlever ham.

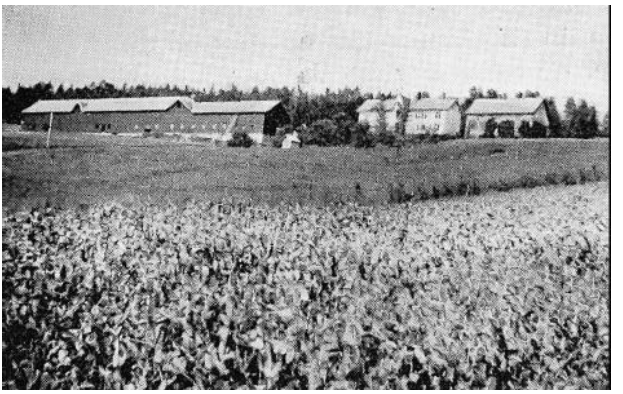

Asphol gård nr. 85, b.nr. 1, eier Math. Asphol.

Asphol, gård no. 85.

Gården ligger på Osvatnets nordside og grenser i øst til Aspelund i syd til Nesset grense på sørsia av Osvatnet, i vest til gården Nordhaug, og i nord til Istadgrendas utmark. Det er mulig at det er til Asphol det siktes med navnet Aspelid, nevnt i mnt. 1614 som omtalt under Aspelund. Asphoell finnes nevnt i skattemanntallet 1617 under ødegårder og husmenn med Halduor som bruker. Dette kan være den samme Halduor som er nevnt under Aspelid. Den annen bruker er Knud. Begge nevnes igjen i skmt. 1619. I ledingsmt. 1621 : Knud Aspehoull, Halduor Aspehoull ødegårdsmenn. 1623 de samme. 1633: Halldord og Suend. 1646: Halduor og Olle. 1650: Eier Lensmann Kiøstel Eckrimb, skyld 1 vog, de samme brukere hver med en halvpart. Søffren Aspholl oppføres her som tjener for full lønn. Halfuor må være husmann. I krøttertallet 1657 oppføres nemlig Søren Asphole med 1 hest, 5 kjyr, 5 geit, 4 får. Halfuor med 1 ku og 4 geit. Peder med 1 hest, 7 kjyr, 3 geit, 5 får. Rasmus Saugmester med 1 hest, 2 kjyr, 6 får, 2 suin. Matr. 1661: Søren og Peder er brukere og leilendinger. Eiere er et interessentskap benevnt Ingebr. Fugelset och conhater. Blandt disse medeiere er Thystel Eckrimb, skylden er 1 vog. Manntall 1665 oppføres Søren Aspehol, 57 år og Peder Aspehol, 44, søn Ole Pedersen, 13 år. Matr. 1669: Enchen Anne och Enchen Torbiør bruker hver ½ vog. Ingebr. Fuglset eier. De tidligere oppsittere Søren og Peder er altså død siden 1665. Manntallet 1701 oppfører Opsitter Olle Serquesen, 59 år, tjenere Stephen Ellingsen, 18 og Olle Torssen, 12 år. Opsitter Olle Lassesen, 40 år, søn Søren Olsen, 6.

Matr. 1723 beskriver gården slik: grnr. 85 glno 69 Aspehoel. 2. opsiddere. Ludvig Iversen ejer og bøxler 1 p 3 mrk. Edvard Mejers arvinger ejer og bøxler 9 mrk. Jacob Schultz ejer og bøxler 1 pd 12 mrk. Ingen husmand. Sætter et lidet støcke fra gaarden, skoug til husbehov og noget saugtømmer. Ingen qvern eller fiskeri. Er en markegaard, ligger i baglien 8½ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, noget tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 4 td. hafre. Avling: 18 læs hø. Creature: 2 hester, 4 kjør, 4 ungnød, 16 smaafæ, gl. taxt: 1 vog, forhøyed: 6 mrk.

Den oppførte eier er tolder i Molde Ludvig Iversøn Munthe. Han var en sønn av fogden Iver Andersøn på Gjermundnes. Lensmann Eckrimb og Ingebr. Fuglset m. fl. må altså ha solgt gården enten til fogden eller hans sønn. Skjøte kan ikke finnes i skjøteboken. 11/7 1736 er tinglyst pantobl. fra A. Munthe til Seigneur Robert Willumsen for 200 rdlr. med pant i Asphol, Nordhaug, Ytterhaug m. fl. gårder, det såkalte Osen gods. Dette gods bestående av Aspbol, Ytterhaug, (Nordhaug) Midthaugen, Øren, Sotaaen og Bordalen tilhørte tidligere Magister Hans Grøn, og ble ved skjøte av 11/5 1715 solgt av enken Ingeborg Grøn og sønnen Hans Grøn til deres slektning Ludvig Iversøn Munthe. Ennu i 1763 eies Asphol av dennes arvinger og Jacob Munthe Schultz's arvinger, hver gruppe med 1½ pund. Oppsitter og leilendinger er Mons Pedersen Asphol og Ole Sørensen Asphol, født 1695. Gården gikk senere over til foged og Cammerråd Ole Alsing, sammen med de foran nevnte og en mengde andre gårder som Muntheslekten eide i Fanne og andre ottinger i Romsdal. Etter Alsings konkurs solgte hans arvinger Asphol ved skjøte av 2/4 1784 til John Olsen Asphol med 1 vog i skyld med bøkselretten for 299 rdlr. Med dette går gården over til odelsjord. Jon Olsen Asphol kjøper 28/6 1766 1/8-part i Osen saug av hospitalforstander (Reknes) Henrich Øwre for 25 rdlr. Mons Pedersøn Asphol er død før 4/7 1791, da sønnen Arne Mogensøn kvitterer for arv 59 rdlr. Arne Eriksen Asphol kvitterer til sin stefar Iver Asphol for arv etter sin mor 22/10 1799. Mons Olsen Istad og Amund Olsen Istad skjøter til Ole Olsen Nørhauen og John Olsøn Asphol tomt til kvernhus med tiIbehør 18/7 1800. Erik Jonsøn Asphol kvitterer for arv etter sin mor etter skiftebrev av 3/7 1799 med 64 rdlr.

Folketellingen 1801 oppfører følgende beboere på gården: 1. fam. John Olsen, Bonde og gårdbruger, 51, Guri Pedersdtr. 48, begge i 2. ægteskap, Erich Johnsen, deres søn, 18. Tjenestefolk: Arne Erichsen, 28, Amund Olsen, 23, Guri Amundsdtr. 27, Engebor Olsdtr. 16, Siri

Mathias Asphol, eier av br.nr. 1.

Olsdtr. 32. 2. fam. Engebor Arnesdtr. husbondens moder, 84, enke, i 1. ægteskab, lever af vilkår. Knud Gulejgsøn, 90, Enkemand, lever af kår. Marith Knudsdtr. hans datter, 62, ugift, har kår hos sin fader. Matr. 1838 oppfører: Matr. nr. 66, gl. 69, Asphol L.nr. 145, Oppsitter og eier John Eriksen, sk. 1 vog, ny 1 dal. 1 ort 12 skill. Folketellingen 1865 opfører følgende beboere på gården: L.nr. 145, Aspehol. 2 beboede Huse. Erik Johnsen, selveier, 45, f. i Bolsø, Guran Tørisdtr. kone, 42, f. i Thingvold, Erik Eriksen, søn, 3, f. i Bolsø. Erik Ragnvaldsen, Tjenestekarl, 40. Kristi Olsdtr. tjenstepige, 18, begge f. i Bolsø. Lars Tørisen, logerende skomager, 24, f. i Thingvold. John Olsen, selveier, 33, f. i Nesset. Mali Tørrisdtr. kone, 28, f. i Thingvold. Ole Johnsen, søn, 6, (g. m. Ingeb. Hansdtr.) f. i Bolsø. Gjertrud Eriksdtr. Tjenestepige, 32, f. i Veø. Anne Olsdtr. Føderåd, Enke, 85, Enger Pedersdtr. hendes Fosterdtr. 12. Jøri Eriksdtr. hendes datter, 59, alle f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 30 får og 1 svin. 3/8 td. byg, 8 td. havre, 6 td. poteter.

Hagen. Knud Andersen, husmand m. jord, 40, Marie Jonsdtr. kone, 30, Knud Pedersen, fostersønn, 7, alle f. i Bolsø. Ingeborg Johnsdtr. logerende spinder, 36, ugift, i Nesset. Marit Pedersdtr. hendes dtr. 4, f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får, ¼ td. byg, 1¼ td. havre, 1½ td. poteter.

Bøen. Knud Ravaldseu. husmand m. jord, 51, f. i Bolsø. Marit Larsdtr. kone, 51, f. i Thingvold. Deres barn: Erik Knudsen, 18, Ane 15, Randi, 13, Marie, 10, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får. 1 td. h. 1½ td. pot.

Under matr. rev. 1866 opplyses bl. a.: M.nr. 66 Asphol, L.nr. 145, skyld 1 Daler 1 Ort 2 Skill. John Olsen. 23 mål ager, 17 mål eng, 118 læs hø af ud- og bøslaat. Avler: 3,5 t. byg, 58 t. havre, 56 t. potet,: 150 læs hø. 1 hest, 10 kjør, 48 sau. Skov til behov. Ved og salgstømmer årlig 8 spd. 2 Pladsbrug.

Matr. 1907 oppfører : G.nr. 85 Asphol, br.nr. 1 Asphol, eier Ole Johnsen, sk. M. 5.50. - Om eierskifter og frasalg se nedenfor:

Asphol, gnr. 85, bnr. 1, skyld mark 5,50. Skjøte fra John Eriksen til bror Erik Eriksen, dat. 11/12 1854, tingl. 5/2 1855. Fra Erik

Eriksen til John Olsen Roaldset, dat. 19/2, tingl. 1/4 1862. Fra John Olsen Asphol til Ole Johnsen Asphol, dat. 20/10, tingl. 22/10 1885. Fra Ole Johnsen Asphol til Matias O. Asphol, dat. 27/7 1918, tingl. 10/6 1919.

Asphol er en av Kleive sogn og Bolsøy herreds største og beste gårder. Særlig de to siste eiere, Ole Johnsen Asphol og Mathias O. Asphol har drevet gårdens jordbruk overordentlig sterkt frem. Det tør være vanskelig å finne sidestykke på våre kanter, og jordbruket er nu nærmest en storgård med en stor besetning av kjyr, hester, sauer, svin.

Gården har også en meget bra skog, og er bebygd i samsvar med storleik og tilhøva ellers. Beliggenheten ved bygdevegen gjennem grenna og vendt mot syd og det store vakre osvatnet er lett og fager.

Nordhaugen, gård no. 86.

Gården ligger vestenfor gården Asphol og forøvrig under vesentlig de samme forhold som denne gård og Aspelund. Den grenser i øst til Asphol, i nord til Istadbygdas utmark, i vest til Midthaug og Nordhaug, og i syd til Osvatnet. Tunet ligger meget vakkert til ved bygdeveien, og gården er i det hele en av Osenbygdas vakreste gårder, med betydelig vidder i jord og skog. På grunn av navnet og dets skrivemåte etter at det norske sprog var oppløst og avløst av det dansk/tyske blir navn på hang, hauge enten alene eller i sammsetninger som i det oldnorske sprog var *hol* eller *holl* fra 14 h. tallet forvansket til *houff, houffe* eller *houffen, houwen, hougen, houge* o.s.v. I Fanne Otting og i Bolsøy prestegjeld var det flere gårder på forskjellige kanter med navnet *hagen, haugen,* og begge disse betegnelser ble i danske-tiden skrevet på en eller annen av de foran viste forvrengte måter. Det er derfor ikke mulig bare av gårdsnavnet å se hvilken gård det er tale om: om det er Hagen ved Hjelset eller Haugen i Kleive. (Øverhagen, Nerhagen, Nordhaugen, Inderhaugen, Ytterhaugen o.s.v.) I de eldste manntall og jordbøker forekommer ikke matr. nr. eller gårdsnr. og brukernes fornavn er ofte også lik enten Olle, Knud, Olluff, Iffuer. Joen o.s.v. Det er derfor meget, nærliggende å plasere de forskjellige brukere og skattytere på feilaktige gårder. Det samme gjelder gården Berg og Hjelset, Stranden, Ness m. fl.

Det kan midlertidig med sikkerhet fastslåes at den første oppsitter på Hoffuen som omtales i kildene heter Olluff ij Hoffuen og oppføres i pendingschatten av 1596 blandt de leilendinge bønder som ,,ickun hafuer ringere indkombst end fierre rixdaller". At denne mann hører hjemme på Haugen (Houffen) som gården dengang het er sikkert, av den grunn at han oppføres i mellem Stenløysen og Ulleland. Det kan naturligvis være Ytterhaugen det her er tale om og er vel i virkeligheten kanskje også det. Men det viser seg at det dengang var bare en gård mellem Holsbø og Stenløysen. Om denne gårds tun da lå på det nuværende Nordhaug eller på Ytterhaug er ikke så lett å avgjøre men sannsynligvis lå tunet på Ytterhaug med direkte samband med fjorden. Som senere skal bli påvist var gården Midthaug ennu ikke oppstått. Hvorvidt Aspelund og Asphol var kommet til som gårder er ikke så sikkert, men ingen av dem er ihvertfall nevnt i pendingschatten av 1596. Likevel kunne bustadene være kommet der som rydnindsplasser eller gårder som var fri for pendingschatten det år. Når vi her imidlertid følger matr. numrene oppover er det naturligst å behandle den samlede gård Houffen under Nordhaug som den første i matrikelen, idet Yttethaug har høyere nummer. Olluff i Hoffue fins igjen i ledingskatten 1603 og skatter da med 1 daler. I lensregnskapet 1606 oppføres : ,,Halduor saugmester for hand slog Niells saugmester penge 1 daler". Dette gir et innblikk i folkelivet her i Osen ved denne tid. Stedet var da det største industrisentrum i Romsdal med flere store sagbruk, som Øvre Osen saug og Nedre Osen saug, Soetten saug m. fl. De fleste av disse sager har nok stått på Ytterhaugs nuværende grunn, men dengang stod de altså på gården Houffens grunn eller muligens for en del på gården Ørens og Sotåens grunn. Den største sageier her var i 1603 en Hermand Mumme, borger udi Trundhiemb, som det år skattet for 3 sager, som vistnok alle lå i Osen. I 1617 skatter han for tuende sauger udi Aaeszzen og tuende udi Soetten. Samme år nevnes en Gaaeszen saug som etter alt å dømme også hører hjemme i Osen. I 1623 nevnes Mumme med thrende sauger udi

I Trondhjems lens regnskap for 1628-29 oppføres som leilending Knud Hatlen. Om en Elline Hatlen heter det deretter: «Effterschreffne haffr i forige tider Verit lagt i leegh och nu formedelst deris storre Armod och Ringe Jordens besziddelse, ey heller nogen i leegen kunde komme til hielp. Epter som lensmanden med dannemænd Ved diesis boe derom haffr forfarit, idet (ey) formaar Merre at bringe til Veye endsom de aff ydderste Effne Vd giffuitt en huer. - »

D. v. s.: Bønderne ble slått sammen i «legder» (fem eller ti) som var ansvarlig en for alle og alle for en for hverandres skatt. slik at om ikke en kunde betale måtte de andre tilpers også med skattene for de øvrige i legden. Men her ser det ut til at nåde har gått for rett på grunn av «Armod», slik at hver har fått betale for seg «aft yderste Effne».

Aaszen. Den Rasmus saugmester som er omtalt under Asphol er naturligvis mester ved en av Osensagene. Senere fra 1650 årene er Hermand Mumme ant. død. Det er da en Johan Momme og Inger Jacobsdtr. samt Giert Dauidsen som står som eiere av Osensaugene, som kan forfølges langt fram gjennem 17 h. tallet inntil de gikk over til gårdene.

For å vende tilbake til g å r d e n Haugen eller Nordhaug finner vi i tiendetallet 1607 en Knud Houffen med en kongetiende på 2 thunder (havre). I jordeboken 1610 oppføres gården Hauffe med 1 kalfschinndt i leding. I samme kilde oppføres Olluff i Haffue med 1 mk. i skudpenger. I 1614 oppføres både leding og landskyld av Hoffue som betalt til kongens lensherre, hvilket tyder på at jorden har tilhørt kongen enten som kronens strøgods eller og helst kongens alminding. Samme år oppføres atter Olluff Haffue som leilendingbonde. 1617: Anders Hoffue som fullbonde med 1 dlr. skatt og Enner Hoffue som husmann med ½ dlr. Samme Eyner svarer 1620 prestetiende med 1 skjeppe havre. Samme år svarer Johannes i Hoffue leding med 2 tdr. havre og 3 mrk. smør, mens Enner svarer denne skatt med ½ td. og 1 mk. Annders i Hoffue 4 tdr. og 4 mrk. smør, med tiend 3½ skjeppe. De samme menn går igjen med de samme skatter 1624. Det viser seg altså nu at det er flere brukere under Houffen (Haugen), men det er ennu bare en gård, som altså omfatter både Ytterhaug, Nordhaug og det senere Midthaug. Olluff i Hoffen sees så sent som 1621, nu som husmann - dette er altså en annen Olluff enn den før nevnte. Anders Houffe har i 1621 en liden quern. 1623 nevnes Lauridz i Hougen som dreng for fuld løn. 1633 gjenfinnes en Lauridz vid wattnit som husmann, ant. den samme som nu er begynt for seg selv på en rydningsplass ved Osvatnet. S. å. nevnes en Pouell Hougen, men da han forekommer i mnt. foran Sollien er det tvilsomt om han hører hjemme under denne gård, og Olluff Houffen som leilendingbonde samt en annen Olluff Aslachsen som ødegårdsbonde med ½ skatt. I kopmanntallet 1645 oppføres Oelle Hougen, hans hustru, en dreng og en pige. 1646: Poffuell Hougen og Peder Hougen som ødegårdsbønder. Ennu har vi ikke vært istand til å skille de tre senere Haugengårdene fra hinannen. Men det er greit etter det vi nu ser at det er en hovedgård og to eller flere ødegårder eller bureisingsbruk foruten en eller to husmenn. Uten tvil er det sagindustrien i Osen som fremskynder bureisingen, som må antas å samle seg særlig nedenfor Osvatnet eller ved selve Osen. Navnet Haugen må vel nærmest antas å skrive seg fra Haugåsen, oldn. *holl*. Men at det nu er opp-

sitter også på Inderhaug, det nuv. Nordhaug, er neppe tvilsomt. Men hvem er hvem er tvilsommere. I jordboken 1650 synes det å være skjelnet mellem Hougen indre og Hougen ytre. Den første eies nemlig av en Thomas Longued og er på 3½ pund i fiskeleieskyld og brukes av en Peder Hougen. Den andre eies av samme mann og er på tilsammen 5½ pund, og brukes av Olluff Haugen med 3½ pund og av Pouell Haugen 2 pund. Krøttertallet av 1657 bringer oss endelig klarhet i forholdet mellem de to hovedbustader i Haugen. Det oppfører nemlig Erich Hauge med 1 hest, 9 kjyr, 8 får og 8 geit samt 1 suin. Mens Oelle Ytterhoffue oppføres med 1 hest, 11 kjyr, 10 geit og 10 får, og fra nu av kan vi holde disse to gårder fra hinannen. De får fra 1661 i matr. også forskjellige navn. Det nuv. Nordhaug heter fra nu av Inderhougen med 4 pund i skyld og eies av et interessentskap med nevnte Thomas Longued dels en Olle Ausnes som eier. Leilendingen heter nu Søren Houen, mens gården i jordboken benevnes Inderhoffue. Manntallet 1665 oppfører Inderhoffuen med 4 pund i sk. oppsittere Peder, 35 år, og Olle Sørensen, 67 år, „bruger begge ihob", søn Søren Olsen, 36 år, vanfør. Husmann Olle Aschildsen, 50. Dessuten oppføres en Hauge ødeplads med ½ pund i sk. og Olluff 70 år som oppsitter. Matr. 1669 oppfører Inderhougen sk. 4 pund, eier Thomas Longve, leilending Peder Nielsen. Folketelling 1701 (alt mannfolk over 1 år): Inderhouen, oppsitter Olle Iversen, 39 år, soldat, og Niels Inderhouen, 30 år. Tjenestekar hos Olle, Hans Pedersen, 18.

Matr. 1723 beskriver gården slik: Gnr. 86, gl. nr. 71, Inderhougen, oppsidder Ludvig Iversen, eier og bøxler 1 pund 12 mrk. Hr, Edvard Meyers arvinger ejer og bøxler 12 mrk. Erik Lange med bøxel ejer 2 pund. Ingen husmand. Skoug til Saug og huustømmer. Sæter en fjerding fra gården. 1 Bekkeqværn 8 s. Intet fiskeri. Er en markegård, ringe fægang, ligger i baglien 8½ mil fra haved, god jordart, viis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 2 skp blandkorn, 4 td 4 skp hafre. Avling: 24 læs høe. Creature: 2 hæster, 6 kiør, 6 ungnød, 6 smaafæ. Gl. taxt 1 v. 1 pd, forhøiet 12 mrk.

Gården er nu overgått fra Thomas Longved & Co. eller disses arvinger til Ludvig Iversøn Munthe, fogden Iver Andersens sønn, og er altså kommet over i det såkalte Gjermundnesdynasti. Ludv. I. Munthe var tolder i Molde, han eier også Ytterhaugen og Osen sag, og de nevnte gårder nevnes som „saugen underliggende”, d. v. s. at de utgjorde saugens cirkumferentze. Dette viser at Osen saug ennu hørte til de priviligerte sauger. 2/1 1734 pantsetter Munthe hele dette gods til en Seigneur Lars Lobes for 240 rdlr. Før Munthes tid hadde

disse gårder og Aspholen, Midthaugen, Øren. Sotåen og Bordalen tilhørt en annen gren av Gjermundnesdynastiet, nemlig Magister Hans Grøn, hvis enke Ingeborg Grøn og sønn Hans Grøn hadde solgt gårdene, det såkalte Osen gods, til Munthe ved skjøte av 1/12 1715. Nordhaugen overgår senere til slekten Tyrholm Wessel. I 1657 er de tre brødre Edvard Meyer Tyrholm prost i ytre Nordmøre og sogneprest til Stangvig, Hans Ulrich Tyrholm og Just Tyrholm Wessel, og disse selger gården sammen med Hatlen og Sigerset til seigneur Peter N. Møller (se under Moldegård) borger på Molde. I matr. 1763 oppføres likevel Ludv. Iversen Munthes arvinger som eier for en part av gården med 1 pund 12 mrk., presten Meyers arvinger eier 12 mrk. og Erik Langes arvinger 2 pnnd. Oppsitteren er Anders Indre Hougen og skylden 1 vog 1 pund tilsammen. Gården drives altså som et bruk. 1784 sees tinglyst bevilgning for Cristen Cristensen, Sjur Sjursen og Torstein Torsteinsen, utstedt av Hs. Mayts i Kjøbenhavn 26/2 på rett til å skjære 1700 bord på Nordre.*) Foged og Cammerråd Ole Alsing er eier av denne gård og det øvrige Osen gods i 1780, og er også eier ved sin død et par år senere. Hans arvinger selger til oppsitteren Ole Olsen nøre Haugen for 420 rdlr. 3/1 1785. Hermed går gården over til bondeodel. En mindre part av gården som eiedes av Peter Møller, 12 mrk. i skyld, solgtes 24/9 1786 av Møller til samme Ole Olsen for 50 rdlr.

Osen Jernverk, som ble anlagt av Cammerråd Alsing i 1757, lå for en del på Nordhaug, nemlig selve malmsmelteovnen, hvis ruiner står på gården den dag idag. Her finnes også store mengder av slagg og avfall etter smeltningen. Se forøvrig under Osen Jernverk.

Samtidig kjøper Ole Olsen av hospitalforstander Herich Øwre 1/8 part i Osen saug i Oselven for 20 rdlr. 12/6 1786. De øvrige parter i sagen solgtes omtrent samtidig av Øwre til Asphols og Midthaugens eiere in. fl. Ole Olsen Nørhauen kjøper sammen med Aspholmannen grunn til kvernhus med tilbehør av Mons og Amund Olssønner Istad.

I folketellingen 1801 oppføres følgende beboere: 1. Familie: Ole Olsen, Huusbonde, i 2. ægteskab, Bonde og Gårdbruger, Marith Knudsdtr., 48, i 1. ægtedkab. Deres Børn : Ole, 18, Knud, 12, John, 10, Rangnild, 16, Anne, 14, Marith, 8, Engebor, 6. Tjenestefolk, ugivte: Jens Erichsen, 30, national soldat, Bereth Olsdtr., 44, Ane Andersdtr., 38. Anne Johnsdtr.,. 79, husbondens Moder, enke i 1. ægteskab, lever af vilkaar. Matr. 1838 oppfører: Matr. nr. 67, gl. nr. 71 Haugen nordre. L.nr.. 146 Nordhaug, eier Ole Olsen, skyld 1 vog 1 pund, ny 1 daler 4 ort 13 skill.

*) Nordre Osen sag.

Etter folketellingen i 1865 er gårdens beboere: Lnr. 146 a Nordhaug. Knud Halvorsen, selveier, 41, f. i Thingvold, Karen Pedersdtr., kone, 37, f. i Molde bye. Deres Barn: Peder Knudsen, 7, Sirianna Knudsdtr., 9. Berit Pedersdtr., Konens Datter, 17, alle f. i Bolsø. Tjenestefolk : Johan Andersen, 18, f. i Bolsø, Kristian Eriksen, 18, f. i Thingvold, Marie Knudsdtr., 43, f. i Molde By, Marie Anbjørnsdtr., 26, f. i Næsset. 2 hester, 5 kveg, 20 får, 4 gjeter, 1 svin, ¼ td. byg, 7 td. havre, 6 td. poteter. Hagen. Peder Pedersen, husmd. m. Jord, 71, Ingeborg Olsdtr., kone, 72. Ole Pedersen, Logerende Fisker, 39, Berit Iversdtr., hans Kone, 30, Ingeborg Olsdtr., Datter, 2. 4 får, 1 td. havre, 1 td. Poteter. Bøen. Anders Lassesen, husmd. m. Jord, 29. Mildri Olsdtr., kone, 30, Anna Andersdtr., datter, 3. Ane Olsdtr., 20, tjenestepige, 20, alle født i Bolsø. 1 kveg, 3 får. ½ td. havre, 1/8 td. pot. Lnr. 146 b. Ole Olsen, selveier, 53, Ingeborg Amundsdtr., kone, 50. Barn: Ole, 17, Andreas, 13, Peder, 10, Marie, 23. 2 kveg, 10 får. 1/8 td. byg, 2 td. havre, 2 td. poteter.

Ved matr. rev, 1866 opplyses bl. a. om gården: M.nr. 67 Nordhaug, L.nr. 146 a, skyld 1 Daler 2 Ort 23 Skill. Knud Halvorsen. 16,5 mål ager, 18,5 mål eng, 95 læs hø af bøslaat og udslaat. Avler: 54 t. havre, 38 t. potet, 123 læs hø. 2 hester, 7 kjør, 30 sau. Skov til behov. Ved og salgstømmer for 33 sped. årlig. 2 Pladsbrug indbefattes. M.nr. 67 Nordhaug, L.nr. 146 b, skyld 1 Ort 14 Skill. Ole Olsen. 4,5 mål ager, 5,5 mål eng, 15 læs hø af bø- og udslaat. Avler: 10 t. havre, 12 t. potet. 24 læs hø. 2 kjør, 8 sau. Skov til behov.

Matr. 1907 oppfører: G.no. 86 Nordhaugen, br.nr. 1 Nordhaugen, eier Ole M. Knudsen, skyld M. 3.61, br.nr. 2 Kristian Knudsen og Anders Olsen, skyld M. 1.16.

Gårdens eiere og frasalg sees av følgende hjemmelsfortegnelse:

Nordhaugen, gnr. 86, bnr. 1, skyld mark 3,61. Qvitteringsskjøte til Ole Olsen, dat. 27/4, tingt. 21/6 1839. Skjøte fra Ole Olsen til Ole Hågensen, dat. 1 l/5, tingl. 23/6 1840. Fra Ole Hågensen til Peder Knudsen, dat. 22/11, tingl. 1/2 1848. Fra Peder Knudsens enke til Peder Andreas Pedersen, dat. og tingl. 23/10 1857. Fra Peder Andreas Pedersen til Knut Halvorsen, dat. 22/10, tingl. 19/12 1859. Til Ole Pedersen Harehagen på Nordhaughagen, dat. 18. tingl. 24/10 1868. Auksjonsskjøte til Bernh. Høstmark på Nordhaughagen, dat. 5. tingl. 14/10 1872. Skjøte fra Bernh. Høstmark til Knut Halvorsen på Nordhaughagen, dat. 12/5, tingl. 6/7 1875. Fra Knut Halvorsen Nordhaug til Ole Mathias og Hans Knutsen, dat. 4/10, tingl. 10/12 1897. Makeskiftebrev fra Hans Kristian Knutsen til Ole Mathias Knutsen, dat. 1. tingl. 2/8 1906.

Nordhaugen, bnr. 2, skyld mark 3,99. Skjøte fra Ole Olsen Nordhaug til Ole Olsen, dat. 15. tingl. 22/10 1886. Fra Ole Olsen Nordhaug til Ole Mathias Knutsen Nordhaug, dat. 30/3, tingl. 9/5 1898. Fra Ole M, K. Ytterhaug til Elen Anna Ytterhaug, dat. 24/10, tingl. 2/1l 1931.

Nordhaugen, bnr. 3, skyld mark 3,6l er sammenføyet med bnr. 2.

Nordhaugen - Haugsbøen, bnr. 4, skyld mark 0,20. Skjøte fra Kristian K. Nordhaugs enke Elen Anna Nordhaug til Andreas Andersen Nordhaug, dat. 18/5, tingl. 21/6 1907. Fra Andreas K. Nordhaug til Løve Ingvard Midthaug, dat. 16/10 1929, tingl. 15/10 1937. Fra Løve I. Midthaug til Ester Midthaug, dat. 9. tingl. 15/10 1937.

Nordhaug - Birkelund, bnr. 5, skyld mark 0,58. Skjøte fra Ole K. Nordhaug til Anders O. Holsbø, dat. 24/10, tingl. 2/11 1931. Fra Anders O. Holsbø til sønn Ole A. Holsbøvåg, dat. 15/11 1934, tingl. 1/3 1935.

Midthaugen, gård no. 87.

Gården ligger vestenfor Nordhaugen ved Osvatnets nv. side og ved dets utløpsos. Grensene er i øst Nordhaugen, i syd gården Øren, i vest gården Ytterhaug og i nord Istadelva eller Oltra. Gårdens tun ligger ved og litt nordenfor vegskillet hvor hovedvegen tar av til Veøy over Midthaugskaret. Lendet er nu noe brattere ned mot vatnet enn på de østenfor liggende gårder, og før vegomleggingen over Holsbø Ytterhaug var Midthaugbakken i den gamle veg temmelig tung, særlig opp fra Osen eller Øren. Midthaugen er antakelig Bolsøy herreds yngste gårdskiping, og skriver seg bevislig fra midten av 16 h. tallet. Den er første gang nevnt med særskilt landskyld og navn i matr. 1661 og heter da Midthouen engeteig med 18 mrk. i skyld. Eiere er Kiøstel (Eckrimb) & Co. Leilendingen eller brukeren er Lauris Bendsen. Da bruket ikke er nevnt i krøttertallet 1657 er det ennu ubebodd, hvilket også ligger i betegnelsen engeteig, som betyr at det er en utslått. At denne teig tilhører Kiøstel Eckrimb og kompani tyder på at den ikke er utgått av noen av Haugen-gårdene, da eierne her er andre i 1661 enn tidligere. Likevel kan engeteigen naturligvis være frasolgt enten Nordhaug eller Ytterhaug eller den samlede gård Hougen. Midthouen kan heller ikke være busett i 1665, da ingen oppsitter oppføres i pres-

tens manntall over alle menn over 12 år. Men avgjørende er dette ikke, fordi matr. 1669 oppfører Enchen som bruker og leilending, og kvinner ble i det hele ikke opptatt i manntallet av 1665. Denne Enchen kan altså ha budd på engeteigen. Hun er formentlig enke etter Lauris Bendsen som de er død mellem 1661 og 1669. Manntallet 1701 oppfører Elling Midthoug, 58 år, som bruker med sønn Anders Ellingsen, 10 år. I 1669 var Thomas Longved & Co. eiere, men gården er før 1723 overgått til fogden Ludvig Iversøn Munthe (se under de foregående gårder). Midthaugen er nu blitt innlemmet i Osen gods, se under Nordhaug og Asphol, og står altså under Gjermundnesdynastiet (futen Iver Andersøn og senere hans arvinger Borch, Gsønn, Munthe og dennes arvinger).

Matr. 1723 beskriver gården slik: G.nr. 87, gl. nr. 72, Mid-Hougen. 1 opsidder, Ludviig Iversen eier og bøxler 4½ mrk. Hr. Edvard Mejers arvinger eier og bøxler 1½ mrk. Jacob Skultz eier og bøxler 6 mrk. Ingebrigt Beenset eier og bøxler 6 mrk. Ingen husmand, skoug til husbehov og lidet saugtømmer. Ingen qværn eller fiskeri. Er en markejord, ringe fægang, ligger i baglien 8½ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvunden ingen leilighed til rødning. Sed: 6 skp. hafre. Avling: 6 læs hø. Creature: 1 hest, 1 ko, 1 ungnød. 5 småfæ, taxt 18 mrk.

1733 er A. Munthe eier av Osen gods og herunder Midthougen og pantsetter hele godset (de fleste Osengårdene) til Seigneur Robert Willumsøn for 200 rdlr. Rasmus Johansen og hustru Anne Ingebrigtsdtr. er eier av (en part på 12 mkr.) av gården i 1759. Anne må ha arvet denne gårdpart etter sin far Ingebrigt Rasmussen som også eiet en part i Sotaaen. Rasmus Johansen selger parten i Midthougen ved skjøte av 5/2 1759 til klokker til Bolsøe og Kleve Ole Knutsøn Rekdal, som samme dag får skjøte også på 12 mkr. i Sotaaen. Det øvrige Osen gods er ved skjøte fra borgelig indvåner udi Søndmør, Nicolai Uldrich, av 3/9 1757 solgt til Cammerråd og foged Ole Alsing, som altså nu er eier av resten av Midthougen eller 6 mkr. fiskeleie, hvis skyldangivelsen i klokker Rekdals skjøte er riktig. Rekdal selger sine parter i Midthougen og Sotaaen igjen ved skjøte av 21/6 1763 til monsjør Niels Pierson, borger udi Molde. (Den samme mann som bygget „Høstmarkgården" på torvet i Molde.)

Fogedregnskap 1763, Matr. gnr. 87 Midthouen, gl. nr. 72. Ludv. Iversøns arvinger ejer og bøxler 4½ mrk. Hans Ipsens arvinger ejer og bøxler 1½ mrk. Jacob M. Schultzs arvinger ejer og bøxler 6 mkr. Ingebrigt Beensets arvinger ejer og bøxler 6 mkr. tils. 18 mrk. Aasid-

der: Ole Larsens enke 18 mrk. Midthougparten må imidlertid være gått over til Alsing som altså er blitt eier av hele Midthouen, som ved skjøte av 14/9 1782 selges til Arne Olsøn Sotaaen av Alsings bo. Arne Olsøn selger igjen hele Midthouen med sk. 18 mrk. til Iver Olsøn Øren for 80 rdlr. ved skjøte 8/11 1783. Denne som nu altså blir Iver Olsen Midthougen, kjøper ottendeparten i Osen sag av hospitalforstander Henrich Øwre for 20 rdlr. 12/12 1785. Se under Asphol.

Ved folketellingen i 1801 er gårdens beboere: Gnr. 87, Midthauen. 1. Familie, Ole Iversen, 36, bonde og gårdbruger, Ane Pedersdtr. 30, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Peder, 4, Ellen, 2. Tjenestefolk: Ole Knudsen, 22, national soldat. Guri Erichsdtr. 23, Ane Olsdtr. 22, Ane Amundsdtr, 11. Elli Arnesdtr. husbondens moder, 69, enke i 1. ægteskab, lever af vilkår.

Mtr. 1838 oppfører : M. nr. 68, gl. nr. 72, Haugen Midtre, L.nr. 147 Midthaug, eier Iver Olsen, sk. 18 mkr. ny 2 ort 23 skilling.

Ved Folketellingen 1865 er beboerne: L.nr.147 a, Holger Thorgiersen, selveier, 44, Kristi Johnsdtr. kone, 45, begge f. i Sogndal. Deres barn: Ole, 8, Torstein, 5, Marie, 13 og Kristianna, 10, alle f. i Bolsø. 1 hest,3 kveg, 8 får. 5 gjeter og 1 svin. 1/8 td. byg, 3 td, havre, 3½ td. poteter. L.nr. 147 b Ole Kristiansen, selveier, 33, Mali Olsdtr. kone, 35. Deres barn: Kristian, 5, Ole, 1 og Gjertrud 3, alle f. i Bolsø. 4 kveg, 10 får. 4 gjeder, 1 svin. 2½ td. havre, 3 td. poteter.

Under matr. rev. 1866 opplyses bl. a.: M.nr. 68, Midthaug, L.nr. 147 a, sk. 1 ort 12 skill. eier Holger Torgersen, 5½ m. ager, 10½ m. eng, 12½ læs hø af bø- og udslått. Avl.: 12 td. havre, 20 td. poteter, 30 læs hø, ½ hest, 2 kjør, 6 sau, Skov til behov. L.nr. 147 b, sk. 1 ort 11 skill. eier Ole Kristiansen, 5½ m. ager, 10½ m. eng 12½ læs hø af bø- og udslått. Avl.: 12 td. havre, 20 td. poteter, 30 læs hø, ½ hest, 2 kjør 6 sau. Skov ca. til behov.

Matr. 1907 oppfører: G.nr. 87, Midthaugen, bnr. 1, Sivert Pedersen, sk. M. 1,58. Br.nr. 2, Midthaugen, eier Kristian Olsen, sk. M. l,51.

Bkuk og eiere i senere tid:

Midthaug, bnr. 1, skyld mark 1,58. Skjøte fra Iver Olsen til Ole Eielsen Sunve, dat. og tingl. 4/8 1843. Skifteskjøte i Ole Eielsen og kone Marta Pedersdatters bo til Knut Larsen Hungnes, dat. og tingl. 22/5 1852. Skjøte fra Knut Larsen til Holger Torgersen Aaberge dat. og tingl. 20/6 1864. Fra Sivert Pedersen til Hans S. Midthaug, dat. 18. tingl. 23/10 1913. Fra Hans S. Midthaug til Sivert H. Midthaug, dat. 25/4, tingl. 1/5 1933.

Midthaug bnr. 2, skyld mark 1,51. Skjøte fra Holger Torgersen

til Johannes Ingebrigtsen, dat. 18/12 1855, tingl. 19/6 1857. Skjøte til Ole Kristiansen Roaldset, dat, 1/5, tingl. 21/6 1861. Fra Ole Kristiansen til Løve Ingvald Løvesen Midthaug, dat. 13. tingl. 25/11 1911. Fra Løve I. L. Midthaug til Ester Midthaug, dat. 9. tingl. 15/10 1937.

Ytterhaugen, gård no. 88.

Gården grenser i vest til Holsbø,*) i syd til Oselva og Osenpollen, i øst til Midthaugen og i nord til Ness og Kleive gårder. Ytterhaugen ligger under Haugåsens søre avfall mot Osen, og navnet må på oldnorsk antas å ha vært Holl d e. Haug. Se forøvrig under Nordhaug. Det må antas at den opprinnelige gård Hauge eller Haugen har omtattet både Ytterhaugen, Midthaugen og Nordhaugen under en gård og et bruk og at tunet har stått på det nuværende Ytterhaug. Navnetilleggene Ytter- Inder- (Nord-) og Midt- har gårdene fått etter at de ble atskilt på 16 og 17 h. tallet. Den første Olluff ij Houffen som nevnes i pendingchatten 1596 er temmelig sikkert oppsitter på denne samlede Haugengård med tun på det nuværende Ytterhaug., De andre navn som er nevnt under Nordhaug foran hører hjemme under den samlede gård fram til 1657, men er brukere av enten ødegårde eller husmannsbruk under gården, inntil vi tydelig kan skjelne fra hinannen Ytterhaugen og Inderhaugen. Dette inntreffer med krøttertallet av 1657 som oppfører Oelle Ytterhouffue med 1 hest, 11 kjyr, 10 geit og 10 får. Matr. 1661 oppfører Olle Ausnes som eier, skylden til 2½ pund, og Olle Ytterhouen som leilending og bruker. 1665 oppgis som menn over 12 år på gården Olluff Ytterhoffuen 54 år, bruker, 2½ pd. Tjenestedreng Lars Olsen, 20 år. Matr. 1669: Eier Thomas Langve, bruker Peder Olsenn 2½ pd. av Ytter Houen. Folketall 1701 (alle av mannkj.): Opsidder Michel Ytterhouen, søn Jacob Michelsen, 10 år, tj.karl Jacob Olsen, 20 år.

Ytterhaugen hørte til det såkalte Osen gods, som på 17 h. tallet utgjorde en stor samling av gårder og gårdparter rundt Osen, og som tilhørte Ludvig- Iversøn Munthe av Gjermanes, futens etterslekt, noe før andre etlinger av futen - således Mag. (presten) Hans Grønn og hans enke Ingeborg og sønn også Hans Grønn. Se under Nordhaug og Asphol. Det er på det nuværende Ytterhaugs grunn ved Oselven og på Ørens og Sotaaens grunn at de mange sagbruk i Osen ble

*) Se under Holsbø.

drevet i 16 h. og 17 h. tallet av borger udi Trundhiemb, Hermand Mumme, fru Inger Andersen m. fl. Det var da stordrift derinne med opptil seks sagbruk i den korte elvestrekning i Oselven og i Sotaaen. Det var de store skoger rundt Osen og Osvatnet samt i Bordalen som nu ble drevet meget sterkt. Osen var ved denne tid den største trelastbygd i Romsdal. Ludvig Iversøn Munthe får skjøte på Ytterhaug m. fl. gårder (Osen gods) fra Ingeborg Grønn og Hans Grønn 1/12 1715.

Matr. 1723 opplyser : gnr. 88 glno 73 ytter Hougen. 1 opsidder. Ludviig Iversen ejer og bøxler 22½ mrk. Hr. Edvard Meyers arvinger ejer og bøxler 7½ mrk. Erik Lange ejer og bøxler 1 pd. 6 mrk. Ingen husmand. 1 aflagt sætter 1 fj. fra gården. Skoug til huusbehov og noget til saugtømmer. 1 liden bekkeqværn for 6 s., intet fiskeri uden af elven, som undertiden fanges noget lax udj. Er en markegård, ringe fægang. Gården ligger i baglien 8¼ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sed: 3 td hafre. Avling: 12 læs hø. creature: 1 hest, 3 kiør, 2 ungnød, 2 småfæ. gl. taxt: 2 pd 12 mrk. Forhøyed 6 mrk.

Ludv. Iversøn Munthe er også i 1734 eier av Osen gods, og blant dette Ytterhaugen. Han eier også Osen saugbrug, som synes å være det viktigste, idet gårdene reknes bare som ,,underliggende saugen". Han pantsetter halve saugbruget med underliggende gårder Inderhougen av 2 pund sk. og Ytterhougen av 1½ pd. til Seigneur Lars Lobes for 270 rdlr. Godset synes nu å være splittet; og Munthe eier neppe den annen halvpart av Osen saug. I 1738 er Ytterhaugen, Nordhaugen, Aspholen m. fl. overgått til en A. Munthe som pantsetter godset til en Seigneur Robert Villumsen (skottlender) for 200 rdlr. Denne A. Munthe er Ludvig Iversøn Munthes enke Anna Munthe, som 22/10 1751 selger halvparten av Osen gods til Anna Margrethe sal. Myhres (enke etter tolder i Molde Myhre). Hvilke gårder av Osen gods dette gjelder går ikke fram. En Nikolai Ulrich, borgerlig indvåner udi Søndmør, er eier av bl.a. Jordegods udi Fanne m. fl. ottinger i Romsdal i 1758, og selger dette gods ved skjøte av 3/9 1757 til Cammerråd fogd Ole Alsing. Osen gods, eller ihvertfall en del av dette og da særlig Ytterhaug, er med i dette gods som Alsing nu kjøper. Og med ham kommer gården i den manns eie som mer enn noen av de tidligere jorddrotter ble berømt eller kanskje heller beryktet. Nu begynner Osens og særlig Ytterhaugs nye storhetstid med industrielle tiltak i vid målestokk. Vi sikter her særlig til Osen jernverk hvis anlegg lå dels på Yrterhaug, dels (selve masovnen) på Nordhaug, jernsmelteverket med stangsmie og stort vasskraftanlegg med inntak i Osvatnet. Rester av smelteovnen

og demningen i Osvatnet kan påvises ennu. (Om Alsing se særskilt kapitel nedenfor.)

Matr. 1763 oppfører fremdeles Ludvig Iversøn Munthes arvinger som eier av Ytterhaug. Denne gård kan således neppe ha vært det gods som Alsing kjøpte av Nicolai Ulrich. I 1784 tinglyses kgl. bevilling for Christen Christensen til å skjære årlig 1800 bord på nordre Haugnes saug. Dette er en av de mange Osensauger. Bevillingen er utstedt i Kjøbenhavn 17/2 1784. 25/5 1795 tinglyses skjøte på 2½ pund i Ytterhaug til oppsitteren Knut Mikkelsøn for 200 rdl. Salget er skjedd ved off. auksjon og gjelder hele gården. Selger oppgis ikke. Gården Ytterhaug går hermed over til odelsgård i oppsitterens ætt.

Folketellingen 1801 viser følgende beboere: 1. Familie: Knud Thronsen, 34, i 1. ægteskab, Bonde, gårdbruger, Mali Olsdtr., 32, i 2. ægteskab, deres Børn : Michel, 6, Bereth, 11, Engebor, 9, Giertru, 3.

Matr. 1838 oppfører: Matr. 69 gl. nr. 73 Haugen ytre, L.nr 148 Ytrehaug, eier Ole Pedersen, sk. 2 pund 12 mkr.

Folketellingen 1865 oppfører følgende beboere : Lnr. 148 a Ytrehaug. Peder Olsen, selveier, 45, Olina Olsdtr., kone, 37. Barn: Ole, 14, Ole, 8, Gjertru Marie, 11, døvstum, Kristianna, 4, alle født i Bolsø. Gjertrud Trondsdtr., Legdslem, 47, f. i Næsset, Blind. 1 hest 7 kveg, 14 får, 1 svin. 5 td. havre, 3 td. poteter. Lnr. 148 e. 2 beboede Huse. Knud Olsen, selveier, 28, Marit Olsdtr., kone, 24, Gjertruanna Knudsdtr., datter, 4, alle født i Bolsø. Ole Tronsen, Fostersøn, 11, f. i Næsset. John Knudsen, logerende skovhugger, 29, Berit Olsdtr., kone, 27, Marie Johnsdtr., datter, 2, alle født i Bolsø. 2 kveg, 9 får, 1 svin. ¼ td byg, 1 td havre, 1½ td poteter.

Ved matr.rev. 1866 anfører herredskommisjonen bl.a.: M.nr. 69 Ytterhaug, L.nr. 148 a, sk. 1 d. 1 ort, 6 skill. eier Peder Olsen. 14 m. Aager, 16 m. eng, 58 læs hø af bø- og udslått. Avl.: 2 td. byg, 36 td. havre, 36 td. poteter, 85½ læs hø. 1 Hest. 7 kjør, 25 sau. Skov til behov. sp. Salgsvirke årlig. M.nr. 69, Ytterhaug, L.nr. 169 b, sk. 20 skill. eier Knud Olsen. 4½ m. Aager, 2,7 m. eng, 7 læs hø af bø- og udslått. Avl.: 6 td. havre, 2 td. byg, 16 td. poteter, 12 læs hø. 2 kjør. Skov til brænde.

Matr. 1907 opfører: Gnr. 88 Ytterhaugen, br.nr. 1 Ytterhaugen, eier Knud Olsen, sk. M. 3,64. Br.nr. 2, Haugneset, sk. M. 0,59, eier advokat E. Saxlund, br.nr. 3 Haugneset, sk. M. 0,24, eier den samme, br.nr. 4 Bøen, sk. M. 0,12, br.nr. 5 Hagen, sk. M. 0,04, eier Ole Eriksen.

Bruk og eiere i senere tid:

Ytterhaug, gnr. 88, bnr. 1, skyld mark 3,64. Skifteskjøte i Ole

Pedersen og kones bo til Peder Olsen Ytterhaug, dat. og tingl. 20/10 1860. Skjøte fra Peder Olsen til Ole Pedersen, dat. 30/4, tingl. 18/10 1877. Fra Ole Pedersen Ytterhaug til L. P. Viig, dat. 19/4, tingl. 3/6 1881 Makeskiftebrev fra Lars P. Viig til Knut Olsen Ytterhaug, dat. 19/10, tingl. 20/11 1894. Skjøte fra Knut O. Ytterhaug til Knut Andreas Olsen Ytterhaug, dat. 9. tingl. 17/8 1923.

Ytterhaug - Haugnesset, bnr. 2,. skyld mark 0,59, er sammenføyet med bnr. 3.

Ytterhaug - Haugnesset, bnr. 3, skyld mark 0,25. Auksjonsskjøte fra Lars P. Viigs konkursbo til E. Saxlund på denne gård og bnr. 2, dat. 9. tingl. 17/10 1902. Skjøte fra E. Saxlund til Sigurd Saxlund på ds. dat. 21/12 1922, tingl. 16/1 1923.

Ytterhaug - Bøen, bnr. 4, skyld mark 0,12. Skjøte fra Knut Olsen Ytterhaug til Anton Andreassen Dyrli, dat. og tingl. 21/10 1904.

Ytterhaug - Hagen, bnr. 5, skyld mark 0,04. Skjøte fra Knut Olsen Ytterhaug til Ole Eriksen Gussiaas, dat. 12/8 1907, tingl. 20/8 1907. Fra Ole Eriksen Gussiaas til Lars Nikolaisen, dat. 15. tingl. 19/10 1907. Fra Lars Nikolaisen til Erik Pedersen Holsbøvag, dat. 16. tingl. 21/6 1909.

Ytterhaug - Fanne, bnr. 6, skyld mark 0,58. Skjøte fra Sigurd Saxlund til tannlege Ditlev Birch, dat. 21. tingl. 25/8 1937.

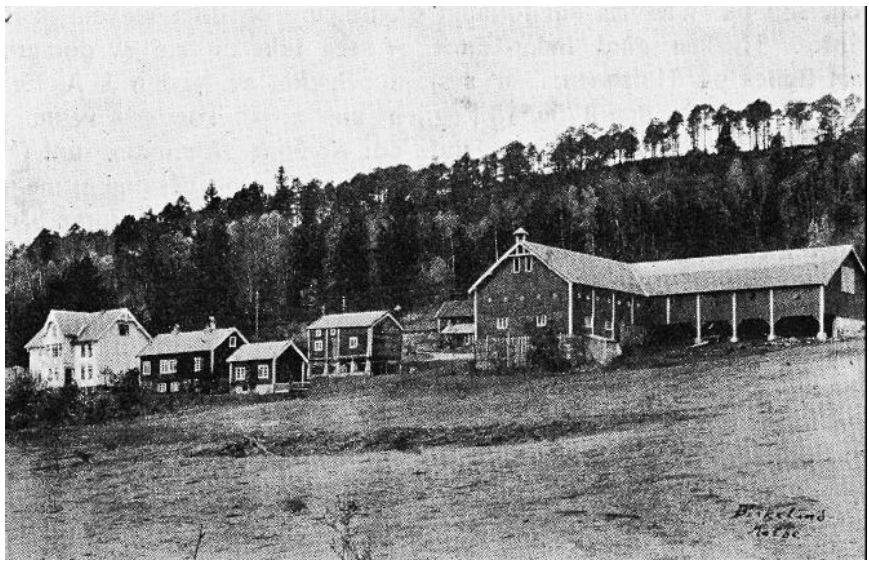

Holtsbøen, gno. 89, br.nr. 1. Eier Ole E. Holsbø.

Holtsbøen, gård no. 89.

Med Holtsbøen avsluttes i vest rekken av gårder på Osens nordside. Gården ligger under Haugåsens vestlige del ved det nøre innløp til selve Osen, og grenser i øst til Ytterhaug, i syd til Osen og selve Fannefjordens innerste strand, i vest til gården Kleive og i nord til denne gårds utmark. Vi har s. 35 i dette bind uttalt den oppfatning at gårdeas navn utledes av *hol* eller *holl* - d. e. skogholt. Men da dette ord på gammelnorsk også har betydningen haug, bakke og gården ligger utpreget under Haugåsen, tør det være like god grunn til å anta at det er denne siste betydning av ordet som ligger i Holtsbøens navn. Den oldn. form for navnet må. følgelig ha vært *Hollsbær*, d. e. gården ved eller under haugen - *hauggården*. Enten man legger den ene eller den annen betydning i navnet er det av dette klart at gården er opptatt mens det gammelnorske språket ennu var i bruk, altså ihvertfall i middelalderens første del, eller muligens også i senere del av oldtiden.

Gården sees første gang nevnt i skriftlige kilder i en grensegangforretning og eiendomsdom av 28. mai 1605 mellem Hs. Mayts. Kongen (Christian IV) og eierne av nabogården Inder-Giære med Osen elv och Skoug Anders Tostensen Hurrel (Hurlen) og Rasmus Tostensen på Farstad. Holsbøe eies ved denne tid av kongen, og fogden Jacob

Pedersøn på Wæsnæs har forlangt grensegang og dom mellem de to gårder. Hvilken gård Inder-Giære er sees ikke direkte av dommen som finnes på Holsbøen i en avskrift bekreftet av fogden J. A. Eeg, dat. Agerøen 2. mai 1750.*) Fogden krever på kongens vegne at for.n: Skoug og Elv som liggende udi Kongens Alminding udi Osmarken udi Fanne Otting tilhører Hs. Mayts. Denne påstand er meget interessant og bekrefter den antaking vi har gjort gjeldende foran både under Lien-gårdene og Osengårdene at Osmarkområdet har henligget som almenning i middelalderen, og at kongens eiendomsrett til disse gårder m. m. skriver seg fra almenningstiden, og at det senere er solgt jord av almenningen fra kongens side til forskjellige grupper av private eiere. Dommen av 1605 er også i andre henseender en overordentlig interessant kilde til Osengårdenes historie. Det viser seg at Anders Tostensøn Hurrel og Rasmus Tostensøn på Farstad som vel har vært brødre, har meget gamle hjemmelsbrev på sin odel til Inder-Gjære jord og Skog med Osen elv, og legger fram under saka pergamentsbrev datert og utstedt på Wedøen Anno 1526, lydende på at Tosten Rasmussen Hurrel og hans arvinger eier en ødegård udi Fanne Otting og udi Kleve kirkesogn kaldet Aasse (Osen) og (det andre pergamentbrev) lydende på at for.ne: Tosten Rasmussen efter rigtige prov og widnesbyrd som udi rette været haver eier og tilkommer en ødegård kaldet Indergiære, liggende udi Kleve kirkesogn, desligeste og udi rette lagde hand et Pergamentzbrew udvisende at Anders Nielsen på Dalset, Ane Nielsdtr. udi Røven, Ingebrigt Olsen på Berrig og Ole Olsen på Hammervold har solgt til Anders Tostensen på Hurrel gårdparter i Næss, Røssberg, Istad, Indergiære, Ulleland og Aass (Osen). Dommen i saka går ut på at Anders og Rasmus Tostensønner eier Indergiære med skoug og Osen elv med odel fra arrilds tid. Dette gods var følgelig forlengst gått ut av kongens almending og over i privat eiendom. Det dømmende laugrette bestod av følgende menn: Niels Olsen på Birke, Baard i Strøme, Ole Albridsen på Sækenes, Knud på Skjægstad, Lasse Tronsen i Vige, Ole Knudsen i Vige, Ole i Skorgen, Joen på Skiedsvold, Peder på Kiølsæt, Tron på Møgelbostad, Baltser på Røe og Størker på Liustad (?) edsorne Laugrettismænd udi Romsdals Lehn. Domsavskriften er tatt av en ikke kyndig, som betegner den som „dom afsagt af Laugmann Jaacob Pedersøn." Det går imidlertid ikke fram av dommen at noen lagmann overhodet har deltatt. Antakelig har de tolv laugrettesmænd vært veiledet av en sorenskriver, idet det nu i 1605 var 15 år siden dette embede var opprettett som skriverstilling. Laugrettet har nok dømt på egen hånd, og den sorne skriver som ennu

*) Antakelig er «Indergjære» det senere Inderhaug, d. e. nåværende Nordhaug.

var fersk - om han i det hele var kommet til Romsdal - har bare tjenestgjort som protokollfører. Under saka framlegger fogden på kongens vegne brev fra ærlig och wellborne mand Niels Bille til Rafenholt dat. på Bergenhuus 25. jan. 1589 om at han var tilfalden etter salig Jørgen Pedersøn, fordum Laugmand udi Trundhiemb, en Saug udi dend Elf som kaldes Borgedalselw (Bordalselva) med Lunder och underliggende. Det heter så videre i Niels Billes åbne brev at han har solgt og skjødet samme saug udi Borgedals elw til Jacob Pedersøn og hans sande arvinger, slik at disse heretter „fri og frelseligen skal och „maae nyde, bruge och beholde frn: elw med saugleye och all anden "herlighed, fri och ubehindret for hver mands tiltale." Dommen slutter slik: „Da efter saadan Leyligheed haver wi efter wores Forstand som „oss synes witterligt billigt och rett at være for det første gjort ræt „Mærkeskiæl imellem forbem: Holsbøen paa den ene side og forbt: „Oss og Indergiære på dend anden side, som skal være fra det Næss „som kaldes Bytingsnæs og udi høyeste hauen sønden under Stor-„skaret og derfra udi krogen på dend elv som rinder mellem Kleve „og Holsbøen og siden skal forbem: elv bytte imellem fornæv: Kleve „og forbem: Holsbøen under udi søen. Dernæst have vi efter saa-„danne breve og bevisninger, som for os udi rette været haver. Des-„ligeste efter det (i) laugrettet værende (brev) - - at Anders Hurrel "med hans forfedre havt haver til forbem: Oss og Ossmark saa for-. „fundet og - - afsagt bem: Anders Hurrel med hans medarvinger „herefter frie og frelseligen at nyde og beholde form: elv Ossen med „andre Lunder, skoug og Eyendom, som de af arrilds tiid fuldt og „brugt haver til saa længe at nogen kand komme med bedre og nøy-„agtigere Breve og bevisninger end som nu for oss på denne Tiid udi .rette været haver. Og hvad dend Elv som kaldes Borgedals Elv be-. „langende. er haver vi derom saa forfunden dømt og avsagt forbem: „Jacob Pedersen og hans arvinger heretter fri og frelseligen at skal og „maae nyde, bruge og beholde med saugleye og all anden herlighed „eiende og al dend stund som forbem: Ærlig og Welb: Niels Billes „Brev staar ved magt: At saa udi sandhed er - - rrycker vi våre, ‚signeter her nedenfor. Dat. ut supra. - - L.

Vi har referert denne dom ikke bare fordi den er av stor interesse for gården Holsbø, særlig som det eldste kildeskrift, men også fordi dokumentet er av sjelden almenhistorisk betydning, samt av be-. tydning for flere bygders gårds- og bygdehistore. Som dom og rettshandling er dokumentet meget eiendommelig: Den gir seg til å begynne med ut for å være begjært av fogden, Jacob Pedersen på kronens

eller kongens vegne som eier av Holsbø gård, og det er mulig at det var ugreie mellem denne gårds og „gården" Indergiæres grenser. Men dette ser ikke ut til å ha vært hovedsaken. Det forsvinner også under sakens videre gang. Ganske visst kommer laugrettet inn på en grensebestemmelse mot indre Giære. Men noen særlig tvist i så måte ser det ikke ut til å ha vært. Hovedsaken synes å ha vært et privat oppgjør mellem fogden Jacob Pedersøn og Anders Hurrel og Rasmus på Farstad som eiere „ af Osmarken" om Bordalselven og sagen. Dette påstod nemlig futen tilhørte ham og hans arvinger privat etter kjøp fra Niels Bille. Det ser derfor ut til at grensegangen mellem kronens gård og Holsbøen og Inder Giære bare har vært et påskudd for futen å få søksmål i gang (for statens regning?) mot naboerne for å få klarhet i sin eiendomsrett til Bordal saug, elv og skoug. Almenningsspørsmålet forsvant også under behandlingen i laugrettet. Vi gjenfinner i denne saken antakelig de menn som Thomas Langved og Ole Ausnes m. fl. er arvinger og etterfølgere etter når det gjelder jord i Osen. Se foran under forskjellige gårder.

Holtsbø nevnes i kongens jordbok av 1611 med 1 vog i landskyld. Leilendingen heter i 1614 Findt i *holdsbøenn*, han er kongens leilending. Dreng Andersz Holdsbøenn for fulldt lønn. Findt er oppført også i 1617 og i 1619 svares landskyld til kongen. 1621 Finnd Holtsbøen skatter av thunde sauger, han har to drenger for full lønn, Bjørn og Joenn Holdtsbøen. 1633 oppføres Find Hollsbøen som odelseier av ½ vog - uvisst om i Holsbøen - Biørn dreng. Framleis to sauger som beskattes med 4 daler i penge og 10 thyllter bord. 1633 framleis Find som bruker, Knud som dreng. Samme sauger, nu med skatt 2 dlr. 7 tylter bord. 1646 gården oppføres som ødegård (klasse) med Olluff som bruker på Holdtzbøen. Olluff Alfsøn dreng. 1650: Gården er nu som kong Chr. IV's øvrige store jordgods i Romsdal o. a. steder overgått til hans svigersønn statholder Hannibal Sehested. Men det er mot slutten av dennes makt, og godset og bl. a. dette Holtsbøen faller tilbake til kongen som senere overdrar det til lensherre Peder Vibe i Trondhjems len. Tjenestedreng Erich Holdtszbøe for half lønn. Krøttertallet 1657 oppfører: Oelle Holsbøe 1 hest, 17 kjyr, 10 geit, 8 får og 1 svin. Jordboken 1661: eier welborne hr. Peder Wibe med ½ vog, bruker og leilending Oelle Holdtzbøen. Det går fram av prestens manntall 1665 at denne Oelle er en sønn av den første bruker Findt vi traff på gården. Han er f. 1609 og har i 1665 sønnen Findt Olsen 23 år som „bruger ihob" med faren. Tjener Arne Jensen 16 år, knegt (soldat) Pouffel Olsen 23 år. Landskylden (matr.

sk.) er her oppført med 2½ pd. Matr. 1669 viser at Oberst Reinhold v. Hoven nu er blitt eier av gården sammen med en stor del av det øvrige Wibegods. En Iffuer Jensen eier. en mindre part på 1 pund, oberstens er på 1½ pund, tils. altså 2½ pund. Bruker er Find Olsenn. Det er Bordalsteigen Iffuer eier. Folketall 1701 (alt mannkjønn) : Opsidder Peder Siurszen 36 år. Stifsønner Peder Findsen, 28 år, reserve (soldat) Olle Findsen, 16, Lassze Findsen, 9 år. Find Olsen er altså død før 1701 og enken gift påny med Peder Siursen. De har ingen sønn sammen, men enken har altså tre sønner i sitt første ekteskap. Oberst v. Hoven døde omkring 1669 og det tidligere statholdergods og dermed Holsbøen gikk over til v. Hovens svigersønn senere general v. Schults, som er gårdens eier til 25/10 1700 da han selger gården til den Peder Sivertsen (Siursen) som er nevnt i manntallet 1701. Hans skjøte på 1 vog i Holsbøen tinglyses 1/4-1702. Gården sees senere ihvertfall for halvdelen ½ vog å være solgt til Lorentz Hansen Holst (sammen med annet statholdergods) for 10/10 1720. Da selger Holst denne halvpart til Jacob Johannesen Schultz. Denne er eier i 1723, da der i matrikulrevisjonens forhandlinger opplyses om gården:

Grnr 89, glno 74 Holsbøen. 1 opsidder. Jacob Skultz ejer og bøxler. Ingen husmand. God skoug til saug- og huustømmer. Ingen qvern eller fiskeri. Ringe Fægang, gården ligger i sollien 8 mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, udj tørre aar ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 3 td 4 skp hafre. Avling: 12 læs hø. Creature: 1 hest, 3 kiør, 2 ungnød, 6 smaafæ. Gl. taxt: 1 pd 12 mrk. Forhøyed: 12 mrk. En Flom Saug, damstokkene ligger, den ene paa Gaardens, og den anden paa Kleve grund, for 1 rd.

Jacob Johansen Schultz sitter meget: lenge med Holsbøen. Det er også ting som tyder på at han bodde der. Etter gamle byttebrever som oppbevares på gården ser det ut til at Schultz har passet nøye på sine grenser mot nabogårdene. Den 8. august 1739 tilskriver han en rekke menn i Kleive med forespørsel om de kjenner grensene mellem Holtsbøen og Ytterhaug. Der innkommer flere svar med segl og bumerker fra Kleivemenn, Amundsgårdmenn, Istadmenn m. fl. hvor de sier hva de mener å vite om bytene. Hovedpunkter er Bytingsnesset og Storskaret samt høyeste Hougen. Jacob J. Schultz eier framleis gården i 1753 da han innløser ,,relutionsretten" for gården av kongøn. Reluisjonsretten er retten til å bli betraktet som full og fri eier. Skjøtet er utstedt på Jægersborg slott og underskrevet av kong Fredrik V personlig under, „Vor Kongelige. Haand og Seigl", og er i det hele et overmåte statelig dokument, som likeledes oppbevares på

gården. I matr,. 1763 oppføres Find Andersen som oppsitter, Schultz eier. I 1764 er gården visstnok allerede solgt til Seigneur og Kjøbmand udi Molde Peter N. Møller (se under Moldegård), men en fredlysningsdeklarasjon for Holtsbøen skog er utstedt både av Schultz og Møller, tinglyst 3/7 1764. Og ennu ved kongelig bevilling av 20. sept., 1765 utsteder Hs. Mayts Kong Fredrik V bevilling til .skiørsel paa. Holsbøe saug" av 1200 bord til Jacob Johansen Schultz. Dette originaldokument med kongens egenhendige signatur og hans store segl oppbevares også på gården. Det er parafert (medunderskrevet) av bl. andre de to berømte danske statsmenn Reventlou og Andr. Bernstorff. Skjøtet fra Jacob Schultz til Møller sees ikke av våre kilder. Møller satt med gården til sin død. Ved dødsboauksjon: ,, - - anden gangs offentlig auction over avgangne Kiøbmand Peter Møller og hustru", den 20. mai 1797 selger sorenskriver Peder Leth Øwre og skjøder som auksjonsforvalter gården Holtsbøen av skyld 1 pund 12 merker til høystbydende efter opraab, nemlig opsidderen Ole Erichsen Holsbøen for 1005 Rixdaler. Skjøtet utstedes 17. juni 1797 og er tinglyst ved sommertinget for Fanne otting på tingstedet Elvsaas den 26. juni 1797. Hermed er gården overgått i odelseie i den ætt som framleis sitter på gården, og som altså nu har sittet med odel sønn etter far i over 150 år.

Ved folketellingen 1801 er det flg. beboere på gården: 1. Fam.: Ole Eriksen, 48, i 2. ægteskab, Bonde og gårdbruger, Mildri Tostensdtr., 28, i 1. ægteskab. Tjenestefolk: Hans Erichsen, 29 national soldat, Ole Monsen, 26, Ane Knudsdtr., 24. 2. Familie: John Andersen, 40, i 1. ægteskab, huusmand med Jord, Maren Pedersdtr., 42. Deres Børn : Anders, 4, Peder, 1. Paavel Olsen, 11, Tienestedreng. 3. Fam. Erich Pedersen, 43, huusmand med Jord, Engelev Jacobsdtr., 46, begge i 1. ægteskab.

Matr. 1838 oppfører: M.nr. 72 (gl. nr. 74) Holtsbøen, L.nr. 151 Holtsbø, eier Erik Olsen, sk. 1 pund 12 mrk., ny 1 daler 4 ort 13 sk.

Ved folketellingen i 1865 er det flg. beboere på gården: Lnr. 151 a. 2 beboede Huse. Ole Eriksen, selveier, 37, Kristi Andersdtr., kone, 31. Barn: Erik, 6, Anders,. 4, Løve, 2. Knud Johansen, 40,, Tjenestekarl, alle født i Bolsø. Ole Anbjørnsen, Gjeterdreng, 15, født i Næsset. Tjenestepiger : Martha Larsdtr., 20, Sønneve Lassesdtr., 36, ugift, begge født i Bolsø. Anna Martinusdtr., Pigens Datter, 6, født i Kr.sund, Marit Johnsdtr., Tjenestepige, 34, f. i Næsset. Søren Dahl, logerende Bødker, ugift, 40, f. i Trondhjem, Synneve Andersdtr., logerende spinder, ugift, 47, f. i Næsset, John Ragnvaldsen, logerende skomager, ugift, 43, Ole Andersen, logerende fisker, ugift, 56, Søren Eriksen

logerende fisker, 31, Torstein Eriksen, logerende fisker, ugift, 27, alle født i Bolsø. 2 hester, 18 kveg, 18 får, 10 gjeter. 2 svin. ¼ td byg, 9 td havre, 5 td poteter. Erik Olsen, Føderåd, 66, Anne Sørensdtr., kone, 58. Barn: Ole, 14, Marie, 19, alle født i Bolsø. 3 kveg, 5 får, 10 gjeter, 1 svin, ¾ td havre, 2 td Poteter.

Holtsbøhagen. Johannes Johnsen, husmd. m. Jord, 38, f. i Lesje, Mildri Sørensdtr., kone, 38. Barn: Søren, 9, John, 7, Ole, 4, Marie, 12, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, 4 gjeter, ½ td havre, 2 td poteter.

Vaagen. Tommes Knudsen, husmd. m. jord, 64, f. i Veø, Anne Eriksdtr., kone, 58. Ingeborg Tommesdtr., datter, 28, ugift, Marit Olsdtr., 6, Pigens Datter, Knud Tommesen, logerende fisker, 22, Sivert Tommesen, logerende skrædder, 20, alle f. i Bolsø, Andreas Knudsen, logerende sildegarnbinder, 61, f. i Veø, ugift, Erik Tommesen, logerende snidker, 24, f. i Bolsø, ugift. 3 kveg, 10 får, 4 gjeter, 2½ td havre, 2 td poteter. Vaagen. Anders Johnsen, husmd. m. jord, 70, Brit Knudsdtr., hans kone, 47. Barn: Knud, 6, Johanna, 4. Tjenestepige: Marit Lassesdtr., 26, alle født i Bolsø. 3 kveg, 9 faar, 3 gjeter. 2 td havre, 1½ td poteter.

Lnr. 151 b Holtstbøgjerdet. Tommes Tommesen, selveier, 36, Synneve Pedersdtr., kone, 23. Barn: Marie, 5, Berit, 3, Synneve, 1, alle f. i Bolsø. Marit Pedersdtr., 20, tjenestepige, f. i Grytten, Ole Olsen, føderåd, ugift, 55, f. i Bolsø. 2 kveg, 9 får. 2¼ td havre, 2 td poteter.

Under matr.rev. 1866 opplyses om gården bl. a.: M.nr. 72 Holtsbø, Lnr. 187 a, skyld 1 daler 3 ort 9 skill. Ole Eriksen. 46 mål ager, 26 mål eng, 162 læs hø af bø- og udslaat. Avler: 6 t. byg, 100 t, havre, 90 t. potet, 207 læs hø. 1 hest, 15 kjør, 66 sau. Skov til behov, 20 spd. salgstømmer årlig. 3 pladsbrug og et underbrug i fremmed distrikt (Stokaasen i Øre).

Mnr. 72 Holsbøgjerdet, Lnr. 151 b, skyld 1 ort 4 skill. Ole Knudsen. 5 mål ager, 4 mål eng, 18 læs hø af bø- og udslaat. Avler: 11 t. havre, 12 t. potet, 24 læs hø. 2 kjør, 8 sau. Skov til brænde.

Matr. 1907 oppfører: G.nr. 89 Holtsbøen, br.nr. 1 Holtsbøen, eier Erik Olsen, sk. M. 8.82, br.nr. 2 Gjerdet, eier Erik Olsen Holtsbø, sk. M. 0.92, br.nr. 3 Holtsbøvaag, eier A. Olsen Holtsbø. (Som det sees bibeholder både matr. 1838 og 1907 formen *Holtsbø*, antakelig ut fra den forestilling at dette *holt* sikter til et skogholt. Vi mener altså at dette ikke er riktig, og at den nu også av eierne benyttede form for navnet - *Halsbø* - er den riktige ut fra dets antakelige eldnorske opprinnelse. Hovedvegen rundt Osen ligger nu over Holsbø/Ytterhaug.

Eiere og bruk i senere tid:

Holtsbøen, gnr. 89, bnr. 1, skyld mark 8,71. Skjøte fra Erik Olsen til Ole Eriksen, dat. og tingl. 20/6 1857. Fra Ole Eriksen Holtsbø til Erik Olsen, dat. 19. tingl. 19/6 1902. Fra Erik Olsen til Ole Eriksen, dat. 12. tingl. 15/12 1932.

Holtsbøen - Gjerdet, bnr. 2, skyld mark 0,92. Skjøte fra Erik Olsen til Ole Olsen, dat. 26/2, tingl. 26/6 1941. Auksjonsskjøte til Ole Olsen Kleve den yngre, dat. og tingl. 20/6 1935. Auksjonsskjøte til Ole Knutsen Nakken, dat. 12. tingl. 20/12 1867. Skjøte fra Ole K. Nakken til Sivert Thomassen Holtsbøgjerdet, dat. 9. tingl. 27/6 1873. Fra Sivert Thomassen til Torsten Eriksen Holtsbø, dat. 19/4, tingl. 7/5 1875. Fra Torsten E. Holtsbø til Erik O. Holtsbø, dat. 9/3, tingl. 8/4 1915. Fra Erik Olsen til Ole Eriksen, dat. 12. tingl. 15/12 1932.

Holtsbø - Holtsbøvåg, bnr. 3, skyld mark 0,85. Skjøte fra Ole Eriksen Holtsbø til sønn Anders Olsen Holtsbø, dat. 9. tingl. 19/6 1902. Fra Anders O. Holtsbøvåg til sønn Erik Holtsbøvåg, dat. 23/3, tingl. 19/4 1937.

Holtsbø - Holtsbøvåg, bnr. 4, skyld mark 0,11 er sammenføyet med bnr. 3

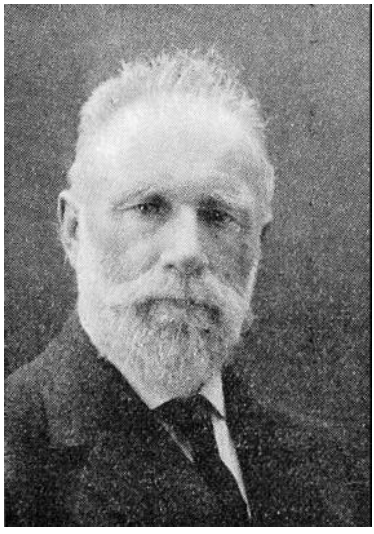

Erik O. Holtsbø.

Ole Eriksen Holtsbø.

Holsbøen er en av Bolsøy herreds største og beste gårder både hva jordvei, men særlig skogen angår. Dens beliggenhet er overordentlig vakker nettop der hvor selve Fannefjorden slutter og den in-

nerste poll Osen stikker inn forbi den lille holmen midt i sundet. Vi henviser ellers til bildene av tunet og bebyggelsen på hovedbruket. Som seterbruk til hovedbruket ligger siden langt tilbake i tiden gården Stokåsen i Øre i Nordmøre. Dette bruk ligger ved sørvestre ende av Silsetvatn. Dets historie hører ellers Øre herreds gårdshistorie til.

Hovedbrukets nåværende eier er Ole Eriksen Holsbø, født 26/4 1892, g. m. Astrid Midthaug, f. 15/5-98. Deres barn: Synnøve Louise, Erik, Leif Ove, Inger-Audhild.

Øren, gård no. 90.

Dette er den første gård reknet fra øst på Osens (Fannens) sydside. Det nåværende tun ligger ved Osvatnets vestre ende på nordsiden av vatnet og ved dets utløp. Gårdens område ligger på nordsiden og langs Osvatnet og Oselven med skog- og utmarken i de nordre skråninger av fjellryggene mot Langfjorden i syd. Gården grenser mot vest til gården Sotaaen, mot nord til Ytterhaug og Midthaug i Oselva og Osvatnet, til Asphol på nordsiden av vatnet og mot syd til Sotnakken og Nesset grense. Øren er en relativt ung gård, den nevnes ikke i de eldste lens- og skatteregnskaper og selv på 16 h. tallet forekommer den bare uvisst fram til 1660. Det er tydelig at gårdsettingen her er tatt til som ødeplasser med husmenn som for størstedelen har vært skattefri fordi de var rydningsmenn i almenningen. Vi finner imidlertid intet i kildene som viser at de har svart landskyld til kongen, og følgelig må de første busittere som vi kjenner ha vært leilendinger eller husmenn under private jorddrotter. Det vil si busettingen på Øren har foregått så sent at de siste rester av Osmarken almenning var overgått til privateie. I 1627 nevnes i lenets skatteregister Knud og Halsteen Øren som ødegårdsmenn, eller husmenn. Om Knud Øren heter det i sktmt. 1628 ,,Husmenn - .- Efterschreffne husmend for ,,Maar icke Merre end som de aff yderste formue Hafuer Vd Giffuitt - - Knud Øren - - “. 1633 svarer imidlertid både Knud og Halstein Øren garnisonskatt med ½ ort (40 øre i vår mynt). 1638 svarer Knud Øren bådsmannskatt med likeledes ½ ort, og betegnes som ødegårdsmann eller strandsidder. Nevnes ikke under kopskatten 1645. 1646: Enchen Øren svarer vanlig ødegårdskatt 1½ dlr. 1650: Lensmann Kiøstel Eckrimb eier, Enchen bruker, skyld 1 pund. Brukene

er nu vokset noe. I 1651 svarer enchen leding med 2 tdr. og Knud Øren med 1 td. samt 1½ mrk. smør. I seksdaler-skatten 1657 oppføres Olle Øren som bruker av 1 pund, med en skatt av ½ dlr. 16 skill. Han nevnes derimot ikke i krøttertallet, og det tyder på at bruket ligger øde, altså uten besetning. 1661 eier Thystel Eckrimb, sk. 1 pd. Olle Øren bruker, han har nu en quern og det tyder på at han driver bruket. Prestens manntall 1665: samme eier og skyld. Bruker Olluff (Ole?) 53 år. Matr. 1669 samme eier, bruker Siuffr Aamundsen, samme sk. Folketall 1701 (alt mandkiøn): Opsitter Olle Siurszen, 30 år, Tj.karl Anbiørn Nielsen, 18 år, Husmann Olle Olsen Øren, 50 år, og Hans Lassesen Øren, 50 år, sønner Knud 6 og Peder 3 år.

Gården er før 1/12 1715 kommet over i magister Hans Grøns eie sammen med det øvrige såkalte Osen gods. Se under Ytterhaugen m. fl., og selges nevnte dato av Ingeborg salig Hans Grøn og Hans Grøn yngre til Lodvig Iversan Munthe - en slektning og en sønn av Gjermundnesfuten.

Matr. 1723 opplyser om gården: grnr. 90 glnr. 75 Øren. 1 opsidder. Ludvig Iversen ejer og bøxler 9 mrk. Hr. Edvard Meyers arvinger ejer og bøxler 3 mrk. Erick Lange ejer og bøxler 12 mrk. Ingen husmand. Skoug til husbehov og noget saugtømmer. Ingen qværn, intet fiskeri uden undertiden nogen lax med nood i Elven. Temmelig god Fægang, Gården ligger i Baglien 8 miil fra haved, ringe jordart, viis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1½ td. hafre. Afling: 8 læs hø. Creature: 1 hest, 2 kiør, 2 ungnød, 7 småfe. Gl. taxt: 1 pd. forhøyet 12 mrk. En flomsaug, kaldet Ossens saug, hvis Damstaacke ligger paa Gaardens Grund for 1 rdlr.

Ludvig Iversøn Munthes enke Anna selger 5/1 1751 til Anna Margrethe Munthe, enke efter tolder i Molde Myhre, halvparten av Osen gods, uten at det kan sees om Øren var blant dette gods. 1/7 1755 selger Anna Margrethe Munthe igjen hele Osen gods til en slektning - bror? Anders Borch Munthe, og blant dette gods var sikkert også Øren. Matr. 1763 oppfører Cammerraad Ole Alsing som eier og ingen bruker, men bemerker at gården er øde. Skyld 1 pd. Under 25/10 1785 sees tinglyst og innført i skjøteboken flg. meget talende dokument: Jeg underskrevne kjender og herved vitterliggjgr, at have solgt og avhændet, ligesom jeg herved selger og skjøder efter forhen ingangen forening til Iver Øren og øvrige interessenter, Osen jærnverk med endel jordegods, efter den overleverede spesifikations formel, hvoriblandt er gaarden Bordal i Fanne Otting skyldende 1 pund fiske-

leie med byksel og landskyld med tilhørende og underliggende sag med redskap, samme gaard med sag igjen overdraget til Ole Eriksøn Kleve, Anders Andersøn ibid. og Ole Nilsøn ibid. for den summa 344 rdl. og som bemeldte kjøbere har betalt.

For Cammerraad Alsings arvinger.
24/8 1782, tgl. 25/10 1784, P. Jalles.

Dette ble altså den beskjedne avslutning på stortiltaket Osen Jernverk som kostet Cammerråd Alsing hele hans veldige formue og gjorde ham til kanskje Romsdals mest forhatte mann i sin tid. Se forøvrig særavsnittet om Alsing og Osen jernverk.

Ørenmannen vedblir nu å være medeier i Bordal saug sammen med de i skjøtet foran nevnte andre gårder, og oppnår privilegium ved kongelig bevilling utstedt i Kjøbenhavn 1784 til „skiørsel" av 102 bygdebord og 200 bord til udskibning. Hvorledes det gikk med Øren gård ved Alsings død går ikke fram av våre kilder. Men antakelig ble den solgt enten underhånden av Alsings enke og arvinger eller ved off. auksjon til oppsitteren. Hvis den da ikke var øde som i 1763. I 1801 er Niels Sørensen bonde og gårdbruger på Øren, hvilket betyr at han eier gården.

Folketelling 1801, gnr. 90 Øren. 1. Familie : Niels Sørensen, 44, i 2. ægteskab, Bonde, gårdbruger, Ane Olsdtr., 38, i 1. ægteskab, deres Børn: Søren, 13, Engebor, 10, Marith, 3. Tienestefolk: Anders Eriksen, 25, Christi Semmundsdtr., 45. Arne Arnesen, 44, lejeboende, ugift, lever af arbeide hos andre folk.

I matr. 1838 oppføres: Matr.nr. 70 Øren (gl. nr. 74) L nr. 144 Øren, eier Søren Nilsen, skyld 1 pund, ny 4 ort 2 skill.

Folketellingen 1865 viser flg. beboere: Lnr. 149 Øren, 2 Beboede Huse. Ole Olsen, selveier, 38, Marit Sørensdtr., kone, 31, deres Barn: Ole, 5, Marit, 3. Andreas Johnsen, hendes Søn, 9, Ole Andersen, Tjenestekarl, 19, Ole Jensen, Gjeterdreng, 14, alle f. i Bolsø. Tjenestepiger : Ingeborg Holgersdtr-, 22, f. i Sogndal, Ane Pedersdtr., 24, f. i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 32 får, 15 gjeter, 1 svin. 1/8 td byg, 6 td havre, 5 td poteter. Søren Nielsen, føderåd, 78, f. i Bolsø, Marit Olsdtr., hans kone, 74, f. i Næsset. ¾ td poteter. L,nr. 149 b. Ole Amundsen, selveier, enkemand, 45. Barn: Marie, 17, Marit, 10, Olina, 7, Andreas, 13, Søren, 6. Knud Pedersen, logerende skovarbeider, 22, alle f, i Bolsø, Anna Sivertsdtr., hans kone, 25, f. i Kr.sund, Marie Knudsdtr,, 1, barn, f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får, 7 gjeter. ¼ td byg, 1 td havre, 1½ td poteter.

Under matr. rev. 1866 opplyses bl. a. nr. 70, l.nr. 149, skyld

3 ort 15 skill. Øren, Ole Olsen. 13,5 mål ager, 5,5 mål eng, 47 læs hø af bø- og udslaat, avler 30 t. havre, 36 t. potet, 60 læs hø. 1 hest, 4 kjyr, 12 sau. Skov til behov.

M.nr. 70 Øren, l.nr. 149 b, skyld 11 skill. Ole Amundsen. 2,5 mål ager, 1,5 mål eng, 8 læs hø af ud- og bøslaat. Avler 8 t. havre, 10 t. potet, 10,5 læs hø. 1 kjør, 3 sau. Skov til brænde.

Matr. 1907 oppfører: G.nr. 90 Øren, br.nr. 1 Øren, eier advokat E. Saxlund. sk. M. 3.16. Br.nr. 2 Røiren, Erik Eriksen, sk. M. 0.31.

Eiere og bruk i senere tid:

Øren, gnr. 90, bnr. 1, skyld mark 3,16. Skjøte fra Søren Nilsen til Ole Olsen, dat. og tingl. 22/6 1861. Fra Ole Olsen Øren til Andreas Johnsen Øren, dat. 24/4, tingl. 6/5 1889. Fra Andreas Johnsen Øren til Statens forstvesen, dat. 17. tingl. 18/12 1894. Fra Staten til Ole Matias A. Øren, dat. 15/9, tingl. 20/10 1899. Fra Ole A. Øren til E. Saxlund, dat. 20/19, tingl. 4/11 1902. Fra E. Saxlund til Sigurd Saxlund, dat. 30/12 1922, tingl. 16/1 1923.

Øren - Røiren. bnr. 2, skyld mark 0,31. Skjøte fra Ole Olsen til Ole Amundsen, dat. og tingl. 18/10 1861. Skiftehjemmelsbrev til Ole Amundsen, dat. 20. tingl. 26/4 1870. Skiftehjemmelsbrev i Ole Amundsen og kones bo til Andreas Olsen, dat. 19. tingl. 20/10 1888. Skifte etter Andreas Olsen, dat. 22/12 1890, tingl. jan. 1891, eiendommen utlagt enken Synneve Hansdatter Talset. Skjøte fra Erik Eriksen Ørens arvinger til Karsten Knutsen Risan, dat. 3/6, tingl. 15/8 1933. Uskiftebevilling for K. A. K. Risans enke Gusta Risan, dat. 14/4 1937.

Under kandidat Sigurd Saxlunds eiertid ble det på Øren drevet en kuranstalt etter naturlege- og den chiropraktiske kurmetode. Anstalten hadde til sine tider ikke uvesentlig søkning.

Ørens tun og jordvei ligger vakkert til ved Osvatnet i typisk Osmarknatur. Til gården ligger meget betydelige skogstrekninger på Osvatnets nordside. Gården rår over demningen i Osvatnet innenfor visse grenser. Denne demningsrett og dens utøving ga i sin tid (under S. Saxlunds tid) anledning til en rettssak om demningen med oppsitterne langs Osvatnet som mente seg skadelidende ved oppdemningen. Oselven fra vatnet til Osen ligger for største delen under Osen og har vært en ganske bra lakseelv. Men antakelig på grunn av sterk bruk av kilenot i fjordene utenfor har oppgangen tatt betydelig av i senere tid. Broen over osen fører hovedvegen Molde-Sølsnes over Oselven like ved Ørens tun.

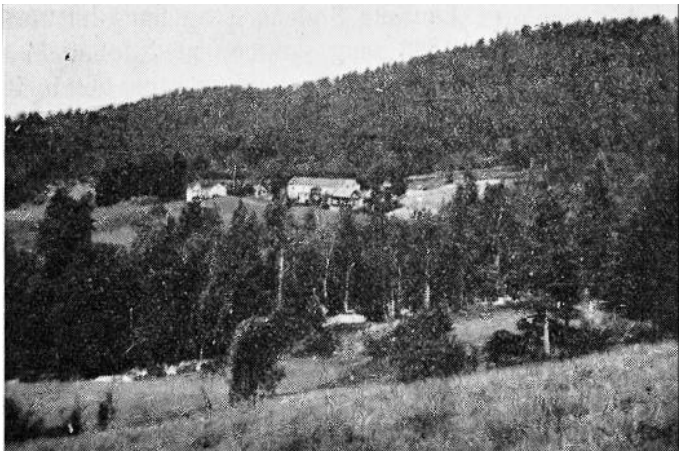

Gården Sotnak, eier Knut O. Sotnak.

Sotnakken, gård no. 91.

Denne gård hører opprinnelig ikke Fanne otting eller Bolsø til. Den lå til 1874 under Eirisfjord otting og Nesset Prestegjeld (Rød kirkesogn) og tilhørte som Bolsø og Nesset ellers til 1740 Wedøens prestegjeld. Gården ligger oppe i skogen under Langryggens nordre helling ca. 2 km. sydost for Osvatnets vestende og er en typisk markegård. Som navnet sier ligger den på og ved en nakk som opprinnelig og før gården ble busett har hett Sotnakken. Om navnet se foran s. 35. Gården grenser i nord og øst til Nesset grense, i vest til Sotaaen og i syd til Øren. Den sees ikke nevnt i de eldste skattemanntall eller regnskaper. Første gang sees den oppført i lensregnskapet 1610 med Lauridtz Soedtmarcke som ødegårdsmann. Det er sannsynlig at gården er opptatt før denne tid av Osmarken almenning. Framover til 1630 finner vi nu følgende brukere: 1614 Knud Søndernach (Sodenach, Seudenach, Soudenach) som ødegårdsmann. Leding svares med 1 kalfschint mens tienden er meget, høy 3½ tønde korn. (Men dette kan ikke bare være av Sotnakken) I 1617 derimot er tienden bare ½ skjeppe under Søffdenach. 1623 svares bøksel til kongen, som vanlig ved almenningsbruk. Landskylden er 1 pund. Knud Søffdenacke. 1627. Knud Sodenach, likeså 1633. 1638 Joen Knudzen på Sodenach, „første biugsel och stedzmål". Denne Joen betaler også landskyld til kongen av 1½ vog i Flaahammer (i Nesset), som Joen altså bruker. Knud Sodenach er framleis oppsitter og svarer tredie biugsel til kongen. Han oppføres også i kopmantallet 1645 med hustru, en dreng og en

pige. Likeledes oppføres Lauridtz Sodenach og hans hustru. Anders Iversen aff Sodenach eier 1633 saug sammen med Johan Mumme og skatter med 2 dlr. og 5 thyllter bord. Samme saug består 1650 med tilføying „ringe tømmer och bruk". Eier Inger Jacobsdtr. Hun er antagelig en datter av futen Jacob Pedersen som åtte Bordal sag, men nu eier altså Inger Sodenach saug. 1651 Knud Sodenach. 1657 d. samme som ødegårdsmann, dreng for half lønn Olle Andersen Sodnach. I krøtterskatten 1657 nevnes bare Erich Sotnakken med 1 hest, 10 kyr, 8 får, 10 geit. Kildene er nu vekk til 1680 da gårdene eies av Rasmus Møchelbostad*) som nu bøksler der. til Ole Stephensøn Sodenach. Denne Rasmus Møchelbostad som eier ømse jordgods i Osen og er antakelig også en slektning av Tomas Longued eller Ole Ausnes. Det ser ut til å ha vært en Sunnmørspart av Osmarken gods eller almenning ved siden av den part som lensmann Thystel Eckrimb representerte. Om disse parter er solgt direkte ved et særskilt almenningssalg eller om de i mellemtiden har hørt til større samlinger av proprietærgods er uvisst. Men det ser ut til å være en innbyrdes sammenheng i de ømse parter. Sunnmørsparten og Eckrimbparten og eller Farstadparten har vært bondeproprietærgods til forskjell fra embeds- adels- og rikmanns-proprietærgodset som var av større omfang i hver enkelt samling. I Osen og Osmarken er alle disse typer av proprietærgods representert. Til slutt gikk bondeproprietærgodset over til rikmanns - embedsproprietærene -- som det klart vises av hver gårds historie for til slutt å ende som enkeltgård eller enkeltbruk for hver oppsitter eller bruker ved odelskjøp. I 1720 er J. C. Tesmann eier av Sotnakken og skjøter den med 2½ pund fiskeleieskyld til Seigneur Johan Aagesen Viderøe den 16/3 1720.

I matr. 1723 opplyses: Erisfjord otting. No. 133 Sodenach. 1 opsidder. Sal. Johan Aagesens arvinger eier og bøxler. Ingen husmand. Skoug til huusbehov og noget saugtnmmer. 1 qværn for 6 s. Intet fiskeri uden af haved. Goed Fægang, er en Marchejord, ligger i sollien 6¾ miil fra haved, ringe jordart, uvis til Korn, ringe til eng, tungvunden, ingen leilighed til rødning. Sæd: 3 td. 4 skepp. hafre. Høeavling: 30 læs høe. Creature: 6 kiør, 2 ungnød, 6 småe fæe, 2 hester. Takst efter gl. mtr. 2 pund. 12 mark. Forhøied: 6 mrk. En Flom Saug hvis Damståche ligger på Gårdens Grund, skatter deraf svaris til Amtstuen som før for Aarl. afgifft 4 rdlr. Gården kommer senere i Jens Tonnings eie og selges av denne 11/7 1739 til Lars Ingebrigtsen. Matr. skylden angis til 1 vog. Den selges allerede 8/2 1740 av Lars Ingebrigtsen Sotnak til Erik Ellingsen Aandal med 1 vog i sk. I 1751 er

*) „Store-Rasmus"?

en R. Schielderup eier og selger halvparten til Joen Joenssn, og den annen halvpart til Aslak Jonsøn 9/9 1755. Dette var odelskjøp, idet Aslak Jonsen Sotnak og Joen Jonsen Sotnak beholder hvert sitt bruk i gården.

I futregnskapet 1763 sees inntatt flg. deklarasjon: Gårdsnr, 91 Sodenach. Sodenach Saug, tilhører os undertægnede, men står med begge Damstokens Ender paa Beneficeret Grund, Timmeret som derpaa er skaaret er taget udi de allernaadigst bevilgede Skove der ligger til Gaarden Sodnach som er os Selv tilhørende, og er dette Aar 1762 skaaret 400 Vandkandtede Bord af Tie Tylter.

Aslach Jonsen (bumerke) Joen Jonsen (bumerke)

Aslag Jonsøn selger til sønnen Jon Aslagsøn sin halvpart for 66 rdlr. ved skjøte 21/10 1772, og Jon Aslagsøn selger 16/1 1782 til sønn Aslag Jonsøn for 99 riksdaler.

Folketellingen 1801 viser følgende beboere: Sodnach i Nesset sogn. 1. Fam. Jon Serqvesen, 30, Gårdbruker. Marit Olsdtr. kone, 41, begge i 1. ægteskab. Tjenestfolk: Erich Jondsen, 40, Arne Pedersen, 36, Ole Knudsen, 10, Anne Olsdtr. 41 og Ingri Jondsdtr. 23 år.

2. Fam. Jon Aslachen, jordbruger, 50, gift 1. gang. Beridt Olsdtr. kone, 60, gift 2. gang. Karen Andersdtr. 30, Tjenestepige.

3. Fam. Anders Jonesen, jordbruger, 37, Bridt Nielsdtr. kone, 34, begge i 1. ægteskab. Deres Børn: Niels Andersen, 3, Siri Andersd

Gården hører i 1838 til Nesset matrikul. Eier Christian Paulsen.

Folketellingen 1865 viser følgende beboere: Mtr. 1. no. 16 i Nesset 1 bebodd hus. Ole Johnsen, selveier, 38, f. i Næsset, Engri Andersdtr. hans kone, 30, f. i Bolsø. Sønner: John, 11, Anders, 9, Peder Anton, 7, Anders (yngre) 4, Løve, 3, alle f. i Næsset. Thorsten Torstensen, Tjenestekarl, 44, ugift, f. i Næsset. Tjenestepiger: Ingebaar Jørgensdtr. 21, f. i Tønset, Pauline Johnsdtr., 17, f. i Næsset. Kari Carlsdtr., 89, hans Moder, føderåd, enke, 89, f. i Hedernarken, Karoline Iversdtr., hendes Tj.pige, 19, f. i Næsset, John Olsen, føderåd, 68, f. i Lesje, Pernille Paulsdtr., hans kone, 66, deres sønner: Andrias Johnsen, 22, John Johnsen, 14, Karn Johnsdtr., datter, 19, Andrias Johnsen, søn, 10, alle f. i Næsset. 2 hester, 13 kveg, 24 får, 13 gjeter, 2 svin, 8 td. havre, 6 td. poteter. Sotnaktrøen. 1 bebodd hus. Paul Ottersen, 30, husmd. m. Jord, Ane Andersdtr., hans kone, 32, barn: Anders, 6, Karoline, 7, Karn, 3, alle f. i Næsset. 1 bebodd hus: Otter Olsen, hans Fader, føderåd, 62, Kirsti Paulsdtr., kone, 62, Karn Ottersdtr., datter, 32, Lars Larsen, tjenestekarl, 35, Kirsti Bårdsdtr., logerende enke, 59, Næsset. 1 hest,5 kveg, 12 får, 1 svin. 1½ td havre, 2½ td pot.

Ved kgl. res. 1874 overføres Sotnakken fra Nesset tinglag og prestegjeld til Bolsøy tinglag og prestegjeld. Grunnen hertil var sikkert den at Rød kirke samtidig ble flyttet fra Rød til Eidsvågen. Herved fikk Sotnakken som allerede før lå meget avsides i sognet en enda hårdere kirkeveg. Til Kleive kirke derimot var vegen ganske rimelig. Dessuten lå Sotnakken naturlig sett nærmest innen et bygdelag som hørte under Bolsøy. - Matr. 1907 oppfører gnr. 91 Sotnakken, brnr. 1 Sotnakken, eier Statens skogvesen, sk. M. 5.87.

Eiere og bruk i senere tid:

Sotaaen - gnr. 91, bnr. 1, skyld mark 4,67. Skjøte fra John Sverkesen til Lars Jørgensen. Fra Lars Jørgensen til Paul Frandsen. Fra Christian Paulsen Istad til Iver Olsen på halve gården, dat. 11/9, tingl. 20/10 1840. Fra ds. til Johan Olsen Istad på den annen halvpart, dat, 20/7, tingl. 4/12 1840. Skiftehjemmel i Iver Olsens bo til enken Marta Paulsdatter, dat. 9/8, tingl. 14/10 1856. Skjøte fra John Olsen til Ole Johnsen på en part i gården, dat. 6. tingl. 18/6 1862. Auksjonsskjøte til Paul Ottesen på Marta Paulsdtr.'s part, dat. 23/10, tingl. 14/11 1873. Skjøte fra Paul Olsen Sotnak til sønn Andreas Paulsen, dat. 17/6, tingl. 11/7 1890. Fra Ole Paulsen, Andreas Paulsen og Erik Eriksen Sotnak til Statens forstvesen på bnr. 1, 2 og 3, dat. 1. tingl. 8/5 1893.

Sotåen - Sotnakken, bnr. 2, skyld mark 2,58 er sammenføyet med bnr. 1.

Sotåen - Sotnakken, bnr. 3, skyld mark 0,71 er sammenføyet med bnr. 1.

Sotåen - Sotnakken, bnr. 4, skyld mark 0,60. Skjøte fra Staten til Ole Paulsen Sotnak, dat. 20/10, tingl. 7/11 1910. Fra Ole P. Sotnak til Knut O. Sotnak, dat. 29/7, tingl. 1/8 1935.

Sotåen - Sotnakken, bnr. 5, skyld mark 0,60. Skjøte fra Ole P. Sotnak til Gunnar O. Sotnak, dat. 29/7, tingl. 1/8 1935.

* *

Sotnakken ligger i en eiendommelig og vakker natur, der ensomheten rår. Det fører ganske visst kjøreveg til gårds fra Osvegen. Like ved gården ligger et vatn i tykke skogen, Sotnakvatnet, som har avløp gjennem Sotåa til Osen.

Sotaaen, gård no. 92.

Denne gård ligger på Osenvågens sydside ca. 1½ km vestenfor Øren gård, og grenser i øst til denne og Sotnakken. I syd grenser den til herredsgrensen mot Nesset og vass-skillet mot Langfjorden. I vest til Bordalen gård og i nord til Osenvågen, som her nærmer seg sundet ut mot Fannefjorden. Landskapet stiger her gjennem en forholdsvis bratt skogli opp i fjellet Tælen på østsiden av Bordalsskaret. Furuskogen er overveiende. Sotaaen er en av Bolsøybygdas yngste gårder, om ikke den aller yngste. Det finnes ikke spor av den før i sktmt. 1620, hvor Arnne i Soetten er oppført med 1 kaljdschinn i ledingsskatt. Dette var den minste leding som ble utredet og svartes av nyrydningsmenn og husmenn. Arnne oppføres i 1621 som husmann. Johan Mumme oppføres s. år med tre sauger i Soett Asen: 1623 likeså, nu thou sauger i soettaaen. 1633 er det blitt to ødegårdsmenn på gården, Knud Zsoetaaen og Arnne Sottaan. I mel.ligg. mannt. sees gården ikke nevnt. heller ikke i jordboken av 1650. I krøttertallet 1657 oppføres Knud Soda med 1 hest, 1 ku, 3 geit, Arne Soda 1 ku, 1 hest 4 geit, 2 får. 1661: Kiøstel Echrem eier, sk. 1½ pd. Arne og Knud Soedtaaen bruker hver sin halvpart av gården. Folketallet 1665 (menn over 12 år): Opsidder Arne Soedaaen, 37 år, bruker 18 mrk. Opsidder Knud Soedaaen, bruker 18 mrk., 80 år gl. Husmenn: Arne Pedersen, 80 år, Ole Olsen, 45 år, Bendix Olsen, 38 år. Den sistnevnte Arne er sikkert den Arne som nevnes i sktmnt. 1620, og som dengang altså var 35 år, forekommer ikke i matr. 1669. 6/4 1692 eier Hans Ørbek, skyld 2 vog (feiloppgave for ½ vog), selger til Jon Jonsen. Folketelling 1701 (alt av mannkj.): Opsitter Olluff Sodaaen, 50 år, sønner: Steffen, 9, Siur, 7, Arne, 4, Olle 1 år. Tj.karl Anders Erichsen, 14 år, I 1715 er presten Hans Grøns enke, Ingeborg, eier, og selger 1/12 til tolder i Molde, Lodvig Iversøn Munthe.

Matr. 1723. No. 76 Sodaaen. 1 opsidder. Erich Lange ejer og bøxler 12 mrk. Ludviig Iversen ejer og bøxler 9 mrk. Hr. Edvart Meyers arv. ejer og bøxler 3 mrk. Ingebrigt Beenset ejer og bøxler 12 mrk. Ingen huusmand. Skoug til huusbehov og noget Saugtømmer. Ingen qværn, intet fiskerie. Goed fægang, Gaarden ligger i Baglien,

8 miil fra haved, u-vis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen Lejlighed til Rødning. Sæd: 1½ td. hafre. Høeavling: 10 Læs Høe. Creature: 1 Hæst, 3 Kiør, 2 ungnød, 5 småefæe. Taxt efter gl. matr. 1 pd 12 mrk. Forhøyed,: 6 mrk.

Gården har antakelig tilhørt den samling av gårder i Osen som gikk under betegnelsen Osen gods, og er isåfall gått i handel innen Munthe-ætten sammen med dette gods. Se foran beskrevne gårder, særlig Ytterhaug og Øren. 5/7 1759 er en Ingebrigt Rasmussen (Beenset?) eier av og selger tredjeparten i gården til Ole Knudsøn Rekdal med 12 mrk. Ole Rekdal selger sin part igjen til Seigneur Niels Pierson, borger udi Molde (eier av senere Høstmarkgården på Torvet som han oppførte) 2/4 1763. Matr. 1763 oppfører: Eiere Erik Langes arvinger med 12 merker, Ludvig Iversøn (Munthes) arvinger 9 mrk. Hans Ipsens arvinger 3 mrk. og Ingebr. Beensets arvinger 12 mrk. Det er antakelig ved arveskifte at gården er oppdelt i så små parter. Bruker Arne Sotaaen 1 pund 6 mrk. 31/8 1768 bytegang og skogdeling med Sotnakken. 14/10 1788 Hospitalforstander Henrich Øwre skjøter to tredjeparter av gården samt ½ part i Sotaaen saug og en del i Røa (Gjeitneselva) saug til Ole Pedersøn Sotaaen for 650 rdlr. I skjøteboken finnes følgende dokument:

Da hospitalforstander Øvre har solgt til mig hans part i gården Sotaaen og ½ parten i Sotaaen sag har jeg accodert ham følgende poster til uryggelig opfyldelse : Alle bord, tømmer med videre jeg kan ha at selge leverer jeg til hospitalforstander Øvre til gangs pris. Hvert år leverer ham av Sotaaen skog, nedkjørt til sjøen 100 vinterlæs birkestranger, til billig pris, til bruk for hans på Molde oprettede potaskefabrik, og når han ikke skulde trenge disse længer, skal jeg forskaffe ham så mange favne birkeved som jeg kan overkomme at hugge. 24/10 1788.

2/2 1799 er Jon Aslagsøn Sotnakken eier av 1 tredjepart i Sotaaen og selger denne part til Ole Pedersøn Sotaaen.

Folketellingen 1801 viser følgende beboere: 1. Familie. Ole Pedersen, 46, Bonde, gårdbruger, Synnøv Iversdtr., 44, i 1. ægteskab, deres Børn: Peder, 7, Marith, 10, Elli, 5. Aslach Knudsen, 19, Tj.dreng. 2. Fam. Ole Arnesen, 69, i 2. ægteskab, huusmand med Jord, Marith Johansdtr., 46, i 1. ægteskab.

Matr. 1838 oppfører : M.nr. 71 (gl. nr. 76) Sotaaen, L.nr. 150 Sotaaen, Opsitter Knud Eriksen, sk. 1 pund 12 merker, ny 1 dal. 3 ort 15 skill.

Folketellingen 1865 oppfører : Mtrlnr. 150 Sotaa. 1 bebodd hus,

1 husholdning. Erik Olsen, selveier, 33, Elisabet Knudsdtr., kone, 24. Ole Eriksen, sønn, 2. Erik Knudsen, tjenestekarl, 25, alle f. i Bolsø. Olina Andersdtr., tjenestepige, 27, f. i Grytten, Ingeborg Hansdtr., 11, Gjeterpige, f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 10 får, 3 gjeter, 2 svin. 5 tdr. havre, 4 tdr. poteter. Sotaavollen. 1 bebodd hus, 1 husholdning. Anders Olsen, husmand m. jord, 68, Ingeborg Sjursdtr., kone, 68, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 4 får, 2 gjeter. 1 td. havre, 1½ td. poteter. 1 husholdning : Ole Andersen, logerende Håndsagskjærer, 32, f. i Bolsø, Marit Olsdtr., kone, 38, f. i Lesje, barn: Andreas, 8, Johan, 5, Ole, 4, Anna, 10, alle f. i Bolsø. Skibnæsset. 1 husholdning: Sivert Olsen, husmd. m. Jord, 62, Ingelev Eriksdtr., kone, 53, begge f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får. 1½ td. poteter.

Under matr. rev. 1866 opplyses bl. a.: Mnr. 71 Sotaa, Lnr. 150, skyld 1 daler 3 ort 15 skill. Knud Eriksen. 14 mål ager, 10 mål eng, 86 læs hø af bøslåt og udslåt. Avler: 34 t. havre. 40 t. potet, 111 læs hø. 1 hest, 8 kjør, 30 sau. Skov til behov. Ved og salgstømmer årlig for 20 spd. 2 pladsbrug.

Matr. 1907 oppfører: G.no. 92 Sotaaen, br.nr. 1 Sotaaen, eier Statens skogvesen, skyld 1,31, br.nr. 2 Sotaaen, eier d. s., sk. M. 3.06.

Eiere og bruk i senere tid:

Sotåen, gnr. 92, bnr. 1, skyld mark 1,31. Skjøte til Erik Olsen Tolaas, dat. 1. tingl. 9/7 1864. Auksjonsskjøte til Erik Olsen Sotåen på plassen Sotaavolden, dat. 18. tingl. 27/7 1874. Uskiftebevilling for Erik Olsens enke, Elisabet Knutsdtr, dat, 2. tingl. 14/11 1878. Skifte etter Erik Olsen sl. 30/10, tingl. 20/2 1880, utlagt enken Elisabet Knutsdatter. Skjøte fra Elisabet Knutsdatter til Ole Olsen, Aaram, dat. 29/12 1884, tingl. 6/2 1885. Fra Ole Olsen Aaram til Statens skogvesen, dat. 15. tingl. 18/12 1891.

Sotåaen, bnr, 2, skyld mark 2,76. Skjøte fra Ole Olsen Aaram til Statens skogvesen, dat. 15. tingl. 18/12 1891.

Sotaaen - Skipnes, bnr. 3, skyld mark 0,30. Skjøte fra Landbruksdepardementet til Ole M. Ytterhaug, dat. 6/3, tingl. 2/6 1937.

Bordal, gård no. 93.

Dette gårdsnummer ligger på sydsiden av selve Osenvågen vel 1 km. vestenfor Sotaaen og grenser i øst til denne gård. I syd støter den til herredsgrensen mot Veøy, i vest til gården Ulleland og i nord til Osenvågen i dennes ytre del ved sundet ut mot Fannefjorden. Det er etter kildene tvilsomt om Bordal noen gang har vært busett og drevet som gård i egenskap av jordbruk, Som særskilt eiendom nevnes Bordalen eller Baardalen i Holsbødommen av 1605, (se under Holsbø) idet futen Jacob Pedersen ved dommen krever og blir tilkjent eiendomsretten til Bordal elv, skaug og saugleye. Futen hadde erhvervet dette jordgods fra Niels Bille til Rafenholt, og det ser ut til at futens datter, Inger Jacobsdatter, senere gift med Vestnesfuten Anders Iversøn har arvet Bordalen, bl. a. jordgods som hørte Vestnes (og Gjerdmunes) futen til. Baardalen sees overhodet ikke nevnt i skattemantall eller jordbøker på 16 h. tallet eller tidligere. Derimot nevnes Inger sal, Anders Iffuerssøn i sagskattmantallet 1646 som eier av Offuer Åsæns saug. Hun nevnes også under navnet Inger Jacobsdtr. som sageier i Ouszsen. I 1690 oppføres Bordal saug med 20 thyllters skur. Så er gården borte fra kildene til 1723 da den under matrikulrevisjonen beskrives slik:

No. 77 Borddahl, Engeteig. Opsidders tal: øde. Proprietair: Ludviig Iversen ejer og bøxler 9 mrk. Hr. Edvart Meyers arv. ejer og bøxler 3 mrk. Jacob Schultz ejer og bøxler 12 mrk. Ingen huusmand. Skoug til huusbehov og noget saugtømmer. 1 bekke qværn for 8 s., intet fiskerie. Situation og Beleilighed: Brugis til sætter. Sæd: Saaer icke. Høeavling : der paa kand faaes 6 læs høe. Heste og Creature: Føder deraf 2 kiør. Taxt efter gammel Matricull: 1 pd. En Flom saug hvis Damstaacke ligger paa Gaardens Grund for 32 s.

Dette sier oss Bordalgårdens saga hittil. Hele gården består hva jordveien angår i en utslått teig, og har altså ikke hittil vært bebudd eller drevet som gårdsbruk med besetning eller jorddrift. Imidlertid kan vi følge gården lenger tilbake som særskilt eiendomsgjenstand, idet den allerede nevnes i Holsbødommen av 1605 sammen med Bordalen elv og saug som tilhørende futen Jacob Pedesøn, og før hans tid av hr. Bille i Bergen.

Når gården her betegnes som øde, behaver ikke dette å bety at den idethele ikke har vært bebudd eller drevet som jordbruk. Men når den hverken nevnes i krøttermanntallet i 1657, i prestens folketelling av 1665 likeså lite som i matriklene av 1661 og 1669, og heller ikke i folketellingen 1701 hverken med jordbruk eller med beboere, synes det temmelig sikkert at stedet ikke har vært bebudd, og altså var en særskilt skyldlagt skog-, elv- og saugleye-eiendom. Eiendommen overgikk til Cammerråd futen Ole Alsing antakelig i 1750/60 årene. Ved Alsings fallitt og senere død blir Bordalen som tilhørende Osen jernverk solgt av sorenskriver Peder Jalles på vegne av Alsings arvinger til Iver Olsen Øren og „overige interessenter - -" se under Øren. I skjøtet heter det videre at gården og sagen ble videresolgt til Ole Eriksen Kleve, Anders Andersen Kleve og Ole Nilsen Kleve for 344 rdlr. 24/2 1784. Eiendommen ble nu gjennem lange tider drevet som underbruk under vedk. Kleivebruk. I 1784 oppnår Peder Nilsen Næs, Ole Olsen Haugen og Iver O. Øren kongelig bevilling utstedt i Kjøbenhavn 6/10 1784 på skur av 200 bord til udskibning og 100 bøygde bord på Bordal saug. 1788 åstedssak mellem Kleives oppsittere som eiere av Bordalen og Ullelands oppsittere fordi Kleive krøtter er kommet over bytet mellem Bordalen og Ulleland. Gården nevnes ikke i folketellingen 1801. I matr. 1838 oppføres: M nr. 73 (gl. nr. 77) Borddal, L.nr. 152 Bordal, eier: Ole Olsen Kleve yngre, Anders A. Kleve og Ole O. Gussiaas af Kleve, skyld 1 pund (fiskeleie) ny 2 ort 18 skill. I folketellingen 1865 oppgis gården som øde uden beboere. Under matrikulrevisjonen 1866 anføres om Bordal: Eier Anders Kleve. Ingen ager, ingen dyrket eng. 8 læs høe af udslaatt af verdi som almindeligt god indmark, og 12 læs hø som alm. god fjellslaatt, ingen rydnings- eller dyrkningsjord, ingen udsed, ingen kornavling, kan føde 2 kjør, 4 faar. Almindeligt godt men ubequem beliggende, da eiendommen ikke er skikket til at kunne beboes. Alm. havnegang. Skov haves ikke behov. Tømmer og Brændeved til salgs for Værdi 35 sped. aarlig, Vandfald til sag- og Møllebrug, uskikket for beboelse. Ingen dyrkning, Bruges som underbrug til gården L.nr. 114 (Kleive).

I matr. 1907 oppføres: G.no. 93 Baardalen, br.nr. 1 Baardalen, eier Statens Skogvæsen, sk. M. 3.06 (alm. skrevet Borddal).

Eiere i senere tid:

Baardalen - Bordalens statsskog, gnr. 93, bnr. 1, skyld mark 3,02. Skjøte fra Ole Olsen Kleve til Anders Andersen Kleve på 1/3, dat. 26/7, tingl. 1/8 1849. Fra Anders Anderssen Kleve til sønnene Peder, Anders og Erik Kleve, dat. 9. tingl. 26/11 1886. Fra Anders

Andersen Groven til Iver Andersen Røvik og Iver Knutsen Solemdalsgjerdet på 1/3, dat. og tingl. 15/10 1891. Fra Erik Anderssønner Kleve, Iver Andersen Røvik og Iver Knutsen Solemdalsgjerdet til den Norske stat, dat. 3. tingl. 6/6 1898.

Baardalen - Baardalslien, bnr. 2, skyld mark 0,19. Er sammenføyet med bnr. 1.

Gården er framleis ubebodd og ligger ikke under noe slags jordbruk. Den ligger i sammenheng med Sotaaen og Sotnakken statsskog, som tilsammen nu utgjør en meget betydelig del av det som i vår tid kan kalles Osmarken statsskog, og som også omfatter betydelige skogstrekninger på Osvatnets østside i Gussiaas m. fl. Nessetgårders utmark.

Hermed er Osengårdene beskrevet etter den leilighet våre kilder og plassen tillater. Osengrendene er som vi har søkt å vise de yngste av Bolsøy herreds bygdelag. Men deres historie er overordentlig interessant i seg selv og sett i samband med Istadgrendene (Liengårdene). Vi kan i begge disse strøk se bygden reise seg for våre øyne, hvordan ødemarken viker og brukene vokser for små rydningsplasser i storskogen til almindelige plassbruk, så til ødegårder (lågeste gårdklasse), så til almindelige bruk, inntil bygden litt om senn blir sammenhengende. Etter hva vi nu vet kan vi med sikkerhet slå fast at begge disse bygdelag, både Istadbygda og Osenbygda er bygd, i ,,Kongens Alminding“ til en begynnelse, og at forestillingen om dette har hengt i helt ned til 1605 (Holsbødommen). Vi har hittil bare i forbigående kunnet berøre sammenhengen med denne almenning som hittil har vært ukjent eller ihvertfall bare en dunkel hypotese. Men etter nu å ha gjennemgått alle kilder og ved å se disse i sammenheng og granske eiendomstilhøva for de forskjellige deler av Istadbygda og Osenområdet (Osmarka eller Fanneskogen), mener vi oss istand til å kunne levere en framstilling som også gir et videnskapelig bevis for at Fanneskog almenning har vært en virkelighet. Det eiendommelige er at alt tyder på at gården Bordalen, som vi nu sist har behandlet, også er den siste del av Fanneskogen almenning som gikk over i privat eie, muligens samtidig med andre deler av almenningen. Denne framstilling skal vi søke å gi ganske kort ved slutten av dette avsnitt.

Kapitel 31.

Fanneskogens almenning - Osmarka - Osen gods.

Vi har under Kleivebygdas, særlig Istad- og Osengrendenes historie, ofte berørt spørsmålet om hvorvidt en flerhet av gårdene er utgått av „almenningen" i forholdsvis sen tid. Forutsetningsvis har jeg besvart dette sparsmål bekreftende uten å ha hatt høve til å påvise nærmere hvorfor dette må være slik. Særlig i Bolsøybokas første del under kap. 25 har jeg søkt å forklare hvad en forstår med begrepet almenning og hvorledes det er oppstått og har utviklet seg. Vi kan heller ikke her gå inn på almenningsforholdene i deres alminnelighet, det vilde bli et altfor langt kapitel. Men for at leserne skal kunne skjønne hva det her er tale om er det nødvendig å gi en kort sammenhengende forklaring :

Almenningen er den grunn som ligger igjen uten å være opptatt til eiendom av private eiere, eller med det en kaller privatrettlig hjemmel. Altså den grunn som ikke er skyldsatt og positivt eller uttrykkelig avgrenset som tilhørende eiendomsmessig enten en personlig eier eller en såkalt juridisk person, som til eks. staten, en kommune, en forening, et sameie e. l. En eiendom tilhører således ikke almenningen fordi om den tilhører staten eller komunen når eiendomsretten grunner seg på, til eks. skjøte fra andre.

Den grunn som ligger igjen i fjellet, skogene, ute i skjærene og havbotten som ikke privatrettlig tilhører noen annen ifølge vår nu bestående matrikul - altså ifølge skyldsetning (eller uten skyldsetning ifølge hevd eller okkupasjon) er almenning. Dette kan også sies slik, at den grunn hvorsomhelst som ligger utenfor privatrettlig bestående eiendomsbyter (altså også utenfor bestående sameier og deres byter) er almening. Det tales om forskjellige slags almenning, som for eks. Kongens almenning, Statsalmenning, bygdealmenn. og privatalmenning. Men den egentlige almenning er bare en sort, det vi kan kaller den offentlige almenning, og som ikke er det samme som statens eiendom selv om den daglige betegning oftest er „statsalmenning")

*) Den som vil studere spørsmålet nærmere henvises til Advokat O. Solnørdals avhandling „Den Trøndske Almenningsretten i Gammelnorsk Tid." Tillegg til Tidsskrift for Rettsvidenskap, hefte 3 og 4 1933.

Almenningsbegrepet og - betegningen er oppstått som følge av gårdreisingen, og er antakelig like gammel som den. De opprinnelige gårder ble reist som øyer i ødemarkene (audni) enten det nu var urskogen som preget landskapet eller de var øde snaumark. Imellem disse einbølte „gardøyer" lå ødemarken, og gardens område bestod av bøen og heimhagen, senere kom det som hette utmark og heimraster til. I motsetning til innmark og utraster. Det siste var det samme som almenning eller almerket.

Det er et meget omtvistet spørsmål blandt de lærde om en gardreiser kunne ta fritt så meget grunn han vilde av utrastene eller almerket og legge til sine heimraster eller sin bø. Det er mulig, men etter mitt syn tvilsomt, at en slik frihet kunne bestå. Spørsmålet er for omfattende til at det kan opptas her. Ihvertfall da utviklingen var nådd så langt fram som til den tid som særlig interesserer oss her - altså tiden for Fanneskog almennings seneste historie - var stillingen i så måte den, at det ikke lenger var fritt å legge inn av eller dyrke i almenning, og heller ikke å ta almenning under sin enerådighet i form av heimrast til en enkelt gard. Den gamle rettsordning gikk ut på at almenningen lå til sams bruk for bygdefolket. Det vil si, for bønderne innen de bygdelag som naturlig soknet til vedkommende almenningsområde. Her hadde alle like rett til fegang, jakt, slått, hugst til ved og husbehov, seter o. l. som trengtes på et gardsbruk. Og i virkeligheten består denne retten uforandret den dag idag. Det er bare forvaltningsmyndigheten som etter rikssamlingen mer og mer er glidd over fra bygdefolket selv til kongen eller adminstrasjonen. Allerede før foreningstiden med Danmark (1450) var utviklingen ført derhen, at betegnelsen „Kongens alminding" ikke bare rent formelt var i bruk; det var den alm. oppfatning at det var kongen som åtte almenningen, d.v,s. kongen som rikssjef og samfundets øverste representant. Denne oppfatning skrev sig særlig fra kongemaktens egen side, og litt etter litt var den påtrengt bygdefolket. Den var riktignok feilaktig, selv når det var ledet så langt at enevoldsmakten var tillagt kongen. Eiendomsretten til almenningen har aldri tilligget hverken kongen eller staten, den har alltid ligget hos a 1 m u en - d.v.s. bygdefolket innenfor det område som nyttet almenningen. Spørsmålet om den begrepsmessige eller den teoritiske eiendomsrett burde heller ikke ha noen praktisk betydning, idet almenningen hverken kunne selges eller pantsettes, heller ikke bortleies. Hvem som hadde rett til bruk i almenningen kunne etter de opprinnelige almenningsregler hverken bestemmes av kongen eller staten. Det sa seg selv ut fra vedkommende almen-

ningsbrukers bustad og yrke. Men også fra denne helt klare stilling ble rettsutviklingen tvunget vekk, idet det alt i forholdsvis tidlig middelalder synes å ha oppstått den praksis at kongen ikke bare kunne byksle - leie - vekk jord i almenningen til bureisning, men også gi bort og selge av almenningen. Dette må vi ha klart for øye når vi nu skal undersøke forholdene i det vi her kaller Fanneskog almenning, selv om denne rettsutvikling var i strid mot almenningsreglene slik som de var skapt etter den gammelnorske rett.

* *

Under framstillingen av busettingshistorien*) for gårdene østover fra Kleive kirkebygd over Istad til Botterlid og tilbake over Osen eller Osmarkan til (den nedlagte gård) Bordalen mener vi å ha påvist, at det overveiende antall av disse ca. 26 gårder er oppstått i etterreformasjonstiden, at bare noen få av gårdene på denne strekning skriver seg fra tidligere middelalder, og kun et par eller kanskje bare en, Istad (og Holsbø), må dateres tilbake til oldtiden. Bureisingstida for de øvrige over tyve gårder (gårdsnr.) må henlegges til avsnittet ca. 1500 til ca. 1650. Dette tidsavsnitt og særlig dets siste halvdel, 1580 til 1650 var i det hele en stor bureisingstid også utenfor det her omhandlede særlige område både i Fanne otting og i andre strøk av Romsdal.

Området øst for Kleive kirkebygd og den egentlige Fannefjords bunn eller østende imellem Veøys nuværende grense i syd og Nesset samt Øre grenser i syd, øst og nord har altså framover til middelalderens utgang (ca. 1500) ligget som en sammenhengende ødemark vesentlig, for ikke å si helt dekket av urskog over en strekning som måler ca. 100 kvadratkilometer. Gården Holsbøen representerte den begynnende bygd ved områdets vestgrense, og gården Istad lå ensom midt i ødemarken på områdets nordside. Det er mulig at ødemarken strakk seg forbi Nessets og Øre nuværende sognegrenser østover til det store vatn Fosterlagen i Øre i n. ø., og til Nessetgården Skjørsæter i s. ø. Det må imidlertid antas at Øregården Heggem og Nessetgården Gussiås var busatt tidligere, visstnok i tidlig middelalder eller muligens allerede i oldtidens senere del.

Dette område heter i bygdemålet i vår tid dels *Fanjinni* (Fannen), dels Osmarka eller *Markannj*. I den sydvestlige del av området skjærer Osen inn fra Fannefjordens hovedfjord ca. 5 km østover. Deretter følger et lavt, kort dalføre med Oselva mellem Osen og det østenfor liggende *Osvatnet,* og så dette vatnet videre østover i ca. en halv mils lengde. Strøket omkring Osen og Osvatnet benevnes i bygden som

*) Bolsøybokas annen del (nærværende del).

Osen, „inni Osa”. Ellers former hele strekningen seg som et bredt dalføre med avslutning i det nevnte Fosterlågvatnet i Øre og høydedraget ved Gussiaas i Nesset ; dalførets hovedsider er en lang åsli i nord, hvor den nuværende Kleive øverbygd eller Istadbygda ligger, og mot syd dannes dalsiden av fjellene mot Langfjorden.

I gammel tid benevntes dette strøk Fanneskogen og på eldnorsk antakelig *Fannemork.* I senere tid brukes som nevnt navnet Osmarken, dog med en noe mindre omfatning og mer sammenfallende med det som nu menes med navnet Osen. Osvatnets navn er *Fannewatn* i et diplom fra 1596.*)

Ved de første gårdopptak langt tilbake i forhistorisk tid rådde ødemarken overalt. Til de første gårder *(bær)* ble som naturgitt ikke lagt mer av ødemarken enn som kunde med rimelighet hegnes eller fredes *(legges innanstafs).* Imellem disse inngjerdede bøer (bær) lå fremdeles ødemarken, skogen eller fjellet, heien eller store myrer. Det som lå innanstafs ble gårdreiserens *sereigner*. Det lå innenfor hans *einmerki.* Det som lå igjen utenfor, som altså lå *danstafs,* ble fellesmark, *almerki* eller *almenning,* uten at det er mulig å fastslå når disse betegninger først kom i bruk.**)

Etter hvert som gårdsettingen skred fram ble det som lå utanstafs stadig mindre områder, og etter at gårdene var begynt å legge under sine særeigner de såkalte heimhager og heimraster trengtes almenningen tilbake til de øvre dal- og fjellstrøk og til de ytterste havskjær og holmer.***)

I de ytre dalbygder og fjordbygdene i Trøndelag og Møre og Romsdal er det derfor neppe vanlig selv i oldtidens senere del at det finnes almenninger i selve de bygde strøk -- i dalen eller langs fjordstrendene.

II.

Det forekommer oss derfor bemerkelsesværdig når det kan påvises en betydelig rest av almenningen så nær sentrale bygder som Bolsøy og Øre (Tingvoll) helt fram forbi middelalderens avslutning. Forholdet har vært nevnt av O. Olafsen i en avhandling i Romsdal

*) Dipl. Norv. XII nr. 832.

**) De er ihvertfall så gamle at de benyttes i sagaene og i de eldste lover, og må ha vært i bruk hundrevis av år før disse eldste lovsetninger fra det 9. og 10. årh.

***) Spørsmålet om hvorvidt slike inngrep i almenningen stod fritt for den enkelte ved innlegg og rydning, eller ved tilegning til sine særlige heimraster, er berørt under kap. 25 i Bolsøybokas I. del. Jfr. også advokat Solnørdal i den sit. avhandling Mens Solnørdal synes å mene at det opprinnelig må ha stått enhver fritt å tilegne seg av almeningen eller ødemarken så store vidder han fant foregått mener vi at dette er tvilsomt, og at det selv ved den første gårdsettning må ha funnet sted en sosialt ledet jordfordeling eller at det ihvertfall må ha rådet en viss kontroll med opptaket selv fra ødemarken og senere også i gårdsettingens tidligere perioder.

Sogelags årsskrift*) 1923, s. 27, men bare som en antaking uten forsøk på historisk bevisføring. Vi vil nu prøve å legge fram dette bevis, idet dette særlig må grunnes på områdets busettingshistorie. Vi må derfor som en forutsetning for framstillingen her henvise til gårdshistorien foran. Den eldste kilde som støtter antakingen om en almenningsrest i Fanneskogen er erkebiskop Aslak Bolts jordbok over erkestolens jordgods forfattet ca 1440, hvor han under Eridtzfiord ottung nevner at erkestolen „aut i almerkit eier fiscewattn nordr yfir fiellenn a Ryodum". Dette fiskevatn skal altså ligge nordenfor fjellene ved Rød (kirkesogn og kirke). Her nevnes også uttrykkelig *Fostravotn* som tilhørende erkestolen, det tyder på at almenningen har strukket seg østover forbi Fosterlågen og Fanne ottings grenser. Det er imidlertid uklart om det fisciwatn som Aslak Bolt nevner som „liggende udi almerki nordr yfir fiellenn a Ryadom" er det samme som Fostravatn. Det synes rimeligere at dette sted hos Aslak Bolt sikter til Fannewatn eller det nuværende Osvatnet. Dette lå utvilsomt i 1440 i almerket. Om Fostravatn lå slik er uvisst. Det kan ihvertfall ikke være almenning omkring Fosterlagen umiddelbart etter reformasjonen, idet en grensegangforretning mellem gården Heggem i Tingvoll og Guszzeass i Wedøens (Nesset) gjeld i 1564 fastslår at disse to gårder grenser mot hinannen, og at grensen går etter Wette aa til Fouster aasz (os). Denne markegang er stadfestet ved et grensetingsvidne i 1596, gjengitt i det diplom som er nevnt foran - Dipl. Norv. XII, 832**) - og beviser altså at jorden helt ned til Fosterosen - Fosterlågvatnets utløpos - var privat eiendom undergitt. For Fannewattnets vedkommende synes derimot almenningsforholdet å ha vart lenger, og det er også i seg selv naturligere at når det i A. B. heter at almerket ligger nordr yfir fiellenn a Ryodom så siktes det til *almerket i Fannemork,* både fordi vi vet at her var det på det tidspunkt almenning, og fordi sted- og retningsbetegnelsen slår omlag inn. Etter den tids retningsforestiliing ligger Fannemork nettop nordenfor fjellene ved Rød kirkested.

Aslak Bolt nevner bare fiskevatn som tilhørende erkestolen og intet om den omkringliggende jord. For Fostravatns ved. sakner vi kilder forhånden til avgjøring av om erkestolen ca. 1440 eide de omkringliggende gårder*). For Fannewatns vedkommende kan det med sikkerhet sluttes fra eierstillingen senere at erkestolen må ha eid den omkringliggende jord ihvertfall for en meget betydelig del. Den første eier etter reformasjonen som finnes for gårdene omkring Fannewatn

*) Heggem, Fostervoll m. fl. **) Foran s. 696.

er nemlig enten Wedøen prestebol eller ko. ma. (kongen). De gårder som ved samme tid ikke eies av et av disse eierskaper tilhører enten adelige proprietærer eller interessentskaper som tydelig må ha sin hjemmel fra kongen. Wedøen prestebol eide i 1650 (og da også i 1550) de nuværende og daværende gårder Ødegård, Hatlen, Steinløysen, Sollien, Botterlien og Aspelunden (Øyen og Liden Steenløs). Det vil si hele det østre området av det som vi ovenfor har avgrenset som Fannemork, utgjørende i areal ca. 20 a 25 kv. km. eller omtrent 25 000 mål jord.

Hvorledes var disse veldige jordområder kommet på et sogneprestembedes hånd i en samlet strekning?*) Forklaringen må her være den at ved reformasjonen ble erkestolens gods inndradd under kongen. Dette området hvor senere de nevnte gårder ligger med sine bøer og utmarker, skog m. m., må i middelalderen ha tilhørt erkestolen og ved reformasjonen overgått til kronen, som så har overført jorden til prestebolet for at det som geistlig gods skulde tjene det samme øyemed som før reformasjonen, og til hvilket det i sin tid var erhvervet av erkestolen ved gave eller på annen måte. Spørsmålet forlegges ved dette til en tidligere tidsepoke, idet det nu må spørres: Hvorledes var erkestolen kommet i besittelse av et så stort samlet jordområde?**)

Her må svaret bli at erkestolen har erhvervet jorden fra almenningen, helst som gave fra kongen, (uberettiget) eller ved kjøp eller forfalt pant (likeledes uberettiget). Det viser seg nemlig at når vi kommer til området nærmest vestenfor Wedøen prestebols felt eies jorden av kronen, uten at det her er noe som tyder på at den før reformasjonen har tilligget erkestolen eller annet stigtens gods. Under de vestenfor Istad liggende gårder alle av et før busettingen samlet område, lien nu gårdene Bratset, Nerli, Øverli og Amundsgården, samt en forsvunnen gård, Langelien*** sees det at oppsitterne enten under betegnelsen husmenn, ødegårdtzmendt eller rødningspladtzer har svart landskyld til kongen. Det betyr at de er kongens leiebønder. Det kunne de være også om jorden tidligere hadde vart erkestolgods og etter reformasjonen altså inndratt. Men her tyder altså intet på at så har vært tilfelle. Det er også andre omstendigheter som preger denne gryende bygd på 16 h. tallet som en bureisingsbygd i almenningen,

*) Wedøen prestebol eide foruten dette samlede område en mengde, dels hele enkelte gårder, dels parter av gårder spredt over hele sognet ved middelalderens utgang, eller ihvertfall i 1650.

**) Se foran under disse gårder.

***) Smg. forholdet med Margareta-kirken i Oslo i middelalderen, som eide en en betydelig del av den daværende almenning i det nuværende Nordmarka i Aker ifølge gave fra kongen.

bl. a. det at så mange av de ledingsvarende svarer leding som „1 Kaldschind“ e.1. i overensstemmelse med landslovens (M. L.) bestemmelser om at bureisere i almerket skal svare en sterkt redusert ledingskatt. Mens de øvrige bønder på eldre bruk svarte leding i korn og smør eller dettes verdi i mynt.

Fremdeles en omstendighet som sterkt taler for at det er en almenningsrest det her gjelder, er det at hele området fra og med Skalle (Kleive kirkes nabogård) til og med Langeli, altså de nuværende gårder Skalde, Lykkjen, Bratset, Nerlien, Øverlien, Amundsgården (Lien wed Elffuen) og den forsvunne Langelien tilhørte en og samme eier, nemlig Wellborne hr. Rosenkranz og senere (ca. 1650) hans arvinger under betegnelsen „dj Rosenkranzer”, samlet i et felt på en strekning av ca. 5 km retning ø. v. og 3 km n. s., eller fra Istadelva (Oltra) til Nordmørsbytet. Samtidig tilhører området østenfor dette til og med den gamle Istad gård fra samme Nordmørebyte i nord til vass-skillet mot Langfjorden i syd et jordkompaniskap som betegnes ved lensmann i Fanne Otting „Kiøstel (eller Thystell) Eckrimb & conhater“ som eier. Dette konsortium eier nemlig gårdene Høystakli, Asphol, Inderhaug (Nordhaug, Midthaug og Øren, mens e, lignende kompaniskap betegnet ved Thomas Longued (Longva) eller Olle Ausnes eier Ytterhaugen. Det er mulig at disse to kompaniskaper i virkeligheten var ett. Vi har ikke forhånden midler til å avgjere det. Også her dreier det seg om, et sammenhengende område på ca. 29 á 30 tusen mål jord og skog.

Sfike sammenhengende vidder som senere utgjør flere gårdsnummer og med så store arealer kunde ikke godt tilhøre det såkalte “kongens strøgods”. Den store sammenheng og salget eller omsetningen i så svære områder må skyldes en hos vedkommende jordgodssamling tilstedeværende indre og historisk sammehheng, og denne sammenheng kan ikke godt finnes uten i en almenningsrest som må ha vært forhånden her på den tid da de sist nevnte eierskaper eller deres nærmeste formenn erhvervet disse samlinger.

III.

Vender vi oss nu til. den gjenværende sydvestlige del av Fannemarken eller Osmarken, den del som ligger på Osvatnets og Osens eller Fannefjordens sydside, vil vi finne den endelige bekrefting på at Fanneskogen almenning ikke bare er en hypotese, som i og for seg kunde være sannsynlig, men at den, var en realitet sålenge almenningsbegrepet bestod herinne.

Denne bekrefting finner vi nemlig i en uttrykt og hittil ukjent „laugrettisdom' avsagt 1605 av åtte laugrettismænd i Fanne otting i en sak, anlagt av Ko. Ma. ved fogden Jacob Pedersøn mot eierne av en gård og skoug Indregiære for å ha tilegnet seg jord og skoug av kongens alminding udi Osen udi Kleve kirkesogn udi Fanne otting. De saksøkte legger her fram pergamentsbrever av 1525 (to) som beviser at de har lovlig hjemmel på den skog og det saugleie som Ko. Ma. foged, welagtede mand Jacob Pedersøn; anklager dem for å ha wlouvligen tilegnet sig av almenningen. Deretter hører vi under saken ikke mer om almenningen. Derimot legger fogden selv fram pergamentbrever som beviser at han personlig er eier av en jord kaldet Bårdalen med skoug, elv og saugleye, som han lovligen har kjøpt til sig og sine arvinger fra en Niels Bille i Bergen og hans arvinger. Dette var det ingen av de saksøkte som bestred.

Laugrettet gransket så de framlagte pergamenter, og etter markegang eragtet det at det bestod lovlige skjæl for jorden Indergiæres skog og mark mot naboenes, og at den var de saksøktes lovlige odelsjord. Videre eraktedes at welagte Ko. Ma. foged Jacob Pedersøn og arvinger var lovlige eiere av Bordalen med skoug, elv og saugleye.

Det vi må slutte av denne dom er at fogden på kongens vegne har vært seg bevisst at det har bestått en almenningsstrekning i Osmarken eller Fanneskogen, og har ment at denne i strid med almenningsreglene var kongen frakommen. De framlagte gamle pergamentbrever beviste imidlertid både når det gjaldt Indregiære og Bordalen, at selv disse deler som formentlig var det siste som bestod av almenningen, allerede forlengst (1525 - 1565) var utgått og overgått til privat odel.*)

Til hvilken gård det siktes til i dommen av 1605 med Indergiære er ikke sikkert. Antakelig er det Nordhaugen, hvis navn i eldre tid var Inderhaugen. Ellers omfatter denne sydvestlige del av Osen eller Fanneskogen almenning, gårdene Sotnakken, Sotaaen og Bordalen, alle nu overgått til statens skogvesen sammen med den overveiende del av det øvrige av den tidligere almenning når det gjelder Fannemorks sydlige del.

Vi har her et eksempel på at en almenning i strid med loven og de gammelnorske almenningsregler som tilla bygdefolket rådigheten over almenningen, både når det gjaldt den faktiske bruk og de admini-

*) Når man studerer det passerte etter dommen får man nærmest det inntrykk at det for welagte Ko. Ma. foged har vært mindre om å giøre å få fastslått et overgrep mot almenningen enn å få dom for sin egen eiendomsrett til Bordalen med elv, skoug og saugleye.

strative forføyninger, er blitt avhendet eller ihvertfall tilintetgjort som almenning. På hvilken måte, og nøyaktig tiden når dette har funnet sted kan ikke fastslåes av de våre kilder. Det ser mermest ut til at almenningen eller de vesentligste deler av den, dels er blitt solgt - og dels når det gjelder prestebolets del av den - er blitt positivt bortforært. Denne utvikling fullbyrdet seg i tiden ca. 1500 til ca. 1650, og førte til at den store del av Kleive sogn som nu ligger som veldyrkede bygder med noen av Bolsøy herreds beste og største gårder ble reist i denne tid,

Osen Gods.

I Skjøtebøkerne på 17 h. tallet støter en ofte på betegnelsen Osen gods. Hvad dette egentlig omfattet er ikke noen sted sikkert fastslått. Det ser ut til å ha vært en samling gårder med skog og vassdragrettigheter, sagbruk o. l. omkring Osvatnets vestre del med Oselva og Osenvågen. Første gang finner vi Osen gods i en samling i 1702, da futen Iver Andersen på Gjerdmundnes den 2. jan. skjøter 1 vog, 2 pund jordegods i Fanne og Eiridtzfjord ottinger til sin svoger Morten Schultz. Hvilke gårder det gjelder sies ikke. Den 14/10 s. å. utsteder Morten Schultz og Lodvig Iversøn Munthe, sønn av Gjerdmudnesfuten, en felleserklæring sammen med Ingebrikt Rasmussen Beenset og Jon (Jens) Rasmussen Myklebostad angående Nedre Oszens saugsteds grunnleie, gående ut på at Morten Schultz og Lodvig Iversøn på sine og medarvingers vegne skal ha to tredjeparter, mens Beenset og Mykkelbostad skal ha en tredjedel. Disse to må være Thomas Longued og Ole Ausnes' ettermenn og arvinger, mens Gjermanesfolket må ha handlet seg til sine parter av Thystel Eckrimbkonsortiet. Se foran, samt under Asphol og Ytterhaug m. fl. gårder. 1/12 1715 er følgende gårder samlet på magister Hans Grøns hånd: Aspholen, Ytterhaugen, Inderhaugen, Midthaugen, Øren, Sotaaen og Bordalen. Hans Grøn sen. er nu død og hans enke Ingeborg og sønn Hans selger hele godset til Lodvig Iversøn. Både Morten Schultz og Hans Grøn er futen Iver Andersøns svigersønner. Schultz gift med datteren Iverisse og Hans med datteren Ingeborg. Kjøperen av godset i 1715 er Ludvig Iversøn Munthe, er futens sønn som har tatt sin mors slektnavn Munthe, idet moren Anna Ludvigsdtr Munthe var datter av biskop i Bergen Ludvig Munthe. Futen Børge Eeg var også inngiftet i familien, hans hustru

Anna Catherine var en datter av Morten Schultz og hustru Iverisse Iversdtr. (Iver Andersøns datter) En annen av futen Iver Andersøns sønner var magister og rektor i Trondhjem Anders Borch som ofte nevnes i forbindelse med salg eller pantsetting av gårder i Fannen. Etterhånden. En sønn av futen Morten Schultz og Iverisse Iversdtr. var kjøpmann i Molde Jacob Schultz. Hans datter Iverisse ble gift med proprietær i Namdalen, Peder Sverdrup. Deres etterkommere under navnet Sverdrup påtreffes også som eiere av flere gårder i Fannen rundt 1790.*) Om Morten Schultz var en ættling av den Jacob Johansøn Schultz, som er eier av Holsbøen rundt 1720, kan ikke sees av våre kilder**) Det er ikke sannsynlig. Av skjøteboken for 1722 sees at forannevnte mag. Anders Brochs enke Barbro det år selger til sistnevnte Schultz, Amundsgården og pantsetter til sin svoger, Ludvig Munthe, Bøgdelien, Lien nedre og Langlien. Høystakli selger hun samtidig til madame Anne Catherine Mortensdtr. Schultz. Disse sistnevnte gårder hører vel ikke det egentlige Osen gods til, men forholdet viser hvilken overorntlig dominerende stilling denne godseierfamilie innehadde i Osen og Fannen i det hele. Frasett det som Wedaøn prestebol eide østenfor Istad var storparten av all jord østenfor Kleive kirke både i øverbygda og i Osen på denne ætts hånd rundt 1720/30. Dessuten eide den en mangfoldighet av andre gårder i Bolsøy og Veøy, Vestnes m. fl. prestegjeld. Grunnstammen til Munthe / Schultz / Grøn / Borch - ettens interesser i Osen var Bordalen jord, skog, elv og sagleie som var erhvervet allerede av Ludvig Iversøn Munthes farmors far, futen på Vestnes Jacob Pedersen***) Se under Holsbøen. Det er mulig at hans hjemmelsman hadde erhvervet dette gods fra kongen ved kjørp fra almenningen. Når Jacob Pedersøns ettermenn viste så sterk interesse for Osen var naturligvis fordi dette strøk mer en noen annen det av Romsdal frambød betingelser for drift i stor stil av den eneste industri som det dengang var tale om på disse kanter: sagbruk og skogforedling. I Osen, Bordalen og Sotåen var det vasskraft og saugleyer, og overalt rundt Osen og Osvatnet stod ved periodens innledning, ca. 1550, urskogen tett. Derfor vokste også frem her den største sagbruksindustri og skogsdrift som Romsdal kan oppvise. Se under vassagens historie første del s. 549 ff. samt nedenfor under sagbrukene

---

*)Eidsvoldsmannen professor Georg Sverdrup og stortingspresident Johan Sverdrup er blant deres etterkommere

**) I Bolsøybokas første del s. 536 er navnet skrevet omvendt og feilaktig Peder Jacobsen.

***) Jacob J. Schult var innflyttet danske, en morbror av Peter N. Møller (på Moldegård) og gift med futen Børge Eegs datter Drude, altså også inngiftet i futdynastiet på Gjerdmundnes.

m.m. i Osen. Gjerdmundnesfuten og hans etterslekt synes å ha vært store forretningsbegavelser og fant her i Osen og Fannen i det hele et rikt og uberørt virkefelt, særlig i skogen og sagbrukdriften. I 1734 pantsatte Ludvig Iversøn Munthe den halve del av Saug med „underliggende" gårder Inderhaugen og Ytterhaugen til Seigneur Lars Lobes for 270 rdlr. Til den annen halvdel av saugen lå vel da de øvrige av de sju nevnte gårder, Asphol, Øren og Sotaaen, samt Bordalen. I 1736 er godset overgått til A. Munthe, Lodvig Iversøns enke, som pantsetter det hele, Aspholen, Nordhaugen, Ytterhaugen m. fl. til Seigneur Robert Willumsen (fra Molde) for 200 rdlr. Det ser ut til at det er på nedgang med velstanden i Munthe - grenen. I 1743 sees foged Hans Ibsen i Orkdal å ha fått enten pant i eller skjøte på Ytterhaugen samt (parten av) Skjørseter, Gussiås (Nesset), Sotåen, Øren og Bordal. Fra nu av tar det til med spredning av Osen gods. Ytterhaugen fraselges til seigneur Aage Pedersøn av Molde 8/7 1749 ved skjøte fra Ludvig Iversøns enke Anne Munthe, og ved skjøte fra den samme til sønnen Anders Borch Munthe, visepastor i Bud, selges hele Kringstad gård og den halve del av Osen gods. Anna Margrethe Munthe, enke etter tolder Myhre i Molde, er eier av skogen og saugen under Osen gods i 1750. Først 1751 får Anna M. Myhre, f. Munthe, skjøte fra sin mor på halvparten i Osen gods. 3/9 1757 får cammerråd og foged Ole Alsing skjøte fra Nicolai Ullrich borgerlig indvåner av Søndmøre, skjøte på jordegods i Fanne, Vågø, Sund, Erisfjord og Romsdals ottinger uten at det kan sees at det er de foran omh. Osen gods eller deler av dette det gjelder*), men det er sannsynlig. Sotaaen og Midthaugen er imidlertid nu fragått og selges i 1759 av Ingebrigt Rasmussen og Rasmus Johanson til oppsitterne. I 1762 pantsetter Jacob Johansen Schultz til prosten Erich Røring i Vedøen ialt 15 vog skyldverdi jordegods i Fanne otting for 300 rdlr. Om dette gods omfatter del heromh. Osen gods er ikke klart. Fra nu av kan det ikke lenger sees av justisprotokollen eller skjøtebøkerne om Osen gods består samlet for noen del. Det sannsynlige er at det heretter spredes, og omsider går over til bondeodel for de leilendinger som har sittet som brukere.

Også denne korte historikk over Osen gods og proprietærforholdet i Fannen i det hele viser etter vår mening tilbake på en egen opprinnelse for dette gods. Det har gjerne gått i samling og i grupper i omsetning og spekulasjon. Dette tyder på at det i sin tid er utgått av en større samling ved oppkjøp, og da antakelig av „kongens almenning."

*) Alsing kjøper «Osen gods» av Ludvig Iversøn Munthe.

Sagbrukene i Osen.

Vass-sagen bredte seg med stor fart rundt Fannefjorden da den først ble tatt i bruk her rundt 1550. Skogens verdi auket, og det ble stor etterspørsel etter skog og saugleyer (sagplasser med årgangs vatn) på slike plasser hvor det var rikt med skog lett tilgjengelig. Intet sted var disse vilkår så godt forenet i Romsdal som i Osen. Her stod urskogen ned til fjorden i Osen og ved Fannevatnet. Milevis strakte skogen seg østover til Gussiaas og Skjørsæter med unnabakkedrift ned til vatnet på alle kanter, og siden isveg eller fløtning ut til Osen og og saugleyerne. I Oselva, Gussiaaselva, Sotaaen og Bordalen var det utmerkete saugleyer for drift av oppgangsaug med undervasshjul. I Oselva ble det kanskje noe lang sagrenne, men det var vatn nok. Det måtte derfor forutseltes at Osen ble et sterkt søkt sted når det gjaldt anlegg av vass-sager. Det slo også til. Allerede i sagskattmanntallet 1596 finner vi futen Jacob Pedersøn på Vestnes oppført med en floumbsaug. Etter det vi vet fra Holsbødommen av 1605 er det Bordal saug det her siktes til. Hermand Mumme nevnes samme sted som eier av en floumbsaug som sikkert også ligger i Osen. Bordalsagen går senere over til gjermundnesfuten Anders Iffuersøn gjennem giftermålet med Jacob Pedersøns datter, Inger Jacobsdatter, som oppføres som eier av Bordalsaugen lenger ute på 16 h. tallet, antakelig som enke. Mumme oppgir sin årsskur 1596 til 217 thøllter bord „onde och gode”, mens kvantum ikke sees oppgitt av Vestnesfuten. Etter bordtienden som var 1½ thøllt har Bordalsagen skåret bare 15 thøllter. I 1603 gjenfinnes Hermand Mumme med trende flomsauger. Iallfall to av disse ligger i Osen. I lensregnskapet for sakfallet (mulkter) 1603 er anmerket flg. ved en mulkt: „Hallduor Saugmester for han slog Niells saugmester gaf penninge 1 daler". De to saugmestre er altså røket uklar. Denne Halduor saugmester sees senere på et plassbruk under Asphol. I 1617 oppføres Hermand Mumme foruten med tvende sauger udi Aaesszen også med tuende sauger udi Soetten, og har oppgitt på disse 300 thøllter bord som årsskur. Han gjenfinnes utover til 1646 i hvert sagskt.mnt., dels med trende sauger udi Aaesszen og Soetten. En Johan Mumme finnes også som sageier her fra 1633. Inger Jacobsdtr.

sal. Anders Iffuersøns (enke) oppføres i 1650 som eier av Øffuer Aaeszens saug. Den årlige sagskatten er nu blitt meget høy, 25 rdlr. pr. sag, og sagreduksjonen tar til. Om Osen og sagene heter det i lensregnskapene for 1650, ,,- - Flombsauger huilcke ere efter Danne- ,,mændtz Besichtelse taxerit aff deris ringe brug som epter føllger: ,,Johann Momme aff Offuer Aaeszen saug 20 rdlr. Inger Jacobsdtr. aff ,,Aases saugh 20 rdlr. Johan Momme aff Neder Aases saugh 26 rdlr., ,,tilsammen med Giert Dauidsen. - - ,, Alle disse sju sauger lå i Osen. Om Bordalsagen her er medreknet er ikke klart, men det er sannsynlig at Inger Jacobsdtr. oppføres med denne. Findt Holsbøen eier i 1621 tuende sauger uten stedsangivelse, men det er nok i Osen. I 1669 er det en sag i Sotaaen og i 1723 ingen. Se ellers under de forskjellige gårder, matr. 1723, hvor alle sager er oppgitt.

Dels som følge av skogens ødeleggelse ved den forserte drift og dels av forbud mot hugst og drift av sagbruk uten kgl. tillatelse, innskrenkes sagenes antall på 17 h. tallet meget sterkt. Hertil bidrog også de meget høye sagskatter eller ,,fossleye', som de benevntes i tidligere manntall. Sageierne fikk det nu travelt med å skaffe seg bevis for at deres sager var enten ,,aldeles nedraaden" eller at det ,,ingen brug och tømmer var til saugen", eller at ,,paa N. N Saug udi aaret intet ehr schorett" eller lignende, hvorved sagen enten aldeles fritokes for skatten eller denne ble satt i billigste klasse.

Det som særlig satte en stopper for sagbrukdriften i Osen og tilstøtende deler av Fanne otting, var imidlertid at det her nu søktes reist en ny storindustri fra 1750 tallet med Osen jernverk, som vi nu skal omtale ganske kort, i forbindelse med Cammerråd og fogd over Søndmøre Ole Alsing, nu eier av storparten av ,,Osen gods" med sagleier.

Cammerråd Ole Alsing og Osen jernverk.

Ingen av dem som har skrevet om Ole Alsing*) - men det kan være at det foreligger andre kilder enn den som vi har hatt høve til å gjennemgå - har opplyst når og hvor Alsing var født. Han er antakelig født ca. 1710 i Danmark, på Als, men noe bevis for det has ikke for hånden. Siden han først finnes omtalt som foged på Søndmøre har han antakelig først vært embedskontorist eller muligens lakei hos en adelig embedsmann i Kjøbenhavn. Begge disse stillinger førte

*) I Brovold i Vestnes Beskrivelse. Bastian Dahll: Molde og Romsdal. O. Olafsen: Veøy i fortid og nutid. Amund Helland: Romsdals Amt. A. Schneider: Molde og Romsdalen. Gerh. Schønning: Reise i Norge 1773/75.

til futembeder ved denne tid (før 1732). Han var på 1750 tallet allerede en meget rik mann, uten at det kan påståes at det var som fut han hadde tjent sin formue. Han var gift to ganger. Fra sin første hustru lot han seg skille, hun var en datter av den rike godseier og kjøpmann i Trondhjem, Hilmar Meincke*) og Brovold beretter - sitt verk s. 265 at Alsing førte en meget stor prosess for Meinckes arvinger i 1750 og fikk som „salar både vedk. arving og datter av avd. Hilmar Meincke og Vestnesgodset" - (Vestnesgodset, ihvertfall ikke det hele og neppe noen vesentlig del av det tilhørte imidlertid ikke Hilmar Meincke men Lorents Hansen Holst, av hvem Alsing kjøpte det i 1757). I sitt annet ekteskap var Alsing gift med Marie Langlo, datter av lensmann Langlo i Stranda, Sunnmøre. Hun overlevde ham i over 20 år.

Det kan etter dette se ut som om Alsing drev prokuratorvirksomhet, men futene tok seg den frihet å drive denne forretning uten bevilling ved disse tider. Hvordan Alsing var som foged har hans biografer ikke meddelt noe om. Imidlertid må han ha nytt sine overordnedes og særlig kongens, Fredriks V., gunst idet han ialfall i 1772 tituleres cammerråd, og har følgelig hørt til de „Os elskelige" embedsmenn. Brovold, men særlig Olafsen skildrer Alsing og hans karakter med meget mørke farger. Vi er slett ikke sikker på om det er fullt fortjent. Det er sannsynlig at begge disse forfattere bygger sterkt på folketradisjonen i Romsdal og særlig for Bolsøy og Veøy (Fanne) om ham. Her dannet det seg en mengde sagn om „Halsinj" som han her benevntes i bygdene, sagn som skriver seg fra det overorntlig skarpe motsetningsforhold som etterhånden utviklet seg mellem Alsing som jorddrott (landsherre) og industrimagnat, og de bønder som var underlagt hans herredømme. Noen mild og omgjengelig natur har han sikkert ikke vært. Tvertimot viser hans virkelige opptreden adskillig hensynsløshet og kald forretningsmessighet.

Det var ved sine store kjøp av jordgods - gårder og gårdparter - i Romsdal at Alsing ble kjent her. Det er ifølge Brovold mulig at hans proprietærstilling her innledes allerede i 1750 ved hans giftermål med Hilmar Meinckes datter (Anne Marie Hornemann var også en rik arving). Selv om det jordgods Alsing fikk med henne ikke tilhørte det egentlige Vestnesgods for noen større del, vet vi at Meinkce og hans arvinger ved denne tid eide et betydelig jordgods forøvrig, og Alsings første hustru fikk sin del av dette. Imidlertid kjøper Alsing personlig i 1757 av generalløitnant v. Schultz det egentlige Vestnes-

*) Olafsen opplyser at Alsings første hustru var Anna Marie Hornemann, som ble tvunget av sine foreldre til å gifte seg med ham. (Veøyboken I s. 385).

gods med Vestnes hovedgård og hva som ellers var samlet under denne betegning. Samtidig kjøper han av Lorents Hansen Holst Wedøen kirke, Bolsø med Kleive annekskirke, Rødven annekskirke, Vestnes og Sylte kirker, Nesset, Eridtzfjord og Vistdal kirker, alt med underliggende jordgods (alle gårder og gårdparter i Romsdal og på Nordmøre m. fl. steder som tilhørte disse kirkers .kirkestoler"). Dette var etter forholdene her et uhyre kompleks av gårder og gårdparter, og sammenlagt med Vestnesgodset den største godssamling som noen gang har vært på en hånd på denne kant av landet.

Alsings godskjøp var ikke ferdig med dette. Ved skjøte tinglyst 27/6 1758 overdrar Nicolai Ulrich „borgelig indvaaner udi Søndmøre" ham en rekke andre gårder og parter i Fanne, Vågø, Sund, Eridtzfjord og Romsdal ottinger uten at det av panteregistret kan sees hvilke gårder dette gods omfatter. Av Lodvig Iversøn Munthe kjøpte han Osen gods. Hvor mange gårder Alsing tilslutt ble eier av kan ikke fastslåes, men det må antas at bare i Romsdal eide han ca. 200 a 300 gårder og parter. Osen gods kjøpe han sikkert med sikte på det tiltak som førte ham til ruin.

Det økonomiske system som kalles merkantilismen rådet nu i Europa og var nådd hit opp, også de danske enevoldskonger og blandt dem Fredrik V, hyldet de merkantilistiske synsmåter og oppmuntret sterkt alt som tjente til handelens (negotiens) fremme. Fabrikkvirksomhet og i særdeleshet bergverkdrift stod i høy kurs hos de senere Oldenborgere. Handelen og industriens spisser ble belønnet med privilegier og titler som commerceråd, etatsråd, cammerråd o. l. som de ganske visst betalte rundelig for til kongens kasse. Hvorvidt Alsing har tenkt på disse titler da han besluttet seg til å prøve i storindustrien kan ikke påståes. Han var ihvertfall en meget rik mann, milionær etter våre forhold. Han la planer om reisning av et jernverk i Osen allerede i 1757 og gikk straks igang med planenes iverksetting, og det ligger nær å anta at det første skritt her nettopp var kjøpet av Osen gods. På Nordhaug ble det anlagt en stor jernsmelteovn, og i Osen ble det bygget stangjernssmie, samt losseanlegg for jernmalmen som måtte brytes i Vannylven og delvis i Romdalvik på Sekken og fraktes til Osen. Anleggene ble drevet med vatn fra Osvatnet. Oselva hadde dengang som nu meget lite fall og "renneboren" (vassrennene til drivhjulene) var som det går fram av Schønnings beskrivelse av anlegget fra 1772 1/8 mil lang. Til utvinning av jernet av jernmalmen trengtes dengang store mengder av skogvirke som først måtte forbrennes til trekull. Når Alsing valgte nettopp Osen til sitt foretakende var det

fordi her var skogvirke nok samtidig med at det var vasskraft -- alt like ved fjorden. Og for å sikre seg enerådigheten over skogen, ikke bare i Osen men også i tilgrensende bygder, søkte Alsing kongelig privilegium på driften av Osen jernverk. Dette ble ham innvilget og dermed fulgte et såkalt cirkumference. Det vil si en avgrensning av et bestemt område hvor bøndene skulle være forbudt å utføre trevirke men forpliktet til å levere enten dette eller et visst kvantum trekull årlig til jernverket. Gerh. Schønning beskriver tiltaket slik:*)

- - Det inderste af Fannefjord fra gården Eyde som ligger ,,2 mile fra Molde heder Oosen, og på høiden af den Fjeldstrekning ,,som ligger på den nordre side af Langfjorden ligger Oosmarken. Een ,,markebygd. Her ligger også Oosen Jernværk eller hyttepladsen eller ,,masovnen for det jernværk, som cammerråd Ole Alsing, foged på ,,Søndmør, har anlagt, etter derpå forhvervet muthingsbrev af 7 februar ,,1761. Da en masovn der var bleven bygt med flere fornødne ind- ,,retninger af en dobbelt hammer, hytter, damme, vandrender med om- ,,trent 60 000 rixdalers bekostning, blev det anno 1763 besigtiget af ,,daværende berghauptmand Schøller og assessorene i bergamtet, som ,,da tillige udviste det den fornødne cirkumference. Malmen hertil føres ,,til søes fra Søndmøre 7-9 og 12 mile, hvor den findes i overflødig- ,,hed. Værket ligger et kort støkke fra søen bequemt for de dertil for- ,,nødne transporter. Kullene føres 2 a 1½ mile fra didhen. Skovene ,,bestå af furru og birk, men eieren kom anno 1766 omtrent i kost- ,,bare processer om de værket tillagte skove, som man ansaae for ,,umistelige til andet mere fornødent brug såvel for Romsdalen som ,,Sundmør. Kulleverancen blev ham nektet og værket tildels derover ,,standset. 14 save (sagbruk) liger under værkets Cirkumference på ,,hvilke der er kun bevilget at skjære vandkantede bord til bygdernes ,,fornødenheed. Mas-ovnen er firkantet, 18 alen høi, opført af graa- ,,steen, som er 1 til 2 favner lang til dette brug ved minering uddreven. ,,Hammersmidjen har to blæsesteder hver med tvende belger. Vandet ,,til værkets drivt leedes did gjennem vandrender, på 1/8 Mil længde, ,,fra et stort vand. Desse render vare først gjorte af bord og tømmer, ,,men siden ere de udgravne i den haarde jordbund. 5 Mil fra verket ,,findes sandsteen til piiber og stell -- - "

Schønning så Osen jernverk ved selvsyn, mens det var i drift, og fikk umiddelbart kjennskap til forholdene ved sin reise i de strøk hvor Alsing hersket. Hans enkle beretning gir oss i grunnen nesten den hele forklaring til Alsings og jernverkets skjebne. Det halvmonopol

*) Reise gjennem en Deel af Norge 1773 - 1775.

på kjøp av trelast som verket hadde gjorde det forhatt, idet prisen bestemtes av verket, praktisk talt. Dertil kom at verket kunde kreve at bøndene innenfor cirkumferensen hvert år leverte et visst kvantum trekull ferdigbrent, ved verket. Det pliktige kvantum avhang av vedk. gårds skog og kunde gå like opp i 60 læster. (Sotnakken med tils. 120 læster på to bruk). Betalingen var 16 skilling pr. læst levert ved verket.*) Bøndene streiket som rimelig var, når vi vet at kullet måtte føres helt fra Hengnes i Veøy til Osen og fra Kringstad. De ble stevnet til retten av Alsing, og en endeløs prosess utviklet seg. Alsing forlangte erstatning for manglende levering, 40 riksdaler av hver mann. Det ble endog forbudt å brenne tjære av gamle fururøtter. Bøndene tapte såvidt forståes prosessene. Lov var lov og privilegium var monopol. Dette var jo i enevoldstiden. Men så omsider klaget bøndene til kongen. To fannebønder drog „til Kongs“, d.v.s. til Kjøbenhavn og frembar personlig klagen. Her fikk de medhold etter at forholdene var gransket. Det ble utstedt en kongelig forordning (placat)**) som forbød oppretting av jernverker i Romsdals amt, og påbud at Osens jernverk skulde nedlegges. (Alsing var da død i 1780). Jernverket ruinerte ham totalt. Det meste av sitt store jordgods måtte han selge til Hilmar Meinckes arvinger, og resten ble solgt mer spredt ved off. auksjoner og underhånden, Kirkegodset med tilhørende kirker ble solgt til vedk. bygders bønder. Osen jernverk med Bordal gård og skog, sag m. m. ble solgt til fire bønder fra Kleive og Øren, se under Øren hvor skjøtet er delvis avtrykt.

En av hovedårsakene til det uheldige utfall av jernverkdriften var at den jernmalm som ble ført til verket, dels fra Romsdal, var fattig og hårdsmeltbar. Største delen av malmen kom frå Fiskå i Vannylven. Verket klarte ikke å utvinne mer jern årlig enn 16 skippund som smiddes til stangjern. I 1761 viser Molde tollregnskap at 35 skippund og 3 lispund stangjern utføres fra verket. Det ble tatt malm også fra Eid (Mjønesset under Straume) og fra Nesje. Romsdalsmalmen var enda ringere en Sunnmørsmalmen. Amund Helland sier i sin omtale av jernverket at dets arbeidere også var svikaktige. Om han hermed sikter til bøndenes kulstreik framgår ikke. Muligens mener han at arbeiderne stjal jern eller snøt Alsing på kullvekten.

Osen jernverks saga var altså ute i 1783, og dets grunnlegger var allerede død. Han var neppe noen gammel man, antakelig såvidt 70 år, snarere under. Selve jernverksanlegget fulgte med i salget til

*) Se herom og om Alsing i det hele O. Olufsen: Veøyboka I s. 383 ff.
**) af 27. september 1783.

Kleivemennene. Verkets hovedbygning, administrasjonsbygning, ble revet og ført til Molde hvor den gjenoppførtes av Peter N. Møller i Schultshagen (nu øvre vei. Nabohuset til bedehuset, hvor det star den dag idag men ombygget).

Sålenge anlegget og driften stod på var det naturligvis livlig i Osen. Ennu er det minner om denne storhetstid derinne. Således navnet ,,Malmen' på et av brukene under Ytterhaug. Likeledes skal ruinene av smelteovnen kunne sees, men de er ifølge Bastian Dahll sterkt nedvokset. Antakelig kan også vassledningsgrøftene sees ennu, og likeså slagghauger etter brenningen.

* *

Som nevnt var Alsings ettermæle ikke godt, ihvertfall ikke i de bygder som hadde lidt under hans regime. Det går mange sagn som gir uttrykk for bøndenes stilling til ham, og for deres oppfatning enten nu denne var berettiget eller ikke. Vi skal referere bare et par: Halsinj var på tur inne i Osen og skulle ha skyss fra en av gårdene på bortsiden av vatnet innerst inne. Mannen sa at han ikke kunne skysse ham, og Alsing for opp, og så ble det ordkast. Så ble bonden også varm og svor på ,,at I ska gje de skjyss, I. Å so treiv'n ´n i bakenninj å trøykrajinj å sette'n haustups ut gjøna glase*)". Et annet sagn heter: Det var mens tretten om kolleverinja sto på. Halsinj ha kalla innj eit møte taa koll-leveringsbondaa på Mauset. De va nokaa ut på hausta å de va mørkt om kveiln. Då dei va feraag å sku ga fôr Halsinj fære ut på kloppa, det var ei stor høg dubbeltklopp paa Mauset da, mæ tråpp ne atmæ veggja på kore sien å so va de ikkje handtrev framai. Halsinj sette rett utfære han, å vart liggjan. Hainn reiste se ikkje meir atpå de.

Alsing ble gravfestet under gulvet ved Vestnes kirke. Det kom straks opp rykter om spøkeri fra graven. ,,Dei var nøidd te å grave hain opp att å fare ut på Storfjor'n mæ'n å søkkje hain ned. Då vart det fred i kjerkjen. Mein sjø'n koka leingje ettepå der so'n vart søkt."

Under inntrykket av slike sagn eller helst eventyr er det at Olafsen og Brovolds oppfatning av mannen er festnet. Brovold var født 1823 og Olafsen f. 1843. Begge har sikkert truffet og talt med eldre folk som i sin ungdom hadde møtt Alsing, kanskje tjent under ham. Etter Alsings død og i minnet om den fremtredende rolle han hadde spilt, hans prosess og bøndenes berømmelige seier over ham, er det meget forståelig at det dannet seg myter omkring ham. Hvorledes han virkelig var i den retning som klagene mest peker, vet vi ikke. Han

*) Meddelt av avdøde fanejunker M. Aspelund.

har sikkert vært en stri og sterk kar, en dristig forretningsmann og antakelig også en streng herre.

Hans siste hustru Marie Alsing, f. Langlo, levde etter ham på gården Remmem i Vestnes. I Alsings tid bodde de på Vestnes hovedgård. Alsing bodde ikke fast i Osen eller i Bolsøy i det hele, men selvsagt oppholdt han seg meget der. Gården Remmem ble av enkefru Alsing gitt til hennes adoptivdatter, jomfru Ane Friis, senere g. m. handelsbetjent Iver Iversen i Molde. Alsing hadde ikke barn i sine ekteskaper.

Med dette lille tilbakesyn over Osenbygdens og Osmarkanns opprinnelse og utvikling avslutter vi dette avsnitt.

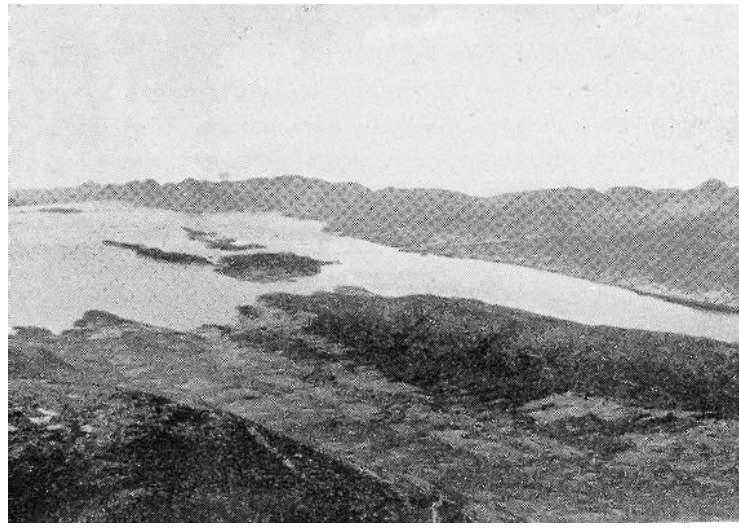

Utsikt fra Skåla over Solomdalen og Fannefjorden med Bolsøya.

Sørstranda.*)

Bygdelagnavnet sier oss at vi er på veg vestover - utover - langs Fannefjordens sørside. Fra aust ligger her gårdene Ulleland, Nakken, Myren, Kortgården, Risan (Risen), Mauset, Bjerkelien, Talsethagen og Talset. Osenlandskapet som har et sterkt preg av innland skifter når en har passert Fannefjordens innerste poll - selve Osen. Bårdalen betegner Osenbygdelagets vestre avslutning, og avslutningen

---

En ikke ualmindelig nevning for dette bygdelaget ihvertfall mellom eldre folk har vært Kurrestranda Asbj. Heggem har meddelt torfatteren at dette navnet antakelig skriver seg fra ordet Kyrre, i meining rolig, fredelig. Dette er ikkr. urimelig. For før det ble farbar veg etter bygda der var det sjølvsagt ei rolig strand. I navnet Kurrestranda ligger det ingen ringeaktende dåm. Se nærmere under Talset nedenfor.

av fjelldraget Langryggen med Tælen, som avgrenser Osenbygdelaget i sør mot Langfjorden i Nesset og Veøy. Gjennem Bårdalen fører overgang til gården Horsgård i Veøy. Denne gård har navnet sitt etter det skaret der Bårdalen ender i sør: Hå-skor, d. e. det høge skaret eller den høge skora (skåra). Vestenfor dette skaret er det fjellpartiet Skålinj (flertall åv Skål) som dominerer både Osen og Sørstrandbygdelagene - for den saks skyld hele indre Fannjinnj. Stor-Skåla når opp over 1000 m, og styrter gjennom store sva og botner av mot nord ned i Sørstrandas bakland. Fjellet rekker ikke med sin fot direkte ut i Fannefjorden. Gjeitnes- eller Røa-vassdragets dalføre og den nordenfor denne dal liggende lange åsrygg strekker seg fra Nakken til Bolsøysundet, avbrutt ved Solomdalsenkningen, under ømse lokale navn.

Fra riksvegen ved Nes går det off. veg rundt Osen over Midthaug og Øren, langs hele Sørstranda og videre over Solomdalen til riksvegen Grønnes-Sølsnes. Vegen går som regel gjennem tunområdene. Sørstranda er som Kleive sogn ellers skogrik. Yrkeslivet er derfor preget av god tilgang på trevirke, selv om jordbruket er sterkt oppdrevet. Lendet er som regel temmelig bratt på innbøene, når Ulleland er passert.

Etter muntlige opplysninger fra Knut Heggheim ligger flg. vatn og vassdrag under Sørstranda :

Bordalsvatnet i Bordalen i overgangen til Langfjorden og gården Horsgård i Veøy. Skarterskelen ligger her på omlag 500-600 m. h. o. h. og er vassdelet mellem Fannefjorden og Langfjorden. Bordalselva kommer fra Tælen på østsiden av Bordalen og fra østre del av nøre Skåla på vestre side av overgangen. Den går i Fannefjorden i Osen ved gården Bordal, den vestligste (ytre) av Osengårdene.

Vasslivatnet (av yngre folk også nevnt Larskovatnet) ligger bak eller sør for gården Nakken, og har avløp til Fannefjorden ved gården Ulleland.

Trollvatnet mellem nøre Skåla og Stor-Skåla under det bratte nordfallet i Skåla i en trang botn. Det er *Røavassdragets* kjeldevatn. En mindre gren av Roa kommer fra

Skjenstøvatnet og går sammen med avløpet fra Trollvatnet. Skjenstrøvatnet er bare for et tjønn å nevne.

Livjordvatnet er et annet tjønn mellem Grønlia og Langåsene i Mauset-marka som også har avløp til Røa-elva. Denne tar videre opp Finnelgrova fra sydvest, og elven fra Breiskaret mellem Lille-Skåla og Horja som danner avløpet fra Skålvatnet og Kringlevatnet m. fl. i Veøy.

Røa eller Gjeitneselva er således en temmelig betydelig elv, men uten vesentlig fall, og fra Tollåsen av omtrent flat.

På nordsiden av Røadalen, mellem denne og Fannefjorden, ligger etter den lange åsryggen fra Nakken i øst til Dvergsnesset i vest, forskjellige lier og nakker som Dyrstinakken, Grønlia, Løkelia, Bjerkelia, Almelia, Solomdalslia og Røviklia m. fl. Hele sørhellinga av dette lange åsdraget har avløp til Røa.

Ulleland, gård no. 94.

Gården ligger på Fannefjordens sørside og grenser i aust til gården Bordal, i syd til grensa mot Veøy og gården Horsgaard. I vest til gården Nakken, og i nord til Fannefjorden. Om gardnavnet viser vi til s. 37 foran. Her skal føyes til at professor dr. Magnus Olsen henfører de norske gårder av navneklassen Ull til forhistorisk skipningstid. Navnet inneholder gudenavnet Ull (Ullin). Denne guden hører heime i en tidlig bolk av asatia da Ull var en meget fornem om ikke den fornemste gud, særlig for manndighet og våpenførhet. Sammensettningen Ull og land gir grunn for en tidfesting av gårdopptaket til eldre vikingtid, altså før år 700 e. Kristus. Det er sannsynlig at Ulleland er den først opptatte gård på Sørstranda, og at en eller flere av de vestenforliggende gårder er gått ut fra den. Den første kjente landskyld på disse gårder, sammen med navna, tyder på det*). Om oldfunn se bokens første bind Th. Petersens framstilling, innledningen. Den første kjente oppsitter heter Suend Vllelandt som oppføres i pendingeskatten i 1596 blandt leilendinger som ikke haffuer så megen indkombst som 4 rixdaler. Han oppføres med en husmann som heter Jon, men ingen tjenestedreng. Oppsitterne m. m. vil nå for det nærmeste hundreår gå fram av følgende manntall og skatteregnskaper:

1610-11. jordebok, leding. Ulelannd, 1½ td. Korn. 2 mrk. smør. 1614. Huusmanndtallet: Erik Ullelannd ½ daler. 1617. Leilendingskat: Errich Ulleland 1 daler. Ødegårdtsmend och huzmender: Siffuert Ulleland ½ daler. 1619-20 Leding. Erich och Siffuertt Ullelannd: ½ td. kornn, 2 marck smør. Tiende : Sivertt och Erich Ulleland, 2 schepr 1 fr. 1621. Skattemanntall, Ødegårdz- och huusmend: Jens Ulleland

*) Gårdens deling ligger i tilfelle tilbake i middelalderen. Det er imidlertid også sterke tegn som tyder på at gården er utgått av almermingen med det innehav den seinere har.

½ daler. 1623. Leilendingskatt: Erich Ulleland 1 daler. Siffuert ibem 1 daler. 1633. Ødegårdsmendt : Erich Ullelanndt ½ daler, Siffuertt Ulleland ½ daler. 1646. Leilendinskatt, Ødegårder: Erich Ulleland, 1½ daler. Jens Ulleland, 1½ daler.

1650 5-dalerskatten. Ødegårder. Kiøstel Echrimb Bøxler. Erich Ulle Land 1 phd 5 mrk. Kiøstell Echrimb bøxler. Jens Ulleland 1 phd 5 mrk. Her møter vi den første sikre eier. Dette er lensmann i Fanne Kiøstel Eckrimb fra Eikrem i Bolsøy. Ved å sammenholde denne opplysning med samme eiers forhold til forskjellige andre gårder i Kleive, særlig i Lien- og Osenstrøket, ser vi at Ulleland har hatt felles eiendomshistorie med disse gårder. Det viser seg også av de etterfølgende eiere. Jeg viser derfor til innledningen til Lien- og Osen-avsnittene. Dette tyder atter på at gården har vært opptatt i Kongens almenning. Se under Holtsbøen og Bårdal. Kvegskatt 1657. Jens Ulleland: 1 hest, 2 kiør, 2 geder, 2 får, 1 ort 6 s. Iffuer ibid: 1 hest, 6 kiør, 6 geder, 6 får, 3 ort 2 s. Oelle Husmand ibid.: 2 kiør, 2 geder, 3 får, 23 s. 1661, Odelsgods. Siffuer Farstad my sinne med Conhater: i stocke 1 w, i Nees 2 w, i ullelannd 1 w, i Ødegård 18 mrk. Olle Ausnes bøxler, Olle Ausznes Eiger, Jens ½ w, Iffuer ½ w. I dette skattemanntall eller jordboken av 1661 møter vi de øvrige navngitte eiere av Ulleland. Det er altså Siffuer Farstad med 1 pund av gårdens landskyld og Olle Ausnes med utbøkslingsretten til 1 vog. Skylden er altså 1 vog 12 mrk. Gården brukes av Jens og Iffuer Ulleland som leilendinger. De to nevnte eiere hører til en krins av eiere eller et proprietærkonsortium som eide flere gårder og gårdparter i Kleive. Se om dette under Lien- og Osengårdene. Dette eierforhold tyder på at vedk. gårder opphavelig er kron- eller almenningsgods. 1665 folketelling. skyld: 1 v. Opsidder: Jens 60 år, bruger ½ v. Iffer 44 år, bruger ½ v. tjenestedrenge: Knud Olsen 16 år, husmend: Ole Erichsen 57 år. Matr. 1669. Rasmus Møchelbostad bøxler. Iffuer Erichsenn och Torchell Olsenn til Rasmus Møchelbostad 3½ pd, ½ spd, 6 mrk, leding 1 ort 4 s. Tiende Aure 1½ td, småtiende 1½ ort 4 s, 1 qvernn 6 s. schatt.

Her er nå skjedd eierskifte, Rasmus Møchelbostad fra Haram er blitt eier av hele gården. Iffuer Ullelandt er framleis leilending på det ene bruket (parten). Jens Ullelandt er nå derimot ikke lenger bruker. Thorchel Olsen er kommet i stedet. Jens ville ha vært 65 år i 1669 om han levde. 1701 folketelling. Opsiddere: Peder, 58, Iver, 29, sønner: Anders pedersen 5, Lars pedersen, 4, Iver Iversen, 8, Anders Iversen, 6.

Matr. 1723, gam. nr. 78 Ulleland. 2 opsiddere. Ingebrigt beenset.

ejer og bøxler. Ingen husmand. Skoug til husbehov. 2 bekkeqverner 12 s., intet fiskeri uden af havet. God fægang, gården ligger i baglien 8 mil fra haved, temmelig god jordart, viis til korn, ringe til høe, letvunden, ingen lejlighed til Rødning. Sæd: 5 td hafre, avling: 24 læs høe, creature: 2 hester, 6 kjør, 4 ungnød, 14 smaafæ. Gl. taxt: 1 vog, forhøied: 1 pd. -

Skifter: 16/10 1743 etter Peder Ulleland. Barn: Lars. Sønnesønn Peder Andreas Eidsbøen (faren Anders Eidsbøen er altså død, han var sønn av Peder Ulleland. Vergen er Erik Hannibalsen Eide. Boet var på 27 Rigsdaler.

14/6 1756, Mali Iversdtr. Enke, mann Just Ravaldsen. Barn: Aslag Nilsen Myren, Anders Nilsen, Iver Nilsen Myren og Marit Nilsdtr. Holsbø. Barna var altså enkemannens stebarn, steddatter Marit må ha vært gift på Holsbøen. Boet er på 27 Rigsdaler.

5/9 1761 etter Lars Pedersen Ullelands enke Magnhild(?) Barn: Peder, Anders og Lars Larssønner, Mali Larsdtr. Verger: Søren Mortensen Moiset og Lars Eriksen Talset. Boets formue 98 Rigsdaler. 21 Rigsdaler Gjæld.

2/12 1761 etter Just Ravaldsens enke Eli Olsdtr. Barn: Mali Justdtr., 4½ år, Knud Justesøn, 1½ år. Verger: Knud Istad, Erik Kleve. Boet var på 36 Rigsdlr. formue og 41 Rigsdlr. Gjæld.

Fogedregnskap matr. 1763. Ingebrigt Beensets Arvinger ejer og Bøxler. Aasidder: Peder Larsen 1 p 12 mrk. Justes Enke 1 p 12 mrk tils. 1 v. Herunder 1 qværn.

Iver Haldorsøn Orten paa sin myndling, Anne Rasmusdtr. Ortens vegne skjøter til Knut Justeson 1 pund og 12 mark fisk med byksel og landskyld i Ulleland, som nu beboes av Ole Olsøn, for 48 rdl. Anne Rasmusdatter fik dette jordegods paa skiftet efter sin far, Rasmus Johannesson Orten for hendes tilkommende hjemmegifte i vederlag, efter skiftebrev av 11/12 1773. 17/2 1787, tgl. 2/7. Skjøte Era Anders Anderson Ekrem til hustru Marit Rasmusdatter, paa enken Alet Rasmusdatters vegne, fra Ingebrikt Rasmussen Berset paa hustru Anne Rasmusdtr.s vegne til Lars Pedersøn paa 1 pund 12 mark med byksel og landskyld i Ulleland for 100 rdl. Gården var før brukt og bykslet av Lars Pedersons foreldre. 18/7 1788, tgl. 21/10.

Kårbrev fra Knut Justeson Ulleland til stedfaderen Ole Olson og moderen Eli Olsdatter, 2/4 1787.

Skifte 13/7 1798 etter Marit Pedersdtr. Ulleland. Enkemann Peder Larsen. Barn: Lars Pedersen, myndig, Magnhild Pedersdtr., 27 år, Marit g. m. Anders Groven, uegte barn Else Jørgensdtr. g. m. Lars

Horsgård, Maren Nilsdtr., 40 år. Verger Anders Kleve og Ole Kleve. Boets formue 156 Rdlr. Gjæld 96 Rdlr.

Lars Pedersøn Ulleland kjøper gården Ulleland, som hans far før har bykslet og gir kår til faderen, tgl. 24/6 1799.

Folketelling 1801. 1. Familie : Lars Pedersen, 34, Bonde, gårdbruger, Ane Thostensdtr., 28, f. Opdøl, begge i 1. ægteskab. Peder, 1, deres Barn. Tienestefolk: Johannes Pedersen, 30 Guri Rask, 30, begge ugift. Ane Pedersdtr., 3, uægte Barn, opfostring. Ole Olsen. 14 Tj.dreng.

2. Familie: Peder Larsen, 69, Susana Johnsdtr., 67, begge i 2. ægteskab, lever af vilkår af gården.

3. Familie: Knud Justesen, 40, Bonde og gårdebruger, Engebor Thommesdtr., 60, begge i 1. ægteskab. Just, 14, deres søn. Tienestefolk: Johs Olsen, 26, gevorben soldat, Knud Olsen, 15, Guri Thostensdtr., 14, f. Opdøl. 4. Familie: Peder Engebrigtsen, 40, Huusmand m. Jord, Marit Erichsdtr., 49, begge i 1. ægteskab, deres Børn: Giertru, 6, Engebrigt, 4, Ane, 1.

Skifte 18/7 1805 etter kårmann Lars Pedersen Ulleland. Enke Serianna Johansdtr. Barn: Lars Pedersen, død. Hans barn: Peder Larsen, 4 år. Verge Anders Olsen Kleve. Magnhild Pedersdtr., gift. Martha Pedersdtr. g. m. Anders Tronsen Groven. Boet: 17 Sp. 2 Ort 6 Skill. Gjæld 5 Spd. 2 Ort 6 Skill.

18/7 1805 etter Lars Pedersen Ulleland. Enke Anne Torstensdtr. Barn: Peder Larsen, 4 år. Verge Anders Olsen Kleve. Boet: Formue 228 - 2 - 21. Gjæld 188 - 0 10. Disse to skifte viser, at far og sønn, kårmann og ungmannen må være død omtrent samtidig, siden skiftene etter dem holdes samme dag.

20/9 1823 etter gårdmannskone Ane Torstensdtr. Ulleland d. 17/6 1823. Enkemann Ole Lassesen. Barn af 1. Egteskab: Peder Larsen, 23 år. Av 2. Egteskab: Hans Olssen, 14 år, Marit Olsdtr., 10 år. Boet: 218 - 3 - 20. Gjæld 33 - 0 - 20.

28/7 1830 etter Marit Eriksdtr. og avd. Mand Peder Ingebrigtsen „Ullelandsdigten". Barn: Ingebrigt Pedersen, husmann under Røsberg, Peder, 26 år, Anne, ugift, Gjertrud g. m. Pladsmand Ole Olsen Brogstadstrand, Anne ugift. Boet 30 - 1 - 1 ballancerer. Året etter sees det skiftet etter Dreng Peder Pedersen Ullelandsdigten, som hadde flg. søskend og søskendebarn. Ingebrigt Pedersen Røsberg, pladsmann Ole Ellingsen, Gjertrud Ane ugift, Ane d. y. 4 år. Boets netto 4 - 4 - 10.

1833 sees skiftet etter Husmand Anders Andersen Ulleland, død 22/1 1832. Enken Ingeborg Johansdtr. Barn: Anders, 12, Johan, 10, Knud, 6½, Marie 3 år.

1843 skiftes etter gårdmann Peder Larsen Ulleland, d. 7/6 1843. Enke Anna Olsdtr. Barn: Lars, 9, Ole, 3, Anne, 17, Mildri, 14 og Olina 10 år.

1849 skiftes etter Thomas Thomassen under Ulleland. Arvinger ikke oppgitt.

Riksmatrikulen av 1840 oppfører: M.nr. 74 Ulleland, L.nr. 163 Ulleland. Opsidder Peder Larsen. Skyld 1 Pund 12 Merker. Ny 1 Daler 1 Ort 9 Skilling. Mtr.nr. 74 L.nr. 154 Ulleland. Opsidder Just Knudsen. Skyld 1 Pund 12 Merker. Ny 1 Daler 1 Ort 9 Skilling.

1865. L.nr. 154 Ulleland. Peder Baardsen, selveier, 60, f. i Næsset, Bereth Tommesdatter, kone, 50. Deres barn: Peder, 22, Tommes, 19, Sivert, 14, Hans, 12 og Beret Anna, 7. Gjertru Amundsdtr. tjenestepige, 24. Just Knudsen, føderåd, 80. Marit Lassesdtr. hans kone, 49, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 24 får, 1/8 td. byg, 7 td. havre, 2½ td. poteter. Lasse Mikkelsen, husmaand m. jord, 59, Ane Pedersdtr. hans kone. 66, begge f, i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 1½ td. havre, 1 td. poteter. Lars Olsen, husmand m. jord, 60. Ingeborg Johansdtr. kone, 75, begge f. i Bolsø. Beret Jacobsdtr. tjenestepike, ugift, 55, f. i Bolsø. 1 kveg, 10 får, 1 ½ td. havre, 1½ td. poteter. Gjertru Tostensdtr. pladsenke m. jord, 64. Torsten Jacobsen, sønn, 23. Marith Jacobsdtr. datter, 32. alle f. i Veø, og Peder Jacobsen, 7 år f. i Bolsø. 1 kveg, 8 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

L.nr. 153. 2 beboede Huse. Lars Pedersen, selveier, 33, f. i Bolsø, Sønnøve Pedersdtr. 25, f. i Tingvold. Barn Peder Larsen, 5, og Peder Larsen, 1, Elisabeth, 3, alle f. i Bolsø. Ole Pedersen, fisker, ugift, 27, Peder Amundsen, tjener, 22, Andreas Amundsen, tjener, 17, Amund Andersen, føderåd, 50, Ane Olsdtr. kone, 60, alle f. i Bolsø. 1 hest, 6 kveg, 24 får, 1/8 td. byg, 7 td. havre, 4 td. poteter. Anders Andersen, husmand m. jord, 47, f. i Bolsø, Ane Toresdtr. kone, f. i Læssi, deres barn: Ingeborg, 11, Andrine, 7 og Olianna Andersdtr. 1, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 8 får, 1¼ td. havre 1 td. poteter. Marit Olsdtr. pladsenke m. jord, 62, Ole Tommesen, båtbygger, ugift, 25, Anders Tommesen, hjelper moderen, 23, og Ole Tommesen, hjelper moderen, 19. Bereth Anna Johnsdtr, tjenestepike, 11, alle f. i Bolsø. Marie Mikkelsdtr. 21, tjenestepike, f. i Thingvold. 1 kveg, 6 får, 1½ td. havre, 1½ td. pot.

Herredsmatrikuleringskommisjonen av 1866 fører opp: Mtr. nr. 74, L.nr. 153. Ulleland, skyld 1 ort, 9 skill. eier Lars Pedersen, 15 m. Ager, 14 mål eng, nat. eng 78¼ læs hø. Udsæd: 6½ td. havre, 5 td. pot. Avler: 38 td. havre, 44 td. pot. 108 læs hø. 1 hest, 7 kjør, 30 får, Tømmer og birkeved til verdi 6 spd. årlig. 2 pladsbruk.

Mtr. nr. 74. L.nr. 154, Ulleland, skyld 1 daler 1 ort 9 skill. Eier Lars Pedersen, 17¼ mål ager, 18 m. eng, muld på grusbund, nat. eng 84 læs hø. Udsæd: 9½ td. havre, 5 td. poteter. Avler: 56 td. havre, 48 td. pot. 114 læs hø, 1 hest, 8 kjør, 32 får. 2 pladsbruk. Tømmer og birkeved til verdi 4 spd. årlig.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: G.nr. 94, br.nr. 1 Ulleland, eier Knud Larsen, skyld M. 2,81. Br.nr. 2, Myren, eier Ths. Thommasen d. y. skyld M. 0,57. Br.nr. 3, Ulleland, eier Peder Pedersen, skyld M. 4,53. Br.nr. 4, Knud Hansen, skyld M. 0,35. Br.nr. 5, Peder Larsen, skyld M. 0,12.

Eiere og bruk i senere tid:

Ulleland, gnr. 94, bnr. 1, skyld mark 1,96. Skifte til Lars Pedersen, sl. 20/9 1843. Skjøte fra Lars Pedersen til Knut Larsen, dat. 30/6, tingl. 18/10 1900.

Ulleland - Myren, bnr. 2, skyld mark 0,57. Skjøte fra Lars Pedersen Ulleland til Tomas Tomassen Ulleland, dat. ? Fra Tomas Tomassen Ulleland til sønn Tomas Ulleland, dat. 28. tingl. 21/6 1894.

Ulleland, bnr. 3, skyld mark 4.18. Skjøte fra Just Knutsen til Peder Baardsen Talset, dat. 26/6, tingl. 7/12 1841. Fra Peder Baardsens enke Beret Thomasdtr. til sønn Peder Pedersen Ulleland, dat. 25. tingl. 27/6 1873. Uskiftebevilling for Peder Pedersens enke Anne Andersdtr. dat. 12/4, tingl. 17/9 1888. Skifteskjøte i Peder Pedersens bo til sønn Peder Pedersen, dat. 15. tingl. 17/2 1890.

Ulleland, bnr. 4, skyld mark 0.35. Skjøte fra Lars Pedersen Ulleland til Knut Hansen Ulleland, dat. 19/10, tingl. 20/11 1894.

Ulleland, bnr. 5, skyld mark 0,12. Skjøte fra Knut Larsen Ulleland til Peder Larsen Ulleland, dat. 10. tingl. 18/10 1901. Fra Peder L. Ulleland til Lars. P. Ulleland, dat. 4/5, tingl. 1/9 1929.

Ulleland - Ulleland statsskog, bnr. 6, sammenføyet med g.nr. 93 bnr. 1. skyld mark 0,19. Baardalens statsskog.

Ulleland - Ulleland statsskog, bnr. 7. skyld mark 0,85. Skjøte fra Knut L. Ulleland til den norske stat, dat. 23. tingl. 28/8 1911.

Ulleland - Leirvik, bnr. 8, skyld mark 0,35. Skjøte fra Peder P. Ulleland til Petter I. Ulleland, dat. 28/8 1931, tingl. l5/2 1932.

Nakken, gård no. 95.

Gården ligger på Fannefjordens sørside, og grenser i aust til Ulleland, i sør til grensa mot Veøy, i vest til gården Myren i Bolsøy og i nord til Fannefjorden. Den ligger på en framtredende nakk med tunet oppe på nakkens topp-parti og innbøen nedover mot fjorden. Utmarksområdet strekker seg oppover og bakover lia, ned i Røadalen og i fjellet på dalens sørside. Fra tunet er det en dominerende utsikt over hele Fannefjorden med Fannestranda, Kleivebygda og Osen.

Om navnet se kapitel 28 side 37 foran. Den først forekommende form „møgenach" i skattemanntallet av 1611 er temmelig sikkert det eldste navn på bruket som bustad. Navnet „Nakken" knytter seg opphavelig til selve det framtredende skap i landskapet, den utpregede nakk, som naturligvis var betegnet som sådan også før stedet ble busatt. Jeg kan da forklare meg sernemnet „Møgenach" på det første gårds- eller plassbruket der oppe i toppen av nakken på den måten at her har det før stedet ble ryddet til jordbruk, og mens det lå i ut. marken og havnegangen har vært et feleger, et nattestøe for lauskrøtter som sau, hest og tørrkrøtter som lå ute om natta. Derfor har det etterhånden samlet seg møkk, og i gjetersprøket har stedet vært kalt „Møkjanakkjinnj". Navnet skjemmer ingen. Og i alle høve er den slags ille låtende navn ikke ukjent hverken i sagaen eller senere tid når det gjelder buplasser o. l. Soleis „Skjetlia", „Lortkulpen", „Dritskjæret", oln. „Dritaskjer".

Navnet „Møgenach" blir i alle høve snart vekk. Det forekommer bare en eneste gang i denne form. Det gjenfinnes i ledingsmanntallet av 1619, men skrives her „Meggenach", se nærmere nedenfor. Jeg antar derfor at Ryghs tydning „Monckenakken" av ord munk ikke kan grunngis.

Gården forekommer ikke i skriftlig kilde oss tilgjengelig før i nevnte skattemanntall av 1611. Her er det oppført et bruk under øddegårdtsmenn och huusmennd med Thrond møgenach som oppsitter med en skatt av ½ daler. Dette er uten tvil stedets første beboer og sjølve bureiseren. I det etterflg. manntall for 1614 nevnes han under rubrikken for husmenn, framleis med ½ dlr. i skatt, men her heter han Trunnd nackenn. I 1617 derimot er han som Trund i nachen

steget i gradene og er nå leilending med 1 daler i skatt. Ledingsmanntallet i 1619 bekrefter dette. Av bruket svares nå leding med 2½ td korn og 3 mrk. smør. Oppsitteren heter framleis Trunnd Megenach. Til og med 1669 lar vi nå kildene tale beinveges.

1611. Ødegaardtzmennd och huusmend. Thrond møgenach ½ dr. 1614. Huusmenndtt: Trund nackenn ½ dlr. 1617: Trund i nachen 1 dlr., leilendingsbonde. 1619-20 leding: Meggenach Kornn 2½ td smør 3 march, tiende: Trund Megenach 4 schepr. 1623 leilendingskatt: Thronnd i Nachen 1 dlr. Øddegaardtzmendt och husmennd: Allff paa Nachen ½ dlr. 1633 leilendingskatt: Thronnd nakeen 1 dlr. Ødegaardtzmendt: Alff nakenn ¼ dr. 1646 leilendingskatt. Halvgårder: Peder nachen 3 dlr. Ødegaarder; Alff nachen 1½ dlr. 1650 5-daler-skatten. Halvgaarder : Thomas Langued bøxler. Peder Nachen ½ Vogh. Er geroden i Jldschade epter tingsuindes Jndhold No. 1. Ødegaarder: Thomas Langued Bøxler. Alff Nachenn 18 mrk. 5 ort. Kvegskatt 1657: Alf Nachen: 1 hest, 8 kiør, 8 geder, 7 får, 3 ort 23 s. Peder ibid: 1 hest, 6 kiør, 7 geder, 7 får, 3 ort 5 s. Oelle Husmand Nachen: 2 kiør, 2 geder, 3 får, 23 s. 1661 odelsgods: Thomis Langued med sinne med Conhater: i Nachenn 4 pd. 1661 jordebok: Siffr berge bøxler. Siffuer Berge Eiger. Trund 2 phd. Alff 2 phd. 1665 folketelling: skyld 4 pd. Opsidder: Ole Andersen 50 år, bruger 2 phd. Alff 68 år, bruger 2 phd, husmend: Ole Alffsen 42 år. Gnr. 56 Nachenhauge, rødningspladz, opsidder: Ole Trundtzen 72 år. Dette må være sønn av den første Thrond Møgenack. Men redningsplassen som Ole Trundtzen innehar er ikke den Møgenach som Thrond hadde i 1611. Ole Trundtzen er f. i 1593, og var altså 17-18 år i 1611 da faren første gang nevnes som husmann på Møgenach. Mat. 1669: Siufr Berge bøxler. Alff Tronsenn och Olle Andersen til Siufr Berge 4 pd, 2 øre, leding 1 ort 8 s. Tiende Aure 2 td, småtiende 1½ ort 4 s. 1 qvernn 6 s. schatt.

Denne framvokstren syner oss en typisk bureisingsbustad. Den tok til som plassbruk og første gang skattlagt i 1611. I manntallene før denne tid, helt tilbake til 1520, kan vi ikke se spor av oppsitter her. Vi må da gå ut fra at bustaden er opptatt kring 1600, enten i annen gårds utmark eller av almenning. Intet visst kan sies om dette spørsmål. Begge muligheter er tilstede. Fremover til 1617 er bruket bare et plassbruk. Siden er det et leilendingsbruk, og fra 1623 er det også en plassmann under bruket, Allf paa nachen. Fra 1633 er også hans bruk et selvstendig leilendingsbruk, riktig nok av minste klasse - ødegården, mens hovedbruket i 1646 er steget til halvgård. Den første

kjente eieren støter vi på i 5-dalerskatten eller jordboken av 1650. Det er Thomas Longued (Longva). Han hører til det proprietær-konsortium som en støter på ved mange gårder i indre Kleive. Se under Ulleland m.fl. I 1617 er gården øket til to sjølstendige bruk og et plassbruk, med et krøtterhold på ialt 22 kjyr, 2 hester og 21 småfe.

1701 folketelling : Opsiddere: Tosten 58, Erich 50, sønner: Peder Olszen 9, Anders Tosten(sen) 6, Knud Erichsen 10. Huuszmend: Siur Nachen 70. Altså fremdeles to sjølvstendige leilendingsbruk og 1 plassbruk. Det er vanskelig å kjenne igjen oppsitterne eller ættmenn av dem i dette folketallet. I 1701 er Elisabeth Munthe eier av et pund i gården, som hun bøksler til Knud Eriksøn, ,,som hans Fader Erik Knudsøn tilforn haver brugt.“ Tingl. Hjælset 17/10 1704.

Matr. 1723, gammelt nr. 79 Nachen. 2 opsiddere. Hr. Iver Mulenfort ejer og bøxler 1 vog, Ingebrigt beenset ejer og bøxler 1 pd. Ingen husmand, skoug til huusbehov, ingen sætter. 1 bekkeqværn for 4 s. Intet fiskeri uden af haved. God Fægang, gården ligger i baglien 7¾ miil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rydning. Sæd: 5 td 2 skpr hafre. Avling: 28 læs høe. Creature: 2 hæster, 6 kiør, 8 ungnød, 11 småfæ, gl. taxt 1 v 1 p. Aftaget: 12 mrk.

I et skifte under Nakken 24/10 1753 oppføres: Avdøde Ole Knudsen Nakken. Barn: Erik, 10, Brit, 17 og Knud 3 år. Formynder Arne Sotaaen, Hans Nakken, og Laugverge for enken Eli Olsdatter, Søren Mauset. Boet utgjør 38 Rdlr.

Samme dag skifte etter Knud Eriksen Nakken. Enken er Berit Olsdtr. Barn: Erik Olsen, 18 år, verge Arne Sotaaen. Berit Olsdtr., 17 år, verge Hans Nakken, Knut Olsen, 5 år. Dette er avdødes stebarn, i annet ekteskap. Barn i første ekteskap: Marit Knudsdtr., gift, Ane 36 år. Formynder Lars Ulleland. Boet utgjør 25 Rdlr.

Den 14. jan. 1755 holdes skifte under Nakke-Haugen etter Randi Olsdtr. Enkemannen er Ole Toresøn og barna (stebarn) Lisbet Andersdtr. 1 år. Formynder Sjur Andersen Stokke. Boet utgjør 12 Rdlr.

23/6 1760 skifte etter Amund Sandelsøn Nakken. Enken er Kari Sørensdtr., og arvingene er Søster Anne Sandelsdtr. Amundsgård, Marit Sandelsdtr. Stokke, Anne Sandelsdtr. Hauen, død og etterlot Iver Paulsen Stokke, Anders Paulsen Stokke og Synnøve Arnesdtr. Enkens Laugverge Ole Eriksen Nakken. Boet var formue 24 rdlr., gjeld 21 rdlr.

24/9 1761 skifte etter Kristi Iversdtr. Nakken. Enkemann Nils Olsen. Barnløs. Arvinger avdødes søsken: Jacob Iversøn, Anne og Tørri Iversdtr. Boet: Formue 34 gjeld 34 Rdlr. Netto.

Fogdregnskap 1763. Jacob I. Schultz Eier og bøxler 1 v. Ingebr. Beensets arvinger 1 pd. tils. 1 v. 1 pd. Aasidder: Ole Knudsen 2 p. Hans 2 p. Auksjonsskjøte fra Peter Nicolai Møller og hustrus arvinger til oppsitteren Hans Knutsøn på 2 pund landskyld med byksel i gården Nakken for 140 rdlr. 24/6 1797, tgl. 26/7. Auksjonsskjøte fra Peter Nicolai Møller og hustrus arvinger til oppsitteren Erik Knutsøn på 1 pund og 18 mark med landskyld og byksel for 155 rdl. 7/6 1797, tgl. 26/7.

25/7 1788 støter vi igjen på et skifte under Nakken etter Marit Knudsdatter med enkemann Anders Jenssøn. Barnløs. Arvinger er avdødes søsken Knud Olsøn Eidsbøen, myndig Brit Olsdtr. Eidsæter, død og etterlater Sæmund Andersøn, 9, Anders, 3, Ingeborg, 16 og Elen 12 år, alle Anders Barn. Formynder er Anders Groven, Ole Lien og Søren Olsøn Lien. Boet var på 115 Rdlr. med gjeld 57 Rdlr.

Året etter er det igjen skifte under Nakken etter Anders Jensøn. Enken er Ales Lassesdtr. og barn Marit Andersdtr. ½ år, med Peder Sørensen Moiset som verge og Erik Knudsøn Nakken som Laugverge for enken. Boet 62 Rdlr. hvorfra Gjæld 49 Rdlr. Enken giftet seg igjen med Hans Knudsøn Nakken og døde i 1800, da det skiftes 16/9. Fellesbarna er Anders. 6 år og Cisella 9 år. Boet 83 Rdlr. hvorfra Gjæld 23 Rdlr.

Folketelling 1801. G.nr. 95 Nachen. 1. Fam. Ales Lassesdatter, enke i 2. ægteskap, 49, driver gården. Hendes børn: Anders Hansen, 8, Marith Andersdtr. 13, og Sissel Hansdtr. 10. Tjenestedreng Erich Sørensen, 30, ugift. 2. Fam. Erich Knudsen, bonde og gårdbruger, 69, Ane Johnsdtr. 66, begge i 2. ægteskab. Deres børn: Erich Erichsen, 22. national soldat, Ane Erichsdatr. 25, Knud Erichcen, 19, Erich Knudsen, 11 år.

Hans Knudsøn død og ved skifte holdt 16/8 1800 ble gården Nakken matr.nr. 79, med byksel og landskyld 2 pund, utlagt til pantehaverne studiosus Cristopher Abelset Møller for kapital og tenter 146 rdlr. Enken etter Hans Knudsøn ble gift med Erik Sørensøn Møiset som utbetalte obligasjonen, tingl. 21/6 1802.

Riksmatrikulen av 1840 oppfører: Mtr.nr. 75, L.nr. 155, Nakken. Opsidder Amund Knudsen, skyld 2 pund, ny 1 daler. 1 ort 20 skill. L.nr. 156, Nakken. Opsidder Erik Eriksen, Skyld 2 pund, ny 1 daler 1 ort 20 skilling.

1865. L.nr. 155. Erik Andersen, selveier, 35, Ingelev Pedersdtr. kone, 35. Deres barn: Randi, 13, Karen Anna, 10, Ane Mari, 5, Inger Anna, 2. Ragnild Andersdtr. føderåd, enke, 67. Erik Eriksen, tjeneste-

dreng, 19, Oline Olsdtr. tjenestepige, 23, alle f. i Bolsø. 1 hest, 7 kveg, 20 får, 1 svin ¼ td. byg, 9 td. havre, 4 td. poteter. Markus Andersen, husmand m. jord, 37, Tørri Tommesdtr. kone, 32, Anders Markusen, søn. 4, alle f. i Bolsø. 3 får, ½ td. havre, 1¼ td. poteter. Johan Andersen, husmand, m. jord, 45, f. i Bolsø, Ane Sakrisdtr. kone, 36, f. i Grytten. Barn: Ane, 13, Anders 9, Sivert 5, Oline, 3, Bereth, 1, alle f. i Bolsø. 7 får, 1 td. havre, 1 td. poteter.

L.nr. 156. Lasse Olsen, selveier, 33, Marith Eriksdtr. kone, 32. Barn: Marie, 4, Sønnøve, 2, Ole, 1. Ingeborg Pedersdtr. tjenestepige, 18, Erik Eriksen, føderåd, 53. Gjertru Marie Olsdtr, kone, 26, alle f. i Bolsø. 1 hest, 8 kveg, 20 får, 9 gjeter, 2 svin. 10 td. havre, 6 td. pot. Ole Andersen, selveier. 43, Søgni Olsdtr. kone, 49, begge f. i Bolsø. Deres barn: Ane Mari, 16, Ingeborg 7, Andreas, 5, Jacob Jacobsen, fostersønn, 16, alle f. i Veø. Eisten Sivertsen, føderåd, 74, enkemand, Karen Olsdtr. tjenestepige, 43, begge f. Bolsø. Iver Kristiansen, husmand m. jord. 36, Pettrine Pedersdt.. kone. 28. Barn: Karen, 6, og Ane Mari, 3, alle f. i Bolsø. Hverken dyr eller sed nevnt for disse siste.

Herredskommisjonen av 1866 oppfører: Matr. nr. 75, Nakken, Lnr. 155, skyld 1 daler 1 ort 20 skill. eier Erik Andersen. 16 mål ager, 16½ mål eng, muld på grusbund, nat. eng 80½ læs hø. Udsæd: 10 td. havre, 4 td. poteter. Avler: 60 td. havre, 38. td. poteter, 108 læs hø. 1 hest 9 kjør, 34 får. Skov kun til behov. 2 pladsbruk.

L.nr. 156 a, skyld 3 ort 10 skill. eier Lasse Olsen. 10 mål ager, 4¾ mål mål eng, muld på grusbund, nat. eng afgiver 49 læs hø. Udsæd: 4¾ td. havre, 2 td. poteter. Avler: 32 td. havre, 20 td, pot. 57 læs hø. 1 hest. 4 kjør, 10 får. Skov kun til brænde.

L. nr. 156 b, skyld 3 ort 10 skill. eier Ole Andersen. 8¼ mål ager, 4¾ mål eng, 50 læs hø af nat. eng. Udsæd : 4¼ td. havre, 2 td. poteter, Avler: 36 td. havre, 20 td. poteter. 1 hest, 4 kjør, 12 får. Skov kun til brænde.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører under Nakken : G.nr. 95, b.nr. 1, Nakken. Eier Peder Eriksen, skyld M. 3,89. B.nr. 2, Nakken. Eier Anders Thomasen, skyld M. 3,22. Bnr. 3, Nakken. Ole Jakobsen, skyld M. 0,24. B.nr. 4, Løvold. Tobias Olsen, skyld M. 0,25. B.nr. 5, Nakbøen. Sivert Johansen, skyld M. 0,28. Bnr. 6, Bytengene. Peder Anton Iversen, skyld M. 0,28. B.nr. 7, Steinbakken. Marit Eriksdtr. skyld M. 0,13.

Eierskifte i senere tid:

Nakken, gnr. 95, bnr. 1, skyld mark 3,39. Skifte etter Anders Hansen til Hans Andersen, sl. og tingl. 29/6 1838. Skjøte fra Erik An-

dersen Nakken til sønn Peder Eriksen Nakken, dat. 18. tingl. 20/10 1898.

Nakken, blir. 2, skyld mark 3,22. Kvitteringsskjøte til Erik Eriksen, dat. og tingl. 29/6 1838. Skjøte fra Erik Eriksen til Lasse Olsen, dat, og tingl. 23/10 1869. Utskrift av dom 8/7, tingl. 1/8 1919 hvorefter Anders T. Ulleland eller Nakken er kjent eiendomsberettiget til denne eiendom. Skjøte fra Anders T. Nakken til sønn Edvard A. Nakken, dat. 12/8, tingl. 1/9 1919.

Nakken, bnr. 3, skyld mark 0,24. Skjøte fra Lasse Olsen til Ole Andersen Nakken, dat. og tingl. 21/10 1872. Fra Ole J. Nakken til Jakob O. Nakken, dat. 17/10, tingl. 12/11 1914.

Nakken - Løvold, bnr. 4, skyld mark 0,25. Skjøte fra Peder E. Nakken til Tobias Olsen Nakken, dat. 16. tingl. 18/10 1900.

Nakken - Nakbøen, bnr. 5, skyld mark 0,28. Skjøte fra Peder Eriksen Nakken til Sivert Johannessen Nakken, dat. og tingl. 19/6 1903. Fra Sivert J. Nakken til Iver P. Risan, dat. 15/8, tingl. 1/9 1932.

Nakken - Bytengene, bnr. 6, skyld mark 0,39. skjøte fra Marit Eriksdatter Nakken (enke etter Lasse Olsen) til Peder Anton Iversen Nakken, dat. 28/12 1903, tingl. 7/1 1904.

Nakken - Steinbakken, bnr. 7 er sammenføyet med bnr. 6.

Nakken - Skålheim, bnr. 8, skyld mark 0,01. Skjøte fra Edvard A. Nakken til „Dagsprett" ungdomslag, dat. 9. tingl. 26/1 1923.

Nakken - Nakkneset, bnr. 9, skyld mark 0,02. Skjøte fra Peder Anton I. Nakken til Berta Nakken, dat. 19/11 1935, tingl. 24/1 1936.

Nakken gnr. 95. Kortgård gnr. 97.

Myren, gård no. 96.

Gården ligger på Fannefjordens sørside og grenser mot øst til Nakken, mot sør til Veøy grense, mot vest til gården Kortgård i Bolsøy, mot nord til Fannefjorden. Landskap og natur er som for gårdene på Sørstranda ellers. Gården ligger i nordhelling opp fra fjorden med temmelig bratte bøer. Landeveien rundt Osen går gjennem gården. Om navnet se foran side 37. Myren er en etter måten ung gårdskiping som nevnes første gang i våre kilder i 1623 med Cortt J. Myren som husmann eller ødegårdsmann med ½ daler i skatt. I 1646 heter oppsitteren Halstein i Myren og oppføres nå under ødegård-klassen. Skatten er steget til 1½ daler. Jordboken av 1650 viser at Bolsøy kirke er eier av 2 pund av gårdens jordskyld, dette er visstnok hele gården.

Det viser seg nå at vi for resten av Sørstrandgårdene støter på særmerkte eiertilhøve. Bolsøy og Kleive kirker er på 16. h. tallet eier av store parter i alle disse gårder, dels eier kirkene hele gården som her under Myren. Dette er en leivd fra mellemalderen. Hvorledes kirkene er blitt eiere er ikke lett å forklare, det kan være her som med de innerste gårdene på Osmarkeidet og i Osen at de sannsynligvis for reformasjonen har tilhørt erkestolen. Det vil si for de i etterreformasjonstid skipa gårder ikke som bustader men som øde grunn, og at bureisninga har foregått i kirkenes ødemark som ventelig før den kom på kirkenes og tidligere på erkestolens hand, har tilhørt kongens almenning. Det vil gå klart frem av hele gårdshistorien for Sørstranda at de fleste av gårdene er skipa i en bureisningstid kring 15 h. tallet, helst på slutten av mellemalderen. Ulleland Mauset og Talset skriv seg fra Oltdida eller tidlig mellemalder. Ellers lar vi kildene selv tale fremover til 1700 tallet:

1623. Ølddegaardtzmendt och husmennd: Cortt J. Myrenn ½ dlr. 1646, Leilendingskatt. Ødegårder: Halstein Myren 1½ daler. 1650, 5 daler skatten. Ødegårder: Kirchen (Hallstenn Myren) 2 phd. 5 ort. Bøxler. Kvegskatt 1657: Oelle Trundtzen Myren, skyld 1 ort 4 skill. 3 kiør, 4 faar. 1661, jordebok : Bolsøe Kierche bøxler. Bolsøe Kierke følger. Olle 2 phd. Hauge Ødepladtz ½ phd. Mtr. 1669: Poul Olsen til Siufer Berge ½ pd. 6 mrk. leding 4 s. Tiende schatt, Aure 1 schip,

småtiende 8 s. Siufer Berg bøxler. Som det går frem av denne matrikul er gården Myren ikke større enn et småbruk. Gårdens samlede skyld var ved denne tid ikke mer enn 1/36 av Nesje (i Veøy nå, i 1669 i Fanne otting) Poul Olsen Myrens kone, Torbjørg Arnesdtr. døde i 1677. Barna var Ole, Sissel og Berit, skifte 7. juni 1677. Folketelling 1701. Oppsitter Olle, 40, sønn Iver Olszen, 3.

Matr. 1723. Glnr. 80, Myren 1 opsidder: Erich Lange, ejer og bøxler. Ingen husmand. Skov til brendefang. Ingen Sætter, ingen qværn, intet fiskeri uden af haved. Meget ringe fægang. Gården ligger i baglien 7¾ mil fra haved, god jordart, vis til korn, ringe til hø, tungvunden, ingen leilighed til rødning. Sæd: 1 td. 1 skp. hafre. Avling: 5 læs høe. Creature: 2 kiør, 6 småe nød. Gl. taxt 12 mrk. forhøyed 6 mrk.

Matr. 1763. Fogedregnskap, G.nr. 96, Myhren, glnr. 80. Aasidderer Ejer og Bøxler. Aasidder: Aslak Nielsen 12 mrk. I 1767 den 23/4 holdtes skifte etter Anders Larsøn Myren, enken var Guri Rasmusdtr. Ingen barn. Arvinger: Bror Iver Larsøn Røvig, søstre alle gift og opholder sig på Søndmør: Edel, Elise, Gunhild. Boet 20 Rdlr. gjelden 29 Rdlr. Skjøte fra Aslak Nilsøn til Nils Andersøn, på 12 mark fiskeleie i Myren med bøksel og landskyld for 40 rdlr. 5/10, tgl. 21/10 1782.

Folketelling 1801. G.nr. 96, Myhren. Nils Andersen, bonde og gårdbruger, 40 år, Christi Olsdtr. 49, begge i 1. ægteskab. Skifte 1/2 1822 etter gårdmandskone Christi Olsdtr. Myren, enkemand Nils Andersen, ingen barn. Brorsønn Ole Arnesen d. y. myndig, do. Ole, 20 år, do. Arne, 18, do. Peder, 14, do. Lasse, 11. Brordøtre, Marie Arnesdtr. gift med Nils Åndal, Gjertru, g. m. Knud Amundsgård. Mali. 7, ugift. Bror Ole Olsen d. æ. myndig på Moldnesset. Brorsønn Ole Olsøn, fraværende, ukjent oppholdssted. Brordatter Sigrid Olsdlr. ugift, do. Marie, ugift. Bror Søren Olsen, myndig, pladsrnand på Lergrovig. Søster, Anne Olsdtr. g. m. Amund Skjersli. Boet 89 - 4 - 3. Netto etter fradrag av Gjeld 6 - 4 - 12. (Det er tvilsomt om dette skifte vedkommer gården Myren i Kleive. Sannsynligvis vedkommer det det tidligere Myren hvorav Nøysomhed er oppstått, altså g.nr. 29, Berg, br.nr. 5, Nøysomhed eller den tidligere husmannsplass under Berg som hette Myren). Skifte 6/5 1838 etter gårdmann Nils Andersen Myren, enke Hille Pedersdtr. Barn: Anders Nilsen. Boet 103 Specidaler. Netto, 82 - 2 - 3.

Riksmatrikulen av 1830 oppføren: Matr. 76. Myren. L.nr. 157, Myren. Oppsidder Nils Andersens enke, skyld 12 mrk. ny 10 ort 9 skill.

1865. L.nr. 157. Knud Eriksen, selveier 53, f i Bolsø. Johanna Johnsdtr. kone. 53, f. i Tingvold Ole Knudsen, sønn 19, Knud Knudsen, sønn, begge f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 1 svin.

Herredskommisjonen av 1866. Matr. 76, Myren. L.nr. 157. Skyld 1 ort 9 skill. eier Knud Sotaan, 5½ mål eng, nat. eng afgiver 20, læs hø. Udsæd: 0.30 læs hø, 3 kjør, 6 får. Skov ingen.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Myren, g.nr 96, br.nr. 1 Myren, eier Ole Knudsen, skyld M. 0,83.

Eierskifte i senere tid:

Myren. gnr. 96, bnr. 1, skyld mark 0,83. Skjøte til Nils Andersen Myren, dat. 1/5, tingl. 21/6 1841. Fra Knut Eriksen Myren til Ole Knutsen Myren, dat. 8/1, tingl. 9/8 1881. Fra Ole Knutsens enke Randi E. Myren til Erik Olsen, dat. 14/9, tingl. 15/11 1915.

Kortgården, gård no. 97.

Gården ligger på Fannefjordens sørside og grenser i øst til Myren, i sør til Veøy grense, i vest til Mauset og i nord- til Fannefjorden. Landskap og natur som for de ovenfor beskrevne Sørstrandgårder. Om navnet se foran s. 38. Det sees av Myrens historie at den første busitter der var en Cortt i Myrenn i 1623. Det ligger nær å tenke seg at nettop denne Cortt er opphavet til navnsettingen på Kortgården. Denne gård het opprinnelig Kortsetter og nevnes under dette navn gjennem flere manntall. Første gang gården forekommer i våre kilder er i skattemanntallet i 1646 som ødegård med to oppsittere. Vi viser ellers til selve kildene som vi gjengir framover til nåtida.

1646 leilendingskatt, Kortseter. Ødegårder: Peder Kortsetter 1½ dlr. Enchen Kortzetter 1½ dlr. 1650 5-daler-skatten. Ødegårder: Kierchen bøxler, Annders Kortset ½ Vogh, 5 ort. Ødegårder: Presten bøxler, Anndbiørn setter 1 Vogh, 5 or. Ødegårder: Kierchen bøxler, Peder Kortsetter ½ vogh, 5 ort. Kvegskatt 1657, Korchtgaard. Peder Korchtgaard: 1 hest, 2 kiør, 4 geder, 4 får, 1½ ort. Anders ibid: 1 hest, 4 kiør, 4 geder, 4 får, ½ dl. 4 s. I dette manntall er det første gang gården oppføres som Kortgården ("Korchgaarden"). 1661 jordebok, Kortszedter: Bolsøe Kierche bøxler. Bolsøe Kierche følger, Peder ½ w. Kleffue Kierche Anamer landschyld, dog Bolsøe Kierche følger, Anders ½ w. 1665 folketelling, Kortseter, skylder: 1 v. opsidder: Søffren 42 år, bruger ½ v. Anders 50 år, bruger ½ v. Matr. 1669, Kortsetter. Sørenn Erichsenn och Anders Persenn till Bolsøe Kierche bøxler. Bolsøe Kierche ½ w 6 mrk. Kleve Kierche ½ w 6 mrk, ½

spd. 6 mrk., leding 1 ort 4 s. Tiende Aure 1½ td, småtiende 1 ort 8 s.

Skifte 17. mars 1687 etter Ole Alfsen Kortgaard. Enke Gøri Trondsdtr. Ingen barn. Konens brorbarn Trond og Torbjørn Serquesøn. Mannens søskende Sidsel og Marit Alfsdøtre. Boet 42 Rdlr. Gjæld 1 Rdlr.

1701 folketelling, Kortgården. Opsiddere: Peder 36, Olle 30. Stand og vilkår: soldatere begge toe. Tiennistekarle: Aslach Poulsen 12. Huuszmend: Johansz pederszen Kortgård 40, sønner: Peder Johansen 2. Ole Poulsen Kortgård får bøkselbrev på 1 vog i Kortgården (hele gården) for en årlig leie av 5 Ort. Tgl. 3/7 1706.

Matr. 1723: Glnr. 81 Kortgård. 1 opsidder. Bolsøe kierke ejer med bøxel 1 p 12 mrk. Kleve kierke ejer 1 p 12 mrk som Bolsøe kierke i alt bøxler. En huusmand uden pladz. 1 aflagt sætter en fj. fra gården, skoug til brendeveed. Ingen qværn. Intet fiskerie uden af haved. Temmelig god fægang, gården ligger i baglien 7½ miil fra haved, temmelig god jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvungen, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 3 td 4 skp hafre. Avling: 15 læs høe. Creature: 1 hest, 4 kiør, 4 ungnød, 10 småfæ, gl taxt: 1 vog.

Skifte 7. sept. 1740 etter Lasse Andersøn Kortgård. Enke Marit. Barn Anna Lassesdtr. Formynder Lasse Knudsen Nes. Laugverge for enken, Anders Iversen Rise. Boet 64 Rdlr.

Den 23/10 1757 sees skiftet etter Lasse Knudsøn Kortgård. Enken er Ane Lassesdtr. Barna, felles, Lasse 10, Ane 11, Marit 7, Ingelev 6, Hille 3, Alet 1. Verger: Henrik Nakken, Knud Mauset, Aslag Myren, Knud Gussiås, Amund Bratset og Peder Hatlen. Boet 72 Rdlr.

Fogedregnskap 1763 matrikkel. Bulsøe kirke ejer og Bøxler 1 pd 12 mrk. Kleve kirke ejer og Bøxler 1 pd 12 mrk, til. 1 v. Aasidder: Rasmus Jacobsen 1 v.

Folketelling 1801. Lasse Lassesen, 60, Bonde, gårdbruger, Marit Knudsdtr. 62, i 1. ægteskab, deres Børn, alle nationale soldater: Knud, 30, Erich, 26, Ole, 22. Tienestefolk, ugifte: Martha Rasmusdtr., 50, Bereth Olsdtr, 23, Ole Madsen, 8.

Skifte 10. jan. 1823 etter Gårdmand Knud Lassesøn Kortgård. Enken er Anne Eriksdtr. Barn: Lasse 5 år. Verge farbroren Ole Lassesøn Ulleland. Marit 16 år. Verge farbroren Erik Lassesen Romold. Ane 14 år. Verge morbroren Knud Eriksen Risen. Berit 2 år. Verge Erik Eriksen Nakken, morbror. Laugverge for enken Sivert Johansen Stranden. Boet netto 39 Sped.

I 1529 12. desbr. sees skiftet etter pike Marit Knudsdatter Kortgård, død i Reknes Pleiestiftelse 15. mars 1829. Moren Ane Knudsdtr. nu i Ægteskap med Hans Knudsen Kortgård. Bror Lasse Knudsøn,

14 år. Søster Ane Knudsdtr., 23 år, Beret, 11 år. Farbroren Ole Lassesen Ulleland (formynder?) Boet 25/2-16.

Riksmatrikulen av 1840 oppfører: Mtr.nr. 77 Kortgård, L.nr. 158 Kortgård. Opsidder Lasse Knudsen. Skyld 1 vog. 1 daler 4 ort 2 skill.

1865, lnr. 158, 163 Kortegård med Bjerkeli øde. Lasse Knudsen, leilending, 54, Ane Knudsdtr., kone, 50. Barn: Knud, 22, Anders, 13, Ane Marie, 26, Johanna, 17, Anton Iversen, 2, Fostersøn, alle f. i Bolsø. 1 hest. 5 kveg, 12 får, 7 td havre, 3 td poteter. Anders Nilsen, husmd. m. jord, 45, f. i Bolsø, Sara Børrisdtr., kone, 39, f. i Melhus, deres døtre: Oline Eliasdtr., 17, f. i Melhus, Nikkoline Andersdtr., 11, f. i Qværnes, Ingeborg Anna, 8, f. i Molde, Anna, 3, f. i Bolsø. 1 kveg, 2 får. ½ td havre, ½ td poteter.

Herredskommisjonen av 1866 oppfører: Matr.nr. 77 Kortgård. L.nr. 158. Skyld 1 daler 4 ort 2 skill. Eier Lasse Knudsen. 14 mål ager, 9 mål eng, muld på grusbund. Nat. eng afgiver 84 læs hø. Udsæd 7 t. havre, 3 t. potet. Avler 45 t. havre, 30 t. potet, 99 læs hø. Skov kun til behov.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Kortgården, gårdsnr. 97, br.nr. 1 Kortgården. A. Eriksen Kleive. Skyld M. 3,78.

Eierskifte i senere tid:

Kortgården, gnr. 97, bnr. 1, skyld mark 3,28. Skjøte fra Bolsø Kirke til Knut Lassesen Kortgård, dat. 27. tingl. 28,6 1878. Fra Knut Lassesen Kortgård til Anders Friksen Kleve, dat. 30/9, tingl. 2/10 1905

Kortgården - Stensvold, bnr. 2, skyld mark 0,12. Skjøte fra Anders E. Kleve til Kristian og Erik E. Kleve, dat. 15/9, tingl. 4/10 1911.

Kortgården - Kortgårdsbøen, bnr. 3, skyld mark 0,38. Skjøte fra Anders Eriksen Kleive til Jakob Jakobsen Kortgård, dat. 28/5, tingl. 16/6 1930. Munnleg ervefråsegn hvoretter Jakob J. Kortgårdsbøen overdrar til Ole A. Kortgård alt hva han eier, dat. 1/6, tingl. 15/7 1935.

Risan, gård no. 98.

Gården ligger på Fannefjordens sørside og grenser i aust til Myren, i sør til Veøy, i vest Mauset og i nord til Fannefjorden. Om navnet se foran s. 38. Namnets riktige form synes å være Risen ikke Risan. Både herredskommisjonen i 1866 og rigsmatrikulen 1840 har formen Risen (Riisen). I tidligere kilder er det bare folketellingen i

1701 som har formen Risan. Uttalen i bygda er alminneligst Risen,

Risan gård er etter måten ny, den sees første gang nevnt i krøtterskatten i 1657 der Oelle Risen oppføres med. 2 hester, 7 kjyr, 8 får og 8 geit. Gården eies da av Bolsø Kierche og skylden er 2 pund 12 mkr. Ellers attergir vi kildene som de er:

Kvegskatt 1657. G.nr. 98, Risen. Oelle Risen: 2 hester, 7 kiør, 8 får, 8 geder, skyld 1 dlr. 1665. Folketelling. Risemyren, Risen Kleive, skylder 2 phd. Opsidder: Olle 39 år, bruger 2 phd. Matt. 1669. Gnr. 98, Rise. Olle Halstensenn till Bolsøe Kierche, 2½ pd. 1 øre 6 mrk. Schatt leding 20 s. Tiende, Aure 1 td. småtiende, 20 s. Bolsøe Kierke bøxler. Skifte etter Birgitte Sæmundsdtr. Risen, 7. februar 1672. enkemann ikke oppgitt, antakelig var hun enke. Barn, alle myndig: (25 år) Birgitte Olsdtr. Karen, Moifrid, Gjertru. Marit, Eldri. Mannen må trulig ha vært foran nevnte Olle Halstensen. Folketelling 1701. G.nr. 98, Risan. Riisen. Opsiddere: Olle Olleszen, 30 år. Matr. 1723. Gnr. 98, gl.nr. 82, Risen. 1 opsidder. Bolsøe kirke ejer og bøxler. Ingen husmand. Skoug til brendefang, ingen sætter, ingen qværn, intet fiskerie uden af haved. Temmelig fægang. Gården ligger i baglien 7½ miil fra Haved, ringe jordart, uviis til korn, ringe til eng, temmelig letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 2½ td hafre. Avling: 12 læs høe. Creature: 1 Hæst, 3 kjør, 2 ungnød, 8 småfæ. Gl. taxt 2 pd, forhøyed 12 mrk. Fogedregnskap 1763 matr.: Bulsøe kirke ejer og Bøxler. Åsidder: Ole Andersen 2 p.

Folketelling 1801. 1. Familie: Hans Olsen, i 2. ægteskab, 41, Bonde, gårdbruger, Ane Pedersdtr., i 1. ægteskab, 48, deres Børn: Marith, 10, Bridt, 8. Tienestefolk: Anders Olsen, 31, national soldat, Aage Madsen, 13. Siri Hansdtr., Huusbondens Moder, 70, Enke i 1. ægteskab, lever af vilkår. 2. Familie: Ole Pedersen, 50, i 2. ægteskab: Huusmand med Jord, Giertru Eriksdtr., 39, i 1. ægteskab, deres Børn Peder, 7, Ane, 1. Knud Rasmussen, 48, leieboende, lever af almisse

Matrikulen av 1840 oppfører: Matr.nr. 78 Riisen, L.nr. 159 Riisen. Opsidder Knud Eriksen, Skyld 2 Pund. Ny 1 Daler 1 Ort 20 Skill. Matr.nr. 78, L.nr. 160 Riishagen. Opsidder Anders Olsen. Skyld 22 Sk.

1865, lnr. 159 a Risen. Lars Simonsen, selveier, 44, Marith Madsdtr., kone, 44, begge f. i Næsset. Deres barn: Knud, 9, f. i Molde, Sivert, 6, Peder, 2, begge f. i Bolsø. 2 hester, 5 kveg, 4 får, 1 svin. 4 td. havre, 2 td. poteter. Hans Knudsen, husmd, m. Jord, 48, Mildri Johansdtr., kone, 48, Knud Hansen, søn, 6, alle f. i Bolsø. 6 får, 3 gjeter. ½ td. havre, ½ td. poteter.

Lnr. 159 b, 160, Risen øde, Risehagen. Ane, Olsdtr., Leilending,

Enke, 66, Anders Andersen, søn, ugift, 25, Gjertru Andersdtr., datter, 23. Ole Knudsen, logerende Fisker, 40, Martha Iversdtr., hans kone, 53, Erik Olsen, søn, 5, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 6 får, 1 svin. 1½ td havre, 1 td poteter.

Herredsmatrikuleringskommisjonen av 1866 fører opp: Matr.nr. 78 Risen, L.nr. 159 a. Skyld 1 daler 1 ort 12 skill. Eier Lars Simonsen. 9 mål ager, 12,5 mål eng. Nat. eng 2½ læs hø. Udsæd 4 td havre, 3 td potet. Avler 15 td havre, 30 td potet, 84 læs hø. 1 hest, 6 kjør, 20 får. Skov kun til brænde og for en del til husreparasjoner. 1 pladsbrug. Matr.nr, 78 Risen, L.nr. 159 b. Skyld 8 skill. Eier Arne Pedersen. Nat. eng 6 læs hø. Ingen udsed. Avler 6 læs høe. 4 får. Matr. nr. 78 Risehagen, L.nr. 160. Skyld 22 skill. Eier Arne Pedersen. 2¼ mål ager, 3 mål eng. Tynd muld på grusbund. Nat. eng 10 læs hø. Udsæd 1¼ td havre, ¾ td potet. Avler 8 td havre, 6 td potet, 15 læs hø. 1 kjør, 1 får. Ingen skov.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Gårdsnr. 98, bruk nr. 1 Risan. Edv. og Ole Lassesen. Skyld M. 2,67. Br.nr. 2 Hagen. Albert Arnesen. Skyld M. 0,71. Br.nr. 3 Bøen. Knud Hansen. Skyld M. 0,33.

Eierskifter i senere tid:

Risan, gnr. 98, bnr. 1, skyld mark 1,30. Skjøte fra Bolsø kirke til Lars Simonsen Torhus, dat. 20/10, tingl. 7/11 1859. Fra Lars S. Risan til Knut Larsen Risan, dat. 20 tingl. 21/10 1881. Fra Knut Larsen Risan til Ole Edvard Lassesen Risan, dat. og tingl. 19/6 1902. Uskiftebevilling for Kristi Jakobsdatter, enke etter Edv. L. Risan, dat. 11/3, tingl. 27/4 1917. Skjøte fra Kristi J. Risan til Lasse E. Risan, dat. 14/12 1935, tingl. 20/1 1936.

Risan - Hagen, bnr. 2, skyld mark 1,04. Skjøte fra Bolsø kirke til Lars Simonsen Torhus, dat. 20/10, tingl. 7/11 1859. Fra Lars Simonsen til Arne Pedersen Mauset, dat. og tingl. 17/10 1862. Fra Arne Pedersens enke, Marit Olsdtr. Risehagen, til Albert Arnesen, dat. 21/6, tingl. 22/6 1888. Fra Albert A. Risehagen til Adolf A. Risehagen, dat. 12/1, tingl. 16/2 1924.

Risan - Bøen, bnr. 3, skyld mark 0,27. Skjøte fra Knut L. Risan til Knut Hansen Risan, dat. 14. tingl. 18/10 1901. Fra Synnøve L. Risan til Knut K. Risan, dat. 24/11 1933, tingl. 1/3 1934. Uskiftebevilling for Synnøve L. Risabøen, dat. 29/5 1928, tingl. 1/6 1934.

Risan, bnr. 4, skyld mark 1,32. Skjøte fra Kristi J. Risan til Ole Lassesen Nakken Risan. dat. 29/8, tingl. 1/9 1932.

Risan - Bråten, bnr. 5, skyld mark 0,06. Skjøte fra Synnøve L. Risan til Hilmar K. Risan, dat. 24/11 1933, tingl. 1/3 1934.

Risan - Risan skoleplass, bnr. 6, skyld mark 0,02. Hjemmelshaver Ole L. Nakken Risan.

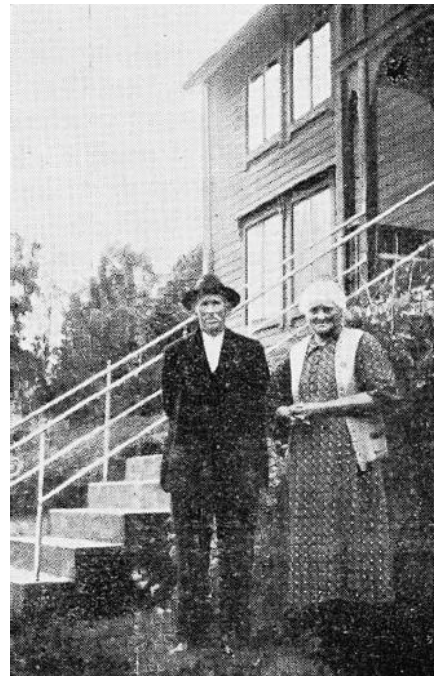

Ole L. Risan og kone.

Mauset, gård no. 99.

Gården ligger på Fannefjordens sørside. Den grenser i øst til Risan gnr. 98, i sør til Veøy, i vest til gnr. 100 Bjerkelien og i nord til Fannefjorden. Om navnet se foran s. 38.

Gården nevnes første gang i våre kilder i pendingemanntallet av 1596 med to oppsittere, som begge betegnes som leilendinger „met mindre indkombst enn 4 rixdaller". Det er Olluff Mojsett og Erich Mojsett, antakelig med hver sitt bruk. Erich har en husmann, Jon Holsbøen. Ingen av dem har tjenestegutt.

Når gården er busett kan vanskelig tidfestes. Den er iallfall eldré enn reformasjonen. Det er sannsynlig at den når tilbake til oldtida eller ihvertfall tidlig mellomalder. Vi gjengir kildene for de nærmeste hundreår : 1603 skattemanntall, leilendings bønder : Hermannd Moyeszet 1 daler, Ødegårdtzmend: Henndrich Mayeszett ½ daler. 1611,

Ødegårdtzmennd och huusmend: Hendrich Masett ½ dlr. 1610-11 jordebok, leding: Mogsett 1 tund Kornn 1½ mrk. smør. ibm 3 tund Kornn 4 mrk. smør. 1614, leilendingsbønder: Olluff Meset 1 dlr (nr. 99?) Huusmenndt: Hendrich Mised ½ dlr. 1617, leilendingsbønder: Olluff Moiszett 1 dlr. Ødegårdtsmend och huszmender: Joen Moiszett ½ daller. Hendrich ibm ½ daller. Drenger for fuld løn: Olluff Moeszett ½ daller. 1619-20, leding: Henndrich Moisett, Korn 1 thunde, smør 2 march, forbedred Kornn 1½ thunde, smør 2 march, Olluff ibm. Kornn 3 thunder, smør 4 march. Tiende: Hendrich Moeszett 1½ schep 1 Fr. Oluff och Oluff ibm 10 schepr. 1621 skattemanntall: Ødegårdts och hussmend: Chortt Moyszett ½ dlr. Olluft Moiszett ½ dlr. Drenge For Halff lønn: Peder Moiszett 1 ort. 1623 leilendingskatt: Olluff mouszet 1 dlr. Øddegårdtzmendt och husmennd: Olluff moiszett ½ dlr. Henndrich ibm ½ dlr. 1633 leilendingskatt: Olluff moiszet 1 dlr. Ødegårdtszmendt: Oluff indre moiszet ½ dr. Knud Moiszetter ½ dlr. Joenn mioszet ½ dir. Husmendt: løffue moiszet ½ dlr. Kopskat 1645: Oelle Moiszet hanns Hustru, Enn thienistedreng och pige 1 ort 8 s. 1646 leilendingskatt. Halvgårder: Lasze Møyszet 3 dlr. Ødegårder: Siffuor Møyset 1¾ dlr. Olluff Jbm, 1½ dlr. Olluff Joensøn Møyset 1½ dlr. 1650 5-daler-skatten. Halvgårder: Kierchen bøxler. Lasse Møyset 4 phd, 2½ dlr. Ødegårder: Kierchen bøxler. Olluff Møysett 2 phd 5 ort. Kierchen Bøxler. Siffuer Møyset ½ vogh, 5 ort. Olluff ibm, ½ vogh, 5 ort. Kvegskatt 1657. Syfuer Myrset: 1 hest, 12 kiør, 7 gieder, 12 får, 5 ort 8 s. Peder Husmand ibid: 1 hest, 1 ko, 2 geder, 1 får, 21 s. Lasse ibid: 1 hest, 7 kiør, 8 geder, 10 får. 3 ort 18 s. Oelle ibid: 1 hest, 2 kiør, 2 geder, 4 får, 1 ort 8 s. Anders Husmand ibid: 1 ko, 1 ged, 6 får. 1661 jordebok, Møyszet. Bolsøe Kierche bøxler. Bolsøe Kierche følger ½ w. Kleffue Kierche følger ½ w. Siffer 1 w. Kleffue Kierche anamer landskyld, Olle Jensen, 2 phd. Bolsøe Kierche følger 1 w. Kleffue Kierche følger 1 phd. Lasse, 1 w. 1 phd. Folketelling 1665, skyld 3 v. Opsiddere : Ole Jonsen, 41 år. bruger 2 pd. sønn: Jon Olsen, 14 år. Lasse, 50, bruger 1 v. 1 phe. Siffuer, 52, bruger 1 v. Husmenn: Peder Nielsen, 50. Matr. 1669. Moysett. Siur Olszenn till Bolsøe Kierche ½ w. Kleve ½ w. ½ Spd. Bolsøe Kierche bøxler. Leding 1 ort. Tiende, Aure 1½ td. småtiende, 1 ort 8 s. Schatt. Ytter Møysett. Bolsøe Kierche Bøxler: Lasse Olszenn og Olle Sørensenn til Kleve Kirche 1w. Bolsøe Kirche 1 w. 1 spd. Leding ½ dr. Tiende, Aure 2 td. 4 schip, småtiende ½ dr. 8 s. Schatt. Skifte 15/7 1680 etter Ole Sørensøn Møisett, enken er Anne Steffensdtr. Barn: Marit. Boet 8 rdlr.

1701. Folketelling. Mauset, Indermøiset. Opsidder: Løwe, 66 år, Sønner: Ole Løvesen, soldat, 18, Olle Løvesen, 7. Tienestekarl, Olle Laszeszen, 40. Yttermøiset. Opsidder: Erik, 30, sønn, Zefri Eriszen, 3. Opsidder : Hendrik, 48, sønner : Olle, 11 og Hansz Hendrikszen, 2 år.

Skifte 12/11 1709 etter Løve Løvesen, enken er Marit Lassesdtr. Barn: Ole, Ole yngre, Mildrid, Søgni. Verger Peder Sjursin Holsbø, og morbroderen Ole Lasseson Kjelle. Boet 60 riksdaler.

Matr. 1723. Gl.nr. 83, Inder Møyset. 1 opsidder. Kleve kierke tilhører 1 p. 12 mrk. og bøxler gården. Bolsøe kierke ejer uden bøxel 1 pd. 12 mrk. 1 aflagt Sætter et lidet støcke fra gården. Skoug til brendefang, ingen qværn, intet fiskeri uden af haved. Ringe fægang, gården liger i sollien 7½ mil fra haved, temmelig god jordart, viis til korn. ringe til eng, tungvunden ingen leilighed til rødning. Sæd: 4½ td. hafre. Avling: 14 læs hø. Creature : 1 hest, 5 kiør, 4 ungnød, 12 småfæ. Gl: taxt 1 vog. forhøyed 12 mrk.

Gl.nr, 84, Ytter Møyset. 3 opsiddere. Bolsøe kirke ejer 1 vog og bøxler gården. Kleve kierke ejer uden bøxel 1 vog. 1 aflagt Sætter 1 mil fra gården, skoug til brendeved. Ingen qværn, intet fiskeri uden af haved. Af samme beskaffenhed som Inder Møyset. Sæd: 6½ td. havre. Avling: 27 læs hø. Creature: 2½ hest, 8 kiør, 8 ungnød, 22 småfæ. Gl. taxt 2 vog, forhøyed 12 mrk.

Skifte 4/4 1754 etter Ane Pouelsdtr. Mauset, enkemannen var Johan Larssøn, ingen barn. Avdødes søstre: Marit Pouelsdatter, gift, Berit, 50, ugift. Boet 41 riksdaler.

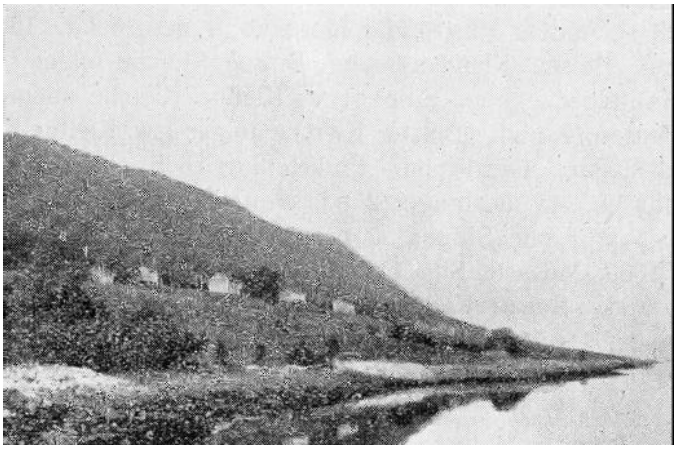

Mausetgården, sett vestover.

Fogedregnskap 1763, matr. glnr. 83 Indre Mojset, glnr. 84 yttre Moiset. Bulsøe Kirke ejer og Bøxler 1 v. 1 p. 12 mrk. Kleve Kirke 1 v. 1 p. 12 mrk., tils. 3 v. Indre Mojset : Aasidder: Søren 1 v. l pd. yttre Moiset : Aasidder: Hans Lassesen 2 pd. Knud 1 v.

Skifte 4/11 1771 etter Cisille Olsdtr. Møiset. Enkemannen var Knud Erikssøn. Barn : Ole, 23, Erik, 15, Hans, 12. Marit g. m. Lasse Kortgård. Synnøve, 20 år. Verger: Ole Eriksøn Berg, Lars Eriksøn Talberg, Ole Andersen Talberg. Boet 91 Rdlr. Gjæld 34 Rdlr.

Skifte 15/9 1800 etter Marit Nilsdtr. Møiset. Enkemand Søren Sørensen. Barn: Peder gift og myndig, Nils likeså. Søren, Morten, Erik, Barbro 26 år, alle ugift. Formynder Nils Endresøn Flade. Boet 110 Rdlr. Gjæld 86 Rdlr.

Folketelling 1801. 1. Familie: Peder Sørensen, 46, Bonde, gårdbruger, Martha Iversdtr., 43, i 1. ægteskab, deres Børn: Ales, 14, Martha, 8, Mildri, 6. Tienestefolk: Morten Bamanessen,*) 20, Ane Rasmusdtr., 40. 2. Familie: Sørn Sørnsen, 67, enkemand i 1. ægteskab, lever af vilkår af gården. Barbro Sørnsdtr., 26, hans dtr. Johan Erichsen, 14, Tienestedreng. 3. Familie: Ole Knudsen, 56, i 2. ægteskab, Bonde gårdbruger, Tøri Andersdtr., 51, i 1. ægteskab, deres Barn: Knud, 26, Erich, 16, Lasse, 14, Marith, 9, Sissil, 21. 4. Familie: Peder Olsen, 63, i 2. ægteskab, huusmand med Jord, Ane Ellingsdtr., 48, i 1. ægteskab, Engri Pedersdtr., 11, deres datter. Marith Olsdtr., lejeboende, 93, enke i 2. ægteskab, lever af almisse.

Ole Knutsøn kjøper av kirken bykselretten til 2 pund fiskeleie i Ytre Møiset for 130 rdlr., tgl. 22/6 1801. Ole Knutsøn skjøter til sønnen Knut Olsøn 2 pund fiskeleie i Ytre Møiset for 130 rdlr. samme dato. Peder Sørensen Møiset gir kår til sin far Søren Sørensen Møiset, tgl. 22/8 1801.

Skifte 20/5 1803 etter kone Tøri Andersdtr. Møiset. Enkemann Ole Knudsen. Barn: Knud, 27, Erik, 18, Lasse, 16, Anders, 10, Marit 25, Sidsel (?). Boet 202 - 0 - 0 - 11. Gjæld 188 - 0 - 0. Netto 14 - 0 - 11. Formynder And. Olsen Toldås, Hans Olsen Riset og Erik Istad. 23/11 1813 skifte etter Peder Olsøn Mauset. Enke Anne Ellingsdtr. Barn: Inger, 4 år. Verge Johan E. Talset. Boet 5 - 2 - 8.

Riksmatrikulen av 1840 oppfører: Matr. nr. 79 Møysæt, L.nr. 161 Møysæt indre. Opsiddere Iver Iversen og Erik Sivertsen, skyld tilsammen 1 vog 1 pund, med 1 vog på Iver Iversen og 1 pund på Erik Sivertsen. Ny tilsammen 2 daler 2 ort 12 skilling. L.nr. 162, Møyset ytre. Opsidder: Arne Knudsen, skyld 1 vog 2 pund, ny 2 dlr. l ort 8 skill.

1865. L.nr. 161 a. Møyseth. Iver Iversen selveier, 38, Ingeborg

*) Står slik. O. H.

Johansdtr. kone, 58. Sønner: Andreas, 25, Johan, 23 og Iver, 21 år. Sønnøve Andersdtr. fosterdatter, 8. Mildri Eriksdtr. tjenestepige, 22. Ane Knudsdtr. føderåd, enke, 66, alle f. i Bolsø. 3 hester, 9 kveg, 25 får, 2 svin, 9 td. havre, 4 td. poteter. Ole Tommesen, husmand m. jord, 45, Marith Iversdtr. kone, 66. Knud Knudsen, tjenestedreng, 13, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 9 får, 1 td. havre, ½ td. poteter. Peder Iversen, husmand m. jord, 30, Ane Knudsdtr. kone, 38, Iver Pedersen, sønn, 1 år. Dyr og sed nevnes ikke.

L.nr. 161 b. Møyseth. Peder Eriksen, selveier, 34, Marith Andersdtr. kone, 27. Barn: Bereth, 8, Marith, 2, Erikka, 1. Erik Sivertsen, føderåd, 70, Karen Knudsdtr. kone. 60, alle f. i Bolsø. 1 hest, 2 kveg og 10 får. 3 td. havre, 2 td. poteter.

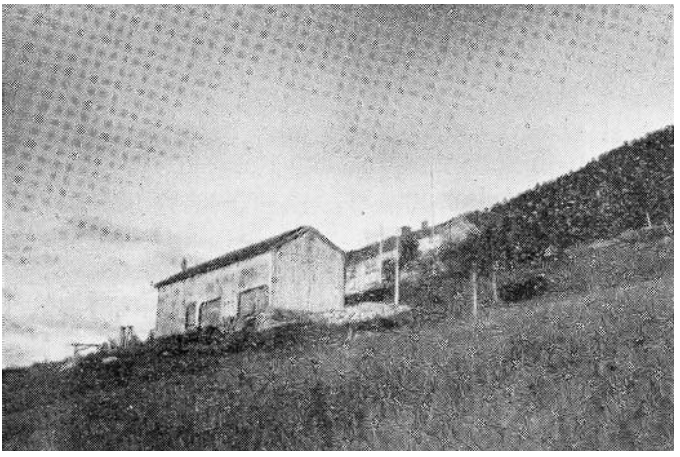

Mauset g.nr. 99. br.nr. 1. Eier T. Heggem.

L.nr. 162, Møyseth. Arne Knudsen, leilending, 53, Gjertru Finsdtr. kone, 50. Barn: Knud, 23, Iver, 20, Fredrik, 7, Marith, 27, Gjertru, 18, og Bereth, 13. Erik Eriksen, føderåd. 73, Marit Finsdtr. kone, 55. Erik Eriksen, logerende snekker, 22, Knud Lassesen, logerende skredder, 22, alle f. i Bolsø. 2 hester, 7 kveg. 24 får, 1 svin. ¼ td. byg, 8 td. havre, 3 td. poteter. Sivert Larsen, husmand m. jord, 39, Gjertru Anna Pedersdtr. kone, 42. Barn: Sivert, 12, Lasse, 8, alle f. i Bolsø. 1 kveg, 8 får. 1¼ td. havre, ¾ td. poteter.

Herredskommisjonen av 1866 oppfører: Matr. nr. 79 Møiseth, L.nr. 161 a. Skyld 1 daler 4 ort 9 skill. Eier Iver Iversen. 21 mål ager, 12½ mål eng. Muld på grusbund. Nat. eng afgiver 115 læs hø. Udsæd: 9 t. havre, 4 t. potet. Avler: 60 t. havre, 40 t. potet,

135 læs hø. 2 hester, 9 kjør, 30 får. Skov til behov. 1 pladsbrug.

Matr. 79 Møiseth, L.nr. 161 b. Skyld 3 ort 3 skill. Eier Peder Eriksen. 8 mål ager, 4 mål eng. 21 læs hø af nat. eng. Udsæd: 2¾ t. havre, 2 t. potet. Avler: 16 t. havre, 20 t. potet, 30 læs hø. 3 kjør, 8 får. Skov kun til brænde.

Matr. nr. 79 Møiseth yttre, L.nr. 162. Skyld 2 daler 1 ort 3 skill. Eier Arne Knudsen. 20¼ mål ager, 12 mål eng. Muld på grusbund. Nat. eng afgiver 115 læs hø. Udsæd: 9 t. havre, 4 t. potet. Avler : 60 t. havre, 40 t. potet, 135 læs hø. 2 hester, 9 kjør, 30 får. Skov til behov. 1 pladsbrug.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Mauset, gårdsnr. 99, bruksnr. 1 Mauset indre. Olav Heggem. Skyld M. 2,10. Br.nr. 2 Mauset midtre. Peder Pedersen. Skyld M. 1,27. Br.nr. 3 Reitan. Knud Knudsen. Skyld M. 1,94. Br.nr. 4 Hagen. A. Arnesen Risehagen. Skyld M. 0,33. Br.nr. 5 Gjerdeneset. Erik Olsen. Skyld M. 0,40. Br.nr. 6 Mauset ytre. Knud Arnesen. Skyld M. 4,39. Br.nr. 7 Bøen. Iver Arnesen. Skyld M. 0,33.

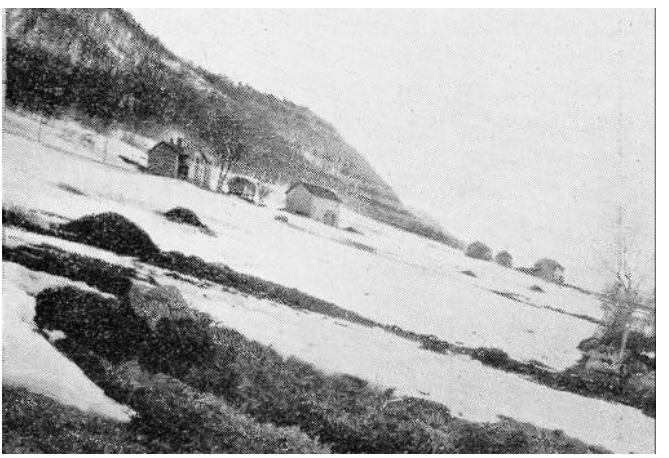

Mauset indre, g.nr. 99, bnr. 2.

Eiereskifter i senere tid:

Mauset - Mauset indre, gnr. 99, bnr. 1, skyld mark 1,50. Skjøte fra Kleve kirke til Iver Iversen Mauset, dat. og tingl. 17/10 1879. Fra Iver Iversen til Olaf Heggem, dat. 12. tingl. 18/10 1889. Fra Olaf J. Heggem til Trygve Heggem, dat. 15/3 1931, tingl. 11/8 1936.

Mauset - Mauset mitre, bnr. 2, skyld mark 1,27. Skjøte fra Kleve kirke til Peder Eriksen Mauset, dat. 31/12 1874, tingl. 21/5 1875.

Fra Peder Eriksens enke Marit Andersdatter og medarvinger til Peder Edvard Pedersen, dat. 3/12 1901, tingl. 5/11 1927.

Mauset -- Reitan, bnr. 3, skyld mark 1,94. Skjøte fra Iver Iversen Mauset til Knut Knutsen Reitan, dat, 23. tingl. 24/6 1885. Fra Knut K. Reitan til Ingvald K. Reitan, dat. 20/2, tingl. 1/3 1924.

Mauset - Reitan indre, bnr. 4, skyld mark 0.33 er sammenføyet med gnr. 98, bnr. 2 Risehagen.

Mauset - Gjerdenesset, bnr. 5, skyld mark 0,40. Skjøte fra Knut Knutsen Mauset til Erik Olsen Nakken, dat. 23. tingl. 24/6 1385.

Mauset - Mauset ytre, bnr. 6, skyld mark 3,79. Skjøte fra Kleve kirke til Knut Andersen Mauset, dat. 21/10, tingl. 23/10 1874. Fra Knut A. Mauset og hustrus arvinger til Knut A. K. Mauset, dat. og tgl. 25/8 1936.

Mauset - Bøen, bnr. 7, skyld mark 0,33. Skjøte fra Knut A. Mauset til Iver Arnesen Mauset, dat. 27. tgl. 28/6 1878. Fra Iver Arnesen og hustru Karoline til Alfred Kristengård, dat. 12/12 1917, tingl. 1/3 1918.

Mauset - Nyheim, bnr. 8, skyld mark 0,60. Skjøte fra Knut A. Mauset og hustrus arvinger til Anton Knutsen Mauset, dat. og tingl. 25/8 1936.

Mauset - Innset - bnr. 9, skyld mark 0,60. Skjøte fra Olaf Heggem til Sverre Heggem, dat. 4. tingl. 15/12 1934.

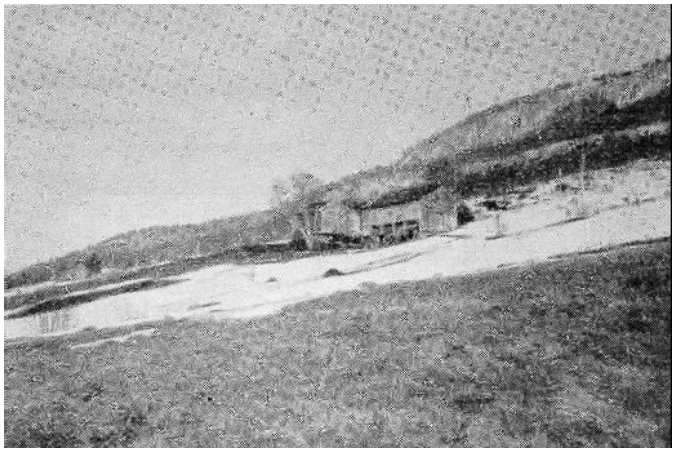

Mauset indre, bnr. 3. Eier Ingv. Reitan.

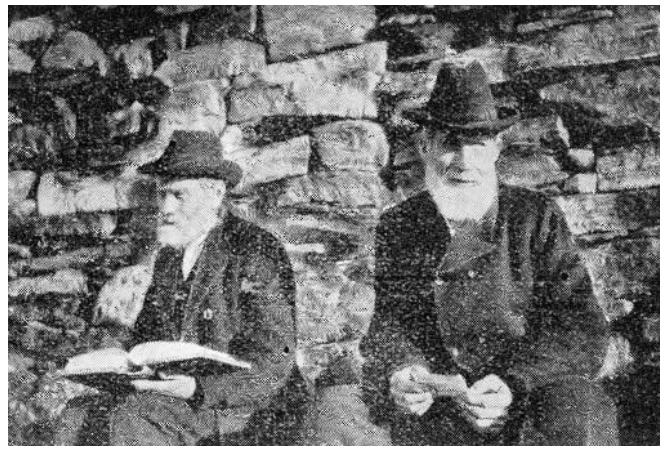

Olav Heggem og Knut K. Reitan. Mauset gnr, 99, bnr. 1 og 3,

Bjerkelien, gård no. 100.

Gården ligger på Fannefjordens sørside og grenser i aust til Mauset g. nr. 99, i sør til Veøy, i vest til Talsethagen g. nr. 101, og i nord til Fannefjorden. Om navnet se foran side 39. Gården er første gang nevnt i skattemanntallet av 1623 med Joen Birkelin under ødegårdtsmendt och huusmenndt med en skatt av ½ daler. Manntallene viser nå oppsittere og eierskap. Det viser seg at den som de nærmest foran beskrevne gårder har tilhørt Bolsø (Kleive) kirke siden mellomalderen. Se under Risen, med flere gårder ovenfor.

1623. Øddegårdtszmendt och husmend : Joenn Berkelin ½ daler. 1633. Ødegårdtsxmendt: Oluff berkelin ½ dlr. 1646. Leilendingskatt. Ødegårder: Rasmus Birchlien 1½, dlr. 1650. 5 dalerskatten. Ødegårder: Kierchen bøxler. Rasmus Bierchelie. ½ vog 5 ort. 1657. Kvegskatt. Knud Birchelien. 1 hest, 8 kiør, 7 geder, 7 får. 3 ort 21 skilling. Rasmus Husmand Birchelien. 2 kiør, 2 geder, 1 får. 21 skill. 1661. Jordebok. Bierchelij, Kleffue Kierche bøxler. Kleffue Kierche følger. Knud ½ w. 1665. Folketelling. Schylder ½ v. Opsidder: Knud. 40 år, bruger ½ v. Husmand: Rasmus Olsen, 45 år. Matr. 1669. Biercheli. Knud Olsenn til Kleve Kierche ½ w. 18 mrk. Kleve Kierche bøxler. leding ½ ort. Tiende, Aure ½ td. småtiende, 16 s. Schatt. 1701. Folketelling. Bierchelie er øde.

Slik er denne gårdssagas triste utgang. Og slik stadfester den seg heretter. Under generaltingsvitner som futen opptok hvert år på

sommertinget, ble det meldt fra på sommertinget for Fanne otting på Istad den 3. juli 1704: ,,Birchelien, skylder 1 vog, Kierchegods, har i mange år ligget øde." Det samme blir meldt til den store Landkommissjonen av 1723, der amtmann Nobel var præses:

Matr. 1723, glnr. 86 Bierchelien, Øde. Kleve kierke ejer og bøxler. Ingen husmand, skog, seter eller kvern. Ligger udj marken øde, under Fæfoed, og ingen belejlighed eller Herlighed under. Såes icke, ej Høstes eller fødes noget derpå. Gl. taxt: 1 p 12 mrk. Aftaget: 1 pd.

Fogedregnskap, matr. 1763. Øde. Kleve kirke ejer og bøxler 1 pd 12 mrk.

Riksmatrikulen av 1840 oppfører: Matr. nr. 80 Birkelid, L. nr. 163 Birkelid. Opsidder Lasse Knudsen, Skyld 1 pund 12 merker. Ny 11 skilling.

Herredskommissjonen av 1866 melder: Matr. nr. 80 Bjerkeli, L.nr 163 Bjerkeli, skyld 11 skilling. Eier Lasse Knudsen. Ingen dyrket jord, ingen avling. Skov haves ikke behov. Ingen besetning. Brendeved og lidt tømmer til salgs til årlig værdi 1 daler 3 ort.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Bjerkelien gårds nr. 100, bruks nr. 1 Bjerkelien. A. Eriksen Kleive. Skyld M. 0,24.

Eierskifter i senere tid:

Bjerkelien, gnr. 100, bnr. 1, skyld mark 0,24. Skjøte fra Lasse Knutsen Kortgård ved verge Ole Olsen Næs til Knut Lassesen Kortgård, dat. 27. tingl. 28/6 1878. Fra Knut Lassesen Kortgård til Andreas Eriksen Kleive, dat. 30/9, tingl. 2/10 1905. Lensmannsattest om at Anders E. Kleive er død og hans arvinger er foreldrene Erik A. Kleive og hustru Elen Anna, dat. 19/2 1938.

Talsethagen, gård no. 101.

Gården ligger på Fannefjordens sørside, og grenser mot øst til Bjerkelien gnr. 100, mot sør til Veøy, mot vest til Talset gnr. 102 og mot nord til Fannefjorden. Gården er utgått av Talset i nyere tid. Den nevnes første gang i jordboken av 1669 under navnet Talset Hage med Enchen Morch som leilending under Bolsø kirke som eier. Skylden er da 12 merker. I krøterskatten av 1657 oppføres en buplass Hafn metlem Myrset (i Nesset) og Talset, med en Oelle Hafn som bruker og en besetning av 2 kjyr. Det er mulig men tvilsomt at dette

er Talsethagen. Den forekommer heretter i flg. kilder: (Om navnet se foran s. 39. Det er en misskrivning når Talsethagen der er oppført som gnr. 102 og Talset som gnr. 101. Det er det omvendte som er rett.)

Matr. 1669, Talset Hage. Enchen Morch til Bolsøe Kierche ½ pd 6 mrk, leding 4 s. Tiende Aure ½ schiep, småtiende 6 s, schatt. Bolsøe K. bøxler. 1701 folketelling. Talsethage. Opsidder Peder, 56. Huuszmend : Endre Laszeszen Talsethage, 46, sønner: Lasze Endresen, 8. Matr. 1723: 1 opsidder. Bolsøe kierke ejer og bøxler. Skoug til brendefang, ingen sætter, ingen qværn, intet fiskerie uden af haved. Ringe Fægang, gården ligger i baglien 7¼ mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, temmelig letvunden, ingen lejlighed til rødning. Sæd: 1 td hafre. Avling: 5 læs høe. Creature: 1 koe, 2 ungrnød, 6 småfæe. Gl. taxt 12 mrk. Forhøyed 6 mrk. Fogedregnskap, matr. 1763. Bulsøe kirke ejer og Bøxler. Opsidder Joen Iversen, 12 mrk.

Oppsitteren er i 1796 Ole Pedersen Talsethagen, som da får bøksel på gården etter faren, Peder Talsethagen, som samtidig får kår. Tinglyst 27/6 1799. Moren, Marit Jonsdtr., var død umiddelbart før, da det er skiftet etter 16. mars 1796. Her er Peder Olsen oppført som enkemann. Derimot er ikke barn etter avd. oppført blant arvingene. Avd. synes etter dette å ha vært Ole Pedersens stemor. Boet var på brutto 52 rdlr. og netto 3 rdlr. Det har således neppe vært fast eiendom i boet.

Folketelling 1801. Ole Pedersen, bonde og gårdbruger, 36 år, Synnøve Sivertsdtr. 26, begge i 1. ægteskap. Deres barn: Elli Olsdtr. 3, Sivert Olsen, 1. Tjenestepige: Ane Olsdtr. 9. Peder Olsen, husbondens fader, 63, enkemand i 2. ægteskab, lever af vilkår.

Matrikulen av 1840: Matr. nr. 81, Talsethagen, L.nr. 164, Talsethagen. Opsidder, Lars Eriksen, skyld 12 mkr. ny 2 ort 12 skilling.

Det går fram av skifte 22/5 1844 at avd. Lars Eriksen Talsethagen d. 23/4 1844 var leilending. Gården er således framleis kirkegods, og har vært det hele tiden siden før 1669.

1865. L.nr. 164, 165 c. Talsethagen og Talseth. Ole Pedersen, selveier, 48, Mali Pedersdtr. kone, 55. Barn: Peder Olsen, 16, Elisabeth Olsdtr. 19, alle f. i Bolsø. 1 hest, 4 kveg, 8 får, 2 geder. 3 td. havre, 2 tønder poteter.

Herredsmatrikuleringskommisjonen av 1866 fører opp : Matr. nr. 81, Talsethagen, L.nr. 164, skyld 2 ort 7 skill. Eier Ole Pedersen, 6 mål ager, 6½ mål eng, nat. eng 37 læs hø. Udsæd: 3 td. havre, 2½ td. poteter. Avler: 15 td. havre, 20 td. poteter, 48 læs hø. 1 hest, 3 kjør, 8 får. Skov til Behov.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Talsethagen, g.nr. 101, br.nr. 1. Talsethagen. Eier Bård Pedersen, skyld mark 1,70.

Eiere og bruk i senere tid.

Talsethagen, gnr. 101, bnr. 1, skyld mark 1,70. Skjøte fra Bolsø sognekommune til Peder Tomassen Ulleland, dat. 7/1, tingl. 10/7 1915. Fra Peder T. Ulleland til Knut P. Talsethagen, dat. 28/1, tingl. 15/6 1931.

Talset med Skåla. I forgrunnen Hjelset.

Talset, gård no. 102.

Talset er den siste og vestligste gård på Sørstranda. Den er også den siste i Bolsøy herredmatrikul, og har således denne matrikuls høgste nummer, 102. Slik er det i dag, men det har ikke vært slik bestandig. Se innleingskapitlet. Den eldste matrikul gikk ut fra Kringstad som matr. nr. 1, det gjorde også matr. av 1840. Disse matrikler endte med Thorhus på Bolsøya som dengang hadde matr. nr. 102. Nå har Tollaasen g.nr. 1, og vi er med Talset nådd tilbake til utgangspunktet, for Tollåsen gnr. 1 er Talsets nabogård i vest og sør, i Røvik sogn og bygdelaget Vågane. Dette blir således bokens siste gårdskildring. Ellers grenser Talset i øst til Talsethagen, i sør til Veøy grense og i nord til Fannefjorden. Landskapet og lendet skifter her noe igjen og går over i en slakkere stigning opp fra fjorden med en noe åpnere strandflate, idet lendet svinger sørlig til Solomdalen.

Om navnet vises til side 39 frammafor. Vi er kommet til at det er navnet *Thagalsetre* som må antas å være nærmest det opphavelige.

Ordet *thagal* i denne sammensetning er det samme som *tagall* på oldn. skrevet thagall, (med det særegne enkeltbokstavtegn for lyden th som uttales med tungespissen mot fortennene). Dette ord har ifølge Ivar Aasen bare en mening: Taus stille, av gjerningsordet *tegja*. Thagalsetre skulle etter dette bety den tause eller stille, ensomme bustad, gård.

Det vil ha gått frem av det som er sagt om gårdene på Sørstranda at de fleste av dem er reist eller busett i etter måten nyere tid. Talset derimot er en oldtidsgård. Sammen med Talsethagen, som uten tvil er gått ut fra Talset, har gården opphavelig en fullgårds landskyld 3 voger blankt, og er uten sammenlikning den største gården på Sørstrauda, jamnstor med Tollaasen og Solomdalen når Gjerdet regnes med.

Mellom Solomdalen, Tollassen og Mauset, men helst helt inn til Ulleland i øst, var Talset i oldtia den eneste bustaden. Her var således en stor ødemark, veiløs og uten ferdesfolk gjennem bygda tillands. Her var tagalt og ensomt. Det kan være grunn til å sette dette gårdnavnet og disse tagalle tilhøve i samband med det navnet som Sørstranda i det hele hadde mer før i tia, nemlig Kurrestranda (Kurestranda? Kyrrestranda? m. fl. uttaleformer). Ordet *(Kurr, Kyrr Kjørr)* betyr etter Ivar Aasen også stille, rolig, (se foran om Sørstrandanavnet) en betegning som stranda sikkert fortjente ved de tider da navnet var gitt. Talset var, reknet fra vest, fra nærmeste bygd den først busette gården på stranda. Det første *setr* eller *bu-sete* på Kurrestranda, og på dette busete var det tagalt.

Talset nevnes ikke i Aslak Bolts jordbok. Gården har derfor ikke tilhørt erkestolen ved denne tid (ca. 1440). Heller ikke oml. 1520, for den nevnes heller ikke i Olaf Engelbregtsons jordbok over erkestolgods i Bolsøy. Derimot nevnes gården i Rike Torsteins jordbrever, som må antas å sikte til eiendomstilhøve ved 14 h. tallets utgang. I et av jordbrevene heter det - se bokens første del s. 291 .- : ,,Jtem ett pergamentzbreff, At Suein Olluffsen haffuer soldt gunder halkelssenn marckeboll wdj forne sogenn och ottung (Fanne) - " Se om disse personer under Mjelve og Hjælset. Vi vet ikke hvem de var, men vi ser altså at en Svein Olluffsen og en Halkjell Gundersen har eid en betydelig part i Talset ved 15 h. tallet. Da det ikke nevnes noen fra Talset i sølv- og jordskattmanntallet av 1521 kan Talsetmannen eller mennene ikke ha vært særlig rik på gods eller penger den gang. I 1596 nevnes derimot Olluff thalsett og Thruendt thalsett under ,,leiglenndingerne som icke haffuer så megedt Indkompst att thendt fierde

partt kandt Beløbe sig til 1 daler - " Denne pendingeskatten av 1596/97 ser ut til a ha vært en 25 prosent skatt, og at det minste skattebeløp skulde være 1 daler. Nådde ikke inntekten opp i så meget at fjerdeparten ble 1 daler, ser det ut til at bonden ble fri for denne skatt. Det må her dreie seg om kontantinntekten. Det måtte da ut ifra en ikke ukjent skattementalitet være rimelig at det var mange bønder som ønsket seg inn i denne velsignede klasse under 4 dalers Indkompst. Vi lar nå kildene utover tale direkte:

1603 skattemanntall, leilendings bønder: Olluff Talleszet 1 daler. 1611 1 dalerskatt: Olluff thallsett 1 dr. 1610.--11 jordebok, leding: Talset 4 thunder Korn 5 mrk smør. 1614, leilendingsbønder: Olluff Talsedt 1 dlr. 1617, leilendingsbønder : Olluff Talszett 1 dlr. Ødegårdtsmend och huszmender: Olluff Talszet ½ daller. 1619-20 leding: Olluff och Sammund thalszet, Korn 4 tunder, smør 5 march. Forbedred Kornn 1½ thunder, smør 2 march. Tiende: Oluff Talszett 9½ schepr. 1621 skattemarintall, Ødegårdtss och hussmend : Somund thalszett ½ dlr. Fosseleie: Olluff thalszett aff en liiden bæckequærnn Pendinge 1 ortt. Frandzs lille thalszett, aff en liiden quærnn Pendinge 1 ortt. 1623, leilendingskatt: Olluff thallszett 1 dlr. Semund ibm. 1 dlr. 1633, leilendingskatt : Ennkenn thallszett 1 dlr. Ødegårdtzmendt : Semund thalszet ½ dr. T.hj. lensregnskap pk. 711, 1637-38. Joen paa Thaldset for j tømer stoch, som hand haffuer fondet och i fra taget Peder Jbsen Bølsøhn Aff dømpt for 3 mrk. sølff och gaff penge 1½ dr. Poffuel och Anders Olluffsen paa Thalsedt, som ehr 2 små drenge, for Jdt diur dj drebte på søen ved Meldued aff dømbt for 8 ortug och 13 mrk. gaff for penghe 7 dlr.

Det må ha vært et stort og verdiullt ,,Diur" som disse 2 små ,,Drenge tynte på søen". Antakelig en elg eller en hjort. Det er kjent fra gjentatte tilfeller i senere tid at slikt storvilt er drept under svømning over Fannefjorden her inne. Men enten har drengene ikke vært så ganske små, eller så kan diuret ikke ha vært så stort. Straffen 8 Ortug og 13 skilling var en temmelig stor bot for to barn. Det kan ha vært et fredet dyr. Eller ulovligheten kan ha bestått i at dyret ble drept på sjøen uansett fredningstid, og at dyr på sjøen utenfor privat grunn ikke kunne felles av tilstøtende eier. Chr. IV.s Norske lov som gjaldt på denne tid (utgitt 1604) bestemmer herom: ,,Farer mand i jagt met hunde da jage på sin egen mark. Reigser hand diur på egen marck: da ejer hand det som reigser, ihuem det veider, om hand far effter. Løber diur aff sit rette løb vd sund, oc anden skiuder det: da haffuer hand skudboge som skød det oc skiere aff met skindit, vden

den som reigste det vil løse skindit fra hannem. Bønder som egne jorder haffue mue skiude paa alle deris odels jorder, ihuor de ligge oc icke videre, - - - - " Chr. IV., VI bolk, cap. LVII. Det har altså vært et „diur", d e. storvilt, og forgåelsen har bestått i at det ikke var feldt på bondens odelsjord. Hvis de små drenges ansvarshavende, far etc., ikke var odelsmann men leilending, var det forbudt å drepe dyret. Og Olluff på Thalsett var ikke odelsmann men leilending i 1637. Dessuten kunde „søen" utenfor marbakken aldri bli odel. Den tilhørte Kongens alminding - den ytre.

Kopskat 1645 : Knud Thalset, hanns hustru 16 s. 1646, leilendingskatt. Halvgårder: Knud Olsan Thalset 3 dlr. Ødegårder: Peder Thalset 1½ dlr. Semund Talset 1½ dlr. 1650 5-daler-skatten. Halve gårder : Kierchen bøxler. Knud Thaldsett 4 phd, 2½ dr. Ødegårder: Aasideren bøxler, Peder Taldset 2½ phd, 5 ort. Aasideren bøxler. Semund Thaldset 2½ phd, 5 ort. Kvegskatt 1657. Semund Talset: 2 heste, 6 kiør, 6 geder, 7 får, 3 ort 11 s, Tore ibid : 2 heste, 6 kiør, 5 får, 5 geder, 1 suin, 5 ort, 8 s. Anders ibid: 2 heste, 10 kiør, 7 geder, 3 får, 1 suin, 1 dlr. 18 s. 1661, odelsgods: Anders Mielued: i Tallset 4 pd. Her støter vi på Rike-Torstein gods fra jordbrevene-. Dette er trolig den part som Svein Olluffsen i sin tid solgte til Gunder Halkjellsen. 1661, jordebok: Bolsøe K. bøxler, Bolsøe Kierche følger. Simen 2½ phd, Anders 2½ phd. Anders Rasmussen bøxler. Anders Rasmussen Mielue Eiger. Tore 4 phd. 1665 folketelling, skylder 3 v, opsiddere: Semund 76 år, bruker 2½ phd. Anders 39 år, bruker 2½ phd. Thore 42 år, bruker 4 phd. Matr. 1669: Olle Løvesenn och Søren Knudsenn til Bolsøe Kierche 2 w. 1 spd., leding ½ dr. Bolsøe Kierche bøxler. Tiende Aure 2 td 4 schip, småtiende 1½ ort 4 s, schatt. Matr. 1669: Arne Olsen till Enchen Mielve 1 w. ½ spd, leding 1 ort. Tiende Aure 1 td 2 schip, småtiende 1 ort, schatt. Enchen Mielve Bøxler.

Av justisprotokollen for Romsdal for 1690 går det frem at Kongelig Mayestæt eier 1 vog 1 pund i Thaltsett. I 1693 heter det i samme protokoll under futens generaltingsvitne på tinget for Fanne otting at dette Ko. Ma.s gods 1 vog 1 pund i Thallsett ligger øde. (ikke bortbøkslet) I 1693 er Lodvig Iffuersen (det er Ludvig Iversen Munthe en sønn av Gjermundnesfuten Iver Andersen) eier av 2 pund 12 mrk. i Thalset, som han da ved bøkselbrev, datert Molde, bøksler ut til Ole Olsøn Talset. Ved samme tid nevnes i justisprotokollen Peder Andersen Talset, gift med Arme Justdtr. Det kan ikke sees når eller hvorledes kongens part i gården, og Ludvig Iversens part, var kommet på deres hender.

1701 folketelling. Opsiddere: Peder Olszen 38, Olle Olszen, 28. Sønner: Søren pederszen 6, Olle pedersen 3. Find Olszen 2. Huuszrnend: Olle Løwesen Talset 77.

Ludvig Iversen Munthe bøksler på nytt ut 2 pund 12 mrk. til Erik Jonssøn, den part som salig Peder Olsen før brukte. 26/1 1703. Ludvig Munthe må følgelig ha eid ialt 5 pund i gården. Sammen med kongsparten blir dette 9 pund eller hele gården, 3 voger. Da. Bolsø kirke ved denne tid og i snart hundre år framover ennå .eier 5 pund i Talset, er det følgelig. på kirkens eller kongens vegne at Ludvig Iversen, som var tolder på Molde, bøksler parten ut.

Peder Olsen Talset døde i 1702, da det var skifte 6/12. Han ble bare 39 år. og etterlot seg enke Synnøve Gundersdtr. og 4 umyndige barn, Søren, Ole, Berte og Ingeborg. Vergene var Anders Gundersen Aarø og Esten Roaldset. Boet var på 19 rdlr. Den nye leilending på vedk. bruk må følgelig ha vært en fremmed, og enken med barneflokken har antakelig måttet forlate bruket. Dette var ikke det vanlige, ihvertfall ikke der kirken eller Kongen var eiere og jorddrotter. Enkene hadde også etter loven rett til å fortsette i bøkselen, så lenge hun svarte landskyld og skatter. Her må ha vært særlige tilhøve.

Den Find Olsøn som oppføres som 2 år i manntallet 1701, sees død barnløs i 1759, med skifte 21. febr.. Enken var Anne Olsdtr. V finner å burde gjøre merksam på dette skifte, ennskjønt det ikke direkte vedkommer Talset. Arvingrekken både på fars og morsiden er meget stor, og teller 46 personer foruten formynderne for de mindreårige. Slekten er spredt over mange gårder i Bolsøy: Opdøl, Hungnes, Solomdalen, Berg, Aspelund, Holsbø, Stokke, Hauan (Ytterhaug?) Roaldsetli, Romuld, Tøndergård, Hjælset, Røsberg, Gujord, Eide, Lillebostad. Det var ingen rikdom, bare 40 rdlr. Skiftet har stor betydning for personal og slekthistorien. Det er det gamle Find-navnet fra Opdøl som går igjen.

Matr. 1723. 2 opsiddere: Bolsøe kierke ejer og bøxler 1 vog 2 pund. Kongen ejer og bøxler den øde part 1 v 1 pd. En huusmand uden plads. 1 Aflagt sæter ½ fierding fra gården, skoug neppe til brendefang. 2 bekke qverner for 8 s, intet fiskerie uden af haved. Ringe Fægang, gården ligger i baglien 7 mil fra haved, ringe jordart, uvis til korn, ringe til eng, tungvunden, ingen lejlighed til rødning Sæd : 5 td hafre foruden den øde part som ei såes noget på. Avling: 39 læs hø da indberegnet den øde part. Creature: 8 kiør, 7 ung- 20 småfæ, 2 Rester. Gl. taxt 3 vog. Aftaget: 2 pd.

Fogedregnskap 1762 - 63 : Anno 1762 den 3 Julii blev det al-

mindelige sommerskatte og sage -Ting holdet for Fanne Otting på Bulsøen overværende Kongl. Maysts foged Jacob Andreas Eeg og følgende 8 Eedsorne Laugrettesmænd Erich Erichsen Strande, Peder Olsen Eide, Anders Eide, Anders Olsen Eidsæter, Hans Bottolphsen Aspehoel, Aslach Lønset, Søren Toldaas og Anders Toldaas, samme Tiid lod fogden laugrettet og tilstædeværende Almue tilspørge: Om nogen vilde antage Kongens øde Jord Talset for dette Aar 1762 mod skatters og landskylds svarelse, tilbød ogsaa om nogen samme vilde antage derfor, da vilde han giøre dem Udviisning i de benificerede skove til fornøden Bygnings-Tømmer, men ingen indfandt sig dertil, hvorover fogden lod den opbyde mod skatters og Ledings svarelse da *Jacob Børresen* indfandt sig og samme vilde antage for skatters og ledings svarelse, som en afgift eller Græsleye, og da ingen indfant sig mere at vilde give, blev den ham for dette Aar tilstaaet . . . .

Fogedregnskap, matr. 1763, glnr. 87 Talset. Bulsøe kirke ejer og bøxler 1 v 2 p. Kongelig Mayt 1 v 2 p, tils. 3 v. Aasiddere: Lars 2 p 12 mrk. Knud 2 p 12 mrk. Øde 1 v 1 p., tils. 3 v.

Knut Knudssn Talset døde 1763, skifte 8 desbr. Enken var Catarina Olsdatter. De hadde ikke barn.

Kongeskjøte til Hans Larsøn på 1 vog 1 pund fiskeleie med byksel og landskyld i ødegården Talset for 57 rdl. 14 skil, og pliktig i løpet av 3 år å opføre de nødvendige hus på gården. Kjøbenhavn 13/5 1793, tgl. 22/10.

Skjøte fra Bolsøe kirke til Erik Eriksøn Ytre Talset på de på bemeldte gård stående kårhus bestående av 1 liten stue, 1 litet fjøs med hølade samt en sval i det på gården stående nøst for 14 rdl. 9/1 1799. tgl. 1/8 1799.

Lars Eriksen er også død før 1775, da det 1. aug. er skifte etter hans enke Kari Olsdtr. De etterlot seg flg. barn: Erik, 24, Ole, 23, Lars, 19, Hans, 14, Synnøve, 29 og Anne 26 år.

Folketelling 1801. 1. Familie: Erik Larsen, bonde og gårdbruger, 50, Martha Johansdtr. 47, begge i 1. ægteskab. Deres barn: Lars, 19, Erich, 4, Ane, 16, Martha, 10 og Syndnøv, 6. 2. Familie: Lars Andersen, husmand m. jord, 60, i 1. ægteskab, Enger Lassesdtr. 70, i 2. ægteskab. 3. Familie : Hans Larsen bonde og gårdbruker, 41, Beret Johansdtr. 45, begge i 1. ægteskab. Deres barn: Synnøv, 11, Karen, 5. 4. Familie : Bottol Olsen, bonde og gårdbruger, 40, i 1. ægteskab, Marith Erichsdtr, 49, i 2. ægteskab. Deres barn: Find, 26, Giertru, 24, Synnøv, 19. 5. Familie: Erich Erichen, 52, Engebor Engebrigtsdtr. 45, begge i 1. ægteskab og lever af vilkar af gården.

Riksmatrikulen av 1840 oppfører: Matr. nr. 82, Talset, L.nr. 165. Opsidder: Johan Eriksens enke, skyld 2 pund 12 mkr. ny 1 daler 1 1 ort 20 skilling. L.nr 166, Talset. Opsidder Thomas Lassesen, skyld 1 vog 1 pund, ny 1 daler 11 skilling. L.nr. 167, Talset. Opsidder Erik Olsen, skyld 2 pund 12 merker ny 1 daler 1 ort 20 skilling.

Johan Eriksen Talset, gårdbruker døde 1840. Skifte 6 mars s. å. Enke Ingeborg Nilsdtr. Barn: Erik, Nils, Johan, Ole, Marthe, Mildri og Anne. Gårdbruker Erik Olsen Talset, døde 11. november 1838. Skifte 30. jan. 1841. Enken Sidsel Hansdtr. Barn: Botolv, 17, Brit, 13, Marthe, 12 og Alet 7 år. Gårdbruker Knud Olsen Talset, døde 30/4 1843. Skifte 29/12 s. å. Enken Marta Johansdtr. Barnløs. Avdødes brødre var: Ole Olsen Solemdal d. æ. og Ole Olsen Solemdal d. y. Knud Olsen Talsets far var Ole Monsen Solemdal.

1865, lnr. 167. Bottolf Eriksen, selveier, 43, Marith Tommesdtr., kone, 35. Kristoffer Pedersen, hendes søn, 13. Deres barn: Tommes Bottolfsen, 4, Sissel Bottolfsdtr., 2. Tjenestepiger: Ingeborg Anna Johansdtr., 19, Marie Larsdtr., 22. Knud Iversen, Føderåd, 55, alle f. i Bolsø. Mildri Gundersdtr., kone, 53; f. i Næsset. 1 hest, 6 kveg, 20 får. ¼ td. byg, 6 td. havre, 3 td. poteter.

Lnr. 165 a. Erik Johansen, leilending, 42, f. i Bolsø, Ane Olsdtr. kone, 34, f. i Veø. Ole Eriksen, 6, søn. Inger Marie Olsdtr., 16, tjenestepige, begge f. i Bolsø. 1 hest, 5 kveg, 14 får. ¼ td. byg, 4 td. havre, 2 td. poteter.

Lnr. 165 b, 175 b, og Fransæde. Anders Jacobsen, selveier, 53, Mari Jacobsdtr.. kone, 45. Anders Olsen, Fattiglem, 89, blind, enkemand. Nils Jacobsen, Føderåd, 64, enkemand. Sønnøve Larsdtr., 80, Føderåd, enke. Nils Larsen, logerende Tømmermand, 30, ugift, alle f. i Bolsø. 2 kveg, 6 får, 3 gjeter. 1 1/8 td. havre. 1¼ td. poteter.

Lnr. 166. Hans Tommesen, selveier, 48, f. i Bolsø, Karen Eriksdtr., kone, 38, f. i Veø. Barn: Tommes, 12, Ane, 9, Sønnøve, 2. Sønnøve Hansdtr., 78, føderådsenke, alle f. i Bolsø. 1 hest, 3 kveg, 14 får. 4 td. havre, 2 td. poteter.

Herredskommissjonen av 1866 opplyser: Matr. nr. 82 Talseth, L.nr. 165 a. Skyld 4 ort 18 skill. Eier Erik Johansen. 9 mål ager, 10 mål eng, Muld på grusbund. Nat. eng 9 læs hø. Udsæd: ¼ t. hyg, 4 t. havre, 2¼ t. potet. Avler: 2 t. byg, 28 t. havre, 24 t. potet, 63 læs hø. 1 hest, 4 kjør, 14 får. Skov til behov. Pladsbrug.

Matr. nr. 82 Talseth, L.nr. 165 b. Skyld 19 skill. Eier Anders Jacobsen. 3 mål ager, 5 mål eng, muld på myrbund. Nat. eng afgiver 9 læs hø. Udsæd: ¾ t. havre, 1¾ t. potet. Avler: 5 t. havre, 14 t.

potet, 18 læs, hø. 1 ku, 8 får. Skov kun til brænde.

Matr. nr. 82 Talseth, L.nr. 165 c. Skyld 1 ort 12 skill. Eier Ole Pedersen. Nat. eng afgiver 26 læs hø. Udsæd ingen. Avler 26 læs hø. 2 kjør, 8 får. Ubeboet. Brændefang og lidt tømmer til salgs til årlig værdi af 3 sp.

Matr. nr. 82 Talseth, L.nr. 166. Skyld 1 daler 11 skill. Eier Hans Tommesen, 8 mål ager, 9 mål eng. Nat. eng 44¼ læs hø. Udsæd: 4 td. havre, 2 td. potet. Avler: 20 td. havre, 20 td. potet, 50 læs hø. 1 hest, 4 kjør, 10 får. Skov til behov. Tømmer til salgs til værdi af 2 sp. årlig.

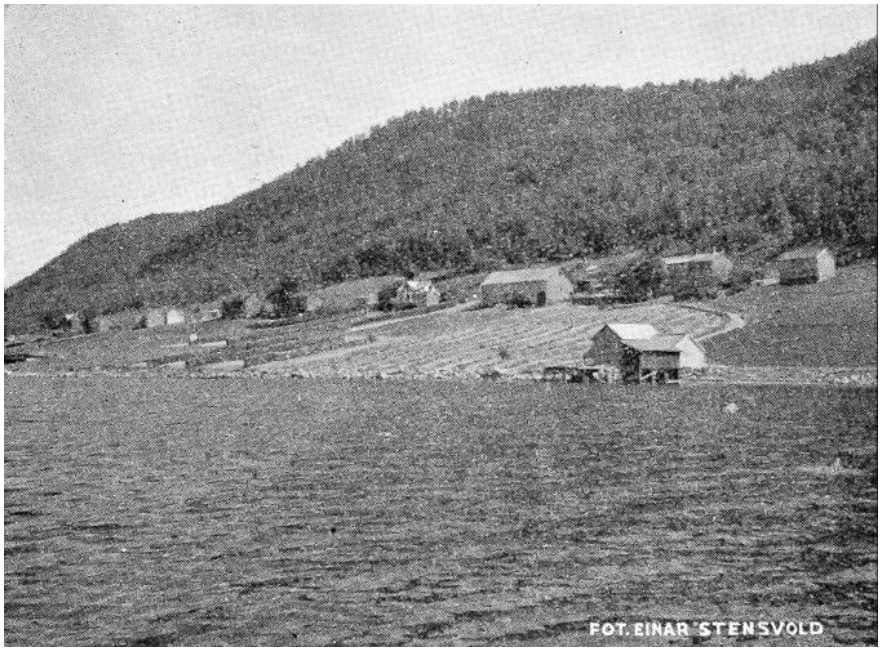

Talset.

Matr. nr. 82 Talseth yttre, L.nr. 167. Skyld 1 daler 1 ort 20 sk. Eier Botolf Eriksen. 13¼ mål ager, 16 mål eng, muld på grusbund. Nat. eng afgiver 34¼ læs hø. Udsæd: ¼ t. byg, 5½ t. havre, 3½ t. potet. Avler: 2 t. byg, 38 t. havre, 36 t. potet, 96 læs hø. 1 hest, 7 kjør, 24 får. Skov til behov. Birkeved og tømmer til salgs for værdi af 4 spd. årlig.

Matrikulutgaven av 1907 oppfører: Talset. Gårds nr. 102 br.nr. 1, Talset. F. Arnesen Mauset, skyld M. 0,81. Br.nr. 2, Talset. A. Knudsen Toven, skyld M. 0,66. Br.nr. 3. Talset. Ole Pedersen, skyld M.

0,76. Br.nr. 4, Talset. Kristoffer Pedersen, skyld M. 0,42. Br.nr. 5, Talset. Magnus Sivertsen, skyld M. 2,27. Br.nr. 6, Talset. Thomas Botolfsen, skyld M. 3,59. Br.nr. 7, Talset. Magnus Sivertsen, skyld M. 0,46. Br.nr. 8, Talset. K. Torstensen Stenløs skyld M. 0,81.

Eiere og bruk i senere tid:

Talset, gnr. 102, bnr. 1, skyld mark 0,81. Skjøte fra Bolsø kirke til Erik Johansen Talset, dat 23/10 1873, tingl. 13/3 1874. Fra Erik J. Talset til Ole Eriksen Talset, dat. 9. tingl. 11/7 1890. Fra Ole Eriksen Talset til Sivert Andreas Sivertsen Hjelset, dat. 22/10 1885 tingl. 18/10 1901. Fra Sivert Andreas Sivertsen Talset til Fredrik Arnesen Mauset, dat. 31/8, tingl. 18/10 1901. Uskiftehevilling for Fredrik Arnesens enke Ingeborg Olsdatter Talset, dat. 28/11, tingl. 8/12 1914. Skjøte fra Ingeborg Olsen Talset til Arne Fredriksen Talset, dat. 15/11, tingl. 9/12 1924.

Talset - Bøen, bnr. 2, skyld mark 0,66. Skjøte fra Bolsø kirke til Anders Jakobsen Talset, dat. 15/11 1864, tingl. 21/10 1865. Fra Anders Jakobsen Talsetbø's enke Marit Jakobsdatter til Anders Knutsen Toven, dat. 30/4, tingl. 16/4 1921. Fra A. K. Toven til Lars Pedersen Opdal, dat. 29/3, tingl. 16/4 1921.

Talset, bnr. 3, skyld mark 0,76. Skjøte fra Bolsø kirke til Ole Pedersen Talsethagen, dat. 21/9, tingl. 3/12 1864. Attest om at Elisabet O. Talsethagen er eneste arving etter Ole P. Talsethagen og hustru, 29/10 1914, tingl. 7/1 1915. Skjøte fra Bård P. Talsethagen og hustru Elisabet til Peder Tommassen Ulleland, dat. 21/12 1914, tingl. 7/1 1915. Fra Peder T. Ulleland til sønn Knut P. Talsethagen, dat. 28/1, tingl. 15/6 1931.

Talset, bnr. 4, skyld mark 0,42. Skjøte fra Erik Johansen Talsets enke Anne Olsdatter til Kristoffer Pedersen Talset, dat. 9. tingl. 11/7 1890. Fra Kristoffer P. Talset til Eilert K. Talset, dat. 26/5, tingl. 15/6 1928.

Talset, bnr. 5, skyld mark 2,07. Skifte etter Tomas Lassesen til Hans Tomassen, sl. 24/7, tingl. 17/10 1850. Skjøte fra Hans Tomassen Talset til Magnus Sivertsen Talset, dat. 19. tingl. 21/10 1881. Fra Magnus S. Talset til Sivert M. Talset, dat. 15/7, tingl. 2/9 1924.

Talset, bnr. 6, skyld mark 3,52. Skjøte fra Bolsø kirke til Botolf Eriksen Talset, dat. 24/2, tingl. 11/4 1874. Skiftehjemmel til Botolf Eriksens enke Marit Tomasdtr. dat. 23/5, tingl. 5/6 1874. Skjøte fra Tomas Pedersen Talset og hustru Marit Tomasdtr. til Tomas Botolfsen, dat. 14/7 1893, tingl. 10/7 1899. Fra Tomas B. Talset til Tomas Tomassen Talset, dat. 12. tingl. 15/1 1934. Fra Tomas T. Talset til

Albert T. Talset, dat. 14/12 1945, tingl. 2/1 1936.

Talset, bnr. 7, skyld mark 0,30. Skjøte fra Ole Eriksen Talset til Magnus Sivertsen Talset, dat. 18. tingl. 19/6 1891. Uskiftebevilling for Magnus S. Talsets enke Marit Talset, dat. 3/10 1936.

Talset, bnr. 8. skyld mark 0,81. Skjøte fra Sivert Andreas S. Talset til Knut Torstensen Stenlus, dat. 31/8, tingl. 25/10 1901. Fra Knut Stenløs til Anton I. Mauset, dat. 25/10, tingl. 15/12 1930.

Talset - Urateigen, bnr. 9, skyld mark 0,19. Hjemmelshaver Magnus Sivertsen Talset

Talset - Almeliteigen, bnr. 10, skyld mark 0,01. Hjemmelshaver Magnus Sivertsen Talset.

Talset - Sjøholt, bnr. 11, skyld, mark 0,02. Skjøte fra Tomas T. Talset til Kr. G. Steinsvold, dat. 19/11, tingl. 2/11 1935.

Talset - Mohagen, bnr. 12, skyld mark 0,16. Hjemmelshaver Marit Talset.

Talset - Solgløtt, bnr. 13, skyld mark 0,05. Skjøte fra Albert Talset til Nils T. Talset, dat. 2/10, tingl. 22/12 1937.

Feil som bes rettet i boken.

Side 20. 2. linje: Bjørsetbakken, les Bjørsetbekken.
« 27. „fra Stangarvatnet”,’ les „til, Stangarvatnet”.
« 33 5. linje „forskhing”, les „tolkning“.
« 34 tallet 6623, les 1623.
« 37 n. siste linje „oven", les „noen”.
« 41 Fr. III., les Fr. II.
« 66 2. linje under Solomdalen: „avhending“, les avhelling“.
« 152 Bjørsets gårdsnr. er 23.
« 202 Moldegårds g.nr. er 25.
« 272 Bergs g.nr. er 29.
« 431 Skjersaas matr. skyld skal være M. 3.81.
« 606 Keptolv, les Kystolv.
« 710 under Nordhaugs grenser står: „i vest til Nordhaug - " skal være „til Asphol”. Setningen i 9. linje fra tittelen: „ - -som i det oldn. språk var hol eller holl“ skal utgå.

32. kapitel.
Tillegg.

Etter at vedkommende avsnitt av nærværende del av Bolsøyboka var trykt, er det innkommet en del fotografier og opplysninger som således ikke er blitt med på rett plass.

Vi har funnet at dette stoff bør inntas her under henvisning til den gård hvor det rettelig hører heime:

Under gård nr. 1 Tollaasen (se foran s. 60 ff.)

Tolaasfamilien.

Dette kulturhistorisk som personalhistorisk så overordentlig interessante familiefotografiet er tatt omlag 1870. Det er sammen med gårdbildet s. 61 et av de eldste for ikke å si det eldste fotografiet i boken. Fotografiteknikken var ny ihvertfall her på våre kanter iden tid.*)

Bildet forestiller lærer og gårdbruker på Tolåsen, Ole Olsen Tolaas, som er eier fra 1849 til sin død i 1881 av lnr. 169 a i denne gård, nå gnr. 1 Tollaasen, bnr. 2, med hustru Mali Iversdtr. Gjednes og dette ektepars barn unntatt det yngste som ikke er med på bildet.

Om lærer Ole O. Tolaas se Bolsøyboka første del s. 426, L. Aslaksen framstilling om lærere i Bolsøy. Lærer Ole Tolaas var lærer i omgangsskolen, 5. distrikt i Bolsøy fra 1850 og ble seinere overflyttet

*) Den første fast etablerte fotograf her i distriktet var J. A A. Kirkhorn i Molde, som nedsatte seg her i 1869. Det er mulig at dette bilde og bildet av Tollaas gård s. 61 er tatt av ham.

til 6. distrikt (Tolaas - Torhus). Han gikk av i 1858, men tråtte til igjen i 1867 i Tollaas krins.

Han og hustru Mali hadde ni barn, to sønner og sju døtre. Ætten må ha vært mer enn vanlig evnerik i det boklige. Ifølge opptegning på baksida av det fotografiet som gjengis her, var den eldste sønn Oliver utdannet som offiser mens fire døtre ble lærerinner. Av disse barn er de åtte med på bildet, mens som nevnt det yngste, Petra Olava (Fjæren, Molde), ikke er med.

Etter nevnte opptegning på bildet er disse barn, gjengitt på bildet følgende. Fra venstre i bakerste rekke:

1. Oliver Olsen Tolaas f. 1852.*) Han betegnes som nevnt på bildet som offiser og eier av gården Tollaasen lnr. 169 a, som ble ham utlagt under skiftet etter faren som døde omlag 1880/81. Oliver O, Tolaas døde i 30 års alderen ikke lenge etter faren.
2. Lærerinne Olufine O. Tolaas f. 1850.
3. Ingeborg O. Tolaas f. 1854, g. m. maler i Molde Andreas Olsen og kjent som mangeårig innehavet av Olsens privathotel i Molde (i kråpet mellem Gamle og Nye Kirkebakke).
4. Lærerinne Beret Ingine Furu, f. Tolaas.
5. (Foran nr. 2). Lærerinne Emilie Martine Tolaas f. 17. mai 1860, g. m. lærer bl. a. steder i Odalen, Ole Andersen Strømme f. 28. jan. 1856, døde i yngre alder, hvoretter fru Emilie Strømme f. Tolaas vedble som lærerinne i Odalen til oppnådd aldersgrense. Siden var hun busatt i Oslo hvor hun døde i begynnelsen av okkupasjonstida. Fru Emilie Strømme var sterkt interessert for sin bygd og sin fedregård.
6. (Tilh. for. nr. 5). Anna Caroline O. Tolaas f. 1861, utvandret i sin ungdom til U. S. A. hvor hun ble gift med dommer Hartwick.
7. (Ved siden av faren) Ole Augustinus O. Tolaas f. 1864, utvandret til Frankrige, hvor han ble skreddermester i Paris. D. i yngre år.
8. (På morens fang) Nikoline Julie Tolaas, f. etter 1865, lærerinne i Arendal.

Det 9de barn, Petra Olava Fjæren f. Tolaas (ikke på bildet) innehadde Fjærens pensjonat i Molde (ved kråpet opp til Hestetorget). Hun var født etter 1866.

*) En bror av lærer Anders Aarøhagen, bankkasserer Paul O. Tollaas far. Deres søster var Ingeborg Olsdtr. Tollaas, kjent brurapønter i bygda og ellers en meget klok kvinne. Kjøpmann Anton Tollaas, Aalesund, er hennes barnebarn.

Fru Emilie Strømme f. Tolaas.

Lærer Ole Andersen Strømme.

Under gnr. 14 Røvik (se foran s. 93 ff.)

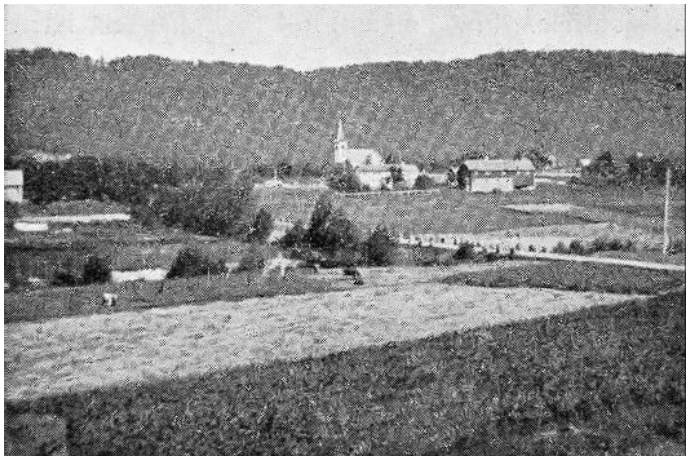

Br.nr. 8. Lauvåsen.

Tidligere lærer L. Aslaksens nå sønnen Jon Aslaksens bruk,

Under gård nr. 17 Bolsø.

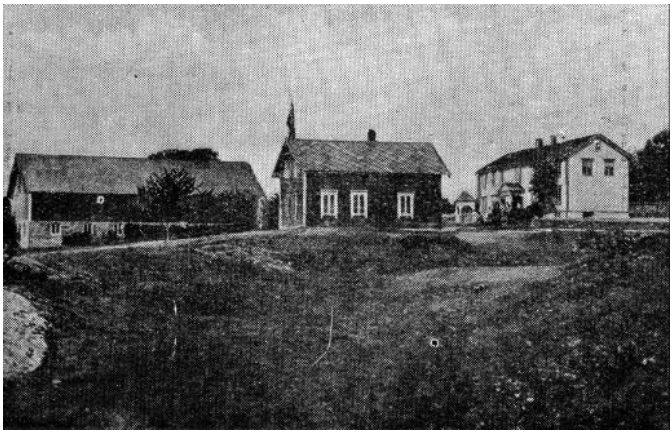

Bolsø br.nr 10, eier Edv. E. Bolsø.

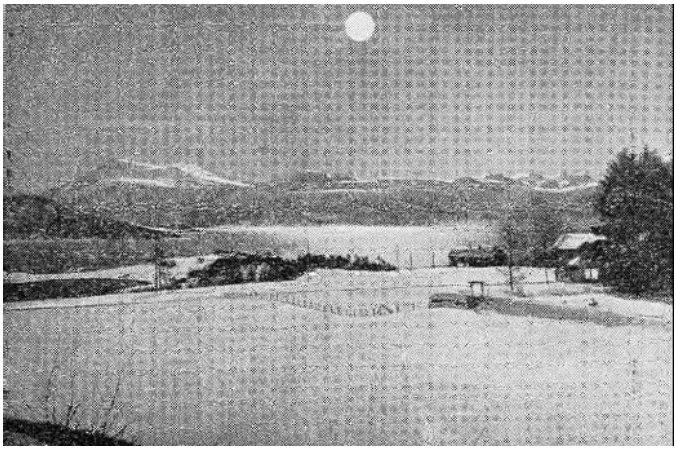

Bolsøya med Skålinj i måneskinn.

Under gård nr. 21 Kringstad (se foran s. 140 ff.)

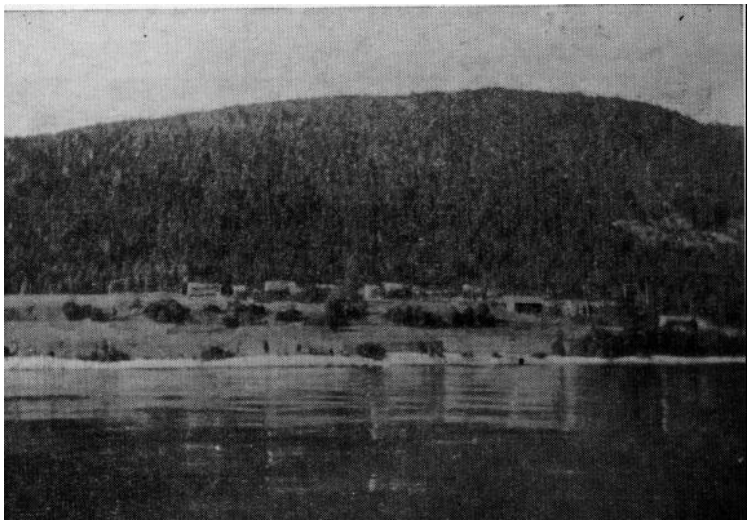

Kringstadgården mot Kringstadnakken.

Under gård nr. 22 Mek (se foran s. 152 ff.)

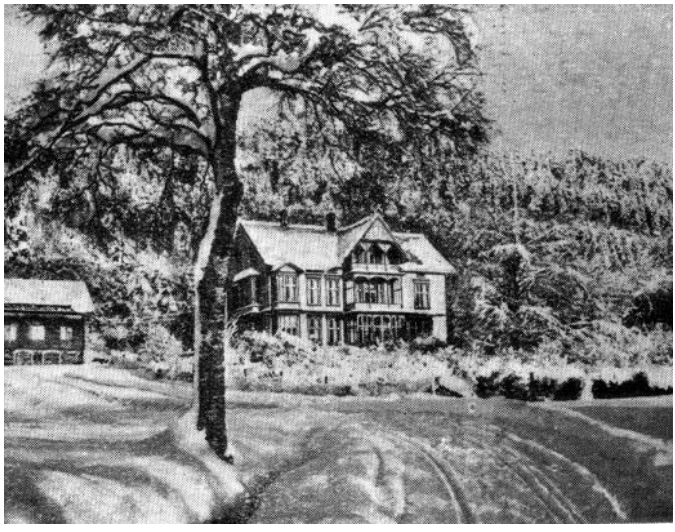

Br.nr. 1 Kvam, eier Toralf Møller-.

Under Øverland gård nr. 27 (se foran s. 257).

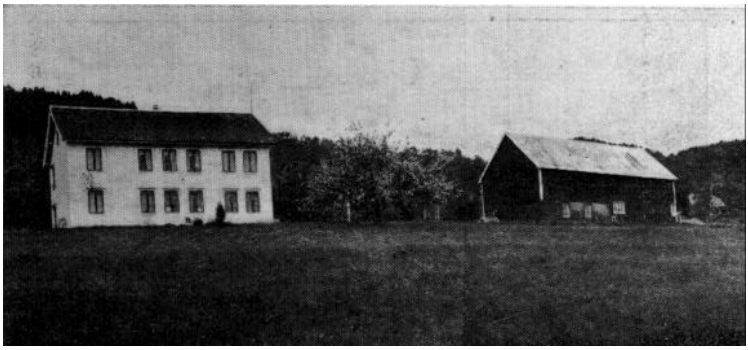

Under Strande gård nr. 38.

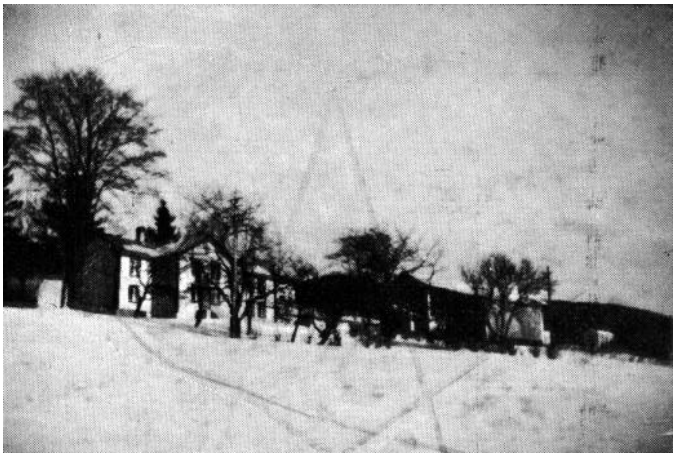

Andreas A. Strandes bruk.

Under Strande gård nr. 38.

Samme bruk sett mot fjorden.

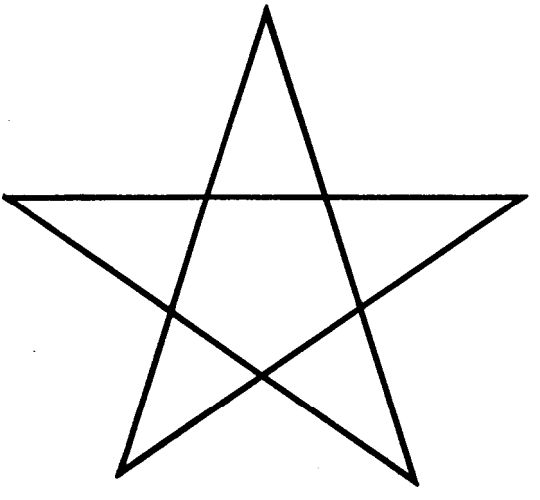

Bumerke for Fuglseth gård, g.nr. 26, br.nr. 1.

Boktrykker Mindor Bolsø

født i Molde 2. desember 1885, sønn av Johan Bolsø og h. Martha. Farfaren, smed Lars Bolsø i Molde, var født under g. Bolsø og flyttet til Molde. Faren vokste opp hos sin onkel på Bolsøya. Mindor Bolsø stod typograflæren i „Molde Annonceblads“ trykkeri fra 1900 til 1905 og arbeidet siden i flere trykkeribedrifter, inntil han i 1913 etablerte eget boktrykkeri i Molde og har siden innehatt dette, som han har drevet fram til et betydelig foretakende. Blant de mange større verker han har trykt er også Bolsøyboka, I. del (1938). Utenfor sitt fag har boktrykker Bolsø funnet anledning til å dyrke mange andre interesser, kunstneriske og sportslige. Han har således helt fra ungdommen av vært en ivrig sanger og musiker, og tatt aktiv del både i Molde Mandssångforening og i byens orkestre. Han er dessuten en dyktig tegner og er heller ikke fremmed for oljemaleriet. Særlig hans tegninger av Moldeoriginaler og gamle Moldeinteriører fra gater og streder er av betydelig kulturhistorisk og personalhistorisk interesse. I sin tid deltok han med hell i byens seilsport og erobret seg her mange premier. G. m. Oleif Bolsø, f. Rasmussen.

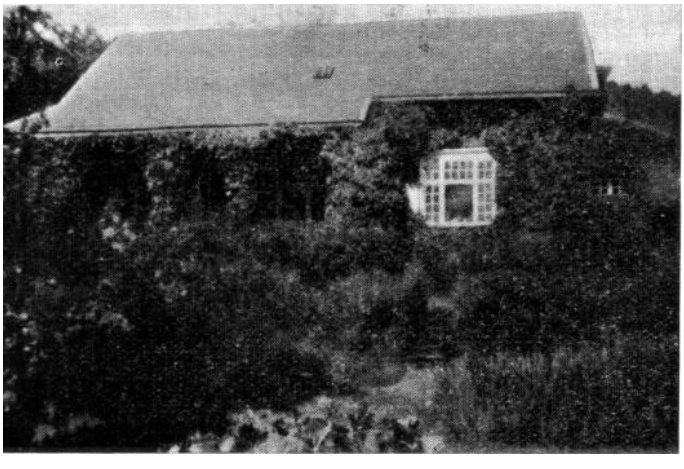

Forfatterens heim „Nordskog" i Bolsøy, gnr. 24 bnr. 43, eier fru Aasta Olafsen-Holm.

Innhald.

Bolsøyboka, Annen Del (framhald fra Bolsøyboka Første Del).

Bolsøygårdenes historie.

28. kapitel:

side
Innledning 9
Eldre navn. Gårdsnavn 14
Bolsø og Kleve Kirkeskjøter 54
Kildeliste 58

29. kapitel.

Gårdene i Røvik sokn:

Gård nr. 1 Tollaasen 60
« « 2 Solomdalen 66
« « 3 Solomdalsgjerdet 70
« « 4 Franssetet 74
« « 5 Kvistseter 77
« « 6 Fransgjerdet 78
« « 7 Hammeren 79
« « 8 Stranden med Murlien
« « 9 Brokstad øvre 81
« « 10 Brokstad nedre 83
« « 11 Grønnes 86
« « 12 Dvergsnes 88
« « 13 Skevik
« « 14 Røvik 93
« « 15 Gjeitnes 102
« « 16 Hovdenakken 109

Gårdene i Bolsøy sokn:

Gård nr. 17 Bolsøen 116
« « 18 Draget 128
« « 19 Lillebostad 131
« « 20 Torhus 135
« « 21 Kringstad 140
« « 22 Mek 152
« « 23 Bjørset 159
« « 24 Reknes 174
25 Moldegård 202
(i overikriften er gårdsnummeret uriktig anført med nr. 20)
side
Gård nr. 26 Fuglset 221
« « 27 Øverland 251
« « 28 Tøndergård 264
(uten gnr.) 273
Fanbostad 29 Berg 289
Gjerde eller Fanbostadgjerde (likeså) 295
Gård nr. 31 Lergrovik 297
« « 32 Eikrem 303
« « 33 Aarø ytre 315
« « 34 Aarø indre 337
« « 35 Aarønes 351
« « 36 Røbekk 360
« « 37 Elvsaas 368
« « 38 Strande 375
« « 39 Lønset 394
« « 40 Ellingsgården 407
« « 41 Ekren 412
« « 42 Sigerset 416
« « 43 Hatlen 421
« « 44 Skjerslien 425
« « 45 Skjersaa 428
46 Mjelve 432
Matrikilrevisjonen (omskyldsetningen) etter loven av 6. juni 1863. (Bolsø herredkommisjons gårdsbeskrivelse) 447
Gård nr. 47 Hjellset 452
« « 48 Uren 459
« « 49 Uren øde 461
« « 50 Mork 463
« « 51 Havnen 470
« « 52 Øverhagen 472
« « 53 Nedrehagen 480
« « 54 Hjælset 483

30. kapitel :

Kaneætten og Aspøyætten i Romsdal 504

side

Gårdene i Kleive sokn 519
Gård nr. 55 Gujord 521
« « 56 Berg 531
« « 57 Roaldset 539
« « 58 Roaldsetlien 545
« « 59 Eidseter 551
« « 60 Opdøl 556
« « 61 Skiedsvik 563
« « 62 Hungnes 567
« « 63 Eide 574
Gårdene omk. Kleive kirkeb. 581
Gård nr. 64 Røsberg 585
« « 65 Stokke 591
« « 66 Nes 595
« « 67 Grovan 604
« « 68 Raumold ytre 610
« « 69 Raumold indre 614
70 Kleive 618
Gårdene i Kleive øverbygd 628
Gård nr. 71 Skalle 630
« « 72 Løkken 637
73 Bratset 640
Lien- og Markagårdene 643
Gård nr. 74 Lien nedre 649
« « 75 Lien øvre 652
« « 76 Amundsgården 657
« « 77 Høystakli 661
« « 78 Istad 664
« « 79 Ødegården 677
« « 80 Steinløysen 681
« « 81 Hatlen (Seter) 685

side

Gård nr. 82 Sollien 689
83 Botterlien 694
Nordmørsbytet. Gussiås-Heggembrevet 696
Gårdene i Osen med Øien 701
Gård nr. 84 Aspelund 702
« « 85 Asphol 707
« « 86 Nordhaugen 710
« « 87 Midthaugen 716
« « 88 Ytterlihaugen 719
« « 89 Holtsbøen 723
« « 90 Øren 731
« « 91 Sotnakken 735
« 92 Sotaaen 739
« « 93 Bordalen 742

31. kapitel.

Fanneskog almenning. Osen gods. Osensagene. Cammerråd Alsing og Osen Jernverk 745
Gård nr. 94 Ulleland 765
« « 95 Nakken 771
« « 96 Myren 777
« « 97 Kortgården 779
« « 98 Risan 781
« « 99 Mauset 784
« « 100 Bjerkelien 791
« « 101 Talsethagen 792
102 Talset 794
Rettinger 803

32. kapitel.

Tillegg 804

Billedregister.

	side
Bokens forfatter	
Tollaasen gård oml. 1870	8
Solomdalsgjerdet	73
Brokstad øvre	83
Brokstad nedre	86
Røvikgårdene	98
Iver A. Røvik m. familie	98
Ole J. Røvik	99
Røvikgrenda, luftfoto”	101
Vaagane	106
Hovdenakken og Røvikgr.	110
Hovdenakkens gårdstun	114
Molde m. oml. gårder	174
Generalauditør P. Fr. Koren	184
Cecilienfryd	185
Frøken Marie Gørvell	188
Humlehaven	189
Molde ldrettsforenings hytte	192
Moldegård m. utsikten	202
Utsikt over Molde og Moldedalen	210
Grosserer Ulrich Møller	215
Hans Thiis Møller	220
Hans Thiis Nagel Møller	220
Fuglset m. utsikten	221
Kartskisse over bebyggelsen på Fuglset omlag 1865	223
Fuglsets gårdstun oml. 1900	236
Torsten L. Fuglset	237
Nils Eriksen Fuglseth	238
Torsten N. Fuglseth	239
Knut E. Fuglseth	240
Erik D. Fuglseth	241
Lærer A. Kanestrøms våningshus	243
Fullm. Erik Nilsen Fuglseth	243
„Bakkely” tilh. fullm. E. N. Fuglseth	244
„Vårtun“ tilh. Magnar N. Fuglseth,	245
Magnar Fuglset m. fjordhest	246
Nils K. Bolsønes	247
Solbakken gartneri, Fuglset	302
Øverland gård	251
Øverland, Enen	253
Frøken Marie Øverland	261
Tøndergård m. alleen	264
Fannestrandalleen	267
Fru Chr. Johnsen jr.	270
Chr. Johnsen jr.	270
Fru konsul Johnsen (eldre)	271
Konsil Chr. Johnsen	271
Fra Retiroparken	272
Nøisomhed	280
Kammerherre P. F. Dahll og hustru	281
Villa Retiro	282
Lubbenes	283
Kviltorp	285
Lergroviks hovedbygning	297
Grosserer K. Ludv. Hofseth	301
Eikrem gårdstun (Henden)	303
Utsikt fra Eikrem	312
Aarø ytre. Bernh. Aarøs tun	315
Ole B. Aarø m. fam. i sitt tun med Battenfjordsrutens første rutebil	333
Ole Arnesen Aarø og hustru	334
Bernhard Olsen Aarø	334
Olaf Bernhardsen Aarø	334
Lars Knutsen Aarø og hustru	335
Sammes gårdstun, nå Aslak L. Aarøs	336
Aarø ytre, Johan Kavlis tun	336
Iver Aarø	336
Ole B. Aarø	336

side

Martin O. Aarø 337
Aarø indre, hovedbygningen 346
Aarønes 354
Michael Width og hustru 359
Strande, Anders O.
Strandebøs hovedbygning 374
Strande, Ole O. Strande-
bos tun 875
Strande, bnr. 10. Fru Bugge 383
Tinggården Lønset 393
Lønset, (Krokgaren) 394
Sivert A. Lønset og
Einar S. Lønset 404
Ludv. Hagen 406
Andreas A. Ekren 411
Strande, tun bnr. 9 420
Mjelve gårdstun 432
Utsikt fra Mjelve 433
Hjellsetgården 452
Øverhagens tun 472
Peder I. Øverhagen 477
Iver P. Hagen og hustru 477
Knut I. Hagen 487
Knut I. Hagens (Iver K.
Hagens) verft 478
Iver K. Hagen og hustru 479
Fru Anna Hagen 470
Peder K. Hagen 482
Nils Nilsen Hjælset 498
Konsulent Asbjørn Heggem 498
Iver, Martine og Konrad
Nygård. 499
Anton O. Hjelset 502
Gujord, Knut A. Gujords tun 521
Knut O. Gujords „ 5f;
Knut O. Gujord
Berg, Erling Bergs hovedb. 531
Berg, Einar O. Bergs tun 533
Bergsnakken, Jakob O.
Bergs tun 534
Berg, Flatmark, Ant. K. Berg 535
Brødrene Knut, Jakob og
Erik O. Berg 537
Roaldset, Johan L. Roald-
sets tun 539
Johan Monsen Roaldset og

sldc

John Christiansen Roaldset 542
Roaldsetli, Peder E. Roald-
setlis tun 545
Erik O. Roaldset og hustru 548
Løytnant Edvard Lie 550
Opdøl Sykehus 561, 562
Hungnesgården 567
Talsetgrenda m. Skålinj 585
Kleive, Tamburtunet 618
Peder Kleives tun 625
Peder Kleive og hustru 626
Bratset 640
Erik O. Bratset og hustru 641
Kleivebygda sett fra Skåla 661
Gården Hatlen 688
Sersjant M. Aspelund 706
Asphol gård 707
Mathias O. Asphol 709
Holtsbøen, tunet 723
Erik O. Holsøe og
Ole E. Holsbø 730
Gården Sotnakken 735
Utsikt fra Skåla 763
Nakken gård 776
Ole L. Risan og hustru 784
Mausetgården 786
Mauset, T. Heggems bruk 788
Mauset indre 789
- 790
Olav Heggem og Knut
K. Reitan, Mauset 791
Tolaas-familien. 804
Fru Emilie Strømme 806
Lærer Ole Strømme 806
Lauvåsen 806
Br.nr. 10 Bolsø 807
Bolsøya 807
Kringstadgården 808
Kvarn 808
Øverland 809
Strande bnr. 1 809
Strande bnr. 1 810
Bumerk tilh. Fuglset 810
Mindor Bolsø 811
„Nordskog” 811